Universidad de Deusto
Biblioteca

Canonicarum
Utriusque
D. Joanne
Gutierrez
DXCVII

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

CANONICARVM VTRIVSQVE FORI, TAM EXTERIORIS, QVAM INTERIORIS animæ, quæstionum, nunc denuo in lucem æditus

LIBER SECVNDVS.

AVTHORE D. IOANNE GVTIERREZ
Canonico Doctorali Ciuitatensi.

AD LICENTIATVM PAVLVM DE Laguna, Indiarum, totiusq; Orbis Præsidem. amplissimum.

03923

CVM PRIVILEGIO.

Madriti, Apud Ludouicum Sanchez,
Anno M. D. XCVII.

Expensis Francisci Lopez Bibliopolæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Taſſa.

YO Iuan Gallo de Andrada, eſcriuano de Camara de ſu Mageſtad, de los que reſiden en el ſu Conſejo, doy fee, que auiēdoſe viſto por los ſeñores del vn libro, intitulado, el primero y ſegundo libro de las Canonicas queſtiones, compueſto por el Doctor Iuan Gutierrez, Canonigo de la Doctoral de la ſanta Yglesia de Ciudadrodrigo, taſſaron cada pliego de los dichos libros a tres marauedis, y dieron licencia para que a eſte precio ſe puedan vender, y mandaron que éſta taſſa ſe ponga al principio de los dichos libros, y no ſe puedan vēder ſin ella. Y para que dello conſte di la preſente, en Madrid, a veintitres de Abril, de mil y quinientos y nouenta y ſiete años.

Iuan Gallo de Andrada.

Eſte libro tiene ciento y cincuenta y dos pliegos, que conforme a ſu taſſa, monta treze reales, y catorze marauedis en papel.

Fran.co Lopez.

ERRATA.

PAgina 15.col.2.lin.2.probatur:vt in probatur in. & lin.6.reuocare,vt reuocare 18.1.36.ac hac 30.2.38. requiritu requiritũ 31.1.27.leluan.syluan. 35.1.17 nientes tes & lin.39.ci posit posit 37.1.25.per se ques per consequens 45.2.3.arbitrio arbitro 46.2.15.in l.in fin. in.l.fin. 61.1.9 sancti non. sanctimon. & lin.37.abstenues abstemiæ 80.2.21.fructus fructuum 85.1.1.ipsam acti o aliqua: & ideo ante ipsam 94.1.1 Ecclesiastici cum renuntiatione de Ecclesiastici renunciatione 97:2.6.irreti irretiti, 109.1.6.cau salis calualis 119.1.antep.sarnicas sarcinas 128.1.14.procedens procidens 132.1.11.casu ad casu 136. 2:8.irregularitas irregularitatis & lin.32.vt id ne id 147.1.31.principium Principum 149.2.11.iuxta extra 155.1.22.pre pec 161.1.36.amicæ amicæ 176.2.17.in.d.Regia in.d l.Regia 190.2.30.in inirmeribus in itineribus 192.2.1 accepi accipi 205.1:20.ratio-ratione 219.1.4.meretis meritis 221.1.35.affectibus effectibus 240.2.10.restituendam restituendum 241.1.11.pignus dignum 245.1.25.adulte adul- 246.2.40.commisset commisisset 249.2.41.à locum contra adulterium locum cõtra adulterum 251.1.27. aduersos aduersus 251.2.20.erij erit 254.2.37.&,am etiam 257:2.35.ageat egent & lin 37. præponitur postponitur 259.1.17.cõstituto constitutio 277.2.1:quanuis quauis 278:1.6.beneficijs beneficij 281: 2.26.grattij gratijs 283.1.29.cautis cautius 291.2.13.etiam de etiam 295.1.40.exprima- expri- 297:2.8. vocatio vacatio 305.2.40.inter san- inter consan- 325:1.29.absque & &:ibique & lin:21:mendati mẽ datos 339.1.39.quantum quantam 343.1:34:susstituit sustinuit 346:2,43 differentia differentiam 359.1:42.comuniter communem 361.2:36.dicens dicenti 373.1:33.nonan nonam 382:2.41.caso casu 391:2:7.acquiri acqui- 399.2:38.prædicta prædicto 407:1:29:dici oblatio oblatio 407.1.28.efferre offerre 408.1.12 sus suis 415.2:11.probauit improbauit 444.1.23.rior riori 444.2.41 sum suum 446.2: 32.vel pro vt pro 450.2.46.si res si est res 458.1:20.secundum secundam 463.1.31.nos non 463.2.vlt. apud lib apud Ioseph.lib. 464.1.45 immemineret immineret 469.1.6.sententia sententiam 481.2.6.citat in citat)in 484.1.31.agnotauerit agnouerit 487.1.17.Vt hæ vt hære- 499 1.47,tes,ta 503.2.17.dif diffe- 518.2.39 lam posteriorem la posteriorum 521.1.46.iudicio iudico 511.2.46.prohibitionibus probationibus 525.2.8.partem patrem & lin.30.quia quod 531.1.45.iniustam iustam 535.2.4.posset posse 539.1:19.sancierunt sanxerunt

Iuan Vazquez del Marmol.

EL REY.

POR Quanto por parte de vos el Doctor Iuan Gutierrez,Canonigo de la Dotoral de Ciudadrodrigo,nos fue fecha relacion, que vos auiades compuesto vn libro,intitulado, Libro segũdo Canonicarum quæstionum in vtroque foro, en que auiades puesto mucho cuydado y trabajo, suplicandonos os diessemos licencia y facultad para le imprimir, y priuilegio por diez años,o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro Consejo,por quanto en el dicho libro se hizieron las diligencias que la prematica por nos hecha sobre la impresion de los libros dispone,fue acordado, que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien: por la qual,por os hazer bien y merced,os damos licẽcia y facultad,para que vos,o la persona que vuestro poder ouiere,y no otra alguna,podais hazer imprimir y vender el dicho libro, que de suso se haze mencion,en todos estos reynos de Castilla, por tiempo y espacio de diez años,que corren y se cuentan desde el dia de la data desta nuestra cedula,so pena,que la persona,o personas que sin tener vuestro poder lo imprimiere,o vendiere,o hiziere imprimir,o vender,pierda la impresion que hiziere,con los moldes y aparejos della,y mas incurra en pena de cincuenta mil marauedis cada vez q̃ lo contrario hiziere:la qual dicha pena sea la tercia parte para la persona que lo acusare,y la otra tercia parte para la nuestra camara, y la otra tercia parte para el juez que lo sentenciare: con tanto,que todas las vezes que huuieredes de hazer imprimir el dicho libro, durante el tiempo de los dichos diez años, le traigais al nuestro Cõsejo,juntamente con el original que en el fue visto, que va rubricado cada plana, y firmado al fin del de Iuã Gallo de Andrada escriuano de camara,de los q̃ residen en el nuestro Consejo,para que se vea si la dicha impresiõ està conforme a el,o traigais fe en publica forma de como por corrector nõbrado por nro mandado, se vio y corrigio la dicha impresiõ por el dicho original,y se imprimio conforme a el,y quedã impressas las erratas por el apuntadas para cada vn libro de los que assi fuerẽ impressos,para que se tasse el precio que por cada volumen huuieredes de auer. Y mandamos al impressor

que

que ansi imprimiere el dicho libro, no imprima el principio, ni el primer pliego del, ni entregue mas de vn solo libro, con el original, al autor y persona a cuya costa le imprimiere, ni a otro alguno, para efeto de la dicha correccion y tassa, hasta que antes y primero el dicho libro este corregido y tassado por los del nuestro Consejo, y estãdo hecho, y no de otra manera pueda imprimir el dicho principio y primer pliego, y subseguidamẽte ponga esta nuestra cedula y priuilegio, y la aprobacion, y tassa, y erratas, so pena de caer e incurrir en las penas cõtenidas en las leyes y prematicas destos nuestros reynos. Y mandamos a los del nuestro Consejo y a otras qualesquier justicias, que guarden y cumplan esta nuestra cedula, y lo en ella contenida. Fecha en S. Lorenço, a veinte dias del mes de Otubre, de mil y quinientos y nouenta y tres años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro señor.

Don Luis de Salazar.

LICENTIATO PAVLO DE LAGVNA, INDIARVM, TOTIVSQVE noui Orbis Præsidi amplissimo, Ioannes Gutierrez, Canonicus Doctoralis almæ Ecclesiæ Ciuitatensis S. P. D.

SICVT Illi facere solent, qui Principis alicuius beneuolentiam, & familiaritatẽ experti sunt, vt quicquid boni habent, quanuis sit exiguum, in ipsum cõferant: quidquid vero aduersi accidat, ad eundem referant, vt ipsius patrocinio depellatur, id ipsum mihi Indiarum, Præses amplissime hoc tempore video contigisse. Iam enim (nisi forte excidit) memoria tenes, quanta nostra fuerit, non amicitia solum, sed etiam familiaritas, eaque sanè strictissima, cum olim Salmanticæ in eisdem studijs versaremur. Neque solum in eadem, vt dixi, Academia, eodemq; gymnasio, sed eadem quoq; domo, ijsdem parietibus, ac pene dicam cubiculo continebamus, vt vel ipsa etiam Academia, ipsa studiorum ratio, & facultas, ipsi demum parietes ad amicitiam non inuitarent modo, sed etiam traheret. Successit deinde assidua inter nos studiorum communicatio, animorum coniunctio, vt illud Quintiliani certissimum esset, non minus inter se consentire ijsdem studijs, quam ijsdem sacris inicitiatos. Nescio enim, quo pacto literarum studia mirifice animos copulant, atq; vt ita dicam, conglutinant, vt veluti cognatio quædam ingeniorum & mentium contrahatur. Cum ergo beneuolentia ista tua mihi semper patuerit, & amicitiæ nexus diuelli nos inuicem minime patiatur: quicquid mihi domi nascitur, qualecumq; illud sit tuo, propemodum iure tibi vẽdicas, quemadmodum quicquid aduersi accidere potuit, tua benignitate, atq; authoritate depellis. Ecce tibi duos Canonicarum quæstionum libros, quos existimaui doctissimo Præsidi dicari oportere, & quod viri docti huiuscemodi maxime muneribus delectentur, & quod hoc officium meæ erga te voluntatis leges amicitiæ vetustissimæ suo iure postulare viderentur. Accedit eodem, ita demum inuidiorum calumnias posse depelli, si tuis auspicijs dicatos libros, tanquã rem sacram violare non audeant, & docti quiq; magis probent volumina, quæ tuo nomini viderint illustrata. Vale, Præses amplissime. Madriti Kalendis Aprilis, Anno M. D. XCVII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD LECTOREM

SVperioribus annis (amātissime lector) librum primum Canonicarum quæstionum in communem totius reipublicę Christianę vtilitatem edidimus: & quia re ipsa cōperimus eum ex animo ab omnibus admissum fuisse, operæpretium duximus, si secundum eiusdem argumēti volumen diuulgaremus, in quo diu elaborauimus: vtinam pari sorte per manus omnium percurrat. Accipe igitur has nostras (si quę sunt) lucubrationes; & si quid in eis rectè dictum repereris, Deo optimo maximo (à quo omne datum optimum, & omne donū perfectum proficiscitur) gratias age: sin verò per contrarium aliquid defectuosum, minus ve aptè cōceptum, seu dictum inueneris, tuo saniori iudicio, quęso, supleas, corrigas atque emendes: mea enim semper prudentioris consilio solitus sum submittere: obidq; venia dignus censeri debeo, quod plurium precibus & impulsu adductus fuerim, vt rem cœptam eodem zelo & animo proficiendi prosequerer. Vale.

Quæ in hoc libro scripta sunt, omnia Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Catholicæ censuræ & iudicio subiecta esse volo, nec ab ea me vel minimū voluisse discedere quisquam cogitet: quòd si aliquid huiusmodi deprehendatur, id non ex animo dictum, sed elapsum, iam nunc pro recantato haberi libens volo.

ELENCHVS CAPITVM

Canonicarum quæstionum Doctoris Ioannis Gutierrez Canonici Doctoralis Ciuitatensis, secundi libri.

CAP. Primum, De testamētis eorum qui religionem postea ingrediūtur, vel quæ post ingressum cōduntur. pag. 4. & seq.

Cap. secundum, An iudex delegatus possit cognoscere de nullitate suæ sententiæ diffinitiuæ, vel restitutionem in integrum aduersus eam concedere. pag. 40. & seq.

Cap. tertium, De his qui mortem sibi consciuere. pag. 49. & seq.

Cap. quartū, De ebrietate prohibita præcipuè clericis, de quæ eorum pœnis, & de vino plura differuntur. pag. 59. & seq.

Cap. quintum, De clerico homicidā. pag. 77. & seq.

Cap. sextum, De homicidio casuali. pag. 108 & seq.

Cap. septimum, De concubinatu, eiusque pœnis. pag 146. & seq.

Cap. octauum, An singulares successor ecclesiæ teneatur stare colono, vel inquilino. pag. 170. & seq.

Cap. nonum, De rebus inuētis, quæ certo domino carent. pag. 188.

Cap. decimum, De receptis & promissis ob causam fornicationis. pagin. 208. & seq.

Cap. vndecimum, De electione & prouisione beneficiorum ecclesiasticorum, ac secularium officiorū. pag. 212. & seq.

Cap. duodecimum, De vidua stuprū committente. pag. 245. & seq.

Cap. decimumtertium, De alienatione per concessionē in emphiteosim rerum ecclesiæ vltra tempus permissum factā, an in aliquo teneat. pag. 252. & seq.

Cap. decimūquartū, An iuste institui possint primogenia, de quorū natura & successione. pag. 257. & seq.

Cap. decimumquintum, De falsitate, subreptione & obreptione causæ finalis, & impulsiuæ in precibus principi factis cōmissa, deq; veritate eiusdē tacita. pag. 275. & seq.

Cap. decimum sextum, An sententia excommunicationis lata absque vlla citatione sit nulla, vel valida, licèt iniusta. Item an & quando per appellationem suspendatur excommunicatio, & quando non. pag. 312. & seq.

Cap. decimumseptimum, De literis cōmendatitijs, quas reuerendas vocant, an spirent re integra morte concedentis, & an Vicarius generalis Episcopi eas concedere valeat. pag. 323. & seq.

Cap. Decimumoctauum, De vsura, quod sit omni iure prohibita, & an sit crimen mere ecclesiasticū, vel mixti fori. pagin. 330. & seq.

Cap. decimumnonum, De manifestis vsurarijs. pag. 352. & seq.

Cap. vigesimum, De pœna conuentionali,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionali, an iure & in cõscientia secure exigi possit. pag. 360. & seq.
Cap. vigesimum primum, De decimis, quo iure debitæ sint, & alijs in materia & praxi frequentibus. pagin. 371. & seq.
Cap. vigesimum secundum, De requisitis ad votum obligatorium sub peccato mortali, & vtrum in solo voluntatis proposito perficiatur. pag. 412. & seq.
Cap. vigesimum tertium, De simonia. pag. 428. & seq.
Cap. vigesimum quartum, An liceat condemnato ad mortem se defendere, si possit. pag. 451. & seq.
Cap. vigesimum quintum, De conditione illa adiecta legato, si non nupserit, an sit reijcẽda in foro animæ, ita vt nuptijs sequutis legatum peti, aut retineri securè possit. pagin. 467. & seq.
Cap. vigesimum sextum, Hæres antequam legatarius agnouerit legatum, an id præscribere possit. pagin. 484. & seq.
Cap. vigesimum septimũ, De his qui in alienis fundis scindunt & capiunt ligna, aut in alieno prato oues suas, aliave pecora pascunt. pag. 489. & seq.
Cap. vigesimum octauum, De venatione & piscatione, an possit iustè prohiberi à principe, alijsq; dominis temporalibus inferioribus, & an capta per venationem vetitã ac prohibitam, sint in foro exteriori, vel conscientiæ restituenda ante cõdenationẽ. pag. 498. & seq.
Cap. vigesimum nonum, An liceat iudici iudicare secundùm allegata & probata cõtra veritatem, quã priuata scientia nouit, necne? pagin. 528. & seq.
Cap. trigesimum, An iustè quis ob alterius culpam puniatur. pag. 524.

LAVS DEO.

INDEX RERVM ET VERBORVM INSIGNIVM ORDINE alphabetico digestus, quascunq; materias & quæstiones quàm breuissimè, easque sub suis rubricis locatas facillime complectens.

A

A Communi opinione recedendũ nõ est in iudicando & consulendo, etiam si contra eã videretur casus legis. c. 19. nu. 14. pag. 357.
Abortiri faciens mulierẽ prægnantem, quando sit irregularis, & quando non. c. 6. nu. 161. pag. 141.
Absentem non citatum diuinę atque humanæ leges iudicare prohibent. cap. 16. nu. 9. pag. 314.
Abstenuis, hoc est vinum non viuens, ad sacerdotium promouendus non est. c. 4. nu. 81. pag. 69.
Accipiens beneficium non curatum, hæsitans, & non deliberans permanere in eo statu, satisfaciens tamẽ eius oneribus, an peccet. c. 5. nu. 27. pag. 84.
Acquisitum per simoniam, siue temporale, siue spirituale sit, restituendum & resignandum est. c. 23. n. 12. pag. 403.
Actio pœnalis oriens ex contractu transit ad hæredem, etiam iure ciuili attento, si dolus commissus in contractu; vel circa contractum purgatur per actionẽ orientem ex illo contractu, & non per actionem aliunde descendentem. Natura contractus est, vt actiones ab eo descendentes transeant ad hæredes, & ideò meritò ipsi tenentur. c. 18. n. 58. 59. pag. 347. & 348.
Actio pignoratitia an præscribi possit triginta annis à cessatione oblationis debiti c. 26. n. 6. pag. 485.
Actio hypothecaria à tertio possessore contra creditorem quo tempore præscribatur. c. 26. nu. 8. pag. 485.
Actus contra iuramentum factus non est nullus, sed validus, licet contra faciens sit per iurus. c. 8. n. 35. pag. 129.
Actus si non valet vt fit, nec valebit vt fieri potest, vbi agitur de obligatione cõtrahenda, in his quæ pendent à voluntate duorum. cap. 13. n. 3. pag. 252.
Actus quidã sunt directè & immediate tendentes ad mortem ex propria natura: alij verò mediate & ex accidenti ad mortẽ opportuni, & proximi, vt hic declaratur cap. 24. nu. 20. pag. 462.
Admonitio ad electores, vt semper eligant digniorem. c. 11. n. 53. pag. 232.
Admonitio est de essentia excõmunicationis, aliàs eà nõ præcedẽte, excomunicatio non teneret. c. 16. n. 18. pag. 316.
Adulter cuius ob causam maritus suã vxorem occidit, an sit irregularis. c. 6. n. 39. 42. pag. 116. & 117.
Aduocatus licite potest defendere quem noxium scit, si noxium constat esse ex processu. c. 29. num. 18. pag. 522.
Agens quod lex iubet, nõ peccat: secus qui agit, quod lex humana permittit. c. 11. n. 18. pag. 218.
Aggrediẽs aliquid illicite, quod est causa, vt alium occideret propter sui defensionẽ necessariam, nõ solũ peccat id agẽdo, sed etiã est homicida, quando opus illud illicitũ erat quæ dã via ad homicidiũ perpetrandum. c. 6. n. 44. pag. 118.
Alienatio quocunque titulo à delinquente bonorum facta, vbi ipsa prohibetur, est nulla, fiscusque ea repetet, atque vendicabit á possessoribus post sentẽtiam. c. 5. nu. 74. pag. 99.
Alius, alia, aliud, est dictio repetitiua similium. c. 12. nu. 17. pag. 247.
Amicus si det aliquid consiliario ministrantis beneficium, ipso ministrante, & beneficiato ignorantibus, an & quando sint simoniaci. c. 23. n. 17. pag. 431.
Ammon in conuiuio Absalon tumulẽtus vino, eo quod violasset Thamar sororẽ suam, occisus fuit. c. 4. n. 6. pag. 59.

Universidad de Deusto
Biblioteca

An & quando quis teneatur ad damni restitutionem in foro exteriori & conscientiæ ex culpa lata, & leui, & leuissima. c.6.nu.90.pag.127.
An cuncta sint consilio deliberanda ad votum, quorũ ignorantia cohiberehominẽ posset à vouendo.c.22.n.5.pag.413.
Animalia retineri possunt ob sumptus alimentorum eis præstitorum. capit.8.nu. 57.pag.184.
Antistes qui in proposito habet, aut omnia beneficia, aut pinguiora consanguineis conferre, etiã dignis, non est securus, & vix potest à peccato mortali excusari.c. 23.n.62.pag.449.
Antonius â Corduba circa intellectũ motꝰ proprij improbatur.c.23.n.83.pag.453.
Appellans saluo iure nullitatis, quid velit sentire.c.2.nu.4.pag.41.
Appellans nó dicat, Appello, saluo iure nullitatis, ne ex hoc sibi obijciatur reseruasse nullitatem, sed dicat, *No haziendo alguno, lo q̃ enssi es ninguno*.c.2.n.5.pag.ibid.
Appellatio post excómunicationẽ prolatã interposita, non suspendit excómunicationis effectũ, sed appellatione nó obstãte, sententia excómunicationis operatur effectum suum executionis, quẽ secum habet, & potest iudex à quo, eũ denúciare & publicare excómunicatum, vt ab alijs euitetur.c.16.nu.23.pag.319.
Appellatione partis simpliciter licet in dubio veniat dimidia: dictio tamen aliqua, vel aliquid, verificatur in minima parte. c.13.nu.2.pag.252.
Arbiter postquã laudauit, fũctus est officio suo, siue bene, siue male, etiã si per errorẽ pronũciauerit.c.2.n.31.pag.46.
Arbitria redacta sunt ad instar iudiciorum. c.2.nu.32.pag.ibid.
Arbitrio iudicis Apostolici relinquitur, quę causa, vel qualitas falso expressa, vel veritas occultata mouerit leuiter, vel graiter, aut notabiliter principẽ ad concedendum in specie prædictæ communis sententię.c.15.nu.44.pag.285.
Arguere non licet à ratione non expressa. c.15.nu.72.pag.293.
Argumentum de maiori ad minus locum non habet in dispensatione iam facta.c. 15.nu.126.pag.307.
Argumenta in casu. c. cum in diœcesi, de vsuris, apppellantur indicia, vel aliás apertissimæ, & vrgẽtissimæ probationes. c.19.nu.19.pag.357.
Arma & insignia, quę in maioratuum creatione imponũtur, Reipublicę vtilia sunt, vt hic.c.14.nu.11.pag.260.
Arreptio itineris ad Papam super causa quę corã ordinario vertebatur, habetur pro appellatione, si eã corã Papa grauatꝰ prosequatur.c.16.n.22.pag.319.
Artifex ex ferro furtim sublato ensem faciens non erit irregularis, si emens ab eo ensem, hominem occiderit.cap.6.num. 155.pag.139.
Auditor generalis Camerę Apostolicæ, vrbis gubernator, vicarius, Senatus, Marescallus, & auditor contradictarum, qui in Romana Curia pro ordinarijs iudicibus reputãtur, suas sentẽtias nullas reuocare, & ex integro renunciare poterũt, vt hic cap.2.nu.27.pag.45.
Auditores sacri Palatij Rotæ nó possũt cognoscere de nullitate suæ sententiæ diffinitiuæ, quia quantis in cognoscẽdo habeant ordinariam potestatem, in pronunciando tamen & definiẽdo habent delegatam.c.2.n.15.pag.43.
Aues & cæteræ bestiæ feræ, & pisces maris vel fluminũ occupãtis fiũt, quãdo in sua plena libertate capiũtur: secus verò, si aues habeãt, vel portẽt aliqua signa contraria.c.9.n.3.& 5.dag.189.
Authen.de sanctissimis Episcopis.§.sed & hoc præsenti, loquitur in monasterio capace bonorum.c.1.n.68.pag.23.
Authentica si qua mulier. C. de sacrosanctis Ecclesijs, &.l.17.titu.1.part.6. cum ea concordans, licet in descendentibus solùm loquantur, ad ascendentes tamẽ ex paritate rationis extendendæ sunt.c. 1.nu.96.pag.30.
Authoritas beati Paul.ad Rom.7. declaratur.c.12.n.16.pag.247.

B

Beatus Apostolus ad Ephe.5.in criminis ebrietatis detestationem inquit: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. c.4. nu.12.pag.60.
Beatus Apostolus Paulus mulieres sobrias esse præcipit.c.4.n.23.pag.61.
Beatus Paulus maxime abhorrens fornicationem, præcipit eam fugiẽdã, & alia plura in proposito dicit.cap.7. num. 8.pag. 147. Exhortatio authoris circa idem.c. 7.nu.9.
Beneficium & officium Ecclesiasticum, non ex affectu carnali, sed discreto iudicio in

cio in persona magis idonea dispensandum est.c.11.n.10.pag.215.
Beneficium simoniace acquisitum renuntiandum est, cum fructibus, de quibus hic, & quid si per ignorantiam simoniace sit acquisitum.capit.23. nu.14. & 15.pag.431.
Beneficia Ecclesiastica ex bonis communibus populi, veluti stipendia, & præmia virtutis & literarum instituta sunt Ecclesiæ ministris proposita, vel secundùm Ledesmium sunt distribuenda iuxta Ecclesiarum vtilitatem, quia illorum redditus fũt instituti propter ecclesias, & non propter conditiones ministrorum.c.11.n.4.& 5.pag.214.
Beneficia simplicia an necessariò sint dignioribus cõferenda.c.11.n.12.pag.215.
Bibere multũ, & immoderatũ, multorũ malorũ causa est.c.4.nu.1.pag.59.
Bona hereditaria, siue legatum per professionem monachi testatoris statim ad institutum heredẽ, vel legatariũ pertinẽt, si monasterium sit incapax bonorum, quod eorum sit capax, hæreditas, vel legatum morte naturali ipsius monachi ad hæredem, vel legatarium pertinebit, in eius verò vita ad monasterium.cap.1.n. 47.pag.15.
Bona monachi qui infra annum probationis decessit in monasterio capaci bonorum, testamento nõ condito, nec renunciatione legitimè facta, an acquirantur eius venientibus ab intestato, vel monasterio.c.1.n.101.cum seqq.pag.35.
Bona ingredientis monasterium decedentis intra annum probationis, an pertinẽat ad monasterium, vel ad venientes ab intestato ipsius nouitij, præterquam in dotibus monalium, vt in numer. 109.& hodie in reliquis bonis.cap.1.nu.105.& 109.& 110. pag. 34.
Bona occidentis se, stãtibus hæredibus descendentibus quocunq; modo, causa, vel tempore se occidat, ad fiscũ minime pertinent, sed ad suos hæredes descendentes.c.3.nu.33.pag.55.
Bona delinquentis an sint tacitè obligata, & hypothecata fisco, vel parti cui debent applicari.cap.5.nu.56.& sequentibus, pag.95.
Bona statim commisso delicto læsæ Maiestatis confiscantur ipso iure.cap.5.num. 66.pag.98.
Bona in nostro regno hodie confiscantur ipso iure in crimine læsę Maiestatis.& ad ministratio.& dominium bonorum tollitur, & alienatio prohibetur, tam titulo oneroso, quam lucratiuo, à die commissi delicti.c.5.nu.67.pag.ibid.
Idem in crimine hæretis, quicquid aliàs disponat.l.4.in fin. titul. 26. partita.7. de cuius intellectu agitur in numer. 69. c.5.nu.68.pag.ibid.
Idem est in peccato nefando cõtra naturã. cap.5.nu.71.pag.99.
Idem in alijs casibus, in quibus bona cõfiscãtur ipso iure.c.5.n.72.pag.ibid.
Bona maioratus an pro eisdem alienari possint.c.5.nu.87.88.pag.101.
Bona inuenta, quæ Hispaniæ dicuntur *mostrencos*, in locis, & oppidis dominorum Ducum, Commitum, & Marchionum, ac similium, competunt Camerę Regię, etiam in foro conscientiæ, nisi ex priuilegio, vel consuetudine illud appareat.c. 9.nu.17.pag.194.
Bona vsurarij an iure sint tacite hypothecata pro vsurarum restitutione.c.18.num. 42.& 43.pag.343.& 344.

C

CAdauer eius qui se ipsum occidit, furca suspendi non debet.capit.3.nu. 22. pag.53.
Capit. 26. de regular. & monialibus sancti Concilij Tridentini sessione.25.an seruandum sit in testamento.c.1.nu.26.& seqq.pag.10.
Cap.16.de regularibus, & monialibus sacri Concilij Tridentini sessionis. 25. licèt loquatur tantũ quãdo nouitius, vel nouitia exeunt à religione ante professionem, idem tamen videtur hodie dicendum ex ratione in eo expressa, quando nouitius, vel nouitia decedit in religione infra annum probationis, vt bona ipsius minime ad monasterium pertineant, &c.capit.1.numer. 111. pagina.38.
Capitulum ecclesiasticum sede Episcopali vacante, an & quando reuerendas dare possit.c.17.nu.13.pag.325.
Cap.ad decimas de restitutione spoliatorum in. 6. tunc obtinet, cum aduersus agentem est iuris præsumptio, & ea palam reo suffragatur, secus verò si pro reo illa iuris præsumptio non adsit, licet ipsa existat contra agentem.c.21.n. 75.pag.393.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Capit. fin. de simonia, loquitur in simonia prohibita iure positiuo, & in prohibita iure diuino, & in vtroque foro. c. 23. nū. 36. 37. pag. 438.

Capit. fin. de simonia in. 2. part. loquitur, & procedit in acquisitis ab vtraque parte per simoniam mentalem. c. 23. nu. 45. pag. 442.

Canonicus vel alius capitularis an possit aliquando pro illa vice votum suum cassare. c. 11. n. 87. pag. 242.

Capta per venationem vetitam, aut à dominis prohibitam, an sint in foro iudiciali & conscientiæ ante condemnationē dominis restituenda. cap. 28. num. 18. & sequentibus, distinguuntur tres casus nu. 22. & seqq. & n. 19. quid si à iudice prohibita sit venatio. pag. 501. & 507.

Capta tempore niuium, vel cum instrumentis aptis ad ferarum depopulationem, & in similibus casibus contra prohibitionem legum, non sunt restituenda in animę iudicio, licēt sic capiens puniri possit. capit. 28. numero. 48. pagina. 509.

Captus iniuste potest absque vllo peccato à carceribus fugere, data sibi fugiendi opportunitate, quinimò inique damnatus ad mortem, si aliter non possit eam euitare, quam effugiendo carcerem, vinculaque rumpendo, poterit id que absque peccato facere. c. 24. nu. 33. & 34. pag. 464.

Captus iniuste, si aufugit, in foro exteriori non tenetur aliqua pœna, imò capitē punitur, si cum sit iniuste captus, non fugit, vt in numero. 37. vbi quod nec custos de fuga huius tenetur. c. 24. nu. 36. pag. ibid.

Captus iniuste & damnatus ad mortem, qui aliter euadere non potest iniquam pœnam, an possit custodes carceris occidere. cap. 24. num. 38. & sequentibus, pag. ibid.

Cardinalis vel alius procurans beneficium alteri propter donum, vel seruitium ab eo receptum, ad hoc vt liberetur ab obligatione ad antydora qua illi tenebatur, an & quando committat simoniā. c. 23. nu. 74. pag. 451.

Casus est causa agens præter intentionem: sicque casualia simpliciter secundum illam rationem nihil habent culpæ. cap. 6. nu. 2. pag. 108.

Causa occisionis ad hoc vt operetur irregularitatem, oportet esse propinquam, & immediatam. capit. 4. num. 97. pagina. 72.

Causa propinqua est illa, quæ damnum dat, non accedente alia extrinseca causa. c. 6. nu. 19. pag. 112.

Causa finalis quæ sit. capit. 15. numer. 1. pagina. 275.

Causa impulsiua quæ sit. capit. 15. num. 2. pag. ibid.

Causa ea proprie dicitur quæ finalis est, impulsiua autem causa abusiua & impropia est. c. 15. n. 15. pag. 279.

Causa finalis est fons causarum, & præsumitur finalis illa, quæ secundùm iuris ordinem debet esse finalis. capit. 15. num. 16. pag. ibid.

Causa finalis substantia appellatur & forma. c. 15. nu. 17. pag. ibid.

Causa finalis est primum principium intentionis, licet sit vltimum executionis. cap. 15. nu. 18. pag. ibid.

Causa finalis apud sapientes optima habenda, & ea prima præcipuaque causarum atque potentissima est. capit. 15. nu. 19. pag. ibid.

Causa expressa in dispēsatione, semper præsumitur esse finalis. capit. 15. num. 104. pag. 303.

Causæ iustæ in curia ad dispensandum ad contrahendum matrimonium. c. 15. nu. 107. pag. ibid.

Causa dispensationis cessante, quando cesset, vel non, dispensatio. cap. 15. nu. 132. pag. 310.

Cautio idonea in proposito (vt vsurarij ad sacram sepulturam admittantur) intelligitur fideiussoria, vel pignoratitia, non autem simplex cautio, nisi iuret fideiussorem vel pignora dare non posse, idque sit verisimile. capit. 19. numer. 4. pag. 353.

Chirurgus, laicus peritissimus, prohibitus tamen à iudice ad tempus vti suo officio aliqua ex causa quæ non reciperet imperitiam artis, sed pœnam aliunde inflictam, si non obstante prohibitione huiusmodi, eodem officio vtatur, atque ob aliquam incisionem perfectè secundum artem factam culpa ægroti mors secuta sit, non erit ob hoc irregularis. cap. 6. nu. 29. pag. 114.

Cibi omnes, potusque vitandi, qui vltra sitim, famem ve se dandam appetitus longius producunt. capit. 4. numer. 47. pagina. 64.

Cistercienses, Templarij, & Hospitalarij, decimas laborum suorum quas propijs manibus, vel sumptibus impendunt, soluere non tenentur: cæteri verò religiosi de nouali suis, quæ propijs manibus aut sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis suis decimas soluere non tenentur. c. 21. nu. 134. pag. 403.

Citatio videtur à Deo omnipotenti originem duxisse. capit. 16. numero. 3. pagina. 314.

Citatio quatenus continet defensionem, est de iure naturali. capit. 16. numero. 4. pag. ibid.

Citatio etiam fomentum habet à iure canonico. capit. 16. numero. 8. pagina. ibidem.

Citatio est de substantia ordinis iudiciarij, eiusque defectus vitiat processum. c. 16. nu. 11. pag. 315.

Citatio requiritur, etiam si à partibus sit data potestas arbitris sententiandi, etiam ipsis absentibus, nisi adijciatur etiam non citatis, aliàs erit nulla. cap. 16. num. 12. pag. ibid.

Citatio iure canonico requiritur, & trina monitio, vel ex causa, vna pro tribus cū distinctis dierum interuallis ad excommunicationem proferendam. c. 16. num. 14. pag. ibid.

Citatio seu monitio, quæ requiritur ad excommunionem proferendam, personalis esse debet. capit. 16. numero. 15. pag. ibid.

Ciuis interdictus si se ipsum alibi causa vitandi domicilium transtulerit, immunis erit ab eo interdicto. capit. 30. numero. 10. pag. 526.

Ciuibus interdictis, & hi interdicti censebuntur, qui in locum aliorum ciuiū post sententiam successerunt in eam ciuitatē domicilium transferentes. capit. 30. nu. 9. pag. ibid.

Ciuitas quæ proprium Episcopum occiderit, licet omnes ciues, nec peccati, nec criminis rei sint, priuatur honore, & dignitate Episcopali. cap. 30. num. 11. pag. ibid.

Clausula Si preces veritate nitantur, semper est intelligenda apposita in rescriptis Papæ, etiam si non apponatur. cap. 15. nu. 52. pag. 290.

Clerici in conuiuijs debent se ostendere honestos, sobrios in cibo, & potu, & verbis, nu. 48. quod honestati ita debent studere, vt nec fabulas inanes ibi referant. cap. 4. num. 49. pag. 64.

Clerici in conuiuijs non debent aliquos ad bibendum cogere, vel se aliena precatione ingurgitare, neque plausus, & risus, & fabulas inanes ibi referre. c. 4. nu. 50. pag. ibid.

Clericos adeò in potu sobrios esse oportet, vt vltra trinam vicem bibere non debeant, & clericus hoc non seruans peccat, num. 52. sed hoc tamen intelligitur, quādo appetitus naturalis vltra non exegit. c. 4. nu. 53. pag. ibid.

Clerici à crapula & ebrietate diligenter abstineant, vnde vinum sibi temperent, & le vino: & alia in proposito. c. 4. num. 54. pag. ibid.

Clerici debent vinum aqua temperare. c. 4. nu. 56. pag. ibid.

Clericus bibens vinum purum, peccat mortaliter, nisi ex causa aliud faceret, quia vinum est minus potens. cap. 4. num. 57. pag. 65.

Clerici in conuiuijs non debent incitare alios ad bibendum, hoc est brindar. cap. 4. nu. 58. pag. ibid.

Clerici in conuiuijs nō debent se obligare ad æquales potus, hoc namque maxime pernicioſum est. c. 4. nu. 59. pag. ibid.

Clericus non debet priuari beneficio, nec etiam suspendi propter crapulam, vel ebrietatem, si vult agere pœnitentiam. c. 4. nu. 65. pag. 66.

Clericis est prohibitum ingredi tabernas, nisi peregrinationis, vel itineris necessitate compulsis. c. 4. n. 67. pag. ibid.

Clerici possunt habere tabernas, & etiam vendi facere vinum in domo, dummodo per alios id faciant. capit. 4. num. 73. pag. 67.

Clericus homicida voluntarius non est ipso iure beneficio ecclesiastico priuatus sed per sententiam priuandus. c. 5. nu. 6 pag. 78.

Clericus homicida interim quod beneficio non priuatur per sententiam, fructus eius licite recipit atque consumit, ita quod neque iudex eosdem fructus in sententia possit fisco adiudicare, siue sint extantes, siue consumpti. capit. 5. numero. 8. Contra numeris sequentibus, vbi limitatur quod est prædictum. pag. 79.

Clericus homicida posteà deseruiens beneficio, vel dignitati, non priuatur fructibus, nisi à die accusationis, vel inquisitionis, nisi delictum ipso iure ministrare

Universidad de Deusto
Biblioteca

niſtrare impediret, vel priuatio beneficij pro eo ipſo iure induceretur. cap. 5. nu. 10. & 11. pag. 80.

Clericus quoties propter crimen damnatur ad reſtitutionem fructuum, ſolum condemnatur ad reſtitutionem perceptorum, non verò qui percipi potuerũt. cap. 5. nu. 28. pag. 84.

Clericus homicida interim quod non priuatur beneficio, poterit id renunciare, & procedit etiam in renunciatione in fauorem certæ perſonæ, & procedit etiam poſt concluſum in cauſa ante ſententiam, & etiam poſt eam, ſi eſt ab ea legitime appellatum. capit. 5. numero. 29. 30. cum ſequentibus, & 37. & 38. pag. 87. & 90.

Clericus homicida condemnatus pœna perpetui carceris, ſi tamen per ſententiam non priuatur beneficio, poteſt illud reſignare, etiam ſi expectans Apoſtolicus illud acceptauerit. capit. 5. numer. 36. pagina. ibid.

Clericus homicida ante ſententiam priuationis beneficij, poteſt ei renunciare, etiam ſi alius id prius impetrauerit in euentum priuationis, numer. 39. Limitatur, ſi in impetratione appoſita fuerit clauſula expreſſa, quod renunciatio lite pendente facta cedat in vtilitatem impetrantis. capit. 5. numero. 40. pag. 91.

Quid quando huiuſmodi renunciatio, vel reſignatio beneficij, fit cum ignorantia impetrantis ipſius, vel ſcienter. capit. 5. numero. 41. 42. pagina. 91. & 92.

Clericus propter crimen priuatus à canone beneficio ipſo iure, non poteſt ei renunciare. c. 5. nu. 44. pag. ibid.

Clericus priuatus beneficio ipſo iure á canone, propter non promotionem intra annum ad ſacerdotium, non poteſt illud reſignare, vel retinere in conſcientia. c. 5. nu. 45. pag. 93.

Clericus periurus priuandus eſt per ſententiam beneficio eccleſiaſtico, non tamen eſt ipſo iure priuatus. cap. 5. nu. 95. pag. 103.

Clerici qui ſunt crimine periurij irretiti, non merentur regere Eccleſias. c. 5. nu. 96. pag. 103.

Clericus in minoribus ordinibus conſtitutus, beneficium eccleſiaſticum habens, irregularis eſt, ſi ex Chirurgiæ officio, cui operam dat, aliquis moritur etiam abſque eius culpa: hoc tamen eſt intelligendum, quoties ægrotus moritur ex cauſa alicuius aduſtionis, vel inciſionis à Chirurgo illatæ, aliás ſecus etiam in laico, aut clerico in minoribus beneficium Eccleſiaſticum obtinente. capit. 6. numero. 22. 23. 24. pag. 113.

Clericus adulter occidens inuaſorem cum moderamine inculpatæ tutelæ, an ſit irregularis. capit. 6. numero. 43. pagina. 118.

Clericus præſtans opem oppreſsis, vel obſeſsis iniuſte, & adiuuans eos qui repellunt iniuriam, proijciendo lapides & huiuſmodi, non eſt irregularis, dummodo ipſe neminem occiderit. capit. 6. nu. 50. pag. 119.

Clericus abſque irregularitatis nota & pœna poteſt intereſſe bello iuſto, & hortari milites ad pugnam, & quomodo hoc intelligatur. c. 6. nu. 52. pag. ibid.

Clericus an poſsit bellum gerentibus arma portare. c. 6. nu. 53. pag. 120.

Clericus in ſacris conſtitutus, non erit irregularis, ſi pugnauerit in bello iuſto, & neminem occiderit, aut mutilauerit, etiam ſi in eo conflictu fuerint plures occiſi, aut membris mutilati: idem eſt ſi ipſe percutiat, vel vulneret, ſi clarum eſt quod ex tali percuſsione non fuit ſecuta mors vel mutilatio, licet alij in pugna illa per alios ſint mortui. Quid ſi hoc caſu clericus adhortetur ad victoriam generaliter, & percutiat multos proprijs manibus, & efficiat, vt cómilitones eius ope & hortatu multos occidãt, an ſit irregularis. c. 6. nu. 54. 55. 56. pag. ibid.

Clericus in minoribus conſtitutus poteſt abſq; peccato in bello iuſto propia pugnare manu, ſicut laicus, neq; ex hoc eſſet irregularis, dummodo aliquem non occideret, neque membro mutilaret. c. 6. nu. 57. pag. ibid.

Clericus in neceſſitatis articulo non peccaret arma ſumendo in bello, vbi dupliciter diſtinguitur articulus neceſsitatis, & an tunc ſit irregularis, ſi aliquem occidat, vel mutilet. capit. 6. numer. 58. pag. ibid.

Clericus miniſtrans balliſtam, enſem, lanceam, vel alia arma, in conflictu pugnantibus, an & quando ſit irregularis. c. 6. n. 76. cum ſeqq. pag. 125.

Clericus venans, aut balliſtas exercens, ſi aliquem caſu occiderit, an & quando ſit irregularis. cap. 6. numer. 84. 85. 87. 88. & 89. pag. 126. & 127.

Clericus etiam licitè venans, ſi tamen id faciat tempore quo diuinis intereſſe tenetur, peccat. c. 6. nu. 86. pag. ibid.

Clericus percutiens non aliter aſportantem rẽ Eccleſiæ, ex qua percuſsione ille fugere non potuit, & ob id occiſus fuit, eſt irregularis. c. 6. n. 90. pag. ibid.

An idem ſit dicendum in eo, qui latronem res ſuas aſportantem percuſsit, &c. c. 6. nu. 92. pag. ibid.

Clericus introducens meretricem per tectum in domũ ſuam, ſi decidens ipſa moriatur, vel abortiat, an ſit irregularis. c. 6. nu. 94. pag. 128.

Clericus mittẽs puerũ ad equitãdũ equũ, vel ad flumen, monens vt ab eo caueret, & tamen ſubmerſus eſt, an ſit irregularis. c. 6. nu. 95. 96. pag. ibid.

Clericus dans operam rei bellicæ, licet imprudẽs & neſciẽs aliũ præter ſuam intẽtionem occidat, eſt irregularis: item & is qui torneamenta, atq; alia pugnæ ſimulacra, quæ clericis ob periculũ homicidij ex ſuo genere interdicta ſunt exercet. c. 6. nu. 103. pag. 129.

Clericus præſens vindictæ ſanguinis, an ſit irregularis. c. 6. nu. 163. pag. 141.

Clericus mercans illicite & caſu aliquẽ occidens, vel ludens ludo ei interdicto, an ſit irregularis. c. 6. nu. 165. pag. ibid.

Clericus qui pro ædificatione Eccleſiæ, vel domꝰ vocabit aliquẽ in adiutoriũ qui caſu interijt ruens cum aliquo ligno, an ſit irregularis. c. 6. nu. 167. pag. 142.

Clerici, maxime in ſacris cõſtituti, & ſacerdotes, præ laicis pudicitia præeminere debent. c. 7. nu. 1. & ſeqq. pag. 146.

Clerici licet votum caſtitatis explicitũ non emittant, nec ſit eſſentialiter annexũ ordini ſacro debitum continentiæ, cõſtitutione tamen Eccleſiæ illã tenentur ſeruare. c. 7. nu. 2. pag. ibid.

Clerici fornicantes duplici culpa maculantur. c. 7. nu. 3. pag. ibid.

Clericus in ſacris conſtitutus, fornicando ſimpliciter quinque crima committere dicitur ſecundùm Doctores, nempe adulterium, ſacrilegium, ſtuprum, inceſtum, & contra naturam. cap. 7. num. 37. 38. & ſequentibus, probatur quoad adulterium. pag. 155.

Quoad ſacrilegium probatur hic. c. 7. num. 40. pag. ibid.

Quoad ſtuprum, ibid. nu. 41. pag. ibid.

Quoad inceſtum, ibidem. numer. 42. pagina. ibid.

Quoad contra naturam, ibidem. numer. 43. pag. 154.

Verius & receptius eſt contrarium, nempe quod clericus in ſacris fornicando cum muliere ſoluta, tantùm committat ſimplicis fornicationis crimen, non verò cætera ſupra enumerata, vt nuncupatim probatur numero. 48. cum ſequentibus. capit. 7. numero. 44. pag. ibid.

Clericus in ſacris proprie non contrahit matrimonium cum Eccleſia, neque etiam canonicus cum præbenda. c. 7. nu. 48. pag. 155.

Clericus concubinarius cum ſoluta deponi non debet, ſed tantũ ſuſpendi ab officio & beneficio ad tempus. c. 7. num. 53. pag. 156.

Præterquam ſi fornicatio habeat inſignem deformitatem, vt adulterium, inceſtus, ſtuprum, & ſimilia. capit. 7. numer. 55. pag. ibid.

Secundo limitatur in clerico rem habente cum moniali, is enim deponendus eſt, ibid. nu. 56. pag. 157.

Tertio limitatur in clerico matrimonium de facto contrahente cum ſoluta, ibid. nu. 57. pag. ibid.

Et an pro fornicatione continuata, ibidem. nu. 58. pag. ibid.

Pro crimine contra naturã deponitur, ibid. nu. 56. pag. ibid.

Cognoſcens filiam ſuam ſpiritualem, ibid. nu. 60. pag. ibid.

Idem in cognoſcente, eam quæ propter Sacramentum Pœnitentiæ effecta fuit ſibi filia ſpiritualis, ibidem. numero. 61. pag. 158.

Idem in ſacerdote cognoſcente parochianam ſuam, ibidem. numero. 65. pagina. ibid.

Et eam quam tenuit in Sacramento Confirmationis, ibidem. numero. 64. pagina. ibidem.

Idem in religioſis fornicantibus, vt in nu. 66. pag. ibid.

Idem in Epiſcopo fornicante, ſecundùm aliquos: ſed verior & communis ſententia eſt in contrarium in hoc, vt in nu. 67. pag. ibid.

Probari tamen teſtibus debet hoc crimen in prædictis caſibus, quibus pœna depoſitionis pro eo imponitur: alias ſi in occulto reuelatur ſuperiori, mitiori

Universidad de Deusto
Biblioteca

pœna delinquens puniendus est, ibid. nº 62. pag. ibid.
Clericus ob simplicem fornicationem arbitrio sui iudicis punitur, & sacrum Concilium Tridentinum quid in hoc disponat refertur. capit. 7. numero. 168. pagina. 159.
Clericus concubinarius in proposito dicitur, qui solutam mulierem, & corruptam nullo sibi spiritualis, vel carnalis cognationis vinculo coniunctam domi retinet, cum qua consueuit carnaliter commisceri. capit. 7. numero. 71. pag. 161.
Clericus post monitionem præmissam concubinam non dimittens, publicus concubinarius reputatur. capit. 7. numero. 78. pag. 164.
Clericus publicus concubinarius, si ante pœnitentiam celebret, an sit irregularis. capit. 7. num. 83. cum sequentibus, pag. 165.
Clericus propter aliquod crimen suspensus quoad se & quoad alios, irregularis est, si nondum causa suspensionis sublata, proprio fuerit vsus oficio. cap. 7. nu. 84. pag. 166.
Idem est de diaconis, & subdiaconis, vt in nu. 85. pag. ibid.
Clericus suspensus ab homine, vel à iure, in pœnam directam & propriam delicti, etiam ad tempus certum, vel donec pœniteat si celebret durante suspensione, erit irregularis. capit. 7. numer. 86. pag. 167.
Clerici in sacris contrahentes de facto matrimonium, quibus pœnis afficiantur remissiue. capit. 7. numero. 87. pagina. ibid.
Clericus qui principaliter ob lucrandas distributiones quotidianas præsens est diuinis officijs, peccat, & simoniam committit. capit. 15. numero. 8. pagina. 276.
Clericus volens potius diuinis officijs interesse in solennibus diebus, propter maius lucrum quam in alijs, si hoc principaliter faciat ob cultum diuinum, non peccat. capit. 15. numero. 10. pagina. 278.
Clericus si post legitimam appellationem à se interpositam, de qua constit, de facto excommunicetur, cum de iure non sit excommunicandus, si interim celebret, non erit irregularis. cap. 16. nume. 25. pag. 319.
An hoc etiam procedat, quando lapso termino ad appellationem à iure, vel à iudice statuto prosequendam, eam prosequitur, ibid. nume. 26. & sequentibus, pag. ibid.
Quid si sit in hac specie postrema iam publicè denunciatus hic celebrans? Limitatur communis præcedens, ibid. num. 33. pag. 322.
Clerici vsurarij pœna remissiue. c. 18. num. 11. pag. 332.
Clerici hæredes defuncti an teneãtur vltra vires hæreditarias, si inuentariũ nõ confecerunt. c. 18. nu. 73. pag. 351.
Clerici an pœnam conuentionalem possint exigere, vltra quam interfit? & quid in Ecclesia? cap. 20. num. 15. & 16. pag. 364. & 365.
Clerici decimam decimarum soluere tenẽtur Romano Pontifici, & quo iure. cap. 21. nu. 10. pag. 374.
Clerici, etiam Ecclesiarum Rectores, decimas tenentur soluere. capit. 21. nume. 52. pag. 387.
Clerici à solutione decimarum possunt eximi consuetudine, vel præscriptione. c. 21. nu. 53. pag. ibid.
Clerici possunt præscriptione legitima se à solutione decimarum liberare, & quomodo hoc intelligatur. capit. 21. nume. 59. pag. 388.
Clerici an possint sibi præscribere decimas ab alijs soluendas. capit. 21. numero. 60. pag. 389.
Clericus, siue monachus, an possint reum in actu executionis suam pœnam mortis continentis, si aliquo casu ceciderit in terram, liberare atque defendere, & eripere à manibus familiæ, & in Ecclesiã eum introducere. capit. 24. numero. 43. pag. 465.
Clerici eripientes condẽnatũ à manibus familię, quando sunt puniendi, & quando non. c. 24. nu. 45. pag. 466.
Clericis prohibita est iure humano venatio saltuosa, quæ fit in siluis per saltus, non quieta, sed clamosa cum strepitu canum, & accipitrum, & falconum. c. 28. nu. 16. pag. 500.
Clerici illicitè venantes non tenentur ad captorum restitutionem in foro conscientiæ, neque quod capit laicus tẽpore quo sibi est prohibita venatio, nempe die festo, ne impediatur ab officijs diuinis. c. 28. nu. 47. pag. 509.
Collatio beneficij irregulari facta, ipso iure est nulla. capit. 5. numero. 92. pagina. 102.
Collatio beneficij facta excõmunicato, ipso iure est nulla. c. 5. n. 93. pag. ibid.
Collatio beneficij facta à Papa excommunicato præcedente absolutione à quibusuis excõmunionis, suspensionis, &c. vt communiter de stylo Curiæ fit per illam clausulam Teque absoluẽtes, valet, &c. c. 5. nu. 94. pag. 103.
Collatio beneficij periuro facta, est nulla ipso iure. c. 5. nu. 97. pag. ibid.
Hoc tamen procedit, quoties quis esset per sentẽtiam declaratus periurus, & posteà fieret ei collatio, & non aliàs, quia ante sententiam facta collatio esset valida. c. 5. nu. 98. pagina. ibid.
Collatio beneficij periuro facti nulla est ipso iure, quando infamia hæc periurii notoria sit, non aliàs, prout contingit esse post sententiam. capit. 5. numer. 99. pag. ibid.
Collatio beneficij periuro facta authoritate literarum Apostolicarũ ad beneficia est nulla. c. 5. nu. 100. pag. ibid.
Collatio beneficij, vel electio, & muneris prælatio digno facta, omisso digniori, valida est in vtroque foro, nec rescindi ex hoc potest, quauis prouidens peccet. c. 11. nu. 13. & 16. pag. 215. & 217.
Quod procedit, etiam si ante electionem vel promissionem denuncietur electoribus, vt dignior em eligant, & à contraria electione ab initio sit appellatũ, ibid. nu. 14. pag. ibid.
Etiã si electores iurauerint eligere digniorem, quauis aliter faciendo sint periuri, ibid. nu. 15. pag. ibid.
Collatio beneficij indigno facta est nulla in vtroq; foro, & sic prouisus per appellationẽ priuatur beneficio, & dãna inde secuta tenetur resarcire. c. 11. num. 45. pagina. 229.
Collatio sacrorum ordinum, & similia, an sunt de lege diœcesana, vel iurisdictionis. c. 17. nu. 20. pag. 326.
Collatio beneficij simoniacè facta est ipso iure nulla ab initio, ac proinde nullũ ius tribuit ei cui fuit collatum. c. 17. nu. 23. cum seqq. pag. 327.
Quid in collatione ignoranti simoniacè facta, vsq; ad nu. 30. ibid. pag. ibid.
Collator si postquam contulit vni beneficium, mutata voluntate alteri beneficium, idem contulerit, peccabit, & non valebit collatio, & tenebitur ad restitutionem, etiam si secundus esset longe dignior. c. 11. nu. 81. pag. 240.
Columbas occidens intra vel extra leucæ spatium à columbario, an teneatur ad restitutionem. cap. 28. num. 25. cum seqq. & nu. 56. pag. 503. & 516.
Columbas deducens ab alterius colũbario ad proprium attrahens, ad quid teneatur. c. 28. nu. 53. & 54. pag. ibid.
Columbæ quæ in priuatis columbarijs nutriuntur, occidi non possunt ab alijs. c. 28. nu. 55. pag. ibid.
Columbarium an & quando liceat habere. c. 28. nu. 57. pag. ibid.
Colonus in casibus in quibus per singularẽ successorem expelli potest, poterit rẽ retinere, donec sibi restituatur pẽsio, si forte eam anticipatã soluit. Idẽ pro meliorationibus. c. 8. nu. 129. pag. 174.
Commorantibus in vino, & studentibus calicibus epotandis rixæ, foueæ, & sine causa vulnera, & suffosio oculorum. c. 4. nu. 14. pag. 60.
Concessio corporum ad copulam æstimabilis est pretio, siue pecunia. c. 10. num. 21. pag. 205.
Concessio, vel locatio in emphiteusim rerum Ecclesiæ, vltra tẽpus permissum facta, an in aliquo teneat? & per totum caput. 1. nu. 1. & 5. pag. 252.
Refertur pars negatiua ibidem. nu. 6. Affirmatiua ibid. nu. 7. pag. 253.
Concordia assignatur ibidem. numero. 8. pag. ibid.
Limitatur ibid. nu. 10. pag. 254.
Aliæ limitationes referuntur, ibid. num. 11. pag. ibid.
Concilio Toletano permissum erat habere concubinam, id est vxorem minus solenniter ductam, his qui iusta vxore carebant. capit. 7. numero. 35. pagina. 152.
Cociliũ Toletanum. XIII. c. 1. refertur. §. prius. nu. 36. in vers. 5. & vltimo. c. 30. nu. 47. pag. 532. & 539.
Concubinæ olim erant non illegitimæ, & fornicariæ, sed vxores minime principales, quarum filijs non debebatur hæreditas, neque æqualis honor, non sacerdotium, non primogenitura, sed munera tantùm recipiebant, & mutua se charitate complectebantur, & sese iuuabant. capit. 7. numero. 12. pagina. 152.
Concubinæ nomen apud veteres, erat honestum. c. 7. nu. 34. pag. ibid.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Concubina largè accipitur pro quacunque muliere quam clericus retinet in domo sua luxurioso affectu, vel conductâ, &c. cap. 7. nu. 72. pag. 161.
Concubina publica, derici ad hoc vt puniatur pœnis de quibus in legibus huius regni, quæ dicatur. capit. 7. nu. 73. & 75. pag. 161. & 162.
Concubinatus atque omnis fornicationis crimen lege diuina prohibetur. c. 7. nu. 13. pag. 148.
Item, iure naturali. capit. 7. numero. 14. pagina. ibid.
Concubinatus per sacrum Concilium Tridentinum maximè damnatur atq; punitur, vt in. c. 7. nu. 21. pag. 149.
Concubinatus crimen est mixti fori. c. 7. nu. 24. pag. ibid.
Condemnatus ad mortem, seruus pœnæ existimatur, ac proinde intestabilis: quod hodie cessat attenta. l. 4. Tauri. c. 3. nu. 24. 25. pag. 53.
Condemnato ad mortem an liceat se defendere, si posit. capit. 24. numer. 1. & seqq. pag. 455.
Condemnatus iuste à iudice pro crimine mortis pœna digno an teneatur in conscientia sub reatu peccati à carcere fugere cum primum poterit. c. 24. nu. 18. & 19. pag. 461.
An liceat ei ibi manere, ibid. n. 29. pag. 463.
Condemnatus iuste, vt fame pereat, peccat mortaliter, si oblatũ sibi cibum nõ adsumat, & alij administrantes ei alimenta, si non sunt eius custodes, non peccant. c. 20. nu. 19. & 21. pag. 461. & 462.
Condemnatus ad mortem iniuste, an teneatur, cum possit, effugere à carcere. c. 24. nu. 40. pag. 465.
Condemnatio non fit de stylo Curiarum pœnæ conuentionalis, nisi quatenus interest, & non vltra. capit. 30. num. 5. pag. 360.
Conditio fundationis beneficij, vel capellaniæ, vt patroni semper nominent, ac presentẽt clericum ex genere & parentela fundatoris, valida est. capit. 8. num. 37. pag. 224.
An tunc dignior ex illo genere & familia, etiam si remotior, sit præsentandus, necne, vide. ibid. nu. 38. pag. 225.
Et quid si detur facultas in fundatione eligendi quem velint dignum, omisso digniori. c. 11. nu. 40. pag. 226.
Conditio maioratus, vt possessor eiusdẽ nomen & arma conditorum ferat, & in tumulo fundatoris sepeliatur, ad vnguem obseruanda est, alioquin maioratu erit priuandus. capit. 14. numero. 12. pag. 260.
Conditio inducens omnimodam viduitatem iure antiquo Digestorum spectabatur: secus si induceret viduitatem respectu certæ personæ, loci, vel temporis. cap. 25. nu. 2. pag. 468.
Hodie iure nouo Authenticorum quid in hoc dispositum sit, ibidem numero. 3. pag. ibid.
Conditio illa, quæ à matrimonio spirituali deterret, fortiori ratione reijcienda est: sed non est idem obscuandum in conditione si religionem non ingrediatur, si monachus non fuerit. capit. 25. numer. 4. & 5. pag. ibid.
Confessarius qui dum reum ad patibulum comitaretur, casu iumentum quo ille vehebatur, pepulit, non est irregularis. c. 6. nu. 32. pag. 114.
Confessio iudicialis & sententia inducunt notorium iuris, non verò notorium facti, vt hic declaratur. capit. 19. num. 18. pag. 356.
Conferens alicui beneficium Ecclesiasticum, vt per hoc liberetur ab obligatione qua ad antydora tenebatur, an simoniam committat. c. 15. nu. 5. pag. 276.
Conferrens præbendã, vel aliud beneficiũ consanguineo respectu cõsanguinitatis, an committat simoniam, necne. c. 23. n. 60. & seqq. pag. 448.
Conferens beneficium consanguineo, vt se exoneret ab obligatione, vel seruitio, quo ei tenetur, simoniam cõmittit. cap. 23. nu. 63. pag. 449.
Conductor expulsus à singulari successore, habet actionem ad interesse aduersus locatorem, ipsiusque hæredes. cap. 8. nu. 9. pag. 171.
Conductor ad longum tempus naturaliter possidet. c. 8. nu. 26. pag. 175.
Conficiens illicitè chartas ad ludẽdum, nõ erit in prædicta specie irregularis. cap. 6. nu. 154. pag. 139.
Confidentia in beneficialibus quedam est licita, & quædam illicita, vt hic latius declaratur. c. 23. nu. 80. pag. 452.
Confirmins, si sibi non constet electum confirmandum indignum esse, potest secure eum confirmare: si tamen plures sunt nominati, liberum est confirmatori eligere inter illos in quem consentiat, & tenetur melioré illorũ ad hoc præferre. capit. 11. numero. 22. pagina. 219.
Coniugati accipientes pensiones super beneficijs ecclesiasticis authoritate Apostolica in sustentationẽ sui statui necessariam, non peccant. c. 5. n. 26. pag. 82.
Consanguinitas in gradu remotiori in linea inæquali computanda est. c. 15. nu. 128. pag. 308.
Consequentia necessaria non est, hoc non contingente actus hic non fieret, igitur hoc quod modo contingit, est causa finalis: sicut nec illa, hoc remoto ipse nõ agerem illum actum, ergo hoc est causa finalis actus. c. 15. nu. 3. pag. 275.
Consortium mulierum fugiendum propter plura de quibus hic. capit. 7. numer. 11. pag. 147.
Consuetudo legitime præscripta, an sufficiens sit ad eximendos laicos à solutione decimarum. c. 21. nu. 31. & seqq. & resoluitur. n. 35. pag. 379. & 381.
Consuetudo vel vsus non est in Hispania soluendi decimas ex opificum negociatorumq; lucris. c. 21. n. 34. pag. 380.
Consuetudo legitimè præscripta minorem partem decimæ soluendi pro ea, tunc valet, cum illa pars quę soluitur, sufficiens est ad congruam sustentationem clericorum spiritualia ministrantium, aliàs secus. c. 21. nu. 36. pag. 381.
Consuetudo rationabilis, & legitime præscripta non soluendi decimas personales quando excusat. c. 21. n. 37. pag. 382.
Consuetudo quantũcunq; longa nullas soluendi decimas personales, nec prędiales non valet. c. 21. n. 38. pag. ibid.
Cõsuetudo, vt ex certis fructibus nulla soluatur decima, nec eius aliqua portio, vt pote de fœno, herbis, vel oleo, & similibus, valet, si ex alijs redditibus superfit iusta sacerdotum sustentatio. c. 21. nu. 40. pag. 383.
Cõsuetudo immemorialis Episcopatus Placentini non soluendi decimã ex herbis pecoribus proprijs domini fundi de pastis valet. c. 21. nu. 41. pag. ibid.
Consuetudo immemorialis Ciuitatẽsi existẽs nullã soluẽdi decimã herbarũ indistincte valet. c. 21. nu. 42. pag. ibid.
Consuetudine induci potest contrarium, nempe vt laici liberè colligant frumentum, cæteroq; fructus, & eos in propia horrea sine testibus condant, & postea decimas ministris spiritualium soluant. c. 21. nu. 50. pag. 385.
Consuetudine stante nõ soluendi decimas, quia non fuerunt petitę, an possint peti vbi timoretur scandalum? & an sic non soluentes sint in statu damnationis. cap. 21. nu. 51. & 56. pag. 386. & 388.
Cõsuetudo quod decimæ vni Ecclesiæ debitę de iure cõmuni, alteri soluantur, valida erit. c. 21. nu. 58. pag. 388.
Cõsuetudine tamen legitimè præscriptã obtineri poterit libertas ab harũ decimarũ solutione. c. 21. nu. 55. pag. ibid.
Consuetudo legitima nõ soluẽdi decimas sufficiẽs cẽsetur, per curtũ atq; vsum 40. annorum, & in ea non requiritur titulus, nec bona fides. c. 21. n. 65. 66. pag. 390.
Consuetudo & præscriptio qualiter distincte cognoscantur, vbi plures differentię inter eas remissiue referuntur. c. 21. nu. 68. pag. 391.
Consuetudo ex sui natura in vniuersũ quę ritur, hoc est in omni fructu. c. 21. nu. 104. pag. 397.
Consuetudo offerendi clericis, vel aliquid eis dandi tempore quo mortuos sepelierint, vel tempore velationum, vel cõsecrationis Episcoporum, valida est, & laici ab Episcopo compellendi sunt eam obseruare. capit. 21. numer. 140. & 141. pag. 404.
Consuetudo decem annorum sufficit ad prędicta, diutina ve præstatio. c. 21. num. 143. pag. 405.
Consuetudo ex actibus voluntarijs inducitur in fauorem Ecclesiæ. capit. 21. num. 144. pag. ibid.
Consuetudo offerendi in Ecclesia clericis ad hoc vt laicos obliget, & possint compelli ad obseruantiam ipsius, primò requiritur quod grate, pure, & simpliciter, nulla necessitate cogente, vel pactione, obtulerint. c. 21. nu. 148. pag. 406.
Secundo, quod oblatum sit certũ, taxatum tamen arbitrio offerentiũ, non verò Rectoris Ecclesiæ, ibid. nu. 149. pag. ibid.
Tertio, quod totus populus, vel maior pars perfistat inseruãdo prædictã laudabilem consuetudinem, ibid. nu. 150. pag. ibid.
Refertur casus practicatus circa prædicta contingens. c. 21. nu. 151. pag. 407.
Consuetudo quod clerici laicis candelas ceræ offerant in Ecclesia in die Purificationis, an sit valida? capit. 21. nu. 156. & seqq. pag. 408.
Consuetudo, vt rustici non teneantur soluere decimas, nisi curatus eis præstet aliquid, non valet. c. 21. n. 157. pag. ibid.

Consue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Consuetudo quod presbyteri teneantur dare in paschate suis parochianis agnum paschalem, vel aliud, an valeat. c. 21. nu. 158. pag. 409.
Consuetudo lucuosæ dandæ Episcopo, vel parocho, an sit valida? & quid in veste scissa existente penes sartorem nondum suta, nec completa. capit. 21. num. 160. & 161. pag. ibid.
Contrahens cum Ecclesia, non tenetur reddere rem, nisi primò satisfiat sibi de pretio, sumptibus & labore, sicq; potest vti retentione rei, etiam post concessam restitutionem, pro pretio, sumptibus, & labore. c. 8. nu. 55. pag. 183.
Corrigere idem est quod emendare: emendare nihil aliud est, quam actum in se validum aliqua parte reficere, substantia ipsa permanente. capit. 2. numer. 14. pag. 42.
Crapula dicitur quantum ad superfluitatē ciborum, quasi cruda epula: ebrietas verò quantum ad potum, & dicitur ab eo, quod est sinè & bria, quod est mensura: vnde ebrius est, qui sine mensura bibit. c. 4. nu. 55. pag. 64.
Crimen vsurarum contra naturam vocant Aristo. & omnes Philosophi, & D. Thomas, sicut nefandum, quia vis sit pecuniæ. c. 18. nu. 3. pag. 330.
Crimen vsurarum vltra modum à legibus permissum est mixti fori, intra verò, Ecclesiastici fori tantum est. capit. 18. num. 16. & 17. pag. 333.
Crimen vsurarum hodie mixti fori est, ita vt iudex secularis cōtra laicos vsuranos cognoscat: ecclesiasticus verò cōtra clericos huiusmodi: sed praxis accepit, vt hic contra vtrosque cognoscere possit. c. 18. n. 18. & 19. pag. 334.
Christus Saluator noster cœnans cū Discipulis, accepit Calicem, & gratias agens, vinum in sanguinem suum conuertit, deditq; illis, &c. c. 4. nu. 35. pag. 62
Culpa ordinata ad casum tunc dicitur, quando illa culpa fuit causa proxima ipsius: secus si remota. capit. 6. num. 12. pagina. 111.
Culpa leuissima non sufficit ad irregularitatem incurrendam, sed tantum grauis, vel leuis. capit. 16. numer. 140. & 141. pag. 137.
Quando incurratur ex culpa consistente in omittendo, vide etiam de primo. nu. 142. pag. 138.
Cum plura narrantur, quæ de iure minime necessaria sunt, tunc copula in diuisuum resoluitur. capit. 15. numero. 54. pag. 291.
Cum vnus vacationis modus exprimitur, alter non continetur, nisi aliud constet de intentione impetrantis, vel concedentis. c. 15. nu. 60. pag. 292.
Cura animarum est necessario exprimenda in impetratione beneficij curati. cap. 15. nu. 82. pag. 297.
Custos infirmi, vel alius faciens aliquid, quo ipse citius moriatur, vel ne amplius crucietur mortis tormentis, si propter id citius moriatur, irregularis erit, tam ipse, quam consulens, iubens, aut rogans, etiā medicus: secus si id fiat bona fide. c. 6. n. 30. pag 114.
Custodes infirmi eum in lecto mouentes, vt, vel aptius ei cibū ministrēt, vel quietius iaceat, & inde moriatur, an, & quādo fiant irregulares. c. 6. n. 31. pag. ibid.
Custos infirmi non bene illum custodiēs, quare ipse infirmus ex phrenesi se proiecit, & mortuus est, an & quādo sit irregularis. c. 6. nu. 33. pag. 115.
Custos montium, & similiū iuratus an possit cum aliquibus dissimulare precibus, amicitia, vel pretio, corruptus, & sic dissimulans ad quid teneatur. c. 28. nu. 59. & seqq. pag. 511.
Et quid si dissimulet cum consanguineis, vel valde amicis domini, ita quòd crederet eum permissurum. nume. 61. pagina. ibidem.
Et quid si cum venatoribus, & alijs damnificantibus dissimulet se abscondendo, vt eos in fragranti delicto comprehendat, ibid. nu. 62. pag. ibid.
Custodes & præfecti in confinibus regnorum importandis & exportandis mercibus, eas vetitas permittentes exportari, vel importari, peccant mortaliter, & sunt periuri, & ad emendam vectigalium aliàs soluendorum tenentur, non tamen ad restitutionem pœnarum quas soluissent transgressores, si de nūtiati fuissent, neque bonorum quibus ob id priuarentur. capit. 28. numero. 63. pag. 512.

D

Damnata est hæresis condemnantium secundas nuptias. capit. 12. numer. 18. pagina. 247.
Damnatus iuste, vel inique ad mortem, licite potest ascendere furcam absq; peccato. c. 24. nu. 27. pag. 463.
Damnatus ad mortem iuste, vel captus pro delicto ea pœna digno, potest in carcere manere, etiam data fugæ opportunitate. cap. 24. nu. 29. pag. ibid.
Damnatus ad mortem iniuste, an teneatur, cum possit, effugere à carcere. c. 24. nu. 40. pag. 465.
Dans operam rei illicitę, si ex huiusmodi actione fuerit homicidium casuale subsecutum ex culpa sufficiente directa ad illud, irregularis sit, siue adhibuerit diligentiam quam potuit ne sequeretur, siue non: quæ distinctio quoad peccatum non procedit, sed tantum quoad irregularitatem. capit. 6. numero. 5. & 6. & allegantur iura, quibus probantur. nu. 20. pag. 109. & 112.
Datum ob causam necessariam, ad quam tenetur recipiens necessitate præcepti, quoad substitiam est omnino restituendum. cap. 9. nu. 26. pag. 195.
Datum meretrici ob actum venereum, potest iuste ab ea retineri, etiam si causa turpis non sequatur posteà, vel si turpitudo ex parte dantis, & accipientis versetur. c. 10. nu. 1. pag. 199.
Quod nedum procedit in foro contentioso, sed etiam in foro conscientię, ibidem. num. 2. & 14. cum sequentibus, pagina. 199. & 201.
Dum tamen non interueniat fraus, aut excessus, quia is donationis titulum exigit, vt datum recepi & retineri valeat ibid. nu. 3. pag. 199.
Item dummodo dantes, vel promittentes concubinæ, vel meretrici, habeant ius donandi & promittendi, aliàs secus, vt sunt illi qui alieni iuris sunt. cap. 10. nu. 4 pag. ibid.
Decedens in torneamentis iure canonico prohibitis, non est sepeliendus in Ecclesiastica, sepultura, etiam si Sacramēto Pœnitentiæ, & Communionis munitus decesserit. c. 3. nu. 9. pag. 51.
Decimare debentes tenentur certiorare clericos, vt mittant pro decimis, vbi eas ad eorum horrea non tenentur deferre. cap. 21. nu. 41. pag. 383.
Decimare debentes, an & quando teneantur deferre decimas, etiam clericis non petentibus, ad horrea publica ad hoc deputata. c. 21. nu. 47. pag. 384.
Decimare debentes tenentur tradere decimas clericis, etiam scientibus quantum iure decimarum sibi pertineat, modo leui sumptu & labore id fieri possit: secus alias, præcipue stante de hoc consuetudine, vel nulla in contrarium existente. capit. 21. numer. 48. pagina. ibid.
Decimare debentes cessantibus consuetudinibus, non possunt frumentum, alios ve fructus in propria horrea condere, nisi prius clerici certiores fiant, &c. & refertur littera. l. Regiæ super hoc sanctæ. c. 21. nu. 49. pag. 385.
Decimæ iure diuino & naturali institutæ sunt. capit. 21. numero. 1. & 3. pagina. 371. & 372.
Decimæ multiplici ratione præcipiuntur à Deo. c. 21. nu. 2. pag. 372.
Decimæ personales, & reales omnes sunt integrè persoluendæ. capit. 21. num. 4. pag. 372.
Decimæ personales an iure diuino sint inductæ, siue præceptæ. c. 21. num. 5. & 33. pag. 372. & 380.
Decimæ, tam prædiales, quam personales, licet in genere iure diuino ac naturali debeantur, iuxta tamen verā ac præcisam decimæ partis assignationem iure tantū humano statutæ sunt. c. 21. nu. 7. & 9. pag. 373. & 374.
Decimæ an sint petendæ à sacerdotibus, vel deferendæ vltro ad eorum horrea, etiam si non petantur, & numeris sequentibus, vbi resoluitur standum esse consuetudini in hoc. capit. 21. num. 43. pag. 383.
Decimæ debentur Ecclesiæ ex prædijs intra eius limites existentibus, quæ tamen sunt alterius Ecclesiæ. capit. 21. nu. 54. pag. 387.
Decimæ de terris Ecclesiæ quando sunt soluendæ, & quando non. capit. 21. numer. 57. pag. 388.
Decimis olim consuetis persolui de pascuis, de eisdem ad frugum fertilitatem translatis decimæ soluendæ nunc sunt. cap. 21. nu. 98. pag. 396.
Decima vini si vni Ecclesiæ soluebatur (alicuius vineæ) & in ea posteà fiat cassanetum, vel aliæ arbores fructiferæ plantentur, aut nascantur, ex quibus aliàs regulariter de consuetudine, vel præscriptione deberetur decima alteri Eccle-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ri ecclesiæ, vel Episcopo, nihilominus ipsa priori ecclesiæ deberetur. cap. 21. nu. 99. ibidem.
Decimæ debitæ nō sunt negandæ sacerdotibus, etiamsi ipsi cum sint diuites, pauperibus eas non distribuant, nec recte officium commissum exequentur, nec sint quales oporteat. capitul. 21. numer. 138. pag. 403.
De auibus & earum venatione. capit. 28. nu. 58. pag. 510.
Delegatus Principis ad vnam causam, non potest cognoscere de nullitate suæ sententiæ. cap. 2. nu. 18. pag. 43.
Delegatus à Principe ordinario æquiparatur, ac proinde subdelegare potest sicut ordinarius. capitul. 2. numer. 19. ibidem.
Delegatus à Papa potest intra annum suam sententiam exequi, non tamen annullare. capitulo. 2. numero. 23. pagina. 44.
Delegatus ad vniuersitatem causarum, potest de nullitate suæ sententiæ cognoscere. capit. 2. nu. 24. & 25. ibidem.
Delegatus ad vniuersitatem causarum æquiparatur ordinario. capitulo. 2. numero. 26. pag. 45.
Delegatus qui iudicauit cōtra formam mādati, iudicare iterum potest. capit. 2. num. 28. ibidem.
Delegatus iudicans contra formam mandati, abutitur potestate. capitulo. 2. numer. 29. ibidem.
Delegatus qui nulliter iudicauit per errorem facti, an cognoscere possit de nullitate suæ sententiæ, atque eam reuocare? capitulo. 2. numer. 30. cum sequentibus, ibidem.
Delegatus datus ad conferendum beneficium, nulliter conferens potest iterum conferre. capitulo. 2. numero. 33. pag. 46.
Delegatus an possit restitutionem in integrum concedere aduersus suam sententiam diffinitiuam, constito de læsione? cap. 2. nu. 34. & numeris seqq. præcipue. 37. ibidem.
Delegatus à Principe potest restitutionem in integrum concedere aduersus suam sententiam. capitulo. 2. numero. 35. ibidem.
Delegatus nullatenus egredi potest cōmissionis suæ fines. capitulo. 15. numer. 120. pag. 306.
Delegato non creditur nisi ostendat mandatū, & rescriptum suæ commissionis, in his quæ sunt in præiudicium alterius, in his vero quæ in nullius præiudicium sunt, veluti in facultate concessa ad absoluendum, dispensandum, concedendum indulgentias, & similibus, bene creditur. capitulo. 17. numero. 31. pagina. 328.
Deliberatio includit duo, consultationem, siue collectionem mediorum per plura media, & determinatio ad votum, ea enim deliberatio quæ sufficit ad propositum, sufficit ad votum. cap. 22. num. 6. pag. 413.
Deliberatio quæ sufficit ad obligandum nos diabolo per peccatum mortale, eadem sufficit ad obligandum nos Deo per votum ad vitam æternam. capit. 22. nu. 7. ibidem.
Deliquere per ebrietatem, lata culpa est. cap. 4. nu. 83. pag. 69.
Delinquens post delictum ante sententiam priuationis bonorum potest bona sua administrare & alienare, quando propter delictum nō est priuatus ipso iure, à lege vel canone, suis bonis, nec ea sunt ipso iure confiscata: procedit etiam hoc in conscientia. capitul. 5. numer. 53. pagina. 94.
Delinquens huiusmodi potest debita soluere, & ei debitum solui, nisi sit contumax. cap. 5. num. 54. pag. 95. Potest etiam de bonis suis dare in solutum creditoribus. cap. 5. nu. 55. ibidem.
Delinquens post sententiam condemnatoriam contra eum latam pro delicto transactam in rem iudicatam, non potest bona sua alienare. cap. 5. nu. 59. pag. 96.
Delinquens ob hoc quod sit bonis suis priuandus propter crimen quod intendit cōmittere, an in conscientia possit ea antea alienare. cap. 5. nu. 62. ibidem.
Delinquens cuius bona propter delictum ipso iure sunt confiscata, si alienet titulo grætioso, minus peccat, quàm si titulo oneroso alienaret. capitul. 5. numer. 82. pag. 100.
Delinquens, cuius bona ipso iure pro delicto sunt confiscata, vel alteri in pœnam applicata, non potest sine peccato mortali rem aliquā in casu non permisso alienare, etiam reuelata emptori conditione rei, vt in nu. 83. & an titulo lucratiuo. c. 5. nu. 79. & 80. ibidem.
Delinquens tamen huiusmodi ex causa necessaria potest alienare, nempe pro alimentis, mentis, aduocatis, & alijs necessarijs. c. 5. nu. 84. pag. 101.
Delinquens cuius bona sunt ipso iure confiscata pro delicto, quando alias est soluendo, potest alienare. capit. 5. numer. 89. ibidem.
Item quando delictum esset ita occultum, vt nullo modo probari possit. capitul. 5. nu. 90. pag. 102.
Decurio, rector, vel tabellio ciuitatis, vel villæ, alijue officia perpetua habentes, committentes delictum priuatione dignum, an interim pendente processu possint renunciare huiusmodi officijs. capitul. 5. numero. 46. & sequentibus, & numero. 50. quod non, quando propter delictum sunt priuati ipso iure officio, & pag. 93. & 94.
Defendere iure Pontificio quis tenetur alterum ab iniuria, si cōmode possit, alio qui erit reus commissi criminis, & quando dicatur id cōmodè facere posse. capit. 6. numero. 105. 106. pagina. 130. Non tamen tenetur id gratis agere, & ideo potest iuste pro eo pretium accipere, idem nu. 107. pag. ibidem.
Defendere omittens proximum cum possit, etsi grauiter peccet, non tamen tenetur ad damni illati restitutionem. cap. 6. nu. 108. ibidem.
Deformatio est triplex, mere voluntaria, mere casualis, & mixta: & quæ sit vna quæque earum. cap. 6. nu. 4. pag. 108.
De natura primogeniorum est, vt ipsa de primogenito in primogenitum transeāt. cap. 14. nu. 45. pag. 267.
Deus filios prouectæ ætatis pro parentum peccatis affligit, vt ipsos parentes puniat, non verō filios. cap. 30. nu. 5. pag. 525.
Deus non prius est vltor, quam aliquis sit peccator, secundùm diuum Aguſtin. cap. 30. nu. 13. pag. 526.
Deus sæpe ob parentum merita non solum mercedes plurimas filijs confert, sed mortem & alias multas quas merebantur pœnas remittit. capit. 30. numer. 10. pag. 529.
Deuteron. cap. 24. Non occidentur parentes pro filijs, nec filij pro parentibus, sed vnusquisque pro peccato æterno morietur. cap. 30. nu. 14. pag. 526.
Dictionis, Saluo, natura est modificare, & restringere præcedentia. capit. 2. numer. 6. pag. 41.
Dictio Bene, idem significat quod dictio recte. cap. 2. nu. 11. pag. 42.
Dictio Denuo, causam iam semel commissam insinuat. cap. 2. nu. 21. pag. 44.
Dictio Alius, alia, aliud, est repetitiua similium. cap. 15. nu. 89. pag. 299.
Dictio Si, &c. in ducit conditionem. c. 15. nu. 113. pag. 305.
Dies fideicommissi non intelligitur cedere per seruitutem pœnæ. capit. 1. num. 61. pag. 21.
Differentia inter dictiones Rite, & recte, rite enim ad solennitatem refertur, recte vero ad iustitiam. capit. 2. num. 13. pag. 42.
Differentia inter furtum, & rapinam, de quibus in. c. si quid inueniſti. 14. q. 5. capit. 9. nu. 1. pag. 188.
Differentia inter decisionem text. in. cap. quanquam, de vsuris in. 6. & in. c. quia in omnibus, de vsuris, vbi prædicta continētur. cap. 19. nu. 3. pag. 353.
Differentia magna est inter arbores & feras agrorum respectu capientium eas. c. 27. nu. 28. pag. 496.
Differentia magna constituitur inter feram, vel auem captam, quæ postea manus capientis effugit, & illam quæ vallum egressa est, & habet consuetudinem regredi ad eundem locum, vt hic demonstratur. capitul. 28. numer. 28. pagin. 504.
Diffidentes se ad dandum vnum ictum, vel occidendū, debent condemnari ad emendam erga regem, aut aliud damnum, sed non vnus erga aliud, quia scienti & volenti non fit iniuria. capit. 6. numer. 133. pag. 136.
Difficilius hodie dispensatur quam olim cum impeditis, qui iam etiam scienter cōtraxerunt, & consummauerunt matrimonium. cap. 15. nu. 136. pag. 310.
Dicenti plures rationes dispositionis esse creditur, & qui dicit vnicam, probare debet, & eam esse solam. capit. 25. num. 70. pag. 293.
Dignior prætermissus ab episcopo in prouisione beneficij parochialis, hodie ex bulla Pij. V. appellare potest, licet ea appellatione non obstante, electio ordinarij sit mandanda statum executioni, sed non superioris priorem reuocantis, si à sententia eiusdem fuerit appellatū. c. 11. nu. 24. 25. pag. 220.
Dignus & idoneus, cui beneficiū ecclesiasticū, vel munus publicū collatū fuerit, prætermisso digniore, tut⁹ est in animę iudicio, tametsi qui eū proposuerint, & elegerint,

Universidad de Deusto
Biblioteca

gerint peccauerint mortaliter omittendo digniorem.cap.11.nu.43.pag.227.
Dissimulatio Papæ habet vim & effectum dispensationis, quando ipse hoc exprimit, nepe quod dissimulat, aliàs secus.c. 15.nu.99.pag.301.
Dispensatio nulla causa expressa, præsumitur fieri ex pluribus cautis. cap. 15.num. 69.pag.293.
Dispensatio super pluralitate beneficiorum ao eo obtenta, cum quo prius per sedem Apostolicam fuerat dispensatum super defectu natalium ad ordines sacros, & ad obtinendum beneficium curatũ, hoc tacito.erit nulla, veluti per subreptionẽ obtenta.cap.15.num.90.pag.300.
Dispensatio secunda alicuius vitij, ad hoc vt valeat, debet in ea fieri mentio primæ dispensationis circa eam concessæ. c. 15. nu.91.pag.ibidem.
Dispensatio Papæ super matrimonio inter consanguineos contrahendo non valet, si ibi causa falsa sit expressa, nisi eam postea Papa confirmet: & quomodo hoc sit intelligendum.capit.15.num.98.&.100. pag.301.
Dispensatio Apostolica ad matrimoniũ cõtrahendum, vnica causa expressa, & ordinario loci commissa, cum clausula ordinaria, Si preces veritate nitantur, &c. corruit, si illa causa est falsa.capit.15.nu. 103.pag.302.
Dispensatio circa impedimenta matrimonij cũ dependeat á volũtate Principis, præsumitur difficilis, & etiã impossibilis, sicèt sit de solitis concedi, præter quam in tertio & quarto gradibus consanguinitatis, & affinitatis .capit.15. numer.109. pag.304.
Dispẽsatio ad matrimonium contrahendũ, continens plures causas, quarum nulla est de per se sufficiens, an & quando vitietur ob falsitatem vnius? cap. 15.num. 123.pag.306. Quòd si causa minus principalis non sit vera, non vitiatur dispensatio, nu.129.pag.309.
Dispensationes sunt stricti iuris, ac proinde de vno casu ad alium etiam maiorem rationem habentem extendi non valent. cap.15.nu.124.pag.307.
Dispensatio facta in materia matrimoniali, debet intelligi largè in fauorem matrimonij, nisi alias sequeretur scandalum.cap. 15.nu.127.pag.308.
Dispensatio pro matrimonio contrahendo sciẽter impetrata ex falsa causa per fraudem, erit subreptitia.cap.15.numer.134. pag.310.
Dispensatio quæ dicitur gratis, morte concedentis re integra non expirat. cap. 17. nu.8.pag.324.
Dispẽsandi aut legitimandi difficultas licet vt fauorabilis sit extendenda, ac benigne intelligenda, non verò stricte, ipsa tamen dispensatio odiosa est, & stricte interpretanda, ita vt in ea non sit locus argumento de maiori ad minus.cap.15. num.127. pag.308.
Disponens si aliud vellet, expressisset.cap. 1.nu.32.pag.11.
Dispositio auth. si qua mulier, specialis est & ex gratia, ac proinde in propria specie, & in suo tantum casu seruanda, nepe, &c. cap.1.nu.41.&.88.pag.14.&.29.
Dispositio auth. bona damnatorum. C. de bonis proscriptorũ, non habet locum in eo qui damnatur ad mortem ciuilem, & sic remanet viuus, nam tunc bona publicantur.cap.3.nu.27.pag.54.
Dispositio quæcunq; habens duas, vel plures causas, etiam vna cessante sustinetur, & quomodo intelligatur. cap. 15.nu.65. 66.&.67.
Dispositio tex.in auth.de sanctissimis Episcopis.§.sed & hoc præsenti, collat.9.& in auth.nisi rogati. C. ad Trebellian. habet locum in conscientiæ foro.cap.25.num. 12.&.17.pag.477.&.480. quomodo intelligatur: at non procederet, quãdo expresse constaret de voluntate contraria testatoris, ibidem, nu.16.pag.479.
Distinctio Imolæ in prædicta specie refertur, & de eius veritate agitur. cap. 1.nu. 48.&.49.cum seqq.pag.16.
Distinctio Cardinalis & aliorum in proposito potius conuenit Cõcilio Agathensi, de quo supra, quam dispositioni d. cap. à crapula. cap.4.num.64.pag.66.
Distinctio communis iuris gentium primæ ui & secundarij non est vera. cap.14. nu. 22.pag.262.
Distributio bonorum inuentorũ, quorum dominus ignoratur, pauperibus faciẽda, Episcopis est reseruata.cap.9.numer.10. pag.191.
Distributiones quotidianæ ad quæ propria natura in ecclesijs institutæ sunt. c.15. nu.9.pag.277.
Distributiones quotidianæ vbi non sunt adeò tenues, vt verosimiliter negligẽtur, non potest ordinarius eas augere. capit. 15.nu.11.pag.278.

Distri-

Distributiones quotidianæ non dantur in absentia, etiam studentibus Theologiã. c.15.nu.12.ibid.
Doctior & sanctior si vnus sit, sed non ministrabit ecclesiæ, quia non residebit, & alius non ita doctus, & minus sanctus, residebit, & seruiet ecclesiæ sedulo, huic in doctior, dummodo bonus & dignus sit, erit dignior, ac conuenientior minister. c.11.nu.66.pag.236.
Dominium rei acquisitæ per vsuram, an trãseat in vsurarium? c.18.num.53.& 54.& 55.quod dominium aliarum rerum acquisitarum ex pecunia vsuraria bene transit.pag.340.
Dominium non transfertur ex inutili contractu, & à iure reprobato, secuta traditione: licet secus sit in possessione.c.23. nu.26.pag.434.
Dominium rei legatæ transit in legatariũ à die mortis defuncti, vel aditæ hæreditatis reuocabiliter, nempe vt legatarius possit illud agnoscere, vel repudiare: secus irreuocabiliter, vt hic latius declaratur.c.26.nu.12.pag.486.
Dominus ad Aaron dixit: Vinum, & omne quod inebriare potest, non bibetis, &c. Leuit.c.10.c.4.nu.5.pag.59.
Dominus fundi potest etiãm cum contradictione curati vineam in agrũ arabilẽ mutare, vel è contra, nec curatus poterit se opponere, quandoquidem decima fructuũ nouorum eidẽ soluenda est, cui & antiquorum eiusdem fundi.c.21.nu.100 pag.396.
Dominus siluæ habet verum lignorum in illa nascẽtium dominiũ, & dominus prati aut agri dominium herbæ ibi nascentis.c.27.nu.7.pag.491.
Domini temporales non possunt prohibere piscari in mari, aut publicis fluminibus.c.9.nu.4.pag.189.
Domini temporales inferiores à Principe possunt in suis proprijs & priuatis fundis venationẽ prohibere, sicut alij priuatim & in publicis & cõmunibus suorum populorum ex iusta causa ad tempus, non verò perpetuò, neque per legem, sed per edictum. Idem erit ex consensu libero populi, vel ex consuetudine immemoriali legitimè prræscripta, vt in nu.4.& quæ sit iusta causa in proposito declaratur.nu.5.&. c.28.nu.3. p.499
Dominia rerum iure gentium sunt distincta, & vnicuique rei suæ competit dominium priuatiue ab alijs, & ideò nemini licet alterius res, possessiones aut fructus, inuito domino surripere.c.29.nu. 9.pag.518.
Domus Magnatum sunt veluti ossa firmissima totius corporis reipublicæ, vt hic latè ostenditur.capit.14.numer.4. pagina 258.
Dormiens occidens hominem qui in vigilia valdè iratus erat contra illum, non efficitur irregularis.c.4.n.96.p.71.
Dotes amittuntur propter adulterium cõmissum in matrimonio putatiuo, quod verius dicitur stuprum.nu.6.sed contra nu.21.vbi ponitur concordia.capit. 12. nu.22.pag.249.
Duces, milites ve belli iusti, exponentes se maximo periculo belli, ex quo certior est mors quam eius euasio, an si ex morta lis criminis statim damnandi.c.24.n.30. pag.463.

E

EA quæ speciali indigent adnotatione, nisi notentur, videntur quasi neglecta.c.1.nu.33.pag.11.
Ea quæ tacitè à iure insunt, si ab homine exprimantur, nihil operantur, & quomodo hoc intelligatur.cap. 15. num. 122. pag.307.
Ebrietas omnium vitiorum fomes ac nutrix est.c.4.nu.1.pag.59.
De ebrietate plura remissiuè. ibid. nu.20.
Ebrietas voluntaria an peccatum mortale sit, vel veniale.c.4.n.30.& seq. p.61.
Ebrietas modica non excusat, neq; minuit delictum.c.4.nu.88.pag.70.
Ebrius homicidium committens, an debeat pœna mortis condemnari.c. 4. nu. 82.cum seqq.pag.69.
Ebrius omnino homicidiũ cõmittens, non punitur pœna ordinaria, sed mitiori: secus si ebrietas erat leuis. Hodie iure Regio pœna exilij in quinquẽnium imponitur omnino ebrio pro homicidio. c. 4. n.85.& 87.pag.69. & 70.
Ebrius nõ punitur propter culpã criminis ob eo cõmissi, sed propter ipsius ebrietatis causam.c.4.nu.86.pag.69.
Ebrius, qui durãte ebrietate hominẽ occidit, an efficiatur irregularis.c.4. nu.94. cum seqq.pag.71.
Ebrius si cõsueuisset in ebrietate arma sumere, & homines offendere, erit irregularis, si aliquẽ occiderit.c.4.n.105.p.74.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ebrius absque sua culpa, sed dolo alterius non erit irregularis, si aliquem occiderit. c.4.n.106.ibid.
Ebrius matrimonium contrahere non potest, si ebrietas illũ consensum impediat. c.4.nu.107.ibid.
Ebrius testis esse non potest, neque facere testamentũ.c.4.nu.109.ibid.
Ebrius contrahere non potest, etiam cum iuramento in sui præiudicium, & cõtrahens cum eo, quem inebriauerat in prædio, ad quod eum inebriauerat, dolo dicitur contraxisse.c.4.nu.110.111.ibid.
Superiora sunt intelligenda in penitus ebrio: secus aliàs in parum ebrio. c.4.nũ.12.pag.60.
Ebrij si percuterent, plus punirentur quam sobrij, quia pluries iniuriantur, secundũ legẽ statutam á quodam Pythagorico, & quomodo hoc intelligatur.c.4.num.84.& 87.pag.69.& 70.
Ecclesiæ merertices, ac lupanaria tolerat, ob euitandum maius malum.c.7.nu.25.pag.149.
Ecclesia in dubio vtitur iure cõmuni, cum in aliquo casu non reperitur priuilegiata.c.8.nu.69. pag.186.
Ecclesia & clerici hæredes defuncti, an teneatur vltra vires hæreditarias, si inuentarium non confecerint.cap. 18.nu. 73. pag.351.
Ecclesia vna, vel parochia, si recipiat ex cõsuetudine decimam de blado, alia de vino, & terra bladum reddens, mutetur, & vinum reddat, & è conuerso, quæ præcipiebat de blado, percipiet de vino, & è conuerso.c.2.nu.107.pag. 398.
Ecclesiasticos oportet viros in conuersationibus sacrorum Euangeliorũ lectionem audire.c.4.nu.51.pag.64.
Effectus iurisdictionis causatæ à iure reali, extẽditur ad omnes illos aduersus quos præscriptum non fuit.c.21.numer. 101 pag.398.
Eligens indignum ad beneficium ecclesiasticum, vel munus publicum, tenetur ad restitutionem ecclesiæ, vel Reipublicæ læsæ faciendam, non verò digno prætermisso.c.11.nu.44.pag.228.
Eligens indignum peccat mortaliter, etiam si ex ea electione nullũ damnũ ecclesiæ, vel Reipublicæ posthea immineat, idem in resignante in fauorem indigni. c. 11. nu.46.ibid.
Eligens dignũ prætermisso digniore, an teneatur ad restitutionem digniori faciendam.c.11.nu.47.pag.229.
Eligens dignum prætermisso digniori, quoties per edictum propositum digniori præbenda vel beneficium fuit promissum, tenetur eidem ad restitutionẽ.c.11 nu.55.pag.232.
An idem sit dicendum in quocunque beneficio, quod per concursum prouidetur.ibid.nu.56.pag.233.
Eligens dignum prætermisso digniori, nõ peccat, quando meritorum excessus nõ est tantus, vt videatur ad rem multum referre, & quomodo hoc intelligatur.c.11 nu.58.pag.234.
gens dignum prætermisso digniori ad munus exigui momenti, non peccat mortaliter. c.11.nu.59.ibid.
Eligere dignum omisso digniss imo licet in casu hic proposito.capit.11.num.60 pag.235.
Eligere dignum an satis sit prætermisso digniori.cap.1.numer.1.& sequentib.pagina 212.
Eleazarus vir fortissimus à peccato defendendus, eius quod fecit Machabæorum 1.cap.6.c.24.nu.31.pag.463.
Emptor fundi non tenetur stare colono, nisi aliud conuenerit.cap. 8.nu. 1.& 3. & 5.pag.170.& 178.
Ratio cõmunis assignatur, quod procedit etiam si in in locatione adsit pactum de non alienando, dummodo cum eo non adsit hypotheca specialis.ibid. num.14. pag.171.
Secus si adsit, ibid.numer.29.& 30. pagina 177.
Vbi quod non sufficit generalis, & quid si vltra obligationem personalem conductor pro obseruantia suæ locationis, habeat obligata omnia bona locatoris.ibidẽ, nu.15.cum seqq.pag.172.
Emptor an possit expellere colonum, vel inquilinum, quando hic habet omnia bona locatoris obligata pro securitate locationis vltra obligationem personalem.cap.8.nu.15.& sequentib. vbi latè agitur de hoc.ibid.
Episcopus potest concubinarios, etiam laicos punire.capit.7. numero.22. pagina 149.
Episcopus ex duobus præsentatis à diuersis patronis, tenetur instituere præsentatum à maiori parte, si idoneus & dignus sit, etiamsi presentatus à minori parte dignior sit: idẽ erit si patronus dignum Episcopo præsentauerit, omisso digniori.
nioti.cap.11. numero 20. & 21. pagin. 218.& 219.
Episcopus ex pluribus clericis præsentatis ab vno eodẽq; patrono, vel æquali patronorum suffragio, tenetur in vtroque foro digniorem eligere.c. 11. num. 23. ibid.
Episcopus tamen poterit reuocare quæ nõ dum sortita fuerunt effectum.c. 17.nu. 10.pag.325.
Episcopum offendere videtur, qui vicariũ suũ offendit.c.17.nu.16.pag.326.
Episcopi & eius vicarij vnum & idẽ consistorium & tribunal.c.17.nu.16.ibid.
Episcopus semper potest in iuramentis dispensare, quando impleri non possunt sine interitu salutis æternæ, aliàs solus Papa.c.22.nu.23.pag.417.
Episcopus an possit dispensare in votis cõditionalibus siue pœnalibus, quæ aliàs si absoluta forent, minimè posset. c. 22. nu.45.& sequentib.50.51.53. pag.423 & 424.
Episcopus dispensare potest cũ suis parochianis in cæteris votis, præter supra dicta, & etiam in voto castitatis non perpetuæ.c.22.nu. 48.ibid.
Episcopus an possit dispensare in voto cõtinentiæ perpetuæ, in casu capituli veniens, qui clerici vel vouentes.c.22. nu. 49.ibid.
Episcopus omisso digniori, non debet eligere consanguineum minus idoneum.c. 23.nu.64.pag.449.
Episcopus qui iustã mercedem temporalem suis famulis soluit, potest idoneis beneficia conferre.c.23.nu.67.p.450.
Episcopus recipiens famulum cum certo salario annuatim præstando, donec sibi prouideat de beneficio competenti, an simoniam cõmittat.c.23.nu.70.cum sequent.pag.451.
Episcopi iure cõmuni vti debent iudicando secundum allegata & probata, non vero secundùm priuatam conscientiam suam.c.29.nu.2.pag.522.
Euentus ex aliquo sequuti opere, minimè quidem ab operante præcogitati, sed præter eius intentionẽ contingentes, imputantur operanti, si illi euentus per se & necessariò sequuntur ex priori opere, aut saltem vt in pluribus eueniunt, & euenire solent.cap.6.numero 45. pagina 118.
Excommunicatio proferri non debet nisi pro peccato mortali, aut inobedientia iusti præcepti, &c.c.16. num. 16. pagi. 315.
Excõmunicatio iniusta ratione notabilis ordinis iuris omissi ligat in vtroque foro. Idea in excommunicatione iniusta ratione causæ, hæc namque timenda & obseruanda est, licet non priuet communibus & generalibus suffragijs ecclesiæ. c.19.nu.19.pag.318.
Excõmunicatio autem nulla, si id notoriè constat, non est timenda quo ad Deum, neque quoad ecclesiam, vt latius eodem nu.19.ibid.
Excõmunicatio lata post appellationem legitimam, est nulla: quod procedit in extraiudicialibus, vt in nu.22. Limitatur tamen hæc conclusio, quando prælatus procedit extraiudicialiter, vt pars ad cõseruationem iurium suorũ, vt in nu.24. vbi quomodo hoc intelligatur.c.16.nu. 21.ibid.
Excõmunicatio lata post appellationẽ legitimam non habet effectum, neque vires assumit, licet postea appellatio fuerit deserta, vel eidem nenũciatũ tacitè: secus si expressè.nu.30.c.16.p.321.
Excommunicatio lata post legitimã appellationem, tunc non impedit celebrationem, quoties si excommunicatus iustam esse credat suam appellationẽ: secus si iustè crederet se esse excõmunicatum, quia tunc celebrando efficitur irregularis.c.16.nu.33.pag.322.
Excõmunicatio est spiritualis pœna, non autem quæcumque alia pœna ecclesiastica, canonicauè, prout ecclesiastici interdicti, aut irregularitas, quæ non est spiritualis pœna, c.30.nu.21.pag.529.
Excõmunicationis nullæ plures casus remissiuè referuntur.capit. 16. num.20. pag.318.
Excõmunicatus est, qui cùm possit, noluit obuiare manifesto facinori percussionis in clericum cõmisso.cap.6.nu.69. pagina 124.
Excõmunicatus post suam legitimã appellationem, quare denunciatur publicè, & euitari præcipitur in omnibus, si verè non est excõmunicatus.cap. 16. nu.32. pag.321.
Examen nouitiarum faciendũ.cap.1. num. 29.pag.10.
Exceptio retentionis ratione expensarum factarum in re, quam quis condẽnatus est restituere, potest obijci in executione

Universidad de Deusto
Biblioteca

sententiæ,etiamsi iure retentionis reseruatum non sit in ea,& an procedat in exceptione retentionis melioramentorũ liquidandorum.cap.8.numer.58. & 59. pag.184.
Executio instrumenti annuas præstationes continentis retardari non debet per exceptionem vsuræ, vel nullitatis contra id oppositam,si iterum atq; iterum fuit iam executioni mandatum.cap.18. nu. 31.pag.339.
Executor super gratia datus à Papa, mortuo Papa etiam re integra gratiam exequitur.c.17.nu.3.pag.324.
Exercens vnum actum iurisdictionis, animo acquirendi vniuersalem in loco,videtur in totum iurisdictionem acquirere,dum modo alius non sit in possessione generali.c.21.nu.108.pag.398.
Exhortatio ad sobrietatem.cap. 4. nu. 44. pag.64.
Expedientior & aptior ad munus pastorale,eligendus est necessariò ad Episcopatum, & præstantior ecclesiæ tribuẽdus. cap.11.nu.64.pag.236.
Exodi cap.20.intellectus,cap. 30. num.2. & 18.pag.524.& 528.
Expresio non sufficit quod in genere fiat, vt interpretatio saluetur à subreptione. c.15.nu.23.pag.280.
Exprimendum est necessariò, matrimoniũ fuisse scienter contractum ante dispẽsationem ad hoc,vt dispensatio postea impetrata teneat.c.15.nu.135.pag.310.
Extrahens sagittam, aut aliud telum, corpori alicuius infixum,cùm non sit medicus vel chirurgus,vt citius moriatur, vel si ex hoc ipse vulneratus moriatur celerius,quàm aliàs moreretur, irregularis est;aliàs non:idem in iubente & rogãte,& consulente.capit.6.numer.35. pagina 115.
Exteri à populo prædicta furantes procul dubio indistinctè ad restitutionem damni præter peccatum mortale quod cõmittunt,tenebuntur.cap.27.numer.21. pag.482.

F

FActum nõ sufficit generaliter exprimi, nisi exprimatur modus.cap.15.nu.24. pag.280.
Facultas regia ad faciendum maioratum de omnibus bonis alicui concessa, conditione adiecta, vt cæteris filijs alimenta competentia relinquantur, est iustissima,& in foro conscientiæ tuta,respectu omnium ea forma seruata.c.14. nu.40. pag.225.
Facultas Regia ad faciendum maioratum de omnibus bonis,concessa ei, qui quãuis non habeat descendentes legitimos, habet tamen ascendentes huiusmodi,an valeat.cap.14.numer.41. & sequentib pag.226.
Facultas Regia secunda ad faciendum maioratum,debet mentionem prioris facere,alias non valebit.cap.15.numer. 94. pag.300.
Facultas secunda ad bona maioratus alienanda,vel hypothecanda, prioris debet meminisse,vt valeat.c.15.nu.95.ibi6.
Facultas Regia ad primogenium instituendum,non facta mentione liberorũ quos habebat impetrans,eorum tamen in genere meminit,an valeat.cap.15.nu.96. ibidem.
Et quid in legitimatione filij.cap.15.num. 97.pag.301.
Falsitas aut defectus causæ, an & quando vitiet rescriptum,seu gratiam, & priuilegium Principis.cap.15.nu. 14. cum seq. pag.278.
Falsitas aut subreptio causæimpulsiuæ,quę non leuiter principem mouisset ad concedendum,sed difficiliorem eum redderet,licet adhuc precibus annuisset, an vitiet concessionem principis, necne? c. 15.nu.21.cum seqq.pag.279.
Falsitas veri valoris beneficij expressa, an vitiet gratiam,etiam motu proprio concessam.c.15.nu.74.pag.294.
Famulus,qui custos est domus, vel ex qua latro exijt ad furandum,vel quã adit ad furandum,similiter tenetur. cap. 6. nu. 111.pag.131.
Fœminæ sunt huic viuacitatis vitio ex amore & sexus natura admodum obnoxiæ. c.4.nu.22.pag.60.
Fœmina capere potest mercedem pro fornicatione à viris vxoratis, monachis & clericis, atque retinere ab eisdem securè, dummodo moderatum sit, ac sine fraude,& datum à persona sui iuris.c.10 nu.24.pag.205.
Fœmina fornicaria quæ publica meritrix non est,petere potest & retinere securè in conscientia quod sibi ob copulam promissum aut solutum est.Idem nu.25.pagina 206.

Sed.

Sed in foro exteriori actio eidem ad petendum denegatur.c.10.nu.27.pag.107.
Fœtus si masculus sit,dicitur animatus die quadragesimo à conceptione: fœminæ verò die octuagesimo ab ipso conceptu. c.6.nu.38.pag.116.
Fera ab vno vulnerata, & ab altero capta, cuius sit?cap.28.numer. 49. & 50.pagina 509.
Quid de fera per retia & instrumenta venatoris illaqueata.cap.28.nu.51. cum sequent.ibid.
Fictio iuris ciuilis non est admittenda in censutis,vt retrotrahantur.cap. 16.n.31 pag.321.
Filia renuncians hæreditati paternæ nullo accepto,non excludit eius filios ab hæreditate aui, etiamsi præcesserit pactum filiæ iuratum,si auus post filiam obierit. c.1.nu.56.pag.19.
Idem erit, si filia tempore renunciationis dotem congruam receperit.c.1.nu. 57. ibidem.
Filius in vita patris nullum ius habet in bonis ipsius,etiam pro legtima, nec in spe considerabili, nisi tantum post mortem patris, & tunc dicitur quasi debita sibi legitima.c.1.nu.55.ibid.
Filius,vel alius hæres, per renunciationem non excluditur à futura successione,nisi demum successione delata,& non ante, quia renunciatio tacitam habet conditionem,si hæreditas renuncianti fuerit delata.c.1.nu.58.pag.20.
Filius legitimus an in vita patris religionẽ profitentis bonorum capacem possit petere legitimã portionem sibi competentem in bonis patris,necne?c.1.nu.75.pagina 25.
Filius in vita patris religionem profesi nõ potest petere legitimam secundùm veriorem & receptiorem sententiam, & proinde tenendam in iudicando & consulendo.c.1.nu.79.pag.27.
Limitatur,si pater ingrediatur religionem incapacem bonorum, saltim in cõmuni. c.1.nu.94.pag.30.
Filius non dicitur petere debitum ex successione, nisi quando pater est mortuus.cap.2.nu.80.pagin.27.
Filius qui ingreditur monasterium, patre viuente,non poterit legitimam consequi.c.1.num.92. pagina 29.
Filij presbyterorum sunt adulterini. nu. 38.sed contrarium.cap.7.num.49. pagina 153.& 155.
Filij sacerdotis an & quando sint serui illius ecclesiæ,cuius parens est clericus. c.7.nu.88.& 89.pag.167.& 168.
Filius primogenitus efficit primum caput in linea descendentiũ: & filius secundo genitus secundum; ac tertius tertiũ, vt hoc ordine ad maioratus successionẽ admittantur.c.14.nu.52.pag.268.
Filius secundogenitus nũquam dicitur primogenitus,dum aliquis filius vel descẽdens à primogenito supereſt.c.14.n.53. pag.269.
Filij & nepotes eorum qui diuinã vel humanam læserunt maiestatẽ, infamia notantur,& indigni censentur ad obtinenda officia publica, & beneficia ecclesiastica.c.30.nu.30.pag.532.
Filij hæreticorum ante crimen cõmissum nati,an sint infames, & in prædicta prohibitione, cæterisque pœnis canonicis comprehendantur?cap.30.nu.31.& sequentib.& resoluitur affirmatiuè.n. 37. ibid.& oag.534.
Filij eius qui humanam læsit maiestatem, nati ante crimen, non puniuntur.c.30. nu.32.pag.532.
Filius natus ante dignitatem patris non cõsequitur prærogatiuas & honores eius, & multo minus debet ei nocere crimen patris post eius natiuitatem cõmissum. c.30.nu.34.& 35.pag.533.
Filij nati ante priuilegium nobilitatis à principe datum alicui, an censeantur nobiles?c.30.nu.36.pag.534.
Filij hæreticorum & receptatorum an priuentur beneficijs obtentis tempore cõmissi criminis,ipso iure,vel per sententiam.c.30.nu.38.ibid.
Filij eorum qui in articulo mortis hæresim cõmiserunt,pœnas canonicas patiuntur. c.30.nu.39.pag.535.
Filij hæreticorum,qui tales esse vel decessisse probantur, non sunt admittendi ad beneficium ecclesiasticum, nec publicũ officium.c.30.nu.40.ibid.
Filius vendicans bona hæreticorum à possessoribus, non tenetur eisdem pretium soluere,neque alijs tertijs possessoribus, quantumcũque per plures manus trãsierint.c.5.nu.76.& 77.pag.99.
Limita, præterquam si pretium datum ab emptore reperiretur inter bona ipsius delinquentis,vel si fuit conuersum in vtilitatẽ bonorũ delinquentis, & illa vtilitas cum bonis ad fiscum fuit delata.ibidẽ nu.78.pag.100.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fiscus non tenetur ad soluēnda debita ab ipso debitore contracta post cōmissum delictum, sed ea tantùm, quæ tempore criminis perpetrati ipse delinquens contraxerat. c. 5. nu. 91. pag. 102.
Fiscus non debet ditescere calamitatibus miserorum. cap. 9. nu. 21. pag. 194.
Flebotomans causa medicinæ, non tenetur in aliquo, nec est irregularis, si infirmus decesit, si erat peritus in arte, & adhibuit diligentiam debitam, &c. vt hic. c. 6 nu. 168. pag. 142.
Forma est indiuidua, & diuisio formam corrumpit. capit. 15. num. 114. pag. 305.
Forma est de genere indiuisibiliū, & quādo plures solennitates requiruntur ad actū, omnes sunt obseruandæ, & si vna deficiat, omnes sunt ex integro faciendæ. c. 15. nu. 115. ibid.
Forma à lege inducta, vel à statuto, in dubio censetur substantialis, & semper ad vnguem seruari debet. c. 15. nu. 118. pagina 306.
Formæ omissio etiam in qualitate minima vitiat, c. 15. nu. 119. ibid.
Forma censetur dari & constitui à delegante, etiamsi ordo alioqui à iure requisitus inibi exponatur. capit. 15. numer. 121. pag. ibidem.
Fornicarij, neque idolis seruiētes, nec molles, nec masculorum concubitores, nec adulteri, neque ebriosi, regnum Dei possidebunt. c. 4. nu. 11. pag. 60.
Forus conscientiæ semper veritati innititur, atque ipsam comitatur aduersus præsumptionem legis. cap. 25. num. 14. pag. 478.
Fraus in proposito censetur probata, si alienatio tunc fiat omnium bonorū, & alijs modis, de quibus hic. cap. 5. numero. 66. pag. 98.
Fraus ad damnum proximi tēdens, est perniciosa, & peccatum mortale, nisi circa minima versetur. cap. 5. numero 81. pagina 100.
Fructus pendentes pars fundi sunt propter vnitatem. c. 8. nu. 6. pag. 170.
Fugam alterius iuuare quando liceat. c. 24. nu. 13. pag. 458.
Fugiens à carcere, videns ostium apertum, non punitur vt effractor carceris, sed vt euasor, arbitrio iudicis mitius. cap. 24. nu. 6. pag. 457.
Fugientem á carcere, qui erat iustè captus, & condemnatus, an liceat adiuuare, dando ei consilium & auxilium, cap. 24. nu. 15. & sequen. vbi an liceat ei ministrare limam, & aliud instrumentum, quo possit se absoluere à vinculis & carcere, & concurrere in effractione carceris, cum simul effrangendo cum condemnato. pag. 459.
Fugiens vt ab aliqua oppressione liberetur, si se ipsum in periculum mortis imminens cōmiserit, & tamen perierit, nō est peccati mortalis reus. cap. 24. nu. 32 pag. 464.
Fundator maioratus potest tempore fundationis conditiones apponere, vt ipse per monachationem & clericatū amittatur. cap. 25. nu. 6. pag. 468.
Furantes ligna vel pastum, aut venantes, & piscantes in alieno in extrema necessitate, excusantur, c. 27. nu. 18. pag. 493.
Furiosus etiam sua culpa occidendo alterū durante furore, non efficitur irregularis. c. 4. nu. 95. pag. 71.
Furiosus aut ebrius, quamuis sit sua culpa vsu rationis priuatus, non potest nouam culpam committere, sed circunstantiam quæ aggrauat ebrietatem, aut furiæ peccatum. c. 4. nu. 102. pag. 73.
Furiosus matrimonium contrahere nō potest, & si de facto contrahatur, erit nullū ob defectum consensus. cap. 4. nu. 108. pag. 74.

G

Generaecipiens in dotem bona vsuraria, vel restitutioni obnoxia, an & quādo teneatur ad restitutionem. capit. 18. nu. 40. & quid in filia, vxore. nu. 41. ibidem. pag. 343.
Genesis cap. 19. cap. 30. numero. 4. pagina 525.
Gesta à Capitulo sedē vacante, si rectè gesta sunt, valent, & durant. cap. 17. nu. 19. pag. 326.
Giezi famulus Prophetæ Helisæi fuit à Deo lepra conspersus, quia pecuniam recepit pro beneficio sanitatis, quod Helisæus contulerat Naamam leprosō. cap. 23. nu. 8. pag. 402.
Gratia non vitiatur, si causa impulsiua à principio fuit vera, licet postea cesset. c. 15. nu. 30. pag. 281.
Gratia à Principe facta vitiatur ex falsitate, vel subreptione vnius ex pluribus causis narratis, vbi quomodo procedat. c. 15. nu. 68. pag. 293.
Gratia à Romano Pontifice impetrata simplicis beneficij, facta tamen falso mentione absque dolo, quod esset curatum, an sit nulla. cap. 15. nu. 81. & sequētibus præcipuè nu. 83. pag. 297.
Gratia facta de sacristia, narratione facta per ignorantiam & simplicitatem quod esset dignitas, cum tamen non sit ita, sed simplex officium, non est subreptitia. c. 15. nu. 84. pag. 298.
Gratia seu remissio homicidij à principe impetrata, mentione non facta principi prioris indulgentiæ, simile crimen eidem impetranti remittentis, vti subreptitia inualida est. c. 15. nu. 86. & tribus seqq. pag. ibid.
Gratia per verbum fiat concessa, morte concedentis non spirat, sed princeps eius successor debet facere eam expedire. Gratia verò quæ ad aliquid faciendum conceditur, morte concedentis literis non expeditis spirat. capit. 17. nu. 4. pag. 324.
Grauatus restituere hæreditatem, si damnetur in metallum, statim fit locus fideicommisso: hodie secus, sed expectanda erit mors naturalis ad restitutionem ipsius, & interim fiscus potietur dictis bonis. capit. 1. numer. 66. & 73. pagina. 22. & 24.

H

HAbens potestatem publicam, aut priuatam iure familiæ in percussorem clerici, si cum posset impedire, non fecit, remanet excommunicatus. cap. 6. nu. 112. pag. 131.
Idem erit in eo qui dolosè desinit obuiare percutienti clericum, cum posset. cap. 6. nu. 113. pag. ibid.
Habens duas voces, vnam nomine proprio, & alteram alieno, non potest vnum suo nomine, & alterum alieno eligere, etiam vbi merita duorum vel trium essent adeo æqualia, vt discerni non possit ab electoribus, quis melior, aut idoneor sit. capit. 11. num. 8. & 9. pag. 215.
Hæres vxoris non tenetur vllo modo stare locationi per meretricem factæ mala fide, id est tempore maximæ infirmitatis vxoris, quæ in continenti defuncta est. capit. 8. numero. 44. pagina. 181.
Hæres concubans cum vxore testatoris defuncti, efficitur indignus, & aufertur ab eo hæreditas, fiscoque defertur. cap. 12. nu. 3. pag. 245.
Hæredes vsurarij tenentur ad restitutionē vsurarum, siue filij sint, siue extranei. c. 18. nu. 49. pag. 344.
Hæredes iure ciuili, ex delicto defuncti non tenentur, nisi lite cum defuncto contestata, vel ex ea parte quæ ad eum peruenit. capit. 18. nu. 47. & 55. & 56. pagina. 345. & 346.
Quod procedit etiam in actione pœnali pro ipsa, vel pro interesse, vel damno, ibid. nu. 48. pag. 345.
Limitatur in condictione furtiua propter furti frequentiam, ibidem. numer. 49. pag. ibid.
Item de iure canonico id regulare est. ibid. nu. 50. pag. ibid.
Itaque in hoc est discrimen inter ius canonicum & ciuile, ibidem. numer. 51. pag. ibid.
Quomodo procedat de iure canonico, diximus nu. 53. pag. 346.
Hæredes stupratoris virginis decedentis ante litem contestatam, non possunt iure ciuili attento conuentu pro damno, interesse, vel dote: secus iure canonico. c. 18. nu. 53. pag. ibid.
Hæredes vsurarij non in solidum, sed proportionibus hæreditatijs tenentur, sicut pro alijs debitis: & quid si alter eorum fiat, non soluendo. cap. 18. nu. 63. & 64. pag. 348.
Hæredes vsurarij an teneantur in conscientia vltra vires hæreditarias, si inuentarium non fecerint. capit. 18. num. 65. pag. 349.
Hæres in foro animæ regulariter non tenetur ad debita defuncti vltra vires hereditarias non confecto inuentario, si reuera nihil occultauit, & quantum habuit soluit. Sunt qui hoc verum intelligant quoad legatarios: secus verò quoad creditores, vt in numero. 69. sed quoad vtrosque communis sententia negatiua verior & tenenda est, vt in numero. 70. Limitatur numer. 71. cap. 18. nu. 67. pag. 350. & 351.
Hæres non conficiens inuentarium, in foro contentioso canonico tenetur vltra vires hæreditarias. capit. 18 numer. 72. pagina. ibid.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hæres si probabiliter in proposito de animo legantis dubitat, non est per confessionem ad solutionem legati astringendus, antequam per iudicem condemnetur. c. 25. nu. 8. pag. 469.

Hæres an non petente legatario legatum possit illud præscribere. c. 26. num. 1. & seqq. pag. 484.

Hæres grauatus, etiam post multum temporis differens restitutionem fideicommissi, lucratur fructus perceptos negligẽtia fideicommissarij non petentis. cap. 26. nu. 2. pag. ibid.

Hæres tenetur certiorare legatarium legati sibi relicti, aliàs erit possessor malæ fidei, & præscribere illud minime poterit, & competit tunc temporis legatario contra præscriptionem triginta annorum, restitutio in integrum ex capite ignorantiæ, & clausula generali prætoris, Si qua mihi iusta causa, &c. cap. 26. nu. 18. & 19. dag. 487.

Hæreditas vel legatũ relicta, vel relictum à monacho ingresso religionem bonorum mobilium capacem, efficitur caduca, vel caducum, si interim viuente monacho hæres vel legatarius decedat. c. 1. num. 63. & 91. pag. 17. & 29.

Limitatur quod prædictum est numero præcedenti, quando hæreditas, vel legatum eius conditioni esset, vt in vita ipsius hæredis, vel legatarij monachi verificari aut deferri non possit, sed post mortem eiusdem heredis, vt hic. c. 1. nu. 54. & 59. quem sensum habebit hac in specie voluntas testatoris. pag. 19. & 20.

Hæreticum esset existimare legem Veterẽ seruandam esse cum lege noua. cap. 21. nu. 14. pag. 376.

Hæreticum & impium esset asserere posse laicos denegare sacerdotibus decimarũ solutionẽ iustissima lege debitam, etiam si diuites sint. c. 21. nu. 137. pag. 403.

Hæresis etsi á carnalibus vitijs aliquando oriatur, præcipua tamen illius causa est superbia, quoniam hæc est omnium hæresum parens, à qua potissimum omnes hæreses generantur. capit. 30. numero 44. pag. 537.

Hæreticus, attento iure canonico, cui stare debemus, non potest vllo modo condere testamentum, neque ex eo aliquid capere. c. 5. nu. 73. pag. 99.

Hæreticus non potest donare, neque alio titulo alienare, neque dotare filias in matrimonio carnali, neque spirituali. cap. 5. numer. 75. pag. ibid.

Hæreticum esset affirmare, simplicem fornicationem non esse peccatum mortale. c. 7. nu. 16. pag. 148.

Hodie per decretalem à crapula, de vita, & honesta. clerico. alia nutior pœna clericis ebrijs iubetur imponi nempe, vt nisi à superiori cõmoniti satisfecerint, ab officio & beneficio suspendantur arbitrio superioris. c. 4. nu. 63. pag. 65.

Homicidio ab ebrio commisso, tres actus considerantur: primus ipsa potatio, secũdus ebrietas, tertius hominis occisio. In primum perfertur voluntas directè: in secundum indirecte, & per accidens: in tertium, neque per se, neque per accidens. c. 4. nu. 98. pag. 72.

Homicidium inter grauiora crimina computatur. c. 5. nu. 1. pag. 77.

Homicida voluntarius, publicus, vel occultus, irregularis est. c. 5. nu. 2. pag. 78.

Homicidium voluntarium bifariam dicitur: vno modo directè, quia intentum, alio modo per accidens. c. 6. numer. 1. pag. 108.

Homicida voluntarius erit quodammodo ille, qui non remouet ea ex quibus sequitur homicidium, si debeat remouere. c. 6. nu. 3. pag. ibid.

Homicidium subsecutum in casu numeri 7. quoad pœnam exteriorem ordinariam, non imputatur rixanti, sed ratum quoad arbitrariam, nec quoad aliquem, si ille non dedit causam rixæ, nec fuit in culpa. c. 6. nu. 9. & seqq. pag. 110.

Homicidium ex puro & mero casu accidens, cessante animo occidendi, & nulla culpa interueniente, nullam pœnam meretur. c. 6. nu. 14. & 15. pag. 111.

Casus in praxi contingens in proposito refertur, idem dictis muneris. pagina. 109.

Homicida reputatur, qui vulneratũ ad mortem nouo ictu, vel alio modo ad mortẽ accelerat. c. 6. nu. 34. pag. 115.

Homicidium casuale tunc demum ad irregularitatem imputandum est danti operam rei illicitæ, quando actus ille ordinatus est sua propia natura ad mortis læsionem, vel ad homicidium, vel quoties homicidium illud procedit ab illo actu illicito per se quidem, & necessario, non per accidens, aut saltẽ vbi illicitum illud opus per se volitũ genere suo est periculosũ, aut saltẽ sæpe inde mors sequitur, aut frequenter. c. 6. n. 41. pag. 117.

Homicida

Homicida mentalis tantum, nisi actu homo interficiatur, non fit irregularis. c. 6. nu. 118. pag. 133.

Homicidium actu commissum absque voluntate & culpa, an committenti imputetur quoad ordines suceptos. cap. 6. nu. 169. pag. 142.

Homicidium commissum per iudicem, aut iustitiæ ministros, est casuale, ac proinde dispensari valet ab eo qui facultatem habet dispensandi super irregularitate contracta ex homicidio casuali. cap. 6. num. 170. pag. ibid.

Homo agit contra naturam, alium coitum, quàm vxorium sectando. capit. 7. nu. 19. pag. 149.

Homo homini non potest quicquam promittere, nisi voce, aut signis, Deo autẽ per solam mentis loquelam fieri potest promissio. c. 22. nu. 3. pag. 413.

Home in his quæ ad propiam conscientiá pertinent ad publicam potestatem debet informare conscientiam secundum ea quæ in publico iudicio sciri possunt. c. 29. nu. 5. pag. 517.

Hospitalarij, Cistercienses, Templarij, decimas laborum suorum quos propijs manibus vel sumptibus impendunt, soluere non tenentur: ceteri verò religiosi de noualibus suis, quę propijs manibus, aut sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis suis decimas soluere non tenentur. cap. 21. nu. 134. pag. 402.

Hospitalitas quæstuaria, quam cauponariá vocamus, illiberalis, aut sordida admodum est. c. 4. nu. 72. pag. 67.

I

IDoneor & dignior quis dicatur. cap. 11. nu. 63. pag. 236.

Idoneor, vel dignior non dicitur ille simpliciter qui doctior est, vel qui sanctior, sed is qui iuxta munus, & rem cui præficiendus est, aptior eius ministerio apparet. c. 11. nu. 65. pag. ibid.

Idoneus siue dignius in proposito quis dicatur. c. 11. nu. 61. pag. 235.

Ignorantia probabilis est æqua & iusta causa concedendi restitutionem in integrũ his qui læsi sunt lapsu temporis. c. 26. n. 20. pag. 488.

Quod procedit etiam aduersus præscriptionem triginta annorum, vt ibidem, numer. 21. pagina. ibid.

Vbi quod ignorantia hoc casu præsumitur, & potest tunc temporis peti in integrũ restitutio intra quadriennium à die icitæ ex capite ignorãtiæ, quia est vtile ab initio, quanuis in prosecutione sit continuum, ibid. nu. 22. pag. ibid.

Et si per centum annos ignoraret, & non peteret quis prædictam restitutionem, nunquam ei curreret prædictum tẽpus quadriẽnij, ibid. nu. 23. pag. ibid.

Illud Matthæi. 23. Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, qui decimatis menthã, &c. ad tempus preteritæ legis magis referendum censetur. capit. 21. nu. 23. pag. 378.

Impediens ne detur beneficium digniori, tenetur ad restitutionem. capit. 11. nu. 48. pag. 230.

Impediens dolo, fraude, vel vi, quod beneficium non detur digniori, vt idoneo cõferatur, tenetur ad restitutionem. c. 11. nu. 67. pag. 237.

Impediens ne detur beneficium digno, vel digniori, etiam sine dolo, & fraude, precibus tamen aduertens id fieri, vt immerito & indigno detur, tenetur ad restitutionem digno, vel digniori faciendam. c. 11. nu. 68. pag. ibid.

Impediens vtcumque, & quomodocunq; ne beneficiũ detur alicui, etiá digno, vt digniori conferatur, non tenetur ad restitutionem. c. 11. nu. 69. pag. ibid.

Impediens beneficij, aut publici muneris collationem, ne ea fiat digno, vt detur, & fiat æque digno, non tenetur ad restitutionem. c. 11. nu. 70. Limitatur, vt in nu. 74. & 75. pag. 239.

Impediens eum qui erat in via ad obtinendam præbendam, nisi iuste id faciat, tenetur ad restitutionem. c. 11. n. 37. pag. ibid.

Impediens indignum à consecutione beneficij, ad nullam restitutionem tenetur. c. 11. nu. 76. pag. ibid.

Impediés alterum á cõsecutione beneficij, quando Prelatus constituerat illi dare, an & quando teneatur illi ad restitutionem. c. 11. nu. 79. pag. 240.

Impediens in iuste possessionem beneficij, iá collati alteri, tenetur in totum eidẽ ad restitutionem. c. 11. nu. 80. pag. ibid.

Impediens dignum à consecutione beneficij, an ad hoc vt teneatur eidem ad restitutionem, requiratur simul quod violet iustitiam distributiuã, & propositum prouisoris. c. 11. nu. 82. pag. 241.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Impediens alterum à consecutione legati, hæreditatis, vel gratuitæ donationis, quãdo teneatur eidem ad restitutionem, & quando non c.11.nu.83.pag.ibid.
Impediens alterum à consecutione cathedræ, an & quando teneatur eidẽ ad restitutionem. c.11.nu.85.pag.242.
Impedimentum inter eum qui duxit in matrimonium quã polluit per adulterium, & ipsam adulteram, non solum impedit, sed etiã dirimit tribus in casibus, de quibus hic. c.12.nu.23.& in num.24. ponitur quoddam requisitum. pag.250.
Impeditus non excusatur, nisi probet se talem adhibuisse diligẽtiam, quod nisi fuisset impeditus, impleuisset. cap.6.nu.11. pag.110.
Impeditus piscari aut venari ab eo qui iure impedire non potuit, agere valet non tantùm ad retia rupta, eorumque æstimationem, sed etiam ad æstimationem piscaturæ, quæ iuxta tempus & locum certa imminebat. c.28.nu.42.pag.508.
Imperitia medici, aut incuria parentum in medendo vulnere filij, an excuset percutientem illicite. c.6.nu.72. pag.124.
Impetrans aliquid à principe, non tenetur facere mẽtionem eius, quod expressum impetrationem non impediret. c.15.nu. 32.pag.281.
Impetrans beneficium curatum, illud habebit, licet in impetratione non significaverit se sacris ordinibus non esse insignitum, sed saltem de stylo Curiæ narrare debet se clericum esse. cap. 15.num.33. & 34.pag.282.
Impetrans dispensationem ad matrimoniũ contrahendum cum pluribus cautis, tenetur eas prius verificare: & quid si vna earum falsa sit, cæteræ autẽ veræ. c.15.n. 104.& 106.cum seqq.pag.303.
Impetrare nemo debet à summo Pontifice literas Apostolicas ad beneficia patrimonialia in derogationem prædictæ laudabilis consuetudinis, nec eis vti, donec in Concilio Regali videantur, & licentia præstetur eis vtendi, vt in.l.regia Hispaniæ cauetur. c.11.nu.31.pag.223.
Impetratione facta vnius beneficij pluribus modis vacanti, sufficiet probare primum modum vacationis de expressis. cap.15.nu.58.& 59.pag.291.
Incarceratus condemnatus ad mortem, vel ad membri abscissionem, etiam iuste, licite potest in foro conscientiæ, si ei fuga patet, eam recipere, & noc, siue peccatũ sit publicum, siue occultum, & siue condemnatus sit reus, siue non. cap. 24. nu. 4.& 5.pag.456.
Incarcerato, & etiam iuste damnato an liceat fugere à carcere, rumpendo compedes, & infringendo feras, murumque perforando: & ibi an teneatur ad satisfactionem damni illati ex fractione vinculorũ, ferarum, aut muri perforatione. cap.24. nu.8.& vide in num.3. verti. illud autẽ. pag.456.& 457.
Incarceratus fugiens non potest licite custodem carceris ligare, aut os illi, ne clamet, obstruere: posset tamen eum, si se teneret, post se fugiens trahere. c.24.nu. 10.pag.458.
Incarceratus potest nedum funem qua est ligat⁹, dissoluere, imò & funes scindere, & feras aperire cum claue adulterina, etiam si sciat occlusos secum alios exitu ros. c.24.nu.11.& 14.pag.ibid.
Incarceratus ad carceris pœnam temporariam vel perpetuam condemnatus, non potest licite fugere à carcere, etiam si id agere posset sine effractione. c. 24 num. 17.pag.460.
In ciuilibus ad hoc vt ex culpa præcedenti obligetur quis ad casũ, requiritur quod culpa illa ad casum ordinata fuerit. c. 6. nu.11.pag.110.
In criminalibus ex sola datione operæ rei illicitæ, consideratur id quod in consequentiam venit, & sic casu. cap.6.nu.13. pag.111.
Inconueniens maximum daretur, si pauperibus pro suis vsibus necessarijs, aut pro prijs pecoribus ligna, aut pascua aliena sumere liceret. c.27.nu.26.pag.496.
In datione permittenti ad libertatem nulla contingit personarum acceptio, nec iustitia aliqua infringitur. capit.11.nu.90. pag.243.
Indiffinita æquipollet vniuersali, cum eadem ratio subest. c.11.nu.18.pag.222.
In dubio quando non constat ex mente testatoris, quæ mors sit expectanda, naturalis, vel ciuilis, nec alicuius mortis mentionem fecerit, quid dicẽdum sit? cap.1. nu.51.pag.17.
Indubio facta mentione mortis in proposito, intelligitur de naturali tantum. c.1. nu.50.pag.ibid.
In dubio licet aliquis reperiatur mortuus, nõ est præsumendũ se ipsũ occidisse, cũ nemo immemor suę salutis præsumatur, cap.3.nu.11.pag.41.

Inducere

Inducere non licet ad mutuãdũ sub vsuris etiam ad id paratum. cap. 23. num. 40. pag.441.
Inducere alterum ad mutuãdum sub vsuris licet, quando quis est constitutus in extrema necessitate, vt hic. Idem in consulente, & inducente alium ad minus malum ob aliud maius certissimè aliàs perpetrandum euitandum. cap. 23. nu. 43. 44.pag.442.
Indulgentiæ & remissiones concessæ á Prelato, durant in perpetuum, dummodo habeant actum successiuum. c.17.nu.6. pag.324.
Inebriatus non totaliter, quia scit quid facit, licet sit valde grauatus, quia sibi videtur quòd domus mouetur, an peccet mortaliter. cap.4.nu.31.pag.62.
Inebriari consuetus minimè potest sacris ordinibus initiari. c.4.nu.80.pag.68.
Inebrians se malitiosè, vt excusaretur à delicto, quod prius deliberauerat committere, pœna ordinaria plectendus est. Idem in eo qui post ebrietatem gloriatur de delicto. capit.4.numer.89. &.90. pag.70.
Inebrians se consultò, vt hominem occideret, si ipsum occidat, est irregularis. c. 4.nu.104.pag.74.
Ingrediente monasterium expresse bona sua dedicante, intelligitur tacita conditio, si in monasterio perseuerauerit, vnde eo redeunte ad seculum, bona recuperabit: quod intelligitur, vbi nouitius verè recesit à monasterio intra annum probationis: secus verò erit, vbi in eo permanens sine animo recedendi ibi decesit. c.1.nu.102.&.103.pag.54.
Iniquè atque infide dispensationem illius voti procurat, is postea saluus, qui illud emisit Deo, si eum eriperet ab aliquo imminente periculo. cap.22. numer.16. pag.415.
Institutio Canonicatuum Magistralium, & Doctoralium iustissima est, atque his regnis vtilissima, & electores qui alijs quã qualificatis huiusmodi præbendas cõtulerit, tenentur illis ad restitutionem. Idem in obtinente eas, qui per mendacium affirmauit se esse talem, cum verè non sit. c.11.nu.32.33.34.pag.213.
Integra Ant. Concij decretalis cum simus, de regula. refertur. cap.1.nu.81.pag.27.
Ex hac integra non constat quod pater viueret, neq; quod mortuus esset. cap.1.n. 82.ibidem.
Integra Anton. Augustini decretalis, cum simus, de regularibus, refertur. c.28.nu. 83.pag.28.
In hac integra adest aduerbiũ rectè, quod in decretali Cùm simus, non fuit translatum. c.1.nu.84.ibid.
Intellectus Menochij ad.d. c. 16. sess. 25. Concilij Tridentini reprehenditur. cap. 1.num.34.pag.11.
Interest reipublicę illustres habere familias, earumque patrimonia conseruare. cap.14.nu.3.pag.258.
Interdicta possessoria an competant & dẽtur pro iuribus annuis mere personalibus? cap.21.nu.147.pag.405.
Interpretatio in dubio facienda est, vt restitutio aduersus præscriptionem concedatur. c.26.nu.24.pag.488.
Intestabiles quando fiant hi, qui se ipsos occiderunt. c.3.nu.23.pag.53.
Intentio mala sine opere iniurioso non obligat ad restitutionem damni. c.11.nu. 72.pag.238.
Inuentor rei alienæ, si dominus eius sit incertus, ad quid teneatur in vtroq; foro. c.9.nu.8.pag.190.
Inuentor rei alienæ tenetur ad eius restitutionem sub pœna peccati mortalis. c. 9. num.7.ibid.
Inuentor quod non teneatur hoc casu necessario bona inuenta restituere pauperibus, sed quod possit ea retinere sincero animo, vt domino restituat, vtque diligentissimè eum conquirat, nonnulli tenent. Sed communis in contrarium. c. 9.nu.10.11.&.12.pag.191.
Inuentor rei alienæ, eam domino restituere tenetur gratis, hoc est, *Sin pedir halago*, cap.9.nu.25.& seqq.pag.195.
In veteri Testamento quomodo intelligatur id quod legitur, aliquos sanctos viros habuisse concubinas. cap. 7.nu.31. pag.151.
Iratus, aut bene potatus, vouens, aut iurans ingressum religionis, si sic subito id faciat, quod non fecisset per deliberationẽ & sententiam rationis, quæ tamen moram temporis magnam non requirit, nõ tenetur: secus autem si hoc agit sciens quod iurat, aut vouet, licèt non plenè deliberauerit. cap.22.nu.12. idem in iurante. nu.17.pag.415.&.416.
Irregularis est ille, qui dabat operam rei illicitæ, nempe rixando cum alio, & consanguineus illius interfecit eum cũ quo rixabatur, nullo præcedẽte consilio

vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel tractatu rixãtis,imò contra eius prohibitionem.c.6.nu.7.pag.109.
Limitatur, si clericus non fuerit in culpa rixando, quia tunc factum aliorum non est ei imputandum.c. 6. nu. 8.pag.110.
Irregularis quis non sit propter solùm homicidium, nisi culpa, vel voluntas præcedat.2.6.nu.16.pag.111.
Irregularis non est, qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit,vel mitilat inuasorem:& possit statim huiusmodi occasionem ministrare: nisi alium interficeret pro defensione proximi, vel pro rebus saluandis, vel vbi necessitas non fuisset ineuitabilis.cap.6.nu.60.61. pag.121.
Irregulares an sint, qui ex licentia & permissione summi Pontificis in bello iusto pugnarét propria manu,vt aliquẽ,vel aliquos occiderét.c.6.n.62.& seqq.p.122.
Irregulares sunt existentes in bello iusto ex parte se defendétium, si occidát, vel mutilent,nisi in casu, quo aliter euadere non possunt:alij verò, qui nó occidunt, neq; mutilant,non sunt irregulares, licet ibi multi occidentur,etiãsi percutiãt aliquos,non tamen lætaliter,qui deinde occidantur ab alijs : & quid si animo deformandi percutiãt,& ex percussione sequatur deformatio culpa percussi, vel medici.c.6.n.67.&.71.pag.123.&.124.
Quod tamẽ limitatur ibidẽ. n.75.in mortem culpam contraxerit.60.
Irregularis nó est,qui iuste aliquẽ percusit, & nó occidit,licèt ab alijs sine ipsius culpa occidatur.c.6.nu.70.pag.124.
Irregularis nemo constituitur ex animo occidendi, etiam deliberato, & cũ insidijs si non occidit, neque deformauit. c.6. nu.74.pag.125.
Irregulares & homicidæ reputantur detrudentes homines in carcerem ita arctum, quod incarcerati non viuent vltra sex, vel octo menses,propter arctationẽ carceris.cap.6.nu.80. 81. Hoc esse contra prælatos detrudentes clericos in gabiã, vbi verisimile est eos intra paucos dies morituros.c.6.nu.6.nu.80.pag.126.
Irregularis est,qui domi sue alit, aut custodit ferá aliquã bestiam,vt leonẽ,elephãtẽ,aut vrsum,vel canem, si sua culpa aliquem deformet,putá soluendo, vel habẽdo solutapredicta animalia:secus alias, nisi in via, vel alio loco publico habeat ea, etiam ligata. c.6.n.82.&.83.ibidem.
Irregularis an sit qui misit lapidem in aliũ & is à lapide fugiens, ac demum procidens,caput offendens culpa medici, vel consanguineorum eum curantium mortem obierit.c.6.nu.93.pag.128.
Irregularis est, qui ad seditionem & arma pulsauerit campanam, si inde fuerit ex prælio inito aut pugna,secuta mors.c.6. nu.97.ibidem.
Idẽ est in eo,qui cãpanam pulsauerit in signum quod eiqnis est furca suspendendus, aut à ministris iustitiæ iugulandus; sed cõtrariũ est verius.c.6.nu.98.ibidẽ.
Irregularis nó est,qui ligna, aut stramenta dedexit ad combucẽdum hæreticũ iam mortuũ,secùs aliàs.Irregularis an & quã do sit pulsans cãpanas illicite,si inde sequatur mors alicuius.c.6.num. 100.&. 101.&.102.pag.129.
Irregularis est,qui auertit aliquẽ á liberando alium ab in iusta deformatione. cap. 6.nu.117.pag.133.
Irregularis nemo est ex sola complacentia quòd deformetur alius. c.6.n.118.p.133.
Irregularis an & quãdo sit,qui in ludo palæstræ,& alio licito, alterum occidit.c. 6.nu.135.&.139.pag.136.
Irregularis an sit reficiẽs tecta,aut lapidẽ in aliquẽ locũ iaciens,si aliquem prẽter intentionem occidat,vel deformet. capit. 6.nu.136.pag.130.
Irregularis an sit currens equum, si clericũ ideò occidat,vel mutilet, c.6.n.137.ibi.
Irregularis an sit, qui in proprio nemore vel alieno venans, merè casualiter hominem occiderit.cap.6. nu.238.pag.137.
Irregularis nõ est, qui sciens tractari de alicuius deformatione illicita, & nõ significat,quamuis peccet mortaliter,si neq; facto ad id iuuet.cap.6.nu.164.pag.141.
Irregularis an sit, qui vt pecora aliena de suo agro pelleret,lapidẽ proficiens puerum interfecit. cap.6.numer. 166. pag. 143.
Irregularis an indubio quis iudicari valeat? optima resolutio. cap. 6. num. 171.cum seq.ibid.
Irregularitas iure tantum humano Pontificio statuta est.capit.6. numer. 172.pag. 143.
Ad irregularitatem incurrendam per homicidium, vel deformationem ex opere illicito casu subsequutã, requiritur quòd causa illiciti operis sit propinqua. cap.6. nu.18.pag.111.
Ad irregularitatẽ incurrendam in casu d. cap.sicut,est necessarium quod fœtus sit animatus: hodie idem si non sit animatus.c.6.nu.37.pag.115.
Ioan. Maior audiendus non est, dum existimauit, non licere capto iustè fugere ad euadendam mortis pœnam, vbi ex ea fuga custodi damnum sequeretur. c. 24.nu.7.pag.457.
Ioannis à Methymna opinio in proposito ab argumentis Couar.ciusq; sensu defenditur,ipsiusq; verba expenduntur.c.25. nu.20.pag.482.
Iudex ordinarius potest iterum iudicare,si sententia, quam primo tulit, nulla sit. c. 2.nu.1.pag.40.
Hoc tamen intelligitur, quoties quæstio nullitatis venit incidenter: secus si simpliciter; nam potest coram eodem iudice proponi, & coram superiori; hoc tamen vltimum intelligitur, quando superior non habet limitatam iurisdictionem, aliàs oportet simul appellare tunc cum agitur de nullitate.c.2. nu. 2. &. 3. ibidem.
Iudex nullitatis sententiæ non solùm poterit super nullitate pronuntiare, sed etiam super causa principali.c.2.num.7. pag.41.
Iudex delegatus nó potest cognoscere de nullitate suæ sententiæ diffinitiuæ. c.2. nu.8.ibidem.
Iudex delegatus non potest declarare suá sententiam, sed delegans.c.2. num.16. pag.43.
Iudex delegatus, an ex noua delegatione possit de eadem re iudicare? cap. 2. nu. 17.ibidem.
Iudex quare attẽta persona,& excessus qualitate, ac facti publicitate, pœna carceris, aut suspensionis in delinquentem huiusmodi poterit animaduertere. c.4. nu.76.pag.68.
Iudex ecclesiasticus ratione peccati publici potest contra laicos procedere, eosq; punire.c.7.nu.23.pag.149.
Iudices ecclesiastici an in puniendis clericis concubinarijs, seueritatem potius quam æquitatem, vel ècontra seruare debeant?c.7.nu.69.pag.160.
Oportet tamen huiusmodi iudices contra concubinarios clericos procedentes esse viros graues.c.7.nu.70.pag.171.
Iudex ecclesiasticus,an punire possit clericum adulterum, idest qui,cum muliere nupta fornicatur.c.7.nu.79.pag.164.
Et quod vno tantum casu possit procedere contra mulierem nuptam concubinam, duobus concurrentibus.c.7. numer.82. ibidem.
Iudex ex ŏfficio potest inquirere de adulterio.c.7.nu.81.ibidem.
Iudice ordinario conferente beneficium vacans duplici causa, si vera vna sit,collatio sustinetur,si habuit potestatem prouidendi vtroque casu.c. 15. numer. 57. pag.291.
Iudex laicus, & sic secularis, aut possit de causa vsuraria cognoscere criminaliter, pœnaque pecuniaria vsurarios punire.c. 18.nu.13.& seqq.nu. enim. 14. ponitur opinio negatiua.n.vero.15. affirmatiuã, & hæc probatur pag.333.
Iudex secularis de causa vsuraria cognoscere potest tantúm, quando vertitur quæstio facti, secus autem si sit quæstio iuris, quia tunc solus ecclesiasticus cognoscet, non autem laicus.c.18. num.21. pag.334.
Iudex secularis non potest etiam incidenter cognoscere super vsura, nec parte excipiente contractum esse vsurarium, nec illi statuere terminum, intra quem probet prædictam exceptionem. c. 18. num.24.&. 25. sed contra num. 27.pagin.336.
Iudex secularis,coram quo instrumentum guarentigium exequitur,opposita cõtra id exceptione vsuræ,quod possit,ac debeat eam admittere, ac cognoscere de ea, causamque decidere, siuè quæstio sit iuris, siuè facti:quod procedit,etiam si coram ecclesiastico pendeat lis super vsura dicti contractus.c.18.n.26. &.28. Etiam si iudex ecclesiasticus inhibeat super hoc secularem, vt in nu. 29. &. 30. & quid tunc temporis facere debeat iudex secularis ad euadendam excommunicationẽ ecclesiastici, num. 32. pagin. 337.&.340.
Iudex an teneatur secũdũ allegata& probata sententiá dicere, tàm in ciuilibus, quã quam in criminalibus, an vero possit,secundùm conscientiam priuatam eam proferre?cap. 29.nu.1. & seqq. vbi tres opiniones principales in hoc referũtur. Resoluitur cum communi, secundùm allegata & probata id facere debere. pagin.528.
Iudex non potest sententiam dicere contra propriam conscientiam, atq; priuatã sibi stimulantem, existimans,aut dubitans se non posse ferre sententiam ex probationibus contra propriam ipsius scien-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sciẽtam: opinari tamen potest iustissime ex probationibus se posse ferre sententiam, & ita deposita conscientiã priuata, poterit secũdum allegata & probata proferre sententiam absq; vlla culpa. c. 29. nu.6.&.7.pag.517.

Idem est in iudice habente arbitriũ in causa, num.8.debet tamen prius diligentius examinare testes, eos iustantius interrogando, distinctiusque scrutãdo horam, locum, & formam delicti, vt inueniat occasionem liberandi innoxium, vt fecit Daniel ad Susannæ innocẽtiam patefaciendam: quod si hoc non sufficiat, debet remittere eum superiori iudicãdum, vt in num.9. cum seqq.late disseritur & declaratur, n.14.quod causam remissionis populo cum iuramẽto declaret, pag. 518.

Iudex in præd.specie sciens remissionem à se faciendam ad superiorem profuturã, proculdubio peccabit mortaliter, si reũ damnauerit, negãdo ei appellationẽ, vel ante sententiam non remittẽdo causam superiori, de illius innocentia testificando, & præterea tenebitur omne damnũ illatum restituere. capit. 29. numer. 11. pag.519.

Iudex huiusmodi an teneatur tunc temporis magistratui cedere, & sic deponere officium, potius quam condemnare talẽ hunc reum? cap.29.nu.12.ibidem.

Iudex in præd.specie an debeat dissimulãdo, & sine scandalo dimittere carceres apertos ad fugam.c. 29.nu.13.pag.520.

Is qui data opera inebriatur, sciens se solitum manus ad arma impellere, homines quæ percutere, cum in ebriatus est, an pœna ordinaria, vel extraordinaria plectendus sit? resoluitur quod extraordinaria.cap.4.nu.91. limitatur quãdo quis se consulto in ebriauit, vt occideret quẽdam.pag.70.

Is qui ex officio tenetur delictis obuiare, vt est princeps, vel prætor, si cum posset, non fecit, peccat, & tenetur ad restitutionem: secus verò in priuatus, licet peccent.cap.6.nu.110. 113. 114.p.113.

Is qui cum muliere publica, vel ea fœmina, quæ sui corporis quæstum facit, coierit, absque expressa conuentione mercedis, censendus est à iudice lege taciti ab sub intellecti pacti, eidem fœminæ hoc poscenti consuetam venerei vsus mercedẽ soluere.cap.10.nu.8.&.10.pag.200.

Is qui quæritur vt capiatur iuste aut iniuste potest licite fugere, cum voluntate tamẽ satisfaciendi tantum quantumcõscientia recta dictat, dum modo non interueniat violentia contra officiales, cap. 24. nu.12.pag.458.

Iuramentum quo quis promittit aliquid, nõ videtur ei legem imponere, quo minus illud facere possit.cap.8.n.37.pag.179.

Iuramentum recipit omnea limitationes, & subauditiones quas habet & recipere solet contractus ille super quo interponitur.cap.8.nu.38.pag.180.

Iuramenta emissa à fusoribus, de ampluis non ludendo fere semper sunt obligatoria, cap.22.nu.17.pag.416.

Iuramentum de re parua & leui, licita tamẽ, non obligat sub mortali, quamuis illud non seruans peccet venialiter.capit. 22. nu.20.ibidem.

Iurans aut vouens se iturum Hyerosolimã, si iterum ludat, primo ire motu laborãs, & non perpendens, sit ne bonum, aut malum tale votum facere, quanuis illud nõ adimpleatur, non erit voti, aut iuramenti reus.cap.22.nu.21.ibidem.

Iurans quis vendere Titio domum, si postea illã vendat Seio, eiq; eam tradat, tatur huic vẽditioni contra iuramentum, licet vditor ex hoc sit petiurus: idẽ in iurante non vendere librum. cap. 8. numer.34.pag.176.

Ius acceptoris extinguitur finito iure datoris.cap.8.nu7.pag.171.

Iure canonico fornicatio est prohibita.cap. 7.nu.15.pag.148.

Iure ciuili antiquo an sit licitus cõcubinatus.cap.7.nu.17.ibid.

Iure ciuili nouiori fornicatio simplex est illicita.cap.7.nu.18.ibid.

Iure etiam regio reprobatur concubinatus, & grauibus pœnis punitur.capit.7.num. 20.pag.149.

Iure etiam diuino fœmine excludebantur admissis masculis pro conseruatione familiarum.cap.14.nu.16.pag.260.

Ius primogenituræ simpliciter sumptum, à iure naturali, quod natura omnia animãtia docuit etiam originem ducit.cap.14. nu.20.ibidem.

Iura nullum inducunt nec coguntad faciẽdum maioratum, vel melioratione, sed tantum id permittunt, concedunt atque indulgent ob bonum publicum. cap.14.nu.27.pag.263.

Ius totum & potestas episcoporum consistit sub lege diœcesana iurisdictionis. cap.17.nu.19.pag.326.

Ius canonicum præcipiens, vt actiones pœnales transeant in hæredes, licet nihil ex crimine ad eos peruenerit, nec lis fuerit cum defuncto cõtestata, seruandum est etiam in foro ciuili.capit.18. numer.62. pag.348.

Iure regio pœnæ adiecta dationi quantitatis in fauorem hominis soliti fœnerari exigi non potest: sed si non sit solitus fœnerari, exigi potest: idem in cõscientia.cap.20. nu.3. &.17.pag.360.&.365.

Ius positiuum quoad quotam decimarum imitatur legem à Deo Israelitis datam, & sic ad exemplum legis veteris id statuit, non vero. l. vetus præd.vim obligationis nunc habet, quia ipsa cessauit per aduentum Christi, & promulgationem nouæ legis.cap.21.nu.24.pag.378.

Ius ex præscriptione acquiritur priuato, siue illud trahatur ex publico siue ex priuato, per consuetudinem vero non acquiri tur ius alicui priuato, sed in publico vndecunq; cauetur, & etiã si ius trahatur ex priuato, acquiritur tamẽ in publico & communi.c.21.nu.69.pag.391.

Iuri petẽdi legatum vel fidecõmissum præscribitur.30.annis.c.26.nu.1.

Iuri adeundi præscribitur. 30. annorum. spatio.c.26.n.14.pag.487.

Ius supplemẽti legitimæ præscribitur, si nõ petatur.cap.26.nu.15.ibidem.

Ius piscandi aut venandi in aliquo flumine publico, vel aliqua parte fundi publici priuatiue ab alijs potest acquiri præscriptione immemoriali, & priuilegio Principis: & an ibi capta post prohibitionem sint in animæ iudicio restituẽda? cap.28.nu.46.pag.508.

Iura põtificia puniunt priuando filios eorum Orthodoxos bonis & successione parentum damnatorum.cap.30.num.6. pag.525.

Similiter & in casu .c.in quibus, de pœnis, puniuntur hæredes delinquentium vsq; ad quartam generationem. cap.30.num. 7.pag.526.

Iurisdictio iudicis delegati à Principe durat post sententiam intra annum quoad executionem ipsius sententiæ, non vero quoad restitutionem contra eam concedendam.cap.2.nu.40.pag.47.

Iuste quis an puniatur pro peccato alterius? cap.30.nu.1.cum seq.pag.524.

Iustitia distributiua agit de distribuendis bonis communibus alicuius nempe cõmunitatis inter eos qui eiusdem sunt, commutatiua autẽ agit de bonis priuatis vnicuique, cuius ea propria sunt dandis. cap.11.nu.52.pag.230.

Iustitia ratione naturali ministranda est à quocunque Principe, alioqui tyrãnidem exercebit Princeps, qui ius suum vnicuique non reddiderit.c.16.nu.5.pag.314.

L

LAici coniugati fornicantes magis peccant quam clerici non coniugati.cap. 7.nu.54.pag.156.

Laici veluti incapaces decimarũ quasi possessionis præscribere non possunt earum immunitatem.cap.21.nu.61.sed contra nu.64.pag.389.&.390.

Laici contra laicum cui essent priuilegio concessæ ante Concilium Lateranense, bene possunt eas præscribere. capit.21. nu.62.pag.389.

Laicus potest præscribere quotam decimę, nempe vt non soluat nisi duodecimam, vigesimam, vel aliam partem.cap.21.n. 63.ibidem.

Laici præscribere non possunt ius percipiẽdi decimas ab alijs, quia sunt huius iuris omnino incapaces.capit. 21. numer.71. pag.391.

Laici iure percipiendi decimas spoliati, & agentes interdicto recuperandæ, an sint ante omnia restituendi? cap. 21. nu.72. cum seqq.pag.392.

Laicus spoliatus ab alio laico iure percipiẽdi decimas, est ante omnia restituendus: secus si ab ecclesia, vel clericis pro quibus sit iuris præsumptio, vt hic. cap. 21. nu.77.pag.393.

Lapidãdi vsus inter pueros, siue ludus prohibitus est, nihilominus propter tolerãtiam excusat à pœna ordinaria homicidij quoad pœnam temporalem, secus quoad æternam.cap.6.nu.146.cũ seqq.

Idem in alio ludo prohibito, sed vsitato.n. 149.pag.138.&.139.

Legatarius fundi non tenetur stare colono testatoris.cap.8.nu.2.pag.170.

Legatarius vel donatarius certo sciens animum legantis fuisse non aliter legandi, nec donandi, nisi existente & adimpleta conditione non nubendi ab eo appositã, non erit tutus per exceptionem rei iudicatę, si pro eo fuerit iuris interpretatione aliud iudicatũ, secus si animus legãtis fuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuit incertus. capit. 25. numer. 18. &. 19. pag. 481.
Legatum relictum alicui sub conditione, si non nupserit, an possit in foro conscientiæ peti, ac habitum secure retineri si nuptias contraxerit: cap. 25. nu. 7. & seq. præcipue. 13. cum seq. pag. 468. & 478.
Legato relicto consanguineis pauperibus præfertur propinquior pauper remotiori & pauperiori aut maioris ætatis. capit. 11. nu. 39. pag. 225.
Legatum relictum alicui, si non nupserit, quod si nupserit nihil legabat, nec aliquid consequatur legataria, nó debetur etiam in foro exterior si legataria nupserit. cap. 25. nu. 15. pag. 478.
Legatum ante acceptationem acquiritur legatario, quandoque à morte testatoris, quandoque ab adita hæreditate: quod procedit nedum in rebus corporalibus, sed etiam in incorporalibus, nempe in seruitute legata. cap. 26. nu. 9. &. 10. etiamsi res incorporalis legetur, vel relinquatur per fideicómissum idé. nu. 11. p. 486.
Legatum ita dominium rei legatarij facit, vt hæreditas hæredes res singulas. cap. 26. nu. 13. pag. 487.
Legatum relictum legatario si volet, vel sub alia conditione mere voluntaria vel onere, absque dubio præscribitur spatio 30. annorum legatario illud non petente vel voluntatem suam non declarante, onus vel grauamen non adimplente. capitulo. 26. numero. 16. &. 17. ibidem.
Legitima filio non debetur nisi post mortem patris. cap. 1. nu. 76. pag. 25.
Legitima ascendentium lege, consuetudine, rescripto, seu etiam statuto non solum minui, sed etiam omnino tolli potest. cap. 14. nu. 42. pag. 266.
Læsio intra dimidiam iusti pretij in conscientia non est licita, tamet si iure canonico contractus in qua ipsa intercenit nó rescindatur, sicut nec iure ciuili. cap. 11. nu. 17. pag. 218.
Lex. res vxoris. C. de donationibus inter virum & vxorem, in primo responso non habet locum in donatione causa mortis, quia illa non confirmatur, sed irritatur per mortem ciuilem, ex qua amittitur ciuitas & libertas. capitulo. 1. numero. 46. pag. 15.
Lex iudex posteaquam, de re iudicata. ff. procedit non solum in iudice delegato, sed etiam in ordinario. c. 2. nu. 10. pag. 42.
Lex iudex posteaquam. ff. de re iudicata, nó loquitur de sententia nulliter lata, sed de æqua vel iniqua. cap. 2. nu. 11. ibidem pag. 43.
Lex si vt proponis. 1. C. quomodo, & quá do iudex, loquitur in delegato inferioris a Principe. cap. 2. nu. 20. ibidem.
Lex fin. C. vbi & apud quem, procedit in restitutione petita coram iudice delegato, aduersus suam sententiam interlocutoriam, quam concedere potest, si non habeat vim diffinitiuæ, alias secus. capit. 2. nu. 39. pag. 47.
Lex fin. tit. 25. par. 3. intelligi debet de ordinario iudice, de quo ipla lex agit, nempe vt is restitutionem in integrum aduersus suam sententiam diffinitiuam cõcedere possit, non vero in iudice delegato. cap. 2. nu. 41. pag. 48.
Lex. 4. Tauri cõcedit damnato ad mortem ciuilem vel naturalem, factionem testamenti, non vero tollit confiscationem bonorum à lege inductam in eo qui se interfecit: vel limitatur in hoc, qui se interfecit antequã damnetur ad mortem. cap. 3. nu. 28. pag. 54.
Lex. 24. titul. 1. pag. 7. ibi, *deue morir por ende*, & ibi *prender muerte*, ad vtrumq; mortem, tã ciuilem, quam naturalem referri potest. cap. 3. nu. 29. ibid.
Lex. 36. tit. 5. p. 1. pulchra verba de ebrieta te agentia referuntur. c. 4. nu. 21. p. 60.
Lex antiquitus lata fuit, ac vsu receptum apud plerosq; populos, vt vini vsus esset interdictus fœminis. capit. 4. numer. 27. pag. 61.
Leges seu constitutiones collegiorum inducentes priuationem ipso iure propter aliquod crimen, obligant in conscié tia absque iudicis sententia. cap. 5. num. 17. pag. 82.
Leges Regiæ iudicibus & alijs ministris pœnas infligentes, si iudicium vendiderint, munuscula que receperint, quas incurrant eo ipso nulla expectata sententia, obligant in conscientia. c. 5. num. 18. ibidem.
Leges partitæ nusquam cẽsentur derogare iuri ciuili & canonico in his in quibus iuri canonico derogare possunt, nisi in casibus in quibus ipsæ leges aperte id docent. cap. 5. nu. 70. pag. 599.
Lex. emptorem. C. de locato & conducto, an procedat in locatione facta ad non modicum tempus & vltra, vel ad vitam? cap. 8. num. 21. & sequentibus, pagina. 174.
L. 19. titul. 8. p. 5. an procedat in locatione ad decennium, dum excipit alios casus. c. 8. nu. 28. pag. 176.
L. emptorem. C. de locato & conducto, an procedat quando in contractu locationis appositum est iuramentum. c. 8. nu. 32. pag. 178.
L. emptorem. C. de locato & conducto, an procedat in colono partiario. capit. 8. numero. 52. cum numeris sequentibus, & præcipuè numero. 63. & 64. concordantia ponitur inter contrarias sententias, & numer. 65. declaratio quædam pagina. 185.
L. fin. C. de sacrosanctis Ecclesijs. &c. agés in ciuitate, an locum habeat in ecclesia. c. 8. nu. 67. pag. ibid.
L. Regia. 6. titul. 13. libro. 6. nouæ Collectionis loquens *de los mostrencos*, refertur, vbi quomodo dicantur hæc bona apud Græcos, & in Francia. c. 9. nu. 16. pag. 163.
L. Regia. 7. titul. 13. libro. 6. nouæ collectionis præfigens formam omnino seruandam ad acquisitionem prædictorum bonorum refertur. capit. 9. nu. 18. pagina. 194.
Similis fere consuetudo est apud Aurelanié ses. ibid. nu. 19. pag. ibid.
Prędictarum legum regiarũ iustitia defenditur. ibid. nu. 22. & seqq. pag. ibid.
Non obseruans diligentias requisitas à dictis legibus, ius suum perdidit, atq; ad restitutionem rei inuentę tenetur tamquã pro furto, & sic in vtroq; foro erit securus. c. 9. nu. 23. pag. ibid.
Leges Regiæ prædictæ non solum procedunt, & loquuntur *en los ganados mostrencos*, sed etiam in alijs bonis. cap. 9. num. 30. pag. 196.
Sententia an requiratur in casu prædictarum legum regiarum, idem num. 31. pagina. 197.
Leges Regię de beneficijs patrimonialibus loquentes, insuper & consuetudo immemorialis super eodem, nempe vt ea ciuibus, & originarijs, & non alijs conferatur, equissimę, & iustę sunt, & aliter ea prouidens tenetur ad restitutionem. cap. 11. numero. 29. & 30. pag. 223.
Leges huius regni quæ prohibent exteris conferre beneficia Ecclesiastica, & pensiones, sed tantum regnicolis, & originarijs, iusta sunt. capit. 11. numer. 35. pag. 224.
L. 2. titul. 15. partita. 2. quanuis loquatur in successione regni, seruanda quoque erit in successione alterius cuiuscunq; maioratus particularis Hispaniæ. c. 14. nu. 58. & 59. & 62. pag. 269.
L. vel statutũ introducens aliquid cum certis modificationibus, censetur in illis for mã inducere. c. 15. n. 111. pag. 305.
Lege Euangelica nihil pręcipitur, nec vt illicitum prohibetur, quod non sit iuris naturalis legibus, vel præceptum, vel prohibitum, preter ea quæ circa Sacramẽta, & fidei Catholicę articulos instituta sunt. c. 18. nu. 2. pag. 330.
L. ciuilis præcipiens, vt hæres non conficiens inuentarium teneatur vltra vires hæreditarias, est fundata super presumtione, quod bona defuncti occultauerit hęres qui inuentarium non fecit, atque ea subtraxerit. capit. 18. numero. 66. pag. 350.
L. humana quę iusta est, etiam in foro animę est seruanda. cap. 18. numer. 68. pagina. ibid.
L. in quibus casibus deficit, non est, nec actio vtilis danda. c. 19. numero. 21. pagina. 357.
Legis veteris tria tempora in hoc sunt considerauda, vt hic latius docetur. c. 21. nu. 21. pag. 377.
L. de decimis soluendis ex ea parte qua ceremonialis fuit, vel etiam iudicialis secundum magis comunem amisit vim, & obligationis ius per Euangelicę legis promulgationem. capit. 21. numero. 22. pag. ibid.
Leges humanæ Imperatorum, & Regum obligant etiam in conscientia, quando fundantur super certo, & non super pręsumptione. capit. 27. numer. 11. pagina. 492.
L. pœnalis non tollit obligationem ad culpam, quę per priorem legem moralem fuerat imposita. capit. 27. numero. 12. pagina. ibid.
L. pœnalis contra scindentes, & asportantes ligna, vel pastum furantes ex alienis fundis, quibus in causis excuset à peccato, & à restitutione. capit. 27. numero. 15. & 16. cum sequentibus, pagina. 493.
L. pœnalis obligat ad peccatum. c. 27. num. 23. pag. 495.
L. ciuilis iusta ea semper obliget ad peccatum mortale. capit. 28. numero. 12. & 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

12.& 13. quid quando cessat pars causę legis.pag.500.

Lex humana minime poterit imitari diuinum iudicium, quo pro alterius culpis & criminibus innocentes corporis pœna afficiuntur:non licet igitur quempiam propter crimen alterius occidere, nec excommunicare, nec fustibus cedere,nec alia corporali pœna punire. c.30.nu.22.pag.530.

Lex.quisquis.C.ad leg.Iuliam de vi, non recte dicit ex imperatoria lenitate vitam condonari filijs eorum, qui regiam læserunt maiestatem, quia hoc secluso, Imperatores iuste minime poterant filios pro peccatis parentum interficere.c.30.nu.23.pag.ibid.

Lex humana, cum iusta subest causa, & propter Reipublicæ vtilitatem, quo promptius & cautius à delictis & criminibus homines abstineant, filios, & nepotes pœna bonorum, aliaue simili sanctè & iuste potest afficere, vt passim legibus, & canonibus diffinitum est, nunquam tamen absque iusta causa potest iudex prædictas pœnas imponere.capit. 30. numero.25.pagina.531.

Licentia ab Episcopo concessa eundi ad studium morte Episcopi re integra,non expirat.c.17.nu.7.pag.326.

Ligna furari possent subditi fortè sine mortali culpa, quæ quotidianis vsibus saltem foci essent sibi necessaria, vbi domini earum acerba animaduersione eos á nemoribus arcerent, ita quod prægrauem paterentur inopiam: fallit vbi ex hoc magna strages fieret. capit. 27. numero. 4. pagina. 496.

Item si causa lucri,hoc est vendendi ligna, id facerent,ibidem numer. 5. & numer. 27.quomodo prima decisio intelligatur & 491. & 496.

Linea recta non ex omnibus qui ab instituente, seu potius maioratus possessore descendunt, sed ex ipsis primogenitis, qui gradatim procreantur, tantummodo constituitur, vt inter filios, nepotes, & pronepotes, cæterosque descendentes primogeniti tantum lineam rectam efficiant, & successiue admittantur. capit. 14. numero. 47. pagina. 267.

Linea vltimi possessoris consideranda primum est,vt illi qui ex ea procedunt cæteris præferantur: nec transitus fiat ad alias lineas, donec ex ea descendentes finiantur: secundo considerandus est gradus, tertio sexus, quarto ætas, vt latius numero. 49. declaratur, & etiam numero.50.capit.14.num. 48. pag.267.

Linea finita primogeniti maioratus, statim succedit secundogenitus, eiusque linea & descendentia, & postea similiter tertiogenitus. capit.14.numero.51. pag.268.

Linea recta descendentium extincta,ad lineam primogeniti collateralium maioratus successio pertinere debet, & quomodo primogenita inter collaterales cõsiderari debent.capit.14.numero.54.pagina.269.

Linea vna finita in successione maioratus, non consideramus personam proximiorem,sed lineam proximiorem, & in dicta linea semper querimus primogenitum.c.14.nu.56.pag.ibid.

Litera.l.4.Tauri refertur, hodie est.l.3.tit. 4.libr.5.nouæ collectionis Regiæ.c.1. nu.71.pag.24.

Literæ commendatitiæ, seu dimissoriæ (quas reuerendas vocant ad ordines suscipiendos) an morte concedentis re integra expirent.cap.17.num.1.& numeris sequentibus, & consilium tunc temporis pro ordinatoribus,numer.12.pag. 323.& 325.

Literæ priuationis in forma iuris,cum prouisio alteri est facienda,& literæ in forma dignum, & vnionum, & mandatum de prouidendo, est gratia facta, & non fienda, & ideò non expirat re integra morte concedentis: idem in literis pensionis constituendæ in partibus. capit. 17. numero. 5. pagina. 324.

Literis ordinum credendum est, in quibus asseritur de licentia sui ordinarij ordines collatos fuisse.capit. 17. num.30. pag.327.

Locatio ad nouẽnium dicitur facta ad modicum tempus.capit.8.numer. 23.pagina.175.

Locatio ad vitam dicitur alienatio,& concessio perpetua.capit.8.numero.24.pagina.ibid.

Locatio ad longum tempus dicitur etiam illa,quæ fit ad vitam locantis, vel conducentis, vel ad ipsius voluntatem.capit. 8. numero. 25. pagina. ibidem.

Locatione facta per Prælatum successor quando teneatur stare colono quoad pensiones solutas anticipatas, & quoad soluendas.capit.8.numer.71. & seqq.pagina.186.

Locatio,seu concessio in emphiteusim rerum Ecclesiæ, vltra tempus permissum facta an in aliquo teneat. numero. 1. & per totum.cap.13.nu. 5. refertur pagina 252.pars negatiua.nu.6.affirmatiua.numer.7.concordia assignatur, & numer. 8.limitatur,& nu.10.& 11. aliæ limitationes referuntur.pag.ibid.

Locator potest ob pensionem non solutã expellere conductorem, vel eius heredes.c.18.nu.61.pag.348.

Loth, etiam inebriatus incestum cum filiabus commisit.c.4.nu.4.pag.59.

Ludens vsus defensione & natura ludi, si alterum occiderit ne victus euadat, de homicidio non tenebitur, nisi ludus esset impellendo aljum, vt solet contingere *con los que burlan con armas, o luchan*: quia tunc punitur arbitrarie.c.6.nu.128. & 129.pag.135.

Ludens data opera socium interficiens, vel vulnerans, lege Aquilię, & pœna legis Corneliæ tenetur.capit.6. nu.143. pag.138.

Ludens licite alterum ex assistentibus occidens quando teneatur,& quando non.c. 6.nu.144.& seqq.pag.ibid.

Ludentes alea, vel chartis si inter se contendant,& iurgent super ludo, & vnus alterum vulneret, vel occidat,punitur, & erit irregularis occidens, vel deformans.capit.6.numer.152.& 153. pagina 139.

Ludus palestre(hoc est lucha)licitus est,etiã clericis.c.6.nu.125.pag.135.

Ludi exercendi vires causa introducti liciti sunt,& quando clericis saltem in sacris constitutis liceant.c. 6. nu. 126.& 127.pag.ibid.

Ludus siue vsus lapidandi, inter pueros prohibitus est,nihilominus propter tolerantiam excusat à pœna ordinaria homicidij quoad pœnam temporalem, secus quoad æternam. capit. 6. num.146. cum seqq.

Idem in alio ludo prohibito,sed vsitato.nu. 149. pag.138. & 139.

Ludus pilę vel barrę, si inde fractura membri sequatur,an & quando imputetur frãgenti.c.6.nu.150.pag.ibid.

Ludus proijciendi lapides ad vires corporis, & industriam experiendas,non verò ad nocendum,licitus est,& quid si ex eo homicidium sequatur.cap.6. nu.151. pag.ibid.

Lusores offendentes suceptorum eorum, hoc est,*al tablagero*, an & qua pœna puniantur.c.6.nu.156.pag.104.

Luxuriosa res est vinũ,& tumultuosa ebrietas.c.4.nu.13.pag.60.

M

Magister nimis castigans discipulum, an & quando fiat irregularis, cũ numeris seqq.c.6.nu.157.pag. 104.

Magistris licet leuis castigatio permissa sit, non tamen excessiua.capit.6.num.158. pag.ibid.

Maioratus constitutio fit, vt bona vnita cõseruentur in personis primogenitorũ. c.14.nu.7.pag.259.

Maioratuum Hispanorum originem,quodammodo deriuationem ab instituto diuino duxisse,vt hic late probatur.c.14. nu.16.pag.160.

Maioratus Hispani non modicam habent ab instituto diuino deriuationem,& processerint à legibus, & institutis Hebræorum.c.14.nu.17.pag.ibid.

Maioratus ac vinculum quinti bonorum, aut tertij, vel tertij & quinti, in vtroque foro liciti sunt: etiam si fiant in fauorem consanguineorum, vel aliorum, deficientibus descendentibus, & ascendentibus.cap. 14. numer.30.& 31. pag.264.

Idem in maioratu vel vinculo de tertia parte bonorum facto ab eo qui ascendẽtes, non verò descendẽtes legitimos habet, vt in nu.32.pag.ibid.

Idem in maioratu facto de omnibus bonis in persona filij naturalis, deficientibus descendentibus legitimis,quanuis ascendentes adsint, vt in numero. 33. pag.ibid.

Maioratus omnium bonorum absque regia facultate fieri non potest,nisi cęteri filij expresse cum iuramento eidem consentiant.c.14.nu.37.pag.265.

Maioratus ex omnibus bonis cum licentia regia à parentibus factus,non relictis cæteris filijs alimentis competentibus, siue eadem facultas hoc præceperit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel non, in neutro foro non est securus: non tamen erit nullus, sed potius sustinebitur, assignatis cæteris filijs alimentis competentibus. cap. 14. nu. 38. 39. ibid.

Maioratus factus cum facultate regia in fauorem descendentium, vel ascendentium, in quo grauamen in legitima debita apponitur virtute eiusdem facultatis, iustus est, & in foro conscientiæ tutus est: si verò absque facultate regia id fiat, sed cum permissione legis, valebit etiam cum prædicto grauamine cum consensu legitimo eiusdem meliorati, & grauati, capit. 14. numer. 43. &. 44. Quid quando deficit prædictus consensus. pag. 266.

Mandans aut consulens amico vt alium interficiat, si ad hoc ille occidatur, erit irregularis. cap. 6. nu. 118. pag. 133.

Mandatum Apostolicum de recipiendo aliquem in canonicũ cuiusdam ecclesiæ, non obstante certo canonicorum numero ibi statuto, valet ac debet exequi, etsi in illa ecclesia nullus sit numerus canonicorum statutus. capit. 15. num. 85. pag. 298.

Mandatum seu volũtas alicuius morte mãdantis finitur, & quomodo intelligatur. cap. 17. nu. 2. &. 12. pag. 323. &. 325.

Maritus si relinquat aliquid vxori si ingressa fuerit monasterium, intelligitur de ingressu cum perseuerantia. cap. 1. nu. 23. pag. 9.

Maritus potest legare vxori vsumfructum ea lege si pudice vixerit, aut si ad secundas non transierit nuptias. cap. 5. nu. 16. pag. 82.

Marito à lege datur facultas impunè occidendi vxorem & adulterum in crimine adulterij deprehensos. cap. 6. num. 40. pag. 116.

Maritus solum potest vxorem adulteram accusare. cap. 7. nu. 80. pag. 164.

Maritus non tenetur stare locationi factæ per vxorem, aut socerum ante dotis constitutionem. capit. 8. numer. 46. pagin. 182.

Martyribus licitum fuit in carceribus tyrannorum manere, nec peccauerunt ob non correptam fugam data ipsius opportunitate, etiam si mors eis imminens fuerit & proxima. cap. 24. nu. 26. pag. 463.

Martyres potuerunt licite colla percutientibus submittere. capit. 24. numer. 28. ibidem.

Mater potest facere maioratum in filium spurium deficientibus alijs legitimis, & naturalibus. capit. 14. numer. 34. pagin. 264.

Masculus à fœmina ob actum venereũ pretium recipere potest. capit. 10. num. 10. pag. 200.

Medici & physici si nihil ex contingentibus omittant, sicque conscientiam non habeant læsam, alicuius culpæ, quia eam artem absq; culpæ suspicione exercuerint, bene possunt iure ad ordines sacros promoueri: quatuor tamen aut quinque debent ad hoc concurrere, de quibus hic in. c. 6. nu. 26. &. 27. sed quis est hic & laudauimus eum? nu. 28. pag. 113.

Medicus non tenetur semper & continuò adesse ægroto, nisi ipse propter maximũ ægritudinis periculum custodia indigeret, tũc enim tenetur medicus vel præsens esse, vel admonere vt diligẽter custodiatur. cap. 6. nu. 28. ibidem.

Medicus omittens curare infirmum, & diues alere pauperem, qui tamen ex hoc moriantur, non ex hoc illi fiunt irregulares. cap. 6. nu. 115. pag. 132.

Melior cæteris simpliciter, non est eligendus, sed magis idoneus ad animarum regimen, qui possit ecclesiam, & instituere, & defendere, & pacifice gubernare. cap. 11. nu. 3. pag. 214.

Mentione facta mortis in dubio in proposito intelligitur de naturali tantum. cap. 1. nu. 50. pag. 17.

Mentione non facta omnium quæ Principem retardare potuissent ad concedendum, rescriptum nullum & inualidum redditur, & quomodo hoc intelligatur. capitulo. 15. numero. 28. &. 29. pagina. 281.

Meretrix licet turpiter facit eo quod sit meretrix, non tamen turpiter accipit cum sit meritrix. cap. 10. num. 11. &. nu. 13. contra hoc arguitur, sed numeris sequentibus argumenta dissoluuntur, meretrix domina est sui corporis, & materia vendibilis est. cap. 10. nu. 12. pag. 200.

Meretrix secundùm Medinam & Nauarrum non minus peccat recipiendo mercedem suæ operæ illicitæ, quam cæteri qui pro alio maleficio committendo recipiunt pretium, quamuis ad restitutionem non teneantur. capit. 10. numer. 15. sed contra numero. 16. &. 17. pagina. 202.

Meretrix tutè in conscientia apud iudicem exteriorem petere potest mercedẽ sibi promissam sequuta copula, secus dicendum est in alijs mulieribus non meretricibus respectu eiusdem fori exterioris. c. 10. nu. 19. pag. 207.

Miles armatæ militiæ propter ebrietatem deponi potest ab omni militia. c. 4. nu. 61. pag. 65.

Minister iudicis condemnantis innocentẽ, an exequendo sententiam eius, peccet mortaliter. c. 29. n. 15. pag. 521.

Minor læsus post sententiam, potest à iudice contra eam restitutionem petere. c. 2. nu. 36. pag. 46.

Minor finita tutela, an teneatur stare locationi à tutore factæ. capit. 8. num. 42. pagina. 181.

Minor, miles, & clericus, concubinis suis donare minimè possunt. capit. 10. nu. 6. pag. 200.

Missus in possessionem ex primo vel secundo decreto iudicis tenetur omnia no stare colono, nisi locatio præcedens in fraudem creditoris facta fuerit. c. 8. n. 48. pag. 182.

Mittens puerum ad puteum, aut ad flumen, vbi suffocatur, & qui fugiens ictum vnius, propellit in alterum, qui ex hoc deformatur, est irregularis. c. 6. nu. 160. pag. 104.

Modus adiectus in contractu si non adimpleatur, rescindi dicitur, & vendicatur. c. 18. nu. 60. pag. 348.

Monachus ante professionem potest valide testari, ac proinde eius testamentum post professionem non reuocari: quod intelligitur etiam sine licentia Prælati. c. 1. nu. 20. & nu. 25. & in numeris sequentibus, an hodie hoc procedat stante Cõcilio Tridentino.

Monachus nouitius intra annum probationis, tamquam laicus censendus est, nec dicitur monasterium ingressus, qui nondum est professus. capit. 1. numero. 21. pag. 9. & 10.

Monachus iam professus an possit testamentum ante professionem à se conditum reuocare. capit. 1. numero. 35. & sequentibus. pag. 12.

Monachus an possit in fauorem vnius filij meliorationem facere, vel maioratum constituere? remissiue. cap. 1. nu. 38. pag. 13.

Monachus quoad effectum testandi, seu contrahendi, pro mortuo habetur. c. 1. nu. 37. pag. ibid.

Monachus post professionem moritur mundo, & sic non habet velle, aut nolle. c. 1. nu. 39. pag. ibid.

Monachus professus non potest reuocare testamentum à se factum, etiam si in fauorem monasterij reuocatio fiat. c. 1. num. 40. pag. 14.

Monachus antea quam grauatus restituere alteri hæreditatem, vel quid aliud, si superuixerit fideicommissario, non euanescit fideicommissum, si monasterium sit omnino in capax successioni bonorum. capit. 1. numer. 63. pagina. 22.

Secus erit in monasterio capace bonorum in communi, vel particulari, quia in hac specie monasterium durante vita monachi, habebit bona fideicommissi, & apud eum perpetuò permanebunt, si monachus superuixerit fideicommissario. c. 1. nu. 64. pag. ibid.

Monachus simpliciter ingrediens monasterium, non declarando quod illud fuerit ingressus causa standi in probatione, si moriatur intra annum probationis, nulla dispositione facta de bonis suis, ad quem ipsa pertineant. c. 1. n. 140. pag. 34.

Monachus aut clericus exercens medici artem, si peritus est, & absque eius culpa, casu infirmus moriatur, non erit irregularis. c. 6. nu. 25. pag. 113.

Monachus Minor peccans equitando, non fit irregularis, si mula eius, alias mansueta, puerum occidat, absque ipsius culpa, nisi frænum de facili frangi potuit, vel si propter eius imperitiam, vel impotentiam equus lasciuisset, vel si non vidit quæ debuit. capit. 6. numero. 122. & 123. pag. 134. & 135.

Monachus non potest dare, vel promittere concubinæ, vel meretrici. c. 10. nu. 5. pag. 200.

Monachis à fortiori prohibita est venatio personalis, nam per alios venari possunt, & canes extra monasterium ad id habere, si in terris proprijs venationem habeant, aut ius in terris alienis venandi. capit. 28. numero. 17. pagina. 501.

Monasterium loco filij posthumi habetur, arq; censetur. c. 1. n. 5. pag. 5.

Monasterium habetur loco filij in casibus à iure expressis, in alijs autem non habetur pro filio, & tunc exprimitur à iure, vbi ingressus monasterium

Universidad de Deusto
Biblioteca

sterium nullum prius testamentum condidisset,cap.1.nu.8.pag.6.
Monasterium tenetur alere filios monachi eo viuente, quia bona transeunt cum suo onere, poteritque filius hoc casu petere vt assignentur sibi certa bona, ex quibus se possit alere.capit.1.numer.90. pag.29.
Monasterium viuente monacho professo reget & gubernabit bona ipsius monachi testatoris, & faciet fructus suos.cap. 1.nu.99.pag.32.
Monialis fornicando committit sacrilegiũ, incestum & adulterium. cap.7.num.50. pag.155.
Monitio prælati præcedere debet pœnam dict.c.à crapula,ac recidentia in crimine ebrietatis post monitionem.cap.4.num. 66.pag.66.
Monitio præcedere debet,ad hoc vt clericus cõcubinarius puniri possit, nisi concubinatus sit notorius & scãdalosus,respectu pœnæ pecuniariæ, vel reclusionis in ecclesia ad modicum tempus.capit.7. nu.76.pag.163.
Mors ciuilis tunc æquiparatur naturali, quando mors ciuilis operatur eundem effectum quem naturalis.cap.1.num.43. pag.14.
Mors naturalis non æquiparatur ciuili,neq; è contra, nisi in casibus à iure expressis. cap.1.nu.44.pag.15.
Mors ciuilis non opertur eundem effectũ in deportato & relegato,quem mors naturalis.cap.1.nu.45.ibid.
Mortuus repertus in puteo vel fonte, non est priuãdus ecclesiastica sepultura, quia non præsumitur se ipsum præcipitasse, casu eum potuit ibi decidere. cap.3.nu. 15.pag.51.
Idem dicẽdum est in reperto in amne vel fluuio suffocato, etiam vestito,ibidem, nu.16.pag.52.
Idẽ in reperto in via vel in alio loco mortuo,vel ex fenestra proiecto, ibidẽ. nu. 17.ibidem.
Quando quis non esset accusatus, inquisitus vel deprehẽsus de aliquo crimine, si ipsius hæredes parati sunt eius defensionem suscipere, atque innocentiam probare, nisi á fisco contrarium probetur,scilicet se ipsum occidisse, præterquam si tunc temporis occisus patiebatur dolorem, furorem, vel aliam iracundiam, &c.capitulo.3.numero.21. pag.53.
Motus propij Pij. V. de confidentia beneficiorum intellectus. capit. 23.numero. 78.præcipuẽ numero.80. &.81. pagina. 452.
Motu proprio Pij.V. de confidentijs attẽto, cautela quædam. 44. Fernij & aliorum non est licita neque secuta.capit.5. nu.33.pag.89.
Muliere ebriola nihil turpius est. capit. 4. numer. 24.& numer. 25.sacrilegium esse, vt pote detestabile in fœmina, pagina.61.
Mulier ebriosa,ira magna & contumelia,& turpido eius minime tegetur. cap. 4.nu. 26.ibidem.
Mulieres suaingluuie,voracitate,bibacitate, victus intemperantia, sunt podagræ obnoxiæ.cap.4.n.29.ibidem.
Mulieres coniugatæ donare non possunt hominibus propter turpem coitum.cap. 10.n.6.secus de paraphernalibus. p.200.
Mutuans an possit deducere in pactum obligationem antydoralem, qua capiens mutuum tenetur simile beneficium exhibere. capit. 15. numer. 6. pagin.276.
Mutuans principaliter ob amicitiam quauis secundario ob spem aliquid vltra sortem à debitore dandum accipiendi, non committit vsuram.capit.15.num.7. ibidem.
Mutuum accipere sub vsuris, an & quando liceat.capit. 23. numer. 39. & sequentibus.pag.440.
Mutuum licite simpliciter peti potest ab eo qui non est paratus dare sub vsuris: quod si ille nolit gratis mutuare, sed sub vsuris,possum absque peccato mortali ab eo accipere sub vsuris, nisi ob finem mortalẽ accipiant. capit.23.numer. 42.pag.441.

N

Natura propria inspiciẽda est, & iuxta illam iudicandum,nõ vero secundũ accidentalem.cap.18.nu.57.pag.347.
Nabal Carmelus erat vir durus, pessimus, & malitiosus, & in conuiuio cor eius iocundum, quia erat ebrisnimus. cap.4.nu.16.pag.60.
Nauarrus inaduertenter imponit Episcopo Segobiẽsi Coua,quod ipse non dixit. cap.10.nu.26.pag.207.
Nemo præsumitur ebrius, nisi probetur, probatio tamen ebrietatis difficilis est. & ideò non creditur testi deponenti super ebrietate, nisi assignet concludentẽ rationem,etiam non interrogatus. c.4. nu.113.& 114.pag.75.
Nemo pro peccato alterius est puniendus. Ezechiel.c.18.c.30.nu.12.pag.526.
Nepos ex filio maiori præmortuo præfertur filio secundogenito, secundum communem obseruãtiam in Hispania. Quod procedit etiam in maioratibus ante d. l. Partitæ institutis,c.14.nu.60. & 61. pagina 260.
Nomina verbalia requirunt frequentiam, & in vno actu non verificantur.cap.19. nu.17.pag.356.
Noe ebriatus vino denudatus est, &c. c.4. nu.3.pag.59.
Non soluens merettici statutum pretiũ, cogetur in foro iudiciali ad solutionẽ huiusmodi.c.10.nu.9.pag.200.
Non sufficit narrata scienter verificari post impetratam dispensationem, sed tempore eius impetrationis veritas, prout narratur,debet se habere, vt hic.c.15.num. 133.pag.309.
Nouitius si reuertitur ad seculum, potest sua bona recuperare.c.1.n.106.p.35.
Nouitius in quibusdam habetur pro religioso,& talis est de foro ecclesiæ,& gaudet priuilegio canonis,& quid in alijs.c. 1.nu.107.& 108.pag.36.& 38.
Nullitas collationis simoniacæ vnde proueniat.c.23.nu.13.pag.413.
Nullus contrahit simoniam quantum ad ecclesiam ex sola voluntate, nisi aliquid superaddatur.c.23.nu.52.pag.445.
Nullus ita condẽnatur,quod ipse sibi inferat mortem.c.24.nu.3.pag.456.
Nulli humano iudici licet vnquam vnũ hominem pro peccato alterius occidere, nec alia pœna corporali eum afficere. c. 30.nu.24.pag.531.

O

OBlationes quæ fiunt ex consuetudine; etiam diuitibus, & habentibus decimas fieri possunt,c.21.nu.142.pagina 404.
Oblationes debitæ parochis occasione paupertatis, seu consuetudinis,sunt voluntariæ quoad quantitatem, & speciem rei oblatæ.c.21.nu.146.pag.405.
Oblationes an necessariò sint faciendæ, necne,ministro spiritualium, qui ex aliquo artificio particulari possit victum quærere?c.21.nu.154.ibid.
Quid in vicario absentis,qui pingues redditus ab ecclesia percepit?c.21.nu.155. pag.408.
Oblationes factæ imagini pictæ in muro ecclesiæ parochialis,ad quem pertineãt? Resoluitur cũ communi,ad Rectorẽ pertinere,non verò ad Episcopũ loci. c. 21. nu.162.pag.410.
Obligatio restituendi non procedit à iustitia distributiua,sed à cõmutatiua. c.11. nu.51.pag.230.
Obligatio moralis non imponit transgressori culpam,sed legalis.cap.11.num.91 pag.243.
Obligatio legis diuinæ tolli nó potuit per legem pœnalem sequentem.c.27.nu.13. pag.500.
Occidens se ipsum, in ecclesia sepeliendus non est.c.3.nu.2.pag.49.
Occidens se ipsum, cum Psalmis sepeliendus non est,sed in canina sepultura.c.3. nu.3.pag.50.
Occidens se ipsum,in flumine est proijciẽdus.c.3.nu.4.ibid.
Occidens se ipsum,secundũ Platonis sententiam solitaria est sepeliendus sepultura,vbi alius nemo condatur, & in his locis quæ de duodecim partibus vltima deserta,nec ei statua, nec inscriptione sepulchrum notetur.c.3.nu.5.ibid.
Occidens se ipsum, cũ constat in articulo mortis de pœnitentia eius, an sit sepeliẽdus in ecclesiastica sepultura.cap.3. nu. 8.ibid.
Occidens se ipsum, ad hoc vt ecclesiastica debeat carere sepultura,ante omnia cõstare debet de hac qualitate quod se ipsum occiderit.c.3.nu.10.pag.451.
Occidens se ipsum quocumque modo,causa,aut tempore,carere debet ecclesiastica sepultura.c.3.nu.12.ibid.
Occidens se ipsum quomodo & quando, quibusque pœnis puniatur iure ciuili. c. 3.nu.18.pag.52.
Idem est in his qui propter hæresim vincti se ipsos in carcere occiderunt.c.3.n. 19.ibid.
Occidens amicum omnino sine culpa,quia fecit actũ licitũ, in loco solito,& in forma solita,ad nihilum tenetur,& tunc liber etiam erit à damnis pecuniarijs,quæ inde sequuta sunt vxori, & filijs sic occisi:secus si aliqua culpa interceserit. capit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pit.6.nu.130.& 131.pag.135.
Occidere se volens, præcipitando se in puteum, bona eius confiscari non debent, nisi appareat quod id fecerit conscientia criminis.c.3.nu.20. pag.529.
Occidere se ipsum volens, sed occursu hominum, vel alias non se occidit, an puniatur pœna capitis?c.3.nu.30.pag.54.
Pœna extraordinaria prædicto casu imponenda est, non verò ordinaria, secundũ praxim Hispaniæ, nam aliquando flagellorum, aliquando verò exilij.cap.3. nu.31.ibid.
Occidere se ipsum non licet cuique, etiam ex causa religionis, & martyrij ratione in fidei testimonium, secluſa diuina iussione.c.24.nu.25.pag.462.
Occidisse se præsumitur inuentus laqueo suspensus, & sufficit ad hoc vt ecclesiastica debeat carere sepultura? vel si alijs violentis & indubitatis indicijs arguatur sui proprij occisio, nisi aliquibus probis cõiecturis ea excludi possit: secus alias, quanuis reperiatur mortuus per prædicta.c.3.nu.13.pag.51.
Occidisse se ipsum si coniecturis aliquod præsumi potest aliquem furore, aut mẽtis alienatione, ecclesiastica tunc gaudebit sepultura, quanuis laqueo suspensus inueniatur.c.3.nu.14.ibid.
Offendens vicarium episcopi ipsũ episcopum offendere videtur.cap.17.num.16. pag.316.
Offendi quis potest post mortem. cap.12. nu.7.pag.246.
Officium rectoris, decurionis, tabellionis, & aliud perpetuum sub hypotheca bonorum includitur, & in eo executio fieri potest,& quæsitum constãte matrimonio mulieri debetur æstimatio pro parte eius,& filio imputatur in legitimam.c.5. nu.47.pag.93.
Officia publica secularia magistratum, & & gubernationis dignioribus sunt prouidenda. cap.11.nu.42.pag.228.
Olofernes bibit multum vinum, & Iudith eum inter fecit.c.4.nu.7.pag.60.
Omnis assensus regis, siue summi Pontificis, est gratia, quia princeps non cogitur consentire.c.5.nu.31.pag.88.
Operarius ebriosus non locupletabitur, & qui spernit modica, paullatim decidit.c. 4.nu.nu.9.pag.60.
Opinio Decij aduersus communem positã supra num.21. & seqq. sed contra eum. nu.48.c.15.nu.35.pag.282.
Opinio Nauarri distinguentis concurrẽ cum communi.cap.15.nu.36.& 49.pag. 282.& 288.
Opinio Couarr.contra eandem communem, sed contra eum.c.15.nu.37.42.& 50.pag.283.&.284.&.288.
Opinio Menoch.contra eandem communem, differitur de ea.cap.15.nu.38.&.51. pag.283.&.289.
Orare pro se occidente publicè non licet, priuatim tamen licèt pro eo qui creditur in vltimo vitæ spiritu criminis dolorem, & contritionem pœnitentia ductum habuisse cap.3.nu.6.pag.50.
Ob id inter alia hoc crimẽ periculosissimũ est, quia non restat tempus, vt pœnitẽtia expietur.c.3.nu.7.pag.ibid.
Ordo iuris an sit seruandus in notorijs.c 10.nu.11.pag.354.

P

PActum de non alienando cum iuramẽto non impedit translationem dominij. cap.8.nu.33.pag.178.
Papa an possit clericis concedere licentiã, vt in bello propria pugnent manu, & alios occidant? cap.6.nu.65.pag.122.
Papa potest decimam in octauam, duodecimam, aliam ve partem reducere.c.21. nu.25.pag.378.
Papa potest ex iusta causa aliquos eximere à solutione decimarum, illisq; decimas in aliquibus remittere, vt cõcessit Cisterciensibus, & multis alijs religiosis.c.21. nu.26.& seqq.ibid.
Papa licèt possit reducere decimam in aliã partem, & aliquos ex causa eximere à solutione decimarum, intelligitur, dum tamen id quod iuris naturalis est, sit semper saluum, nempe congrua sustentatio ministrorum ecclesiæ: & sic non poterit omnino & vniuersaliter tollere præceptum de soluendis decimis.c.21.nu.29.& seqq.ibid.
Parentes filios suos tenellos casu nocte in lecto suffocãtes quando sint culpabiles, & quando non? cap.6.nu.161.pag.104.
Parẽtes qui ex Regiæ facultatis virtute primogenium instituunt, vel ex legis facultate aliquem filium meliorant in.3.&.5. parte suorum bonorum, an teneãtur in conscientia meliorem filium eligere, necne? cap.11.nu.88.& numeris seqq. pag.242.

Pars

Pars fructuum colonica præstatur loco operis, laboris & sumptuũ factorũ in percipiendis fructibus.c.8.nu.53.pag.183.
Parochiani iure naturali & diuino tenẽtur exhibere oblationes presbyteris ministrantibus spiritualia, si non habent vnde possint necessaria ministrare: aliàs secus, nisi stante consuetudine.c.21.num. 139.& 140.& ita est intelligenda gloss.in c.sanctorum.10.q.1.vt ita nu.153.pagina 404.& 407.
Pater filio viuente, qui ingressus religionẽ, & in ea professus est, non potest petere suam legitimam à monasterio in bonis filij professi, nisi demum post mortem naturalem ipsius.cap.1.numer.93.& 94 pag.30.
Pater monachus, qui post ingressum monasterij vult inter filios testari, non potest plus legitima filijs relinquere, nisi tãtũdem ipsi monasterio relinquat. Idem est in filijs monachis respectu parentum.c. 1.nu.95.ibid.
Pater an per ingressum & professionẽ monasterij bonorũ in cõmuni capacis amittat vsumfructum, quem iure patriæ potestatis habet in bonis aduentitijs filiorum,& consolidetur proprietati, necne? capit. 1. numero. 97. cum sequentibus. ibidem.
Patroni tenẽtur ad beneficia sui iuris patronatus digniores præsentare: quod procedit in beneficijs præsentatis: secus in simplicibus.c.11.num. 19.& 27.& 28. pag.218.& 222.
Paulus Parisius cons.15.n.26.lib.1.dicens, quòd si decimæ tẽpore collectionis fructuũ à sacerdotibus nõ petantur, postea peti non possint, improbatur.c.21.nu. 44.pag.383.
Pœnitentia voti superueniens statim trãsacto periculo, non est indicium ad agnoscendum quod votum subitum non sit validum.c.12.nu.14.pag.415.
Peccata suos debent tenere authores.c. 30 nu.15.pag.526.
Pœna eius qui se occidit, de qua in iure cõmuni,& in l.24.tit.1.part.7. iuncta l. 2. tit.27. part. 7.an procedat etiam hodie stante l.8.tit.23.*de los homicidios*. lib. 8. nouæ collectionis regiæ, vel per hanc legem sit correcta? cap.3.nu.32.& sequentib.pag.55.
Pœna Concilij Agathensis contra clericos ebrios,c.4.nu.60.pag.65.
Pœnæ dictæ Concilij Agathensis sic fuerunt disiunctiuè descriptæ, vt discretus iudex, quem huic vitio deditum animaduertit, & quod à cõmunicatione priuetur parui pendere, corporali potius supplicio castiget.c.4.nu.62.ibid.
Pœna clerici ingredientis frequenter tabernam.c.4.nu.68.& 69.ibid.
Pœna clerici frequentantis tabernam est arbitraria, considerando vt hic, cap. 4.nu. 70.pag.67.
Pœna eorum qui per ebrietatem, aut voracitatem, Eucharistiam euomunt. cap. 4. nu.79.pag.68.
Pœna reclusionis non ita diuturna debet esse contra clericum consilium præbentem homicidio, licut in vere & propriè occidente.c.5.nu. 4.pag.78.
Pœna perpetui carceris imponitur iure canonico in casibus in quibus iure ciuili pœna mortis infligitur prò homicidio. c.5.nu.5.ibid.
Pœna non debetur in conscientia ante condemnationem, etiamsi ipso iure imponatur. Hoc limitatur, quando contrariũ de mente legislatoris constat, vel non imponitur propriè, vt pœna, sed vt quædã conditio, vel modus rei traditæ. c.5.nu. 14.& 15.pag.81.
Secundò limitatur, vt procedat in pœna, quæ ad sui executionem aliquam actionem requirit: secus tamen illa in qua nulla actio requiritur, vt cum suis exemplis declaratur nu.27.in vers. secundò principaliter.pag.84.
Pœna in foro conscientiæ quando incurratur & debeatur ante condemnationem, & quando non? c.5.nu.28.ibid.
De pœnis pugnantium per duellum, deq; eorum patrinis, & dominis temporalibus duellum permittentibus remissiuè. c.6.nu.134.pag.136.
Pœna adiecta dationi quantitatis, præsumitur in fraudem vsurarum, quando excedit legitimum modum earum.c.20. nu. 1.pag.360.
Pœna conuentionalis, etiam vltra quadruplum exigi potest, secundùm opinionẽ Innocentij,& magis communẽ.c.20.n. 2.ibidem.
Pœna conuentionalis adiecta obligationi faciendi, vel non faciendi, etiam vltra quadruplum exigi potest.cap.20. nu.4. ibidem.
Pœna conuentionalis de rigore iuris, si excessiua non sit, sed moderata, exigi potest, siue intersit, siue nõ.c.20.n.6. ibid.

Pœna

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pœna conuentionalis in contractibus censualibus redimibilibus contra morosum census debitorem conuenta hodie non valet per motum proprium Pij.V. poterit tamen conueniri, vt soluatur, quod in exactione constiterit expendendum. c.20.nu.7.&.8.pag.361.
Pœna commissi in eisdem contractibus cẽ sualibus adiecta quando valeat,& quando non?cap.20.nu.9.ibid.
Pœna conuentionalis in curia mercatorum vbi proceditur de bono & æquo,an exigi possit quando nihil interest.c.20.nu. 10.& seqq.ibid.
Pœna conuentionalis in conscientia exigi potest, & si nil intersit, vel etiam vltra id quod interest concurrentibus his de quibus hic.c.20.nu.11.13.&.14. pagin. 362.&.364.
Pœnam conuentionalem non tenetur quis soluere, nisi ab eo petatur secus tamen erit si ab eo petatur. capit. 20. numero. 12,pag.363.
Pœna conuentionalis iure canonico non committitur,nisi pro parte non soluta tãtum, secus pro parte soluta & adimpleta.c.20.nu.18.19.pag.365.
Pœna marito per statuta,leges,Principem, & consuetudinem, atque ordinationem oppidorum statuitur contra scindentes & asportantes ligna ex fundis priuatis, & publicis,nec non & contra depascentes prata,nemoraq;aliena.cap.27.nu.10. pag.492.
Pœna æterna,aut temporali spirituali nunquam diuino iudicio puniti fuerunt, nec punientur innocentes ob alterius culpam, nec poterunt humana lege puniri.cap.30.nu.18.pag.528.
Pœna autem temporali & corporali quandoque Deus punit filios in hac vita pro peccato parentum,ex causis iudicio humano occultis:ratio autem eius ponitur ibidẽ nu.19.quia scilicet talis filij pœna, & patri noceat,& filio ad salutem suæ animæ prodest,pag.529.
Percutiens aliquem cum spingarda papiro iecta tempore carnispriuij tenetur. c. 6.nu.132.pag.136.
Praxis obtinuit, vt tempore quo hoc examen fit,licentia simul ad profitendum, &renuntiandum nouitijs concedatur.c. 1.nu.30.pag.10.
Plerunque ab culpam vnius tota prouincia vel ciuitas submittitur ecclesiastico interdicto.c.30.nu.1.pag.526.
Præceptum diuinum de non occidendo, seipsum occidentem comprehendit.c.3. nu.1.pag.49.
Præcepta legalia seu iudicialia legis veteris non astringũt,nisi quatenus nouo Testamento aprobata fuerint.c. 11. nu.92. pag.244.
Præceptum nullum continetur in lege Euãgelica, quod non sit naturalis iuris,exceptis de Sacramentis, atq; fidei præceptis.c.21.nu.8.pag.373.
Præcepta veteris Testamenti quædã sunt iudicialia, quædam vero moralia,quædã autem ceremonialia.Iudicialia, quæ nõnulli legalia appellant,pertinerit ad iusticiam homini exhibendam, iusq; vnicuique tribuendum,ex quibus leges veteris testamenti censentur: & horũ obseruatio iudicibus ipsis incũbebat. Moralia ad dictamen legis naturalis spectant. Ceremonialia autem de his agebant,quę ad cultũ diuinum,adreuerẽtiam,honorẽ & obsequium Deo exhibendum statuebantur.c.21.nu.12.pag.375.
Præcepta iudicialia &ceremonialia Euangelica lege lata omnino cessauerunt. c.21. nu.13.ibid.
Præcepta moralia legis veteris adhuc vim habent, & perpetuò habebunt, non authoritate legis veteris, sèd ex eo quòd sint à natura ipsa instituta, & à Christo Iesu in Euangelio eadem ratione qua & naturali debuerunt & sunt præcepta. c. 21.nu.15.pag.376.
Præceptaiudicialia,etsi possint post Euangelicæ legis prædicationem lege lata à Principe iterum statui, non tamen seruabũtur tanquam ex veteri legi, sed quia nouiter lege humana constituta sunt. c. 21.nu.16.& seqq.ibid.
Præcepta ceremonialia mortua sunt,& mortifera obseruantibus ea,post Euangelicæ legis edictum : iudicialia verò mortua sunt, non tamen sunt mortifera, quia possunt iterum à principe statui sinè peccato ad eius principatus regimen? Illud autem de ceremonialibus dictum limitatur.c.21.nu.19.&.20.ibid.
Præcepta ceremonialia veteris Testamenti minimè possunt à Principibus Christianis noua lege lata institui.cap.21.nu.18. ibidem.
Prædium vnũ potest esse partim decimale vni ecclesiæ,& partim alteri.c. 21.num. 106.pag.398.
Prælatus seu alius prouisor, qui omisso digniori, prouidet dignum, quamuis ad restitutionem ei non teneatur, tenetur tamen,vbi alia prouisio occurrerit, accuratiorem rationem habere illius dignioris prætermissi,pro securitate suæ cõscientiæ.c.11.nu.54.pag.232.
Prælati non canonice instituti, qui propter eorum demerita sciuerint se debere priuari,si postea priuentur, an teneãtur ad restitutionẽ fructuũ?c.5.nu.9.p.79.
Præscriptio non soluendi decimas,vt sufficiẽs sit, requirit cursum quadraginta annorũ cum titulo, vel tempus immemoriale.c.11.nu.67.pag.391.
Præscriptio potest esse quandoq; vnum & idem respectu cæterorum, & consuetudo respectu aliorum.cap.21.nu.70.
Præscriptio decimarum inducta in omnibus,vno excepto, ad illud non extenditur.c.21.nu.79.pag.393.
Præscriptio percipiendi decimas inter alienam parochiam, ad noualia minimè extenditur,nisi rationabilis causa ostendatur.c.21.nu.78.ibid.
Præscriptio facta de principali, ad accessoria & connexa inseparabiliter trahitur, & quomodo hoc intelligatur. capit.21. nu.88.pag.394.
Præscribente aliquo decimas in vna villa, in qua sunt agri diuersi, habentes diuersos terminos,si aliqui agri eiusdem villæ penitus inculti, de nouo rediganturad culturã,decima inde prouenies debebitur non præscribenti,sed tãquam de noualibus illi ad quẽ illius villæ spectat decimæ de iure communi,vel antiqua consuetudine.c.21.nu.80.pag.393.
Præscribens decimas maiores in vno loco per tempus immemoriale,si nullus alius percepit ibi decimas minutas, poterit eas exigere.c.21.nu.89.pag.394.
Præscribens decimas vnius agri, nempe redditus siluæ cædue, glandium, fœni, aut herbę,& similiũ, si postea ille ager nouiter procidatur, habere debet decimam frumenti, vel alterius fructus nunc primum de agro collecti.c.21.n.92.p.395.
Præscribens decimam aliquorum fructuũ in vno agro, nemine præscribente aliorum fructuum decimam,videtur ius decimandi in totum acquisisse.c.21.nu.93. pag.396.
Præscribẽs decimas frumenti in tali parochia,si seminetur ibi milium,vel crocus, vel herba ad tingendum cõmoda, quam vulgus pastel vocat, vel aliud, habebit decimam eorum.c.21.nu.94.ibidem.
Præscribens decimam vnius prædij, si de nouo ibi plantentur nuces,vel vites, habebit decimam ex fructibus illarum arborum;& de lapidibus,si de nouo ibi lapides extrahantur.c.21.n.95.&.96.ibi.
Præscribens decimas vnius partis fundi, si postea fiat noualis alia pars eiusdẽ fundi, an & quando præscripsisse censeatur decimas huius partis noualis.c.21.n.101.& 102.pag.397.
Præscribẽs quasdã decimas in nemoribus, vel pascuis, si illa redigantur ad culturã, habebit & noualis. Idem est in consuetudine.c.21.nu.103.&.104. nisi decima aliorum fructuũ ecclesiæ parochiali solui consueuit, nu.105.ibid.
Præscribens omnes decimas talis villæ,vt de vniuerso, noualia quoque habebit. c.21.nu.115.pag.399.
Præscriptio ad futura non extenditur.c.21 nu.84.pag.394.
Præscriptio est stricti iuris, & non extenditur ad nõ possessa, nec ad similia.c.21. nu.85.ibid.
Præsumptio omnis fraudis, aut metus,cessat coram iudice.c.1.nu.31.pag.10.
Plures vbi reperiuntur in pugna,in qua aliqui sunt interfecti, & mutilati, & nescitur à quibus,an omnes, vel qui censeantur irregulares.c.6.nu.46.cũ seqq.p.118.
Postquam semel causa coram iudice tractari cepit, illius manus non egreditur, sicque in ea inferior intromittere se nõ potest,nisi ex Principis commissione. c. 2.nu.22.pag.44.
Potestati publicæ licet permittere,vt in aliqua ciuitatis parte sint meretrices.cap.7. nu.26.sed contra nu. 29. non tamen licebit permittere dupanaria,constituẽdo eis patronos, & locando domus earum, quam locarentur honestis, vt in nu. 27. Locari tamen meretrici domum ad meretricandum intra patte ciuitatis in qua permittitur eas habitare,non erit peccatum,vt in nu.28.pag.150.
Potus maximè noxius est corpori, & animæ:vir inebriatus vacillat.cap.4.n. 18. pagin.60.
Primitiæ eiusdem iuris diuini, cuius sunt decimæ,esse videntur.c.21.nu.9.&.11. pag.373.&.374.
Primitiæ secundum consuetudinem patriæ soluendæ sunt,etsi de iure naturali procedant.c.21.nu.11.pag.374.
Primogenitus dicitur,qui desecedit per ipsam

Universidad de Deusto
Biblioteca

sam lineam rectam ex primogenito.cap. 14.nu.57.pag.269.
Primogenia in Hispania an iuste institui possint in conscientia tàm facultate Regia,quàm legis Regiæ tertij & quinti bonorum.c.14.nu.1.& seqq.præcipuè nu. 8.vbi opinio affirmatiua probatur,dummodo cæteri filij alimentis saltem competentibus non defraudentur, vt in nu. 29.pag.257.&.259.&.263.
Primogenita & si iure naturæ repugnare videantur, cedunt tamen in decorem, & emolumentum reipublicæ, vt hic. cap. 14.nu.5.pagin.258.
Primogenia nostri temporis nihilominus à legis veteris primogenijs dissimilia sunt c.14.nu.18.pag.260.
Primogenia à iure etiam gentium non modicum principium duxerunt.c.14.nu.21. pagin.261.
Primogenia à iure quoque ciuili originem ducunt:nam etsi facultas testandi à iure gentium processerit,id tamen verum est inuentione,forma autem & solennitate, atq; approbatione à iure ciuili prouenit. cap.14.nu.23.pag.262.
Primogenia originem etiam ducunt à lege canonica,& consuetudinaria.c.14. num. 24.ibidem
Primogenia Hispaniarum secũdario,& certius ab ipso Hispaniæ Regno tanquam à capite eiusque succedendi ordine deriuantur, propriamque ac verisimam originem trahunt.c.14.nu.25.ibid.
Princeps tute absque animæ periculo, in vtroque foro potest remittere criminis pœnam,quæ in satisfactionẽ reipublicæ à legibus statuta fuerit,vbi ex hoc reipublicæ damnum minimè sequitur,&absq; lesione priuati iniuriam passi, aliâs sine partis remissione mortaliter peccaret.c. 15.nu.17.pag.299.
Princeps non potest tollere primam citationem,cum sit defensio à iure naturali descendens.c.16.nu.6.pag.314.
Princeps non potest cognoscere parte non citata.c.16.nu.7.ibidem.
Princeps potest fundos, montes, seu prata communia alicuius ciuitatis vendere priuatis faciendo propria ipsorum & de eis priuilegia concedere, quo facto nullus in conscientia, nec in iustitia præter ipsos,aut de eorum licentia posset de illis ligna,aut pascua sumere. c. 27. num.25. pag.495.
Princeps supremus potest ex iusta causa vẽ nationes prohibere suis subditis,non tamen est eadẽ ratio in magnatibus ad custodiendam sui gratia vetandamq; venationem.c.28.nu.1.&.2.
Princeps potest sententiam dicere iuxta propriam,& particularem conscientiam aduersus allegata,& probata,imo æquissime sic faciet. c. 25. n. 16.&. 17.p.521.
Sed hoc publicè populo manifestet, ibid. nu. 19.pag.522.
Priuilegiatus à summo Pontifice vt fructus in absentia beneficij percipiat, ac si præsens esset, non ideo potest distributiones quotidianas habere.c.15.n.13.p.278.
Priuilegium ecclesiasticæ personæ concessum de decimis percipendis,noualia cõprehendit.nu.116.sed contra.n. 120. cũ seqq.secus si laicis concedatur, vt in nu. 117.Limitatur.nu.118.si ius decimandi in vniuerso aliquo territorio, vel in aliqua villa concedatur. Item nu.119.limitatur,quando præter decimam etiam ius decimandi concessum reperitur, vel quando ex longa obseruantia nuestitura ita interpretata fuit per longa tempora,vt hic.c.21.nu.116.pag.399.
Priuilegium est restringendum quatenus cernit ius tertij, licèt quando agitur de solo priuilegio Principis concedentis,latissimè sit interpretandum.c.21.nu.121. &.122.&.123.pag.400.
Priuilegiũ Papæ cõcedentis omnes & quascunq; decimas,vel omnem decimationẽ talis territorij,comprehendit noualia. c. 21.nu.125.pag.401.
Priuilegium alicui concessum,quo is eximitur à solutione decimarũ ex fructibus nualiũ, intelligendũ est de his noualibus, in quibusalter non habet tẽpore dati priuilegij quasi possessionẽ iuris percipiendi decimas,ne illi fiat præiudicium præter concedentis intentionem,& n.127. ampliatur in noualibus tẽpore datæ immunitatis procisis, ex quibus decimæ debitæ fuissent alteri, & quomodo hoc intelligatur.c.21.nu.126.ibid.
Priuilegium concessum alicui de non soluendis decimis de noualibus,quomodo intelligatur.c.21.nu.128.ibid.
Priuilegium immunitatis concessum alicui a solutione decimarum ex agris antiquitus cultis an intelligatur in præiudicium eorum qui sunt in quasi posse ssione percipiendi decimas ibidẽ.c.21.nu.129.ibi.
Priuilegium non soluendi decimas simpliciter concessum,ad noualia non extendi-

tenditur, & nu.131.limitatur si priuilegiũ concedatur de non soluendis decimis de laboribus proprijs,quia extenditur ad noualia quæ proprijs fiunt manibus, & de his noualibus semel factis nunquam decima soluetur.c.21.nu.130.&.132.pag.402.
Priuilegium de non soluendis decimis religiosis cõcessum reuocatur,si ex post facto incipit nociuum esse.c.21.nu.35.pag.403.
Priuilegio impetrato cum limitatione & certa moderatione non valet impetratio secũdi priuilegij facta simpliciter.c.15. nu.92. pag.300.
Priuatus omittens dolosè defensionem proximi cũ desiderio mortis eius,cum possit eũ liberare,est irregularis.c.6.n.16.p.132.
Priuatio locum non habet nisi in casibus à iure expressis.c.12.nu.20.pag.247.
Priuatio acquisiti non solum est pœna peccati, sed etiam quandoq; est effectus acquisitionis iniustæ.c.23.nu.27.pag.434.
Probari non potest abinitio ea lege, vel hominum conuentione, dominia rerum ita fuisse diuisa, atque distincta, & vnicuiq; distributa,vt liceret cuiq; ligna,vel pascua de fundis aliorum pro suis vsibus necessaria;& pecoribus proprijs opportuna capere. c.27.nu.24.pag.495.
Probatio concubinatus qualis esse debeat ad puniendum clericum pœna arbitraria.c.7. nu.74.pag.162.
Pro adipiscenda possessione rei spiritualis, an & quando liceat pecuniam, vel aliam rem dare?cap. 23.nu.57.& seqq. & ibidem, an liceat eam accipere,pag.446.
Pro labore impenso in re quærẽda & inuenienda iuste merces aliqua recipi, & retineri potest,imo & quod fuerit libere,& sponte datum ob rei inuentæ restitutionẽ.c.9.n.27. &.28.pag.196.
Pro maleficio perpetrando nihil accipi, aut retineri potest, nec etiam pro labore & periculo mortis, cui mandatarius se exponit.c.10.nu.23.pag.205.
Promissio homini facta per solum actum interiorem non obligat promittentem in cõscientia.c.22.nu.4.pag.413.
Pronũtiatio iudicis an sit necessaria superhoc manifesto euidenti, & notorio crimine. c. 19.nu.10.pag.354.
Propositum cum deliberatione, absq; tamen promissione exteriori vel interiori,an obliget sub reatu mortalis culpæ?cap.22.n.32. & seqq.nu.37.ponitur concordia inter opiniones.pag.419.& 422.
Propositum religionis habẽs,non tamen promittit explicite,neq; implicite professionẽ religionis,non obligatur.c.22.n.33.p.421.
Propositum deliberatum etiamsi ore enuntietur, atque verbo proferatur, si promissio illius non subsequatur expressa, vel ficta,non obligat sub pœna peccati mortalis.cap.22.nu.34.ibid.
Prorogatio instantiæ facta ab arbitris, etiam vigore facultatis à partibus sibi cõcessę, debet eisdem notificari,alias non valebit.cap. 16.nu.13.pag.315.
Prouisio ecclesiarum Parochialium quomodo sit facienda,iuxta decretum de reformatione cap.18.sess.25. sacri Concilij Trident. & bullã Pij.V.c.11.nu.11.pag.215.
Priuisor,vicarius & officialis generalis episcopi,an absque speciali & eiusdem mandati possit has reuerendas concedere.cap.17. nu.14.& numeris seqq. & nu.21. pars negatiua probatur, nisi habeat ad hoc speciale mandatum:sicut nec vicarius capituli sede vacante,nec Archidiaconus,vt in num. 22.& 23.limitatur numeris seqq. pag.325. & 326.& 327.
Prouisor, vicarius & officialis generalis episcopi in remotis agentis potest has reuerendas dare, & quando dicatur in remotis agere,& sic quis locus dicatur remotus,relinquitur arbitrio iudicis.c.17. nu. 24. & 25.pag.327.
Potest etiam eas concedere, quando in mãdato haberet specificata aliqua maiora quam sit huiusmodi licentiam concedere: potest etiam eas concedere,quando successisset aliquibus vicarijs eam facultatem habere, & licentiã huiusmodi concedere solitis. c. 17.num.27.ibid.
Ptholemeus conuiuium fecit summo Sacerdoti, ac duobus filijs eius, & cum ebriati essent,occidit eos. c.4.nu.8.pag.66.
Pudicitiam in primis esse retinendam,quoniã ea, amissa,omnis ruit virtus:& libido in potente & honorato est deterior. c.7. nu.5. pag.147.

Q

Qvalitates requisitæ in episcopo eligendo & ad sacerdotia curata. c.11.nu.62.
Qualitates quæ ex stylo curiæ, vel Cancellariæ, vel consuetudine principis exprimi consueuerunt, narrandæ necessario sunt, alioquin rescriptum vitiatur: quid si nec iure,nec stylo curiæ, vel consuetudine exprimi solent?c.15.nu.39.& 40.pag.283.
Author sequitur & probat communem præfatam sententiam.c.15.nu.41.ibid.
Qualitas in qua lex seu dispositio se fundat, debet ante omnia constare.cap. 19.nu. 20. pag.357.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quando lex præsicat duos casus in vna materia, non fit extensio ad aliam materiam diuersam. c. 8. nu. 70. pag. 186.

Quandoque vnum & idem potest esse præsumptio respectu certorum, & consuetudo respectu aliorum. c. 21. nu. 79. pag. 391.

Quando vel non liceat iniusta impedimenta in spiritualibus pecunia remouere. c. 23. nu. 53. cum seqq. vbi late de ea re disseritur & distinguitur. pag. 425.

Quando ille aduersus quem est præsumptio iuris & de iure, vere tenet esse veritatem pro se, & in iudicio, vel agit, vel conuenitur, vt rem illam' consequatur, vel restituat, iste condemnatus parere tenetur sententiæ, nec potest recusare restitutionem, vel à iudicio desistere sub prætextu quod veritas sit in contrariũ. c. 25. nu. 9. pag. 469.

Quando is qui possidet, aut debet, non tenetur offerre, nec ire ad domum creditoris, nec aliquid facere, nisi petatur ab eo, tunc etiam de iure canonico illo non petente præscribetur? cap. 26. nu. 5. pag. 485.

Quandoque ex causa etiam absque culpa, diuino & humano iudicio pœna pecuniaria infertur. c. 30. nu. 26. pag. 531.

Quæ non sunt voluntaria per se, vel ratione sua, sed per accidens ratione suæ causæ, nó sumunt illam bonitatis, aut malitiæ dominationem, quæ illis conueniret, si essent in se ipsis voluntaria, sed illam, quæ conuenit causæ in qua dicuntur esse voluntaria. c. 4. nu. 101. pag. 73.

Qui vino ciboq; se immergũt, stolidi, ignaui, obtusiq; fiunt, raroq; longæui sunt, facilè ægrotant, difficiliter curãtur, à corporis viribus animæq; virtute quam primum desituuntur, fiuntq; deliri, & omnibus contẽptui, ludibrioq; sunt, adeo vt necessarij, ac familiares omnes eis interitum optent. c. 4. nu. 46. pag. 64.

Qui post cibum & potum etiam minimum diuina celebrauerit, excommunicationi subiacet, & Concilium Braccarense seuerius animaduertens in hoc, est rigidum. c. 4. nu. 75. pag. 68.

Qui absque eius culpa, dolo tamen alterius in ebriatus esset, & omnino inebriatus homicidium committeret, non tenebitur aliqua pœna ob prædictum homicidium. c. 4. nu. 93. pag. 71.

Qui in rixa, vel prælio intersunt ad dissuadẽdam rixam, vel prælium, licet inde nonnihil animi suorum parti, & nonnihil timoris aduersæ redderetur, non sunt irregulares, nisi verbis pacem, animo vero & facto rixam suadent. c. 6. nu. 48. & 49. pag. 119.

Quicunq; pugnauerit in bellõ iniusto, & in eo auxilium & opem dederit, si inde secuta sit mors, aut membri mutilatio, erit proculdubio irregularis. c. 6. n. 66. pag. 123.

Qui rem inuentam detinet, nec domino reddit, furtum cõmittit, & quomodo hoc intelligatur. c. 9. nn. 2. pag. 189.

Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habentur. c. 11. nu. 6. pag. 215.

Qui facit contra conscientiam, ædificat in gehennam. c. 11. nu 7. ibidem.

Qui legis humanæ authoritate aliquid facit, non peccat, nisi ea lex diuinæ contraria sit. c. 4. nu. 36. pag. 260.

Qui præscripsit iurisdictionem in vno territorio, poterit illam exercere aduersus aduenas & forenses, quamuis aduersus eos illam nuncupatim non præscripserit. c. 21. nu. 109. pag. 398.

Qui præscripsit ius eligendi in certa ecclesia, censetur & præscripsisse ius postulãdi, alio non existente in possessione postulandi. c. 21. nu. 111. ibidem.

Qui præscripsit decimas personales habitantium in tali loco, si quis de nouo venerit, & ibidem habitauerit, ab eo quoque decimas habebit, contra Rebuffum. capit. 21. num. 112. ibidem.

Quæ calore concupiscentiæ inflãmatus, aut bene potatus, non tamen ebrius omninò, iurat vxorem ducere, compellitur eam ducere: & similiter qui sic occidit hominem, non excusatur à toto quin sit mortale. c. 22. nu. 13. pag. 415.

Qui iurandi assiduitate iuraret se Hierosolymam iturum, si iterum iurauerit, ad voti adimpletionem non tenebitur propter defectum actualis deliberationis. cap. 22. num. 19. pag. 416.

Quoties in maioratus successione dubitatio inciderit, interpretatio accipienda est à Regni successione. capit. 14. numer. 26. pagin. 262.

Quoties in lege, vel alia dispositione non potest reddi nisi vnica tãtum causa, vel ratio, illa habetur pro expressa. c. 15. n. 73. p. 294.

Quotiescunq; quis certus est non peccasse mortaliter contra obedientiam ecclesiæ, tutam conscientiam habere potest, nullam excommunicationem incurrisse apud Deum, nec esse priuatum ecclesiæ suffragijs, licet quandoque posset eum propter falsam præsumptionem arcere ab externo fideliũ cœtu. c. 16. nu. 17. pag. 316.

Quilibet fratrum cõstituit propriam lineam, & alter de alterius linea non dicitur. c. 14. nu. 55. pag. 269.

Ratio

R

Ratio differentiæ inter patrem legitimum administratorem bonorum filij ingrediẽtem religionem bonorum in communi capacem, & alios vsusfructuarios eandẽ profitentes respectu amissionis præd. vsusfructus, vel non amissionis, nulla sufficiens dari potest. c. 1. nu. 100. pag. 31.

Ratio prima quare primogenia licita sunt, & permissa propter bonum publicum. cap. 14. nu. 2. pag. 258.

Ratio secũda quare primogenia sunt licita, est quoniam bonorum diuisione patrimonia maximè extenuantur. c. 14. nu. 6. p. 259.

Ratio tertia est, quoniam ex hac maioratuum institutione nobilitas, & familiarum dignitas sustinetur, quod maxime interest reipublicæ. c. 14. nu. 8. & 9. ibid.

Ratio quarta est, vt nomen, & memoria nobilium, qui hos maioratus constituunt, conseruetur, plerunq; enim ea conditione fiũt, vt successor nomen & arma conditorum ferant. c. 14. nu. 10. ibidem.

Ratio quinta est, quando maioratus fit de oppidis, quorũ iurisdictio, & gubernatio, ad constituentẽ pertinet, quia per vnicum dominum, castra & iurisdictiones rectius, & tutius, gubernantur, & propter discordiã quæ facilè oritur inter plures. c. 14. nu. 13. pag. 260.

Aliæ plures causæ instituẽdi primogenia reddi possunt, vt hic remissiue. d. n. 13. ibid.

Ex ratione finali tantum potest argumentum elici, vel extentio, non tamen ex impulsiua c. 14. nu. 20. pag. 260.

Ratio differentiæ inter vim illatam rebus rationabilibus & irrationabilibus. capit. 24. nu. 9. pag. 457.

Ratio differentiæ inter filios ante, & post hæresim natos assignata à Calderino diluitur c. 30. nu. 42. pag. 537.

Rebellis antequã priuetur beneficio, potest illi renuntiare, idem in clerico periuro, & in alio quocũq; criminoso. c. 5. n. 34. p. 89.

Receptum simoniace dissoluto pacto ante collationem rei spiritualis restituendũ est ei qui dedit. c. 23. nu. 19. pag. 431.

Receptum simoniace simonia vtrinque executioni mandata, cui restituẽdum sit. c. 23. n. 20. & numeris seqq. pag. 432.

Recipiens ecclesiam parochialem, ad sacerdotiũ promoueri non intendens, vt intra annum eius fructus percipiat, illam postea dimissurus, nisi voluntate mutata promotus fuerit, ad restitutionẽ fructuũ tenetur, nec est necessaria ad hoc sententia, hoc tamen intelligendũ est in foro conscientiæ, secus in exteriori, vt in nu. 21. idemq; est in retẽtione beneficij, vt in nu. 23. Comprehenditur etiam ille, qui dubio est animo ordines suscipiendi, vel cum intentione eos suscipiendi sub conditione, nisi, &c. vt in num. 22. & nu. 24. pag. 432. & 434.

Quid in alijs beneficijs non curatis? c. 5. nu. 20. & 25. pag. 82. & 84.

Recipiens ordinem, vel beneficium, si aliquid dederit alijs, vt impetret à prælato hoc ignorante, cõmittit simoniam, ac proinde tenetur, &c. c. 23. nu. 18. pag. 431.

Rectè aduerbium significat, id est iuste, *y bien y derechamente*, cap. 1. nu. 85. pag. 28.

Consequitur ex supradictis aduerbium rectè positum in integra debere intelligi secundum ius, hoc est mortuo tam patre. cap. 1. nu. 86. ibidem.

Rector, decurio, vel tabellio ciuitatis, vel villæ, alij ve officia perpetua habentes cõmittentes delictum priuatione dignum, an interim pendente processu possint renuntiare huiusmodi officijs. c. 5 num. 46. cum seqq. & nu. 50. quod non, quando propter delictum sunt priuati ipso iure officio. pagin. 94, & 93.

Rector ecclesiæ mũdus esse debet, vt hic latè exponitur. c. 7. nu. 4. pag. 147.

Reges plures ob vitium luxuriæ fuerũt interfecti, & expulsi à Regno. c. 7. nu. 6. ibid.

Rex noster Philippus optimè se habet in protuitione episcoporum. c. 11. nu. 2. pag. 213.

Regula, taciti expressi idem esse iudicium, & ea quæ habet, expressionem eorum quæ tacitè insunt, nihil operari, quomodo intelligantur? cap. 11. nu. 57. pag. 234.

Regulæ Cancellariæ de exprimendo vero valore beneficij in impetratione, rationes. c. 15. nu. 80. pag. 296.

Regum. c. 12. declaratur. c. 30. n. 30. p. 532.

Reipublicæ maximè hõc cõuenit, vt fœminæ abstenues sint, siquidẽ omnis mulier vinolẽta, cadẽ quoq;, meretrix est. c. 4. n. 28. p. 61.

Relatum dicitur esse in referente, & cũ omnibus suis qualitatibus, vere & propriè, specialiter, & expresse. c. 15. nu. 108. p. 304.

Religionis vbi fit mentio, intelligitur cũ effectu. c. 1. nu. 22. pag. 9.

Religiosi fornicando adulteriũ committũt. c. 7. nu. 45. pag. 154.

Religiosi omnes, tàm exempti, quàm non exẽpti, de possessionibus suis, tam acquisitis, quã acquirendis decimas integras soluere debent illis ecclesijs, quibus eędem possessiones, & terræ sunt decimabiles, nisi speciali iure, vel priuilegio sint muniti. c. 22. nu. 133. pag. 402.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Religiosi priuilegiati de soluendis decimis, eas tenentur soluere de possessionibus acquisitis post Concilium Lateranense, etiá si eas proprijs manibus,& sumptibus excolant.c.21.nu.136.pag.403.
Renuntiare non censetur quis regulariter iuri attentatorum sibi quælito contra attentata post appellationem per desertionem eiusdem.c.16.nu.27.pag.230.
Renuntiatio filij bonorum parentis in vita eiusdem,ac cum eiusdem licentia facta,tacitè intelligitur facta,si ipsi filio deferatur, & non aliàs.c.1.n u.55.pag.19.
Renuntiatio in fauorem mentione criminis non facta,an sit valida. cap. 5. numer. 32. pag.88.
Renuntiatio beneficij facta cũ fraude non est admittenda.c.5.num.43.& 52.pag.92. &.94.
Renuntiatio beneficij facta etiam in manibus inferioris ea intentione, vt alij conferatur nulla cõditione,vel pacto expressis, valet, & renuntians non admittit simoniá, etiam mentalem.c.23.n.75.& vide nu.76. & 77. vbi idem in confidentia simili,vel quod resignatarius cedet in fauorẽ alterius à resignante nominandi,cessante pacto,modo,& conditione,pag.452.
Res sequestrata deficientibus alijs bonis,potest vẽdi pro alimentis, & alijs sumptibus arbitrio iudicis.c.5.nu.85.pag.101.
Res quæ subiacent restitutioni, & quæ prohibentur alienari,possunt pro sumptibus alimentorum alienari.c.5.nu.86.ibid.
Res prohibita alienari,non potest ad decennium, vel vltra alienari. cap.8. num.22. pag.174.
Res debita, vt communis, non est propriê, nec verè debita,præcipuè cũ debeatur ad vtilitatem communitatis, vt contingit in beneficijs,& publicis muneribus. c. 11.n. 50.pag.230.
Res empta ab alio ex pecunia mea non efficitur mea,sed illius qui eam,sibi emit.c.18. nu.36.pag.341.
Res acquisita ex contractu nullo ob defectũ solennitatis consensu contrahentium nó deficiente & cessante dolo alterius partis non est restituenda in animæ iudicio, quia contractus tenet in eo foro, sicut electio beneficij non seruata iuris canonici forma:& quid in contractu celebrato ab vxore sine licentia mariti.c.25.num.10.pagin. 469.
Res per fideicommissum relicta, & per testatorem alienari prohibita,quàuis præscribi, non posit,maximè antequam existat conditio fideicommissi,tamen post pũrificatũ fideicommissum præscribitur sine titulo tempore triginta vel quadraginta annorum.c.26.nu.3.pag.484.
Rescriptum Papæ continens diuersas gratias, non vitiatur per subreptionem in vna.cap. 15.nu.61.pag.292.
Rescriptum tendens ad augendam, vel confirmandam conseruandamq; concessionẽ primam,debet mentionem prioris facere, alioquin erit subreptitium.c. 15. num.93. pag.300.
Resistere licet iniquis Principibus, ac iudicibus, & iniquæ sententiæ.cap. 24.num.35. pag.464.
Restituere post mortem iussus,si fiat monachus ordinis mendicantium,qui nihil proprium habere possunt in communi,aut in particulari, an statim post professionem id restituere teneatur, vel expectanda sit mors naturalis ipsius, ita vt interim bona illa permanere debeant apud venientes ab intestato ipsius monachi.c.1. nu. 60. cum seqq.pag.20.
Restitutio in quibus casibus ex supra dictis inducitur arbitrio boni viri, fienda est iuxta modum hic positum.capit.11.num. 77 pag.240.
Restitutio tunc est facienda ad arbitrium prudentis viri, quando electo nondum animo constituerat huic dare, & erat in via.c. 11.nu.78.ibidem.
Restitutio ex interdicto vnde vi peti potest, cum præsumptio iuris non adest reo spoliante,licèt actori contraria sit.c.21. n.76. pag.393.
Retentio multo facilius conceditur quam petitio.c.8.nu.60.pag.184.
Retentio sicut transit in singularem successorem creditoris, ita etiam contra singularẽ debitoris creditorem. cap. 8. numer.61. ibidem.
Retinens beneficium ecclesiasticum,quo est priuatus ipso iure, dicitur intrusus,requiritur tamen sententia priuationis, vel declaratoria: item alijs modis dicitur quis intrusus,vt hic.c.5.nu.19.pag.82.
Retineri non potest pro debito res, quæ ad creditorem peruenit cum vitio.c.8. num. 62.pag.185.
Retineri licitè non potest quod contra voluntatem domini est acquisitum ibi. c.23. nu.27.pag.434.
Reus qui verosimiliter timet iniustè esse damnandum, tenetur fugam arripere, si potest. capitul. 24. numero 41. pagina 465.

Reus qui in actu executionis sententiæ pœnam mortis continentis aliquo casu ceciderit in terram illesus,an fugere possit, vel sit liberandus tanquam innocens.cap. 24. numer. 42. & 44. ibidem.
Rusticus qui falconem perditum reperit, cũ tectis & sonalijs,si falco interijt eius culpa, an domino teneatur?cap.9.nu.6 pag.190.
Rustici non debent venari apros, ac ceruos,& id genus bestias,sed reseruantur ingenuis, ex causis de quibus hic. cap. 28.nu.7.pag.499.

S

SAcerdos cognoscens carnaliter filiam spiritualem,incestum committit: idem quando est ex eius parochia.c. 7.n.47. pag.155.
Sacerdos magis peccat cognoscendo carnalem filiam spirirualem, quam vxorẽ alterius.c.7.nu.63.pag.158.
Sacramentum Eucharistiæ necessitate imminente, nempe mortis periculo,licitè potest post alios cibos sumi, non tamen consecrari. cap. 4.numer.77. pagin.68.
Sanguinis menstruosi contactu plura mala subsecuntur de quibus hic.cap.7.nu. 12.pag.147.
Sanitas est animæ & corporis fobrius potus,& vinum multum potatum irritationem & iram, & ruinas multas facit. c.4.nu.15.pag.60.
Scholares suffragia præstantes in promissione Cathedrarum tenentur eligere dignorem sub pœna peccati mortalis. cap.11.nu.84.pag.242.
Scholares suffragia præstantes,non testes, sed verè electores esse. c.11. num.86. ibidem.
Scindentes, atque asportantes ligna ex alienis fundis suis vsibus necessaria, vel pascua suis pecoribus opportuna ex prædijs alienis priuatis,an peccent,& ad restitutionem teneantur. capit.27.num. 1.& sequentibus, cum suis limitationibus.pag.489.
Scindentes arbores siluestres iure communi attento,etiam si ex eis linea asportent,furtum non committunt, neque infamiã latronum, aut furum nõtantur. c.27.nu.2.& 3.pag.490.
Scindentes & asportantes ligna, vel pastum ex silua communi ciuitatis, vel villæ, vel ex pascuis communibus eiusdem, quod non teneantur, nisi stragem magnam fecerint, aut si capiantur, limitatur numer. 20. nisi sola exactione pœnæ communitas de consuetudine se satisfactam redderet. Ampliatur in oppidis propinquis nemora communia habentibus,vt in numer.22.vbi limitatur. capit.27.nume.19. pag.493. & 494.
Scriptor potest retinere quinternos pro mercede.c.8.nu.56.pag.184.
Scriptura publica requiritur ad hypothecam in casu legis emptorem.C.de locato.c.8.nu.20.pag.174.
Sequestrum bonorũ non habet locum in casibus in quibus pro delicto bona non confiscantur ipso iure.cap.5.nume.60. pag.96.
Secundùm diuum Ambrosium apud sapientes iudices venia datur his qui per vim deliquerunt, & de sola leuitate illos damnari dicit. capit. 4. num. 99. pag.73.
Senatores supremi an teneantur iudicare secundum allegata & probata, vel possint ex propria & priuata conscientia contra publicam sententiam dicere. c. 29.nu.21.pag.522.
Sententia excommunicationis lata absq; vlla præuia citatione,an sit valida. cap. 16.nu. 1.& sequentibus, per totam. q. pag.312.
Sententia lata sine citatione, etiam in fauorem absentis,est ipso iure nulla.c.16. nu.10.ibid.
Seruus pœnæ hodie nemo bene natus à principio ex supplicio fit, & sic non perdit libertatem, neque matrimonium dissoluitur. cap.1. num. 69. pagin.24.
Seruus pœnę non erit hodie damnatus ad mortem,siue ciuilem,vel naturalem,cũ possit testari, vt in. ll. regijs.cap.1.nu. 72.ibidem.
Serui pœnæ dicebantur in metallum damnati, & in opus metalli, & si quid eis in testamento datum fuerat,pro non scripto erat, quasi non Cæsaris seruo datum,sed pœnæ. capit.11. numer.70. ibidem.
Seruire prælato ea intentione, vel pacto, vt sacerdotium, vel præbendam conferat, an sit simonia.cap.23.nu.66. & seq.pag.450.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Simonia est seruire principaliter prælato spe consequendi ab eo beneficium ecclesiasticum, deficiente etiam expressa pactione. capit. 15. numero 4. pag. 275.

Simoniæ diffinitio, aut descriptio, & numer. 2. quod effectus rei promissæ non requiritur ad simoniam internam, sed ad externam. capit. 22. numer. 1. pagin. 428.

Simonia est hæresis, quamuis simoniacus non sit propriè hæreticus, vt in num. 5. vbi quod re ipsa & facto videtur profiteri errorem hæreticum, vt hic. c. 23. nu. 3. pag. 428. & 429.

Simonia à Simone Mago nomen accepit, & quare, & in numer. 6. vbi quod fuit hæreticus, & numer. 7. cap. 23. nu. 4. ibidem.

Simonia duplex est, altera prohibita, quia simonia, altera simonia, quia prohibita, vt hic latè declaratur sigillatim. capitulo 22. numero 11. pagina. 430.

Simonia est, si electione facta à maiori parte, aliquid detur contradicenti electionem de voluntate electi, etiam turbata, & cætera, vt hic cap. 23. num. 16. pag. 431.

Simoniæ expressæ & mentalis differentia. c. 23. nu. 48. pag. 443.

Simonia mentalis est, quando intentio principalis in mente est dandi, vel accipiendi aliquid pro spiritualibus, sine qua non fieret actio: secus si sit intentio secundaria, sine qua actio fieret. capit. 23. numero 51. pagina 444.

Simonia in foro exteriori probatur per coniecturas, & præsumptiones, in foro autem conscientiæ iudicatur per solam veritatem. cap. 23. numer. 82. pag. 453.

Simoniacus protinus nulla expectata sententia tenetur beneficium per simoniam acquisitum resignare. capit. 23. nu. 22. & 28. & 29. pag. 433. & 435.

Simoniacus mentalis an teneatur ad restitutionem eius quod acccepit, late hic capit. 23. numer. 31. & seqq. continuatur. pag. 436.

Simoniacus mentalis quare non teneatur ad restitutionem, vsurarius verò mentalis tenetur, plures rationes differentiæ assignantur. cap. 23. numer. 28. & numeris sequentibus, vbi num. 46. & 47. vna ratio noua, quæ vera videtur, reditur. pag. 494. & 443.

Si quis sibi vel alteri præbendam procurans, sit alij obstaculo ne eam obtineat, idque faciat, non vt alteri noceat, sed vt sibi, vel amico prosit, non tenetur ad restitutionem: & quid si id faciat ex odio & malo animo, alterius procurans nocumentum. c. 11. nu. 71. & seqq. pag. 238.

Si quis ex consuetudine antiquas percipere decimas, noualia tamen eius territorij non habebit: si verò de noualibus habeat titulum coloratum, tunc quadraginta anni sufficient ad præscribendum decimas noualium, sicut in alijs decimis. capit. 21. numer. 81. & 82. pagin. 393.

Si quis ira, aut calore percitus, aut mortis metu, quæ rationis iudicium tollerent, votum emitteret, non obligaretur: secus vbi illa rationis lux persistat, quæ facere potest, aut meritum, aut mortale delictum, quia tunc votum obligat. capitul. 22. numero. 10. pagina. 414.

Si quis non intendit facere, quod promittit, nec promittere quod dicit, sed nugari, aut seducere, in foro interiori non obligatur, in exteriori vero tenetur, & compellendus est adimplere, nisi ante iudicis tribunal suam intentionem se non obligandi deducat, & probet. cap. 22. nu. 25. 27. & de probatione vede num. 29. pag. 428.

Sobrietas victus valetudinem nostram conseruat, corporis animæque sensus ad vltimum vsque vitæ nostræ finem perducit integros atque incolumes. capitul. 4. numero 45. pagina 64.

Sola consuetudo ius succedendi tribuit. c. 14. nu. 61. pag. 270.

Somnus non est de substantia digestionis, vt quis dicatur ieiunus, sed satis est, quod sit perfecta digestio, adhoc vt clericus celebrare possit sine dormitione. capit. 4. numer. 78. pagin. 68.

Spoliatus non est restituendus ante omnia, quoties ei obijcitur, atque obstat exceptio, quod neque possidet, nec possidere potest. cap. 21. numer. 77. pag. 392.

Spiri-

INDEX.

Spiritualia non sunt neganda laicis propia authoritate sub prætextu cessationis ab oblationibus, sed ministranda prius sunt libere, & posteà compellendi ad præstandas oblationes. capit. 21. num. 152. pag. 407.

Spiritualia vendentes conformantur Simoni Mago intentione, ementes verò actu: illi autem in actu Giezi imitantur. c. 23. nu. 9. pag. 403.

Spiritualia gratis sunt concedenda. cap. 23. nu. 10. pag. ibid.

Statutum fundamentale Ecclesiæ Cathredalis Placentinæ, quo cauetur, vt seruitores chori oriundi ex ciuitate, vel diœcesi assumantur, & prouideantur ad præbendas, & dignitates, pro tempore vacantes eiusdem Ecclesiæ, iuste defendi potest, ac literis executorijs Regalis Consilij obseruari iussum est, & quomodo prædictum statutum intelligatur. cap. 11. numer. 36. pagina. 224.

Statuto stante, vt electio fiat ad annum, si fiat ad tres, non valet etiam ad annum. capit. 13. numero. 4. pagina. 252.

Statutum vel constitutio, vel princeps concedens, aliquid exprimens circa actum conficiendum aliter quam à iure communi sit dispositum, censetur ex hoc formam inducere. c. 15. nu. 110. pag. 505.

Statutum quo cauetur illos de domo teneri pro consorte, est contra ius diuinum & humanum. cap. 30. numer. 16. pag. 527.

Statuta & consuetudines quibus disponitur municipia teneri resarcire damna data in eorum finibus, non debent intelligi, quando scitur à quo fuit illatum damnum, & est soluendo, quia tunc non debet quis grauari odio alterius, sed quando ignoratur, à quo damnum fuit illatum, vel scitur, & non est soluendo qui damnum dedit. capit. 30. numero. 28. pagina. 531.

Statuta vel consuetudines valebunt, vt alij in pœnis pecuniarijs pro commissis aliorum teneantur, & puniantur stante iusta causa, etiamsi nihil verè, vel præsumptiue commiserint, dummodo, non corporaliter plectantur. capit. 30. numero. 27. & 29. pagina. ibidem.

Sub legato alicui facto eius quod viuus testator præstabat, ea videntur relicta, quæ certam formam erogationis annuæ, non incertam liberalitatis voluntatem habuerunt. capit. 21. numer. 145. pag. 405.

Subreptio causæ impulsiuæ non vitiat gratiam. c. 15. nu. 31. pag. 281.

Subreptionem inducunt illa, quæ ratione iuris tertij, vel ob ius commune mouere possent principem ad non concedendum. capit. 15. numero. 27. pagina. 281.

Succedens per sententiam iudicis tenetur stare colono, vel inquilino, nisi locatio fuerit facta in fraudem. cap. 8. num. 49. pag. 183.

Successio ab intestato cessat, quandiu est locus testamento. capit. 1. numero. 65. pagina. 22.

Successiones sunt de iure ciuili. c. 1. num. 89. pag. 29.

In successione maioratus linea recta debet semper succedi, vt nec successio retrocedat, nec de vna linea ad aliam transitus fiat. capit. 14. numero. 46. pagina. 267.

Successor singularis, non per viam transmissionis, sed per viam priuationis iuris quod erat in prædecessore suo, non tenetur stare colono sui prædecessoris. capit. 8. numero. 8. pagina. 171.

Successor singularis si approbauerit locationem à priore domino factam, non poterit illi posteà contrauenire: approbatio autem videbitur facta per receptionem pensionum à colono pro illis tantum annis pro quibus pensiones recepit, vt in numero. 11. Inducitur etiam approbatio, si successor singularis dixerit colono, quod continuaret locationem ei factam à prædecessore, & bene possessionem gubernaret, vt in numero. 12. Inducitur etiam approbatio, quando emptor post emptionem dixit colono, Volo quod sic semines, & sic facias, vt in numero. 13. capit. 8. num. 10. pag. ibid.

Successor necessarius tenetur stare colono. c. 8. nu. 41. pag. 181.

Successor non tenetur præcise stare contractui locationis, quando locator non habebat plenum dominium in re, nec plenam eius admini-

Universidad de Deusto
Biblioteca

administrationem, vt vsufructuarius, fideicommissarius, & possessor maioratus, & similes. capit.8. numero.47. pagina.182.
Successor vniuersalis tenetur stare colono c.8.nu.51.pag.183.
Successor singularis Ecclesiæ, an teneatur stare colono.cap.8.num.66. & numeris seqq.pag.185.
Successor singularis fisci tenetur stare colono,ne filcus teneatur illi ad interesse. c.8.nu.68.pag.186.
Successor in prelatione & rectoria tunc demum tenetur stare colono, cum res bona fide,& rite gestæ fuerunt, & cum debita solennitate.cap.8.numer. 73.pagina.187.
Summus Pontifex potest libere compositionem facere, ac eā mutare causam in quam res istę incerti domini expenduntur,vt hic.capit. 9. numer. 13. pagina.192.
Procurantes huiusmodi compositiones sunt in peccato,donec eas adispiscantur,si cum possunt, non restituunt pauperibus, imò & post compositionem in casu de quo hic.capit. 9. numer. 14.pagina.193.
Si post compositionem comparerent veri domini,qui sua debita legitime comprobarent, non reciperetur debitoris exceptio dicentis se fuisse compositum,vt hic.capit.9.numer. 15. pagina. ibidem.

T

TAbellio ciuitatis, vel villæ, alijue officia perpetua habentes committentes delictum priuatione dignum, an interim pendente processu possint renuntiare huiusmodi officijs:huiusmodi officia publica sub hypotheca bonorum includuntur,& in eis executio fieri potest, & quæsita constante matrimonio mulieri debetur æstimatio prò parte eius,& filio imputatur in legitimam.c.5. nu.47.pag.93.
Tabernarij sunt de genere prædonum.c. 4.nu.71.pag.67.
Tacita hypotheca, competens fisco post sententiam in bonis delinquentis, quibus creditoribus præiudicet. cap. 5. nu. 57.pag.95.
Tacita hypotheca videtur inducta in fructibus.c.8.nu.54.pag. 183.
Taciturnitas eius, quo expresso adhuc gratia beneficij concederetur, gratiam vitiat. capit. 15. numero. 26. pagina. 281.
Tactus inhonesti fugiendi: referuntur plures qui per mulieres fuerunt decepti.c. 7.nu.10.pag.147.
Tantum præscriptum quantum possessum. cap.21.nu.83.& nu.113. & declaratur nu.114.pag.394.& 399.
Templarij decimas laborum suorum, quos proprijs manibus, vel sumptibus impendunt,soluere non tenentur: cæteri verò religiosi de noualibus suis, quæ propijs manibus, aut sumptibus, excolunt, & de nutrimentis animalium suorum,& de hortis suis decimas soluere non tenentur.capit.21. numer. 134. pag.402.
Tertius possidens rem per vsuram ab alio acquisitam, an & quando conueniri possit pro ea, & an alienari potuit titulo oneroso, vel lucrativo.capit.18.numero. 39. & 44. pagina. 342. & 344.
Testamentum conditum ab aliquo, ante ingressum religionis validum est, nec postea per ingressum rumpitur, nec vitiatur, siue ingrediatur monasterium bonorum immobilium incapax, siue capax. capit. 1. numero. 1. pagina.4.
Testamentum eius qui postea ingreditur religionem bonorum immobilium capacem, tunc demum per ingressum aut professionem non rumpitur, quoties illud condidit cogitans de ingressu religionis: secus,vero si de illo non cogitauit, quia tunc testamentum rumpitur per ingressum religionis, secundùm magis communem sententiam. capit. 1. numero. 2. & sequentibus, præcipuè numero. 10. pagina. 4. & 7.
Testamentum factum cogitatione religionis,bonorum immobilium capacis, sicut non infirmatur per ingressum religionis, pariter per ipsum non confirmatur,donec testator naturaliter moriatur.capit. 1. numero 3.pagina.5.
Testamentum agnatione posthumi rumpitur. capit. 1. numero. 4. pagina ibidem.
Testamentum ab eo conditum, qui religionem ingressurus est, vt per eam non

non infirmetur, oportet relinqui monasterio legitimam titulo institutionis,alias rumpetur per professionem, sed in contrariū est verior, & communis & tenenda sententia,vt in numer.12.& 13. Quod si aliquid relinquatur monasterio titulo institutionis, proculdubio non irritatur testamentum per professionem. cap.1. num.6. pag.5.& 7.
Testamentum ingressuri religionem ad sciendum,an postea rumpatur,necne,distinctio quędā Antonij deButrio refertur agiturq; de veritate ipsius.c.1.n.7.pag.5.
Testamētum etiam factū ab eo,qui cogitauerat religionis professionem,etiam portione legitima monasterio titulo institutionis dimissa, per professionem rumpitur, quasi per capitis diminutionem,secūdum opinionem Saliceti,& aliorum, sed falsa est. c.1.nu.9.pag.6.
Testamentum conditū ab eo qui religionem ingressurus est,cogitāte de ingressu. an valeat,& teneat,licet in eo non sit seruata solennitas iuris comunis.cap.1. numer. 14. pag.7.
Testamentum conditum absq; vlla religionis bonorū capacis cogitatione.sequuta professione reuocatur,siue se ipsum, & bona expresse religioni dicauerit, siue tacite. c. 1.nu.15.pag.8.
Testamentum factum ab eo qui religionis ingressū minime cogitauerat, professione sequuta rumpitur tolum quoad legitimā portionem monasterio competentem. c.1.nu. 17.pag.ibid.
Testamentum ingressuri religionem incapacem bonorum immobilium,licet de ea nō cogitauerit,non rūpitur per huiusmodi religionis ingressum,ac religionē,sed imò ab ipsa vires assumit,non aliter,ac si ipse ingrediens naturaliter fuisset mortuus.c.1.n.18. & 52.pag.9.& 17.
Testamentum secundum monachi professi cum duobus vel tribus testibus valebit contra primum cum septem testibus.c.1. nu.36.pag.12.
Testari libere permittitur à iure ingressuris religionē, dūmodo eo tempore cogitent de hoc.c.1.nu.16.pag.8.
Testator in dubio quando non conitat, vtrum tempore testamenti de religione cogitauerit, necne,ex interuallo temporis à testamento ad religionis ingressum id iudex arbitrabitur,vt hic.cap.1.nu.19. pag.9.
Testis,qui in vno est varius,cōtrarius,vel falsū deponit,an & quando in cęte.is fidē faciat,vel non.c.15.nu.130.pag.309.
Testes si deponāt aliquē percepisse decimas frumenti,& alij testes vini, non sufficient ad assignandū totum genus decimarū, sed tantum in his in quibus probant,minutæ namq; & mixtę saltem curato manebunt, cum de his probatum non sit.cap. 21.nu. 86.pag. 394.
Testis periurus, ob quod reus absoluitur à pœna confiscationis bonorum fisco applicandorum quam incurrerat, non tenetur ad restitutionē eorum: ad damnum verò quod intulit ex suo falso dicto cum iuramento, vel sine eo, tenetur læso restituendum vltra peccatum mortale. capit. 28.numero. 64. & 65. pagina. 514.
Textus in.c.postulasti,de rescriptis,procedit non solum in beneficialibus, sed etiam in cęteris omnibus gratiosis, & in priuilegijs cap.15.nu.22.pag.280.
Titulus. ff. &. C. de bonis eorum qui mortem sibi consciuerunt, procedit in vtraque morte,ciuili nempe, & naturali, quæ erat imponenda accusato, vel inquisito, pro delicto,si probaretur. cap.3. num.26. pag.55.
Titulus.ff.& C.de bonis eorum qui uortē sibi cōsciuerunt,nō est hodie correctus per authēticā bona dānatorū.C.de bonis proscriptorum.c.3.n.25.pag.ibid.

V

VAcantibus duabus Ecclesijs, vna locupletissima,vt Toletana,alia vero paupериore,habente tamen multos ex Mahometis neophitis,vt Granatensi,itidē & sūt duo sacerdotes,dignus, & dignior,quomodo sint hę duę Ecclesię,vel prębendę, siue beneficia prouidenda.c. 11. num.41. pag.226.
Valor verus beneficij de iure in impetratione exprimi nō debet,secus de stylo Curię Romanę.c.15.nu.75.& 76.pag.294.
Valor falsus beneficij expressus vitiat gratiam,etiam motu proprio concessam.c.15. nu.77.pag.295.
Vassallus feudum amittit, si concubuerit cū vxore domini viui,vel mortui.c.12. nu.4. pag.245.
Vbi plura copulātur in rescripto circa vnū effectū,quorū quolibet per se sufficit,vnum probare sat est. Ampliatur nu. 60.& limitatur nu.63.c.15.nu.53.pag.290.
Vbi plures causę narrantur in rescripto, quarum aliquę sunt subreptitiæ, aliquæ verò non,procedendum est,vt latius hic.c. 15. num.56.pag.291.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vbi aliquis bona fide est in eo statu, vt tantũ contra legem humanam, sine proximi iniuria vitam agat absq; trangressione legis naturalis, ac diuine, imo statu dimittendus est, si ex correctione scandalũ graue immineret cap. 15. nu. 101. pag. 302.

Vbi in dispositione legis, vel hominis ponitur aliquid conditionaliter, illud dicitur esse de forma. c. 15. nu. 112. pag. 305.

Vbi plura sunt requisita de forma, omnia debent seruari: etiã si aliquid ex eis videatur superfluum. c. 15. nu. 116. ibid.

Vbi per acceptationem, vel agnitionẽ alicui est actio competitura, antequam is agnouerit alter contra quem actio datur, nõ potest dici malę fidei possessor. cap. 26. nu. 4. pag. 484.

Venari ex causa publicę vtilitatis in tribus mẽsibus á lege regia prohibitis, an sit peccatũ mortale, vel veniale. c. 28. nu. 8. & sequentibus. pag. 499.

Venatione prohibita á dominis tẽporalibus, restituere tenẽtur dãna illata à feris in alienis fundis. c. 28. nu. 15. pag. 500.

Venatio auiũ quomodo, & quo tẽpore sit faciẽda. c. 28. nu. 58. pag. 510.

Venator an capta post prohibitionẽ, vel eius qui ab eo ius venationis in suo agro cõduxerit, teneatur eidem restituere in foro cõscienti ę ante condemnationem iudicis. c. 28. nu. 36. pag. 506.

Venator arte sua etiam vetita faciens in locũ publicũ exire feras de loco priuato, vt eas venetur, nõ tenetur ad restitutionẽ earum, sed tãtũ de dãno, sicut tenetur is qui venatorẽ impedit, ne in locis publicis venetur, & ipse impediens in eisdem venetur locis quanuis ex dicta fraude posset secundũ statuta, & consuetudinem puniri, ac si in locũ publicũ venaretur. c. 28. n. 38. pag. 507.

Venator iam quod capta post prohibitionem domini, aut eius conductoris nõ teneatur eidem restituere ante cõdemnationem, vt in nu. 22. cum seqq. late est disertũ, an saltem teneatur, eisdẽ ad id quod verò similiter ipse dominus vel conductor ibid. cepisset ex animalibus captis á præd. venatore. & nu. 43. ponitur quædã declaratio in hoc c. 28. nu. 39. pag. 507. & 508.

Venator tenetur omnino ad damnũ, quod agri domino intulerit in fructibus, & segetibus, etiam si expressa prohibitio non fuerit præmissa. c. 28. nu. 40. pag. 507.

Venditio rei alienę est nulla, nec dominiũ ex ea trãsit, quãuis emptor eius bonę fidei agere possit ad interesse. c. 23. n. 25. pag. 434.

Verba vniuersalia omnia includunt. c. 1. num. 27. pag. 10.

Vera rerũ cognitio à causis prioribus derivatur, & recte eã rẽ scimus, quã ex prioribus causis cognoscimus. c. 14. n. 15. pag. 260.

Veritas narratorũ ad impetrãdã dispensationẽ pro matrimonio contrahendo, est cõsideranda secundũ tẽpus impetrationis, quãdo veritas causę narratur de præsenti. c. 15. nu. 131. pag. 309.

Vicarius generalis alicui⁹, seu vices gerẽs, omnia potest quę ipse cuius vices gerit. c. 17. num. 15. ibid.

Vicarius generalis Episcopi est ordinarius. c. 17. nu. 17. pag. 326.

Ad ordinariũ spectãt omnia quę sũt de lege diœcesana, & iurisdictionis. c. 17. n. 18. ibid.

Vicarius generalis Papę reuerẽdas cõcedere potest in exẽplis de quibus hic remissiue. c. 17. nu. 28. pag. 327.

Vitia corporalia, & spiritualia, animiq; mores, & infirmitas patris an in filios transeant. c. 30. nu. 45. pag. 537.

Vidua durante viduitate videtur adhuc esse in primo matrimonio quoad priuilegia. c. 12. nu. 2. pag. 245.

Viduę luxuriãtes dãnantur, quia primã fidem irritã fecerunt, nõ luxuriantes verò in fide prioris matrimonij persistũt. c. 12. n. 5. ibid.

Vidua luxuriosę viuẽs videtur marito atq; eius animę maximã tristitiã, atq; iniuriã irrogare. c. 12. nu. 8. pag. 246.

Vidua luxuriosę viuẽs priuatur tutela testamentaria, legitima, & datiua. c. 12. n. 9. ibid.

Vidua propter stuprũ post mortẽ viri cõmissũ amittit medietatẽ lucrorũ cõstãte matrimonio acquisitorũ. c. 12. n. 10. ibid.

Vidua luxuriosę viuẽs amittit danationẽ quã habuit à marito. c. 12. nu. 11. ibid.

Vidua luxuriosę viuẽs amittit facultatẽ testãdi, sibi à marito cõcessã. c. 12. n. 12. ibid.

Vidua luxuriosę viuẽs amittit hereditatẽ, vel legatũ sibi à marito relictũ, & officiũ executoris. c. 12. n. 13. & 24. pag. 246. & 250.

Vidua propter stupũ amittit dotẽ. c. 12. nu. 15. sed contra nu. 19. cum sequẽtibus. pag. 246. & 247.

Vidua viuens luxuriosę easdẽ patitur pœnas quas mulier secundo nubens. c. 12. nu. 21. pag. 248.

Vidua propter stuprũ etiã intra annũ luctus cõmissũ nõ amittit dotẽ, nec etiã actionẽ ad eã repetẽdã. c. 12. n. 25. pag. 250.

Vinũ & mulier apostatare faciunt sapientes. c. 4. nu. 10. pag. 60.

Vinum cupiditatem veneris in primis accendere potest, secundùm Philosophũ, & qui vino indulgent, sunt ad venerem proniores. c. 4. nu. 17. pag. ibid.

Vinũ nõ moderate sũptũ detegit arcana, solet q; manus ad arma vocare. c. 4. n. 19. ibid.

Vinũ moderate potatũ plurimas corporis præstat vtilitates. c. 4. nu. 32. pag. 62.

Vinũ moderate potatum exultatio animæ, & corporis, & sobrius potus sanitas est animæ, & corporis. c. 4. nu. 33. ibid.

Vinũ si malũ esset ex sua natura, Saluator noster non vertisset aquam in vinum, neque initiũ signorum illius fuisset vinũ ex aqua factum, nec si non liceret bibere vinũ, id⁹ Dominus præcepisset ministrantibus in cõuiuijs nuptiarum, vt ferrent vinum Architiclino. c. 4. nu. 34. ibid.

Vina de per se sunt excellentioria omnibus aliis rebus habẽtib⁹ liquorẽ. c. 4. n. 37. p. 63.

Vinorũ probatorũ qualitates. c. 4. n. 38. ibid.

Viña Balnensia meliora omnibus aliis totius orbis secũd. Chassanẽũ. c. 4. n. 39. ibid.

Vina oppidi de *Robledillo, y Descargamaria*, ciuitatens. diœcesis *y de Sanmartin de Valdeiglesias, y de Ribadauia*, in Hispania excellentissima reputantur. c. 4. nu. 40. ibid.

Vina spissa nõ adeò prosunt morbis, sicut subtilia: & sicut subtile vinum multos spiritus procreat, atq; subtiles: ita grossum grossos. c. 4. num. 31. ibid.

Vina mixta si vetera sunt atq; subtilia tempore caloris ad cœnam indulgentiora plerunq; reputantur. c. 4. n. 45. ibid.

Votum perfectum, quia non est per rationẽ, vel voluntatem deliberatum, sed per modum primi motus, cui voluntas nõ assentit, non tenet, si verò sit deliberatum, sed non plena discutionis ratione, vt in exẽplis hic positis, obligat. c. 22. n. 8. pag. 416.

Votũ diffinitio, siue descriptio. c. 22. num. 1. pag. 412.

Votũ ad hoc vt teneat de necessitate tria habere requiritur, deliberatio rationis, propositũ voluntatis, & promissio. c. 22. n. 2. ibid.

Votum cum actuali deliberatione præmissa, quæ plena, aut semiplena nominatur, vouẽtẽ obligat. c. 22. n. 9. pag. 414.

Vota illa ex angustia facta non obligant, quæ quis profert non cogitando, id est non aduertendo eo modo, quo quis aliquando in aduertenter blasphemat. cap. 22. num. 11. pag. 415.

Vota repentina deliberatione sucepta, quę nihilominus obligant, vt est prædictum, facilius dispensantur, iustamque secum afferunt causam dispensationis, & cõmutationis quam cætera, quæ magna deliberatione fiunt. c. 22. nu. 15. ibid.

Votũ perficitur, ac proinde obligat propositũ promittendi secuta promissione. c. 22. nu. 24. pag. 417.

Vota religionis, castitatis perpetuæ, peregrinationis Hierosolymitanæ, Romanęq;, ac Compostellanæ, Summo Pontifici iunt reseruata, cum absolute emittuntur. c. 22. n. 46. & nu. 47. quid si votum peregrinationis terrę sanctę ex deuotione fiat, non verò pro subsidio? resoluitur idem de cõsuetudine. Limitatur quod dictum est nu. 46. in personis aliis subiectis, sine ipsorum licentia vouentibus religionem, vel castitatem, tunc enim hi poterunt huiusmodi votum irritare, & á fortiori Episcopus in eo cum causa dispensare, & idem in vxore respectu mariti, vt in nu. 49. circa fin. pag. 423. & 424.

Vota sincere conditionalia dispensantur per illũ à quo si pura fuisset potuisset super eis dispensari. c. 22. nu. 34. pag. 426.

Vouens ficte religionẽ, an obligetur, & quid facere tũc debeat. c. 22. n. 26. & 28. pa. 418

Voues, promittes, vel iurãs, vere intẽdes id facere, nõ tamẽ seruare, grauiter peccat, & seruare tenetur; & quid si in præmissa specie non intendat se obligare. c. 22. n. 30. & 31. pag. 419.

Voues religionẽ ingredi, an teneatur perpetuo in religione permanere. c. 22. n. 38. & nume. seqq. precipuè n. 44. p. 422. & 423.

Vouens profiteri in aliqua religione, tenetur perpetuo permanere in ea: secus si vouerit se fieri religiosũ. c. 22. n. 39. & 40. Itẽ si vouerit esse religiosus cum intentione gaudẽdi anno probationis, poterit eo gaudere. n. 41. pag. 422.

Vouens religionẽ, & ingrediẽs animo statim exeundi, non satisfacit voto, nisi in casu numeri. 43. pag. 423.

Voues ingredi religionẽ, nõ satisfacit, si ingrediatur, & exeat. c. 1. nu. 24. pag. 9.

Vsuarius, qui solũ habet vsum rei, tenetur stare colono. c. 8. n. 50. pag. 185.

Vsusfructus, quem ingressus monasteriũ habebat, per professionem non extinguitur. c. 1. nu. 98. pag. 31.

Vsufructuarius conductorẽ repellere potest, nisi aliud cõuenerit. c. 8. nu. 3. pag. 170.

Vsura est prohibita, & reprobata iure naturali. c. 18. nu. 1. pag. 330.

Vsura est prohibita iure diuino, Veteris Testamenti, & noui. c. 18. n. 4. pag. 330.

Vsura est peccatũ mortale, adeò vt cõtratiũ asserere, sit hæresis. c. 18. n. 5. pag. 331.

Vsuræ sũt omnino prohibitę iure canonico. c. 8. nu. 6. pag. ibid.

Vsurę iure ciuili Pandectarum, & iure Codicis

Universidad de Deusto
Biblioteca

cis intra certum modum erant permissa.c. 18.num.7.pag.ibid.
Vsuræ an iure,authenticorum sunt prohibitæ.c.18.nu.8.pag.ibid.
Vsuræ omni iure naturali,ciuili, canonico, & diuino sũt prohibitæ.c.18.n.9.pag.ibid.
Vsuræ sũt prohibitæ iure regio,quo vsurarios seuere puniri præceptũ est, hoc est in duplũ.c.18.nu.10. pag.332.
Vsura reputatur apud omnes res illicita, & ideò pro eius crimine potest quis crimina liter puniri pœna extraordinaria, & sic arbitraria.c.18.nu.12.pag.ibid.
Vsura mentalis obligat ad restitutionem. c. 23.nu.32.pag.436.
Vsura metalis est qua mutuũ speratur,& post eà realiter obtinetur.c.23.n. 47. pag.443.
Vsurarius nó manifestus,an in foro canonico à iudice ecclesiastico aliqua pœna puniri valeat.c.18.n.20.pag.334.
Vsurarius non tenetur restituere debitori rẽ, seu lucrum ex pecunia vsuraria acquisitũ, quanuis pecuniam ipsam restituere tenea tur.c.18.nu.37.pag.341.
Vsurarius tenetur restituere rem acquisitam per vsuram cum fructibus, & præterea ad resarciendum omne damnũ ob exactã vsuram debitori obuentum,& præterea de lucro cessãte rei lucrosæ, quæ non transit in eius dominiam, non autem rei non lucrosæ quæ transit in eius dominium alijs comixta.c.18.nu.38.pag.342.
Vsurarius non tenetur ex delicto sed ex quasi contractu,nempe condictione indebiti. c.18.nu.54.pag.346.
Vsurarius manifestus testari non potest,etiã si pœnituerit absq; vsuras restitui mãdauerit,nec tradendus est ecclesiasticæ sepulturæ,nec admittendus ad Sacramenta Eccles sig,nisi de vsuris plenarie satisfecerit iuxta eius facultates,vel de satisfaciendo idoneè cauerit ijs qui eas habere debuerint,vel alijs eorũ nomine expressa quãtitate,si manifesta sit,alioquin arbitrio eius qui cautionem receperit moderanda, &c. vt hic,nec oblationes eius quisquã accipiat, vt in nu. 2.sub pœnis cõtentis.n.1.& 2. aduersus recipientes eum ad ecclesiasticam sepulturã, vel eius oblationes contra formam prædictam.c.19.nu.1.pag.352.
Vsurarius manifestus in periculo mortis constitutus,si vellet prædictam cautionẽ præstare,& nó posset,à quolibet sacerdote eius confessio audiri potest & absolui,& obtenta ab eo facultate Episcopo eius confessionem declarabit ad effectum de quo hic.c. 19.nu.5.pag.353.
Vsurarius manifestus est ille,qui palam & publice fœneratitiam artem exercet, vt ipsa operis euidentia nullam excusationem habeat,vt quia tenet altare suum paratum.c. 19.nu.6.&.15.pag.353.& 356.
Vsurarium aliquem esse nó satis est probare, nisi illa qualitas manifesti quoq; probetur. c.19.nu.7.pag.353.
Vsurarius manifestus nó est qui semel, aut bis sub vsuris mutuo dedit pecunias,licet hoc probetur.c.19.nu.8.pag.354.
Vsurarius manifestus non solum dicitur ille qui in foro omnibus videntibus,sub vsuris mutuat,sed etiam is qui domi vsuras assidue frequenterq; exercet.c. 19. n.9.ibid.
Vsurarius manifestus dicitur,qui crimen ipsũ confessus est in iudicio,vel etiam extra publice,coram sacerdote,& testibus,ita vt id in plurium notitiam deuenerit, &c alijs modis de quibus hic:sed contra nu.16.& 23. quod debet confiteri sub vsuris publicè sæpius, vel domi frequenter mutuasse,& nu.24.an idem sit seruandum si tractetur de pœnis dicti capituli quia in omnibus. c.19.nu.12.pag.355.& 356.& 357.
Vsurarius manifestus dicitur etiã qui ob hoc crimen iam à iudice per sententiam damnatus est..c.19.nu.13.pag.355.
Vti maleficio alteri etiã ad id parati ad tollẽdum malum non licet sine peccato. c.23. nu.41.pag.441.
Vti abstinentia ciborum ad pium effectum,& gratiam deuotionis regulariter licet,præterquã,vt hic,nullis tamen cibis vti,inediaq; oprimi nó licet.c.24.n.21.& 23.p.462
Vti cibis delicatioribus,salubrioribus ve ad effectũ prolongandi vitã non tenetur quis, sed tantũ vti cibis ad vitæ conseruationẽ naturaliter productis.c.24.nu.24.ibid.
Vtile dominiũ non transit ex locatione ad lõgũ tẽpus, si de hoc fiat pactum in conductione.c.8.nu.27.pag.175.
Vtile per inutile non vitiatur in his quæ sunt de forma.c.15.n.117.pag.305
Vxores veras quandoq; dici à canonibus cõcubinas.c.7.nu.30.pag.151.
Vxor soluto matrimonio an teneatur stare locationi factæ per maritum?c.8.num. 39.& seqq.& an colono detur exceptio, vel retentio in hac specie.ibid.nu.40.& quid in paraphernalibus,nu. 43.Locationi autem ad modicum tempus,nempe ad annum stare tenetur,ibid.nu.45.pag.180.& 181.
Vxor iure canonico propter adulterium à viro separata iudicio Ecclesiæ, vel voluntariè ab eo recedens perdit dotem, nisi reconcilietur viro.c.12.n.1.pag.245.

FINIS.

CANONICARVM VTRIVSQVE FORI, TAM exterioris, quàm interioris animæ, Quæstionum Liber secundus, Authore D. Ioanne Gutierrez, Canonico Doctorali Ciuitatensi.

SVMMARIVM.

1 TESTAMENTVM cõditũ ab aliquo ante ingressũ religionis, validũ est, nec postea per ingressum rũpitur nec vitiatur, siue ingrediatur monasteriũ bonorũ immobilium incapax, siue capax.

2 Testamentũ eius, qui postea ingreditur religionẽ bonorũ immobiliũ capacẽ, tũc demũ per ingressũ aut professionẽ nõ rumpitur, quoties illud cõdidit cogitans de ingressu religionis: secus verò si de illo nõ cogitauit, quia tũc testamẽtũ rũpitur per ingressũ religionis, secũdum magis cõmunẽ sententiam, vt in num seq. præcipuè nu.10.

3 Testamẽtũ factũ cogitatione religionis bonorũ immobiliũ capacis, sicut nõ infirmatur per ingressũ religionis, pariter per ipsũ nõ cõfirmatur, do nec testator naturaliter moriatur.

4 Testamentum agnatione posthumi rumpitur. (tur.

5 Monasteriũ loco filij posthumi habetur atq; cõse-

6 Testamẽtũ abeo cõditũ, qui religionẽ ingressurus est, vt per eã nõ infirmetur, oportet relinqui monasterio legitimã titulo institutionis aliàs rũpetur per professionẽ: sed in contrariũ est verior cõmunis & tenẽda sẽtẽtia, vt in nu.12 & nu. 13 quod si aliquid relinquatur monasterio titulo institutionis, proculdubio non irritatur testamẽtum per professionem.

7 Testamẽtũ ingressuri religionẽ adscicndũ, an postea rũpatur, necne? distinctio quædã Antonij de Butrio refertur, aduersatur, de veritate ipsius.

8 Monasterium habetur loco filij in casibus à iure expressis, in alijs autẽ nõ habetur pro filio & tunc exprimitur à iure, vbi ingressus monasterũ, nullũ prius testamẽtũ condidisset.

9 Testamẽtũ etiã factũ ab eo, qui cogitauerat religionis professionẽ, etiã portione legitima monasterio titulo institutionis dimissa, per professionem rũpitur, quasi per capitis diminutionẽ, secundũ opinionem Salicet. & aliorum: sed falsa est.

11 Tex in auth. nũc autẽ cum simil. C. de Epis. & cleric. cõmuniter intelligitur per DD. quando testator cogitauit de ingressu religionis.

14 Testamẽtũ conditũ ab eo, qui religionẽ ingressurus est, cogitãte de ingressu, an valeat & teneat, licet in eo nõ sit seruata solẽnitas iuris communis.

15 Testamẽtũ cõditũ absq; vlla religionis bonorũ cõpacis cogitatione, sequuta professione reuocatur siue se ipsum & bona expresse religioni dicauerit siue tacitè.

16 Testari liberè permittitur à iure ingressuris religionem, dum modò eo tẽpore cogitent de hoc.

17 Testamẽtũ factũ ab eo, qui religionis ingressũ minimè cogitauerat, professione sequuta rũpitur solum quoad legitimam portionem monasterio cõpetentem.

18 Testamẽtũ ingressuri religionẽ incapacẽ bonorũ immobiliũ, licet de ea non cogitauerit non rũpitur perhuiusmodi religionis ingressũ, ac religionẽ, sed imo ab ipsa vires assumit nõ aliter ac si ipse ingrediẽs naturaliter fuisset mortuus. & n. 52

19 In dubio quãdonõ cõstat, vtrũ testator tẽpore testamẽti de religione cogitauerit necne, ex interuallo tẽporis à testamẽto ad religionis ingressũ, iudex arbitrabitur, vt hic.

20 Monachũ ante professionẽ posse validè testari, ac proinde eius testamẽtũ per professionẽ non renocari: quod intelligitur, etiã sine licentia prælati, vt in nu. 25. & in num. seq an hodie hoc procedat stante Concil. Tridenti.

21 Monachus nouitius intra annũ probationis tanquã laicus cẽsendus est, nec dicitur monasterium ingressus, qui nondum est professus.

22 Religionis vbi fit mẽtio, intelligitur cũ effectu.

23 Si maritus relinquat aliquid vxori, si ingressa fuerit monasterium, intelligitur de ingressu

A cumper-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum perseuerantia.

24 *Vouens ingredi religionem, non satisfacit, si ingrediatur & exeat.*

26 *C. 16. de regular. & monial. facit Cõcil Trid sessiõ. 25. an seruãda sit in testamẽto, cũ numeris seq.*

27 *Verba vniuersalia omnia includunt.*

28 *Indefinita æquipollet vniuersali, cum eadem ratio*

29 *Examẽ nouitiarũ faciendum.* (Iubest.

30 *Praxis obtinuit, vt tẽpore quo hoc examen sit, licentia simul ad profitendum, & renuntiandum nouitijs concedatur.*

31 *Coram iudice cessat omnis præsumptio fraudis ac metus.*

32 *Disponẽs si aliud velet, expressisset.*

33 *Ea quæ speciali indigent adnotatione, nisi notentur, videntur quasi neglecta.*

34 *Menochij intellectus ad d. c. 16. sessio. 25. Concil. Triden. reprehenditur.*

35 *Monachus iam professus an possit testamentum ante professionem à se conditum reuocare & numeris seq.*

36 *Testamentum secundum monachi professi, cum duobus vel tribus testibus, valebit contra primum cum septem testibus.*

37 *Monachus quoad effectum testandi, seu contrahendi, pro mortuo habetur.*

38 *Monach. an possit in fauorẽ vnius filij meliorationẽ facere, vel maioratum constituere: remissiue.*

39 *Monachus post professionem moritur mundo, & sic non habet velle aut nolle.*

40 *Monachus professus non potest reuocare testamentum à se factum, etiamsi in fauorem monasterij reuocatio fiat.*

41 *Dispositio auth. si qua mulier. specialis est, & ex gratia, ac proinde in propria specie, & in suo tãtum casu seruãda, nẽpe. & c. & n. 88.*

42 *L. res vxoris C. de donat. inter vir. & vxor. & l. sed si mors. §. 1. ff. eod. tit. intellectus.*

43 *Mors ciuilis tunc æquiparatur naturali, quando mors ciuilis operatur eundem effectum, quem naturalis.*

44 *Mors naturali non æquiparatur ciuili, nec è contra, nisi in casibus à iure expressis.*

45 *Mors ciuilis non operatur eundem effectũ in deportato & relegato, quem mors naturalis.*

46 *L. res vxoris C. de donat. inter vir. & vxor. in. 1. respõso nõ habet locũ in donatione causa mortis, quia illis nõ cõfirmatur, sed irritatur per mortẽ ciuilẽ, ex qua amittitur ciuitas & libertas.*

47 *Bona hereditaria, siue legatũ, per professionẽ monachi testatoris, statim ad institutum hæredẽ, vel legatariũ pertinẽt. si monasterium sit incapax bonorũ quod sicorũ sit capax, hæreditas vel legatũ morte naturali ipsius monachi ad hæredẽ vel legatarium pertinebit, in eius verò vita ad monasterium.*

48 *Imolæ distinctio in prædicta specie refertur, & nu. 49. cũ sequenti. de eius veritate agitur.*

50 *In dubio facta mentione mortis in proposito intelligitur de naturali tantum.*

51 *In dubio quando non constat ex mente testatoris, quæ mors sit expectanda, naturalis vel ciuilis, nec alicuius mortis mentionem fecerit, quid dicendum sit.*

53 *Hæreditas vel legatum, relicta, vel relictum, à monacho ingresso religionem bonorum mobiliũ capacem efficitur caduca, vel caducum, si interim viuent monacho hæres vel legatarius decedat, & nu. 91.*

54 *Limitatur quod prædictum est numero præcedenti, quando hereditas vel legatum, eius conditionis esset, vt in vita ipsius hæredis, vel legatarij monachi verificari aut deferri non posset, sed post mortem eiusdem hæredis, vt hic, & num. 59 quem sensum habebit hac in specie voluntas testatoris.*

55 *Filius in vita patris nullum ius habet in bonis ipsius, etiam pro legitima, nec in spe considerabile, nisi tantum post mortem patris, & tũc dicitur quasi debita sibi legitima.*

Renũtiatio filij bonorũ parẽtis in vita eiusdem, ac cũ eius dẽ lectia facta, taciteintelligitur facta, si ipsi filio deferatur, & non aliàs d. nu 55.

56 *Filia renuntians hæreditati paternæ, nullo accepto, non excludit ius filios ab hæreditate aui, etiam si præcesserit filiæ iuramentũ, si auus post filiam obierit.*

57 *Idem erit si filia tempore renuntiationis dotem congruam receperit.*

58 *Impossibile est, vt quis per renuntiationem excludatur à futura successione, nisi demum successione delata & non ante; quia renuntiatio tacitam habet conditionem, si hæreditas renuntianti fuerit delata.*

60 *Iussus aliquid restituere post mortem, si fiat monachus ordinis mendicantium, qui nihil proprium habere possunt in commun aut in particulari, an statim post professionem id restituere teneatur, vel expectãda sit mors naturalis ipsius, ita vt interim bona illa permanere debeant apud venientes ab intestato ipsius monachi cum numeris sequen.*

Per seruũ

61 *Per seruitutem poenæ, fidei commissi dies nõ intelligitur cedere.*

63 *Monachus antea granatus restituere alteri hæreditatẽ, vel quid aliud, si superuixerit fidei cõmissario, non euanescit fideicommissum, si monasterium sit omnino incapax successionis bonorum.*

64 *Secus erit in monasterio capace bonorũ in cõmuni vel particulari, quia in hac specie monasterium durãte vita monachi, habebit bona fidei cõmissi, & apud eum perpetuò permanebunt, si monachus superuixerit fideicommissario.*

65 *Quandiu est locus testamento, successio ab intestato cessat.*

66 *Granatus restituere hæreditatem, si dãnetur in metallũ, statim sit locus fideicõmisso: hodie secus, sed expectãda erit mors naturalis ad restitutionem ipsius, & interim fiscus potitur dictis bonis, vt in nu 73.* (ctus.

67 *L. ex facto. §. si quis rogat. ff. ab Trebe. intelle*

68 *Auth. de sanct. ss Episc. §. sed & hoc præsenti. loquitur in monasterio capace bonorum.*

69 *Hodie nemo bene natus à principio ex supplicio fit seruus poenæ & sic non perdit libertatẽ, neq; matrimonium dissoluitur.*

70 *Serui poenæ dicebãtur ia metalliũ dãnati, & in opus metalli. & si quid eis in testamento datum fuerat, pro non scripto erat, quasi non Cæsaris seruo datum. sed poenæ.*

71 *Litera. l. 4. Taur. refertur in hoc: hodie est. l. 3. tit. 4. lib. 5. nouæ Coll. Reg.*

72 *Hodie cum damnatus ad mortem, siue ciuilem, siue naturalem, possit testari, vt in d. ll. Regijs, non erit seruus poenæ.*

75 *Filius legitimus an in vita patris religionẽ professi bonorũ capacẽ possit petere legitimam portionem sibi competentem in bonis patris, necne.*

76 *Legitima filio nõ debetur, nisi post mortẽ patris*

77 *Cap. cum simus. de regular. litera expenditur pro parte affirmatiua.*

78 *Auth. si qua mulier. C. de sacros. eccles. expenditur pro ead. parte.*

79 *Filius in vita patris religionem professi nõ potest petere legitimam, secundum veriorẽ & receptiorẽ sententiam, & proinde tenendã in iudicando & consulendo: & nu 94. limitatur, si pater ingrediatur religionem incapacem bonorum, saltem in cõmuni.*

80 *Filius non dicitur petere debitũ ex successione, nisi quando pater est mortuus.*

81 *Integra Ant. Concij Decretalis, Cùm simus, de regular. refertur.*

82 *Ex hac integra non constat quòd pater viueret, neque quòd mortuus esset.*

83 *Integra Anton. Augustini Decretalis, cùm simus, de regular. refertur.*

84 *In hac integra adest aduerbium, Rectè, quod in Decretali Cùm simus, non fuit translatum.*

85 *Aduerbium, Rectè, significat, id est iustè, & bien y derechamente.*

86 *Cõsequitur ex supra dictis, aduerbium, Rectè, positum in integra, debere intelligi secũdum ius, hoc est mortuo iam patre.*

87 *Cap. fin. 20. quæst. 3. intellectus.*

89 *Successiones sunt de iure ciuili.*

90 *Monasterium tenetur alere filios monachi, eo viuente, quia bona transeunt cum suo onere: poterit q; filius hoc casu petere, vt assignẽtur sibi certa bona, ex quibus possit se alere.*

92 *Filius, qui ingreditur monasterium patre viuẽte, non poterit legitimam consequi.*

93 *Pater, filio viuente, qui ingressus fuit religionem, & in ea professus est, non potest petere suam legitimam à monasterio in bonis filij professi, nisi demum post mortem naturalem ipsius & nu. 94.*

95 *Pater monachus, qui post ingressũ monasterij vult inter filios testari, nõ potest plus legitimã filijs relinquere, nisi tãtũdẽ ipsi monasterio relinquat. Idem est in filijs monachis respectu parentum.*

96 *Auth. si qua mulier. C. de sacros. Eccles. & l. 17. ti. 1. par. 6. cũ ea concordãs, licet in descendẽtibus solũ loquãtur, ad ascẽdẽtes tamẽ ex paritate rationis extendendæ sunt.*

97 *Pater an per ingressũ & professionẽ monasterij bonorũ in comuni capacis, amittat vsumfructum, quẽ iure patriæ potestatis habet in bonis aduentitijs filiorũ & consolidetur proprietati, necne? cum. nu seq.*

98 *Vsus fructus, quem ingressus monasteriũ habebat per professionem non extinguitur.*

99 *Monasterium, viuente monacho professo, reget & gubernabit bona ipsius monachi testatoris, & faciet fructus suos.*

100 *Differentiæ ratio inter patrem legitimum administratorem bonorum filij ingredientem religionem bonorum in communi capacem, & alios vsufructuarios eandem professionem respectu amissionis prad. Vsus fru-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctus, vel non amissionis, nulla sufficiens da vi potest.

101 *Bona monachi, qui infra annũ probationis decessit in monasterio capaci bonorũ, testamento nõ condito, nec renũtiatione legitimè facta, an acquirantur eius venientibus ab intestato, vel monasterio: & nu. seq.*

102 *Ingrediẽte monasteriũ, expressè bona sua dicante, intelligitur tacita conditio, si in monasterio perseuerauerit, vnde eo redeũte ad seculũ, bona recuperabit quod intelligitur, vbi nouitius verè recessit à monasterio infra annũ probationis: secus verò erit, vbi in eo permanens sine animo recedẽdi, ibi decessit, vt in num. 103.*

104 *Monachus simpliciter ingrediẽs monasteriũ, nõ declarando quòd illud fuerit ingressus causa standi in probatione, si moriatur infra annũ probationis, nulla dispositione facta de bonis suis, ad quem ipsa pertineant.*

105 *Bona ingrediẽtis monasteriũ decedẽtis intra annũ probationis, an pertineant ad monasteriũ, vel ad venientes ab intestato ipsius nouitij, præterquam in dotibus monialium, vt in nu. 109. & hodie in reliquis bonis, vt in n. 110.*

106 *Nouitius si reuertitur ad seculum, potest sua bona recuperare.*

107 *Nouitius in quibusdã habetur pro religioso, & talis est de foro Eccles. & gaudet priuilegio canonis: & quid in alijs, vide num. 108.*

111 *C. 16. de regular. & monial. sacri Concil. Trid. sessio. 25. licet loquatur tantùm, quãdo nouitius vel nouitia exeunt à religione ante professionem, idem tamen videtur hodie dicendum, ex ratione in eo expressa, quando nouitius, vel nouitia decedit in religione infra annum probationis, vt bona ipsius minimè ad monasterium pertineant, &c.*

CAPVT I.

De testamentis eorum qui religionem posteà ingrediũtur, vel quæ post ingressum conduntur.

1 TEstamentum conditum ab aliquo ante ingressum religionis, validum est, & per ipsum ingressum posteà subsequutum non rumpitur neque vitiatur: quilibet enim potest ante ingressum religionis de bonis suis disponere prout voluerit: text. est expressus in authent. de monachis. §. illud quoque, collation. 1. & in authen. nunc autem. C. de Episcopis & clericis. c. si qua mulier. §. nunc autem. 19. quæst. vltim. Quod non tãtùm procedit, quãdo quis ingreditur monasterium bonorum immobilium incapax, quia tunc ab ipso ingressu vires assumit testamentum, non aliter ac si ipse ingrediens, naturaliter mortuus fuisset, ac proinde id monasterium non rumpit, vt censuerunt Bart. Bald. & communiter moderni in l. 1. ff. de testam. vt testatur Socin. consil. 92. nume. 2. lib. 1. sequuntur Abbas nume. 50. Felin. 54. Beroi. 400. in. c. in præsentia. de probat. D. Costa in. cap. si pater. 2. part. verb. testatore mortuo. nume. 6. in princip. de testam. in 6. Iul. Clar. libr. 3. recep. sententiarum. §. testamẽtum. quæst. 28. versi. sed retenta. D. Molin. de Hispanorum primogenijs lib. 2. c. 9. nu. 43. sed etiam quando quis ingressus est monasterium bonorum capax, quia tunc per professionem non rumpitur, neque vitiatur: vt probatur in d. iuribus: intelligi tamẽ debet, vt infra dicemus.

2 Hoc autem vltimum procedit, quoties testator suum condidit testamentum, cogitans de ingressu religionis, tunc enim neque per ingressum, neque per professionem rumpitur, sed remanet firmum: vt in d. iuribus, frustra enim permitterent disponere, nisi valeret dispositio: secus verò si de religionis ingressu minimè cogitauit, quia tunc testamentum rumpitur per ingressum religionis: ita docent Iacobus Balduin. Odoffred. & Iacob. Butricar. quos refert & sequitur Bart. in authenti. si qua mulier. nu. 7. C. de sacrosanct. Eccles. & ibi Bald. & Paul. Castren. num. 4. quam opinionem dicit veriorem de iure Ioan. de Imol. in l. 1. num. 11. ff. de testam. Dec. in. cap. in præsentia nu. 51. de probat. vbi Imol. col. fin. dicit eam esse veriorem, & ab ea non esse recedendũ in iudicando, secũdùm Fulgos. & Ias.

& Ias. in d. authenti. si qua mulier. num. 21. est communis secundùm eund. Dec. consi. 31. colu. 2. Ripam in l. si vnquam. quæst. on. 35. C. de reuocand. donatio. Eandem sequitur, & testatur communem, & frequentiùs receptam D. Couar. in capit. 2. num. 5. de testamen. item & Iul. Clar. vbi supra, quæstion. 28. nec non & Crassus de succesion. §. testamentum, quæstio. 34. nu. 3. & sequitur Guillerm. Benedict. in capit. Raynuntius, in verb. mortuo itaque testatore, el 1. num.

3 297. de testam. † vbi quòd sicut tale testamentum factum cogitatione religionis, nõ infirmatur per ingressum ipsius, pariter non confirmatur, donec testator naturaliter moriatur: vltra quos hanc testatur esse communẽ opinionẽ Legistarum, Viglius in princi. n. 3. instit. quibus mod. testam. infirm. & Didac. Perez eam sequutus in l. 1. titul. 2. lib. 5. ord. pagin. 67. & 68 eamque sequitur Menchac. de succes. creat. §. 20. num. 29. dicit communem plures allegans D. Molin. vbi supra, nu. 44. & 45. & inquit D. Costa vbi supra, num. 7. quòd in hac specie de qua agimus, inter omnes cõstat, oportere ipsum testatorẽ monachũ naturaliter mori, vt eius testamentum confirmetur, & hæreditas deferri incipiat.

Verũ contra hãc receptam sententiã, imò quòd indistinctè testamẽtũ factum ante religionis bonorum capacis in communi ingressum, rũpatur per ingressum religionis, siue testator cogitauerit de in

4 gressu, siue non, illud vrget, † quia testamẽtum agnatione posthumi rumpitur, vt in l. 1. in fi. & in l. 3. in princip. & in l. posthumorum. ff. de iniusto rup. irritoq; fact. testam. text. in princip. instit. qui-

5 bus mod. testamenta infirmentur. † Sed monasterium loco filij posthumi habetur atque censetur, vt in authen. nisi rogati. C. ad Trebel. Iasan in rubric. num. 19. ff. de lib. & posth. & in rubri. C. eodem. Bald. & Imol. in l. filius à patre. §. 1. ff. de lib. & post. Menchac. de succes. creat. §. 20. num. 29. & nu. 96. & Tiraquel. plures allegans in l. si vnquam, verb. susceperit liberos. nu. 42. C. de reuocand. donat. diximus latè supra lib. 1. Canonic q. c. 32. nu. 2. cum sequentibus. Ergo testamentum vtcunque factum ante religionis ingressum, professione rumpitur, si-

6 cut agnatione rũpitur posthumi. † Oportet igitur, vt hoc testamentum non rumpatur, relinqui monasterio legitimam titulo institutionis; aliàs rumpetur per professionem, iuxta glos. verb. competere, in d. authenti. si qua mulier, & ibi Petrus & Cyn. & Raphael Fulg. glos. etiam in d. §. illud. in authen. de monach. Federic. de Senis consil. 165 & hęc opinio est communis secũdùm Imol. in d. l. 1. nu. 11. ff. de testam. & Ias. in d. auth. si qua mulier. nu. 17. in fi. & in rubri. nu. 2. ff. de lib. & posth. & illam dixit communiter seruari Alberic. in d. auth. si qua mulier. post princi. & cõmunẽ testatur Menchac. vbi supra. d. §. 20. n. 196. & Didac. Perez etiã vbi supra, pagi. 68. & sic hęc est secũda opinio in hac materia.

7 Rursus, Anto. de Butrio in d. c. in præsentia, est in tertia opinione, distinguens nempe inter expressè conferentem bona sua tempore ingressus religionis bonorum capacis, nulla tamen mentione facta de testamento, vt in hoc casu si in continenti post testamentum conditum bona sua etiam expressè tradiderit monasterio, non videatur reuocasse, sed potiùs contulisse ad tempus vitæ suæ; non enim est verisimile, quòd ita in continenti voluerit mutare animum suum: argumen. l. non ad ea. ff. de cond. & demonst. secus si ex interuallo ingressus religionem bona sua expressè contulit monasterio, quia tunc præsumendum est voluisse mutare: & inter tacitè conferentem bona sua tempore ingressus, quia tunc indistinctè non videtur reuocare: ex quo enim aliter expressè non disposuit, videtur velle suum testamentum præcedens remanere: quia licèt monasterium debeat habere suam portionem, poterit tamen illam consequi aliter quàm rumpendo testamentum: quæ opinio magis placet Abbati in d. c. in præsentia. nu. 52. qua distinctio Bart. vbi supra, præterquàm in eo

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod tenet Ant. de Butrio, vt hoc casu monasterium debeat habere portionem suam, hoc enim nullo iure probatur, imò potius innuitur contrarium in d. §. illud. vbi probatur, quòd potest de bonis suis disponere, prout voluerit: & huius tertiæ opinionis Butrij quatuor fundamenta refert Decius in d. capit. in præsentia. numer. 61. quam sequituribidem Felin. numer. 54. & contra Bartol. sententiam Pontificij crebriori calculo probant secundùm Alciat. in rubrica. ff. de lib. & posth. numer. 47. & 48. allegantem Anton. Abbat. Decium, & Felin. vbi supra, & eam late probat, nempe vt indistinctè hoc casu testamentum valeat, per d. §. illud. in authenti. de nuptijs. licet de ingressu monasterij tempore conditi testamenti testator non cogitauerit, quanuis præteritione monasterij rumpatur (sed, vt vides, aliter Pontificij præfati sentiunt distinguentes vt supra.) Eandem sententiam Anto. de Butrio probauit D. Molin. vbi supra numer. 45. eam reducens ad duos casus tantum indistinctè, nempe quando monachus faciens professionem, omnia bona sua expressè contulit monasterio, vt tunc censeatur ex hoc primum testamentum reuocatum, sicut si omnia bona sua alteri donasset, vel ea alienasset: & quando fecit professionem simpliciter, in cuius consequentiam censetur tacitè bona sua monasterio dicare, vt tunc ex hac tacita & præsumpta bonorum translatione in monasterium facta, non censeatur prima dispositio testamenti expressa reuocata, ex textu in d. authenti. nunc autem, qui sic est intelligendus: allegatque hanc sententiam tenentes Anton. Abbat. Decium, & Felin. vbi supra, & Augustin. Beroi. in d. capit. in præsentia. numer. 517. cum sequentibus, sequitur etiam Iuli. Clar. vbi supra, in versicul. sed retenta, & in distinctè cum supra dictis & alijs eam sequitur Molin. Theologus vbi supra, column. 753. dicens quòd inter recétiores iam hodie communis est hæc sententia.

Sed nihilominus præfata distinctio Bart. supra relata verior est, & magis communis & recepta, ac proinde tenenda in iudicando & consulendo. Neq; obstat, quòd monasterium habetur loco filij posthumi, ac proinde per ipsius ingressum rumpi debeat testamentum: † quia respondemus, hoc procedere posse in casibus à iure expressis; in alijs autè non habetur pro filio, vt diximus in d. c. 32. num. 56. libr. 1. Canonicar. quæstio. hoc est, vbi ingressus monasterium, nullum prius testamentum condidisset: quia si illud condidisset, iam est expressum contrarium: voluntati namque expressæ, quæ in testamento habetur, non videtur ex tacita derogatum: argument. l. fin. in principio, & quod ibi notat Bar. ff. de leg. 2. & præterea hoc in terminis expresse probatur in d. authenti. nunc autem. C. de Episcopis & cleric. ibi: Si prius testatus non sit, & exinde iudicio eius cessante: idemque innuitur in d. §. illud, in auth. de monachis, inducto vt supra. Quare præfata secunda opinio, etsi communis affirmetur ab Imol. vera quidem minimé est, vt ex supra dictis patet, & eam expressè improbat D. Ceuar. vbi supra, vbi ex eisdem minori negotio tolli hac in re affirmat, quod Salicet. in d. auth. si qua mulier probare nititur,
9 dicens, † testamentum, etiam factum ab eo qui cogitauerat religionis professionem, etiam portione legitima monasterio titulo institutionis dimissa, per professionem rumpi, quasi per capitis diminutionem, vt in. l. conficiuntur. § post testamentum. ff. de iure. codicill. & in. §. alio autem modo. & §. sequenti. instituta quibus mod. testament. infirm. nam & si testator se alteri in adoptionem dederit, & in ea mortem obierit, irritum fit eius testamentum: vt in d. iuribus probatur, & in. l. 18. tit. 1. part. 6. & opinioné Salicet. sicq; contra communem, quã supra retuli ex Imol. existimant esse verio rem Fulgos. & Ias. nu. 21. in d. auth. si qua mulier. & defendit Roman. consil. 237. hęc nãq; Salicet. & aliorũ opinio falsa est, siquidem iure ciuili hęc capitis dimi

nutio,

nutio, quę per religionem contingit, irritũ non facit testamentum, vt expressim probatur in d. §. illud, & in d. auth. si qua mulier, & in d. auth. nunc autem, hæc enim mutatio status fit in melius, cùm seruire Deo regnare sit, ac proinde per eam non reuocatur testamentum vt in d. iuribus, & ita etiam præfatam opinionem Salicet. Bartolũ defendens increpat Dec. in d. c. in præsentia, dicto nu. 61.

10 Superest igitur ex veriori & receptiori traditione, testamétum factum ante ingressum religionis in cómuni bonorum capacis, ab eo, qui tunc temporis de religionis ingressu cogitauit, minimè rumpi per ipsum ingressum, neque per professionem, imò per eam firmum remanere: quam etiam opin. sequitur ac procul dubio veram: & communem appellat hoc casu D. Molina vbi supra. nu. 49. secus si de religione non cogitauit.

Non obstant modò duæ rationes D. Molin. vbi supra nu. 45. quibus hanc magis communem sententiam Bart. (in secundo membro, nempe cùm testator tẽpore testamenti de religione non cogitauit) tare non posse affirmauit, ipsæ nãque militant ac procedere possẽt, vbi testator tempore testamenti cogitauit de ingressu religionis, aliàs verò eo de religione non cogitante, rumpitur testamétum precedens, non tam ex cõtraria voluntate tacita vel expressa, quã agnatione posthumi, hoc est, monasterij, quod loco filij hoc casu habetur, vt prædiximus, † tex. autem in d. auth. nunc autem cum simil. communiter intelligitur per DD. quãdo testator cogitauit de ingressu religionis.

12 Nunc autem magis communis præd. sentẽtia ampliatur, vt procedat, etiamsi testator in eo testaméto nihil reliquerit monasterio, adhuc enim monasterium conqueri ex hoc non potest, neq; ei aliqua portio competit in monachi bonis ac patrimonio, vt expressim tenet Bart. in d. auth. si qua mulier. d. nume. 7. versi. ex hoc dico, cuius opinio est communiter approbata secũd. Rip. in d. l. si vnquã. d. quæstion. 35. num. 94. C. de reuocand. donat. qui arbitratur esse pura veritatẽ, & secundùm Couar. vbi supra. qui illam sequitur, & esse communem testatur D. Costa in cap. si pater. 2. part. versi. testatore mortuo, numer. 10. de testam. in 6. Eandem profitetur hodie esse magis communem Iul. Clar. vbi supra illam sequutus, dicens, quòd ab ea non recederet in practica, attenta dispositione d. §. illud, generaliter loquentis, & quia sibi iustior & æquior videtur, & magis fauet testamento (saluo tamen semper iudicio sanctæ Ecclesiæ, cui in omnibus se subijcit, prout nos quoque facimus) existimantque hanc sententiam esse veriorem, magis communem & tenendam, contra eam, quam Imol. vbi supra communé etiam esse existimauit, & nostram hanc probarunt vbi supra Augustin. Beroi. nu. 519. cum sequẽtibus & D. Molin. nu. 47. licèt contraria opinio sit cómunis Canonistarũ, quã resoluit & sequutus est Andreas Alciat. in rubrica nu. 48. ff. de lib. & posth. prout eum refert Costa vbi supra. Si tamen aliquid relinquatur monasterio titulo institutionis, sine dubio non iritatur testamétum per professionem secundũ omnes, vt testatur Imol. in d. l. 1. nu. 11. de testam. est communis secũdum Abb. in d. c. in præsentia, nu. 49. in fi. & Iul. Clar. vbi supra,
13 præsupponẽtẽ, † idem esse, si id titulo institutionis non relinquatur, sed alio relicti titulo.

14 Secundò ampliatur magis recepta sententia, vt procedat, etiamsi in præd. casu non sit seruata solennitas iuris communis, quia si hoc permittitur militi armatæ militiæ, qui pugnat pugna corporali, multo magis debet permitti ei, qui de proximo cingendus est cœlesti militiæ, vel militi cœlestis patriæ, vel qui pugnat pugna mentali, & contemplatiua: ita tenet Bart. in d. authentica si qua mulier, numer. 7. versic. ex hoc dico. C. de sacrosanct. Ecclesijs, & in l. 1. nume. 12. C. eodem. Abbas & Decius in d. capit. in præsentia, numer. 6. post Anton. de Butr. ibi est communis opinio secundùm Decium d. consil. 1. nume. 3. &

licét in puncto iuris patiatur aliquã difficultatem, in practica tamen obtineret propter authoritatem Bart. & sequaciũ, vt credit Iul. Clar. vbi supra in princip. sed eam nimis nouam, & suspectã putat Mech. de succes. creatio. §. 21. n. 174. & cõtrariũ cum Nauar. & alijs tenet atque afirmat Molina Theologus de iustitia & iur. in 2. tracta. disputation. 139. pagi. 751. in versi. ad id, estq; verius meo iudicio. † Secundò deducitur ex supra dicta magis comuni distinctio. Bart. & cętero-
15 rum, quòd si nulla religionis cogitatione testamentum cõditum fuerit, sequuta professione reuocetur, quasi ex noua voluntate, & propter ingressum religionis, quia monasterium hoc casu loco filij habetur. Quod procedit, siue testator in ipso monasterij ingressu non solùm seipsum, sed etiam bona sua expræsse monasterio dedicauerit, siue tacitè, vt ex mente cõmunis patet, quanuis con- 17
trarium velit Iul. Clar. vbi supra, in versic. retẽta, imò quod prędicta cõmunis sit intelligenda tantùm quando testator expresse se & bona sua ingrediens monasterio dicauit, secus si tacitè, tunc enim non creditur quòd per huiusmodi tacitam voluntatem dicatur reuocata prior expressa volũtas: quem sequutus est D. Molin. vbi supra nu. 45. hæc namq; moderatio coincidere hac in specie videtur cum sententia Ant. de Butrio. Abb. & Fel. vbi supra, cõtra quos cum magis recepta & veriore distinctione Bart. supra docuimus tenendum quare eam tenentes, moderationem hanc Iulij Clari, & Molinæ reijcere debemus, ex eo enim quòd testator tempore testamenti de religionis ingressu non cogitauit, præsumitur mutata voluntas per professionẽ religionis bonorum capacis, siue tacitè, siue expresse tunc tempo-
16 ris dicatio personæ, & bonorum fiat: † quod enim permittitur liberè testari a iure ingressuris religionem, vt in d. § illud. & in d. auth. nunc autem. loquitur ac procedit, & necessariò intelligi debet in cogitantibus de ingressu religionis eo tempore, atq; id in animo gerentibus, vt ex ipsis iuribus patet, præcipuè ex d. §. illud. per quem cætera iura intelligenda sunt, ex eo enim deducta fuit d. auth. nunc autem. Verba autem d. §. illud, hæc sunt: Illud quoq; decernimus, qui in monasterium introire voluerit, antequàm ingrediatur, licentiam habere suis vti, quo voluerit modo: quare meritò vt tunc per religionis ingressum ac professionem non rumpatur testamentum, cùm nihil noui, quod prius non fuerit cogitatum, contingat: secus si tempore testamenti conditi de religione cogitatum minimè fuerit, tunc enim nouus casus cõtingens religionis, & sic agnatione posthumi, hoc est monasterij, quod hoc casu pro filio habetur, meritò vt testamẽtum prę cedens rumpat, siue dicatio personæ, & bonorum expresse vel tacitè fiat: & hęc est potissima differentiæ ratio inter hos duos casus distinctionis comunis.

Limitatur tamen primò hoc secundũ membrum distinctionis Bart. & cõmunis, vt testamentum factum ab eo, qui religionis ingressum minime cogitauerat, professione sequuta rumpatur solum quoad legitimam portionem monasterio competentem vt placet Anto. de Butrio in d. c. in prędicta. quem sequitur D. Couar. vbi supra d. nume. 5. in versic. ipse verò, quanuis eos increpet D. Molin. vbi supra num. 47. intelligens ipsos loqui in casibus, in quibus ipse Molin. dixit testamentum non reuocari facta professione, nempè etiamsi de religione non sit cogitatum, quando dicatio bonorum postea monasterio expresse facta non est, sed tacite à iure. Nã cùm hoc casu verius, & magis comuniter receptum sit, testamẽtum rumpi, aduersus opinionem Antonij & Molinæ, atq; sequacium, admitti rectè poterit hæc moderatio Couar. vt rumpatur solũ quoad legitimam portionem monasterio competentem: quòd si opinio Antonij & Molinæ sequenda foret (quod diffitemur) declaratio Molinæ rectè quoque procederet: nos verò, quod prædiximus, tenemus. Quinimò & Iul. Clar. vbi supra. §. testamentum. quæst. 28. versic. retenta.

tenta. in fin: etsi contra prędicta secundum membrum distinctionis Bart. tenuerit, vt vidimus, adhuc hanc limitationem sequitur, dicens hoc casu quantum ad institutionem testamẽtũ rumpi, sed quoad reliqua credit testamentum ipsum sustineri iuxta dispositionem auth. ex causa. C. de hib. prę. vel exhęred. cuius opinionem libenter probo, etsi D. Molin. vbi supra, dicat eam probare se nó posse.

18 Secundò limitatur secundum membrum distinctionis Bart. vt procedat in religione capaci bonorum, & successionum, vt prædiximus: secus in religione incapaci bonorum immobilium, quia tunc absq; dubio testamentum non rumpitur per huiusmodi religionis ingressum ac professionem, sed imò ab ipsa vires assumit, non aliter ac si ipse ingredies naturaliter fuisset mortuus, vt prædiximus in principio huius. c. & omnes cõmuniter DD. de re hac agentes profitentur, & eos refert ac sequitur D. Molin. vbi supra, nu. 43. post Iul. Clar. & infra latiùs docebimus.

19 In dubio autem quando non constat, vtrùm testator tẽpore testamenti, de religione cogitauerit, necne, ex interuallo temporis à testamento ad religionis ingressum, id iudex arbitrabitur: vt si in breui religionem profiteatur, arbitretur testatorẽ de religione cogitasse, ac proinde testamentum non reuocetur iuxta primum Bart. distinctionis membrum commuuiter approbatum, cum his, quæ ei adiecta fuere supra pro ipsius declaratione: si verò multum post tempus id contigerit, arbitrio eiusdem iudicis, con- 23
trarium existimabit, ac proinde testamẽtum rũpetur, iuxta superius dicta, quod constat ex opinione. 3. Anto. de Butrio, & sequacium supra adducta, & prętereà ab omnibus probatur. vt testatur D. Couar. d. nu. 5. vbi supra in versi. his verò ad- 24
dendum est cõmunis secundùm D. Molin. vbi supra, nu. 46. plures referentem, & Crassum de succes. §. testamentum. quæstio. 34. nume. 4.

20 Illud prætereà adijciendum est, monachum ante professionem posse validè testari, ac proinde ipsius testamentũ per professionem non reuocari, vt pote factum eo tempore, quo testator liberam habuit testandi facultatem: cui conclusioni adstipulatur text. in. c. 4. de regular. & ita tenet glos. in authentic. ingressi. C. de sacrosanct. Ecclesijs, & ibi optimè Bart. in repet. nu. 1 & in lectura. nu. 4. cum sequentibus. Bald. n. 1. & Salicet. 3. Greg. Lopez in. l. 17. glos. 1. titu. 1. part. 6. intelligens eam. l. quæ videbatur contrarium probare, post professionem tacitam vel expressam, & Iul. Clar. vbi supra versi. dixi, & D. Molin. vbi supra. nu. 52. cum sequentibus, & est communis secũdùm alterum Molinam de iustitia & iur. 2. tractatu. disputatione 139. col. 747.

21 Monachus namq; nouitius intra annum probationis tanquam laicus censendus est: nec dicitur monasterium ingressus, qui nondum fecit professionem secund. Bar. in d. auth. si qua mulier. nu. 20. vbi cęteri scribentes. Fulgos. Paul. Alex. & Corn. in l. si quis hæredem. C. de instit. & substit. tex. in c. religioso. de sentẽtia excomunicationis lib. 6. & in. c. nó solum, & in c. cõstitutionem. de regular. Beroi. in d. c. in præsentia, nu. 552. Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. glos. 8. nu. 34. cum sequentibus, quos refert, & sequitur D. Molin. vbi supra, nu. 53. sequitur alios referens. Menoch. de arbit. iud. lib. 2. centur. 5. casu 436. nu. 4.

22 Ex quo infertur, quòd vbi fit mentio de ingressu religionis, intelligitur cum effectu, vt ex glos. fin. in d. c. in prędicta ibi, Ita quòd teneat monachatus, notat Felin. ibi nu. 32. † Vnde si maritus relinquat aliquid vxori, si ingressa fuerit monasterium, intelligitur de ingressu cum perseuerantia, vt per Angel. consi. 33. incip. Constantius Arcol. Bald. & Salicet. in d. l. si quis hęredem. & alios, quos refert, & sequitur Feli. d. nu. 32. † Tandem hinc procedit, quod decidit Archid. in c. cum simus. 12. quæstio. 2. dicens, quòd vouens ingredi religionem, non satisfacit, si ingrediatur, & exeat: refert & sequitur Felin. vbi supra sed de hac re latiùs agemus infra c. 22. de requisit. ad vo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum obligat. &c. versicul. quòd si quis votum.

35 Et quod prædiximus, monachum ante professionem posse testari, procedit etiam sine licentia prælati secundũ Couar. vbi supra, in fi.d.nu.5. aduersus Roder. Xuarez allegat. 20. col. vlti. & Archid. in c. nunc autem. 19. q. 3. aliud volẽtes, & opinonem Couarr. in hoc sequitur Crassus de succes. §. testamentum. quæst. 34. nu. 5. & Molina Theologus vbi supra.

26 Sed an hodie procedat, stante. c. 16. de regular. & monial. sancti Concilij Trid. sessione. 25. dubitare quis poterit, ita vt ad hoc vt testamentum monachi validũ sit, seruari debeat forma d. c. necne? cuius litera ita se habet: *Nulla quoq; renuntiatio aut obligatio antea facta, etiam cum iuramento, vel in fauorem cuiuscunque causæ piæ, valeat, nisi cum licentia Episcopi, siue eius vicarij fiat intra duos menses proximos ante professionem, ac non aliàs intelligatur effectu suũ sortiri, nisi sequuta professione: aliter verò facta, etiamsi cum huius fauoris expressa renuntiatione etiam iurata, sit irita, & nullius effectus. &c.* Videtur primò idem seruãdum fore in proposito, tum ex eo quòd verba Cõcilij sunt generalia, ibi, Nulla quoque renuntiatio aut obligatio, &c. quæ nostrum casum comprehendere viden- 30
27 tur, † qui enim totum dicit, nihil excludit, & verba vniuersalia omnia includũt. l. Iulianus. ff. de leg. 3. Dec. in. l. omnia. in 31
princi. ff. si cert. pet. & consil. 245. visis ijs, col. 1. versi. sed tamen supra dictis. Alex. cõsi. 46. visis, & accuratè, in princi.
28 lib. 1. & alios referens Becius consi. 100. nu. 16. libr. 1. † tum etiam quia ead. ratio in vtroque casu militare videtur, quo casu rectè indefinita in dispositione. l. equi pollet vniuersali, secundũ eund. Becium consi. 57. nu. 30. lib. 1. Concilium etenim in hac parte eam formam renuntiationum nouitiorum introduxisse videtur, vt libertati monialium vel monachorũ consuleret, ideòque licentiam Episcopi, siue eius Vicarij requisisse videtur, vt excluderetur omnis metus, ac coactio con-
29 sanguineorũ siue affinium. † Hinc est, vt idem Concilium statim cap. sequent. in hæc verba prorumpat: *Libertati professionis virginum Deo dedicandarum prospiciens sancta synodus statuit atq; decernit, vt si puella, quæ habitum regularem suscipere voluerit, maior 12. annis sit, non antea eum suscipiat, nec postea ipsa, vel alia professionem emittat, quam exploratierit Episcopus, vel eo absente, vel impedito, eius Vicarius, aut aliquis eorum sumptibus ab eis deputatus, virginis voluntatẽ diligenter, an coacta, an seducta sit, an sciat, quid agat: & si voluntas eius, pia ac libera cognita fuerit, habueritque conditiones requisitas iuxta monasterij illius, & ordinis regulam, nec non monasterium fuerit idoneum, liberè eã profiteri liceat cuius professionis tempus ne Episcopus ignoret, teneatur præfacta monasterio eum ante mensem certiorare: quòd si præfata certiorem Episcopum non fecerit, quandiu Episcopo videbitur, ab officio suspensa sit:* qui quidem Episcopus, siue eius Vicarius, intra quindecim dies hoc examen tenetur facere, aliàs non possunt in hoc se intromittere: & non debent plus interrogare quàm sacrum Concilium vbi supra præcipit, vt cauetur in bulla Pij V. Pontificis Maximi confirmationis, & nouę cõcessionis priuilegiorum omnium ordinũ mẽdicãt. c. 7. incip. Volum⁹ etiã, data Romę ann. Incarnat. Domini 1567. 17. Calend. Iulij, † & ita praxis obtinuit, vt tempore, quo hoc examẽ fit, licentia simul ad profitendum & renuntiandum monialibus nouitijs concedatur. † Hæc autem omnia militare quoq; videntur in testamenti cõfectione, coram iudice enim cessat omnis præsumptio fraudis ac metus, vt in l. 1. C. de præd. decur. lib. 10. & ibi Bartolus. l. 1. in fin. l. 2. de his qui per met. iud. nõ appellau. l. fi. in princip. ff. quod met. causa, & in terminis ita voluit & tenuit D. Spino. in suo specul. testam. glos. 12. nu. 50. pag. 305.

His tamen non obstantibus, contraria sententia (salua semper correctione sacrosanctæ matris Ecclesiæ Romanę, cui in omnibus me submitto) indubiè tenenda videtur, imò quòd monachus nouitius siue monialis possit durante anno nouitiatus testamentum liberè condere,

dere absque præd. solennitate, & licentia, de qua in d. capit. 16. sess. 25. Concil. Tridenti. id enim tantùm loquitur in contractibus renuntiationum, siue obligationum inter viuos, non verò in vltima volũtate; vt patet ex illis verbis, Nulla quoque renuntiatio, aut obligatio; hæc enim ad actus inter viuos gerendos propriè, & secundùm directum sensum literæ referuntur, non verò ad testamen-
32 ta: † si enim Concilium id voluisset, expressisset: argumen. l. vnicæ. §. sin autem ad deficientis. in versi. nam si contrariũ volebat. C. de caduc. tolled. & in. c. inter corporalia. ibi: Vnde si citra, de translat. Episcopi, & in. cap. ad audientiam. de decim. Cõgerit plura in proposito Tiraq. in. l. si vnquam. C. de reuocan. donatio. Roland. à Valle consil. 68. nu. 35. lib. 4 Becius consil. 12. verbo, *libertis.* num. 3. cum sequentibus nu. 44. & consi. 32. num. 16. lib. 1. & præterea idem probatur in verbis Concilij statim sequentibus, ibi: *Ac non aliàs intelligatur effectum suum sortiri, nisi sequuta professione, aliter verò facta, &c.* Frustra ergo ac superuacanee hoc præciperet Cõcilium (quod minimè est
33 dicẽdum) si de testamẽto idem sentiret: cùm vltima voluntas deambulatoria sit ex sui natura vsque ad mortem, vt in. cap. cùm Marthæ. de celeb. Miss. cum reliquis. † Prętereà, ea quę speciali indigent adnotatione, nisi notentur, videntur quasi neglecta: argumen. l. item apud Labeonem. §. ait prętor, versi ea enim. ff. de iniur. cũ simil. ibi à glossa, neglecta, cõgestis. Cùm igitur iure communi monachus nouitius, vel monialis nouitia, du-
34 rante anno probationis, liberé, & absq; aliqua licentia prælati, vel prelatæ, testari possit, vt probauimus, hocq; à Concilio Tridentino expressè non corrigatur, quod non mutatur, quare stare prohibendum est? vt in. l. sancimus. C. de testam. l. præcipimus. C. de appell. cum simil. Nec obstat prima ratio in contrarium adducta, scilicet quòd verba Concilij generalia sunt, &c. nam respondemus, verum quidem esse, attamen cum adiectione renuntiationis, siue obligationis, & ideò ad specificata referuntur, cùm de his tantum senserit Concilium, & sic ad actus inter viuos: argumen. l. si de certa. cum materia. C. de transactio. Vnde hoc voluit Concilium, vt nullus contractus inter viuos à religiosis noui tijs fieri possit renuntiationis seu obligationis bonorum, nisi seruata forma d. Concilij: non tamen ideò idem dicendũ est in testamentis, cùm de his nec verbũ vllum in Concilio adiectum sit. Non obstat & secũdum fundamentum supra in contrarium adductum, nempe ex identitate rationis in testamentis, & in contractibus; hoc namque non ita est, quãdoquidem contractus ex sui natura statim irreuocabilis sit, & ideò summa libertas in huiusmodi monialibus & monachis nouitijs ad eum celebrandum requiritur, ac demum forma tradita à Concilio vbi supra: ad testamentum verò condendum secus, vt prædiximus, quandoquidẽ id deambulatorium sit vsque ad mortẽ, vt prædiximus, & ideò diuersum ius statui debet inter contractus & vltimas voluntates hac in specie, cùm militet diuersa ratio; quæ est vna ex limitationibus ad d. regulam assignari solita: & ita hanc sententiam principalẽ tenui, quam uis dubius, in mea repetitione. c. quãuis pactum. de pact. in 6. in verb. dum nuptui tradebatur. nu. 4. quam nunc certiùs probo: & post hęc scripta probauit etiam Ludouic. Molin. Theologus vbi supra, pagin. 750. versic. ambiget fortasse, &c. & Ioan. Gratiã. nos referens in reg. 456. nu. 7. & nouissime Caualc. 3. p. decisio. 10. n. 113. † Vltimò non possum nõ mirari, quòd Iacob. Menoch. de arbit. iud. lib. 2. centuria. 5. casu 436. nu. 8. vir doctissimus, circa intellectum. d. c. 16. de regular. & monial. session. 25. Concilij Triden. opinatus fuerit formam præfatam renuntiationis fiendæ à religiosis constitutam esse, vt minor. 16. ann. (de quo in. c. præcedenti) id agat eo tempore, quo magis fiat proximus ætati maiori, quocirca existimat ipse, locum non esse Cõciliari constitutioni, quando ingressus religionem esset ætatis. 17. annorum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum,vel maioris,nam is quandocunque intra annum professionis liberè posset se obligare,& bonis suis renũtiare, cùm hoc in casu cesset illa minor ætas 16. annorum,quæ adhuc apta nó est ad profitendum religionem , neque ad se obligandum,vel renuntiandum,iuxta Concilij definitionem:hoc etenim inauditũ, & contra literam Concilij Trident. d. c.16.est,dum generaliter loquitur in omnibus religiosis nouitijs, cuiuscunque ætatis sint,minimè distinguens inter minores & maiores 16.ann. At verò.c.præcedens certam ætatem definiens ac requirens ad professionem faciendam, nó pertinet ad decisionem d.c.16. statim sequentis , cùm hoc diuersam habeat dispositionem à præcedenti , vnde nullam necessariam connexionem habẽt inter se hæc duo capita.Firmiter igitur est tenendum,monachum vel monialem,minorem vel maiorem 16.annorum, teneri seruare formam præscriptam à sacro Concilio Trident. in renuntiationibus faciendis,aliàs verò renuntiatio & obligatio erit nulla,vt in d.c.16.expressè cauetur:quod minimé patitur subauditionem & intellectum ac restrictionem Menochij.

35 Supereſt vt videamus, an monachus iam professus possit testamentum ante professionem à se factum reuocare? In qua quęstione Bart.in d.authẽ.si qua mulier.n.11.C de sacrosanct.Eccles. tenet,quòd quando quis ingreditur religionem fratrum Minorum,nullo modo potest illud reuocare : quia sicut per mortem testamentum cõfirmatur irreuocabiliter ex parte testatoris,ita per ingressum huius religionis : & quia fratres Minores non possunt post professionem factam de rebus mundanis aliquid disponere , vt in Clemen.exiui de paradiso. de verb. signifi.& ita in hoc casu non habet locum dispositio d.authen. si qua mulier , quæ permittit post ingressũ disponere:si verò ingrediatur aliam religionem , possit reuocare testamentum , donec vixerit: argumen.l.res vxoris. in fine. C. de donatio.inter vir.& vxor. & in.l.sed & si mors.§.1.ff.eod.vbi expressè probatur, non sufficere mortem ciuilem,sed naturalem requiri ad confirmandam irreuocabiliter donationem inter viuos , vel causa mortis,inter virum & vxorem:ita que donatio pendet,vt vir post mortem ciuilem possit eam reuocare. Idem ergo videtur dicendum in specie nostra:& ante Bart.eand.opinionem prius tenuerũt indicta authen.si qua mulier . Petrus & Cyn.colum.fin.nu. 4. & ibi Iacob. Butric.in final.verbis:sequitur etiam ibi Salicet.nu.7.& Paul. Castr. etiam nume.7. id permittens tantùm in fauorem monasterij,vel filij , non verò in fauorem extranei:quod Bald.ibidem nu. 8. expressè tenuit,& Greg.Lopez in loco statim citãdo.Idem Bart.in.l.1.C.de testam.eand. sequitur Archid.in d.c.si qua mulier.19. quęstio.fi. & Ant.de But. in d.c.in præsentia.nu.34. & consi. 79.Aret. in d.l.1. de testam.num.5. Ant.Rosel.in auth.ingressi.colum.vltim.C.de sacrosanct. Eccles. Guillerm.Benedict.in c.Raynuntius.de testam.in verb. mortuo itaq; testatore. in.1.nu.300 & sequentibus.Iul Clar.vbi supra d. q. 28. in fin.vbi id permittit inter liberos tantùm , secus inter extraneos : & hæc fuit opinio quasi communis & verior,secundùm Roderic. Xuarez allegat.20.nu.27. in versi.plus dico, quòd & si non,& c.& ad hoc eum refert Crassus de succeſſ.§. testamentum.quęs. 34.num.8.quam esse communem etiam profitetur Tellus Fernãd.in.l. 17.Taur. nu.6.fallitur tamen , dum allegat Abb. & Beroi.in d.c.in præsentia,pro hac sententia,cùm potius ipsi teneant contrarium , vt infra videbimus . † Quinimò 36 ex hoc concludit Ant.de But.vbi supra, quòd licet primum testamentum fuerit conditum cum septem testibus , valebit tamen secundum cum duobus vel tribus testibus , vt in.c.relatum. & in.c.cũ esses.de testam.quia nunc actus subijcitur dispositioni iuris Canonici:itẽ quòd valebit simplex reuocatio , licèt non sit elapsum decennium, sicut exigitur.in.l. sancimus.C.de testam.

His tamen omnibus nó obstantibus, contraria

contraria sententia verior est & tenenda,imò quòd testamentum factum ante professionem,post eam mutari aut reuocari non possit,quia professus testari nó potest,etiam si professus sit eam religionem,quæ communia bona habere possit , quia tẽpore professionis omnia eius bona ipso iure transferuntur in ipsum monasterium,vt in d.auth.ingressi,& in c. quia ingredientibus. 19.quęst.3. & in auth.de monachis.§.illud. & eo præsertim , quòd huiusmodi professus mutat statum,& amittit libertatem quoad secu lum,& sic nó habet velle nec nolle, quã
37 uis vera libertas sit seruire Deo. † Monachus namque quoad effectum testandi, seu contrahend, ipro mortuo habetur: text.in.l.Deo nobis.C.de Episco.& cleric. & in auth. ingressi. C. eod. & in.c. in præsentia,de probatio.vbi omnes scribentes.D.Molin.vbi supra.nu.63. Poterit tamen testari inter liberos,iuxta dispositionem.d.auth.si qua mulier.&.l.17.
38 titul. 1. part.1. inter alios lecus: † & an possit in fauorem vnius filij melioratio nẽ facere,vel maioratum instituere, differit latissimè D.Molin.vbi supra.num. 55.& sequentibus,& nu.64.cum sequentibus,an monachus professus possit testari,& melioratione facere in fauorẽ ascendentium,deficientibus descendentibus legitimis . De priori agit etiam & consentit cum Molina d.nu.55.alter Molina vbi supra,disputat. 141.colum.771. Et quod prædiximus , testamentum factum ante professionem , posteà mutari aut reuocari non posse,à fortiori procedit,si monachus,qui illud condidit , ingressus fuerit monasterium bonorũ immobilium incapax,quia tempore professionis amisit dominium omnium rerum suarum,& ipsius hæredibus ab intestato venientibus acquiritur:cùm igitur professus testari nó valeat (vt prędiximus) neq; testamentum antea conditum mutare aut reuocare poterit: vt in. l. si vt proponis.C.de nupt.quia eius est destruere , cuius est construere:argumen. l. tria prædia.ff. communia præd. & in. l.2.ff. de re iud.& in.c.cum inferior. de maiorit.& obed.atq; destituere,cuius est instituere:vt in.c.cum ex iniuncto.in fin.de hæret.& in.c.1.& 2.de capell. monach. diximus in consi.31.nu.18.& 19. Nec ex sola voluntate absque alio testamẽto reuocari potest,vt in d.l.sancimus.& in.§. ex eo autem.instit. quibus mod.testam. infirm.

Præterea,si vera est magis recepta sententia eiusdẽ Bart.quam supra defendimus,nempe testamentum conditum ante ingressum religionis, cum cogitatione eiusdem,minimè reuocari per professionem subsequutam,inde consequitur, ipsum post professionem mutari aut reuocari non posse:aliàs enim nó esset firmum, sed potius reuocabile,& sic deambulatorium vsque ad mortem naturalẽ: sed professione non rumpitur(vt prædi
39 ximus)ergo fit irreuocabile. † Tertiò, quia monachus post professionem moritur mundo.c.placuit.16. quæstio.1. & sic amplius non habet velle aut nolle.c. si religiosis.de elect.in 6.quare ne notetur proprietas in eo sic disponẽdo de rebus temporalibus ad libitum,non poterit testari,neque testamẽtum antea conditum mutare vel reuocare . Quartò, per text.in d.auth.si qua mulier , per locum ab speciali : si enim ibi est speciale, quòd post ingressum monasterij monachus possit aliquid ordinare in fauorem filiorum , & sic ex gratia illud sibi permittitur,regula est in contrarium, vt in l. ius singulare. ff. de legib. &. ita in specie hanc sententiam contra Bart. & sequaces probant ac tenent Abb in d.c. in præsentia. num. 61.Angel.in.l.1.ff.de testam.& ibi Imol.nu.13.hanc latè probat,& dicit verioré Iaſ. etiam in d.auth. si qua mulier.nu.27.Dec. in d. c.in præsentia.nu.68.& in d.auth. ingressi.num. 13.Rubeus consi. 155. colum. fin. & latè hanc probat Augustin. Beroi.in d.c.in præsentia.nu.537.reprobantes opinionẽ Bart.contrariam. Hanc secundam aperto ore probauit etiam D. Couarr. d.c.2. nu.9. & hanc opinionẽ plures allegans testatur veriorem & receptiorem cõtra priorem Velazquez in.l.17.Taur.glo.6. nume.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nu.5.& in.l.44.glos.7.nu. 3.Eandem sequitur & dicit communem cumNauar. & Couarr.quos citat Molina Theologus vbi supra,disputatione 140.colum.
40 756.†Quæ sententia non solùm procedit, si reuocatio testamenti fiat in fauorem extranei, sed etiá si in fauorem monasterij:adhuc enim huiusmodi reuocatio nó valebit:quod expressim probarunt August.Beroi.& Couar. vbi supra,ex méte eorum,qui secundam præfatam sententiá tenent:tametsi Baldus & Paul.Castr. in d.auth. si qua mulier.(vt prædixim⁹) contrarium in terminis probent, ac ité ibidem Ias.nu.33. & Dec. in d.c.in præsentia,num.68.& Grego.Lop.in.l.17.in glos.*puede partir*.titul.1.par. 6.iuxta decisionem d.auth.si qua mulier,quæ id per mittit in fauorem filiorum. Verùm tex. ille,vt modò dicebamus, tãtum abest vt non solùm non probet hanc partem,sed
41 potius contrariam,& sic nostram: † decisio enim d.auth.si qua mulier,specialis est, & ex gratia, ac proinde in propria specie, & in suo tantùm casu seruanda, nempe cùm inter proprios liberos legitimos & naturales,quibus pater nocere non potest,monachus testari vult, propriaque bona inter eos diuidere, legitima non diminuta:& quod eis non dederit,monasterio competet, illis namq; nũquã pater præiudicare potuit quoad portionem legitimam eis debitam:monasterio autem potuit per testamentum factum cogitatione præmissa ipsius ingressus,etiam tacitè, instituendo extraneum ante professionem:quod non impedit d.auth.si qua mulier.nec Regia.l. ei similis.17.tit.1.par.6.vt optimè respó det Couar. vbi supra, & ideò veriorem existimo & tenendam supra dictam secundam sententiam negatiuam, cũ sua ampliatione iam relata.

42 Superest vt respondeamus ad d.l.res vxoris,& ad d.l.sed & si mors. §.1.C.& 43 ff.de donat.inter vir. & vxor. in quibus iuribus contraria sententia suum robur facit. Sed re vera nihil obsunt nostræ veriori:prior etenim lex loquitur in contractu donationis inter viuos: secunda in donatione causa mortis,quæ magis accedit contractui, quàm vltimæ voluntati; vt notatur in. l. 1. in princip.ff.de dot.prælegat.& ideò cùm deportatus sit capax contractus, vt in.l.si mandauero. §.is cuius bona.ff.mand.nil mirum,si donationes illæ non publicentur per publicationem bonorum ipsius donatoris,vt ibi patet, & sic meritò quòd possit ille eas ante mortem reuocare: secus quando agitur de reuocatione testamenti facienda per illum,qui nullo modo potest testari,vt in casu proposito,nam tùc stat regula, quòd sicut non posset facere de nouo,sic neq; reuocare, nec tollere iam factum,vt prædiximus:nec sola reuocatio verbalis testatoris sufficeret,nisi instituatur hæres,vt notat Bar.in.l.si iure.ff. de leg.3.Ita respõdet Imol. in d.l.1.n.13. ff.de testam. Vel veriùs & secundò ipse respondeo,quòd deportatus siue relegatus,quanuis amiserit libertatem,non tamen voluntatem neq; facultatem cõtrahendi:at verò monachus per professionem,cùm transierit in ditionem ac potestatem sui prælati, se & sua Deo dicãdo, ac proinde non habeat velle nec nolle (vt modò dicebamus)consequitur,testamentum antea factum non posse reuocare,neq; immutare,ac diuersitatis rationem satis iuridicam esse inter vtrunque casum.Quod comprobari potest ex illo Matthęi.19.cùm Simon Petrus dixit ad Iesum:Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te,quid ergo erit nobis?(Apostolorum enim fuit vera religio) & ideò dixit Petrus, Reliquimus omnia; quia propriam voluntatem reliquerũt, ac Magistrum sunt secuti,idcòque meruerunt habere vitam ęternam. Qui igitur relinquit suam propriam voluntatẽ, alteriq; eamtradit cũ sua persona, vt facit monachus cũ profitetur,ea caret, ac per consequens reuocare testamentum antea factum minimè poterit. † Præterea,tunc mors ciuilis æquiparatur naturali, quando mors ciuilis operatur eundem effectum,quem naturalis, vt in d.l. res vxoris.in 1.responso:secus verò si eũdem effectum nó operaretur, vt in ead.

l.in

l.in 2.responso, & in d.l.sed & si mors. §.per quę text.hęc est cómunis theorica ibidem, quã sequuntur Cyn. Bart. Bald.& Salic.in.d.l. Deo nobis. C.de Episco.& cleric.& alij plures,quos refert Roderic.Xuarez d.allegat. 20. in versi. omnes isti capiunt fundamentum, &c. & Emanuel Costa in d.§. & quid si tantùm. 2.part.nu.13.ff. de lib. & posthum. communis secundùm Ioan.Vinc.Hondedei consi.62.nu.35.estque communis opinio,vt plures allegans testatur Menchac.de success.creat.§.21.nume. 172.in in versi. est tamen verum, vbi dicit esse 47 tutiorem,& communem etiam sententiam,cũ alijs pluribus doctoribus, quos
44 citat;† vt mors naturalis nũquã æquiparetur ciuili, neque è contra, nisi in casibus à iure expressis,vt ibi latiùs per eum & Hondedei vbi supra, numer. 4. quas comunes etiam refert Pelaez de maiorat.2.part.quæstion.3.numer.36.& Velazquez in.l.4.Tauri glos. 4.nu. 2. & 3. & vltimam præd.D. Spino in suo specul.testam.glos.12.num.35. sed in nostra specie mors ciuilis,hoc est,professio monachi,eundem effectum operatur,quem naturalis,quantum ad voluntatem:quia sicut ipsa extinguitur morte naturali, vt in.l.4.ff.locati,eum simil.ità per professionem,vt prędiximus:sine voluntate enim testamentum reuocari non po-
45 test, vt patet: † at verò indeportato & relegato mors hæc ciuilis non operatur eundem effectum,quę naturalis,deportatus namque,vel relegatus, habet volũtatem,ac proinde potest reuocare donationem vxori suæ inter viuos, vel causa mortis à se prius factam, vt in dictis iuribus:quod mortuus facere non potest:ergo meritò quod prædicta mors ciuilis in illa specie non operetur eundem effectum, quem naturalis operaretur.Inde est,quòd si vir ille esset damnatus in metallum, per quam damnationem perderet ciuitatem & libertatem, cùm per illam efficiatur seruus pœnæ, cõfirmaretur donatio inter viuos ab eo vxori facta,quia præd. mors ciuilis tunc temporis operatur eundem effectum dissolutionis matrimonij,quę operareturmors naturalis, vt expressim probatur: vt in d.l.res vxoris.in.1. responso. sed quia in secundo non idem operatur, vt prædiximus,ideò potest maritus deportatus, & sic mortuus ciuiliter, eam reuocare, vt vt ibidem deciditur:† præmaximè quod d.l.res vxoris in.1. responso,non habet locum in donatione causa mortis, quia illa non confirmatur, sed irritatur per mortem ciuilem, ex qua amittitur ciuitas & libertas, vt ibi dicit glos.& DD. quod sequitur Rodericus Xuarez vbi 46 supra.

Facto igitur testaméto, quod per professionem rumpi non possit,iuxta supra dicta,statim facta ipsa professione,bona hæreditaria,siue legatum ad institutum hæredem, vel legatarium, pertinebunt, si monasterium sit incapax bonorum: quòd si eorum sit capax, hæreditas vel legatum morte naturali ipsius monachi ad hæredem vel legatarium pertinebit, in eius verò vita ad monasteriũ:ita Bar. in d.auth.si qua mulier.nu.9.& 11.& ibi Paul.Cast.nu.4.& alij relati per Ias.ibi, num.26.idem Bart. in.l.res vxoris.C.de donat.inter vir. & vxor. & in.l.1.nu.7. ff.de testam.vbi Aret.num.6.dicit hanc esse communem opinionem,eamq; sequuntur Ant.de Butrio, & Abb. in d.c. in præsentia.nu.58.Felin. 55.& Dec.97. & hæc est communis sententia, secundùm Alex.consi.13.volum.3. & Roderic. Xuarez d. allegat.20.in vers.preter eà est communis sententia, vbi plurimos refert:sequitur etiam & communẽ profitetur D.Couar.d.c.2.de testam.num. 6. & eam probat Guillerm. Benedict. vbi supra in verb. mortuo itaque testatore, el.1.nu.297.& nu.302. est communis,vt plures, allegans loquens in substituto, testatur Hondedei vbi supra num. 37.& 38.sequitur Molina Theologus vbi supra pag.755.Quanuis Feli.vbi supra,nu. 56.aliud teneat,quando ingressus est testator monasterium incapax bonorum, nępe vt tunc quoq; expectãda sit mors naturalis:sed communis & tenenda sententia habet contrarium.

Imol.

Universidad de Deusto
Biblioteca

48 Imol. autem in. l. 1. n. 15. de testam. aliter in hac specie resoluit, distinguens in hunc modum: quòd aut constat de mente ipsius disponentis, quòd voluerit expectari mortem naturalem, & tũc illa expectabitur. l. Statius Florus. §. Cornelio Felici. ff. de iure fisc. etiam si quis ingressus fuerit religionem mendicantium, secundùm Bald. in d. l. 1. idem erit, si sciens se ingressurum monasterium, voluerit & ordinauerit disposita statim sortiri effectum post mortem suam: nam intelligitur in dubio de morte naturali: argumen. l. ex ea. §. insulam. ff. de verb. oblig. l. fi. C. de his qui veniam ætatis impetrauerunt. aut constat quòd ipse disponés voluit, vt statim post mortem ipsam ciuilem (quæ in ipso ingrediente dicitur esse demum facta professione, & nó antè, per notata in. c. beneficiũ, de reg. iur. in. 6.) testamentum sumeret effectũ, seu per ingressũ religionis, & tunc statim sumet effectum: argum. eorum, quę habentur in. l. in conditionibus primum locũ, in princip. ff. de cond. & demonst. & in 49 auth. de monachis. §. illud quoque, sępe allegat. aut sumus in dubio, & tunc considerandum est, quòd aut quis fecit testamentum, sciens se ingressurum monasterium; & tunc satis videtur posse dici, quod velit dispositionem suam statim sortiri effectum, per id quod habetur in d. §. illud. non enim videtur tunc esse mens eius, quòd transeat in monasteriũ illud, quod eidem non relinquit, sed alteri, cùm sciret ingressum monasteriũ haberi pro mortuo, vt in d. l. Deo nobis. C. de Epis. & cleric. Et hoc procedit, siue sit ingressus professionem mendicantiũ siue non mendicantium, cùm vtroque casu eadem ratio videatur concurrere. Si autem quis fecit testamentum, nó cogitans de ingressu monasterij, licèt postea ex post facto illud ingrediatur, si intrauit religionem fratrum Minorum, cùm illi sint funditus incapaces ex eorũ regula, & præsertim successionum, vt in Clementi. exiui de paradiso. §. cupientes. de verb. sig. tunc tale testamentum statim sortietur effectum, cùm illa mors statim habeat eundem effectum, quem naturalis: si verò ingrediatur religionem Prædicatorum, vel alium ordinem mendicantium, & tunc fortè posset tolerari opinio Angeli, scilicet vt fratres possint accipere, vt vendant commoditatem percipiendi fructus illorum bonorum ad vitam illius ingressi, & pretium illud conuertant in necessitates monasterij, quia isti non videntur adeò incapaces, vt sunt Minores: quòd si velint accipere, vt teneant ipsa immobilia, hoc nó possunt, tanquã eorum incapaces: vt in c. 1. de religios. dom. isti enim non sunt mendicantes ex regula, sed solùm ex cõstitutionibus, vt notat Federic. de Senis. consi. 12. Ex quo patet, quòd si monasterium esset bonorum mobilium capax, seruanda foret præcedens communis resolutio doctorum, quæ habet, vt morte naturali monachi hæreditas & legata ad heredem & legatarios pertineant: in vita verò ipsius ad monasterium, vt ex mente Imolæ ibidem colligitur.

Nunc videndum est, an hęc dicta Ioã. Imolę iure procedant. Et quidem quoad primum & secundum membrum, quando constat demente ipsius disponentis, siue quòd expectetur mors naturalis sui ipsius, vel ciuilis, hoc est, vt statim post mortem suam ciuilem, id est, facta professione, testamẽtum suum sortiatur effectum, benè loquitur meo iudicio, dum tenet, quòd in vtroque casu seruetur voluntas testatoris, quando clara est, vt in auth. de nuptijs. §. disponat. collatio. 4. & in d. auth. de monachis. §. illud quoq; & in d. l. in cõditionibus primum locũ. Per quam doctrinam declaratur & moderatur singulariter præcedens communis, vt non procedat, quando aliud constiterit manifestè ex voluntate testatoris, quia tunc ipsa erit seruanda in proposito: & ita opinionem Imolæ in d. secundo membro, nempè quando testator expressè in testamento cauit, se velle hæredem institutum bona accipere, eisque vti & frui statim post religionis ingressum, vt tunc monasterium, etiam viuente monacho, à testatore excludatur, probat

etiam Couar. in d. c. 2. num. 8. ad fin. de testam. post Ludouic. Gozadin. consi. 41. num. 11. & 17. quem refert est que res manifesta, secundùm Molin. 50 Theologum vbi supra. † In dubio autem, facta mentione mortis, intelligitur de naturali tantùm, secundùm Imol. vbi supra, cui in hoc etiam consentio: & sequitur Roderic. Xuarez d. allegat. 20. versi. prætereà est communis sententia, ibi, in tantùm, &c. sequitur Hondedei vbi supra, nu. 2. quod notatur in. c. susceptum. de rescript. in. 6. notat Petrus de Ancharr. in d. c. in præsẽtia. in. 5. not. ab. de probat.

51 Quo ad tertium verò membrum doctrinæ Imolæ in primo casu, nempe quãdo sumus in dubio, quia non constat ex mente testatoris, quæ mors sit expectanda, an naturalis, vel ciuilis, nec alicuius mortis mentionem fecerit, vt tunc 53 sit dicendum, voluisse testatorem dispositionem suam statim sortiri effectum, quando fecit testamentum sciens se ingressurum monasterium, & sic quòd hoc casu statim facta professione hæres institutus, vel legatarius habebit hæreditatem, seu relictum, non expecta morte naturali: certè meo iudicio in hoc lapsus est doctissimus Ioan. Imol. tùm quia loquitur contra communem doctorum resolutionem superiorem, quę hoc casu expressè tenet, quòd quando monasterium est bonorum capax, in vita monachi debeat gaudere prædictis bonis, & post mortem naturalem ipsius ea pertinent ad hæredem vel legatarios: nam si monasterium est incapax bonorum, nulli dubium quòd morte ciuili monachi sortiatur plenum effectum suum testamentum, vt prędiximus: tùm etiam, quia testator hoc casu non est cẽsendus velle derogare iuri comuni supra dicto, quinimò potius se cum illo conformare, vt tradunt DD. in. l. hęredes mei. §. cùm ita. ff. ad Trebell. sicque in dubio non potest mens contraria elici, sed potius conformis iuris dispositioni: fallitur igitur Imola contrarium existimans: & ita in terminis Paul. Parisi. in additio. ad Bart. in d. authenti. si qua mulier. numer. 9. litera. F. agens de præfata opinione Imolę, inquit, Considera de veritate eius, quia dura est decisio: & contrarium etiam videtur velle Paul. hic, & omnes alij: sicque est contra mentem communis opinionis prędictæ, & ideò nec vera nec tenenda, vt existimo.

52 Restat secundus casus tertij membri doctrinæ Imolæ, quando quis fecit testamentum, de ingressu religionis minimè cogitans, & ingressus est postea religionem incapacem bonorum, quòd tunc testamentum statim per religionem sortiatur effectum, non expectata morte naturali: & in hoc rectè dicit, estque communis opinio, vt modò diximus, & prius in principio huius capitis.

Si verò in hac specie ingrediatur ordinem Prædicatorum, vel aliorum mendicantium, vel etiam aliam bonorum capacem, dum sentit Imola, hoc casu post mortem monachi naturalem bona pertinere ad institutum, vel legatarium virtute præd. testamenti, & in vita ipsius ad monasterium, modo quo ipse Imola hoc moderatur, vt vidimus, & sic præsupponit valorem testamenti, hoc est contra doctrinam Bart. magis communiter approbatam, quam supra defendimus atque probauimus, quæ habet, vt testamentum eius, qui eo tempore non cogitauit de ingressu religionis, rumpatur per professionem, quasi agnatione posthumi, ac proinde non est tenenda opinio Imolæ contra communem opinionem præfatam, vt supra monuimus, sicque monasterium hoc casu, si est bonorum capax, vel pretij eorum, id habebit ac consequetur pleno iure.

Ex supra dicta doctrina cõmuni, quæ habet, vt in prędicta specie expectanda sit mors naturalis monachi, vt ipsa sequuta, hæreditas vel legatum ad hęredẽ vel legatarium pertineat, in vita verò monachi ad monasterium, consequitur, ꝙ si interim dum viuit prędictus monachus, hęres ab eo institutus, vel legata-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rius, cui aliquid est à se relictum, decedat, ita quòd testator superuiuat eidem, hæreditas huiusmodi vel legatum erit caducum, ac per consequens ad suos hæredes non pertinebit, sed remanebit perpetuò monasterio: argumen. d. l. Statius Florus. §. Cornelio Felici. ff. de iur. fisci. vbi probatur, fideicommissum relictum in diem mortis hæredis, non cedere ante diem mortis naturalis, etiam si hęredis bona ob delictum sint confiscata: & reddit text. rationé, quia posset prius ipse fideicommissarius mori. Idem in donatione facta à viro vxori, probat l. res vxoris. C. de donat. inter vir. & vxor. per quæ iura hãc sententiã in nostris terminis tenet Bart. in d. auth. si qua mulier. nu. 10. Abb. in capit. in presentia. numer. 58. & 59. & ibi Felin. numer. 55. de probat. sequitur etiam plures allegans, innuẽs esse communẽ, Roderic. Xuarez d. allegat. 20. versi. prætereà est cómunis sententia: est cómunis sententia, vt alios allegans affirmat Molina d. colum. 755. Sed contra hanc sententiam primò considero, q̃ per professionẽ monachi, & sic morte ciuili eiusdem, testamentum præcedens, factum cogitatione ingressus, firmum ac irreuocabile efficitur, iuxta superiora omnia, quæ prædiximus: ergo si hæres vel legatarius monachi viuit tẽpore prædictę professionis, licèt postea decedat in vita monachi, ius hoc irreuocabile, qđ ex testamẽto ac professione monachi acquisiuit, ad hæredes transmitter, cùm sit certũ ac in re, & per cõsequẽs hæreditas nõ erit caduca, neq; legatũ, sed ad hęredes hęredis vel legatarij pertinebit. Secũdò, quia licet in vita monachi monasteriũ capax bonorũ debeat frui eius bonis, de quibus in testamento disposuit, dominiũ tamen ipsorũ statim per professionẽ acquisitũ videtur hæredi, vel legatario. Tertiò, quia licèt testamẽtũ huiusmodi monachi nõ confirmetur nisi morte naturali eiusdẽ, hoc verũ esse videtur, quatenus & respectu effectus atq; executionis ipsius: respectu tamen valoris irreuocabilis per professionẽ inducitur, vt probauimus: ergo per eã acquiritur ius irreuocabiliter hæredi, vel legatario, licèt posteà in vita monachi is decedat. Quartò, quia si testamẽtũ huiusmodi, quãdo quis ingreditur monasteriũ incapax bonorum, statim post mortẽ ciuilẽ ipsius monachi, hoc est, per professionẽ, effectũ habet cõsummacũ, ac si tunc naturaliter moreretur, ablq; eo quòd venientibus ab intestato eiusdẽ vllum ius competat in vita monachi, ita & eodem modo videtur dicendũ in nostra specie, vt quanuis monasterio bonorum capaci in vita monachi competat vsusfructus prędictorum bonorum, cùm tamen ius irreuocabile acquisitum fuerit hęredi vel legatario monachi per professionem ipsius, quanuis præd. hæres, vel legatarius posteà in vita sui testatoris decedat, nihilominus hæreditas vel legatum huiusmodi per mortem monachi deferatur acpertineat ad hęredes, præfati heredis vel legatarij.

His tamen non obstantibus, sententia Bart. supra dicta & cómunis tenẽda ac obseruãda erit in praxi, tùm propter ipsius authoritatẽ, & quia neminẽ contra dicentẽ inuenio: tũ etiam, quia supra adducta cõtra eum facili negotio diluũtur si consideremus, quòd quanuis testamentũ huiusmodi professione monachi firmetur, & irreuocabile fiat, hoc tamẽ verum est & procedere videtur, quoad firmitatem ipsius, ne reuocetur aut rumpatur mutatione status, vel alio testamento: secus tamen quoad alios effectus iuris, quos operatur in proposito mors naturalis testatoris, non verò ciuilis: ac proinde hæc non est ita fortis in proposito, ac naturalis, nec operatur eandem effectum, iuxtà communes traditiones. Prętereà q̃ testamentum monachi confirmetur & irreuocabile fiat per ipsius professionem, intelligitur, dum tamen hæres vel legatarius superuiuat, & sic ipsis possit deferri hæreditas vel legatum, aliàs secus, quia efficitur caducum. Insuper verum nõ videtur, quòd in vita monachi solùm vsusfructus competat monasterio, dominium verò hæredi vel legatario: vtrumque enim monasterio competit

competit durante vita monachi, vt sentit recté Imol. in d. l. 1. n. 15. ff. de testam. cum onere restituendi hæredi vel legatario post mortem monachi: ergò si interim decedat hæres vel legatarius, nõ est quid transmittat ad hæredes, sed iure caduci penes monasterium bona prædicta pleno & perpetuo iure permanebunt, sicut in casu d. §. Cornelio Felici, moriẽte fideicómissario in vita hæredis gratiati, euanescit fideicómissum. Nec instantia successorum ab intestato, quãdo monasterium incapax est bonorum, quòd ipsi non succedant, aliquid concludit: in illa etenim specie, stante causa testati, nõ habet locum successio ab intestato: in nostra verò monasteriũ non iure intestati
54 ocupat bona, sed iuris dispositione. † Hęc autẽ cùm ita se habeãt, rectèq; procedãt vno tamen casu videtur locũ non habere, nẽpe quando hæreditas vel legatum eius cõditionis esset, vt in vita ipsius hæredis, vel legatarij monachi verificari aut deferri non posset, sed post mortem eiusdem hæredis, siue legatarij: veluti si monachus testaretur de hæreditate, vel legitima sibi debita, vel de parte ipsius in bonis parentis viuentis in fauorẽ eiusdem parentis, nõ enim præfata hæreditas monacho deferri potest in vita ipsi? parẽtis, quia viuẽtis nulla est hæreditas:
57 vt in. l. qui superstitis. cũ simil. ff. de acqui. hæred. necessarium q̃; est vt parens in vita filij monachi decedat, ad hoc vt eidem filio parẽtis hæreditas deferatur.

Si enim filius prædecederet, nihil haberet neq; transmitteret ad alios hæredes
55 in bonis parentis: † quia in vita patris nullũ ius habet in bonis ipsi?, etiã pro legitima, neq; in spe cõsiderabile, nisi tãtũ post mortẽ patris, & tũc dicitur quasi debita sibi legitima, vt in. l. 1. §. si impubere ff. de colla. bon. ibi: Præmatura est enim hæc species collationis, cũ adhuc viuat is, cuius de bonis quarta debetur: & ita per illum text. ex pluribus authoribus comprobat late Becius consi. 34. nu. 17. cum sequẽtibus lib. 1. & iterũ consi. 74. nu. 5. cũ sequẽtibus eod. lib. 1. vbi nu. 24. quòd quanuis filius ius nõ habeat in bonis patris purũ & de præsenti, habet tamen ius conditionale, scilicet si filius patri superuixerit, & hęreditas fuerit delata, quia spe, & legis quadã ordinatione hæreditas patris debet ad filios peruenire, & tale est votum parentũ l. scripto. ff. vnde lib. l. cum ratio. ff. de bon. damnat. licèt talis exequtio viuo patre fieri non possit: & allegat Ripam dicentem, quòd quantum ad effectum disponendi, filius nullum ius habet in bonis patris, secus quantum ad effectum conseruandi & admittendi spem successionis deuoluẽdæ ab intestato. Vnde est, vt renuntiatio filij bonorum parentis in vita eiusdem, ac cum ipsius licentia facta, tacité intelligatur facta, si ipsi filio deferatur, &
56 non aliàs. † Quo fit, vt si filia tempore renuntiationis hæreditatis paternæ, nihil pro dote acceperit, ipsius pactum, etiam iuratum, non excludet eius filios ab hæreditate aui, qui mortem post filiam obierit: quippe renuntiatio præd. intelligatur, si hæreditas patri eius filiæ deferretur, vt tenet Roma. in d. l. qui superstitis, cuius opinionem sequuntur & testantur esse communem Alex. & Dec. in. l. pactũ dotali. n. 18. C de collat. & plures referens D. Couar. in. c. quanuis pactum. 3. part. relect. §. 2. num. 6. versi. sed si filia. de pact. in. 6. † Quinimo, & si idem
57 Roman. vbi supra diuersũ esse iudicet, quoties filia, dote congrua ei constituta, id pactum fecerit, & eius opinionem veriorem esse in hoc etiã existimẽt Dec. vbi supra, & consi. 181. nu. 7. & Guiller. Benedict. in. c. Rainũtius. de testã. verb. duas habens filias. nu. 181. & Anto. Rub. consil. 42. num. 6. adhuc in hac eadem specie verius & receptius est, nepotes iure proprio, quanuis ex persona matris admittendos esse: renuntiatio enim prædicta matris eum sensum habuit, si ei non renuntianti foret delata hæreditas patris, secundùm Bal. in d. l. pactũ dotali, quęstio. 2. & ibi Alex. & alij idem probant, & est magis cómunis, & melioribus rationibus fulcita, secundũ Marãt. disputatione. 10. nu. 13. & nu. 8. refert authores huius opinionis: sequitur etiã &

testatur communem plures referens D. Couar. vbi supra, num. 4. & inquit Bald. consil. 437. quædam puella, in princip.
58 lib. 1. † quòd impossibile est vt quis per renuntiationem excludatur à futura successione, nisi demum successionedelata, & non anté: & quòd renuntiatio tacitam habeat códitionem, si hæreditas renuntianti fuerit delata, tenet alios allegans Becius consi. 74. nu. 12.

Consequitur igitur ex supra dictis (vt ad limitationé, dequa supra in versi. hæc autè, redeamus) eius mẽtis videri esse in ea specie testatoré, dũ in fauoré eiusdem parentis testatus fuerit de re vel rebus hereditatis eiusdem sibi deferendæ, moriente ipso parente in vita monachi, ad huc effectum habere suam dispositionẽ & testamentum, cùm aliàs, nisi hoc casu & modo sortiri effectũ non posset, & sic iuxta doctrinã Imolę vbi supra. in. 2. mẽbro, cùm constet ex mẽte testatoris hoc voluisse (imò & necessarium esse ita voluisse, ne reddatur aliàs illusoria sua dispositio) seruanda erit eius voluntas, acproinde ante mortem naturalem ipsius monachi, cùm mors ciuilis sufficiat, & operetur hoc casu eundem effectum, quem operaretur naturalis, effectum ha
59 bebit suum testamentum, † in hũc sanè sensum, vt ipse parens, ac idem hæres, vel legatarius, liberè possit de rebus suis testari in fauorem tertij, ac si monachus eius filius non superuiueret eidẽ: hæc tamen subtilia ac noua sunt, & de rarò cõtingentibus (nunc tamen pendet lis simi lis) & ideò sit deliberationi locus: nihil enim núc firmo in hoc cum securitate: sufficit prædicta insinuasse: iudices maturiùs re cõsiderata, quod iustius fuerit eligant. In alijs autẽ bonis aliũde acquisitis, si monachus in fauoré parẽtis testetur, seruanda erit proculdubio sentẽtia Bart. supra dicta cõmuniter approbata, vt decedente hærede, vel legatario monachi in vita ipsius, bona remaneãt perpetuo ac pleno iure penes monasterium bonorum capax, hoc siquidẽ casu cessat consideratio noua supra facta, & in eo propriè loquitur Bart. vbi supra.

60 Iam se nobis obuiam exit quæstio illa satis difficilis examinanda, vtrùm si iussus restituere hæreditatem, vel aliquid aliud post mortem, fiat monachus ordinis mendicantium, qui nihil proprium habere possunt in cõmuni, aut in particulari, statim post professionem restituendum sit fideicommissum, an verò expectari debeat mors naturalis ipsius monachi, ita vt interim bona illa permanere debeant apud venientes ab intestato ipsius monachi, qui post monachi decessum ea bona restituent fideicommissario?

Et primò videtur expectandam esse hac in specie mortem naturalem ipsius monachi, neq; sufficere ciuilem, quę per professionẽ inducitur à doctoribus, nomine potius magistrali, quàm iuridico, quia tunc mors ciuilis æquiparatur naturali, quando illa operatur eundẽ effectum, aliàs secus, vt in. l. ex ea. §. insulã. ff. de verb. oblig. est communis resolutio, vt supra probauimus: sed in proposito non idem operatur professio, quod mors naturalis, propter dilationẽ restitutionis, quæ vtsui esse poterit venienti bus ab intestato monachi, & poterit prętereà prædecedere fideicõmissari⁹, sicq; nõ erit locus fideicõmisso, vt in. l. 1. §. vbi autẽ. C. de caduc. tollend. & in. l. 1. C. de his qui ante apert. tab. ergo mors naturalis ipsius expectanda est ad restitutionem fideicõmissi faciendam.

Secũdò facit, nã licet monach⁹ per professionẽ dicatur mortu⁹, vt in. l. Deo nobis, cũ simil. C. de Epis. & cleric. nõ tamẽ dicitur mori sine liberis, cũ monasteriũ habeatur loco filij, ita vt faciat deficere fideicommissum, vel conditionẽ si sine liberis decesserit, vt in auth. de sãctis. Epis. §. sed & hoc prędicti. & in d. c. in præsentia. cũ simil. de probatio. Tertiò pro hac parte facit, quia si aliud dicerem⁹, videretur per id impediri vita cõtẽplatiua, quia ne fortè bona vadãt ad fideicõmissariũ, abstinebit grauat⁹ ab ingressu religionis, & sic militat ratio d. §. sed & hoc prędicti. Quartò, pro eadẽ parte facit d. l. Statij⁹ Flor⁹. §. Cornelio Felici. ff. de iure fisci.

fici. vbi si ille qui iussus fuit restituere post mortẽ, deportatus sit, nõ statim admittitur fideicõmissarius, sed demũ post mortẽ naturalẽ illius, & interim fiscus gaudet vsufructu bonorũ: simile in. l. Titio & ei. ff. de leg. 2. Sed monachus nõ tãdãnato in metallũ, quã deportato assimilatur, fecũdũ Bar. in. l. cùm pater. §. hæreditatẽ. n. 3. ff. de legat. 2. ergo, &c. Quintò, quia in cõditionibus implẽdis mors ciuilis nunquã æquiparatur morti naturali, vt latè differit D. Emanuel Costa in l. Gallus. §. & quid si tantũ. in. 2. p. circa princip. ff. de lib. & posthum. quia cõditiones debẽt adimpleri in specifica forma. l. qui hæredi. in princi. & l. Mæuius. ff. de cõd & demonst. Sextò, ex tex. in. l. ex facto. §. ũ quis rogatus. el 2. in fi. ff. ad
61 Trebell. vbi † per seruitutẽ pœnæ (quã pleriq; cõtrariæ partis authores huic casui cõparariũt) fideicõmissi dies nõ intelligitur cedere, quãuis verisimile videri potuit, filio hærede in metallũ damnato fideicõmissum nepotibus statim esse repræsentãdũ: argu. l. si ita liberis. in. fi. ff. quando dies legati cedat. & l. mulier. ff. ad Trebe. vt latè probat cũ Alex Costa vbi supra. n. 8. cũ sequen. & Mẽchac. de succes. creat. § 21. nu. 174. & in terminis nostrę quæstionis hãc partẽ probarunt Salice. in. l. 1. n. 6. versi. itẽ prædicta. C. de hæred. inst. & voluit Raphael Cumã. & tẽtauit Ioã. de Imola in d. l. cũ pater. §. hęreditatẽ. n. 1. ff. de legat. 2. Alex. in d. §. si quis rogatus. nu. 5. & 6. & ibi Vincẽtius de Herculan. col. 2. qui constãtiùs hanc opinionem tuetur, & Socin. latè in repetitione. l. cũ auus. nu. 104. ff. de cõd. & demonst. Feli. in d. c. in præsentia. nu. 56. de probatio. Ioã. Crot. in d. §. & quid si tãtũ n. 13. & veriorẽ esse in pũcto iuris opinatur Ripa in d. l. ex facto. §. si quis rogat⁹. nu. 12. eãq; amplecti videtur D. Costa in d. §. & quid si tantũ. in. 2. p. nu. 12. & expressè ꝓbat, appellãs eã cõmunẽ opinionẽ modernorũ, Mẽcha. vbi supra d. §. 12. nu. 171. & idẽ Costa plures allegãs in c. si pater. 1. p. verb. si absq; liberis. n. 61. de testa. in 6. & pleriq; ex supra dictis cõcludũt, ꝙ si hoc casu monach⁹ superuixerit fideicõmissario, euanescit fideicõmissũ.

62 His tamẽ nõ obstãtibus, cõtraria sentẽtia verior & receptior est, ac tenẽda in iudicãdo & cõsulendo, nępe vt in prædicta specie fideicõmissũ statim post professionẽ monachi religionis bonorũ incapacis huiusmodi, restituendũ sit fideicõmissario, nõ expectata morte naturali monachi, cùm ciuilis præfata eũdem reuera effectum operetur, quoad acquisitionem non fiendam monasterio, quem naturalis operaretur, nullo siquidẽ tempore monasterium huiusmodi succedere potest in præd. bonis: ad quid igitur mors naturalis expectanda est? huiusmodi enim monachi, siue religiosi dicũtur mortui mũdo quoad acquisitionẽ & dispositionem bonorũ. c. placuit. 16. q. 1. & c. nullus. 2. q. 7. Monasteriũ etiã eorũ est incapax, & inhabile ad succedendũ, vt habetur in Clemen. exijt qui semi nat. §. porrò. & in Clemẽ. exiui de paradiso. §. rapientes. de verb. signifi. Secundò, per tex. in d. l. Statius Florus. §. Cornelio Felici. quem adduximus secũdùm aliã considerationem pro contraria parte, nunc verò in alijs verbis pro hac nostra & tenenda eum citamus, dũ dicit, quòd grauatus potuit interim acquirere: ergo à cõtrario sensu, cùm isti religiosi, neq; in cõmuni, nec in particulari sint capaces, non est necessarium expectare mortem naturalem grauati in nostra specie. Nec obstat quòd tex. ille nõ tãtùm ea ratione mouetur, sed etiam alia, nempe ꝙ potuit fideicõmissarius interim decedere, ac proinde licèt illa cesset, adhuc tamen sustinetur dispositio, vt in. §. affinitatis. cùm similib. inst. de nup. quia hęc in proposito non venit in consideratione, vt infra dicemus in responsione ad fundamenta cõtrariæ partis. Tertiò hæc pars cõprobatur excõmuni doctrina quã supra resoluimus atq; tenuimus in principio huius. c. quæ habet, vt testamẽtũ monachi monasterij incapacis bonorũ statim per ꝓfessionẽ cõfirmatur, ac debitũ suum effectum sortitur, non expectata eius morte naturali: ergo, &c. & ita meritò hanc secundã sententiã tenẽt Paulus de

lus de Leazar in sua disputatione, quę incipit, substitutus. Bart. nu.3. & Bal. in d.l. cũ pater. §. hæreditate. el.1. ff. de legat.2. idem Bart. in tractat. Minoric. in. 4.p. in versi. isti etiá hæredes instituti. & Ange. in d.l. ex facto. §. ex facto. per text. in d.§. si quis rogat⁹. el 2. eiusdé. l. versi. sed si seruus pœnę, iuncta glo. & in.l. interci dit. ff. de cond. & demonst. Ioá. de Imola & Paul. de Cast. in lectu. Bononiẽs. in d. §. si quis rogatus. el.2. cómunis secũdùm Alex. consi.13. circa primũ. n.2. cũ sequẽ tibus lib.3. & secundùm Rip. vbi supra, n.12. vbi plures allegat: sequitur & dicit cómunem, & ab ea nõ esse recedendũ in iudicãdo & cõsulendo, Socin. consi.92. nu.1. & 2. vol.1. vbi & num. sequẽ. eã defendit, ac respõdet fundamẽtis cõtrariæ partis: & hæc sentẽtia est receptior, secũ dùm Costã vbi supra, eamq; defendit ele ganter ex præsumpta defuncti volũtate Fortun. Garsia in d.§. & quid si tãtũ, col. 32. & sequuntur cõmuniter DD. in d.c. in præsentia. vt testatur D. Couar. eã am plexus, cõmunemq; esse profitẽs in d.c. 2. n.6. de testam. est cõmunis secũdũ Ro land. à Valle consi.97. n.41. vol.2. vbi eũ sequitur alios allegãs, & nouissimè eã te statur cõmuniter approbatã plures allegans idẽ Costa in.c. si pater. 1.p. verbo si absq; liberis, nu.61. de testam. in 6. sequitur etiam, loquens in successore maiora tus D. Spino in suo specul. testam. glos. 12. princip. nu 34. & 37.

63 Ex qua communi opinione infertur, q̃ si is monachus superuixerit fideicõmissario, ad huc nõ euanescet fideicõmissũ, quia eius dies per professionẽ monachi cessit, vt tenẽt frequẽtius authores modò relati, esseq; cõmunem profiteturMẽ chaca vbi supra, quãuis ipse contra eam teneat existimans falso, quòd forte hodie iam desijt esse communis, quam modò profitemur receptiorem sententiam.

64 Infertur etiã, secus esse in omnibus supra dictis in monasterio capace bonorũ in comuni, vel in particulari, hoc etenim casu monasteriũ, durãte vita monachi, habebit bona fideicõmisi: q̃ si monach⁹ fideicõmissario superuixerit, permanebũt perpetuò penes monasterium: verùm si fideicommissarius superuixerit monacho, eidem fideicõmissario testituentur, vt tenet Bart. in d.§. hæreditatem. nu.3. & Felin. in d.c. in præsentia. n. 55. estq; communis omnium vtriusque partis authorũ, atq; receptissima opinio secũdùm Menchac. vbi supra, qui eã sequitur, & D. Costa in d.c. si pater. verb. si absq; liberis. n.62. & Matienç. in.l.3. tit. 4. gl.3. n.3. lib.5. nouæ Coll. Reg. fol.111.

Reliquũ est, vt satisfaciam⁹ per ordinẽ fũdamẽtis supra iactis pro priori parte. Et quidẽ primo respõsũ est in primo secundæ receptioris & tenẽdæ sententiæ: nec obstat, q̃ expectatio mortis naturalis monachi, vsui esse poterit veniẽtibus ab intestato ipsius, quoniã id stãte causa testati, nõ est habẽdũ in cõsideratione, † 65 quia quãdiu est locus testamẽto, succes sio ab intestato cessat, vt in.l. quãdiu. cũ similib. ff. de acquirẽ. hæred. Bar. & DD. in.l. neq; 15. §. hęres institutus. ff. eodem.

66 Nec etiã curatur in hac materia, q̃ poterit interim decedere fideicõmissarius: qđ probatur, quia si rogatus de restituenda hæreditate, dãnetur in metallũ, statim fit locus fideicõmisso: vt in.l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Trebell. per quem tex. ita tenet Ange. Raphael & cõmuniter DD. in d.§. si quis rogatus, vt testatur Socin. d. consi.92. n.2. Menchac. d. §.21. n.173. vbi post Costã vbi supra. n.7. refert alios eiusdem opinionis authores: & tamen si hoc casu expectaretur mors naturalis, posset deficere fideicõmissũ per prędecẽtiã fideicõmissarij: ergo hoc nõ est in cõsideratione. Cũ igitur hoc sit statutũ in dãnato in metallũ, à fortiori idẽ erit dicendũ in professo ordinis mẽdicantiũ, qui veri⁹ dicitur mortuus, vt probat Soci. vbi supra. n. 2. versi. sed pro solutione.

67 Nec cõtra modo dictã cõmunẽ sententiã Angeli & sequaciũ obstat inductio tex. in d.§. si quis rogatus. el 2. versi. fi. facta per D. Costã vbi supra. n.11. ad probãdum, q̃ fideicõmissum post mortem hæredis alicui datum, nõ debeatur nisi post mortẽ hęredis, etsi maximè seruus pœne effectus fuisset. Nã in primis tex. ille solùm

solùm agit de electione filij, cui restitutio fideicommissi faciẽda est, an amitta tur per deportationem, vel damnationẽ in metallum: & in.1. casu, nẽpe deportationis, probat tex. ille non amitti: in secundo verò eam non esse dandam seruo pœnę constituto: non verò agit, an statim per constitutionẽ seruitutis pœnæ, morte naturali minime expectata, sit restituendũ fideicõmissum, necne. Præterea, tex. ille in versi. fi. incipit, sed si seruus expresse loquitur, quando grauatus restituere fideicommissum, nullo antè cõcepto filio, fuit cõstitutus seruus pœnę: arguit tamen Costa à contrario sensu, quòd si cõceptis ante filijs, seruus pœnæ fuisset effectus, nõ statim sine liberis videtur decessisse, & fiscus cũ suo onere bona vẽdicaret: hoc autẽ tex. nõ asserit: & quãuis verũ sit, hũc nõ videri statim sine liberis decessisse, quando quidẽ filios haberet ante cõstitutionẽ pœnæ, vt colligitur ibi ex mẽte Iurisconsulti à cõtrario sensu: nõ tamen ibi probatur, aut innuitur, q̃ fiscus statim bona vendicabit. Deniq; ad amittẽdã illam electionem, de qua in illo tex. in seruo pœnæ, nihil interest quòd filij ante præd. pœnã sint nati, vel nõ, vtroque enim casu seruus pœnę amittit eã, cùm pro mortuo habeatur, vt rectè ibi existimauit glo. verb. nullo ante, quę cõmuniter tenetur secundũ Clau diũ ibi infine, vt refert Costa d.n.11. in fi. tamet si eam expositionẽ Accursij absurdam esse dicat, & plerisq; non probatã, sed nihilominus vera est, cùm glo. illa nõ dicat, seruum pœnæ, qui antè liberos susceperit, decedere sine liberis (hoc enim falsũ esset, & quod voluit & potuit Costa iure improbare) sed amittere præd. electionẽ, siue ante constitutionẽ præd. pœnę liberos susceperit, siue nõ. Nec glossę opinioni, & cõmuni obstant verba tex. ibidẽ, Nullo ante cõceptio filio, quæ conditionẽ importare videtur: ergo ipsis ante cõceptis, cessat dispositio illius tex. nã fatemur, filijs ante natis, posse hũc seruũ pœnæ parere cõditioni, & cũ liberis videri decessisse: nõ tamẽ inde sequitur, electionẽ illã nõ esse amissã, quanuis libe ti antè nati fuissent, vtroque enim casu seruus pœnæ effectus electionem illam iure amisit, cùm habeatur pro mortuo: & hoc est quod dixit glo. præd. & quidẽ rectè, potuit enim in habitu eligere, quia habebat filios ante constitutionem seruitutis pœnæ, & sic parere conditioni, licet in actu eam electionem exercere nõ valeat, propter constitutionem pœnæ, qua habetur pro mortuo, & sic amisit, vsum siue exercitium electionis, habuit enim ius eligendi, & sic parendi conditioni, quanuis eius vsu sit priuatus.

Non obest secundum fundamentum cõtrarię partis de tex. in auth. de sanctiss. Epis. §. sed & hoc præsenti. & tex. in.c. in præsentia, de probatio. vbi probatur, q̃ monasterium habetur loco filij, & facit deficere fideicõmissum relictũ sub cõditione, si sine liberis decesserit, quia hæc iura procedunt, quando tale monasteriũ fuisset capax bonorum in comuni: sed quando quis ingreditur monasterium, quod in cõmuni non est capax bonorũ, vt in nostra specie, tunc communis est opinio, quòd admittatur substitut⁹, quia vt prædiximus, tex. in d.§. sed & hoc præsenti, loquitur in monasterio capace bonorum, ad quod transeunt bona, sicq; resultat fauor monasterij, vt probat ille tex. dum dicit, Monasterio competere voluit; quæ ratio cessat in præd. nostra specie: ita Socin. vbi supra, nu.2.

Ad tertium respondeo, non impediri ex hoc vitam contemplatiuam, cum huiusmodi monachus intrare possit aliam religionem quàm incapacem, vt bene probat Socin. vbi supra. num.3. Alio modo, & rectè, respondimus lib.1. Canoni. quæst. c.32. nu.57. Ad quartum respondeo, quòd deportatus non habetur pro mortuo, quãdoquidẽ non amittit libertatẽ, sicut monachus professus, ac proinde per deportationẽ nõ cedit dies fideicõmissi: præmaximè q̃ in d.§. Cornelio Felici. mater grauata restituere, nõ fuit deportata, sed condemnata ex delicto, ex quo bona sua fuerunt publicata, vt patet ex tex. iuncta glos. verb. condemnata. Ad quintum respõdeo, id procedere,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cùm mors ciuilis non operatur eundem effectum, quem naturalis, aliàs secus, vt in proposito contingit, iuxta communem opinionem, cuius non semel supra meminimus.

Sextum etiam & vltimũ non obest, quoniam tex. in d §. si quis rogatus, el 2. non id probat, sed potius facit in contrarium; & sic pro nostra receptiori sententia, quam tuemur, dum ibi fit differentia inter deportatum & condemnatũ in metallum, & sic seruum pœnæ, vt ille liber factus eligere possit, cui liberorum restitutionem facere debeat hæreditatis (fuit enim grauatus, vt cui vellet liberorum, hæreditatem restitueret) hic verò, nullo ante concepto filio, seruus pœnę factus parere conditioni præfatæ non possit, decessisseque sine liberis videtur, & cùm decedit, electionẽ illam, quam Papinianus deportato dedit, huic dari non oportet: & ita Angel. ex illo tex. potius desumpsit argumentum pro hac secunda sententia (vt prædiximus) quinimò, vt supra vidimus, secundùm communem opinionem, rogato restituere hæreditatem damnato in metallum, statim cedit dies fideicommissi: quo fit, vt præfatum sextum fundamentum Costę, præterquam quòd in illo tex. non probatur, iure non subsistit, nec huic secundæ parti, quam defendimus, aliquid obsit.

69 Hodie tñ nemo bene natus à principio ex supplicio fit seruus, & sic nõ perdit libertatem, neque matrimonium dissoluitur, vt in auth. de nuptijs. §. quod autem, colla. 4. & in auth. sed hodie. C. 70 de donat. inter vir & vxor. † Serui enim pœnæ dicebãtur in metallum damnati, & in opus metalli, & si quid eis in testemento datum fuerat, pro non scripto erat, quasi non Cæsaris seruo datum, sed pœnæ, vt in l. quidam. ff. de pœnis, & olim iure communi testari non poterãt, eius tamen bona certo modo diuidebantur inter filios, vt in l. cum ratio. §. si plures. ff. de bonis damnatorũ. l. 5. tit. 31. par. 7. auth. bona damnatorum C. de bon. damnat. Sed lege fori. 5. titul. *de las mandas* lib. 3. fori, de parte bonorum, quę non confiscabatur, poterant testari, vt latè hæc declarat Tellus Fernand. in l. 71 4. Taur. numer. 14. cum seqq. † Hodie autem ex l. 4. Taur. quæ est l. 3. tit. 4. lib. 5. nouæ Coll. Reg. *El condenado por delito a muerte ciuil o natural, puede hazer testamento o codicilos, o otra qualquiera vltima voluntad, o dar poder a otro que lo haga por el, como sino fuesse cõdenado, el qual y sus comissarios puedan disponer de sus bienes, saluo de los que por el tal delito fueren confiscados, o se ouieren de confiscar, o aplicar a la Camara de su Magestad, o a otra persona alguna.* Cùm igitur condemnato ad mortem, siue ciuilem, siue naturalem, permittatur factio testamenti actiua, vt in d. l. Regia, iam 72 non est seruus pœnæ ex damnatione, † quia nullus seruus pœnę potest facere testamentum, vt prædiximus: ita Greg. Lop. in d. l. 5. in glossa magna, incipient. *señalados*, ac per cõsequens poterit etiam hodie capere ex testamento, non ex vi extensionis, neque correlationis, neque ex vi maioris efficaciæ, sed ex vi defect' causæ, ex qua simul oriebatur effectus pœnæ, scilicet non posse testari, vt subtiliter ac verè deduxit ac probauit Tellus ibidem num. 32. resoluens, quòd cùm hæc causa defuit, quia ex damnatione non efficitur seruus pœnæ (cùm possit facere testamentum) omnes effectus simul pereunt; non quia fuerint, & desierint esse, sed quia nunquam fuerunt; propterea quia dãnatus ex d. l. 4. Taur. non subdit se tali pœnæ. † Ex quibus & 73 nouissimè inferri poterit, quòd cùm hodie damnatus ad mortem, non efficiatur seruus pœnæ, propterea quod lege Regia permittitur ei testari, & ideò omnes effectus seruitutus perierint, qđ per damnationem in metallum non fiat statim locus fideicommisso; sed expectanda sit mors naturalis ad restitutionem ipsius, & interim fiscus potietur dictis bonis, & sic hodie non procedit communis opinio modò relata, quam ex Nicolao de Neapol. Angel. Raphael. & alijs communiter DD. attulimus, vt ex d. auth. sed hodie. contra cõmunem tenent

tenent & latè probant Alexan. in d. §. si quis rogatus. el. 2. nu. 6. & D. Costa in d. §. & quid si tantum. 2. part. nu. 8. cum sequẽtibus, & Menchac. d. §. 21. de succes. creat. nu. 174. respondens d. §. si quis rogatus. el 2. inducto supra in contrariũ: & eandem sententiam sequitur & dicit communem D. Spino vbi supra, nu. 36. Hoc tamen planius contra comunem 76 fit hodie ex supra dicta consideratione noua. l. 4. Tauri, & ideò tenendũ in damnato ad metallum.

74 Nihilominus tamen in monacho professo ordinem bonorum incapacé procedet etiam hodie nostra magis recepta sententia, vt statim fieri debeat restitutio fideicommissi, morte naturali ipsius monachi minimé expectata: quoniam monachus huiusmodi, neque testari potest, nec bona possidere, sicut nec ipsius monasterium, ac proinde cùm mors hęc ciuilis in eo idem operetur quoad propositum, de quo agimus, quod mors naturalis, vt supra probauimus, meritò vt naturali æquiparetur: secus in damnato ad mortem ciuilem, is namque cùm hodie non dicatur ita mori, sicut qui naturaliter moritur, quandoquidem iam nõ efficitur seruus pœnæ, quia testari potest, non tenebitur statim restituere fideicommissum; quia etiamsi per damnationem in metallum dicatur mori, mors hæc hodie non operatur in eo idẽ, quod mors naturalis operaretur: præmaximé cùm etiam condemnatus ad mortem naturalem, possit hodie testari, vt in d. ll. Regijs.

75 Sed est quæstio summè difficilis, atq; inter vtriusque iuris interpretes satis controuersa, vtrùm filius legitimus in vita patris religionem profitentis bonorum capacem, possit petere legitimam portionem sibi competentem in bonis patris, & ad illam soluẽdam, viuo patre, monasterium compelli possit, necne? Qua in re Alberi. Iacob. Butric. & Bar. in authen. si qua mulier. nu. 22. C. de sacros. Eccles. tenet, quòd filius eam petere minimé possit, sed demum post mortem naturalem patris. Primò, per tex. in d. authen. si qua mulier, cui consonat. l. 17. tit. 1. par. 6. vbi pater ingressus monasterium, habet postetatem in vita sua diuidendi bona sua inter liberos, prout voluerit, legitima non diminuta: ergo ad id compelli non potest, neque necessitas inducitur, sed tantùm post mortem ipsius compelli poterit monasterium, cùm text. ille aliud non expresserit. † Secundò, quia portio legitima filio non debetur nisi post mortem naturalem patris, vt in. l. 1. §. si impubere. & ibi Bart. ff. de collat. bon. & in. l. lex Cornelia. ad fi. ff. de vulga. & pupill. substit. est cõmunis opinio, vt plures allegans testatur Mẽchac. lib. 1. controuer. illustrium. c. 37. num. 2. Tertiò, quia possibile est quod iste filius moriatur antequam pater: ergo interim est in suspenso, vel pendenti: argumen. l. Statius Florus. §. Cornelio Felici. ff. de iure fisci. cũ simil. cui sententiæ fauet ex presius d. l. 17. ibi: *Empero si despues q̃ entrasse en la religiõ, se muriesse ante que partiesse lo suyo à sus herederos, assi como sobredicho es, sus hijos deuen auer su legitima parte, è el monasterio lo otro:* & in expresso hanc sententiam tenẽt doctores cõmuniter in d. authen. si qua mulier. præcipuè Petrus & Gyn. colum. fin. versi. quæro vndecimo, & ibi Salicet. & Iaf. nu. 50. testantur eam esse magis communem, & sequuntur Ant. de Butrio, & Feli. in d. c. in præsentia, nu. 56. vbi plures allegat, de probat. & ibi Dec. nu. 67. testatur esse comunem eam sequutus: hanc dicit veriorem Abb. in. c. cum simus. de regular. Alex. in. l. si cum dotem. nu. 13. ff. soluto matrimonio: & istam veritatẽ esse dicit Bald. in. c. si pater. de testam. in. 6. prout eum refert Alex. vbi supra: idem tenet Aret. in. l. 1. ff. de testam. & cum eádem videtur transire, latè agens & dicẽs esse comunem, Ioan. de Anania in. c. 2. nu. 16. de delict. puerorum, & testatur communem eam sequutus Greg. Lopez. in d. l. 17. in glos. *sus fijos*, per illam. l. & per d. authen. si qua mulier. & Menchac. plures allegans, dicensque esse communem Legistarum, & interminis iuris ciuilis indubitatam, & quòd etiam de iure cano-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nico sit tenenda, de succes. creat. §. 21. n. 175. Testatur etiã cõmunem eam sequutus Guillerm. Benedict. in d.c. Rainutius. verb. mortuo itaq; testatore. el 1. nu. 299. de testam. eand. longè veriorem affirmat, & pluribus fundamentis comprobat idem Menchac. controuer. illust. lib. 1. c. 37. num. 10. licet dicat non facilè discerni, quæ nam sit receptior opinio: est magis communis secundùm Didac. Perez, qui eã tenet in l. 1. pagi. 75. versi. dubitatur præterea, tit. 2. lib. 6. ord. & in monacho intestato hanc partem dicit esse veriorem, securiorem & receptiorem, Angul. in l. 1. glos. 6. nu. 6. tit. *de las mejoras*. lib. 5. nouæ collectio. regio.

77 Contraria tamẽ pars probari expresse videtur hodie in d.c. cum simus. de regular. quo tex. iuris pontificij professores moti sunt omnino ad tenendũ contrariũ: inquit enim text. Sanè nostris auribus est relatum, quòd cùm. B miles secum filio suo discretionis annos nullatenus attingente, ad quoddam monasterium cum bonis suis etiam contulisset, dictum filium suum fecit habitum suscipere monachalem, & infra. Discretioni tuæ taliter respondemus, quòd si dictus puer ad annos discretionis peruenerit, & habitum retinere noluerit monachalem, si ad hoc induci nequiuerit, non est vllatenus compellendus: quia tunc sibi liberum erit eum dimittere, & bona paterna, quæ ipsi ex successione proueniunt, postulare. Ecce ergo tex. qui videtur expressus in finalib. verb. ibi: Et bona paterna, &c. nam illud verbum, Proueniũt, est præsentis temporis, & sic statim in vita patris potuit filius ille legitimam suam postulare: & tex. ille est singularis adhoc secundùm Abb. ibi, & eum commendat Bald. in d. authen. si qua mulier. colu. fi. nu. 14. dicens, hoc videri verũ de æquitate canonica, quia filij potuerunt intentare cõdictionem ex canone pro ista legitima, statim facta professione per patrem, per d.c. cum simus. Ioan. Andr. & DD. in d.c. cum simus. ad idem est glos. in. c. transmissæ. verb. mota, in versi. sed quomodo. ibi: Dicunt quidã, &c. qui filij sint legit quæ alibi non est, secundùm Abb. ibi, & est singularis secũdum Aret. in. l. 1. num. 6. ff. de testam. sed illa glos. refert opinionem quorundam, non tamen in ea permanet.

78 Secundò, pro hac eadem parte inducitur tex. in d. authen. si qua mulier, quatenus permittit patri religionem professo portiones legitimas filijs assignare, qđ minimè permitteretur, si bona illa à monasterio, patre viuente quoad legitimã filiorum auferri non possent: si enim filius non posset petere legitimam in vita patris monachi, quorsum daretur ibi patri facultas diuidendi substantiã post ingressum inter liberos, cùm ius esset acquisitum monasterio retinendi illam legitimam toto tempore vitæ patris: sed quia filij poterant petere, & debebat pater ante ingressum bona diuidere inter liberos, ideò fit illa specialis gratia, vt possit ea diuidere inter eos post ingressum: ita Abb. qui expresse hanc opinionem probat ex supra dictis in d.c. in præsentia, nu. 59. dicens, quòd quicquid sit, maximam habet hæc opinio æquitatẽ: ex quo enim pater abijcit filium à cura sua, æquissimum est vt non habeat mendicare alimenta à monasterio: hanc etiã opinionem defendunt Corset. & Anan. eosque referens D. Couar. in d.c. 2. num. 7. de testam. vbi quoq; citat Bald. Nouell. de dote. 1. part. colum. 3. & est in nu. 11. dicentem hanc opinionem esse communem Canonistarum, non inficians rẽ dubiam esse, fatetur tamen hanc opinionem esse æquiorem, & quòd in vtroque foro seruari oporteret propter maximã æquitatem, cui innititur: eandẽ esse communem Canonistarum plures allegans testatur Menchac. vbi supra, referens etiam nonnullos Legistas eam tenentes de æquitate canonica per d.c. cũ simus.

79 Quid tenendum in re hac? Ego veritati, & puro iuri inhærẽdo existimo, priorem sententiam Legistarum esse veriorem ac receptiorem, & proinde tenendam in iudicando & consulendo, quanuis secunda opinio, & sic Canonistarum sit æquior: hanc tamen æquitatem non intelligo teneri iudices sequi: quinimo rectiùs ac securiùs eos facturos, si priorem iuridicam sententiam amplectantur, per fundamenta eiusdem, quæ magis concludunt quàm secundæ.

Tota difficultas pendet super intellecta text. in d.c. cum simus. de regularib. quem Canonistæ pro se expressum putant: sed tamen facilis est responsio, nẽpe tex. illum minimè probare, quòd in vita patris monachi professi, eius filius petere possit legitimam, quia de hoc verbum nullum in eodem text. Cùm igitur in eo non dicatur in vita patris, quis poterit, vel audebit id intelligere, vel supplere, in derogationẽ iuris ciuilis, quod habet, vt filius non possit petere legitimam à patre in vita suã? iuris enim correctio in dubio non præsumitur, nec inducenda est, nisi expressè fiat, quia quod non mutatur, quare stare prohibetur? vt in. l. sancimus. C. de testam. & in. l. præcipimus. C. de appell. Nec obstat, quòd principium tex. loquatur de patre viuo, & de filio simul religionem ingredienti 82 bus, quia in fine, vbi sunt verba præfata, quibus Canonistæ fundant suam opinionem, hoc non repetitur, quin potius manifestè ostenditur contrarium, patrem scilicet esse iam mortuum naturaliter, quandoquidem, vt patet ibi, Et bona paterna, quæ sibi ex successione proueniũt postulare. illa enim verba, ex successione, &c. indicant, patrem tunc fuisse mor-
80 tuum, † quia non dicitur filius petere debitum ex successione, nisi quando pater est mortuus, vt notat glos. singularis in c. 1. 18. quæst. 1. quod latè probat Ioan. de Anan. in. c. 2. de delict. puerorũ, nu. 16. Dec. in d.c. in præsentia. nu. 67. post Salicet. in d. auth. si qua mulier. & ita patet ex integra d. cap. cùm simus. quòd pater erat mortuus, vt testatur eam vidisse Felin. in d.c. in præsentia. nu. 56. quem refert & sequitur Guillerm. Benedict. vbi supra d. nu. 299. licet D. Couar. vbi supra nu. 7. contrarium dicat, nempe ex integra decretali constare, patrem viuere eo
81 tempore, quo portio legitima tradẽda erat Ego integrã vidi ex Ant. Contio, quæ post primam partem text. illius, dum dicitur, Secundò & infra, prosequitur huiusmodi. Cumque ipsi puero disciplina monasterij propter asperitatem regulæ displiceret, & infra spatium decem hebdomadarum à monasterio & habitu taliter suscepto resiliẽs, bona patris ab abbatia illa cœpit cum instãtia postulare, & cùm super hoc ad diœcesanũ Episcopum quæstio lata fuisset, & coram eo aliquandiu disceptatum: quia pleriq; dissentire de rigore Canonum videbantur, si consanguinei pueri prædicti possent testibus comprobare illum, quando fuit oblatus, infra annos discretionis existere, ipsum tali voto nullatenus obligari, dictus Abbas ad Maguntin. ę sedis audiẽtiam appellauit, & quidam ex consanguineis eiusdem pueri ad Romanam Ecclesiam ad appellationem (sicut ex literis Aug. Episcop. cõperimus) transtulerũt, ideòq;, & statim sequitur secunda pars tex. hoc est decisio ipsius, ibi: Discretioni tuæ taliter respondemus.

Ex integra igitur prædicta minimè cõstat, quòd pater viueret, neq; quòd mortuus esset, sed tantùmquod reperitur esse in litera illius text. ex qua, vt prædiximus, colligitur, patrem esse mortuũ: & prætereà quia verisimile est, quòd si pater tunc tẽporis vixisset, filius non recusaret habitũ monachalem retinere, propter reuerentiã & cohabitationẽ paternã, cũ quo simul intrauerat, vt cũ iudicio considerauit Anan. in d.c. 2. in fi. de delict. puerorũ. Prætereà in integra post verba, cum B. miles. adijciuntur sequentia, quę non sunt in decretali, nempe, Le præ morbo esset, permittente Domino, respersus: vnde facilè credi potest breui mortuũ fuisse: & dato quòd pater nõ esset mortuus, debet tex. ille intelligi secũdùm prędicta, vt scilicet bona, quę filio ex successione proueniunt, possit postulare tunc, cùm successio deferatur, & sic mortuo patre, secundùm Anan. vbi supra, & Dec. in d.c. in præsentia. num. 67. & Menchac. dicto libr. 1. controuer. illust. capit. 37. nu. 11. sed quòd tex. ille loquatur patre mortuo, non magis quàm si filius

Universidad de Deusto
Biblioteca

si filius habitum non suscepisset religionis, & sic quòd in hoc nihil noui inducat, tenet Menchac. vbi supra. in 1. loco, nempe de succes. creat. §. 21. n. 175. versi. hęc cómunis, ibi: Nam tex. dicens, quòd hæc est vera mens, verusq; sensus illius, sequitur simpliciter D. Spino vbi supra, nu. 32. Adde aliam integram illius decretalis, cum simus, relatam ab Ant. Augustino, ex qua clarius constat, esse intelligendum, patrem fuisse mortuum, in illis verbis, Quæ ipsi rectè successione proueniunt, &c. inquit enim integra Antonij Aug. hoc est ab eo relata in collectione. 2. decretal. lib. 3. ti. 18. Integra. c. cum simus 14. de regularibus.

Celestinus III. aliàs Clemens III.

83 *CVm simus, &c. & infra. Sanè nuper auribus nostris est relatum, quod cùm C. Miles lepræ morbo (Domino permittente) esset respersus, se cum filio suo discretionis annos nullatenus agente, ad quoddã monasterium cum bonis etiam suis, quæ à monasterio ipso tenuerat, contulisset, dictum filiũ suum habitum fecit suscipere monachalem: cumq; ipsi puero disciplina monastica propter asperitatẽ regulæ displiceret, infra decem hebdomadarum spatium à monasterio, & habitu taliter suscepto resiliens (aliàs resiliuit) bona patris ab Abbatia illa cœpit cum instãtia postulare: & cum super hoc ad dioeceſanum Episcopum quæstio delata fuisset, & coram eo aliquandiu disputatum (aliàs disputassẽt) quia pleriq; sentire de rigore canonum videbantur, si consanguinei dicti pueri possent testibus comprobare, illum quando fuit oblatus infra annos discretionis existere, ipsum tali voto nullatenus obligari: dictus Abbas ad Maguntinæ sedis audientiã appellauit, & quidam de consanguineis (aliás ex consanguineis) eiusdẽ pueri ad Romanã Ecclesiã appellationẽ, sicut ex literis Augustini Episcopi cõperimus, transtulerũt: ideoq; discretioni verę significatione præsentiũ intimamus, quòd si dictus puer ad annos discretionis peruenit (aliàs peruenerit) & habitũ retinere noluerit monachalẽ, si ad hoc ipsum induci nequiuerit, non est cõpellẽdus, quia tũc liberũ erit sibi eũ dimittere, & bona paterna, quæ ipsi rectè successione proueniunt, postulare.* † Ecce quomodò in hac integra adest aduersiũ, Rectè, qđ in decretali cùm simus, non fuit translatũ: 84 † Rectè igitur significat, idest, iustè. glo. & Bart. in. l. 2. ff. de inofficioso testam. Dec. latè in. l. lecta. nu. 21. ff. si certũ. pet. cum sequentibus, & ibi Alciat. nu. 15. idẽ Alciat. in. l. hæc verba. 73. in ordine. nu. 2. ff. de verb. sig. Tiraquel. in. l. si vnquã. in præfatione. nu. 33. cum sequẽtibus. C. de reuocãd. donat. & Menoch. de arbit. iud. lib. 5. q. 67. n. 24. Significat etiam rectè, idest, *bien y derechamẽte*. Antonius Nebrissensis in suo diction. Latin. Prętereà recte, id est, iustè, & ordine. Calepi, verb. 86 rectè. † Cùm ergo infine huius integræ dicatur, & bona paterna, quæ ipsi rectè successione proueniunt, postulare: & rectè significet, idest iuste, *bien y derechamente*, consequitur, debere intelligi, secundũ ius, hoc est mortuo iam patre, quando quidem eo viuo, nó rectè neq; iustè, aut secundùm ius filio debeatur legitima, neque successio detur, vt probauimus. Nó igitur corrigit tex. hic iuris Põtificij iura ciuilia in hoc loquentia, sed imò potius iuxta ea loquitur. † Nec obstat si dicatur, quòd monacho viuẽte, successio datur, vt in. c. fin. 20. q. 3. vbi quod monachi, qui per auaritiam vel simoniam prælatorũ sunt recepti, in eo quod acceperunt, perseuerare coguntur, res verò eorum hæredibus reddũtur. Ecce igitur tex. expressum, vbi in vita monachi res eius reddũtur hæredib⁹, & sic successio eis in vita datur: igitur verba illa, Quę sibi ex successione proueniũt, d. c. cum simus. intelligi debent in vita eiusdem monachi.

Respõdemus enim tex. in d. c. fi. in finalibus verbis, ibi: Res verò eorũ hæredib⁹ reddãtur, intelligi posse post mortẽ ipsorũ monachorũ, quandoquidem agit de hæredib⁹: hæredes enim proprie, & secũdùm cõmunem vsum loquẽdi Iurisconsultorũ nó dicũtur nisi mortuo testatore, vt est notũ. Vel secũdo, & veri⁹, etiãsi intelligatur tex. ille in vita monachorũ id nullum

id nullum nobis impedimẽtũ facit, quia illud ideò ibi, in pœnã nępe & odium dati, violentiæ atq; auaritiæ prælatorum, qui non in fructum animarũ, sed in auaritiam & turpe lucrum inhiantes, quoslibet homines circumuniendo, res eorũ tali persuasione surripuerũt, vt idẽ text. in principio sui præfatur: quare meritò dictos prælatos pœnitẽtię Canonicę (vt 90 turpis lucri sectatores) subiacere præcipit ille tex. at in nostra specie hoc cessat, quia ingressus monasterij fuit liber atq; sine deceptione: ergo nulla pœna monachis est imponẽda bonorũ, sed ius cómune seruãdũ, vt heredib⁹ necessarijs monachi solutio legitimæ nó anticipetur, sed suo debito tẽpore persoluatur, nępe post mortem naturalẽ ipsius monachi.

88 Nó obstat etiã d. auth. si qua mulier. pó derata vt supra pro secunda opinione, quoniã illud, quòd pater monachus possit bona sua inter liberos in vita diuidere, seruata forma illius tex., pcedit ex gratia & iuris indulgẽtia, etiãsi ex illa dispositione & diuisione præiudiciũ aliquod monasterio inferatur in vita monachi diuidentis, cùm aliàs, si prędicta diuisio in vita nõ fieret, monasteriũ in vita monachi bonis omnibus eiusdẽ potiretur, & post mortẽ solueret legitimam filijs: hoc tamẽ ipsũ ius permittit parẽti in fauorẽ liberorũ, nõ tamẽ inde cõsequitur, debitam esse legitimã in vita patris monachi ipsius filijs, ita vt eam petere possint. Idem igitur ius, quod monasterio detulit post mortem monachi residuum legitimarum portionum filijs debitarum, patri monacho facultatem concessit disponendi in vita, ac diuidendi bona sua inter liberos, legitima non diminuta, & residuo monasterio remanente, vt in d. authen. si qua mulier. & in d. l. Regia. 17. quod autem ius hoc potuerit disponere nemo sanæ mentis debuit vnquam dubitare: 89 † successiones enim sunt de iure ciuili, vt plurimos referens resoluit Matienç. in. l. 3. glos. 3. nume. 2. & 3. titul. 4. lib. 5. nouæ Coll. Reg. fol. 112. & cum his remanet sufficienter satisfactum fundamẽtis contrarię sentẽtiæ, & prima Legis

tarũ & magis cómunis perspicua ac satis defensata: quæ æquior etiã est, quàm illa Canonistarũ, nępe vt filius nõ possit petere legitimam viuo patre monacho professo, sed expectet interim, donec pater naturaliter moriatur, per iura supra dicta, præmaximè cum ex bonis patris interim sit alendus, vt statim dicemus.

Qua opinione Legistarum magis recepta retẽta, obseruandũ erit, quòd monasteriũ hoc casu tenebitur alere filios monachi, eo viuente, quia bona transeunt cum illo onere. l. si quis à liberis. §. reseriptum. ff. de liberis agnoscẽd. posset; filius petere, vt assignentur sibi certa bona, ex quibus possit se alere: & si contingat ipsum superuiuere patri, remaneant penes ipsum filium pro sua legitima, & si transcendant legitimam, restituet monasterio excessum: si verò filius præmoriatur, restituat omnia monasterio, quia tunc apparet quòd legitima non fuit sibi assignata, & sic erit assignatio facti, non iuris, nec transibit dominium in filium: ita Paul. Castr. in d. authen. si qua mulier. nu. 7. quem refert & sequitur Felin. in d. cap. in præsentia. num. 56. dicens bene notandam istam practicam: & Bald. Nouell. vbi suprà, dicens hoc de alimentis videri indubitanter dicendum: & pleriq; ex supra dictis, qui tenẽt primam opinionem, id concedunt, præcipuè Guillerm. Benedict. d. nu. 299. qui 91 verba præd. Pauli refert & sequitur, † dicens ex hoc clarè demonstrari, quòd si hæres institutus in testamento talis monachi prius decederet, quã testator professus, tunc hæreditas pertineret monasterio, corruente testamento propter defectum hæredis prępmortui.

92 Et sicut viuẽte patre in monasterio, filius, qui remansit in seculo, non potest legitimam petere, vt resoluimus: ita è conuerso, filius, qui ingreditur monasterium patre viuente, non poterit legitimam consequi, vt tradunt Petrus de Anchar. & Ioan. de Anan. in d. capit. 2. de delict. puerorum. prout eos refert & sequitur Felin. nu. 56. & Dec. d. nu. 67. in d. cap. in præsentia. Pro qua sententia

est

Universidad de Deusto
Biblioteca

est tex optimus, iuncta sua glos. verb. restituat, in. c. 1. 18. quæstio. 1. vbi quòd ius succedendi non competit nisi post mor 96
tem defuncti.

93 Ex supra dicta magis cómuni sentétia Legistarum infertur, idem esse in filio ingrediente religionem, vt pater ipsius, filio viuo, eadem ratione non possit petere suam legitimam à monasterio in bo nis filij professi, nisi demum post mortem naturalem ipsius, per supra dicta, & constat ex mente communis.

94 Limitatur tamen prędicta magis communis sentétia, si pater ingrediatur religionem incapacem bonorum, saltem in cómuni, tũc enim statim professione facta, poterit filius petere legitimam suã, morte naturali parentis minimè expectata, cùm monasterium succedere non possit in illa legitima, nec in alijs bonis, vt in Clementi. exiui de paradiso, de verborum signif. & ita tenẽt plerique ex supra dictis, estq; cómunis opinio, secundũ Menchac. d. c. 37. nu. 12. quanuis ipse teneat contrarium & cõfirmatur ex supra non semel adductis in proposito: idẽ que erit in patre respectu filij professi in religione incapace bonorum.

95 Illud deniq; pro complemẽto supra dictorũ addendum decreui, nẽpe quòd sicut ex decisione tex. in d. auth. si qua mulier. & d. l. 17. tit. 1. p. 6. parẽs monachus, qui post ingressũ monasterij vult inter liberos testari, astrictus est filijs legitimã absq; diminutione relinquere, & omne illud, quod legitima filijs relicta, supereſt monasterio deferre, quia cum omnia bona ingredientis monasterium efficiantur eiusdem monasterij, iuxta text. in dicta authentica ingressi, & in d. authen. nũc autem. C. de Episcop. & cleric. cum similib. ita etiam consequens est, vt omne illud, quod legitimã filijs relicta superit, monasterio cõpetat, nec pater poterit plus legitima filij relinquere, nisi tantundem ipsi monasterio relinquendo, quantum filio, ad quem plus ex bonis eiusdem peruenit, relictum fuerit, ex d. authenti. si qua mulier. Similiter id ipsum facere poterit filius respectu parentum, seu aliorum ascendentium: quòd si id non fecerit, ascendentes debent obtinere integram legitimã: 7 quia licèt d. authẽ. si qua mulier. cum d. l. 17. de descendentibus solùm loquatur, ad ascendentes tamen ex paritate rationis extendenda erit, cùm eis, sicut descendentibus, legitima debeatur, vt in. l. scripto. cum similib. ff. vnde liberi. & in. l. nam etsi parentibus. ff. de inofficioso testam. cui consonat. l. 4. tit. 13. part. 6. & in specie ita resoluit Alberic. nu. 2. Bart. 18. cum sequẽtibus, cómuniter scribẽtes in dicta auth. si qua mulier. vbi Paul. Castrens. nu. 5. hanc dixit comunem Innocent. etiam & comuniter DD. in d. c. in præsentia. vbi Abb. nu. 53. & 61. & Augustin. Beroi. nu. 523. hanc opinionem comunem esse profitentur, & eam esse communẽ Legistarum & Canonistarũ, & quòd eam tenent magis communiter DD. testatur etiam Greg. Lop. in d. l. 17. in verbo descendiessen, vbi quòd procedit hæc opinio, præmaxime stante. l. 6. Taur. & D. Molina lib. 2. de Hispanorũ primogen. c. 9. n. 64. & Velazquez in d. l. 6. Taur. glos. 8. num. 1. & in. l. 40. Taur. glos. 4. nu. 23. qui omnes eam sequuntur atq; probant, reiecta contraria opinione Azonis, & sequacium: imò vt cẽseo, id vterque facere poterit sine licentia superioris: ius si quidem illis hanc facultatem concedens ex dispẽsatione, nullam superioris requirit licẽtiam: si enim hęc esset necessaria, id exprimeretur, quandoquidem formã in hoc necessariò seruandam præfigit, & præd. licentiam non requiritum etiam, quia si aliud diceremus, illusoria, & sine effectu esset profectò præd. iuris facultas: superior enim prędict licentiam minimè concederet in prędiciũ sui monasterij: tandem quia frustra precibus impetratur, quod à iure communi conceditur, vt in regul. iuris vulgarib.

97 Supereſt nunc vt examinemus illam celebrem ac cõtrouersam quæstionem, an pater per ingressum atque professionem monasterij bonorum in communi capacis, amittat vsumfructum quem

quem iure patriæ potestatis habet in bonis aduentitijs filiorum, & consolidetur proprietati: an verò monasterio acquiratur durante vita ipsius patris monachi? In qua primò videtur dicendum, patrem hac in specie amittere præd. vsumfructum, eumque ad proprietatem redire: quia per professionem pater amittit patriam potestatem, & subijcitur potestati Abbatis & superioris, qui enim sub alterius potestate est, nõ potest habere aliũ sub sua potestate, per tex. in. l. sic eueniet. in fi. ff. de adult. Patria igitur potestate extincta, videtur eum amittere quoq; vsumfructum. Secũdò, quia vsus fructus datur patri ob custodiam & administrationem, quæ cessat in monacho ergo, &c. Tertiò, quia si filius potest petere legitimam in vita patris monachi, non expectata morte naturali ipsius, vt in. c. cũ simus. de regular. iuncta cómuni opinione Canonistarũ, de qua supra, eodem iure pater monachus per professionem amittet prędictum vsumfructũ, filiusq; eum sibi vendicare poterit, vt in terminis tenuit primus omniũ hanc opinionem Martin. Seluan. antiquissimus doctorum, quem refert Cyn. ibi. nume. 10. ad fin. Salicet. quæst. 7. Ias. colum. fin. num. 48. in authen. ingressi. C. de sacrosanct. Eccles. eamq; profitetur comunẽ ibidem Salicet. & in d. auth. idem est, & sequitur alios allegans & dicens cómunem D. Couarr. d. c. 2. num. 8. de testam. vbi latẽ eam nititur probare, saltem de æquitate Canonica, etsi non ignoret eam dubiam esse, & refert esse magis comunem ex Salicet. vbi supra. D. Anto. Gom. in. l. 48. Taur. num. 8. & sequuntur alij relati à Pinelo in. l. 1. part. 1. nu. 47. C. de bon. mater. & Ignatius Salcedo in additionibus ad reg. 794. Bernard. Diaz de Lugo: refert etiam esse cõmunem plures allegans Matienç. in. l. 9. tit. 1. lib. 5. nouæ Coll. Reg. glos. 2. nume. 2. & Didac Perez in. l. 1. pag. 103. tit. 2. lib. 5. ordin. quanuis ipsi eam non probent, sed contrariam, vt infra dicemus. Sed hanc priorem videtur probare Greg. Lopez in. l. 5. tit. 17. par. 4. in glos. *el vso fruto*. ibi, Idem est, dicens esse communẽ: quia quanuis relinquat cogitandum, addit, quòd non videtur recedendum à dictis Saliceti, per sua fundamenta.

Rursus, glos. in auth. idem est. glo. 1. in versi. & ideo. C. de bon. quę lib. tenet cõtrariam sententiam omnino, imò quòd in præfata specie vsusfructus patris, eo viuente, ad monasterium pertineat, quia monachus non dicitur mori per professionem quoad comedendum, & ideò nõ finietur: quasi velit dicere glos. quòd vsus fructus patris in bonis aduentitijs filiorum à iure sibi defertur in alimenta ob legitimam administrationem bonorum filiorũ: quanuis igitur pater monachꝰ efficiatur, adhuc eget alimẽtis, quia quoad actus naturales, prout sunt comedere & bibere, & similia, non dicitur mori, sed quoad alia, quæ supra dicta sũt: vnde cùm mors ciuilis hoc casu nõ operetur eundem effectum, quẽ operaretur mors naturalis, vt patet, meritò vt eidem non æquiparetur, iuxta communem doctorum resolutionem. Secũdò facit pro hac parte, quia pater, licẽt monachus, naturaliter viuit, vt modò dicebamꝰ, & sic durat vsusfructus, in iure enim nõ legitur, qꝰ hic vsus fructus finiatur per monachationem patris, sed morte naturali ipsius: monasterio autẽ, quatenꝰ capax est, omnia deferuntur, quæ monachus habebat, vt in d. auth. ingressi. cum similib.

98 C. de sacros. Eccles. † Tertiò, quia idẽ videmus esse in alio quocunq; vsufructuario extra patrem, non enim per ingressum & professionem monasterij vsusfructus, quem monachus habebat, extinguitur, sed monasterio quoad vtilitatẽ, durante vita monachi, debetur & acquiritur, sicq; per huiusmodi mortem ciuilem minimè finitur, sed per naturalem tantùm, vt tenet expresse glos. verb. dedicant. ad fin. in d. authen. ingressi. vbi, Cyn. nu. 12. Alberic. 22. Bart. 42. & cęteri cómuniter sequuntur, Innocẽ. in d. c. in præsentia. n. 5. est cómunis secũdùm Abb. in. c. vlt. col. 2. n. 2. de pignor. Soci. cõsi. 10. q. 6. lib. 1. & Ioan. Crot. in. l. Gallus. §. & quid si tantũ. nu. 30. ff. de lib. & posth.

Universidad de Deusto
Biblioteca

post Roderic. Xuarez allegat. 20. in versicul. hinc est, quòd licet vsusfructus, & Guillerm. Benedict. in. cap. Rainútius. verb. mortuo itaq; testatore. el. 1. n. 298:
99 † vbi quòd dum viuit testator professus, monasterium reget & gubernabit bona testatoris, & facit fructus suos: & D. Couar. vbi supra d. nu. 8. qui eam expressè sequitur, professus hoc esse rectissimi iuris: eandem testatur communem, plurimos allegãs, & eam sequutus, Ant. Gom. vbi supra, & Arias Pinel. vbi supra. nu. 47. cum sequen. & nemo, qđ sciam, ab hac opinione discedit, quandoquidem omnes tenentes prioré partẽ, & sic contrariam, in patre vsufructuario bonorũ aduentitiorum filij, hanc fatentur in cæteris vsufructuarijs. Quinimò Cyn. & Alberic. in d. auth. idem est, agentes de quæstione vsusfructus in bonis aduentitijs filij, & sic glossæ ibidem tenentes hanc secundam partem principalem, se ad ea, quæ dixerunt in d. auth. ingressi. remittunt, vbi agũt de quęstione glossæ ibidem, quam in fauorem monasterij ipsi & omnes indiscriminatim definiũt, & sic potius hanc secundam partem videntur probare, quàm priorem, quando quidem in quæstio. glos. in d. auth. idem est, quæ est nostra principalis, se remittunt ad dicta per se in d. authen. ingressi, vbi in quocunque vsufructuario probant cum glos. ibi, vsumfructũ per professionem non extingui, sed acquiri monasterio durante vita monachi: ex quo plane deducitur, non bene Cynũ & Albericũ citasse D. Couar. vbi supra, & Riminald. in. §. 1. nu. 128. inst. per quas personas, &c. pro priori opinione supra relata in nostra quæstione principali, quãdo quidẽ, vt ad oculũ videmus, in remissione quã faciunt ad se ipsos, cõstat cõtra-
100 riũ, vt aduertit Pinel. vbi supra. nu. 48. † necvideo rationẽ vllam legitimã aut sufficientẽ distinctionis factæ à Couar. vbi supra in hac specie inter patrẽ vsufructuariũ, & alios vsufructuarios, religionẽ capacẽ bonorum in cõmuni ingredientes, atq; ipsã professentes, pater enim vsumfructũ præd. habet in bonis aduentitijs filiorũ famil. pro toto tempore vitæ suæ: ingrediens igitur monasterium cùm se & sua dedicet Deo, vt in d. auth. ingressi, cum similib. & nullo iure probetur per monachationem patris amitti hunc vsumfructum, proprietatiq; filiorum consolidari, consequitur, monasterio acquiri pro toto tempore vitæ patris: mors enim ciuilis non æquiparatur morti naturali, nisi in casibus à iure expressis, iuxta comunem doctorum resolutionem, quam supra retulimus: hic autem ingressus religionis nõ est huiusmodi igitur, &c. Quis quis igitur aliud dixerit, id probare iure debet, hoc est, exceptionem eam in specie, aliàs non erit audiendus: authores igitur prioris partis contrarium tenentes, cùm id iure solido minimè fundent, explodendi sunt, tanquam ius monasterij absque vllo iuridico fundamento præciso lædentes, quod minimè licet in neutro foro, nedũ aduersus piam causam, prout est in monasterio, sed neq; etiam contra priuatũ: & ita meritò hãc secundam partẽ cum glos. expressa in d. auth. idem est, probarunt ibidem Bald. Paul. Castrens. & Corneus. Bart. in d. auth. ingressi. in repeti. nu. 49. & illic Ant. Rosel. nu. 18. Guido Pape quæs. 595. & Dec. in d. c. in præsentia. nu. 66. & ibi Aug. Beroius num. 529: Palat. Rub. in rubric. de donat. inter vir. & vxor. §. 42. nu. 15. Ant. Gom. vbi supra, & hanc profitetur receptam (licẽt eam non sequatur, sed priorem, vt prædiximus) D. Couar. plures ex supra dictis allegãs nu. 8. & hãc latè probat & sequitur plurimos allegans, testatus esse receptioré, & magis cõmunem, & veriorem, Arias Pinel. vbi supra. n. 49. & 51. quã etiã plures allegãs sequitur & dicit verioré atq; cõmuné Ignat. Salced. vbi supra: nouissimè eãdẽ sentẽtiã probat ac dicit verioré & receptioré Matiẽç. vbi supra, & etiã Didac. Perez vbi supra: sequitur D. Spino in suo speculo testam. glos. 12. princip. nu. 21. versi. sed alia est verior, & reuera omni proculdubio hæc est receptior sẽtẽtia, & meo iudicio verior & tenenda in iudicando, & consulendo.

Non

Non obstant modò fundamẽta prioris partis, & non quidem primum de patria potestate amissa per professionẽ patris, quia per hoc non tollitur vsusfructus sibi iam quæsitus, imò in consequẽtiam persona transit in monasterium: argumento d. auth. ingressi, & l. si adoptauero. ff. de precario. nec quòd filius videatur emancipatus facto patris in proposito quicquã obest, vt infra dicemus in tertia opinione. Nec nobis contradicit, quòd vsusfructus patri detur ob custodiam & administrationem, quæ cessat in monacho. Respondemus enim, quòd non cessat in monasterio habente ministros & officiales, qui sua gubernant: imò, vt experientia docet, diligentiùs sua tuentur, quàm laici. Non etiam obest tertium ex. c. cum simus. de regularibus, iuncta cõmuni opinione Canonistarum, quia vt supra latè diximus, nec text. ille id probat, ad quod cõmuniter Canonistę eum allegant, nec sua opinio est vera, nec tuta, nec tenẽda, vnde nullum iuridicum fundamentum ab ea desumi potest ad nostrum propositũ.

Tertiam opinionem tentauit in proposito Bar. in. d. auth. idem est, & ibi sequitur eum Angel. nempe, vt in hac specie nostra dimidia pars vsusfructus patris maneat penes monasteriũ, altera verò ad filium spectet, sicut quando pater eum emancipat, iuxta. l. cum oportet. §. cum autem. C. de bon. quæ lib. & cum hac Bart. opinione tranſit Abb. in d. c. in præsentia, num. 57. & Ferdinand. Arias in. l. 46. Taur. col. 2. Siluester in summa, verb. religio. 6. & Riminaldus sibi contrarius in. §. 2. num. 19. institut. per quas personas, &c. Sed eam reprobãt pleriq; ex supra dictis, præcipuè Anton. Gom. Arias Pinel. & Ignat. Salced. vbi supra, & meritò, agitur enim in d. §. cũ autem. l. cũ oportet. de emancipatione facto patris immediatè id agentis: at in nostra specie pater ingrediens religionem, longè aliud intendit: licèt ergo accessoriè resultet filium exire à patria potestate, non potest dici emancipatio ex facto voluntario patris, quando non di-
101 rigebatur ad talem effectum, iuxta regulam text. in. l. si quis neq; causam. cum similf. ff. si certum pet.

Vltimò illa quæstio venit hìc examinanda, vtrùm bona monachi, qui infra annum probationis decessit in monasterio capaci bonorum, testamento non condito, neq; renuntiatione legitimè facta, acquirantur eius venientibus ab intestato, vel monasterio? In qua specie Abb. in. d. c. in præsentia, nu. 68. resoluit distinguendo in hũc modum; quòd aut iste intrando probationis causa, expressè bona sua contulit monasterio, ita q̃ id fecit ratione transitus, & tunc cùm sit clarum, quòd data perseuerantia, volebat ea esse monasterij, nec amplius in vltima volũtate reuocabit, applicantur monasterio: aut expressè non contulit, sed simpliciter intrauit causa probationis, & tunc applicantur venientibus ab intestato, quia iste non fuit religiosus cum effectu, vt in. c. religioso. de sententia excõ. in. 6. & sic bona, nec tacitè, nec expressè transeunt ad monasterium: & quia adhuc habebat facultatem condendi testamentum, & sic decessit ab intestato, ac per consequens venient proximiores: quam sententiam Abb. probarunt Imol. & Andreas Sicul. in. c. 2. de testam. & Benedict. Capra consi. 145. incipient. Punctus, quidam iuuenis Pandulfus. & Sebastianus Sapia in additio. ad Abb. in. d. c. in prẹsentia, nu. 68. litera D. & in primo membro Abb. sequitur Paris. in. d. c. in prẹsentia, nu. 187. & Menoch. consi. 396. nu. 3. lib. 4. idem lib. 6. præsumpt. 84. nu. 3. vbi eam probat; & in secundo membro opinio Abbat. præd. est cõmunis secund. Paris. vbi supra nu. 188. versi. alius est casus, post Barbat. ibi, vt refert Menoch. d. præsumpt. 84. num. 8. & ita est tenendum in iudicando & consulendo, secund. Bero. cõsi. 28. nu. 12. versi. secundò nõ obstat, lib. 1. vbi etiam dicit opinionẽ istã magis cõmuniter approbari, allegãs alios, vt vtrũq; referens ex eo testatur nouissimè Ioan. Vinc. Hondedei consi. 94. num. 7. & secund. istam opinionem obseruari testatatur additio

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dec. in d.auth.ingressi.sub nu. 4.litera B.addit Cald.cons.9. in titulo de regn. Beroi.vbi supra nu. 8. nec nō & Hondei vbi supra nu.8.quòd mortua monia le infra annū probationis,& ante profes sionē,monasteriū tenetur restituere etiā eleemosynā receptā, & omne id quod 104
pro huiusmodi ingressupater dedit.

Nec cōtra pred. distinctionem Abb. in primo membro obstat consideratio Dec.qui in.d.c.in prę̄tia,nu.73.ab Ab. discessit,tenendo,non esse differentiam inter expressam & tacitā bonorū oblatione,collationēq;:†nā quando expres- 102
se ab ingrediente bona monasterio dicata sunt,tacita cōditio intelligitur, si professio sequatur,quæ non dicitur subsequuta,ob id quòd intra annū probationis decesserit, atq; ita oblatio ipsa dicatur resoluta: vnde eo redeunte ad seculum,bona recuperabit,vt idem Abb. cōcludit in. c. quod à te.de cleric. coniug. & notatur in.c.cōstitutus de regular. id quod in sacro Conc. Trid. sess. 25.c.16. de regul.expresse innuitur, quando quidem renuntiationes monialiū solēniter & iuxta formam illius,decreti factæ, nō aliàs intelliguntur effectum suum sorti- 105
ri,nisi sequuta professione: & posteà in fine dicitur,& vt abeūtibus ante professionem omnia restituātur, quę sua erāt: quod vt rectè fiat, Episcopus etiam per censuras ecclesiasticas,si opus sit,compellat. Non inquam,obstat obiectio hæc, cùm expressa oblatio iam obligauerit ipsum Angressum ad religionem, de suo-q; animo iam cōstet:quod nō contingit in eo qui tacitè se & sua obtulit: ꝙsi ingressus ante annum recesserit à monasterio, nil mirum,si recuperet bona,etiā si expresse ea priuscōtulerit monasterio, vel alijs, cum non fuerit professus, nec in religione perseuerauit,cuius prætextu ea contulerit. †At verò vbi in eo
103 permanens sine animo recedendi, ibi decesit,qui prius bona sua expresse contulerat monasterio,aliud profectò est dicendum, nempè vt monasterio acquirantur propter perseuerantiam simul cū morte subsequutam, præcedente dedicatione expressa cū persona Deo facta: ita etiam dissolui possunt,quę aduersus Abb.in d.primo membro suæ distinctionis adfert Bero.in d.c.in præsentia, nu. 553. & hæc quoad dictum primum mēbrum Abbatis.

Secundum autem limitabat Sapia vbi supra,quando monachus in specie præfata ingressus fuit monasterium simpliciter,non declarato quòd illud ingrediebatur causa standi in probatione, quia tunc si moriatur infra annum probationis,qui iure conceditur ad probandum,vt in. c.licet.de regularibus. nulla facta dispositione de bonis suis, putat quòd habuerit animum permanendi in religione,& sic bona applicētur monasterio;licèt tandem censeat multum cogitandum super hoc. Hæc tamen Sapiæ opinio mihi non placet,cum taciti & expressi idem sit iudicium,vt in.l.cū quid. cum similib.ff. si cert.pet.Siue igitur certum sit quòd simpliciter intrauerit causa probationis,siue hoc non expresserit, cū in dubio iure id intelligatur, idē erit in vtroq; casu,vt cum cōmuni cōtra Sapiam resoluemus infra.

Similiter Paris.vbi supra nu.188.vers. 105
secūdus casus, prædictū secundū distinctionis mēbrū Abb.verū esse intelligit, atq; limitat,prę̄terquā si cōstet prę̄sumptionibus & cōiecturis ingressum voluisse mutare vitam,& religionē ingredi,& deinde decesserit intra annū probationis,quia hoc in casu bona acquisita censentur monasterio,rationibus de quibus ibi per eū:quē in hoc sequitur Menoch. d.consi.396.nu. 10.& d. præsumptione 84.nu.4.in princ.vbi nu.5. dicit,præsūptionē & coniecturā sumi, vt si alicui donauit bona sua irreuocabiliter,vel bonis renuntiauerit ad cōmodū fratrū, & aliorū succedētiū ab intestato: vel si obtinebat aliquod beneficiū,illudrenūtiauit in manib⁹ eius,ad quē collatio pertinebat, vel aliū simile actū fecit,quo demōstrauerit spernere ea,quæ huius seculi sunt, secūd.Abb.in.c.cōsulti.in fi.de regul.et in.c.statuim⁹.in fi.eo.ti.& Paris.vbi sup.

Sed hęc limitatio vera quidē non est,

cum

cùm semper ingressuri monasterium,eo animo ingrediantur,vt mutent vitā, & seculum relinquant,& nihilominus annus probationis sibi à iure conceditur, vt eo durante minimè obligentur, nec bona sua monasterio, sed liberè possint exire,licèt prę̄d. renūtiationē soleniter & irreuocabiliter fecerint, vt prædiximus:prę̄sertim hodie attento d. decreto sancti Concilij Trident. ergo non censentur bona acquisita monasterio ante realem & solennem professionē: aliàs enim regulariter ipsis decedētibus infra annum probationis, bona pertinerent ad monasterium,etiamsi expresse ea non essent ipsi collata;non verò ad venientes ab intestato, contra doctrinam Abbat. vbi supra communiter receptam:hoc autem verum non est, quia licèt habeant præd.animum mutandi vitam, nihilominus intelliguntur tacitè eum habere sub ordinatione & dispositione iuris, nempe si sibi intra annum religio non displicuerit, sicq; videntur conformare animum suum cum dispositione iuris de hoc agentis: ergo interim eorum bona monasterio non acquiruntur,professione postea non sequuta,quamuis animum à principio habuerint mutandi vitam: conducunt à nobis tradita infra cap. 22. de requisit.ad votum oblig.nume.3. cum sequentibus de vouente religionem ingredi, an teneatur perpetuò in religione permane-
106 re.†Prętereà huiusmodi nouitius quamuis animo mutandi vitam,ingressus fuerit religionem, non propterea censetur effectus religiosus in genere, vt dici possit ita obligatus religioni,quin ad seculum redire, & vxorem ducere possit, tametsi peccet, vt in terminis scribunt Calder. consil. 27. in fin. in titulo de regular. Ioan. Andre. & Archid. in cap.constitutionem.de regular.in.6. & apertius Nauarr. in cap.non dicatis,numero.35.versi. quarto quòd monachus. 12.quęstione.1.à quibus videtur recepta opinio Abb.in hac specie contra limitationem & declarationem prædictā Paris.vt profitetur idē Menoc.d. præsūpt. 84.nu.4.versi.verū,dicens dubiā esse ex hoc Paris. opinionē,tametsi ipse adhuc videatur cum ea trāsire:ego autē ex prædictis existimo esse falsam & nō tenēdā, vt præmonui, præmaximè attento decreto.15.de regular. sacri Concilij Trident.sess.25.vt infra dicemus.

Nec contra hoc secundum distinctionis Abbatis membrum obstat etiā consideratio Dec.in d.c. in præsentia. nu. 73. &in auth.ingressi,n.4.C.de sacrosanct. eccles.post Ancharr. consil. 69. contra donationē,colū.penultima, quia ab Abbate in hoc etiam discessit,dicentis, bona ingressi,etiam ante professionem dici acquisita monasterio, sub conditione tamen resolutiua, hoc est, quòd si contingeret eum reuerti ad seculum,eidem restituantur,& ideò si decesserit in monasterio, non dicitur reuersus ad seculum, & per consequens conditio non euenit,& ob id bona remanent apud monasterium:hæc enim opinio Decij subtilis est:attamen periculosa, & minimè vera:non enim bona ingressi acquiruntur monasterio ab initio,sed solùm facta professione,hoc est post annum probationis. Quod vel ex eo constat, quia existens intra annum probationis, potest de bonis illis testari& disponere,vt in d. auth.ingressi.& in.cap. 2. de testam. & diximus supra latiùs.

Ex quibus à fortiori idem est dicendum cū Abbate & communi,vbi supra contra Sapiam,quando sumus in dubio, an nouitius fuerit ingressus monasterium animo probandi & experiendi,vel profitendi,& intra annum decesit:hoc namque casu vera & recepta sententia est existimantium bona non acquiri monasterio, sed reuerti atq; deferri venientibus ab intestato,vt voluerunt Abbas vbi supra,& sequaces, & plures referens affirmat Menoch. d. præsumptione.84.numero.13.&.14. vbi citat inter alios se ipsum d.consilio. 396. numer.8. lib.4.& Paris.in d.cap.in præsentia, numero.188.verficul. vltimus casus est,& Nauarr. vbi supra numero. 81. sequitur nouissimè Molina de iustitia & iur. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tractat. disputatione. 140. col. 754. & ita proculdubio est tenendum in iudicando & consulendo cum magis cómuni sententia, vt supra resoluimus nu. 101. & testantur Beroi. & Honded. vbi supra, tametsi Decius in duobus locis prę citatis, nonnullos sequutus cótrariũ defendat, dicens magis cómunem opinionem esse in hoc contra Abb. ex quo eam testatur cómunem idem sequutus Menoch. sibi contrarius de arbitr. iudic. lib. 2. cent. 5. casu. 436. n. 5. vbi nu. 6. plures allegãs inquit, quòd si nouitius reuertitur ad seculũ, potest sua bona recuperare, cũ, resoluta religione quoad personam, censeatur etiam resoluta quoad bona: sed quamuis hoc vltimum fateamur, præcedens tamen dictum contra Abbat. & com-
107 munem verum esse negamus. † Nec obstat, hunc nouitium dici religiosum quoad multa, essęq; de foro Ecclesiæ, secund. Angel. in. l. 1. ff. de pœn. per text. quem allegat in. l. statuliber. ff. de quæstion. quod tenent Ancharran. & Decius vbi supra, & Tiraquel. de retract. linagier. §. 1. glos. 8. numero. 21. & quòd nouitius gaudeat priuilegio fori, & Canonis, probat contra Innocen. & Abb. D. Spino. d. glos. 12. numero. 59. in fin. Quia respondemus, id esse in casibus claris, nos verò versamur in dubio, in quo standum est regulæ, quæ habet. religiosum esse proprié, qui professionem emisit: sed ante professionem remanet laicus, vt in cap. religioso. de sententia excommunicationis lib. 6. cap. non solum. cap. constitutionem. de regular. in. 6. Beroi. in d. cap. in præsentia, numero. 552. versic. sed aduerte. Rota Florent. decis. 141. numero. 1. Hondedei d. consil. 94. numero. 6. & ingressus monasterium non appellatur monachus, nec efficitur de corpore monasterij ante professionem. cap. porrectum. de regul. Bart. & alij in auth. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccles. & alios plures referens Hondedei vbi supra numero. 5. Nõ etiam ob est, quòd præsumatur religiosus velle in eadem volũtate perseuerare. l. 3. ff. de probat. cap. maiores. de baptism. & ideò sicut si iste vixisset, monasterio quæsiuisset, ita etiam moriendo. Respondemus namq;, morientem non dici in eadem voluntate perseuerare, quia illa finitur morte. l. 4. ff. locat. Bart. in. l. centesimis. §. vltimo. ff. de verbor. obligat. & in his terminis Capra dict. consil. 145. numero. 12. 13. & 14 qui alia scribit: ita respondet cum eo præd. duobus oppositionibus Menoch. dict. præsump. 84. numero. 14. cum sequentibus, & hic mori dicitur in statu, in quo reperitur, hoc est nouitiali, qui religioni non est obligatus, & cum hoc iure se conformare: argumento. l. hæredes mei. §. cum ita, & quæ ibi tradunt Bart. & communiter. ff. ad Trebel. Nec aduersatur, quòd in dubio fauendum sit piæ causæ. l. sunt personæ. ff. de relig. & sumpt. fun. quia respõdeo, id procedere in his, quæ de se immediatè sunt pia, & religiosa, non autem quando agitur de vtilitate pecuniaria: argumento cap. ex parte, de cẽs. vbi si fiat votum ecclesiæ de aliqua mensura, intelligitur de minima, vt declarat Moder. Parisiens. in commentar. ad consuetud. Parisi. §. 22. numero. 130. & cum referẽs Menoch. vbi supra numero. 18. Nec repugnat. l. Titia. §. vl. ff. de aur. & arg. leg. quia ibi legatum verificari non poterat in alijs signis quàm aureis: vt declarat Decius in. l. semper in obscuris. ff. de regul. iur. Menoch. vbi supra, numero. 19. & lib. 4. præsump. 106. num. 33.

Et sententia Abbatis præd. verior & communiter recepta atq; tenenda vt prædiximus aduersus Decium & sequaces, multo magis procedit in eo, qui ob ætatem religioni se obligare non potest, veluti si puella minor duodecim annis ingrediatur religionem, cui pater dotis causa aliquam summam dedisset; nam si moritur intra annum, non acquiritur dos monasterio; quia sicuti matrimonium carnale esse non potuisset intra illam ætatem, ita nec spirituale: legitima enim ætas requiritur ad emittendam professionem: vt in cap. 1. & in cap. constitutionem, de regul. lib. 6. hodie requiretur

quiritur ætas. 16. annorum per sacrum Concil. Trident. sessione. 25. c. 15. de regular. vbi q; alioqui professio sit ipso iure nulla: & in terminis ita tenet Calder. consil. 9. colum. 1. versi. vel posito. de regul. & cũ eo Meno. d. præsmpt. 84. n. 20.

Quinimo & generaliter idem nobis videtur in omnibus dotibus, quæ pro monialibus etiam maioris ætatis (& sic quibuscũq;) admittendis atq; recipiendis in monasterijs constituuntur atq; promittuntur, hæ enim dotes cùm ea mente atque intentione dentur atque recipiantur, vt pro matrimonio spirituali monialium, atque in earum alimenta cedant, consequitur, tacitè actum inter partes, vt professio necessariò subsequi debeat, per quam matrimonium spirituale perficitur atq; celebratur, ad hoc vt monasterium morte monialium prædictas dotes tanquam suas acquirat: aliàs si monialis decedat ante professionem infra annũ probationis, nullo modo monasterium dotem eius acquirat, ac persequens constitutam, siue promissam exigere non possit, & solutam reddere teneatur, sicut contingit in matrimonio carnali, de quo ad spirituale validum est argumentum, & ècontra: vt in c. inter corporalia, cum simil. de transl. Episcopi: dos enim pro matrimonio carnali viro constituitur pro oneribus matrimonij sustinendis. l. pro oneribus. cum simil. C. de iur. dot. & vt matrimonium consummetur; decedente autẽ quolibet eorum ante celebrationẽ matrimonij de præsenti, dos promissa nullum habet effectũ: sic in proposito dos monialis eo animo constituitur, ob eam q; causam assignatur, vt religio perficiatur professione subsequuta, vnde decedente moniali ante professionem, dos exigi non poterit, solutaq; reddẽda erit. In eo tamen differunt dos monialis, & dos matrimonij carnalis, illa enim, sequuta professione, remanet perpetuó monasterio, quia habetur loco filij: hæc autem, soluto matrimonio sine liberis, ad hæredes mulieris pertinet, quia maritus non habetur loco hæredis, præterquàm si aliud pacto dotali, testamento mulieris, vel statuto caueatur: & in terminis nostris post hæc scripta ita inueni tenere nouissimè Menoch. dict. præsumpt. 84. numero. 14. cum Calder. consil. 9. in titulo de regul. & Beroi. consil. 28. numero. 13. lib. 1. quos ibi refert, & sequitur: licèt enim iure communi attento, ingressus monasterium, se & sua dedicet Deo, eiusq; bona monasterio ipso iure acquirãtur, vt in dict. auth. ingressi. & ibi Ias. numero. 1. & cæteri, & plures referens Vincent. Hondedei dict. consi. 94. numero. 12. & numero. 13. cum alijs pluribus probat, in monasterium ipso ingressu dominium & possessionem bonorum ingressi transferri; requiritur tamen ad hoc quòd subsequatur professio expressa seu tacita, iuxta gloss. Bart. & cæteros in dict. auth. ingressi. Honded. vbi supra nu. 19. Sed hodie per S. Conc. Trid. nulla acquiritur monasterio actio ante professionẽ, vt statim dicemus.

Quæ sententia principalis planiùs hodie procedit in quocũq; nouitio vel nouitia, attento decreto. 16. de regul. sacri Concil. Trident. sessione. 25. quo cauetur, ne ante professionem, excepto victu & vestitu nouitij, vel nouitiæ, illius temporis, quo in probatione est, quocunq; prætextu â parentibus, vel propinquis, aut curatoribus eius, monasterio aliquid ex bonis eiusdem tribuatur: ne hac occasione discedere nequeat, quòd totum vel maiorem partem substantiæ suæ monasterium possideat, ne facilè, si discesserit, id recuperare possit: quin potius præcipit sancta Synodus sub anathematis pœna dantibus, & recipientibus, nec hoc vllo modo fiat, & vt abeũtibus ante professionem omnia restituãtur, quæ sua erant: si enim nihil tribuendum est monasterio ex bonis nouitij, vel nouitiæ ante professionem, excepto victu & vestitu pro tempore probationis, consequitur, monasterium morte ipsius nouitij ante professionem nihil acquirere, vt voluit post hæc scripta, allegans dict. decretum Concilij Trident. (etsi id non aperiat) Menoch.

Universidad de Deusto
Biblioteca

d. præsumpt, 84. num. 12. & expresse post hæc scripta hodie ita tenendũ esse ex d. decreto Concilij, contra Dec. affirmat Vicent. Hondedei d. consil. 94. num. 8. Quinimò argumẽto sumpto ex illis verbis, Ne facilè si discesserit, id recuperare possit (salua in omnibus correctione sacrosanctæ matris Ecclesiæ, & dominorum Cardinalium congregationis Concilij Trident. quorum munus est declarare decreta eiusdẽ Concilij) apertè colligitur, quòd decedente monacho, vel moniali in monasterio infra annum probationis, bona sua, cuiuscunq; generis sint, dotis nempe, vel aliâs, ad monasterium nõ pertineant: præsupponit enim, quòd si tradita sint monasterio, recuperari postea possint, decedente nouitio vel nouitia ante professionem: aliâs frustra diceret, Ne facilè si discesserit, id recuperare possit: si enim monasterio acquireretur, non erat opus rationem cõstituere in difficultate recuperationis: cùm igitur ob id præcipiat, ne quid ex bonis nouitij, vel nouitiæ monasterio tribuatur ante professionẽ, clare innuitur ab eodẽ Concilio, quòd si aliâs tradatur, & nouitius vel nouitia tempore probationis decesserit, datum exigi ac recuperari possit; tametsi non facilis exactio sit: nam si monasterio acquireretur, impropriè difficilis recuperatio appellaretur, cùm potius esset impossibilis de iure, quia nulla daretur: fit igitur, vt ante professionem bona nouitij vel nouitiæ nullo modo monasterio acquirantur. Decedẽte ergo ipso nouitio, vel nouitia, ante professionem in monasterio,
168 ei non acquiruntur. † Et quãuis Concilium in verbis supra relatis tantũ loquatur, quãdo nouitius vel nouitia exeunt à monasterio ante professionẽ, vt possunt: nihilominus tamẽ ex ratione in eo expressa, vt supra perpensa, idẽ est dicendũ ex mẽte eiusdẽ, quando nouitius vel nouitia in religione decedit infra annũ probationis, vt bona ipsius minimè ad monasteriũ pertineãt, nec ipsi acquirantur, sed potius venientibus ab intestato ipsius nouitij vel nouitiæ ipsis ab intestato decedentibus, vel renuntiatione legitima non facta, cũ ex d. Concilio constet, ante professionẽ nullã acquiri monasterio actionem nec retentionem ad bona nouitij vel nouitiæ, præter victũ, & vestitũ: & ita obseruatur, vt affirmat Hondedei vbi supra d. nu. 8. in moniali defũcta in monasterio ante professionẽ.

Idem à fortiori comprobatur ex decreto. 15. de regular. eiusdẽ sessio. 25. dũ in eo sancitur, omnẽ professionẽ in quacunq; religione etiã, non mendicantiũ, intra annũ probationis factã, ipso iure nullam esse, & nullum penitus effectũ parere posse: ex hoc enim consequitur, minimè posse quẽ dici obligatum religioni, eo quòd intra annũ probationis voluerit mutare vitam, & sic contra limitationẽ Parisij & Menoch. vbi supra, contra quos ibi tenuimus: ita in terminis expendit in proposito Conciliũ Nauarr. in. c. nullã nu. 45. 18. q. 2. quem refert & sequitur Menoch. d. præsumpt. 84. num. 6.

In summa, ex supradictis quinq; casus resolutiué colligo. Primus est, quando quis ingreditur religionẽ bonorũ capacẽ, cui expresse obstulit se & sua, & demũ intra annũ probationis decedit, & tunc eius bona monasterio censentur acquisita, secundũ Abb. & magis cõmuniter DD.

Secundus casus est, quando ingressus religionẽ, expresse bona sua eidem non contulit, sed simpliciter intrauit causa probationis, ibiq; decesit intra eius annũ, absq; renuntiatione, vel testamento, & tunc applicãtur venientibus ab intestato secũd. opinio. Abb. magis receptã.

Tertius casus est, quando cõstat præsumptionibus & cõiecturis voluisse mutare vitam, & religionem ingredi, vt in exẽplis præfixis, & tamen decesit intra annũ probationis intestatus, & absq; renũtiatione, & tunc secũd. opinio. Abb. veriorẽ, & ab alijs receptã, eius bona nõ acquiruntur monasterio, sed venientibus ab intestato: præmaximè attento decret. 15. de regular. sacri Conc. Tridentini, vt supra inducto.

Quar-

Quartus casus est in dubio, quando non constat, an nouitius fuerit ingressus religionem animo profitendi, vel probandi, vel experiendi religionem, & tunc si decedat intra annum probationis intestatus & absque renuntiatione, eius bona non acquiruntur monasterio, sed ad venientes ab intestato reuertuntur, eisq; deferũtur, secũdùm verã & receptã sentẽtiã, atq; tenendã in iudicãdo & cõsulẽdo: quæ multo magis procedit in puella ingrediente religionem minore. 12. annorum. Idem regulariter est tenendum in omnibus dotibus monialium, etiam maioris ætatis, decedentiũ infra annum probationis, & in quibuscunq; nouitijs, maribus vel fœminis, decedentibus infra annum probationis, bona nãq; sua monasterio non acquiruntur, sed venientibus ab intestato deferuntur, præcipuè attento sancto Concilio Tridentino, vt supra expenso.

Quintum casum definit nouiter Menoch. d. præsumpt. 84. numer. 7. in nouitio, qui bona sua religioni expresè non obtulit: constat tamen præsumptionibus & coniecturis, voluisse mutare vitam, atque religionem ingredi, & deinde decesit post annum probationis, nulla alia expressa professione facta, retento adhuc habitu nouitiorum, nempe bona huiusmodi censeri acquisita illi monasterio, sicuti in specie præmissa responderat idem Menoch. d. consil. 396. numero. 12. lib. 4. quod vtrobique bene probat, verũq; mihi videtur.

Omitto alium casum, vt potè omni dubio carentem, nempe quando quis ingreditur religionem incapacem bonorum in communi & in particulari, vt puta fratrum Minorum, quia tunc apertum est bona huius decedentis intra annum probationis non acquiri monasterio, cum eorum capax non sit, vt in specie docuit Paris. in dicti. cap. in præsentia, quem retulit Menoch. d. cons. 396. numero. 2. lib. 4. & in dict. præsump. 84. nume. 2.

SVMMARIVM.

1 IVDEX ordinarius potest iterum iudicare, si sententia, quam primò tulit, nulla sit.
2 Hoc tamen intelligitur, quoties quæstio nullitatis venit incidenter; secus si simpliciter, nã potest coram eodem iudice proponi, & coram superiori: hoc tamen vltimum intelligitur, quando superior non habet limitatã iurisdictionem, aliàs oportet simul appellare tunc cùm agitur de nullitate, vt in nu. 3.
4 Appellans saluo iure nullitatis, quid velit sentire.
5 Appellans non dicat, Saluo iure nullitatis, ne ex hoc sibi obijciatur reseruasse nullitatem: sed dicat, No haziendo alguno, lo que en si es ninguno.
6 Natura dictionis, Saluo, est modificare & restringere præcedentia.
7 Iudex nullitatis sententiæ, non solùm poterit super nullitate pronuntiare, sed etiam super causa principali.
8 Iudex delegatus non potest cognoscere de nullitate suæ sententiæ diffinitiuæ.
9 L. si vt proponis. 1. C. quomodo & quando iudex, intellectus.
10 L. iudex posteaquàm. ff. de re iudic. procedit, non solum in iudice delegato, sed etiam in ordinario.
11 L. iudex posteaquam. ff. de re iudic. non loquitur de sententia nulliter lata, sed de æquã, vel iniquã.
12 Dictio, Bene, idẽ significat quod dictio, Rectè. Dictio, Rectè, non solemnitatem, sed iustitiam ostendit.
13 Differentia inter dictiones, Rite, & Rectè; rite enim ad solemnitatem refertur: rectè verò ad iustitiam.
14 Corrigere idẽ est quod emendare: emendare verò nihil aliud est, quã actũ in se validũ aliqua parte reficere, substãtia ipsa permanẽte
15 Auditores sacri Palatij Rotæ non possunt cognoscere de nullitate suæ sententiæ diffinitiuæ, quia quamuis in cognoscendo habeant ordinariam potestatem, in pronuntiando tamen & definiendo habent delegatam.
16 Iudex delegatus non potest declarare suam sententiam sed delegans.
17 Iudex delegatus an ex noua delegatione possit de eadem re iudicare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

18 *Delegatus principis ad vnam causam, non potest cognoscere de nullitate suæ sententiæ.*
19 *Delegatus à principe, ordinario æquiparatur, ac proinde subdelegare pōt, sicut ordinarius.*
20 *L. si vt proponis 1. C. quomodo & quād. iud. loquitur in delegato inferioris à principe.*
21 *Dictio, Denuo, causam iam semel commissam insinuat.*
22 *Postquā semel causa corā iudice tractari coepit, illius manus nō egreditur, sicq; in ea inferior intromittere se nō potest, nisi ex principis commissione.*
23 *Delegatus à Papa potest intra annū suam sententiā exequi, non tamen annullare.*
24 *Delegatus ad vniuersitatem causarū potest de nullitate suæ sētētiæ cognoscere, & nu. 25.*
26 *Delegatus ad vniuersitatem causarum æquiparatur ordinario.*
27 *Auditor generalis Cameræ Apostolicæ, vrbis gubernator, Vicarius, senatus Marescalus, & auditor contradictarū, qui in Romana curia pro ordinarijs in licib⁹ reputātur, suas sententias nullas revocare, & ex integro pronūtiare poterunt vt hic.*
28 *Delegatus, qui iudicauit contra formam mandati, iudicare iterum potest.*
29 *Delegatus iudicans contra formam mandati, abutitur potestate.*
30 *Delegatus, qui nulliter iudicauit per errorem facti an cognoscere possit de nullitate suæ sentētiæ, atque eā revocare? & numeris seq.*
31 *Arbiter postquā laudauit, functus est officio suo, sive bene, sive malè, etiam si per errorē pronuntiauerit.*
32 *Arbitria redacta sunt ad instar iudiciorum.*
33 *Delegatus datus ad cōfederēdū beneficiū, nulliter conferens, potest iterum conferre.*
34 *Delegatus an possit restitutionē in integrū concedere aduersus suā sententiā diffinitiuā, cōstito de læsione. & numer seq. præcipuè n. 37*
35 *Delegatus à principe potest restitutionē in integrū concedere aduersus suam sententiam.*
36 *Minor læsus per sententiā, potest à iudice contra eam restitutionem petere.*
38 *Aduersus sententiam eius, qui vice principis cognouit, solum princeps restituit.*
39 *L. fin. C. vbi & apud quem, procedit in restitutione petita corā iudice delegato aduersus suam sententiā interloquutoriā, quā concedere potest, si non habeat vim diffinitiuæ: aliàs secus.*
40 *Iurisdictio iudicis delegati à principe durat post sententiam intra annū, quo ad executionem ipsius sententiæ, non verò quo ad restitutionem contra eam concedendam.*
39 *L. fi. tit. 25. p. 3. intelligi debet de ordinario iudice, de quo ipsa lex agit, nēpe vt is restitutionē in integrū aduersus suā sentētiā diffinitiuā concedere possit, non verò in iudice delegato.*

CAPVT II.

An iudex delegatus possit cognoscere de nullitate suę sententię diffinitiuę, vel restitutionem in integrum aduersùs eam concedere?

1 QANVIS iudex ordinarius iterum iudicare possit, si sentētia diffinitiua, quam primò protulit, nulla sit, iuxta glos. fi. in fi. in. l. iudex posteaquā. ff. de re iudic. vbi Bart. & Alex. nu. 20. tex. in. l. 4. C. de accusat. & ibi glos. fin. ad fin. l. si præses. & in. l. si vt proponis. la. 2. C. quomod. & quando iudex. Bart. in. l. si expressim. numer. 14. ff. de appellat. Alexand. in rubrica. ff. de officio eius, cui mand. est iurisd. numer. 15. Felin. in. c. qualiter & quando. el. 2. numero. 37. de accusat. latè Dec. in cap. in literis. numer. 6. de officio deleg. Rip. in. l. quod iusit. nu. 62. ff. de re iudicata. Vantius in tractat. de nullit. in tit. coram quo nullitas proponi possit, num. 9. & in titul. de nullit. sententiæ ex defectu iurisd. ordin. num. 114. versi. fallit in ordinario. Tiraquel. in. l. boues. §. hoc sermone, in. 1. limitatione. num. 40. ff. de verb. signifi. Menoch. de arbit. iud. lib. 1. quæst. 67. numero. 2. † hoc tamen intelligendum est, quoties ego volo petere principaliter, quód iterū causa decidatur, & sic quoties quæstio nullitatis venit incidenter, quia tunc ipse idem iudex debet adiri, vt in dict. l. 4. cum simil. C. de accusat. secus si simpliciter dicam sententiam nullam, sicut in dict. l. si expressim, quia tunc possum petere, vel coram iudice primo, vel coram superiore: ita distinguit Bar. in dict. l. iudex posteaquam, num. 4. & in d. l. si expressim. numero. 14. & est cómunis distinctio, secundùm Vantium vbi supra numer. 8. qui etiam videndus est in numer. 10. & est magis cómuniter recepta hæc distinctio, vt testatur alios allegans Menoch. vbi supra num. 8. quicquid ipse numer.
3 12. & 13. pungat contra cómunem. † Illud tamen, quod prædiximus in. 2. casu, superiorem adiri posse super nullitate, intelligēdum est in eo superiore, qui nó habet limitatam potestatem, vt habet Archiepiscopus, qui sine appellatione adiri non potest, & sic in similibus: si enim eam limitatam habebat, oportet tunc cùm agitur de nullitate, simul appellare, hoc modo, nempe: Dico sententiam nullam, & si qua est, appello; aliàs secus. c. Romana in princip. de foro cōpet. lib. 6. ita Perusinus in c. dilecto, quęs. 27. de appellat. Felin. & Dec. in d. c. in literis, & ita magis cómuniter cóncluditur secundùm Vantium vbi supra numero. 20. † Hoc tamen subintelligendum
4 est, vt procedat, quādo dicitur sententia nulla, & simpliciter appellatur; secus si reseruetur nullitas, tunc enim neq; de nullitate sententiæ, neq; super causa principali, iustitia, vel iniustitia causę iudex superior pronuntiare vel cognoscere potest, sed tantùm pronuntiare, superuacuè & frustratoriè fuisse appellatum, vt bene probat alios allegans Alexand. cons. 59. num. 8. cum sequent. lib.
5 4. Dec. in. c. dilecto. nume. 5. de appellat. † Quare appellans non dicat, Appello, saluo iure nullitatis, ne ex hoc sibi objiciatur reseruasse nullitatē, séd dicat, *No haziendo alguno, lo que en si es ninguno*: quam
9 uis & in hūc sensum interpretari queāt verba illa, Saluo iure nullitatis, secūdùm tacitam mentem ea proferentis, nempe vt voluerit intelligere, ne per appellationem videatur consentire nullitati sententiæ, vel actorum, vt sustineatur
6 apellatio: † natura enim dictionis, Saluo, est modificare & restringere præcedentia, iuxta gloss. in. l. item Labeo. §. sed si purè. ff. famil. herciscund. verb. si purè. glos. per tex. ibi in. l. si debitor. §. 1. ff. quibus mod. pignus vel hypothe. soluitur. sequitur plures allegans Becius
7 consi. 74. numero. 14. lib. 1. † Iudex igitur nullitatis ordinarius, siue superior, iuxta præcedentem distinctionem, non solùm poterit super nullitate pronuntiare, sed etiam super causa principali, reformando sententiam diffinitiuam, & sic super iustitia vel iniustitia causæ, vt tenet Bart. in dict. l. si expressim, nu-
14 mero. 14. sequitur Alexand. consilio. 118. numero. 4. lib. 6. & hæc est cómunis & magis communis sententia, secundùm eundem Alexand. consil. 79. numero. 2. &. 5. lib. 2. sequitur Dec. in dict. c. dilecto. numer. 5. & plures allegans Vantius vbi supra num. 12. Didac. Perez in. l. 2. titul. 15. lib. 3. ordinament. colum. 1275. in fine, & in princip. colum. seq.

8 Hæc tamen licèt ita se habeant, rectèque procedant in iudice ordinario, iudex tamen delegatus non potest cognoscere de nullitate suæ sententiæ diffinitiuæ, quia per pronuntiationem ipsius extinguitur iurisdictio delegata, vt in. l. si vt proponis. la. 1. C. quomodo & quando iudex. iuncta gloss. final. ibi, vbi Bart. Bald. & alij; idem probat Innocent. in dict. cap. in literis, de officio delegat. vbi cæteri omnes antiqui & moderni, præcipuè Felin. numer. 1. & sequē tibus. Dec. numer. 5. Alexand. in dict. l. iudex posteaquam. numero. 12. tenet Rota in nouis decis. 341. incip. dubitatur vtrùm, Vantius vbi supra numero. 14. Rip. in dict. l. quod iusit. numero. 63. ff. de re iudic. Tiraquel. & Menoch. vbi supra numero. 21. Ruinus consil. 142. nu. 1. lib. 4. † Quæ sententia satis probatur in d. l. si vt proponis, ibi enim iudex delegatus protulit sententiam nullam, die nempe feriato, & altera partium absente non citata, & inquit text. non immeritò præsidem denuo negotium alterius iudicis notioni terminandum cómisisse. Rectè igitur consequitur, iurisdictionem ipsius delegati, qui senten-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiam nullam tulit,expiraſſe ob hoc,quá doquidem ideò meritò alteri iudici cauſa committitur; aliâs enim ipſemet,ſi iuriſdictio ſua delegata non expiraſſet, poſſet de eadem cauſa & ſententiæ nullitate cognoſcere, ſicut ordinarius; ſed cùm in delegato per pronuntiationem ſententię diffinitiuæ,etiam nullæ,expiret iuriſdictio, meritò vt ipſe hoc non poſsit, ſed alij cauſa committenda ſit; vt in dicta.l.ſi vt proponis,cuius hic eſt communis intellectus, ſecundùm Abb. in dict. cap. in literis numero. 4. & ibi Dec.numero.5. quem etiam tenuit Dynus in regula quòd ſemel. de regul. iur. lib.6.quamuis eius additio ibi, & Dec. vbi ſupra velint contrarium,reſponden do textui in dict.l.ſi vt proponis, nempe quòd prolatio ſententiæ iniuſtæ ibi à delegato facta, fuit iuſta cauſa quòd alteri cauſa committeretur, & propter hoc primus iudex non habeat vlterius poteſtatem iudicandi.l. iudicium ſoluitur.ff.de iudic. Sed ſi non fuiſſet facta reuocatio,non dicitur ibi quòd iterum iudex delegatus non poſſet iudicare;nihilominus tamen communis intellectus præfatus verus eſt & tenendus, quandoquidem ſi iuriſdictio delegati non expiraſſet per ſententiam diffinitiuam,etiam nullam,non eſſet opus noua cómiſsione;ſi ipſe quidem poſſet iterum de cauſa cognoſcere: & quamuis hoc expreſſe ibi non caueatur, ſatis tamen innuitur: quare communis hæc ſententia & differentia inter iudicem ordinarium & delegatum receptiſsima eſt per omnes vtriuſque iuris profeſſores, ac proinde temerarium eſſet aduerſus eam tenere in iudicando & conſulendo.

10 Nec contra eam obſtat text. in d. l. iudex poſteaquam. ff. de re iudic. dum generaliter loquens inquit: Iudex poſteaquam dixit ſententiam, iudex eſſe deſinit, & hoc iure vtimur, vt iudex, qui ſemel, vel pluris, vel minoris condemnauit, amplius corrigere ſuam ſententiam non poſsit, ſemel enim, malè, ſeu bene, functus eſt officio: videtur enim ex hoc tam in iudice delegato quàm in ordinario probare extingui iuriſdictionem ipſius per pronuntiationem ſententiæ diffinitiuæ: intelligere enim præd.l.in iudice delegato,eſſet diuinare,cùm neq; verbum vnum in ea de delegato habeatur:quare verius eam intelligere videtur Bart. ibi numer. 3.in iudice ordinario, cum de iudice ſimpliciter loquatur, & ideò de ordinario in dubio,tanquam in potentiori ſignificatu,intelligi debet, iuxta doctrinam Federic.de Senis conſi.205.quem ſequitur Corraſ. & Dec.cos q; referens Menoc. vbi ſupra num.23.

11 Non obſtat inquam dicta.l. in ordinario intellecta,cómuni reſolutioni ac differentiæ ſupra traditæ, quia ipſa lex non loquitur de ſententia nulliter lata,ſed de æqua, vel iniqua, hoc eſt,contra ius partis, quem ſenſum verba illius tex. ſuadent, illa nempe, Semel enim, malè, ſiue bene, functus eſt officio ſuo:
12 † quia dictio, Bene, idem ſignificat, quod dictio, Rectè, vt docet Bald. in.l. eos,columna.2.verſic. & nota,quòd ad uerbium,Bene.C.de appella.quem ſequitur Iaſ. in. l. lecta. numero.16.ff. ſi cert. pet.& in.l. iuſtè poſsidet, numero. 8.ff. de acquirend. poſſeſ. Sed dictio, Rectè, non ſolennitatę,ſed ius partis oſtendit. l.non putauit.§.non quæuis.ff. de bono rum poſſeſsione contra tabul.l.2. & ibi
13 gloſſ. ff. de inofficioſo teſtamen. † hæc namq; differentia eſt inter dictiones,Rite,& Rectè: rite enim ad ſolennitatem refertur, rectè vero ad iuſtitiam, vt ſupra cap.præcedenti numero.78.latè deduximus.Cùm ergo ille tex. dicat malè, intelligitur,non nulliter, ſed iniuſtè, & ſic contra ius partis latam fuiſſe ſententiam: meritò ergo ſi ordinarius non ſit amplius iudex,ſententiam ſuam corrigere non valeat, quia cauſa per appellationem deuoluitur ad ſuperiorem. l. eos. in principio.C. de appellat. Prætereà conducunt ad hunc ſenſum verba alia eiuſdem. l. iudex poſtea quam. ea nempe, Amplius corrigere
14 ſententiã ſuã nó poſsit†; quia corrigere eſt

eſt idem quod emendare: at emendare, nihil aliud eſt, quàm actum in ſe validum in aliqua parte reficere, ſubſtantia
17 ipſa permanente, vt poſt Bart. docuit Dec.in. l. edita. numer. 19. &. 20.C. de edendo. Text igitur ille, cum aſſerendo corrigere nõ poſsit,præſupponit actum ſui natura validum; & ita eum nouiter, & bene intellexit Menoch. vbi ſupra num.24.&.25. Non ergo ille text. ſic intellectus nocet receptiſsimæ differentiæ ſupra adductæ, quandoquidem illa loquitur, quando ſententia eſt nulla: text. verò in d. l. iudex poſteaquàm, in
18 ſententia valida, iuſta, vel iniuſta,quam ampliusiudex,etiam ordinarius,corrige re, vel emendare non poteſt, addendo vel minuendo.

15 Ampliatur primò cómunis ſententia loquens in delegato, vt procedat etiam in auditoribus Apoſtolicis ſacri palatij Rotæ, hienim quamuis in cognoſcendo habeãt ordinariam poteſtatem, in pronuntiando tamen & definiendo habent delegatam, & ideò ſuas ſententias definitiuas,etiam nulliter prolatas,non poterunt reuocare, neque reformare,ad inſtar delegatorum, prout tenent ipſemet reuerend.Patres domini Auditores dicta deciſ.341.in nouis, refert & ſequitur Ripa in dict.l.quod iuſſit.numero.63.Caſsiador.deciſ. 5. de reſcript.numero.3. Vantius alia adducens vbi ſupra numero. 15. eſtq; ſine dubio: & ideò quotidie in Romana curia fiũt cómiſsiones & reſcripta, quibus datur illis exercitium iuriſdictionis habitu competentis, vt in deciſione. 429. in cauſa beneficiali,'& deciſione ſequenti, circa finem, in nouis, quas adducit Vantius vbi ſupra.

16 Secundò eadem cómunis ſententia extenditur,vt procedat etiam quoad ſolam ſententiæ declarationem,quam delegatus ipſe non poteſt facere, ſed ſolus delegans, ex verbis tamen delegati, vt tradunt DD.in.c.ex parte.3. de verborum ſignific. & clarè Alciat. reſponſo 439.in fin. qui ita reſpondit ſenatoribus Mediolanenſibus,qui quoad cauſas ſibi cõmiſſas delegati dicuntur,prout refert & ſequitur Menoch. vbi ſupra nu. 26.

17 Tertiò ampliatur,vt etiam non poſsit amplius ex noua delegatione de eadem re iudicare iudex delegatus præfatus, iuxta gloſ. & Bald.in.l.1. C. de ſententijs ex periculo recitandis, & Felin. in.c. ad hæc.col.1.in fi.de appell. hoc tamen verum eſt & procedit ex noua delegatione inferioris à principe; ſecus verò ex delegatione ſupremi principis,qui poteſt delegare cauſã,etiã iudici à quo, iuxta glo.in.l.eos. C. de appell.ita Ripa in d.l.quod iuſsit, n. 63.ff.de re iudicata.

18 Quartò & vltimò ampliari poteſt præfata magis communis ſententia in delegato principis ad vnam tãtùm cauſam. Quod primò probatur ex generalitate dictæ. l. ſi vt proponis. Secundò, quia non reperitur iure cautum, aliud ſpecialiter eſſe indultum delegato principis: quare hanc ſententiam rectè probarunt Bald.in d.l. ſi vt proponis. Imol. & Ripa in dict.l.quod iuſsit,numer. 63. vbi teſtatur eſſe cómunem ſententiam & veram,quicquid dicat Angel. quam etiam tenet Rota d.deciſione.341.ſequitur Felin in dict. c. in literis, num. 1.& ibiDec.nu.5.teſtatur communem:ſequitur Felin. in d. cap. qualiter & quando, num. 39. de accuſatio. Marant .de ordine iudiciorum. 4. parte. 5. diſtinctione, num.47.Alexan.in rubrica nu. 5. & ſequentibus.ff.de officio eius, cui mand. eſt iuriſdictio.vbi latiſsimè eam probat, & Lanfranc.in.c.quoniã contra.in parte,Interlocutoriæ,nu.54. cum ſequentibus,de probatio.gloſ. & Alex. in. d.l.iudex poſteaquam.nu. 12. Felin.in. c.cum ceſſante,num.1.de appellatio.deciſio Capellæ Toloſanæ.38. & ibi Aufrerius: eſt cómunis ſecundùm Boeri.q. 6.nu. 6. & magis cómunis ſecundùm Menoch. vbi ſupra nu.28.alios allegantem.

19 Sed cõtra hãc ampliationẽ facit,quia delegatus à principe,ordinario æquiparatur, ac proinde delegare alteri poteſt, ſicut ordinarius. l. à iudice. de iudic. & ibi DD.c.paſtoralis,in princip.de offi cio delegat.cum ſimil.& eſt maior ordi-

nario

Universidad de Deusto
Biblioteca

nario in causa sibi cõmissa: cap. sanè. de officio delegat. Nec obstat dict. l. si vt proponis, quia ipsa loquitur in delegato inferioris à principe, vt patet ibi, Nõ immeritò præses denuo negotium ter-
21 minandum cõmisit: †dictio enim, De nuò, causam iam semel commissam fuisse insinuat: quia idem est quòd dictio, Iterũ. gloss. in. l. 1. C. de aduocat. diuers. iudic. & in. l. cum prior. C. de distractione pignorum, & sic à præside, non à principe fuit ibi causa primo commissa. Nec dictio Denuo, ad verbum terminandum referri oportet, vt sit sensus, præsidem cõmisisse negotiũ iterum terminandum, quod princeps semel prius commiserat: hoc namque stare non po-
22 test; †quia postquam semel causa coram principe tractari cœpit, illius manus non egreditur, sicq; in ea inferior intromittere se non potest, nisi ex principis commissione. cap. vt nostrum, de appell. cap. studuisti. cap. licèt. de officio delegati. Dec. consil. 137. Ias. consil. 9. &. 20. in fine, lib. 4. Alciat. responso. 410. numero. 1. Albanus consil. 78. numero. 1. Menoch. vbi supra nu. 30. qui ita post Bellon. quem refert, respondet ad. l. si vt proponis. Non obstat etiam, quòd non reperiatur in iure cautum, vt delegatus à principe possit cognoscere de nullitate sententiæ diffinitiuæ, quia imò hoc argumentũ potest retorqueri, quia nõ reperitur iure cautum, quòd sit functus officio suo; quo fit, vt hanc sententiam ad uersus cõmuné præcedentem sequatur Angel. in. l. iudex posteaquam. circa fi. ff. de re iudic. quẽ sequitur Dec. in d. c. in literis. nu. 5. & Belló. lib. 3. supput. iur. c. 18. & eã esse equã, & maiori benignitate fulciri affirmat Boer. d. q. 6. nu. 6. qui nu. 1. cũ sequentib. refert pluraarresta secundùm eã lata, quem refert, & cum eo transit Vantius vbi supra nu. 14. in fi. & esse veriorem eã sequutus testatur Meno. vbi supra n. 30. Sed nihilominus magis cõmunis sententia est in contrariũ, vt vidimus, quæ est tenenda, tanquam verior & cõmunior, & satis probatur ex regula cõmuni generali, atq; ex ipsius mente, quæ habet, vt delegatus non possit cognoscere de nullitate suæ sententiæ, quia expirauit sua iurisdictio; eadem nãq; ratio militat in hac specie in delegato à principe ad vnam tantùm causam, quæ in alio delegato ab inferiore; in vtroq; siquidem extinguitur iurisdictio delegata per prolationem sententiæ: differentiæ enim nulla ratio assignari
23 potest, † prẽterquàm quoad exequutionem suæ sententiæ infra annum in delegato à Papa: vt in. c. quærenti, de officio delegat. non verò ad eam impugnandã, vel retractandam, secundùm Paul. Castrens. ita intelligentem dict. cap. quærenti. in. l. aduersus. numer. 1. C. si aduersus sententiam. cùm vterq; sit iudex particularis vnius tantùm causæ, & ideò meritò amplius in ea se intromittere
24 non potest: † si enim esset delegatus ad vniuersitatem causarum, tunc rectè id facere posset, vt notant Aufrerius, & Marant. vbi supra. Quinimò & delegatus ab alio quàm à principe ad vniuersitatem causarum, id poterit, vt infra dicemus. Neque quòd delegatus à principe, sicut ordinarius subdelegare possit, nobis obest in proposito, id siquidem est à iure expressum, non verò ob id idem in nostra specie inferri potest, cùm sit diuersa, in qua non reperitur expressum, quod Angel. & sequaces volunt, sed potius contrarium simpliciter & in genere: & quamuis in casu d. l. si vt proponis, fateamur, delegatum illum fuisse à præside, non verò à principe constitutum, nihilominus tamen communis sententia indistinctè loquitur, & habet, vt delegatus non possit cognoscere de nullitate suæ sententiæ diffinitiuę ex defectu iurisdictionis, quę per prolationem sentẽtiæ fuit extincta. Deniq; magis cõmunis sentẽtia ex cooperior redditur, atq; contraria excludi debet, quòd auditores Rotę, quãuis in cognoscendo habeant potestatem ordinariã, quia tamen in definiendo habẽt delegatã, non possunt reuocare suas sententias diffinitiuas, etiã nulliter prolatas, vt prædiximus in prima ampliatione; & tñ

sunt delegati à Principe: ergo à fortiori nec alij delegati.

25 Primò, cõmunis præfata sententia, quæ habet, quòd delegatus non possit cognoscere de nullitate suæ sententiæ, fallit in delegato ad vniuersitatem causarum, is enim cùm non desinat esse iudex, quoad vniuersas causas, quæ contingunt suboriri, meritò vt remaneat iudex in causa nullitatis, si posteà propo-
26 natur. † Hinc est, quòd talis delegatus æquiparatur ordinario, secundùm gloss. verb. delegatus, in fi. in. c. causam. de appell. nam vtriusq; iurisdictio vniuersalis est, & iste delegatus potest subdelegare, sicut ordinarius. Bar. & cõmuniter DD. in d. l. à iudice. C. de iudic. & in terminis ita tenẽt Ange. Imo. & moderni in d. l. qđ iussit. Bal. & Salicet. in d. l. si vt proponis. Innocent. Ant. de Butrio. Abb. & Fel. in d. c. qualiter & quãdo, de accusat. num. 40. idem Fel. in d. c. in literis, num. 1. & Rip. in d. l. quod iussit. nu. 64. & Menoch. vbi supra num. 31. tametsi Imol. in d. l. iudex posteaquam, dicat hanc opinionem non transire sine dubio; & contra communem quibusdam fundamentis nititur tenere Dec. d. num. 5. sed nihilominus cõmunis est tenenda, quam plures allegans sequitur etiam Vantius vbi supra, in titulo coram quo nullitas, nu.
27 17. † ex ea inferens, quòd Camerarius, auditor generalis ipsius Cameræ Apostolicæ, vrbis Gubernator, Vicarius, senatus Marescalus, & Auditor contradictarũ, qui in Romana curia pro ordinarijs iudicibus reputantur, ex quo sunt ad vniuersitatem causarum delegati ad instar ordinariorum ipsorum sententias nullas reuocare, & ex integro pronuntiare poterunt in causis, quas ipsi tanquam ordinarij, ac virtute generalis illorum delegationis & facultatis cognoscunt; secus si ex speciali rescripto cõmissio alicuius causæ illis demãdaretur, quia stãte huiusmodi speciali rescripto, illa prima generalis cõmissio cessare videtur.

28 Secundò limitatur cõmunis sentẽtia prior in delegato, qui iudicauit contra formam mandati, is etenim iudicare ite-
29 rum potest, cùm data iurisdictio consumpta non fuerit, vt in. c. cum dilecta. de rescrip. sicut in arbitrio dicitur in. l. quid tamen, in principio. ff. de arbit. ita tenent omnes DD. qui supra, & testatur cõmunem plures allegans Felin. numer. 1. & Dec. in d. cap. in literis, numero. 6. idem Felin. in d. cap. qualiter & quando, numer. 41. cum sequentibus, & Rip. vbi supra, numer. 66. & Menoch. nume. 27. sequitur etiam plurimos referens Mexia in. l. regia Toleti *de los terminos*, in vltimæ partis conclusione numer. 1. &. 39. fol. 198. in fin. & fol. seq. & ita est tenendum, quamuis contrarium teneant Ioã. And. Ant. & Calderin. in. d. c. qualiter, Ancharr. in Clem. 1. de re iudicat. Imol. & Dec. in d. c. in literis, nu. 6. vbi dicit, quòd probabilis videtur opinio: eius tamen fundamentis respondet Rip. vbi supra d. num. 66. vbi alia ratione mouetur contra cõmunem, † nempe quòd delegatus iudicans contra formam mãdati, abutitur potestate, ergo sua potestas debet magis finiri per abusum, quàm per simplicem vsum: argumento. c. priuilegia, de priuileg. Sed huic obiectioni respondeo, quòd ipsi delegato nullũ damnum vel lucrum sequitur, seu priuilegiũ versatur in eo quòd dicatur functus officio suo, sed tantùm partibus: ergo cessat regula d. c. priuilegia.

30 Tertiò eadem cõmunis regula, quòd delegatus non possit cognoscere de nullitate suæ sententiæ diffinitiuæ, limitatur ab aliquibus doctoribus in delegato, qui nulliter iudicauit per errorem facti, is enim poterit de nullitate sententiæ cognoscere, atq; eam reuocare: ita Innocent. in. c. 1. de re iudic. arg. l. error. ff. de iuris & fact. ignor. vbi loquitur in iudice delegato exequutore dato ad conferendum beneficium vni, quando vacabit, qui illud cõtulit cuiusdã, qui putabatur mortuus, cùm re vera viueret, & inquit quòd poterit iterũ conferre, existẽte vera vacatione beneficij, quia fuit error facti: eandẽ limitationem tenet Bar. in d. l. iudex posteaquam. & ibi Alexan. nu. 15. & Paul. de Castr. in. l. cũ quæreba-

tur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur eod. tit. Petrus de Ancharr.in dict. Clem.1.de re iudicat. & Tira.in d.l.boues §.hoc sermone limitatione prima,nu.41 ff.de verb.sig.Menoch.vbi supra, num. 32.& alij,nempe Dec.in d.c.in literis,n. 9.

Hæc tamen limitatio in terminis nostræ regulæ cómunis nó est vera,ac proinde tenendum est cótrarium in specie ipsius.Primò per tex.in d.l. si vt proponis,quia ibi iudex credebat illú esse verú contumacé,qui non erat contumax, & nihilominº ibi probatur, quòd iudex functus est officio suo, & ideò ibi notat Bald.illum tex.cótra Inocét.in d. c. 1.de
31 re iudicat. † Secúdò per text.in.l.dicere. in fi.cú duobus sequétib.ff.de arbit. vbi probatur, quod arbiter postquã laudauit,functus est officio suo,siue bene,siue malè, etiamsi pronuntiauit per erroré:
32 † sed arbitria redacta sunt ad instar iudiciorú,vt in.l. 1.ff.de arbit. ergo, &c. & ita in hac limitatione cótra Innoc. vbi supra tenent Hostien.Ant.& Abb.in d. c.1.de re iudic.Imol. in d.l.iudex posteaquã. nu.6.inverſ.fallit etiã quartò. Bal. & Salic.in d.l. si vt proponis, per illum tex.Feli.in d.c.in literis,nu. 2. & in d. c. qualiter & quãdo,nu.45. Rip.in d. l.iudex posteaquã, nu.65.& ita est tenendũ.
33 † Et pleriq; ex supra dictis saluãt exẽplũ supra relatũ ex Innoc.in d.c. 1. de re iudic.nempe in delegato dato ad cóferendũ beneficiũ,qui si nulliter conferat,nó ob hoc impeditur,quin ipse iterũ possit conferre,si primò nulliter cótulit, quia hic est exequutor, non verò delegatus, & quia princeps videtur mandasse prouisioné effectualem: & beneficia Principũ debent interpretari benignè, & ideò in hoc casu dictũ Innoc.approbãt DD. cómuniter,secũdùm Alex.in d.l. iudex posteaquã, n.15.ff.de re iudic.& Fel.vbi supra,& sequitur plures referens Mexia vbi supra,n.48.Sed aliæ limitationes ad vtrãq; regulã,tam iudicis ordinarij,quã delegati,assignantur per DD.vbi supra, apud quos possunt videri;nunc autẽ suf
34 ficiant supra examinatæ. † Reliquum est,vt veniamus ad examinationé quæstionis non triuialis, nec in locis ordinarijs prædictis ab vllo scribentium, quod viderim,tactę,superioribus tamen nimis concinæ, ac in praxi contingentis,pro vt à me existente assessore cuiusdam negotij Apostolici fuit iam aduocatis causæ in dubium reuocatum, an iudex delegatus possit restitutionem in integrum concedere aduersus suam sententiam diffinitiuam,constito de læsione minoris, Ecclesiæ, Reipublicæ, vel alterius communitatis gaudere debentis prædict.restitutionis beneficio, nec ne?

35 Et primò pars affirmatiua decisa videtur per text.in.l.in fin.C.vbi & apud quem cognitio in integrum restit. agitãda sit,circa fi.vbi probatur,restitutionem concedere posse,qui,vel certæ administrationis, cui & iurisdictio adhæret,prępositi sunt, vel ab his fuerint dati, & multo magis delegati à principe, siue hoc specialiter eis fuerit mandatum,vel si generaliter dati sint iudices, vel in alijs speciebus inciderit quædam quæstio restitutionis.Secundò per text.
36 in cap.quærenti,de officio delegat. vbi iurisdictio delegati à principe non finitur per diffinitiuam. † Tertio ex. l. 16. titulo.11.partit.3.in versi. *mas si algunjuyzio.* vbi minor læsus per sententiam,potest à iudice petere restitutionem contra eam:quod & iure communi probat Anton. Gom. in titulo de restitutione minorum, numero. 5. licèt non aperiat coram quo iudice petenda sit ea restitutio, neque quis eam concedere valeat. Quartò,& magis accedendo ad nostrá quęstionem,per text.in.l. fin.titulo. 25. partit.3.asserentem: *Delante aquel juzgador que dio el juyzio contra los menores, ò delante su mayoral pueda ser fecha demanda, que se desate por manera de restitucion, &c.* & in terminis hanc sententiam probauit ex d.cap.quærenti.Raphael in.l. aduersus. C. si aduersus rem iudicat. &c. & ante eum gloss.in.l.minor autem.§.idem Imperator, versicul.non fiet. ff. de minor. & ibi Bart.& alij,est communis sententia,vt plures citãs testatur Sfortia Oddo in tractat.de restitut. in integr.1. parte, quæst.

quæst.32.art.18.nu.139.vers. in cótrariũ.

37 His tamen non obstantibus, contraria sententia est omnino tenenda, imò quòd delegatus etiam à Principe ad vnã causam(puta super fundo, decimis, vel alia re) non possit restitutionem in integrum aduersus sententiam diffinitiuam concedere,nisi specialiter sibi esset commissum, aduersus tamen interlocutoriam non habentem vim diffinitiuæ,& sic incidenter,bene possit, licét sibi non sit commissum. Primò, quia lata sententia, delegati officium est finitum, vt in d.l. iudex posteaquam. ff. de re iudicat.igitur vt priuatus nihil debet posse: quamuis lex illa, vt vidimus, in iudice ordinario loquatur, & ablq; remedio restitutionis, ideò non multum astringit in proposito. Secundò ex d.l.si vt proponis.C.quomodo & quãd. iudex,quia si lata sententia nulla, iudex delegatus amplius non cognoscit, vt ibi, à fortiori, vel multo minus, non 39
38 cognoscet,vbi est valida:& hoc fundamentum satis vrget. † Tertiò,ne ambulemus per mendicata suffragia, per text. expressum in dict.l. aduersus, in fin. C. si aduersus rem iudic. ibi: Nam aduersus eius sententiam, qui vice principis cognouit,solus princeps restituet. idem probat.l.minor autem.§. idem Imperator.ff.de minor. cuius verba sunt hæc: Idem imperator Licinio Frontoni rescripsit,insolitum esse,post sententiam, vice sua, appellatione dictam, in integrum restitutionem tribuere nisi solum principem;& postea: Sed & si ab Imperatore iudex datus cognoscat, restitutio ab alio nisi à principe, qui iudicem destinauit,non fiet:si solus princeps potest hoc casu restitutionem concedere, ergo ab eo delegatus, nec alius adiri minimè poterit. Perperam igitur ibi Accursius, & contra verba.l.expressa addit: Item ipse, scilicet delegatus: quòd si hoc ita statutum est in delegato à principe, vt restitutionem aduersus suam sententiam concedere minimè possit, sed solus princeps, idem erit à fortiori dicendum in cæteris delegatis inferiorum à principe, vt laté cum Bellamera probat Sfortia vbi supra d. articulo. 18. per totum,& prius articulo. 6.

Ex quibus iuribus,tanquã in hoc expressis, hanc sententiam secundam aduersus priorem probarunt vtrobique DD.& præcipuè Bar.in d.l.aduersus,& ibi eius additio,& ibi etiam Bald. num. 2.Paul.Castrens.1. Salicet.numer. 2. dicens esse cómunem:sequitur Abb. in.c. causa restitutionis,num.7.de in integrũ restit.idem Bart.in.l.1.in fin. ff. de quæstion.& quòd delegatus possit concedere restitutionem in integrum incidenter,Marant.de ord. iud. 5. part.princip. num.36.quam sententiam & distinctionem magis cómunem,plures allegans & eam sequutus,testatur Sfortia vbi supra in versic.pro concordia: & postea nu. 141. limitat illud de interlocutoria, quã do ea absorberet totam causam,secund. Alberic. & Anchar. quos refert.

Non obstant modò adducta in contrarium,& non quidẽ primum, hoc est d.l.fi.C.vbi & apud quẽ. quia procedit in restitutione petita corã iudice delegato aduersus suã sententiã interloquutoriã,quam cócedere potest,si non habeat vim diffinitiuæ; aliàs secus: dicta verò l.aduersus. cum similib. in sententia diffinitiua iudicis delegati; quia aduersus eam is restitutionem in integrum concedere nno potest, sed solùm princeps, nisi sibi specialiter id cómittatur: vt in d.ll.ita tenét ibidem Bar.& cæteri cómuniter DD.Idem Paul.Castrens. in d.l.fin.nu.1. versi.3. potest intelligi, vbi illud de restitutione,quæ incidenter petitur, exemplificat aduersus lapsum termini, vt minor possit probare: secus si principaliter petatur restitutio,nisi specialiter mandetur, vel sit delegatus ad vniuersitatem causarum: est q; recepta & vera resolutio, per quam prædictę omnes leges reducũtur ad cócordiã.

40 Non obstat secundũ,id est cap.querẽti. de officio delegati,vbi iurisdictio iudicisdelegati à principe,durat post sentẽtiã intra annũ: nam illud procedit quoad exequutionẽ ipsius sentẽtię,nõ verò quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quoad destructionem: ita Paul. Castr. in d.l. aduersus nullum.

Tertium, hoc est d.l.16.tit.11.par.3. nihil contra nos probat, quia nõ agitur ibi, corã quo iudice petẽda sit in integrũ restitutio, nec quis cõcedere eã debet.

Quartum de l. fin. tit. 25. par. 3. intelligi debet de ordinario, de quo. l. illa agit, non verò de delegato. Remanet igitur supra dicta cõmunis resolutio satis defẽsata, quæ est vera, & tenenda in iudicando & consulendo. Nec obstat si dicatur, prout mihi respõsum fuit ab vno ex aduocatis d. causæ, stylum contrariũ induxisse hoc casu, vt idem iudex delegatus concedere possit restitutionem in integrum aduersus suam sententiam diffinitiuam, sicut ipse testabatur se sæpe vidisse: nam respondeo primò, hoc nos non credere, & præterea errore introductũ esse, atq; proinde nihil præstare, vt in l. quod non ratione, cum simil. ff. de legib. & non quod fit, sed quod fieri debet seruandum est, vt in brochardico iuris habetur: cùm enim aduocatus ille ad hoc non aduertisset, & captus reperiretur, quærebat asylum styli contrarij, & non fuit admissus.

SVMMARIVM.

1 *Præceptum diuinum de non occidendo, se ipsum occidentem comprehendit.*
2 *Occidens se ipsum, in ecclesia sepeliendus non est.*
3 *Occidens se ipsum cum psalmis sepeliendus non est, sed in canina sepultura.*
4 *Occidens se ipsum, in flumine est proijciendus.*
5 *Occidens se ipsum secũdum Platonis sententiã in solitaria est sepeliẽdus sepultura, vbi alius nemo condatur, & in his locis, quæ de duodecim partibus vltima deserta, nec ei statua, nec inscriptione sepulchrum notetur.*
6 *Quamuis publicè non liceat pro se occidente orare, priuatim tamen licet pro eo qui creditur in vltimo vitæ spiritu criminis dolorem, & contritionem poenitentiæ ductum habuisse.*
7 *Ob id inter alia hoc crimen periculosissimum est, quia non restat tempus, vt poenitẽtia expietur.*
8 *An cùm constat de poenitentia in articulo mortis eius, qui se ipsum occidit, sit sepeliẽdus in ecclesiastica sepultura.*
9 *Decedens in torneamentis iure Canonico prohibitis, non est sepeliendus in ecclesiastica sepultura, etiamsi Sacramento Poenitentiæ & Cõmunionis munitus decesserit.*
10 *Occidens se ipsum, ad hoc vt ecclesiastica carere debeat sepultura, ante omnia constare debet de hac qualitate, quod se ipsum occiderit.*
11 *In dubio licet aliquis reperiatur mortuus, non est præsumendum se ipsum occidisse, cùm nemo immemor suæ salutis præsumatur.*
12 *Occidens se ipsum quocunq; modo, causa, aut tempore, carere debet ecclesiastica sepultura.*
13 *Inuentus laqueo suspensus, præsumitur se occidisse, & sufficit ad hoc vt ecclesiastica carere debeat sepultura, vel si alijs violẽtis & indubitatis indicijs arguatur sui proprij occisio, nisi aliquibus probis coniecturis ea excludi possint, secus aliàs, quamuis reperiatur mortuus, per prædicta.*
14 *Si coniecturis aliquot præsumi potest, aliquem furore, aut mentis alienatione se ipsum occidisse, ecclesiastica tũc gaudebit sepultura, quãuis laqueo suspensus inueniatur.*
15 *Repertus mortuus in puteo, vel fonte, non est priuandus ecclesiastica sepultura, quia non præsumitur se ipsum præcipitasse, casu enim potuit ibi decidere. Idem dicendum est in reperto in amne vel fluuio suffocato, etiam vestito, vt in nu. 16. Idem in reperto in via, vel in alio loco, mortuo, vel ex fenestra proiecto, vt in num. 17.*
18 *Se ipsum occidẽs, quomodò & quãdo, quibusq; poenis puniatur iure ciuili, & nu. 19. idem esse in his qui propter hæresim vincti se ipsos in carcere occiderunt.*
20 *Si quis se in puteum præcipitauerit, & mortuus fuerit non debent eius bona confiscari, nisi appareat quòd id fecerit conscientia criminis, vt hic.*
21 *Vbi quis non esset accusatus, inquisitus, vel deprehẽsus de aliquo crimine, si reperiatur mortuus, eius bona nõ publicantur, si ipsius hæredes parati sint eius defensionem suscipere,*

pere, atque innocentiam probare, nisi à fisco contrarium probetur, scilicet seipsum occidisse, præterquam si tunc temporis occisus patiebatur dolorem, furorem, vel aliã iracundiam, &c.
22 *Cadauer eius, qui seipsum occidit, furca suspendi non debet.*
23 *Intestabiles quando fiant hi, qui seipsos occiderunt.*
24 *Condemnatus ad mortem, seruus poenæ existimatur, ac proinde intestabilis: quod hodie cessat, attenta l. 4. Taur. vt in n. 25.*
25 *Titulus ff. & C. de bonis eorũ, qui mortem sibi consciuerunt, non est hodie correctus per authen. bona damnatorum. C. de bonis proscriptor.*
26 *Titulus de bonis eorum qui mortem sibi consciuerunt, procedit in vtraque morte, ciuili nempè & naturali, quæ erat imponenda accusato vel inquisito pro delicto, si probaretur.*
27 *Dispositio d. auth. bona damnatorum. C. de bonis proscript. non habet locum in eo, qui dãnatur ad mortem ciuilem, & sic remanet viuus, nam tunc bona publicantur.*
28 *L. 4. Taur. concedit damnato ad mortem ciuilem vel naturalem factionem testamenti, non verò tollit confiscationem bonorum à lege inductam in eo, qui se interfecit: vel limitatur in hoc, qui se interficit, antequam damnetur ad mortem.*
29 *L. 24. tit. 1. p. 7. ibi:* Deue morir por ende, *& ibi:* Prender muerte, *ad vtramque mortem, tam ciuilem quàm naturalem referri potest.*
30 *Volens seipsum occidere, sed occursu hominum, vel alias non se occidit, an puniatur poena capitis.*
31 *Poena extraordinaria præd. casu imponenda est, non verò ordinaria, secundum praxim Hispaniæ, nempè aliquando flagellorũ, aliquando verò exilij.*
32 *Poena eius qui se occidit, de qua in iure cõmuni, et in l. 24. tit. 1. p. 7. iuncta l. 2. tit. 27. p. 7. an procedat etiam hodie stãte l. 8. tit. 23.* De los homicidios, *libr. 8 nouæ coll. Regiæ, vel per hanc l. sit correct. & num. seq.*
33 *Stantibus hæredibus descendentibus eius, qui se occidit, quocumque modo, causa, vel tempore se occidat, bona ipsius ad fiscum minimè pertinent, sed ad suos hæredes descendentes.*

CAPVT III.

De his qui mortem sibi consciuere.

1 IVS Diuinũ violẽtas manũ sibi mortiferè inferẽtes morte æterna plectit; præceptum enim illud, Nõ occides, & seipsum occidentem comprehendit, quemadmodum Diuus Augustinus lib. 1. de ciuitate Dei. c. 18. (quod continetur c. si non licet. 23. quæsti. 5.) scriptum reliquit, & tradunt D. Tho. 2.2.q.64. art. 5. Dominic. Sot. libr. 5. de iust. & iur. quæst. 1. artic. 5. & alij plures, vt constat ex Andrea Alciato libro 4. parergon iur. c. 4. ad fin. & libr. 6. c. 27. & latè Tiraquel. de nobilit. c. 31. nume. 560. cum sequẽ. D. Couar. libr. 1. variarũ resol. c. 2. nu. 8. & 9. Petrus Plaça de delict. lib. 1. c. 23. num. 1. & 2. & 8. & hęc est receptissima Theologorum sententia, vt constat ex supradictis, & præterea testatur in specie Menoch libr. 2. de arbit. iud. cent. 3. casu. 284. nu. 38. Ius Pontificium idem omnino damnat, vt in c. displicet. vers. noli ergo iam dicere. 23. quæst. 4. & in c. si non licet, & in cap. tu dixisti, &. c. non est nouum. & cap. placuit. 23. q. 5.

2 Quinimò iure canonico seipsum occidens, in Ecclesia sepeliendus non est, vt in d. c. placuit. cuius verba sunt hæc. *Placuit, vt ijs, qui sibi ipsis volũtariè, aut per ferrum, aut per venenum, aut per suspendiũ, vel quolibet modo inferunt mortẽ, nulla prorsus pro illis in oblatione commemoratio fiat, neque cum psalmis ad sepulturam eorum cadauera deducantur: multi enim sibi hoc per ignorantiam vsurpant,* quem text. singul. censet Ludouic Rom. singul. 264. ad hoc nempè, quòd occidens se ipsum, debeat carere Ecclesiastica sepultura, & probauit Siluester in summa, verbo sepultura,

Universidad de Deusto
Biblioteca

pultura, q. 9. Bart. de different. iur. ciuil. & Canonic. n. 47. Nauarr. in c. 1. titul. 4. de pœnitent. dist. 7. Palat. Rub. in rubr. de donat. inter vir. & vxo. §. 70. n. 7. Plaça vbi supra n. 14. D. Couar. lib. 2. variar. resol. c. 1. n. 11. vers. illud profectò. D. Simãc. de Catho. inst. tit. 18. n. 31. Ludouic. Carrerius in pract. crimin. §. homicidium, nu. 54. pagi. 201. & Franciscus de March. q. 876. nu. 5. p. 2. Didacus Perez alios allegans in l. 9. titulo 13. libr. 8. ord. glos. magna, pagin. 266. & Menoch. vbi supra nu. 36. Nec refragantur verba illa tex. à contrario sensu sumpta, Neque cum psalmis ad sepulturam, &c. Ergò sine psalmis benè possunt in Ecclesia sepeliri, vt in c. quicunque 23. q. 8. † hoc
3 namque de sepultura Ecclesiastica verũ non est, quandòquidem cum psalmis prædictæ personę se occidentes non sepeliuntur, sed tantùm de canina, vt ibidem notat glos. in verb. ad sepulturam. & in d. c. quicunq; verbo sepultura. ad finẽ. notant DD. ex text. ibi in l. 1. §. ad bestias. ff. de his qui notant. infam. & Palat. Rub. vbi supra. vbi quòd tales, in detestationem criminis, ad montana & loca horribilia deferuntur. DD. in c. ex
4 parte, el. 2. de sepult. † Et quòd huiusmodi se occidens in flumine sit proijciendus, quia cùm iniuriã fecerit reipublicæ se occidendo, ab eius territorio arcendus est, testatur Didac. Perez vbi supra dicens, quòd ita communiter fit & obseruatur in Hispania: & quòd se cõsultò occidens, carere debeat Ecclesiastica sepultura, probat expressè text. in d. c. ex parte, el 2. de sepultur. ibi: Cum illa non sponte præcipitauerit se de ponte, sed casu ceciderit: ergo à contrario sensu si se sponte præcipitasset, careret Ecclesiastica sepultura.

Sed apud AEgesippũ lib. 3. de excidio Hierosolymitano. cap. 17. Iosephus, dux quidã Iudęorũ, asserit, legibus prohibitam esse sepulturã iustissima ratione ijs, qui se ipsos occiderint, vt refert D. Co-
5 uarr. d. n. 11. colu. fin. † Quinimò & antè ius Canonicum in huius criminis reos eadem pœna sancita erat, vt constat ex sententia Platonis libr. 9. de legibus dicentis: Qui sibi mortem conscíuerit, ei sepultura fiat solitaria, vbi alius nemo condatur: deinde in his locis sepeliatur, quæ de duodecim partibus vltima deserta; nec ei statua, nec conscriptione sepulchrum notetur.

6 Nunc autem decisio tex. in d. c. placuit, venit primò limitanda, vt quamuis non publicè, priuatim tamen liceat pro eo orare, qui mortem sibi conscíuit, eo scilicet, qui creditur in vltimo vitę spiritu criminis dolorem & cõtritionem pœnitentia ductum habuisse, sicuti Paludanus explicat in 4. sentent. dist. 20. q. 1. col. 1. quod veluti quotidianum & rarò decisum memorabile dicit D. Nauarr. in c. 1. n. 4. de pœnitentia dist. 7. sequitur Couar. d. lib. 2. c. 1. n. 15. vers. illud profectò, & Petrus Plaça vbi sup. n. 14.

7 † Sed ob id inter alia hoc crimen periculosissimum est, quia non restat tẽpus vt pœnitentia expietur, vt explicat D. Thom. vbi supr. d. q. 64. artic. 5. in solutione ad 3. & ante eum Origenes in cõmentar. in Iob. c. 2. Lactantius libr. 3. diuin. inst. capit. 18. Augustin. in epistola ad Paul. prout eos refert Petrus Plaça vbi supra.

8 Sed an hoc casu, nempè cùm constat de pœnitentia in articulo mortis eius, qui se ipsum occidit, sit sepeliendus in Ecclesiastica sepultura? quæstionis est, in qua Abb. in cap. cum ad monasterium. numero 15. de statu regular. ex glo. ibi, verbo, in sterquilinio, ibi de pœnitente, deducit, quòd si quis decedat ex facinoroso actu, si tamen in vltimo vitæ, seu puncto mortis ostendat cõtritionem, nõ debet priuari sepultura; hoc que adduci posse affirmat pro illis, qui se ipsos mortaliter vulnerant; nam si eos pœnitet in pũcto mortis, non priuabũtur sepultura: quem refert & sequitur Greg. Lopez in l. 10. titu. 13. p. 1. in glo. *Robadores*. Sed contra hanc sententiam Abb. obstant primò iura superiùs adducta, quæ indistinctè prohibent se ipsum occidentem in Ecclesiastica sepeliri sepultura. Secundò contrarium manifestissimè deducitur ex sententia Paludan. & Nauar. vbi sup. si enim priuatim tantùm licet orare pro huiusmodi delinquente pœnitente, non verò publicè: ergo publica, hoc est, Ecclesiastica sepultura gaudere non debet, vt ipsimet præsupponunt, & constat ex d. cap. placuit, ibi: Nulla prorsus pro illis in oblatione commemoratio fiat, neque cum psalmis ad sepulturam eorum cadauera deducãtur: nam est ibi tex. quòd ille, pro quo publicè non oratur, vt est huiusmodi, quamuis pœnitẽs, caret Ecclesiastica sepultura. Denique & tertiò, quia quòd occidẽs se ipsum, careat Ecclesiastica sepultura, est pœna exterior sui reatus, vt alij eo exemplo moti à similibus delictis arceantur, vt constat ex dictis
9 iuribus: † at hæc pœna nõ solet per cõfessionem & sacram comunionẽ tolli, sicut videmus in decedente in torneamentis à iure Canonico prohibitis, vt in cap. 1. & 2. de torneament. & in l. 10. tit. 13. p. 1. diximus supra lib. 1. Canonic. q. c. 7. n. 3. Ex quibus hanc partẽ contra priorem existimo veriorem & tenẽdam in puncto iuris, quamuis opinio Abb. contraria humanior, equiorque sit, ac consanguineis defuncti iocundior atq; solatior.

10 Secundò, decisio d. c. placuit. & d. c. ex parte. de sepultur. intelligi debet, vt procedat, quoties constiterit aliquem se occidisse, hæc enim qualitas ante omnia probari debet ad infligendã præd. pœnam, cùm in ea se fundent iura: argu. l. eius qui in prouintia. vers. quoniã. ff. si cert. pet. & in l. si seruũ. §. fin. ff. de actio. empt. & in l. Põponius. §. fi. ff. de acquir. poss. & in l. non ignorat. C. qui accusare non possunt. tradit Anto. Gom. in 3. to. c. 1. de delict. n. 44. & de captura reorum
11 n. 1. & plures allegans Decius cons. 12. n. 14. libr. 1. † Quare in dubio, licèt aliquis reperiatur mortuus (cùm nemo immemor suæ salutis præsumatur) se ipsum occidisse non est præsumendum, nisi hoc probetur; vt tenet Azo in summa. C. de bonis eorum, qui mortem sibi cõsciuer. Dec. consil. 438. numer. 2. & alios allegans Plaça d. c. 23. n. 9. vers. in dubio.

12 Quocunq; autem modo, aut causa, tẽpore ve, se quis spõte occiderit, carere debet Ecclesiastica sepultura, vt in d. c. placuit. & in d. c. ex parte. debet tñ de hoc cõstare Ecclesię, vt prædiximus; & in terminis traditur per tex ibi. in cap. à nobis. de sententia excõmunicationis, tenet Palac. Rub. in repet. rubric. de donat. inter vir. & vxor. §. 70. n. 7. in vers. ex quo infertur. Iaf. in l. 1. n. 6. C. de seruis fugitiuis. & in l. 2. n. 4. C. qui testam. facere possi. Plaça vbi supr. nu. 14. in fine & Didac. Perez etiã vbi supr. pagi. 266. colu. 2. Sufficiet tñ meo iudicio, si quis inueniatur laqueo suspensus, vel si alijs violẽtis & indubitatis indicijs arguatur sui proprij occisio, nisi aliquibus probis cõiecturis eaexcludi possit; secus aliàs, quãuis reperiatur mortuꝰ, per prędicta.

14 Ex quibus infertur primò, quòd si cõiecturis aliquot præsumi queat, eum furore, aut mentis alienatione se ipsum occidisse; Ecclesiastica tunc gaudebit sepultura, quamuis laqueo suspensus inueniatur; ita tenet Ioan. Gallus in quæstione parlamenti. 127. quem refert & sequitur D. Couarru. libr. 2. variarum resol. cap. 1. n. 11. & Petrus Plaça vbi supra nu. 10. & 14. in fi. vbi in eandem sententiam citant Guillerm. Benedict. in cap. Rainuntius, verbo, mortuo itaque testatore, el. 1. n. 5. de testam. & Palac. rub. vbi supra n. 6. & 7. tenet Didac. Perez in d. l. 19. tit. 19. lib. 8. ord. pagi. 371. col. 1. vbi etiam allegat Guillerm. Benedict. vbi supra, nume. tamen 41. vers. fallit. &c. & probatur respectu aliarum pœnarum, de quibus infra agemus, in l. 1. & in l. fi. vers. si quis autẽ. ff. de bonis eorũ, &c & in l. 2. C. qui testãm facere possunt. & in l. 24. titu. 1. p. 7. in vers. *Esso mismo deue ser guardado*, &c. & in l. 1. tit. 27. par. 7.

15 Secundò infertur ex prædictis, quòd repertus mortuus in puteo, vel fonte, nõ erit priuandus Ecclesiastica sepultura, quia nõ prẽsumitur se ipsũ prẽcipitasse; vt in hac specie probauit Marian Socin. Iun. cons. 51. lib. 1. quem refert & sequitur D. Couarru. vbi supra. Decius cons.

Universidad de Deusto
Biblioteca

438. in princip. ante numer. 1. Plaça d.capit.23.numer.15.Menoch.vbi supra nume.36.Didac. Perez vbi supra,neminem referens,in versi.quid autem esset: casu enim potuit ibi decidere:argumen. d.c.ex parte.el 2.vel ab alio eijci : quare cùm non probet hoc esse, quod ab hoc contingit abesse,vt in.l. non ob hoc.C. vnde cognat.& in.l.neque natales,cum simil.C.de probatio.in dubio non delictum,nec in peiorem partem,sed in meliorem præsumendum est: argumen. l. meritò.ff.pro socio.& c.dudum.de præsumptio.Alciat.in tractu de prę́sũptio. 3.regu.prę́sumptione.2.& 3.ne dicamus hũc carere ecclesiastica sepultura:quod homini Christiano grauissimum est:&
16 ita in praxi obseruauimus.† Quare idem existimo esse dicẽdum in reperto in amne,vel fluuio, suffocato , etiam vestito, potuit enim ibi casu cadere,prout sæpe contingit , præmaxime vbi fluuius inter rupes defluit,crepidinibusq́ue est sociat°,q̃ potius præsumẽdum est, quàm quòd ibi consultò prę́cipitatus fuerit, & præcipuè si tempore natationis nudus suffocatus inueniatur.† Idẽ in reper
17 to in via,vel alio loco,mortuo, vel ex fenestra proiecto , vt exemplifiat Didac. Perez vbi supra, existimans , quòd qui contendat,illum se præcipitasse,cùm id sit fundamentum suæ intentionis , probare teneatur.l. verius. l. ab ea parte. ff. de probat.nec bona eius sunt publicanda,secundùm Marian. Socin. vbi supra. Tãdem addit bonam.l.111.del stylo, pro
19 bantem,quòd carcerarius deferens regi incarceratum,asserens illum se proiecisse in fluuiũ , atq; mortuum fuisse,tenetur id probare,aliàs pro illa morte tenebitur.
18 † Sed & iura Cæsareæ se occidentem puniunt,in hũc sanè modum:quòd si quis commiserit aliquod delictum,ex quo veniebat imponenda pœna mortis,& confiscationis bonorum , & postquam reus in eo fuerit deprehensus, vel accusatus, & metu pœnæ se ipsum interficiat , ha- 20
† betur pro confesso,bonaque ipsius confiscantur, ac si per sententiam diffinitiuam illo tempore fuisset condẽnatus:si tamen antequã accusetur,vel in crimine deprehendatur, se interficiat, nõ habetur pro cõfesso,nec incurrit pœnam confiscationis bonorum,nec etiam si delictum erat tale, ex quo non veniebant bona confiscanda, quia tunc non habetur pro confesso , nec bona eius confiscantur,quocunq; tempore se interfecerit:si verò quis se interficiat tædio vitæ, vel impatientia doloris , vel quauis alia causa,non confiscantur ipsius bona,nec pars eorum,sed ea habebit hæres ex testamẽto vel ab intestato:ita probat tex. in.l.3.§.si quis autem.ff.de bonis eorum, &c.tex.in.§.1.vers. ergo eadem lege.l.si quis filio exhęredato.§.ei°. ff.de iniusto rupto,&c. & alia plura iura allegata per Ant.Gom.3.tom.varia.c.3.de homicid. nu.13.vbi ita distinguit,atq; resoluit materiam hanc , & Couar.alios allegans d. lib.2.variar.resol.c.1.nu.11.ad fin.Et primum membrum supra dictum approbatur in.l.24.tit.1.par.7.vbi in priori casu requiritur,quòd lis sit contestata super accusatione,& ibi latè Greg. Lop. Secũdùm verò membrũ prædictæ distinctionis probatur in.l. 2. tit.27.part.7.vbi etiam Greg.& Petrus Plaça latè vbi supra nu.9.cum sequen.Paul. Paris. consi.155. volu.4.Didac.Perez plura requisita cumulãsim d.l.19.tit.19.lib.8.ord.pag.370. cũ sequen.& hęc est cõmunis resolutio, vt testatur Iul.Clar.in pract.criminal.§. fi.q. 68.in versi. se ipsum occidere,ibi: Regulariter tamen.† Idem est in his,qui
19 propter hæresim victi se ipsos in carcere occidunt;credendi sunt enim cõscientia criminis mortem sibi conscisse,nisi fortè aliud hæredes eorum ostendere potuerint;quibus nihil probantibus,illi punientur,perinde ac si illorum hæresis fuisset plenè ꝓbata:ita tenet Palac.Rub. vbi supra,in rubric.§.70.nu. 7. & plenè probat D.Simanc.de instit.catho.ti.18. nu.31.post Gonsal.de hæret.q.22.sequitur Petrus Plaça vbi supra.nu.17.

Ex qua cõmuni resolutione primò infertur,ꝙ si quis se in puteũ præcipitauerit,& mortuus fuerit,nõ debẽt ei° bona confiscari,

confiscari,nisi appareat quòd id fecerit conscientia criminis , prout in casu,inquo consuluit Dec. consil. 438. & Parisius d.consil.155.lib.4.& Corneus consil.195.libr.2.quos sequitur Iul.Clar. vbi supra.

21 Secundò deducitur,quòd vbi quis non esset accusatus,inquisitus, vel deprehensus de aliquo crimine,si reperiatur mortuus,eius bona minimè publicabantur, si ipsius hæredes parati sint eius defensionem suscipere,atque innocentiam probare,nisi à fisco huiusmodi delictũ probetur,scilicet se ipsum occidisse , vt in l.fin.§. final.ff.de bonis eorum , qui ante sententiam mortem sibi conciuer. præterquã si tunc temporis occisus patiebatur dolorem , furorem , vel aliam iracundiam,quia tunc in mitiorem partem propter illam causam,& non quòd ob conscientiam criminis se interfecerit , præsumendum & interpretandum 24
est,vt in l.2.C. de bonis eorũ qui mort. sibi consciu.l.prę́ses.cum simil.ff.de pœnis.ita Abb. post Iacob. de Rau.& Petrum in.l.2.C qui testam. facere possũt. & Salicet.in. l. 1.C. de bon. eorum,&c. Bart.in d.l.fina.§ fin.Greg.Lop.in.l.24. in glos.*de la pena* tit.1.part.7.Ant.Gom. in 3.tom.cap.1.de homicid.nu.13.Petrus Plaça vbi supra,nu.9.10.& 17.

22 Tertiò infertur,quòd licèt secundùm consuetudinem , se interficiens ex quacunque causa debeat furca suspendi , vt refert Anton.Gom.vbi supra , & Iadocus in sua pract. crim.cap.83.num.6.& iure idem probari videtur in. l.2. C.qui testam.facere possũt , & ibi Rom.& Ias. num. 21. & Ludouic.Carrer.in practic. crimin.§.homicidium. num.223.pagin. 24.verius tamen & receptius iure est cõtrarium,imò quòd cadauer hoc casu nõ puniatur,vt probat Ant.Gom. vbi supra & latiùs plures allegans Petrus Plaça vbi supra , nu.13. in versi.illud profectò præmittendum: quinimò nec hoc consuetudine obseruatur,secundũ Iul.Clar. vbi supra,& nos nunquam id vidimus, sed in campo,eremo,vel sterquilinio cadauer huiusmodi sepelitur , prout debẽt sepeliri , & sic asinorum more bestijs, auibus, siue piscibus commendandi sũt, secundùm Didac.Perez vbi supra,pagi. 266.colum.2.

23 Quartò infertur , quòd in casu primi membri communis resolutionis prædictæ,nempe cùm quis post accusationem de aliquo crimine , pro quo veniebat imponenda pœna mortis & confiscationis bonorum,liteque in eo contestata , vel postquam in eo fuit deprehensus,se ipsum occidat,cùm ex hoc habeatur pro confesso , bonaque ipsius confiscentur,efficietur intestabilis,eiusque testamentum irritabitur : vt in.l.2.& ibi DD. C. qui testam. facere poss. D. Simanc. vbi supra , ac proinde testamentum ab eo conditum nullum erit.l.eius qui. §. final. ff. de bonis eorum.Cùm enim se occidendo , crimen fateri videatur,vt est prædictũm,ex confessione habetur pro condemnato . † Condemnatus autem seruus pœnæ existimatur, ac proinde intestabilis , vt in d. l. 2. & ibi Bart. & in. l. final. ff.de bon.eorum. Alexan.& communiter DD.in d.l.2.latè Guiller.Benedict.vbi supra , in verb. mortuo itaque testatore.in.1. nume.48. vbi testatur hanc esse communem opinionem.Petrus Plaça vbi supra , nu. 16. & Iul.Clar.etiam vbi supra.

Quod hodie cessat,attẽta.l.4.Tauri, vt tenet pro constituto Gregor. Lopez
25 in d.l.24.in glos.*para el Rey.* † vbi etiam latè pluribus probat , hodie iure regio titulum. ff. & C. de bonis eorum , qui mort.sibi consciuer.& pœnam supra dictam non esse correctam per authenti. bona damnatorũ. C. de bon. proscript. iuxta opinionem Iacob.de Rauen. quæ est hodie iure regio approbata aduersus communem opinionem doctorum aliud existimantium de iure communi: eandem sententiam Gregor. Lopez in omnibus supra dictis probauit Plaça vbi supra,nu.9.

Quintò infertur ex superioribus,
26 idẽin eadem specie procedere , non tantùm quando mors naturalis imponenda erat pro illo delicto , pro quo erat

Universidad de Deusto
Biblioteca

accusatus vel inquisitus, vel in eo reper
tus, si probaretur, sed etiam si mors ci- 30
uilis tantùm, quia adhuc si se occidat,
bona ipsius erunt publicanda fisco: in
vtraque enim morte procedit titulus il
le de bonis eorum, &c. vt probat text.
in d.l.fin. in versi. vt autem diuus. ff. de
27 bonis eorum, &c. † præmaximè, quia
dispositio d. authen. bona damnatorum,
non habet locum in eo, qui damnatur
ad mortem ciuilem, & sic remanet vi-
uus, nam tunc bona publicantur, vt no-
tatur in d. authenti. & prætereà tradit
Paul. Castr. in d.l. 2. in fin. nume. 8. C. qui
testam. facere poss.

28 Nec obstat. l. 4. Taur. dum in ea caue
tur, quòd damnatus ad mortem ciuilem
vel naturalem, possit testari, quia loqui-
tur respectu tantùm testamenti, vt pos-
sit disponere, non verò tollit confis-
cationem bonorum à lege inductam in
eo, qui se interficit: vel secundò, quod
limitetur d.l. 4. Tauri in eo, qui se in-
terficit, antequam damnetur ad mor-
tem ciuilem vel naturalem, & quia si
iste se non occidisset, per sententiam
bona eius publicarentur: ita voluit,
quanuis relinquens cogitandum, Gre-
gor. Lopez in d.l. 24. in glossa *prender* 31
muerte, per totam, discedens à contra-
ria sententia, quam ex verbis d.l. in glos.
præcedenti, in verb. *sus bienes*. tenuerat:
sed quam probamus sequitur etiam Pe-
29 trus Plaça vbi supra, numer. 11. † Nec
obstant verba dictæ. l. 24. ibi, *Deue mo-
rir por ende*, & ibi, *Prender muerte*, quia ad
vtramque mortem, tam ciuilem, quàm
naturalem, referri possunt & debent,
iuxta iuris communis dispositionem, de
qua in d.l. fin. §. vt autem diuus, vbi
mors naturalis & ciuilis æquiparan-
tur in proposito. Quo fit, vt si consta-
ret, se ipsum occidentem, morte tan-
tùm ciuili afficiendum fuisse, eius bona
confiscanda erunt, nec ad hæredes eius
pertinebunt, ac si morte naturali pu-
niendus esset, bonis confiscatis ob cri-
men, pro quo captus erat, si proba-
tum fuisset, non obstantibus supra in
contrarium adductis, quibus plenè sa-
tisfecimus.

Sextò deducitur, quòd quanuis de
stricto iuris rigore volens se ipsum oc-
cidere in prædicta specie primi mem-
bri communis præfatæ resolutionis, &
occursu hominum, vel aliàs se non oc-
cidit, puniatur pœna capitis, vt in. l. si
quis aliud §. final. ff. de pœnis, & ideò
punitur perinde ac si delictum consum
masset, vt probant Cyn. Alberic. Fulgo
sius, Paul. & Ias. in d.l. 2. numer. 5. C. qui
testamen. facere possunt Anton. Gom.
vbi supra, numer. 14. & est frequentio
ri doctorum calculo recepta opinio, se-
cundùm Petrum Plaça vbi supra, nu-
mer. 18. & Iul. Clar. etiam vbi supra. ni-
hilominus tamen, stante generali con-
suetudine quòd conatus non puniatur,
nisi sequatur effectus, vt dixit idem Iul.
Clar. in practi. crimi. §. final. quæstion.
92 fortè contrarium esset dicendum
in practica, prout etiam in facti con-
tingentia concluisse testatur Ludoui-
cum Carrerium in practic. crimin. §. ho
micidium. numer. 127. fol. 230. in quo-
dam se suspendere volente, qui tamen
concursu hominum viuus euasit, & ita
pronuntiatum fuisse in Regio Neapo-
litano Consilio. † Erit igitur pœna ex-
traordinaria hoc casu imponenda, non
verò ordinaria, vt sæpe consuluisse
testatur & practicari vidisse Petrus Pla-
ça vbi supra, numer. 19. dicens, quòd in
Hispania praxis id obseruat, ac vsu re-
ceptum est, & quandoque etiam fus-
tium pœna ac flagellorum huius crimi-
nis reos puniendos esse, ex l. 3. §. sin au-
tem ff. de bon. eorum qui mort. sibi con
sciuer. & in. l. si quis. §. final. ff. de pœn.
& ante eum quòd pœna arbitraria sint
puniendi, tenuit D. Anton. Gom. vbi
supra, numer. 14. allegans Bonifac. in
tractat. de malefi. fol. 7. in versi. sed qui-
dam, est in titulo de insultu, percussio-
ne, defensione, & qui excusantur à de-
licto, numer. 34. foli. 232. column. mi-
hi 3. & inquit idem Anton. Gom. hunc
casum vidisse de facto Salmanticæ, &
quòd tandem iudex huiusmodi delin-
quentem condemnauit in pœna exilij,
& iterum

& iterum in alia persona aliter iudex
condemnauit eum in pœna flagellorũ:
pro quo facit l. si quis aliquid. §. fi. ff. de
pœnis. & in. l. omne delictum. §. qui se
vulnerauerit. ff. de re milit. & dicit méti
tenendum, tanquam notabile & quoti-
dianum.

Superest modò videre, an prædicta
bimembris distinctio iure cõmuni, &. l.
24. titulo 1. par. 7. iuncta. l. 2. titu. 27.
eadem 7. partit. probata circa confis-
cationem bonorum illius, qui se occi-
32 dit in primo casu, † nempè quando de-
prehensus in crimine, accusatus vel
inquisitus, pro quo aliàs veniebat
imponenda pœna mortis & confisca-
tionis bonorum, lite demum contestata
super eo, ob conscientiam criminis se
occidit: secus verò aliàs, vel quando tæ-
dio vitæ, impatiẽtia doloris, aliave cau-
sa se interemit, quia tunc bona ipsius nõ
publicantur, sed ad hæredes occisi, & ex
testamento, & ab intestato pertineant:
hodie iure nouiori regio procedat, vel
an sit correcta, stante. l. 8. tit. 23. *De los ho
micidos*, lib. 8. nouæ coll. Regiæ: qua ita
cauetur: *Todo hombre o muger que se matare
a si mismo, pierda todos sus bienes y sean para
nuestra Camara, no teniendo herederos descen-
dientes.*

In primis illud absq; dubio est, quòd
stantibus hæredibus descendentibus
eius, qui se occidit, quocunque modo,
33 causa vel tempore, † se occidat, bona
ipsius ad fiscum minimè pertinent, sed
ad suos hæredes descendentes, vt ex-
pressè cauetur in. d.l. 8. Quod procedit,
siue teneamus. l. illam præcedentem dis-
tinctionem non corrigere, sed tantùm
loqui, esseque intelligendã in casu prio-
ri, nempè dict. l. 24. titul. 1. part. 7. cùm
ipsa hoc temperet, *No teniendo herederos
descendientes*: ipsis ergo stantibus, bona
non confiscantur, à contrario sensu,
quod argumentum fortissimum est in
iure: siue teneamus quòd attenta illa. l.
8. indistinctè hodie bona se occidentis
confiscentur, cùm adhuc ipsa hoc intel-
ligat, *No teniendo herederos descendientes*,
ergo *teniendolos*, bona non confiscantur,
sed ipsis applicantur, nisi aliter sit dispo-
situm per legem expressam ratione de-
licti, ex. l. 4. Taur. vbi optimè Cifuentes
numer. 3. ita Didac. Perez in dict. l. ordi-
nam. glos. magna, pagina 266. Quod au
tem adhuc sub iudice est, atque in o-
pinione versatur, illud profectò est,
quod prędiximus, an dict. l. 2. nouæ col-
lectio. Regiæ intelligenda sit iuxta dis-
tinctionem præcedentem iuris commu
nis, & legum Partitarum, an verò indis-
tincte accipienda sit, vt in omni casu
bona se occidentis ad fiscum Regium
pertineant, deficientibus hæredibus
descendentibus? In qua quæstione hanc
postremam partem probauit ex pro-
fesso Anton. Gomez vbi supra num. 13.
ad fin. dicens, quòd hodie de iure regio
indistinctè ille qui se interficit, modò
tædio vitæ, vel impatientia, vel dolore,
modò metu pœnæ delicti commissi,
modò ex qualibet alia causa, & quocun
que tempore. incurrit pœnam confisca
tionis omnium bonorum, præterquam
si habeat filios, vel alios descendentes, vt
disponit. l. 9. titul. 13. libr. 8. ordinam. &
l. 19. titul. final. eodem libro, quæ hodie
collectæ sunt in. dict. l. 8. nouæ collect.
reg. Eandem sententiam tenere videtur
Olanus in sua concordia iuris, litera O.
numero 14. & expressius in suo epilogo
legum Partit. correct. ad fin. dict. con-
cordiæ super dict. l. 24. titulo 1. parti. 7.
numero 125. Et huius opinionis funda-
mentum vnicum est, nempè verba dict.
l. 8. quæ generaliter hoc disponunt abs-
que vlla distinctione vt vidimus: ergo
nec nos distinguere debemus, iuxta iura
vulgaria. Item, quia pœna hęc impo-
nitur pro ipso delicto occisionis pro-
priè, quod vtroque casu reperitur com-
missum.

Verior tamen & tenenda videtur cõ-
traria opinio, nempè quod dict. l. 8. Re-
gia posterior intelligenda ac distin-
guenda sit iuxta distinctionem com-
munem iuris cõmunis, & legum Parti-
tarum prędictam, vt euitetur legum cor-
rectio. cap. cùm expediat de electione
in. 6. cum simili. b. argum. l. non est no-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uũ &. l. sed & posteriores. ff. de legibus. quod primus omnium in terminis videtur sequutus Montaluus in. l. 1. titulo 27. part. 7. in final. verb. dicens, quòd licèt dicta l. ordinamenti indistinctè teneat, quòd occidens se ipsum, perdat omnia bona, nisi habeat hæredes descẽdentes, aliqui tamen credunt habere locum cum distinctione supra allegata, & sic cum hac sententia remanere videtur: eandem etiam sequi videtur, relinquens tamen cogitandum, D. Couarru. libr. 2. variarum resol. capitul. 1. numer. 11. circa fin. sed ex professo eam affirmat Auendaño in suo dictionario legum Partit. in verb. *desperado*, in 2. limitation:, & sub dubio Petrus Plaça d. cap. 23. numer. 9. sed affirmatiue numer. 11. in versicul. quibus & illud, ibi, Atq; ideò præcitata, & cum verbo fortè, Gregor. Lopez in l. 2. glossa vnica, titul. 27. partit. 7. resoluens videndam esse dictam. l. ordinamenti in originali, vbi fortè colligetur, an voluerit corrigere ll. antiquas in hoc, vel eis addere: sed in noua collectione Regia, cui est standum, litera dict. l. se habet prout eam retuli, ex qua, cùm generaliter & in distinctè loquatur, sicut in ordinamento veteri, colligi perspicuè non potest, an voluerit corrigere in hoc iura antiqua, vel eis addere: in dubio autem malo adhærere huic sententiæ, quam priori, cùm dicta l. 8. expresse iura antiqua nó corrigat, sed generaliter loquatur: ergo in dubio non est inducenda eorum correctio; vt est de iure, per. l. sancimus. C. de testam. & in. l. præcipimus C. de appellat. & in d. c. cùm expediat. & hanc partem sine dubio etiam probauit Didac. Perez in dict. l. 2. ordin. glossa 1. pagina 266. aduersus aliquos practicos existimantes per dictam. l. corrigi, l. fin. C. de iure fisci & dict. l. 24. Partit. cum similibus.

SVMMARIVM.

1 *Ebrietas omnium vitiorum fomes ac nutrix est.*

2 *Multum & immoderatum bibere, multorum malorum causa est.*

3 *Noe ebriatus vino denudatus est, &c.*

4 *Loth etiam inebriatus incestum cum filiabus commisit.*

5 *Dominus ad Aaron dixit: Vinum, & omne quod inebriare potest, non bibetis, &c. Leuit 10.*

6 *Amnon in conuiuio Absalõ tumulentus vino, eo quòd violasset Thamar sororem suam, occisus fuit.*

7 *Holoserne sibit multum vinum, & Iudith eum interfecit.*

8 *Ptholemæus conuiuium fecit summo Sacerdoti, ac duobus filijs eius, & cum ebriati essent, occidit eos.*

9 *Operarius ebriosus non locupletabitur, & qui spernit modica, paulatim decidet.*

10 *Vinum & mulier apostatare faciunt sapientes.*

11 *Fornicarij, neque idolis seruientes, nec molles, nec masculorum concubitores, nec adulteri, neque ebriosi Regnum Dei possidebunt.*

12 *In huius criminis detestationem Apostolus ad Ephes. 5 inquit: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria.*

13 *Luxuriosa res est vinum, & tumultuosa ebrietas.*

14 *Commorantibus in vino, & studentibus calicibus epotandis, rixæ, fauces, & sine causa vulnera, & suffosio oculorum.*

15 *Sanitas est animæ & corporis sobrius potus, & vinum multum potatum, irritationem, & iram, & ruinas multas facit.*

16 *Nabal Carmelus erat vir durus, pessimus & malitiosus, & in conuiuio cor eius iocũdum, quia erat ebrius nimis.*

17 *Vinum cupiditatem Veneris in primis accendere potest, secundum Philosophum, & qui vino indulgent, sunt ad Venerem proniores.*

18 *Potus maximè noxius est corpori & animæ: vir inebriatus vacillat.*
Num. 6. præceptum erat, vt quicunque votum fecerit Domino à vino abstineat, numero 18.

19 *Vinum non moderatè sumptum detegit arcana, soletque manus ad arma vocare.*

20 *De ebrietate plura alia remissiuè.*

21 *Legis tertiæ titulo quinto partita 1. pulchra verba de ebrietate agentia referuntur.*

22 *Fœminæ sunt hunc bibacitatis vitio ex more & sexus natura admodum obnoxiæ.*

23 *Beatus Apostolus Paulus mulieres sobrias esse præcipit, & ne annus multo vino seruiat.*

24 *Nihil est turpius ebriosa muliere, & num. 25. sacrilegium esse, vt pote detestabile in fœmina.*

26 *Mulier ebriosa ira magna & contumelia: & turpitudo eius minimè tegetur.*

27 *Lex antiquitus lata fuit, ac vsu receptũ apud plerosque populos, vt vini vsus esset interdictus fœminis.*

28 *Reipublicæ maximè hoc conuenit, vt fœminæ abstinues sint, siquidem omnis mulier vinolenta eadem quoque, & meretrix est.*

29 *Mulieres sua ingluuie, voracitate, bibacitate, victus intemperantia sunt podagræ obnoxiæ.*

30 *Ebrietas voluntaria, an peccatum mortale sit, vel veniale? & num seqq.*

31 *Inebriatus non totaliter, quia scit quid facit licet sit valde grauatus, quia sibi videtur quod domus moueatur, an peccet mortaliter.*

32 *Vinum moderatè potatum, plurimas corporis præstat vtilitates.*

33 *Vinum moderatè potatum, exultatio animæ & corporis: & sobrius potus sanitas est animæ & corporis.*

34 *Vinum si malum esset ex sua natura, Saluator noster non vertisset aquam in vinum, neque initium signorum illius fuisset vinum ex aqua factum: nec si non liceret bibere vinum, idem Dominus præcepisset ministrantibus in conuiuio nuptiarum, vt ferrent vinum Architriclino.*

35 *Christus Saluator noster coenans cum Discipulis, accepit calicem, & gratias agens, vinum in sanguinem suum conuertit, deditque illis. & c.*

36 *Damnata est hæresis Seueri docentis non licere vllo pacto bibere vinum.*

37 *Vina de per se sunt excellentiora omnibus aljs rebus habentibus liquorem.*

38 *Vinorum probatorum qualitates.*

39 *Vina Balnensia meliora omnibus alijs totius orbis, secundum Chassanæum.*

40 *Vina oppidi de Robledillo y Descorzamaria, Ciuitatens. diuecs. y de Saumartin de Valdigleſias, y de Ribadauia, in Hispania excellentissima reputantur.*

41 *Vina spissa non adeò prosunt morbis sicut subtilia: & sicut subtile vinum multos spiritus procreat atque subtiles, ita grossum grossos.*

42 *Vinum Palmeum, siue album, est melioris saporis & odoris quàm cætera vina.*

43 *Vina mixta, si vetera sint atque subtilia, tempore caloris ad coenam indulgentiora plerumque reputantur.*

44 *Exhortatio ad sobrietatem.*

45 *Sobrietas virtus valetudinem nostram conseruat, corporis, animæque sensus ad vltimum vsque vitæ nostræ finem perducit integros atque in columes.*

46 *Qui vino ciboque se immergunt, stolidi, ignaui, obtusique fiunt, raroque longæui sunt, facilè ægrotant, difficiliter curantur, a corporis viribus, animæque virtute quam primùm destituuntur, fiuntque deliri, & omnibus contemptui ludibrioque sunt, adeò vt necessarij, ac familiares omnes eis interitum optent.*

47 *Cibi omnes potusque vitandi, qui vltra sitim, famemve sedãdam appetitum longius producunt.*

48 *Clerici in conuiuijs debent se ostendere honestos, sobrios in cibo & potu & verbis, & numero 49. quod honestati ita debent studere, vt nec fabulas inanes ibi referant.*

50 *Clerici in conuiuijs non debent alios adbibendum cogere, vel se aliena precatione ingurgitare, neque plausus, & risus, & fabulas inanes ibi referre.*

51 *Ecclesiasticos oportet viros in conuersationibus sacrorum Euangeliorum lectionem audire.*

52 *Clericos adeo in potu sobrios esse oportet, vt vltra trinam vicem bibere non debeant: & clericus hoc non seruans peccat: sed nu.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

53 .hoc intelligitur, quando appetitus naturalis vltra non exigit.

54 Clerici à crapula & ebrietate diligenter abstineant, vnde vinum sibi temperent, & se vino: & alia in proposito.

54 Crapula dicitur quantum ad superfluitatem ciborum, quasi cruda epula: ebrietas verò quantum ad potum, & dicitur ab eo, quod est sine & ebria, quod est mensura: vnde ebrius est, qui sine mensura bibit.

55 Clerici debent vinum aquæ temperare.

56 Clericus bibens vinum purum, peccat mortaliter, nisi ex causa aliud faceret, quia vinũ est minus potens.

57 Clerici in conuiuijs non debent alios inuitare ad bibendum hoc est briudar.

58 Clerici in conuiuijs non debent se obligare ad æquales potus, hoc namque maximè perniciosum est, vt hic.

59 Poena Concilij Agathensis contra clericos ebrios.

60 Miles armatæ militiæ propter ebrietatem deponi potest, ab omni militia.

61 Poenæ dict. Concilij Agathensis sic fuerunt disiunctiuè descriptæ, vt discretus iudex, quem huic vitio deditũ animaduerterit, & quod à communicatione priuetur, parui pendere, corporali potius supplitio castiget.

62 Hodie per decretal. à crapula, de vita & honest. cleric. alia mitior poena clericis ebrijs iubetur imponi, nempè vt nisi à superiori cõmoniti satisfecerint, ab officio & beneficio suspendãtur arbitrio superioris.

63 Distinctio Cardinalis & aliorum in proposito potius conuenit concilio Agathensi, de quo supra, quàm dispositioni dict. capit. à crapula.

64 Clericus non debet priuari beneficio, nec etiam suspendi propter crapulam vel ebrietatem, si vult agere pœnitentiam.

65 Monitio prælati præcedere debet poenam dict. cap. à crapula, ac reincidentia in crimine ebrietatis post monitionem. &c.

66 Clericis est prohibitum ingredi tabernas, nisi peregrinationis vel itineris necessitate cõpulsis.

67 De pœna clerici ingredientis frequenter tabernam. & num. 69 & 70.

68 C. nulli 44. dist. intellectus.

69 Poena clerici frequentantis tabernam, est arbitraria, considerando vt hic, &c.

70 Tabernarij sunt de genere prædonum.

71 Hospitalitas quæ tuaria, quam cauponariam vocamus, illiberalis ac sordida admodum est.

72 Clerici possunt habere tabernas, & etiã vt dicti facere vinum in domo, dummodò per alios id faciant.

73 Capitul. si constiterit. de accusatio. intellectus.

74 Qui post cibum & potum, etiam minimum, diuina celebrauerit, excommunicationi subiacet, & Concilium Braccarense seuerius animaduertens in hoc, est rigidum.

75 Quare index, attenta persona, & excessus qualitate, ac facti publicitate, poena carceris aut suspensionis in delinquentem huiusmodi poterit animaduertere.

76 Sacramentum Eucharistiæ, necessitate imminente, nempè mortis periculo, licitè potest post alios cibos sumi, non tñ consecrari.

77 Somnus non est de substantia digestionis, vt quis dicatur ieiunus, sed satis est quod sit perfecta digestio, ad hoc vt clericus celebrare possit sine dormitione.

78 Poena eorum qui per ebrietatem, aut voracitatem Eucharistiam euomunt.

78 Inebriari consuetus minimè potest sacris ordinibus initiari.

79 Abstemius, hoc est, vinum non bibens, ad Sacerdotium promouendus non est.

80 Ebrius homicidium cõmittens an debeat poena mortis condemnari. & nume. 15 sequenti.

Delinquere per ebrietatem lata culpa est.

Ebrij si percuterent, plus punirentur quàm sobrij, quia plaries niuriantur secundum legẽ statutam à quodam Pythagorico: & quomodò hoc intelligatur nu. 103.

81 Ebrius omnino homicidium committens, non punitur poena ordinaria, sed mitiori: secus si ebrietas erat leuis: hodie iure Regio poena exilij in quinquennium imponetur omnino ebrio pro homicidio. nu. 87.

82 Ebrius non punitur propter culpam criminis ab eo commissi, sed propter ipsius ebrietatis causam.

83 Ebrietas mollicia non excusat, neque minuit delictum, vt in exhilarato, seu gaudente.

Inebrians

89 Inebrians se malitiosè, vt excusaretur à delicto, quod prius deliberauerat committere, poena ordinaria plectendus est, & nu. 90.

Idem in eo, qui post ebrietatem gloriatur de delicto. 106

91 Is, qui data opera inebriatur, sciens se solitum manus ad arma impellere, hominesque percutere, cum inebriatus est, an poena ordinaria, vel extraordinaria plectendus sit? Resoluitur, quòd extraordinaria. Limitatur. n. 92. quando quis se consultò inebriauit, vt occideret quendam. 107 108 109

93 Si aliquis absque eius culpa, dolo tamen alterius, inebriatus esset, & omnino inebriatus homicidium committeret, non tenebitur ali qua poena ob prædictum homicidium. 110

94 Ebrius, qui durante ebrietate, hominem occidit, an efficiatur irregularis: cum numeris sequentibus. 112

95 Furiosus, etiam sua culpa, occidendo alterum durante furore, non efficitur irregularis. 113

96 Dormiens occidès hominem, qui in vigilia valde iratus erat contra illum, non efficitur irregularis.

97 Causa occisionis ad hoc vt operetur irregularitatem, oportet esse propinquam & immediatam.

98 Homicidio ab ebrio commisso, tres actus considerantur primus, ipsa potio: secundus, ebrietas: tertius, hominis occisio: in primum fertur voluntas directè, in secũdum indirectè, & per accidens, in tertium neque per se, neque per accidens.

99 Secundum Diuum Ambrosium apud sapientes iudices venia datur his, qui per vinum deliquerunt, & de sola leuitate illos damnari dicit.

100 Cap. inebriauerunt. 15. quæstio. 1. intellectus.

101 Quæ non sunt voluntaria per se & ratione suæ sed per accidens ratione suæ causæ, non sumunt illam bonitatis aut malitiæ dominationem, quæ illis conueniret, si essent in se ipsis voluntaria, sed illam quæ conuenit causæ, in qua dicuntur esse volita.

102 Furiosus aut ebrius, quamuis sit sua culpa vsura tionis priuatus, non potest nouam culpã committere, sed circunstantiam, quæ aggrauat ebrietatem, aut furiæ peccatum.

104 Inebrians se consultò, vt hominem occideret, si ipsum occidat, est irregularis.

105 Ebrius si consueuisset in ebrietate arma sumere, & homines offendere, erit irregularis, si aliquem occiderit.

Ebrius absq; sua culpa, sed dolo alterius, nõ erit irregularis, si aliquem occiderit.

107 Ebrius matrimonium contrahere non potest, si ebrietas illum consensum impediat.

108 Furiosus matrimonium contrahere non potest, & si de facto contrahatur, erit nullum, ob defectum consensus.

109 Ebrius testis esse non potest, neque facere testamentum.

110 Ebrius contrahere non potest, etiam cum iuramento in sui præiudicium & contrahens cũ eo, quem inebriauerat in prædio ad quod eũ inebriauerat, dolo dicitur contraxisse, vt in num. 111.

112 Superiora sunt intelligenda in penitus ebrio secus aliàs in parum ebrio.

113 Nemo præsumitur ebrius nisi probetur: probatio tamen ebrietatis difficilis est, & ideò non creditur testi deponenti super ebrietate, nisi assignet concludentem rationem, etiam non interrogatus, vt in. nu. 114.

CAPVT IIII.

De ebrietate, prohibita præcipue clericis, deq; eorum pœnis, & de vino plura disseruntur.

1 IN diuinis literis maximè detestatũ inuenitur crimen ebrietatis, quia ipsa omnium vitiorum fomes ac nutrix est. c. fin. 35. distinctio. † Habetur enim Ecclesiastici. 31. quòd multum & immoderatum vinum bibere, multorũ malorum causa est. † Noe siquidem inebriatus vino denudatus est, &c. Genes. c. 9.

4 † Loth etiam inebriatus incestum cum filiabus commisit. Genes. c. 19. & Leuit.

5 10. dixit Dominus ad Aaron: † Vinum & omne quod inebriare potest, non bibetis tu & filij tui, quando intrabitis tabernaculum testimonij, ne moriamini.

6 † Amnon in conuiuio Absalon tumulentus vino, eo quòd violasset Thamar sororem suam, occisus fuit. 2. Regum. cap. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

7 cap.13.†Holofernes bibit multum vinũ, & Iudith ipsum interfecit. Iudith. 13.
8 † Ptholemæus conuiuium fecit summo sacerdoti,ac duobus filijs eius, & cum inebriati essent, occidit eos.libr.1.Machab.c.16. † Operarius ebriosus non locupletabitur:& qui spernit modica,paulatim decidet. † Vinum & mulier apostatare faciunt sapiẽtes. Ecclesiastici.19.
11 † Quare extat Apostoli Pauli verissima atque infallibilis sententia, quòd neque fornicarij, nec idolis seruientes, neque molles,neque masculorum concubitores, nec auari, nec adulteri,nec ebriosi regnum Dei possidebunt. Ex quibus,cũ inter tam grauia delicta ebrietas annumeretur, facilè perpenditur, quanta sit eius grauitas:de qua agit Cardin.de Ture cremat.in.c.sexto die,& in.c.sequenti.35. distinctio. † Et in huius criminis detestationem Apostolus Paulus inquit ad Ephes.5.Nolite inebriari vino,in quo est luxuria.c.vinolentum. 35. distinctio. cuius meminit glos.in.l.quæ adulterium. verb.intemperantię. C. de adulter. † & Prouerbiorũ 20.habetur: Luxuriosa res vinum,& tumultuosa ebrietas,quicumque his delectatur,non erit sapiẽs.† Rursus.c.23.cui vę? cuius patri væ? cui rixæ? cui foueæ? cui sine causa vulnera? cui suffossio oculorum? nõ ne his, qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? † & Ecclesiastici. 31. Sanitas est animæ & corporis sobrius potus: & vinum multum potatum irritationem,& iram,& ruinas multas facit. † Sic.1.Regum.c. 25. legimus de Nabal Carmelo, qui erat vir durus & pessimus, & malitiosus, quòd cùm vxor eius Abigail venisset ad eum(post placatum Dauid) inquit Scriptura, Et ecce erat ei conuiuiũ in domo eius,quasi conuiuium regis,& cor Nabal iocundum, erat enim ebrius nimis.† Philosophus etiam libro problemat.30.c.1. scribit,Vinum cupiditatem Veneris in primis accendere posse: & Diodor.Sicul.libr.5.biblioth.Qui vino indulgẽt,sunt ad Venerem proniores.† & Homer.lib.6.Illiad. inquit, potũ maximè noxium esse,& corpori,& animæ: vir inebriatus vacillat.Ideò Num.6.præceptum erat,vt quicunque votum fecerit Domino,à vino abstineat.Alia in detestationẽ huius criminis refert in proposito S. Thom.2.2.quæstio. 147.artic. 8.in responsione ad primũ. & Aegidius Romanus de regimin. principat. part. 2.capit.12.

Vinum etiam non moderatè sumptũ detegit arcana: vnde Horat.lib.1.epist.

Qui l non ebrietas designat opera recludit,
Spes iubet esse ratas, in prælia tradit inermẽ.

† Sed præcipuè de hac re videdus est beatus Augustin. in sermone de ebrietate, qui inter sua opera impress⁹ habetur, & Isidor.in tractat.de summo bono. lib.2. c.43.de ebrietate. & sanctus Ambros.Episcopus in libro de Helia & ieiunio. c. 9.extatq; elegantissima & mirabilis homilia Basilij in.1.tom.homil.14.de ebrietat.& luxu.& ex nostris plurima in proposito ex diuersis authoribus cumulant Tiraquel.l.9.connubial. nu.153. & Petrus Plaça in epithom.de delictis,lib. 1.c.30.per totum, vbi quot,quantaque mala ex ebrietate & crapula emanauerint. † Interim videnda est.l.36.ti.5.p.1. cuius pulchra verba hic inferere libuit, quæ sũt huiusmodi: *Mesurado deue ser aq̃l que eligieron por alguno de los perlados mayores,en comer,en beber, en guardarse de comer mucho à demas,e beber de manera que torne en beodez:porque este es vno de los mas estraños pecados que en el pueden ser: cà por el desconocer ome à Dios y à si mismo,e à todas las otras cosas que ay son,mas ayna que por otro: cà segun dixerõ los sabios antiguos, el vino es carrera que aduze à los omes à todos los pecados: e porende la primera cosa de que el perlado deue ser vedado,es esta: cà derecho es que el que à de dar consejo à muchos,que siempre áya sasso apercebido.* Desumpsit hoc lex hæc Regia ex 35.distinctio.per totam & ex epistola.1. Beati Paul.ad Timoth. c.3. ibi: Non vinolentum, &c. † Nedum solos masculos hoc vitium ac crimen ebrietatis cõtigit,sed & etiam fœminas: hæ siquidem sunt huic bibacitatis vitio ex more & sexus natura admodum obnoxiæ, vti ex Comicis constat, item & ex

Mantuano

23 Mãtuano ecgloga. 4. & alijs. † Quare beatus Paul.Apostolus 1. ad Timoth. 2. mulieres sobrias esse præcepit, & ad Titum.c.2.ne anus multo vino seruiat: † & inquit Chrysostom.in Matthæum homil.16. & earum,quæ sunt ad populum Antioch.de reb.diuers. homil. 71. nihil esse turpius ebriosa muliere, † & diuus Hieron.in regula sancti non.ad Eustochium.c.36.sacrilegium esse,vt pote detestabile in fœmina: † & apud Ecclesiastic.scriptum est.cap.26.Mulier ebriosa ira magna & contumelia: & turpitudo eius minimè tegetur: & lege Romuli vxor adultera,& bibens vinum, æquiparantur,ex Balduino ad ll.Romuli. l. 16. Refert Cõnanus lib.1. comm.c. 12. n.1.

27 Qua occasione antiquitus lata lex fuit,ac vsu receptum apud plerosque populos,vt vini vsus esset interdictus fœminis, sicuti apud Romanos obseruatũ fuisse commemorat Dionysius Halicarnas.lib.2. Polibius lib.6. Marcus Cato in oratione pro dote. Tullius lib.3.de natura deorum,& lib.3.de Repub. Valer.Maxim.de stat.antiq. Plinius lib. 14.c.13.alijque plures: & scribit Blondus libr.5. triumphant.Rom.se legisse instrumentum dotale ante annos plus minus 300. apud Roman.vsu receptum esse,cùm patri puellę sponsus promittebat, quoties peperisset,vinũ illi octo primis diebus, quantum deceret,bibendum daret: itidẽ de Medici consilio quandiu ægrotasset: nisi per omni festo solenni vnico potu illam oblectaret: idq; maximè reipublicæ conuenit,vt fœminę abstinues sint,
28 † si quidem omnis mulier vinolenta,eadem quoque meretrix est, vt in hac specie existimat diuus Chrysostom.enarrãs illud Matth. c. 1. Cùm esset desponsata
29 Maria, &c. † Hinc est, quòd mulieres sua inglucie,voracitate,bibacitate,& victus intemperantia sunt podagræ obnoxiæ,vt existimat Hippocra.lib.8.aphorismorum c.29. & luculenter Galen. in enarratione eiusdem aphorism. 29.
30 Illud autem hic opportunè est videndum; an ebrietas voluntaria peccatum mortale sit; aut veniale? Et primò videtur,quòd ebrietas nisi assidua sit, peccatum mortale minimè sit: vt in.c.vnum orarium.§. aliàs ea demum,in versicul. & quanuis Apostolus,ibi: Et ebrietas,si assidua sit, in eorum numero computatur(scilicet capitalium) 25.distinctio.& ibi glossa verb. ebrietas,& in terminis hoc tenet per text.ibi,dicens esse adhoc menti tenendum,Abb. in. c. à crapula. nu.2.de vita & honest.cleric. & Feli. in c.si constiterit.nu.3 de accusatio.& colligit duodecim fundamenta Maior in 4.distinct.15.quæstio.8. ad probandum, quòd ebrius non peccat in eo quod facit,dum manet sibi iudicium:& hanc testatur communem alios referens additionat.Villadieg.de irregul.c.6.nu.55.

Sed in hoc vera, clara, & communis Theologorum ac nostrorum doctrina est,quòd ebrietas voluntaria peccatum mortale simpliciter sit, nempe quando aliquis bene aduertit potum esse immoderatum & inebriantem, & tamen magis vult ebrietatem incurrere, quàm à potu abstinere,quia secundùm hoc homo volens & sciens priuat se (intelligẽ sine causa rationabili) vsu rationis, quo secundùm virtutem operatur, & peccata declinat, & sic peccat mortaliter periculo peccandi se committens: si autemquis nesciens potum esse immoderatum, & inebriare potentem, se inebriauerit,potest non peccare, veluti si debitam adhibuerit diligentiam ad cauendum, aliàs peccabit venialiter: si verò perspiciens potum esse immoderatum, non tamen credit potum inebriare potentem,inebrietur,peccabit venialiter, vt in d.c.vnum orarium. §. alias, dum dicit: Quoties aliquis in cibo aut potu plus accipit quàm necesse est,ad minuta peccata nouerit pertinere peccata autẽ minuta dicũtur venialia: ergo quod causatur ex immoderato potu, est peccatũ veniale. Hoc verũ est, nisi ebrietas sit assidua,tunc enim esset peccatum mortale, vt in d.text.non propter solam iterationem actus, quia multiplicatio actuũ venialium non facit mortale, sed quia non potest esse,quòd homo assiduè inebrietur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

brietur,quin sciens & volens,vel notabiliter negligens in sciendo & cauendo ebrietatem incurrat,dum multoties experitur fortitudinem vini,& suam habi liratem ad ebrietaté:ita in effectu resoluit S. Thom.2.2.quæst.150.artic.1.& 2. & ibi Caieta.optimè eum defendit, quę sequitur Greg. Lop.in d.l.36.ti.5.in glo. *estraños pecados*, part.1. & colligitur ex glos.in d.§.aliàs,verb.ebrietas,& ibi cómuniter doctores, & in.c.à crapula.de vita & honest. cleric. & est communis secundùm Anan.in d.c.si cõstiterit.nu. 8.& 9.de accusat. dicentem, quòd simplex ebrietas sit peccatum veniale, sed fit mortale,si ebrietas fit studiosè, vel frequenter:sequuntur summistæ,præcipué Angel.Sylvest.& Armilla, verbo ebrietas,vbi etiam quòd si ebrietas fit nó pro
32 pter delectationé,sed ratione medicinæ, excusat, & non est mortalis, & excusat etiam à peccatis ex tali ebrietate prouenientibus,nisi talia sint præuisa, & non prouisa,nam talis sciens suam conditioné,debet prouidere,ne possit talia committere,quando erit ebrius; sed quando
33 ebrietas est culpabilis,non excusat à peccatis sequętibus, licèt ea aliqualiter alle
uiet, dat enim operam rei illicitæ, ideò
34 sibi imputantur mala sequętia. † Addit
31 Silvester, quòd quando quis nõ inebria tur totaliter,quia scit quid facit,licèt sit valde grauatus,si hoc scienter & sponte facit sine causa, tractus dulcedine vini, non videtur,aut vix videtur excusari à mortali,quia notabiliter lædit vsum rationis sine causa, & cum periculo pec-
35 candi:sed si hoc facit ex causa,ratione sanitatis,est veniale,vel nullũ, etiamsi frequenter contingat, vt ipse Silvester ibi credit.Intellige tamen, vt prædiximus, prouidendo peccata præuisa, ex ea ebrietate prouenientia:& hoc verius videtur quàm quod tenet Armil. vbi supra,nu. 2. nempè quòd ebrietas non plena, vt cùm quis est bene confortatus, & sibi videtur, quòd domus mouetur,quando est voluntaria,non est mortalis, licet sit graue peccatum,citra tamen mortale, quia ratio non obumbratur, hocque ducit ex mente sancti Thomę vbi supra.Possunt tamen hi duo summistæ in hoc concordari,vt idẽ in hac specie sentiant,secũdùm magis aut minus,vt constat ex verbis ipsorum. Silvester enim loquitur in valde grauato,licèt non inebriato totaliter,quem dicit vix excusandum à mortali,quia notabiliter lędit vsum rationis sine causa, & cum periculo peccandi:Armilla verò agit in ebrietate non plena,vt cùm quis est bene cõfortatus,& sibi videtur quòd domus mouetur,vnde si hoc non lædit notabiliter vsum rationis,poterit à mortali excusari,licèt aliàs grauiter peccet, secus verò si notabiliter lædat vsum rationis, quia tunc vix poterit à peccato mortali excusari, secundùm Silvestrum vbi supra.

Hæc tamen omnia de immodico vino,& sic de ebrietate,quæ vitium sonat atque delictum,intelligenda sunt:secus verò de vsu modici vini, quoniam etsi vinum immodicè sumptum multum noceat,vt vidimus,moderatè tamen potatum plurimas corporis præstat vtilitates,† & ideò Ecclesiastici. 31. dicitur,† Exultatio animæ & corporis vinũ moderatè potatum:sanitas est animę & corporis sobrius potus. † Prætereà si vinum malum esset ex sua natura, Saluator noster Ioan.2.non vertisset aquam in vinũ bonum, neque initium signorum illius fuisset vinum ex aqua factum:nec si nó liceret bibere vinũ,idem Dominus præcepisset ministrantibus in conuiuio nuptiarum, vt ferrent vinum Architiclino:† & rursus Matth. 26. Marci. 14.& Lucæ 22. idemmet Saluator cum discipulis cœnans accepit calicem,& gratias agens,vinum in sanguinem suum conuertit,& dedit illis,dicens:Bibite ex hoc omnes,&c. Item & apud Paul. 1. ad Corinth. 11. habetur: Ego enim accepi à Domino,quod & tradidi vobis, quoniã Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit: Accipite & manducate: Hoc est corpus meum,quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationé. Similiter & calicem postquam cœnauit dicens:

dicens; Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine;hoc facite quotiescunque bibetis, in meam commemora-
36 tionem. Deinde Apostolus Paulus 1. ad Timoth.5. scribens consulit, vt aquam non bibat,sed modico vino vtatur propter stomachum,& frequentes eius infirmitates. † Quare meritò damnata est hæresis Seueri,à quo Seueriani hæretici originem duxerunt, docentis, nó licere vllo pacto bibere vinum,eo quòd fabulosa quadam vanitate (vt Augustinus ait) dicebat de Satana & terra germinasse vitem: quam hęresim improbauit etiã Diuus Hieronymus (eam Tatiano tribuens)in commentar.super Prophetam Amos, interpretans illũ Prophetæ locum, Propinabitis Nazaræis vinum, &c.Sed nullus ex his, qui de hæresibus scripterunt,hunc errorem tribuit alicui
40 alteri quàm prædicto Seuero, vt affirmat Alfons. à Castro libr. 14. aduersus hæreses.c. de vino. colu. mihi 987. vbi eam hæresim improbat, docens nocere non solùm animæ, sicut & quamlibet aliam,sed etiam corpori, vt locis sacræ Scripturæ modò proximè citatis: quibus adde Psal. 103. Vt educas panem de terra,& vinum lætificet cor hominis.& Iudicum 9. dicitur, Vinum lætificat
37 Deum & homines. † Et vina de per se sunt excellentiora omnibus alijs rebus habentibus liquorem: & de laude vini scripsit Plato librũ vnum. Cælius verò libro antiq.lection.16.cap. 64. multum laudat vinũ ex dictis Aesculapij & Platonis;& de eius vtilitate scribit lib.7.c. 32. & libr. 15.c. 22. & 34. cum pluribus alijs cc.illius libri.Plinius etiam lib.14. natural.histor.multum etiam laudat vi-
38 num. † Inter vina autem illa probat schola Salernitana,quę habent sequentia.

Vina probantur odore, sapore, nitore, colore.

Et subdit.

Si bona vina cupis, hæc quinque probantur in illis.

Fortia, formosa, fragrãtia, frigida, frisca.

39 De vinis Balnensibus affirmat Chassanæus in catalogo gloriæ mundi. 12. par.consideratione 84. vers. quis enim, fol.mihi 315. in toto orbe non reperiri meliora illis, & quòd ad omnes partes mundi vehuntur propter eorum excellentiam, vt norunt etiam exterę nationes,Angli,Flandrenses, & alij, pro eorum singularitate, & quorum bonitas omnes bonorum bonitates superat: sunt enim fortia, formosa, fragrãtia, frisca, in odoribus fumantia, in sapore delectabilia, & suauia, in nitore limpidissima, in colore clarissima, & non spissa; quæ sunt signa ad probationem boni vini.

Sed & plurimæ aliæ prouintię laudãtur bono vino,quarum ipse ibi latè meminit, inter quas & Tarraco in Hispania etiam vino claruit, & apud Græcos plura celebrantur, de quibus ibi. Ego
40 profectò illa vina non gustaui, † sed scio in nostra Hispania alia oppida excellentissimis vinis clarere, quæ vbiq; circumferuntur, atque hoc nomine insigniuntur;& præcipuè inter alia, quæ omitto oppida de Robledillo,y Descargamaria,ciuitatens.diœcesis, Sanmartin de Valdiglesias,Toletanę, seu Abulẽsis diœcesis, Ribadauia in Gallœcia: habent enim omnes qualitates atq; bonitates supra enumeratas, si melius ac vetustius vinum ex illis partibus eligatur,vt omnes fatentur,qui ea norunt,& illud de Ribadauia in longinquas partes per mare defertur,in Italiam nempè, atque ad Indos,& in alias nationes, vbi purius,perfectius & subtilius fruitur.

41 Vina spissa non adeò prosunt morbis,sicut subtilia:& sicut subtile vinum multos spiritus procreat atq; subtiles, ita grossum grossos: vnde schola Salernitana dicit:

Gignit & humores melius vinũ meliores.
Si fuerit nigrum, corpus tibi reddit pigrum.
Vinum sit, clarũque, vetus, subtile, maturũ,
Ac benè limphatum, saliens, moderamine
42 *sumptum.*

Et inquit Galen. vinum palmeum, siue album esse melioris saporis & odoris quàm cętera vina.† Adde quòd vina mixta,si vetera sint, atque subtilia,tem-

pore

Universidad de Deusto
Biblioteca

pore caloris ad cœnam indulgentiora plerumq; reputantur.

Vidimus hucusque mala ingentia ebrietatis,& plurima bona sobrietatis. Oportet igitur homines summo studio niti,vt sobrietati operã dent, quæ cibi, 44 viniq; optima moderatrix est: † qui enim ea caret,omnes alias virtutes,quas in se habuerit,obscuriores reddet, & ab omni humanitatis cõmercio excidisse videbitur ,& cum belluis potius quàm 45 cum hominibus censendus erit: † Sobrietas enim virtus valetudinem nostram cõseruat,corporis animęque sensus ad vltimum vsque vitæ nostræ finẽ 46 perducit integros atque incolumes. † Qui verò vino,ciboque se immergunt, stolidi, ignaui,obtusique fiunt, raròque longęui sunt, facilè ægrotant, difficiliter curantur, à corporis viribus, animæque virtute quam primum destituũtur, fiuntque deliri ,& omnibus cõtemptui ludibrioq; sunt , adeò vt necessarij ac familiares omnes eis interitum optent. 47 † De Socrate refertur dicẽte, cibos omnes,potusque vitandos esse,qui vltra sitim, famemve sedandam appetitũ longiùs producerent. O Christianum consilium,quamuis à Gentili præstitũ! atq; vtinam vt bonum est,ita caperetur.

Quòd si in laicis ita reprehẽsibile crimen,ac vitium ebrietatis & damnabile existimatur,in clericis, præcipuè sacris ordinibus insignitis,multo turpius atq; 48 indecentissimum habetur. † Quare clerici in conuiuijs hunc modum seruare debent ,nempè honestos , ac sobrios in cibo & potu & verbis se ostendere ,ac gerere debere, vt constat mirabiliter ex tex.in c. deniq; 4.dist.& ferè per tot.35. 49 distinctione. & 44. distinctio. † & honestati ita debẽt studere,vt nec fabulas inanes ibi referant , vt in capit. nullus, de consecrat. distin.5. & in c.nullus.22. quæsti.1. c.clericum.34.distinct.& in c. presbyteri. 44. dist.nec alios ad bibendum cogere,vel se aliena precatione in- 50 gurgitare,† neq; plausus, & risus, & fabulas inanes ibi referre, vt per supradicta iura tenet Cosmas Guimier in pragmat. sanctione Gallic. titulo de spectacul.in Eccles.non faciend. in glos. conuiuia,fol.159. pag. 2. † Quinimò Ecclesiasticos oportet viros in conuersationibus sacrorum Euangeliorum lectionem audire,vt constat ex capit. pro reuerẽtia.&.c.quando.44.dist.c.his ergo. 52 23.distin.†. Et adeò in potu clericos sobrios esse oportet, vt vltra trinã vicem bibere nõ debeant,vt in d.cap. quando. in fine, ibi ; Et maximè vltra tertiã vicẽ poculũ nõ contingant: & Cosmas vbi supr. Quinimò hoc clericus nõ seruans peccat. Nauarr.in man.Latin. c. 25. nu. 53 110.vers.24. † Hoc tñ intelligẽdum est, quando appetitus naturalis vltra non exigit, voluit enim tẽperare homines immoderatos , vt recenset Abb.in c. à crapula.nu.2.de vita & honest.cleric.

Quare sanctissimè Inocent. III. Sũmus Pontifex in concilio generali Late- 54 ranensi (vt habetur in c. à crapula. de vita & honest.cleric.)præcepit, vt omnes clerici à crapula & ebrietate diligẽter abstineant : vnde & vinum sibi tẽperent, & se vino : neque ad bibendum quisquã incitetur: cũ ebrietas , & mẽtis inducat exilium , & libidinis prouocet incentiuum : vnde illum abusum penitus decernit abolendum,quo in quibusdã partibus ad potus æquales suo modo se obligant potatores, & ille,iudicio talium, plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit.

In primis aduertẽdum est , crapulam 55 dici , quantum ad superfluitatem ciborum,quasi cruda epula: ebrietas verò, quantum ad potum,& dicitur ab eo, ꝙ est sine & bria,quod est, mensura, vnde ebrius est, qui sine mensura bibit vnde Horatius:

Fœcundi calices, quem non fecere disertũ? Tũc surgũt rixæ, tunc pauper cornua sumit.

Ita declarant glos. Abb. & cæteri in d.c.à crapula.de vita & honest.cleric.

Secundò est obseruandum, clericos 56 debere vinum aqua temperare ad bibẽdum,vt patet ibi, Vinum sibi tẽperent: itaque clerici potissimum vinum potantes, aqua dilutum bibere id debent: quod

quod etiam constat ex Homero lib.5.Odisseæ cum nympha Calypso Vlyssem alloquens ita ait : Sed ego panem & aquam,& vinum rubrum apponam pla- 57 cide,quæ à te famem repellãt. † Quod adeò procedit , vt clericus vinum purum bibens peccet mortaliter , quia contra prohibitionem Concilij id facit : nam in calice etiam ponitur de aqua, vt in.c. cùm Marthæ.de celeb. Missarum,vt tenent DD.secundùm Abb.in d.c.à crapula,n.2.vbi limitat,nisi casu,id est, cũ causa aliud faceret:nam reperiuntur quædã vina minus potẽtia: satis est enim quòd se temperent vino , vt sequitur in litera Concilij : & dicitur se temperare vino, quando habetur respectus ad potẽtiam vini.Imò credit Abb.quòd etiam nõ apponendo aquam vino , non peccet quis mortaliter , nisi assiduè inebrietur , per tex.in d.c.vnum orarium. §. aliàs ea demum.25.distinct.quem sequitur Armilla aurea,verb.ebrietas.nu.7.dicẽs , quòd non peccet mortaliter contra faciens, nisi propter ebrietatẽ , vel si se periculo 61 ebrietatis verisimiliter exponit.

58 Tertiò est notandus text. in d. capit. à crapula,contra clericos, qui in conuiuio alios incitant,vel inuitant ad bibendum,quod vulgo nunc dicitur brindar, hoc namque clericis non licet , quibus hoc inhonestum ac indecens est , vt patet ex text.ibi,Neque ad bibendum quis 62 incitetur.

59 Quartò & denique ex eodem text. tollitur abusus , quo se potatores obligant ad æquales potus,hoc namque maximè pernicio sum est , quia vt alios alienent à mente,se fortiores reddunt ad bibendũ,& tot,tantisque vicibus poculum attingunt , vt se quoque in præcipitium reddant , atque ludibrio omnibus se exhibeant , extrahentes se à recto hominum iudicio, à rectaque semita deuiantes.

60 Vt ergo ab ebrietate se abstineant clẽrici,pœna contra eos antiquitus à Cõcilio Agathensi , de qua in.c.fi.35.distinct. est inducta , vt clericus , de quo fuisse ebrium constiterit , aut 30.dierũ spatio à cõmunione submoueatur , aut corporali supplicio subdatur : quod intelligit Hostiens. in summa,titulo de tempor. ordinand. §. & cui, versic.pœna autem, quando clericus semel ebrius fuit:secus si Episcopus, Presbyter vel Diaconus de seruiat ebrietati,nam tunc si nõ desinat deponitur. Subdiaconus verò, vel inferior,siue clericus,siue laicus,si non desinat,communione priuatur: vt in c.Episcopus.35.distin. vbi glo. Aut desinat , inquit:non ergo pro quolibet delicto statim Episcopi debent fulminare,vt vel ex communicent vel deponant:nam,

Si quoties peccãt homines sua fulmina mittat Iuppiter,exiguo tempore in ermis erit.

Quam distinctionem Hostiensis refert & sequitur Bernard. Diaz de Lucò in sua practic.crimin.Canon.cap.71. ebrij. numer. 2. & Rebuffus in sua praxi benef.titulo de cleric.ad sacros ordin. malè promot.glos.4. numer. 8. pagin.mihi 441.& Armilla aurea verb. ebrietas, nu. 6.Petrus Plaça libr.1.de delict. capit.30. numer.4. † illud addens,quòd sicut miles cœlestis militiæ,sic miles armatæ propter ebrietatem deponi potest ab omni militia,ex tex.in.l.omne delictum.§. per vinum. ff. de re militar. per quem text. idem prius tenuit Abb. in d. cap.à crapula.numer. 3. & ibi DD. & idem sequitur Menoch.de arbit. iudic. lib 2.centu. 5.casu 404.numer.5. † & pœnæ d Concilij Agathensis sic fuerunt disiunctiuè descriptæ,vt discretus iudex,quem huic vitio deditũ animaduerterit , & quòd à comunicatione priuetur parui pendere, corporali potius supplicio castiget,secũdùm Bernard. Diaz vbi supra.

Sed post hæc Innocent. III. in dicto Concilio generali,relato in d.capit.à crapula,in versicul.si quis autem,aliam pœnam statuit in clericos ebrios, in hæc verba : *Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit,nisi à superiore cõmonitus satisfecerit , ab officio & beneficio suspendatur*:idem in Episcopo statuitur in. l. 36. titul. 5. part.1.vbi Greg.Lop.citat prædi.text.& cap.Episcopus.35.distin.Vnde hodie nõ imponitur ita grauis pœna, sicut olim

Universidad de Deusto
Biblioteca

in Concilio Agathens. Tandem glossa vltima in d.capit.à crapula. hoc superioris arbitrio relinquit, vt delinquentem suspendat ab officio vel beneficio: quam sequitur Menoch. vbi supra. nu. 4.& est cõmunis secundùm Abb. in proprio loco, nu.4. qui eam sequitur atque
64 defendit.† Et ex tex.in d.cap. à crapula. ipsiusque pœna constat, non conuenire 67 eidem in proposito distinctionẽ, quam ex Cardinali & alijs refert Menoch. vbi supra numer. 6.sed potius Concilio Agathensi, de quo supra, nempe iudicem in hoc non debere sequi puram voluntatem suam,sed debere obseruare transgredientium ordinem:si quidé in maioribus ordinib⁹ collocati, excõmunicari nõ corporali pœna affici debent:si verò adhuc est in minoribus,etiam pœna corporali plecti possit:debeat quoque iu- 68 dex considerare ordinem ætatis & honestatis,nam senex, vel nobilis, etsi adhuc in minoribus sit, pœna corporali afficiendus non est: vilis verò, etiamsi sit in maioribus ordinibus, pœna corporali puniri poterit:hæc namque ad Concilij Agathensis pœnas,quæ hodie cessare videntur,potius congruere, quàm ad nouissimas, de quibus in Concilio generali,quod habetur in d.capit.à crapula,videntur.

65 Secundò,pro intellectu d.capit.à crapula,in d.versic.si quis autem,obseruandum erit, quòd propter crapulam, vel ebrietatem nõ debet clericus priuari beneficio,nec etiam suspendi, si vult agere pœnitentiam: hoc si quidem manifestè constat ex illo text.ibi, Nisi à superiore commonitus satisfecerit:ergo pœnitentia & emendatione vitæ subsequuta,cessabit pœna depositionis ab officio & beneficio, & in terminis ita declarat Abb. ibidem nu.3. voluit idem Abb.in cap.si constiterit,num.2.Anan.10. Felin nu.3.
66 de accusatio. † Monitio igitur prælati præcedere debet pœnam præd. ac reincidentia in crimine ebrietatis post monitionem; ad quod summopere aduertant prælati,non enim statim,cõstito de ebrietate assidua clerici, possunt eũ suspendere ab officio vel beneficio, sed demum monere eum prius debent, quòd si postea reinciderit clericus in idem crimen,tunc,iuris ordine seruato,poterũt eum præd.pœna officij vel beneficij suspensionis punire,prout sibi magis videbitur conuenire saluti spirituali delinquentis.

Insuper prohibitum est clericis ingredi tabernas, nisi peregrinationis vel itineris necessitate compulsis,vt in Concilio Laodicens in sexta synodo, & in Concilio Carthag. III. & in Cõcilio generali sub Inocent.III. celebrato, de quibus in c.non oportet.& in cap.nulli clericorum,&in c.clerici.44.distinct.& in c.clerici.devit.&honest.cleri.& ideò clericus ingrediens tabernam, peccat,secundùm Nauarr.in manual. Latin.c.25. nu.110. versi. 24. † Pœna autem clerici frequentantis tabernam,si monitus non desistat,est vt deponatur, vt tenet Felin. in d.cap. si constiterit.nu. 2. de accusat. per text.in c.nulli. 44. distinctio. vbi q̃ eodem modo punitur,si faceret se custodem tabernæ, hoc est exerceret officiũ tabernarij,per text.in Clemen.1.de vit. & honest.cleric.sequitur loquens in Episcopo vel clerico (licet Felinum non referat)Ioan.Bertach.in tractat.de Episcopo,in 2.par de causa material degrad. &c.num. 20.volum. 2.tractat. diuersorum doct. in antiquis.Sed re vera præd. pœna, nec alia certa inuenitur imposita clericis frequentatibus tabernam,
69 † quia text.in d.capit.nulli,eiusque pœna loquitur in clerico habente tabernam, vel ergasterium, de quo etiam loquitur d. Clementi. 1. de vita & honest. cleric. Quod verò agit text. ille de ingressu tabernę prohibito clericis,adducitur solùm vt à fortiori censeatur prohibitum eisdem habere tabernam,aut ergasterium, arguendo de minori ad maius,in hunc modum :Si enim prohibitũ est clericis ingredi tabernam, quanto magis alijs ministrare in ea? Pœna verò tantum est imposita ab illo text. maiori delicto,quod ibi ex professoprohibet nẽ pe clericis habentibus tabernã, vel ergasterium,

sterium,alijs ministrando in ea,non verò clericis ingredientibus in eam,de qui 74 bus ibi non agit nisi incidenter & ad iustificandam prohibitionem maioris delicti,de quo prædixerat,vt clarissimè cõstat ex litera illius text .Arguere autẽ in
70 pœnis imponendis de maiori delicto ad minus non licet, neque recta ratio id sinit. † Quare rectiùs existimauit Bernar. Diaz vbi supra.d.capit.71.numer.3.pœnam clericis ingredientibus tabernam il lis Canonibus statutam non esse, vnde superioribus hoc videtur relictum, vt consideratis frequentatione actuum,& personæ qualitate, & videntium scandalo,ab ipsis puniri debeant, ibique meritò improbat Bertachinum vbi supra aliud existimantem: sicut & reprehendi debet Felin. vbi supra, idem prius quod Bertachinus opinatus ex eodem text. Supereſt igitur, vt pœna præfata depositionis clericis tantùm exercentibus officium tabernarij, præcedente tamen monitione, remaneat imposita ex dictis iuribus, non verò ingredientibus
71 tabernam: † & meritò quidem in clericis tabernarijs id statuitur, quandoquidem tabernarij sunt de genere prædonum.l.1.§.1.ff.naut.caupon.& stabul. Alex. in.l.1. in princip. C. de edendo. Niconic.in capit. quoniam contra, numer. 17. de probat, Chassanæus in catalogo gloriæ mundi, part. 11.consideration.46.vbi etsi multis ostendat, hospitalitatem esse rem valde decoram,
72 honestam, ac officij plenam, † attamen quæstuaria hospitalitas,quam cauponariam vocamus,illiberalis ac sordida admodum est: idem probat Menoch. de arbit.iudic.d.libr.2. centur. 5. casu 411. num.1.& 2.

73 Clerici tamen possunt habere tabernas,& etiam vendi facere vinum in domo, dum modo ipsi non exerceant tabernam, vel vendant vinum, sed alter: ita tenent Ioann.Andr.Dominic.& Philip.Franc. in capit. vnico de vita & honest. cleric. in 6. quos refert & sequitur Cæsar Lambert. in tractatu de iure patron.libr.2, 1. part. quæstion. 9.articul. 26.nu.4.fol.100.colum.4.

Sed contra superiora omnia de clericis ingredientibus tabernam, imò quod beneficio priuari possint,videtur tex.in capit. si constiterit. de accusat. ibi: Et quòd in taberna pernoctauerit, &c. Sed ille text. minimè supra dictis contradicit, ibi namque non solùm mandatur inquiri de ebrietate, sed quòd celebrauerit non facta digestione. Primum enim de per se non sufficit, quia vt prædiximus, ebrietas si rara est, non est peccatum mortale, sed veniale tantùm, nisi in casu, de quo supra:quare potius probatur ibi solum delictum ebrietatis non esse beneficij priuatione dignum, vt aduertunt & notant in proprio loco DD. communiter, præcipuè Abb. numer.3. & Felin. 2. nec etiam secundum solum de per se sufficit ad priuationem beneficij, nempe quòd clericus nulla præmissa dormitione celebrauerit: nam etsi ex illo text. Aretin. ibi in 3. notab. deduxerit, beneficio priuandum esse,qui post cibum sumptum,non præmissa dormitione,celebrauit, à quo sensu non dissentiunt Hostiens.in summa de consecrat.Ecclesię vel altar.verfic.& qualiter ieiunio, & Cardin.in capit.ex parte,quæstion. 4. de celeb.Miss. Felin.in d.cap. si constiterit,in 3. notab. & ibi Anan. numer. 1. & Berous alios referens decis. 4. numer.1.verius tamen est,neque intrare tabernam, neque celebrare,dormitione non præmissa, fuisse ibi causam priuationis: sed vera causa fuit, quia ebriosus celebrauit, quod præsumitur, quia per totam noctem stetit in potatione, & mane in continenti celebrauit, & sic præsumitur non ieiunus,vt patet ex illis verbis, Et quòd in taberna pernoctauerit, ita quòd altera die,nulla præmissa dormitione,Missam cantasset: ita text. illum intelligit ibi Hostiens. & Abbas numero. 14. post Ioannem Andream, quos sequitur Bernardus Diaz in practic. crimin.capit. 29. numer. 2. & Menochius vbi supra, casu 406.numer.5. quanuis secundùm omnes, absque dubio in præd.

Universidad de Deusto
Biblioteca

casu,dato quòd non esset ieiunus,Christi corpus cõfecit.

75 Qui autem post cibum & potum, etiam minimum,diuina celebrauerit,ex cõmunicationi subiacebit, vt in Concil.Toleta.7.in can.2.quem retulit Gratian.in c.nihil. in. §. nullus post cibum. 7.q.1.& quamuis concilium Braccarense.2.can.10.seuerius animaduertit, disponens quòd clericus in hoc delinquẽs continuò ab officio suo priuatus,à proprio deponatur Episcopo,esset nimis rigidum seruare hodie concilium illud
76 Braccar. † Quare iudex,attẽta persona, & excessus qualitate,& facti publicitate,pœna carceris aut suspensionis in delinquentem huiusmodi poterit animad 79 uertere,secũdum Bernard.Diaz d. c. 29. num.2.ad fin. quem sequitur Menoch.
77 d.casu.406.nu.5.† In necessitate tamen, imminente mortis periculo,licitè potest Sacramentum Eucharistiæ post alios cibos sumi, non tamen consecrari, vt est prædictum,idque indubium, & tenet vsus ecclesiæ & omnes Doctores, secundùm summam Victoriæ de Eucharistia dubio 82.& cum alijs tenet Boer. d. decis.4.num.2. & Menoch. vbi supra nu. 6.Nauarr.in manual. Latin.c.21.n.53.

78 Illud tamen circa prædicta remanet aduertendum, quòd somnus non est de substantia digestionis,vt quis dicatur ieiunus,sed satis est quòd sit perfecta digestio, ad hoc vt clericus celebrare possit dicitur ieiunus, qui perfecit digestionẽ; vt in c.sacramenta.de consecrat dist.1. secundùm Abba.in d.c. si cõstiterit. nu. 14.aduersus glos. ibi,in verb. dormitione, quæ relata ad text. videtur sentire, quòd dormitio sit de substantia digestionis ad celebrandum. Sed opinionẽ Abb. sequitur Bernard.Diaz d.c.29.nu.3. vbi refert Cardina.in d.c.ex parte,dicentem sufficere digestionem, secundùm qualitatem cibi sumpti,& quòd secundùm Phisicos digestio perficitur in septẽ horis:ipse tamen Bernard.credit,quòd istæ septem horæ computandæ sint ab hora duodecima mediæ noctis:quia aliàs, qui cœnasset hora prima vel secunda post duodecimam,non poterit celebrare, etiam in vndecima ante meridiem, quia licèt cibus sit digestus, ille tamen non dicitur illa die ieiunus;qđ verissimũputo. Addo idem esse in quacunque comestione vel potu post duodecimã horam noctis,vt tenet Nauarr.vbi supra,resolués, quòd qui prope mediam noctem cœnat, ante tamen duodecimam horam, quamuis postea non dormiat,nec digerat,potest cõmunicare & celebrare iuxta communem, quam ibi refert & tenet, licet aliqui contrariũ teneant, per d.c. si constiterit:qui tamen tex.id non probat, vt prædiximus.

Pœna autem eorum, qui per ebrietatem aut voracitatem Eucharistiam euomunt,ea est;Episcoporum nempe, vt nonaginta diebus pœniteant, alij verò clerici septuaginta:laicus quadraginta, vt in c.si quis per ebrietatem, de cõsecrat. dist.2. vbi Cardin. de Turrecremat.quẽ sequitur Bernard.Diaz in sua pract. crimin.can.c.36. vbi huius pœnæ rationẽ scribit,nempe quia secundùm veriorem & securiorem opinionem, quamdiu species Sacramentales suum esse retinent, sub illis continetur Christi Saluatoris nostri corpus inseparabiliter, quo circa ipsum corpus Christi ejicitur per vomitum ejectis speciebus: & ibi quid sit faciendum tunc de illis: cùm autem text. ille non aperiat qualitatem pœnitentiæ, quæ debet fieri in illis diebus, videtur relicta arbitrio iudicis, secundùm Bernard.Diaz vbi supra,quem sequitur Menoch. vbi sup a casu.405. nu.3.

80 Sed est alia pœna ebrietatis, nam inebriari consuetus minimè potest sacris ordinibus initiari, iuxta descriptionem illam Apostolicam: Oportet vnius vxoris virum esse ordinandum, &c. vbi & quòd sit sobrius,qui ordinandus est, nõ vinolentus;quod non semel, sed de frequenter vino repleto intelligi debet. Vnde etiam in canonibus Apostolorum legitur, quòd Diaconus, Presbyter, & Episcopus, ebrietati & aleæ deseruientes, nisi desierint, communione priuen-

priuentur,vt in summa,& in c.episcopus aut presbyter.35. dist. Ex quibus iuribus in terminis hanc sententiam probarũt Rebuf.in praxi benef.in tit. de cleric. ad sacros ordines malè promot.gl. 4. nu. 8. pagin. mihi. 440. in fin. & Petrus Placa in epitho.de delictis.libr.1.ca. 30. nu. 4. versic. idem professus, & Ignatius Salced.in additio. ad.c. 71. pract. crim. Bernard.Diaz.Ripa in.l.fin.q.22.nu.76. in fin.C.de reuocand.donat.

81 Nec tamen debet esse quis omnino abstemius, vinumque non bibat, is si quidem,ex quo horret, posset euomere Sacramentum, ac proinde ad sacerdotiũ promouendus minimè est: argumento tex.in. c. si quis propter negligentiã,de consecrat.distinct.1.tenet gloss.in.c.ipsi Apostoli.gloss.magna,iuxta medium.2. q.7.Abbas in.c.ex parte.nu. 1.de celeb. Missarũ.Beatus Antonin.de irregularit. c.5.n.4.vol.16.tract.fol. 79. in antiquis. Plaça,& Salced.vbi supra,citantes in idẽ Ioan.Sayson.in consuetud. Turonens. c. de droit.artic.1.fol.239 est cõmuniter approbata gloss.illa secundũ Præposit. vt refert & sequitur Francis.Becius cõsil.61.nu. 1.vbi ampliat aliquibus modis.

82 Superest modò, vt videamus, an si aliquis existens in ebrietate, cõmittat homicidium,debeat nẽ pœna ordinaria cõdemnari.Et videtur ea puniendum esse,
83 † quia delinquere per ebrietatem, est lata culpa,vt tenet Bal.in.l.data opera,colum.2.n.5.in fi.C.de his qui accusare nõ possunt,& ex adductis per Greg.Lop.in l.5.tit. 8. in gloss. *embriagasse*. in fin. p.7. sed in delictis dolus & lata culpa æquiparantur respectu punitionis, licèt non in tantum puniatur culpa, vt dolus, vt tenet gloss.iuncto text.in.l. in lege Cornelia,verb.culpa.ff.ad.l.Corn.de sicar.Bar.
84 & alij in.l.1.n.3.ff.de legib.† Et hinc quidam Pythagoricus legem statuit, quòd ebrij si percuterent, plus punirentur quàm sobrij,quia pluries iniuriantur,secund. Philosophũ. 2. Polit. ad fin. tom. 5.cuius meminit Sanct.Thom.2.2.quæstio.150. artic.vltim. & inquit idem Aristotel.3.Ethic.cap.5.Ebrijs dupliçes pœnæ institutæ sunt, nam vt,Eustratius tradit,Pithacus, vnus ex septem sapientibus, ebrio delinquenti duplicem pœnã infligendam esse constituit: alterã propter ebrietatem,alteram verò propter crimen in ebrietate commissum, vtraq; verò pœna ratione ebrietatis: & Pithacus Mytileneus temulẽtos, si quid deliquisset,duplici pœna puniri curauit, vt fortitudine supplicij à vino promptiùs abstinerent, vt cum Alex. ab Alex. Laertio & Tiraquel. de pœnis temper. conf.6.nu.9. refert Mascard. de probat.
85 conclus.579.nu.3.† His tamen non obstantibus, vera ac receptissima sentẽtia inter nostrates est, quòd huiusmodi ebrius delinquens ebrietate graui, non verò leui,probata, quæ inducat mentis alienationem, non sit puniendus pœna ordinaria,sed mitiori; quia ebrietas tollit dolum in delicto, non verò culpam, vnde non excusat in totum à pœna,sed minuit illam,iuxta glo. in c.sanè.15.q.1. & glo.in l.1.verbo,tumulentia.C.si quis imperat. maledix. quibus suffragatur tex.in c.inebriauerunt,& in d.c.sanè.15. q.1.vbi probatur,ebrium delinquentem in ipsa ebrietate,non esse à culpa omnino liberum,nec à pœna, quia saltem ex ebrietate vitium contraxit, culpamque commisit, vt contigit in Loth incestum conmittẽti cum filiabus proprijs ab ipsis inebriato: peccauit namque in ipsa ebrietate,non verò in incestu,vt in d.c. inebriauerunt:& citat plures ita tenentes Villegas in 2.part.Flor.Sancto.c. 2. de Loth Patriarcha: probat etiã. tex. in l.respiciendum.§.delinquunt.vers.impetu.ff. de pœnis,& ibi notat Alberic. post Oldrad. quem refert in princip. & Bar.nu.3.& illum tex. ad hoc singulare dicit Bald.in d.c.àcrapula. nu.3. de vita & honest.cleric.text. etiam optimus in l.omne delictũ.§.per vinum.ff. de re milit.vbi inquit tex.Pervinum aut lasciuiã lapsis capitalis pœna remittenda est, & militiæ immutatio irroganda est; & ibi notat Alber.&Rom.in l.1.in princ.ff de
86 verb.oblig.† Ex quibus authoribus deducitur,ebriũ nõ puniri propter culpã criminis

Universidad de Deusto
Biblioteca

minis ab eo commissi,sed propter ipsius ebrietatis causam : idem tenet Cardin. Alexan.in.c.deniq;.4. distinct. Abb. in c.vnico,de maled.& in.c. sicut nobis,de testib.& ibi DD.Ripa in.l.fin.quæst.22. num.79.versic. quarto, &c. C. de reuocand.donat.Tiraq.vbi supra d. causa.6. & hanc resolutionem sequitur plures allegans Ant. Gom.3. tom.c. 1. de delict. num.73.& Auend.2.p.c. 16. præt.num. 16.Ludouic. Carrer. in sua pract. crim. tit.de homicid.§.6.num.22. D. Couarr. in Clem.si furiosus,in initio.3.partis,nu. 3.& infinitos referens Plaça de delict.lib. 1.c.30.nu. 2.versi.cæterum. vbi dicit cómunem,& quòd grauis ebrietas requiratur,& non sufficiat leuis: & Petrus Dueñas in regul.259.ampl.4. & testatur cómunem plures referens Menchac. con trouers.illustrium.c.96.nu.31.& Iul.Clain pract.crim.§.fi.q. 60.versic. præterea quæro.& Alfons. à Castro lib. 2. de potest.l.pœn.c.14.versi. prima principalis conclusio,colum.mihi. 1896. in fin. vbi quòd omnes iurisperiti ita docent, & Menoch.amplians & limitans de arbit. cent.4.casu. 326.per totum, & nouissimè Mascar.vbi supra nu.3.† & hæc sen-
87 tentia hodie expressè iure regio probata est in.l.5.tit.8.p.7.in versi.*o si alguno*. vbi inquit lex, pœnam exilij in quinquennium in insulam imponendam esse huiusmodi homicidæ & similibus ,de quibus ibi :† & quòd superiora procedant
88 in penitus ebrio,secus in exhilarato, seu gaudente,quia modica ebrietas non excusat neq; minuit delictum,cũ alijs probat Rip.vbi supra nu.79.in princip. vbi
89 alijs duobus modis limitat : † vno nempe in eo, qui malitiose se inebriauit, vt excusaretur à delicto,quod prius delibe
90 rauerat cómittere: † alio in eo, qui post cessatam ebrietatem gloriatur de delicto; nam ex ratihabitione subsequuta apparet quòd eodem modo deliquisset, si nõ fuisset ebrius,& ideò meritò puniẽdus pœna ordinaria delicti, vt ibi bene probat.
91 Rursus limitanda etiã quibusdam videbitur supradicta cómunis resolutio in solito manus ad arma impellere, hominesq; percutere cùm inebriaretur, tunc enim videtur quòd ordinaria pœna hic puniendus sit:ita tenent Marian. Socin. in repet.c. ad audientiam,nu.15. de homicid.Ange. Are.in tract.malef.inverb. scienter & dolose,nu.17.Ludouic. Mont alt.de reprobat.sentent.Pilati. dubio.1. nu.4. Petrus Dueñas in regul. 259. ampliat.4.Sed adhucin hoc casu tenendam esse cómunem supra dictam sententiam existimo,nempe vt in ea specie non pœna ordinaria delicti, sed extraordinaria imponenda sit,ex d.l.regia Partitæ,nam in versi.præcedenti expressè dicit, *Que si algun ome oniesse acostumbrado de se leuantar durmiendo,è tomar cuchillo, ò armas para ferir,è sabiendo su costumbre mala, no apercibiesse della à aquellos que durmiessen en vn lugar, que se guardassen,è matasse alguno dellos, ò si alguno se embriagasse, &c. por tales ocasiones, è por otras semejãtes,deuẽ ser desterrados, &c.* vt prædixim⁹. Ecce ergo quomodò dormiẽti occidẽti aliquẽ,quãuis solitus esset anteà manus ad arma inijcere dormiens, nõimponitur pœna ordinaria,sed extraordinaria exilij:qđ iure cómuni etiã probarũt multi, quos refert Plaça de delict. lib.1.c. 31. numero.3. ergo idem censendum est voluisse atque statuisse.l. illam in ebrio, quandoquidem statim casum ebrietatis ponit, & vtrumque sub vna determinatione comprehendit : quia vna determinatio respiciens plura determinabilia, pariformiter debet determinare.l. iam hoc iure. ff. de vulga. & pupill. substit. l.hæreditatem. C. de impub. & alijs substit. cum simil. Prætereà licèt scienter quis se ebrium faceret, non tamen inde est capienda tam siniſtra suspicio & coniectura,vt dolus istiusad homicidium vsq; se porrigeret,tametsi culpabilis in eo sit; & ita meritò aduersus supra dictos ex d.l.regia contra supra dictam limitationem tenet Menchac. vbi supra dict.num.31.ad fin.
92 Ad irregularitatẽ tñ incurrendã fuisse ceret pręd.cõsuetudo deliquẽdi in ebrietate,vt statim dicem⁹. Poterit tamẽ præcedens limitatio saluari, quoties sciens ebrietatem prouenire ex potatione vini,vt occideret quendam,se consultò inebriauit, quia tunc occidendo,pœna ordinaria puniri debet, secundùm Plaçam vbi supra d.nu.2.qui ad hoc allegat Cardinal.in Clẽ.vnica q. 8. de homicid. sed Cardin. ibi hoc non dicit,sed loquitur simpliciter in ebrio,& inquit, quòd nõ excusatur à delicto,quamuis mitiùs puniatur,& sic loquitur in casu cómunis resolutionis supra positæ, non verò in specie,de qua nunc agimus, & sic de limitatione eiusdem cómunis : nihilominus præfata limitatio vera est, & à fortiori hoc casu irregularitas cótrahitur,
93 vt infra dicemus.† Si tamen aliquis absque eius culpa, dolo tamen alterius, inebriatus esset,idq; manifestè constaret, crederem nulla pœna ob homicidium sic in ebrietate commissum ipsum esse plectendum, quia cessat iam ratio communis supra dictæ sententiæ, nẽpe quia non habuit vllam culpam in se inebriando,quod in irregularitate,vt in hac specie nulla contrahatur, etiam dicendum
94 erit infra : quare idem in alia pœna existimo,vt in terminis tenet Petrus Dueñas vbi supra,& sic in ebrietate omnino inculpabili, veluti si ex malitia occulta ipsius vini,vel ex cibi cuiuspiam comestione,data ignorantia illius virtutis,& in similibus speciebus idem iure ciuili, canonico,& poli,tenet Menchac,vbi supra lib.1.c 19.num.10. † Ex supra dictis videtur necessariò inferendum, ebrium penitus, qui durante ebrietate hominem occidit, effici ac esse irregularem, quandoquidem ebrietas,quamuis excusset à dolo,non tamen à culpa, ex qua arbitrarie puniendus est, quia saltem ex ebrietatè vitium contraxit, culpamque commisit, quæ sufficit ad irregularitatem contrahendam,sicut in causali homicidio manifestum est. Deinde pro hac parte faciunt dict.cap. fanè, & cap. inebriauerunt.15.quæstione.1. & dict. l. respiciendum. §. delinquunt. ff. de pœnis.Prætereà, quia si Papa aliud voluisset, expressisset in Clementina vnic.de homicid. sicut expressit in dormiente

& infante : cùm igitur hoc non fecerit, credendum est voluisse ebrium prædictum homicidium committentem contrahere irregularitatem : & in terminis irregularitatis opinionem hanc expresse tenent ac probant Zenzelin. Cardin. numero.9. & Imola in Clementina si furiosus.de homicid.quos sequitur Gonsalu.de Villadieg.de irregularit. cap. de percussor.colum.11.Siluester in summa, verb.homicidium.3.numero.6.in fin. Ricard.in.4.distinct. 15. & ibi Thom. hoc tenent,quando ebrietas fuit peccatum, etiam citra mortale:& est cómunis opinio secund.Nauar.in man.c.27.nu.230. dicentem Zenzel.vbi supra esse cómuniter receptũ per supra dictos,quãuis ipse contrariũ probet,vt infra dicemus.

Sed his non obstantibus, cótraria sententia est verior & tenenda, imò quòd omnino ebrius,etiã culpa sua, occidens hominem durante tempore ebrietatis, nihilominus irregularitatem non incurrat.Primò,quia ebrius furioso similis est, vt in. c. venter.35. distinct. sed furiosus nõ est irregularis,vt d.Clem.si furiosus, ergo nec ebrius.Non obstat, si replices, quòd ebrius sua culpa priuatus est vsu
95 rationis,furiosus autem absq; culpa vsu rationis caret: † nam potest etiam accidere,quòd quis sua culpa furiosus fieret, vt probatur in. c.si quis insaniens. 15. q. 1. & tamen adhuc non erit irregularis, vt in d.Clem.si furiosus. dum generaliter & indistinctè id probat, & ibi Cardin.quæst.6.num.8.id tenet, & latè conIectatur Alfons.à Castro vbi supra, & etiã tenet Nauar. vbi supra post glos. in
96 d.c. si quis insaniens. † Prætereà idẽ argumentum currit in dormiente,quia sicut ebrius mediatè & remotè voluit occidere,dum voluit inebriari, ita etiã potest contingere,vt quis vigilãs ædeó vehemẽter irascatur contra alium, vt illũ occidere aggrediatur quãuis facere nõ possit,& hac necis cupiditate affectus dormiat,& posteà plenè soporatus somniet ea,quæ in vigilia acciderũt, & hac phantasia motus surgat adhuc dormiens, & capiat ensem, accedat que ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

lectum, in quo alius dormit, illumque occidat, si hoc cõtingisset, prout refert contingisse Petrus à Palude in. 4. distinctione. 32. quæst. 1. artic. 3. mediatè procedet illa mors à libera voluntate, quæ fuit in vigilia: nam ex illa vehementi volutione aucta est imaginatio sensus, & creuit appetitus sensualitatis: & nihilominus adhuc hoc casu non esset irregularis huiusmodi deliquens, ex generalitate dictæ Clementinæ; vt latè comprobat iuris rationibus Alfons. à Castro vbi supra aduersus Palud. præcitatum, contrarium libentissimè profitentem; & est cõmunis sententia, vt alios referés cum Castro testatur eam sequutus Plaça de delict. lib. 1. c. 31. num. 6. quo in capite alia de dormiente tradit. Ergo neq; huiusmodi ebrius. Secundò pro hac eadem parte facit, quia necessarium est, operationes illas, propter quas est infligéda irregularitas, esse humanas, hoc est, factas ab homine habente vsum rationis, quia aliàs infans & furiosus, ac dormiens, possent in huiusmodi irregularitatem incidere: cuius contrarium manifestissimè est definitum in illa Clem. si furiosus. Tertiò eadem sententia probatur, quoniã ebri⁹, etiãsi culpa sua inebrietur, illa culpa non est causa proxima, immediata, neq; libera illius occisionis, sed mediata & remota; ergo homicidiũ non oritur proximè nec immediate ab illa culpa, sed ab ebrietate, nec à causa libera, sed à causa naturali, hoc est ab ipsa
97 ebrietate: † causa autem occisionis ad hoc vt operetur irregularitatem, oportet esse propinquã & immediatam, iuxta text. in. c. de occidendis. 23. quæst. 5. & in. c. de cætero. de homicid. & ibi gloss. & Abb. in. c. quia diuersitatem, per tex. ibi, in argumentum nu. 11. &. 13. de concess. præbend. & Nauarr. vbi supra nu. 220. & quamuis D. Couarr. in Clem. si furiosus, de homicid. 2. p. §. 4. nu. 9. existimet, non esse semper ad hoc necessariã causam immediatam, aut propinquam, sed sufficere aliam, modò sit non admodum, vel omnino remota, quod bonus vir arbitrabitur: hic tamen valde remota est ebrietas ab homicidio, cum ad id non sit accepta, sed omnimodo volita causa delectationis, saporis ac suauita-
98 tis. † Quartò eadem pars comprobatur, quia in homicidio ab ebrio commisso tres actus considerãdi sunt. Primus, ipsa potatio: secundus, ebrietas: tertius, hominis occisio: in primum fertur voluntas directè, nempe quia ebrius voluit vinũ bibere immediatè: in secũdum fertur voluntas indirectè & per accidens, vt docet S. Thom. 1. 2. quæst. 76. in tertiũ, hoc est in psam hominis occisionem, neq; per se, neq; per accidens volũtas fertur; alioqui si adhuc indirectè fuisset voluntarius actus contingens in ipsa ebrietate, imputaretur ebrio; cuius contrarium probatur in d. c. inebriauerunt. & in d. c. sanè vt infra dicemus: quib⁹ & alijs iuridicis fundamentis hæc. 2. pars satis probata remanet ac roborari potest aduersùs priorem, & eam voluit Abb. in d. c. quia diuersitatem, nu. 11. &. 13. de concess. præb. per text. ibi, cui libentissimè se subscribit latissimè eam defendés ac probans Alfon. à Castr. d. lib. 2. de potest. l. pœnal. c. 14. versi. prima principalis conclusio, ibi: Ex quo infertur, &c. & Bonifac. de Vitalinis in d. Clem. vnica num. 26. de homicid. & ibi D Couar. in initio. 3. partis. num. 3. &. 4. & Petrus Plaça in epithom. de delict. lib. 1. cap. 30. num. 5. vltra quos eandem sententiam Abb. expressè sequitur, dicens sibi magis placere, contra Ricard. Ange. de Clauasio in sua summa; verb. ebrietas. nu. 1. & Armilla aurea eodem verb. num. 8. & Nauarr. in man. d. c. 27. num. 230. loquẽs in omnino ebrio extra iudicium posito, in qua specie hanc quæstionẽ nos quoq; intelligimus: eandem opinionem sequitur etiam Petrus à Nauarra nouissimè lib. 2. de restitutione. c. 1. num. 74. &. 75. quare potius ex numero authorum maiori potest hæc appellari cõmunis opinio, vel saltem est magis cõmunis, quá do quidem plures eam sequũtur: nã Nauarrus contrariam appellauit cõmunẽ, ex eo quòd eam sequuti sint Zenzelin. Cardinal. Imol. Gonsal. de Villadieg. Silueſter

Silueſter vbi supra, cùm tamen numero plures, & dignitate non minores nostrã 102
hanc secundam teneãt atq; sequantur, & demum optimis iuris fundamẽtis & rationibus sit fulcita, ac proinde tenenda, intelligendo eam semper in illo, qui penitus erat ebrius, quando homicidiũ perpetrauit, aliàs secus: argumento supra traditorum nu. 85. cum sequentib. & infra num. 112.

99 Superest vt respondeamus fundamentis contrariæ partis. Et quidem non obstat d. c. sanè. 15. q. 1. vbi inquit diuus Ambrosius, apud sapientes iudices veniam dari his, qui per vinum deliquerunt, & & de sola leuitate illos damnari dicit, & ibi gloss. interpretatur veniã dari, quia minori pœna puniuntur, quàm si ex certa scientia fecissent: quia respondeo, ꝙ potius ex hoc sequi videtur, illos nõ debere puniri pœna irregularitatis, quàm contrarium.

Non etiam obstat. c. inebriauerunt. eadem causa & quæst. cuius litera sumpta est à Diuo Augustino lib. 22. contra Faustum Manichæum. c. 44. & ita se ha-
100 bet: † *Inebriauerunt Loth filiæ eius; & se nescienti miscuerunt, quapropter culpandus est quidem, non tamen quantum ille incestus, sed quantum illa ebrietas meretur.* Quoniam respõdemus, tex. illum contrariam sententiam nõ probare, sed imò nostræ fauere; nam si Loth inebriati à filiabus suis, cum eisdem coitus non est culpandus quantum ad incestum, sed quantum ad ebrietatem, hoc non aliunde euenire potest, nisi quia ille coitus fuit extra vsum rationis habitus, & non fuit plenè liber, neque à voluntate proximè & immediatè imperatus; ex quo sequitur, illũ coitum non fuisse volũtarium in se, sed solùm in sua causa, videlicet ebrietatis, à
101 qua fuit causatus: † quæ autem non sunt voluntaria per se, & ratione sua, sed per accidens ratione suæ causæ, non sumũt illam bonitatis aut malitiæ denominationem, quæ illis conuenirent, si essent in se ipsis voluntaria, sed illam quę conuenit causæ, in qua dicuntur esse volita: cui sententiæ consonat beatus Bonauẽ tura in. 2. sentẽtiarum distinct. 22. quæst. 3. artic. 1. vbi ait, † nec furiosum, neq; ebrium, quamuis vterq; illorum sit sua culpa vsu rationis priuatus, posse cõmittere nouam culpam, sed omne malum, quod durante furia aut ebrietate factum fuerit, dicit esse circũstantiã, quæ aggrauat ebrietatis aut furiæ peccatum. Eiusdem sententiæ fuit S. Thom. 1. 2. q. 20. arti. 5. & Caiet. ibi. q. 76. artic. 4. & Ant. à Cordub. in suo quæstionar. lib. 2. de ignorant. q. 18. pag. 98. versi. ex supradictis infertur. Ex quibus constat, coitũ Loth non esse incestum dicendum, sed ebrietatis circunstantiam illam aggrauantem. Eodem modo idem dicendum est in ebrio alium occidente, nam talis operatio non esset nomine homicidij culpanda, sicut neq; fornicatio Loth nomine incestus, sed dicetur euentus post ebrietatem sequens, & circunstantia ebrietatis illam aggrauãs, sicq; necessario sequi tur, quòd non sit irregularis; ad id enim oportet præcessisse operationem, quæ verè dicatur homicidiũ, vt latè probat Castro vbi supra, ex quibus articuli huius veritas manifestè & ad oculum illustratur, atq; radicitus enucleatur. Non etiam obstat d. l. respiciendum. §. delinquunt, quia etsi ebrius illud faciendo im
102 petu delinquat, non tamen ea specie delicti, qua delinqueret si absque ebrietate, & ignorantia id fecisset.

Iuxta hunc modum est etiam intelligendum, quod supra ex Aristotel. adduximus, ebrijs duplices pœnas esse institutas, alteram propter ebrietatem, & alteram propter crimen in ebrietate cõmissum: ea namq; quæ propter crimen injicitur, mitior esse debet, quàm si crimen absque ebrietate cõmitteretur: secunda siquidem pœna adijcitur ob circunstantiam delicti in ebrietate cõmissi prouenientem, quæ circunstantia ipsam ebrietatem aggrauat, vt supra ex Bonauentura adnotauimus. Quinimò, vt supra cũ cõmuni doctorum sentẽtia resoluimus, ebrius non punitur propter culpam criminis ab eo commissi in ebrietate, sed propter ipsius ebrietatis causam. Itaque

Universidad de Deusto
Biblioteca

licet secundùm Aristo. duplex pœna sit imposita ebrio pro delicto ab eo inebriatate cõmisso: altera propter ebrietatem, altera propter crimen, vtraq; tamen exculpa ab ebrietate cõmissa originem trahit,& ob eam dupliciter punitur sequuto crimine:sed apud nos,vt vidimus,mitiùs punitur,ac si extra ebrietatem delictũ cõmisisset, & sic defertur in hoc ebrietati,quamuis non omnino, pœna siquidem extraordinaria exilij puniendus est.

104 Limitatur modo primo nostra ist-hæc sententia tenenda,si ille hac intentione inebriaretur, vt hominem illum occideret; tunc enim homicidium iam esset voluntarium & non per accidens, ac perinde erit irregularis, ac si sobrius occidisset; vt cũ glos.in. c.de cętero.de homicid.tenet in terminis Ange. de Clauasio vbi supra & sequuntur Castro vbi supra,& Ludouic.Carrer.etiam vbi supra.§.6.num.23.& D.Couarr. etiam vbi supra,num.3. & Pet.Plaça vbi supra nu. 5. idq; est verisimum,& sine dubio.

105 Secundò limitatur,vt non procedat, quando ebrius consueuisset in ebrietate arma sumere,& homines percutere atq; offendere,tunc enim per potationé immoderatam operam dat rei illicitæ, directè ad homicidium, idcircò irregularis erit censendus,vt in hac specie notat Socin.in.c.ad audientiam,nu.15. de homicid. prout eum refert & sequitur Plaça vbi supra:sequitur etiam eandem limitationem Nauar.vbi supra,nu. 230. & Petrus à Nauarr.vbi supra.

106 Cæterùm si absq; eius culpa,dolo qui dem alterius,inebriatus alterum quis occiderit,proculdubio irregularis nõ erit, quandoquidem, neque vlla pœna plectẽdus sit,vt prædiximus; & in terminis tenet Marian.Soci.in d.c.ad audientiam. num. 15.de homicid.prout eum referũt, & sequuntur D.Couarr.vbi supra,nu.3. & Petrus Plaça supra citatus nu.5.

107 Vltimò ex superioribus probanda venit sententia Henrich. in.c. dilectus de sponsal.tenẽtis,matrimonium ab ebrio minimè contrahi posse, ob consensus defectum; si ebrietas illum consensum impediat,quem sequuntur Socin.consi. 47.vol.3.Decius consi.112.Rip.in.l. fin. quæst.22.num 76.C.de reuocand. donatio.Couarr.in.4.de sponsal.2.p. c.2.nu. 9.& Armilla aurea in summa,verb.ebrietas, nu.etiam.9. † sicut matrimonium à furioso contractum nullum est ob defectum consensus,vt in d.c,dilectus,notat Magister senten.in.4.distinctione.34.& ibi.S.Thom.art.4.l.6.tit.2.p.4.

109 Nec testis esse potest ebrius, neq; facere testamentum, quia nescit quod loquatur,secundùm Bal.& Fel. in. c. 1.de testib.& Rip.vbi supra Tiraq.de pœn. temperand.caus.6.nu.8.optimè Mascar. de proba.conclu.579.per totum.2.tom. pro quo est.l.8.tit.16.p.3.ibi:*Otrosi dezimos,que no puede testiguar ome que aya perdido el seso,en quanto le durare la locura*: nam ebrius ita amittit iudicium, sicut furiosus,ac proinde eidem æquiparatur,vt est 110 prædictum. † Nec tenet contractus factus per ebrium in sui præiudiciũ,etiam cum iuramento, vt in. c. vnusquisq;.& ibi glos.in verb.ebrius.22.q.4.Tiraq.& 111 Mascar.vbi supra nu.2.† & ideò contrahẽs cum eo, quẽ inebriauerat in prædio, ad quod eum inebriauerat, dolo dicitur contraxisse, vt tenent glos.Bal. & moderni in.l.dolũ. C. de dol.Rip. vbi supra d.nu.76.vbi hoc intelligit nu. 79. in penitus ebrio,secus aliàs. Mascard. vbi supra nu.7.&.8. † Nam parum ebrius potest contrahere,& testari,secũdùm Dec. 112 consi.112.nu.1.& Mascard. d. nu. 8. qui nu.6.tunc demũ verum intelligit quòd ebrius testis esse non possit,quando probetur huiusmodi testem fuisse ebrium tempore testimonij & depositionis,nam alioqui ebrietas non repellit à testimonio,nisi probetur, prout supra, secund. Aym.Crauet. & alios, quos refert & sequitur:nemo nãque præsumitur ebrius, nisi probetur,vt tenet Rip.in.l.si vnquã, nu.80.C.de reuoc.don.& inquit Bal. in d.c.à crapula.nu.1.de vita & honest. cle 113 ric.† quòd probatio ebrietatis difficilis 141 est,† & ideò non creditur testi deponenti super ebrietate, nisi assignet concludentem rationem, etiam non interrogatus,quia in cognoscendo ebrietaté plurimũ laborat ratio intellectus,& de facili decipi potest,secundũ Innocét. Bald. & Felin.in c.cum causam. el.1. de testib. nu.3. versi. & istam fallentiam. Bart.in tract.de testib.colum.3.Bald.in. l. furiosum,circa medium.C.qui testaméta fac. possi.& in l.solã.C. de testib. quos refert & sequitur Rip.vbi supra nu.80.& prædicta à nu.112. tradit etiam & sequitur, alia addens in materia,Mascardus de probat.cõclu.578.per totã,in initio.2. tom.

SVMMARIVM.

1 *HOmicidium inter grauiora crimina computatur.*

2 *Homicida voluntarius, publicus vel occultus, irregularis est.*

3 *Presbyter aut Diaconus homicida deponitur, non tamen cõmunione priuatur, si sententiæ paruerit,& post depositionem detrudendus est in monasterium.*

4 *Recluſionis poena non ita diuturna debet esse cõtra clericum consilium præbentem homicidio sicut in vere & proprie occidente.*

5 *In casibus,in quibus iure ciuili poena mortis infligitur pro homicidio, iure canonico poena perpetui carceris imponitur.*

6 *Clericus homicida voluntarius non est ipso iure beneficio ecclesiastico priuatus, sed per sententiam priuandus.*

7 *Quinimò etiam si quis esset per sententiam condemnatus pro homicidio, non est beneficio priuatus,nisi per sententiam priuetur.*

8 *Clericus homicida interim quòd beneficio non priuatur per sententiam, fructus eius licite recipit atq; consumit, ita quod neque iudex eosdẽ fructus in sentẽtia possit fisco adiudicare,sive sint extantes,sive consumpti: sed contra numeris seq. vbi limitatur quod est prædictum.*

9 *Prælati non canonicè instituti, qui propter eorum demerita sciunt se debere priuari, si postea priuentur,an teneãtur ad restitutionem fructuum.*

10 *Clericus homicida postea deseruiens beneficio, vel dignitati,non priuatur fructibus, nisi à die accusationis, vel inquisitionis, nisi delictum ipso iure ministrare impediret, vel si priuatio beneficij pro eo ipso iure inducere tur, vt in num.11.*

12 *Obtinens beneficium curatum,qui intra annum non ordinatur, tenetur in conscientia exinde beneficium dimittere,& fructus restituere ante sententiam,& nu.13.*

14 *Poena non debetur in conscientia ante condẽnationem,etiã si ipso iure imponatur. Hoc limitatur,quando contrarium de mente legislatoris cõstat, vel nõ imponitur propriè, vt poena sed vt quædã conditio, vel modus rei traditæ, vt in nu.15. Secundò limitatur, vt procedat in poena,quæ ad sui executionẽ aliquã actionẽ requiriti: secus in illa, in qua nulla actio requiritur, vt cũ suis exẽplis, declaratur nu.27.in versi.2.principaliter.*

16 *Maritus potest legare vxori vsumfructũ ea lege,si pudicè vixerit, aut si ad secundas,nõ transierit nuptias.*

17 *Leges seu constitutiones collegiorũ inducentes priuationẽ ipso iure propter aliquod crimen obligãt in conscientia,absq; iudicis sentẽtia.*

18 *Ll.regiæ iudicibus & alijs ministris poenas infligentes, si iudicium vendiderint, munuscula q; receperint, quas incurrant eo ipso,nulla expectata sententia,obligãt in conscientia.*

19 *Retinens beneficium ecclesiasticum, quo est priuatus ipso iure,dicitur intrusus,requiriturta mẽ sententia priuationis, vel declaratoria: itẽ alijs modis dicitur quis intrusus, vt hic.*

20 *Recipiens ecclesiam parochialem, ad sacerdotium promoueri non intendens, vt intra annum eius fructus percipiat,illam postea dimissurus,nisi volũtate mutata promotus fuerit,ad restitutionem fructuum tenetur, nec est necessaria ad hoc sententia: hoc tamen intelligendũ est in foro conscientiæ secus in exteriori, vt in num. 21 idemq; est in retentione beneficij, vt in nu. 23. Comprehenditur etiamille,qui dubio est animo ordines suscipiendi, vel cum intentione eos suscipiẽdi sub conditione,nisi,&c. vt in nu.22.& nu.24. quidin alijs beneficijs non curatis& nu.25.*

26 *Coniugati accipientes pensiones super beneficijs ecclesiasticis authoritate Apostolica in sustentationem suo statui necessariam, non peccant.*

27 *Accipiens beneficium non curatum, hæsitans, & nõ deliberans permanere in eo statu,satisfaciẽs*

Universidad de Deusto
Biblioteca

faciens tamen eius oneribus,an peccet?

28 Poena in foro cõsciẽtiæ quãdo incurratur, & debeatur ante condẽnationẽ, & quãdo non?

28 Clericus quoties propter crimen dãnatur ad restitutionem fructuũ, solum cõdẽnatur ad restitutionem perceptorum,non verò qui percipi potuerunt.

29 Clericus homicida interim quòd non priuatur beneficio,potest id renuntiare, & procedit etiam in renuntiatione in fauorem certæ personæ, vt nu.30.cũ sequẽt. & procedit etiã post conclusum in causa, ante sententiam, & etiam post eam,si est ab ea legitimè applatum,vt in nu.39.&.38.

31 Omnis assensus regis,siue summi Pontificis, est gratia,quia princeps non cogitur consentire.

32 Renuntiatio in fauorem alterius,mentione criminis nõ factã,an sit valida,& nu.51.

33 Motuproprio Pij.V.de confidentijs attẽto caut. quædam 44.Ferratij,& aliorum non est licita neq; secura.

34 Rebellis antequam priuetur beneficio, potest illi renuntiare: idem in clerico periuro, & in alio quocunq; criminoso,vt ibi, nu.35.

36 Clericus homicida condemnatus poena perpetui carceris si tamen per sententiam non priuatur beneficio,potest illud resignare, etiam si expectans Apostolicus illud acceptauerit.

39 Clericus homicida ante sententiam priuationis beneficij,potest ei renuntiare, etiam si alius id prius impetrauerit & in euentum priuationis. Limitatur nu.40. si in impetratione apposita fuerit clausula expressa, quòd renuntiatio lite pendente facta cedat in vtilitatem impetrantis.

41 Quid quando huiusmodi renuntiatio, vel resignatio beneficij fit cũ ignorantia impetrantis ipsius,vel scienter,& nu.42.

43 Renuntiatio beneficij facta cum fraude, nõ est admittenda,& nu 52.

44 Clericus propter crimen priuatus à canone beneficio ipso iure, non potest ei renuntiare.

45 Clericus priuatus beneficio ipso iure à canone, propter nõ promotionẽ intra annum ad sacerdotium,non potest illud resignare, nec retinere in conscientia.

46 Decurio,rector,vel tabellio ciuitatis vel villæ,alij ve officia perpetua habentes,cõmittẽtes delictum priuatione dignum, an interim pendente processu,possint renuntiare huiusmodi officijs? & numeris sequent. & nu.50. quòd non, quando propter delictum sunt priuati ipso iure officio.

47 Huiusmodi officia publica sub hypotheca bonorum includũtur,& in eis exequutio fieri potest,& si sunt quæsita constante matrimonio, mulieri debetur æstimatio pro parte eius,& filio imputatur in legitimam.

53 Delinquens post delictum ante sententiam priuationis bonorũ,potest bona sua administrare,& alienare,quando propter delictum nõ est priuatus ipso iure à lege, vel canone, suis bonis,nec ea sũt ipso iure cõfiscata: procedit etiam hoc in conscientia,vt in nu.61.

54 Delinquens huiusmodi potest debita soluere,& ei debitum solui, nisi sit contumax.

55 Potest etiam de bonis suis dare in solutum creditoribus.

56 Bona delinquentis an sint tacitè obligata & hypothecata fisco, vel parti, cui debent applicari & numeris sequent.

57 Tacita hypotheca competens fisco post sententiam in bonis delinquentis,quibus creditoribus præindicet.

59 Delinquens post sententiã condemnatoriam cõtra eum latam pro delicto transactã in rem iudicatam,non potest bona sua alienare.

60 Sequestrum bonorum non habet locum in casibus in qubus pro delicto bona nõ cõfiscãtur ipso iure.

62 Intendens crimen cõmittere,ob quod scit se bonis suis priuandum,an in conscientia possit ea antea alienare.

63 Donatio ante delictum cõmissum animo id cõmittendi,& sic fraudulenter,reuocatur,secus si nulla subsit suspicio fraudis, vt in numer.64.

65 Fraus in proposito censetur probata,si alienatio tunc fiat omnium bonorum, & alijs modis,de quibus hic.

66 In crimine læsæ Maiestatis bona statim cõmisso delicto cõfiscantur ipso iure.

67 Hodie in nostro regno & bona confiscantur ipso iure in crimine læsæ Maiestatis, & administratio & dominium bonorum tollitur,& alienatio prohibetur,tam tit.oneroso,quam lucratiuo,à die cõmissi delicti.

68 Idem est in crimine hæresis, quicquid aliàs disponat.l.4.infin.tit.26.par.7.de cuius intellectu

lectu agitur in nu.69. Idem est in peccato nefando contra naturam,vt in nu.71. & in alijs casibus,in quibus bona confiscantur ipso iure,vt in nu.72.

70 LL.partitæ nusquam censentur derogare iuri ciuili & Canonico,in his,in quibus iuri Canonico derogare possunt,nisi in casibus,in quibus ipsæ ll.apertè id docent.

73 Hæreticus attento iure Canonico,cui stare debemus,non potest vllo modo condere testamentum,nec ex eo aliquid capere.

74 Alienatio,quocunq; titulo facta,à delinquente bonorum facta,vbi ipsa prohibetur,est nulla,fiscusq; ea repetet,atque vendicabit à possessoribus post sententiam.

75 Hæreticus non potest donare,neque alio titulo alienare,neq; dotare filias in matrimonio carnali,nec spirituali.

76 Fiscus vendicãs prædicta bona à possessoribus, non tenetur eidem pretium soluere,neque alijs tertijs possessoribus,quantũcunq; per plures manus transierint,vt in num.77.præter quàm si pretium datum ab emptore, reperiretur inter bona ipsius delinquẽtis: vel si fuit conuersum in vtilitatem bonorum delinquentis,& illa vtilitas cum bonis ad fiscum fuit delata,vt in nu.78.

79 Delinquens,cuius bona ipso iure pro delicto sunt confiscata,vel alteri in poenam applicata, non potest sine peccato mortali rem aliquam in casu non permisso alienare,etiam reuelata emptori conditione rei,vt in nu.83.& anti titulo lucratiuo,vide hoc nu.& nu.80.

81 Fraus ad damnum proximi tendens, est pernicio sa,& peccatum mortale,nisi circa minima versetur.

82 Delinquens,cuius bona ipso iure pro delicto sunt cõfiscata,si alienet titulo gratioso,minus peccat,quàm si titulo oneroso alienaret, vt hic.

84 Delinquens tamen huiusmodi ex causa necessaria potest alienare,nempè pro alimentis,aduocatis,& alijs necessarijs,vt hic.

85 Res sequestrata,deficientibus alijs bonis,potest vendi pro alimentis,& alijs sumptibus, arbitrio iudicis.

86 Res,quæ subiacent restitutioni,& quæ prohibẽtur alienari,possunt pro sumptibus alimentorum alienari.

87 Bona maioratus an pro eisdem alienari possint? & num.88.

89 Delinquens,cuius bona sunt ipso iure confiscata pro delicto,quando aliàs est soluendo, potest alienare.

90 Item,quando delictum esset ita occultum, vt nullo modo probari posset.

91 Fiscus non tenetur ad soluenda debita ab ipso debitore contracta post commissum delictum, sed ea tantùm,quæ tempore criminis perpetrati ipse delinquens contraxerat.

92 Collatio beneficij irregulari facta,ipso iure est nulla.

93 Collatio beneficij facta excommunicato,ipso iure est nulla.

94 Collatio beneficij facta à Papa excommunicato,præcedente absolutione à quibusuis excõmunicationis,suspensionis,&c. vt communiter de stylo Curiæ fit,per illam clausulam, Teque absoluentes,&c.valet.

95 Clericus periurus priuandus est per sententiam, beneficio ecclesiastico,non tamen est ipso iure priuatus.

96 Non merentur regere ecclesias,qui sunt crimine periurij irretiti.

97 Collatio beneficij periuro facta, est nulla ipso iure.

98 Hoc tamen procedit,quoties quis esset per sententiam declaratus periurus, & postea fieret ei collatio,& non aliàs,quia ante sententiam facta collatio esset valida.

99 Collatio beneficij periuro facta,nulla est ipso iure,quando infamia hæc periurij notoria sit, non aliàs, prout contingit esse post sententiam.

100 Collatio beneficij periuro facta,authoritate literarum Apostolicarum ad beneficia, est nulla.

CAPVT V.

De clerico homicida.

1 CVM Homicidium inter grauiora criminacõputetur,vt probatur in c.quæsitũ.de temp.ord.& in c. inquisitionis.de accus.& in c.miror. 50. distin.notat Abb.in c.cũ contingat. nu. 22.in prin.de for.comp.meritò quòd(vltra pœnam irregularitatis,de qua in cap. suscepimus.& capit. sequen. de homici.

& in

Universidad de Deusto
Biblioteca

& in Clemen. vnica eod.tit.& in c.Henricus,de cleric.pug.in duel.& in c.ex literis,de excef.prælat. & alibi fæpifsimè, & per omnes fummiſtas, & Nauarr.in
2 man.cap.27.numer.218. † Quod nedùm procedit in homicidio voluntario publico,fed etiã in occulto, iuxta veriorem & communem ſententiam,vt latè reſoluit Cordub.lib.1. ſui quęſtionarij c.32. per totum & in ſua ſumma, q.41. hodie Concil.Trident.ſeſsio.14.c.7.ex Cano-
3 ne Apoſtolorum,† Presbyter aut diaconus homicida deponatur,quãuis non communione priuetur,ſi ſententiæ paruerit, vt refertur in c.presbyter.81. diſt. idem probatur in c.miror.& in c.ſi quisviduã. 50.diſt.& in c.cũ nõ ab homine,de iudic. & in c. inquiſitionis, de accuſat. Quod procedit non ſolùm quando clericus facto proprio cõmiſit homicidiũ, ſed etiã ſi præcepto,conſilio,lingua ſeu adhortatione illud perpetrauit,vt notat gloſ.magiſtra in c.ſicut dignũ.§. clericos. verb. conſilium,de homicid.per iura, quæ ibi allegat,quam ſequuntur ibi DD.Poſt depoſitionem huiuſmodi clericus detrudendus eſt in monaſterium, vt probatur in d.c.cum non ab homine,iuncto text. in c. tuæ,de pœn.per quæ iura ita voluit Ioan.de Anan.in.c.1.column.vlti.nu.5. verb.nam pro.de his, qui filios occide-
4 runt,& probat tex.in d.§.clericos.† Iſta tamen recluſionis pœna non ita diuturna debet eſſe contra clericum conſilium præbentem homicidio, ſicut in verè & propriè occidente,vt conſtat ex d.§.clericos, vbi ſummus Pontifex diſponendo contra homicidas illius ſancti viri Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis, iubet clericos conſilio delinquẽtes perpetuò depoſitos recludi in monaſteriũ vſq; ad ſeptẽnium,vel quinquenniũ, perquẽ tex.hoc pro indubio tenet Bernard. Diaz in ſua practi. crimin.Canon.c.88. nu.1.vbi ex Hoſtienſi ſuperiora intelligit, vbi iniuſtè & voluntariè eſt cõmiſſum homicidium: ſequitur primum Petrus Plaça de delict.lib.1.c.11.nu.15.vbi nu.16.probat iure Põtificio pœnã perpetui carceris infligedã eſſe pro homicidij crimine, ex c.nouimus.de verb.ſignĩ.& in c.penũl.ad finẽ.de hæret & in c.quanuis,de pœnis. in 6.& allegat plures DD.
5 tenẽtes,† q̃ in caſibus in quibus iure ciuili mortis pœna pro homicidio infligitur,iure pontificio perpetui carceris imponitur.
6 Nihilominus tamẽ clericus homicida volũtarius non eſt ipſo iure beneficio ecclęſiaſtico priuatus,ſed per ſententiã priuandus,iuxt.tex.in c.clericus.ne cleric. vel monach.ibi:Honore priuetur & loco:& interim ante ſententiã iuſtè & licitè retinet,vt in terminis tenet Innocẽt. in c.cum noſtris,num.1.de conceſ.præb. quem ſequitur ibi Imol. dicens cõmunẽ Bald.in.l.cũ fratrẽ,nu.6.C.de his,quibus vt indign .Idem Bald.in.l.2.§.miles.n.2. ff. de his qui not. infam. Abb. in c.niſi. nu.4.& 6.de renuntiat. vbi eius additio allegat plura,& hanc eſſe cõmunem ſententiam teſtatur Anan. & Felin.in d.c. inquiſitionis.colum.1.nu.3 cum ſequentibus,de accuſat.& Anto.Corſet.in ſingul.verb.ſententia.eſt cõmunis ſecundũ Thom.Ferrat.caut.44. & ita fuit cõcluſum in Capell.Toloſa.207. vbi additio idem ſequitur:eſt etiam cõmunis,vt plures allegans teſtatur idẽ ſequutus aduerſus Barbat.in d. c.cùm non ab homine, col.2.in fi.Bernard.Diaz vbi ſupra, nu. 2.& ibi additio litera.A. teſtatur cõmunẽ ex alijs,& Innocent.in hoc eſt cõmuniter receptus,ſecundũ Nauar. in man. Latin.c.27.nu.249.verſi.5. & Couar.in Clemen. ſi furioſus. de homicid. 2.p.relect.§.3.nu.6.ad fi.& Ioã.Selua de benef. 3.p.q.2.per totam,volu.15.tractat.diuerſ. doct.fol.51.& ſequitur Carreriusin practi.crim.§.homicidiũ.7.nu.66.quẽ citat Plaça vbi ſupra:dicit communẽ Gomecius in.c.1.nu.7.de reſcript.in 6.eandem ſequuntur profeſsi eſſe cõmunẽ,atq; plures in idem citãtes Rebuf. de pacif.poſſ. n.314.Didac.Perez in.l.2.ti.9.lib.2.ord. col.501.verſi.hinc eſt,& in addit.ad Villadieg.in tractatu de irregul.c.1.n.2.& Petrus Plaça in epith.de delict.lib.1.c.11.n. 2.ſequitur Cordub.in ſũma.q.41. paulò poſt princip. candẽ teſtatur cõmunẽ plurimos

rimos referens Iul.Clar.in pract. cri.lib. 5.§.homicidium.verſi.de iure autem Canonico,vbi ampliat ſecundùm cõmunẽ in homicida deliberato:teſtatur etiã cõmunem cũ Iulio Claro Flami.Pariſ.de reſignat.benef.lib.4.q.3.n.9.& eſt vera & magis cõmunis opinio,quicquid alij voluerint ſecundùm eundem Flaminiũ lib. 3.de reſig.benef.q.15.n.4.qui n.præcedẽti profitetur eſſe cõmunẽ opinionem,vt criminoſus generaliter non ſit priuatus ipſo iure,ſed q̃ veniat priuandus iudicialí calculo:cõmuniter nãq; nullũ crimen inducit priuationem ipſo iure,paucis exceptis, vt ibi probat cum alijs nu.5.vbi nu.6.reſoluit eſſe magis cõmunem opinionem, requiri declarationẽ iudicis in omni crimine.
7 Hoc itaq; eſt receptiſsimũ, & abſq; dubio tenẽdũ in iudicãdo & cõſulẽdo. Quinimò etiãſi quis eſſet per ſententiã cõdẽnat9 pro homicidio,nõ eſt beneficio priuat9,niſi per ſententiã priuetur. Prępoſit. in c.ſtudeat.50.diſt.Feli.in d.c.inquiſitionis.n.7.de acuſat.Rebuf.vbi ſupra, nu. 315.plures allegans:deciſio Rotę 5.de ſententia & re iudic.in antiquioribus.
8 Ex qua cõmuni ſentẽtia clarè deducitur,q̃ huiuſmodi clericus hõmicida priuãdus per ſẽtẽtiã beneficio ſuo eccleſiaſtico ob delictũ, interim q̃ ſentẽtia non fertur,fructus beneficij licitè recipit, atq; cõſumit,ita vt nec iudex inſẽtẽtia eoſdẽ fruct9 poſſet fiſco adiudicare,ſiue ſint ſtãtes,ſiue cõſũpti,quia donec hic delinquẽs per iudicẽ priuetur re propria, ſeu dignitate,officio vel beneficio,titulũ habet,quo ipſius rei fruct9 iure optimo percipiat:ita in terminis tenet Cardinal.in Clem.cõſtitutionẽ.§.cæterũ. ad fi.n.10. de elect.cuius opinionẽ ſequitur Philip. Corne9.in.l.1.col.1.C.de his quib. vt indig.& tenuit prius Bald.in.l. nõ ſolũ. in fi.ff.de in integ.reſti.& hãc ſentẽtiã verioré eſſe exiſtimat:Feli.in c.de quarta.n. 33.de præſcript. vbi illã cõprobat pluribus fundamẽtis,inter quæ adducit quandã deciſ.Rotæ 4.de reſtit.ſpol.in nouis, quę caſũ in terminis nõ decidit,quia loquitur in occupante beneficiũ de facto, cõdẽnato ad illud relaxãdũ, nã tũc,cõſtito de mala fide ipſius,meritò vt ad reſtitutionẽ fructuũ teneatur: niſi intelligamus illam deciſionem à contrario ſenſu facere pro hac ſententia,nẽpe vt quãdo iuſto titulo aliquis adeptus fuit beneficium,licèt propter delictũ ab eo poſteà cõmiſſum priuandus ſit beneficio, ex illo,interim donec condẽnatur ac eo priuatur,licitè recipiat fructus: hoc tamen ibi non deciditur,nec tangitur,ac proin de illa deciſio Rotæ ad noſtrã quæſtionẽ adduci non poteſt.Sed nihilominus Felini ſententiam probat Boerius deciſ.98. n.4.& Dida.Perez in d.l.col.2.501.verſi. vnde etiã,id affirmãs procedere ſine grauamine cõſcientiæ,& allegat Couar.idẽ tenentẽ: verùm, vt poſteà dicemus,potius videtur Couar. illo loco cõtrariam ſententiam probare:eandem opinionem Felini ex profeſſo ſequitur additionator Bernardi Diaz in pract. crim.Canon.c. 88.litera.A.& Petrus Plaça de delict.lib. 1.c.11.n.4.& 8.& Did.Perez ad Villadiego vbi ſupra.n.22.Ant.de Burg.in c. Canonũ ſtatuta.n.265.de conſtit.quem refert & ſequitur Flaminius Pariſ. d.lib.3. de reſign.benef.q.15.nu.7.

Sed in contrarium facit tex.in.l.prędonis.ff.de pet.hęred.perquem tex.dicunt ibi Bald.Paul.de Caſt.& Angel. quòd eſt
9 ibi caſus rotundus † contra prælatos nõ canonicé inſtitutos, qui propter eorum demerita ſciunt ſe deberè priuari tamquam indignos, nam licèt habeãt dominium prælaturę,& faciant fructus ſuos, & antequam priuentur,habeãt adminiſtrandi potentiam,tamen ſi poſteà priuẽtur,tenentur vt prædones ad integrã reſtitutionem fructuum medio tẽpore perceptorum. Sed certè ille text.mihi hoc non probat,nec in noſtra ſpecie argumẽtum ſufficiens vel concludens præſtat aduerſ9 ſupra dicta:nihil enim aliud probat, quàm quòd prædonis loco intelligẽdus eſt qui tacitam fidem interpoſuit, vt non capiẽti reſtitueret hæreditatem: at ex hoc quid in noſtra ſpecie,quęſo,inferri poteſt ad deciſionem ipſius? præmaximè quia accomodans tacitam fidẽ de

reſtituen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

restituendo incapaci, est in dolo, & tenetur restituere hereditatē fisco, renuntiādo titulo malè acquisito: at in proposito clericus homicida iusto titulo acquisiuit beneficiū, ac id retinet, quousque eo priuetur propter homicidium, vt prædiximus. Sunt præterea aliæ plures differentiæ inter præd. casus. Nihilominus & secundò pro hac parte cōtra priorem fortiùs vrget mala fides, quam huiusmodi delinquens habuit commisso crimine, sequuta posteà priuatione beneficij ob id, & quia titulus ille, quem in beneficio habuit, reuocatur per sententiam, & sic propter præd. malam fidem fructus percepti ab ipso delinquente ex bonis, quibus priuandus est per sententiam, fisco adiudicari debent à die commissi criminis: argumen. l. 1. C. de his quibus vt indig. vbi hæres, qui non vindicauit necem defuncti, tenetur fisco restituere hæreditatem cum fructibus integris, tanquam malæ fidei possessor. sed hic est huiusmodi: ergo, &c. & ita per illum text. 10
hanc sententiam in nostra specie tenent ibidem Paul. Castrens. numer. 3. ex sententia Guillermi de Cugn. loquens in clerico, & in vassallo felloniam committente. Alex. numer. 4. & refert Ias. num. 3. quanuis ipse aliud teneat. Itaque clericus secundùm supra dictos committens delictum, propter quod possit priuari beneficio, licèt habeat ius in re, quousque sit priuatus: postquā tamen est priuatus, tenetur restituere fructus quos percepit à die commissi delicti, vel percipere potuit, siue extent, siue sint consumpti, & siue sit effectus locupletior, siue non: & idem in fructibus perceptis sequitur Rebuffus de pacifi. poss. nu. 416. eādem sententiam secundam latè probat Anto. de Burgos. in. c. ad nostram. de emp. & vēd. 11
col. 11. versi. venio modò. n. 34. vbi respōdet septem fundamentis contrariæ partis coniectis per Feli. vbi supra: hanc testatur videri esse cōmuniorem opinionem eam sequutus, alioq; allegans Bernard. Diaz de Luc. in sua pract. crim. Canoni. c. 123. n. 5. quā etiā ex ipso profitetur cōmunē D. Couar. in 4. de sponsal. 2. p. c. 6. §. 8 n. 7. vbi eā probare visus est, dū certo modo (de quo statim mētionē faciemus) limitat casum, in quo Bernard. Diaz vbi supra existimat procedere opinionem contrariā Feli. vbi supra, & hæc secunda sententia mihi verior, communior & tenenda videtur per supra dicta, cū declarationibus infra seqq. quāuis sētentiā Guillermi de Cugn. & Paul. in d. l. 1. C. de his, quib. vt indign. dicat nō esse verā cū Feli. vbi supra, Rip. in. l. si vnquā q. 40. n. 103. C. de reuocand. donat. nihilominus hæc secunda opinio tenēda est.

Quę primò declaratur, vt nō procedat quādo ipse delinquens, etiā post delictū, indignitate, beneficio, aut officio debitū ministeriū exhibuisset, perseuerando in seruitio Ecclesiæ, vbi beneficium habebat, tūc enim benignius ac æquius est vt huiusmodi clericꝰ delinquēs dānetur ad restitutionē fructꝰ à die propositæ cōtra eū accusationis, vel formatæ inquisitionis, vt credit Bernard. Diaz vbi supra.

Quod verum existimat D. Couar. vbi supra, nisi delictū etiam occultū, peracta etiā pœnitentia delinquēte ipso iure ministrare impediret, vt si esset crimē quod irregularē delinquentē constitueret, quia tūc seruiēdo & ministrando in officio qđ exercere nō poterat, dignꝰ esset maioripœna, ac delictū maximè augeret, quare fructus non sunt ei iusta ratione cōcedendi nec dimittendi. Idem voluit Ant. à Cord. vbi supra d. q. 41. dum requirit dispensationem Papæ, delinquēs enim nō potest tutò in foro animæ retinere beneficium ecclesiasticum, cui est annexus ordo sacer, quem ipse propter crimen exercere non potest, secundùm Feli. in d. c. inquisitionis. in 1. col. n. 1. de accusat. quem ad hoc citat Couar. vbi supra, nu. 7. versi. pro quo facit. † Secundò cōmunis supra dicta sentētia contra Felin. & sequaces clariùs procedet, & opinio Felini limitabitur, in cleric. nempe committente aliquod delictum, pro quo à lege vel Canone inducitur & fit priuatio beneficij vel dignitatis ipso iure, vt in crimine hæresis, & simoniæ; vt in capi. cùm secundùm leges, de

hæret. in 6. cum simil. & in alijs casibus, de quibus in capitul. felicis. de pœnis. in 6. & in Clement. multorum, de pœn. & in cap. eum qui, deprehend. lib. 6. & in cap. 1. de homicid. lib. 6. & in c. ad falsariorum, de crimine falsi, tunc enim fructus à die criminis perpetrati per iudicem fisco adiudicantur indistinctè: tex. in. l. eum, qui in princ. ff. de his quib. vt indign. glos. notab. in auth. de incest. nup. §. 1. vers. imminere, quam ibi DD. communiter sequuntur, & dicit singularem repert. Inquisit. verbo confiscatio: & aureā Petrus Belluga in speculo princip. rubr. 14. §. nunc videamus, num. 8. & cōmuniter approbatam, alios allegans D. Couarru. vbi supra in 4. de sponsal. 2. p. cap. 6. §. 8. nume. 8. sequitur expressè hanc limitationem Bernard. Diaz de Luc. vbi supra d. cap. 123. nu. 5. ad fin. vbi refert Bald. in tit. de pace iuramento firmand. §. iniuriam. vers. quæro, an committat furtū, dicentem, quòd recipiens fructus beneficij, quo priuatus est iure, committit furtum: sequitur etiam Rebuff. de pacif. poss. nu. 316. cum sequent. referens plures casus, in quibus quis propter crimen amittit beneficiū ipso iure: idem probat Didac. Perez vbi supra colu. 502. vers. deducitur etiam: quāuis in hoc minus rectè allegat DD. 14
tenentes prēd. cōmunem sententiā, ipsi namq; nō loquūtur in delictis, pro quibus à iure vel canone inducitur priuatio ipso iure, sed potius in clerico homicida, qui ob id crimen non priuatur beneficio ipso iure, sed per sententiam, & nihilominus etiā eo in casu vt prædiximus, tenent, fructuum, restitutionē esse faciendam à tempore delicti commissi: sicque non debuit glossator noster præfatos DD. allegare ad hanc declarationem, cùm in ea specie ipsi non loquantur, tametsi declaratio hæc iure procedat.

12 Ex quibus idem dici potest, secūdum Didac. Perez vbi supra col. 510. in princip. & in fin. & colum. sequen. in obtinente beneficium Ecclesiasticum, qui intra annum non ordinatur, iuxta dispositionem cap. licèt canon, cum simil. de elect. in 6. Bernard. Diaz in pract. crimin. cap. 48. per totum: & in auditoribus Regijs, quibus Rex præcepit ne quid recipiant vltra salarium cōpetens eis assignatum ab eo, sub pœna priuationis officij ipso facto, vel restitutionis in conscientia, eius quod receperint à litigantibus, vt contra facientes sint ipso iure priuati: ac proinde ad fructuū, quos perceperint ex officio vel beneficio, restitutionem teneantur: consulit tamē ad opiniones effugiendas, vt reualidationem beneficij, vel officij impetret, qui eo propter id priuatus est, quāuis hoc non sit compertum, neque per 13
aliquem in iudicio deductū; † sed quòd clericus, qui post obtentam Ecclesiam parochialem, & habitam illius pacificā possessionē non promouetur ad presbyterium intra annum, & eo elapso illā retinet, & non relinquit illam, vel fructꝰ post annum perceptos nō restituit, peccet mortaliter, quia eam ipso facto perdit, vt in d. c. licèt canon, tenet Nauar. in man. Lat. cap. 25. nu. 117. & quod tunc non sit opus alia priuatoria sentētia, quia lex illa non est pœnalis, sed cōuentionalis, probat etiam D. Sot. lib. 10. de iustitia & iure, quæst. 5. artic. 6. versi.
secundùm caput, pagin. 936. † Nec obstat, quòd cùm hæc priuatio beneficij, de qua in d. c. licèt canon, sit pœna, nō debeatur in conscientia, etiā si ipso iure imponatur, iuxta glossam communiter vbique ab omnibus propè approbatam in c. fraternitas. 12. q. 2. & latè tradita à Dominico à Soto libr. 1. de iustit. & & iure, q. 6. art. 6. per totū, & D. Couar. in 4. 2. par. cap. 6. §. 8. num. 10. & Nauar. in manual. cap. 23. nume. 66. & D. Azeued. in rub. tit. 1. de legib. num. 24. libro 2. nou. coll. reg. & nouissimè optimè per Molinam de iustitia & iur. 2. tractat. disput. 95. per totam, vbi quòd est communis Theologorum & Iurisperitorū, & etiam per Salon de iustitia & iur. in 2. 2. Diui Thomæ, quæstio. 62. arti. 3. an lex pœnalis, &c. colu. 728. cum seqq. & optimè per Marc. Ant. cons. 9. n. 92. cū

Universidad de Deusto
Biblioteca

seqq. & alijs plurimis. † hoc enim non
15 procedit. Primò, quãdo contrarium de
mente legislatoris constat, vel cũ non
imponitur propriè vt pœna, sed vt quę-
dam conditio vel modus rei traditæ; vt
cum testator reliquit aliquid alicui, vt
quippiam faciat, aliàs perdat legatum,
iuxta Abb. cõmuniter receptum super
glos. verbo adijciens, in cap. Rainaldus.
de testa. & in proposito cõstat de stylo,
mentem Pontificum statuẽtium, vt illo
vel illo casu vacet beneficium ipso iure,
esse vt peccet, qui illud ita perditum re-
tinuerit, & fructus non restituerit; ita
Nauar. vbi supra, qui alijs in locis se re-
fert, præcipuè in d. cap. fraternitas. vnde
Soto vbi supra versi. quarto & de legi-
16 gibus, inquit, † posse defunctum vsum-
fructum prædij legare vxori ea lege, si
pudicè vixerit, aut si ad secundas non
transierit nuptias; nam cùm primùm
fregerit hanc conditionem, tenebitur
legatum hæredi remittere: sequitur D.
Couarr. in 4. 2. p. c. 6. §. 8. nu. 17. & Na-
uarr. in man. c. 23. num. 62. & 67. & cum
eis Mol. vbi supr. disputat. in 96. fin. nec
17 non & Salon vbi supra. † & pari ra-
tione inquit Soto, & cum eo Salon vbi
supra, idem dicendum esse in eo, qui col
legium aliquod de sua substantia insti-
tuit, legesq; condiderit, vt quicunque
collegarum hoc aut illud admiserit crimẽ, priuatus sit collegij iuribus, aut qđ
à collegio receperat, restituat; hæ namq;
leges absq; alia iudicis sententia in cõ-
scientia obligant: sed contrarium in
hoc tener Nauar. in manual. Latin. c. 23.
n. 63. & Molin. vbi sup. vers. de collega,
estque hoc verius, & tenendum.
18 Similiter, inquit Soto, potest Rex tali
lege iudices, ministrosq; iustitię ad mu-
nera Reipublicę assumere, vt quicumq;
iudiciũ vẽdiderit, aut munuscula susce-
perit, eo ipso, nulla alia expectata sentẽ-
tia, tali aut tali pœna subiaceat, quales
sanè leges in Hispania, alijsq; benè insti-
tutis prouintijs extant, quæ quidẽ pro-
fectò conscientiã perstringunt, secũdũ
Soto vbi sup. & probat Dida. Perez vbi
supra, vt prædiximus.

19 Superiora confirmantur, quando re-
tinens beneficium Ecclesiasticũ, quo est
priuatus ipso iure, dicitur intrusus, vt ex
Brixiens. notat Fel. in c. in nostra, col. 2.
de rescrip. sequitur Rebuf. in praxi bene
fic. in regul. de subrogand. collitig. glos.
4. n. 14. exemplificans in crimine hære-
sis, vel simonię: hoc tamen parũ cõducit
in proposito, intelligi siquidem debet,
quando quis fuit per sententiã priuatus,
& nihilominus retinet post, illud bene-
ficiũ, vel quando ipso iure priuatur, &
fuerit sequuta sententia declaratoria, ex
c. cùm secundùm leges, de hæret. libr. 6.
imò in vtroque casu requiritur senten-
tię exequutio, vt notat additio Rotæ
16. in nouis, & Probus in pragmatica
sanct. tit. de pacif. poss. verbo, violẽtus,
quos refert & sequitur Couar. vbi supr.
n. 8. vers. his accedit. Hoc autem in alia
specie & materia diuersa à nostra proce
dit, nẽpè ad hoc vt quis dicatur intru-
sus, tunc enim requiritur sententia pri-
uationis, aut declaratoria ipsius, & præ-
terea exequutio ipsius, insuper & reté-
tio postmodum beneficij, quo est priua-
tus, vt prædiximus; & meritò, quia in-
trusus dicitur ille, qui absq; titul. eius, qui
dare potest, tenet beneficiũ, vt in decis.
13. in antiquis, de caus. poss. & propriet.
Item, qui sine authoritate illius, ad quẽ
collatio beneficij spectat, illud accepit
propria authoritate, & qui nullũ habet,
titulũ, vel qui sine canonico titulo bene
ficiũ occupat, vel qui per vim occupat,
vt latè probat Rebuf. vbi supra nu. 4. cũ
seqq. & latius Mascard. de probat. con-
clus. 436. per tot. Vnde secundùm ipsum
Rebuf. vbi supra nu. 10. qui beneficium
post priuationem & depositionis sentẽ-
tiam, à qua non appellauit, adhuc reti-
net, est etiam intrusus: sequitur plures re
ferens Mascard, vbi supra n. 19. at verò
nos sup. agimus respectu amissionis fru-
ctuum, & restitutionis eorum, quoties
quis propter crimen à iure vel canone
est priuatus ipso iure: qđ est diuersum, &
ideò meritò vt tunc nó requiratur sen-
tentia.

Similiter ille, qui Ecclesiã parochia-lem

lem recepit, ad Sacerdotium promoueri
non intendens, vt eius fructus intra an-
num percipiat, illam postmodũ dimis-
surus, nisi voluntate mutata promotus
fuerit, ad restitutionem fructuũ tenebi-
tur, cùm eos receperit fraudulenter: ita
probat tex. in c. cõmissa. §. cæterum, de
elect. lib. 6. & tenet Nauar. vbi supra nu.
118. Nec est necessaria ad hoc sententia
cõdẽnatoria, quia lex hęc nó est pœna-
lis, sed eo ipso q̃ quis non habet propo-
situm suscipiendi Sacerdotium, fructus
nó facit suos, vt probat & tenet D. Sot.
vbi supra, vers. per contaris, & Ioseph.
Angles in suis florib. Theologic. q. 2. p.
21 in q. de cleric. restit. ob nox. pag. 208. ad
fin. † Hoc tamen verum est & procedit,
vt ad restitutionem fructuũ quis tenea-
tur in præfata specie d. c. cõmissa, in cõ-
scientia, & sic debet moneri per suum
confessorem, non verò quoad forum
exterius, vt alicui detur actio, ad hoc
vt huiusmodi clericus conueniri possit
ad fructuum restitutionẽ, neq; à iudice
Ecclesiastico condẽnari, vt censuit Se-
natus, teste Rebuf. in prax. benef. in tit.
de non promot. intra ann. nu. 15. pagina
mihi 445. quod satis constat ex mente
Doctorũ hac de re agentium. Inquit tñ
Rebuf. ibidẽ, melius esse fructus in hoc
seculo reddere, quàm ad inferos cũ illis
deuolui, vel à Papa cõpositionem impe-
trare, vel ab illis qui in indulgentijs cõ-
ponendi potestatem habent.
22 Et cùm tex. in d. c. cõmissa. §. ceterum,
dicat, Non intẽdens, &c. cõprehẽditur
etiã ille, qui dubio est animo, nam qui
hæsitat, nó intendit: vnde qui Ecclesiã
parochialẽ susceperit, nondum de vita de-
liberans, sed pendẽs animo, vt si res alia
via feliciùs successerit, habitui clericali
sit renuntiaturus, non tuta conscientia
fructus recipit, secundùm D. à Soto vbi
supra, vers. & nota. vbi idem censet, etiã
si intentionẽ habuerit Sacerdotij susci-
piendi, sub conditione tñ, nisi per mor-
tem primogeniti fratris hæreditas pa-
terna (adde tu, vel maioratus) sibi obti-
gerit, aut aliud quippiam seculare pros-
perè successerit, quoniã cùm tex. ait, Nó
intendẽs, absolutã intentionẽ exposcit.
Præterea, qui absolutè percipit fructus,
absolutã debet habere intentionẽ, alio-
qui fraudulenter, vt ait tex. eos recipit,
& hoc verius censeo, quàm cõtrarium,
quod tenet Nauar. d. c. 25. n. 118. ea mo-
deratione, vt habeat animũ iterũ satis-
faciendi suæ functioni, & cum effectu
eidẽ satisfaciat: sed nihilominus adhuc
in ea specie teneo opinionẽ Soti, vt pote
literæ & menti tex. in d. §. cæterũ, magis
adhærentem atque congruentẽ. Opinio
tñ Nauarr. in hoc sustineri poterit in
alijs beneficijs, quàm curatis, nó solùm
respectu fructuũ, sed etiã peccati, vt in-
fra dicemus. † Addo vlterius, q̃ quan-
uis tex. ille loquatur de receptione bene
ficij sine animo accipiendi Sacerdotiũ,
pari ratione idem erit dicendũ in retẽ-
tione, vt quemadmodũ quis Ecclesiam
parochialem suscipiens, non intendens
promoueri ad Sacerdotiũ, tenetur resti-
tuere fructus, quandiu mentẽ non mu-
tauerit; ita licet tẽpore receptionis sanũ
propositũ habuerit, si tñ id postea mu-
tet, decernens nó fore Sacerdos, ab illo
tẽpore tenebitur fructus restituere: ita
glos. ibidem, verbo non intendens, in fi.
& vltra DD. ibidem sequuntur Sot. &
Ioseph. Angl. vbi supr. pag. 209. in pro-
posito dicẽs, deducendũ esse ab illis fru
ctibus restituẽdis salariũ, quod Vicario
dedit, & hoc verius existimo, & tenen-
dum, aduersus Nauarr. d. c. 25. num. 118.
aliud tenentem de rigore iuris.
24 Dubitari tñ contingit, an idẽ sit dicẽ-
dum in alijs beneficijs nó curatis, si ser-
uitium habent annexũ, an obligent ad
restitutionẽ fructuũ eos, qui absq; cleri-
cali intentione ea possident? Et videtur
de istis eandẽ esse rationẽ: nihilominus
tñ in his contrarium est dicendũ quoad
fructuum restitutionem, cùm canon ille
de his minimè loquatur, sed tantùm de
illis, & odiũ contineat cõtra huiusmodi
clericos: vnde succedit regu. iuris, Odia
restringi, &c. quia si canon aliud vo-
luisset, expressisset: cùm igitur loquutus
tantùm sit in recipientibus Ecclesiam
parochialem non intendentibus ad Sa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cerdotium promoueri, neq; in cæteris beneficijs simile decisum iure inueniatur, meritò vt à contrario sensu in eis aliud sit dicendũ respectu restitutionis fructuum: & ita ex professo probauit & tenet Sot. vbi supra, vers. de alijs autẽ, & etiá Nauar. d. c. 25. n. 118. & Ioseph. Ang. vbi supra: neq; hic est eadẽ ratio, & quãuis esset, adhuc extensio locum non haberet, vt considerat Nauarr. vbi supra.

25 Nihilominus tamẽ non erit mũdus à culpa mortali, qui beneficium habet, cui est annexum clericale obsequium, nisi propositum habeat, si non Sacerdotalẽ, saltem illum ordinem suscipiendi, qui ad tale seruitium necessarius est, aut si nullus requiritur ordo, saltem intentio necessaria est clericorum more viuẽdi: absurdum quippe esset, canonicatũ, aut aliud huiusmodi beneficiũ obsequio Ecclesiastico deputatum retinere cum animo ad matrimonium conuolandi, aut seculariter viuendi: ita Sotus vbi supra, vers. at verò, quem sequitur Nauar. vbi supra in vers. videtur autem, non quidẽ eo quòd non habeat huiusmodi animũ, sed quia non deferat habitum clericalẽ; putat tñ, vt verum est, eum non obligari ad restituendos fructus: ego in vtroque existimo eum peccare, nempè quòd non habeat huiusmodi animum, & quia nó deferat habitũ clericalem: & idem cum Soto teneo in possidentibus præstimonia cum huiusmodi seculari animo & habitu, quandoquidem huiusmodi tituli clericalis est. † Similiter cleric⁹ accipiendo beneficium, etiam simplex animo nunquã inseruiendi Ecclesiæ, sed tãtùm fructibus eius fruendi, peccat, vt cõcludit Nauarr. in tractatu de oratione, miscellan. 44. n. 1. & in cons. 16. de præbend. & cons. 24. eod. titulo, quẽ refert & sequitur Flamin. Paris. lib. 4. de resig. benef. q. 11. num. 41. & 42. vbi q̃ peccat qui capit beneficium animo posteà relinquẽdi illud, vel vt recipiat pensionẽ, vel vt possit accipere vxorem. Non tñ peccant coniugati accipiendo authoritate Apostolica pensiones super beneficijs, modò eas accipiant in sustentationem suo statui necessariam, vt cõtra Sot. tenet benè probans Nauar. d. c. 25. n. 119. Sed vt defendam grauissimũ virum Soto, considero, ipsum non cõtrarium, & sic quod ei imponit Nauar. tenuisse, sed adeò esse instituto Ecclesiastico absonũ, vt curEcclesia ferat, nó videat: non tamen ex hoc visus est tenere, nec credo voluisse peccare in eo prędconiugatos, quandoquidem ipsi authoritate Apostolica acceperunt. † Qui autem beneficium nó curatum accepit, hæsitans, & nondum deliberans permanere in eo statu, animo tñ satisfaciendi eius functioni & oneribus, prout reuera satisfacit, sed cum proposito, quòd si frater eius primogenitus obierit mortẽ sine liberis, aut si ad componendam pacem, aut extinguendas lites, aut alia similia, aut ad augendum decus suum, vel suæ familiæ, vel patriæ, expediret accipere vxorẽ, id faceret, non videtur peccare; quia licèt hoc in beneficijs curatis non liceat, imò ea accipiens, non intendens, vel dubitans ad Sacerdotium promoueri, teneatur ad fructuum restitutionem, vt prædiximus: in alijs autem beneficijs non curatis, licèt peccetur mortaliter recipiendo ea absque proposito recipiendi illum ordinem, qui ad seruitium eorum necessarius est, vt est dictũ, non tamen idem esse existimo in specie præmissa, quia in huiusmodi beneficijs simplicibus non inuenitur expressum à iure, sicut in curatis, ideò in non curatis melius sustineri potest hoc casu opinio Nauar. vbi supr. d. c. 25. n. 118. vers. quin etiã, & eiusdẽ Nauar. d. cons. 16. n. 1. de præbẽd. tenẽtis quã nũc præfamur limitationẽ, quàm in curatis, in quibus ipse propriè loqui videtur respectu fructuũ.

27

28 Secundò principaliter respondeo, q̃ præd. opinio receptissima glos. in cl. fraternitas. 12. q. 2. procedit in illa pœna, ad cuius executionẽ requiritur aliqua actio: verbi gratia, pœna mortis, mutilationis membri, verberis, carceris, exilij, solutionis, cõfiscationis, seu priuationis bonorũ huiusmodi, hęc enim exequi nó possunt per solá legem, nisi interueniat actio

ipsam actionẽ non obligat in cõscientia: secus in illa pœna, quæ nullam actionem ad sui exequutionẽ exigit, veluti excommunicationis, suspẽsionis, interdicti, & irregularitatis, & si qua est similis: ita Caietan. super Thom. 2. 2. q. 62. art. 3. Siluest. in summa, verb. assassini n. 4. Felin. in c. Rodulfus, n. 36. de rescript. D. Couar. in reg. peccatũ, 2. p. §. 8. n. 6. & in 4. de spõsal. 2. p. c. 6. §. 8. n. 16. & c. 18. §. 5. n. 8. vbi exẽplificat secundũ mẽbrũ distinctionis supra dictę in illis pœnis, in quibus quis incapax efficitur alicuius actus, tenetur enim ab illo actu abstinere: sic incapax aliquorũ bonorũ tenetur ab eorũ possessione decedere (si post incapacitatem ea acquirat) ex Caiet. vbi supra: idẽ cõcludit Rojas in epithoma succes. c. 20. n. 150. & Nauar. in c. unter verba, corolar. 54. n. 606. 11. q. 3. & in manual. c. 23. n. 66. & 67. vbi exẽplificat etiã secundũ mẽbrum prædictũ in pœna amissionis beneficij ipso facto: eãdẽ doctrinam Caiet. in præd. 2. mẽbro sequitur, & probat Ludou. Molin. de iustitia & iur. tractatu. 2. disputatione 96. in vers. vt verò, dicens quòd in hoc consentiunt DD. omnes, & quòd ex ipso Ecclesiæ vsu & praxi est manifestũ, vbi etiam sequitur & probat exẽplũ Couar. vbi supra præd. 2. membri Caietani, nempè in illis pœnis, in quibus quis incapax efficitur alicuius actus, vel bonorũ. Hæc autem doctrina Caieta. & sequacium verissima est, & cõmuniter ab omnibus recepta: exemplum tñ Nauarri d. c. 23. n. 67. secundi membri Caietani prædicti in pœna amissionis beneficij ipso facto, vt si quis in eam incurrat, teneatur in conscientia statim dimittere beneficiũ ante condemnationem, ac proinde idẽ diceret Nauar. in officio iam acquisito, q̃d delinquẽs ante commissum à se crimen iustè possidebat, mihi nó placet, nec tenenda est sua in hac specie opinio, sed potius contraria, vt verior, probabilior, atq; sententiæ glos. receptissimę in dict. c. fraternitas. 12. q. 2. de qua supra hoc c. nu. 14. conformis: cùm enim quis iustè possessionem bonorum, officij, vel beneficij semel acquisiuit, etiam si posteà ob crimen illis ipso facto priuetur, nó tenetur in conscientia ante condẽnationẽ à sua possessione, vel dominio decedere; quia ad id requiritur actio aliqua, nempè declaratio incursionis illius pœnæ, destitutio, & actualis priuatio illius possessionis. Licèt enim non requiratur sentẽtia, quæ irroget eam pœnã, quãdoquidẽ ipso iure est imposita pro eo crimine, requiritur tñ sententia quæ declaret actũ factũ, aut cómissum, aut etiã omissum, ex quo pœna ipso iure lata est, per text. in. l. eius qui delatorem. & ibi Bart. ff. de iure fisci. & in c. cum secundũ. §. confiscationis, & ibi Ioan. And. & alij, de hæret. in. 6. & est magis recepta sẽtẽtia numero & authoritate authorũ, vt cõstat ex Tiraquel. plurimos citante. l. si vnquã, verb. reuertatur, n. 400. C. de reuoc. donat. & Anto. Gom. in. 3. tom. varia. c. fi. n. 3. & Roland. à Valle cons. 18. n. 11. lib. 1. Prætereà, quia etiam si quis amiserit titulũ beneficij, potest retinere possessionẽ & fructus illius; possessio enim colorata nó perdit coloré amisso titu. secũdũ Nauar. in lib. de oratione, Latinè cõposito. notab. 21. n. 55. & 57. & in c. accepta. oppositione 10. n. 6. & 12. de restit. spoliat. & q̃ per sententiam priuationis oporteat delinquẽtẽ huiusmodi spoliari possessione, alias interim gaudeat fructibus beneficij, tenet idẽ Nauar. in d. c. accepta. oppositione 7. nu. 56. præmaximè cum nec etiã titulo & dominio in foro conscientiæ sit priuatus ante cõdemnationẽ, sed adhuc retineat dominiũ suorũ bonorũ, secundũ veriorẽ sententiã Archid. Victorię, & Soti, quã benè probat Mol. vbi supra disputatione 95. vers. dubiũ verò, aduersus alios: nec tenetur quis se ipsum prodere, & pœnã iuris ante sententiã in se exequi, & propriã famam prodigere; itaq; requiritur nedũ actio & declaratio iudicis, sed etiã exequutio, destitutio, ac priuatio actualis officij vel beneficij: & ita hanc partẽ aduersus Nauar. nũcupatim vbi supra probabiliorẽ existimat esse Molin. d. disputatione 96. cum Soto lib. 1. de iustitia & iur. q. 6. art. 6. præsertim ad vltimũ; idẽ innuit Couar. in 4. 2. p. c. 6. §. 8. nu. 8. vers. his accedit: imò & Nauar. ipse idem affirmat in opusculo de

datis & promiss. pro iust.corol.31.nu.41. vbi vult, pœnã illã priuationis ipso iure omnis beneficij & officij Ecclesiastici ac secularis, & inhabilitationis ad illa omnia beneficia & officia, & quæcunq; alia obtinenda,à Greg.XIII.statuta in extrauag. disputat. 92. relata,non deberi ante sententiã,tum propter eius pœnæ maximã acerbitatẽ, & quo ad terrorem & exaggerationẽ videatur ita statuta,tum etiã quia pœnę graues,quæ exequutionẽ exigunt ipsius delinquentis, vt esset relinquere beneficiũ aut officiũ iam obtentũ, non debentur ante latã sententiã, etiã si statutæ sint ipso iure,aut ipso facto:ita ex Nauar.refert & sequitur Moli.vbi supra, addẽs idẽ in beneficijs Ecclesiasticis intelligendũ esse, quãdo nõ subiungitur aliud verbũ, vnde constet mentẽ summi Pontificis esse,vt amittantur,nulla expectata sentẽtia: quale videtur esse illud Pauli II. in extrauag.ambitiosæ,de reb.Eccle. non alien. vbi dicitur:Clericus, qui bona Ecclesiæ alienauerit,ipso facto priuatus existat beneficiorũ Ecclesiasticorum, illãque absq; declaratione aliqua vacare cẽseantur:ex hac nãq; extrauagãt, nostra præcedens confirmatur sententia, per locũ ab speciali, vt Sotus vbi supra rectè aduertit;etenim dũ ad acerbitatẽ pœnæ,& vt Ecclesiastici plus abstinerent à rebus Ecclesiæ alienãdis, addidit summus Põtifex,vt in hoc euẽtu nulla esset necessaria declaratoria sentẽtia,manifestè innuitur, q̃ nisi id addidisset, nequaquã id operatur verbũ illud,Ipso facto,qd̃ præmiserat.

Illud tñ primò obseruandũ erit, pœnã illã inhabilitatis ad beneficia obtinẽda,quoniã & acerba admodũ est,& per mixtim apposita cum alijs, quæ vim non habent ante latã sententiã, excipiendam esse per epicheiã ab illa regula, quã ex D. Couar.supra retulimns,vt affirmat Moli. vbi supra,cuius sententia mihi placet.

Secundò,quòd quãdo pœna amissionis beneficij est ipso iure statuta,id operatur, vt cum fuerit lata sentẽtia, delinquẽs nõ solùm priuetur beneficio, sed etiam fructibus à die cõmissi delicti perceptis, vt cum Felin. & alijs probat Tiraquell. vbi supra n.401.& Couar. etiã vbi supra d.§. 8.n.7.& 8.nec non & Molin.qui supra d. disput.96.in vers.duo obserua, ibi: Secũdum verò est:addens idẽ esse de fructibus quorũq; aliorũ bonorũ,quæ ipso iure cõmisso aliquo delicto amittũtur,vt Couar. ibidẽ,Cõradus de cõtractib.q.7.cõclus.3. Silvest.verb.pœna,q.25.& alij adnotarũt.

Idẽ esse dicẽdũ de pœnis amissionis officiorũ ipso iure,aut ipso facto statutis,qd̃ de priuatione beneficiorũ disseruim⁹,probat Moli.vbi supra,in vers.c.quod dictũ, similiter & quando quis ipso iure ob crimen aliquod priuatus est iure eligẽdi, aut iure suffragium ferendi, vt scholastici ob ambitũ in cathedris; nisi enim sententia sequatur,eligere possunt, suffragiumque ferre,idq; habet consuetudo Vniuersitatũ,& affirmat Soto vbi supra. Quod ipse intelligo iuxta supra dicta, quãdo in dispositione pœnali non subiungitur aliud verbũ, vnde constet mentẽ disponentis esse,vt pœna cõmittatur ipso iure, nũlla expectata sententia, quale erit,si diceret, Absque declaratione aliqua,&c.

Deniq; Nauarr.in manual.Latin.c.23. n.63.idẽ probat in collega, aut municipe transgrediẽte legẽ excludentẽ à collegio aut municipio ipso iure,aut ipso facto;nõ enim tenebitur relinquere collegiũ, aut municipium ante latam sententiam, nisi aliunde apertè cõstet, mentẽ institutoris collegij fuisse, vt nulla expectata sententia collegiũ amitteret; quod & sequitur Molin.vbi sup.vers.de collega. vbi quòd huiusmodi leges ad instar legũ iuris communis exponendę sunt,quãdo contrariũ nõ cõstat de mẽte eorũ, qui statuta suorũ collegiorũ condiderũt: & hęc resolutio meo iudicio vera est,& tenẽda; & opinio Soti cõtraria,de qua supra n.17.minimè, nisi saluetur in altero ex duobus casibus (quãuis ipse in eis non loquatur) nempè quando collega à principio, vel municeps patiebatur defectũ in qualitatibus requisitis,vel aliqua earũ secundùm leges fundationis vel municipij;tunc enim, cũ esset incapax, & inhabilis à principio collegiaturæ,vel municipij,& contra leges eiusdẽ fuerit ingressus,meritò vt iuribus collegij vel municipij in conscientia priuetur ante condemnationẽ, vel etiam quando

quãdo cõstat de mente fundatoris in cõtrarium, vt prędiximus: vt constare videtur de mente testatoris relinquentis vxori luæ vsumfructum bonorũ suorum ea lege & conditione,vt castè viuat, ideò nil mirum, vt si castitatem non seruauerit,teneatur in conscientia mariti hęredibus restituere vsumfructũ, vt supra probauimus.

28 Sed vt ad superiora, vnde digressi sum⁹,reuertamur,placet mihi in proposito de quo agebamus, æqua opinio Bernardi Diaz d.c.123.n.6.dicetis,se credere (saluo meliori iuditio) quòd quando clericus propter crimen dãnatur ad restitution: fructuum,solùm condemnetur ad restitutionem perceptorũ, non autem eorũ, qui percipi potuerunt,ex ratione de qua ibi per ipsum,tametsi Paul.de Castr. in. l. 1.C.de his,quib.vt indig. & sequaces supra citati aliud teneant in præd.specie.

29 Ex superioribus deducitur, quòd cùm cleric⁹ homicida nõ priuetur ipso iure beneficio, sed per sententiam, interim lite pendente,vsque ad conclusionẽ in causa, iure optimo poterit renuntiare beneficiũ,quo venit propter crimen priuãdus, vt colligitur ex glos.in c.2. vt lite pend. lib.6.verb.finita,quam ad hoc omnes allegant,quamuis ea mihi expressa nõ videatur;sed eam opinionẽ probarunt DD. ibidem,& voluit Innocent.in.d.cap.cum nostris.n.1.de cõcess.præb.& glos. in reg. Cancell.27.Dñicus à sancto Gemin. cõs. 105.ante n.1.vers. quo ad primũ dubium, resoluens,quòd hęc erit cautela vtilis beneficiato,qui ob crimen periurij, de quo ibi loquitur, veniebat priuãd⁹ beneficio, vt eidẽ cedat ante cõclusionẽ in causa, & nõ expectare sententiã super crimine, ad hoc vt euitet infamiã, quam incurreret, si condẽnaretur ex delicto:quam cautelã sequitur expressim Thom.Ferrat.d. cautela 44. & plures referens Flaminius Paris.lib.3.de resignat.benef.q.15.nu.39.vbi n.40. q̃ Papa faciliùs dispensat cum criminoso volũtariè cedente, quàm cũ non cedente volũtariè: & q̃ præd. renũtiatio facta ab eo,contra quẽ inquiritur de homicidio,vel alio crimine capitali, ex quo possit priuari per sentẽtiã,sit valida & ad

30 mittenda,probauit Rota.5.de sentẽtia & re iudic.in antiquis,sequitur Felin.in d.c. Inquisitionis,nume.4.de accusat.Philip. Prob.in additio ad Monach.in cap. alma mater.de sent.excõmunicationis in.6.& in c.ad Apostolicę.n.10.de re iudic.in.6. & Ludouic.Gom.in reg.de annal.poss.q. 42. vers. præterea, &c. Rebuf. de pacif. poss.nu.316.etiãsi homicidiũ sit ex industria perpetratũ,& Chassan.cõs.44.n.22. D.Couar.in d.Clemen.si furiosus.2.p.relect.§.3.n.7.Did. Perez in.l.2.tit.9. lib.2. ord.col.501.vers.vnde infertur,& ad Villadieg.de irregularit.c.1.n.21.vers.vbi vide. & Ignat. Salcedo in additio. ad Bernard.Diaz in sua practic. crim.canonica d. c.88.litera. A. & pragmatica Sanctio Gallican.titu.de collat.§.item insuper,in vers.disponere,ibi: Poterũt ergo,fol.318. & Nicol.Boer.decis.205.n.7. Tellus Fernand.in.l.4.Taur.n.68.circa fin.Plaça in epithom.de delict.lib.1.c.11.nu.9. & pro culdubio hæc est cõmunis sententia & vera,† quam improbat Carol. Molin. in reg.Cancellariæ 18.n.55. vbi ea renũtiatio fit in fauorẽ certæ personæ,cuius sententia fortasis iure & æquitate prędualet, ob fraudem, quæ in hac specie manifesta videtur,secũdùm Couar. vbi supr.ad fin. d.§.3.qui tandẽ relinquit cogitandũ.Hęc tñ improbatio,seu potius limitatio communis sententiæ vera non videtur, quia etsi cõmunis prædicta indubiè procedat, vbi renuntiatio & cessio simpliciter fit absq; fauore alterius, in renũtiatione tñ in fauorem idem videtur, etsi cum aliqua difficultate,dicendũ: nam qui renuntiat, iure suo vtitur, & ideò nullam fraudem cõmittit, quippe qui sibi ipsi cõsulturus, vel amico,vel consanguineo, eidẽ beneficio renuntiat, nõ vt alteri noceat,vt in simili specie considerauit idẽ Couar. col. præcedenti, dum reprobat Ant.de Butr. cons. 43. tenentẽ, præd.renuntiationem nullã esse, quoties ea facta fuerit post scientiã prioris impetrationis, quasi ea in fraudem impetrantis fiat: inquit namq; Couar.hoc minimè verum esse,cùm suo iure vtatur renuntians,vt sibi,amico,vel consanguineo consulat, de qua re statim latiùs agemus;ergo valet renuntiatio beneficij

Universidad de Deusto
Biblioteca

neficij in nostro casu facta in fauorem alterius, cùm non fiat neq; præsumi debeat in fraudem, sed vt renuntians sibi, amico, vel consanguineo, consulat: & in terminis nostris hoc expresse probauit Thom. Ferrat. cautela 44. quem omnes supra d. moderniores referunt atque indictincte sequuntur, eum non improbantes in renuntiatione in fauorem, & expresim Rebuf. vbi supra d. num. 361. in d. cap. inquisitionis. col. 1. sequitur cautelam Ferratij præd. vt ante sententiam renuntiet in fauorem amici sui, & postea impetret dispensationem & rehabilitationem, & demum is, in cuius fauorem renuntiauit, iterum resignet, & eidem Papa conferat. Considero tamen, ex huiusmodi renuntiatione in fauorem prędudicium videri inferri summo Pontifici, qui in casu priuationis, vel simplicis renuntiationis & cessionis, posset liberè, cui vellet, prouidere. At verò per resignationem in fauorem alterius factā secus videtur, quia etsi admissio huiusmodi renuntiationis sit gratia, cùm sit in principis voluntate, & omnis assensus Regis, siue summi Pōtificis sit grātia, † quia princeps nō cogitur consentire, vt latè tradit Afflict. in. l. Imperialem. 12. notabil. de prohibit. alien. feud. per Federic. numer. 5. ex honestate tamen & ratione, & ex communi obseruantia tenetur renuntiationem admittere, si idoneus præsentetur, vt dicit Tellus Fernand. vbi supra nume. 65. loquens in renuntiatione officiorum Regiorum, de quibus statim agemus. Quare si in resignatione beneficij in fauorem alterius de delicto & iudicio super eo pendente fuerit facta mentio, & nihilominus Princeps, hoc est, summus Pontifex concesserit, renuntiationēq; admiserit, visus est dispensare, ex notatis in. l. quidā consulebant. ff. de re iudic. & hic casus indubius est. † Sin autem criminis nō fuerit facta mentio in renuntiatione in fauorem alterius, sed potius tacuit renuntians, videtur subreptitia ac nulla, & tanquam si non admissa fuisset, princeps prouidebit, vt pote de beneficio vacanti: ita Probus ad Monach. in d. c. ad Apostolicæ num. 10. quem refert & sequitur Tellus vbi supra in fin. d. l. 4. qui etiam in id citat Dominic. d. consi. 105. col. fin num. 11. vbi quòd vel saltim conditionalis erit prouisio; & sic dum citat Dominicū vbi supra loquentem in nostris terminis clerici renuntiantis beneficio, qui per sententiam veniebat eo priuandus propter crimen periurij, hoc videtur tenere non solùm in renuntiatione officiorum secularium Regis, in quibus nuncupatim loquitur, sed etiam in renuntiatione huiusmodi beneficij Ecclesiastici: quare iuxta hæc vera videtur sententia Caroli Molinei improbantis communem præcedentem in renuntiatione beneficij in fauorē alterius facta: nihilominus ipsa non est tenenda, quia neque Dominicus d. nu. 11. in hac specie loquitur, sed in alia diuersa, nec vera est ipsius sententia, vt infra resoluemus: & præterea in admissione renuntiationis nullæ officiorum secularium, de qua loquitur Tellus, versatur prædictum patrimonij pecuniarij Regis: in admissione verò renuntiationis beneficij minimè, quia etiamsi vacet, prouidetur à Papa; nec in expensis, cum ipsæ soluantur in vtroque casu officialibus Papæ. Accedat præterea pro communi sententia, quòd eam tenentes minimè requirūt mentionem criminis fieri debere, ad hoc vt ipsa renūtiatio valeat & teneat: quinimò expresè cauetur in d. decis. 5. de sententia & re iudic. quod non fuit facta mentio de accusatione, vel inquisitione, vel sententia, & Papa illa ignorans, recepta resignatione, illud beneficium contulit cuidam tanquam vacans in curia & reseruatum, & quāuis nihil interfit quòd non fiat mentio criminis, vbi renuntiatio simpliciter fit, nempè cessio beneficij, quia Papa prouidere potest de eo, cui voluerit · quid tamen, quæso, prodesset renuntiatio hæc renuntianti, si simplex cessio, & non in fauorem alterius esset? & tamen omnes præcitati authores magnificant hanc cautelam in fauorem renuntiantis. Præterea renuntiatio in fauorem prædicta non fit in fraudem prouisionis Papæ, sed vt sibi, amico, vel cōsanguineo consulat renuntians, vt prædiximus: ergo licèt ex hoc facto incidenter resultet aliquod

aliquòd præiudicium alterius, qui poterit prouideri in illo officio, cùm tamen hoc non fiat in fraudem eius, nec scitur persona certa, cui aliàs prouideretur, & Papa ex mera gratia admiserit resignationem præfatam, siue prædicto, vel alio quouis modo vacauerit beneficium, cùm recte posset eam non admittere, non videtur in consideratione habendum, ad hoc vt gratiam impugnemus, ac subreptitiam eam iudicemus, & sic ex mente communis idem videtur dicendum in renuntiatione hac in fauorem alterius facta, cōtra Carol. Molin. Nec obstat quòd facienda sit mentio in impetratione eius, quod si exprimeretur, non concederet summus Pontifex, vel difficiliorem eum redderet ad concedendum, prout videtur in proposito: hoc si quidem non videmus quòd solitum sit exprimi, nec necessariò exprimendum iudicant præd. authores, quinimò, vt vidimus, dicta decisio Rotæ loquitur in resignatione beneficij, & nihilominus in ea obtinuit prouisus contra expectantem Apostolicum. Hæc quamuis ita se habeant, profiteor tamen rem difficultatem habere, vt in principio prædixi, & ideò relinquo decisioni melius sentientium in ea, præcipuè Iurisconsultorum curialium Romanæ Curiæ, qui praxim & stylum illius apertè norūt. Vnde ex tēpore, quasi nos auscultans, post hæc scripta eādē notrā sententia affirmatiuā, quam supr. laté fundauimus, intrepideè probauit, dicens esse certi iuris ac magis receptā frequentiori Doctorū schola, plures id tenentes citās, & ita tota die practicari affirmans, doctissimus Iurisconsultus atq; Curialis Romanus Flaminius Parisius lib. 3. de resign. benef. q. 15. n. 1. & nu. 8. loquitur lite pendēte, dūmodò tunc fiat mentio de accusatione, vel inquisitione, iux. opin. Dominic. d. cons. 105. col. vltima vers. ex his potest, & Rebuf. d. nu. 52. in fine, quorum opin. aduers. præd. decis. 5. Rotę de re iud. sequitur & veram existimat Flamin. vbi supr. n. 24. sicut in impetratione facienda per inquisitū de crimine, debet fieri mentio inquisitionis, aliàs impetratio est nulla secundùm cōmunē, quam ibi refert nu. 25. declarās n. 27. hoc nō procedere, quoties crimē renūtiantē indignū nō redderet, tunc nāq; non requiritur vt fiat præd. mētio, sicut nec in impetratione hoc casu fieri debet mētio huiusmodi, secundū cōmunē: hacque ratione, inquit, procedit d. decis. Rotæ. 5. nam vt ibi dicitur, fuit ille cōdēnatus ad perpetuos carceres, ex quo nō datur priuatio. Et reuera in hoc artic. mentionis litis pendētis faciendæ, in quo adest conflictus opini. quē vidimus, omnibus rectè pensatis, nō obstātibus prius à nobis dictis, hęc vltima opin. affirmatiua, quam sequitur Flami. tenēda videtur tāquā tecurior & verior. Similiter etiā renuntiatio præd. si fiat post conclusum in causa, non valebit facta in fauorem, sed tantū si fiat simpliciter, vt in d. c. dudum el 2. in fin. de elect. ita Flamin. vbi supra numer. 16. in fin. & numer. 46. vbi dicit communem.

Non possum tñ non aduertere, hodie, attento motu proprio Pij. V. ann. 1569. lato super cōfidentijs beneficiorum, non esse licitū, quod Ferratius d. cautela 44. consuluit, vt in præfata specie renuntiationis beneficij renuntians tacitè agat cum amico fideli, in cuius fauorē renuntiare intendit, q̄ ad omnem suam requisitionem debeat sibi ipsi similiter ipsa beneficia resignare: idem sentit Feli. in d. c. inquisitionis, n. 4. in fin. de accusat. hoc si quidē quāuis eo tēpore, quo Ferratius id scripsit, liceret, hac nostra ętate apertè est prohibitum per d. motum proprium; quod ideò prædixi, ne aliquē fallat præd. cautela in hoc.

Modò cōmunis sententia supra dicta ampliatur primò, vt procedat nō solùm in homicida, sed etiā in rebelli, vt is antequam priuetur beneficio, possit illa renūtiare, vt est text. in c. cum inter. de re iudic. quem ad hoc pōderauit Præpos. in c. ius Quiritū. 1. dist. faciunt tradita per Ias. cons. 86. lib. 3. & ita conclusit Rota in vna Perusina, teste Gomezio in d. reg. de annal. poss. q. 42. in fi. ¶ Quinimò & procedit in periuro, & in quocūq; alio clerico criminoso, ob quod veniat priuādus beneficio per sententiam, vt ex supra dictis patet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

36 Ampliatur secũdo, vt procedat, etiãsi quis sit condẽnatus ob crimẽ homicidij in pœnã perpetui carceris, vel aliàs, si per sentẽtiã nõ sit priuatus beneficio, nã adhuc is poterit resignare, etiãsi expectans Apostolicus beneficiũ illud acceptauerit, & ita fuit obtentũ in Rota, vt in d.decis. 5.de sentẽtia & re iudicat. in antiquioribus,& eam dicit mirabilem ad hoc Gom. vbi supra,in vers.& tñ circa hoc, ibi: Sed illa Rota,&c.cuius ratio est,quia etiam si quis condẽnetur per sententiam pro crimine homicidij, nisi per eam beneficio priuetur,non censetur eodẽ priuatus, vt supra deduximus: cùm igitur nõ sit neq; censeatur eo priuatus in præsenti specie, meritò vt possit illud renuntiare, iuxta cõmunem prẽfatam sententiã, ex cuius mente & vnica ratione hæc ampliatio deducitur.

37 Tertiò ampliatur,vt etiã post conclusum in causa, ante sententiã priuationis, possit huiusmodi clericus beneficiũ suũ renuntiare,vt probatur in c.dudũ,el 2. de elect.& ibi Ant.de Butr.in vers. nota cõsilium. tenet Rebuf.in d.tractat.de pacif. poss.n.315.circa fin.& in praxi benef. tit. de mod.amittend.benef.nu.51. & Ferret. cõs.283.n.1.& Petrus Plaça d.lib.1. de delict.c.11.n.9.vers.ipse tamen,&c.sequitur alios referens aduersus Felin. & sequaces

38 Flaminius vbi supr.n.11.cũ seqq.† Quinimò & post sentẽtiã priuationis beneficij id poterit facere, si ab ea fuerit legitimè appellatũ:arg.l.qui à latronibus.§.fi.ff.de testam.& quia per appellationẽ extingui tur, aut saltẽ suspenditur iudicatũ,iux.l.1. §.fi.ff.ad Senat. consult. Turpil.& in terminis ita tenet Rebuf. vbi supra,dicens, quòd sic fuit iudicatũ in magno cõsilio, licèt Boer.dubitet d.decis.205.Sedopinionẽ priorẽ sequitur Philip.Prob. in additi. ad pragmat.Sanct.Gallic.in tit. de collation.§.item insuper, sub hoc signo(*12) in princip. & latè iure probat hanc ampliationẽ Flaminius vbi supra nu.17.cum seqq. procedit tñ, dummodò fuerit facta mentio priuationis, secũdùm Rebuf. vbi supr. in praxi benef.d.tit. de modo amitt. benef.n.52.in fin.cuius sentẽtia verior & securior videtur Flaminio Paris. vbi supra n.23. quàm contraria eiusdẽ Rebuf. consi.82.n.7.

39 Quartò ampliatur cõmu.sententia aduersus Dñic.d.cons.105.ante n.1. ibi: Tñ licèt renuntiet,&c. vt procedat, etiamsi quis prius impetrauerit à summo Pontifice beneficium huius homicida, vel alterius criminosi in cuẽtũ priuationis, nam adhuc huiusmodi delinquens poterit validè præd. beneficiũ renũtiare antequam eo priuetur,vt tenent pleriq; ex supra dictis,quos pro cõmuni præfata sententia adduximus, eosq; refert ac congerit pro hac ipsius ampliatione D.Couar.vbi sup. d.§.3.2.p.relect.Clemẽ. si furiosus, de homicid.n.7.cã sequutus, ac magis cõmunẽ esse profesius. Idẽ facit Petrus Plaça vbi supr.n.10.quãuis n.9.statim post princip. aliud senserit cũ Dñico, cuius opinionẽ etiã sequutus fuit Boer. d. decis.205.n.7. Sed nihilominus nostra hęc & cõmunis ampliatio est verior &tenẽda:iudex enim post præd. renũtiationẽ aut aliã vacationẽ beneficij aliter quàm per priuationem cõtingentẽ, minimè posset procedere ad priuationẽ beneficij huius criminosi,quia tũc processus hic inutilis erit,cũ ipse,aduersus quẽ priuationis sententia ferenda est,beneficiũ nõ obtineat,neq; possideat, neq; dici possit,dolo, vel fraude desijsse possidere, vt prædiximus:ita tenet Rota in nouis titu.vt lite pend.decis.vlti.alias, 491.& Ludouic.Gom.vbi supr.n.5.vers. & quantũ ad illud,vbi refert Gonsalu. in tractat.delegat.14.q.1.p.col.15.idẽ tenentẽ cõtra Dñic.vbi supr. cõtra quẽ similiter tenẽt Couar.& Plaça vbi sup. ille n.7. hic verò 16.tametsi Flaminius vbi sup. n. 42,aliud velit cũ Dñico & aliis.Neq; altera ratio Dñici d. cõs 105. nu.10.aliquid prẽstat,dicẽtis prẽd.renũtiationẽ vel dispensationẽ Episcopi,alterius ve ad id potestatẽ habẽtis in fauorẽ criminosi factã, nihil prodesse in præiudiciũ illius,cui ius quæsitũ est ex impetratione,cuius in hoc sententiã de dispẽsatione,etiã facta ante litis cõtestationẽ,sequitur Rebuf.vbi sup. n.317.& Bernar. Diaz in pract.crim.can. d.c.88.nu.2.ad fi.vbi allegat Staphil. etiã eam sequentẽ:sed vera nõ est hęc opinio. Dñici & sequacium,quia per prouisionẽ Papæ

Papæ in euentum priuationis non est impetranti ius quæsitum irresolubiliter, sed conditionaliter in certum euentũ, quem lis producet, iuxta. l.quod debetur. ff. de peculio,& ideò prouisio per resignationẽ interim facta, etiã cũ clausula, Dũmodò alteri non sit ius quæsitũ, valet, illa nãq; clausula intelligitur de iure perpetuò duraturo, non verò de non duraturo; item intelligitur de purè quæsito, non verò de conditionali,secundùm Roma.cons.256. approbo sententiã,vers. tertio, quem referunt & sequuntur Felin.in c.super literis,n.11.in fi.de rescrip.Gom.vbi supra,& in regul. de iure quęsit.nõ tolled.q.3.Couar.& Plaça vbi supra,qui omnes ex hoc reprobant præd.Dñic.opinionẽ, contra quam etiã tenet Ioan.Igneus in l.necessariò.§.nõ aliàs,in lectura, n.97.cum seqq. ff.ad Sillanian.prout eum refert Rebuff. vbi supra. Ex quibus verior mihi longè atq; tenenda efficitur hæc pars aduersus Dñic.& sequaces:tametsi idem Plaça vbi supra ad fi.d.n.10.sibi cõtrarius aliud velit cum eodem Dñico vbi supra idem sequutus, & suæ propriæ opinionis, quam in principio eiusdem n.10. contra eund.

40 Dñic. bis tenuerat immemor. † Limitatur tñ hæc quarta ampliatio, vt non procedat, quando in literis impetrationis apposita fuerit clausula expressa, quòd renuntiatio lite pendente facta ab ipso priuando,cedat in vtilitatẽ impetrantis,tũc enim procedere posset Dñici responsum, vt post Staphileũ & Probũ adnotauit D. Couarru. vbi supra,& Plaça n.10. secũdũ quos ex hoc minimè tollitur Episcopo dispensandi potestas, ipsaque dispensatio impediet priuationis sententiã,quicquid in contrariũ senserint Dominic.& Ioan, Staphil.supra relati.

41 Maximè tñ cõtrouersum est inter nostrates,an hæc quarta ampliatio procedat tantùm, quãdo præd.renuntiatio vel resignatio beneficij ab eodẽ priuando fuit facta cũ ignorantia impetrationis ab alio obtentæ eiusdẽ beneficij in euẽtum priuationis,secus si scienter, an verò vtroq; casu?In quo dubio Ant.de Butrio.consi. 43.incip.casus, quidã presbyter,&c.in ea est sententia, renuntiationem istam factã ab ignorante præd.impetrationẽ, validã esse, etiamsi prior impetratio habuerit decretũ irritans, secus verò si post scientiam prioris impetrationis facta fuerit, quia tunc nulla erit,quasi ea tunc in fraudem fiat,vt in c.2.de renũtiat.lib.6.quam sententiã sequitur ad literam Aufrer. in decis.Tolosan.436.& Feli.in c.in nostra. n.38. de rescrip.& Gomez in regu.de annal.poss.q.42.in vers.& tñ circa hoc,vbi ad id allegat decis.Rotæ,5.de sententia & re iudic.in antiquior.Verùm,vt conijcio in illa Rotæ decis. non constat de sciẽtia vel ignorãtia prioris impetrationis: quin imò ibi non fuit impetratum beneficium priuandi, sed expectans Apostolicus post sententiã perpetui carceris cõtra inquisitũ vel accusatũ latã,statim id beneficiũ acceptauit, & nihilominus obtentũ fuit, vt renuntiatio valida & admittẽda esset cõtra expectãtẽ;qđ nihil ad rẽ,de qua nũc agimus, pertinet: nihilominus eandẽ sententiã Ant.de But. sequutus est Boer. decis.205.n.8.estq; cõmunis,vt plures referens testatur Flamin.Paris. vbi supr.n.34. cum seqq.& sequitur idẽ n.48.vbi n.49. quòd ita criminosus post impetrationem sui beneficij factã nõ potest illud beneficiũ permutare;intellige iuxta supra dicta, data sciẽtia impetrationis.Rursus D. Couar.vbi sup.d.n.7.in vers. cæterũ, & Plaça d.n.10.eod.vers.quãuis admittãt priorẽ casum Antonij,quãdo renũtiatio beneficij, siue resignatio fit ab ignorãte impetrationẽ, qđ indubiũ est,vt cõstat ex omnibus Doctoribus: minimè tñ cõsentiũt, vt renũtiatio à sciẽte impetrationẽ facta nulla sit, quin potius ipsi tenent in hoc cõtra Ant.de Butr.& indistinctè sequuntur præfatã nostrã quartã ampliationẽ, siue resignãs sciuerit priorẽ impetrationẽ,siue eã ignorauerit,tùm quia qui renũtiat,iure suo vtitur,& ideò nullã fraudem cõmittit, quippe qui, vt prædicebamus, præcipuè vt sibi,amico, vel cõsanguineo consulturus id faciat, quàm vt noceat impetrãti:tũ etiã,quia idẽ Ant.opinatur, renuntiationẽ istam factam ab ignorante,validam esse, etiam si prior impetratio haberet decretum irritans, cùm hoc decretum etiam ignorãtes afficiat.c. dudũ.

de præb,

Universidad de Deusto
Biblioteca

de præb. in 6. cap. dudum. §. adijciebatur, de concef. præb. cod. lib. vbi hoc cõmuni omnium consensu receptum est, & traditur in plerisque alijs locis. Quid tenendum? Ego profectò, etsi existimem articulum hunc dubium esse, atque vtramq; partem probabilem & sustentabilem, priorem tñ veriorẽ in pũcto iuris existimo, & quæ fortasis in praxi obtinebit: tùm ob authoritatem Ant. de But. & sequacium; tùm etiã ob aliquã fraudis suspicionem & odorem, quam videtur habere admixtam renuntiatio beneficij facta à sciẽte impetrationẽ priorẽ in prę-
iudiciũ iuris illi tertio acquisiti: & eã fraudẽ Ant. & sequaces deduxerũt ex d. c. 2. de renũtiat. in 6. ibi enim quidã obtinens præbẽdã seu dignitatẽ tenuẽ in Ecclesia, eam renuntiauit in fraudẽ expectãtis primam vacaturã, cùm in proximo crederetur verisimiliter pinguis vacatura, & summus Pontifex consultus respõdit, vt constito de præd. fraude per aliquas probabiles cõiecturas, expectãs Apostolicus, omissa præd. sic fraudulenter renuntiata præbenda vel dignitate, possit pinguiorẽ, cũ vacauerit, eadẽ authoritate liberẽ petere, veluti sibi debitam & habere: fraus autem intelligitur eo ipso probata, vt inquit tex. ille in vers. fi. si præd. renũtianti præbẽda huiusmodi pinguior forsitã cõferatur: & idẽ renuntians habita omnino carere debet, & ambita. Ecce igitur ibi tex. vbi etiãsi renuntians sibi principaliter consulere voluerit, vt pinguiorẽ præbendã vel dignitatẽ obtineret, nihilominus ob fraudẽ inde contingentẽ, siue resultantẽ in præiudiciũ impetrãtis Apostolici, non nocet ibi illa renuntiatio, vt eidẽ præcludatur via ad obtinendũ aliam præbendã vel dignitatẽ pinguiorẽ: ergo ita in nostra specie, quãuis renũtians lite pendente sciens impetrationẽ Apostolicam præcessisse, in euẽtum priuationis id faciat, vt sibi, amico, vel consanguineo consulat, nihilominus inde ex sciẽtia impetrationis videtur dicẽdũ, vt cõijciatur fraus impetrationis, cùm verè ob id factũ præiudiciũ impetranti resultet. Sola igitur consideratio renuntiantis, vt sibi consulat, non sufficit, quoties inde simul colligitur fraus & præiudiciũ impetrãtis: quod procedit, si constaret, quòd iure illi veniebat priuãdus beneficio propter crimen à se cõmissum priuatione dignũ; secus verò aliàs, quia tunc valebit renuntiatio in præiudicium renuntiantis, nam ita etiam in casu d. c. 2. de renuntiat. in 6. si ille, qui priorẽ præbendã habebat, cuius mors in proximo sperabatur, non moriatur, renũtiatio fraudulenter facta valebit, & soli renuntianti nocebit; quia nõ esset audiendus, si vellet suam turpitudinem allegare: vt docet Paul. Castr. in. l. filię. 60.
42 in ordin. n. 3. ff solut. matrimonio. † Hæc limitatio & sententia Anto. de Butrio & sequacium præmaximè procederet, quoties iste delinquens priuandus beneficio sciens impetrationẽ Apostolicã simpliciter renuntiaret, ac cederet beneficio, non autem in fauorẽ alterius, quasi tunc non vt sibi, nec vt alteri consulat, sed vt impetranti verè noceat, ac in ipsius odiũ & præiudiciũ conijciendũ aperte sit id fecisse, ac proinde præd. eius renuntiatio, siue cessio nullaerit, habebitq; locum iure optimo expectantis acceptatio, qui præferendus erit alteri prouiso virtute præd. renuntiationis & cessionis, quæ tantùm nocere potuit cedenti, non verò impetranti, ob maximã fraudẽ cedentis, siue renuntiantis, quæ hac in specie eo ipso probata censetur: hocque casu cessat ratio Couarr. vbi supra, qua præcipuè motus fuit ad tenendum contra Anto. de Butrio, quia non vt sibi, amico, vel consanguineo consulat, sed vt impetrãti noceat, cessit & renuntiauit, ac proinde nõ valet præd. renuntiatio, vt in d. c. 2. de re-
43 nuntiat. in 6. † Ex quo notat Anan. in c. audiuimus, de colluf. detegend. quem refert & sequitur Tellus Fernand. in l. 4. Taur. nu. 68. quòd renuntiatio facta per fraudem, non sit admittenda. Idemq; erit, si sciens in fauorem renuntiet, per supra dicta, & in terminis probat Flamin. nu. 42. tametsi in simplici renũtiatione aliud
44 sine iure velit. † Nunc communis sententia supra enarrata, quæ habet, q̃ clericus priuãdus beneficio per sentẽtiã ob crimen ab eo cõmissum priuatione dignũ, possit interim, pendente iudicio, beneficio

neficio renũtiare, limitatur, vt nõ procedat, quando quis esset priuatus ipso iure à canone beneficio propter crimẽ id inducens, prout sunt plura crimina, quæ priuationem statim ipso iure inducunt, de quibus supra, & latè per Rebuf. de pacif. poss. n. 319. cum seqq. vbi nouẽ casus huiusmodi refert, in illis etenim & similibus, si qui sunt, quemadmodũ delinquens à die cõmissi criminis non facit fructus beneficij suos, sed eos omnes tenetur restituere tanquã prędo, vt prędiximus, quia dominium beneficij ipso iure amisit, ita etiã non poterit renuntiare eidẽ beneficio, quo ipso iure ante sententiã est priuatus: & in terminis ita tenet Stephanus Aufrer. in d. decis. 436. vbi in id citat decisionẽ Rotæ. 5. de sententia & re iudic. in antiquiorib. in qua hoc satis innuitur atq; præsupponitur, quãuis casus initi decissus non fuerit huiusmodi, sed in crimine ob qđ veniebat priuãdus clericus per sentẽtiã beneficio, in quo ob id obtinuit valere resignationem, vt prædiximus: ergo innuitur, quòd si ipso iure esset priuatus beneficio ob crimen id merens, non valeret resignatio postea facta.

45 Hæc limitatio absq; dubio procedit in eo, qui est ipso iure priuat' beneficio curato qđ obtinuit ob nõ promotionẽ intra annũ ad sacros ordines, iuxta c. licèt canõ. &. c. cõmissa. de elect. in 6. tũc enim renũtiare non potest præd. beneficio, cùm id amiserit ipso iure, nec etiã in conscięntia id retinere valeat, vt ex Dominico à Sot. Couar. & Did. Perez sup. resoluimus, & in terminis nostris ita tenet Felin. in c. nostra. corolar. 37. n. 38. vers. quintò fallit, in fi. ibi; Itẽ mandatũ Papæ de prouidẽdo, &c. de rescrip. & in c. cæterum, vers. octaua restrictio. circa medium, ibi: Sed caue, quia nõ sufficit, n. 24. eod. titu. & vtrobiq; allegat d. decis. Rotæ quintam, quæ id non probat, quia non agit in hoc casu: & Probus ad Monachũ in c. præsenti. n. 16. vers. vnum tñ teneas. & nu. 23. de officio leg. in 6. quos refert & sequitur Boer. d. decis. 205. n. 8. affirmãs sic fuisse conclusum in curia.

46 Ex supra dictis iã rectè colligi videtur, quid dicendũ sit in renũtiatione officiorum secularium regiorum, quæ iam hodie cõmuniter emuntur ac vẽduntur, & pecunia çstimantur, an qui cõmisit delictũ priuatione dignũ, qđ habet à Rege, nempè tabellionatus, rectoriæ vel decurionatus, aliorum ve similium renuntiabilium, pendente processu possit renũtiare huiusmodi officiũ seculare, quod obtinet, & an princeps debeat admittere renũtiationẽ, nõ obstãte delicto, vel litis pendentia? in hac namq; specie videtur idem dicendũ in omnibus & per omnia, quod prædiximus in renuntiatione beneficij Ecclesiastici, vt in casibus in quib⁹ ipsa valet, & est admittẽda, & hæc quoque officij secularis: in casibus verò, vbi resoluimus refignationem beneficij Ecclesiastici non valere, propter fraudem & præiudicium impetrãtis, vel quia priuatio fuit incursa à canone, vel à lege ipso iure, in eisdẽ nec officij renuntiatio valeat.

47 Nihilominus tñ in his officijs secularibus alia consideratio habẽda videtur, nam cùm ea de consuetudine generali Hispaniæ soleant vendi ac æstimari pecunia, ac etiã transmitti, sciente & patiente principe, vnde est vt sub hypotheca bonorum includantur, insuper & fieri possit executio in eis, tanquam in bonis proprijs, ex quo sequitur, vt si hęc officia acquisita sint cõstante matrimonio inter virũ & vxorẽ, mulieri debeatur æstimatio pro parte eius, & filio imputãtur inlegitimã, vt ex alijs refert Tellus Fernad. in l. 26. Taur. n. 11. cum seqq. etsi ipse ibi teneat contrariũ, & Auend. respons. 9. n. 3. Baeça de nõ meliorãd. ratione dot. filiab. c. 26. n. 14. vbi alios allegat, & Anto. à Cordub. in sua summa *de casos de conscientia*, q. 134. vbi alios etiam citat: & præterea si hæc officia perdãtur redeunt ad principẽ, qui iterũ potest ea alijs cõcedere, ac pecunijs, hoc est pretio pecuniario, vendere, tanquam patrimoniũ Regię Coronæ, ac sui fisci regalis, vt solet facere: in quo simonia cõmitti nõ potest, sicut committeretur in

beneficij

Universidad de Deusto
Biblioteca

beneficij Ecclesiastici cũ renũtiatione de
48 pretio facta. † Quare his attẽtis, si committẽs delictũ, ob qđ officio huiusmodi priuandus foret per sentẽtiã, illud pendẽte processu renũtiare posset in fauorem alterius, eaq; renuntiatio admissa à Rege inscio criminis & processus, valeret, esset in præiudicium Regis, ac sui patrimonij, cui alias incorporari deberet præd. officium per sententiã priuationis ob delictum, ac proinde propter fraudẽ, quam habuit in renuntiando in præiudicium patrimonij regalis & fisci, sciens verisimiliter se priuandũ illo officio, & sic de proximo sperabatur vacare, præd. renuntiatio non tenebit, & admissa ignorãter reuocari poterit à Rege, cõstito de veritate, & alteri officium tanquã vacans prouideri: argu. d.c. 2. de renũtiat. lib. 6. & eorũ, quæ supra diximus in eius inductione pro Ant. de But. & sequaciũ opinione, quæ profectò in proposito cõducunt, quãdo quidẽ huiusmodi renuntians, de quo nunc agimus, sciebat qꝑ si officio priuaretur, prout postea priuandum esse præsupponimus, ad Regem pertinere deberet & redire suũ officiũ, ac proinde in fraudẽ fisci id fecit: ita in terminis tenet Barbat. cons. 11. vol. 1. n. 18. vers. venio ad secũdam dubitationẽ, qui loquitur in quodã magistro ordinis Portugalliæ, qui cõmiserat crimen, propter quod veniebat priuandus dignitate, quãuis illa dignitas non erat vendibilis: quod dictũ Barbat. sequitur Nicolaus Boer. decis. 2. n. 5. vbi alios allegat, & Rebuf. in cõpẽdio alien. bonorũ Eccles. n. 4. vbi qꝑ non potest renuntiare officiũ in fraudem fisci, qui deliquit: sequitur etiã Pelaez de maiorat. 4. p. q. 23. num. 52. & 58. & Tellus Fernand. in l. 4.
49 Taur. n. 66. † Quòd si de crimine & litis pendentia notitia habeatur, erit supersedendum in admissione renũtiationis, donec in causa fuerit definitiuè pronũtiatum, vt declarat Probus ad Monach. in c. ad Apostolicæ. de re iudic. lib. 6. nu. 12. quem refert & sequitur Tellus Fernãd. loquens nuncupatim in præd. officijs Regijs renuntiabilibus, in dict. l. 4.

50 Taur. n. 66. † Secus erit secundùm eund. ibi, si denuntians tale crimẽ cõmisisset, propter quod officio esset ipso iure priuatus, quia tunc renuntiatio est nulla, & non admittenda, eo quia omni honore, officio & dignitate priuatur, vt est in crimine hæresis, iuxta text. in c. ad abolendã. §. præsenti. de hæret. etsi securi ibi ipse nu. 68. existimet esse, vt in omni casu admittatur præd. renuntiatio, vel expressè non respuatur, propter periculum quod imminet ex non admissione, si terminus vitę præfinitus iure Regio post renuntiationem ad præsentationẽ laberetur sine admissione, cum post admissionem expressam vel tacitam, sine periculo possit iustè expectari, donec lis super delicto & priuatione decidatur:
51 † quòd si de delicto facta fuerit mẽtio in supplicatione, & nihilominus princeps concesserit, videtur dispensare: si autem tacitum fuerit delictum, ac litis pendentia, renuntiatio erit nulla, & ac si nõ admissa fuisset, princeps prouidere poterit d. officium tanquam vacans, vt est prædictũ, & in specie probauit Probus vbi supra n. 10. & Tellus in d. l. 4. Taur.
52 col. fin. † Quòd si propter delictum non erat priuatus ipso iure officio, nec veniebat priuandus, sed pœna pecuniaria plectendus, tunc valet renuntiatio pendente lite, nisi in fraudem fiat; vt probat Tellus vbi supra n. 68.

Sed non inconcinum erit superioribus, videre, an delinquẽs post cõmissum delictũ possit bona sua liberè administrare, atq; alienare, sicut anteà? In quo
53 duæ regulæ sunt constituendæ. † Prima est, qꝑ si propter delictũ ab eo cõmissum nõ sunt bona illius ipso iure confiscata, sed veniũt publicãda, vel alia pœna est ille plectẽdus, habet administrationẽ eorum, eaq; poterit regulariter alienare, & donationes facere, etiã post accusationẽ institutã, & litem contestatam. vsq; ad condemnationem. l. post contractũ. capitale crimen. ff. de donat. & ibi cõmuniter DD. & in l. si quis posthac. vers. fi. C. de bon. proscrip. l. 2. tit. 4. p. 5. & quòd post cõmissum delictũ valeat alienatio ante

antè sententiã facta titulo oneroso, nec reuocentur alienata, nisi appareat, contrahentem participẽ fuisse fraudis, vbi pro delicto bona ipso iure non confiscãtur, neq; interdicta est delinquenti bonorum suorum administratio, testatur cõmunem esse ex alijs Iul. Clar. in pract. crimi. §. fin q. 78. in vers. cæterũ. vbi in vers. & hæc õmnia, similiter cum communi id procedere ait, etiam si alienatio fiat post litis cõtestationẽ, licèt in dubio post accusationẽ prẽsumatur facta metu pœnæ, & Anto. Gom. vbi supra enumerat plures casus, in quibus bona præsumuntur alienata in fraudẽ fisci, & Petrus Dueñas in reg. 226. limita. 6. & 7. & fraus hoc casu probatur per cõiecturas, vt ex cõmuni resoluit Iul. Clar. vbi sup. vers. fraus. vbi nonnullas etiam refert,
54 † & ideò soluere debita potest, & ei solui licet, vt in l. reo, & in l. sequẽti. ff. de solut. nisi sit contumax. l. fi. ad finem. ff.
55 acquirend. rerum dom. † Potest etiã de bonis suis dare in solutum suis creditoribus; est cõmunis secundùm Picum in d. l. post contractũ, n. 41. prout eum refert & sequitur Iul. Clar. vbi supra d. q. 78. vers. scias etiam. Cuius ratio est, quia propter delictũ nõ aufertur delinquẽti administratio bonorũ, vt in l. aufertur,
56 vers. in reatu. ff. de iure fisci. † Neque qꝑ pro eius pœna sunt bona delinquentis tacitè obligata fisco, nec parti, cui debẽt applicari, vt probat l. res vxoris. C. de donat. inter vir. & vxor. & ibi notat Bald. tex. in l. 1. C. pœn. fiscal. &c. libro 10. & ibi notat Platea. glos. ordinaria, & ibi DD. in l. rescriptum. ff. de pact. & in l. aufertur. §. fiscus. ff. de iur. fisc. testatur communem Ant. Gom. in. 3. to. c. 14. de confiscatione bonorum delinq. nu. 4. in vers. si vero talis reus. vbi quòd tantùm est actio vel accusatio cõtra personam, & illa non sequitur fundum, vt in l. fi. §. fin. ff. de cõtrahend. emp. cum simil. hoc tñ debet intelligi ante inchoatum iudicium criminale, & similiter etiam post iudicium inchoatum, ante sententiam, quia ante sententiam fiscus nullum ius habet, vt in l. ex iudiciorum. ff. de accusat. Sed post sententiã fiscus habet tacitã hypothecam in bonis delinquẽtis, quia per sententiam quasi contrahitur, vt in l. 3. §. idẽ scribit. ff. de peculio. & pro cõtractu & pari ratione, pro quasi cõtractu habet fiscus hypothecam, vt in. d. l. aufertur. §. fiscus. & hęc est verior & cõmunis opinio secundùm Alexa. in d. l. rescriptum, in princip. in glos. in verbo hypothecas, nu. 8. & Ioan. Orosc. ibi n. 2. & 3. & Iul. Clar. vbi supra d. q. 78. vers. fin. incipien. Sed hic incidenter: tametsi Angel. Fulgos. & Paul. de Castro ibi voluerint huiusmodi hypothecã incipere à litis cõtestatione, per quam etiã quasi contrahitur, vt notat glos. in l. 2. §. fi. ff. de præt. stipul. hæc namq; ratio secundùm Alexan. non concludit, nam quasi contractus, qui inducitur per litis contestationẽ, operatur qꝑ quis sit astrictus instantiæ, non verò pœnæ, in qua quis posteà venit condemnandus per sententiam, secundùm Bart. quem refert: & ita opinionem Alex. & cõmunem sequitur in omnibus supra dictis, post Guillerm. de Cugno & Bald. quos refert Anto. de Fano in tractat. de pignor. in 4. mẽbro
57 2. partis n. 115. & 116. † Addens cũ eisdẽ, quòd huiusmodi tacita hypotheca cõpetens fisco, nõ prẽiudicat alijs creditoribus ex alia causa, quàm ex delicto, sed quòd talis hypotheca solùm operatur cõtra delinquẽtes, vel tertios possessores possidẽtes sine titulo: creditoribus autẽ ex delicto, cæteris paribus, fiscus debeat præferri, secundũ supr. d. est communis opinio, vt testatur Couarr. lib. 1. variar. resol. c. 16. nu. 8. in vers. verùm pro iudicio. & ita est tenendũ, tametsi in hac specie, qꝑ fiscus & priuatus creditor ex delicto simul cõcurrant, dãnato vtiq; non existẽte soluẽdo, atq; æqualiter ex condẽnati bonis partes habeant, iuxta ipsorũ bonorũ quantitatẽ, testetur Ioan. Gallus q. 139. Parisijs arresto definitum fuisse aduersus generalium Regis thesaurariorum sententiã, qua Regem, eiusq; fiscum præferendum esse pronuntiauerant: sed nihilominus communis est in contrariũ, ac proinde iustior sententia

pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro fisco lata, quàm ea, quæ aduersus eũ pronuntiata fuit, vt testatur Couarru. vbi supra, & patet ex supradictis: in Frácia tamen seruatur, quòd quando ex eodem delicto, & ex eadem sententia pars prætẽdens interesse, & pœnã fisc⁹, concurrunt, præfertur pars pro interesse & emenda damni, vt ita fuisse iudicatum in parlamento Parisiensi, ex Papa libro 24. titul. 16. arresto. 1. refert Iuli. Clar. vbi suprà in versic. vidi ibi in Francia, &c. quæ opinio profectò æqua & tenenda videtur, cui non obstat communis, quia in creditoribus ex delicto respectu pœnæ loquitur, hæc verò respectu interesse, in quo meritò quòd potior causa priuati sit quàm fisci in exigẽda pœna sibi, per sententiã applicata.

58 † Hæc tamen omnia circa hypothecam tradita secundũ ipsos non procedunt, quando fiscus prosequeretur rem familiarem, puta quia ageret ex damno dato in fundo fiscali, tunc enim in cõtinenti haberet bona dicti damnum dantis obligata, quia tunc non cẽsetur propriè prosequi pœnam. Secundò limitantur eadẽ ratione pro rerum ablatarum restitutione, tũc namque bona furis cẽsentur tacitè hypothecata, & non solùm contra ipsum delinquentem, sed etiam contra hæredes ipsius, vel quemcumque alium, possunt à damnificato vigore tacitæ hypothecæ peti, saltem ex æquitate iuris canonici, argum. c. parochiano, de sepultur. ita. Bald. in l. furti. C. de furt. & ibi plenius per Salicet. Ant. de Fan. vbi sup. nu. 24. dicens notandum, quia de iure ciuili non reperitur quòd bona furis vel alterius delinquentis sint tacitè obligata pro malè ablatis, sed cõtra furem vel eius hæredem datur condictio furtiua, quæ est rei persecutoria, vt in. l. si profure. §. 1. ff. de cond. furtiua, & hoc, etiã si res furtiua non extaret, quia datur ad

59 estimationem illius, vt ibi probat. † Post sententiam verò condemnatoriã contra delinquentem latam, quæ non fuerit per appellationé suspensa, delinqués ipse minimè potest bona sua alienare; quòd si ea alienet, alienatio huiusmodi erit nulla: sed si ab eadẽ sententia fuerit appellatũ, valida quidem erit alienatio, sed postea facta confirmatione sententiæ, officio iudicis reuocatur, vt cũ Pico communem hanc opinionem testatur Iul. Clar. d. quæst. 78. in vers. si verò, vbi quoque docet in hoc casu & similibus, in quibus alienatio valet, sed postea potest per fiscum reuocari, non posse executorem fiscalem amouere possessores à possessione rerum, quas à delinquente acquisiuerunt, sed debere actionem reuocatoriam intentare, ita vt ordinariè de ipsa reuocatione cognoscatur, iuxta communem opinionem, quam ibi ex

60 eodem Pico refert & tenet. † Similiter etiam in casibus, in quibus bona non confiscantur ipso iure, nec tollitur bonorum administratio, non habet locum sequestrũ bonorum, aliàs verò sequestranda sunt, secundùm Ant. Gomez d. c. 14. de confiscat. bon. n. 4. ad fin. quod est notabile in praxi.

61 Et sup. d. prima regula nõ solùm procedit in foro iudiciali, sed etiã in interiori animæ: in cõscientia enim ille, qui cõmisit crimẽ, propter qđ non est ipso iure priuatus bonis suis, sed lex statuit illum fore à iudice priuandum, poterit ante sententiam priuationis, omnia illa circa bona sua absque peccato agere, quæ ante commissum crimen ratione dominij agere poterat: vnde poterit res suas alienare, nõ solùm titulo lucratiuo vt nonnulli dicebant, sed etiam titulo oneroso, & etiam cum onere & detrimento aliquo permutare, dũmodò sine dolo & fraude hęc fiant; aliàs secus, vt benè in proposito probat Alfons. Castr. lib. 2. de potestat. l. pœnal. cap. 2. versicu. secundo, pag. mihi 1678. vbi in sequẽti, quòd poterit res suas locare, cui placuerit, & pretium locationis accipere, & fructus aut redditus ante debitos exigere, & contra debitores agere.

62 Quid autem dicendum erit de illo, qui volens crimen cõmittere, ob quod scit se bonis suis priuandum, antequam illud committat, vendit bona sua, aut donat illa, nũquid in cõscientia valebit huiusmodi

huiusmodi vẽditio, vel donatio? Et videtur, quicquid sit in foro exteriori, in foro cõscientiæ talẽ vẽditionẽ vel donationẽ validã esse ac firmã, quia tũc erat verè dñs illi⁹ rei, & nullũ habebat ius in ea fiscus, neque ad eam; vnde quamuis mala intentione id fecerit, ad nihilum tenetur fisco, & quãuis peccauerit cogitatione, propter eam tamen puniri nõ potest, neq; suis bonis priuari, quia cogitationis pœnã nemo meretur, vt in c. cogitationis, de pœnit. distinct. i. Præterea post quam bona illa alienauit, potuit de malo proposito pœnitere, crimenq; non committere, & tñ tunc valeret donatio aut venditio: ergo iam valebit, quamuis posteà cõmiserit crimen, quia cùm talis donatio vel venditio non sit conditionalis, ex nullo euentu futuro pendet: & in terminis ita tenet latè probans Alfons. à Castro vbi supra colum. 1678. in vers. sed quid si volẽs. & col. seq.

63 Hæc tñ opinio meo iudicio non est expedita, imò vera non videtur, nec tenenda. Bart. siquidẽ in d. l. post contractũ, n. 1. cum seqq. & ibi cõmuniter DD. dicunt, quòd siue quis donet ante delictũ cõmissum, siue post, reuocatur donatio, si hac intentione donet, vt post cõmissum delictũ fiscus non possit capere bona eius. Vnde Picus in d. l. post contractũ, nu. 11. quem refert Bosius in pract. crimin. §. fi. q. 78. vers. solet etiam,

64 inquit, esse cõmunẽ opinionẽ, † quòd si alienatio facta est à delinquẽte ante crimen cõmissum, & nulla subest suspicio fraudis, talis alienatio valet & tenet, licèt posteà delinquat, & contra eum sequatur sententia cõdẽnatoria; si verò appareat fraus, verè vel pręsumptiue, valet quidẽ alienatio, sed à fisco posteà reuocatur. Addunt tñ Bosius nu. 45. & Iul. Clar. vbi supra cũ cõmuni, ex Pico vbi supra, teneri fiscũ eo casu emptori pretium restituere. Quãuis igitur ante delictũ cõmissum quis sit dñs bonorũ suorũ, liberamq; & à lege non impeditam habeat administrationem eorũ, hoc tñ fallit, si eo animo quis ea donet, aut alienet, vt propter delictũ qđ cogitat, & animo deliberat cõmittere, sibi nõ auferãtur, & fisco applicentur, sciens aliàs his per sententiã iudicis esse priuandum, vt pote in fraudẽ fisci factũ. Nec obstat q⁹ cogitationis pœnã nemo mereatur, potuisseq; de malo proposito dolere, quia hoc verum esset, si vltra nõ procederet: attamẽ cùm malã cogitationẽ ad actum perduxerit, sicq; delictũ huiusmodi perpetrauerit, nõ pœna cogitationis affligitur, sed delicti às se cõmissi: nec q⁹ ante delictũ cõmissum sit dñs bonorũ suorũ, &c. quicquam præstat, quoniã idẽ contingit post delictũ cõmissum ante condẽnationẽ, quia eo medio tẽpore potest omnia illa circa bona sua absq; peccato agere, quæ ante cõmissum crimẽ ratione dominij agere poterat, & sic res suas alienare, &c. & tñ si dolo aut fraude id fiat, nõ licèt, imò à fisco via ordinaria reuocabitur alienatio, vt prædiximus ex eodem Castro: ergo nec ante delictum. Quòd si ea ratio differentiæ inter hos duos casus obijciatur, in priori, nempè ante delictũ cõmissũ, nõ cõpetere fisco ad illa bona ius in re nec ad rẽ: at verò post crimen cõmissum habet saltẽ fiscus ius ad rem, quia potest agere cõtra reum in iudicio, & petere vt priuetur bonis, & bona illius sibi dentur; respondebimus, q⁹ etsi ante crimen commissum nullum ius competat fisco ad bona intendentis committere crimen, ac proinde alienatio tunc temporis eorum licita & valida videatur, nihilominus cùm ipsa fiat animo & proposito deliberato illud perpetrandi, & vt ea à fisco posteà non vindicentur, & sic animo eum fraudandi præd. bonis, idem censeri debet ac si ius iam fisco ad rem saltem competeret, cùm etsi de præsenti illud non competat, de futuro tamen competiturum esse certò scit, ac illud ex nunc prout ex tunc cogitans delinquere tollere ac defraudare eo intendit, donando

65 aut alienando bona sua fraudulenter ante delictum. † Quo fit, vt fraus probata in proposito censeatur, si alienatio tunc fiat omnium bonorum suorum, & hoc etiamsi delictum ipsum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex interuallo sequutum fuerit, dummodò tempore donationis subesset causa propter quam delictũ postea cõmissum fuerit; vel si tempore alienationis habebat inimicitias capitales, vel post alienationẽ steterit in possessione rei alienatæ, hoc enim faceret alienationem præsumi simulatam, dummodò tẽpore alienationis subesset causa, propter quã delictum fuerit commissum; aliàs secus. Similiter etiã si alienatio fieret in occulto, ex hoc præsumeretur fraus, vel si facta fuerit in consanguineum, vel amicum, vel si delictum in continenti post alienationem sequutum fuerit, vt ex cõmunibus traditionibus resoluit Clar. vbi supra d.q. 78. vers. fraus autem, &c. Quod igitur fraus & dolus operatur circa reuocationem alienationis bonorum, ante & post commissum delictum in foro iudiciali exteriori, idem operari debet in conscientia & foro interiori animę prẽter peccatum, sequuto posteà delicto atque priuatione bonorum ob id per sententiam, cùm vtroq; casu malus animus fraudandi fiscum ob delictũ committendum vel iam commissum concurrat, & ad exequutionem sit deductus, prẽcipuè cùm in foro conscientiæ sit standum puræ veritati, & fisco ita noceat, in quantum est ex parte alienantis, alienatio ante crimen, quàm post facta, ac proinde nihil inter hæc interest, si animus fraudandi adsit, vt supponimus.

66 Secunda regula est, quòd in delictis, in quibus ipso iure cõfiscãtur bona statim cõmisso delicto, vt in crimine læsæ maiestatis, iuxta sententiã glo. in c. cum secundùm leges, de hęret. in 6. quam sequuntur plures, quamuis alij teneant, q̃ tantùm administratio bonorum tollitur, prohibetur alienatio ex titulo oneroso & lucratiuo, licèt dominiũ eorum non transeat in fiscum ante condemnationem & apprehensionem, iuxta text. in l. ex iudiciorum, vers. adeò. ff. de accusat. & in l. quæsitum. ff. qui & à quib. & alibi sępissimè. Bart. in l. post contractum, nu. 12. vers. secundum tempus. ff. de donat. sequitur alios referens Decius con. 57. num. 12. vbi quòd sicut hoc casu non potuisset reus bona alienare, ita nec facere actũ per quẽ sequi posset alienatio, & ita neque bona obligare: & n. 15. quòd ante declarationẽ certum est aliquod ius fisco non esse quæsitum, vt
67 ibi latè probat. † Hodie tamen in nostro Regno, & bona confiscantur ipso iure in crimine lęsæ maiestatis, & administratio & dominium bonorũ tollitur, & alienatio prohibetur, tã titulo oneroso, quàm lucratiuo à die cõmissi delicti, per l. 4. tit. 2. p. 7. quæ in hoc est expressa, & ibi notat Greg. in glos. *el señorio*, & Ant. Gom. 3. to. c. 2. de crimin. læsæ mai. n. 15. & 17. & c. 14. de confiscat. bon. delinq.
68 n. 4. † Sicut in crimine hæresis, vt in d.c. cum secundùm leges, vers. bona hęreticorum, de hæret. in 6. Et quãuis in crimine hęresis. l. 4. in fi. titul. 26. p. 7. aliud disponat, nẽpè à die sententiæ tãtùm cõtra hæreticũ latæ, prohibeatur administratio bonorum, atq; ipsorũ alienatio: standũ tũ est in hoc iure Canonico disponẽti, vt à die cõmissi delicti bona hęretici censeãtur esse cõfiscata ipso iure & dominiũ ipsorũ amittat hęreticus, & trãseat in fiscũ, ac proinde sit eidẽ hæretico eorũ administratio interdicta, ita vt alienationes & donationes ab eo factæ sint nullæ, vt in d.c. cùm secundùm leges, & ibi cõmuniter DD. vt nuncupatim aduertit Greg. Lop. in d. l. 4. titu. 26. p. 7. in glos. *por herege*. & latè probat atq; declarat Alfõs. à Castr. lib. 2. de iusta hęret. punit. c. 6. per totũ, & hoc est receptũ cõmuni omniũ cõsensu, secũdùm D. Simãc. de Catho. inst. tit. 9. n. 21. Si enim l. 4. tit. 2. p. 7. vt vidimus, sanxit in crimine lęsę maiest. humanæ, idẽ à fortiori in crimine hæresis statuere deberet, cùm lõgè grauius sit æternã quàm temporalem lædere maiestatem, vt in c. vergẽtis. eod. tit. de hæret. in 6. & in authẽ.
69 Garazos. C. eod. tit. † Possumus tn legẽ hanc posteriorem partitæ, ab incuria sibi in hoc attributa saluare, aduertendo, ipsam minimè aliud statuere negatiuè in crimine hęresis, nempẽ vt nõ nisi

nisi à tempore sententiæ bona confiscentur: sed affirmatiue disponere, vt à tẽpore sententiæ tollatur hæretico bonorum suorũ administratio, atq; dispositio; quod verissimum est in hunc sensum, vt eo tẽpore sit eidẽ delinquenti sublata bonorum suorum administratio atq; dispositio, non tn negat quin idem fit à die cõmissi criminis, sicut iure Canonico dispositum existit, cui conditor legis Regiæ minimè derogare voluit. Nec is intellectus à contrario sensu sumendus est in iuris cõmunis derogationem, atq; correctionem, vt aliàs dicunt
70 DD. † Maximè quòd leges Partitarum nunquam cẽsentur derogare iuri ciuili & Canonico, in his, in quibus iuri Canonico derogare possunt, nisi in casibus in quibus ipsæ leges apertè id docent, imò semper censentur concordare cum iure Canonico & ciuili, vt tenent oés DD. nostri Regni, præcipuè D. Couar. lib. 1. variarũ resol. c. 14. n. 15. Greg. Lop. in l. 9. tit. 13. p. 6. in glos. a mudar. per illam l. D. Peralta in l. si quis in principio testamenti. n. 4. ff. de legat. 3. Pelaez de maiorat. 1. p. q. 1. n. 74. & hic est melior intellectus, quàm assignatus per Pelaez vbi supra, cõfitendo literam illius. l. esse erratam, & supplendo vnam dictionem.
71 Idem est in peccato nefando cõtra naturam, in quo propter atrocitatẽ tanti criminis bona confiscãtur ipso iure, ac dominiũ eorũ perditur, vt in c. cum secundùm leges, in princip. & in l. vnica tit. 21. lib. 8. nouæ coll. reg. ac per cõsequens statim reus nõ poterit ea administrare, neq; vllo modo alienare, per supra
72 dicta. † Idẽ erit in alijs casibus, in quib⁹ bona cõfiscãtur ipso iure, de quibus per Bart. & DD. in l. Imperator. ff. de iur. fisci. & in l. cõmissa. ff. de pub. & vectigal. & in d.l. post contractum. vt communiter DD. vbiq; docent: & 250. casus, in quibus confiscatio bonorum fit ipso iure, refert remissiuè Petrus Duenas in reg. 150. in fine.
73 Et hæreticus attento iure Canonico, cuistare debemus, nõ potest vllo modo condere testamentũ, neq; ex eo aliquid capere, vt tradit Tellus Fernand. in l. 4. Taur. n. 34. & latissimè Pelaez vbi supra n. 60. cum seqq. vbi an à die cõmissi criminis, vel sententiæ: prius verius existimo, secundùm Pelaez vbi supra latè id probantẽ. Nec obstat d.l. 4. in verbis supra relatis, & in l. 16. tit. 1. p. 1. vbi prohibentur hæretici testari, postquã fuerint pro talibus iudicati, nec capere possunt; quoniam non dicunt aliud esse ante cõdemnationem, vt prædiximus.

74 Et in præd. casibus si reus delinquẽs alienet bona sua, vel aliqua eorum, quocũq; titulo id faciat, siue oneroso, siue lucratiuo, alienatio erit nulla; & post sententiã & cõdemnationẽ cõfiscabũtur etiã bona alienata, fiscusq; ea repetet atque vẽdicabit à possessoribus, quia sententia lata cõtra principalẽ delinquẽtẽ, prẽiudicat possessoribus præd. bonorũ, in quos bona reperiũtur alienata, vt probat tex. in l. quisquis. §. filij verò. C. ad l. Iul. maiest. & in d.c. cùm secũdùm leges, de hæret. in 6. & est cõmunis opinio secundùm Ant. Gom. qui eã sequitur & probat d.c. 1. de delict. n. 90. dicentẽ esse notabile pro declaratione tex. cum materia in d.l. post contractũ. sequitur idẽ Anton. Gom. in d. c. 2. de crimine læsæ
75 maiest. n. 17. † & in hæretico, q̃ nõ possit donare, nec alio titulo alienare, nec dotare filias in matrimonio carnali, nec spirituali, & q̃ omnia hæc si fiant, sint nulla, & à fisco vendicentur, probat D. Simãc. vbi sup. n. 22. cũ seqq. & Alfons. à Castro etiã vbi sup. Nec cùm fiscus vẽdicat huiusmodi bona à possessoribus, tenetur eisdẽ pretiũ soluere, cùm ipse sit
76 dns, † siquidẽ agẽs reuendicatione: ad pretiũ nõ tenetur. l. in ciuile. C. de furt. per quẽ text. & per tex. etiã in l. ex iudiciorũ, vers. adde. ff. de accusat. & in l. donationes in cõcubinã. §. fi. ff. de donat. & l. fi. C. ad l. Iul. maiest. est cõmu. sentẽ. vt plures allegans, & latè probans testatur Ant. Gom. d. c. 2. de crimine læsæ maiest. n. 2. sequitur D. Couar. plures allegans in 4. de sponsa. 2. p. c. 6. §. 8. n. 9. & Siluest. in summa. verbo hæresis, el. 1. nu. 14. est communis secundùm Simanc. vbi supr.

Universidad de Deusto
Biblioteca

n.27.† & addit Castro vbi supra, nedum
77 procedere in eo, qui emit ab hæretico, cui fiscus pretium soluere non tenetur, sed nec etiam ei, qui ab eo emit, quãtum cunq; per plures manus transierit, quia non habuit ius vẽdendi, secũdùm Ioan. Monach. Archid. & Ioan. Andream in d. c. cùm secundùm leges. & Siluest. in summa, verb. hæresis el. 1. d. nu. 14.† hoc
78 tamen limitatur, si pretium datum ab emptore reperiretur inter bona ipsius delinquentis, tunc nãq; fiscus illa bona capiens tenebitur illud emptori reddere: ita directorium Inquisitorum verbo alienatio, Siluest. & Couar. vbi sup. idem existimantes, quãdo pretium illud fuit conuersum in vtilitatem bonorũ delinquentis, atq; illa vtilitas ad fiscum cum bonis fuit delata: quod Bart. notauit in l. 3. ff. de his, quæ in fraud. credit. per. l. emptor. ff. de rejuendic. & vtrumq; probat Conrad. in. 1. tractatu. de contract. q. 7. conclus. 3. & Simanc. vbi supra in n. 29. cum seqq. vbi latius declarat, plures casus specificando: eand. sententiam tenet Castr. vbi supra.

Ex quibus fit, vt delinqués, cuius bona
79 ipso iure pro delicto sunt cõfiscata, vel alteri in pœnã applicata, nõ possit sine peccato mortali rem aliquam in casu non permisso (de quibus infra) alienare, ne sit causa damni ei, cui alienat, cùm ipsi emptori immineat ex culpa venditoris periculum amittendi rem & pretium: ita Siluest. vbi supra, & Ioann. à Medina in suo C. de restitut. fol. 4. col. 3. & Adrian. quodlibet. 6. arti. 1. illat. 3. D. Couarr. vbi supra d. nu. 9. Simanc. etiam vbi supra n. 28. & Anto. Gom. d. c. 14. de confiscat. bon. n. 3. vers. ex his infertur, vbi cõcedit, titulo lucratiuo bene posse cum bona conscientia alienare, quia nullũ damnũ incurreret donatarius: qđ & probat duobus modis id limitãs Molin. vbi supra, in vers. secundum est. Hoc
80 tamen vltimum de licentia alienandi titulo lucratiuo, quãdo bona sunt confiscata ipso iure, mihi non placet, imò falsum reputo, tùm quia contra ius prohibens hoc casu bona alienari id fit, & quia donat ea, quæ sua nõ sunt, sed fisci, ratione amissi dominij, & in fiscũ trãslati: tum etiam quia licèt donatarius nullum damnum incurrat, donatio tamẽ in fraudem & præiudicium fisci fit, & ideò non valeat, vt omnes tenẽt, nec cum bona conscientia fieri potest, vt ex supra dictis patet: tùm etiam, quia administrator donare non potest, vt in. l. contra iuris. §. fin. cum simil. ff. de pact. & ideò meritò dubitauit de præd. doctrina Simancas vbi supra n. 28. & con-
81 trariũ etiam in donatione tenet Castro vbi supra, & quòd fraus ad damnũ proximi tendẽs sit perniciosa, & peccatum mortale, nisi circa minima versetur, te-
82 net Caieta. in summa, verb. fraus.† Bene verũ est, quòd si delinquens huiusmodi bona sua post commissum à se delictum alienet titulo gratioso, puta donationis min⁹ peccat, quàm si titulo oneroso alienaret, puta per venditionem, quia hoc secũdo casu vendit ea, quę sua nõ sunt, & emptorem grauat, vt prædiximus: ita tenet expressè Medin. vbi supra. nihilominus tamen in primo casu peccat donando, vt affirmat Medina, & nos quoque resoluimus supra cõtra Ant. Gom.

Infertur etiam ex eisdem, minus rectè
83 dixisse Siluest. vbi supra, licitam esse hac in specie alienationem, si emptori reuelatum sit, conditionem rei ita esse: hoc namq; eadem ratione iudicio meo procedere nõ potest, nã etsi respectu emptoris nullum detur ea in specie dãnum, siue præiudicium, quia scienti & consentienti non fit fraus, neque dolus, vt in reg. iuris, filco tamen ex hac alienatione damnũ aut fraus fit, tametsi emptori reueletur conditio rei. Fit præterea contra ius prohibitorium, idcircò minimè ego delinquentem huiusmodi sic alienãtem immunem iudicarem à peccato mortali & restitutione, si haberet vnde aliàs restituere posset: nisi delictũ occultum esset, atq; ideo in iudicio non deductũ, cùm ante sententiã pœna etiam ipso iure incursa non debeatur in conscientia, iuxta receptissimam sententiã supra per nos adductam.

Sunt

84 Sunt tamen casus, in quibus etiam quando pro delicto sunt bona cõficata ipso iure, licitum tamen est delinquentibus bona sua alienare. Primus & principalis est ex causa necessaria, nẽpè pro alimentis & alijs ad necessariã vitæ sustentationẽ, & pro aduocatis & scripturis ad eum pertinentibus, & pro sui defensione, pro his nanq; rectè alienare potest, nec poterunt in eam causam alienata à fisco vẽdicari: arg. l. alienationis. ff. famil. herisc und. l. peto. §. prædium ff. de legat. 2. & eorum quæ tradit Bart. in d. l. post contractum, nu. 12. & latè D. Mol. de Hispan. primog. lib. 1. c. 10. n. 20. ita Siluest. Ant. Gom. & Couar. vbi sup. vbi dicit æquiorem & veriorẽ esse hanc sententiam, & Petrus Dueñas in d. reg. 226. limitatione 3. Bosius in sua pract. crimin. in titu. de alien. bon. & ante eos
85 Salicet. in d. l. siquis post hanc, n. 9. C. de bon. damnat.† Pro quo est etiam bonus tex. in. l. fin. C. de ord. cognitio. ex quo tex. dixit Bart. in tractat. aliment. nu. 4. ⁊ quando aliquis nõ habet vnde se alat, nisi venderet rem, quæ est sequestrata, potest eam vendere pro alimẽtis, & alijs sumptibus arbitrio iudicis, qué sequitur D. Ant. de Padilla. in auth. res quæ, n. 83.
86 C. cõmunia de legat. † Sic etiã res, quæ subiacẽt restitutioni, & quæ prohibentur alienari, possunt pro sumptibus alimentorum alienari; hæc est communis opin. secũdùm Bart. id auth. res quę n. 9. C. cõmunia de legat. vbi Ant. de Padilla n. 78. cum seqq. contra glos. ibi hãc sententiã probat, ac magis cõmunem esse profitetur, plures authores allegans eam sequentes, & D. Molin. de Hispan. primog. lib. 4. c. 6. n. 8. & 22. addẽtes, vt pro alenda nuru grauati etiã valeat fideicõ-
87 missum cuerti: † vnde & bona maiorat⁹ possunt alienari, vt possessor alatur, & ad cætera, de quibus in d. authẽ. res quę, cuius decisio in bonis etiam maioratus
88 procedit, cùm hæc veluti fideicõmisso subiecta censeãtur, † ac proinde nedum in casu dotis, seu donationis propter nuptias, sed in alimentis maioratus possessori ac eius liberis præstãdis, seu in illo hostibus redimendo, & in dote pro filia moniali præstanda, & in omnibus casibus, ad quos scribentes d. auth. extendunt, procedit, nisi contrariũ à maioratus institutore specificè dispositum sit, vt resoluunt latissimè Palat. Rub. in repet. rubricę de donat. inter vir. & vxo. §. 16. nu. 1. & n. 11. cum seqq. & Roderic. Suarez in. l. quoniam in prioribus, in. 2. limitatione ad. l. Regiã n. 11. Ant. Gom. in l. 40. Taur. n. 86. Grego. Lop. in l. 24. glos. fi. tit. 9. p. 6. D. Couar. lib. 3. variarũ resol. c. 6. n. 10. & lib. 2. c. 16. n. 9. & Ant. de Padilla dicens cõmunem in d. auth. res quæ, nu. 53. & 79. & hęc est crebrior scribentium sententia, secũdùm D. Mol. lib. 4. de Hispan. primog. c. 6. nu. 17. qui præd. refert. Sed nihilominus receptissima consuetudo totius Hispaniæ est, ⁊ tex. in d. auth. res quæ, non habeat locũ in rebus maioratus, secũdùm Arias Pinel. in. l. 1. in 3. p. num. 102. C. de bon. maternis. id quod, rectè considerata natura & conseruatione ac perpetuitate maioratuum Hispanorum, secluſa facultate Regia, expressè probauit D. Molina vbi supra d. cap. 6. num. 19. cum seqq. nisi ad prædicta efficienda maioratus institutor astrictus esset tempore mortis, secus aliàs, etiam si verisimile esset, quod si viueret, ea soluisset, eaque ratione Regias facultates ad id efficiendum rarò & non nisi ex magna causa concedendas esse, cum maioratuum institutorum voluntati aduersentur, quos verisimile est potius ipsorum maioratuum conseruationi, quam possessorum necessitatibus consulere voluisse: quòd si ex aliqua causa concedendę sunt, illud præsertim curandum est secundùm ipsum, ne ex illis ad bonorum maioratus alienationem perueneri valeat: quam sententiam libentiùs probo, vt pote veriorem, & voluntati defunctorum proximiorem quàm communem cõtrariam, cùm sciam etiam Bald. in capitul. 1. §. donare, numer. 2. versicul. oppono de authen. res quæ, qui feud. dare poss. tenuisse, dict. authenticam non habere locum in expressa prohibitione, sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

solùm in tacita, in qua tantùm loquitur, cuius opinionem sequuntur alij quos refert Ant. de Pad. vbi supra n. 53. Cótra hunc primum casum de quo agimus, tenet Andr. Alciat. in d. l post contractum, nume. 19. arbitratus in eo alienationem non valere, quia non potuit reus dominium transferre, quod nó habebat. l. Iulianus. §. 1. vers. patris tamé. ff. ad Macedon. sed reus hoc casu amittit dominium bonorum suorũ, vt est prædictum, igitur non tenet alienatio.

Sed nihilominus potest communis sententia præcedens ab hac difficultate defendi, si consideremus, quòd idem ius à quo sublatum est dominium bonorũ, atque administratio eorundem reo sic delinquẽti, & in fiscum translatũ, hunc casũ specialem excepisse verisimile sit, vel ipsa ratione naturali ac sũma æquitate id postulante, prout potuit, & excepit in similibus speciebus supra dictis: quare rectè licuit Doctoribus communem tenentibus ad nostram hanc speciem idem trahere: & sic valida erit hoc casu alienatio: sed ne quid nimis alienetur, quam oportet & necessarium sit, aut fraudulenter alienetur, consulo, vt cum licentia iudicis hæc alienatio fiat pro securitate, & ampliori cautela emptorum: iudex autem tenetur eam concedere, cùm alimenta & defensio sint de iure naturali, quod præualet positiuo, vt in. §. sed naturalia quidẽ iura, cum simil. instituta de iur. natur. gent. & ciuil.

89 Secundus casus est, in quo valida est alienatio à delinquente facta, etiam vbi pœna siue confiscatio ipso iure incurritur, quando delinquens esset aliàs soluendo pro dáno dato, secũdùm Siluest. vbi supra.

90 Tertius casus est, quando delictum esset ita occultum, vt nullomodo probari posset, quia tunc sic delinquens alienare posset, & titulo oneroso & lucratiuo, secũdùm Siluest. vbi supr. & Ant. Gom. d. c. 14. nu. 3.

91 Quibus adde, quòd fiscus nó tenetur ad soluenda debita ab ipso debitore cótracta post cómissum delictũ, sed ea tantùm, quæ tempore criminis perpetrati ipse delinquẽs cótraxerat. l. 1. §. an bona. & ibi Bart. ff. de iur. fisc. latè Guillerm. Benedict. in cap. Rainuntius, verbo, & vxorem. n. 850. de testam. quẽ refert & sequitur D. Couar. vbi supra num. 9. sed & reliqua circa præsentem materiá videnda sunt per DD. in suis locis: superiora tamen præcipua & in praxi sæpè cótingentia sunt, ideò ipsa deduximus. Ex superioribus iam deducitur, promotum ad beneficium incompatibile non posse resignare primũ, quia vacauit ipso iure: ita Hoxeda in tract. de incópatib. benefi. p. 1. c. 13. n. 2. & hæc est cómunis opinio nunc recepta in pract. vt non possit resignare in fauorem, secund. Flamin. Paris. lib. 3. de resig. benef. q. 1. n. 50. qui eã latè probat n. seqq. & n. 58. quòd taliter priuati, tenẽtur in foro cósciẽtiæ dimittere beneficia, & si de facto detinent, tenẽtur ad restitutionem fructũ perceptorum in foro poli, vt est cómunis opin. in vtroq; secũdùm ipsum ibi.

92 Postremò illud non prætereundum duxi, quòd licèt clericus homicida no sit priuatus ipso iure beneficio quod habebat; collatio tamen beneficij de nouo ei facta, qui tempore collationis est irregularis ac Sacerdotiorum incapax, ipso iure est nulla, per tex. optimum in c. dudum, el 1. de elect. & in c. cum in cunctis. §. vltim. de elect. nullumque ius tribuit in beneficio, imò tenetur hic beneficiũ dimittere, & fructus à se perceptos in animę iudicio restituere, quippe qui nullo titulo & iure beneficium acquisierit, secundùm Dynum in reg. 1. de reg. iur. in. 6. Innocẽt. in. dict. c. cum nostris, de concess. præb. Millis in repertor. verb. irregularis, vt homicida, sequitur Felin. in c. 2. nume. 4. circa fin. in vers. considera in tanta varietate, &c. de rescrip. Nauar. in man. Latin. c. 27. n. 249. vers. 6. Lambert. Paul. Paris. & Rebuf. eosq; referens & sequens D. Couar. in reg. peccatum. 2. part. relect. §. 8. n. 6. vers. ad idem, de reg. iur. in. 6. & in cap. alma mater. 1. p. relect. §. 7. n. 1. de sententia excommunicat. in 6. est communis, vt plures allegans testatur nouissimè Flamin. Paris. de resign. benef. libr. 4. q. 3. n. 32. cum seqq. Cùm enim beneficia Ecclesiastica præcipuè dentur propter officium. c. cùm secundùm. de præb. c. vltimo de rescrip. in 6. c. concesso. 12. q. 2. c. generaliter. 16. q. 1. notat glos. in c. vlt. de officio Vicarij, irregularis autẽ suspensus est ab officij exequutione, cuius causa beneficiũ datur: ergo meritò & collatio beneficij ei facta, sit nulla: qua ratione idẽ dicẽdũ est in collatione beneficij facta excómunicato, vt etiã sit nulla ipso iure: tex. singularis in c. Apostolicis, de cleric. excómunicato minist. per quẽ tex. hęc est cómunis opinio, vt testatur Ioann. Staphil. de literis gratię & iust. fol. 8a. col. 2. quam communem latissimè probat latè ad partes agens Selua de beneficio. 3. p. q. 4. per totam, volu. 15. tractat. & pluribus exornat D. Couar. in d. cap. alma mater 1. p. §. 7. per
94 totum. † Sed si à Papa fiat collatio beneficij, præcedente absolutione illius à quibusuis excommunicationis & suspensionis, &c. vt communiter de stylo curiæ fit, per illam clausulam, Teq; absoluentes, &c. valebit collatio præd. facta illi, qui erat excómunicatus maiori, vel suspensus, quoniam per d. clausulam absoluitur à Papa ad effectum dũtaxat præsentium consequendũ, non quoad alia: ita Petrus Rebuf. in praxi benef. in forma & declaratione nouæ prouision. super clausula, Teq; absoluẽtes, &c. nu. 2. cum seqq. Collatio tamen irregulari facta, etiamsi fuerit apposita præd. clausula, Absoluentes te à censuris, & à quibuscunq; excommunicationibus, non valet, vt respondit Nauar. consi. 66. nu. 1. de sententia excommunic. quia Papa nó videtur absoluere ab irregularitate, nisi id exprimat: idem Nauarr. in manual. cap. 72. nu. 254. refert & sequitur vtrumque Flaminius Paris. vbi supra nu. 40. & 41. & nu. 59 cum sequentibus idem quod dictum est in excommunicato, probat cum communi in suspẽso.
95 † Sic etiã clericus periurus beneficio Ecclesiastico priuandus est per sentẽtiam, non tamen est ipso iure priuatus, text. optimus in cap. querelam. de iureiurando. vbi glos. & Doctores, est magis communis sententia secund. Flaminiũ Paris. de resign. benef. lib. 4. q. 3. nu. 12.

96 Quia non merẽtur regere Ecclesias, qui sunt crimine periurij irreti, vt ibidem probatur, glos. etiam in c. illud. de excess. prælatorum. & in cap. quicunq;. 6. quæstio. 1. Abb. & alij in cap. 2. de rescrip. vbi Felin. num. 2. cum seqq. Dec. 2. & 3. Rip. numer. 13. fatentur hanc esse communem opinionem, & Ioan. Selua in tractat. de iur. iur. quæsti. vltim. & in tractat. de benef. 3. p. quæst. 2. numer. 20. cum seqq. volu. 15. tractat. diuers. doct. Bernard. Diaz de Lug. in pract. crim. Canonica cap. 86. & alios allegans D. Couarr. in c. quamuis pactum. 1. parte. §. 7. nu. 3. de pact. in 6. aduersus Rebuf. tenentem, periurum priuatum esse ipso iure beneficijs Ecclesiasticis, quæ tempore periurij obtinebat: sed vera & cómunis sententia est in contrariũ, quam prædiximus, nempè periurum non esse ipso iure priuatum beneficio, sed priuãdũ per sententiã; † & nihilominus collatio beneficij periuro facta, est nulla ipso iure, vt probant Abb. & DD. in d. c. querelam. Aufrerius in decis. capellæ Tolos. q. 17. Dec. in c. dilecti. numer. 2. de exceptio. refert alios Felin. in d. c. 2. de rescript. nume. 4. quamuis ipse contrarium velit, & Nicol. Millis verb. periurus. per tex. optimũ inc. accedens de accusat. est cómunis secund. Flaminiũ
98 Paris. vbi supr. n. 10. & 11. † Hoc tũ verũ est & procedit, quoties quis esset per sentẽtiã declaratus periurus, & posteà fieret ei collatio, & non aliàs, quia ante sentẽtiã facta collatio, esset valida, secũdùm Federic. de Sen. conf. 50. Card. & Felin. in d. c. querelam. Rebuf. in tractat. de pacif. poss. n. 121. sequitur alios referẽs, Couar. vbi supra, existimans, collationẽ beneficij periuro factã, nullam esse ipso iure, † quando infamia hæc ex periurio
99 notoria sit, non aliàs, prout contingit esse per sententiam, quia manifestum & sententia æquiparantur, vt in l. emptorẽ, in princip. ff. de actio. emp. † Item &
100 secundò cum collatio beneficij per iuro facta fuerit authoritate literarũ Apostoli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stolicarum ad beneficia, secundùm Calderin. consi. 20. tit. de præb. & consi. 4. de accusat. Felin. in d c. 2. col. 3. nu. 5. de rescrip. & in c. inquisitionis, col. 2. n. 8. de accusat. & Rebuf. vbi supra n. 222. siue infamia fictiuris, siue facti, secũdùm Couar. vbi supra nu. 3. in fine.

SVMMARIVM.

1 *Volũtariũ bifariàm dicitur, vnomodo directe, quia intentum, alio modo per accidens:*
2 *Casus est causa ageus præter intentionẽ: sicq; casualia simpliciter secundùm illam rationem nihil habent culpæ.*
3 *Ille qui non remouet ea, ex quibus sequitur homicidium, si debeat remouere, erit quodãmodo homicida voluntarius.*
4 *Deformatio est triplex, merè volũtaria merè casualis, & mixta, & quæ sit vnaquæq; earũ.*
5 *Dans operã rei illicitæ, si ex huiusmodi actione fuerit homicidiũ casuale subsequutum ex culpa sufficiẽter directa ad illud, irregularis fit siue adhibuerit diligentiã, quàm potuit, ne sequeretur siue nõ: quæ distinctio quoad peccatũ nõ procedit, sed tãtùm quoad irregularitatem, vt in num 6. & allegãtur iura quibus probetur in nu. 20.*
7 *Irregularis est ille qui dabat operã rei illicitæ, nẽpè rixãdo cũ alio, & cõsãguineus illi⁹ interfecit eũ, cũ quo rixabatur nullo præcedente cõsilio rixantis, imò cõtra eius prohibitionẽ.*
8 *Limitatur, si clericus nõ fuerit in culpa rixãdo, quia tũc factũ aliorũ nõ est ei imputãdum.*
9 *Homicidium subsequutum in casu nu. 7. quo ad poenã exteriorem ordinariã non imputatur rixanti, sed tantùm quoad arbitrariam, nec quoad aliquam si ille nõ dedit causam rixæ, nec fuit in culpa, vt in nu. seqq.*
11 *In ciuilibus, ad hoc vt ex culpa præcedenti obligetur quis ad casum, requiritur quòd culpa illa ad casum ordinata fuerit.*
Impeditus non excusatur, nisi probet se talem adhibuisse diligentiam, quod nisi fuisset impeditus, impleuisset nu. 11.
12 *Culpa ordinata ad casũ tũc dicitur, quando illa culpa fuit causa proxima ipsi⁹, sec⁹ si remota.*
13 *In criminalibus ex sola datione operæ rei illicitæ consideratur id, quod in consequentiam venit, & sic casu.*
14 *Homicidiũ ex puro & mero casu accidẽs cessante animo occidẽdi, & nulla culpa interueniẽte, nullã poenã meretur, & n. 15. casus in praxi contingens in proposito refertur.*
16 *Irregularis quis non fit propter solum homicidium, nisi culpa vel voluntas præcedat.*
17 *Qui omnino excusatur à peccato homicidij, excusabitur etiã à poena irregularitatis.*
18 *Ad irregularitatem incurrendam per homicidium, vel deformationem ex opere illicito casu subsequutum, requiritur quòd causa illiciti operis sit propinqua.*
19 *Causa propinqua est illa, quæ damnum dat, non accedente alia extrinseca causa.*
21 *C. tua nos. de homicid. intellectus.*
22 *Clericus in minoribus ordinibus cõstitutus beneficiũ Ecclesiasticũ habens, irregularis est, si ex chirurgiæ officio cui operã dat, aliquis moriatur, etiã absq; eius culpa: hoc tũ est intelligẽdũ, quoties ægrot⁹ moritur ex causa alicuius adustionis, vel incisionis à chirurgo illata, aliàs secus: vt in nu. 23. secus etiam in laico, aut clerico in minoribus beneficium Ecclesiasticum obtinente, vt in nu. 24.*
25 *Monachus aut clericus exercens medici artẽ, si peritus est, & absque eius culpa, casu infirmus moriatur, non erit irregularis.*
26 *Medici & phisici si nihil ex contingentibus omittãt, sicq; cõsciẽtiã nõ habeãt læsam alicuius culpæ, quia eã artem absq; culpæ suspicione exercuerint, bene possũt iure ad ordines sacros promoueri: quatuor tã aut quinq; debẽt ad hoc cõcurrere, de quibus in nu. 27. sed quis est hic? & laudabimus eum, vt in nu. 28.*
28 *Medicus nõ tenetur semper & cõtinuò adesse ægroto, nisi ipse propter maximum ægritudinis periculum custodia indigeret, tũc enim tenetur medicus vel præsens esse, vel admonere, vt diligenter custodiatur.*
29 *Chirurgus laicus peritissimus, prohibitus tã à iudice ad tẽpus vti suo officio aliqua ex causa, quæ non respiceret imperitiã artis, sed poenã aliũde inflictã, si non obstante prohibitione huiusmodi, eodẽ officio vtatur, atq; ob aliquã incisionem perfectissimè factã, culpa ægroti mors sequuta sit, non erit ob hoc irregularis.*
30 *Custos infirmi, vel alius faciens aliquid, quo ipse citius moriatur, vel ne amplius cruciẽtur mortis tormentis, si propter id citius moriatur, irregularis erit, tam ipse, quam consulens, iubens aut rogans, etiam medicus; secus si id fiat bona fide, vt hic.*
31 *Custodes infirmi eũ in lectulo mouẽtes, vt vel aptius ei cibu ministrent, vel qui citius taceat & inde moriatur, an et quãdo fiãt irregularis.*
32 *Confessarius, qui dum reum ad patibulum committeretur, & casu iumentum quo ille vehebatur, pepulit, non est irregularis.*
33 *Custos infirmi non bene illum custodiens, quare ipse infirmus ex phrenesi se proiecit, & mortuus est, an & quando sit irregularis.*
34 *Homicida reputatur, qui vulneratũ ad mortẽ nouo ictu, vel alio modo ad mortẽ accelerat.*
35 *Extrahens sagittã, aut aliud telum corpori alicuius infixum, cum nõ sit medicus, vel chirurgus, vt citius moriatur, vel si ex hoc ipse vulneratus moriatur celerius quam aliàs moreretur, irregularis est, aliàs non: idem in iubente, & rogante, & consulente.*
36 *C. Sicut ex literarum. de homicid. intellectus.*
37 *Ad irregularitatem incurrendam in casu d. c. sicut, est necessarium quod foetus sit animatus: hodie idem si non sit animatus.*
38 *Foetus si masculus sit, dicitur animatus die quadragesimo à conceptione: fœmineus verò die 80. ab ipso conceptu.*
39 *Adulter, cuius ob causam maritus suã vxorẽ occidit, an sit irregularis & n. 42.*
40 *Marito à lege datur facultas impunè occidẽdi vxorem & adulterũ in crimine adulterij deprehensos.*
41 *Homicidiũ casuale tũc demũ ad irregularitatẽ imputãdũ est danti operã rei illicitæ, quãdo actus ille ordinatus est sua propria natura ad mortis læsionẽ, vel ad homicidiũ, aut quoties homicidiũ illud procedit ab illo actu illicito per se quidẽ, & necessario, nõ per accidẽs, aut saltem vbi illicitum illud opus per se volitũ genere suo est periculosum, aut saltem sæpe in de mors sequitur, aut frequenter.*
43 *Clericus adulter occidens inuasorẽ cum moderamine inculpatæ tutelæ, an sit irregularis.*
44 *Aggrediẽs aliquid illicite, quod est causa vt aliũ occideret, propter sui defẽsionẽ necessariã, nõ solum peccat id agẽdo, sed etiã est homicida, quãdo opus illud illicitũ erat quædã via ad homicidium perpetrandum.*
45 *Euẽtus ex aliquo sequuti opere minimè quidẽ ab operãte præcogitati, sed præter eius intentionem contingentes imputantur operanti, si illi euentus per se & necessariò sequuntur ex priori opere, aut saltem vt in pluribus ex illo eueniunt & euenire solent.*
46 *Plures vbi reperiũtur inpugna, in qua aliqui fũt interfecti & mutilati, & ne scitur à quibus, an oũs, vel qui cẽsẽantur irregulares, cũ n. seq.*
48 *Qui in rixa, vel prælio interfuit addisse ad rixã, vel prælium, licèt inde nõnihil animi suorũ parti, & nõnihil timoris aduersæ redderetur, nõ fũt irregulares, nisi verbis pacẽ, animo verò et facto rixã suadeãt: & c. vt in n. 49.*
50 *Clericus præsãs opẽ oppressis, vel obsessis iniustè & adiuuãs eos, qui repellũt iniuriam, prõiciendo lapides, & huiusmodi, nõ est irregularis, dũmodò ipse neminem occiderit.*
51 *Si vnus ex pluribus percussus mortem obijt, & non constat ex quo vulnere mortuus fuerit, an omnes sint irregulares: remissiuè.*
52 *Clericus absque irregularitatis nota & poena potest interesse bello iusto, & hortari milites ad pugnã & n. 52. quomodo hoc intelligatur.*
53 *Clericus an possit bellũ gerẽtib⁹ arma portare.*
54 *Clericus in sacris cõstitutus nõ erit irregularis si pugnauerit in bello iusto, & neminẽ occiderit, aut mutilauerit, etiã si in eo cõflictu fuerint plures occisi, aut membris mutilati. Idẽ est si ipse percutiat, vel vulneret, si clarũ est quod ex tali percussione non fuit sequuta mors, vel mutilatio: licèt alij inpugnãtes illa per alios sint mortui, vt in nu. 55. & n. 56. quid si clericus adhortetur ad victoriã generaliter, & percutiat multos proprijs manib⁹, & efficiat vt cõmilitones ei opẽ et hortatu multos occidãt, an sit irregularis.*
57 *Clericus in minorib⁹ cõstitutus potest absq; peccato in bello iusto propria pugnare manu sicut laicus, neq; ex hoc esse irregularis, dũmodò alios quẽ non occideret neque membro mutilaret.*
58 *Clericus in necessitatis articulo nõ peccat arma sumẽdo in bello: vbi dupliciter distinguitur articulus necessitatis. & nu 59. an tũc sit irregularis, si aliquẽ occidat, vel mutilet.*
60 *Irregularis nõ est, qui mortẽ aliter vitare non valẽs, suũ occidit vel mutilat inuasorẽ: & posset statim post huiusmodi occisionẽ ministrare: misi aliũ interficeret pro defensione proximi, vel pro rebus saluãdis, vel vbi necessitas nõ fuisset ineuitabilis, vt latè in n. 61*
62 *Irregulares an sint, qui ex licentia & permissione sũmi Pontificis in bello iusto pugnarent propria manu, & aliquem, vel aliquos occiderent: cum nu. seqq.*
65 *Papa an possit clericis cõcedere licentiã, vt in bello propria pugnent manu, & alios occidãt.*
66 *Quicunque pugnauerit in bello iniusto & in eo auxilium & opem dederit, si inde sequuta*

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit mors, aut membri mutilatio, erit proculdubio irregularis.

67 *Irregulares sunt existentes in bello iusto ex parte se defendentium, si occidant vel mutilent, nisi in casu, quo aliter euadere non possunt, alij verò, qui non occidunt, neque mutilant, nõ sunt irregulares, licèt ibi multi occidantur, etiam si percutiant aliquos, non tamen lethaliter, qui deinde occidantur ab alijs: & quid si animo deformandi percutiat, & ex percussione sequatur deformatio culpa percußi, vel medici. n. 71. quod tũ limitatur n. 75. nisi in morte culpã cõtraxerit.*

68 *Tex. in c. significasti, el 2. de homici. intellect'.*

69 *Excõmunicatus est, qui cùm posset, noluit obuiare manifesto facinori percussionis in clericum commisso.*

70 *Irregularis nõ est, qui iuste aliquẽ percussit, & nõ occidit, licèt alias sine ipsi' culpa occidatur.*

72 *Imperitia medici aut incuria parentũ in medẽdo vulnere filij, an excuset percutiẽtẽ illicitè.*

73 *C. Exhibita. de homicid. intellectus.*

74 *Irregularis nemo constituitur ex animo occidendi, etiam deliberato, & cum insidijs, si non occidit, neque deformauit.*

76 *Clericus ministrans ballistã, ensem, lanceam, vel alia arma in conflictu pugnantibus, an & quando sit irregularis, cum nu. seqq.*

80 *Irregulares & homicidæ reputãtur detrudẽtes homines in carcerẽ ita arctũ, quod incarcerati non viuunt vltra sex vel octo mẽses, propter arctationẽ carceris, & nu. 81. hoc esse contra prælatos detrudentes clericos in gabiam, vbi verisimile est eos intra paucos dies morituros.*

82 *Irregularis est qui domui suæ alit aut custodit ferã aliquã bestiã, vt leonẽ, elephãtẽ, aut vrsum, vel canẽ, si sua culpa aliquẽ deformet, puta soluẽdo, vel habẽdo soluta præd. animalia secus aliàs: nisi in via vel alio loco publico habeat ea, etiã ligata, vt in n. 83.*

84 *Clericus venans, aut ballistas exercens, si aliquem casu occiderit, an & quando sit irregularis & n. 85. & 87. & 88. & 89.*

86 *Clericus etiam licitè venans, si tũ id faciat tẽpore, quo diuinis interesse tenetur, peccat.*

90 *An & quãdo quis teneatur ad dãni restitutionem in foro exteriori & conscientiæ ex culpa lata & leui & leuissima.*

91 *Clericus percutiens non lethaliter asportãtem rẽ Ecclesiæ, ex qua percussione ille fugere nõ potuit, & ob id occisus fuit, est irregularis.*

92 *An idẽ sit dicendum in eo, qui latronẽres suas asportantem percussit, &c.*

93 *Irregularis an sit, qui misit lapidẽ in aliũ & is à lapide fugiẽs, ac demũ procidẽs in alterũ lapidem caput offendens, culpa medici vel cõsanguineorũ eũ curantium mortem obierit.*

94 *Clericus introducens meretricem per tectum in domum suam, si decidens ipsa moriatur, vel abortiat, an sit irregularis?*

95 *Clericus mittens puerum ad equitandũ equum, vel ad flumẽ, monẽs vt ab eo caueret, & tũ submersus est, an sit irregularis, & nu. 96.*

97 *Irregularis est, qui ad seditionẽ & arma pulsauerit campanam, si inde fuerit ex prælio inito aut pugna sequuta mors.*

98 *Idem est, in eo, qui cãpanã pulsauerit in signũ quod aliquis est furca suspẽdẽdus, aut á ministris iustitiæ iugulãd': sed cõtrariũ est veri'.*

99 *Irregularis non est, qui ligna aut stramenta dederit ad comburendum hæreticum iam mortuum, secus aliàs.*

100 *Irregularis an & quãdo sit pulsãs cãpanas illicitè, si inde sequatur mors alicuius &, nu. 101. & 102.*

103 *Clericus dãs operã rei bellicæ, licèt imprudens & nescies, aliũ præter suã intẽtionẽ occidat, est irregularis. Itẽ & is qui torneamẽta atq; alia pugnæ simulacra, quæ clericis ob periculũ homicidij ex suo genere interdicta sũt, exercet.*

104 *C. Quantæ, de sentent. excõmunica. intellectus.*

105 *Defendere iure Pontificio quis tenetur alterũ ab iniuria, si cõmode possit, alioqui erit reus cõmissi criminis: & quãdo dicatur id cõmode facere posse, nu. 106. non tamen tenetur id gratis agere & ideo potest iuste pro eo pretium accipere, vt in nu. 107.*

108 *Defendere omittens proximos, cum posset, etsi grauiter peccet non tamen tenebitur ad damni illati restitutionem.*

109 *Vicinus sciens latrones intrare in domum vicini, & cum posset obuiare, non fecit, peccat, non tamẽ tenetur ad restitutionem.*

110 *Is, qui ex officio tenetur delictis obuiare, vt est princeps, vel prætor, si cũ posset, nõ fecit, peccat, & tenetur ad restitutionẽ & n. 113. secus verò inpriuatis, licèt peccẽt, vt in n. 114.*

111 *Famulus, qui custos est domus, vel ex qua latro exijt ad furandum, vel quam adit ad furandum, similiter tenetur.*

112 *Habens potestatem publicam, aut priuatã iure familiæ inpercussorem clerici, si cum posset impedire, nõ fecit, remanet excõmunicatus: idem*

idẽ erit in eo, qui dolosè desinit obuiare percutienti clericum, cùm posset: vt in numer. 113.

115 *Medicus omittens curare infirmum, & diues alere pauperem, qui tamen ex hoc moriantur, non ex hoc sunt irregulares.*

116 *Priuatus omittẽs dolosè defensionem proximi, cum desiderio mortis eius, cùm posset eum liberare, est irregularis.*

117 *Irregularis est, qui aduertit aliquem à liberando alium ab iniusta deformatione.*

118 *Irregularis nemo est ex sola complacẽtia quòd deformetur alius.*

Homicida mentalis tantùm nisi actu homo interficiatur, non fit irregularis. dict. nume. 118.

Mandans aut consulens amico, vt alium interficiat, si ab hoc ille occidatur, erit irregularis. d. n. 118.

119 *Dans operam rei illicitæ, tunc demum ex homicidio inde sequuto fit irregularis, cùm nõ adhibuit omnem diligentiam, quam potuit & debuit.*

120 *Clericus, qui contra prohibitionem equitaret, si puerum equi im, ultro occideret absque eius culpa, an sit irregularis. & nu. seq.*

122 *Monachus Minor peccans equitando nõ fit, irregularis, si mula eius, aliàs mãsueta, puerum occidat absque ipsius culpa, nisi frænum de facili frangi potuit, vel si propter eius imperitiam vel impotentiam equus lasciuisset, vel si non præuidit quæ debuit, vt in nu. 123.*

124 *Cap. Continebatur, & c. lator de homicid. intellectus & concordia.*

125 *Ludus palestræ (hoc est lucha) licitus est etiã clericis.*

126 *Ludi exercendi vires causa introducti liciti sunt & nu. 127. quando clericis, saltem in sacris constitutis, liceant.*

128 *Ludens, vsus defensione & natura ludi, si alterum occiderit, ne victus euadat, de homicidio nõ tenebitur, nisi ludus esset impellendo alium, vt solet contingere con los que burlan con armas, o luchan, quia tunc punitur arbitrariè, vt in nume. 129.*

130 *Occidẽs amicum omnino sine culpa, quia gessit actum licitum in loco soluto, & in forma soluta, ad nihilum tenetur, & tũc liber etiam erit à damnis pecuniarijs, quæ inde sequuta sunt vxori & filijs occisi: secus si aliqua culpa interceßerit, vt in num 131.*

132 *Percutiens aliquem cum spingarda papiro ejecto tempore carnispriuij, tenetur vt hic.*

133 *Diffidantes se ad dandam vnum ictum, vel occidendum, debent condemnari ad emendam erga regem, aut aliud damnum, sed nõ vnus erga alium, quia scienti & volenti nõ fit iniuria.*

134 *De poenis pugnantium per duellum, deq; eorum patrimis & dominis temporalibus duellum permittentibus, remissione.*

135 *Irregularis an & quando sit qui in ludo palestræ & alio licito alterum occidit, & nu. 139.*

136 *Irregularis an sit reficiens tecta, aut lapidem in aliquem locum iaciens, si aliquem præter intentionem occidat, vel deformet i*

137 *Irregularis an sit currens equum, si alium ideò occidat vel mutilet.*

138 *Irregularis an sit, qui in proprio nemore vel alieno venans, merè casualiter hominem occiderit.*

140 *Culpa leuissima nõ sufficit ad irregularitatem incurrendam, sed tantùm grauis vel leuis, & nume. 141. quando incurratur ex culpa consistente in omittẽdo: vide etiã de primo, nu. 142.*

143 *Ludens data opera socium interficiens, vel vulnerans, lege Aquilia, & poenal. Corneliæ tenetur.*

144 *Ludens licitè, alterum ex assistentibus occidens quando teneatur, & quãdo nõ, & nu. seq.*

146 *Lapidãdi vsus inter pueros, siue ludus prohibitus est: nihilominus propter tolerãtiam excusat á poena ordinaria homicidij, quo ad poenam temporalem secus quoad æternam, cum n. seqq. Idem in alio ludo prohibito, sed vsitato n. 149.*

150 *Ludus pilæ vel barræ, si inde fractura membri sequatur, an & quando imputetur frangenti?*

151 *Ludus proijciendi lapides ad vires corporis & industriam experiendas, nõ vere ad nocendum, licitus est. & quid si ex eo homicidiũ sequatur.*

152 *Ludentes aleæ vel chartis, si inter se contendant & iurgentur super ludo, & vnus alterum vulneret vel occidat, punitur, & erit*

Universidad de Deusto
Biblioteca

erit irregularis occidens, vel deformans, vt in nu. 153.

154 *Conficiens illicitè chartas ad ludendum, nõ erit in prad. specie irregularis.*

155 *Artifex ex ferro furtim sublato ensem faciens, non erit irregularis, si emens ab eo ensem, hominem occiderit.*

156 *Lusores offendentes susceptorem eorum, hoc est altablagero, an & qua poena puniantur.*

157 *Magister nimis castigans discipulum, an & quando fiat irregularis cum num. seqq.*

158 *Magistris licèt leuis castigatio permissa sit, non tamen excessiua.*

159 *Dormiens suffocans infantem, an irregularis sit? cum nu. seqq.*

160 *Mittens puerum ad puteum, aut ad flumẽ, vbi suffocatur, & qui fugiens ictum vnius, propellit in alterum, qui ex hoc deformatur, est irregularis.*

161 *Parentes filios suos tenellos casu nocte in lecto suffocantes, quando sint culpabiles, & quãdo non.*

162 *Aboriri faciens mulierem prægnantẽ, quando sit irregularis, & quando non.*

163 *Clericus præsens vindictæ sanguinis, an sit irregularis?*

164 *Irregularis non est, qui sciens tractari de alicuius deformatione illicita, ei non significat, quamuis peccet mortaliter, si neque dicto, nec facto adiuuet.*

165 *Clericus mercans illicitè, & casu aliquem occidens, vel ludens ludo ei interdicto, an sit irregularis?*

166 *Irregularis an sit, qui vt pecora aliena de suo agro pelleret, lapidem proiiciens, puerum interfecit.*

167 *Clericus, qui pro ædificatione Ecclesiæ vel domus vocauit aliquẽ in adiutorium, qui casu interijt ruens cum aliquo ligno, an sit irregularis.*

168 *Phlebotomãs causa medicinæ, nõ tenetur in aliquo, nec est irregularis, si infirmus decesit, si erat peritus in arte, & adhibuit diligentiam debitam, &c. vt hic.*

169 *Homicidium actu commissum absque voluntate & culpa, an committenti imputetur, quoad ordines susceptos?*

170 *Homicidium commissum per iudicem aut iusticiæ ministros, est casuale ac proinde dispẽsari valet ab eo, qui facultatẽ habet dispẽsandi super irregularitate contracta ex homicidio casuali.*

171 *Irregularis an in dubio quis iudicari valeat? optima resolutio num. seqq.*

172 *Irregularitas iure tantùm humano Pontificio statuta est.*

CAPVT. VI:

De Homicidio casuali.

1 ACTVRI De homicidio casuali, videamus prius, quod dicatur voluntarium, & quod casuale. Pro cuius intelligentia recolendum est, bifariàm quid dici volũtarium. Vno modo directè, quia intentum: & hoc simpliciter nuncupatur voluntarium, de quo hic non est agendum. Alio modo contingit esse voluntarium per accidens, quia nõ impeditur, & hoc est medium inter simpliciter volũtarium, ac simpliciter casuale. Casuale simpliciter, vbi nihil est voluntarij, secundùm
2 Aristotil. 2. phisicorum. † vbi quòd casus est causa agens prẽter intentionem, sicque casualia simpliciter secundùm illam rationẽ, nihil secũ afferunt culpæ; quia ea quę casualia sunt, simpliciter loquendo, non sunt intenta nec voluntaria, & quia omne peccatum est volũtarium, secundùm D. Augustin. contra Faustum, consequitur, quòd casualia in quantum hùiusmodi, non sunt peccata; hæc autẽ alius simpliciter casualia per accidens effici possunt voluntaria, & nihilominus ob carentiam directæ
3 intentionis dicuntur casualia. † Vnde ille, qui non remouet ea, ex quibus sequitur homicidium, si debeat remouere, erit quodammodo homicida voluntarius, secundùm S. Thom. 2. 2. quęst. 64. art. 8.
4 † vel clariùs, vt ex eodem colligitur, q deformatio est triplex, merè volũtaria, merè casualis, & mixta; merè volũtaria est deformatio intenta, seu volita in se, iustè, vel iniustè, qualis est quã quis intẽdit facere iustè vel iniustè, per se vel per alium

aliũ, iubẽdo, cõsulendo, aut cooperãdo, vel iuuando testimonio vel patrocinio, ferro, veneno, aut alijs modis, aut deducẽdo ad locum vbi deformetur, aut procurando, vt faciat aliquid, ob quod deformetur, merè casualis est, non intenta aut volita in se, nec in causa ad eã sufficienter ordinata, qualis est mors quam infert fulmen eo loco illi, qui sine talis deformationis præuisione, ad eũ iuit, vel missus fuit; illa enim nec est volita in se, nec in causa ad illam sufficienter ordinata: mixta est, quæ non intẽta vel volita in se, sed sic in causa sufficiẽter in illam ordinata; qualis est facta à seruo iusso palo cædere alium citra deformationẽ, & testificatio in causa sanguinis volentis deformationem: ita ex Diuo Thom. vbi supra deducit Nauar. in man. Latin. c. 27. nu. 199. & 220. cum seqq. de quibus casualibus erit nũc agẽdum in hoc cap. quoad materiam irregularitatis.

His sic breuiter præhabitis, ad cognoscendũ an ex homicidio casuali cõtrahatur irregularitatis, neẽne? semper præoculis habenda est communis illa ac receptissima regula, ità distinguens:
5 † Dans operam rei illicitę, si ex huiusmodi actione fuerit homicidiũ casuale subsequutum (intellige ex culpa sufficienter directa ad illud, vt infra nu. 18. dicemus) irregularis fit, siue adhibuerit diligentiam, quam potuit, ne sequeretur, siue non: si verò dederit operam rei licitę, tunc demum fit irregularis, cùm non adhibuit eam diligentiam, quam potuit & debuit adhibere, aliàs secus: hanc regulam bimembrem profitẽtur, docent, atque sequuntur communiter oẽs interpretes, tàm Theologi, quam Canonistæ, pręcipuè Caieta. post sanct. Tho. d. artic. 8. Siluest. verbo homicidium. 2. col. 1. numer. 2. Dominic. à Sot. lib. 5. de iustitia & iur. quæstio. 1. artic. 9. Nicol. Plou. in tractat. de irregu. nu. 10. volumi. 16. tractat. diuer. doctr. Beatus Antonin. Archiepiscopus Florentin. in eod. tract. de irregul. c. 2. nu. 20. eodem volumi. 16. tractat. diuer. doct. Gonsal. à Villadieg. in eod. titul. de irregul. c. de percussore. col. 2. glos. in c. sicut dignũ. §. vltim. verbo consilium. & in cap. cõtinebatur, de homicid. & ibi cõmuniter DD. testatur communem decis. Pedemont. 104. num. 6. eandem distinctionẽ sequitur & testatur communẽ D. Couar. in Clemen. si furiosus. de homicid. 2. p. relect. §. 4. nume. 2. sequitur & latè probat Nauar. vbi supra d. cap. 27. num.
6 220. & 221. † non tamen secundùm supra dictos, procedit hęc distinctio quoad peccatum, sed tantùm quoad irregularitatem, ille siquidem, qui dat operam rei illicitæ, si adhibuit diligẽtiam quam debuit & potuit, ne homicidiũ casuale sequeretur, & nihilominus casu id contigerit, erit reus illius actus illiciti, cui dabat operam, non tamen homicidij: nec quo ad peccatum erit homicidij reus, qui dederit operam rei licitæ, etsi aliquam absque dolo culpam habuerit, tenetur tamẽ pœnitere, iuxta glos. Abb. Anan. & Felin. in cap. presbyterum. de homicid. & in c. vlt. 15. q. 1.

In foro autem exteriori etiamsi dem operam rei illicitæ, & inde sequatur homicidium præter meam voluntatem,
7 † puta si me rixante cum aliquo, frater meus eum interficiat, nullo præcedente cõsilio meo, vel tractatu, imò cõtra meã prohibitionem, licèt incurram irregularitatem iuxta præd. communem distinctionem, quia mea culpa præcedit casum, per. l. 1. §. cum arietes. ff. si quadrup. paupe. fecisse, dicatur. l. quoniam multa. C. ad l. Iul. de vi publica. & in c. de cætero. de homicid. & præd. culpa fuit ordinata ad casum, & proxima delicto homicidij, quo casu incurritur irregularitas, vt infra latiùs docebimus, & in terminis huius speciei ita tenent omnes communiter DD. per tex. ibi à contrario sensu, in cap. Petrus. de homicid. & Gundisalu. de Villadieg. de irregula. c. de percussore, col. 8. Marian. Socin. in cap. ad audientiam, num. 50. de homicid. Curt. Senior consi. 61. colu. 2. D. Couar. in d. Clemen. si furiosus, de homicid. 2. p. relect. §. 2. num. 8. vbi eam esse communem

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem profitetur, & decis. Pedemont. 104.num.4.Nauarr.in man. Latin. cap. 27.num. 227. & Petrus Plaça in epitho. de delict.lib.1.cap. 15. nu 7.Petrus Surdus consi.12.nume.59. quia tunc ex illo opere illicito in id aliquo modo ordi-
8 nato sequuta est mors, † Quo fit, vt si clericus nó fuit in culpa faciendo rixã, factum aliorum non est imputandum illi, quia non dabat operam rei illicitę. Abb.in d.c. Petrus. sentit Plaça vbi supra, nisi prohibere potuit parentes, vel amicos,& non prohibuit,quia tunc erit irregularis;secus si prohibuit quantum potuit,secundùm Hostiens.in d.cap. ad audiętiam de homicid. sequitur Siluest. in summa, verbo homicidium. 2. nu. 2. addens,quòd si huiusmodi interfectores non fuissent parentes,vel amici clerici, sed inimici occisi superuenientes, non imputabitur clerico homicidium,secũdum Hostiens. vbi supra, & Abb. in d. cap.Petrus,nume.1.& maior pars interpretum contra Villadieg. secúdùm Plaçam vbi supra d.numer.7. versic. cæterum.

9 Nihilominus tamen etsi irregularitatem incurram in casibus, quibus eam incurri prediximus, prędicto homicidium mihi quoad pœnã exteriorem minimè imputabitur: ita tenet glos.in terminis in cap.fit.23.quæst.1. in verbo volétes, quam sequitur Bald. in d. l. data opera, num.63.C.de his qui accus.non poss. & Felin. alios allegans, & pluribus modis limitans in d.c. Petrus,nu. 2. cum seqq. de homicid.Hippolyt.in.l.si in rixa,nu. 30.ff.ad l.Cornel.de sicar. Anto. Gom. 3.tom.cap.3.de homicid. nu.47. D.Couarr.vbi supra.& decis.Pedemont. quæ supra,statim in princip.

Hæc tamen sententia glos.in d. cap. vltimo & sequacium,vel debet intelligi procedere vbi quis non dedit causam rixæ, neque fuit in culpa,quia alter fuit pugnæ aut contentionis aggressor, & sic ipse non dabat operam rei illicitæ, sed iustè rixabatur pro sui defensione, vt declarant Couarr.& decis.Pedemon. & Plaça vbi supra,quo casu nec irregularitas incurritur, iuxta prędict. communem distinctionem,& argu.tex. in dict. Cleme.si furiosus. † Vel procedit etiam
10 si loquatur in eo, qui dederit causam rixæ,& sic in aggressore quoad pœnam ordinariam delicti, quæ præd. casu imponi non debet propter casum, sed extraordinaria & arbitraria, propter culpam præcedentem, in quo etiam lata culpa & leuis criminaliter punitur: ita Bart.in.l.1.§.1.colum.1.ff.si quis testam. lib.esse iuss.fuer.& ibi Alex. in addit.ad eund.Bart.Ancharr.in. c.presbyterum, de homicid.Felin.in d.c.Petrus.Thom. Gram.decis.17.num.4.& latè Benedict. Capra in suis singul.& tracta.reg. 78.n. 40.& seqq.Bossius in practic. crim. tit. de homicid.num.67.cum seqq.Couarr. & decis. Pedemont. vbi supr. & Plaça etiam vbi supra nu.6.

11 Quinimò & in ciuilibus, vt ex culpa præcedenti obligetur quis ad casum,requiritur quòd culpa illa ad casum ordinata fuerit.l.non omne. ff. de statulib. l. is qui.ff.de actio.& oblig.c.quia diuersitatem,de concess.præb.Bart.in.l.2.§.fi. ff.si quis caut. & in l.si vt certo. §. interdum.ff.cómodat.Aymon.Crauet.cons. 8.num.29.decisio Pedemont.114. num. 1.& latè Petrus Surdus consi. 12. nume. 20.& præterea q casus eueniat propter culpá,qui alias non euenisset,secus aliàs: ita expressè Paul.Castr. per tex. ibi in l. fina.§.si ea conditione. ff.ad.l. Rhod.de iactu.& inquit Alex. post Guillerm. de Cugno,& Bart.quos citat cons.74. nu. 6.versi.quartò confirmatur, volum. 6. quòd allegans aliquem teneri de casu propter culpam commissam, articulare & probare debet,quòd ille contigit solùm propter culpam, nec potuisse aliter contingere, nisi culpa intercessisset: sequitur plurimos allegans Petrus Surd. d.cons.12.num.20.& 64.vbi nume. 66. cum seqq. limitat, quando culpa est in faciendo commissa, dando operam rei illicitæ, veluti contra formam vel legé contractus,vel domino inuito,quia tũc etiamsi culpa nõ fuerit ordinata ad casum,tenetur quis de eo, vt ibi latè probat.

bat.Similiter impeditus non excusatur, nisi probet se talem adhibuisse diligentiam,quod nisi fuisset impeditus,impleuisset id,ad quòd tenebatur.l.qui commeatus.vbi Bart.ff.de re milit.Bart.in.l. 2.§. quod diximus.ff. si quis cautio. & ibi Bald.Angel.& Alex.nume. 6.& Ias. num.4.dicit communem Socin.consil. 170.num.12.vol.2. sequitur Matth.de Affict.decis.29.num. 1. Dec.in cap.ex ratione,num.16.de appellat.Crauet.cós. 151.numer.22. & consi.179.Menoch.de arbit.iud.casu.118.num.7.& casu. 153.n. 15.Decius cons.104.nume.3. dicunt cómunè alios referétes n.9.Boer.decis.40. num.4.& Vantius in titulo de nullit.ex defectu iurisd. ord.num. 166.in fi.versi. erit.& Petrus Surd.consi.12.num.21.& tunc dicitur culpa ordinata ad casum, quando principaliter respicit illum casum.l.penul.in fine.ff.de iur.dot.l.fi.§.fi. ff.quæ in fraud.cred.l.etiam.§.1.ff. solut. matrim.quæ iura ad hoc citat Dec. in cap.quæ in Ecclesiarum,colu.penult.
12 nume.30.de constitut.Crauetta consili. 247.num.7.† vbi quòd tunc etiam dicitur culpa ordinata ad casum, quãdo illa culpa fuit causa proxima ipsius; secus si remota, prout sentit Bellamera cós.22. col.2.circa med.versi. & quia mandatũ tunc etiam dicitur culpa ordinata ad casum, quando sine ea casus non eue-
13 nisset,vt est prædictum, & per Surdum vbi supra numer. 64. † In criminalibus autem ex sola actione operæ rei illicitæ considerat ur id quod in consequẽtiam venit, & sic casu, propter principium illicitum:ita Ias.in.l.siquis neq; causam. nu.24. ff. si cert. pet. quem refert & sequitur Hippolyt. in rubrica C.de raptu virginum.num.78.per tex.in.l. qui saccum.ff.de furt. & in.l. quoniam multa. C.ad leg. Iul. de vi pub. sequitur etiam decis.Pedemont.vbi supra nume. 8. vbi quòd hæc fallentia congruè sumi potest ex tex.in l. qui occidit. §. in hac. ff. ad leg.Aquil.in quo fit mentio de occasione, quæ propterea denotat causam in modo,secundùm Angel. consi.63. n. 4.præsertim quando talis effectus consueuerat sequi ex tali occasione, vt sentit Socin.consi.157.num.21.post Angel. & Ioan.And.quos citat. Quare meritò quòd pœna arbitraria puniri debeat in prędicta specie ille,qui incepit rixam, & sic dabat operam rei illicitæ, ex homicidio prædicto casu inde sequuto præ-
14 ter eius voluntatem,vt prædiximus. † Si tamẽ animus occidendi cessaret,& prętereà nulla culpa interueniret, sed ex puro & mero casu homicidium accideret,nulla pœna est imponẽda, secũdùm Bossium vbi supra nume.66.fol.270. & optimè Nauarr.in cap.fin. 14. quæstio. 6.nu. 17. & 18. prout iam in praxi con-
15 stitui per prædicta, † rixantibus duobus cum ensibus euaginatis,& cùm videret rixã frater vnius ex rixantibus occurrere incepit cum ense euaginato in fauorem fratris rixantis, & antequam ad rixam accederet, in via exinanitus in terram corruit, ac mortuus fuit in cõtinenti. Dubitatũ fuit,an de huiusmodi homicidio teneretur rixans cum fratre huius defuncti,aut aliqua pœna, saltim arbitraria,esset plectẽd⁹? Respõdi nulla, per prędicta,quia hoc homicidiũ puro
16 & mero casu accidit. † Sic etiam non fit quis irregularis propter solum homicidium, nisi culpa vel voluntas præcedat,vt tenet Nicolaus Plou. vbi supr. nempè in tractat.de irregular.nume.17. dicens notari in 50. distinctione, si, qui prioris.& in cap. ex literis, de homicid.
17 & in cæua,de cleric. ęgrotante. † nam. qui omnino excusatur à peccato homicidij,etiam excusabitur à pœna irregularitatis prouenięt̃is ex homicidio priuato.c. ad audientiam,de homicid. & in specie ita tenet Paludan.in 4.sententiarum dist.35.quæst.1.art.4. Alfons.à Castr.lib.2.de pot.leg.pœn.cap. 14. versic. prima principalis conclusio. & in versi. 2.propositio.quos sequitur D. Couarr. vbi supra d.§.4.nu.9.

Quinimò quoad irregularitatem incurrendam per homicidium vel deformationẽm ex opere illicito casu subsequutum requiritur, quòd causa illiciti operis sit propinqua homicidio,vt in c.

tua.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tua. & in c. suscepimus. de homicid. & cap. fin. de homic. in 6. quia non sufficit quòd sequatur ex illicito, nisi sit causa eius propinqua, & illa culpa dirigatur sufficienter ad illud: vt cum Ancharra. & Franc. in dict. cap. fin. de homicid. lib. 6. tenet & probat Nauarr. in d. man. Latin. cap. 27. num. 220. sicq; non sufficit quòd causa illa sit remota: argum. text. in cap. de occidendis. 23. quæst. 5. & glo. in cap. de cætero. de homicid. quæ est communiter recepta secundùm Couar. vbi supra dict. §. 4. n. 9. vers. hinc etiam, &c. & tenet idem Nauarr. vbi supra n. 219. vbi exemplificat in omni armorum
19 fabricatione; † & probat Salon de iustitia & iur. in 2. 2. D. Thom. quæst. 64. artic. 8. controuersia. 1. in. 4. & 5. conclus. & latiùs atque meliùs colum. 1241. cum seqq. Causa enim propinqua est illa; quæ damnum dat, non accedente alia extrinseca causa. l. qui domum. ff. locat. notat Abb. in cap. discretionem, de eo qui cognouit contang. vxo. suæ, quæ quidem causa dicitur aliter immediata; secund. Dec. in auth. præterea num. 12. C. vnd. vir & vxor. & alios allegantem Couarr. vbi supra, vbi tandem resoluit, quòd ad culpam, quæ sufficit ad irregularitatem cõstituendam, non est semper necessaria causa immediata aut propinqua, sed sufficit alia, modò sit non admodum, vel omnino remota, arbitrio boni viri, debet tamen esse sufficienter ordinata, siue directa ad illud, vt rectè docet Nauar. d. nume. 220. vbi quòd arbitrio boni viri terminandum relinquitur, quid dicatur sufficienter directum.

20 Redeamus modò ad regulam communem supra adductam, circa eius primam partem, quę habet, dãtem operam rei illicitæ, si inde subsequatur casu homicidium, irregularem esse, quãuis adhibuerit diligentiam sibi possibilem, ne sequeretur: quæ quidem regula probatur in quampluribus iuris decisionibus, & præcipuè in cap. tua nos. in princip. de homicid. & in cap. sicut, & in cap. dilectus, & in cap. ex literis, & in c. significasti. & in cap. presbyterum. cod. titu. de homicid. quæ iura ad hoc inducunt Couarr. & Nauarr. vbi supra num. 221. & tenet glos. in cap. de his clericis pro quibus, glos. 1. 50. distinct. & alibi sæpissimè, & communiter Canonistæ. glos. etiam in c. sicut dignum. §. fi. glo. magna ibi: Si verò dabat operam illicitæ rei. de homicid. quæ glos. est magistra & communiter approbata secũdùm decis. Pedemont. 104. num. 6. tametsi Dominic. à Soto vbi supra d. artic. 9. in vers. in tertia autẽ, dicat, hanc regulam in iure nõ haberi, sed quòd eius interpretes illam inferunt ex contrario sensu; sed eum mordet in hoc Nauarr. dict. nume. 221. dicens, quòd nimis audacter hoc videtur dixisse Soto contra omnes Canonistas, imò & Theologos. † Ex qua cõmuni reg. infertur primò, non bene intellexisse tex. in dict. cap. tua nos. Soto vbi supra, in vers. sed & casus, dum opinatur, quòd ibi monachus, qui vtendo
21 chirurgia ob solam pietatẽ curauit mulierem quãdam à gutturis tumore, & vt chirurgus cum ferro tumorem aperuit, ex quo mulier exponens se vento cõtra præceptum eius, moritur, non est irregularis; secus si ob lucrum id fecit, à cõtrario sensu, ille namq; tex. potius probat contrarium in vtroque casu: cùm enim ibi monachus exercendo alienum officium sibi vetitum peccasset, & sic dabat operã rei illicitæ, vt patet in tex. ibi: Licèt ipse monachus multũ deliquerit, officium alienum vsurpando, quod sibi minimè congruebat: & in. c. sentẽtiam sanguinis, ne clerici, vel monach. meritò vt irregularis fiat ex illa morte præter eius intentionem sequuta, cùm tamen præcesserit causa propinqua directa atque ordinata ad mortem, nempè apertio tumoris monacho prohibita; quod apertè concluditur ex illo text. in vers. si tamen, dum probat, necessariam fuisse ibi dispensationem ad hoc vt posset Sacerdotale officium exercere, etiam si ob solam pietatem curasset, & non ob cupiditatem; imò ob hoc, & quia peritus erat in officio chirurgiæ, omnemq; quam debuit adhibuit diligentiã, inquit rex.

rex. Non est ille adeò reprobandus ex eo quod per culpam mulieris contra consilium monachi accidit, quòd non post satisfactionem condignam cùm eo misericorditer agi possit, vt diuina officia valeat celebrare, quanuis alioqui interdicenda esset ei sacerdotalis ordinis exequutio de rigore. Ibi itaq; supradictæ iustæ causæ inducunt, vt ex æquitate dispensetur cum illo, acta pœnitentia, quibus deficientibus, nullo modo dispẽsandum esset: & ita rectius sentiunt ibidem
25 Ioan. Andr. Abb. Anan. & Felin. vtroq; casu illum esse irregularem, quanuis in primo faciliùs dispẽsetur cum eo, quàm in secundo, hoc est in elicito à contrario sensu, quos refert & sequitur cõtra Sot. Nauar. vbi supra, nu. 221. à quo non dis-
26 sentiunt Siluest. in summa, verb. homicidium. 2 nu. 7. & Couar. d. §. 4. nu. 3. licet
22 non ita expressè declarent. † Vnde est, vt clericus in minoribus ordinibus constitutus beneficium ecclesiasticũ habẽs, irregularis sit, si ex chirurgię officio, cui operam dat, aliquis moriatur, etiam absque eius culpa, vt notat Abb. in d. c. tua nos, col. pen. & fina. & Paul. Paris. cons. 96. col. vlt. lib. 4. quos refert & sequitur D. Couar. vbi supra d. nu. 3. & tenet Siluest. verb. homicidium. 2. n. 7. in fi. Idem
23 in clerico (intellige in sacris) tenet Nicolaus Plou. de irregul. nu. 6. † Addit tamẽ Couar. vbi supra, hoc esse intelligẽdum, vt patet in tex. quoties ęgrotus moritur ex causa alicuius adustionis, vel incisionis à chirurgo illatæ, nam si chirurgus nullam adustionem, nec incisionem fecerit, sed ab alio vulneratus, vel alioqui ægrotus moriatur absque culpa chirurgi, vel si à chirurgo adustus aut incisus, non ex occasione adustionis, aut incisionis, sed ex ipsa graui ac læthali ęgritudine mortem obierit, nulla contrahitur
24 irregularitas ex supradictis: quod probo & sequitur ad literam Plaça in epithom. de delict. lib. 1. capit. 26. numer. 4. quanuis Couarr. à quo omnia supradicta desumpsit, non referat.

Quam obrem si laicus, aut clericus in 28 minoribus, nullum tamen obtinens beneficium ecclesiasticũ, chirurgus esset, & iuxta artis peritiam chirurgiæ operã daret, atq; ex aliqua incisione absq; eius culpa ægrotus moreretur, non esset irregularis censendus, vt pote quia operam dedit rei licitæ, alias secus, vt notat Cardin. in d. cap. tua nos. & Marian. Soci. in d. c. ad audientiam. nu. 31. de homicid. & Nicolaus Plou. de irregul. nu. 5. & 6. est cõmunis secundùm Nauar. vbi supra. n. 228. & sequitur D. Couarr. vbi supra. & Plaça nu. 6. † Idem esset, secundùm eosd. Cardin. & Couar. si monachus, aut huius modi clericꝰ exerceret medici artẽ, & peritus esset, namsi absq; eius culpa, casu infirmi moriantur, non erit irregularis, ex eadẽ ratione, quippe quia operam daret
26 rei licitæ: secus atque in d. cap. tua nos. † Medici namque & Phisici si ex contingentibus nihil omiserint, sicq; conscientiam non habeant læsam alicuius culpæ, quia eam artem absque culpæ suspicione exercuerint, bene possunt iure ad ordines sacros promoueri, vt in. c. ad aures. de ætat. & qualit.

27 Quatuor tamen aut quinque debent ad hoc concurrere, secundùm Abb. in d. c. tua nos, & Siluest. vbi supra, nu. 8. & in verb. medicus. nu 8. vbi loquitur etiã in chirurgis, & similiter in verb. homicidiũ 2. n. 9. Primò, q̃ illud officiũ nõ sit ei prohibitũ exercere, sicut religiosis & clericis chirurgia, vt in c. non magnopere. & in c. sentẽtiã sanguinis. ne cleri. vel monach. Secundò, q̃ sit peritus in illa arte. Tertiò, q̃ exhibuerit omnẽ diligẽtiã secũdũ artẽ. Quartò, q̃ infirmũ de his, quę sunt ægritudini cõtraria, informauerit, aliàs teneretur, vt in d. c. ad aures. Quintò, q̃ super his habeat probabilẽ cõscientiã: secus quãdo sunt imperiti, vel negligẽtes, & ex hoc probabiliter credũt, aut dubitant, infirmos perijsse, vel membris esse destitutos, vt in d. c. ad aures. sequitur etiam S. Antonin. de irregular. c. 2. nu. 24. vbi etiã loquitur in chirurgis. Licèt enim medicꝰ nõ teneatur sẽper & cõtinuò adesse ægroto, secũdum Host. Anchar. & DD. in d. c. tua nos. † hoc fallit, ni si ægrotus propter maximum ægritudi

Universidad de Deusto
Biblioteca

uis periculum custodia indigeret, tunc enim tenetur medicus vel prẽsens esse, vel admonere vt diligenter custodiatur, secundùm Hostiẽs. in summa. de ẽtat. & qualit. §. ordo, verb. ex post facto, quem refert & sequitur Rip. in tractat. de peste. par. vltim. §. medicorũ. nu. 48. & Couar. d. §. 4. n. 3. Sed quis est hic, & laudabimus eum? Profectò vllũ medicum adeò iustum ac consummatum & obseruantissimum vix inueniri posse existimo, vt omnibus præd. partibus vigeat ac floreat, etsi maximè artem medicã calluerit, ac proinde temeritatis nota non carebit medicus aut chirurgus, qui se in nullo habere conscientiam læsam affirmare audeat: quare nec ei consulerem, vt absque dispensatione, ad cautelam, ad ordines promoueretur: cum etiã Hostiens. & Goffred. relati à Siluest. vbi supra. 2. loco consuluerint, quòd promouendi abstineant à practica medicinæ, præcipuè chirurgiæ, quæ adustionem, vel incisionem requirit, cùm in nullo debeat vacillare conscientia promouendi. capit. laici. 33. distinction. nec ei ordines cõferrem, aut conferendos præciperem, aut consulerem, si mei muneris id esset, nisi præcedente dispensatione legitima, prout eos denegaui cuidam medico se ordinare volenti, affirmanti nihil de contingentibus omisisse, & omnem diligentiam debitam semper in curandis infirmis adhibuisse, nec in vllo se habere conscientiam læsam, ei namq; non credidi, imò temerarium esse quod dicebat, iudicaui, in nullo nempe errasse, nec sui culpa vel negligentia aliquem decessisse, cùm in famoso & insigni medico illud difficilè posset concurrere, quia vt vulgò dicitur, Beati medici, quorum errores cooperit terra: *& aliquando*
29 *bonus dormitat Homerus.* † Quòd si laicus chirurgus peritissimus prohibitus fortè esset à iudice ad tempus vti chirurgi officio, aliqua ex causa, quæ non respiceret imperitiam artis, sed pœnam aliunde inflictam, qui non obstante hac prohibitione, secretò aut publicè eodẽ vteretur, atque ob aliquam incisionem perfectissimè factam culpa ægroti mors sequuta sit, non erit hic irregularis, quia transgressio hæc illicita præcepti iudicis non pertinet ad culpam homicidij casualis, quia prohibitio facta non fuit propter periculum homicidij, sicut in clerico vel monacho, in d. c. sententiam sanguinis, vt existimat D. Couar. d. §. 4. num. 10. versi. tertiò subsequitur.

Custos etiam infirmi, qui dolo aut notabili culpa, aut contra consilium, siue præceptum vel prohibitionem medici, vel absque eius mandato, præbet, aut facit aliquid, quo infirmus citiùs moriatur, vel ne ampliùs crucietur mortis tormentis, si propter id citius moriatur, irregularis erit, tam ipse qui fecit, quàm qui consuluit, iusit aut rogauit, etiam medicus: secus si id fiat bona fide, absque culpa notabili, licet in aliquo errauerit sic faciens, & potest se liberare scrupulo consilio doctorum: quòd si ipsi dubitent, irregularem se esse debet reputare: quia fortè via anhelitus præcluditur, vel apostema rumpitur ex violentia motus, vel suffocatur: secus verò erit, si ex hoc infirmus non citius moriatur, quanuis adhuc id faciens pœnitere debeat de facto. Hæc doctrina colligitur ex omnibus scriptoribus in materia, præcipuè ex Nicolao Plou. vbi supra, numer. 6. & 10. Nauar. d. cap. 27. num. 228. & 229. & D. Couar. plures allegante vbi supra, d. nu. 3. in versi. ex his, & in versi. pari ratione. Petro Plaça de delict. lib. 1. c. 26. nu. 7. Dominic. à Soto lib. 5. de iustit. & iur. art. 9. q. 1. pag. 397. colu. 2. versi. ex hac. † vbi
31 ꝙ infirmorũ custodes, atq; infirmarij infirmũ in lecto mouẽtes, vt vel aptiùs ei cibum ministrent, vel quietiùs iaceat, etiá si mors inde tãtillum acceleraretur, nullam irregularitarem incurrerent, quia dant rei licitæ operam, nisi tam immodica esset negligentia & iactatio illius, vt prudentum iudicio censeretur occisio, atq; adeò mortalis temeritas: id quod cæteri probarunt. † Ridiculosus tamé scrupulus esset confessarij, qui cùm reũ quẽ
32 ad patibulum comitaretur, & casu iumẽtum, quo ille vehebatur, pepulisset, indo crederet

crederet se irregularẽ esse, quòd sua causa properatiùs eum morti obtulisset, secundùm Soto vbi supra. Supra dictam etiã doctrinam tenet sãctus Antonin. in
33 tractat. de irregul. c. 2. num. 15. † addens idem esse in custode infirmi non bene illum custodiente, vnde ipse infirmus exphreneſi se proiecit, & mortuus est: quia si sit culpa lata, & negligentia dissoluta, puta si ipse custos infirmi vel phrenitici, vel furiosi, dimisit eum vt iret in plateam ad ludendum, vel aliàs dat operam rei illicitæ, aut ex nimia crapula vel ebrietate vigilare non potuit, maximè cùm esset deputatus ad custodiam infirmi, nam si certum est quòd ex hac culpa mors sequuta est, talis erit irregularis, aliàs non: & si habeat quis conscientiam scrupulosam, deponat eam ad consilium boni viri. Illud autem de
36 nimia crapula & ebrietate, intelligendum est iuxta latius in proposito à nobis tradita supra. cap. 4. † Adde, quòd ita
34 etiam si vulneratum ad mortem nouo ictu, vel alio modo ad mortem acceleret homicida reputatur, secũdùm sanct. Antonin. vbi supra, numer. 2. post Anchar. quem refert.

35 Idem erit, secundùm Specul. in titulo de dispẽsat. §. iuxta. versi. quid si alius infirmũ. n. 13. in eo, qui cùm non sit medicus, nec chirurgus, sagittam aut aliud telum corpori infixum extraxerit, & in id iubente, rogante aut consulente, vt citius moriatur, vel si ex hoc ipse vulneratus moriatur celerius, quã aliàs moreretur, is namq; irregularis erit censendus, aliàs nõ: & in hoc Speculat. est receptus secundùm Nauar. vbi supra, nu. 229. tenet Nicolaus Plouí vbi supra. d. n. 6. quã sententiã admittit Couar. vbi supra, quẽ sequitur, eo non relato, Plaça d. nu. 7. vbi in extrahendo sagittam aliquã culpam habuerit, quia non seruauit modũ ab huius rei viris peritissimis præscriptũ, vel operam dederit rei sibi illicitę & interdictæ, alioqui inquit non esse omnino veram præd. opinionem. Quæ moderatio in priori casu, nẽpe cum id fit eo animo, vt infixus citiùs moriatur, minimè meo iudicio procedit, nec est necessaria, si ob id citiùs moritur, cùm in hac specie homicidium merè volũtarium dici queat, & per consequens licèt sit casuale, incurritur irregularitas, iuxta tradita per Plaçam vbi supra, cap. 15. numer. 6. Verum est, quòd in ea non loquitur Couar. sed in secũdo casu supra proximè dicto, nempe quoties sagitta extracta fuit absque illa intentione vt citius moreretur, si tamen ex hoc ipse vulneratus moriatur, hoc nãq; casu rectè prędicta eius assertio procedere videtur, quãdo quidem extrahens sagittam, nõ erat peritus in arte, sicq; quia daret operã rei illicitæ, & sibi interdictæ, vel non seruauit modum huic rei præscriptum, ac proinde fuit in culpa proxima & ordinata ad homicidium, quod debuit cogitare.

Secundò ex supradicta communi regula atque distinctione infertur intellectus ad text. in cap. sicut ex literarum, de homicid. vbi illicitè ludens cum fœmina prægnante, censetur irregularis, si hoc lusu casu contigerit fœtus iam animati abortio, tamet si nullam culpam in eo ludo homicidio præstiterit: doctores namque communiter ibi cum text. ideò procedere interpretantur, quia presbyter ille ludens cum muliere prægnante, dabat operam rei illicitæ, quia cum ea contraxerat consuetudinem inhonestam; & ex eo illa asserebat se concepisse, quasi hæc irregularitas minimè contraheretur à fratre vel consanguineo, qui cum fœmina prægnante licité eodem lusisset modo: hic enim communis intellectus verus non videtur, quia irregularitas illa non quidem deducitur à priori culpa ludendi inhonestè cum fœmina, sed à posteriori, quia lusus ille cùm fœmina prægnante periculosus est, saltem frequentissimè occasionem præbet abortioni, & idcirco illicitus & incautus: quare verius videtur, vt etiam si frater aut consanguineus cum fœmina prægnante incautè lusisset, foret irregularis censendus, propter culpam in ipso ludẽdi modo cõmissam, quia operam daret rei illicitæ & prohi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bite,ex eo quòd sit actus ad abortionem periculosus ex se, nec potest absque aliqua culpa contingere,propter periculũ inde verisimile,licèt cum consanguinea rem in honestam minimè haberet,prout aduersus communem opinatur D. Couar.d.§.4.nu.4.versi.secundò,vbi dicit, circa culpam in ludendi modo, necessariò esse committendum boni viri arbitrio : & iterum in numer. 10.versic.5.& in versicul.6.contra communem etiam tenet Plaça lib.1.de delict.cap. 26. num. 8.cõmunis tamen sententia atq; intellectus præd.ad d.c.sicut ex literarũ, circa consanguineos cum fœmina prægnãte, procedere posset,quãdo ludus esset moderatus, atq; sic licitus, quo casu bonus vir nõ arbitrabitur irregularitatẽ esse incursam,cõformatus cũ cõmuni supra d. opinione,quã hoc casu probauit Nauar. vbi supra,nu.236.& Siluest.verb.homicidiũ.2.nu.7.circa fi.& est de mẽte cõmunis:at verò si cõstaret de excessu ludi,ita vt sonet illicitũ illo tẽpore etiã inter cõsanguineos,opinio Couar. verior videtur atque tenenda, cum actus ille tũc sit illicitus, quia dirigitur in euidens periculum abortionis, quanuis inuolitę: tũ etiam quia in ludendo non adhibuit diligentiam quam debuit in præcauendo abortionem: & hæc est mea sententia, submissa tamen iudicio rectius sentientium.

38 Est tamen necessariũ quoad irregularitatẽ incurrendã,quòd fœtus sit animatus,aliàs enim ea nõ incurritur,etiãsi culpa abortũ facientis detur,iuxta cõmunẽ sententiã omniũ supradictorũ,& aliorũ, quã refert Plaça vbi supra,nu.8.versi.cęterũ. Hodie tamẽ sũm° Põtifex Sixtus V. suo ꝓprio motu edito Romę.29.die mẽsis Octobris,ann.1588.declarauit,vt omnes & singulos,qui aliquã potionẽ, vel quid aliud dederint,vel dandum cõsulue rint mulieri pragnanti ad abortum faciendum,eo sequuto,etiam fœtus adhuc inanimati & non formati, sint eo ipso 40 homicidę voluntarij & irregulares, cæterisq; pœnis quibus homicidæ voluntarij plectuntur, imò & seuerius puniuntur.vt ibi.Sed hodie dispositio illius motus proprij, quoad censuras & alias pœnas redacta est ad terminos iuris communis, vt fecit ac declarauit posteà Sanctissim° dominus noster Greg. XIIII.sua bulla,quam vidi & legi . Fœtus autem,si masculus sit, dicitur animatus die quadragesimo à conceptione , fœmineus verò die.80.ab ipso conceptu,iuxta glo. in summa.5.distinctio.DD.communiter in d. capit. sicut, communem testatur Plaça vbi supra,numer.8.alios citans.

39 Tertiò,ex superioribus deducitur,dubiam esse sententiam doctissimi Alfonsi à Castro lib.2.de potest. l. pœn. capit. 14.versicul. hic tamen admoneo lectorem,asserentis,se credere, non esse irregularem sacerdotem, qui polluit per adulterium vxorem , quanuis ob hanc causam maritus eius illam occidat,quia id euenit præter intentionem sacerdotis, & homicidium illud non sequitur per se,& necessariò ex adulterio,sed solùm occasionaliter, & ideò sacerdos ille non est dicendus esse vera causa illius homicidij, cùm non sit cooperatus ad illud,nec de illo præceptum, aut consiliũ, vel fauorem dederit,quinimò quod magis abhorret,est homicidium suę cõsociæ in delicto;quare etsi operam rei illicitæ dederit,non est ei imputandum homicidium quod ipso ignorante contigit per accidens, præcipue cùm multi vbique sint mariti,qui vxores suas viuere sinant, quanuis sciant esse adulteras: ita Castro vbi supra, cuius opinionem probat expressẽ D. Couar. d.§.4. nu.10.versic.3. ad idem traditur exemplum. Hæc tamen opinio mihi ex præcedentibus nunquam placere poterit,cùm enim sacerdos hic committendo adulterium, det operam rei illicitæ, & simul cooperetur delicto vxoris,consequitur, homicidiũ inde casu sequutum,etiã contra voluntatem,imputandum esse eidem quoad irregularitatem, de qua nunc agimus.† Accedit præterea,quòd marito à lege datur facultas impunè occidendi vxorem & adulterum in crimine adulterij deprehensos: argumẽ.l.patri vel matri.ff.ad.l.Iul. de adult. &.l.Gracch°. C.eod.titu.id quod hodie est expressum in nostro regno.in.l.5.titu.20.libr.8.nouæ Coll.Reg.sicque ex adulterio re ipsa deducitur culpa in homicidium sufficienter directa,præmaximè attenta maritorum procliuitate & consuetudine interficiendi adulteros, & suas vxores.De niq; quia iuxta communem omniũ sentẽtiam,de qua supra,definitum extat,vt homicidium casuale contingens ex eo quòd quis dabat operã rei illicitę,irregularitatẽ inducat, etiam si id casu & præter voluntatem & intentionem accederit,& adhibita fuerit diligẽtia,quæ ad id pręcauẽdum adhiberi potuit ac debuit, 42
41 quæ tamen in proposito forsan nõ fuit adhibita. † Postremò contra priorẽ sententiam illa vera doctrina facit , quæ in hac materia prę oculis semper habenda est,nempe homicidiũ casuale tunc demũ ad irregularitatem imputandũ fore danti operam rei illicitæ , quando actus ille est ordinatus sua propria natura ad mortis læsionem, vel ad homicidium, secundùm Socin.in c.ad audientiam.n. 49.de homici.quod voluerunt etiã Ancharr. & Philip.Franc.in.c.fin. de homicid. in 6.& Gonsal.à Villadieg. de irregul.c.de percussor.colum.3. aut quoties homicidium illud procedit ab illo actu illicito per se quidem & necessario, non per accidẽs,secundùm Castrum vbi supra, aut saltem vbi illicitum illud opus per se volitũ genere suo est periculosum,aut saltẽ sæpe inde mors sequitur, aut frequẽter, vt colligitur manifestè ex Dominico à Soto.d.lib.5.de iust.& iur.quæst.1.art.9. versi.hæc autem profectò:quã resolutionem in omnibus supra dictis expressim approbat & sequitur idem Couar.vbi supra,nu.10.versi.ex quibus deducitur:at quãuis priores duo casus præcedẽtis doctrinæ nostrũ non cõtingant,vltimus tamen eũ decidit cõtra eosdẽ Castro &Couar. adulteriũ siquidẽ est opus illicitum per se volitum,& ex natura sua periculosum ad homicidiũ,quia saltem sæpe inde mors sequitur,aut frequenter,vt cõmuniter videmus: ergo irregularitas ex eo contrahitur,ex quo cessant fundamenta cõtrariæ partis:quòd si sacerdos cooperaretur illi homicidio,præceptũ,cõsilium,fauorem aut auxilium præstitisset, iam non esset casuale,sed merè voluntarium,alioq; iure proculdubio esset irregularis.Et postquã hæc ita concepta atque scripta haberem,gauisus sum plurimum inuenisse me huius meæ sententiæ authorem doctiss. Nauar.in d.man.confess.Latin.cap.27.nu. 238. in fine. vbi id expressè tenet in nostra specie contra prędictam priorem opinionem , quanuis authores eiusdem contrarios nostræ nõ referat,inquit tamẽ , eam,quam defendimus,Pium V.probasse cum in sacra Pœnitentiaria id controuerteretur . † Potest tamen inter has duas diuersas opiniones probabilis cõcordia assignari,vt prior procedat in maritis vilibus personis , qui honorem parui pendunt,atque scientes vxores adulterari,id patiuntur, atque earum crimini cõsentiunt, de quibus loqui videtur Castro vbi supra,saltẽ in vno fundamẽto supra relato,præmaximè si lenocinij crimine pretio accepto notentur:in hac enim specie & genere hominũ opus adulterij illicitum,non videtur periculosũ,neq; sufficienter directum in homicidium, imò insolitum & rarò contingens , quanuis aliquando dæmonij suasione , vel ob cessationem muneris iniqui , hi viles commoti adulteros occidant , non tamen hoc videtur esse habendum in cõsideratione,si id accidat quoad præsens propositum,nec enim erat tanta causa id præcauẽdi à principio,sicut in secunda specie statim referenda.Secunda supradicta & nostra contraria sententia procedat in viris grauibus,& qui honoris proprij sunt obseruantissimi,de quibus meritò conijciendum sit,quòd si adulterium vxorũ præscirẽt,adulteros occiderent,tunc namq; indubium videtur, cum adulterium sit proxima causa, & sufficienter directa in homicidium , quòd saltem verisimiliter exinde nimis timendum est subsequi posse, ac proinde præcauendum, ne alias adulter huiusmodi ex homici-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dio vxoris efficiatur irregularis.

43 Ex eisdem rationibus improbanda videtur altera Dominici à Soto sententia vbi supra, in versiculo in primis, asserentis, quòd si clericus in adulterio deprehensus inuaditur, & cum moderamine inculpatæ tutelæ inualorem occidat, quanuis operam daret rei illicitæ, non debet irregularis censeri, quia homicidium illud non est tunc voluntarium: nam quanuis adulterium fuerit voluntarium, non tamen fuit per se causa homicidij, sed vulneratio, quę non fuit voluntaria. Adde tu, quòd se defendendo cum moderamine inculpatæ tutelæ, dabat operam rei licitę, quandoquidem defensio est licita omni iure, & homicidiũ minimè intendebat, quinimo illud abhorrebat: hoc siquidem manifestè corruit ex supra dictis: nec defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ in proposito excusat, quanuis sit licita, & sic in hoc dedisse videbatur operam rei licitæ, quãdoquidem inspecto principio illicito sufficienter directo ad homicidium, in quo principio illicito actualiter deprehenditur dando operam rei nequam, cùm ad arma peruenitur, illa potius censenda est offensio, satis enim prouocatus maritus tunc occiditur: aggressor igitur videtur adulter occidẽs in proposito quoad præsentem materiam incurrendæ irregularitatis, cùm exposuerit se volens probabili periculo ac frequenter contingenti occidendi, vel occidi, imò id in animo habuisse credendum est, atque ideò cum armis in eum finem incessisse, quod cogitare ac pręcauere debuit. Accedit præterea, quòd hic maritus occisus sit pro defensione sui honoris & domus, atque proinde licuisse ei iure fori exterioris adulteros in crimine deprehensos occidisse, vt prædiximus: meritò igitur quòd adulter eum occidens sit irregularis, &
44 homicida: † qui enim illicitè aliquid aggreditur, qđ est causa vt aliũ occideret propter sui necessariam defensionẽ, non solùm peccat id aggrediendo, sed etiã est homicida, secundùm S. Antoni. Archiepiscopum Florent. in 3. p. suæ sũmæ tit. 5. c. 8. §. 1. col. 2. Quod est intelligendũ iuxta mentem Caieta. secundùm Nauar. in man. Lati. c. 15. nu. 7. quando opus illud illicitum, erat quædam via ad homicidiũ perpetrandum, prout in proposito contingit. † Deniq; quia euentus ex aliquo
45 sequuti opere minimè quidem ab operante præcogitati, sed præter eius intentionem contingentes imputantur operanti, si illi euentus per se & necessariò sequuntur ex priori opere, aut saltem vt in pluribus ex illo eueniunt & euenire solent, vt deducitur ex D. Thom. 1. 2. q. 20. art. 5. & est constitutissimũ, secũdùm D. Couar. in Clementi. si furiosus. de homicid. 2. par. §. 4. nu. 10. versi. illud sanè. & ita in nostra specie quòd huiusmodi adulter occidens maritum sit homicida, tenet Nauar. d. c. 15. nu. 7. & quòd sit irregularis, cum eodem Archiepiscopo Florẽt. vbi supra, col. 4. probat indubiè Nauar. in man. Lati. d. c. 27. n. 238. qui tamen Soti tenentis contrarium nõ meminit. Et quanuis sciam opinionẽ Soti aliquibus doctis viris placuisse, mihi tamẽ indoctiori cõtraria, vt dixi, placet magis, & verior lõgè videtur: nisi & in hac specie distinctionem & concordiam, quam in præcedenti tenuimus, hic quoq; probare quis velit, quod meo iudicio nõ erit erroneum, imò rationi & iuri consentaneum, præcipuè cũ Nauar. vbi supra, qui tenuit, præd. adulterum occidentẽ mari tum ad sui necessariam defensionẽ, esse irregularem, eam suæ præfatæ, vt prædiximus, reddat rationem, quia adulteriũ est actus illicitus, & sufficienter directus ad mortem inferendam, attenta maritorum procliuitate & cõsuetudine interficiendi adulteros, & suas vxores: ergo cessãte hac procliuitate & cõsuetudine, prout cessare videtur in viris præd. infamibus, & vilibus criminis participibus, prout supponimus in præd. cõcordia, cessabit & directio ad mortẽ, ac periculũ ipsius, & proinde nõ incurretur irregularitas, si aliud accidat, iuxta mentem Nauar. quæ non explodit dictam concordiam, sed imò potius eam admittit.

46 Quartò ex supra dictis infertur, quòd vbi

vbi plures reperiuntur in pugna, in qua
48 aliqui sunt interfecti, vel mutilati, & nescitur à quibus, omnes censentur irregulares, & qui sunt ex parte iniuriantiũ, & qui sunt ex parte eorũ, quibus fiebat iniuria, si illi erant clerici, & sic illicitè
49 mouerunt arma: ita Rainerius in sua summa. Quod nonnulli intelligunt (vt refert Archid. in c. fi. nu. 3. 23. quæst. fin.) quando clerici erant in culpa, vt patet ex verbis Rainerij, dum dicit, Mouerũt arma, quasi voluntariè, & sine necessitate, nam si se defenderent, vel socios, necessariò, licèt aliquis à defendentibus sit interfectus ex alia parte, reliqui qui non interfecissent, nec interfectores inuasissent, non essent irregulares, licèt voluntatem occidẽdi habuissent, quia lex promotionis factum requirit: vt in c. si quis
50 & in c. fin. 15. quæst. 1. & cum Archid. in hoc transit Florent. de irreg. c. 2. nu. 36. Sed melius est, vt dictum Rainerij indistinctè capiatur, quando quis nescit, se non occidisse vel mutilasse, quia in dubijs debemus tenere tutiorem partem, vt in terminis contra Archid. profitetur Siluest. in sua summa, verb. homicidium. 3. nume. 8. versic. tertium, ibi: Sed melius, quod probo: quoad illos tamen
51 qui sunt ex parte iniuriantium, & sic fuerunt in culpa, res plana est, quia dabant operam rei illicitæ in homicidium directam: quod probat Archi. vbi supra, & in specie Nauar. d. c. 27. nu. 224. cum Innocent. Abb. & cõmuni in. c. fi. de ho
47 micid. † dicens, quòd qui in prælio, vel alia quacunque rixa intersunt illis ex quorum parte sunt iniusta, auxiliando vel fauendo, sunt irregulares, si aliquis in eis deformetur, siue intersint armati, siue inermes, siue deforment, siue non, siue ob id timor inimicis augeatur, siue non: & idem Nauarr. vbi supra. numer. 234. dicens, quòd qui interest pugnæ in iustæ, auxiliando, incitando, aut exhortando suos, aut animos contrarijs immi nuendo, & etiam custodiendo vestimenta, aut sarnicas eorum, qui ad prælian-
dum vel deformandum iniustè proficiscuntur, irregulares fiunt, sequuta ali-
48 cuius deformatione, † non tamen qui interfunt ad dissuadendum prælium, & suadẽdũ pacem, licèt inde non nihil animi suorum parti, & nonnihil timoris aduersę redderetur, secundùm eund. Na
49 uar. d. nu. 224. † Hoc tamen vltimum ego verum intelligerem, nisi verbis pacem, animo verò & facto rixam suadeãt, auxiliando interfectores & deformatores, eorumq; crimini cooperando, tunc enim eum proculdubio irregularem iudicarem, stando veritati potius quã verbis, vt voluit Siluest. in summa, verb. homicidium. 3. nu. 8. versi. quartum, ibi: Modò absit dolus & lata negligentia, secundùm eund. Innocent. & Hostien. Obseruandũ tamen erit, quòd secũdũ Hostien. quem refert Abb. in. c. penul. & vlti. nu.
50 2. de cleric. percuss. † clericus præstans opem oppressis, vel obsessis iniustè, & adiuuans eos, qui repellunt iniuriam, proijciendo lapides, & huiusmodi, dũmodò ipse neminẽ occiderit, non est irregularis: sequitur Siluest. vbi supra, id intelligens, quando quis est certus, se non occidisse, neq; mutilasse. † Quid autẽ sit dicẽdum quoad irregularitatem, si vnus à pluribus percussus mortem obijt, & nõ constat ex quo vulnere mortuus fuerit, agit latè Plaça lib. 1. de delict. capit. 12. per totum, & optimè D. Couarr. in d. Clemen. si furiosus. 2. part. §. 2. nu. 3. cum sequentibus, vbi plures casus & species in hoc distinguit atq; explicat.

52 Clericus autem absq; irregularitatis nota & pœna potest interesse bello iusto, & hortari milites ad pugnam: tex. in c. petitio. de homicid. & ibi glos. verb. remordet. glo. etiã in. c. qđ in dubijs. de pœnis, verb. incitãt. nõ tamẽ pugnare propria manu, aliàs grauiter peccaret, cùm hoc nõ sit ei licitũ, vt in c. clerici. cũ sequẽtib. 23. q. 8. c. ex multa. devoto. eritq; irregularis clericus ibi aliquẽ occidens, vt in cap. cleriucm. 50. dist. Vnde licebit clerico alios hortari ad bellũ, si sit cõtra Rempublicam, aut Ecclesiam, vel Catholicã fidem, nõ tamen arma sumere, vt est prædictum, & probatur in. c. quicũq; in fin. 23. quæst. 8. & ibi glos. & cõstat ex S.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Thom.& ibi Caieta.2.2.quæst.40.artic. 2.tradunt DD.in cap.penul. de homici. Archiepiſcopus Florent. in ſua ſumma 3.par.titul.28.c.2.§.6. & Silueſt.in ſumma,verb.bellum.3. nu.3. & probat latiſſimo ſermone Iacobus Mótaynus in tractat.de armis cleric.ad fi. & ſumma Tabiena verb.irregularitas.3. & Nauar.latè d.c.27.nu.215.& Greg.Lop.in.l.52. in glof.*deuen ir.*per totam,titul. 6.p.1.& ita
53 eſt tenendum,† licet cõtrarium velit Aluar.Pelagius de planct. Eccle.1.part.nu. 48.ſub litera.C.ad fin.dicens ex hoc cõmitti irregularitatem: nec poterit bellũ gerentibus arma portare,vt per eundem Sliueſt. verb homicidium. 3.nu.9.quod eſt intelligendum iuxta tradita per Nauar.vbi ſupra,nu.215. & ſequenti. Illud tamen de exhortatione verum intelligit Hoſtien.in d.c.quod in dubijs. & Henric.in d.c.petitio. atque Silueſt. d.verb. bellum.3.n.3.ad fin.verſ. ſecũdò nec cohortari, quando hęc exhortatio fieret ante belli conflictum,quaſi minimè id liceat in ipſo iuſti belli cõflictu, ſi inde homicidia & mutilationes membrorum ſequantur,à quibus meritò ex d.c.petitio. diſſentit D.Couar.in d.Clemen.ſi furioſus,de homic.2.part.relect.§.3.num.2.in verſi.ſed & id,ibi,Aquibus,vbi rectè d. text.in c.petitio.inducit contra prædictos: tametſi Greg. Lop. vbi ſupra in verſi.& intellige,opinionem cõtrariam Innocent.ſequatur,nihilominus,vt prædixi,opinio Couar.verior mihi videtur, quam viſus eſt tenere Nauar. d. nu. 215. dum indiſtinctè loquitur.

54 Ex quibus fit,vt clericus in ſacris cõſtitutus, cui non licet propria pugnare manu,vt prædiximus,irregularis nõ erit ſi pugnauerit in bello iuſto, ſi neminem occiderit,aut mutilauerit, etiam ſi in eo conflictu fuerint plures occiſi,aut membris mutilati,vt in d.c.petitio.per quem ita tenet Couar.vbi ſupra. d.§.3.num.2.
55 verſi. ſi quidem clericus.† Idem erit etiã ſi ipſe percutiat vel vulneret, ſi clarum eſt quòd ex tali percuſsione non fuit ſequuta mors vel mutilatio, licèt alij in pugna illa per alios ſint mortui,ſecundũ Abb.& Ioa.And.in d.c.petitio. per text. ibi,quos refert Greg.Lop. vbi ſupra, in
56 fin.gloſ. † Quinimò ſi hoc caſu clericus adhortetur ad victoriam generaliter, & percutiat multos proprijs manibus, & efficiat vt commilitones eius ope & hortatu multos occidant, non fit irregularis,ſi per ſe non deformet, quia non dat cauſam propinquam deformandi, cùm non faciat actum ſpeciatim ad deformationem directum, quoad percuſſos ab alijs,& licèt faciat talem quoad percuſſos à ſe,illi tamen non ſunt deformati.ſecus ſi per ſe deformet, vt inquit Nauar. vbi ſupra d.n.215.Nihilominus tamen ſi efficiat vt commilitones eius ope & hortatu multos occidant, cõtrarium verius exiſtimo, imò q̃ huiuſmodi clericus ex hoc efficiatur irregularis, ſi ſpecialiter & directè hoc auxilium ad homicidium vel deformationẽ præſtetur, ſecùs aliàs. Quod primò probo ex traditis per Nauar.vbi ſupra d.num. 233. Secundò,quia dat cauſam propinquam deformandi,& facit actum directum ad deformationẽ, vnde meritò quòd ex eo efficiatur irregularis, vt patet ex præced.Tertiò, ex Silueſt. verb.homicidium.1.num.16. & 17.& communi, quam refert idem Nauar.vbi ſupra,nu.216.cui non ſatisfacit ibi,niſi dicamus ex eodem ibi temperandam ſententiam præd.num. 215.vt non procedat, quando auxilium ab eo præſtatur directè in deformationẽ,ſed quando non intendit directè deformare,vt patet ex verbis eiuſdem auth.Illis, &c. Addo,difficillimè hoc contingere poſſe quin dirigatur in deformationem,ideò cauendum.

57 Clericus in minoribus cõſtitutus poſſet abſq; peccato in bello iuſto propria pugnare manu,ſicut & laic⁹,nec ex hoc eſſet irregularis,dum modò aliquem nõ occideret,nec membro mutilaret, vt ex ſupra dictis patet, & tenet in terminis Couar.vbi ſupra d.nu.2.in verſi.quod ſi eſſet.

58 In neceſsitatis tamen articulo clericus non peccaret arma ſumendo in bello,ſecundùm S.Thom.vbi ſupra,vbi Caieta. optimè

optimè duos caſus diſtinguit,nẽpe quòd articulus neceſsitatis dupliciter contingere poteſt in bello.Primò ſcilicet defenſiuè,vt niſi clerici aliqui pugnent, ciuitas vel exercitus euertetur ab hoſte.Secundò ratione victoriæ, vt niſi clerici aliqui pugnent,non haberetur victoria tunc parata.In primo caſu clerici nõ peccant,imò videtur quòd adhoc teneã 60
tur,præſertim ſi cum infidelibus agitur: in ſecundo autem caſu non videtur communiter licitum,vt ibi bene probat, limitans hoc,quando parta tunc victoria eſſet pax vniuerſalis Eccleſiæ, aut fidei Chriſtianę magna protectio, tunc enim credit Caieta.clericum licitè manu propria pugnãdo illam facere. De prædictis poſt hæc ſcripta latè agit Ludouic. Molin.de iuſtitia & iur.tractat.2.diſputatio.
59 108.per totã. † Dubium tamen eſt, an in priori caſu præd. quo licet clericis propria pugnare manu,ſi aliquem occidant, vel mutilent,fiant ex hoc irregulares? Et Caieta.quidem ibidem partem affirmatiuam tanquam indubiam præmittit,quãdo quidem inquit,nec obſtant quod fiãt & remaneant irregulares:quia irregularitas ſine peccato,& cum merito æternę
61 vitæ incurri poteſt,quia ipſa ſequitur factum : & ante eum tenet D.Thom.2.2 quæſt.64.arti 7.ad 3.dicens,quòd irregularitas conſequitur actum homicidij,etiamſi ſit abſque peccato, vt patet in iudice, qui iuſtè aliquem condemnat ad mortem : & propter hoc clericus etiam ſi ſe defendendo interficiat aliquem,irregularis eſt, quanuis non intendat interficere,ſed ſe ipſum defendere:ſed Silueſt. in ſumma,verb.bellum.3.nu.3. verſi.adde tamen,contrarium expreſſè probat, dicens,quòd ſi neceſsitas eſſet ineuitabilis,clericus huiuſmodi non eſt irregularis,etiamſi occidat,nihil tamen allegat. Quid dicendum ? Ego hos aut hores ſic concilio, vt opinio Caieta. procedat in caſu neceſsitatis euitabilis, opinio verò Silueſt. contraria in caſu neceſsitatis ineuitabilis, vt probat tex.in.c.quia te quaſi obnoxium. 50. diſtinct. & ibi notat gloſ.verb. inde canonice,in fine,ita diſtinguit gloſ.in cap.de his clericis pro quibus.gloſ. 1. 50. diſtinct. addens vt in caſu neceſsitatis euitabilis in ſuſceptis ordinibus toleretur, licèt ad ſuperiores aſcendere non poſsit.gloſ. etiam magiſtra in.c.ſicut dignum.§.fi. gloſ. magna, in verſi.aut neceſsitas,ibi:Si fuerit ineuitabilis.de homicid.

Et quanuis in hoc olim eſſent opiniones, quando diceretur homicidium factum ex neceſsitate ineuitabili,& quando non,vt conſtat ex præd. gloſ. hodie tamen declaratum eſt in d.Clemen.ſi furioſus. in 2.part. de homic. vbi inquit tex.non eſſe irregularem illum, qui mortem aliter vitare non valens,ſuum occidit vel mutilat inuaſorem, vnde poſſet ſtatim poſt huiuſmodi occiſionem minis ſtrare:& licèt gloſ.præd.ponat exẽplum nimis ſtrictè, quando clericus tenebat gladium in manibus ad defendẽdum,pagano irruẽte in eum,doctores tamen latiùs dicunt, ſiue paganus, ſiue quilibet alius aggrediatur clericum, & clericus non valeat aliter euitare mortem, niſi ſuum interficiat aggreſſorem, per text.
in d.Clemen.ſi furioſus. † niſi vbi clericus aliũ interficeret pro defenſione proximi,vel pro rebus ſaluandis,vel vbi neceſsitas non fuiſſet ineuitabilis,quia poterat ſe aliter liberare quàm occidendo, quia in his caſibus incurrit irregularitatem clericus,ſi occidat vel mutilet:ſolũ enim permittitur clerico alium occidere pro euitanda neceſſariò morte propria, non autem pro ſalute alterius,vel pro ſaluandis rebus:ita Abb.nu. 14.& Ioan.de Anan.nu.11.in d.c.ſicut dignum.§.fi.de hom.idẽ Abb.in c.clerici.1.nu.2. cum ſequentibus,de vit.& honeſt.cleri. & Caieta.ſuper S.Thom.d.quæſt.64.arti.7.in reſponſione ad 3.dicens, quòd ſi text. in d.Clemen.vnic.de hom. extitiſſet tempore authoris,nempe S.Thomæ,nõ ſcripſiſſet illud author:& Nauar. in man.Latin.c.27.nu.211.& latiſsimè D.Couar.in d.Clemen.ſi furioſus.3.par.§. vnico, per totum,vbi nu.4.in fi.& nu.5.plures allegans teſtatur eſſe communem opinionẽ quod prædiximus, nempe occidentem

Universidad de Deusto
Biblioteca

alterum ob alterius necessariã defensionem,esse irregularem,tametsi ipse ibi,in versi. ex quibus, cum Fortunio Garsia probabilius esse existimet aduersus communem sententiam,quòd non sit irregularis:& num. 6.in versi.vndecimo,alios plures allegans testatur videri esse receptiorem doctorum sententiam,irregularem esse clericum, vt prædiximus, qui pro necessaria rerum defẽsione hominẽ occiderit, quanuis ipse ibi in versiculo 63
postremo,contrarium probet in his casibus,quibus ea occisio licita sit:sed communes prædictas sententias sequitur & probat contra Fortun. Garci. Nauar.d. c.27.nu.213.& 215.Ille autem dicitur esse in præd.necessitate ineuitabili,qui neque fuga,neque clamore,nec alio modo quàm interficiendo vel deformando, eã 64
euitare potest, &c. secundùm Nauarr. ibi,num.211.Idem defuga tenet Couar. vbi supra.nu.4. resoluens cum cõmuni, quòd clericus, qui poterat morte vitare fugiendo,si omissa fuga,occiderit aggressorem,est irregularis.Intelligẽda tamen est hæc communis sententia secundùm ipsum,si fuga non est periculosa,nã si fuga periculum mortis propriè induceret, non tenetur fugere, vt tenent plures, quos refert & sequitur ibi.

Ex his igitur decidenda venit cõtrarietas Caieta.& Siluest.supra dicta de clericis occidentibus vel deformantibus in bello iusto,in articulo necessitatis, quia si ineuitabilis sit respectu propriæ personæ,& salutis,non fiant irregulares, aliàs secus.

62 Verùm illa quæstio in proposito se nobis offert examinanda, an si Romanus Pontifex alicui prelato vel clerico, aut clericis permitteret siue licentiam concederet pugnandi in bello iusto proprijs manibus sine metu irregularitatis, & in cõflictu belli aliquem occideret, an sint irregulares censendi,necne?Et Abb. quidem in.c.clerici.el 1. nu.5. de vit.& honest.cleric.referens Cald.in c petitio. de homicid.concludit in eã partẽ quòd huiusmodi clerici ob præd.licentiam minimè efficiantur irregulares, etiã si in bello aliquem occiderint, quia irregularitas est de iure positiuo,& ex sola constitutione Ecclesiæ prohibetur clericꝰ pugnare in bello iusto,& quia ipse Papa potest ex iusta causa bellum indicere, præsertim contra infideles, vt in c.omni timore.& in cap. præterea.23.quæst.8.Ergo Papa,qui est super istas constitutiones humanas,vt in c.proposuit. de concess.præb.potest hanc prohibitionem relaxare. † Quinimò ex sola permissione Papæ, vt clericus in bello propria pugnet manu, si is in eo aliquem occiderit, non censebitur irregularis, secundùm omnes,quia id is permisit, qui potest super irregularitate ex homicidio contracta dispensare:ita D.Couar.in d.Clemẽ. si furiosus.2.part.§.3. nu.2. versi.quòd si Romanus: † ex eo tamen quòd Papa dat clericis licentiam, vt intersint bello, nõ videtur licere eis vti armis nisi ad se defendendum,non autem ad occidendum aggrediẽdo etiã paganum, vt cũ Arch. probauit Siluest.in summa,verbo homicidium.3.nu. 9. ibi notandum. 2.Angel. in summa,verb.homicidium.5.nu. 1.

65 Rursus Bald.consi.439. volu.5.incip. ad bellum iustum,nu.3.& 4.tenet cõtrarium,dicens,quòd licet Papa possit dispensare cum homicida in homicidio perpetrato,secus tamen est in perpetrando, quia non potest dare licentiã delinquendi,nec parcere quod nondum est:& licet Papa possit indicere bellum iustum, clericis tamen concedere non potest quòd manu propria hominem occidere possint,sed pro iustitia exequẽda potest gladij potestatem laicis committere. Item potest permittere clericis,quòd in bello iusto dent consilium & auxilium, tam gentium,quàm pecuniarum: quia si potest indicere iustum bellum: ergo potest alia,quæ sunt de iure & natura bellorũ, & sine quibus illa exerceri non possunt: & inquit S.Thom.2.2.quæst.40. arti:2. in resp.ad secundum,quòd Prelati & clerici ex authoritate superioris possũt interesse bellis, nõ quidem vt ipsi propria manu pugnent,sed vt iustè præliantibus spiritualiter suis exhortationibus & absolutionibus,& alijs huiusmodi spiritualibus subueniant.Cardin.etiã in.c.clericum.50.dist.prout eumrefert Præposit. Alexandrin.ibi dicit,quòd Papa nõ possit dispẽsare cum sacerdotibus, quòd ad bella procedant manu propria pugnaturi:& quanuis ipse Præpositus dubitet de hoc,tandem propter authoritatẽ tantorum Patrum trãsit cũ illis,potius authoritate eorum quã ratione.Eand. secundã partẽ sequitur etiã cũ præd. Greg. Lop. in.l.52.tit.6.p. 1. in glos.*deuen ir*, dicens hoc satis probabile videri,cùm Christus iusserit Petro,Conuerte gladiũ tuum in vaginam.Matthæ.c.26.& Ioan.18.

66 Quid tenendum?Ego profectò priorẽ opinionem verioré & tenendã esse existimo,ex fundamẽtis de quibus supra in ea.Nec obstant cõtraria,quia si Papa potest dispensare cum homicida super irregularitate incursa,quod est apud omnes receptissimum,à fortiori poterit antequam ipsa incurratur,cùm sit iuris positiui,& ex constitutione Ecclesiæ,& facilius quid impediatur à principio, quã ex post facto tollatur,vt in.l.patre furioso.cum simil ff.de his,qui sunt sui vel alien.iur.Nec per præd. licentiã pugnãdi in bello iusto à Papa clericis concessam, 67
dare videtur licentiam delinquẽdi, quia pugnare in bello iusto,non est in se delictum:& quanuis clericis id non liceat manibus proprijs, hoc tamen est ex constitutione Ecclesiæ,vt vidimus:ergo sũmus Pontifex ex causa eam prohibitionem tollere potest, permittendo in aliquibus casibus & successibus,quod generaliter à iure est prohibitũ,ac proinde non erit iam tunc delictum,sed permissum,nec dicetur remittere nondum cõmissum, sed potius permittendo, quod potest,præseruare,ne irregularitas incurratur.Quod autem Christus iusserit Petro conuertere gladium suum in vaginam,nõ obstat,quia ex hoc nihil probatur quod contra priorẽ sententiã vrgeat, diuersus enim casus atq, ratio ibi est: & patet,quia illa verba non solũ dicta fuerunt Petro,sed etiã alijs laicis, vt cõstat ex ead.authoritate,dum posteà in ea subijcitur: Nam omnis qui gladiũ accipit, gladio peribit:ita Abb.vbi supra.Præterea illud veteris Testamenti,de quo in c. 1.de cõsecrat.distin.Nõ ædificabis mihi templum,quia vir sanguinis es,loquitur de effusione sanguinis iniusta: Dauid namque proditoriè fecerat interficere Vriam,vt committeret adulterium cum Bersabe eius vxore, & adhuc fortè non fuit pœnitens, quando illa verba fuerunt sibi dicta: nos verò in quæstione ista loquimur de bello iusto:ita Abb.in d.c.clerici.el.1.de vit. & honest. cleri.d. nu.5.quem refert Greg.Lop.vbi supra.

Quòd si bellum sit iniustum,quicunque in eo pugnauerit, auxilium,aut opẽ dederit,si inde sequuta sit mors,aut mẽbri mutilatio,erit proculdubio irregularis:text.in capit. sicut dignum. §. vlti. de homici. vbi notant omnes,Abb. & DD.in d. capit. petitio.Marian. Socin. in d.capit.ad audientiam.nume. 60.Villadieg.de irregula.cap.de homici.colu. 4.D.Couar.in d.Clementi.si furiosus. 2. part.§.3.num.2.vers.quod si bellum.Nauar.in man.c.27.num.224.Quod autem dicatur bellum iustum, & quod iniustũ, agit elegantissimè D. Thom.2.2.quæst. 40.artic.1.& ibi Caieta. † Præterea existentes in bello iusto ex parte se defendentium,si occidant vel mutilent, sunt omnes irregulares,nisi in casu in quo aliter euadere non possunt:alij verò, qui non occidunt,nec mutilant, non sunt irregulares,licèt ibi multi occidantur,& si percutiant aliquos(non tamen læthaliter) qui deinde occidantur ab alijs, non sunt irregulares, secundùm Hostiens.& Innocent.in d.cap.petitio. dum modò non prouocauerint eos, vel nisi percusserint animo occidendi, secundùm Innocẽt.in d.c.significasti.de homicid.sequitur Archi.in d.cap.si. 23.9.fin. numer. 3. ad fin. & Florent. de irregula. capit.2.num.37.&38. Siluest. in summa verb. homicidium.3.numer. 8. Et quod prædiximus, nisi percusserint animo occidendi,&c.probari videtur in d.c.significasti.el.2.de homici.ibi: Et si percussior voluntatem non habuerit occidendi,

à contra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

à contrario sensu: & ita glos. ibi. verb. habuerit, argumentum sumit, quòd voluntas imputetur homicidio, licèt ex suo vulnere mortuus non fuerit, & notat in terminis ibi Innocent.

68 Hæc tamen sententia vera quidem in distinctè non est, etenim licèt quis in bello iusto aliquem percusserit, non tamen mortiferè, licèt animo occidendi id fecerit, & ab alijs sic percussus statim occidatur, irregularis minimè est censendus, vt pote quòd non occiderit, aut deformauerit perse, nec dederit operam rei illicitæ aut iniustæ: ergo iuxta regulas communes non efficitur irregularis. Nec obstat inductio text. in d. cap. significasti, pro contraria parte facta à contrario sensu, is enim sic deductus est contrarius receptissimæ sententiæ, secundùm Couarr. vbi supra. §. 2. numer. 6. Quare vt cum Abb. & Anania in d. capit. significasti, & Marian. Socin. in d. capit. ad audientiam. numer. 45. resoluit Couarr. d. numer. 6. text. in d. capit. significasti, intelligendus est, quoties habens voluntatem occidendi, opem, vel auxilium, aut fauorem occisoribus dederit, iuxta text. ibi: nec ipsius studio, consilio, vel mandato processerint alij contra illum, & in capit. sicut dignum. §. fin. de homicid. & colligitur hic intellectus ex Ioann. Andr. Innocent. Hostiensi, & Henric. in d. capit. significasti. colu. 3. & sic intelligenda est præfata sententia Innocent. Aut procedit eadem opinio Innocent. & sequacium, vbi quis potuit occisum à morte liberare, & noluit, neque liberauit. cap. sicut dignum. §. illi etiam. de homici. vt in specie notat Hostiens. in d. cap. significasti. Quod verum (& rectè) intelligit Couarr. d. §. 2. nu. 7. quoties quis habet potestatem publicam, aut priuatam iure familiæ in ipsum percussorem, † secundùm namque communem omnium sententiam in his casibus locus est excommunicationi contra eum, qui cùm posset, noluit obuiare manifesto facinori percusionis in clericum commisso, vt in c. quantæ. de sententia excommunicationis, in eisdem enim casibus, quibus constat excommunicationē canonis locum habere, in eisdem etiam pœna & vitium irregularitatis constitui potest. propter eandē rationem & authoritatem d. c. sicut dignū. §. illi etiam, & ita meritò Nauarr. in man. Lat. d. c. 27. nu. 223. probat, † non esse irregularem, qui iustè aliquem percutit, & non occidit, licèt ab alijs sine ipsius culpa occidatur, vt in d. c. significasti. el. 2. de homicidio, aut moriatur culpa medici, aut malo regimine, aut morbo superueniente, quia illa mors non est sequuta ex opere illicito.

71 Ampliat superiora Nauar. ibidem nu. 224. in versi. nec etiam, vt procedant, etiam si qui iustè bellum gerunt, etiam ad fauendum, animo deformādi percutiāt, & ex percusione posteà sequatur deformatio culpa percussi, vel medici, quia ad huc si ipsi suis manibus non deforment, nó erunt irregulares, quia in hoc differt iusta percusio ab iniusta. Hęc tamē ampliatio vera prima facie nó videtur, tum ex supradictis, tùm etiam quia secūdùm opinionem Guillermi Laudu in Clemē. 1. glo. vlt. de homici. quem sequitur Carerius in pract. crim. ti. de homici. §. 6. n. 322. & Henric. in d. capit. significasti. 2. irregularis est is, qui alterum percusserit, licèt nó mortiferè, si propter eā percusionē ex imperitia medici, aut malo corporis regimine obierit: quā opinionē aduersus Caieta. 2. 2. q. 64. arti. 8. aliud volentē, veriorē esse opinatur atq; probat D. Couar. d. §. 2. n. 9. vbi relatis hinc inde authoribus diuersis super eo articulo, an imperitia medici, aut incuria parentū in medendo vulnere filij excuset percutiētē illicitè, omnes in hoc sibi cōuenire vidētur, inquit, † vt vbi contigerit culpa propinqua vulneris, ex quo fuerit sequuta mors, non excusetur quisquam ex imperitia medici, nec ex inordinato regimine ipsius vulnerati: secus verò si vulnus illatum esset adeò leue, quod nullo, vel modico medicamine percussus posset liber & sanus euadere, & tamen vulneri appositum est venenū, quia ex veneno potius quā ex vulnere moritur.

Nihilominus tamen præd. ampliatio Nauar. vera est & tenenda ex sua ratione præd. Nec obstat opinio Guillerm. & sequacium supra in cōtrarium adducta, quia ipsa loquitur & procedit (vt ex eisdem authoribus, præcipuè Couar. constat) vbi vulnus fuit illicitè illatū, & sic percutiens fuit in culpa, quia illicitè percussit, vnde meritò quòd si tunc percussus ex ea percusione ex imperitia medici, aut ex malo regimine mortē obierit, percutiēs sit irregularis, quia dedit operā rei illicitę: quia licèt percusio non esset mortifera, fuit tamen causa vt ob illā inciderit in morbū, quo moritur culpa medici, vel maloregimine, quoad hoc enim paria sunt interficere, & iniustè percutere, ex quo mors sequatur, etiam sine alia culpa percutientis: vt in c. presbyterum, & in c. ad audientiā. de homici. vt in terminis ex his iuribus probat Nauarr. vbi supra, nu. 223. Culpa enim percussoris satis est ad irregularitatem ex homicidio constituendam, vt in c. de cætero. de homici. & in c. tua nos, in princip. eod. titu. nam quòd non fuerit adhibita diligentia in medendo vulnere, per accidens ad mortem pertinet: ipsum autem vulnus directè & per se mortem intulit: at verò Nauar. in sua præd. ampliatione, de qua nunc agimus, expresse loquitur in percutiente iustè animo deformandi, quando ex huiusmodi percusione posteà sequitur deformatio culpa percussi, vel medici, tunc enim meritò vt huiusmodi percutiens non sit irregularis, quia rei licitę operam dabat, & absq; vlla culpa, & in
73 hoc differt iusta percusio ab iniusta, † & ideò in casu c. ex hibita. de homic. nullam habuit culpam is, qui ab irregularitate excusatur, aliàs irregularis foret iudicandus, vt sentiunt ibi DD. estq; communis opinio, secundū D. Couar. d. §. 2. nu. 9. in versi. at in cap. ex hibita. præmaximè quia communis est cōclusio inter discipulos D. Thomę, quòd si accidat mors, non tamen sequatur ex vulnere percutiētis, sed aliunde, vt ex culpa infirmi, vel ex ignorātia, aut ex negligētia chirurgi, nó incurritur irregularitas, vt aduersus Couar. vbi supra, affirmat Salò
74 vbi supra col. 1228. † Ex animo verò occidédi, etiā deliberato, & etiā si ea ex causa cū telo armatus insidias alteri intēderit, modò ipsū nó occiderit, nec ei membrū amputauerit, nemo irregularis constituitur: vt in. c. vlti. 15. q. 1. c. sicut. 32. q. 2. c. cogitationis. de pœnit. dist. 1. l. cogitationis. ff. de pœn. & in specie tenet glos. in. c. si aliquis de homici. quā ibi sequuntur DD. cōmuniter, teste Alberto Trotio de vero & perfecto clerico libr. 2. c. 20. n. 5. insuper & D Couar. eum, alioſq; in idē citante in d. Clementi. si furiosus. in initio. 2. p. n. 5. vbi latissimè eā probat atq; defendit, referens eius literā in hoc expressā, quæ in aliquibus codicibus desideratur: lex enim promotionis potiùs opus considerat, quā voluntatē, vt in d. c. vlt. & c. sicut. In nostra autē specie op' percussionis licitè factę nó induxit deformationē, sed culpa medici, vel percussi: ergo percutiens nullā incurrit irregularitatē: & cū his ampliatio præfata Nauar. defensata manet. † Limitanda tamē est ex supradictis; nisi percutiens alios ad occidendū prouocauerit, vel auxilū dederit, aut aliter in morte culpā contraxerit, tunc enim ex hoc vltimo facto irregularitatem proculdubio incurret.

76 Clericus etiam ministrans ballistā, ensem, lanceam, & generaliter arma pugnā tibus, & sic in conflictu, siue belli sit iustū, siue iniustū, aliquo in eo occiso vel mutilato ab illis, fit irregularis, quia præstat causam propinquam morti. c. si quis viduā. 30. dist. Archi. in c. fi. n. 11. 36. dist. Silues. alios referens in summa, verb. homicidiū. 3. n. 8. versi. 5. & Florent. de irregularit. c. 2. nu. 38. Nauar. distinguens in man. Lat. c. 27. n. 215. Quando bellum est iniustū, est expeditum apud omnes: si verò sit iustū, quamuis sint opiniones, nihilominus tenendū est quod prædiximus,
77 † intelligēdo cū Nauar. vbi supra, vt tūc datio armorum constituat quem irregularē, quando dantur ad occidēdū, vel deformandū: secus si dentur, non quidem principaliter ad deformandū, sed generaliter ad bellandū, præliandum & vincendum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum(& sic ante conflictum,secundū Archid.vbi supra)vt passim dant patres,cognati,amici & domini ecclesiastici & seculares,vt colligitur ex Panor.& cōmuni in.c.fērētiā,ne cler.vel monach.S.Antonino,& alijs ibi per Nauar.allegatis.†

78 Nec etiam qui dat balliſtam,aut ſagittas ſagittarijs,alia ve arma,quib⁹ rariùsquis interficitur,vt iaciant in hoſtes,ſine intentione tamen ſpeciali vt deforment, ſed generaliter vt vincant, iuxta Innocent.in d.c.ſententiam. † Neq; qui hortatur milites,vt fortiter & animoſè aggrediantur prælium iuſtum,vt Deo,iuramento,regi,& imperatoribus ſuis ſatisfaciant: nec etiam qui in ipſo prælio cohortatur dicens:Præliamini,vincite,iuxta communem in d.c.ſententiam. Idem Nauar.d.c.27.nu.109. & 217.

80 Sic etiam qui detrudunt homines in carcerē ita arctum,quòd incarcerati nó viuunt vltra ſex vel octo mēſes propter arctationē carceris,reputabūtur homicidę & irregulares,quia hæc eſt pœna magis afflictiua,quā ſi ponerētur in patibulo:ita Card.Zabarel.in Clemēt.vnic.de homic.quē refert & ſequitur Florēt.vbi ſupra,n.39.Angel.verb.irregularitas.n.21.& Silueſt.verb.homicidiū.3.nu.10.ad

81 fin.† dicētes hoc eſſe cōtra prælatos detrudentes clericos in gabiā,vbi veriſimile eſt eos intra paucos dies morituros.

82 Quintò ex cōmuni regula, atq; diſtinctione receptiſsima ſupradicta deducitur,eſſe irregularē huius ſpeciei, qui domui ſuæ alit,aut cuſtodit ferā aliquā beſtiam,vt leonem,elephātem, aut vrſum, vel canem,ſi ſua culpa aliquē deformet, puta ſoluendo,vel habendo ſoluta prędicta animalia, quia tunc ex opere illicito ſequitur deformatio:ſecus verò erit, ſi nó ſit in culpa,vt puta,quia cautè & bene ligata cuſtodiuntur.l.2.§.vltim.ff. ſi quadrup.pauper feciſſ.dicatur.l.item Mela. §.item cum eo.ff.ad.l.Aquil.& in termi nis ita reſoluunt Hoſtienſis, Innocent. Abb.& communis in.c.ad audientiā,de homici.vt teſtaturNauar.in man.Lat.c. 27.nu.227.Silueſt.in ſumma verb. homicidium.2.nu.16.D.Couar.in d. Clemēti ſi furioſus.de homici.in 2. p.relect §.4. nu.11.vbi addit, hunc eſſe irregularem, ſi hæc animalia habeat etiā ligata in via vel in itinere, aut in alio loco publico,

83 † quia hoc eſt à iure prohibitum.l. hi enim.l.& generaliter.l. quia vulgò.ff. de ædilit.edict.quorum meminitLudouic. Roman.ſingul.704.adeò quod hic vltimus caſus punitur per illas.ll. pœna ducentorum ſolidorum.Si ergo hoc eſt illicitū,conſequitur,homicidium ex huiuſmodi opere illicito ſequutum,vel deformationem eſſe imputandum,etiā quoad irregularitatem habenti præd. animalia, etiam ligata,in loco publico,per ſupradicta,cùm illud illicitum opus ſit periculoſū ex natura ſua in id ordinata,falté frequenter,ſcilicet ad homicidiū vel deformationē,etiam ſi adhibuerit omnem diligētiam,quam potuit,ne ſequeretur,nē pe habendo ea animalia ligata, & cū cuſtodia in loco publico:cùm enim hoc ſit prohibitū à iure,vt prædiximus,non ſufficit adhibitio præd. diligētiæ poſsibilis, ne homicidiū caſuale ſequeretur, ſi nihilominus ſequutū fuerit,iuxta ſuperiorē cōmunē diſtinctionē:quā doctrinā Couar.eo non relato,ſequitur ad literā Placa de delict.lib.1.c.26.nu.10.

84 Sextò ex ſupradictis deducitur, quòd clericus venans,aut balliſta ſe exercēs,ſi aliquem caſu occiderit, configens eum iaculo præter intentionem, exiſtimans eſſe feram, erit irregularis, etiam ſi omnem diligentiam adhibuerit,quia dabat operā rei illicitæ:argumē.tex.in c.is qui arborem.§.ſi verò.50.diſtin.per quē tex. ita tenet Angel.de Clauaſ.in ſua ſumma, verb.homicidium.2.§.13.& Silueſt.eod. verb.homicidium.2.nu.7.

85 Sic etiam Caieta.dicit,quòd licèt clericus occidens caſu venando, ſi tantā diligentiam quātam laicus adhibet,ne homicidium ſequatur, non magis peccet, quàm illi,incurrit tamen irregularitatē: hoc tamen intelligendum eſt in venatione & exercitio illis illicitis, vel quæ ſua natura vel genere ſuo ſunt periculoſa,& in homicidium directa, prout contingit in venatione vrſorum,aprorū & ceruorum,

uorum,quæ armis exercetur, ſi mors ex illis contingeret:ſecus verò de licitis,vt in venatione, quæ ſui natura in id non dirigitur, qualis eſt venatio paſſerum, & perdicum,ad aucupis cantum vel accipitris,ſine armis,in prouincijs,in quibus

86 non eſt prohibita.

Licèt clericus peccaret id faciendo tempore, quo diuinis intereſſe tenetur: non enim omnis venatio, nec omne balliſtæ exercitium eſt illicitum illi: ita

87 Nauarr.d.c.27.nume.235.& 237.† Quinimò etiam ſi clericis eſſet interdicta venatio, non quidem propter periculum homicidij,ſed propter honeſtatem, aut propter cuſtodiam animalium, vel ob aliam licitam cauſam,etiam ſi caſu inde ſequeretur homicidium prēter intentionem venantis,adhibita debita diligentia ne ſequeretur, clericus nec quiuis alius eſſet irregularis,quia culpa illa venandi contra prohibitionem,nulla ex parte ad homicidium dirigitur,ſed ad tranſgreſſionem præcepti, cuius violatio iuxta Canonicas ſanctiones non inducit irregularitatem:ita eleganter reſoluunt Dominic.à Soto d.articul.9.lib. 5. de iuſtit. & iur.quæſt.1.pagin.398.colum.1.& D.

88 Couar.d.§.4.nu.10.verſi. quartò infertur,&c. † vbi quòd ſi venatio non eſſet interdicta, ſecundùm omnes,nulla contraheretur ex hac ſpecie irregularitas: ac proinde ſi hic caſus contigiſſet ei,qui venari licitè poterat,nullam ex eo cōtraheret irregularitatē,vt colligitur ex Socino Iun.conſi.58.lib.1.& tradit Alfon. à Caſtr.lib.2.de poteſt.l.pœn.c.14.verſi. nec refert.qui quidem exiſtimant, aliud eſſe, ſi daretur opera venationi illicitæ, vel prohibitæ,etiam adhibita diligentia

89 poſsibili ad prēcauendum homicidium. † Verùm hoc intelligi debet ſecundùm Couar. vbi ſupra, quoties venatio eſſet prohibita ob pericula homicidij,mortis aut vulnerum,quæ ſolent cōtingere ex ſimili venandi modo:ſecus vbi venatio eſſet interdicta propter honeſtatem, aut cuſtodiam animalium,quia tunc irregularitas non contraheretur, vt prædiximus,ſi nulla alia culpa in ipſo actu contigerit,quā operā venator dabat interdictę venationi:hęc quoad irregularitatē.

90 Quoad verò damni reſtitutionem,an & quando teneatur quis in foro exteriori,& in conſcientia,ex culpa lata,leui & leuiſsima,videndus eſt omninoInnocēt. in c.ſicut dignum num.4.& 5.de homimic.& Silueſt.in ſūma,verb.culpa.nu.5. & 6.in verſi.quartò quęritur,& verb.ad uocatus.n.fi.& Greg.Lop.in.l.10.glo.fi. tit.15.p.7.& Ioa.Oroſcius in.l. 3.n.11.ff. de offic.præfect.vigil. vbi loquuntur in damno per incendiū culpa lata, leui,vel leuiſsima cauſato:nouiſsimèPetrus à Nauar.lib.2.de reſtitut.c.1.n.54.cū ſequentibus,vbi latè diſſerit,aliosq; plures allegat, & loquitur generaliter in omni dāno prædictis culpis cauſato.

91 Septimò infertur,quòd ſi clericus percuſſerit, non læthaliter,aſportantem rē Eccleſiæ,ex qua percuſsione ille fugere non potuit,& ob id occiſus fuit à parochianis,erit irregularis,quia etſi non teneatur pœna homicidij,quia dabat operam rei licitæ pro defenſione rerum Eccleſiæ,tenetur tamen quoad ceſſationē à diuinis,ſecundùm Abb.in.c.ſignificaſti. 2.de homic.vbi Hoſtienſ. & communiter DD.tenent, hunc eſſe irregularem, quia prēſtitit cauſam homicidio: argumen.c.de cætero.de homici.Hāc opinionem ſequitur dicens eſſe communē Silueſt.verb.homicidiū.3.n.10.vbi quòd tenetur, ſi veriſimiliter debuit prævidere quòd occideretur ab alijs,ſi ipſe illū fugere impediret,aliàs non.† Ex quo idem

92 videtur dicendum in eo, qui latronem res ſuas aſportātem percuſsit,ex quaper cuſsione fugere non potuit, & ideò ab alijs fuit occiſus.In hac tamen ſpecie diſtinguit Silueſt.verb.homicidium.2.numer.11.in hunc ſcilicet modum, vt ſi nō percuſsit lęthaliter,nec animo occidendi, nec modum exceſsit debitæ tutelæ, nec debuit prævidere quòd ab alijs occideretur,non eſt irregularis,vt videtur eſſe caſus in d.capit.ſignificaſti. & facit capit. exhibita.eodem.titul.Nec obſtat.c.de cętero.de homic.quia loquitur de cauſa propinqua homicidij, vt quis

ſit

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit irregularis: si verò percussit læthaliter, vel animo occidendi, vel modum excessit, vel diligentiam non adhibuit præ 94
cogitãdo quòd verisimiliter poterat occidi, est irregularis. Illud verò de animo occidendi sic simpliciter intellectum nõ est verum, sed intelligẽdum est vt prędiximus. num. 71. cum sequenti, & secundùm hæc etiam videtur intelligenda supradicta principalis illatio.

93 Octauò ex superioribus deducitur, quid dicendũ sit in ea quæstione quãdo quis misit ludendo lapidem in alium, & is à lapide fugiens ac demũ procedens in 95
alterum lapidem caput offendens culpa medici vel consanguineorum eũ curantium mortem obierit, an ille, qui causam dederit homicidio, fiat ex hoc irregularis: casus est profectò in. cap. exhibita, de homici. vbi in his terminis deciditur hu 96
iusmodi homicidium casuale non imputari ei, qui non occidit, nec fuit in culpa, etiam si ad cautelam veniam postulauerit. Nihilominus tamen tex. ille ideò procedit, quia qui misit lapidem, operam dabat rei licitæ, nec aliquam culpã habuit, 97
quam ipse præuidere potuisset, idcirco irregularis non efficitur. Quòd si culpam habuisset, quia lapidem ita grauem misisset, vt non fugienti vulnus posset inferre periculosum, tunc irregularis esset, qui lapidem misit, dedit enim operã rei illicitę, quia ludus erat noxius, etiam 98
in pueris: ita tenent Innocent. Abb. Anan. & DD. in d. c. exhibita. Siluest. in sũma, verb. homicidium. 2. nu. 13. & est cõmunis secundùm Couar. in d. Clemen. si furiosus. 2. par. §. 2. nu. 9. & §. 4. num. 6. & licet DD. varient. in d. c. exhibita. an in casu illius tex. imperitia medici, & incuria parentum defuncti excuset, omnes tamen conueniunt, non excusari quemquam ex imperitia medici, nec ex inor- 99
dinato regimine ipsius vulnerati, vbi cõtigerit culpa propinqua vulneris, ex quo fuerit sequuta mors, vt puta lapidem grauem mittendo contra aliquem, quanuis iocose, ita vt non fugienti vulnus posset inferre periculosum, vt est prædictum, quia tũc oportuit illum fugere, vt illud periculum effugeret, atque ita fugiendo cõsequutum fuit vulnus, & ex eo mors ex culpa propinqua mittentis lapidem. † Nonò hinc oritur, vt clericus introducens meretricẽ per tectum in domũ suã, si decidens moriatur, vel abortiat, fiet irregularis, secus si introducit per viã planam, & idem contingat, quia licèt vtrũque sit op' illicitũ, & ex vtroq; sequuta sit deformatio casualis, prius tamẽ est sufficienter ordinatũ ad eã, posterius verò minimè: ita Nauar. d. c. 27. n. 235. & ante eũ Siluest. verb. homicidium. 2. nu. 7.

Decimò ex eodem fonte emanat, quòd presbyter, qui mittit puerum ad equitandum equum, monens quòd caueret à flumine, & tamẽ submersus est, cui pabilis iudicatur ab Hostiensi, quẽ refert & sequitur Florent. de irregula. c. 2. nu. 21. † Sic etiam erit irregularis, qui misit puerum ad flumen, monens vt ab eo caueret, & submersus est, si poterat rationabiliter de periculo cogitari, vt cum summa confessorum probauit Siluest. verb. homicidium. 2. nu. 18.

Vndecimò ex præcedentibus fit, irregularem eum esse, qui ad seditionẽ & arma pulsauerit campanam, si inde fuerit ex prælio inito aut pugna sequuta mors, cùm operam rei illicitæ hic dederit, atq; maximam morti causam proximam, vt tenet D. Couar. vbi supra d. §. 4. nu. 5. versi. tertiò, ad fi. † Quinimò idem tenẽt DD. in c. Ioannes. de homic. in eo, qui campanam pulsauerit in signũ quòd aliquis est furca suspendendus, aut à ministris iustitiæ iugulandus: quod & sequitur Socin. in. c. ad audientiam. nu. 58. de homici. Sed hoc vltimum iure optimo falsũ esse existimat D. Couar. vbi supra, in versi. nec tamen, cùm hic nec causam propinquam nec remotam dederit morti aut homicidio: † sicut nec ille erit irregularis, qui ligna aut stramenta dederit ad comburendum hæreticum iam mortuum, secus si ad viuum concremãdum, si illa materia illata lignorum cooperata est ad combustionem & mortem hæreticorum, quia hic dubio procul erit irregularis, vt probauit Cardin. in d. Clemẽ. si furiosus. ad fi. & Soci. in d. c. ad audiẽtiã, nu. 62. Paludan. in 4. sentẽtiarũ, disti. 25. q. 4. Specul. titul. de dispensatione. §. iuxta, n. 44. Siluest. verbo, homicidiũ. 3. n. 10. versi. decimũ. D. Couar. d. n. 5. versi. nec tñ, & Beatus Antonin. de irregul. c. 2. n. 27. vbi inquit, ꝙ si illa materia non est cooperata, puta, quia iam mortui erant, quando ligna illata fuerunt, vel antequã accenderetur ignis in illa materia, non est irregularis, addens, quòd si de hoc dubitetur, melius est tenere certum, & se reputare irregularem.

100 Similiter fatentur oẽs DD. in c. ex literis, n. 2. & in d. c. Ioannes, de homicid. ꝙ si pulsatio campanarum esset aliqua ex causa illicita, irregularitas cõtraheretur, etiãsi absq; culpa pulsantis, vel cãpana, vel tintinnabulũ ceciderit, & aliquẽ ad mortẽ læserit: hoc autẽ sic simpliciter intellectũ verũ nõ videtur, sed tunc demũ, cùm ex illa pulsatione illi- 104
cita oriretur causa propinqua in homicidiũ vel mutilationẽ ordinata atq; directa, iuxta doctrinã supra traditã, & in exẽplo proximè fi cto de pulsante cãpanam ad seditionẽ & arma, sequuto inde homicidio vel deformatione, aliàs secus, per supra dicta: & ideò meritò de prędicta communi sententia dubitauit D. Couarr. vbi supra d. §. 4. n. 5. versi. ter-
101 tiò eadẽ, &c. † Quo fit, vt qui tempore interdicti Ecclesiastici cãpanas pulsaret ad officij diuini signum, etiamsi daret operam rei illicitæ, quia illo tempore cãpanę pulsandę non sunt, non erit irregularis, licèt casu cõtingeret tintinnabulo aliquem occidi absq; culpa aliqua pulsantis cãpanas, præterquã quòd illicitè cõtra prohibitionem campanas pulsauerit ad rem diuinam, vt rectè existimat Couarr. vbi supra nume. 10. versi. quintò, eadem est, &c. post Dñicum à
102 Soto d. art. 9. pag. 398. colum. 1. loquentem † in monacho, qui in die festo aut contra præceptum prælati opus seruile faciens, cùm campanam de campanili deponeret, cadens lignum puerum oppressit, vt tunc non fiat irregularis, ex dict. cap. ex literis. sequitur etiam Nauarr. dict. cap. 27. numer. 237. vbi loquitur in terminis Couarr. nempè quando tempore prohibito monachus campanam pulsauerit, & tintinnabulum eius aliquem occiderit, vt non sit irregularis, si eam diligentiam adhibuit, quæ sufficeret ad excusandum eum à culpa, si tempore debito id faceret.

103 Duodecimò ex superioribus deducitur, vt clericus dans operam rei bellicę, licèt imprudens & nescius, alium præter suam intentionem occidat, sit irregularis, vt prędiximus: & pari iure si torneamenta atque alia pugnæ simulacra exerceat, quæ clericis ob periculum homicidij, ex suo genere interdicta sunt, inde sequuta deformatione, vt probauit Dominicus à Soto vbi supra dict. articul. 9. verficulo hæc autem, pagin. 389.

Decimotertiò infertur intellectus ad text. in cap. quantæ. de sententia excõmunicationis, vbi probatur, quòd qui possunt manifesto facinori, manuum violentarum iniectionis in clericum, & desinunt obuiare, pari pœna puniuntur, sicut ipsi principales delinquentes, & sic omnes incurrunt sententiam excommunicationis canonis Si quis suadente diabolo. 17. quæsti. 4. cum simil. in his namque casibus, in quibus constat canonis excommunicationem locum habere, in eisdẽ etiam pœnam, & vitium irregularitatis contrahi dicamus, propter eandem rationem, & auhoritatem text. in dict. cap. quantæ. Nam si is, qui clericum potuit à percussione & iniuria defendere, id omisit, canonis excommunicatione afficitur, quia interpretatur ab illo text. eum delinquenti fauere, & sic grauiter peccat, ac est in magna culpa dando operam rei illicitæ, quæ constat in non defendendo clericum, cum possit, consequitur iuxta sæpé dictam communem resolutionem in eius priori parte, hũc omittentẽ obuiare prę fato delicto, cùm posset, ex quo sequitur homicidiũ vel deformatio, incurrere

Universidad de Deusto
Biblioteca

necessariò irregularitatem, quasi reus sit homicidij, qui potuit occisum à morte liberare & non liberauit. c. sicut dignum. §. illi etiam, de homic. quod in specie notat ac probat Hostiens. in cap. significasti, el. 2. de homic. & aliquos refert & sequitur D. Couar. in d. Cleme. si furiosus. de homicid. 2. p. relect. §. 2. n. 7. idque verissimum puto, ex supra dictis.

Supereſt nũc, vt breuiter disseramus, qui sunt casus in quibus illius canonis excõmunicatio locum habeat in illos, qui cum possent, illi manifesto delicto desinunt obuiare, vt per hoc ad cognitionem veniamus eorundem casuum in quibus irregularitas ob id incurratur, sequuto homicidio vel deformatione.

105 † Et quidem obseruandum erit, iure Põtificio teneri quem, si possit absq; proprio periculo, & comodè id valeat efficere, alterum ab iniuria defendere, alioquin reus erit commissi criminis: text. in c. nõ in feręda & in c. vlt. 23. q. 3. c. dilecto. de sententia excõm. in 6. vers. & quidem, glos. & cõmunis in d. c. quantę. Iaſ. cõs. 86. lib. 3. nõ tñ iure ciuili secũd. cõmu. sentent. n c. 1. de officio delegat. & alibi sepissimè, quamuis secũdùm veriorem opinionẽ, quam plurimi authores tenent, idem de iure ciuili, tametsi pœna ordinaria regulariter statuta non sit aduersus eum, qui id agere omiserit, imponẽda, sed poterit & debebit saltem pœna arbitraria extra ordinem ista desidia aut negligentia etiam in foro seculari puniri, vt optimè post alios plures, quos refert, resoluit D. Couarru. in reg. peccatum. 2. part. relect. §. 3. numer. 4. de reg. iur. in. 6. & in d. Clemen. si furiosus. 2. part. §. 2. nume. 7. & post eum Ignatius Salcedo in annotat. ad regu-

106 lam 184. Bernard. Diaz. † Et tunc dicitur posse quem commodè iniuriam à proximo repellere & propulsare, quãdo secundùm bonos mores sine dedecore ac sine rubore hoc agere posset, secundùm Felin. in dict. cap. quantæ. & sine scandalo, ex his quæ idem Felin. tradit in c. 2. de hæret. quod est arbitrio boni viri maturiùs iudicandum, secundùm

107 eund. Couarr. dict. num. 7. † Et quamuis quis teneatur alterùm ab offensa & iniuria defendere, lege quidem iustitiæ, vel charitatis præcepto, non tamen tenetur id gratis agere, sed ob id mercedem laboris, hoc est pretium iustè accipere poterit, vt in. l. si pater. §. 1. ff. de donat. per quem text. id tenet Adrian. quodlib. 1. articul. 2. colum. 3. quem sequitur Medin. de restitut. quæstio. 25. in vers. idem etiam patet, fol. 84. colum. 2. Quod procedit in laboris stipendium & mercedem, ita tamen vt ex mora nõ dati stipendij opus hoc pium & iustum minimè impediatur, quia post pręstitum auxilium iudex debet alterum cogere ad iustæ mercedis solutionem, secũdùm Couarru. vbi supra in regul. peccatum,

108 dict. §. 3. nume. 4. † Sed quamuis ille, qui poterat alterum à damno commodè illæsum seruare & defendere, hoc omittat, minimè tamen ex hoc tenetur ad illati damni restitutionem, & grauiter peccauerit, maximamque damni dati culpam contraxerit, nisi quis ex officio publico teneretur criminibus & iniurijs obuiare, aut testimonium dicere, quia in testem ad iudicium iussu iudicis vocatus fuerit: priori etenim casu contra legem tantùm charitatis fit, quæ nõ inducit restitutionis necessitatem; posteriori verò contra legem iustitiæ cõmutatiuę, quæ obligationem restitutionis producit, secundùm S. Thom. & Caieta. 2. 2. quæst. 62. art. 7. Alex. Halẽs. 3. p. q. 87. Adria. quodlibeto. 11. q. 1. idem in 4. sententiarum in tract. de restitut. q. 1. Siluest. in summa, verbo restitutio. 5. q. 5. est communis Theologorum resolutio secũdùm Ioa. à Medin. in suo cod. de restitut. q. 9. quos sequitur Couar. d. §. 3. n. 5. & testatur etiam cõmunem eam sequutus Nauar. in c. inter verba. 11. q. 3. nu. 714. pag. 208. idem Nauarr. in manual. materna lingua composito, cap. 24. num. 5. & in Latin. num. 7. & in apolog. de reddit. Eccles. quæst. 2. monito 3. sequitur Dominic. à Soto libr. 4. de iust. & iure, quæstion. 7. articul. 3. & testatur cõmunem plures referens Ignatius

tius Salcedo vbi supra, & in terminis nostris, de quibus agimus, quod prædiximus ex d. communi Theologorum resolutione, idem probat Adrian. Nauar. Couar. Soto & Ignatius vbi supra.

109 † Vnde deducitur, quòd si fortè vicinus sciat latrones intrare in domum vicini, & cùm posset eis obuiare sine suo incõmodo, saltem vociferando non fecerit, licèt grauiter peccauerit per prędicta iura, quibus id facere tenebatur, non tamen tenebitur ad restitutionem ablatorum, quia fecit contra legem charitatis, & non iustitiæ commutatiuę, adeò quòd etiam si malitiosè id fecerit, quia forsan odio habeat vicinum, adhuc non tenebitur ad restitutionem ablatorum, vt cum Scoto, D. à Soto vbi supra, probauit in vers. similiter iudicandum, pagin. 365. cõtra Ricard. & alios Sũmistas, vbi quoque censet, quòd si huiusmodi vicinus reciperet munus à latronibus tunc

111 in fraganti delicto vt taceret, non teneretur in conscientia ad restitutionem, si non pecuniam vel aliam rem furto sublatam, sed aliud pretium reciperet, cùm de iustitia nõ teneatur clamare, tametsi in foro exteriori propter pręsumptionem condẽnaratur. Quinimò si posteà interrogatus sit priuatim ab eo, qui damnum accepit, an latrones vidisset, vel audisset, non teneretur de iustitia respondere; secus si interrogaretur à iudice, tunc enim si negat, ad restitutionẽ teneretur, secundùm ipsum se alibi remittentẽ, nempè lib. 5. de iustitia & iure,

110 in tit. de testibus. † Superiora tamen nõ procedunt in illo, cui ex officio incumbit, vt est princeps, vel prætor, delictis obuiare, hi namque consentiẽtes in malum, & non obstantes, semper sunt in

111 causa, & tenẽtur ad restitutionem. † Similiter & famulus, qui custos est domus, vel ex qua latro exijt ad furãdum, vel quam adit ad furandum, si consentiat, secundùm Soto vbi supra, quod ex infra statim dicendis etiam comprobatur.

112 Sic etiam tex. in dict. cap. quantę. intellexerũt ibi glos. Abb. & Henric. post alios, quoties quis habet potestatem publicam, aut priuatam iure familiæ, in ipsum percussorem, tunc enim communi omnium sententia decisum extat, in his casibus locum fore excommunicationi, atque eis omnino conuenire rationem tex. in dict. cap. quantæ, secundùm D. Couarr. in dict. Clemen. si furiosus. 2. p. §. 2. num. 7. & non aliàs, licèt fortè peccet, qui ipsum nõ defendit, cùm possit, quamuis præd. communis intellectus non placeat Nauarr. in dict. cap. non inferenda, num. 26. 23. quæsti. 3. propter generalitatem d. c. quãtæ. nisi quibusdã concurrentibus, de quibus ibi per eum numer. 18. & 29. cum duobus seqq. sed eundem respectu irregularitatis probat idem Nauarr. in manual. Latino cap. 27. numer. 231. in vers. nec qui cum potest, &c. vbi allegat idem tenentem Florent.

113 Idem erit in eo, qui dolosè desinit obuiare percutienti clericum, nam ex eo dolo, cùm posset cõmodè à clerico iniuriam auertere, excommunicatus erit, propter manifestam percussionis culpam: ita tenent Innocent. & Abb. num. 2. & Henric. post alios in dict. c. quãtæ. & Aufrer. in Clement. 1. de officio ord. in reg. 3. declar. 7. & sequuntur communiter Doctores in dict. cap. quantæ. secundùm Nauar. in d. c. nõ in inferenda, nu. 26. ad fin. & latè Carrerius in pract. crim. tit. de homic. §. 4. nume. 19. & §. 6. num. 63. sequitur etiam Couarr. vbi supra, quamuis Nauarr. vbi supra nu. 29. teneat contrarium.

His igitur casibus modò enumeratis, quibus incurritur excommunicatio ob omissam defensionẽ, cùm per eam posset quis alterum à morte liberare, & nõ liberauerit, si ob id sequatur homicidiũ, vel deformatio, incurritur irregularitas, vt prædiximus. Sed cur, obsecro, non idem erit dicendum in eadem specie in alijs priuatis hoc omittentibus, vel etiã in casu quòd occisus nõ sit clericus, sed laicus, ac proinde quando non incurritur excõmunicatio? cùm tñ omittendo præd. defensionem, qua po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

terat idem laicus à morte liberari, & liberatus non fuit ab ea, ille omittens peccet grauiter, vt supra resoluimus, sic que ex sua omissione dederit causam propinquam ac directè ordinatam ad homicidium committendum: quare saltem de consilio vt priuatus non omittat defensionem his casibus, idem in eis tenet Siluester in summa, verbo homicidium 3. numer. 5. vers. quintum: nihilominus tamen in vtroque casu ad ad solum iudicem, prælatum, vel eum, qui ad id ex officio tenetur ex lege iustitię, spectat præcisè hæc obligatio obuiandi facinori in clericum vel laicum committendo, atque eos à morte liberandi, aliàs tanquam homicidio consentientes tenebuntur de eo, ac per cõsequens irregulares fiẽt, si cùm possent,
114 non liberant eos ab iniusta morte: † alij verò priuati minimè, licèt grauiter peccent, & fortè mortaliter, id omittendo, vt tenet glos. in d. c. non in inferenda. Angel. de Clauas. in summa, verbo homicidium. 1. nume. 17. & Siluest. vbi supra proximè eum citauimus, & iterum verbo homicidium. 1. nume. 14. & Nauarr. dict. cap. 27. nu. 231. addens sanct. Antonin. in. 3. part. summæ. titu. 28. cap.
115 2. † & amplians in medico, qui nó vult curare infirmum, qui ob id moritur, & in diuite non pascente, vel non vestiẽte fame vel frigore morientẽ, vt in præd. tribus casibus non sit irregularis priuatus, qui omittit aliquod trium prædictorum facere, quia non sequitur ex opere illicito iustitiæ legis, & omissio operum charitatis, etiam obligantis ad mortale, non obligat ad restitutionem damni, neque ad pœnas irregularitatis,
116 per supra dicta. † Fallit tamẽ quod prędictum est de priuato, quòd nó sit irregularis ex omissa prædicta defensione, sequuto ob id homicidio vel deformatione, præterquam si priuatus dolosè omittat defensionem alterius laici (sicut iam diximus in eadem specie in defensione omissa clerici in sacris) cum desiderio mortis eius, cui subuenisse omittit, secundùm Angel. vbi supra, & Siluest. dict. numer. 14. Cui patrocinatur quod supra tradidimus in simili specie casus dict. cap. quantæ, quæ eadem est in substantia cum nostra, quod verius existimamus, quamuis Nauarr. vbi supra, in d. cap. non in inferenda, & in man. Latin. cap. 27. nume. 232. cum Florent. vbi supra, & in tractat. de irregular. cap. 2. num. 2. teneat contrarium, eo nixus fundamentó, quia dict. c. quantę. (quod fatetur esse fortissimum fundamẽtum omnium, quę allegari possunt) non loquitur de irregularitate, sed de excommunicatione, & magis inducit præsumptionẽ quoad forum interius, quàm veram dispositionem: hæc nanq; responsio minimè tollit vim fundamẽti nostræ & aliorum sententiæ, siquidem dolosè omittendo defensionem homicidij, atque ipsum non impediens scienter, cùm commode posset, eidem consentire ac fauere videtur, ac proinde pari pœna punitur in dict. cap. quantæ. cuius dispositio, dato dolo omittentis prędefensionem, & in foro interiori animę verè locum habet, & non præsumptiuè, dum constet hac in specie de veritate animi omittẽtis defensionem, qui fuit, vt ille occideretur, & quòd ob id scienter eam omisit, sicque est homicidium veré voluntarium ex mente ipsius, cui verè cooperatur, atque auxilium præbet, non prohibendo, cùm cómodè posset, dolo autem deficiẽte atq; voluntate, & desiderio mortis omittentis defensionem; sed quoties ex negligentia vel pusillanimitate, aut quia noluit se, aut alios, quos valde amat, veluti filium, vel maritum, alios ve coniunctos, aut amicos, immiscere rumoribus, omisit defensionem, tunc licẽt grauiter peccet, & præsumatur quoad forum exterius fauere delinquentibus, vt in d. c. quantę, non tamen verè id cõtingit, sed ob prędicta: & hoc casu viget responsio data per Nauarr. ad dict. cap. quantæ, non verò dolo omittentis intercedente, quia tunc cum in rei veritate constet de voluntate ipsius, iuncta omissione liberandi alium à morte, cùm

cùm posset eum liberare commodè, & non liberauit, erit homicidij ob id contingentis reus, ac proinde irregularis,
117 vt prędiximus. † Denique ille etiam erit irregularis, qui auertit aliquem à liberando alium ab iniusta deformatione: argum. cap. si quis viduam. 50. distinct. & cap. periculosè, de pœnitentia distin. 1. quia ex ipsius opere illicito ad eam ordinato sequuta est: quamquam nemo
118 fit irregularis ex sola complacẽtia quòd deformetur alius; id enim non sequitur ex ea, iuxta glos. verbo aut consilio. in dict. cap. si quis viduam. licèt in eo peccet, secundùm Nauarr. dict. cap. 27. nu. 231. † irregularitatem enim non incurrit homicida mentalis tantùm, nisi actu homo interficiatur; quia lex promotionis factum requirit. Abb. in c. si aliquis, num. 3. de homicid. D. Couarr. in d. Clement. si furiosus. 1. part. in princip. num. 4. & Nauarr. in dict. man. Latin. cap. 27. num. 192. Decimoquartò ex prędicto regul. communi infertur, quòd si quis mãdet aut consulat amico suo, vt alium interficiat, & ab hoc ille occidatur, erit irregularis mandans, aut consulens, quia dedit operam rei illicitę; quia cogitare debuit hoc euenire posse: ita Ioann. Andr. in cap. fin. argum. text. ibi, de homicid. lib 6. quem sequitur Abb. n. 6. & Anan. 12. alios allegans in cap. ad audientiam. de homicid. Deniquè si quis ad defensionem proximi aggressorem eius occidat, efficitur irregularis. Villadieg. de de irregul. c. 6. n. 77. & ibi addit. plures
119 citans testatur eam esse cõmun. opinio. Superest modò vt descendamus ad comprobationem secundæ partis communis regulæ supra assignatæ, quæ habet, quòd dans operam rei licitæ, tunc demum ex homicidio inde consequuto fit irregularis, cùm non adhibuit omnem diligentiam, quam potuit & debuit adhibere, aliàs secus; & ad nõnulla quæ ex ea etiam deducũtur. Hęc secũda pars regulæ probatur expressè in c. dilectus. & in cap. significasti, el. 1. & in c. presbyterum. & in cap. ex literis, el. 2. & in cap. Ioannes. de homicid. quorũ tex-
120 tuum casus contingibiles sunt ac iocundi, ideò videndi: & pro intellectu d. c. dilectus. & d. c. significasti, el. 1. est obseruandum.

Primò, esse irregularem illum clericum, qui contra prohibitionem equitaret, & sic daret operam rei illicitæ, etiã si absque eius culpa puerũ equi impulsu occideret, vt in priori parte nostræ regulæ: † nã ideò in casu d. c. dilectus. & c. significasti, el. 1. clericus huiusmodi non est irregularis, etiãsi equi impulsu, absq; eius tamẽ culpa, puerum occiderit, quia sessor nec voluntate, nec actu homicidiũ perpetrauerit, nec dederit operam rei illicitæ: ergo si contra prohibitionẽ equitaret, & accideret, quod in præcitatis responsis continetur, foret planè irregularis, vt deducitur ex mente omnium Doctorum in d. c. dilectus. & in d. c. significasti, el. 1. & tenet in terminis Caieta. in 2. 2. q. 64. num. 8. verbo inde si religioso.

Hæc tũ sentẽtia Caiet. minimè quidẽ vera videtur, quia etsi per prohibitionẽ videatur efficires illicita, nẽpè equitare, vt puta, si quis cùm esset à iudice vel superiore domũ exire prohibitus, vel equitare, & is spreto hoc pręcepto, extra domum equitaret, atque absque alia eius culpa equus calce aliquem occideret, attamen causa hæc, siue culpa, quæ deducitur ex illa prohibitione, cum non sit propinqua, neque directa in illud homicidium, prout aliàs requiritur ad inducendam irregularitatem ex homicidio casuali, vt prædiximus, nõ videtur sufficiẽs (nisi alia culpa in id propinqua siue directa intercesserit, de qua statim agemus) ad eam inducendam in proposita specie, etiamsi ab opere aliàs illicito processerit, vt pluribus huius rei exemplis supra positis cõprobari potest; atq; ex alijs infra dicendis: & ita meritò hãc partẽ cõtra Caieta. vbi supra, probat in terminis D. Couar. in d. Cle. si furiosus. 2. p. §. 4. num. 10. vers. quartò ipse considero. † Idem erit, si equitatio illa clerico fuisset nocua, & cõtra iussum medici deliquisset, nam non erit ex hoc
121

Universidad de Deusto
Biblioteca

irregularis propter homicidium casuale inde sequutum, nam peccatum, quod fuit in causa, ex natura sua nihil ad homicidium referebat: ita Dominic. à Sot. vbi supra, in ver. item. in d. cap. dilectus, pag. 398. & pagina 396. colum. 2 vers. atque ex hoc, vbi quòd non sit peccatum
122 mortale, sed veniale tantùm. † Similiter ex hoc non fiet irregularis monachus Minor peccans equitãdo, eo quòd mula mansuetissima, qua vehitur, citra aliam suam culpam, puerũ occidit, quia culpa infestionis huiusmodi mulę nullatenus dirigebatur in talem mortem: ita tenet Nauarr. d. cap. 27. nu. 238. quod verum
123 credo. † Alia autem culpa sessoris eum in præsenti specie irregularem efficeret, illa nempè, si frenum de facili frangi potuit: argum. d. cap. significasti, vel si propter eius imperitiã vel impotentiam equus lasciuisset, vel si quæ debuit præuidere vel facere, & non præuidit, nec fecit: argum. tex. in. §. impetu quoque, instit. ad. l. Aquil. ita glo. in. d. c. dilectus. verb. fræno. & ibi DD. sequitur Siluest. in summa, verbo homicidium. 3. nu. 10. vers. octauum.

124 Secundò ex supra dicta secũda parte cõmunis regulæ infertur ad intellectũ & concordiam text. in c. continebatur, de homicid. vbi Diaconus irregularis censetur, qui ludens cum clericis & laicis ad iaciendos baculos suos in directũ leuandi laboris gratia, è vineis, Ecclesiæ opere consummato, redeuntes, eo quòd dum alter victor in illo ludo in cum equitaturus insiliens non cauit, ne falce, qua ipse erat accinctus, laicus ille vulneraretur, cum tamen ob id periculum non vitatum, ille laicus percussus falce mortale vulnus accepit, de quo post dies octo expirauit; debuit enim falcem amouere, & cap. lator eiusdem tituli statim sequentis, vbi cùm Petrus clericus casu ludens cum altero clerico proiectus fuisset ab eo in terram, cultellus eiusdem Petri, quem ad latus suum habebat, in alterum incidit, & fortuito casu occubuit vulneratus, & tamen non condemnatur irregularitatis pœna ille Petrus: hæc namque est discriminis ratio inter illa iura: in priori etenim specie dict. c. continebatur, Diaconus ille irregularis censetur, non ob id quod operam dabat rei illicitæ, prout nonnulli interpretes voluerunt ibidẽ, inter quos & Nauarr. dict. cap. 27. numer. 235. nam iacere baculos leuandi laboris gratia, nec erat clericis interdictum, nec periculosum, vt notat ibi Abb. sed propterea quòd cùm alter in eum insiliuit, debuisset cauere, ne falce, qua ipse erat præcinctus, vulneraretur, amouendo eam, sicque fuit in culpa, quia non adhibuit diligentiam quam debuit, in præcauendo homicidij causam; at verò in altera specie dict. cap. lator, diligentiam adhibuit, vel saltem non ex sua negligentia cultellus eius in alterum incidit, & ideò non efficitur irregularis; non fuit enim illicitus ille ludus, sed percussus cultello alterius proiecti ab eo in terram casu absque culpa habentis cultellum vulneratus fuit, ex quo occubuit; Petrus autem prædictus nullã culpã habuit, quia patiens fuit tãtùm, secũdùm glos. ibi verb. terrã. glo. etiam in cap. ad audientiam, eodem titu. de homicid. verbo ad familiam. & vtrobique Abb. & communiter Docto. ac proinde minimè irregularis iudicatur, iuxta communem præcedentem resolutionem. Quinimò ille percussus, fuit quodammodo in culpa, proijciendo alterum in terram: & ita glos. fina. in dict. cap. continebatur. Abb. & communiter Docto. hæc iura concordant, atque hoc modo intelligunt, & præterea Siluest. in summa, verbo homicidium. 2. numer. 5. & Dominic. à Soto dict. libro 5. de iust. & iure, quæstion. 1. articulo 9. in vers. & per hanc decisionem, pagina mihi. 398. colum. 2. quamuis ipse aliter & non rectè intellexerit speciem casus d. cap. lator. nempè quòd ibi clericus, qui alterum in terram proiecit, habebat cultellũ, quo proiectus fuit vulneratus: qđ opus videbatur illicitũ, sed quia nõ ex sua negligẽtia cultellus eius in alterum incidit, non condemnatur irregularitatis pœna: sed hoc non ita ibi contigit, sed potius cultello clerici proiecto in terram fuit vulneratus alter clericus proijciens alterũ in terrã, vt prædiximus, sicuti accuratè intuenti literam tex. patebit cum glos. ibidem, & in dict. cap. ad audientiam, & alijs DD. & iuxta hanc speciem & casus figuram veriorem illius tex. in cap. lator. decisio eius iustissima est. Eandem concordiam ad præd. iura, quãuis eorum species non fingat, sequitur & testatur esse cõmunẽ omniũ sententiam D. Couarr. in d. Clemen. si furiosus. de homicid. 2. p. §. 4. nu. 8. nec etiam in casu d. c. lator. decidens suo se cultello deformauit, vt sentit Nauar. vbi supra, quia est contra text. in. d. c. lator. ibi: Cuius cultellus, quẽ ad latus suum habebat, in alterum incidit.

125 Quibus fit, ludũ palestræ (hoc est lucha) licitum esse etiam clericis, vt ex d.
126 c. lator. satis probatur: † ludi enim exercendi vires causa introducti, liciti sunt, vt in. l. solet. cum simil. ff. de aleæ lusu & aleat. quod enim lege permittente fit, pœnam non meretur. l. Gracchus. C. ad l. Iul. de adult. notat in specie Couarru. vbi supra d. nu. 8. & Iacob. Menoch. de
127 arbit. iud. cent. 4. casu. 400. num. 3. † sed tunc demum ludi causa exercendarum virium clericis saltem constitutis in sacris licent, quoties hi ludi nõ sint communi hominum iudicio periculosi ad vulnera, vel mortem; quod ex multis, quæ notari solent in c. 1. & in cap. sen- 130 tentiam sanguinis ne cler. vel monach. & in cap. 1. de torneament. probat atque ita opinatur, & rectè, D. Couarru. vbi supra.

128 Quinimò si quis in hoc ludo vsus defensione & natura ludi, ne victus euadat, alterum occiderit, non tenebitur de homicidio, vt in. l. qua actione. §. si in colluctatione. ff. ad. l. Aquil. vbi dicitur, Aquiliæ actionem cessare in eum, qui in publico certamine aliquem occiderit, quia gloriæ causa & virtutis id fecisse videtur, non iniuria damnum datum. & in. §. si quis. eiusdem. l. & in. l. si ex plagij. §. vltim. ff. ad. l. Aquil. idem lege Platonis dialog. 9. de legibus sancitũ extat: Si quis (inquit) in certamine, publicisque gymnasijs non sponte, siue confestim, siue posteà ex vulneribus sequuta mors sit, amicum hominem interfecerit, vel in bello similiter, vel in exercitatione bellica magistratibus institutа, seu nudis corporibº, seu ad imitationem veri belli armatis, secundùm legem à Delphico Apolline latam mundus sit: & in terminis hanc sententiam probarunt glo. Alberi. & Ias. in. l. in exequutione. §. vltim. ff. de verb. obligat. Ancharra. consilio 183. incip. iure stricto. Socin. Senior consil. 16. libr. 1. colu. vltim. Decius consil. 9. numer. 4. D. Couarru. & Menoch. vbi supra, alios citantes. Auenda. 2. part. capit. 16. præt.
129 numer. 13. † vbi hoc limitat, nisi ludus esset impellendo alium, vt solet contingere *en los que burlan con armas, o luchan*, quia qui alium occidit in tali ludo, punitur arbitrariè, vt in. l. 6. in princip. tit. 15. p. 7. & ad satisfactionem damni parti læsæ dati, vt ibidem probat: si verò nulla esset culpa non teneretur etiam ciuiliter actione. l. Aquiliæ, ex quo dabat operam rei licitæ, secundùm Greg. Lopez ibidem in glos. *Por su culpa:* inferens ex hoc, quòd si in casu. l. scientiam, §. qui cum aliter. ff. ad. l. Aquil. iactus lapidis fuit necessarius ad defensionem, & prætereuntem alium non vidit, vel aliàs excusabilis esset à culpa, non teneretur. † Quinimò generaliter quando omnino cessat culpa in occidente, quia cùm esset amicus occisi, gesit actum (intellige licitũ) in loco solito & in forma solita, & hoc non obstante, sequuta est mors & damnum tertio, in hac specie ad nihilum tenebitur, qui fecit actum, ex quo hoc fuit sequutum: vt in. l. 4. titulo 8. part. 5. & in. l. 4. titulo 8. & in. l. 6. titulo. 15. part. 7. & in. l. 12. & 13. tit. lib. 23. 8. nouæ collectionis reg. vbi pro homicidio casuali absq; culpa aliqua exercentis actum licitum accon- suetũ tẽpore debito, & monẽdo trãseũtes, vt se præcaueãt, ceteriscq; necessarijs obseruatis, nõtenetur quis pœna aliqua,

nec ad satisfactionem damni soluẽdam, vt puta incurrente equum loco consueto occidente ibi hominẽ fortè trãseuntem, & inputatore arborum, aut in tecta domus reficiẽte admonendo transeuntes, ita quòd exaudiri, possent, si casu præter intentionem aliquis occidatur ex iactione arboris, lapidis, tegulæ, alterius ve ligni vel rei iuramento proprio purgante innocentiam suam, & testibus, quód non erat inimicus occisi, nam tunc temporis & in similibus casibus ad nihilum tenebitur, secus aliàs vt in casibus dictarum. ll. 12. & 13. nouæ
131 coll. reg. & l. 6. titul. 15. part. 6. † In illo verò genere ludi, in quo quis est liber in totum à pœna criminali, quia nihil culpæ est admixtum, etiam est liber à damno pecuniario, & ideò vxor aut filij hominis occisi non possunt petere dãna hominis sic occisi, quæ sibi sequuta sunt atque sequentur, eo quòd carent ipsius operibus, vt in. l. fina. ff. de his qui deiecer. vel effud. vt tenet Auẽd. vbi supra, & probatur argum. præd. ll. Partitarum: secus verò erit si aliquid esset culpę admixtum, licét parum & leue, quia tunc veniret ob id extraordinariè puniendus, & in damnis condemnandus, secundùm eund. Auẽd. & Plaçam in epith. de delict. lib. 1. cap. 26.
132 num. 1. vbi allegat alios. † Verbi gratia, in eo, qui tempore carnispriuij cum spingarda percussit aliũ papiro iecta, nam licèt id soleat fieri illo tempore, non tamen immittendo contra personas, secundùm Parid. de Puteo in tract. syndicat. in parte pœna. cap. quia vadis. in fi. vbi, & in cap. præcedenti notabili-
133 ter loquitur in ista materia. † Vnde infertur, quòd si duo se diffidassent ad dãdum vnum ictum, vel se occidendum, tales debent condemnari ad emendam erga Regem aut aliud damnum, sed non vnus erga alium, quia scienti & volenti non fit iniuria, vt in reg. iuris vulgari:
134 ita Boer. decis. 237. nume. 4. † Hodie de pœnis pugnantium per duellum, deque eorum patrinis, & dominis temporalibus duellum permittentibus, videndum est cap. 19. in decret. de reformat. incip. detestabilis duellorum vsus, sessio. 25. sacri Concil. Trident. & in proposito Nauarr. in man. Latin. cap. 11. nume. 39. & frater Anto. à Cordub. in sua summa *de casos de consciencia* quæstio. 59. pagina final.

Sed quod ad pœnam irregularitas 135
spectat, cum ludus palestræ sit licitus etiam clericis in sacris constitutis, similiter & alij ludi exercẽdi vires causa, quoties non sunt cõmunes hominum iudicio periculosi ad vulnera, vel mortem, vt prædiximus, si inde homicidium casuale, vel de formatio præter intentionem, & absque aliqua culpa succedat, non erit imputandum ludentibus, ac proinde non efficientur irregulares, vt probauimus, sicut illis quo ad culpã non imputatur: secus verò erit si præd. ludi communi hominum iudicio sint periculosi ad vulnera vel ad mortem, tunc enim tanquam causa propinqua, & in id directa, sunt vitandi, & aliter facientes erũt irregulares, si inde homicidium vel mutilatio membri accidat, etiam casu, iuxta doctrinam superius traditam.

Item etiam si ludus licitus sit, si tamẽ occidens vel mutilans non adhibuit debitam diligentiam, quam potuit, præcauendo vt id eueniret, irregularis erit, vt in casu dict. cap. continebatur, & simil.

Hinc est, vt reficiens tecta, aut lapidẽ 136
in aliquẽ locũ iaciẽs, si aliquẽ occidat, aut deformet præter intentionẽ, erit irregularis, si dicto aut signo debitè non præmonuit illac transituros, alioqui secus: argum. l. si putator. ff. ad. l. Aquil. & cap. si duo, & cap. clerico. 50. distinct. & præd. ll. Regiarum: ita in terminis tenet Nauarr. in d. cap. 27. nume. 235. addens idem esse in iaciẽte lapides in sues, aut alia animalia, aliquem deformante, quia erit irregularis, si admisit culpam, non satis circumspectè id faciẽdo: aliàs non, iuxta glos. in d. c. clerico.

Idem ead. ratione erit dicendum in 137
currente equũ in loco solito, & ad id consueto, & in putatore arborum, & in similibus

similibus casibus, de quibus in d. legibus Regijs, quia si debitè & iuxta formam earum nihil de contingentibus prætermittendo id fecerint, sicut nulla pœna 140
exteriori tenentur, ita nec erunt irregulares ex homicidio, vel deformatione inde casu subsequutis, præter eorum intentionem, ac sine aliqua eorũ culpa, aliàs secus, vt in cẽdente arborem suam rectè probauit Siluest. in summa, verbo homicidium. 2. nu. 12. & Sot. vbi supra, pagina 398. colum. 1. & Nauarr. d. cap. 27. num. 237. & in cæteris similibus eadem ratio militat, ac proinde idem est dicendum, vt prædiximus. Nó tamẽ in hac eadem specie benè distinxit Siluest. vbi supra, dict. num. 12. inter cædentem arborem propriam, nihil de contingentibus omittendo, circumspiciendo, & clamando fortiter & tempestiuè, vt is ex homicidio inde sequuto irregularis nó sit, vt prædiximus, & inter cẽdentẽ arborem alienam, etiam si præd. exactã diligentiam obseruauerit, vt is sit irregularis, quia dabat operam rei illicitæ, hoc est furto: vtroque enim casu irregularis minimè erit, seruatis seruandis: quia licèt hoc posteriori dederit operã rei illicitæ, opus tamen illud ex genere suo non est periculosum, prout aliàs requiritur adhoc vt ex homicidio casuali inde sequuto cõtrahatur irregularitas: ita melius aduersus Siluest. docuit Soto
138 vbi supra, quem sequutus est Nauarr. etiam vbi supra, d. num. 237. † Idem erit dicendum indistinctè in nobili seculari in proprio nemore, vel alieno venante, si merè casualiter hominem occiderit præter intentionem, non enim ex hoc fiet irregularis ad suscipiẽdum ordines, etiam si contra domini nemoris voluntatem illic deprædetur feras, secundùm Dominic. à Soto vbi supra, quod ex ea-
139 dem radicè procedit.

In summa, quoties in præd. ludis quis culpam cõmiserit propinquam homicidio, vel de formationi, ob non adhibitam diligentiam debitam, vel omittendo præcauere quod debuit, existimo, 141
hunc præter pœnam exteriorem, quæ sibi iuxta qualitatem delicti infligenda est, effici irregularem, per omnia supra dicta, non semel repetita.

Culpa autem leuissima non sufficeret hoc casu ad irregularitatem incurrendã, sed tantùm grauis vel leuis, vt in cap. quæsitum, de pœnit. & remiss. vbi probatur quòd homicidium filiorum à parẽtibus perpetratum, illis imputatur, si fiat ex procuratione, vel negligẽtia, non autem imputatur eis, si veniat ex eorum incuria, & ibi Abb. hoc notat, Angel. verbo irregularitas. §. 3. Siluest. verbo homicidium. 2. numer. 2. & in. §. 23. nume. 15. quos sequitur D. Couarru. vbi supra, dict. §. 4. num. 9. aduersus glo. in cap. significasti, el. 1. de homicid. tenentem, culpam leuissimam eius, qui rei licitę operam dabat, imputari ad irregularitatem: exempla tamen, quæ illi opinioni assignarunt Hostiens. & Ioan. Andr. potiùs pertinent ad culpam leuẽ, quàm ad leuissimam, ac proinde verior est opinio contraria negatiua contra glos. illam: intelligit tamen eam Abb. & rectè, in culpa commissa in omittendo, inferens, quòd leuissima culpa in homicidio non inducit irregularitatẽ, quãdò sine actu & alia procuratione homicidium sequutum est: secus si homicidiũ sit voluntarium, quia in eo etiã nullam inducit irregularitatẽ, vt in iudice suspendente latronẽ, nã si in faciendo consisteret, profectò sufficeret ad irregularitatem, per text. optimum. in cap. consuluisti. 2. quæstio. 5. & ibi glos. sequitur Siluest. post summam Rosel. & Couarr. vbi supra, quãuis Angel vbi supra aliud velit, & contrarium probet Petrus à Nauarra nouissimè libr. 2. de restit. c. 1. nu. 45. cum seq. Sed quam prędiximus sententiam sublimitat Siluest. vbi supra, si præcesserit culpa leuissima aliquid licitè agendo, quia ex ea non esset quis irregularis: quod verum esse dicit indubitanter, quando agitur aliquid licitum ad commodum occisorũ, vel proprium, vt in exẽplis de quibus ibi per eum, vbi
141 se ad alium remittit locũ. † Quinimò Couarr. vbi supr. probat, irregularitatẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

in proposito contrahi ex culpa consistente etiam in omittendo, vbi quis mercede conductus teneretur ad diligentiã exhibendam, vt ibi per eum.

142 Hinc probanda venit, aut saltem intelligenda & declarãda per supra dicta sententia Dominici à Soto dict. articul. 9. lib. 5. de iustitia & iure, quæst. 1. ad fin. art. existimantis contra Caieta. in sũma verbo irregularitas, non sufficere culpã venialem, vel leuissimam in homicidio 146 casuali admissam ad irregularitatem incurrendam, vt si in casu dict. Clemẽtinę si furiosus, alterum occidẽs ad suam defensionem cum moderamine inculpatę tutelæ, non vsque adeò prospexerit per leuissimam culpam venialem, an citra illud poterat se defendere; hic namque secundùm Sot. non erit irregularis ex sola illa leuissima culpa veniali, si aliud non obsistat: cuius opinionem contra Caieta. vbi supra, latè & benè probat Nauarr. d. c. 27. nu. 249. in vers. septimo, sed cum distinctione præd. res hæc apertior & securior fiet.

Superiora dicta de homicidio casuali ex ludo licito subsequuto, procedunt, vbi ludus publicè concessus est, & casus culpa caret omnino, vel saltem aliqua interceſsit, secundùm quę in vnoquoq; 143 casu respectiuè diximus.† Si verò, & secundò in eo ludo permisso ludens data opera socium interficeret, vel vulneraret, tũc lege Aquilia tenebitur, & pœna l. Cornelię, vt probat Menoch. vbi sup. num. 4. Et sanè in hac specie apertè cõtrahitur irregularitas, cùm homicidium sit omnino voluntarium, per supra dicta in princip. huius. c.

144 Si verò, & tertiò, quis in ludo publicè concesso alterum ex astantibus occiderit, hoc casu non punitur, si omni culpa careat: ita sensit, & rectè, Paris de Puteo de ludo num. 4. vers. quid si percutiat, & per consequens irregularitatem non incurret, per supra dicta in proposito: quòd si in aliqua culpa fuerit deprehensus, punietur pœna arbitraria, & ad resarciendum damnum, vt prædiximus, & prętereà probat Menoch. dict. casu 400. nume. 5. centuria 4. tuncque etiam erit irregularis, si non adhibuerit diligentiam debitam in pręcauendo homicidium illud, vt etiam supra resoluimus:† quòd si data opera alterum ex 145 circunstantibus occidit ludẽs ludo permisso, tunc absq; dubio tenebitur pœna ordinaria, secundùm eundem Menoch. vbi supra nu. 6. & irregularitatem contrahet per supra dicta.

Denique, & quartò si ludus non sit licitus, & lege permissus, sed malo vsu & corruptela tolerat⁹ proijcẽdi lapides in offẽsionẽ, vt Bononię & Parisijs extat, qua pueri vltro solent lapidibus ludere, & se vulneribus afficere, vt refert Cremens. singul. 149. & Senis secundùm Alciat. de singul. certam. cap. 3. sed & in quàm pluribus partibus Hispaniæ idẽ mos peruersus inoleuit, qui vtinam lege Regia, aut statutis ciuitatum vel oppidorũ tolleretur, tam inter pueros, quàm inter maiores, cùm sit noxius, graui pœna adhibita aduersus contrarium facientes: quamuis Abb. & Anan. in cap. exhibita. de homic. minus rectẽ existimauerit, ludum illum proijciendi lapides esse licitum inter pueros, licèt inter maiores esset reprobus, quia noxius. l. nam ludus. ff. ad leg. Aquil.

147 Nihilominus tñ propter tolerãtiam ac malũ vsum, puer vulnerans, aut occidens alterum in præd. ludo excusatur à pœna ordinaria homicidij, secundùm Cremens. vbi supra, & Petrum Anchar. cons. 283. incip. iure stricto, & in c. cum venerabilis. de consuetud. Cepol. cons. 30. & 31. vbi latè differit, Barbat. consilio 29. colum. pen. lib. 2. Socin. in. l. 1. §. vlti. nu. 19. ff. si quis ius dicent. non obtemper. Iaſ. in l. ait prætor. §. iurari. num. 16. ff. de iur. iur. Hippolyt. de Marsil. in. l. 1. in princip. numer. 86. ff. ad. l. Cornel. de sicar. Ruin. cons. 143. num. 27. lib. 5. Dec. cons. 9. num. 4. vers. quintò ad propositum. & cons. 175. col. ante pen. versic. tertio, &c. & cons. 197. colum. 2. sequitur plures referens D. Couarr. in d. §. 4. num. 6. & Menoch. vbi supra, numer. 7. cum seqq. & nouissimè Franciscus Be-

cius

cius cons. 4. numer. 17. lib. 1. vbi allegat Alex. in quibusdam consilijs.

148 Quod omnes iuris interpretes procedere intelligunt quoad pœnam temporalem, secus quoad ęternam; nemo enim huius corruptelæ prętextu eam effugiet, vt asserit Menoch. vbi supra nu. 11. Irregularitatem bene incurrẽt, sic lapiditãtes alios, si ex prędicta lapidatione culpa proxima, & in id directa sequatur homicidiũ: tùm quia quodammodo est voluntarium, licèt id non intendant, sed tantùm vulnerare: argum. cap. fin. de homic. lib. 6. tum etiam quia prędicti sic lapidantes dant operam rei illicitæ, ex qua periculum verisimile offertur, cùm sæpè homicidia ea ex culpa subsequantur, iuxta superiorem communem reso-
149 lutionem primæ partis regulę.† Ex quo facilè & quintò obseruandum erit, idẽ esse à fortiori, quando ludus non esset authoritate publica, vel tolerantia permissus, sed potius prohibitus, & tamen sæpe eo vtuntur priuati, quia tũc & arbitrio iudicis punitur, qui immediatè in ipso ludo sine culpa alterum occidit, vel vulnerauit, vt cum Costa in tract. de ludo, artic. 1. §. 2. n. 14. probat Menoch. vbi supra num. 12. & 13. & irregularitatem incurret, si homicidium etiã absq; culpa sequatur, quia dabat operam rei
150 illicitæ, per prædicta.

Sexto, si ludus non esset prohibitus publica authoritate, sed imò permissus & licitus, & priuati sæpè eo vtantur, vt ludus pilæ, vel barræ, si sine culpa & dolo alterius ex socijs alterũ in terram deijciat, & is crus, vel brachium, vel caput frangat, ille, qui eum impulit, nulla pœna tenetur, secundùm Puteũ in tract. de ludo, nume. 54. & Menoch. vbi supra 154 num. 14. per. l. si ex plagij. §. vltimo. ff. ad l. Aquil. quia dabat operã rei licitę: ego quoad irregularitatem idem probo, si adhibita sit omnis diligentia debita, ne id succederet, & nulla culpa secundùm leges ludi ei imputari posset: secundùm 155 quod etiam dictum Putei & Menoch. prædecedens intelligendum fore videtur: si enim aliqua culpa, etiam leuissima, impellenti imputari posset, cùm sit commissa in faciendo, eum irregularem efficeret, iuxta supraproximè dicta.

151 Septimò poterit sanè ludus proijciẽdi lapides vno casu licere, si is cõtigerit ad vires corporis, & industriam experiendas, non verò ad nocendum, de quo apud veteres fit mentio, vt curiosè ex bonis authoribus, Græcis atq; Latinis, probat Couarr. vbi supra d. §. 4. num. 6. vbi nume. 7. etiam agit de disco ferreo, quo veteres vtebãtur ad hoc exercitiũ, (quod apud Hispanos appellatur *jugar al erron*) si ex hoc ludo licito homicidiũ casuale cõtingat omnino inculpatum, liber erit iaciens à pœna exteriori, atq; irregularitatis: si verò culpa aliqua eidẽ imputari possit, quia nõ obseruauit debitã ac possibilẽ sibi diligentiã, ne id contingeret, vt pote quia non pręcauit, nec admonuit circunstantes, vel transeuntes, vt debebat, vel aliàs culpabilis existat, & in iudicio exteriore punietur pro modo culpæ, & irregularitatem incurret, per superiora.

152 Octauò, si duo alea vel chartis ludẽtes, contendentes atque iurgantes inter se super ludo (vt sæpè cõtingit) ad arma perueniant, & vnus alterum vulneret vel occidat, puniri debet, secũdùm Puteum vbi supra num. 48. l. 1. §. in eum. & in. §. si rapinã. iuncta. l. 2. ff. de aleę lus. & aleat. vbi Bart. & Cacialup. in tract. de ludo. nu. 7. quos sequitur Menoch. 153 vbi supra num. 15.† & præter hoc absq; dubio in præmissa specie occidens alterum, vel eum deformans, erit irregularis; tùm quia dabat operam rei illicitæ; tùm etiam quia huiusmodi homicidiũ, non tam casu, quàm voluntate commissum dici potest;† nec hoc casu ille, qui confecit illicitè chartas ad ludendum, aduersùs prohibitionem, irregularis erit, secundùm Socin. in cap. ad audientiam, nume. 49. de homic. quem sequitur D. Couarr. d. §. 4. num. 10. versic. primus. vbi in vers. secundò,† idẽ cum Alfons. a Castro censet in eo, qui cùm esset artifex, ex ferro furto sublato ensem fecerit, & qui ab eo illum emerit,

homi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

hominem occiderit, hic siquidem artifex non erit irregularis.

156 Nonò, si vnus ludentium ludo aleārum prohibito, verberaret eum, qui domum & aleas ad ludendum paratas habet, & sic susceptorem lusorum, qui apud nos *tablagero* appellatur, non punitur. l. 1. §. item notandum. ff. de aleæ, lus. & aleat. ita Puteus vbi supra nume. 46. dicens absoluisse iam in praxi similem percussorem, sequitur Cacialup. de ludo. num. 65. & Amedeus de Castell. in tract. de syndic. num. 95. quòd si præd. susceptorē vulneribus afficeret vel occideret, teneretur quidem pœna arbitraria, non autem ordinaria: quod sensit Cacialip. vbi supra num. 70. quem sequitur Menoch. vbi supra nu. 17. Hodie 159
in his regnis habemus in hoc. l. 6. tit. 14. part. 7. ad quam est recurrendū in proposito, ac proinde absque dubio hoc in casu irregularitatem incurret occidēs, vel mutilans, cum voluntarié id admiserit. 160

157 Tertiò principaliter (vt redeamus ad præd. secundam partem regulę communis, à qua aliquantulum digressi sumus) ex ea deducitur, meritò in casu c. presbyterum, de homic. clericum illum magistrum, vel etiam si esset laicus, irregularem iudicari ex homicidio sequuto ex sua nimia castigatione & correctio- 161
ne in discipulum facta, quia eū in capite percusit, & sic in loco periculoso, vnde non adhibuit magister ille diligentiam, licèt daret operam rei licitæ, & ideò imputatur ei homicidiū casuale discipuli, quia habuit culpam in excessu correc-
158 tionis: † quamuis enim magistris leuis castigatio iure permissa sit, non tamen excessiua, vt in. l. præceptoris. ff. ad. l. Aquil. l. sed & si. §. vltim. ff. eodem titul. l. item quæritur. §. idem Iulianus. ff. locat. l. 9. tit. 8. part. 7. vbi quòd tenebitur pro modo culpæ: atque quoad irregularitatem, de qua agimus, est text. in. d. c. presbyterum, quem sic interpretantur glos. ibi verbo expirasset. & cōmuniter DD. nempè magistrum, qui excessit modum licitū correctionis, si ob id homicidium discipuli casuale sequutum sit, esse irregularem. Quòd si magister modum correctionis sibi permissæ non excesserit, & diligentiam adhibuerit, ne periculosè percuteretur discipulus, sicque nullam habuerit in excessu culpā, nequaquam tenebitur ex homicidio casuali inde sequuto, nec quo ad aliam pœnam, nec quoad irregularitatem, vt vidētur DD. omnes adnotare in d. c. presbyterum, & expressè id probauit Siluest. verbo homicidium. 2. num. 4. Dominic. à Sot. d. artic. 9. pagin. 396. colum. 2. vers. vel si quem imprudenter. Nauar. dict. cap. 27. numer. 235. & D. Couarr. d. §. 4. numer. 5. vers. ad eandem partem, vbi innuit esse communem.

Quartò ex eadem cōmuni reg. probari potest esse irregularem illum, qui dormiendo suffocat infantem in eodem lecto illicitè à se positum, & sic cum habuit culpam, aliàs secus, si nulla subsit culpa, vt latè probat Siluest. verb. homicidiū. 2. nu. 15. vbi quòd si sit in leuissima culpa: de quo etiam supra egimus, sequitur Nauarr. d. cap. 27. numer. 236. † vbi idem tenet in mittēte puerum ad puteū, aut ad flumen, vbi suffocatur, & in eo, qui fugiens ictum vnius, propellit alterum, qui deformatur, & alia similia, quæ illicitè facta inducunt irregularitatem, aliàs secus. Pro cuius rei intelligentia Siluest. ibi hanc doctrinam constituit, † quòd parētes filios suos tenellos apud se collocare non debent, aliter sunt in culpa, vt in cap. consuluisti. 2. quæst. 5. quando scilicet id agunt gratia sui cōmodi, ne plorent ad aures, aut ipsi frigeant assurgentes ad cunas, vel huiusmodi, quia tunc eis imputatur homicidium, etiam pro culpa leuissima: secus vbi hoc agerent ad commodum filiorū, puta quia sunt pauperes, & non habent pannos ad fouendum eos in cunis cōtra frigora. sed si alia culpa interueniat, non tenentur, nisi sit grauis, aut saltem leuis, non autem si sit leuissima solùm. Sed & Nauarr. in man. Latin. cap. 15. numer. 13. rectè hanc rem concluſit, dicens, quòd mater vel nutrix, quę tenellū infantem, ne

ne eiulet, aut ne ipsa surgens è lecto frigoris intēperiem patiatur, in suo lecto noctu ita collocat, vt periculum immineat inter dormiendum puerum suffocandi, peccat mortaliter, siue eum suffocet, siue non: argum. d. cap. consuluit. & cap. fina. de his, qui filios occid. secus verò si non est tale periculū verisimile, etiamsi casu eum suffocet, puta quia cubile est amplum, & puerum à se longe posuit, nec dormiēs subinde locum solet mutare, imò vbi semel se collocat, ibidem solet persistere, iuxta mentem Panor. in d. c. fi. & Cateta. 2. 2. q. 64. art. 8. & iuxta præmissa in hac specie iudicandum erit de irregularitate respectiuè.

162 164 Quintò ex superioribus infertur, ꝙ qui sciens mulierem esse grauidam, eam ita grauiter afficit, siue sit maritus siue alius, vt in probabile periculum abortus illam conijciat, qui inde sequatur, licèt præter intentionem afficientis, si fœtus erat animatus, erit irregularis, propter culpam in eo admissam: secus si nulla culpa interceſſerit, vt puta si opera daretur rei licitæ, & adhibita fuerit debita diligentia, ita vt tale periculum probabile eam nō impulit: aliàs enim si opera daretur rei illicitæ, etiam si eam diligētiam adhibuerit, erit irregularis, si abortus fœtus animati sequatur; secus si 165
non erat animatus, per supra dicta. Et comprobari hæc etiam possunt ex his quæ in proposito tradit Nauar. in man. Latin. cap. 15. num. 14. & cap. 27. nu. 222. vbi quòd in dubio, quando nescitur an fœtus abortiuus post diem 40. sit mas, an fœmina, debet se censere irregulare, qui eius causa fuit: argum. c. ad audientiā, de homic. Hodie vt prædiximus. n. 47. etiamsi fœtus esset inanimatus, & non formatus, scienter faciens predicta, homicida voluntarius erit, ac proinde
163 irregularis.

Sextò deducitur, quòd clericus, licèt nō debeat interesse vindictę sanguinis, vt deduximus supra libr. 1. Canonic. q. cap. 7. nu. 7. si tamen ex sola curiositate vel leuitate interfuerit, vbi latro suspēditur, vel vbi quis in duello occiditur, non fit irregularis, si nec auxilium, consilium vel authoritatē præstiterit, quāuis grauiter peccet, secundùm Specul. in tit. de dispensat. in. §. iuxta propositiones, quem refert & sequitur Nicola. Plouij in tract. de irregul. nume. 4. volu. 16. tract. fol. 74. in antiquis, & S. Antonin. in eod. tract. cap. 2. numer. 2. fol. 77. eod. volum. vbi ampliat, etiamsi appeteret illius mortem. Cuius rei ratio est, quia ex illa interessentia, quæ est causa remota, non sequitur homicidium, cùm illa mortis pœna necessariò erat infligenda damnato, siue clericus ille interesset, vel non, exequutioni iustitiæ.

Septimò infertur, non esse irregularem eum, qui scit tractari de alicuius deformatione illicita, & non significat illud ei, quamuis peccet mortaliter, si nec dicto, nec facto ad id iuuet, secundùm Nauarr. d. cap. 27. nu. 234. & quòd peccet mortaliter, quoties sine periculo sui & suorū poterat obuiare, & nō obuiauit, siue ex mala, siue ex bona voluntate, tenet Siluest. verbo homicidium. 1. num. 14. secundùm Abb. in cap. Petrus, nume. 7. de homic. quia in hoc sunt opiniones, consilium erit, vt reuelet; nam propter illas opiniones, saltem in foro animę, reputaretur culpabilis.

Octauò ex supra dictis conijcitur, nō rectè loquutum fuisse eund. Siluest. in summa, verbo homicidium. 3. num. 2. ad fin. existimantem irregularem fieri clericum, qui mercans illicitè, casu occidit aliquem absque alia culpa: & idem in ludo clericis interdicto, nō sic in laico, cui mercari non est prohibitum; hoc namque verum minimè vidētur, quādo culpa illa non est proxima & in id ordinata, quia non sufficit quòd opus sit illicitum, si culpa nullatenus in mortem dirigitur, vt supra est dictum, & in terminis à Siluest. in. 1. dicto de clerico mercante illicitè, recedit Nauarr. d. cap. 27. n. 237. & eadē ratione à secūdo etiā recedere deberet, quādo ex ludo clericis interdicto absq; vlla culpa propinqua & in id directa, subsequitur homicidiū:

secus

Universidad de Deusto
Biblioteca

secus si ex culpa in id ordinata, quo casu est intelligendus & saluandus Siluester vbi supra, & verbo homicidium. 2. numer. 13.

166 Nonò ex supra dictis apparet, quid dicendum sit de clerico vel alio, qui porcos vel aliud pecus de agro pulsurus, lapidem iecit, & puerum interfecit, an sit irregularis censendus, necne? nam si dabat operam rei licitę, & diligentiam adhibuit debitè circunspiciendo, nó erit irregularis, aliàs secus: & ita est intelligendus tex. in cap. clerico. 50. distinct. vbi dicitur: Clerico iaciéte lapidé puer dicitur interéptus: vos pro amore Dei & tuo, in suo ordine permanere permittimus: vt tamen semper in pœnitentia & timore permaneat: vbi glos. rectè aduertit, quod si iste dedit operam rei lícitæ, expellendo porcos de agro suo, tunc intellige quod minus diligenter fecerit, aliàs in nullo punietur: ita rem hanc intellexit Siluest. verbo, homicidium. 2. n. 7. in princip.

167 Decimò infertur, Sacerdoté, qui pro ædificatione Ecclesiæ vel domus vocauit aliquem in adiutorium, qui casu interijt ruens cum aliquo ligno, non esse irregularem, si nihil de contingentibus omisit, nempè studendo quam debuit diligentiam adhibere, circunstantibus (quibus periculum imminebat) ita tempestiuè vel alta voce prænonitis, quòd & intelligere & fugere potuerunt, quia 170 dabat operá rei licitæ, & fecit quicquid in se fuit, vt in cap. fina. de homic. vbi Abb. notat, nó excusari clamantes submissa voce, vel post casum contingentem, quem in hoc sequitur Siluest. verb. homicidium. 2. n. 7.

168 Vndecimò ex supr. dictis patet, phlebotomantem ex causa medicinæ, non teneri in aliquo, nec esse irregularem, si infirmus decesit, si erat peritus in arte, & adhibuit diligentiam debitam; & similiter si incidendus nó habuit consuetam dispositionę mębrorum, aut venarum, siue neruorum, vt cum Innocent. 171 probauit Siluest. vbi supra num. 9.

169 Duodecimò hinc reijcienda venit glos. in d. cap. dilectus, verbo nec actu, de homic. dicens, homicidium actu cómissum, sed absque voluntate & culpa, imputari committenti quoad ordines suscipiendos, non tamen quoad susceptos; cuius rei species in iudice proponitur, iustè condemnante delinquentem ad mortem: quam glos. sequitur Feli. in cap. presbyterum, nu. 3. de homic. nam cùm ex homicidio contingenti absque voluntate & culpa nulla oriatur irregularitas, vt in cap. si duo. & in cap. hi qui arborem. 50. dist. & c. significasti, el 1. & c. dilectus. de homic. & homicidiú à iudice commissum voluntarium sit, tametsi culpa careat, indistinctè est tenendum in hoc casu contrariú, nempè homicidium absque voluntate & culpa commissum non imputari cómittenti, nulla constituta differentia inter promotum & promouendum, secundùm Abb. & Anan. in d. c. dilectus. & in d. c. significasti, per tex. illum, vbi reprobant glos. præd. contrariam, quorum opinio est magis communis, secundùm Couar. §. 4. num. 11. colum. fina. vbi ex hoc deducit, quòd quãdo irregularitas ex homicidio oritur, ea impedit promotum in susceptis ministrare, & ad maiores ordines ascendere: si verò nulla irregularitas ex homicidio oriatur. nec impeditur ad maiores ascendere, nec in susceptis ministrare.

Irregularitas autem per homicidium, quod per iudicem aut iustitiæ ministros fuerit commissum, contracta, dispensari potest ab eo, qui potestatem habuerit dispensandi super irregularitate cótracta ex homicidio casuali, quoad hoc enim homicidium istud casuale censebitur, quippe quia nullam culpam, imò meritum habeát, quamuis aliàs voluntarium verè sit, vt adnotauit Caieta. in summa, verbo, irregularitas. in fi. quem probauit D. Couarr. in d. Clem. si furiosus. 2. p. §. 3. in fin. & Petrus Plaça in epithom. de delict. lib. 1. c. 11. n. 11.

Postremò in hac materia explicanda venit illa quæstio satis necessaria in facti contingentia, & quam passim DD. præ

præ manibus habent, an in dubio quis irregularis censendus sit, & sic abstinere à suorum ordinum exequutione, necne.

Qui in re tex. celebris in. c. is qui, de sententia excom. in. 6. expressim probat, irregularitaté nullo in casu esse cóstituendam, nisi in iure Pótificio id fuerit expressum; quem tex. ad hoc ibi cómuniter DD. & alibi sępissimè in id notant atq; citant, existimãtes esse ad hoc 173 singularem, & Nauar. in man. Lat. c. 27. nu. 248. & cons. 35. nu. 37. de homicid. & est communis opinio omnium Canonistarum & Theologorum, secund. Flaminium Paris. de resign. benef. libr. 44.
172 n. 38. † Cuius ratio est, quia irregularitas iure tantùm humano Pontificio statuta est, vt nuncupatim DD. adnotarunt in c. nisi cum pridem. de renuntiat. & in c. ad audientiam. de homic. & in Clem. si furiosus. eod. tit. est communis secundùm Siluest. in summa, verbo irregularitas. in fi. sequitur Florent. in. 3. part. suæ summæ, titu. 28. c. 2. §. 6 Palud. in. 4. sententiarum dist. 25. q. 3. ad fi. testatur cómunem eam sequutus ac defendens Cóuarr. in d. Clem. si furiosus. 1. p. relect. in princip. num. 2. sequitur Nauar. in man. Latin. d. c. 27. nu. 191.

Rursus pro cóntraria parte, imò quod 174 in dubio an quis sit irregularis, necne? censendum sit, eum esse irregularé, quoniam hoc tutius iudicandũ est, probat expressè tex. in. d. c. ad audientiá. de homic. & in c. significasti, el. 1. & 2. eod. tit. Sed in hac cótrouersia, seu potius difficultate, nonnulli iuris interpretes eam diluunt, constituentes differentiá inter forum interius conscientiæ, & exterius iudiciale, vt in priori casu, hoc est, in conscięntia, in dubio teneatur quis a diuinis abstinere, & se irregularé censere: vt in c. illud, de clerico excommunicat. minist. & sic procedat tex. in d. c. ad audientiã, cum simili. in posteriori autem, hoc est, in foro exteriori, iudex nó possit in dubio aliquem irregularé iudicare, vel definire, nisi in casibus à iure expressis, & in hoc foro procedat decisio tex. in. d. c. is qui, quam differentiã probarunt ac sequuntur Ioann. And. Card. Abb. nu. 2. Anan. n. 1. Socin. num. 46. in d. c. ad audientiã. idem Abb. in d. c. significasti, el. 2. nu. 4. eod. tit. de homic. qui in hoc est receptus per quam plures recentiores secundùm Nauarr. d. c. 27. nu. 193. vbi ex Villadieg. addit, q̃ interior forus reputatur non solùm forus pœnitentiæ, sed etiam consilij.

Hæc tũ differentia quãuis recepta & communis, vera minimè quidé est, quia decisio tex. in d. c. is qui, tam in foro exteriori, quàm interiori obtinet, cùm nó distinguat: tum etiã, quia q̃d prędiximus ex d. c. ad audientiã. cum simil. in vtroq; foro procedit ead. ratione, sicuti deducitur ex eisd. iuribus, & præterea Innocent. in d. cap. ad audientiam, indistinctè censet, in dubio non esse quem iudicandũ irregulare, quia iure humano est irregularitas inducta, quæ ratio ita militat in foro cóscientiæ, sicut in iudiciali; imó fortiùs obtinet apud interius animæ iudiciũ, & ita meritò cómunè supra dictã differentiã improbat Nauarr. d. c. 27. n. 193. & in c. si quis autè, de pœnitétia dist. 7. nu. 35. & Couar. vbi sup. in initio. 1. p. Clem. si furiosus. nu. 3. & Petrus Plaça de delict. lib. 1. c. 12. nu. 10.

Quare pro resolutione nostræ quæstionis, verisima mihi videtur atq; tenęda sentętia Didaci à Couar. vbi supr. quę sequitur Plaça etiã vbi supr. nu. 11. nępè q̃ vbi sit dubiũ, an in aliqua specie sit inducta irregularitas iure Pontificio, tunc respondendũ erit, nó esse irregularitatę constituendã in eo casu, nisi expressum id fuerit in iure Canonico; & ita procedit text. in c. is qui. At vbi sumus certi, iure irregularitatę induci certo in casu, sed tñ ambigitur, nó de iure, sed de facto, nępè an Petrus vel Ioannes irregularis sit ex illius causæ ratione, & an id vitium propter eam causam contraxerit, tunc tutior erit in vtroq; foro eligenda via, erit que Petrus vel Ioannes irregularis censendus ad hũc effectum, vt absque dispensatione minimè diuinum officium exequatur: & ita procedant tex. in. d. c. ad audientiam. & similes;

Universidad de Deusto
Biblioteca

miles; quod ex ipsis deduci potest manifestè; in illis etenim non dubitatur de iure, sed de facto, & ideò quoties ea contigerint, quæ in dictis decretalibus memorantur, erunt omnino seruandæ earũ decisiones in iudiciali & exteriori foro, tam simplici, hoc est, iudicio accepto per accusationẽ aut denũtiationẽ qđ est verè cõtentiosũ, quàm mixto exteriori, absq; accusatore & denuntiatore: licèt Feli. in d.c. ad audientiã. velit, illũ tex. & similes in hoc vltimo tantùm seruãdos fore: sed in vtroque seruandi sunt, secũdùm supra dictos, & verius.

In summa, quoties certum est in casu cõtingẽti irregularitatẽ iure Canonico cõstitutã esse, dubitatur tñ de facto, an Petrus vel Ioannes illud ita cõmiserit, vt requiritur eod. iure ad irregularitatẽ incurrendam, in hac specie, stante præd. dubio, tutior pars est eligenda in vtroq; foro, tam interiori, quàm exteriori simplici vel mixto, vt quis n ipé censeatur atq; iudicetur irregularis, ac proinde se abstineat ab exequutione diuinorum; si verò non dubitetur de facto ipso, sed de iure, an scilicet dato illo casu pro plano, aliqua irregularitas in eo iure statuta sit, tunc profectò nisi iure Pontificio ipsa expressa inueniatur, introducenda de nouo minimè quidẽ erit ad libitum alicuius, tam in interiori animæ, quàm in exteriori foro contentioso: hæc est vera interpretatio & concordia illorũ iurium, nec non & resolutio clara atq; perspicua in praxi habẽda prę oculis: idcircò prefata Romanorum Pontificum responsa ad vnguem memoriæ cõmendanda sunt, ne quis falsa eorum interpretatione deceptus, ab optimis institutis temere deuiet.

SVMMARIVM.

1 *Clerici, maximè in sacris constituti, & Sacerdotes, præ laicis pudicitia præeminere debent, & num. seqq.*

2 *Clerici licèt votum castitatis explicitum non emittãt, nec sit essentialiter annexũ ordini sacro debitum continentiæ, constitutione tamen Ecclesiæ illam tenentur seruare.*

3 *Clerici fornicantes tuplici culpa maculantur.*

4 *Rector Ecclesiæ mũdus esse debet, vt hic latè exponitur.*

5 *Pudicitiam inprimis esse retinendam, quoniam ea amissa, omnis ruit virtus: & libido in potente & honorato est deterior.*

6 *Reges plures ob vitium luxuriæ fuerunt interfecti, & expulsi à Regno.*

7 *Sancti confessores inter alia de pudicitia & castitate ab Ecclesia Catholica laudantur.*

8 *Diuus Paulus maximè abhorrens fornicationem, præcipit eam fugiendam, & alia plura in proposito dicit.*

9 *Exhortatio authoris circa idem.*

10 *Tactus inhonesti fugiendi. Referuntur plures, qui per mulieres fuerunt decepti.*

11 *Consortium mulierũ fugiendum propter plura, de quibus hic.*

12 *Sanguinis mẽstruosi contactu plura mala subsequuntur, de quibus hic.*

13 *Concubinatus, atque omnis fornicationis crimẽ lege diuina prohibetur.*

14 *Item iure naturali.*

15 *Iure Canonico fornicatio est prohibita.*

16 *Hæreticum esset affirmare, simplicem fornicationem non esse peccatum mortale.*

17 *Iure ciui i antiquo an sit licitus concubinatus.*

18 *Iure ciuili nouiori fornicatio simplex est illicita*

19 *Homo agit contra naturam, alium coitũ quam vxorium sectando.*

20 *Iure etiam Regio reprobatur concubinatus, & grauibus poenis punitur.*

21 *Per sacrum Cõcil. Trid. concubinatus maximè damnatur atque punitur, vt hic.*

22 *Episcop⁹ potest cõcubinarios etiã laicos punire.*

23 *Iudex Ecclesiasticus ratione peccati publici potest cõtra laicos procedere, eosq; punire.*

24 *Concubinatus crimen est mixti fori.*

25 *Ecclesia meretrices ac lupanaria tolerat ob euitandum maius malum.*

26 *Potestati publicæ licet permittere, vt in aliqua ciuitatis parte sint meretrices. Sed cõtra nume. 29. non tamen licebit permittere lupanaria constituendo eis patronos, & locando damus carius quam locarentur honestis, vt in num. 27. locare tamen meretrici domum ad meretricandum in ea parte ciuitatis, in qua permittitur eas habitare, non erit peccatum, vt in nu. 28.*

Veras

30 *Veras vxores quandoque dici à canonibus concubinas.*

31 *In veteri Testamento quomodò intelligatur, id quod legitur, aliquos sanctos viros habuisse concubinas.*

32 *Concubinæ olim erant, non illegitimæ & fornicariæ, sed vxores minimè principales, quarum filijs non debebatur hæreditas, nec æqualis honor, non sacerdotium, non primogenitura, sed munera tantùm recipiebant, & mutua se charitate complectebantur, & se se iurabant.*

33 *Lex ciuilis appellat has concubinas iniustas vxores, quia ducebantur, non seruato solenni modo.*

34 *Concubinæ nomen apud veteres erat honestum.*

35 *Concilio Toletano permissum erat habere concubinam, id est vxorem minus solenniter ductam, his, qui iusta vxore carebant.*

36 *Quomodò licuerit sanctis patribus simul plures vxores habere.*

37 *Clericus in sacris constitutus fornicando simpliciter, quinque crimina committere dicitur, secundùm DD. nempe adulterium, sacrilegium, stuprum, incestum, & contra naturam, & numer. 38. & sequentibus probatur quoad adulterium.*

38 *Filij presbyterorum sunt adulterini, sed contrarium nu. 49.*

40 *Quo ad sacrilegium probatur hic: quoad stuprum nu. 41. quoad incestum numer. 42. & numer. 43. quoad contra naturam.*

44 *Verius & receptius est contrarium, nempe quòd clericus in sacris fornicando cum muliere soluta, tantum committat simplicis fornicationis crimen, non verò cætera supra enumerata, vt nuncupatim probatur numer. 48. cum sequentibus.*

45 *Religiosi fornicando adulterium committunt.*

46 *Episcopus fornicans adulterium committit.*

47 *Sacerdos cognoscens carnaliter filiam spiritualem, incestum committit. Idem quando est ex eius parochia.*

48 *Clericus in sacris propriè non contrahit matrimonium cum Ecclesia, nec etiam canonicus cum præbenda.*

50 *Monialis fornicando committit sacrilegium, incestum, & adulterium.*

53 *Clericus concubinarius cum soluta deponi non debet, sed tantum suspendi ab officio & beneficio ad tempus, præterquàm si fornicatio habeat insignem deformitatem, vt adulterium, incestus, stuprum, & similia, vt in numer. 55. Secundò limitatur in clerico rem habente cum monialì, is deponendus est, vt in numer. 56. Tertiò limitatur in clerico matrimonium de facto contrahente cum soluta, vt in numer. 57. & an pro fornicatione continuata, numer. 58. pro crimine contra naturam deponitur, vt in numer. 59. & cognoscens filiam suam spiritualem, vt in numer. 60. Idem in cognoscente eam, quæ propter Sacramentum Pœnitentiæ esse facta fuit sibi filia spiritualis, vt in numer. 61. Idem in sacerdote cognoscente parœcianam suam, vt in numer. 65. & eam, quam tenuit in Sacramento Confirmationis, vt in numer. 64. Idem in religiosis fornicantibus, vt in numer. 66. Idem in Episcopo fornicante, secundùm aliquos: sed verior & communis sententia est in contrarium in hoc, vt in n. 67. probari tamẽ testibus debet hoc crimen in præd. casibus quibus poena depositionis pro eo imponitur, aliàs si in occulto reuelatur superiori, mitiori poena delinquens puniendus est, vt in num. 62.*

54 *Laici coniugati fornicantes magis peccant quã clerici non coniugati.*

63 *Sacerdos magis peccat cognoscendo carnaliter filiam spiritualem, quàm vxorem alterius.*

68 *Clericus ob simplicem fornicationem arbitrio sui iudicis punitur, & sacrum Concilium Trident quid in hoc disponat, refertur.*

69 *Iudices ecclesiastici an in puniendis clericis concubinarijs seueritatem potius quàm æquitatem, vel è contra seruare debeant.*

70 *Oportet tamen huiusmodi iudices contra concubinarios clericos procedentes, esse viros graues, &c.*

71 *Clericus concubinarius in proposito dicitur, qui solutam mulierem, & corruptam, nullo sibi spirituali, vel carnalis cognationis vinculo coniunctam domi retinet, cum qua consuevit carnaliter commiscere.*

72 *Concubina largè accipitur pro quacunque mu-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

liere, quam clericus retinet in domo sua luxurioso affectu, vel conducta, &c.

73 *Concubina publicæ clerici ad hoc vt puniatur poenis de quibus in legibus huius regni, quæ dicatur, & nu. 75.*

74 *Ad puniendum clericum poena arbitraria, quæ probatio concubinatus sufficiat.*

76 *Monitio præcedere debet adhoc vt clericus concubinarius puniri possit, nisi concubinatus sit notorius & scandalosus respectu poenæ pecuniariæ, vel reclusionis in Ecclesia ad modicum tempus, vt in nu. 77.*

78 *Clericus post monitionem præmissam concubinam non dimitteas, publicus concubinarius reputatur.*

79 *Iudex ecclesiasticus an punire possit clericũ adulterum id est qui cum muliere nupta fornicatur, & nu. 82. quòd vnotantùm casu possit procedere contra mulierem nuptam concubinam duobus concurrentibus.*

80 *Maritus solum potest vxorem adulteram accusare.*

81 *Iudex ex officio non potest inquirere de adulterio.*

83 *Clericus publicus concubinarius, si ante poenitentiam celebret, an sit irregularis? & numeris sequentibus.*

84 *Clericus propter aliquod crimẽ suspensus, quoad se, & quoad alios irregularis est, si nondum ea suspensione sublata, proprio fuerit vsus officio. Idem est de diaconis & subdiaconis, vt in nu. 85.*

86 *Clericus suspensus ab homine, vel à iure in poenã directã & propriã delicti, etiã ad tempus certũ, vel donec poeniteat, si celebret durante suspensione, erit irregularis.*

87 *Clerici in sacris contrahentes de facto matrimonium, quib-s poenis afficiantur, remissiue.*

88 *Filij sacerdotis, an & quãdo sint serui illius Ecclesiæ, cuius parens est clericus, & nu. 89.*

CAPVT VII.

De concubinatu, eiusque pœnis.

1 CLerici, maximè in sacris constituti, & sacerdotes, præ laicis pudicitia præeminere ac pollere debẽt, secundùm Abb. in capit. vt clericorũ.
2 num. 2. de vit. & honest. cleric. † illi enim licèt votum explicitum castitatis non emittant, nec sit essentialiter annexũ debitũ continentiæ ordini sacro, sed ex statuto Ecclesiæ, implicitũ nẽpe, in ipsa ordinis susceptione abditum, & ideò constitutione Ecclesiæ eam tenentur seruare, id ipsa Ecclesia præcipiente, vt in Cõcil. Tridẽ. sess. 24. in princip. Canon. 9. ibi: Lege ecclesiastica, &c. & 28. distin. & 32. distin. per totam, & docet D. Thom. 2.2. quæst. 88. arti. 11. in corpore, ad fin. & ibi Caieta. Dominic. à Sot. lib. 7. de iusta. & iur. quest. 5. arti. 3. ad 2. Paul. Card. & Imola in Clementi. ad nostram. §. septima. de hæret. Præpositi. in rubric. qui cler. vel vouent. Cosmas Guimier in pragmat. sanct. Gallic. tit. de concub. §. cùm omne, glos. continere. fol 201. col. 1. Nauar. in man. c. 22. num. 52. & c. 25. nu. 108. est optima glos. 2. in fin. in capit. cùm olim. de cleri. coniug. dicens, ex constitutione Ecclesiæ introductum esse, vt qui ad sacros ordines vult promoueri, priùs continentiam debeat profiteri, ex presse, aut etiam tacitè: eo enim ipso quòd quis promouetur ad sacrum ordinem, tacitè intelligitur vouere continentiam, etsi nulla hac mentio de voto continentiæ: quanuis alij teneant, votum solenne emittere, sed quòd prædiximus verius est.

Et quod principio diximus, non solùm intelligendum est de castitate, quæ rei vxoriæ opponitur, sed etiam de illa, quæ simpliciter omni aduersatur copulæ, siue coniugali, siue fornicariæ: mancipantur enim ad functionem suam consecrãdo venerabili Sacramento, vnde omnis mũdities cõdecet, & hac ratione Ecclesia Catholica ordinibus sacris illud adne-
3 xuit votũ. † Quare clerici fornicãtes duplici culpa maculantur, teste Dominic. à Sot. lib. 7. de iust. & iur. q. 4. arti. 2. pagi. 648. versi. sed de hoc forsã. huic cõsonat qđ ab Isaia Propheta. c. 52. præcipitur his verbis, Mũdamini qui fertis vasa Domini: super quo loco Beatus Greg. in. 2. p. pastoral. curæ. c. 2. sic ait: Rector semper cogitatione sit mundus, quatenus nulla hũc immũditia polluat, qui hoc susceptit officiũ, vt in alienis quoq; cordibus pollutionis

4 lutionis maculas tergat: † quia necesse est vt esse mũda studeat manus, quę diluere aliorũ sordes curat, ne tacta quæq; deterius inquinet, si sordida in se mẽs lutum tenet: hinc nãq; per prophetã Isaiam dicitur: Mundamini qui fertis vasa Domini: etenim vasa Domini ferũt, qui proximorũ animas ad æterna sacraria perducẽdas in suæ cõuersationis fide suscipiũt apud semetipsos: ergo quantũ debeant mũdari conspiciãt, qui ad æternitatis tẽplũ vasa viuentia in sinu propriæ spõsionis portant. Similiter Leuit. cap. 21. Dominus dixit ad Moysẽ: Loquere ad sacerdotes filios Aarõ, & dices ad eos: Ne cõtaminetur sacerdos, &c. sancti erũt Deo
10 suo, & nõ polluẽt nomẽ eius: incensum enim Domini, & panes Dei sui offerũt,
5 & ideò sancti erunt. † Hinc teste Cœlio lib. antiquarũ lectio. 7. c. 27. scribit, Hieronym. doctissimi viri esse sẽtẽtiã, pudicitiã in primis esse retinẽdã, quoniam ea
6 amissa, omnis ruit virtus: † & libido in potẽte & honorato est deterior: sicque ob vitiũ luxuriæ plures reges fuerũt interfecti, & expulsi à regno, vt cõmemorat Guiller. Benedict. in sua repet. c. Raiñtius, verb. cuidã Petro tradiderũt, nu. 69. cũ sequenti. de testam. & ibi plura exẽpla de castitate & pudicitia antiquorũ
7 principiũ refert. † Tãdẽ Ecclesia Cãtholica, Spiritu sãcto ducta, voce sonora de pluribus laudãs sãctos cõfessores virtutibus, illa quoque eos ex tollit, quod fuerint pudici & casti, vt in hymno eorũdem habetur his verbis:

Qui pius, prudẽs, humilis, pudicus,
Sobrius, castus, fuit & quietus,
Vita dum præsens vegetauit eius
Corporis artus

8 † Hinc etiã D. Pau. maximè abhorrẽs fornicationẽ, præcipit Corinthijs, ne sumerẽt cibũ cũ fornicatore, auaro, idõlis seruiẽte, maledico, aut ebrioso, aut rapace, dicẽs, Quid mihi est de his qui foris sunt iudicare? vt 1. Corinth. 5. & statim. c. 6. inquit, Fugite fornicationẽ: nec fornicarij nec idõlis seruiẽtes, nec adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque auari, nec ebrio-
si, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt. Et iterum. capit. 10. inhibet fornicationẽ, & ad Hebrę. c. 12. sic etiã præcingi lũbos iubet, quia vi-
9 ris luxuria in lũbis est. † Caueant igitur, hortor in Domino, omnes, præsertim sacris insigniti, ac totis viribus fugiãt immũditiã & fornicationẽ, cęteroslq; actus & tact⁹ impudicos ac inhonestos fœminarũ, ne illis accomodetur sẽtẽtia illa Dominica: Iuda, osculo filiũ hominis tradis? Nõne, quęso, sacerdos, qui labijs ac ore cõtingẽs & sumens corpus Domini, & postmodũ illa polluẽs, impudicus mulierẽ deosculatur, illo osculo filiũ hominis
10 tradit⁹? † Vndeversus,

Ni fugias tactus, vix euitabitur actus.
Hos igitur vita, ne moriaris ita,

scilicet peccando, & sic ęternę mortẽ te obligãdo, quia stipẽdia peccati mors est, ad Rom. c. 6. Itẽ D. Hieron. deceptionẽ mulierũ timens ait: Non sum fortior Sanſone, sapientior Salomone, sanctior Dauid, qui tamen per mulieres decepti fuere: Sãson per Dalidã: Salomõ per alienigenas Moabitas: Dauid per Bersabeẽ, vt refert Cosmas Guimier vbi supra, de cõcubinarijs. §. publici, in glo. tenet, fol. 189. col. 2. prope finẽ. versi. hinc versus,
11 † vbi admonet fugiendũ mulierũ cõsortiũ, tũ propter earũ insaturabilitatem in huiusmodi vitio carnali, quia Prouerb. c. penul. legitur, q⁹ os vuluæ est insatiabile: tũ propter cõlũptionẽ proprij corporis, & pecuniæ, quia genus mulierum est auarissimũ, vt in. l. si ego. ff. ad Velleia vn de Prouerb. c. 2. Qui nutrit scortũ perdit substãtiã suã: tũ propter euitationẽ infamiæ, qua luxuriosꝰ maculatur: tũ propter vitationẽ pœnę ęternę: tũ propter frequẽtẽ & abominabilẽ vilitatẽ sangui-
12 nis menstruosi, † cuius contactu fruges non germinant, arescunt arbusta, moriũtur herbæ, amittunt arbores fructus, nigrescunt æra, & si canes inde edant, in rabiẽ efferuntur, ex eaq; corruptione leprosi, & elephantiaci seu alias deformes nascuntur; vnde meritò libido describitur, quòd est res turpis & humilis, ex turpium membrorum operatione prosi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lies, exitu fœda, cuius effectũ necessariò pudor sequitur, vel pœnitẽtia. Hæc ille.

13 Concubinatus igitur, atque omne fornicationis crimẽ lege diuina prohibetur, vt probatur apertè Exod. 20. Non mœchaberis: transumptiuè in c. nõ mœchaberis. 32. q. 6. Deut. 23. ibi: Non erit meretrix. & 1. ad Corinth. 6. Fugite fornicationẽ. & in. 6. præcepto diuino, vt docet Ecclesia: omnis enim coitus, excepto vxorio, iure diuino fuit reprobatus omni tempore, vt inquit Ant. Rosel de legitimat. lib. 1. c. de causa material. legitim.

14 nu. 9. vol. 6. tract. diuer. doct. † & nõ solũ iure diuino, sed etiã iure naturali: vt probat Ioan. à Turrecrema. in c. quod autẽ, art. 1. 32. q. 4. & ita D. Tho. in 4. sententiarũ, dist. 33. q. 1. art. 3. dicit, quòd habere cõcubinã, est cõtra legẽ naturę, & peccatũ mortale: & in pragm. sanct. Gallic. in tit. de cõcubinar. §. & cùm omne, dicitur: Et cũ omne fornicationis crimen lege diuina prohibitum sit, & sub pœna peccati mortalis necessariò euitandũ: & ibi Cosmas Guimier plura cõgerit: & quòd simplex fornicatio sit iure naturali vetita, & peccatũ mortale, tenet idẽ S. Thom. 2. 2. q. 154. art. 4. & Maior. in 3. sententiarũ dist. 27. q. 29. Siluest. vers. luxuria. n. 3. & Lactãtius Firmian. lib. 6. c. 23. & Ioan. à Medin. in suo codice de restit. q. 19. & D. Couar. in 4. de sponsa. 1. p. c. 4. in princ. nu. 8. Ioan. à Rojas in epitho. succesi. c. 10. nu. 23. & q̃ fornicatio simplex de iure diuino sit prohibita, & procudubio peccatũ mortale, tenent omnes sancti Theologi, vt testatur Afflict. super 1. p. cõstit. regn. rubr. 1. nu. 21. vt refert Iul. Clar. lib. 5. recept. sentẽt. in §. fornicatio. in prin. & fuit declaratũ in concilio ab Apostolis in Ierusalẽ celebrato, vt scribit S. Lucas actuũ Apost. c. 15. refert Magist. Villegas, in. 2. p. Flor. sanct. c. 3. in prin. *De la vida de los Patriarcas.* Vnde perperã Alex. in l. ex facto. §. si quis rogatus. el. 1. nu. 13. ff. ad Treb. asserit, simplicẽ concubinatũ iure naturali nõ esse prohibitũ, & Anto. Rosel. vbi sup. nu. 11. q̃ nati ex quacũq; concupiscentia, erant legitimi.

15 Iure etiã Canonico fornicatio est prohibita, vt in c. meretrices, & in c. nemo sibi. 32. q. 4. cũ simil. & in problem. tit. 14. p. 4. & hæc res nullã habet difficultatẽ: nã omnis coitus, præter matrimonialẽ, est prohibitus in foro conscientiæ, secũ dũ canones, vt tenet gl. in Clemen. ad nostrũ, in verb. non est, de hæret. quã sequũtur omnes, vt dicit Cacialup. in repet. l. si qua illustris, n. 30. in fi. C. ad Orfician. & refert Iul. Clar. vbi sup. §. fornicatio. in princ. & in versi. in primis, & Cosmas Guimier vbi sup. in gl. mortalis, in fi. fo. 199. col. 1. Anto. Rosel. vbi sup. nu. 2. sequitur Rojas vbi sup. d. n. 23. † Quinimò

16 essẽt hæreticũ, affirmare, simplicẽ fornicationẽ nõ esse peccatum mortale, vt in d. Clem ad nostrum, in vers. septimo, ibi: Actus autem carnalis: quã hæresim pulchrè conuincit Alfons. à Castro libro de hæresibus, in dictione, Coitus; quibus suffragatur Augustinus, à Gratiano relatus in. c. audite. 34. dist. & in sermonib. de tẽpo. Domin. 22. sermone, & Coua. vbi sup. & ita fuit decisum in curia Tolosana, teste Aufrerio decis. 346. itẽ fuit quæsitũ, quem refert Mantua consi. 239. nu. 8. lib. 2. & Iul. Cla. in §. hæresis, paulò post princip. ibi: Hinc infertur.

17 Iure autẽ ciuili cõcubinatũ esse licitũ, incautè affirmauit Bart. in l. in concubinatu. n. 2. ff. de concubin. & Aug. Beroi. in. c. in præsentia. n. 222. de prob. & non esse reprobatũ iure ciuili veteri, cũ Bart. vbi sup. tenuit Cosmas in dict. glo. mortalis, fol. 198. col. 2. in fi. & fol. seq. & est magis cõmunis cõcl. secundũ Alex. in d. §. si quis rogatus. n. 13. & Iul. Clar. plures alios referentẽ in d. §. fornicatio. vers. & in primis, ibi, Sed de iure ciuili, vbi hanc suspicatur in pũcto iuris veriorẽ esse, & q̃ propterea ab ea in iudicãdo non recederet, & hoc per totũ tit. C. & ff. de cõcu. Rectius tñ dixissent, simplicẽ cõcubinatũ lege ciuili nõ puniri, vel esse permissũ, siue toleratũ. † Præmaximè cũ etiã iure ciuili nouiori simplex fornicatio sit illicita, vt probatur in c. 1. de filijs nat. ex matr. ad morg. cõtra. in vsib. feud. ibi: Qui nolẽs existere in peccato, eam deposuit, &c. Ita cum iudicio aduertit & tenet D. Couar.

tit. 3. lib. 1. ord. col. 169. post Cacialup. quẽ ad hoc refert in d. l. si qua illustris, nu. 27. idem etiam Ioan. à Rojas vbi supra. nu. 21. sicq; est communis resolutio doctorum, quòd licèt antiquitus de iure ciuili concubinatus fuisset admissus, hodie tamen, non modò iure Canonico, sed etiã iure ciuili videtur prohibitus, per d. c. 1. vt plures allegãs testatur Tiberi⁹ Decia. cõsi. 5. n. 94. lib. 1. & dicit magis cõmunẽ plures referẽs Frãciscus Mantica lib. 11. de cõiectur. vlti. volũt. tit. 8. n. 3. cõducit proœm. ti. 14. p. 4. ibi: *Consintierõles q̃ algunos las pudiessen auer sinpena tẽporal*, & in l. 1. eod. ti. ibi: *Segũ las leyes.* & in l. 2. eod. ti. & Greg. Lop. in d. proœm. allegat Guiller. Benedi. & Hostiẽ. idẽ probãtes, nẽpe q̃ etiam hodie iure ciuili sit prohibitus cõcubinatus: idẽ tenet Abb. in d. c. vt clericorũ. n. 7. de vit. & honest. cler. & Fel. in c. cũ sit generale. nu. 13. in versi. respectu cõcubi. de foro cõp. & Siluest. in summa, verb. cõcubinarius. n. 2. & testatur communẽ cũ Feli. vbi supra, Auend. in 2. p. c.

19 præt. c. 26. n. 1. † & dixit notabiliter Ioã. Fab. in prin. inst. si quadrup. pauper. fecis. dicatur, q̃ homo agit cõtra naturã, aliũ coitũ quã vxoriũ sectãdo: sed hoc ꝓcedit quãtũ ad peccatũ, nõ verò quoad pœnã tẽporalẽ, secũdũ Greg. Lop. vbi supra.

20 Iure etiã nostro regio reprobatur cõcubinat⁹, & grauib⁹ pœnis punitur, vt videre licet per. ll. ti. 19. lib. 8. nou. Coll. Reg. in quarũ. 1. in princip. sic dicitur. *Deshonesta y reprouada cosa es en derecho, q̃ los clerigos y ministros de la sãta yglesia, q̃ son elegidos en suerte de Dios, mayormẽte sacerdotes, en quien deue auer toda limpieza, ensuciẽ el tẽplo cõsagrado cõ malas mugeres, teniẽdo mãcebas publi*

21 *camẽte, &c.* † Sacrosãctũ etiã Cõci. Trid. sessio. 24. in decret. de reformat. c. 8. hoc crimẽ abhorret, existimãs graue peccatũ esse homines solutos cõcubinas habere, grauissimũ verò, & in cõtẽptũ singularẽ Sacramenti matrimonij admissum, vxoratos in hoc dãnationis statu viuere: qua re statuit, si postquã ab ordinario, etiã ex officio, ter admoniti ea de re fuerint, cõcubinas nõ eiecerint, seq; ab earũ cõsuetudine nõ seiũxerint, excõmunicationẽ

22 manentibus. † Ex quo manifestè deducitur, ad Episcopum spectare de eo crimine cognoscere, atq; laicos huiusmodi cõcubinarios punire, iuxta formã eiusdẽ decreti: ratione enim peccati publici iudex ecclesiasticus potest contra laicos procedere, eosq; punire, iuxta tradita per Auf. in tract. de pot. ecclesiast. super laicis nu. 4. 24. & 56. vol. 14. tract. diuer. doct. quicquid in concubina laici aliud dicat Cosmas Guimi. vbi supra, in glo. arcere, fo. 192. col. 1. in fi. cõcedẽs tamẽ in cõcu-

24 bina clerici: † sed cũ vtroq;, imò omni iure sit prohibitus cõcubinat⁹, vt vidim⁹, erit hoc crimen mixti fori, sicque laici cõcubinarij poterũt, tã per ecclesiasticos iudices, quã per seculares puniri, vt plures allegãs resoluit Auend. vbi supra. n. 2. & de cõcubina clerici Abb. in d. c. vt clericorũ. n. 7. de vit. & honest. cler. & Bossius in pract. cri. ti. de coitu dãnato & punib. n. 15. & de vtrisq;, nẽpe laicis, eorũq; cõcubinis publicis, vt aduersus eos easq; procedere possit ad punitionẽ ordinari⁹ ecclesiasticus, decidit expressè Concilij Triden. vbi supra.

25 Nihilominus tñ Ecclesia meretrices publicas tolerat, ac lupanar, ob euitandũ maius malum promiscuæ luxuriæ in Republica, & fœdissimas coniunctiones, vt patet in capit. inter opera, de sponsa. vbi dicitur, quòd qui publicas mulieres de lupanari extraxerint, & duxerint in vxores, hoc q̃d agunt, in remissionẽ ꝓficiat peccatorũ sæpe nãq; propter maius

Universidad de Deusto
Biblioteca

malum vitādum toleratur minus. c. duo mala. &, c. nerui. § fi. 13. disti. & tamen ad meretrices, siue huiusmodi publicas mulieres accedere, mortale peccatum est, vt in d. c. meretrices. 32. q. 4. etiamsi meretrix sit soluta, cùm simplex fornicatio peccatum mortale sit, vt prædiximus: & in terminis quòd Ecclesia toleret sub dissimulatione meretrices, meretricium atque lupanar publicum, probant ex supradictis glos. in d. c. inter opera. Felin. bene declarans. in c. omnes leges. versi. secunda cõclusio. ibi: Sub hac conclusione. 1. distin. Ripa in l. si plagij. num. 12. ff. de verb. oblig. Ioann. Corras. lib. 1. miscel. an. c. 3. nu. 3. Cosmas Guimier vbi supra, fol. 199. col. 1. ad fi. D. Couar. vbi supra d. num. 7. & Ioan. à Rojas in epithom. succes. c. 10. nu. 27. Palac. Rub. in repet. rubric. de donat. inter vir. & vxor. §. 40. nu. 13. & Villegas in d. 2. par. flor. sanct. c. 3. in princ. de vita Loth, vbi in id citat D. Augusti. lib. 14. de ciuita. Dei. c. 17.

26 Ex quo infertur, licere potestari publicæ permittere, vt in aliqua ciuitatis parte sint meretrices: tolle enim meretrices de mũdo, & sodomia totus efficietur reprobus, secũdùm D. August. in lib. de ordin. c. 4. parũ ante mediũ. 1. to. quẽ refert D. Thom. 2. 2. q. 10. arti. 11. in respons. dicens, q vt Deus permittit aliqua mala, quo maiora vitẽtur, vel maiora bona sequantur, ita & in regimine humano illi qui prẽsunt, rectè aliqua mala tolerant, ne aliqua bona impediantur, vel etiã ne aliqua mala peiora incurrantur: & illud dictũ Augustini est ab omnibus receptũ secundùm Nauar. in man. Lat. c. 17. n. 195. idem Thom. lib. 4. de regim. princip. c. 14. tribuit hoc Augustino lib. 13. de ciuit. Dei sed & idem Augusti. lib. 14. de ciuit. Dei. c. 18. dicit, terrenã ciuitatẽ licitũ fecisse scortorũ vsum. Idem Ioã. Echius profitetur in homil. 1. super. 7. Matth. in festo diuæ Magdalenæ: sed & alia in huius rei comprobationem, nẽpe quòd Ecclesia ac totius Christiani orbis principes lupanaria permittunt, nõ quòd illud pecatum approbent, sed vt adulteria, at- 29
que alia luxurię crimina compescant, ad ducit Couar. vbi supra d. nu. 9. col. fi. resoluens, non ideò sequi, Hoc fit, & tamẽ nec lege ciuili nec lege Canonica punitur: ergo est licitũ, vt ibi probat ex text. singulari in. l. at si quis. §. diuus autem. ff. de religios. & sump. fun.

Non tamen licebit permittere lupanaria, constituendo eis patronos, & locando domos carius quàm locarentur honestis, eo quòd meretrices magis lucrantur quàm honestę, nec recipiendo aliquã turpis lucri partem, hic enim modus continet participationem lucri præcedentis, secundùm Caieta. d. arti. 11. quem refert & sequitur Nauar. vbi supra, vbi q nec licebit locare meretricibus domos in ea parte ciuitatis, in qua illa non permitteit eas habitare, quia legem & consuetudinem iustam transgreditur, contra tex. in c. quę contra mores. 8. dist.

28 At verò locare meretrici domum ad meretricandum in ea parte ciuitatis in qua permittitur eas habitare, nõ erit peccatum, quandoquidem secundùm August. vbi supra, potestati licet permittere, vt in aliqua parte ciuitatis sint meretrices, hoc enim vix posset exequi sine domuum locatione, vbi domus publicæ ad id non sunt deputatæ: ita tenet sine scrupulo Ioan. Maior in 4. distin. 15. q. 35. cuius opinionem probauit Nauar. in c. 28. additionum ad manuale, sed postea in d. man. Latino d. c. 17. nu. 195. pluribus rationibus pro & contra adductis videtur maximum in hoc inijcere scrupulũ, quo non videtur carere, quoties locatori constiterit illam mulierem esse meretricem, in eumque vsum meretricandi eam cõducere, vel conductã habere, si de nouo postea eidẽ relocet. Nihilominus tamen cõtrariũ in vtroq; aduersus Nauar. indistinctè latissimè probat Ludou. Veia in respõs. ad casus conscięt. casu 27. dũtamen absit cõplacẽtia turpis vitæ in locante, qui nihilominus admonendus est à confessario, vt similibus personis, quantum fieri potest, locare domum caueat.

Quinimò etsi quod prędiximus de permissione meretricum, atq; lupanaris, recep-

receptum sit cõmuniter, optimaque ratione & authoritate fũdetur, atq; proinde potestas publica, rectoresq; alicuius populosæ ciuitatis, qui id permitterent atque effici curarent, excusarentur propter eorum rectam intentionem, vt maiora inconuenientia vitentur, quasi hoc ad bonum regimen ciuitatis, cui operam dant atque studet, spectare videatur: mihi non displicet sententia Nauar. nẽpe expedire id non permittere, ex pluribus quæ ipse ibi considerat, & potissimùm quia difficile est defendere, licere eis hoc facere aut permittere, vel locare domus in quibus meretricentur. Secundò, quia multi pueri incipiunt hac occasione nacta prius peccare, quam alioquin inciperent. Tertiò, libido non extinguitur nec tollitur, imò accenditur eius vsu, secundùm Magistrũ sententiarum lib. 2. distin. 24. addito præcipuè malo habitu fomiti sensualitatis. Quartò, quia potius refrænatur mala inclinatio habitu castitatis, resistendo illi, quàm introductione atque permissione lupanaris. Quintò, quia ex huiusmodi permissione non consequitur finis per eam prętensus, puta, ne honestæ fœmine solicitentur: quia, sicut prudentes viri aiunt, qui ad eas solicitandas sunt apti, non adeunt meretrices, imò postquam malè sunt eis assueti, tanto magis honestas solicitant, quo maiori impetu naturæ & vitij feruntur. Sextò, quia ipse Nauarr. nouit pueros castissimos venientes ad academias ex terris vbi non est huiusmodi occasio fornicandi, ob eam oblatam, animas, studia, & corpora contagio infecta perdere. His & alijs rationibus, quas omitto, id nititur Nauar. dissuadere. Addo ego aliam, nempe quòd ex prædicta permissione datur ansa rusticis atque simplicibus, alijsque vilibus hominibus peccandi, qui aliàs minimè, vel non ita frequenter peccarent, propter difficultatem nanciscendi similem occasionem, quæ cum sibi facilis atque libera à pœna temporali publicè offeratur, frequenter arripietur atque amplectetur ab eisdem, ita vt quo 30 31
ties ad ciuitates, & oppida pro rerum suarum vsu atque commercio accesserint, ob id consuetudinem habebunt libidini propriæ satisfaciendi, imò eo forsan frequentius quàm oportebit ad ciuitatem & oppida accedent. Denique ex præd. permissione plures peccabunt fornicando, quàm aliàs peccarent. Nec obstat, quòd si meretrices vel lupanaria non permitterentur, fœdissimi coitus in Republica contingere possent, nempe contra naturam, &c. hoc namque si aliquando acciderit, non erit ob defectũ meretricum, aliarumque mulierum inhonestarum, atque incontinentium, cum his Respublica abũdet, prohibitis tamen & occultò delinquentibus: quin imò & vbi sunt meretrices permissæ, cõtingit prædicta peccata nefanda committi, atque publicè puniri, ob pessimam atque bestialem hominum inclinationem, pòtius quàm ex defectu mulierum publicarum, atque lupanaris, idque frequentius solet accidere in ciuitatibus & oppidis populosissimis, ob multitudinem atque diuersitatem gentium, earumque pessimam inclinationem: quare ego non permitterem neque consulerem permittendas meretrices, & lupanaria.

Illud prætereà in proposito admonere censuimus, veras vxores quandoque dici à canonibus antiquis concubinas, eo quòd absque dotalibus instrumentis, cæterisque solennitatibus à iure ciuili introductis fuit coniugium celebratum, vt probat Gratian. in capit. omnibus, & capit. sequenti. 34. distinct: quæ iura in hoc citat Catelian. Cotta in suis primis notabilibus, & D. Couarru. in 4. de sponsal. 1. part. capit. 4. in princip. num. 8.

Offert se nunc dubitatio necessariò diluenda, quomodò in veteri Testamento legitur aliquos sanctos viros concubinas habuisse? Quam dubitationem sustulit sanct. Thom. distinctio. 33. quæstion. 1. articul. 3. ad 3. asserens, quòd quoties hoc legitur in veteri Testamento, oportet dicere eas illis fuisse ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

trimonio coniunctas, & tamen eas concubinas aliquo modo dici, quòd aliquid habeant de ratione vxoris, & aliquid de ratione concubinæ: nam secundùm quòd matrimonium ordinetur ad suum principalem finem, qui est prolis procreatio, sic erant vxores: sed secundùm quòd ordinatur ad secundariũ finẽ, qui est dispẽsatio familię, & mutua cõmunicatio operarũ viri & vxoris, & simul cohabitatio, sic vxores non erant, quę primæ vxori accedebant, sed concubinæ appellabantur, quasi simile aliquid habẽtes cum concubina, in hoc scilicet quòd poterat eijci à lecto, & à domo, sicut illa quæ verè est concubina: vnde de Agar dicitur per Saram ad Abraham: Eijce ancillam hanc, & filium eius, quam tamen prius dederat ipsa viro suo vxorem: talis etiam dicitur fuisse Bala ipsi Iacob Genes. c. 35. † Sic Aloisius Lippomanus super Genes. c. 22. inquit: Concubinę olim erant, non illegitimæ & fornicariæ, sed vxores minimè principales, quarum filijs non debebatur hæreditas, nec æqualis honor, non sacerdotium, non primogenitura, munera tantùm recipiebãt, & mutua se charitate complectebantur, & sese iurabant: quem refert & sequitur D. Couar. vbi supra, nu. 9. & Menoch. de arbit. iud. centur. 5. casu. 418. num. 15. & 16. † vbi quòd lex ciuilis appellat has cõcubinas iniustas vxores, hoc est vxores, quæ ducebantur non obseruato solenni more, qui in ducendis iustis vxoribus seruabatur, de quibus iniustis vxoribus loquitur Vlpianus in l. si vxor, in princip. ff. ad l. Iuli. de adult. quem locum egregie declarãt Horom. Iacob. Cuiacius, Tiraquel. & Iacob. Ræuard. per eũ ibi citati. Eodem pacto iura ciuilia pandectarũ, quæ de concubinis loquuntur, intelligenda sunt: † erat enim apud veteres cõcubinę nomen honestum, cum ea loco vxoris haberetur, atque citra criminis notam: vxor autem minimè dicebatur, quia non fuisset solenniter ducta, vt in l. Massurius. ff. de verb. signif. vbi Alciat. hoc nominatim notat, quem sequũtur Couar. & Menoch. vbi supra.

32

33

34

Sic etiam in Concilio Toletano, relato in. c. is cui. 34. distin. permissum erat habere concubinam illis, qui vxore iusta carebant: hanc tamen concubinam intelligunt ibi DD. de vxore minus solenniter ducta, quos sequitur Mascardus de Sufanis in tractat. de celib. 3. par. c. 9. nu. 1. & Cardin. Paleot. in tract. de noth. & spur. & c. cap. 12. in fi prout eos refert & sequitur Menoch. vbi supra, num. 20.

35

36 † Sed quomodò licuerit sanctis patribus simul plures vxores habere, cùm de iure diuino id esset prohibitum, vt in c. gaudemus. de diuort. versi. quia verò, & latè probat Alfons. à Castr. lib. 11. aduersus hæreses, verb. nuptiæ. in 4. hæresi. Ad hoc Innocent. III. Summus Pontifex respondet in d. c. gaudemus, in versiculo nec vlli vnquam, dicens illos sanctos Patriarchas plures accepisse vxores propter reuelationem diuinam de hoc illis factam, per quam sicut Iacob à mendacio, Israelitæ à furtò, & Sanson ab homicidio, sic & Patriarchę & alij viri iusti, qui plures leguntur simul habuisse vxores, ab adulterio excusantur: qua de re vidẽdus est diuus August. in lib. de bono coniugal. c. 13. & 15. quem citat in proposito Castr. vbi supra, dicens, apertè ipsum Augustin. docere aliam valde diuersam esse hoc tempore sub nouo Testamento matrimonij rationem, & longè aliam in tẽpore præterito, quando vetus testamentum plenam habebat virtutem, & efficaciam: nam sicut pro varietate temporũ statuta etiã humana variantur, ita Deus pro varietate temporum varias condidit leges, & varias etiam eiusdem legis fecit dispensationes: ab initio enim mundi (vt Saluator noster ait) masculũ & fœminam fecit eos Deus, & matrimonium inter solos duos constituit, vt essent tantùm duo, non plures, in carne vna: & si illi primi parentes in iustitia perseuerassent, semper in toto temporis successu matrimonium inter duos tantùm, prout à principio cõditum erat, celebraretur: at cùm postea hominum malitia adeò creuisset, vt ferè omnes idolis seruirent, & falsos deos colerent, paucissimis in cultu

cultu Dei permanẽtibus, decreuit Deus viros seruos suos pluribus fœminis per matrimonium copulare, vt cultores veri Dei multiplicarentur, & sic Angelorum ruinæ citiùs repararentur. Benignè igitur in hac dispensatione fecit Deus in bona voluntate sua cum humano genere, vt sic citò ex hominibus, tanquam ex viuis lapidibus reædificaret muros cœlestis Hierusalem, qui peccantibus Angelis rupti fuerant. Hactenus Alfons. à Castro vbi supra. Et quòd ex diuina reuelatione, & dispensatione libcuerit olim sanctis Patribus habere pluresvxores, est communis secundùm Matienç. in proœmio lib. 5. nouæ Coll. Reg. num. 11. quicquid ipse ibi, nu. 12. contrarium velit cũ Specul. coniug. sed communem sequitur & probat cùm alijs reddens quatuor rationes eius Villegas in 2. par. flo. sanct. c. 2. *de la vida de Abraham Patriarcha.*

39

In clericis autem vltra prohibitiones supradictas specialiter est damnatus concubinatus, vt per totum de cohabit. cleric. & mulier. & de vit. & honest. cle-

40

37 ric. † adeò vt clericus in sacris ordinibus constitutus carnaliter se immiscens concubinæ, vel alteri mulieri, quanuis solutæ, secundùm DD. quinque crimina perpetrare dicatur, nempe adulterium, sacrilegium, stuprum, incestum, & contra naturam, vt ex Bermond. Chober. refert & probat Menoch. vbi supra, nu. 7. cum sequentibus. Et primò quoad adulteriũ probatur, nam presbyter quasi cõtraxit matrimonium spirituale cum Ec-

41

38 clesia, † quia in assumptione sacrorũ ordinum susc ipere dicitur Ecclesiã in sponsam, cui talem implicitè promittit continentiam seruare: argument. auth. de monach. §. si quis autem, in versiculo si quis autem monasticam. coll. 1. Vnde cognoscens mulierem solutam, videtur adulterium spirituale committere, secundùm Hostiens. in summa de cohabit. cleric. & mul. §. quam pœnam. Abb. in. c. si quisquam eod. ti. & in. c. vt clericorum, nu. 2. de vit. & honest. cleric. Ant. de Butrio. in c. at si clerici. in princip. de iud. sequitur Cosmas Guimier in d. pragmat. sanct. Gallic. in glos. arcere. foli. 192. colum. 2. † Hinc glos. in c. per venerabilem, verb. adulterinis, qui filij sint legit. affirmat, quòd filij presbyterorum sunt adulterini, nam presbyteri cùm fornicãtur, adulterant, cùm sint quasi mariti Ecclesiarum, vt in c. Cenomanensem. 56. distin. quam glos. dicit menti tenendam Abb. ibi num. 32. & Paul. de Eleazar. & Ioann. de Imol. in Clement. 1. de officio ord. & notabilem dicit Cosmas vbi supra, eam sequutus, & cum ea simpliciter transit Couar. in 4. 2. part. c. 8. §. 5. num. 14. & Ioann. à Rojas in epith. succes. c. 20. nu. 35. & esse communiter receptam refert Iul. Clar. §. fornicatio. versi. cùm presbytero autem, ex Couarr. in 4. foli. 172. colum. 4. & Plaça lib. 1. delictorum c. 41. nu. 31. & quòd hoc casu sit annexũ adulterium spirituale, tenet Abb. in c. at si clerici, in princip. nu. 35. ibi: Si non duxit eam in vxorem, de iud.

Quoad sacrilegium ratio esse videtur, quia cùm Deo dicati sint, id est sacrati, si per copulam carnalem cum muliere separantur à Deo, sacrilegi efficiuntur: quod vltra supradictos sequitur nuncupatim Cosmas Guimier vbi supra, alios allegans, id probare nitens ex text. in c. quę Christo, & in c. virginibus. 27. quæst. 1. ex quibus dixit Abb. in c. quia circa, nu. 5. de bigam. quòd constitutus in sacris, plus peccaret fornicando, quàm cõiugatus adulterando: quem refert & sequitur Cosmas vbi supra.

Quo ad tertium, hoc est stupum, eo videtur posse probari fundamẽto, quòd clericus, saltem ex constitutione Ecclesiæ, vt prædiximus, tenetur continentiã seruare: ergo si fornicetur, videtur respectu sui ipsius stuprum committere: quod probat Bermondus & Menoch. vbi supra, & Paul. Griland. de pœnis omnifar. coitus quæst. 15. & vltim.

42

Quoad quartum, hoc est incestum, id probatur ex glos. in l. 2. verb. filij. C. de Episcopis & cleric. quæ tenet, quòd filij clericorũ concepti postquam sunt constituti in sacris, sunt incestuosi, quam ibi Bart. Bald. & Paul. & Angel. sequuntur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& sequuntur ibi DD.secundùm Dec.in c.at si clerici.in princip.nu.36.& esse cõmuniter approbatam à doctoribus affirmat Paul.Griland.de pœnis omnifar.coitus,quæst.vltim.nu.3.volu.10. tract. diuer. doct. quem refert practica Conradi fol.376.num.11. qui etiam fol.341. post num.13,dicit,quòd hæc est communis regula,teste Iulio Clar.in.§.incestus,versi. sed nunquid.

43 Quoad quintum crimen, hoc est contra naturam,nescio quomodò hoc probare possit Bermond. nempe clericum fornicantem cum muliere soluta,committere crimen contra naturam,cùm ipsum authorem non viderim,quia nõ potui eum reperire,sed tantùm ex relatione Monochij eum cito , nisi alleget pro se dictum Fabri in princip. si quadrup. paup.feciss.dicat.asserentis, quòd homo agit contra naturam,alium coitũ quàm vxorium sectando.

44 His tamen non obstantibus, quanuis clericus,præcipuè in sacris,grauiter peccet,cum muliere soluta fornicando,eius tamen crimen solum est simplex fornicatio , non verò adulterium,sacrilegiũ, strupum,incestus , nec contra naturam, ex text.in hoc expresso in.c. quia circa, de bigam.vbi loquens in clericis habentibus plures concubinas, an sint irregulares,inquit,quòd cùm ipsi irregularitatẽ nõ incurrerint bigamiæ,cum eis,tanquãsimplici fornicatione notatis,quoad exequutionem sacerdotalis officij poterit dispensari:idem notatur in. c. Maximianus.81.distin.& c. presbyter.ead.distin. & in cap. lator.2.quæst.7.quicquid Hostiens.& Henric.in d.cap.quia circa, dicant,quòd melius dixisset ille tex.Triplici fornicatione notatis : & in terminis hanc sententiam probauit Federi.de Sen.consil. 167. incip. mulier accusata: Imol.& Card.in d.Clement.ad nostrum, in fin.de hæret.vbi dicunt, quòd si sacerdos cognoscit solutam,non dicitur adulterium,sed simplex fornicatio.Idẽ Imol. in d. c. vt clericorum,de vit. & honest. cleri.Cynus,Iacob.Butricar. & Salicet. in d.l.2. C.de Episcopis & cleric.Ant.de Butrio in.c.cum dilectus.colu.2. de accus.& in cap.significasti.col.4.de adult. Felin.in d. c. at si clerici. in princip.nu. 14.de iud.& ibi Dec.nume.37.vbi quòd nõ est incestus,nec adulterium,sed simplex fornicatio : quod & tenet Selua de benef.3.part.quæst.3.nu.16.vol.15. tract. diuer. doct. & quòd simplex fornicatio clerici,pro adulterio,aut stupro , aut incestu nunquam habeatur, testatur verio rem & receptiorem sententiam Mẽchade succes.creat.§.22.nu.50.& quòd coitus presbyteri cum soluta , nõ habeatur pro adulterio, neque stupro , neque pro incestu,sed tantùm pro simplici fornicatione , testatur communem opinionem Cacialup.in rep.auth.si qua illustris post n.31.C.ad Orfic.prout,eũ refert Iul.Clar. in.§.fornicatio, versiculo cùm presbytero , testatur etiam communem , addens quoque quòd non sit sacrilegium , Bossius in pract.crim.in tract. de coitu damnat.& punib.num. 10. 15.& 16.eamdem sequitur & dicit communem in supradictis omnibus,prætẽrquam in crimine cõtra naturam,de quo non loquitur , Iuli. Clar.vbi supra,in.§.fornicatio. versi.sed quæro,ad fin.ibi:Ceterum coitus, & in §. incestus. versi. sed nunquid.vbi quòd non sit incestus , sed simplex fornicatio: & quòd non sit adulterium,Cæsar Lambert.lib.2.de iur.patron.fol.92.num. 23. colum.1.& quòd tantùm sit simplex fornicatio,testatur etiam communem Velazquez in.l.9.Taur.glos.10.nu.10.

45 Hæc autem communis sententia limitatur in religiosis,quia ipsi expressẽ profitentur castitatem. c. cùm ad monasterium.de statu monach.& ideò adulteriũ committunt:non verò idem est in clericis,qui solùm ex constitutione Ecclesiæ ad castitatem obligãtur,vt prædiximus: ita tenẽt plerique ex supradictis authoribus,præcipuè Paul.Griland.Feli.& Dec. vbi supra , & Bossius d. nu.10.alios allegantes , & idem in moniali Abb.in d. c. at si clerici.in princip.nu.35.

46 Limitatur & secundò communis sententia , vt constat ex plerisque supradictorum, in Episcopo fornicante , quia semper dicitur committere adulterium, eo quòd post confirmationem coniugiũ spirituale cum Ecclesia contrahit,vt infra dicemus:qua ratione idem dicẽdum

47 est in monachis,vt prædiximus.¶ Tertiò limitant DD. præfatam communẽ sententiam in sacerdote cognoscente carnaliter filiam spiritualem, quæ etiam dicitur,quando est ex eius parochia,secundum Abb.in c.fi.ad fi.de purgat.can.vbi etiã dicit,non reperiri quòd Ecclesia dispensauerit in cognatione spirituali,licèt sepe in carnali . Eandem limitationẽ sequitur,dicens eam tenere moderniores, Bossius vbi supra d.nu 10. Contra hanc tamen limitationem videtur tenere Bernard.Diaz deLugo.in sua praxi crim.Canoni.c.75.nu.2.probans,quòd ex confessione non contrahitur cognatio spiritualis,& sic non potest dici incestus:limitationem tamen veriorem esse existimo, pre tradita per eund.Bernard.Diaz in d. practica crim.c. 76. vt infra dicemus in sexta limitatione communis sententiæ circa depositionis pœnam.

48 Nõ obstant fundaméta & rationes superius cõtra præd.cõmunẽ,de qua nunc agimus , adducta. In primis enim negam⁹,clericũ in sacris cõtrahere matrimoniũ cũ Ecclesia per susceptionẽ sacrorum ordinũ,quicquid hoc dicat Menoch.de arbit.iud. centu. 5.casu 421. n.1.id enim tantũ inuenitur expressum in Episcopo electo & cõfirmato,vt ex hoc contraxisse proprie dicatur matrimoniũ spirituale cũ Ecclesia,& inde ea efficiatur ipsius spõsa,vt in c.inter corporalia.de trãslat. Episcop.& in c.cũ inter canonicos,de elect.nõ verò in alijs clericis rectoribus, nec beneficiatis,saltẽ propriè, etiã inter canonicũ & prẽbendã,vt latissimè resoluit alios citãs Cæsar Lãbert. de iure patron.lib.1.2.arti.9.quæstionis princip.1. p.n.23 fol.89.in mag.nec est aliquis tex. qui hoc probet,prout nõ probat d.auth. de monachis supra citatũ,nisi in religiosis,vt supradiximus.

49 Nõ etiã obstat glos.in d.c. per venerabilẽ.cũ sequacibus,affirmans,q̃ filij presbyterorũ sũt adulterini, quia cùm fornicantur,adulterantur,cũ sint quasi mariti ecclesiarũ,vt in d.c.Cenomanense.56. dist.nam respondeo in primis, tex.illum hoc non probare , sed tantùm quòd filij adulterorũ & presbyterorũ æquiparantur in hunc sensum,vt vtrique sint abominatio Domino:hoc autẽ diuersum est ab specie glossæ & nostra,ac proinde nihil facit pro glo.illa.

Deficiẽte igitur fundaméto glossæ,corruit eius ẽdificium.Prẽtereà figmentum nostrorũ interpretum est,dicere, quòd clericus fornicando cũ muliere soluta, cõmittit adulteriũ , ac proinde filij inde nati dicantur adulterini : hoc si quidem nullibi probatur,sed potius expressè contrariũ in d.c. quia circa, de bigam.cũ simil. nam quod ipsi præfantur de matrimonio contracto per sacri ordinis susceptionem,commentitium est etiam,vt prædiximus.Rectiùs igitur cõmunis assertiò habet contrarium,vt probauimus sicq; glos.cõtraria impropriè loquitur, & ita necesse est dicere, secũdũ Iul.Clar. vbi supra,in.§.fornicatio.versi. cũ presbyter,vel,vt verius existimo,non est vera,sed potiùs contraria opinio cõmunis, vt docuimus.

Quinimò in specie glos.d.c cũ pridẽ. de filijs presbyterorum loquentis verior & receptior sententia est, quòd dicãtur spurij , non verò adulterini , vt resoluit Ioan.à Rojas.in epith.succes.c. 1.nu.21.

50 Nec quoad sacrilegiũ obstant tex.in d. c.quę Christo.& c.virginibus,illa enim iura loquuntur in virginibus Deo dicatis , quæ quidem sunt sponsæ Christi,ac proinde ex coitu cũ moniali hæc crimina cõmittuntur,sacrilegiũ,incestus & adulteriũ , vt probat glos.in d.c.virginib⁹,& alios referẽs Bernar.Diaz in pract. crim.Canoni.c.75.n.1.& stuprũ , vt ibi per additio.& Paul.Grilãd.de pœnis omnifar.coitus.q. 1. nu.10. vbi optimè iure probat præd.crimina committi ex coitu cũ moniali,sicut in monachis idẽ supra resoluimus eadem ratione.

51 Quoad stuprum non obstat quòd clerici in sacris ex cõstitutione Ecclesiæ teneãtur seruare castitatẽ,nã cùm essẽtialiter

Universidad de Deusto
Biblioteca

tenea nõ sit annexa ordini sacro, vt præ diximus,non erit stuprum, nisi cum virgine,aut vidua honesta fornicauerint. †
52 Non etiam quoad incestum obstat glos. in d.l.2.C.de Episcop.& cler.quia eã reprobant Cyn.Butricar.& Salicet.ibidé. n.2.& Bald.in.l.si quis incesti.n. 2.versi. quæro.C.de incest.nup.Corset.singul.in cip.fornicatio.in fi.& est periculosa, secundũ Anan.& Felin.in c.cum dilectus, nu.6.de accusat. & communiter reprobatur glos.illa secundùm Salicet.ibid.vt refert Ioan.à Rojas d.c.1.n.21.& d.c.20. nu.35.(quanuis ego hoc non inueniã apud Salicet.sed tantùm quòd simpliciter reprobet glo.illam ibi.n.2.)nam proprié non est incestuosus filius presbyteri,secũ dùm Couar.in 4.de sponsa.2.p.c.8 §.5.n. 14.sed spurius,secundũ magis cõmunem sententiam supra relatã. Quòd autẽ coitus clerici in sacris,cũ muliere soluta,nõ sit cõtra naturã,est de se notũ. Nec obstat dictum Ioan.Fabri in cõtrarium allegatum, quia illud procedit quantũ ad peccatum,non verò quoad pœnam temporalem,vt prędiximus.

53 Superest modò in proposito videre, qua pœna puniri debeat clericus cõcubinarius cum soluta.Et sanè Ant.de Butrio in d.c.at si clerici. in princip. & ante eũ Archid.in c. notum.2.q. 1. tenet, quòd debeat deponi: quam opinionem sequitur & testatur cõmunem Aret.in.c.cùm non ab homine.col.10.de iud. post alios quos citat, prout eum referunt Dec.in d.c.at si clerici.in princip.nu.36.& Menchac.de succes.creat.§.22.nu. 49.& Iul. Clar.in.§.fornicatio.versi.sed quæro.ad ducunt pro hac opinione tex.in c.à multis.de ætat.& qualit.& in c. erubescant. 32.distinct.& in c.si quis omnem.1.q.7. circa fi.versi.si quis verò.sed cùm rẽ vera iuxta veriorem & receptiorem sententiam,quam prædiximus,hoc casu clericus fornicarius non cõmittat præd.crimen,sed tantùm simplicem fornicationem,pro eo non debet adeò graui pœna puniri,vt deponatur,vt tenet Abb. in d. c.at si clerici.in princip.n.36.de iud. nisi judex aliud arbitrabitur,vt infradicem°:

& quòd clericus pro simplici fornicatione non deponatur, sed solummodò suspensionis pœna ab officio & beneficio ad tempus plectendus sit,testatur cõmuniter teneri glos.in.cap.Maximianus,in versi.remoueãtur.81.distin.quam refert & sequitur Abb.in c.ex parte,nu.1.in fi. de testib.quam sententiã latè probat Barbat.in d.c.at si clerici,in princip.col.37. sequuntur & dicunt cõmunem scribentes ibi:& in specie Imola ibi.nu.11.Felin. 14.Dec.36. vbi respondet fundamentis contrariæ partis,& sequuntur magis cõmuniter DD.secundũ Beroi.n.165. cum sequẽtibus,& probat Follerius in pract. crim.Canoni.fol.221.n.6.Selua de beneficio in.3.p.q.3.n.13.cũ sequentibus, fol. 52.volu.15.tract.diuer.doct.in antiquis, vbi nu.16.limitat, nisi post monitionem superioris noluerit desistere.Dueñas in regul.101.in princip. Bermond.in tract. de public.concub.pagi.251.num.10.cum alijs. Bernard. Diaz in pract.cri.c.72.& Bossius in titulo de coitu damnat.n. 10. testatur communem plures referens Mẽcha.de succes.creat.§.22. nu. 48.vbi nu. 50.quòd hæc pars in vsibus forensibus sibi recepta videtur,& Iul.Clar.vbi supra, §.fornicatio.in versi. sed quæro.est magis communis secundùm Didac. Perez in.l.23.tit.3.lib.1.ord.col.7.eãdem sequitur & probat Cæsar Lambert. de iur.patron.lib.2.1.par.quæst.9.arti.20.num.15. cum sequentibus fol. 97. vbi numer.19. cum sequentibus eleganter ex hoc probat opinionem Ioan.Andreæ, Antonij
54 & Petri in d.c. vt clericorũ, † tenentiũ, magis peccare laicos coniugatos fornicantes, quàm clericos non coniugatos: quæ est communis sententia secundùm Abb.in d.c.vt clericorũ.n. 6. quãuis dicat,apud se nõ esse sine dubitatione,quin clericus cõmittat adulterium spirituale, & sacrilegium: sed communis & verior sententia in hoc de adulterio & sacrilegio,est quã prędiximus contra Abb.

55 Hæc tamẽ cõmunis sẽtẽtia,quæ habet, vt clericus pro simplici fornicatione nõ debeat deponi,sed solũ suspẽdi,limitatur primò in clerico cõmittente fornicationem,

nẽ,quæ insignem habeat deformitatem, pro ea namq; deponẽdus erit,sicuti pro adulterio, incestu, stupro, & similibus, iuxta glo.in d.c.Maximianus,& in c.lator.81.distin.& in c.lator.2.q.7.quas sequuntur Abb.& DD.in d.c.at si clerici. de iud.secundùm Couarr. qui eos sequitur in 4.2.p.c.6.§.8.n. 3.est cõmunis secund.Paul. Griland. de pœnis omnifar. coitus,quæst.2.nu.3. & q.7. nu.2.&.q.5. nu.2.vbi de incestu cõmisso per clericũ cum nouerca & alijs,& in commisso cũ commatre idem probat Bernard. Diaz d.c.76.nu. 4. & quòd clericus deponatur propter incestum,idẽ Bernard. Diaz c.78.nu.2.& propter adulterium, testatur communem alios referens Iul. Clar. in.§.adulterium,in versi.clericus autem. & hæc limitatio prima est communis,secundùm Petrum Dueñas in regu.101.limit.2.& 5.& Menchac.de succes. creat. d.§.22.nu.49.qui eam sequitur.

56 Secũdò limitatur eadem ratione in clerico rem habente cũ moniali,quia is deponẽdus est,cum committat crimina de quibus supra:ita tenet gl.in d.c. virginibus.& in c.si Episcopus.& in c.si quis rapuerit.& in c.si qua monacharũ. 27.q.1. quas sequitur bene probans, & alios alle gãs Bernar.Diaz de Lug.in pract.crimi. c.75.n.2.& Paul.Grilãd.vbi supra.q.1.n.
57 18.& Petr° Dueñas vbi supra limitatio.1. Tertiò limitatur in clerico de facto cõtrahente matrimoniũ cũ soluta: vt in.c. fraternitatis.34.dist. & in c.si quis amodò.81.distin. melior tex. in c.presbyter. 28.distin.& ibi Archid.Dominic.& Prępositus.quẽ text. desumpsit Gratia.ex c.1. Concilij Neocæsarien sis, & in terminis tenet Abb.in d.c.at si clerici. colu.2.de iud.tradit latè,tam de presbytero,quàm alijs clericis hoc facinus perpetrantibus Bernard.Diaz in pract.crim.c.74.per totum,vbi de alijs pœnis eisdem imponendis,& Ignatius Salced. ibidem plura etiã
58 circa supradicta refert.

Quartò limitat Nauar.in c.consideret. in princip.nu. 121. de pœnitentia dist.5. in clerico propter fornicationem cõtinuatam:nam licèt propter momentaneã non deponatur,propter continuatã deponitur hodie iuxta glo.in c.presbyter. 82.distin.quem sequitur Petrus Dueñas vbi supra,limit.4. exemplificans in fornicatione notoria,vel scandalosa,& continuata,quæ digna est depositione,vt in c.quàm sit graue,de excess. prælat. Hæc tamen limitatio áduersatur menti communis sententiæ præcedentis negatiuę: si enim clericus fornicarius deponi non debet propter simplicem fornicationẽ, bene præsupponitur,id procedere, licèt fornicatio sit continuata: augebitur tamen pœna suspensionis respectu amplioris temporis pro illa, tãquam notoria & scandalosa & continuata,non tamen ob id pœna depositionis imponẽda erit,nisi transeat in aliã speciẽ delicti,nẽpe adulterij,sacrilegij,incestus,vel stupri, per prædicta,& voluit Abb. in d.c.at si clerici. in princip.n.35.ibi:Sed dic melius.

59 Quintò limitatur in clerico cõmittente crimen contra naturam, quia pro eo deponendus,est vt probat Paul.Griland.vbi supra,q.2.nu.3.q.8.num. etiam 3.Cæsar Lambert.de iure patron.lib.2.1. par.9.q.princip.artic.18. num. 2. fol.93. & Petrus Dueñas d. regula. 101. limit.7. Hodie per motus proprios Pij V. Pontificis Maximi, presbyteri, & alij clerici quicunque,seculares & regulares,cuiuscunq; gradus & dignitatis, hoc crimen perpetrantes, omni priuilegio clericali, omniq; officio,dignitate & beneficio ecclesiastico priuati existunt ipso iure,ita quòd per iudicem ecclesiasticum degradati potestati seculari statim tradantur, qui de eis illud idem capiat supplicium, quod in laicos hoc in exitio deuolutos legitimis reperitur sanctionibus constitutum, vt patet ex motu proprio eiusdem Pontificis super hoc lato apud sanctum Petrum,ann. incarnatio. Domini cæ.1568.3. Calend.Septembris, & iterũ prius ann.1566 Calend. Aprilis,in versi. si quis crimen, &c.

60 Sextò limitatur in sacerdote cognoscente carnaliter filiam suam spiritualẽ, is namq; cùm ita graue crimen committat, vt diximus suprà, ob id deponẽdus est,

Universidad de Deusto
Biblioteca

est,& peregrinãdo duodecim annos pœnitere debet: vt in.c.si quis sacerdos. 30.
61 q.1. Quod nedũ ꝓcedit in filia spirituali simpliciter,sed etiã in ea,quæ propter Sacramentũ pœnitentiæ effecta fuit filia spiritualis: vt est tex.in c.fi.eod. caus. & quæst.quia omnes,quos in pœnitẽtia accipimus,ita filij nostri sunt,vt in Baptismate suscepti,vt in c.omnes,eod.caus.
62 & quæst. † & dum text.in d.c. fi. hoc de depositione & cęteris pœnis intelligit,si in cõscientiã populi veniat,intelligendũ est,id est si hoc testibus probatũ fuerit: satis enim in notitiã populi venit delictũ, quod testibus comprobatur; quasi velit tex.mitiori pœna puniendũ sacerdotẽ, quando hoc delictum in occulto reuelatur superiori: ita Bernard. Diaz vbi supra c.76.n.1.quẽ sequitur Greg.Lop.in.l.33. in glo.*de lo fazer*,tit.4.par.1.

63 Pro qua limitatione facit glo. 1.in d.c. fi.dicens,magis pẽccare sacerdotẽ cognoscendo filiã spiritualẽ,quã vxorem alterius: quã glos.allegat & sequitur Dec. in d.c.at si clerici.n.38.& hanc limitationem in terminis sequitur Abb.in d.c.fi. de purgat. canon.Fel.in d.c.at si clerici, in princip.n.14.& ibi Dec.d.nu.38.idem Dec.cõsi.462.col.1. & Ioan.de Selua de benef.3.p.q.3.in fi.n.18.Bernar. Diaz d. c.76.n.1. & 2.vbi ꝙ clericum ob hoc delictũ indistinctè deponeret,imò & tẽpestate hac carceri alicui per aliquos & nõ paucos annos mãciparet: sequitur etiam Greg.Lop.vbi supra. Ampliat Bernard.
64 Diaz vbi supra,† vt eãdem depositionis pœna puniatur clericus cognoscẽs carnaliter illã,quã tenuit in Sacramẽto Cõfirmationis, cùm eodẽ modo sit effecta eius spiritualis filia,quanuis in alijs pœnis vltra depositionem iniungendis pro hoc delicto,mitior possit esse iudex, cũ non sit ita graue in oculis hominum,sicut præcedens.

65 Hæc sexta limitatio procedit etiã in sacerdote cognoscẽte parœcianam suam, quia illa dicitur filia spiritualis, quæ est deparochia eius,secũdũ Abb.in d.c.fi.de purgat. canoni. quẽ sequitur Dec.in d. c.at si clerici.in princip.n.38.& Selua vbi supra.n.19.Credit tñ Bernar.Diaz vbi supra,quòd licèt vera sit hęc conclusio doctorum,si tamen sacerdos cognoscereet filiam parochię suæ, nullo alio sibi vinculo spirituali coniunctam,non propter hoc esset deponendus,quia esset magna extensio iurium pœnalium, quanuis tale facinus committens non leuiter puniendus sit.

66 Septimò communis sententia limitatur in religiosis,quia ipsi expressè profitẽtur castitatem.c. cùm ad monasteriũ, de statu monach.ita Felin.in d.c.at si clerici.in princip.nu.14.& ibi Dec. nu.38. diximus supra.

67 Octauò & vltimò limitatur in Episcopo,quia is fornicando semper dicitur committere adulterium, propter ecclesiam eius sponsam.glo.in c. si quis amodo.81.dist.in.& ideò deponendus est, vt notat Abb.in c.fi.per tex.ibi,de purgat. canoni. sequitur Dec. vbi supra, nu.38. hoc intelligens verũ in Episcopo consecrato,secus in electo tantùm, quia is nõ dicitur propriè Episcopus ante cõsecrationẽ,vt ibi per eum: sequitur Bermond. Chober. in tract. de public. concub. in versi.& alios.n.15.quẽ refert & sequitur Menoch.de arbit.iud.centu.5.casu 418 n.4.& Selua vbi supra,nu.17. De hac tamen limitatione dubitat Feli.d.nu.14.& ab ea dissentit Corset. in verb. fornicatio. Sed imò in contrarium est verior & communis sententia, vt Episcopus propter fornicationem,etiamsi semper dicatur committere adulterium,non tamen ob id deponatur, vt refert & sequitur Cæsar Lambert.de iure patron.lib.2.1.p. quęst.9.artic.20.nu.20.fol.97.col.4.vbi assignat bonam rationẽ,scilicet propter nimiam æquiparationem, quam habet matrimonium spirituale,quod consistit inter Episcopum & Ecclesiam,& matrimonium carnale: vnde sicut per adulterium non separatur in totũ matrimoniũ carnale,sed tantum quoad torum, vt in toto titul.de adult.in Decretal. ita etiam in matrimonio spirituali, licèt cõmittatur adulteriũ per Episcopum,non deponetur ipse,quia si hoc fieret,in totũ separaretur:

raretur,qđ fieri nõ potest,propter authoritatẽ Christi dicẽtis, Quod Deus cõiũxit,&c.quæ etiã habet locũ in matrimonio spirituali,vt in c.2.de trãslat.Episco. & in.c.nisi cũ pridẽ.de renũtiat.cũ simil. Quæ cõmunis sẽtẽtia hodie probata videtur in sacro Cõcil.Trid.sessio.25.in decret.de reformat.c.14.circa fi. quatenus ibi hæc pœna Episcopo cõcubinario stãtim nõ infligitur,sed in hũc modũ disponitur: Episcopi quoq;, qđ absit,si ab huiusmodi crimine nõ abstinuerint(loquitur enim in crimine concubinatus) & à Synodo prouinciali admoniti se non emendauerint,ipso facto sint suspensi: & si perseuerent,etiã ad Sanctissimũ Romanũ Pontificem deferantur,qui pro qualitate culpæ,etiam per priuationẽ, si opus fuerit,in eos animaduertat. Et hæc quæ dicta sunt,circa depositionis pœnam sufficiant.

68 Cùm igitur regulariterpœna depositionis nõ sit imponenda clericis pro simplici fornicatione,superest vt videam⁹,qua alia pœna feriendi sint propręd.crimine frequẽter cõmitti solito? Et in hoc Abb. in d.c.at si clerici,in princip.n.36.de iud. dicit,quòd cùm iura in hoc vario modo disponant,quandoq; apponẽdo pœnam acerbã, quandoq; mitem, & quandoq; mitiùs procedendo,mediam viam ampletendo, vt patet ex iuribus per eum ibi allegatis,relinquitur arbitrio superioris, vt consideratis circunstantijs,& scandalo inde surgente,&consuetudine patrię, apponat pœnam, quãdoq; depositionis, quandoque suspensionis, & quandoque priuationis à beneficijs, quandoq; priùs moneat,quandoque sine monitione priuet,ex quo constat de delicto: sibi enim videtur data optio,exquo varias pœnas & modos procedendi à iure reperimus traditos: sequitur Bernar. Diaz in pract. crim. c.73. nu.3. Tandem quòd clericus ob simplicem fornicationem sit arbitrio iudicis puniendus, tenet Corset. in suo singul.verb.fornicatio.Bermond. Chouet.in d.tract.de pub.concubin.in versi. & alios non publicos,nu.10.& Mascard. de Susan.in tractat.de celibat.3.par. c.2. prout eos refert Menoch. vbi supra.n.3. & 5. Triginta pœnas cõcubinarij enumerat Petrus Rebuff.in cõcordat. regis Frãciæ,in tract.de pub.concub. quẽ ibi scripsit,& hãc sẽtẽtiã approbat hodie sacro sanctũ Concil.Trident.vbi supra d.sessi. 25.in decret.de reformat.c.14.versi.clerici verò,in clericis beneficia ecclesiastica, aut pensiones nõ habentibus,in hũc modum.Clerici verò beneficia ecclesiastica, aut pẽsiones nõ habẽtes, iuxta delicti cõtumaciæ perseuerantiam,& qualitatem, ab ipso Episcopo carceris pœna, suspensione ab ordine, ac inhabilitatione ad beneficia obtinenda,alijs vt modis,iuxta sacros canones puniantur.

In clericis autẽ beneficiatis,vel pẽsiones ecclesiasticas habẽtib⁹,sic disponit Cõcilium: *Prohibet sãcta synod⁹ quibuscũq; clericis ne cõcubinas aut alias mulieres de quib⁹ possit haberi suspicio in domo vel iuxta detinere aut cũ illis vllã cõsuetudinẽ habere audeãt: alioquin poenis à sacris canonib⁹ vel statutis ecclesiarũ puniãtur. quòd si à superioribus moniti ab his se nõ abstinuerint, tertia parte fructuũ, obuẽtionũ acprouẽtuũ beneficiorũ quorũcũq; & pẽsionẽ ipso facto sint priuati, quæ fabricæ ecclesiæ, aut alteri pio loco, arbitrio Episcopi applicẽtur. sin vero in delicto eorũ, cũ eadẽ vel alia foemina perseuerãtes, secũdæ monitioni adhuc non paruerint, nõ tãtũ fructus omnes, ac prouẽt⁹ suorũ beneficiorũ, & pensiones eo ipso amittãt, qui prædictis locis applicẽtur, sed etiã à beneficiorũ ipsorum administratione, quoad ordinarius, etiã vti sedis Apostolicæ delegat⁹ arbitrabitur, suspendantur: & si ita suspensi, nihilominus eas nõ expellant, aut cũ illis etiã versentur, tũc beneficijs, portionibus ac officijs & pensionibus quibuscũq; ecclesiasticis perpetuò priuẽtur. atq; inhabiles ac indigni, quibuscunq; honoribus, dignitatibus beneficijs, ac officijs in posterum reddantur, donec post manifestam vitæ emendationem ab eorum superioribus cum his ex causa visum fuerit dispensandum: sed si postquam eas semel dimiserint, intermissum consortium repetere, aut aliashuiusmodi scandalosas mulieres sibi adiungere ausi fuerint, præter præd.poenas, excommunicationis gladio plectantur, nec quæuis appellatio, aut exemptio prædictam executionem impediat, aut suspendat, supra dictorũq; omniũ

cogni-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cognitionẽ ad Archidiaconos, nec Decanos, aut alios inferiores, sed ad Episcopos ipsos pertineat, qui sine strepitu & figura iudicij & sola facti veritate inspecta procedere possint: Ita sanctum Concilium Trident. vbi supra, cuius verba referunt nouissimó Nauar: in man. Lati. cap. 25. nu. 109. & Menoch. vbi supra, nu. 11. & statuta ab eo contra concubinarios, tam clericos, quàm laicos, monet Pius V. omnes locorum ordinarios, & in virtute sanctæ obedientiæ eis præcipit, vt districtè faciant obseruari, reddituri Deo & sibi, si id omiserint, rationem: vt patet ex eius bulla prohibitionum blasphemiæ, sodomiæ, simoniç, concubinatus, &c. lata. ann. 1566. in versic. Monemus prætereà: & stante præd. dispositione Concilij Trident. omnino seruanda aduersus clericos concubinarios, referre non curo aliam priorem contra eosdem Concilij Basilien sis, session. 20. cuius literam refert Bernard. Diaz vbi supra dicens, præd. session. 20. fuisse factam ante eius Concilij scissuram, de quo latè disseruimus supra lib. 1. Canonic. quæst. capit. 1. per totum: nec refero etiam Concilij Rhemens. sub Eugenio II. capit. 2. relatum à Rebuffo vbi supra,

69 n. 12. †Dubium tamen se nobis hìc offert breuiter explicandum, antequã ad vlteriora procedamus, an in puniendis clericis concubinarijs iudices ecclesiastici seueritatem atque iuris rigorem omnino seruare debeant, an verò æquitate sit vtendum hac in re? Et videtur quòd seueri debeant esse propter grauitatẽ criminis, atq; ipsius frequentiam, vt admonet Menoch. vbi supra, nu. 6. quia pestis hæc propter nimiam contagionem indiget ferro ignito, vt in. c. ecce. 24. quæst. 3. ferro enim abscindenda sunt vulnera, quæ fomentorum non sentiunt disciplinam, vt in capit. quam plurimos. 82. distinctione, siquidem scabiosa ouis à caulis est repellenda, ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant, & intereant, vt in capit. resecandæ. 24. quæstio. 3. quæ omnia in proposito adducit glos. pragmat. sanct. Gallican. in titu. de concub. §. & cùm omne, fol. 200. in princip. vbi ideò in tex. in. §. in concilijs, dicitur in proposito, Condigna pœna seueriter procedatur.

Nihilominus tamẽ Abb. in c. atsi clerici. in princip. n. 36. de iud. tenet oppositũ nempe quòd in hoc delicto fornicationis semper iudex declinet ad mitioré partem, quia pauci (vt inquit Gregorius) sine vitio incontinentiæ reperiuntur, vt in. c. quia tua. 50. distin. & melius est redargui à Deo de misericordia, quàm de seueritate. c. alligant. 26. q. vlti. quod sequitur glo. d. pragmat. sanctio. Gallican. titul. de concub. §. pœnis alijs, fol. 186. in princip. & Bernard. Diaz d. c. 73. nu. 3. vbi eius additio alia in fauorem adducit. Quid tenendum? Ego, quoties iuxta præmissa arbitrio iudicis plectendus est clericus fornicarius, non verò pœna certa ordinaria, hanc secundam partẽ eligeré, nempe vt tunc iudex semper, obseruatis tamen circunstantijs delicti, eisq; attentis, potius declinet in mitiorem partem, per prædicta: quia tunc locum habet arbitrium & misericordia, prouiso tamen in posterum, ne ita parua sit condemnatio, vt ob paruitatem pœnæ facilè clericus in idem crimen reincidat: & ita semper obseruaui in hoc Episcopatu Ciuitatensi cùm essem in eo Prouisor, & in Placentino assessor Vicarij generalis, puniendo clericos huiusmodi pœna aliqua pecuniaria moderata, & nonunquã reclusionis in Ecclesia ad breue tempus, quando delictum erat notorium, & inueteratum, ex quo scandalum magnum ortum erat in populo, vel si fortè reiteratum fuerat, monitione præcedente contempta, quoties aliqua iuxta causa & ratione pœnæ ordinariæ locum minimè esse existimabam.

Quòd si iuxta formam & dispositionem decreti Concil. Tridẽt. præcitati locus est pœnę certę ac determinatę, & sic ordinariæ eiusdem, quia præcessit monitio, & ei non fuit paritum, ac delictum postea sequutum, legitimè probatum sit, nec aliqua legitima causa moderandi eandem pœnam intercedat, aut subsistat, tunc ad vnguem seruarem dispositionẽ Concilij

Concil. Trident. modò relatam, tum propter præcisam ob ligationem, qua omnes tenentur eandem seruare, & à qua sine causa legitima recedi nõ licet: tum etiam propter præceptum sub virtute sanctæ obedientiæ à Pio V. in sua

70 præd. bulla in id factum. † Denique & tertiò, ne aliàs ob remissionẽ iniustam iudicum clerici vomitu recidiuo ad huiusmodi concubinatum publicũ redeant. Oportet tamen tales superiores contra huiusmodi concubinarios procedẽtes, esse viros graues, id est doctrina præstantes, vitæ innocẽtis & inculpatæ, ac nullius criminis labe notatos; aliàs enim si tales non essent, ills diceretur;

Turpe est Doctori, cum culpa redarguit ipsũ.

Vt monet glos. dictæ pragmat. sanct. Gallic. in d. tit. de concub. §. in cõcilijs pag. 185. verbo, seueriter.

71 Clericus autem cõcubinarius in proposito dicitur, qui solutam mulierem & corruptam nullo sibi spiritualis vel carnalis cognationis vinculo coniunctam domi retinet, cum qua consueuit carnaliter cõmisceri; nam aliàs vnicus tantùm cõcubitus, solùm eum fornicarium faceret, & ideò non esset damnandus pœnis concubinariorũ: ꝙ si concubina esset nupta, virgo, aut sibi sanguine coniuncta, tunc esset grauius delictum, grauioriq; pœna puniendum, vt supra est dictum: nec est distinguendum, sola ne retineatur domi concubina per clericum, an sub velamento quod pediſſe qua sit matris, sororis, amicæ, vel alterius, cuius cohabitatio clericis non inhibetur; dum tamen constare possit ꝙ eam habet in concubinam: idéq; esset, si clericus in aliena domo notam fœminam habeat, cui solet carnaliter commisceri, si de hac consuetudine constat, & diffamatus est in sua, vel ipsius fœminæ vicinia, licèt ad effectum concubinatus de iure ciuili, aliàs requiratur quòd sit retenta in domo; respectu tñ punitionis delicti clerici concubinarij sufficit quod prędiximus: popul⁹ enim, siue domi, siue extra eam habeat clericus, concubinã vocat, eumque reputat

80 cõcubinariũ: ita Bernard. Diaz in pract crim. c. 73. n. 1. & latè probat Auẽd. 2. p c. 26. prætor. nu. 13. cum seqq. vbi quomodò probandus sit publicus concubinatus clerici, monachi, vel vxorati, ad puniendas eorum concubinas pœnis à legibus Regijs eisdem impositis. Adde glos. pragmat. sanct. Gallic. in tit de cõcubinarijs. §. ipsas autem, in glo. concu-

72 binas, † vbi ꝙ concubina largè accipitur pro quacunq; muliere, quam clericus tenet in domo sua luxurioso affectu, siue propria, siue conducta, aut gratis, siue hospitio accepta, siue etiam sit ipsius concubinæ, dum modò simul habitent: & hæc habitatio talis esse debet, vt simul viuant, & sint commensales, aliàs non dicuntur cohabitare: quod etiã probat Palat. Rub. in repetit. c. per vestras. §. 21. nu. 17. de donat. inter vir. &

73 vxo. † dicens, quòd attenta lege Regni, quæ publicitatẽ requirit, ne aliæ mulieres hoc videntes, in simile delictum cadant, illa dicetur publica cõcubina clerici, monachi, religiosi, vel vxorati, quæ communi opinione vicinorum, pro tali eius concubina reputabatur, quia sciẽtibus & videntibus vicinis, ille domum eius intrat, & conuersatur, & è contra illa domũ eius frequentat, & alimẽta & alia recipit: hanc reputat Palat. Rub. publicam concubinam, vt debeat puniri pœnis legum huius Regni: vnde non sufficeret quòd fuerit in delicto vel cõcubinatu deprehensa: sola enim deprehensio in delicto, non reddit delictum publicũ, vel notoriũ, nisi aliter quis cõuincatur, vt ibi per eũ: cui⁹ dicta in hoc probãt Ant. Gom. in l. Taur. cum seqq. num. 22. plures allegans, & Auiles c. 27. præt. in glos. *manceba publica*, nu. 1. & Didac. Perez in l. 4. in glos. *manceba publica*, pag. 202. col. 1. tit. 7. lib. 8. ordinam.

Hęc autẽ quoad exigendas pœnas à publicis cõcubinis clericorũ, religiosorũ, atq; vxoratorũ à legib⁹ Regijs impositas *del marco de plata*, & cęteras pœnas earũdem exequendas, fortè procedent, nẽpè requiri præd. probationem publici cõcubinatus, vt sic arceatur cæca cupi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ditas iudcum secularium, qui stante quacunq; probatione publicæ vocis & famę cõcubinatus in vicinia prędictarũ personarũ, statim eas condẽnãt in præd. pœnis, quia tertia pars *delmarco* ipsis iudicibus applicatur per easdẽ leges, vnde merito vt ad cõdẽnationem pœnæ ordinariæ prędicta omnia ita exactè, vt Palat. Rub. dicit, probari debeant, aliàs minimè locũ habeat condẽnatio pœnæ ordinariæ, vt ipse præfatur & tenet, sed monitionis & alicuius extraordinariæ pœnæ, cuius nulla pars iudici sententianti, sed fisco applicari debet, vt per iudices timoratos & attẽtatos fit: & sæpissimè per aduocatos allegari solet opinio sup. d. Palat. Rub. in fauorẽ & defensionem harũ mulierũ, qui nõ fatẽtur aliqua pœna eas esse condemnandas, sed potius omnino liberandas esse per sententiã contendunt, eo ꝙ concubinatus publicus, requisitus à legibus Regijs, nõ probetur sufficiẽter iuxta requisita per Palat. Rub. vbi supr. & sequaces, adhęrẽtes semper eius dicto: quod profectò, cùm agitur de pœna ordinaria exigẽda & infligẽda, securius, ac rationi, iuriq; cõgruens videtur, quãuis iudices ipsi dictũ Palat. Rub. in hoc vt plurimũ non sequantur; sed quod prædiximus faciunt.

24 Sed quoad puniendũ clericum cõcubinariũ pœna arbitraria, vt prędiximus, nõ ita exacta probatio requiritur, sicut ea, quam exigit Palat. Rub. qui contra clericum minimè loquitur, sed contra eius concubinam, & ad effectũ exigendi ab ea pœnam legibus Regijs pblicis cõcubinis clericorum impositam: quod est diuersum: vnde ad puniendum clericum cõcubinarium sufficit probatio, quã prędiximus ex Bernard. Diaz, præcipuè cùm in clericis magis & potiori iure prohibeatur impudicitia quæcũq; propter obligationem, qua tenentur ex constitutione Ecclesię obseruandi castitatẽ, sicq; puniendi sunt ex quacũque fornicatione, quamuis non vt concubinarij, si consuetudiné fornicandi non habeant; si verò illam dicti clerici habeant, grauiùs puniãtur, licèt ea omnia, quæ ita exactè requirit Palacius Rub. ad probationem publici cõcubinatus, non probentur, sed tantùm quod prædiximus: aliàs enim impunitus remaneret concubinatus publicus in clericis, si ipsi alimenta non præstarent concubinis, vel si hoc non probaretur, quamuis reuera præstarentur alimẽta, cæteraque necessaria, sicque occasio pręberetur, vt passim clerici haberent concubinas, occultè ministrando eis necessaria: & hoc in clericis indubium reputo, nempè vt ad puniendum ipsorũ concubinatũ, nõ requiratur necessariò probatio eorum quæ dicit Palat. Rub. sed sufficiat probatio aliàs iuridica contra eos: præterquã ꝙ Palat. Rub. non loquitur, quãdo proceditur contra clericos publicos concubinarios, sed contra eorum & similium personarum concubinas publicas, & ad imponendas eisdem pœnas legum Regiarum, quod maximè à nostra specie differt.

Quinimò & cõtra clericorũ & similium concubinas publicas, & respectu pœnarum legũ Regiarũ, adhuc Auend. vbi supra, num. 13. credit aduersus Palat. Rub. non esse necessarium quòd vltra conuersationem clerici & concubinæ, illa recipiat à clerico alimenta, vel alia necessaria, vt dicatur publica cõcubina, nã cõcubinatus ex luxurioso affectu & cõmixtione causatur, vt ibi probat; quã docunq; igitur constiterit de isto luxurioso affectu & commixtione, probatus est concubinatus; quòd si hic publicus fuerit, erit punibilis pœnis legum huius Regni, aliter impunitus esset publicus concubinatus, si ipse non præstaret alimenta concubinę suæ: fatetur tamen apertiùs istud præsumendum, si mulier recipiat alimenta à concubinario; & hanc opinionem Auendañi contra Palat. Rub. sequuntur communiter iudices seculares, quæ (si aliàs rectè probetur publicus cõcubinatus) nõ videtur à probabilitate aliena, cũ leges Regiæ de hoc agẽtes, nũcupatim non requirãt ꝙ concubinarius publicus præstet alimẽta suæ

suæ concubinę, ad hoc vt ipsa pœnis earum puniri possit, tametsi his probatis erit crimen indubitanter probatum: quod autem non admitto, est, vt ex quacumque probatione publicæ famæ concubinatus, iudices concubinas in pœnis legum Regiarum condẽnent: hoc namque minimè sufficeret, nisi de publicitate constet per legitimos testes deponentes de diffamatione & rei euidentia, mutuaque conuersatione & frequentia suspectæ amicitiæ, & cæteris supra enarratis per Palat. Rub. vbi supra, præter illud de alimentis & aliorum necessariorum prestatione, vt resoluunt Bernard. Diaz, & Auend. vbi supra, sola namque deprehensio in delicto non sufficeret ad condemnandam concubinam in pœnis dictarum legum, vt rectè probat Palat. Rub. vbi supra.

76 Sed ad hoc vt clericus concubinarius puniri possit pœna suspensionis, vel priuationis, si non est publicus concubinarius, præcedere debet monitio, secũdùm Innocent. in c. si autem. de cohabit. cleric. & mul. quem refert & sequitur Præpositi. in cap. nullus. 32. dist. & Bernard. Diaz d. cap. 73. vbi n. 3. ꝙ ad hoc vt prælati excusentur à monitionibus faciendis clericis suæ diœcesis, in hac materia prudenter facient, monendo omnes generaliter in suis constitutionibus synodalibus, ne concubinarij sint, contra facientibus pœnas debitas irrogando, & ibi additio litera. F. hoc intelligit procedere contra illos clericos, qui secundùm legem diœcesanam tenentur in synodo comparere, aliàs enim ex quacunque via iudex procedat, monitio debet prẽmitti, nec sine ea iudex Ecclesiasticus procedere debet ad imponendas dictas pœnas, nisi talis clericus esset manifestus concubinarius, & incorrigibilis: imò trinam monitionem requirunt iura, vt in cap. si quisquam. & in cap. si autem, de cohabit. cleric. & mul. per quæ iura ita tenet glo. pragmat. sanct. Gallic. titu. de concub. §. nec non, verbo monere. fol. 170. pagin. 2. & fol. 171. pag. 1. vbi quòd contra clericos cõcubinarios occultos, non publicos, nõ videtur sufficere vna monitio peręptoria, antequam ad probationem procedatur, nisi superior cõcubinarium publicum in sua præsentia monuisset, quia tunc sufficit vna monitio; quia monitio facta per iudicem, habet vim trinæ monitionis, ex tex. in. l. 2. & ibi DD. C. quomod. & quando iud. secundùm communem intellectũ eiusdẽ. l. monitio tamẽ generalis, quòd omnes clerici publici concubinarij dimittant concubinas, non sufficit ad infligendam pœnam priuationis beneficiorum, sed monitio specifica requiritur: & posteà in glos. sequenti, verbo teneatur, notatur, quòd omissa monitione, non potset Episcopus procedere ad priuationem beneficiorum contra publicum concubinarium: & idem quoad suspensionem, nam si quis est diffamatus de concubinatu, antequam fiat suspensio, requiruntur tres monitiones: & sacrum Concil. Trident. supra citatum pro secunda & vlterioribus vicibus requirit monitionem fiendam, vt condẽnationi pœnarũ, de quibus ibi locus sit: & sess. 21. in decret. de reformat. c. 6. ad fin. dicitur, Eos verò (scilicet clericos) qui turpiter & scãdalosé viuunt, postquã præmoniti fuerint, coërceant, ac castigent, & si adhuc incorrigibiles in sua nequitia perseuerent, eos beneficijs, iuxta sacrorũ canonũ constitutiones, exẽptione & appellatione quacũq; remota, priuandi facultatem habeant.

Supra dicta tñ procedũt quoad pœnã priuationis beneficiorũ, vel suspẽsionis indicendã, & ad cæteras pœnas, de quibus in d. c. si quisquã. &. c. si autem. & in Cõcil. Trid. c. præcitato, tũc enim meritò vt prius moneri debeat clericus ob

77 grauitatem pœnæ: †at verò si alia mitiori pœna condemnandus veniat, nẽpè pecuniaria, vel reclusionis ad modicum tempus in Ecclesia, ob concubinatum notorium & scandalosum, pro prima vice existimo non esse necessarium ad hanc condemnationem infligendam præcessisse vllã monitionẽ, quãdoquidem crimen notorium à iure damna-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum committit,& ob id veniat arbitrio iudicis puniendus: quod tenet Didac. Perez in l.23.titu.3.lib.1.ord.col.171. in princip.dicens non esse graué inferendam pœnam,quousque monitus sit vt à crimine desistat,quãquam si sit notoriũ, possit arbitrariè puniri: sed in eadẽ sententia à iudice monendus est, vt in posterum se à simili conuersatione illicita abstineat, sub pœnis à iure & sacro Cõcil. Trid. contra publicos cõcubinarios impositis: & hæc monitio cùm sit facta à superiore in præsentia clerici, & cum causæ cognitione, sufficit pro trina, ad incurrendas cæteras pœnas, si post primam monitionem recidiuo vomitu ad crimẽ præfatum redierit, à iure & sacro Concil. Trident. impositas, iuxta supra dicta: & simile obseruabitur pro vlterioribus vicibus reincidẽtiæ, vt ad vlteriores pœnas procedi valeat; ac ita in praxi semper obseruaui, & ab alijs iudicibus Ecclesiasticis obseruari vidi: si verò fornicatio occulta sit, & semel vel bis commissa, sola monitione & cõdemnatione expensarum pro ea iudices contenti esse debent.

78 Quod si post monitionẽ pręmissam, clericus concubinam non dimittat, reputabitur publicus concubinarius, vt probat Cosmas Guimier in d. pragmat. sanctione Gallic. tit. de concubinar. §: publici, in glo dimitti, fol.190.ad fi. primæ paginæ, vbi q̃ hoc est notoriũ præsumptionis: ex suspicione enim mulieris suspectę habitãtis cum clerico in domo sua, spreta monitione, habendus est iste clericus tanquã publicus cõcubinarius, ac proinde pœnis eo casu statutis punietur.

79 Dubium tñ est, an iudex Ecclesiasticus possit punire clericum adulterũ, nempè illum, qui cum muliere nupta fornicatur? Et videtur quidẽ, id minimè licere, quia agitur de honore matrimonij, & sic mariti: quare ipso non accusante, iudex nõ debet se in eo intromittere, propter periculum qđ verisimiliter inde timeri potest, quòd maritus sciens adulterium cõtra se cõmissum, occidet mulierem suam, † & ideò nemo nisi maritus potest adulteram accusare, etiã data negligentia ipsius, vt in l.3.tit.7.lib.4.fori leg. vbi notat Montalu. & ita cõmuniter practicatur secundùm Ant. Gomez in l.80. Taur. ñ.49. vbi Cifuent. in verl. tertiò dubitatur. bene declarat, & etiam testatur de praxi. & prætereà Gregor. Lop. in l.2.tit.17.par.7.in glos. *tan negligente*, in principio, & Anto. de Padilla in l. transigere. nu.92. de transact. & Ignatius Salced. in addit. ad Bernard. Diaz in pract. crim. Canonic. c. 78. litera. C.

81 † Quinimò nec iudex ex officio potest inquirere super adulterio, vt in l.2.titu. 19.lib.8.nouæ collect. reg. vbi dicitur: *Pero declaramos, que ninguna muger casada pueda dezirse manceba de clerigo, frayle, ni casado, &c. Y q̃ la tal muger casada no pueda ser demandada en juyzio, ni fuera del: saluo si su marido la quisiere acusar*: per quam l. ita tenet in terminis Grego. Lop. vbi supr. & de iure cõmuni idem probat Matth. de Afflict. in decis. Neapolit. 176. nu. 2. nempè vt de adulterio non inquiratur ex officio, nisi quando esset notorium: sequitur Maranta de ordin. iud. 6. parte, in princip. nu. 170. vbi etiam limitat ex eodem Matth. de Afflict. in cõstitution. legum asperitate, col. 4. quando maritus vel alius accusauit, & postèà destitit, quia tunc iudex inquirit. Hæ tñ limitationes in nostris Regnis non procedẽt, vt credo, per l.2. in verbis supra relatis, quæ indistinctè prohibent procedi ex officio, nec alio modo contra mulierem nuptam concubinam alterius, nisi marito accusante; prout etiam probat Pa-

82 lat. Rub. vbi supra, d. §.21. nu.21. † Hæc tamen licèt vera sint, rectèq; iure procedant; vno tamen casu licebit iudici procedere contra mulierem nuptam concubinam clerici, religiosi, vel vxorati, duobus concurrentibus, nempè q̃ sit publica concubina clerici, &c. & retenta in ipsius domo, vt disponit. l.3. statim sequens dict. titul. 19. lib. 8. nouæ collect. reg. per quam l. ita tenet Auend. vbi supra n.8. resoluens, q̃ si aliqua ex dictis qualitatibus deficiat, non licebit super

super huiusmodi cõcubinatu procedere, quia vtrumq; copulatiuè requiritur, & per modum conditionis in lege supradicta, nempè quòd sit publica concubina, & retenta in domo; addẽs, quòd licèt in lege illa ponatur exemplum in retenta in domo clerici, illud est causa frequentię: nam idem esset, si in domo religiosi, aut vxorati detineretur, cùm sit eadem causa prohibitionis; & iuxta supradicta asserit esse intelligenda, quæ notat Palat. Rub. vbi supra. Ego autem aduerto, etiam insuper qualitatẽ requisitã esse à lege illa, ad hoc vt iudex possit procedere contra huiusmodi publicam cõcubinã clerici mulierẽ nuptam, retẽtam in domo, quam Auend. omisit, nempè quòd clericus eandem mulierem antequam nupta esset, haberet in publicam concubinam, & vt crimen suum occultaret, eam matrimonio tradidit famulo suo, vel alteri, qui contentus sit eã in domo clerici habitare, sicut ante matrimonium, vt constat expressè ex eadem, quę in hoc casu principaliter loquitur, ac disponit, sic dicens. *Por quanto muchas vezes acaece, que auiendo tenido algunos clerigos algunas mugeres por mancebas publicas, despues por encubrir el delito, las casan con sus criados, y con otras personas tales, que se contentan estar en casa de los mesmos clerigos que antes las tenian, de la manera que antes estauan, porende por obuiar lo susodicho, &c.* Ponderanda enim sunt illa verba dispositiua eiusdem. l. atque repetitiua qualitatis precedentis, *en la manera susodicha, &c.* & sic necessariò est adiungenda hæc tertia qualitas duabus superioribus, vt omnes tres simul & copulatiué cõcurrere debeant, ad hoc vt iudex procedere possit cõtra huiusmodi concubinam clerici mulierem nuptam: aliàs autẽ qualibet ex præd. tribus qualitatibus deficiente, iudex non poterit id facere, nisi maritus eam accusauerit; cùm regula sit in contrarium, vt prædiximus, & casus exceptus à dict. l.3. sit cum præd. tribus qualitatibus, quia aliàs standum est regulæ. Cùm igitur hæc ita se habeant, videtur quòd nec iudex Ecclesiasticus possit procedere contra clericum adulterium committentem, marito non accusante, nisi in casu dict. l.3. modò relato.

Nihilominus tamen in hac præsenti specie contrarium indistinctè determinat Bernard. Diaz d. c. 79. nu. 6. nempè vt non obstantibus dictis ll. Regijs, iudex Ecclesiasticus possit punire clericum in hoc delinquentem; nec reus valebit opponere, quòd maritus non accusat, quia non potuere illę leges Regiæ Ecclesiasticos iudices impedire, ne ad emendam suorum clericorum procedant: aliter enim clerici omnes incõtinẽtes libidinẽ suam potius cum nuptis, quàm cum mulieribus solutis explerent; cùm securius & impunè id agere cognoscerent, & inquit ita se iam practicasse, dum esset Vicarius Salmantin. & obtinuisse coram superiore in gradu appellationis. Debet tñ in hoc magna adhiberi cautela, quia si delictum non est publicum, aut creditur maritum ignorare, periculumq; inde vxori timeri posset, secretò in camera processus fulminetur, imò & nomine mulieris tacitò, nec nõ & mariti, & familiari disciplina corrigatur, relegeturque sine expressione causæ in sententia: quòd si ab ea appelletur, hortetur iudex superiorem, vt secretè ab eo causam exquirat, ne aliàs delictum publicetur; idque debet superior obseruare, ne si aliud agat, cogat inferiores iudices ad dissimulãdum adulteria similia, & adulteri ex hoc insolentiores fiant: sequitur Auendan. vbi supra, num. 8. & Anton. de Padilla in d. l. transigere. num. 90. in fi. Quod si adulterium clerici adeò sit notorium, maritique persona ita vilis, quòd præsumi possit ipsum scire, & parui pendere, tũc iudex Ecclesiasticus poterit publicè & libèrè de adulterio tractare, & pœnam imponere, secundùm Bernard. Diaz vbi supra, cuius in hoc sentẽtia mihi placet, ne delicta clericorum maneant impunita.

83 Nunc autem offert se nobis quęstio difficilis examinanda, an clericus notorius

Universidad de Deusto
Biblioteca

rius cõcubinarius, aut fornicarius, cuius crimen nulla valet tergiuersatione celari, si ante pœnitentiam celebret, sit irregularis? Quod videtur, quatenus hic sit ipso iure ante pœnitentiam suspensus quoad se, & quo ad alios, iuxta tex. in c. fin. de cohabit. cleric. & mul. & in c. si qui sunt. 81. dist. & cap. præter. 32. dist. ergo celebrando ante pœnitentiam efficitur irregularis. c. 1. de sententia & re
84 iudic. lib. 6. † clericus nãq; propter aliquod crimen suspensus quoad se & quo ad alios irregularis est, si nondũ ea suspensione sublata proprio fuerit vtus officio, secundùm Hostiens. in c. tanta. de simon. Archid. in d.c. 1. de sententia & re iudic. lib. 6. Ioan. in summa confessorum, libr. 3. titu. 29. q. 5. quos sequitur D. Couar. in Clem. si furiosus. 1. p. §. 1. nu. 5. de homicid. idé est de Diaconis & Subdiaconis. c. si quis. 81. dist. & d. c. præter.
85 † & etiã de initiatis solis minoribus ordinibus, nam hi sunt suspensi ab omnibus ordinibus ex notoria fornicatione, tandiu quandiu in vitio perseuerant, vt ex Florent. & alijs resoluit Bernar. Diaz d. c. 73. n. 2. & Nauar. in man. Latin. cap. 25. nu. 76. & latiùs deduximus in libr. 1. supra. c. 1. n. 44. ex quibus hanc sententiam affirmatiuam in terminis nostræ quæstionis principalis circa irregularitatem à solo Papa delebilé, tenent Abb. in cap. vestra. de cohabit. cleric. & mul. num. 7. & Florent. in. 3. p. suæ summæ, titul. 27. cap. 3. Angel. in summa, verbo, concubinatus. num. 2. Bernard. Diaz & Nauar. vbi supra, Siluest. verbo, concubinarius. §. 4. Armilla aurea verbo, concubinatus. nume. 5. Abulensis in tract. de concubinis cleric. conclusi. 7. Cosmas Guimier in pragmat. sanct. Gallic. titu. de concubinar. §. & nihilominus, verb. inhabiles fol. 178. & sequent. Rebuff. in concordat. Regis Franciæ, titul. de public. concubin. in princip. hanc testatur communem Bermód. Chober. in tract. de concub. pagina 270. quod etiam fatetur Nauarr. in cap. si quando. de rescrip. exceptione. 11. col. 53. prout eos & alios refert Couar. vbi sup. profitẽs esse communé, & Ignatius Salced. in addit. ad Bernard. Diaz vbi supra dict. cap. 73. litera. C. & nos quoq; incidenter (aliud tamen agentes) cum hac opinione trasiuimus vbi supra, quam etiã plures allegans sequitur & testatur verioré Didac. Perez in l. 23. titul. 3. lib. 1. ord. col. 170.

His tamen non obstantibus, re accuratiùs discussa, contrariũ nunc existimo verius & tenendum, imò quòd clericus, quantumcũq; notorius & manifestus fornicarius vel concubinarius, si celebret ante pœnitentiam, durante vitio, licèt grauiter peccet, non tñ efficiatur irregularis: & idé in cæteris clericis inferioribus, si actum propriũ sui ordinis exerceát. Primò, quia licèt prędicti ante celebrationé vel exercitium sui ordinis sint ipso iure suspensi, vt in dictis iuribus; hoc tamen verum est quoad se tantùm, ad hoc vt non debeant se miscere diuinis propter peccatum in quo existunt, quemadmodum nec alius peccator ante pœnitentiam, non tamen quo ad alios: sicq; suspẽsio prædicta non est species censurę, quia non est excommunicat⁹, nõ interdictus, nõ depositus, nec aliqua pœna, nisi peccati mortalis astrictus: quare publicus concubinatus non inducit suspensionem, nec excommunicationis sententiam, depositionem, nec aliquam pœnam, nisi peccatũ mortale, quousq; per sententiam sint impositæ prædictę censuræ ac pœnæ, vt rectè aduertit ac probat Cæsar Lãbert. de iure patronat. libr. 2. 1. p. q. 9. princip. art. 20. nu. 21. & 22. fol. 97. col. 4. & fol. 98. col. 1. Sed cõtra hãc sententiã Cesaris Lãbert. facit text. qui videtur expressus, in cap. fin. de cohabit. cleric. & mul. ibi: Quia quãtũ ad alios etiã in casu proposito suspẽsus nõ est, nisi peccatũ huiusmodi sit notoriũ per sententiã seu confessionẽ factã in iure, aut per euidẽtiam rei, quæ tergiuersatione aliqua celari non possit. Sed huic difficultati primò respondeo, adhuc isto casu requiri monitionẽ præcedere, iux. opin. Hug. Laur. Archid. Ioã. de Lignan. & Cardin. quos refert Abb. in c. vestra. nu. 6. de cohabit. cleric.

cleric. & mul. quam sequitur Lambert. vbi supra, & alij. Sed quia Abb. in d.c. fi. in. 4. notab. & alij plures, quos retulim⁹ supra lib. 1. c. 1. n. 44. tenent cõtrarium, ideò secundò & peréptorié respondeo, quòd hodie, attento Concilio Cõstantiẽsi, per quod notorius fornicarius vel concubinarius, etiamsi nulla tergiuersatione celari possit, nõ est vitandus in diuinis ante publicationẽ & denũtiationem iudicis nominatim factam, non est suspẽsus quoad alios, etiã si sit notorius concubinarius per sententiã, aut confessionem in iudicio factam, nisi fuerit per prælatum nominatim denuntiatus, vel suspensus, vt euitetur, vt bene probauimus d. c. 1. n. 45. libr. 1. canon. q. Secundò, quia irregularitas nõ cõtrahitur nisi in casibus à iure expressis, vt in cap. præcedenti probauimus: sed hæc irregularitas in specie nullibi in iure introducta inuenitur: igitur, &c.

Nec obstat, q̃ cùm publicus concubinarius sit suspensus ipso iure, celebrando efficiatur irregularis, iuxt. regu. d. c. 1. de sententia & re iudicata, in. 6. & c. 1. de senten. excommunicat. eod. lib. 6. Respondemus nanq; prædictã regulam procedere in suspensione, quæ à iure directè inducta est propter delictũ, in eius pœnã, vt si excommunicatus quis celebraret, & similes: secus in ea, quę ratione cuiusdã honestatis ab ipso canone fit, potius ob decorẽ, quàm in pœnã directã criminis, & ipsius delinquẽtis, sicut est illa, de qua agimus. Quare veriùs hãc secundã partẽ probarũt Innoc. & Ioan. Andr. in. c. si celebrat. de clerico excõmunicato ministrante. Card. in. d. c. vestra. & in c. quęsitum. de cohabitatione clericorũ & mulierũ. Nicolaus Ploui in tractatu de irregular. regula. 41. nu. 26. volu. 16. tract. diuers. DD. Speculator in tit. de dispensatione. §. iuxta propositiones, n. 20. Ant. de Butr. in. c. 1. n. 32. & ibi Imola col. 4. de iudic. Archidiac. in. d. c. præter. §. ad hæc verò. & Præpositꝰ ibidẽ in. §. ad hoc. n. 15. & 32. Anania & Felin. in d. c. cùm dilectus, de accusatio. & Couar. vbi supra, dicens quód non auderet iuxta prędictam commu. opin. iudicare quemquam irregulare esse, tametsi consuleret, vt absolutio aut dispensatio impetraretur à Romano Pontifice. Eandé contra communem sequitur Nauarr. vbi supra, & veriorem existimat eam sequutus Ignatius Salced. vbi supra.

86 Suspensus tñ ab homine vel à iure in pœnam directã & propriã delicti, etiam ad tẽpus certũ, vel donec pœniteat, si celebret durante suspensione, erit irregularis, secundùm Innocentium, Ioan. Andr. Hostiensiem, Henricum, & alios in d. c. si celebrat. Speculat. vbi supra n. 21. vers. crassa autẽ. ac Socin. in c. ad audientiam. nu. 24. de homicidio, quorum opinio magis cõmunis est, licèt alij cõtrarium probare conentur, secundùm Couarr. vbi supra

87 De pœnis clericorũ sacris initiatorũ contrahentiũ de facto matrimoniũ, latè differit Bernard. Diaz de Lug. in sua practic. crimin. canonica. c. 74. per totũ, & ibi ei⁹ additionator, quibus addenda est l. Regia 41. tit. 6. p. 1. & ibi Greg. Lop.

88 Illud tamen in proposito admonere lectorem libuit, ne eũ decipiat Romani singulare 520. quo habetur generaliter, quod filij Sacerdotis sunt serui illius Ecclesiæ, cuius pater suus est Sacerdos, seu clericus, vt in. c. cùm multæ. 15. q. 8. ibi: Proles autem aliena pollutione nata, nõ solùm hæreditatem nunquam accipiet, sed etiam in seruitute eius Ecclesiæ, de cuius Sacerdotis vel ministri ignominia nati sunt, iure perenni manebunt: quem tex. Gratianus desumpsit ex cõcilio IX. Toletano, nẽpè tex. illum tantùm agere de filijs clericorum natis ex matrimonio de facto ab eis contracto, non verò ex eorum concubinis, alijs ve mulieribus, cum quibus simpliciter cõcubuerunt; hi namq; minimè erũt serui Ecclesiæ, vt constat ex verbis præcedẽtibus Concilij, ibi: Vel ex ancillæ, vel ex ingenuæ detestando connubio, &c. In quem errorem etiam incidit Petrus Dueñas in regula 345. limitatio. 12. Cùm enim in tex. illo agatur de pœna clericorũ de facto vxores ducẽtiũ, hiq; gra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uiùs debeant puniri, quàm aliàs fornicátes, vt in c.eos. 32. distinctione, & in cap.quidam.81.distinct.& in cap. presbyter.28.distinctione, extendi nó debet eius decisio ad filios clericorum aliàs natos ex tali matrimonio, de facto ab eorum parentibus contracto: & in terminis ita text. illum meritò intellexit glos.ibi, verbo cónubio, & est communis secundùm Abb. in cap. 2. numer.5. de cohabitatione clericor. & mulierũ, & probat dict.l.41.titul.6.part.1.& l.3 titul.12.part.4. vbi is casus ponitur, & desumptæ fuerũt prædictę leges Regiæ ex dictis.cc.eos, quidam, & cùm multę, secundùm Greg.Lopez in.dict. l. 41. in glos. *si fuere vassallo de la Igleſia*: insuper & Colmam Gumier in pragmac. sanct. Gallic.titul.de cnocubinar.§.qui etiam verbo, cohabitare, fol. 195. pagina 2. & Petrũ Plaça in epithom. de delict. libr. 1.cap.41.numer.31. vbi ex Speculat. in tractatu de concilijs in. 2. parte.c. 46. ex ipso Conciliorum codice restituit literam illius concilij Toletani, quæ in nostris decretis corrupta reperitur, ibi, Super innocẽtia, vt legamus Super incõtinẽtia:& ibi:Firmari, Reformari, & ibi, Aliena pollutione, Tali pollutione.

89 Addit prętereà eadem glos.in dict.c. cum multę.ꝙ quidquid ibi dicatur, cũ Ecclesia nó sit isto iure vsa perdit id: similis glo.in cap.Dominus, in verbo repellitur. 56. distinctione, quas sequitur Guillier. Benedictus in cap. Raynútius, in principio, nume. 21. de testam. Petrus Dueñas, & Plaça vbi supra: & inquit Ioan.Orosc.in.l.lex naturę, numer.4.ff. de statu hominum, esse receptius, vt de consuetudine talis proles sequatur matrem quo ad libertatem: hoc tamen non placet Abbati in c.2. de cohabitatione clericorum & mulierum, nume.5. quia cùm non sit memoria apud nos, quòd constitutus in sacris duxerit vxorem, non possumus dicere quòd illud ius sit sublatum, cùm casus non acciderit: sed si accidisset, & Ecclesia nó curasset illos in seruitutẽ redigere, posset procedere dictum illius glos. consuetudinẽ tamen non extenderet de loco ad locú, vt ibi probat: cuius sententia mihi magis placet, quia iuridica est, eamque sequuti fuerunt Cosmas vbi supra, & Gregorius Lopez in dict. l. 3. in glos. *ſieruos de la Igleſia*.

SVMMARIVM.

1 *Emptor fundi nõ tenetur stare colono, nisi aliud conuenerit, vt in num. 31. & nume. 5 ratio cõmunis assignatur: quod procedit, etiam si in locatione adsit pactum de non alienãdo, dummodò cum eo non adsit hypotheca specialis, vt in num. 14. secus si adsit, vt in nu. 29. & 30. vbi quid non sufficit generalis: & quid si vltra obligationem personalem, conductor pro obseruantia iuæ locationis habeat obligata omnia bona locatoris, num. 15 cum seqq.*

2 *Legatarius fundi non tenetur stare colono testatoris.*

3 *Vsufructuarius conductorem repellere potest, nisi aliud conuenerit.*

4 *Emphiteota potest colonum, vel inquilinum expellere.*

6 *Fructus pendẽtes pars fundi sunt propter vnitatem.*

7 *Finito iure datoris, extinguitur ius accipientis.*

8 *Singularis successor, non per viam transmissionis, sed per viam priuationis iuris, quod erat in prædecessore suo, non tenetur stare colono sui prædecessoris.*

9 *Conductor expulsus à singulari successore, habet actionẽ ad interesse aduersus locatorẽ ipsiusque hæredes.*

10 *Singularis successor si approbauerit locationẽ à priore dño factam, non poterit illi postea contrauenire: approbatio autem videbitur facta per receptionem pensionum à colono pro illis tantùm annis, pro quibus pensiones recepit, vt in nume 11. Inducitur etiam approbatio, si successor singularis dixerit colono, quòd cõtinuaret locationem ei factam à prædecessore, & benè possessionem gubernaret, vt in nu. 12. Inducitur etiam approbatio, quando emptor post emptionem dixit colono, Volo quod sic semines, & sic facias, vt in nu 13.*

Emptor

15 *Emptor an possit expellere colonum vel inquilinum, quando hic habet omnia bona locatoris obligata pro securitate locationis, vltra obligationem personalem: & numeris sequentibus, vbi late agitur de hoc.*

19 *Colonus in casibus in quibus per singularem successorem expelli potest, poterit rem retinere, donec sibi restituatur pensio, si forte eam anticipatam soluit. Idem pro meliorationibus.*

20 *Scriptura publica requiritur ad hypothecam in casu l. emptorem C. de locat.*

21 *L. emptorem. C. de locat. & conduct. an procedat in locatione facta ad non modicum tempus & vltra, vel ad vitam & numeris sequentibus.*

22 *Res prohibita alienari non potest ad decẽnium vel vltra alienari.*

23 *Locatio ad nouẽnium dicitur facta ad modicũ tempus.*

24 *Locatio ad vitam, dicitur alienatio & concessio perpetua.*

25 *Locatio ad longum tempus dicitur etiam illa, quæ fit ad vitam locantis vel conducentis, vel à ipsius voluntatem.*

26 *Conductor ad longum tempus naturaliter possidet.*

27 *Vtile dominium non transit ex locatione ad longum tempus, si de hoc fiat pactum in cõductione.*

28 *L.19 titul.8.part.5. an procedat etiam in locatione ad decennium, dum excipit alios casus.*

32 *L. emptorem. C. de locat. & conduct an procedat, quando in contractu locationis appositum est iuramentum.*

33 *Pactum de non alienando cum iuramento, non impedit translationem dominij.*

34 *Iurauerit si quis vẽdere Titio domum, si postea illam vendat Seio, eique eam tradat, statur huic venditioni contra iuramentum, licèt venditor ex hoc sit periurus. Idem in iurãte non vendere librum, vt in nu. 36.*

35 *Actus contra iuramentum factus non est nullus, sed validus, licèt contra faciens sit periurus.*

37 *Iuramentum quo quis promittit aliquid non facere, non videtur ei legem imponere, quominus illud facere possit.*

38 *Iuramentum recipit omnes limitationes & subauditiones, quas habet & recipere solet contractus ille, super quo interponitur.*

39 *Vxor soluta matrimonio, an teneatur stare locationi factæ per maritum? & numeris seqq. & an colono detur exceptio vel retẽtio in hac specie, nume. 40 & quid in paraphernalibus nu 43. locationi autem ad modicum tempus, nempè ad annum, stare tenetur, vt num. 45.*

41 *Successor necessarius tenetur stare colono.*

42 *Minor finita tutela, an teneatur stare locationi à tutore factæ.*

44 *Hæres vxoris non tenetur vllo modo stare locationi per maritum factæ mala fide, ideſt, tempore maximæ infirmitatis vxoris, quæ incontinenti defuncta est.*

46 *Maritus non tenetur stare locationi factæ per vxorem aut socerum ante dotis constitutionem.*

47 *Successor non tenetur præcisè stare cõtractui locationis, quãdo locator nõ habebat plenũ dominium in re nec plenam eius administrationem, vt vsufructuarius, fideicommissarius, & possessor maioratus, & similes.*

48 *Missus in possessionem ex primo vel secundo decreto iudicis, tenetur omnino stare colono, nisi locatio præcedens in fraudem creditoris facta fuerit.*

49 *Omnis ille, qui succedit per sentẽtiam iudicis, tenetur stare colono vel inquilino, nisi locatio fuerit facta in fraudem.*

50 *Vsuarius, qui solum habet vsum rei, tenetur stare colono.*

51 *Successor vniuersalis tenetur stare colono.*

52 *L. emptorem. C. de locato & conducto, an procedat in colono partiario? cum numeris sequentibus, præcipuè num. 63. & nume. 64. concordia ponitur inter contrarias sententias: & nu. 65. declaratio quædam.*

53 *Pars fructuum colonica præstatur loco operis, laboris & sumptuum factorum in percipiendis fructibus.*

54 *Tacita hypotheca videtur inducta in fructib⁹.*

55 *Contrahens cum Ecclesia, non tenetur reddere rẽ nisi primò satisfiat sibi de pretio, sumptibus & labore sicq; potest vti retentione rei, etiam post concessam restitutionem pro pretio, sumptibus & labore.*

56 *Scriptor potest retinere quinternos pro mercede.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

57 *Animalia retineri possunt ob sumptus alimẽtorum eis præstitorum.*

58 *Exceptio retẽtionis ratione expẽsarũ factarũ in re, quã quis cõdemnatus est restituere, potest obũci in executione sentẽtiæ, etiã si ius retentionis reseruatum non sit in ea: & nu. 59. an procedat in exceptione retentionis melioramentorum liquidandorum?*

60 *Retentio multo facilius conceditur, quàm petitio.*

61 *Retẽtio sicut transit in singularem successorẽ creditoris, ita etiam cõtra singularem debitoris creditorem.*

62 *Retineri nõ potest pro debito res, quæ ad creditorem peruenit cum vitio.*

66 *Successor singularis Ecclesiæ an teneatur stare colono & numeris sequentibus.*

67 *L. fin. C. de Sacrosanct. Eccles. agens in ciuitate, an locum habeat in Ecclesia?*

68 *Singularis successor fisci tenetur stare colono, ne fiscus teneatur illi ad interesse.*

69 *Ecclesia in dubio venitur iure communi, cùm in aliquo casu nõ reperitur priuilegiata.*

70 *Quando lex panificat duos casus in vna materia non fit extensio ad aliam diuersam.*

71 *Facta locatione per prælatum, successor quãdo teneatur stare colono quoad pensiones solutas anticipatas & quoad soluendas. & nu. sequenti.*

73 *Successor in prælatione & rectoria tunc demũ tenetur stare colono cùm res bona fide & rite gestæ fuerint, & cũ debita solẽnitate.*

CAPVT VIII.

An singularis successor Ecclesiæ teneatur stare ipsius colono vel inquilino?

VTRADICITVS hæc difficilis quæstio explicetur, necessariò repetenda materia est in alijs successoribus quàm Ecclesia, quid in eis statutum iure sit, quæ & ex maximo vsu in praxi esse poterit, vt deueniamus in cognitionem veritatis nostræ Canonicæ quæstionis, an in ea aliquid esse speciale iure profitendum sit, nec ne? Et regulariter emptorem fundi non teneri stare colono, cui prior dominus locauit, nisi ea lege emerit, vel aliquo pacto probetur consensisse, vt in eadem conductione maneret, quamuis sine scripto, probat expressa l. emptorem. C. de locat. & conduct. & in l. si merces. §. si fundum. & in l. qui fundum. ff. locat. DD. in l. diuortio, in principio, & in l. si filio familias. §. si vir in quinquennium. ff. soluto matrimonio. Abb. distinguens in cap. fina. ne prælat. vices
2 suas. l. 19. titul. 8. part. 5. † & in legatario fundi, quòd non teneatur stare colono testatoris, probat expressè. l. qui fundũ. & in l. si merces. §. 1. ff. locat. & conduct. & in l. nihil. 123. §. fina. ff. de legatis. 1.
3 † Similiter & ad exemplum venditionis poterit vsufructuarius conductorem repellere, nisi aliud fuerit conuentum, vt in l. arbores vers. sed ad exemplum, ff. de vsufruct. & quemadmodum quis
4 vtatur & fruatur. † & ead. ratione idem erit dicendum in emphiteota, si dominus postquam locauit rem concesserit illam alteri in emphiteosim, quia poterit emphiteota colonum vel inquilinum expellere, vt deducit Anton. Gom. 2. tomo. cap. 3. de locatione & conductione. nu. 9.

5 Ratio communis d. l. emptorẽ. cum similibus est, quia colonus huc nullum ius habet in re, sed tantùm habet obligatam domini locantis personã, & obligatio personalis non sequitur fundum, nec eius possessorem, vt in. l. 1. §. si hæres percepto fundo. ff. ad Trebell. & ibi communiter DD. tex. in. l. fin. §. fina. ff. de contrahenda emptione. meritò ergò emptor, vel alius singularis successor, regulariter non cogitur stare colono.

6 † Accedit, q fructus pendentes pars fundi sunt propter vnitatem. l. fructus pendentes. ff. de reiuendicatione. iudicaturque de eis sicut de fundo. Bart. in l. si filius familias. §. cum fundũ. in fine, ff. de verborum obligationibus. Tiraquell. de retractu lignag. §. 1. glos. 7. nu. 37. cum sequẽtibus: igitur ad dominum fundi pertinere debent. l. fructus, cum similibus.

similibus. C. de action. empt. Matthæus de Afflictis decis. Neapol. 138. numer. 2.

7 † Prætereà finito iure datoris, extinguitur & ius acceptoris. l. lex vectigali. cum similibus. ff. de pignor. ergo cùm per venditionem vel legatũ sequuta morte testatoris, resoluatur ius locatoris, consequitur, vt eodem iure resoluatur ius acceptoris, hoc est conductoris, ac proinde singularis successor non teneatur stare locationi anteà factæ per præ-
8 decessorem, vt in terminis resoluit Socinus cons. 32. n. 5. lib. 1. dicens, † quòd singularis successor nõ per viam transmissionis, sed per viam priuationis iuris, quod erat in prædecessore suo, non tenetur stare colono sui prædecessoris, ex regula d. l. lex vectigali, prout eum refert & sequitur Octauianus decisio.
9 Pedemont. 82. nume. 2. † habebit tamen conductor actionem aduersus locatorem, ipsiusq; hæredes pro interesse non completi sibi contractus, hi namq; tenentur conductori ad illud præstãdum, vt probat tex. in d. l. qui fundum. & in d. l. si merces. § 1. & in d. l. nihil. §. fina. ff. de legatis. 1. Cùm enim venditor teneretur adimplere contractum locationis à se prius factum, ac potuisset reseruare in venditione ius coloni, & non fecerit, iustum est vt teneatur ad omne interesse coloni vel inquilini, vt in dictis iuribus probatur, & prætereà tenet Alberi. in d. l. emptorem. Alex. in d. l. si filio famil. §. si vir in quinquennium. ff. soluto matrim. & ibi Imola nu. 8. Paulus Castrensis per text. ibi in l. in lege. §. si colonus. & in l. qui insulam. ff. locat. Augustin. Bero. quæst. 97. nume. 1. Gratus cons. 95. num. 30. volum. 1. Antonius de Fano de pignoribus. 2. part. in principio, num. 7. & 8. Greg. Lopez in dict. l. 19. in glos. *del loguero*. titu. 8. part. 5. Petrus Ducinas in reg. 240. limitatione 10. Anton. Gomez 2. tomo cap. 3. de locat.
10 & conduct. num. 9. † Si tamen singularis successor approbauerit locationem à priore domino factam, tunc non poterit illi postea contrauenire: argu. regul. iuris, quod semel placuit, &c. & l. Pomponius scribit. ff. de negot. gestis. l. si vxor. §. fin. ff. de adulteriis. c. accepimus. vbi glos. de ætate & qualitate, tradit Oldrad. cõs. 18. in fine principij. & Decius
11 cons. 475. num. 28. † Approbatio autem videtur fieri per receptionem pensionũ à colono in exequutione d. locationis contentiosæ: quod patebit ex chirographis de recepto productis, & ex perceptione fructuum rei in contractu deductæ. argum. l. litibus. C. de agricol. & cẽsit. libr. 11. secundùm Alex. cons. 88. nu. 32. vers. prætereà ipsa ratificatio, volu. 5. sequitur Decius consilio. 546. numero 14. & vtrumq; Tiberius Decian. consi. 14. nu. 17. & 18. volumine 2. Per receptionem autem pensionis vnius vel plurium annorum, non videtur approbatus contractus locationis, nisi pro illis tantùm annis, quorum pensiones sunt receptæ, vt diximus supra lib. 1. cap. 36. numer. 13. Inducitur etiam in proposito
12 approbatio locationis, † si successor singularis dixerit colono, quòd continuaret locationem ei factã à prædecessore, & bene possessionem gubernaret, quia ipsum non expelleret: vt probat Decianus vbi supra, num. 19. & 20. dicens hoc posse probari, non solùm per scripturã, sed etiã testibus: vt in terminis approbationis locationis tradit Paulus Castrens. cons. 4. n. 4. in vers. breuiter licèt, volu. 1. Tertiò inducitur approbatio locatio-
13 nis, † quando emptor post emptionem dixit colono: Volo quòd sic semines, & sic facias: per hoc namque tacitè fecisse videtur pactum de stando locationi; vt est de mente glos. super verbo, tacitè, & ibi eam notat Alber. in d. l. emptorem. & allegat. l. itẽ quæritur. §. qui impleto. ff. locat. & inquit ita de facto obtinuisse, quem refert & sequitur Greg. Lopez in d. l. 19. in glos. magna, ibi: Adde alium casum, vbi emptor.

14 Procedit etiam communis reg. dict. l. emptorem. si adsit pactum de non alienando in preiudicium locationis, dum tamen non adsit hypotheca specialis, vt infra dicemus; quia nihilominus si alienetur, valebit alienatio: per pactũ enim

impediri

Universidad de Deusto
Biblioteca

impediri non potest dominij translatio, iuxta l. ea lege, & ibi glos. & Doctores. C. de condict. ob caus. & in l. si ita quis. §. ea lege, vbi omnes. ff. de verborū oblig. & in l. fina. C. de rebus alien. non alienan. est communis reg. vt plurimos allegans refert & sequitur Decius cons. 15 80. numer. 2. libr. 1. †Sed quid si colonus vel inquilinus, vltra obligationem personalem domini locantis, habeat obligata ipsius bona pro obseruantia & securitate obligationis, & omnium in ea contentorum, prout communiter contingit, quando de locatione est confectum instrumētum publicum, quo partes hinc inde obligant personas, & omnia bona sua pro obseruantia prædictorum? Et in hac specie videtur prima facie dicendum, successorem particularē, pendente locatione, nō posse expellere conductorem à domo vel fundo locato per oblationē & solutionem eius quod interest, quia cessare videtur hoc casu ratio communis supra assignata ad decisionem dict. l. emptorem. cum similibus. C. de locat. & in terminis ita voluit Bart. in l. 1. §. quod autem. ff. de superficieb. inquiens se de facto dixisse, quòd si de contractu locationis fieret instrumentum, in quo sit apposita hypotheca bonorum, esse per hoc quæsitū colono ius in re, à qua non potest expelli, cùm ea sit ipsi obligata; adeò quòd ius ipsum prosequitur rem, penes quemcumque vadat, non obstante d. l. emptorem, quæ eo tantùm casu procedit, in quo conductori nullum ius erat quæsitum in re, sed solùm personam obligatā habebat; idem Bart. in d. l. si filio familiàs. §. si vir in quinquennium. Paul. de Castro in. d. l. nihil. in fine, est communis, vt ex alijs pluribus refert Menchac. lib. 3. controuers. vsufrequent. cap. 53. num. 8. & 9. & 16 Rolandus à Valle cons. 6. num. 4. libr. 1. vbi num. 5. refert Bald. in l. merces. § vis maior. in lectura antiqua. ff. locat. dicētem, quòd licèt emptor non teneatur stare colono, nisi ipse colonus habeat bona obligata pro obseruatione locationis, potest rem locatam retinere loco pignoris, donec sibi soluatur quod sibi debetur, id est, præstetur patientia quòd re frui bene possit, donec frui debet, id est, donec locatio durat, & quòd nō potest expelli per emptorem offerentem soluere interesse, quia ipse se reperit in possessione rei obligatæ, qua vti potest pro ipso facto, quod sibi principaliter debetur: quod expressè sequitur Ioann. de Anania in cap. fina. colu. 5. vers. quid autem si colonus, nu. 9. ne prælati vices suas, & idē in hypotheca speciali subtiliter more suo probat cum cōmuni Socinus cons. 90. lib. 4. per totum, post Cumanum in d. §. si vir in quinquennium. Nec obstat secundùm Bald. vbi supra, quòd in obligationibus facti succedit obligatio ad interesse, vt in. l. 1. ff. de action. empt. & in l. stipulationes non diuiduntur. vers. Celsus. ff. de verborum oblig. quoniam id procedit in agendo; secus in excipiēdo, cum hypotheca bonorum: quia quis excipiendo, quando reperitur in possessione rei locatæ vel venditæ, cogit aduersarium ad patientiam & factum: & Bald. sequitur Socin. cons. 99. colum. fin. volum. 1. & consilio 17. colum. penul. num. 13. vol. 3. & cons. 90. colum. 2. numer. 8. volum. 4. Guid. Pape singulari 419. & in decis. 580. vers. secundò fallit hæc regula. & in vers. sed iuxta præmissa, vbi post Iacob. de Aret. testatur hanc esse communem conclusionem, quòd etiam soluendo interesse, non potest conductori, durante locatione, per emptorem auferri res locata. Vel secundò reg. prēd. quòd in obligationibus facti succedit obligatio ad interesse, non procedit in obligato actione reali, is enim potest præcisè compelli ad factum, iuxta notata in d. verficulo Celsus.

Nihilominus tamē in hac specie cōtraria sententia verior est, receptior, ac tenenda in iudicando & consulendo, nempè vt licèt colonus vel inquilinus hoc in casu non possit expelli à re vel fundo conducto per singularem successorē, quia poterit eam retinere loco pignoris, hoc tamen verum est & procedis

cedit quoad sibi non soluatur interesse: si tamen sibi realiter & cum effectu offerretur omne interesse per emptorem, vel alium singularem successorē, posset ab eo expelli: ita vult ac profitetur idē Bart. in d. l. emptorem. numer. 2. vbi loquitur etiam in pœna, vt sit offerenda vltra interesse, & ibi Salic. colu. 2. vers. concludo, num. 6. post Bald. idem Bart. in d. l. qui fundum. & clarius Paulus de Castr. in d. §. si vir in quinquenniū. colu. fin. vers. & idem, num. 4. idem Paulus in l. si merces. §. qui fundū. Salic. in d. l. qui fundum. & in l. mancipia. in fine. C. de rebus alien. nō alien. quē sequitur Alex. in d. §. si vir. num. 4. & cons. 118. numer. 20. lib. 5. Barbat. cons. 36. in. 3. dubio, vol. 2. Socin. sibi contrarius cons. 30. in fine, volu. 4. Ias. in. l. filius familias. §. diui, in 1. lectura nume. 92. & ibi Hispani repetentes numer. 441. Gozadin. cons. 100. colum. penul. in fine. Hanc testatur cōmunem & tenendam Anton. de Fano de pignor. 1. membro 2. partis, numer. 6. cum sequentibus, sequitur Rodericus Suarez in. l. post rem iudicatam. 1. limitatione. nu. 8. ff. de re iudicata. dicit cōmunem eam sequutus D. Couarr. libr. 2. varia. resol. cap. 15. num. 3. & Rolandus à Valle latissimè probans dict. consilio 6. num. 10. cum sequentibus. D. Anton. Gomez d. nu. 9. & Petrus Dueñas plurimos congerens, d. regula 240. limitatio. 7. Eandem sequitur, dicens esse de mēte omnium Doctorum, Greg. Lopez in d. l. 19. in glos. magna, in vers. adde alium casum, & nos quoque in repet. l. nemo potest. n. 44. ff. de legatis 1. Et nouissimè Aluar. Valasc. consultatione 76. nume. 5. addens cum Gomecio de Leon in informatione iuris. 63. num. 4. quòd antequam huiusmodi conductori soluatur verè & reipsa totum interesse, poterit rem locatam retinere, secundùm Alex. in dict. §. si vir. colu. 2. vers. ex quorum 17 verbis, & Negussan. vbi supra. † Quæ communis sententia, vt ex eius authoribus cōstat, procedit non tolùm quādo hypotheca est specialis rei locatæ, sed etiam si esset generalis tantùm omnium bonorum, per. l. generaliter. ff. qui potior. in pignor. habeantur. & in. l. 11 is qui. ff. de iure fisci, cum per eam etiam ius in re acquiratur colono & inquilino, vt præsupponunt, & expressè fatentur omnes supra dicti DD. & in specie aduertunt Couarr. Dueñas, Anton. de Fano, & Rolandus à Valle vbi supra, nu. 14. & testatur communem Fano vbi supra, dict. numer. 6. Idem facimus nos, & Aluarus Valasc. vbi supra, nume. 5. & 6. Menchaca vbi supra, num. 9. & Menoc. de retinend. possessione, remedio 4. nu. 34. quamuis Imola & alij vbi supra, contrarium velint in generali hypotheca bonorum, eorum tamen opinio communiter improbatur, sufficit enim generalis hypotheca bonorum in proposito quoad effectū quem prædiximus. 18 Et tenendo hanc partem, †non obstat prima communis eiusdem Bart. supra citata, quia debet intelligi, quando singularis successor, & sic emptor, non offerret cum effectu cōductori interesse; secus si ei oblatum esset realiter: est cōmunis secundùm modò proximè citatos, vt referunt Fano vbi supra, num. 7. & Menchaca dict. num. 9. & Rolandus à Valle d. cons. 6. nu. 12. & cæteri. Non etiam obest dictum Baldi & sequacium in d. §. vis maior. quoniā respōdemus; verum quidem non esse, contrariumq; sensisse eundem Bald. in d. l. emptorem. Quinimò contra Bald. in d. §. vis maior. est communis sententia, vt vidimus, à qua in iudicādo supinum & fatuū esset recedere, secūdùm Roland. à Valle vbi supra, num. 13. Eâdem ratione nō obstat sententia Ioann. Ananię in contrarium adducta, vt eius motiuis optimè satisfacit Greg. Lopez vbi supra, dicēs se non credere eius dictum esse verum, imò q̄ de directo omnes DD. sentiunt contrarium: nam non intelligunt de interesse voluntario coloni, sed de damno vel interesse, quod verè & realiter sentiret: quia si daretur sibi talis domus, vel fundus, sicut illa, vel ille, quam vel quē cōduxit, & resarciretur sibi aliud quodcūq; interesse, qđ in veritate prætenderet,

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non esset standum eius captiosę voluntati, sed cum hoc expelli posset, iuxta receptiorem præfatam sententiam, ipsiusque mentem: in casibus tamen, quibus potest colonus expelli, poterit rem retinere, donec sibi restituatur pensio, si
19 fortè anticipatam soluit. † Item pro melioramentis, iuxta regul. l. si aream. in fi. ff. de condictio. indebiti, vt in terminis probat Aluarus Valasc. vbi supr. nu. 10.
20 † Ad prædictam tamen hypothecam requiritur scriptura publica, secundùm D. Anton. Gam. decision. 243. quasi hypotheca species alienationis sit, ex l. fi. C. de rebus alien. non alienandis. sequitur Valascus vbi supr. nu. 6. Non etiam obest sententia Cumani, & Socini vbi supra contrarium tenentium, quando adest specialis hypotheca, quia est contra communem supradictam sententiã, & præterea eos nuncupatim reprobat Anton. de Fano vbi supr. num. 7. & Couarr. nu. 3. versi. secundum.

21 Quærunt insuper DD. an reg. d. l. emptore, cum similibus, procedat, † quoties locatio & conductio fuit facta ad non modicum tempus, veluti ad decẽnium, & vltra, vel ad vitam conductoris, & sic in perpetuum? Et cõmuniter in ea sunt sententia, vt minimè in ea locatione locum habeat dict. regula, sed quòd huius modi conductor expelli minimè possit à singulari successore, & sic quòd teneatur eidem precisé stare: quoniam etsi glos. in l. codicillis. §. instituto, verb.
22 non extitisse. ff. de legatis. 2. teneat, † rẽ prohibitam alienari, posse ad centum annos locari, quasi hęc locatio, nõ dicatur alienatio, vt in l. non solet. ff. locat. quam glossam dicit singularem Bal. Nouell. de dote. 7. par. priuileg. 1. nu. 19. Bal. in c. querelam, nu. 30. de electione, & Angelus in l. si quis ante. nu. 1. ff. de acquir. possess. Imola in c. ad audientiam, nu. 1. de rebus ecclesiæ non alienãdis, & eam contra cõmunem latè probat ac defendit nouissimè Ioseph. Gonçalez in suo libro variarum quæstionum. c. 29. num. 34. & ante eum Connanus lib. 7. c. 12. & Pinelus in l. 1. in 3. par. nu. 66. C. de bonis maternis: vera tamen non est hæc opinio glossę, sed magis cõmuniter damnata, quia locatio ad decennium, dicitur ad lõgum tempus, & sic prohibita, quia est alienatio, ex qua transfertur dominium, saltem vtile, vt in l. 1. §. qui in perpetuum. & in l. fina. ff. si ager vectig. vel emphit. pet. iuxta glos. d. l. fi. vbi locatio ad decem annos, dicitur facta in perpetuum, & sic ad non modicum tempus, sicut illa quæ in perpetuum fit, ex eaq; transfertur vtile dominium; & conductori competit actio in rem vtilis aduersus quemuis possessorem: in idem solet citari tex. in l. 1. §. qui superficiem, vers. quod ait Prætor. ibi: Et sanè causa cognita, ei, qui ad nõ modicum tempus conduxit superficiem, in rem actio cõpetit. ff. de superficiebus, & ibi notant Dynus, Bart. & alij, Federicus cons. 123. Salicetus in l. fin. colum. fin. nume. 3. C. de rebus alien. non alien. & ita meritò glossam contrariam in d. §. instituto. reprobauit ibi Bart. & esse communiter reprobatam testatur ibi Imola nume. 6. & Paulus Castrens. num. 4. & contrariũ rectiùs tenuit glos. in Clemen. 1. verbo locationes, de rebus Ecclesię non alienandis, vbi communiter Doctores eam sequuntur. In summa, hęc glo. posterior est communiter approbata, & illa prior magis communiter improbata, vt constat ex Deci. cons. 204. numer. 1. Tiraquell. de retractu municip. §. 1. glos. 14. nume. 8. Abb. cons. 91. num. 3. volum. 2. Anania in cap. fin. numer. 17. ne prælati vices suas, Boerio decisione 234. num. 5. Couarr. lib. 2. variar. resolutio. c. 16. nu. 1. vers. ex quo apparet, vbi loquitur in locatione ad decennium, Ario. Pinel. in l. 1. in 3. parte nume. 64. vers. hoc autem. C. de bonis matern. Anto. Gomez. in l. 40. Tauri nume. 84. Greg. Lopez in d. l. 19. in glos. *su vida*. Anton. de Padilla in l. voluntas. num. 18. C. de fideicommiss. & Petro Dueñas plurimos allegante, & in locatione ad decennium loquente, in reg. 240. limitatione 2. & Alu. Valas. de iure emphit. 1. p. q. 29. num. 7. & glos. in d. §. instituto. vno ore à cæteris reiicitur,

citur, secundùm Menoch. de arbitrar iudic. lib. 2. centur. 1. casu. 5. nu. 7. vbi nu. 8. testatur communem plures allegans opinionem glos. in d. Clementi. 1. loquẽtis de locatione ad decennium, vt dicatur facta ad longum tempus: & prędicta omnia cum communi plures allegans sequitur D. Molina lib. 1. de Hisp. primog. c. 21. nu. 16. 17. & 18. & 29. vbi quòd est communis sententia, locationem ad decem annos, dici ad longum tempus; & nu. 24. & 25. an prohibitus alienare, possit saltem commoditatem rei, etiam ad
23 centum annos locare: † locatio verò ad nouẽnium, dicitur facta ad modicum tẽpus, iuxta glossam in d. Clementi. 1. de rebus Ecclesię non alien. & ibi Cardinal. Zabar. dicens se ita pluries consuluisse, & quòd ita obseruatur, & Zabarel. consi. 95. num. 3. & sequent. maximè nu. 6. Angelus consi. 245. in. 5. dubio, versi. quintò est videndum. Socin. consi. 32. & volu. 1. est communis, & ita interpretantur omnes, secundùm Tiberium Decianum prædictos allegantem consi. 14. n. 3. volum. 2.

24 Locatio ad vitam, dicitur alienatio & concessio perpetua, vt in d. Clemen. 1. iuncta glossa, verbo eius, de reb. Ecclesiæ non alien. & ibi Ancharr. Cardinal. & Imola, Alex. consilio 119. libr. 3. nu. 7. & consi. 163. lib. 2. nu. 7. Dec. consi. 204. nu. 2. & D. Molin. vbi supra, num. 16. vbi nu. 29. quòd locatio ad longum tempus, dicitur etiam illa, quæ fit ad vitam locãtis vel conducentis, vel pro eo tempore, quo conductor seu locator voluerit: & refert plures quod prius dictum est tenentes, Ioseph. Gonçalez vbi supra, nu.
25 3. & 4. † Sic etiam conductor ad longũ tempus naturaliter possidet, vt emphiteota, vt cũ pluribus probat Menochius remedio. 1. de recuperanda possessione,
26 n. 68. † Ex superioribus igitur receptissima & vera resolutio deducitur, nempe quòd locatio ad non modicum tempus, prout est decem annorum, vel ad vitam, dicitur facta in perpetuum, hoc est, ad longum tempus, & per eam transfertur dominium, saltẽ vtile, ac proinde prohibita alienatione, censetur prohibita huiusmodi locatio ad decem annos, & ad vitam. Rectè igitur ex hoc conuincitur, in locatione ad longum tempus, decem annorum, vel vltra, vel ad vitam, non habere locum regulam d. l. emptorem, cum similib. quia in ea specie dominium in conductorem transfertur, ac proinde cùm habeat ius in re irreuocabile, venditio, vel alia quæuis alienatio simul cum traditione posteà subsecuta, eidem nocere non potest, quia duo in solidum non possunt esse domini eiusdem rei, nec ambo simul in solidum eam possidere possunt, iuxta text. in l. si vt certo. §. si duobus vehiculum, cum materia. ff. commodat. & ibi glos. & in terminis hanc sententiam voluit glos. in dict. l. emptorem. verbo colono, ibi: Item non sic in eo, qui conduxit ad non modicum tempus, & ibi etiam Bart. nu. 1. Albericus num. 1. Baldus 7. Salic. 6. & communiter Doctores, & voluit idem Bart. in l. 1. §. quod autem. numer. 5. ff. de superficieb. & Alex. in. §. si vir in quinquennium, nu. 2. ff. soluto matrim. idem Bart. in l. qui fundum. nume. 1. ff. locati, ibi Bald. Paul. Salic. & Fulgos. & Alexa. Angelus consilio 2. num. 12. Tiraquell. de retractu municip. §. 1. glos. 14. nu. 82. in versiculo, ex hisq; fit. D. Couarr. libr. 2. varia. resolutio. c. 15. nu. 2. dicit communem eam sequutus Anton. Gomez 2. tomo cap. 3. de locat. & conduct. num. 9. Petrus Dueñas plures referens d. regula 240. limitatione 2. & Anto. de Padill. in d. l. voluntas. nu. 19. Greg. Lopez in d. l. 19. in glos. *su vida*, vbi quòd hæc est cõmunis opinio in terminis nostræ
27 questionis, † nisi in tali cõductione fiat pactum quòd non transeat ex tali locatione ad lõgum tempus vtile dominiũ, tunc enim non transiret: & hanc sententiam communem in locatione ad vitam, & in locatione in perpetuũ, approbat expressè dict. l. 19. tit. 8. par. 5. ibi: *El segundo es, quando el vendedor la oviesse logada para en toda su vida de aquel a quien la logara, o para siempre, tambien del, como de sus herederos.*

Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

28 Sed cùm hæc lex regia non excepe-
rit etiam ſpecié locationis ad decenniũ,
in quo de iure communi erant opi-
niones, & gloſſæ diuerſæ, quibuſdam
exiſtimantibus relinquendum eſſe ar-
bitrio iudicis; & communis erat ſenten-
tia Doctorum, decennium dici tempus
non modicum, vt prędiximus, ſed tan-
tùm locationem ad vitam, & illa, quę in
perpetuum fit, videtur dicédum, in duo-
bus ſolùm caſibus hodie procedere li-
mitationem ſuperiorem, non verò in
locatione ad decennium, attenta dict. l.
Partitæ, cùm conditores ipſius aduer-
tentes fortè ad varietatem opinionum,
quæ erant tunc temporis, non elegerũt
illam opinionem communem de loca-
tione ad decennium, quòd dicatur ad
non modicum tempus facta, ſed quod
non modicum intelligatur, quando ad
vitam conducentis fieret locatio, vel in
perpetuum, & ſic non ſufficeret locatio
ad decem annos, vt in terminis per illã
legem perpendit Greg. Lopez ibidem, in
gloſ. *ſu vida*, ad finem, quanuis tandem
relinquat cogitandum, quia parum fidit
in inuentionibus ſuis; ſed ex profeſſo
eandem ſententiam Gregorij, eo non
relato, probauit Villalobos in ſua anty-
nomia iuris ciuilis ac Regni Hiſpaniæ,
litera. E. num. 2. & in ærario cómunium
opinionum litera. E num. 57. & Olanus
in ſua concordia iuris, litera. E. nume. 5.
& 6. & Ioſeph. Gonçal. vbi ſupra, dict.
c. 29. n. 23. & 55.

Nihilominus tamen, ſtante etiam d. l.
Partitę, tenẽda eſt & procedit prædicta
communis limitatio etiam in locatione
ad decennium, non ſolùm in locatione
ad vitam, vel in perpetuum: quia lex
præfata Regia etſi his duobus vltimis
caſibus tãtùm loquater vt prædiximus,
non tamẽ ideò reprobauit, aut correxit
priorem de locatione ad decennium, ſed
eum omiſit: caſus autem omiſſus rema-
net ſub diſpoſitione iuris communis. l.
commodiſsimè, cum ſimilibus. ff. de li-
beris & poſthumis. Sed iure communi
ſecundùm receptiorem ſententiã iuxta
quam iudicandum & conſulendum eſt,
cùm non ſit text. in contrarium, ſtatu-
tum eſt per locationem ad decennium
transferri dominiũ vtile, ac induci alie-
nationem; quia dicitur facta locatio
ad non modicum tempus, ac proinde in
ea ſpecie limitandam fore deciſionem
d. l. emptorem, cum ſimilibus: ergo idem
ſeruandũ erit etiam poſt legem Partitæ,
cùm ipſa id expreſſè non tollat, nec cor-
rigat, quia quod nõ mutatur, quare ſtare
prohibetur? vt in. l. præcipimus. C. de
appellatio. & in. l. ſancim⁹. C. de teſtam.
cum ſimilibus. Præterea ſi aliud diceremus, eadem ratione idem cogeremur
profiteri in pluribus alijs limitationi-
bus, quas patitur iure cómuni d. l. emp-
torem, non expreſsis in. d. Regia, de qui-
bus infra dicemus, vt ſint correctæ per
eam, quando quidem illas omiſit, & tã
nemo ſanę mẽtis id audebit dicere, cor-
rectio enim iuris communis non eſt in-
ducenda, niſi ea expreſſè fiat à lege noua,
vt in prædictis iuribus, nõ enim legum
Partitæ conditores tenẽtur in omnibus
materijs excipere, nec approbare om-
nes caſus à iure communi probatos (ſi-
cut nec leges iuris cómunis id faciunt)
id enim eſſet ad longum & in infinitum
procedere: exceperunt enim plures eo-
rum, quos voluerunt expreſſè appro-
bare tanquam iuſtiores & perſpicuos,
cæteros verò reliquerunt diſpoſitioni
iuris communis, quo iudicandum erit
an ſint veri: cùm verò hic de quo agi-
mus locationis ad decenniũ, argumento
plurium iurium comprobetur, ac re-
ceptiſsima ſententia maioris partis in-
terpretum vtriuſque iuris affirmetur,
temerarium poſſet forſan videri, aliud
tenere aut iudicare: lex igitur Partitæ
cùm in eo non ſe intromiſerit, ſed reli-
querit diſpoſitioni iuris communis, nil
contradicit frequentiori ſententię, quę
in praxi neceſſariò eligenda erit. Con-
firmatur & ſecundò hæc eadem pars,
quoniam etſi d. l. Partitæ nuncupatim
in locatione ad decennium minimè lo-
quatur, in locatione tamen perpetua
expreſſa lex eſt: ſed locatio ad decen-
nium iure communi eſt ac dicitur per-
petua,

petua, vt ſupra diximus, & probatur
prętereà argum. l. final. C. de præſcript.
longi temporis, & in d. l. fin. iuncta gloſ.
ff. ſi ager vectigal. &c. Ergo de ipſa etiã
loquitur d. l. Partitę, vel ſaltem virtua-
liter, implicitè & collectiuè eam com-
prehendit, præcipuè cùm longum tem-
pus iure Partitarum dicatur decé anno-
rum, vt in l. 14. tit. 14. partit. 3. ibi: *Egrã
tiempo es paſſado, aſsi como diez años*, &c.
ſicque lex illa Regia 19. potius probat
communem ſententiam iure communi
receptam, quàm improbet, vt rectiùs
aduertit atque profitetur Couarru. vbi
ſupra, d. c. 15. num. 2. & Petrus Dueñas d.
regula 240. limitatione 2. & ſimplici-
ter Ant. Gom. d. nu. 9. & Ant. de Padill.
in d. l. voluntas, nu. 19. & ita verius exi-
ſtimo eſſe tenendum, & in praxi obſer-
uandum, ſaluo meliori iudicio.

29 Similiter etiã ſi in locatione & con-
ductione adeſſet pactum, ſiue clauſula
de non alienando fundum, vel rem, du-
rãte locatione in ſimul cum hypotheca
ſpeciali ipſius, emptor, vel alter ſingula-
ris ſucceſſor, tenebitur præciſe ſtare lo-
cationi, nec poterit expellere conduc-
torẽ; nam per huiuſmodi pactũ & hy-
pothecam ſpecialem cenſetur reſerua-
tum ius in dicta re, & impeditur aliena-
tio poſteà facta, ſicque erit nulla, vt in
l. ſi creditor. §. fi. ff. de diſtract. pignorũ,
iuxta literam Piſanam & in. l. fin. tit. 5.
30 part. 5. † Nec ſufficeret hoc caſu gene-
ralis hypotheca cum præd. pacto, iuxta
magis communem ſententiam, quam
reſoluim⁹ in repetitione. l. nemo poteſt,
num 28. ff. de legatis. 1. quamuis contra-
riam ſententiã plurimos allegãs, eamq;
probans, dicat veriorem, communem,
& crebriori calculo receptam, & ab ea
non eſſe recedendum in iudicando &
conſulendo, Franc. Becius conſ. 80. nu.
5. cum ſequẽtibus libro 1. quare meritò
quòd cùm virtute d. pacti & hypothecę
ſpecialis, alienatio ſit nulla, conductor
debeat frui re conducta, ac proinde ex-
pelli minimè poſsit per ſingularem ſuc-
ceſſorem, durante tempore conductio-
nis: & in terminis ita tenent Imola in. l.
qui abſenti. §. ſi quis poſſeſsionem. ff. de
acquirenda poſſeſsione, & in. l. qui Ro-
mæ. §. cohæredes. ff. de verborũ oblig.
quem ſequitur Alexand. in. d. §. ſi vir in
quinquennium. numer. 4. vbi dicit hoc
menti tenendum. Gozadin. conſ. 78. col.
2. Iaſon in. l. quoties. nume. 28. verſ. vn-
decimo, iuncto num. 29. C. de reiuendi-
catione. & in d. §. diui in 1. lectura, verſ.
iuxta prædicta nu. 92. & ibi Ferdinan-
dus de Loazes nu. 442. vbi aſſerit hanc
eſſe communem opinionem: ſequitur
Anton. de Fano vbi ſupra, in 1. mẽbro
2. partis num. 9. D. Couarr. lib. 2. variar.
reſol. c. 15. num. 3. verſ. vltimo, vbi quòd
ſecundùm magis communem ſenten-
tiam Doctorum non ſufficit in ſpecie
d. l. ſi creditor. §. fi. generalis hypotheca
bonorum, ſed quod requiritur ſpecialis;
quod nos reſoluimus in d. l. nemo poteſt.
nu. 57. & 58. niſi quando promiſsio ſeu
pactum fieret generaliter prohibẽs alie-
nationem omnium bonorum, & cuiuſ-
libet eorum partis, adiecta item omniũ
bonorũ hypotheca, vt reſpondit Alex.
conſ. 56. libro 5. Eandem limitationem
ad d. l. emptorẽ ſequitur expreſſè Greg.
Lopez in d. l. 19. titul. 8. part. 5. in gloſ.
maiuſcula. ibi: Et nota; quamuis non
rectè aduerſus frequentiorem interpre-
tum ſententiam, quam prædiximus, in-
telligat ſufficere hoc caſu generalem
hypothecam cum prædicto pacto de
non alienando. Sed hoc non obſtante,
tenenda eſt communis ſententia, non
ſufficere generalẽ hypothecam in pro-
poſito, ſed requiri ſpecialem, tam in ſpe-
cie d. l. ſi creditor. §. fin. ff. de diſtract.
pignor. quàm in noſtræ limitationis ad
l. emptorem, quam etiam probauit alios
allegans, & referens eſſe communem, ex
Loazes vbi ſupra, Rolandus à Valle d.
conſ. 6. nume. 11. & nos quoque eam ſe-
quuti fuimus in d. l. nemo poteſt, nu. 43.
& Rodericus Suarez in d. l. poſt rem iu-
dicatam. in. 1. limitatione, num. 8. Anto.
Gom. in tit. de locat. & conduct. nu. 9.
verſ. quartò limita. eſt communis ſecun-
dùm Méchac. d c. 55. numer. 9. ad finem,
ſequitur Aluarus Valaſcus vbi ſupra, nu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

7.& 8.licèt n.9.se cófundat, dicens non esse tenẽdum,qđ refertur in d. decisione Lusitaniæ 243. dum dicitur ibi, ꝙ tunc demũ re locata & pro securitate contractus hypothecata tenetur emptor stare colono, quando ipse locator se obligauit,quòd ipsam rem locatam non alienabit,quia hoc proficit, ne valeat alienatio,non autẽ vt teneatur stare colono,& ꝙ qui aliter iudicarunt, salua pace, videntur æquiuocasse in terminis, vt aduertit Negus. vbi sup. Hæc ille: nam imò potius qđ dicitur in prędicta decisione Lusitanię est tenẽdũ,quia verũ,& iuxta supra modò relatã cómunẽ limitationẽ d.l.emptorẽ.quam probauimus, sicque prædicta clausula de non alienãdo cum hypotheca speciali rei locatæ, pro obseruatione contractus locationis profi-
cit,ad hoc vt singularis succes|sor tenea
tur stare colono, eumq; expellere non
posit ratione prædicta: & pro prędicta
limitatione altera facit, quam exprimit
31 d.l.emptorem.& d.l. 19.† nempè quãdo tempore venditionis fuit expressè conuentum,vt cóductor non posset expelli quia tũc habebit ipse ius retentionis & exceptionis pacti cõuenti contra emptorem, vel singularẽ successorem, vt in d.iuribus,& ibi cómunis opinio, & tradit alios allegans Dueñas in d. reg. 240. limitatione 4.namsi ex prædicta cõuentione singularis succes|sor tenetur stare colono,vel inquilino pręcise,idẽ eadem ratione dicendum erit, quando locator tẽpore locationis,pro securitate & omnimoda obseruantia ipsius promisit conductori rem vel fundũ nó alienare, & insuper ad id specialiter fundum vel rem conductam hypothecauit, cùm in ea specie, etiamsi de facto posteà fundũ vel rem prædict.alienauerit,nó transeat dominiũ in singularem successorem,sed remaneat penes ipsum locatorẽ,vt prædiximus. Singularis igitur successor hoc casu,cùm nullũ ius, nec dominium acquirat in illa in præiudicium conductoris,suiq; iuris,minimè poterit eidem præiudicare.

32 Deniq; sunt qui regulã d.l.emptorem. cum similibus,limitent,si iuramẽtũ apponatur in locatione de obseruandis in ea contentis,affirmãtes, tunc emptorẽ vel aliũ singularẽ successorem compellendũ esse præcise stare locationi iuratæ,vt voluit Ant.de Butr.in c.fi.ne prælati vices suas.Socin.in d.cons.90.n.10. lib.4.Ant.de Fano de pignorib.in 1.mẽbro 2.p.n.9.Gozadin.cons.24.col.2. & cons.100.col.fina. & hanc partem pluribus comprobat fundamentis, ac latissimè defendit respõdens contrarijs Rolandus à Valle,cons.6.n.29. & seqq.lib. 1.& nos quoq; cum ea trãsiuimus in d.l. nemo potest.& nouissimè post nos Becius d.cõl.80.n.10.& 11. dicens operari iuramentũ in proposito,vt locatio prę-
cise obseruetur, & ne dñs vendẽdo ex-
pellere possit cõductorẽ soluẽdo pœnas
& interesse, vt in terminis inquit tradere Butriũ id c.vltim.ne prælati vices suas,& qđ refert & sequitur Gratus cõsil.95.num.19.& se|quent. Couar.tũ vbi supr.n.3. in vers. secundùm, ibi: Adhuc tamen,dubiam esse hanc opinionẽ exi-
stimauit, cùm hic non agatur de vin-
culo iuramenti,respectu iurãtis, vel eius
vniuersalis successoris,qui conuentioni
tenetur stare,sed tantùm singularis suc-
cessoris, qui eidem stare iure non tene-
tur, per d.l. emptorem,cum simil. cuius
quidem in hoc sententia ex eo cõpro-
33 batur satis vrgenter,† nempè ꝙ pactum de non alienando cum iuramento, non impedit rranslationem dominij, sicque non obligat præcisè promittentem, vt per Alber.de Rosat.in l.ea lege.col.fin. C.de condiction.ob caus.quam sententiam magis cõmunẽ testatur Ias.in cõsi. 211.col.2.vol.2.& inquit Ruinus cons. 109.col.9.in principio vol. 4. hanc esse receptam DD.sententiã:hoc idẽ tenuit Gozadin.cons.14.colu.1.Ferdinand. de Loazes in repetitione d.§.diui,nu. 429. post Crotũ ibi col. 25. in fine,prout eos refert Roland.à Valle d. cons.6. nu. 26. eandem probauit idẽ Loazes plurimos consulentes referens,in allegatione oppidi de Mula,in 1. dubitatione, nu. 143. Nec satisfacit, quod huic magis communi

muni sententiæ respondet Rolandus à Valle vbi supra,nu.54.nempè contrariũ tenere Aretin.in d.l.si ita quis.§.ea lege, col.fi. de verborum oblig. & ibi Ias. & Ruin.in repetitione d.§.diui colum.42. vers.ex hoc videtur inferri. & ibi Ripa n.93.quorum sententiam veriorem videri fatetur Rolãd.à Valle,d.n.54. nam cum se videret pressum hoc fortissimo fundamento contra suam opinionem, quam ibi probat,vt prędiximus, hempè vt d.l.emptorem, cum simili. limitetur in locatione iurata,nihil aliud habuit, quod respondere posset prędmagis cómuni sententię, nisi quòd contraria, cum quibusdam modò citatis videatur verior. Hæc autẽ quàm infirma sit re-
spõsio in actu practico, vel facilè quili-
bet dignoscere poterit: adducere si qui-
dem pro opinione, quam quis totis vi-
ribus nititur defendere,pręcipuum fun-
damentũ ex quadam singulari opinio-
ne contra alterã magis communem &
receptam sententiam, signum potius est subtilitatis,quàm concurrentiæ veritatis,& ideò in suo vigore remanet prædicta magis communis sententia, quæ
habet,quòd pactum de non alienando, cum iuramento, non impediat translationem dominij, sicq; non obliget prę-
cisè promittentem, sicq; est fortissimũ fundamentum pro opinione Couar.vbi supra, aduersus prędictam limitationem Ant.de Butr.Socini & sequaciũ tenen-
tium in specie d.l.emptorem, vt nó pro-
cedat in locatione iurata, nam si pactũ de non alienando,iuratum non impedit dominij translationẽ, nec obligat præ-
cise promittentem, eodem iure idem
fatẽdum est in locatione iurata. Acce-
dit etiam,ꝙ Rolandus à Valle vbi supra, qui opinionem prędictorum defendit, nullum aliud fundamentum pro ea alle-
gat,quod ita astringat(si solidum & in-
concussum esset) quàm auctoritatem Aretin.Ias.Ruin. & Ripę in locis supra citatis,tenentium contra prędictã magis communẽ sententiam: horũ autem est singularis opinio cõtra communem & non tenenda: igitur limitatio de qua agimus ad d.l.emptorẽ, improbata manet. Quinimò idem Roland. à Valle in d.cons.6.à nu.15.cum sequentib. vsque ad numerum 28. inclusiuè arguendo ad partes,prout sui moris est, cum fundat contrariam partẽ prædictæ limitationi, nempè quòd vigore iuramenti in locatione appositi, emptor soluendo interesse possit expellere conductorem fortioribus fundamentis eam & sic nostrã hac de re sententiam comprobat: inter quæ illud pręcipuum est, quod iecit ibi num.24.& 25.ex Imola & Ias. Corseto. Innocent.Marsil.Gozadin.Cornelio,& alijs,nempè quòd si quis iurauerit ven-
34 dere Titio domũ,† si posteà illam vendat Seio,eiq; illam tradat, statur ipsi vẽditioni contra iuramentum, licèt alienans in alium quàm eum,in cuius fauorem iurauit,sit periurus. Quinimò etiam si quis vendat cum iuramento rem alicui sine traditione, si tñ eandem alteri posteà vendiderit & tradiderit, præfertur hic secundus ratione traditionis, vt resolui esse communem DD.sententiam, & tenendam, in meo tractatu de iura-
35 mento confirmat.1.p.c.30.n.4.† Actus enim contra iuramentum factus nó est nullus,sed potius validus,quãuis contra faciens sit periurus,secũdùm Innocent. Hostien.Panormitanum, & communiter DD. in c.dilecto,de preb. & plures allegãtem Loazes in allegatione oppidi
36 de Mula.1.dubitatione,n 144.† Quo fit, vt si quis iurauerit non vendere librũ,si non obstante iuramento eum vendide-
rit, valebit venditio,licèt venditor ipse periurus sit,vt notat Innoc.in d.c.dile-
cto, & alios allegans Loazes vbi supra,
37 n.148.† Iuramentũ enim,quo quis pro-
mittit aliquid non efficere, ita intelli-
gendũ est,vt sibi non videatur legẽ im-
ponere,nec præiudicium inferre,secun-
dùm Ioann. And.in regul.inspicimus,in mercurialib. de regulis iuris in 6. quem sequitur alios referens Loazes vbi supr. n.162.Ergo ita & eodem modo dicendũ est in nostra specie, ꝙ huiusmodi locator,licèt iurauerit seruare atq; omnino adimplere omnia cõtenta in locatione,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quinimò etiamsi cum iuramento promisisset se fundum, vel rem locatā non alienare durante locatione, nisi præter hoc hypothecam specialem eidem rei adiecerit, vt prædiximus, valebit alienatio contra iuramentum facta, & dominium ex traditione subsequuta transferetur in singularem successorem, quamuis alienás sit periurus: at singularis successor minimè tenebitur, saltē præcisè stare locationi pręfatæ, cùm ipse nihil de hoc cōuenerit, nec iurauerit, ad quē, cum sit singularis successor, non verò vniuersalis, non transit virtus nec obligatio iuramenti, vt in c. veritatis, cum
38 materia, de iureiur. † Iuramentum enim recipit omnes limitationes & limbaditiones, quas habet & recipere solet contractus ille, super quo interponitur, & debet restringi quantum potest, vt iurans minus obligetur minusq; astringatur, secundùm Abb. in c. quemadmodū, de iureiurando, quem refert & sequitur Ioan. de Selua in tractatu de iure iurando, 2. parte. 2. q. circa finem nu. 5. vol. 5. tractat. diuers. Doct. idem Abb. in c. cum clerici, de verborū significatione, Loazes vbi supra, n. 164. Nec in iure legimus quòd per iuramentū constituitur ius in re, sed tātùm in persona, vt in prędict. decisionibus; & sanè cum semper meus pręcipuus scopus fuerit veritatē amare, atq; illam sectari, etsi aliàs incidenter, & deductiuè prædictam limitationem tenuerim, nunc libenter contra eam firmo cum doctissimo Couarr. aduersus cæteros, qui pūctum minimè digesserunt: non enim fidendum est Doctoribꝰ aliquid sine prędicio examine, & indagatione veritatis tenentibus (more auiū, quæ cum vna volat, cæteræ eam sequuntur: ita ipsi sepissimę faciunt) nisi veritas eorum dicta comitetur: solus Rolandus pleniori manu articulū discussit, sed meo iudicio probauit opinionem minus veram, vt docuimus.

39 Nunc autē offert se nobis examinānda quęstio illa, an vxor soluto matrimonio teneatur stare locationi factæ per maritum, tēpore quo ipsum matrimonium constabat. In quo solet cōmuniter allegari tex. pro decisione huius dubij, in l. si filio familias. §. si vir in quinquēnium, ff. soluto matrim. vbi dicitur: Si vir in quinquēniū locauerit fundū, & post primū forte annū diuortiū interuenerit, Sabinus ait, non aliàs fundū mulieri reddi oportere, quàm si cauerit, si quid præter vnius anni locationem, maritus damnatus sit, id se præstaturā esse. ex quo text. colligitur, vxorem non teneri pręcisè stare colono apposito per maritū tempore, quo is erat dominus dotis, postquam ipsa vxor matrimonio soluto ius pristinū recuperauerit, sed tantùm cautiuè, quia ipsa tenetur cauere marito de indemnitate, ne ipse damnum patiatur, ex his quæ matrimonio constante,
40 vt legitimus administrator gesit. † Colono tñ non datur exceptio nec retentio, quandoquidem ipse agere potest contra maritum pro interesse: ita voluit Bart. ibi n. 2. & sequitur Imola, Cuman. Paulus de Castro, nu. 3. Roman. Alex. & magis cōmuniter DD. & ante eos idem tenuerunt ibidē Albericus, & Dynus, & in l. diuortio. & ibi Imola. ff. eod. Cyn. & Salic. in d. l. emptorem. glos. fi. in l. 2. §. vlti. verb. consequi. ff. de dot. præleg. sequitur Campec. in tractatu de dote, in 2. parte q. 23. Aufrer. in decisio. Capell. Tolos. 420. est cōmunis secūdùm Carol. Molin. in consuet. Parisienſ. §. 30. q. 22. & secundùm Couar. qui eam probat libro 2. varia. resol. c. 15. n. 5. est magis cōmunis, secundùm Anto. Gom. de locat. & conduct. nu. 8. Eandem alios allegans testatur cōmunē Petrus Dueñas in reg. 240. limitatione 5. qui eam sequi videtur. Contrariā tñ opinionem probauit Angel. in d. l. emptorem. Bald. & Angel. in d. §. si vir in quinquennium. idē Bald. in l. iubemus nulli, col. fin. n. 4. C. de sacrosanct. Ecclesijs, Abb. & Anania nu. 9 in c. fina. ne prælati vices suas, quæ ea fundatur ratione, q̄ maritus res dotales locauit, vt legitimus administrator, & vxor posteà matrimonio soluto succedit titulo singulari, transfertur enim in ipsam dominium rerum dotalium ipso iure

iure soluto matrimonio necessariò, vt in. l. in rebus, cum materia. C. de iure dot. sed successor necessarius tenetur stare colono, iuxta glos. in vers. alij, quia mulier grauatur in. l. diuortio. ff. soluto matrimonio, & ibi Bart. & Alex. est cōmunis secūdùm Ias. ibi n. 32. cum seqq. & secundùm Paul. Castrens. in. d. §. si vir in quinquennium, num. 3. quamuis eam
41 improbet, testatur etiam glos. † illā cōmuniter approbatam decisio. Pede-
42 mont. 82. nu. 6. † Secundò eadem sententia fundatur, nam idem videmus in tutore, qui durante tutela locat res minoris ad tēpus, minor namq; finita tutela tenetur prēcisè stare locationi, vt in. l. si tutelæ. ff. de administratio tutorū, & ibi Bart. & DD. Salicet. in d. l. emptoré, post Alber. ibi Socin. & alij plures quos refert Petrus Dueñas vbi supra, limitatione. 3. Couar. & Ant. Gom. etiam vbi supra.

Nihilominus tñ prior opinio verior, ac magis communis est & tenenda, quæ bene probatur in d. §. si vir in quinquēnium, inducto vt supra. Non obstat primum fundamentum contrarium, quia quamuis in vxorem transferatur ex necessitate dominium rerum dotaliū soluto matrimonio, adhuc prēcisè non tenetur stare colono, vt satis deducitur ex d. §. si vir in quinquennium, quamuis ipsa maritum indemnem seruare teneatur ab ea locatione, etiam si ab eo, vel eius heredibus præd. cautio nō petatur, secundùm Paul. de Castr. num. 3. & DD. ibidem, vt refert Ant. Gom. d. n. 8. itaq; mulier tenetur stare locationi quantum ad ipsum virum, & sic causatiuè propter bonam fidem & societatem communis vitę, non verò quantum ad colonum, quia ipsum potest expellere, & sic sunt distinguēdi & concordādi DD. qui simpliciter tenent contrarium in hac materia: nō sic in alio singulari successore, quia nec quoad colonum vel inquilinum, nec quoad venditorem, seu donatorem tenetur stare locationi, nisi aliud conuenerit: ita Paul. nu. 3. & DD. in d. §. si vir in quinquennium.

Ad secundum fundamentum respondetur, non idem esse in marito quod in tutore, tutor namque respectu minoris locat vt legitimus administrator nomine minoris pupilli, non verò nomine proprio: at maritus, etsi sit administrator rerum dotalium & vxoris, attamen nomine proprio vti dominus dotis matrimonio constante locat, & ideò vxor non tenebitur prēcisè locationi stare, quæ suo nomine non est facta. Quo fit, vt si maritus locasset res paraphernales,
43 † quas vxor eidem non dedit in dotem, sed tacita earum administratio est commissa marito, iuxta tex. cum materia in l. maritus. C. de procuratorib. vxor in hac specie tenebitur prēcisè stare contractui, tanquam suo nomine gesto; ita Ant. Gom. vbi supra, d nu. 8. Nec etiam obest regula, quòd quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio, vt in. l. vindicantem. cum simil. ff. de euictionibus. de qua latè per Petrū Surd. cons. 15. nu. 3. & 24. cum sequentib. sicq; videbatur, q̄ cùm vxor hoc casu teneatur cauere viro de indēnitate, gratia circuitus vitandi, non possit colonum vel inquilinum expellere, arg. l. dominus testamento. cum simil. ff. de condict. indeb. Nam respondemus, quòd prædicta reg. Quem de euictione tenet actio, &c. hic non conuenit, quia vxor non tenetur de euictione, sed marito de indemnitate; & circuitus vitādi ratio etiam hic cessat, quoniam vxor tenetur viro de indēmnitate, non verò colono de præcisa obseruantia contractus, sicq; soluendo interesse vel damnum marito obueniens, non tenetur stare eiusdē locationi prēcisè: sicut idē contingit in conductore, cui sunt omnia bona locatoris obligata pro obseruantia contractus, cum enim potest expellere singularis successor, soluendo cū effectu eidem interesse, vt supra resoluimus. Si tñ maritus malafide locauit fundum dotalem, veluti muliere existente infirma, quæ posteà incontinenti defuncta est, eius hęres nō tenebitur stare præd. locationi causatiuè, nec prēcisè,

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundùm Alex.post Cyn. quem refert in d.§.si vir in quinquennium.n.1.circa finem. Nunc verò communis præfata sententia limitari poterit,vbi ea locatio facta fuerit per maritum ad modicum tempus,nempè ad annum,quasi id æquitati conueniat, cum ea locatio rectè ac bona fide facta sit,secundùm Alex.in d. §.si vir in quinquennium.col.1. num.1. Carol.Molin.d.q.22.nu.92. quos refert & sequitur Couar.vbi supra,d.n.5.quorum sententia mihi placet.

46 Ex supra dictis infertur, virũ minimè quidem teneri stare locationi factæ per vxorem,aut socerum ante dotis constitutionem,cùm maritus sit singularis & voluntarius successor, ac proinde poterit colonum expellere,secundùm Roman.in d.§.si vir. nu. 26. quod sequitur Alex.n.38.& Claud.35. in d. l. diuortio. & Couar. vbi sup.d.num.5.in vers.quid autem, aduersus glos.contrariam in d. l. diuortio.in principio, verb.sequantur. ibi:Vel dic. cuius opinio admitti poterit secundùm præfatos, eo casu, quo maritus pacisceus dotem, sciret,rem sibi promissam in dotem,locatam esse, videtur enim locationi ex hoc consentire, & ideò non poterit expellere colonum nec inquilinum, & hoc propter authoritatem glossæ in praxi recipiendum erit,secundùm Alex.& Couar.vbi supra, licét in puncto iuris haud facilè defendi posset meo iudicio, cùm in specie & materia dict.l.emptorem.scientia emptoris locationis præcedentis eidem minimé noceret, ex mente eiusdẽ legis, & similium ac omnium scribentũ,non enim videtur iuri suo renuntiare', qui scit illud durare, vt in.l.sicut. §.non videtur.ff.quib' modis pign. vel hypoth. solu.requiritur enim vltra sciẽtiam locationis factę, quòd probetur consẽsus singularis successoris, vel pactũ expressum,vt locationi staretur,vt est prædictum:vel si actum esset inter locatorem & singularem successorem, quòd pensiones rei locatæ spectent ad ipsum singularem successorem, tunc enim ipse conductorem expellere minimè potevit,vt rectè probauit Alex.in. d.§. si vir in quinquennium,nu. 13. aliàs autem si sola scientia sufficeret, nunquam aut rarò haberet locum decisio eorundem

47 iurium. † Deniq; si locator non habeat plenum dominium in re, nec plenã eius administrationé,vt vsufructuarius,fidei commissarius, possessor maioratus, vel similis persona,successor non tenebitur præcisè stare contractui,iuxta. l. si quis domum.§.1. ff. locati.Bart. & cõmunè in d.§.si vir.Ant.Gom. vbi supra, & allegat plures Petrus Dueñas vbi supra, limitatione 6. est communis secundùm Socin.conſ.32.n.6.lib.1.Alban. conſ. 8. n.1.& seqq.decis.Pedemont.82.num.2. de successore maioratus, & prælaturæ siuebeneficij,disseruimus sup.lib.1.c.36. per totum.

48 Missus autẽ in possessionẽ ex primo decreto iudicis,quia non habet plenum ius, tenetur omnino stare colono, nisi locatio præcedens in fraudem creditoris facta fuerit:tex.est de hoc,in.l. in vẽditione.§.1.ff.de bon.auth.iudic.possid. per quem textum ita tenet Bart.in d.§. si vir in quinquennium.n. 2.& ibi DD. communiter,dicit communem Ias.in d. l.diuortio.n. 34. Quod alia ratione suaderi potest,nempè quia hic est successor ex causa necessaria,& ideò tenetur stare colono,vt ex eodem textu in d.§.1. cõstat,& notauit glos. approbata, vt prædiximus in d.l.diuortio.glos. magna,ibi Alij,quia mulier grauatur.ff.soluto matrim.qđ & in specie d.§.1.probarunt ibi Angel.& Imola, nẽpè quòd ibi est quædam trãslatio necessaria.Quo fit, vt nõ solùm missus in possessionem ex primo decreto,quo casu loquitur dict. §. 1. sed etiam missus ex secundo decreto,teneatur stare locationi factæ à debitore,dummodò in fraudem facta non fuerit, quia licèt habeat plenum ius, adhuc tamen concurrit altera ratio communis illius textus, nẽpè ꝙ trãslatio possessionis sit ex causa necessaria iudicati, quæ sola sufficiens est ad operãdum, vt successor singularis teneatur stare colono,per supra dicta,& in specie tenet Bart.in d.§.1. & cum

& cum eo probauit Alexa. in d. §. si vir in quinquennium. nu. 7. aduersus eundem Bart.ibi aliud sentientem.sequitur etiam Ias.in d.l.diuortio.nu.32. cum se-

49 quentibus.† Quinimò eadẽ ratione omnis ille, qui succedit per sententiam iudicis,tenetur stare colono & inquilino, nisi locatio fiat in fraudẽ, vt affirmat Bald.in c.quoniã frequenter.§.fi.n.9.vt lite non contest. quem sequitur Ias. in d.l.diuortio.num.35.& Tiraquel.de retract.conuentio.§.3 glos.1. num. 14.decisio Pedemont.82.nu.6. & 7.

50 Similiter vsuarius, qui solùm vsum rei habet, tenetur stare colono, iuxta text.in.l. si habitatio. §. si vsus fundi.ff. de vsu & habit. quem textum ad hoc dicit esse singularem Roman. in dict. l. si filio familias.§.si vir in quinquennĩ. num.13.ff.soluto matrimonio,& sequitur ibi Alexand. nume.10. Petrus Dueñas in regula 240 limitatione 11. licét secus sit in vsufructuario, vt in.l. arbores. §. quidquid. ff. de vsufruct. secun-

51 dum Alexand.d.nu.10.† Successor vniuersalis etiam, qualis est hæres vniuersalis,tenetur stare colono, & locationi sui prædecessoris,vt in.l. via veritatis. C.locat. & in. l. hæredi, & in.l. ex qua persona.ff.de regulis iuris.l. 7. titul. 17. lib.3.fori,& in.l.2.tit.8. part. 5. Anton. Gomez cap.de loc. & conduct.num. 7. Petrus Dueñas in dict.regul. 240. limitatione 1. vbi assignat rationem differentiæ inter successorem vniuersalem & singularem,quia illé repræsentat personam defuncti,& in eũ transeunt omnes obligãtiones, actiue & passiue, pro ea parte qua est hæres,vt in.l.cum à matre.C.de reiuendicatione, & in auth. de iureiurando à mor. præstit.in principio collatione 3. glos. in. l. 2. ff. de præto. stipul. singularem autem successorem non sequitur obligatio personalis, vt

52 prædiximus.

Illa tamen se nobis hic offert examinanda quæstio,an regula dict. l. emptorem,cum simil.procedat in colono partiario, nempè vt illum expellere singularis successor possit, neone? & 1. videtur, quòd singularis successor teneatur præcisè stare colono partiario; nam huiusmodi colonus appellatur socius, vt in. l. si merces. §. vis maior. ff. locat. ergo si ante finitum tempus societatis prouocaretur ad diuisionem, vel expelleretur, posset exceptionem opponere.l. idemque.§. fina. & ibi hoc notat Baldus.ff.pro socio, & in terminis hanc opinionem tenet Bald.in dict. l. si merces. §. qui fundum. &. §. vis maior. & clarius in d.l. idemque. §.fin. post Cyn. & Ioann. Andr. per eum allegatos, Iacob.Butri.in d. l. si merces. §.1.& in d.l. emptorẽ,post Lambert. de Rapon. quẽ etiam refert, & Abb. in dict. l. emptorem,& Raphael.per illum text. in. l. in hoc iudicio.§. penultimo. ff commun. diuid.quos pro hac parte citat Alexan. in d.§. si vir in quinquennium num.17. sequitur etiam Angel.Aret. in princip. instit.de locat.& conduct.& in princip.de exceptio.vers.sed aduersus: eãq; tenere videtur Fabian.de Monte.in tractatu de emptione & venditione.5. q. 18. membro, vers. item & tertio,in colono partiario:† quę sententia secũdò probatur,quoniam pars fructuum colonica præstatur loco operis, laboris, & sumptuũ factorum in percipiendis fructibus, vt in.l. 1. & ibi Bart. C. de fructib. & litium expẽs. Bart.& Ias.in.l.fructus. ff.de soluto matrimonio, vbi communiter Doctores,est cõmunis secũdùm

54 decisionem Pedemont.83.nu.7. † Hinc est,vt in præd.fructibus tacita quædam hypotheca videatur inducta:argu.l. interdum,&.l.sequentis. ff. qui potior. in pign.hab.& in.l.1.C. quibus modis pig. vel hypoth.contrahatur, vnde ratione dictæ tacitę hypothecę videtur non posse expelli colonũ partiarium à perceptione dictorum fructuum, iuxta tradita per Abb.in c.1.n.3.de in integ.restitutione,vbi inquit,ꝙ qui cõtraxit cum Ecclesia, non tenetur reddere,rem nisi primò satisfiat sibi de pretio,sumptibus & labore,sicq; potest vti retentione rei, etiam post cõcessam restitutionem,pro pretio, sumptibus & labore: sicut in

Universidad de Deusto
Biblioteca

56 simili dicimus in scriptore, † vt possit retinere quinternos, donec sibi satisfactū fuerit de mercede, vt notatur in l. si non sortē. §. si centum. ff. de cōdict. indeb. in glo. verb. retinebitur, vbi Bart. n. 7. & 8. bene distinguit, & ibi Paul. Castrens. nu. 5. & 6. & Ias. n. 10. latius Greg. Lop. in l. fin. tit. 2. p. 5. in glo. *despues que se lo prestā*, per totā, & præcipuè ibi: & cū emptor: vbi inquit, in ꝓposito ꝙ colon⁹ poterit retinere ré cōtra emptorē, propter ex-
57 pensas in re factas. † Sic etiam animalia retineri possunt ob impensam alimentorum eis præstitorū, vt in l. in summa, vbi Salic. C. de pignoribus. tradunt Alciat. & Plotus, quos refert & sequitur Menochius in. 11. remedio recuperand.
58 possess. n. 8. † Similiter exceptio retētionis ratione expensarū factarū in re, quā quis cōdēnat⁹ est restituere, potest obijci in exequutione sententiæ, etiā si ius retentionis reseruatum non sit in ea, secūdùm Alberic. de Rosat. in l. 1. colum. 3. vers. ité exceptio. C. de iuris & fact. ign. idem Alber. in l. in fundo, col. vlti. ff. de reiuendi. Tiraquel. de retract. conuent. §. 7. glos. 1. n. 13. Negussant de pignor. 5. parte princip. 4. membro, n. 15. Boer. q. 43. nu. 10. & in quæst. 44. num. 14. & 16. Roland. à Valle, alios referens cons. 28. nu. 3. libr. 1. & Menoch. vbi supra: quod nō procedere in exceptione retentionis melioramentorū liquidandorū, consuluit Paul. Castr. cons. 270. fol. 129. lib. 2.

59 Quare in hac specie saltem præstita cautione desoluendis melioramentis, liquidatione facta, possessionem esse cōcedendam, respondit Gozadin. consilio 100. nu. 21. & Petrus Benintend. concl. 77. n. 10. sed nihilominus contrariū verius est & tenendum, nēpè etiam retardari hanc restitutionem, etsi liquida adhuc nō sint hæc meliora mēta, vt egregie in terminis probat Ant. Capic. decisione 17. referens in eo sacro Consilio Neapol. sic fuisse decisum, & sic intelligit Paulum de Castr. vbi supra, sequitur Ruinus cons. 84. in fine libr. 1. negās hoc casu sufficere, si fideiussor illi possessori desoluendis melioramentis facta liquidatione offeratur: idem sentit Tiraquel. vbi supra, & vtrumque probat Menoch. in. 1. 5. remed. recuper. possess. quæst. 39. n. 569. & 570. qui nu. 571. cum sequenti duobus modis limitat. Primò, post Paul. Castr. & Capit. vbi sup. in fine. quando in differendo subesset aliquod præiudicium. Secundò, cum Bald. cons. 309. quæritur vtrùm, in fine lib. 2. vbi in continenti non adessent probationes melioramentorum factorum, quia in his casibus exequutio nō erit retardāda: & in continenti intelligo in his Regnis in termino exequutionis, dato nempè ad probandas exceptiones legitimas, hoc est, intra decem dies oppositionis. Imò vt supra resoluimus iuxta magis communem sentētiam, colonus, vel inquilinus, habens obligata omnia bona locatoris, vel hypothecam rei locatæ pro securitate & obseruantia contractus, habet ius retentionis, nec potest expelli per singularem successorem, nisi sibi offeratur & realiter soluatur interesse: ergo idem in proposito coloni partiarij dicendum videtur: quia sicut ei competit actio pro suo credito, ita &
60 multo magis retētio, † quæ facilius conceditur quàm petitio, vt in l. per retentionem. C. de vsur. l. Paulus. ff. de dol. except. Ias. in l. naturaliter. §. nihil cōmune, vers. sed tu aduerte, num. 49. ff. de acquirend. possess. Decius in l. diuus, nu. 2. ff. de reg. iuris. & in l. diem functo. nu. 15. ff. de officio assess. Aymon Crauetta consilio 118. num. 2. Cephal. cons. 86. n. 20. Rolandus consilio 17. num. 8. volu. 4. Becius consilio 72. nume. 15. quos sequitur Petrus Surdus cons. 4. num. 5. vbi
61 num. 9. † quòd sicut retentio transit in singularem successorem creditoris, vt in l. in hoc iudicio. §. impendia, versic. sed is qui à me. ff. communi diuid. vbi est casus vnicus, & perpetuò notandus, secundùm Roman. singulari 177. Socin. consilio 158. nume. 28. volum. 2. Ripa in l. vbi purè. §. qui indistrahendis, numer. 3. ff. ad Trebell. Boer. decisione 44. nu. 14. Negus. de pign. in 4. membro. 5. partis principalis, n. 23. Tiraquel. de retract. con-

uēt. §. 7. glos. 1. n. 15. D. Couar. lib. 1. varia. resol. c. 8. n. 3. vers. cæterū: ita etiā debet cōpetere cōtra singularē debitoris creditorē: præcipuè cum ad huiusmodi colonū partiariū res non peruene-
62 rit cum vitio, sed ex contractu bona fide celebrato, † quia cum res peruenit cum vitio ad creditorem, nō potest eam retinere pro debito, sed cogitur eam restituere, vt in cap. finali de ordine cognitio. & in l. 1. §. rediguntur. ff. quorum leg. per quæ iura ita tenent Salicet. in l. final. C. commod. & Alexa. ad Bart. in d. §. si centū, & Negus. vbi supra, n. 1. & eos referens Petrus Surd. d. cōs. 4. n. 40.

63 Sed nihilominus contrariam sententiam probauit Iacobus de Bellouiso in d. l. emptorem, resoluens quòd colonus partiarius non habeat ius in re, nec in fructibus, quousq; ab eo sint percepti, vt in l. cum in pluribus, § messem, & ibi glos. ff. locat. & probatur in. l. si fur. ff. de vsufruct. & in l. si seruus, §. locati. ff. de furt. & ibi notatur, & ideò non datur ei cōdictio furtiua, vt ibi, & in. l. si apes. §. 1. ff. de furt. & fructus fundi, perfecto cōtractu emptionis, spectant ad emptorem. l. fructus. C. de actio. empti. Præterea colonus non habet actionem personalem contra emptorem, quia illa nō transit in singularem successorem, vt in d. l. emptorem, & in l. si. §. fin. ff. de contrahenda emptione, & hanc sentētiam Iacobi de Bellouiso sequitur Speculator, licèt sub dubio, in tit. de locat. §. 1. vers. sed pone locaui tibi, nu. 5. & Alex. in d. l. si vir in quinquenniū, num. 17. & Bald. in d. l. emptorē, nu. 7. dicens ꝙ tantùm pro illo anno, quo colonus seminauit & fecit sumptus, tenebitur emptor stare colono, nō vltra, & sequitur etiam Gregor. Lop. in d. l. 19. tit. 8. p. 5. in glos. magna, ibi: Adde aliū casum in colono partiario, dicens, ꝙ quatenus Bald. dicit pro illo anno, videtur quòd debeat intelligi itaquòd fructus sint iā percepti, aliàs namq;, nec pro illo anno teneretur stare colono partiario, licèt propter sūptus colonus posset retinere fūdū, donec sibi esset de eis satisfactū: Quid tenēdū?
64 & profectò in pūcto iuris hæc 2. pars cū sua declaratione verior videtur per supra dicta: æqua tñ mihi videtur cōcordia, quam in hoc articulo sequutus fuit Senatus Pedemont. vt affirmatur per Octauian. decis. Pedemont. 82. n. 10. quę est huiusmodi: † ꝙ quādo agitur de fructibus pendetibus breui colligendis, in illis propter sūptus factos salua sit pars colonica, quasi idē cēseatur ac si recollecti fuissent, arg. l. penul. ff. de milit. testāméto, & eorū quæ latè cumulat Tiraquel. de retractu linag. §. 1. glo. 7. n. 44. ea enim quæ in cōtinēti fiunt, inesse videtur. l. petēs. C. de pact. l. lecta. ff. si certū pet. respectu verò fructuū futurorū annorū, in quibus nulli facti sunt sumptꝰ, nec præstita aliqua opera, successor singularis stare minimè teneatur colono, cum nullū hinc ius, nec dānū emergēs in eis prętendere possit colonus, secundùm Cagnol. in l. 2. n. 221. C. de pact. inter emptor & vendit. Alex. & reliquos pro 2. parte præcitatos quāuis huic distinctioni respectu primi mēbri, contradicat Greg. Lop. vbi sup. & Ruin. cons. 134. n. 13. vol. 1. post Bald. & Specular. per eos allegatos, † nihilominus ęqua est & satis humana: addo ego, ꝙ si fructus nō essent ita breui colligēdi, etiā si aliquos sumptus fecisset colon⁹ partiarius, atq; operas præstitisset, absq; dubio non teneretur ei stare singularis successor, sed ad impleret offerēdo atq; soluēdo colono, huiusmodi prædictos sumptus, & labores verè in fundo impensos pro fructuū collectione, pro quib⁹ vt prędix. colon⁹ ius retinēdi habebat, & sic cessāt adducta in contrariū pro 1. opinione,

66 Superest modò, vt ad præcipuā quæstionē nostri capitis iā optatā deueniamus, an successor singularis Ecclesię teneatur stare colono, cuius cōtēplatione omnia supra disserta adduximus? Et pars affirmatiua verissima videtur, † quia valet ar-
67 gumentū de fisco ad Ecclesiā. l. fin. C. de sacrosanct. Ecclesijs, quæ licèt tātùm loquatur in ciuitate, non verò in Ecclesia, idem tamen est in ea, quod in ciuitate & fisco, iuxta glossam final. in. l. si pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

curator. §. fina. verbo, soluto. ff. de iure fisc. & in c. quid ergo. 23. q. 4. glo. verbo, Ecclesia, Abb. & Doctores, in cap. auditis, de in integrum restitutione, Bart. in l. à diuo Pio. §. sed si emptor. numer. 3. ff. de re iudic. Paulus Castrens. in. l. velamento. C. de postul. Dec. cons. 700. nu. 9. Ias. in §. ex maleficijs. num. 35. & num. 40. cum sequentibus, de actionibus, laté Euerardus in centuria legal. loco 26. est communis secundùm Petrum Dueñas
68 in reg. 240. limitatione 9. † Sed singularis successor fisci tenetur stare colono, ne fiscus teneatur illi ad interesse, vt est tex. expressus in. l. fin. vers. Papinianus. ff. de iure fisci, vbi glos. conueniret, & communis in d. §. si vir in quinquennium. Guid. Pape decis. 480. glos. in d. l. emptorem, verbo, colono, & ibi Bald. Bart. per tex. ibi, in. l. cognouimus. nu. 1. C. de mancip. & colonis partiarijs lib. 11. Ias. in. l. diuortio, num. 36. ff. solut. matrim. Petrus Dueñas, plures referens in d. reg. 240. limitatione 8. Ergo idē in colono, vel inquilino Ecclesiæ dicendum est, vt eidem teneatur stare successor singularis Ecclesiæ, ne ipsa eidem colono, vel inquilino ad interesse tenetur, sicut successor singularis fisci teneatur stare ipsius colono vel inquilino, vt prædiximus, & in terminis hanc partē probauit Bart. in d. l. cognouimus, nume. 2. Ludouicus Roman. in d. § si vir in quinquennium. num. 13. Hieron. Gratus cōs. 95. num. 23. quem refert & sequitur Petrus Dueñas vbi supra, limitatione 9. eandem sequitur Aluar. Valas. consultatione 40. nu. 1. dicens, quòd secūdùm eam in vtroq; senatu Lusitaniæ iudicatum est. Sed pro contraria parte, imò ꝙ successor singularis Ecclesię nō teneatur stare ei⁹ colono vel inquilino, facit, quia nullo iure probatur Ecclesiam generaliter gaudere iure fisci, vt ex pluribus probat Greg. Lop. in d. l. 9. in glos.
69 magna, in vers. sed adhuc, &c. † & in dubio cum Ecclesia non reperiatur in aliquo casu priuilegiata, vtitur iure communi, vt in cap. 1. de alienat. feud. quem ad hoc allegat Salicet. in. l. 1. numer. 11. versiculo tertiò. C. de sacrosanct. Ecclesijs, & Alexand. consilio 182. colum. 1. volumine 5. sed in nostra specie nullibi in iure reperitur (quod ipse sciam) vt singularis successor Ecclesiæ teneatur stare colono, vel quòd eidem Ecclesia ad interesse soluendum minimè teneatur: ergo in eo standum est regulæ dict. l.
70 emptorem, cum simil. † Prętereà quādo lex partificat duos casus in vna materia, non fit extensio ad aliam diuersam materiam, secundùm Ias. in. §. ex maleficijs. numer. 43. de actionibus, & priùs Alberic. in. l. 2. in quib. caus. pignus, vel hypothec. tacit. contrah. prout eos refert, & in proposito adducit Gregor. Lopez vbi supra: ergo ęquiparatio fisci & Ecclesiæ tantùm procedit in casibus à iure expressis, non verò regulariter, & in terminis hanc partem probauit aduersus Bart. Alexand. in dict. §. si vir in quinquennium. nume. 5. & Curt. Senior consilio 10. numer. 2. & Gregor. Lopez vbi supra, & Anton. Gama decis. Lusitan. 297. nume. 1. Bart. autem in dict. l. cognouimus, contrarium tenens loquitur in colono, qui steterat in fundo per maximum tempus, & sic non in quali quali conductore, vt patet ex verbis Bart. vbi supr. ibi, Per maximum tempus, quibus verbis videtur sentire, quòd si non esset talis colonus, posset expelli ab emphyteota, vt aduertit Valasc. vbi supra, quamuis fateatur Doctores communiter intelligere doctrinam Bart. in quocumq; colono.

Nihilominus his non obstantibus, prior sententia affirmatiua verior, cōmunis, & tenenda est ex his quæ pro ea adduximus, quæ satis vrgent. Et confirmatur prætereà ex altera communi opinione, quam tenet Abb. disputatione siue quæstione 3. in quinto dubio, sub numero 16. in versiculo ad quintum ar-
71 guitur 1. cōcludens, ꝙ facta locatione per prælatū, successor tenetur stare colono, non modò quoad pensiones annuas soluendas, sed etiam quoad anticipatas solutiones, si tamen contraxit nomine Ecclesiæ, non autem nomine suo

suo speciali, quia tunc locatio foret personalis, & ideò extincta persona locante, extinguatur & locatio, vt de hoc vltimo plures allegans testatur esse communem opinio. Petrus Dueñas vbi sup. ampliatione 3. sequitur Bald. in d. l. iubemus nulli. num. 4. C. de sacrosanct. Ecclesijs. Itaq; Abb. præallegatus concludit in versic. si verò tempus, successorem prælatū teneri stare colono prædecessoris his cōcurrētibus. Primò, ꝙ ille, qui locauit, esset administrator vniuersalis, non verò simplex clericus prębendatus. Secūdò, quod locatio sit facta nomine Ecclesiæ, non verò nomine suo proprio. Tertiò, quod locatio facta sit ad modicum tempus, infra scilicet, decem annos: & ibidem etiam tenet, quòd etiam si locatio non appareret facta in vtilitatem Ecclesiæ, adhuc esset valida mero iure, & illi tenetur stare successor, licèt si Ecclesia foret læsa, posset successor petere restitutionem in integrum: quod etiā tenet Zabarel. maximus Canonista, consi. 95. colum. 1. & 2. nume. 6. & 14. in fine, etiāsi prælatus locasset sine cōsensu capituli, & Angel. cōs. 245. in. 6. dubio. num. 6. versic. sed his rationibus non obstantibus, & idem tenet in commendatario locante Fulgos. consilio 125. & Bald. cons. 483. volumine 3. vbi idem tenet, etiam si pretium integrum totius tęporis locationis fuerit datum prædecessori, adhuc namque successor tenebitur stare locationi prædecessoris: hanc eandem opinionem probat, & pluribus confirmat respondens omnibus obiectis, Socin. cons. 32. in 2. dubio, n. 2. vol. 1. & cons. 34. vol. 3. & Petrus Ferrar. in sua practic. Papiens. in forma libelli, quo agitur ad facti præstationē, in vers. soluere neglexerit, numer. 6. & hæc est vera & cōmunis sentētia, à qua in iudicando & consulendo non est recedendum, secundùm Tiber. Decian. consilio 14. num. 5. & 9. volumine 2. tametsi Petrus de Anchar. consilio 116. & Geminia. consilio 17. & Alexan. consilio 160. volumine 6. teneant, quod ad hoc vt successor in Ecclesiasticis teneatur stare colono, debeat probari, quod pecunia recepta per prædecessorem, ac per cōsequens contractus locationis sit conuersus in vtilitatem Ecclesiæ: hoc autem si probari possit, securus erit: illud autē, qđ prædiximus, successorē in Ecclesiasticis teneri stare colono prędecessorum, concurrentibus supra dictis, etiam quoad solutiones anticipatas, non est sine dubio, quia secundùm prædictos modò citatos tres vltimos authores sequeretur inde, ꝙ prędecessor posset locare per nouē annos cunctas possessiones Ecclesię, & integras pēsiones nouē annorū percipere, & primo anno posteà mori, & sic successores nihil haberent per nouē annos, quo possint ali & viuere: addo ego, & onera beneficij vel dignitatis sustinere: quod esset maximum inconueniens: quæ ratio satis efficax est, vt concludit Decianus vbi supra, numero 15. idem sentiens cum eis, dum nititur probare in suo casu, de quo ibi agit, prædictam rationem cessare, quia in eo non fuit integra pensio trium annorum locationis soluta, quinimò nec quarta pars ipsius pensionis, & iam vnus annus prefatæ locationis erat elapsus: sicque possunt concordari præfati authores contrarij, nempè vt Abb. & Baldus vbi supra, tenentes prædictam ampliationem de solutionibus anticipatis, procedant, quoties nonnullæ pensiones anticipatæ solutæ fuerunt, remanentibus tamen alijs pro sustentatione successorum insolutis: secus verò si omnes integræ pensiones anticipatæ solutæ fuerint, vel maior pars earum, ita vt ex remanentibus successor ali non possit, & ita in hoc casu procedat contraria opinio Anchar. Gemin. Alexandri, & Decian. Addit Bald. in d. l. emptorem. numero 6. successorem in prælatione, vel rectoria, tunc demum teneri stare
72 colono, cùm res bona fide, & rite gestę fuerint, & cum debita solennitate, quia eadem persona significatio ejusdem officij esse videtur, aliàs non tenetur machinationibus etiam & fraudibus antecessoris stare, vt ibi per eum.

SVM-

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIVM.

1 *Differentia inter furtum & rapinam, de quibus in c. si quid inuenisti. 14. quæstion. 5.*

2 *Qui rem inuentam detinet nec domino reddit, furtum committit: & quomodo hoc intelligatur.*

3 *Aues & cæteræ bestiæ feræ & pisces maris, vel fluminum, occupantis fiunt, quando in sua plena libertate capiuntur: secus verò si aues habeant, vel portēt aliqua signa cōtraria, vt in nu. 5.*

4 *Domini temporales non possunt prohibere piscari in mari, aut publicis fluminibus.*

6 *Rusticus qui falconem perditum reperit cum iectis & sonalijs, si falco interijt eius culpa, an domino teneatur.*

7 *Inuentor rei alienæ tenetur ad eius restitutionem, sub pœna peccati mortalis.*

8 *Inuentor rei alienæ si dominus eius sit incertus, ad quid teneatur in vtroque foro, & nu. 9.*

10 *Bonorum inuentorum distributio, quorum dominus ignoratur, pauperibus faciendo Episcopis est reseruata.*

11 *Inuentor quod nō teneatur hoc casu necessariò bona inuenta restituere pauperibus, sed quòd possit ea retinere sincero animo, vt domino restituat, vtq; diligentissimè eum cōquirat, nōnulli tenent, sed cōmunis est, in cōtrarium, vt in nu. 10. & 12.*

13 *Summus Pontifex potest libere compositionem facere, ac commutare causam in quam resistæ incerti domini expendantur, vt hic.*

14 *Procurantes huiusmodi compositiones, sunt in peccato, donec eas adipiscantur si cum possunt non restituunt pauperibus, imò & post compositionem in casu de quo hic.*

15 *Si post compositionem comparerent veri domini, qui sua debita legitimè comprobarent non reciperetur debitoris exceptio, dicentis se fuisse compositum, vt hic.*

16 *Lex Regia 6. tit. 13. libro 6. nouæ collect. loquens de los mostrencos, refertur, vbi quomodò dicantur hæc bona apud Græcos, & in Francia.*

17 *Bona inuenta quæ Hispanè dicuntur mostrēcos, in locis & oppidis dominorum, Ducū, Comitum & Marchionum, ac similiū, cum petunt cameræ Regiæ, etiā in foro conscientiæ, nisi ex priuilegio, vel cōsuetudine aliud appareat.*

18 *L. Regia 7. eiusdem tit. & lib. præscribens formam omnino seruandam ad acquisitionem prædictorum bonorum, refertur.*

19 *Similis ferè consuetudo apud Aurelianenses, vt hic.*

20 *In Francia dominus prouintiæ & territorij res & bona eorum, qui naufragium patiuntur, vti aberrantia, & hominum incertum habentia, occupat & sibi acquirit: sed hoc non iure fit.*

21 *Fiscus nō debet ditescere calamitatibus miserorū.*

22 *Prædictarum legum Regiarum iustitia defenditur, & in numeris seqq.*

23 *Non obseruans diligentias requisitas à dictis legibus, ius suum perdit, atque ad restitutionem rei inuentæ tenetur tanquam pro iurato, & sic in neutro foro erit securus.*

24 *Prædictæ leges Regiæ in animæ iudicio defendi possunt, si omnia ad musſim obseruentur, & præterea dominus rei inuentæ reperienti ius reddatur, etiam post præconia & sententiam iudicis soluti impensis.*

25 *Inuentor rei alienæ eam domino restituere tenetur gratis, hoc est, in pecuniis hallazgo, & in numeris seqq.*

26 *Datum ob causam necessariam, ad quam tenetur recipiens necessitate præcedente, quo ad iustitiam est omnino restituendum.*

27 *Pro labore impenso in re quæsita & inuenita iustè merces aliqua recipi, & retineri potest imò & quod fuerit libere, & sponte datum ob rei inuentæ restitutionē, vt in nu. 28.*

29 *Petri à Nauarra intellectus nouus ad prædictas leges Regias referuntur atque improbatur, & in numeris seqq.*

30 *Leges Regiæ prædictæ non solum procedunt & locuntur en los ganados mostrencos, sed etiam in alijs bonis.*

31 *Sententia an requiratur in casu prædict. legum Regiarum.*

CAPVT. IX.

De rebus inuentis, quæ certo domino carent.

1 DIVVS Augustinus homil. 9. lib. 50. & sermon. 2. de verb. Apostoli, ita inquit: Estote fideles inuen-

inuentores: si quid inuenisti & non reddidisti, rapuisti, quantum potuisti fecisti: quia plus non inuenisti, ideò plus nō rapuisti: qui alienum negat, si posset & tolleret. Deus cor interrogat, nō manum. Habetur apud Gratia. in c. si quid inuenisti. 14. q. 5. Hieron. in lib. Leuit. & Origen. homil. 4. ad c. 6. Leuit. at verò cum rapina sit manifesta, ac violenta rei alienæ acceptio, vt explicat. S. Thom. 2. 2. q. 66. art. 5. videtur in proposito non cōmitti rapinam, sicq; impropriè ibi dici, Rapuisti, &c. Quamobrem obseruādum erit, plerumq; furtum, & rapinā non ita propriè accipi, quin aliquando eorum significatio mutetur, atq; ob id impropria fiat interpretatio, prout contingit palam in d. c. si quid inuenisti, ea namq; in specie rapinæ non committitur propriè, sed verbum, Rapuisti, exponēdum est, id est, illicitè accepisti, secundùm Archid. ibi, quem Cardinal. sancti Sixti sequitur, & probat Paul. Castrens. in. l. sed eximēdi. ff. ne quis eum, qui in ius voc. est, vi eximat. & D. Couar. in reg. peccatum. 2. parte relect. §. 1. nu. 2. verſic. postremo illud: ea verò illicita acceptio rapina non est, licét sit ei similis, vt probat tex. in cap. multi. 14. quæst. 5. quem Gratianus tribuere videtur diuo Hieronymo super Leuitic. cùm sit potiùs

2 Origenis homil. 4. ad c. 6. Leuitic. ‡ nam & qui rem inuentam detinet, nec domino reddit, furtum committit. l. falsus. §. qui alienum. ff. de furtis. Quod verum est & procedit, vbi inuentor rem illam acceperit animo lucrandi sibi, vt in d. §. qui alienum: vel quando sciens alienam esse, eam retinet, vel negat, aut ea vtitur, vt in d. c. si quid inuenisti post princip. & in. l. inficiando. ff. de furtis, tradit Ias. in. l. rem quæ nobis. nu. 29. de acquirenda possessione, vbi cum Bald. in. l. 1. col. 1. ff. de rerum diuisione, inquit, quòd si aliquis in quodam nemore inuenit facculum pecuniæ, vel anulum pretiosum, aut similem rem, non potest de iure nec cum bona conscientia sibi retinere, sed debet præsentare Episcopo loci, qui si non inuenit ad quem pertineat, debet in pauperes erogare, & Chassan. in consuet. Burgund. rubrica. 1. §. 3. colu. 2. Couar. vbi supra, in. 3 part. §. 1. n. 1. D. Ant. Gomez. 3. tom. variarum resolut. cap. 5. de furt. nume. 2. & iterum in. l. 45. Tauri nume. 3. secundùm quos hoc intelligendum est, cùm res inuenta eius conditionis sit, quæ verisimiliter anteà fuerit alicuius, vt peculium, vel alia quælibet res mobilis: secus si talis sit, quæ ex probabili cōiectura anteà nullius fuerit, nam adquiritur inuenienti, nec alteri restituenda est, vt in. §. item lapilli, insti. de rerum diuisione, vbi loquitur in lapillis, gemmis, & cæteris, quę in littore maris inueniuntur; & docet sanct. Tho. & ibi Caiet. 2. 2. q. 62. artic. 5. & Florēt. 2. parte, titulo 1. cap. 15. §. 2. Exemplum etiam fingi potest huius vltimæ speciei, in auibus & cæteris bestijs feris, & piscibus in mari & in fluminibus existentibus, † quia in nullius bonis sunt, tanquam res vacantes, & ideò occupantis fiunt, & in eis quilibet diligentior naturaliter succedit, vt in c. ius naturale. & in c. ius gentium. 1. distinctione. c. dilectissimis. 12. q. 1. tex. in. l. 1. ff. de acquirend. rerum domin. l. 1. ff. de acquirenda possessione, & in. l. ex hoc iure. ff. de iustit. & iure. tex. in. §. 1. & in. §. singulorū. & in. §. ferę, cum aljis, insti. de rerum diuisione. l. 10. cum pluribus alijs, tit. 28. p. 3. tradit latè post alios Ant. Gom. in d. l. 45. num. 2. † Quod adeò procedit, vt de

4 iure non possent domini & Principes piscari prohibere in mari, aut publicis fluminibus, licèt cōmuni errore, quo dicunt se dominos in terra sua, & consequenter in fluminibus terræ cohærentibus, id de facto prohibeant, qđ de iure facere non possunt, nisi cōsuetudo pinguius ius hoc faciendi eis tribuit; & ita seruat Curia Franciæ, secundùm Ioā. Fabrū in. §. flumina. Inst. de rerū diuisione, quem sequitur Guido Pape q. 514. & Guiller. Benedict. in repetitione. c. Rainūtius. verb. & vxorem nomine Adelasiam, in. 5. decis. nu. 359. secundùm impressionē Lugdunēs. ann. 1575. de testa. vbi limitat, nisi ex iusta causa hoc fieret.

Illud

Universidad de Deusto
Biblioteca

Illud tñ quod prædiximus de auibus, vt fiant occupantis, verum est & procedit, quando in sua plena libertate capiuntur, secus verò si habeant vel portent aliqua signa cõtraria, vt gecta & sonalia, vel similia, quia tunc non fierẽr occupantis, ex hoc namque præsumuntur priùs ab alio occupata, nec pristinam dicuntur libertatem recuparasse, ac proinde illa sic inuenẽs, ac retinens animo lucrãdi, committit furtũ, sicut in cæteris rebus mobilibus alienis, quarum certi domini ignorantur, vt prædiximus, secundùm Ant. Gom. vbi supra. Hinc de quodam rustico refert Bart. in suo tractatu de falcon. in princip. qui falconem cuiusdam domini venatoris perditum reperit cum gectis & sonalijs, quem posuit sub banco, & dedit ei beccare pané, caseum, rapas & carnes salsas, quibus ipse rusticus nutriebatur, quorum occasione falco interijt, & decidit Bart. quòd ille rusticus teneatur actione in factum nobili ad interesse, quia falconẽ malè nutriendo, & imperitè tractando, causam eius mortis præbuit, nec excusatur, licèt fecisset quod potuit & scìuit, & falconem vt suam propriam personam tractauerit & aluerit, propter qđ videbatur excusandus. l. bona fides. ff. deposit. quia tenetur ex eoquòd fuit in culpa nõ leui, se immiscendo rei ad ipsum non pertinenti, nec statui suo conueniẽti, cui solùm colere terram de qua viuat conuenit, & non de venatione. Potuit insuper cognoscere in gectis, & sonalibus falconem ab alio fuisse occupatum, ac detentum, & ad alterum dominum pertinere, & in sua naturali libertate non esse, vt sibi rustico occupãti cõcederetur vnde debuit facere diligentiam quam infra dicemus: & hunc casum de falcone refert & sequitur Guillerm. Benedict. vbi supra, nu. 352. ex quorum mẽte satis colligitur, aliud in proposita specie esse dicendum, si rusticus ille fecerit prædictã diligentiã, interimq; ea facta, dum dñs verus falconis perditi comparet, perijt falco, ex prędicta occasione nutrimẽti nõ conueniẽtis illi præstiti: rectè igitur hoc casu rusticum hùiusmodi excusandum censeo ab actione contra eũ postèà à dòmino falconis intentata pro interesse: fecit siquidem rusticus quod debuit, nempè prædictam diligentiam, & quod potuit, iuxta suam scientiam, nutriẽdo falconẽ sicut teipsum: nec enim ei rei se immiscuit prudens & sciens, sed casu, nec habuit malã fidem, nec dimittere tenebatur, sed credidit se rectè facere, & in aliquo non peccare, & potius domino gratum opus impendere, vnde sibi non videtur hoc casu imputãdum, nisi eam quis sibi culpam imponere velit, quòd non consuluerit peritiores: at hoc nimia curiositas videtur. Ex superioribus igitur constat, inuenientẽ rem alienam, teneri ad eius restitutionẽ sub pœna peccati mortalis, & tradit Scotus in 4. distinctione 15. receptus secundùm Nauar. in manuali Latin. c. 17. n. 170.

8 Sed cùm dominus rei inuentæ sit incertus, quæritur ad quid teneatur in vtroq; foro inueniens? Et in hoc Guillerm. Benedict. vbi supra, n. 368. inquit, quòd quando bona inueniuntur vacãtia, quia ignoratur dominus, fortè quia errant & vagantur per patriam, prout faciunt interdum animalia, quãuis non fera, quæ in initinerib⁹ publicis aut locis priuatis reperiuntur, tales res occupanti non conceduntur, nec fisco pertinent, sed eis est dandus curator, qui illa regat & custodiat, ac si certum esset dominum ab hostibus esse captum. l. cum cognatos. C. de postlimin. reuers. donec dominus bonorum reuertatur, aut cognoscatur, ne interim talia bona pereant, vt ibi dicitur; & facit tex. auth. nauigia. C. de furtis. Hoc tamẽ procederet rectè, vbi dominus certus absens esset in longinquis partibus, vel ignoraretur vbi sit, vel captus esset ab hostibus, vt in materia postliminij in d. l. cum cognatos: at verò quando bonorũ inuentorũ dominus quis sit ignoratur (de quibus bonis nunc agimus) profectò diuersa materia est ab illa, quando dominus est certus, sed tamen absens, ac proinde in nostra specie aliter respondendum erit.

Quare

9 Quare idem Guillerm. Benedict. vbi sup. nu. 371. loquens in nostris terminis, decidit, quòd reperiẽs tales res mobiles, quarũ dominus est incertus, & de cuius voluntate non constat, proponere debet libellũ publicè in Ecclesia, vel palatio, seu alio loco publico, ꝙ tales res inuenit, redditurus eas domino, si reperiatur qui eas consignatiuè declarando repetat, vt expressè præcipit. l. falsus. §. qui alienũ. ff. de furt. & ibi DD. & plenè Panormit. in c. cum dilecti. versic. quid autẽ si, n. 12. de accusation. quo facto, & sufficiẽti interuallo expectato, si nemo eas requirat, & inuentor sit diues, teneatur eas pauperibus erogare pro Deo, vt in d. c. si quid inuenisti, secundùm Hostiens. in summa, de pœnitentijs & remiss. §. quæ pœna, vers. quid si quis inuenit, & Abb. vbi supra, sequitur & testatur communem alios referens Anton. Gomez in d. l. 45. Tauri nu. 3. dicens teneri inuentorem in conscientia & iustitia dominum inquirere prœconijs, vel libellum in aliquo loco publico proponendo, vel alijs modis, & domino non inuento, tenetur in pauperes restituere: idem Ant. Gom. in d. c. de furto. n. 2. Et hanc opinionẽ, nempè ꝙ si facta diligẽtia, dominus non reperiatur, res inuẽta sit restituenda pauperibus, tenet glos. in regula peccatum, verbo, restituatur, ibi: His autem non extantibus, de reg. iuris in 6. & in c. cùm tu. de vsuris. & vbiq; eã DD. sequũtur, & S. Thom. 2. 2. q. 62. art. 5. ad 3. & est cõmunis secũdùm Siluest. in summa, verbo inuentum, & secũdùm Nauar. in manuali Latin. c. 17. n. 92. & n. 171. & secundùm Couar. in d. regu. peccatum in 3. parte relect. §. 1. n. 3. qui eam expressè sequitur, & Armil. aurea verb. inuenta, nu. 1. & verb. restitutio. nu. 20. estq; receptissima apud plerosq; Theologiæ & iuris Pontificij professores, vt constat ex Dñic. à Sot. lib. 5. de iustit. & iure, q. 3. art. 3. ad 2. pag. 413. col. 1. in princ. & ex fratre Angles in suis florib. Theologic. quæst. 1. de restitutione pagi. 146. vbi si non adhibita debita diligentia & inquisitione veri domini pro qualitate rei restituendæ pauperibus tribuatur, erit restitutio iterum vero domino facienda, si comparuerit, & sibi imputet secundam restitutionem, quia debitè non inquisiuit dominum. Eandem priorem sententiam testatur communem omnium ferè Theologorum, plures referens Petrus à Nauarr. libr. 4. de restitutione cap. 2. nu. 74. cum sequentibus, & probatur argumento tex. in cap. non sanè. 14. q. 5. circa finẽ. vbi de illicitè acquisitis, dum tamen dominium in accipientem transferatur, fit eleemosyna, vt ibi notat glos. verbo, tanquam sua, Secundò per text. in auth. omnes peregrini. C. communia de successi. & in. l. penultima, titul. 1. partita 6. vbi quòd bona peregrini morientis absque testamento, per Episcopum in pias distribuuntur causas, si hæres legitimus non
10 appareat. † Hinc sũpta occasione multi Episcopis esse reseruatam hanc distributionem bonorum inuentorum, quorum dominus ignoratur, pauperibus faciendã existimarũt, secũdùm Hostiens. in summa de pœni. §. fi. & eundẽ in d. c. cùm tu. & Mercado *de tratos y contratos*, lib. fin. c. 15. vers. *de los hallazgos*, fol. 179. col. 2. vbi quòd si sit quantitas, distribuitur in pauperes, secũdùm dispositionem & ordinationem Episcopi, aliàs solo arbitrio inuentoris. Idem in cæteris tenet cum Bald. Ias. in d. l. rem quæ nobis. 29. vt vidimus. Sed contra eos est cõmunis & vera sententia, vt copiosè probarunt Ioan. à Medin. in suo cod. de restitu. q. 3. causa 10. vers. esto igitur. ibi: Cõtrarium tñ, &c. & Nauarr. vbi supra, resoluens, eum qui restitutioni est obligatus, per se ipsum sine Episcopo, & etiam sine confessario restituere posse, adeò vt contrariũ Episcopus iubere non possit, nec cõsuetudo contraria valeat, quãuis cõfessarijs possit præcipere, ne absq; consilio Episcopi absoluant, vel distribuant, sed non prohibere partem, vt si per se velit, restituat, nec suam conscientiam, prout debet, exoneret, quod etiã voluit Armilla aurea, verbo casus, n. 9. dicens quòd in hoc conueniunt communiter

summitæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

summiſtæ,& in verbo reſtitutio nu.20. & nouiſsimè Henric.in ſumma Theol. moral.lib.7.de indulg.c.33.num.4. pag. 584.eſtq; communis ſententia Theologorum & Iuriſtarũ, ſecundùm Salon de iuſtit.& iur.in 2.2.D.Thom.q.66.art.5.
11 controuerſ.1.col. 1368.† Sũt tñ viri peritiſsimi, qui etſi contra hanc communem non audeant aliquid aſſeueranter affirmare, diſputando tñ nixi ſunt ex pluribus probare, non eſſe neceſſariò hoc caſu reſtitutionem pauperibus faciendam, ſed q; demũ facta diligenti inquiſitione domino non reperto, poſsit inuentor rem detinere animo ſincero, vt eam domino reſtituat, vtq; diligentiſsimè eum conquirat, vt latè differit Domi. à Soto vbi ſupra, & conſtat etiã ex adductis per Couarr.in d.3.parte.§.1. num.2. quorum illud præcipuum eſt, q; reſtitutio illiciti acquiſiti minimè ſit præcepta iure diuino, vel naturali pauperibus facienda, ſed tantùm iure humano, ſicut docet, poſt alios, Ioann. à Medina de reſtitutione q. 3. cauſa.11. & Couarr. vbi ſupra, in initio 2. partis nu. 6.ius verò humanum hoc præcipiens locum tantùm obtinet in his quæ illicitè acquiſita ſunt, vt conſtat ex c. cum tu.de vſur. cum ſimil. ſed in noſtra ſpecie inuentor rei alienę, diligenter inquirens quis ſit eius rei dominus, non agit quid illicitum, ſi eam interim ſibi retineat animo inquirendi dominum, eiq; reſtituendi propriam rem: fit igitur, vt ſi ius humanum aliud non ſtatuerit in noſtro caſu, non ſit neceſſariò reſtitutio facienda pauperibus, ſed poſſe eam detinere inuentorẽ ſincero animo, vt prędiximus, vt eam domino reſtituat: quinimò ſecurè in cõſcientia poſſe inuentorem hac in ſpecie ſibi retinere rem inuentam, factis prædictis diligentijs, domino non inuento, probat Mercado vbi ſupra: ſequitur etiam & eam probat contra communẽ cum Soto & Mercado, Ledeſmio, & Barthol. à Medina, Petrus à Nauarr. vbi ſupra, nu. 75. cum ſequentibus, quamuis tandem nume. 83. in fine dicat, ſe id dubitando dicere, & ab alijs ſic accepi velle. Eandem ſequitur Salon vbi ſupra, col. 1310. dicens vtrãq; opin. tuta conſcientia teneri poſſe atq; probari, ſed probabiliorẽ ſibi videri hãc ſecundam, & efficacioribus iuris argumentis. 12 † Nihilominus tamen communem ſententiam ab his argumentis optimè defendit Couarr. vbi ſupra, & ſequitur plures referens Henric. vbi ſupr. nume. 2. quæ proculdubio eſt tenenda, præterquam ſi inuentor pauper & indigens ſit, is namque poteſt ſibi totum, aut aliquam partem capere pro ſua neceſsitate ſubleuanda, tanquam vnus ex pauperibus, vt fatentur fautores communis ſententiæ, vt patet apud eundem Silueſt. loco præcitato, eummodò id faciat de conſilio prælati, aut confeſſarij, quamuis nec id forſan ſit neceſſarium, ſecundùm Dominic. à Soto, vbi ſupra, verſic. concludamus ergo. & Nauar. vbi ſupra, n. 93. & iterum nu. 171. dicentem, non eſſe neceſſarium ei iniungere onus orandi, vel alia pia faciendi pro animabus eorum, quibus reſtitutio debebatur, quæ neceſſe non eſſet alijs pauperibus iniungere. Eandem limitationem probat Guillier. Bened. vbi ſupra, num. 37. vbi q; ſi inuentor pauper ſit, poterit res ſic inuentas, domino non reperto, tutè retinere, & conſumere, ſi ſeruari non poſsint, & cũ intẽtione eas reddẽdi domino, dum & quando apparebit, ſi ſint res, quæ ſeruando ſeruari poſſunt. Eandẽ limitationẽ probat Armil. aur. in ſũma verb. reſtit. n. 39. & Flores Theolog. vbi ſup. fol. 148. nec non & Henric. vbi ſupra, cap. 34. num. 8. plures citans.

13 Sũmus tñ Pontifex poteſt liberè cõpoſitionem facere, ac cõmutare cauſam, in quam res iſtæ incerti domini expendatur, modò ea cõmutatio fiat in domini ignoti vtilitatẽ, aut iuxta ipſius voluntatẽ, ratione quidẽ æqua præſumpta, nõ aliàs. Et ad hunc modam intelligẽda eſt ſententia eorum qui cẽſent, Romanum Pontificẽ liberã habere poteſtatem per cõpoſitiones, quas vocant, liberandi debitores ab obligatione reſtituendi res, quarum domini ſunt incerti: quam opinionem

nionem defendit Medina de reſtit. quęſt. 3. caſu. 11. & Petrus à Nauarr. vbi ſupra, nu. 79. & 80. & pluribus fundat, quamuis eam non probet Antonius à Cordub. in ſuo quæſtion. lib. 5. de indulgent. quæſt. 43. in 1. opinione, ſecũdũ Couar. in d. reg. peccatũ in. 3. p. relect. §. 1. n. 3. & hic mos bullarũ videtur cœpiſſe ab Alexã. Summo Pontifice, vt refert Henri. vbi ſupra.

Sed in hoc dicendum eſt, iuſtè retinere quem illud quod per cõpoſitionẽ factam cum Camera Apoſtolica ſuper incertis retinet, modò verè ſint incerta, & cõpoſitio diſcreta, ſecundùm Caieta. ſuper D. Thom. 2.2. q. 100. art. 1. ad 7. quia Papa habet adminiſtrationem generalem omnium quæ debẽtur pauperibus iuxta trãdita per Nauar. in commentar. c. non liceat Papæ. 12. q. 2. §. 9. nu. 2. & ita poteſt iuſta de cauſa applicare in alia opera pia, prout ſemper facit argum. Clem. quia cõtingit, de religioſ. domib. & condonare aliqua iuſta de cauſa, qualis eſt recuperandi pro illis, quod aliàs non recuperaretur, vel tardè, ſecundùm eundem Nauar. in manual Lati. c. 7. nu. 93. † vbi aduertit, quòd procurantes huiuſmodi cõpoſitiones, ſunt in peccato, donec eas adipiſcantur, ſi cum poſſunt, non reſtituunt pauperibus: imò & poſt compoſitionem ſi eis eſt animus non reſtituendi ſibi condonata, etiam ſi ſibi non fuiſſent condonata, ſicut fur cui remiſſum eſt furtum, peccaret, ſi animum haberet non reſtituẽdi illud, etiamſi non fuiſſet remiſſum, & ſic compoſiti ex legitima cauſa erunt tuti in conſcientia, vt latè probant poſt alios idem Medina de reſtitutio. q. 3. cauſ. 11. & Soto in. 4. diſtin. 21. q. 2. ar. 4. & latius Ant. à Cordub. plures citans vbi ſupra, in 2. opinione. Sed illi priores excuſari poſſunt, ſi breui ſperant bullas compoſitionis, aut parãt adire commiſſarium, & ſunt in ea animi præparatione, vt velint omnia reſtituere, ſi nõ impetrẽt iuſtam cõpoſitionẽ, præſertim ſi adſit quædam impotentia, aut alia iuſta cauſa quæ excuſet ne ſtatim reſtituatur: ſicut excuſãtur ſpectantes iubileũ, aut Pontificis gratiã vt abſoluãtur à reſeruatis, & pœnitẽtijs iniunctis, aut diſpenſentur in voto, aut in occulto impediměto beneficij habiti, aut matrimonij cõtracti, ſi modò curẽt breui diſpẽſationẽ obtinere, vt cũ alijs probat Henri. vbi ſupra d. c. 34. nu. 7. Si tamẽ poſteà cõpararẽt, qui ſua debita legitimè cõprobarẽt, nõ recipereturdebitoris exceptio dicẽtis ſe fuiſſe cõpoſitũ pretio in diplomate taxato quia in foro iudiciario nõ videtur Papa eos intẽdere liberare, ſecũdũ Domin. à Soto vbi ſupra, verſ. dubiũ tãdẽ, ſequitur latius Cordub. vbi ſupra, in. 1. dubio poſt prędictas ſecũdas opiniones poſitas, vbi q; tũc debitores tenẽtur ea dũtaxat reſtituere quæ extãt in ſua forma ſeu ſubſtãtia, licèt altera ta, & ſimiliter quãtũ ex ipſis incertis bonis ditiores effecti ſũt, nõ autẽ alia, vt ibi
16 per eũ. † Apud nos iure regio extat. l. 6. ti. 13. lib. nouæ Collect. Reg. qua cauetur, *Que toda la coſa q̃ fuere hallada en qualquiera manera moſtrẽca deſaparada deue ſer entregada ala juſticia del lugar, o dela juridiciõ q̃ fuere hallada, y deue ſer guardada vn año: y ſi dueño no pareciere, deue ſer dada para nueſtra Camara.* ſicq; hęc bona apud Hiſpanos vocãtur *moſtrẽca*: apud Græcos dicũtur, εἰσπρακτὰ ſiue ἐκδικόχωρα authore Strabone lib. 17. vbi de Aegypto agẽs inquit hęc bona ad fiſcũ publicũ Cęſaris deferri, cui⁹ etiã meminit Budęus lib. 3. de aſſe, in Frãcia vulgariter dicũtur Beſtail. Hiſpanè, & communi vſu loquẽdi ab imperitis introducto vocãtur haſpargia, quaſi bona errantia, ſecũdũ Ioã. Fabrũ in. §. examẽ, inſtit. de rerũ diuiſ. & Guillier. Benedict. vbi ſupra. n. 370. vbi q; hodie domini terrarũ in illo regno omnia mobilia ſic errãtia capiũt, & de facto occupãt, quæ vocãt ſpaua, quæ ꝓprie ſũt animalia abigeata ſeu fugata, & q; pei⁹ faciũt: quia omnes res in publico repertas, quarũ null⁹ apparet dominus, qui eas repetat, ſibi de facto vſurpãt: q̃d facere nõ debẽt: ſed in noſtra Hiſpania ſtatutũ eſt lege regia q̃d prædixim⁹: q̃d adeò ꝓcedit, vt in locis & oppidis dominorũ, Ducũ Cõmitũ, & Marchionũ ac ſimiliũ, bona hæc, quæ Hiſpanè dicũtur *moſtrẽcos*, cõpetãt Camerę regali, etiã in foro conſciẽtiæ, niſi ex priuilegio vel cõſuetudine aliud appareat, vt reſoluit Auend. c. 7. prætor. nu. 5. lib. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

18 Oportet tamen seruari solennia, quæ l. 7. statim sequenti eiusdem tituli. 13. lib. 6. nouæ collect. præcipiuntur in hûc modum *Ordenamos, que qualquiera que hallare alguna cosa agena. sea tenudo de lo poner luego en mano y poder del Alcalde de la ciudad, o lugar en cuyo termino fuere hallada: y el dicho Alcalde sea tenudo de lo poner en poder de persona, ò personas idoneas que lo tenga de manifiesto por vn año. y dos meses: y el que lo anssi hallare, ò aquel a quien perteneciere por priuilegio, vso, y costumbre lo mostrenco, hagalo en este interim pregonar por publico y conocido pregonero del lugar do la cosa fuere hallada cada mes en dia de mercado: y mandamos que el mismo dia que fuere hallada, la notifique el que la hallare, ante el escriuano del concejo del dicho lugar, y si hasta el termino de vn año y dos meses el señor de la cosa hallada viniere, libremente le sea restituida, pagando las costas que fueren hechas en la guarda: y si aquel à quien pertenece lo mostrenco, no hiziere las diligencias* 22 *de suso contenidas, pierda el derecho que le compete al mostrenco, y la cosa hallada la restituya como por hurto:* quã. l. refert Ioannes Oros. in. l. 1. numer. 10. ff. de rerum diuis. adde similem pene. l. 2. titul. 13. libr. 4. fori: similis ferè consuetudo est apud Burgũdios, vt refert, & declarat Chassanęus in rubric. 1. §. 1. & sequent. & apud Aurelanienses in titulo de fugitiu. & errant. vbi consuetudine introductum extat,
19 †quòd dominus rei inuentæ possit rem propriam petere, etiam post dicta præconia & menses supradictos, modò non sit sententia iudicis lata: quarum consuetudinum meminit Ioannes Faber vbi supra.

20 Sic etiam in Francia dominus prouinciæ, & territorij res & bona eorum qui naufragium patiuntur, vti aberrantia, & dominum incertum habentia occupat, & sibi acquirit, vt refert Guillierm. Benedict. vbi supra, latè inuehens contra eam, & Couarru. vbi supra. d. 3. part. §. 1. numer. 5. eam consuetudinem etiam improbat, cùm iure statutum sit, vt res, & bona eorum, qui naufragium patiuntur, à nemine occupari possint, nisi eo animo vt dominis restituantur, non obstante quacunque consuetudine, quæ contrarium fieri permittat, vt in auth. nauigium. C. de furt. quid enim naufragus miser fecit, vt dignus sit amissione rerum, quæ ad ipsum lege naturæ pertinent? Quid item Principem Christianissimum mouere potest, vt tam impiam, & crudelem consuetudinem probauerit, aut à iudicibus seruari permiserit? † fiscus enim non debet ditescere calamitatibus miserorum, iuxta glossam in capit. dispensationes, verb. despicimus. 1. quæstion. 7. per text. in. ll. C. de naufra. libr. 11. & ibi Platea, ita Guillierm. Benedict. vbi supra.

Quare non erunt tuti in conscientiæ foro domini hæc bona occupantes, vt docet Rebuff. in proœmio ad leges regias Galliç. glos. 5. nu. 74. quem refert & cum eo transit Couarru. vbi supra d. numer. 5.

Et quanuis de iustitia nostrarum legum circa bona mostrenca dubitauerit Chassanęus in cõsuetud. Burg. rubric. 1. §. 1. in super. & Couar. pluribus cõtra eas adductis vbi supra, in vers. de legibus verò huius regni: possunt tamen ex rectitudine iustititiæ defendi, dũmodo obseruemus, ne vlla fraus fiat per iudicem, aut per eum, cui lege vel consuetudine, vel principis priuilegio harum rerum custodia tradita aut delegata est, sed exactè, & bona fide omnes, & singulę diligentiæ à lege regia requisitæ fiant, aliàs secus.
23 †Quinimò his non obseruatis, eadem lex in fine præcipit, vt is, adquem hæc bona pertinent, ius suum perdat, atque ad restitutionem rei inuentę tenea- tur tanquam pro furto, sicque in neutro foro erunt securi. Caueant igitur domini arcium, quibus ex consuetudine immemoriali, vel regis priuilegio competunt prædicta bona mostrenca, eorumque locum tenentes, nequid horum prætermittant, aut quid fraudulenter, perperam ve, aut dolosè hac in re admittant cupiditate excęcati, sed omnia rectè, & solenniter perficiant atq; conseruent, aliàs rei erunt gehennę atque animas suas perdent: & ita Anton. à Cordub. vbi

dub. vbi supra, in 2. opinione princip. in versic. & quia in hoc: & iterum col. penult. in vers. princeps decidit, nõ posse principem seculare disponere de prędictis bonis perditis, & errantibus, sicut de facto disponit per prædictas suas leges regias ad vtilitatem Reipublicæ, & cui voluerit ad libitum applicare, quia hæc ad thesaurũ pertinet Reipublicæ secularis, & ad bonam politiam eius pertinet disponere de his ad vtilitatem Reipublicæ. Eiusdem sententiæ videtur esse Mercad. vbi supra. Hoc tamen videtur intelligendũ, quando non seruantur seruãda, iuxta supradicta, & statim dicenda.

24 Erit prætereà obseruandum in proposito, in animæ iudicio etiam defendi posse prædictas leges regias, si omnia adamussim obseruẽtur, vt prædiximus. Prętereà dum modò priori domino rem inuẽtam repetenti ius reddatur, fiatq; ei rei restitutio, etiam post præconia, & sententiã iudicis, solutis impẽsis in eadem re factis,
25 vt censuit Couar. vbi supra, circa finem, cuius sententia mihi mirum in modum arridet, & placet, eamq; probat Anto. à Cordub. vbi supra, in. 2. fundamento princip. circa finẽ. 2. opinion, & infra in. 1. dubio. & Mercad. vbi supra, & eã notissimè latè probat ac defendit in vtroque foro post hæc scripta visus D. Azeued. in. l. 6. nu. 55. cum pluribus sequentibus, tit. 13. lib. 4. nouę Coll. Regi. vbi etiã quòd consuetudo contraria non excusat, quia est corruptela, & ideò non obseruanda, & quòd procedit re etiam perempta alio modo quàm apud dominũ esset peritura, quia tunc receptor illius ad interesse vero domino, quatenus factus est locupletior, teneretur, tametsi nouissimè Salon vbi supra, in. c. sequenti, col. 1314. cum sequent. oppositum contra Couar. vbi supra, dicat esse multo probabilius, id latè probans, & dicens docere plerosque ex recentioribus: & quãuis in foro iudiciali aliud colligatur ex litera d. l. 7. à cõtrario sensu, ibi: *Y hasta el termino de vn año. y dos meses, &c.* non tamen expressè id in lege illa continetur: nec est sumendum argumentũ à cõtrario sensu hac inspecie, quia resultaret absurdũ, hoc est peccatũ: in foro tamen animæ, vt prædiximus, quocũq; tempore verus dominus compareat, audiendus est, atq; ei res sua restituẽda solutis impensis iustis, nec non & in foro exteriori, per prædicta: q si nullo tẽpore prædictus dominus compareat, aut rem suam esse probauerit, obseruatis tamen prædictis diligẽtijs requisitis, securus in conscięntia remanebit is ad quem prædicta bona authoritate dictarum legũ peruenerũt atque pertinẽt, quia authore prætore possidet, iuxta. l. iustè possidet, cum simil. ff. de acquirenda possess. Debet igitur is, si timoratã, & inculpabilem conscientiam habeat, eo animo esse, vt paratus sit vero domino, quocunq; tempore rem suam repetenti, & talem esse probanti, eam reddere atq; restituere, vel ipsius æstimationem soluere deductis impensis, si ipsa alienata, vel aliàs consumpta sit eo sit.

Illud deniq, in calce huius. c. adnotare libuit, quòd cũ ex lege iustitiæ teneatur inuentor rei alienæ eam domino restituere, vt in d. c. si quid inueneris, cũm relĩ quis supra notatis, gratis id faceredebet, vt in specie hanc regulam constituit Silueſt in summa, verb. restitutio. 2. §. 1. & restitutio. 4. §. 1. nempe datum ob causam necessariam, ad quam tenetur recipiens necessitate præcepti, quoad iustitiam est omnino restituendum, probat latè Couar. in regu. peccatum, in. 2. parte §. 3. num. 1. communis secũdùm Cordub. lib. 1. quæstionarij. q. 32. in. 4. opinione, vers. primo dictũ: imò turpiter recipit, vt cum glossa & alijs probat Nauarr. in manual. Latin. cap. 17. num. 33. & 34. huiusmodi inuẽtor mercedẽ aut prẽmium ex pacto vel aliàs recipere non poterit, hoc est quod Hispanè dicitur *hallazgo*: qđ expressè probat tex. in. l. falsus 44. in ordin. §. qui alienũ, vers. quid ergo. ff. de furt. ibi, Et si non probe petat aliquid, & ita aduersus Hostiens. Abb. rectius existimauit in. c. dudum. el. 2. nu. 18. de electi. quem sequitur D. Couar. vbi supra d. §. 3. nu. 3. in hunc sensum exponens vocem Grẽcam d. vers. quid ergo, vt idem signi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ficet qđ inuentionis prẽmiũ: & ita Bart. in d.§. siqui alienũ, scribit propter restitutionẽ rei alienę, quę inuenta fuerit, nihil iustè peti posse, nec accipi: pro labore tamen impenso in ea re quærenda, & inue-
27 nienda iustè mercedem aliquã recipi, † & retineri posse, qđ sequuntur ac probãt, Alber. Ias. Fel. & Chassanęus, eosq; refert Couar. vbi supra, resoluens apud le certũ esse posse iustè recipi, & retineri quod fuerit datum ob rei inuentę restitutionẽ mo-
28 do saltem coniecturis quibusdã appareat dominum id libere, & sponte dedisse: † quod verissimum puto: verbi gratia, si illud sponte offeratur inuentori absq; eius petitione, vel aliàs constet de libera & spontanea voluntate dantis.

29 Vltimò, inuenio quòd nouissimè Petrus à Nauar. lib. 4. de restitution. c. 2. nu. 82. dictas leges regias interpretatur ac intelligit, vt procedant in conscientia, tantum in casu inquo loquuntur, nempe non de omni inuento, sed *de los mostrencos*, quę sunt animalia errantia, & perdita, vt patet ex dictis legibus, deinde non loquuntur, nec præcipiunt id esse faciendum ante sententiam, sed post condemnationem, & quòd ita sunt accipiendæ, nempe vt alia bona perdita applicentur regi, lata tamen sententia: hæc tamen opinio procedit ab eo authore, qui supra contra communem prope omnium Theologorum sententiam tenuerat cum Dominic. à Soto, & reliquis supra citatis, inuenta non esse necessariò pauperibus reddenda, sed inuentorem factis competẽtibus ac possibilibus diligẽtijs, domino non inuento, posse sibi ea iustè retinere, eo tamen animo vt semper quòd verus dominus appareat, teneatur ei inconscientia rem inuentam restituere: vnde vt hanc suam opinionem sustineat atque defendat, respondet fundamentis communis sententiæ, & accedens ad dictas leges regias, quæ sibi magis obstant, præd. modo eas intelligit: sicque primò notandum, prædictum intellectum esse à se in eum finem inuentum, vt posit in sua opinione permanere contra communem: quæ cõmunis habet, nullo modo posse huiusmodi inuentorem retinere sibi eam rem, sed pauperibus teneri eam erogare, ac proinde non est multum fidendum prædictæ suæ exposition-
30 i. † Secũdo (quod salua pace dixerim) moneo, mihi eundem intellectum verum nec tenendum videri, nẽpe quoad primum vt procedant dictæ leges solum *en los ganados mostrencos*, & non in omni inuento: quod tenet Salon vbi supra, controuers. 1. colum. 1311. in 4. concluſ. dicens in hoc regno Castellę posse iusta conscientia inuentorem rerum inanimatarum, & non se mouentium sibi retinere non apparente domino post debitam ipsius inquisitionem, quia iuxta hæc leges & iura Castellę nihil decernunt, contrarium nanq; constat ex generalitate earumdem legum, vt patet ex l. 6. ibi: *Toda la cosa q̃ fuere hallada en qualquiera manera mostrẽca, &c.* & ex l. 7. ibi: *q̃ qualquiera que hallare alguna cosa agena, sea tenudo, &c.* loquuntur enim expresse in omni inuento generaliter, saltem d. l. 7. Si tamen prædictæ leges regię non fuerunt nec sunt receptę, aut saltem consuetudine admissę, nisi tantũ *en los ganados mostrẽcos*, quod ignoro, procedere posset præfati moderni opinio, quod ipse nõ asserit: similiter respectu secundi dicti, nẽpe quod prędictę leges non loquantur, id esse faciendũ ante sententiam, sed post cõdemnationẽ, & quòd ita sunt accipiẽdę, nẽpe quod bona prædicta applicentur regi lata sententia, nõ verò prius: hoc si referatur ad depositum faciendũ per inuentores, de quo in dictis legibus regijs, gratis dictũ videtur: quòd si prædictæ leges sũt iustæ, & procedunt, & seruandæ sunt in foro conscientia, prout sunt, & debent seruari, obseruatis quæ prædiximus, ad quid, obsecro, necessaria sententia, quandoquidẽ hic non agitur de pœna, sed de depositio rei inuentæ faciendo statim in manibus personæ publicæ arcis custodis, atq; de applicatione ipsius obseruatis prius requisitis ab eisdem legibus, ne diu dominia rerũ sint in incerto: itaq; leges prędictę minimé sunt pœnales, sed imò purę iustamque decisionem & bonũ Rei publicæ

publicæ continent, tum ex eo quòd modo dicebamus, ne dominia rerum sint in incerto, tum etiam quia prædictis diligẽtijs regiarum legum factis, veri domini rerum perditarum facilius eas penes personam publicam depositas inueniẽt, quã penes plures ac diuersos priuatos earũ inuentores, si eas retinere possent: multũ igitur conuenit Reipublicæ decisio, & bona prouisio dictarum legum: ergo statim obligant inuentorem ad prædictam depositum faciendũ, nulla expectata sententia. Is præterea nullum dominiũ acquirit ex sola inuentione, vt patet ex his quæ in principio huius cap. adduximus, tenetur igitur res inuentas statim deponere, & consignare coram d. arcis custode, iuxta decisionem dictarum legum, nec sibi retinere poterit, nec domino restituendas, quandoquidem ad id & ad faciendas diligentias necessarias pro com-
32 paritione dominorum incertorum persona publica ad hoc per dictas leges regias iustissimè & conuenientissimè delignata est, cui hoc incumbit, non verò priuato inuentori: quo fit, vt prędicti intellectus in eum, quem prædiximus sensum acceptus, tenendus non sit, tanquam periculosus ac destruens decisionem præd. legum regiarum, ac proinde animę iudicio non securus, quia si aliud diceremus, facilè patrimonium hoc regis, *de los mostrencos*, minueretur & defraudaretur, si inuentores res sic inuentas sibi retinere possent ante condemnationẽ: & præterea veris dominis earum præiudicium ingens fieret, vt prædiximus, ignorarẽt enim apud quos res suæ essent, ac proinde eis inuiti carere cogerentur, quia forte præconia non audirent, nec libellos publicè super hoc positos videbunt, nec legent: at verò licèt hoc vltimum etiam contingere possit, depositio facto coram arcis custode, attamen dùm sciuerint dominium res suas esse perditas, statim accedent ad prædictam personam publicam, penes quem deponi debent, exquisituri ab ea, an penes se depositæ sint, & vt ad hoc librũ suũ exhibeat, & sic facilè fraude cessante, eas consequentur: secus verò erit, si inuentores, cùm cõmuniter ignorẽtur qui sint qui ipsas retineãt: nec præsumendum est contra prædictam personã publicam, quod depositũ negabit, aut aliud quippiam in fraudẽ dominorum committat, hoc siquidem licẽt nõnunquã fiat, imò forsan sæpe, sicut & furta & alia crimina in republica frequẽter perpetrantur, non tamen iniustã reddit decisionẽ prædictarũ legũ, nec venit in considerationẽ, quandoquidem si de eo constiterit (sicut & cætera crimina) grauiter puniendũ erit, partiq; læsæ damnũ & interesse resarciendum: & ideò forsan D. modernus minus securus de præfata sua sententia, inquit postea. n. 83. Sed quoniã in more nostro est, rarò à communi doctorum sententia discedere, etiã ratione multũ coacti, idcirco hæc omnia dubitãdo, & à medici, & ab alijs accipi volo.

Si verò ipsemet author in alium sensum prædictam suam opinionem intellexit, nempe cameræ regiæ non competere dominium harum rerum sic inuentarum, quanuis inuẽtores statim eas arcis custodi reddiderint, nisi postquam sententia iudicis regi, vel suum ius habenti fuerint applicatæ, transactis terminis, ac omnibus obseruatis quæ dictę leges iubent, domino non inuento, hoc verum esset: quanuis si post hanc sententiam applicationis verus dominus compareat, offerretque & realiter soluere paratus esset iustas expensas, eidem protinus in conscientia esset restitutio facienda, vt prædiximus: non tamen vidi obseruari, vt sententia iudicis prędi. super hoc feratur: forsan obseruatur, eritque bona praxis, mihi tamen id non constat, nec contrarium. Eãdem l. regiã refert nouissimè Henric. vbi supra d. lib. 7. c. 36. n. 6. pag. 593. additq; q̃hoc ius petẽdi pecus seu mostrẽcum, quod ex ea competebat prętori, transtulit rex in fratres ex ordine Mercedis, aut Trinitatis (quibus datur locus prœuentioni) pro redemptione captiuorum, vt ibi latius commemorat: ego autem hoc intelligo in illis locis, vbi priuilegio regis, vel consuetudine alteri ius illud non est concessum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo casu etiam obseruanda erunt omnia prædicta: cæterum vbi id laicis, alijsue personis concessum prius erat, aut donatum (prout contingit in pluribus ciuitatibus & oppidis horum regnorum) prędd. fratres se non intromittunt.

SVMMARIVM.

1 *Datum meretrici ob actum Venereum, potest iustè ab ea retineri, etiam si causa turpis non sequatur posteà, vel si turpitudo ex parte dantis & accipientis versetur, vt hîc.*

2 *Quod nedum procedit in foro contentioso, sed etiam in foro conscientiæ, de quo etiam num. 14. cum sequentibus.*

3 *Dum tamen non interueniat fraus, aut excessus, quia is donationis titulum exigit, vt datum recipi & retineri valeat.*

4 *Item dummodo dantes vel promittentes concubinæ, vel meretrici, habeant ius donandi, & promittendi, aliàs secus, vt sunt illi, qui alieni iuris sunt.*

5 *Idem est in monachis.*

6 *Idem in mulieribus coniugatis de bonis maritorum, aut superlucratis, secus de paraphernalibus.*

7 *Minor, miles & clericus, concubinis suis donare minimè possunt.*

8 *Is, qui cum muliere publica, vel ea fœmina, quæ sui corporis quæstum facit, coierit absque expressa conuentione mercedis, cogendus est à iudice lege taciti ac subintellecti pacti, eidem fœminæ hoc poscenti consuetã Venerei vsus mercedem soluere, & numer. 10.*

9 *Non soluens meretrici statutum pretium, cogetur in foro iudiciali ad solutionem eiusdem.*

10 *Masculus à fœmina ob actum Venereum pretium recipere potest.*

11 *Meretrix licet turpiter faciat eo quòd sit meretrix, non tamen turpiter accipit cùm sit meretrix numer. 13. contra hoc arguitur, sed numeris sequentibus argumenta dissoluuntur.*

12 *Meretrix domina est sui corporis, & materia vendibilis est.*

13 *Legis. 4. §. sed & quod meretrici. ff. de condict. ob turp. caus. intellectus & numeris sequentibus præcipuè numer. 18 vbi Iurisconsulti ratio defenditur ab impugnationibus Nauarr. & numer. 20. & 21.*

14 *Acceptum voluntariè ab aliquo, vbi ab vtra que parte committitur turpido, an sit restituendum & num. 27.*

15 *Meretrix secundum Medina & Nauarr non minus peccat recipiendo mercedem suæ operæ illicitæ, quam cæteri, qui pro alio maleficio committendo recipiunt pretium, quamuis ad restitutionem non teneantur: sed contra num. 16 & 17.*

19 *Legũ 2. 3. & 4. ff. de condict. ob turp. caus. intellectus.*

21 *Concessio corporum ad copulam æstimabilis est pretio siue pecunia.*

22 *Genesis. c. 38. vbi Iudas mercedem promissam Thamar misit eidem, adducitur.*

23 *Pro maleficio perpetrando nihil accipi aut retineri potest, nec etiam pro labore & periculo mortis, cui mandatarius se exponit.*

24 *Recipi potest merces pro fornicatione à muliere soluta, & viris vxoratis, monachis & clericis, atque retineri ab eisdem secuvè, dummodo moderatum sit, ac sine fraude, & datum à persona sui iuris.*

25 *Fœmina fornicaria, quæ publica meretrix non est, petere potest & retinere secure in conscientia, quod sibi ob copulam promissum aut solutum est.*

27 *Sed in foro exteriori actio eidem ad petendum denegatur.*

28 *Nauarrus inaduertenter imponit Episcopo Segobiensi, Couarruu. quod ipse non dixit.*

29 *Meretrix tutò in conscientia apud iudicem exteriorem petere potest mercedem sibi promissam sequuta copula: secus dicendum est in alijs mulieribus non meretricibus, respectu eiusdem fori exterioris.*

CAPVT X.

De receptis & promissis ob causam fornicationis.

Vlpianus

VLpianus summus Iurisconsultus in l. 4. in versi. sed & qđ meretrici. ff. de condiction. ob turp. vel iniustam caus. ita sæciuit: Sed & qđ mere retrici datur, repeti non potest, vt Labeo & Marcellus scribunt: sed noua ratione, non eo, quòd vtriusq; turpitudo versatur, sed solius dantis: illam enim turpiter facere quòd sit meretrix, nõ turpiter accipere cùm sit meretrix. & ibi Bart. & cõmuniter doctores, & in l. 2. C. eodem tit. Bart. in l. affectionis. ff. de donatio. consonat. l. 53. tit. 14. par. 5. in versi. *esso mismo*:

1 †Ex quibus iuribus manifestè & ad literã probatur, datum meretrici ob actũ Venereum, posse iustè ab ea retineri, quandoquidẽ repeti non potest. Quod procedit, etiam si causa turpis posteà non sequatur, quia mulier noluit cum viro coire, & à fortiori si turpitudo ex parte dantis & accipiẽtis versetur, vt puta quando is turpis actus paciscitur cum fœmina bonæ famæ, vt in d. l. 53. in. 1. & in. 2. partibus. †Quod nedum procedit in foro cõtentioso, in quo non est huiusmodi lucrum necessariò restituendum, sed etiam in foro conscientiæ, vt bene probat Abba. in cap. plerique, de immunit. eccles. in. 3. quæstio. numer. 12. & 13. S. Thom. 2. 2. q. 32. art. 7. & ibi Caiet. idem Thom. q. 62. art. 5. ad 2. Paluda. & alij in. 4. distin. 15. glos. communiter recepta in summa, verbo, quod verò, ibi: Vt si aliquid datur 14. q. 5. D. Couar. in d. regu. peccatum. 2. p. §. 2. n. 4. testatur cõmunem Ioan. à Medina in suo cod. de restitutio. q. 20. versi. in oppositum, licet ipse cõtrariũ teneat, vt infra dicemus, & in hac conclusione ferè omnes, tam Theologi, quàm Canonistæ & Legistę conueniunt, vt testatur Nauar. in manual. Lati. c. 17. nu. 34. versi. quartum dictum, sequitur & latè probat Dominic. à Soto lib. 4. de iustitia & iure. q. 7. art. 1. ad 2. in versi. qua propter. & notissimè latè idem fundat Ant. à Cordub. lib. 1. sui quæstion. q. 32. in. 1. opinione, & in 2. opinione, in versic. sed hęc ratio, & in. 4. opinione in. 4. dict. Ant. Gom. in l. 62. Tauri. in fi. Henric. in summa Theolog. moral. lib. 7. c. 35. nu. 3. & est communis Theologorum sententia, diui Thomæ & omnium discipulorum eius, quãcunque mulierem, modò absint fraus & dolus, posse accipere, quæ moderatè sibi à fornicario dantur, secundùm Salon. de iustit. & iur. quæst. 62. articul. 5. controuers. 4. vbi eã bene probat. Vnde minus rectè Medina vbi supra probauit contrarium, nempe datum meretrici non posse licitè retineri, alia ex causa quàm donationis liberę, nec recipi titulo mercedis & pretij actus Venerei: hoc namque contra receptissimam nostrorum maiorum, veram, optimeque fundatam sententiam est, ac proinde non tenendum, vt eum nuncupatim reprobant D. Soto Couarr. & Nauarr. vbi supra, num. 40. versic. tertiò infertur. Couarr. omninò in totum. Nauarr. verò in eo quod ait, acceptum à meretrice in operæ suæ fœdæ mercedem, esse in foro conscientiæ restituendum, hoc namque est falsissimum, quia minimè est de necessitate restituendum, ex prædicta communi sententia probata in d. versicu. sed & quod, vt probat Couarr. d. nume. 4. modò secundùm ipsum absit fraus in ipsa acceptione, nec sit excessus aliquis in ea: is namque excessus si adsit, arbitrio boni viri donationis titulum exigit, vt datum recipi & retineri tutè valeat: quod & probat bene Mercad. libr. 4. de contractib. capit. 16. versicul. *todas las vezes.* & fratrer Angles in suis Florib. Theologic. quęstion. in titulo de restitution. in quęstion quis à restitutione sit liber, versicul. si quod titul. de donationis, pagin. 191. †Item dum modò dantes vel promittentes concubinæ vel meretrici, habeant ius donandi, & promittendi, aliàs secus, vt sunt illi, qui non sunt sui iuris, veluti filij familias, non habentes bona castrensia, vel quasi, & serui, iuxta text. in l. contra iuris. 29. §. si filius. ff. de pactis. l. 3. titul. 4. part. 5. qui cùm non habeant propria bona, sed omnia sint parentum, vel dominorum, non possunt de illis disponere contra voluntatem eorum, aut expendere, vt notat Henric. in capit. 2. de adult. Palac.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Rube. in rubric.de donation.inter virũ & vxo.§.41.nu.1.circa fin. & frater Angles vbi supra pagin. 192. in 9. dubio & Armill.aur.verbo restitutio. nu.10.Nauar.d.c.17.n.156.†Idem intelligo de monachis, vt notant supradicti, aduertentes eadem ratione mulieres coniugatas de bonis maritorũ,aut superlucratis constante matrimonio, non posse dare amasijs,nec ipsas retinere,imò debent restituere maritis:secus si mulieres ipsę de bonis paraphernalibus, de quibus possunt liberè disponere,largitæ fuerint, secundùm Palac. Rube.vbi supra,nu.2.Minor similiter,& miles,atq; clericus concubinis suis donare minimè possunt, vt post alios probat Couar.vbi supra,nu. 2.† Si igitur mas liberam administrationẽ bonorum suorum habeat, & meretrici aliquid moderatum dederit,ob actum Venereum ratione conuentionis expressæ vel tacitæ,repeti ab ea non poterit:quin imò ipsa iustè id retinebit,etiã si constet non omnino liberè datum,sed ob prædictam turpẽ causam,vt prædiximus:imò, vt rectè existimat Couar.vbi supra, nu. 4.† is qui cum meretrice publica,vel ea fœmina, quæ sui corporis quæstum facit,coierit absque expressa conuentione,cogendus erit à iudice, lege taciti ac subintellecti pacti,eidem fœminæ (hoc tamen poscenti) consuetam Venerei vsus mercedẽ soluere:cui adde,quód Respublica nõ solùm meretrices permittit, sed & pretium eis taxat,id quod nomen ipsum meretricis admonet:† dicitur enim à merendo, vnde qui illis statutum pretium non persolueret,cogetur in foro iudiciali ad solutionem eiusdẽ,vt probauit Soto vbi supra, in versic. quod non solum,illud superioribus addens,† etiam masculum à fœmina ob actum Venereũ pretiũ recipere posse,imò æquius, quia plus præbet, sed quia fœminis maior inest pudor,ob idq; rariores sũt quæ illi turpitudini vacent,quàm viri,pretiũ ipsæ iustius recipiunt,& quòd amans vsus corpore mulieris titulo venditionis, etiam si nihil promiserit,pretium eidem soluere teneatur, sequitur etiam frater Angl. vbi supra,pagin.191.versic.hinc si amans.

Sed antequã vlterius progrediamur, oportet inquirere veram rationẽ supra dictorum,ex qua ad alia plura pro extensione ipsorum procedemus: & ea quidẽ in promptu est, quam prædiximus ex Iurisconsulto, scilicet quòd meretrix licet turpiter faciat,eo quòd sit meretrix,nó tamẽ turpiter accipit,cùm sit meretrix: quam rationem ad literam sequitur S. Thom.2.2.quæst.32.art.7.in versi.tertio modo,& omnes alij post eũ:quãuis enim fornicatio praua sit,& iure diuino vetita,& sic est peccatũ mortale, ideò vt qui cõtrarium affirmaret,esset hæreticus,vt resoluimus supra c.7.nu.15.† ipsa tamen meretrix domina est sui corporis, & materia vendibilis est,nec ipsa vẽditio actus Venerei illicita cẽsetur:licèt enim actus Venereus ex se ipso reprobus sit,eius tamen venditio non est prohibita,nec illicita ratione materiæ:dare enim mulieri pecuniã pro vsu Venereo,malũ est,quia datio illa imperatur à luxuria,& à praua sensualitate procedit: at datio pecuniæ meretrici promissę,cùm ea fiat post actũ Venereum,mala non est, sed actus iustitię à nullo vitio imperatus, quia materia vendibilis in hanc datione adducitur:ita explicat Caiet.d.arti.7.in versic. nam in meretricio: quod etiam probatur ex dicto Iurisconsulti loco, & præcæteris hoc latius explicat atque subtiliter probat D.Couar.vbi supra,num.1. per totum.

Hanc tamen Iurisconsulti, & communem Doctorum rationem nouissimè improbat Nauar.in d.suo manual.Latin. c.17.nu.34.dicens, non satisfacere:tùm quia videtur sibi repugnare, cùm præsupponat turpe esse meretricari,& non esse turpe mercedem pro meretricio accipere,& sic desimilibus:quia si turpe est meretricari, turpe erit pro meretricio accipere. Nec obstat secundùm Nauar. quòd Iurisconsultus in d.versicu. sed & qđ meretrici,contrariũ videatur expresse decidere, quia defendendus erit in hũc sanè modum,nẽpe quòd cum sentit turpe esse

pe esse meretricari,intelligat de turpitudine vera iuris naturalis, quod ius ipse Vlpianus nouit, licèt diuinum, contra quod etiam est, ignorauit:cùm autẽ ait: Non turpiter accipere,sentit de turpitudine iuris humani,quod permittit meretricari: quare secundùm hoc,sicut iure naturali & diuino turpe est meretricari, ita etiam erit turpe pro meretricio aliquid accipere: vnde fit, vt cùm in foro conscientię ius naturale & diuinum sit necessariò seruandum.cap.sunt quidam. 25.quæst.1. in hoc eodem foro vtrumq; erit turpe,& meretricari,& ob meretricium aliquid accipere, sicque prædicta ratio Iurisconsulti non satisfacit quoad forum conscientię, quanuis satisfaciat quoad exterius,in quo impunè licét meretricari. Nec insuper ratio Caietani d. arti.7.supra adiuncta Vlpiani rationi,nẽ pe quòd materia sit vendibilis in nostra specie,quam Dominic.à Soto & cæteri sequuntur,omnino satisfacit, secũdùm Nauar.vbi supra,nu.35.quia licèt satisfaciat quoad constituendam differentiam inter acceptum ratione criminis simoniæ,& acceptum ratione meretricij,non tamen quoad alia: nam æquè, imò magis vendibilis est opera se locantis ad militandum in bello iniusto,ad dolum committendum,& ad fuste cædendũ,vel occidendum,ac opera meretricis ad explẽdam libidinem cum ea coire volentis:at Caiet.& ceteri negant idem esse in alijs delictis,in quibus ex vtraque parte versatur turpitudo. Accedit etiam secũdùm Nauar.quòd non inuenitur text.significans licere accipere pretium pro opera peccandi,vel peccato cooperandi, excepta meretrice,quoad forũ exteri". Quin imò addo,quòd cùm meretrix recipiens datum vel promissionem dandi, consentiat ob hoc turpitudini,aliàs non cõsensura,non videtur posse seiungi actus receptionis,vel promissionis pretij,ab actu ipso Venereo,quoad peccatum, sicq; in vtroque peccare videtur,tanquam cooperans peccato alterius,operęque illicitę illius.Secundò mouetur Nauar.d.nu. 34.versi.2.contra rationem Iurisconsulti,quia iuxta eam concluditur vnum falsum,nempe quòd acceptum ob fornicationem à mulieribus solutis clam fornicantibus,est necessariò restituendum,& fortius id quod accipitur à coniugatis, & monachis,ob eandem causam, & non minus quod accipiunt mares, præsertim clerici & religiosi à fœminis,eo quòd libidini earum inseruiunt,quia ratio permissiua iuris humani in meretricibus, cessat in præd.omnibus,præsertim in cõiugatis,monachis vtriusque sexus,& clericis,qui omnes etiam in exteriori foro puniuntur ob actum Venereum, vt est notum:hoc autem nempe quòd hi teneãtur ad restitutionem receptorum,nõ est verum,vt infra dicemus num. 24. & 25. ergo,&c.

Quare ipse Nauar.vbi supra,num. 36 cum sequentibus, omnibus omnium dictis ruminatis,tria pręcipuè inter alia aduersus communes & receptas sententias profitetur ac docet.

Primò,non esse differentiam, quoad forum conscientiæ,inter acceptum ob operam meretriciam ex vna parte,& ob operas ad alia maleficia,in quibus vtriusque turpitudo versatur,ab altera,quia in omnibus datur & accipitur contemplatione maleficij damnati & punibilis in eo foro cõscientiæ,& in omnibus æquè voluntariè datur,& æquè turpitudo ab vtraque parte admittitur quoad prædictum forum.

Secundò,quòd ratio solida & vera,quare acceptum ob operam meretriciã non est restituẽdum,ea est, quòd acceptũ voluntariè ab aliquo, vbi ab vtraque parte committitur turpido,nulli est de præcepto restituẽdum,secundùm S. Antonin. in sua summa.2.par.c.5.in princi.Monaldum verbo restitutio.Angel.verbo restitutio,versi.turpe.Siluest.eodẽ verbo restitutio.2.§.3.& verbo eleemosyna.§.4. quos sequitur ibi Nauar.&.n.30.d. c.17. aduersus communem,vt ipse ibi profitetur. Tertiò,quòd rex. in d.§.sed & quod meretrici, dum approbat receptionem pretij meretricis ob actum Venereũ, habet locum tantũ quoad forum exterius,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo opera meretricis est permissa, secus quoad forum conscientiæ, inquo est pro
hibita: & ita resoluit, quòd meretrix nó
minus peccat recipiendo prædictã mer-
15 cedem suæ operæ illicitæ, † quam cæteri
qui pro alio maleficio committendo re-
cipiunt pretium, quanuis nec illa, nec hi
ad restitutionem accepti teneantur præ
dicta ratione, sicq; in hoc approbat opi-
nionem Ioan. à Medina de restitution. c.
20. tenentis, peccare meretrices accipiẽ-
do mercedem tanquam debitam suę for
nicationis: idemq; esse censet Nauar. es-
se necessariò dicendum quoad eumdem
forum conscientiæ de alijs fœminis &
maribus, cuiuscunq; ordinis qui ob for-
nicariam operam aliquid accipiunt. Tã
dem Nauar. nu. 41. docet confessarios
quid respondere debeant atq; consulere
prædictis mulieribus & viris impudicis,
quibus ob actum Venereum aliquid pro
missum est, & nondum solutum vel tra-
ditum, ne iterum peccent id petendo tã-
quam debitum in foro conscientiæ ob
illa turpia facta, & sic approbando illud, 17
sed alio modo, per viam miserationis at-
que eleemosynæ, vt latius ibi per eum.

Quid tenendum? Ego profecto verita
tem attingere & sequi desiderans in om
nibus meis actionibus, & bona venia ha
bita à doctissimo Nauar. mihique obser
uatissimo, eius dicta supra citata, subtilia
ac ingeniosa nimis, rectoque animo pro
nuntiata, vt consuleret saluti animarum
eorum qui actibus Venereis inuoluun-
tur, esse existimo: attamen, salua semper
censura sacrosanctæ matris Ecclesiæ, à
ratione præfata Iurisconsulti, commu-
nique sententia sancti Thomæ, & alio-
rum, discedere non audeo, quinimò ipsã
16 verioré esse existimo, † nempe vt quan-
uis meretrix turpiter faciat meretrican-
do, non tamen turpiter recipiat: quia li-
cèt actus ipse Venereus vtriusque, maris
scilicet & fœminæ, turpitudinem conti
neat, atque ita pactio ipsa contingens in
ter marem & meretricem ratione huius
actus, & quatenus ex appetitu & libidi-
ne fit, ex parte vtriusque turpis sit, attа-
men quatenus datio & receptio merce-
dis, ciusque promissio, seorsum possunt
censeri & considerari, turpitudinem nó
habent, quia datio vel promissio fit in
compẽsationem, mercedem ac pretium
corporis meretricis, quoad vsum Vene-
reum, qui vendibilis est, & ideò ad iusti-
tiam commutatiuam pertinet, ac proin-
de receptio vel mercedis pactio in hunc
sensum accepta iusta est, quippe quę nó
procedit ab appetitu actus Veneri, sed vt
habeat ipsa mercedem & pretium vsus
corporis ad actum fornicationis: licèt
enim opera illa fœda meretricis, quate-
nus est peccatũ, & sic ingenere moris &
actus intrinsecè mali, nullius sit pretij
quatenus tamen est res quædam huma-
no vsui accomodata, & sic de se in gene
re entis pretio ęstimari potest, quo fit, vt
nec ipsa datio, quatenus tendit ad stipẽ
dium & mercedẽ actus Venerei, & vsus
corporis, quem ipsa præstat meretrix, &
ob quem pretium habere potest, mere-
trix, turpis sit, tametsi quatenus turpitu
dinem habet alio diuerso respectu & cõ
17 sideratione peccatum contineat: † Vn-
de præd. merces dummodo moderata sit
vt prædiximus, aut sine fraude, iustè ac-
cipitur ac retinetur sine obligatione pre
cisa restituendi in vtroque foro, vt An-
gelicus doctor, & alij communiter post
eum testantur: inquit enim S. Thom. es-
se aliquid illicitè acquisitum, non quidẽ
quia ipsa acquisitio sit illicita, sed quia
id ex quo acquiritur, est illicitum, sicut
patet de eo quod mulier acquirit per me
retricium: & hoc propriè vocatur turpe
lucrum: quòd enim mulier meretricium
exerceat, turpiter agit, & contra legem
Dei, sed in eo quod accipit, non iniustè
agit, nec contra legem: vnde quòd sic il-
licite acquisitum est, retinere potest, &
de eo eleemosyna fieri. Sentit igitur ma-
nifestissimè his verbis S. Thom. ac ex-
pressè probat, licitè ac secundùm legem
meretricem recipere ac retinere quod
sibi ob actum Venereum datur: si enim
hoc esset contra legem Dei, sanctus Do-
ctor hoc minimé assereret, nec permitte
ret, cùm ipse legis diuinæ maximus secta
tor, ac cultor esset. Eiusdem sententiæ fuit

Caiet.

Caieta. ibidem cũ eo trãsiens, & probãs
materiam esse vendibilem, & actum esse
iustitiæ, à nullo vitio imperatũ, dare mu
lieri por vsu Venereo post factum, quan
uis dare antequam fiat, malum esset, se-
quitur etiam Siluest. in summa, verb. re-
stitutio. 4. tit. 1. & Armill. aurea in eodẽ
verbo restitutio. nu. 10. & alij in. 4. distin
ction. 51. est q; communis secundùm Le
desmium ibi, in 2. part. quæst. 15. art. 5. fo.
132. vbi quòd licèt verum sit, quòd pec-
catum pro formali non sit vendibile, se-
cus tamẽ est, si peccatum accipiatur pro
actu aut vsu ipso positiuo, sicut qui ven
dit aut emit rem in loco aut tẽpore pro-
hibito iusto pretio, non tenetur ad resti-
tutionem, etsi actus esset peccatum, &
est communis sententia Theologorum
secundùm eumdem Ledesmium ibidem
quæst. 28. art. 5. folio. 264. quòd meretri-
ces licitè accipiunt pretium pro vsu sui
corporis ex vi locationis & debiti, nec
tenentur ad restitutionem: eamdem sen-
tentiam D. Thom. latè probant Domi-
nicus à Soto, & Couar. vbi supra, & Mer
cad. de contractib. lib. 4. c. 16. versi. *todas*
las vezes, & frater Angles in suis Flori-
bus Theologi. quæst. in tit. de restitutio.
in quæstion. quis à restitutione sit liber,
in. 11. difficul. & ibi statim in 7. dubio pa
gin. 190. loquens expressè in foro con-
scientię, prout omnes Theologi supra ci
tati in eodem foro censendi sunt loqui,
quandoquidem vt Theologi scribunt,
Ioan. autem à Medina & Nauarr. vbi su-
pra, tenentes contrarium, non sunt au-
diendi: tùm quia loquuntur contra com
munem, tùm etiam quia communis ve-
rior videtur ex supradictis, tũ quia fũda
mentis contra communem supra addu-
ctis per Nauar. respondebimus infra sta-
tim per ordinẽ. Deniq; Medinam in spe-
cie carpunt Soto & Couar. vbi supra, &
opinionem contra Medinam esse secu-
riorem testatur Ioseph Angles vbi su-
pra, in d. 7. dubio pagin. 191. Quinimò ip
semet Nauar. d. c. 17. nu. 36. & 40. tenet
contra eundem Medinam, quatenus ex
istimabat, meretricem non posse retine-
re in conscientia, quod ex meretricio ac
18 cepit, sed teneri id restituere, dicens hanc
opinionem non esse veram, sed potius
communem supradictam, nempe posse
iustè id retineri à meretrice, nec esse de
præcepto restituendum: solùm itaq; Na
uar. cùm Medina tenet contra commu-
nem, vt vidimus, meretricem nempe mi
nimè posse iustè in conscientiæ foro ac-
cipere mercedem pro vsu sui corporis,
nec promissam petere, quanuis vtrunq;
posit in foro exteriori, in d. §. sed & qđ
meretrici. Hęc autem opinio vera non
est, nec tenenda, sed potius communis
contraria, ex prædictis, & Medin. & Na
uar. in supradictis reprobat nuncupatim
contra eos tenens instruct. conscient. 1.
part. c. 105. & instruct. negotiat. lib. 1. c.
11. in principio.

Modò respondeamus ad motiua con
traria Nauar. supra relata, vt res hæc il-
lustrata atq; abspinis, quæ eam suffoca-
re videbantur, erepta remaneat, nã fũda-
mẽtis Methymnæ optimè satisfacit Co
uar. d. nu. 4. † Et quidem primum moti-
uum, quo ratio Iurisconsulti impugna-
tur, eo q̃ videatur sibi repugnare, cùm
præsupponat, turpe esse meretricari, &
non esse turpe pro meretricio accipere,
nullius est momenti: tùm quia arguit Iu-
risconsultum de repugnantia, quod ne-
mo audebit ei imponere: tùm etiam, quia
vera non est sua consequentia, nępe, Tur
pe est meretricari, ergo turpe est propter
meretricium accipere, quia præterquam
quòd loquitur expressè contra decisio-
nem d. §. sed & quod meretrici, hæc se-
quela non currit, quia ex hocfacto actus
Venerei, datione vel promissione pretij
& mercedis interueniente, duo diuersa
insurgunt, quæ possunt seorsum censeri, nempe ipse actus Venereus, qui ex par
te vtriusque turpitudinem continet, ac
proinde ambo in hoc agunt contra con
scientiam peccando mortaliter, quia da
tio vel promissio meretricem prouocat
ad fornicationem, & procedit ab appeti
tu & libidine coitus: & præterea datio
ipsa vel promissio mercedis & pretij pro
vsu corporis: hæc autẽ acceptio ex par-
te meretricis quanuis sit turpe lucrum,

eo quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

eo quòd ex illicito actu proueniat, non tamen est illicita, sed iusta, quandoquidem est materia vendibilis, & non proce-
20 dit ab appetitu actus Venerei, sed vt habeat ipsa mercedem & pretium vsus corporis: sed nec ipsa datio, vt prædiximus, turpis est, quatenus ea tendit ad stipendium moderatum, & iustam mercedem vsus corporis, & compensationem ipsius, qui vendibilis est. Nec etiam obest altera consideratio eiusdem authoris, de sumpta ex l.2.3.& 4.ff.de condict.ob turpem caus. dum ibi probatur, ideò turpiter quem accipere aliquid, vt hominem
19 occidat, †vel vt sacrilegium faciat, velvt inique iudicer, vel vt stuprũ faciat, quia turpe est hæc facere. Trãseat. Ergo cùm turpe sit meretricari, turpe est aliquid accipere pro meretricio. Nego, datur enim ea instantia inter hæc duo, nempe inter receptionem ob meretricium, quę receptio in hac specie permissa est, & nõ turpis, vt in d.§.sed & quod meretrici, & inter receptionem ob aliam turpem causam, nempe vt accipiens hominem occidat, vel vt sacrilegium, vel strupum faciat, vel iniquè iudicet, & alia similia faciat, hæc nanque acceptio in his vltimis speciebus & eis similibus iure prohibita est, atque illicita, sicque & datio & acceptio his casibus turpitudinem continet ex parte dantis & recipientis, vt in dictis legibus, & in.l.2. C. eodem titulo, ibi: Contra disciplinam temporum meorum domum aduersariæ dedisse profiteris, & in quam plurimis alijs iuribus, & sic non datur his casibus repetitio male dati, & male accepti, quia in pari causa turpitudinis potior est conditio possidentis: quare meritò quòd cùm turpe sit hominem occidere, & sacrilegium facere, strupum committere, & inique iudicare, turpiter pro his aliquid recipiatur, quia datio & receptio ipsa est prohibita: non sic in nostra specie, quia licèt meretricari sit turpe, non tamen pro meretricio aliquid accipere, & ita hæc inter se vere differunt, ac proinde non licet de vno casu ad alterum, siue cæteros argumentari. In summa non licet tenere contra textum expressum, per argumentum aliorum iurium diuerso casu loquẽtium.

Intellectus autem eiusdem authoris, nempè Nauarri add.§.sed & quod meretrici, vt dum ait, turpiter accipere meretricem, sentiat de turpitudine iuris humani, quod permittit meretricari, secus de turpitudine iuris naturalis & diuini, quia cùm hoc iure turpe sit, & illicitum meretricari, ita etiam erit turpe & illicitum pro meretricio aliquid accipere, vnde in foro conscientiæ vtrumq; erit turpe, & illicitum, non sibi omnino cõstat, quoniam ibi Iurisconsultus non distinguit inter turpitudinem iuris naturalis, & humani, sed simpliciter in vtroq; casu de turpitudine loquitur: primo affirmatiue, scilicet quòd meretrix turpiter faciat quòd sit meretrix: secundo negatiue, scilicet non turpiter accipere cùm sit meretrix: ergo de eiusdem iuris turpitudine intelligendum est loquutum fuisse in vtroque casu, nempe vt eo iure quo non licet meretricari, eodem non turpiter accipiat pro meretricio. Prętereà nõ solum ob id quòd iure humano non sit turpitudo meretricari, meretrix turpiter non recipit pro meretricio, quia etiam si esset turpitudo illo iure meretricari, prout est iure naturali, & diuino, adhuc accipere mercedem moderatam propter vsum corporis sui, huiusmodi nõ esset, quia est materia vẽdibilis: bene enim stat quòd datum meretrici sit turpe lucrum, quia prouenit ex illicito actu, non tamen sit ob id illicita acceptio, quia materia venalis est, ac proinde iustè posteà accipi possit: nam licèt nemo sit dominus membrorum suorum, est tamen dominus vsus corporis sui, vsum siquidé corporis locare potest pro mercede, vt passim videmus apud Iureconsultos, qui locationem operarum permittunt & probãt. Quòd si replices, id obtinere cùm locatio fit ad vsum licitum, secus ad illicitum: responsio in promptu est, nempe vsum illicitum operari quòd ipsa locatio illicita sit: item quòd non sit cogendus locator conuentioni stare, nõ tamen ex hoc sequitur, non esse locatori soluendã mercedem

mercedem, quoties ipse quod in locationem duxit, opere impleuerit: sic ius naturale ac diuinum prohibet meretricari, non tamen inde sequitur, vt prohibeat quoque receptionem pretij pro meretri-
21 cio, †vsuq; corporeo, diuersa enim hæc sunt, vt prędiximus: ita Dominic.à Soto d.lib.4.de iustit.& iur.quæst.7.ar.1.ad 2. in versic.nam licèt, probat iure naturali concessionem illam corporum æstimabilem esse pecunia, & Ledesmius vbi supra d.q.18.arti.5.fol.264.col.4.in versi.
22 & ideò.

Quinimò ex diuinis literis videtur comprobari posse, promissionem mercedis pro meretricio, licitè ad impleri, Genes.c.36. vbi Iudas mercedem promissã Thamar, quæ habitum meretricium assumpserat ob fornicationem, misit post ipsum actum Venereum, non alia ratio-profectò quàm quòd teneretur mercedẽ promissam meretrici soluere, vt considerauit in proposito Couar. d. §.2.num. 1.versi.secundo, & adducit etiam eandé authoritatem Ioseph. Angles vbi supra, pagi.191.in versi.si quod titulo. Non me latet, nonnullos eidem authoritati Genes.supra adductę respondisse, ne probet communem sententiam prędictam, nempe quòd sicut Iudas à culpa non excusatur in hoc quòd ad Thamar accesserit, ita potuit in alio peccare, cooperando scilicet iniquę hœdi receptioni: hæc tamen responsio minimè satisfacit, nam quãuis in accessu libidine incensus peccauerit Iudas, ad soluendum tamen post coitum promissa, nullo vitio impellebatur, sed sola fidelitatis virtute, credens se ad id teneri, & ita laudatur de fidelitate. Prætereà non constat, quòd acceptio esset iniqua, quandoquidem pactio præcedens inter ipsos ibidem non reprobatur: ergo si promittens tenetur in proposito soluere in foro conscientiæ, vt infrà latius dicemus, & meretrix illud in eodem foro
23 recipere poterit.

Aliud motiuum Nauarri contra Caiet. asserentem in proposito materiã vendibilem esse, nempe quòd æquè, imò magis vendibilis sit opera se locantis ad mi-
24 litandum in bello iniusto, ad duellũ committendum, & alia maleficia perpetranda, ac opera meretricis, & tamen in præcedentibus casibus Caieta. & cæteri negant idem esse quod in meretricio, quia in illis acceptum est restituendum fisco, vel pauperibus: in hoc verò minimè, secundùm Caiet. ex eo diluitur, quòd etsi iure contra Caietani, & communem sententiam defendi posset, quòd quando labor humanus, operaque alterius conducitur ad quodlibet maleficium perpetrãdum, quanuis versetur turpitudo in conuentione ex parte vtriusque, posset accipiens datum retinere in animæ iudicio, in compensationem ac iustam mercedẽ laboris impensi, & industriæ præstitæ ad maleficium committendum, arbitrio boni viri. Addo ego, & propter periculum vitæ, cui se exponit sic conductus, quasi communis sententia contraria, tunc solum obtineat, cùm accipiens nihil laboris vel industriæ impẽdit. Nihilominus tamen frequentissima est omnium sententia in contrarium indistinctè, ex eo quòd conuẽtiones istæ iure sunt reprobatæ, & nullæ censeantur, & ideò acceptio sit illicita, quia est iniqua, & à lege reprobata, vt latè deducit Couar. vbi supra, nu.6. qui nu.2. agit de intellectu. l. iuris gentium. §. si ob maleficium. cum simil. ff.de pactis, vt procedat in maleficio quod lege exteriori punitur, quantũ ad ipsum recipientem actionem, siquidem ratione actus, qui iure humano punitur, non potest iure quicquam pacisci nec stipulari. l. mercedem. C. de condict. ob turpem causam, etiam si ex propria natura materia vẽdibilis sit, vt ibi latius probat: attamen pro meretricio accipere, non est turpe, sed imò iustum, vt expressum inuenitur in d.§.sed & quod meretrici: non sic in reliquis. Nõ obstat additio vltima, quã supra fecimus ad coadiuuandum primum fundamentum Nauarri de periculo vitę, cui se exponit cõductus ad maleficium perpetrandũ, quia ei est iam sufficienter satisfactum.

Ad secundum motiuum Nauarr. respondetur, quód etsi mulieribus solutis

clam

Universidad de Deusto
Biblioteca

clam fornicantibus,& in viris vxoratis, & monachis,item & in clericis , & religiosis idem facientibus, & ob id aliquid recipientibus,cesset ratio permissiua iuris humani,quia coitus horum est punibilis eodem iure,non tamen ideò sequitur eos sibi ob actum Venereũ datũ recipere & retinere,non posse tuté,nec teneri ad restitutionem eius,quia etiam meretricari iure humano turpe reputatur, vt in d.§. sed & quod meretrici. & iure naturali,& diuino prohibitum, & nihilominus accipere pro meretricio nõ est turpe,nec prohibitum eisdem iuribus,vt probauimus.Præterea licèt meretricari, iure humano antiquo esset permissum, aut saltem toleratum, vt diximus supra c.7.nu.17.non verò stuprum , adulteriũ, vel incestus,aut sacrilegium , nihilominus remanet intacta altera ratio materiæ venalis in omnibus supradictis illicitis copulis & accessibus, quæ iustam efficit mercedis ac pretij acceptionẽ pro vsu corporeo,dũ modò ea moderata ac sine fraude sit,& à persona sui iuris habente potestatem dandi permissam,& concessam.

25 Quo fit,vt licèt Cyn. & Angel. in l. 2.C.de condict.ob turp.caus. Abb. in.c. quia plerique,num.14. cum sequenti.de immunit.eccles.item & Paulus in.l. 1.§. ob rem igitur, num.8. ff. de condict.ob turp.caus.& Palac. Rube.alios referens in repe.rubric.de donation.inter vir.& vxor.§.41.in princip.ante n. 1.teneant, fœminam fornicariam,quæ publica meretrix non sit,non posse petere promissum,recipere nec retinere mercedẽ sibi ob actum Venereum promissam,& pretium fornicationis,imò potius in animæ iudicio id restituere teneri,& cui sit restitutio facienda in hac specie,distinguit latè Henric.in.c,peruenit,in.2.distinctione , de adult. cuius distinctionem refert & sequitur Palac. Rub. vbi supra, nu.2. & sententiam supradictorum communẽ esse scribunt Adrianus in. 4. senten.in tractatu de restit.c.oritur alia quæstio,& Methymna vbi supra,quæstio.20.col.2. versic.quintò facit, qui eã per discursum totius quæstionis probat ,eorum opinio nec vera,nec cómunis sit, etenim vt ex supradictis patet,ratione materiæ vendibilis contrarium in omnibus supradictis est verius,sicq; in prædict.personis idem tenendum est, quod in meretrice publica scripsimus,atque tenendum esse supra resoluimus:si enim materia vẽdibilis est, parum refert vendatur publicè vel secretè, imò hæ longè iustius possunt pretiũ recipere,quàm publicæ meretrices, quia ob maiorem honestatem pluris sunt æstimandæ:& ita aduersus Cyni,& sequacium sententiam,hanc vltimam probant Monald.in sua summa in titulo de restitutione male acquis.Henric. vbi supra, Florẽtin.in sua summa in.2.par.tit.2.c.5. col. 2.Siluester in summa verbo restitutio.2. colu.2. vers.sed quod dictum est.Adrianus in d.c.oritur alia quæstio, Dominic. à Soto de iustit.& iur.lib.4.quæst.7. art. 1.ad 2.vbi probat,iure naturali concessionem illam corporum æstimari pecunia,& D.Couar. vbi supra,nu. 4. Ledesmius vbi supra d.fol.264.col.4.in versi. sed an aliæ,& Ioseph. Angles vbi supra, pagi.191.versic. meretrix.1. & 2.Henricus in summa Theolog.moralis.lib. 7.c. 35.nu.3.in margine,& Salon vbi supra,& in 2.conclusione : & quòd acceptum ab huiusmodi personis ob actum Venereũ, non sit necessariò restituendum,aduersus Cyn.& reliquos tenet etiam Nauar. vbi supra,nu.34.versic.2. & in num.40. versi.4.infertur, quanuis ibidem quoad receptionem atque exactionem teneat, idem esse dicendum quoad forum conscietię,quod ipse supra resoluerat in meretricibus,nempe quòd peccent recipiẽdo,& petendo promissum:hoc autẽ vltimum dictum Nauarri,quoad forũ conscientię verum non est,& præterea contradicit communi sententiæ, quam modò probauimus,vt ex superioribus patet & contrarium in terminis tenent modò proximè citati.

26 Sed tamen quoad forum iudiciale , est differentia inter has mulierum species, quia meretrici datur in iudicio actio petendi pretium,vt infra dicemus,ei autem quæ

quę nõ est publico loco exposita,denegatur,quia illis solis decreta sũt pretia,vxores autem & virgines non solum à iudicio arcentur,ne hoc petãt,verùm in pœnam sui criminis priuabuntur acquisito pretio : sed tamen ante cõdemnationem iure naturæ eis debetur : ita inquit Soto vbi supra,& sequitur Ledesmius vbi supra,& in hoc casu fatetur Couar.vbi supra,nu.3.sententiam Cynii in foro exteriori,ob eius,& aliorum doctissimorum virorum authoritatem, frequentissimè admitti,& apleriſque iudicibus eam admittendam fore, quanuis nõ esse veram probet.

Supereſt modò vt videamus , an tria dicta Nauarr.supra recitata sint vera ac rectè procedãt,necne ? Et quoad primũ, nempe non esse differentiam quoad forum conscientię inter acceptum ob operam meretriciã ab vna parte, & ob operas ad alia maleficia ex altera, &c.aduerto,eundem authorem supra num.35.approbare rationem Caietanasserentis,quòd vsus meretricis est materia vendibilis,& non rei sacræ,quoad constituendam differentiam inter acceptum ratione criminis simoniæ,& acceptum ratione meretricij,non tamen quoad alia : sed quoad alia etiam maleficia,eadem differentia remanet satis probata in precedentibus, præterquam quòd communis sententia eam quoad vtraque probauit,& ita com 28
27 munis differentia verior est, & tenenda aduersus Nauar.

Secundum etiam dictum Nauarri,asserentis cum quibusdam, acceptum voluntariè ab aliquo,vbi ab vtraque parte committitur turpitudo,nulli esse de precepto restituendum : & ideò acceptum ob operam meretriciam non esse restituendum, iuxta veram & solidam rationem,est etiam contra receptissimam interpretum sententiam, vt prædiximus: quare si authoritati doctorum fidẽdum est,potius communi,quàm paucorũ standum est , præcipuè cum communis ipsa bonis rationibus suaderi possit,vt in proposito vidimus supra: vnde cùm Nauar. hoc secundũ dictum suum probet autho ritate nonnullorum,meritò vt stante in contrarium receptissima cæterorũ omnium Theologorum sententia , potius hæc eligenda sit,quàm illa, præcipuè cũ maximè differat versari in aliquo actu turpitudinem ex parte vtriusque, & dantis,& recipientis,ad hoc vt acceptum ex illa causa securè retineri non possit,vel ex parte dantis tantum,quo casu meritò vt acceptum retineri possit ,cũ in ea acceptione nõ versetur turpitudo exparte accipientis, vt contingit in accepto ex meretricio,vt supra satis superque declaratum existit:sicq; ratio Iurisconsulti in d.§.sed & quod meretrici, est verissima,& tenenda in proposito, non verò quam assignat Nauar.vt pote in diuerso casu procedens , eaque adhuc non constans nec firma, sed potius communis contraria.

Tertium etiam dictum Nauarri non rectè iure procedit , contrarium nempe in nostra specie est verius , & receptius, vt ex præcedẽtibus patet. Quo fit, vt doctrina,quam idem author ibi præbet cõfessarijs circa consilium ab eis præstandum meretricibus quoad exactionem sibi promissi,non sit necessaria, quandoquidem , vt docuimus, & infra latius dicemus,rectè in vtroque foro meretrix datũ retinere possit, & promissum quoque petere.Tandem quod idem Nauar. d.c.17.nu.35.in versi. ratio verò.† carpit eumdem Episcopum Segobiẽsem,dum se quatus alios sentit,quòd lex permittit,& facit iustam operam meretricis,non tamen alias prædictorum operas, hoc illi inaduertenter imponit , ipse siquidem hoc non dixit sed potius ingenuè fatetur , eam iniustam esse, actumque Venereum maris & fœminæ turpitudinẽ habere:tantùm enim affirmauit , mercedis pactionem iustam esse,cum eam non turpiter recipiat meretrix,ex d.§. sed & qđ meretrici.hoc autem verum est,& iuxta mentem communis opinionis.

29 Ex quibus omnibus iam clarè deducitur atque iure probatur,vt quanuis glo. in d.l.4.§.sed & quod meretrici , verbo sed noua ratione,& in.l.2.C.eodem titu.

de

Universidad de Deusto
Biblioteca

de condict.ob turp.caus.verbo,turpem, & in.l.affectionis,verb.meretrices.ff. de donat. existimauerit, meretricem apud iudicem exteriorem petere minimè posse sequuta copula mercedem ob eam sibi promissam,quas glossas sequuntur Imola in d.l.affectionis,Angel.Bald. Paul.& Ias. in d. §. sed & quod meretrici. Ias. Alciat. & Zasius in. l. generaliter. ff. de verborum oblig.Fortun.in d.§.sed & qđ meretrici.Connanus lib.5. cómentar.c. 11.& eas esse veras quoad forum cósientiæ,probat Nauarr.d.c.17.nu.40. versi. 5. infertur, prosequutus suam eandem prædict.opinionem. Nihilominus tamé quoad vtrunque forum contrarium est verius & tenendum,imò quòd tam in iudicio exteriori,quam in foro consciétiæ tutò meretrices sibi ob id promissũ petere atque exigere possint,ex prædicta ratione Iuriscósulti,iunctis omnibus supradictis,quibus opinio contraria Nauarri confunditur atque diluitur; & ita meritò contra prædictas glossas tenet in terminis Cyn.& Salicet. in d.l. 2. C. de condict. ob turp. caus. Bart. & Alex.in d.§.sed & quod meretrici. idem Bart.in d.l.affectionis. Abb.in d.c. quia pleriq;. nu.14.de immunit.Eccles.Ripa in l.si plagij.ff.de verborum obligation.nu.10.cũ sequentibus.Palac.Rub.in rep.rubric.de donatio. inter virum & vxor.§. 40. per totum,& hanc profitentur esse communem Ias.& Zas.in d.l.generaliter, num. 20.eandem quoad forum exteriusprobauit Nauar.d.nu.40.versi.5.infertur,& videtur magis communis opinio secundũ Greg.Lopez,quieam sequitur in d.l.53. tit.14.par.5.in glos.*que se los huuiesse dado*, & eundem in.l.38.titul.11.eadem partita, in glos.*otro yerro*:& Anto. Gom.in.l.62. Tauri ad finem,vbi eam in foro consciétię etiam procedere affirmat,& Mencha ca controuers.illustrium.c.84.num.2.& in vtroque foro latius cæteris idem probauit D.Couar.d.2.part.§.2. per totum: & hanc partem probarunt communiter Theologi,existimantes meretricem mercedem sibi promissam ob vsum sui corporis in iudicio petere,& recipere posse, promittentemque in conscientia teneri ad solutionem eiusdem,dummodo fraus non interueniat,& merces moderata sit, & à persona sui iuris promissa vel soluta, vt constat ex Dominic.à Soto d.lib.4.de iustitia & iur.quæst.7.art.1.ad 2.& ex Ioseph.Angl.& Mercad.vbi supra,& cæteris alijs quã pluribus,& probatur ex exẽplo illo supra adducto Genes.c.36.Iudæ & Thamar. † Hæc tamen cómunis sententia respectu iudicij exterioris limitanda est,vt prædiximus,vt procedat tãtum in meretricibus,quibus solis à republica constituta sunt pretia,non verò in vxoribus,virginib' alijsque mulieribus,quæ in loco publico ad actum Venereum nõ sunt expositæ,quia hę in foro exteriori arcentur à iudicio,nec promissum petere poterunt,quanuis si eis soluatur,id tutò in conscientia accipere & retinere possint: quinimò,& promittens in eodẽ foro tenebitur ad obseruandum,& adimplendum promissum,vt ex supradictis patet. Post hęc scripta in lucem prodijt tractatus de restitutionib.Ludouici Carb.qui quęstio. 48. per totam pleraſque ex supradictis conclusiones tenet, probat atque defendit.Necnon,& frater Michael Salon de iustit. & iur. in 2.2.D. Thom.quæst.62.art.5.controuers.4.col. 790.cum sequentibus.

SVMMARIVM.

1 AN satis sit eligere dignum prætermisso digniore & numeris sequentibus.

2 *Catholicus,& prudẽtissimus Rex noster Philippus optimè se habet in prouisione Episcopatuum.*

3 *Melior cæteris simpliciter non est eligendus, sed magis idoneus ad animarum regimen quà possit Ecclesiam,& instituere,& defendere,& pacificè gubernare.*

4 *Beneficia ecclesiastica ex bonis cõmunib' populi,veluti stipẽdia,& præmia virtutis & literarũ instituta sunt Ecclesiæ ministris proposita,vel secũdũ Ledesmiũ sũt distribuẽda iuxta Ecclesiarum vtilitatem quia,illorum redditus sunt instituti propter Ecclesias,& non propter cõditiones ministrorũ,vt in n. 5. Qui be-*

6 *Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habentur.*

7 *Qui facit contra conscientiam, ædificat ad gehennam.*

8 *Habens duas voces, vnam nomine proprio, & alteram alieno,non potest vnum suo nomine, & alterum alieno eligere,etiam vbi merita duorum vel trium essent adeò æqualia, vt discerni non possit ab electoribus,quis melior aut idoneor sit, vt in numer.9.*

10 *Ecclesiasticum officium & beneficium,non ex affectu carnali sed discreto iudicio in persona magis idonea dispensandum est.*

11 *Prouisio Ecclesiarum parrochialum quomodò sit facienda,iuxta decret.de reformatione.cap.18.session.25.sacri Concilij Trident. & bullam Pij V.*

12 *An beneficia simplicia necessario sint dignioribus conferenda.*

13 *Collatio beneficij,vel electio,& numeris prælatio,digno facta, omisso digniore, valida est in vtroque foro,nec rescindi ex hoc potest, quanuis prouidens peccet: & in numer.16. quod procedit,etiamsi ante electionem vel prouisionem denuntietur electoribus,vt digniorem eligant, & à contraria electione ab initio sit apellatum,vt in numer.14.etiamsi electores iurauerint eligere digniorem,quanuis aliter faciendo sint periuri, vt in numer. 15.*

17 *Læsio intra dimidiam iusti pretij in conscientia non est licita,tamet si Iure Canonico contractus,in quo ipsa interuenit,non rescindatur,sicut nec iure ciuili.*

18 *Agens quod lex iubet, non peccat:secus qui agit quod lex humana permisit, quia nẽ omne illud permittit diuina.*

19 *Patroni tenentur ad beneficia sui iuris patronatus digniores præsentare: quod procedit in beneficijs curatis,secus in simplicibus,& nu.27.& 28.*

20 *Episcopus ex duobus præsentatis à diuersis patronis tenetur instituere præsentatum à maiori parte, si idoneus & dignus sit,etiamsi præsentatus à minori parte dignior sit. Idem erit, si patronus dignum Episcopo præsentauerit, omisso digniore, vt in numer. 21.*

22 *Confirmans, si sibi non constet electum confirmandum indignum esse,potest securè eum confirmare: si tamen plures sunt nominati, & liberum est confirmatori eligere inter illos in quem consentiat, tenetur meliorẽ illorum ad hoc præferre.*

23 *Episcopus ex pluribus clericis præsentatis ab vno eodemque patrono,vel æquali patronorum suffragio,tenetur in vtroque foro dignioremeligere.*

24 *Dignior prætermissus ab Episcopo in prouisione beneficij parrochialis, hodie ex bulla Pij V.appellare potest,licèt ea appellatione nõ obstante electio ordinarij sit mãdanda statim executioni, sed non superioris priorem reuocantis, si à sententia eiusdem fuerit appellatum,vt in nu.25.*

26 *Regula. l. cum quidam. C. de fructib. & litium expensis,de æqualitate in iudicijs seruanda, quomodò intelligatur, capit. monasterium. 16. quæstion. 7.intellectus. numer.26.*

29 *Leges Regiæ de beneficijs patrimonialibus loquentes, insuper & consuetudo immemorialis super eodem, nempe vt ea ciuibus, & originarijs, & non alijs conferantur, æquissimæ, & iustæ sunt, & aliter prouidens tenetur ad restitutionem, vt in nu. 30.*

31 *Impetrare nemo debet à summo Pontifice literas Apostolicas ad beneficia patrimonialia in derogationem præd. laudabilis consuetudinis,nec eis vti, donec in Consilio regali videantur,& licentia præstetur eis vtendi, vt in l. Regia Hispaniæ cauetur.*

32 *Institutio Canonicatuum Magistralium, & Doctoralium iustissima est, atque his regnis vtilissima, & electores, qui alijs quã qualificatis huiusmodi præbendas contulerint, tenentur illis ad restitutionem, vt in numer. 33. Idem in obtinente eas, qui per mendacium affirmauit se esse talem, cum verè non sit, vt in nu.34.*

35 *Leges huius regni, quæ prohibent exteris conferri beneficia Ecclesiastica, & pensiones, sed tantum regnicolis, & originarijs, iustæ sunt.*

36 *Statutum fundamentale Ecclesiæ cathedra-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

lis Placent. quo cauetur, vt seruitores chori, oriundi ex ciuitate vel dioecesi assumantur, & prouideantur ad præbendas, & dignitates pro tempore vacantes eiusdem Ecclesiæ, instè defendi potest, ac literis exequutoryis regalis Consilij obseruari iussum est: & quo modò præd. statutum intelligatur.

37 Conditio fundationis beneficij vel capellaniæ, vt patroni semper nominent ac præsentent clericum ex genere, & parentela fundatoris, valida est: & an tunc dignior ex illo genere & familia, etiam si remotior sit, præsentandus sit necne? vide numer. 38. & quid si detur facultas in fundatione eligendi quem velit dignum, omisso digniore, in numer. 40.

39 In legato relicto consanguineis pauperibus præfertur propinquior pauper remotiori pauperiori, aut maioris ætatis.

41 Vacantibus duabus Ecclesijs, vna locupletissima, vt Toletana, alia verò pauperiore, habente tamen multos ex Mahometis neophitis, vt Granatensi, itidem & sunt duo sacerdotes, dignus & dignior, quomodò sine hæ duæ Ecclesiæ vel præbendæ, siue beneficia prouidenda.

42 Officia publica secularia magistratuum, & gubernationis dignioribus sunt prouidenda.

43 Dignus & idoneus, cui beneficium Ecclesiasticum, vel munus publicum collatum fuerit, prætermisso digniore, tutus est in animæ iudicio: tametsi qui eum præposuerint, & elegerint, peccauerint mortaliter, omittendo digniorem.

44 Eligens indignum ad beneficium Ecclesiasticum, vel munus publicum, tenetur ad restitutionem Ecclesiæ vel Reipublicæ læsæ faciendam, non verò digno prætermisso.

45 Collatio beneficij indigno facta, est nulla in vtroque foro, & sic prouisus per appellationem priuabitur beneficio, & damna inde sequuta teneturresarcire.

46 Eligens indignum peccat mortaliter, etiam si ex ea electione nullum damnum Ecclesiæ, vel Reipublicæ postea immineat. Idem in resignante in fauorem indigni.

47 Eligens dignum, prætermisso digniore, an teneatur ad restitutionem digniori faciendam.

48 Impediens ne detur beneficium digniori, tenetur ei ad restitutionem.

50 Res debita vt communis, non est propriè nec verè debita, præcipuè cùm debeatur ad vtilitatem communitatis, vt contingit in beneficijs, & publicis muneribus.

51 Obligatio restituendi non procedit à iustitia distributiua, sed à commutatiua.

52 Iustitia distributiua agit de distribuendis bonis communibus, alicuius nempe communitatis, inter eos qui eiusdem sunt: commutatiua autem agit de bonis priuatis vnicuique, cuius ea propria sunt, dandis.

53 Admonitio ad electores, vt sæpe eligant digniorem.

54 Prælatus, seu alius prouisor, qui omisso digniore, prouidit dignum, quamuis ad restitutionem ei non teneatur, tenetur tamen, vbi alia prouisio occurrerit, accuratiorem rationem habere illius dignioris prætermissi pro securitate suæ conscientiæ.

55 Eligens dignum, prætermisso digniore, quotiens per edictum propositum digniori præbenda vel beneficium fuit promissum, tenetur eidem ad restitutionem: & numer. 56. an idem sit dicendum in quocunque beneficio, quod per concursum prouidetur.

57 Regula, taciti & expressi idem esse iudicium, & ea quæ habet, expressionè eorum quæ tacitè insunt, nihil operari, quomodò intelligantur.

58 Eligens dignum, prætermisso digniore, non peccat, quando meritorum excessus non est tantus, vt videatur ad rem multum referre: & quomodò hoc intelligatur.

59 Eligens dignum, prætermisso digniore, ad munus exigui momenti, non peccat mortaliter.

60 Eligere dignum, omisso dignissimo, licet in casu hic posito.

61 Idoneus siue dignus in proposito quis dicatur.

62 Qualitates requisitæ in Episcopo eligendo, & ad sacerdotia curata.

63 Idoneor & dignior quis dicatur.

Expedien-

64 Expedientior, & aptior ad munus pastorale eligendus est necessario ad Episcopatum, & præstantior Ecclesiæ tribuendus.

65 Idoneor vel dignior non dicitur ille simpliciter qui doctior est, vel qui sanctior, sed is, qui iuxta munus, & rem cui præficiendus est, aptior eius ministerio apparet.

66 Doctior, & sanctior si vnus sit, sed non ministrabit Ecclesiæ, quia non residebit, & alius non ita doctus, & minus sanctus residebit, & prouidebit Ecclesiæ sedulo, hic indoctior, dummodo bonus, & dignus sit, erit dignior ac conuenientior minister.

67 Impediens dolo, fraude vel vi quod beneficium detur digniori, vt idoneo conferatur, tenetur ad restitutionem, vt hic.

68 Impediens ne detur beneficium digno vel digniori, etiam sine vi, dolo, & fraude, precibus tamen, aduertens id fieri vt immerito, & indigno detur, tenetur ad restitutionem digno, vel digniori faciendam.

69 Impediens vtcumque, & quomodocumque ne beneficium detur alicui etiam digno, vt digniori conferatur, non tenetur ad restitutionem.

70 Impediens beneficij, aut publici muneris collationem ne ea fiat digno, vt detur, & fiat æquali digno, non tenetur ad restitutionem, limitatur, vt in numer. 74. & 75.

71 Si quis sibi vel alteri præbendam procurans sit aliq obstaculo, ne eam obtineat, idque faciat, non vt alteri noceat, sed vt sibi vel amico prosit, non tenetur ad restitutionem, & quid si id faciat ex odio, & malo animo alterius procurans nocumentum, & numer. sequenti.

72 Intentio mala sine opere iniurioso non obligat ad restitutionem damni.

73 Impediens eum qui erat in via ad obtinendam præbendam, si iniustè id faciat, tenetur ad restitutionem.

76 Impediens indignum à consequutione beneficij ad nullam restitutionem tenetur.

77 Restitutio in quibus casibus ex supradictis inducitur, arbitrio boni viri fienda est, iuxta modum hic positum.

78 Restitutio tunc est facienda ad arbitrium prudentis viri, quando electo nondum animo constituerat huic dare, & erat in via.

79 Impediens alterum à consequutione beneficij, quando prælatus constituerat illi dare, an, & quando teneatur illi ad restitutionem.

80 Impediens iniustè possessionem beneficij iam collati alteri, tenetur in totum eidem ad restitutionem.

81 Collator si postquam contulit vni beneficium, mutata voluntate alteri idem beneficium contulerit, peccabit, & nõ valebit collatio, & tenebitur ad restitutionem, etiam si secundus esset longe dignior.

81 Secunda collatio beneficij alteri facta non cassata prima iuridice nõ valet, secus si rite, & rectè prior cassetur.

82 An ad hoc vt impediens dignum à consequutione beneficij teneatur eidem ad restitutionẽ, requiratur simul quòd violet iustitiam distributiuam, & propositum prouisoris.

83 Impediens alterum à consequutione legati, hæreditatis vel gratuitæ donationis, quando teneatur eidem ad restitutionem, & quando non.

84 Scholares suffragia præstantes in prouisione Cathedrarum tenentur eligere digniorem sub poena peccati mortalis.

85 Impediens alterum à consequutione cathedræ, an & quando teneatur eidem ad restitutionem.

86 Scholares suffragia præstantes, non testes, sed vere electores esse.

87 Canonicus vel alius capitularis an possit aliquando pro illa vice votum suum cassare.

88 Parentes qui ex regiæ facultatis virtute primõ genitum instituunt, vel ex legis faculrate aliquem filium meliorant in .3. & 5. parte suorum bonorum, an teneantur in conscientia meliorem filium eligere, necne? & numeris sequentibus.

90 In datione pertinenti ad liberalitatem nulla cõtingit personarum acceptio, nec iustitia aliqua infringitur.

91 Moralis obligatio nõ imponit transgressori culpam, sed legalis.

92 Præcepta legalia seu iudicialia legis veteris non astringunt, nisi quatenus nouo Testamento approbata fuerint.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPVT XI.

De electione & prouisione beneficiorũ Ecclesiasticorũ, ac secularium officiorum.

1 QVi ex suo placito ac proprio libitu amicum vel cõsanguineũ, vel ab eo oblatũ siue propositum ad dignitatẽ, prębendã, vel alia sacerdotia Ecclesiastica eligere volũt, veritatem à peritioribus nõ exquirendo, vel eam docentes nõ auscultando, vt precibus alterius deferant, pro constituto sibi habẽt, ac eo clypeo statim se tutantur, ꝙ satis sit eligere, præsentare, vel prouidere ac præficere dignum, quãuis digniorem omittant, prout vidimus iam nonnullos iuris ignaros in prouisionibus prębendarum existimasse, quibus fauere videntur glosse in cap. constitutis, in verb. magis vtilem, de apell. & in cap. 3. de iure patron. verb. maioribus. & in cap. 2. de officio custod. verb. sanctiores. & in cap. licèt ergo. verb. qui præstantior. 8. quęs. 1 tenentes, quòd licèt dignior sit semper eligendus, sufficit tamen si eligatur idoneus & bonus secundùm Hugonem, quia conueniens scientia toleratur in prælato, vt in c. cum nobis olim. de electione, & sufficit quòd non sit malus, vt in c monasterium. 16. q. 7. quas glossas doctores vbiq; approbant, vt constat ex Rocho de Curt. plures referente in tractatu de iure patron. in verb. honorificũ. q. 15. & D. Ant. de Padilla in. l. cum quidã 110. 18. ff. de legat. 2. & decretalis inquit, quòd sufficit eligere bonum, nec requiritur quod melior eligatur, secundùm D. Thom. 2. 2. q. 185. art. 3. credo voluit allegare. c. cum incũctis. de electio, sed & huius opinionis alios authores, & 12. fundamenta cõgerit nouissimè, non tamẽ eam probat Salon de iustitia & iur. in 2. 2. D. Thom. art. 2. controuers. 3. an sit peccatũ acceptio personarum, eligere dignum ad benef. Eccles. omisso digniore, in princ. colu. 994. Sed profecto sic eligentibus, omisso digniore, conuenire videtur illud quod pronunciauit D. Paulus Apostolus ad Timot. dicens: Erit enim tẽpus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur: quare vt ipsemet Apostolus ibi monet, est vigilandum ac in omnibus laborandum, vt ministerium quisque suum impleat, eligendo semper secundùm Deum, & conscientiam rectam, quem Ecclesiæ magis vtilem & idoneum reputauerit, vt inquit textus in d. capit. constitutis, vt sciant omnes, & certi sint, quòd qui præstantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui omni virtute eminentior, ille eligitur ad sacerdotium: vt inquit textus in d. capit. licèt ergo, vnde in foro conscientię sub reatu peccati mortalis tenetur quis precisè semper eligere digniorem ad prelationem, vel beneficium ad quod assumitur, nec sufficit quoad illud forum eligere dignum prætermisso digniore, aliàs peccabit, vt probatur in præcitatis iuribus, & tradunt eleganter Sanctus Thomas. 2. 2. quæst. 63. articul. 2. ad 3. & quæstion. 185. articul. 3. vbi quod qui quemquam ad Episcopatum eligit, non simpliciter ex ceteris meliorem tenetur eligere, sed quem cæteris magis idoneum ad animarum regimen nouit, & idem quodlibet. 6. articul. 9. & quodlib. 8. articu. 6. vbi quòd ad prælationem, vel beneficium Ecclesiast. nõ est eligendus melior simpliciter, sed is qui est melior ad illud officium ad quod eligitur. Caietan. in cõmentar. ad Thom. Florent. in. 2. part. titul. 1. capit. 20. numer. 1. & in sua summa verb. acceptio. & in ientacul. 12. quæstion. 4. & in 2. 2. quæstion. 62. articul. 2. & Ioannes Maior in 4. sententiarum. distinct. 24. quęstio. 8. & 9. Adrianus in 4. in tractatu. de restitution. c. quia iam determinatum est, conclusione. 1. Siluester verb. electio. 1. quæstio. 16. Dominicus à Soto plures referens libr. 3. de iustitia & iur. quęst. 6. art. 2. conclusio. 9. vbi etiã loquitur in electione prælatorum Ecclesiasticorum

siasticorum, idq; latius disserit ac probat lib. 10. q. 2. art. 3. pag. 858. cum sequẽti vbi quòd si in omnibus sacerdotijs, & præcipuæ in habentibus animarum curam hoc necessarium est, quanto id magis necessarium erit in Episcopis præficiendis, vt pote quorum administratione tota salus spiritualis Christianæ Reipublicę periclitatur: & Ledesmius in 2. 4. quęst. 18. arti. 2. fol. 252. col. 1. versũ. his notatis, & probat latissimè Mercad. *de tratos, y contratos*, lib. 6. c. 17. in versicu. *cerca de las dignidades*, &c. vbi quòd idoneorem, & magis sufficientem & habilem omnium secundùm statutas leges illius Ecclesię, vel beneficij, tenentur eligere ad Episcopatũ prębendam, & cętera beneficia Ecclesiastica, & Ioseph. Angles in suis floribus Theologic, quæst. 2. par. in quęst. de cleric. restitutioni obnoxijs, in 4. difficultate, versic. qui confert. pagi. 209. in fine. & nouissimè Petrus à Nauar. lib. 2. de restitution. c. 2. nu. 121. cum sequentibus, vbi quòd omnes id fatentur, & latè probat soluendo ingentem difficultatem, quam contra id mouet, loquiturque in parrochialibus beneficijs, & Episcopatibus, & nu. 174. quòd in Episcopatibus, quæ ex sola regis præsentatione prouidentur, nempe in Hispania, tenetur ipse Rex rationabili quadam diligentia, ex sibi oblatis à secretario, vel ab eo, qui id officij habet, explorandi scilicet dignio-res, eligere digniorem, nam licèt sint alij meliores in regno, non tenetur rex omnes explorare, & indagare, id enim esset laboriosissimum, & sicut olim Episcopatus non conferebatur digniori totius regni, sed digniori ex illa Ecclesia, ita modo Rex non tenetur digniori suorum regnorum, sed digniori ex cognitis humana quadam diligentia, vel digniori eiusdem Ecclesiæ: quod fortasse securius esset, & sine dubio iuribus magis conforme: qui verò regi idoneos offert, suæ animę consulat, ne quos digniores nouerit silẽtio trãseat. Hæc ille, cuius in hoc opinio mihi placet seruatis seruandis, hoc est adhibita debita diligentia, & cõmissa cura explorãdi dignio-res & meliores Ecclesijs quibus præficiẽdi sũt, licèt nõ meliores simpliciter viris fidelissimis ac timoratę, & probatæ cõscientiæ, à quibus rex sibi consulat ac satisfaciat abesse omnem respectum humanum, & Deum solũ prę oculis haberi, omni timore, & amore postpositis, si hoc enim nõ sufficeret, plus quã homo rex deberet esse. Satis igitur est ꝙ ipse obseruet, quod moraliter potest in quãtũ homo, ad impossibile enim nemo obligatur. Curet igitur ipse rex, vt omnem possibilem in hoc diligentiã adhibeat, vt omnipotenti Deo, per quem ipse regnat, vt in. c. 8. Proberuio. Nõ enim est potestas nisi à Deo. Paul. ad Roma. 13. placeat, ac munus suum fideliter exequatur: cor enim regis in manu Domini est, & quocunq; voluerit, inclinabit illud, Prouerb. c. 21 in princi. Hominis est animã præparare, & Domini gubernare linguam, & initium viæ bonæ facere iustitiam. Cor hominis disponit viam suam, sed Domini est dirigere gressus eius. Diuinatio in labijs regis: in iudicio non errabit os eius. Voluntas regum labia iusta: qui recta loquitur, dirigetur. Prouerb. c. 16. & Isaiæ. 32. Ecce in iustitia regnabit Rex, Principes in iudicio præerunt.

2 Sic facit Catholicus & prudẽtissimus Rex noster Philippus, totius Hispaniæ & Europæ dominator, qui in eligendis Episcopis, ac in prouisione Episcopatuũ, quorũ ipse verus patronus est, mirũ in modũ diligẽtiã adhibet, ac haberi sẽper sua instructione circũspectissima prouidit vt quotãnis nomine regio scribatur prælatis suorũ regnorũ, qui eũ suosq; Regios Cõsiliarios certiores reddãt virorũ eminẽtiorũ, & huic muneri prælatorũ præficiendorũm cõuenientiorũ, doctrina, moribus, omniunq; virtutum meritis cæteris q; requisitis in suis diœcesibus existentiũ, vt ab his digniores in prælatos eligantur, iuxta formam, & modum sanctissimum in d. regia instructione cõtentũ. O Christianissimum decretum, dignumque tanto authore, profecto obseruatio ipsius securissimum in cõscientia redder principem. Præterea, vt redeamus ad priora, quòd dignior ad beneficia Ecclesiastica

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit eligendus sub reatu peccati mortalis, & non sufficiat eligere dignũ, omisso digniore, tenẽt cæteri summistę in locis ordinarijs, & infinitos authores huius communis sententiæ refert Salon vbi supra, vers. oppositũ, dicens eam tenere omnes discipulos D. Thomæ eáq; in seqq. pagi. latè probat, maximè in beneficijs curatis & limitãs eã in tribus casibus pœnalibus nẽpe ratione modici excessus inter beneficia vel inter personas, vel ratione beneficij vel muneris, qđ est exigui momenti, quia in his casib⁹ secũd. omnes peccatur tãtũ venialiter eligẽdo dignũ omisso digniori. Addit insuper, certũ esse apud omnes electores nó teneri ad exquirẽdos per orbẽ digniores, sed ex eis quos habent in próptu, & facilè possũt nominare, debere eligere, & enostris Iuris Canonici pfessoribus, eãdẽ sententiã cómunẽ præd. sequũtur & ablq; dubio probãt Ant. de Butri. nu. 1. Abb. n. 7. & 8. & cómuniter DD. in d. c. cóstitutis de appellat. vbi Dec. n. 5. asserit esse cómunẽ opinionẽ: sequũtur etiã Gome. in. c. vt animarũ. n. 22. de cóstitu. lib. 6. & Palac. Rub. in repet. c. per vestras, de dona. inter virũ. & vxorẽ. in 3. notab. §. 26. n. 12. Roch. de Curte vbi supra, late Cæsar Lamber. de iure patron. lib. 2. p. 1. q. 10. art. 3. testatur cómunem D. Couar. in regu. peccatum. 2. p. §. 7. nu. 4. in versi. igitur iura humana, & D. Anton. de Padilla in. l. cum quidam. n. 19. ff. de legat. 2. & Molina de Hispan. primogen. lib. 2. c. 5. nu. 50. sequitur Greg. Lopez in. l. 5. tit. 15. in glos. digno. par. 1. & probat latissimè sex fundamentis plures alios DD. referens, & loquens in prouisione Ecclesiarum à rege faciẽda D. Didacus Perez in l. 2. tit. 6. lib. 1. ordinamenti, col. 253. cũ sequentibus, & in beneficijs curatis dicit cómunem Nauar. consi. 21. n. 1. de simonia, est cómunis sẽtẽt. Theolog. & Canonist. secũd. Flami. Paris. lib. 4. de resignat. benefi. q. 11. n. 35. cum sequent. Sicut etiã peccat, qui renuntiat in fauorem minus digni, omisso digniori, & perpẽsa qualitate negotij mortaliter quidẽ, quia tenetur digniorem præficere secũd. cómunẽ omnium sententiã, testeFlami. vbi supra, nu. 39. plurimos in hoc allegãte, pro quo facit glo. 1. ad Timot. 3. super illud, Oportet Episcopũ irreprehensibilẽ esse, inquit namq; illa glossa: Talis eligatur Pótifex, cuius cóparatione cæteri grex dicãtur. Ergo oportet in Episcopatu sẽper eligere meliorẽ, vt refert D. Thomas d. quolib. 8. art. 6. in princip. & Caiet. in súma verb. electio. in prin. licèt postèa in versic. & hæc duo, & in versi. ex quib⁹ patet, aliud velit: sed Armilla aur. verb. electio. n. 3. sequitur Caiet. in priori loco: quinimò idẽ Caiet. ad D. Thom. 2. 2. q. 185. art. 3. versi. tertió, idẽ probat, dicés q̃ debet esse magis idoneus ad hęc, quã quicũq; alí⁹ possibilis haberi: alioquin vitiũ acceptionis personarum esset, si ille alius possibilis haberi melior isto ad regimem postponeretur: & hęc est concors, & receptissima omnium sententia atq; verissima.

3 Dummodo intelligamus nõ teneri quẽ quã simpliciter cęteris meliorẽ eligere, sed quẽ cæteris magis idoneũ ad animarũ regimẽ nouerit, qui possit Ecclesiã, & instruere, & defendere, & pacifice gubernare, secundũ D. Thom. 2. 2. q. 105. art. 3. & ibi Caiet. Vnde D. Hierónymus super illud. 1. ad Titum, Et constituas per ciuitates presbyteros. tom. 9. habetur in. cap. Moyses. 8. q. 1. insurgit cótra quosdã, qui non quęrunt eos in Ecclesia colũnas erigere, quos plus cognoscunt Ecclesię prodesse, sed quos plus ipsi amant, vel quorũ sunt obsequijs deliniti, vel pro quibus maiorũ quispiam rogauerit.

4 Et quanuis hæc ita prę se veritatem ferant, vt probatione nó indigeãt, nihilominus ea primò cóprobantur, quoniã ex iure Ecclesiastica beneficia ex bonis cómunibus populi, veluti stipendia instituta sunt, & præmia virtutis & literarum Ecclesię ministris proposita, ex hac ergo parte, & contra iustitiã distributiuã, & commutatiuã, fidem populo, & Ecclesiæ frangit, qui non optimum ei ministrum absque fraude, & dolo prouidet, ac proinde peccat mortaliter, vt probat Domini. à Soto vbi supra, & lib. 4. de iustitia & iure. quæst. 6. art. 3. ad 6. quem sequitur D. Couar. vbi supra, nu. 2.

Idem

5 Idem conuincitur, si mauis secũdùm Ledesmium vbi supra, quòd hęc sacerdotia sunt distribuenda secundùm vtilitatem Ecclesiarum, quia illi prouẽtus, sicut & decimæ, sunt instituti propter Ecclesias, & non propter conditiones ministrorũ: at minister dignior est vtilior Ecclesiæ, ergo contra rectam rationẽ est, illo postposito, dignum eligere.

6 Secundò eadem sententia probatur ex illo prioris ad Timoth. 5. Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: sed dignior præest lóge melius digno simpliciter. Ergo ille est eligẽdus, hoc prætermisso, nó veroècontra: vnde colligitur quòd ecclesia habet maius ius ad digniorem.

7 Præterea, & tertio, qui facit cótra conscientiã, ædificat ad gehennã: sed prętermittẽs meliorẽ, & conuenientioré Ecclesiæ, videtur facere contra conscientiam, ergo peccat mortaliter ædificans ad gehennã. Deniq; & quartò ille, qui est propinquior ad hæreditatem possidendam debet præferri: sed Christo, cuius patrimonium possident clerici, & prælati, est propinquior qui est melior, ergo ad prælationes & officia ecclesiastica semper sunt meliores eligendi.

8 Sed & nostri scriptores in d. c. constitutis, allegãt p eadẽ sẽtẽtia tex. in. c. si quis iusto. §. porrò, de electio. in 6. vbi disponitur, q̃ si quis habeat duas voces, vnã nomine proprio, alteram alieno, nó potest vnum suo nomine, & alterũ alieno eligere. Cuius ratio est secundùm glossam ibi verbo nihil agit, & communiter scribentes, quòd cum in foro conscientiæ meliorem eligere quis astrictus sit, hæ duę voces sunt inseparabiles, cum nó nisi vnus cæteris melior esse valeat.

9 Hæc tamen ratio communis non omnino satisfacit, quoniam deficit, vbi merita duorũ, vel trium esset adeò ęqualia, vt discerni nó posset ab electoribus, quis melior aut idoneor sit, tunc enim iuxta præd. rationem à cessatione illius videtur securè posse eligi ab eo qui duas voces habet, vnum nomine proprio, & alterũ alieno, & tamen esset contra decisionẽ d. §. porrò, ideò ratio illa cómunis, tãquã defectuosa, falsa est atq; erronea cẽsẽda, secund. D. Molina vbi supra, nu. 52. qui nu. 53. aliam veriorem ex Archid. assignat, quæ ad nostrum propositum non spectat, ideò eam non refero.

10 Vlterius pro eadem sententia est optimus tex. in c. vt nostrum, vt Ecclesiastica beneficia, ibi: Quia non ex affectu carnali, sed discreto iudicio debuisti Ecclesiasticum officium & beneficium in persona magis idonea dispensare. sed & alijs plurimis testimonijs certissimis atq; fortissimis fundamentis eandem conclusionem probauit Soto vbi supra, lib. 3. de iusti. & iur. q. 6. art. 2. & Didac. Perez, & Petrus à Nauar. vbi supra d. lib. 2. de rest. cap. 2. nu. 121. cum pluribus sequentibus, apud quos sunt videnda.

11 Tandem nostra communis sentẽtia hodie à sancto Concil. Tridẽ. approbata est in electione Ecclesiarum parrochialum sessio. 25. in decreto de reformatione. c. 18. ibi: Peracto deinde examine renũtiẽtur quotquot ab his idonei iudicati fuerint, ætate, moribus, doctrina, prudentia, & alijs rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis, ex hilq; Episcopus eligat quem cæteris magis idoneum iudicauerit, atque illi, & nó alteri collatio Ecclesiæ ab eo fiat, ad quem spectauerit eam conferrẽ. Idem decreuit Pius V. Summus Ecclesiæ pastor in sua bulla, anni. 1566. 15. Calend. April. super collation. parrochial. Eccles. lata. Et quanuis tex. Concilij præcitatus loquitur etiam in vacatione Ecclesię parrochialis per resignationem, intelligendus est de resignatione simplici, non autem in cõditionali, quæ fit in fauorem, vt fuit resolutum per sacram cõgregation. in tribus causis, vt refert nouissimè Flamin. Paris. de resign. benef. libr. 1. 7. quæstion. numer. 7. & 8.

12 Dubium tamen in proposito se nobis offert, an cum Concil. Triden. in præcitato decreto in prouisione Ecclesiarũ parrochialium tantum loquatur, insuper & similiter bulla Pij V. an idem sit dicendum in prouisione cæterorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

beneficiorum ecclesiasticorum, præter curata, & Episcopatus, nempe in canonicatibus, personatibus, & dignitatibus, cæterisque præbendis, & dimidijs præbendis Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum, & in præstimonijs, & alijs simplicibus beneficijs, necne? & primo videtur dicendum in omnibus pręd. beneficijs, & officijs ecclesiasticis, quia in eis omnibus ibidem idem non disponitur, & quia tantum agunt Concil. Tridenti. & bulla Pij V. de prouisione parrochialium Ecclesiarum, non verò cęterorum beneficiorum ecclesiasticorum, in quorum prouisione illa forma concursus seruanda non est, sed per prælatú vel eum ad quem prouisio spectat absq; concursu & edictis facienda iustè aliàs est, sicut nec Cócilium aut bulla loquiturde prouisione Episcopatuum. & tamen certum est eos adhuc dignioribus esse prouidendos: igitur & regulariter cætera beneficia ecclesiastica, etiam non curata, prout credendum est Concilium Tridentinum, & bullam Pij V. disposituram, si de eis loquerentur, prout Innocent. III. loquens in Cancellaria Ecclesiastica, & sic in beneficio non curato, decidit atque disponit in d. c. 1. vt Ecclesiastica beneficia, &c. & DD. præcitati, indistinctè loquuntur in omnibus beneficijs Ecclesiasticis, decidentes ea esse dignioribus conferenda, quod iura antiqua & patres docuisse videntur: igitur in omnibus beneficijs Ecclesiasticis idem seruandum erit per prædicta: quod enim non mutatur, quare stare prohibeatur? vt in. l. pręcipimus. C. de appell. & in. l. facimus. C. de testament. cum similibus. Nihilominus tamen pro contraria parte facit, nam dum Concilium Tridentin. in diuersis capit. sola Episcopalia beneficia, & curata dignioribus esse conferenda decreuerit, videtur concessisse cætera beneficia ad arbitrium prælati distribui posse, præsertim, quia cum decanonicatibus loquitur sessione. 24. in decreto de reformatione. capit. 12. hortatur vt in prouincijs vbi id commode fieri potest, dignitates omnes, & saltem dimidia pars canonicatuum in Cathedralibus Ecclesijs, & Collegiatis insignibus conferatur tantum magistris, vel doctoribus, aut etiam Licentiatis in Theologia, vel Iure Canonico: ergo necessario conferri non debent graduatis, & sic dignioribus, sed arbitrio superioris legitimi, quibus prouidendi sint, videtur relictum: at verò antiqua iura non ita plana sunt in beneficijs simplicibus, sicut in curatis, quæ si essent, vt est textus in d. capit. vnic. vt Ecclesiastica beneficia, vt vidimus, adhuc oppositum videtur introductum, & ipsemet Summus Pontifex præd. beneficia simplicia, nempe, canonicatus cæteraque præbendas atque præstimonia, & alia beneficia simplicia dignis prouidet, absque concursu, beneficia verò curata per pręuium examen & concursum coram ordinarijs faciendum, & electione facta de digniori ab examinatoribus synodalibus vniuscuiusque diœcesis, vt quotidie videmus: ex hoc igitur videtur abrogata constitutio dicti capit. vnic. in verbis supra relatis: præterea huiusmodi beneficia simplicia non videntur ex natura rei esse bona communia, & decertantibus debita, & ita nullam committi iniustitiam per acceptionem personarum, si dignioribus non conferantur, sed tota res commissa videtur Papæ, & Prælatis Ecclesiæ, vt ipsi arbitrio suo prouideant bonos, dignos, & exemplares ministros, qui etsi non sint meliores, non tamen ocioſi, & cum scandalo viuant: quòd si aliud diceremus, omnes ferè prælati essent in statu damnationis, prouidentes pręd. beneficia simplicia dignis, pręterm̃isis dignioribus, quæ acerbissima esset profectò sententia: quare his penè fundamentis Petrus à Nauarr. d. libr. 2. de restitutione. capit. 2. numer. 147. in hoc dubio respondet, sibi primo nunc videri non esse peccatum ista beneficia dignioribus denegare, modò tamen dignis conferantur: quod & tenet Salon vbi supra, statim post. 1. conclus. col. 1005.

Quid

Quid tenendum? Ego salua censura, & correctione sacrosanctæ matris Ecclesiæ, cui me in hoc, & in omnibus humiliter subijcio, hanc secundam partem probabilem esse arbitror ex prædictis: securius tamen existimo esse in omnibus beneficijs dignioꝛem eligere, atque eidem beneficium etiam non curatum prouidere atque conferre, si tamen aliter fiat, dummodo digno, & benemerito beneficium non curatum conferatur, ac demum illi qui sit aptus ad munus suum, & non malus, credo conferentem non peccare mortaliter, nec ad vllam restitutiõnem teneri. Non loquor modo de canonicatibus lectionis sacræ Scripturæ, Doctoralibus, nec Magistralibus, nec de illis beneficijs quæ 14
sunt de iure patronatus, & ad pręsentationem patronorum sunt prouidenda, de his namque in̄ inferioribus agemus nuncupatim.

Supereſt modò vt respondeamus ad glossas, quas supra in principio huius cap. adduximus, tenentes cum Hugon. vt licèt dignior sit semper eligendus, sufficiat tamen si eligatur idoneus, & bonus: & dico ꝙ pręterquã ꝙ illa sententia est falsa omnino, vt ex supradictis patet, & affirmat Petrus à Nauarr. vbi su- 15
pra, numer. 133. illæ glossæ non sunt verè contrariæ, prout similiter non est contraria decretalis in contrarium allegata, sed in hunc sensum accipiendæ sunt, vt collatio beneficij, electio, & muneris prælatio valida sit, nec in foro iudiciali, nec in interiori animę iudicio possit iure rescindi: non tamen ex hoc sequitur, pręficientem dignum omisso digniore, tutum esse atque immunem à peccato, quanuis electio ita valida sit, vt retractari nequeat, vt probat textus in d. capit. constitutis, vbi Abbas & cæteri hanc opinionem tenent: textus etiam in capit. quia propter, iuncto capit. cum in cunctis, de election. capit. nisi cum pridem. §. ne pro defectu, de renuntiat. atque ita profitentur diuus Thom. 2. 2. quæstion. 63. articul. 2. ad 3. & in dictis quodlibet. Siluest. & Adrian. vbi supra, Dominicus à Soto libr. 3. de iustitia, & iure quæstion. 9. articul. 1. conclusione. 8. & latissimé Cæsar Lambert. vbi supra, lib. 2. part. 1. quęstion. 10. articul. 3. numer. 1. cum sequentibus: & hęc est communis opinio, secundùm Didac. Couarruu. vbi supra, numer. 3. qui eam probat. Didacũ Perez vbi supra, column. 255. verficul. vtrum autem, & alios allegans Petrus à Nauarr. lib. 2. de restitution. capit. 2. numer. 155. cum sequentib. & hęc est magis cõmunis opinio, vt plurẽs citans, affirmat Flaminius Parisius vbi supra, numer. 40. & est communis omnium ibi doctorum sententia, secundùm Salon vbi supra, colum. 998. versi. obseruemus.

Quod procedit etiamsi ante electionem, quæ de certis facienda est, denuntietur electoribus vt digniorem eligant, & à contraria electione, si facta fuerit, ab initio appellatum fuerit, vt cum Imol. & Franco in d. capit. constitutis, existimat tenendum esse in praxi aduersus Abb. & alios, quia aliàs omnes electiones maximum discrimen, & periculum paterentur, esſetque locus millelitibus, quod non est permittendum. Procedit etiam si electores iuramentum de digniore eligendo præstiterunt, † quanuis dignum eligendo pretermisso digniore tunc temporis, sunt periuri, vt probauit Didac. Couarruu. post alios vbi supra, numer. 4. versiculo secundò probatur.

Sed cum electio de digno, omisso digniore, valida sit iuxta communem sententiam iure Canonico probatam, videtur esse impossibile peccare illum qui sic elegerit, cum Iuris Canonici authoritate id fecerit: argumento. cap. qui peccat. 23. quęst. 4. aliàs enim Ius Canonicum animabus vinculum inijceret, peccandique causam electoribus præberet: quod minimè est dicendum: quę ratio adeò vrsit Perusinum in d. capit. constitutis, vt ex ea contrariam sententiam sequutus fuerit.

Respondetur tamen huic difficultati, Iura Canoniça non disponere prin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

paliter dignum esse eligendum, sed imò potius digniorem, vt in.cap.licèt ergo.8. quæstio.1.cap.1.vt Ecclesiastica beneficia, &c. cum cæteris iuribus supra allegatis: si tamen de facto dignus eligatur omisso digniore, concedunt, statuunt ac permittunt validam esse electionem, ac proinde non esse reuocandam, vt euitentur maiora inconuenientia, vt inquit glossa in d. capit. licèt ergo, verbo, quæ præstantior, & probatur in d. capit. quia propter, de elect. & in d. capit. constitutis, vbi communiter DD. id notãt. Cùm igitur hęc non sit præcisa Iuris Canonici dispositio, sed vnius mali permissio, 19
ne totus mundus litibus inuoluatur, & vt maiora etiam mala vitentur, & ad maiorem Reipublicę tranquillitatem, consequitur vt eligens dignum prętermisso digniore, non minus à peccato liberetur, quàm qui publica lupanaria exercuerit, quę etiã à Iure Canonico, vt maiora mala vitentur, permissa sunt, vel alia peccata commiserit: quod in electione loquens resoluit Decius in d. capit. constitutis, de appellat. num. 5. & D. Couar. vbi supra, num. 3. & 4. atque D. Molin. d. c. 5. num. 55. id comprobans nu. 56. alio simili ex communi opinione, quæ habet, vt quanuis Iure Canonico permis
17 sum sit † contrahentibus se inuicem decipere intra dimidiam iusti pretij, ad lites sufferendas, vt probatur in cap. cum dilecti, & in cap. cum causa, de emptione & venditione, hoc tamen in foro cõscientię licitum non est, quia is, qui contrahentẽ secum, etiam intra dimidiam deceperit, peccat, ac non enim aliud disponens permissorius est, non verò iussorius, ideò à peccato non liberat, nisi deceptio intra dimidiam modica sit, vt tenent plurimi ab eo ibi relati: ergo idem dicendum est in specie nostra electionis: idem in prędicto terminis læsionis intra dimidiam tenet, dicens, quòd omnes communi consensu ita sentiunt cum sancto Thom. Domin. à Soto libr. 6. de iustitia, & iur. quæstion. 3. articul. 1. ad primum, versic. tertia tamẽ opinio, vbi inferius in versicul. sed alleget forsan, 20
supra d. modo respondet ad regulam d. capit. qui peccat, nempe vt illud intelligendũ sit de lege iussoria, secus de permissoria. † Ille enim qui agit quod lex iu 18
bet, non peccat: secus de illo qui agit quod lex humana impunè permittit, quia non omne illud permittit diuina, alioqui meretrices, quia lege permittuntur, non peccarent: vnde Chrysostomus vt habetur in capit. hac ratione. 33. quęstion. 1. Quod permittimus, inquit, nolentes præcipimus, quia malas hominum voluntates ad plenum prohibere non possumus.

Supradicta procedunt, nedum in electione ad prælaturas Ecclesiasticas, atq; prouisiones beneficiorum Ecclesiasticorum, sed etiam in præsentatione clericorum à patronis facienda ad beneficia sui iuris patronatus, tenentur enim huiusmodi patroni digniores semper præsentare sub præd. pœna peccati mortalis, etiamsi aliàs dignos præsentauerint omissis dignioribus, vt pleriq; ex supradictis authoribus probarunt, estque verissimum ac receptissimum, & in præd. decreto Cõcilij Trident. approbatum, ibi: Is quem patronus digniorem inter probatos ab examinatoribus iudicabit, Episcopo præsentare teneatur, vt ab eo instituatur: loquitur tamen in beneficijs curatis, quę per concursum, & prę-uio examine prouideri debent, iuxta formam Concilij: secus autem videtur dicendum in beneficijs non curatis iuris patronatus, vt sunt capellanię, & alia beneficia simplicia iuris patronat⁹, in quorum institutione & fundatione aliud expressè cautum non fuerit, vt infra latius dicemus, numer. 28. † Verùm hac in 20
specie illud obseruandum erit, Episcopum teneri instituere præsentatum à maiori parte patronorum, si dignus, & idoneus sit, etiamsi præsentatus à minori parte patronorum dignior sit: nec in hoc casu poterit Episcopus digniorem instituere, cum is verè præsentatus non sit, sed potius alter qui maiorem patronorum partem, eiusque suffragia habuerit: quod censuit glossa verb. maioribus,

ioribus in capit. 3. de iure patronat. pro intellectu illius textus, dum probat, illum esse pręficiendum Ecclesię, qui maioribus iuuatur meritis, & plurimorum eligitur & approbatur assensu: inquit enim glossa præfata sufficere quòd sit idoneus, dum tamen habeat maiorem partem, hoc enim, respectu patronorum eum pręsentantium, quoad validitatem præsentationis, & vt reuocari non possit præsentatio, sed omnino admittenda sit, & executioni mandanda in vtroque foro, quanuis præsentantes dignum omisso digniore peccent mortaliter, verum est, vt prędiximus: at verò respectu Episcopi debentis instituere, absolutissimum est, quòd securè absque vllo peccato teneatur eum instituere, eo quòd dignus sit, & præsentatus à maiori parte, non verò digniorem, quia non est præsentatus à maiori parte, vt debebat, vt doctores in d. capit. 3. de iure patrona. Bernardum ibi sequuti existimant Rochus statim citandus, & Couuarru. alios allegans vbi su-
21 pra. d. §. 7. nume. 4. † Idem erit si patronus dignum Episcopo, omisso digniore, præsentauerit, nam cum Episcopus teneatur eum instituere secundùm canonicas sanctiones, ideò nullam contra het culpam, si eum instituat secundùm Caietanum in summa verb. beneficium Ecclesiasticum, & Ioannẽ Maiorem in 4. sententiarum distinction. 15. quęstion. 8. & 9. quos sequitur idem Couarruu.
22 d. numer. 4. versiculo tertio, &c. † Idem eadem ratione in confirmante dicendum est, quia cum sibi non constet, electum confirmandum indignum esse, potest eum securè confirmare, secundùm Mercad. vbi supra, foli. 209. versicul. *del que confirma*, &c. & Salon vbi supra, column. 999. vbi quòd est communis inter Thomistas, & quod si nollet confirmare, compelleretur per superiorem, & ante eos Caietan. in summa verbo electio, in versi. secus autem de confirmatore, vbi quòd si plures sunt nominati, & liberum est confirmatori eligere inter illos in quem consentiat, tenetur inter illos meliorem ad hoc præferre, vt de electore dictum est eadem ratione: si verò fuerint plures clerici Episcopo præsentati ab vno eodemque patrono, vel æquali patronorum suffragio, tunc temporis tenetur Episcopus, etiam in foro iudiciali, nedum in interiori animæ iudicio, digniorem instituere, alioqui ab eo poterit dignior appellare, † & in apellationis instantia hu- 23
iusmodi institutio de digno facta, prętermisso digniore, reuocabitur secundùm Abba. in capit. cum autem, numer. 5. de iure patronat. & Rochum de Curt. alios allegantem de iure patronat. verb. honorificum quæstion. 15. numer. 46. Cardinal. & Imola. in Clementina plures, de iure patron. quos sequitur Gregor. Lopez in l. 5. in glossa digno, titul. 15. part. 1. per text. in capit. si factę. 63. distinctio. & Cæsar Lamber. de iure patron. libr. 2. 2. part. quæstion. 7. articul. 26. per totum & iterum in. 3. part. 2. lib. quæstion. 5. articul. 1. per totum, licet hic non agat de appellatione. Hæc tamen adiectio vltima mihi non placet, nec communi prędattenta, est tenenda: quanuis enim iuxta eiusdem iuris dispositionem Episcopus hoc casu digniorem Ecclesię præficere debeat iuxta omnium sententiam hodie probatam in d. capit. Concilij Tridentini, ibi. Cùm vero institutio ab alio quam Episcopo erit facienda, tunc Episcopus solus ex dignis eligat digniorem, quem patronus ei præsentet, ad quem institutio spectat. Qua ratione idem erit etiam dicendum, si ad Episcopum institutio pertineat, eidemque præsententur æquali voce plures, quorum vnus idoneor sit cæteris. iuxta communem sententiam, alioqui malè vtetur officio Episcopus, ac proinde peccat mortaliter: attamen si idoneum contempto digniore ad sacerdotium elegerit, vel instituerit, non ideò electio vel institutio reuocanda erit, vt prædiximus: & interminis institutionis de quibus agimus, contrarium probarunt Hostiensis, Ioannes Andreas, Antonius de Butrio, & Cardi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& Cardinal. in d. capit. cum autem, & hæc opinio contra Abbat. vbi supra, cómuniter approbatur secúdùm Decium consil. 129. numer. 2. quem refert, & sequitur Cæsar Lamber. de iure patrona. 3. part. quæstion. 5. articul. 2. ad finem sibi contrarius: sequitur etiam ac magis communem profitetur Didacus Couarruu. d. numer. 4. paulò post princip. & Didacus Perez vbi supra, colum. 255. versi. notum.

24 Hodie tamen Summus Pontifex Pius V. in præfata sua bulla, anno. 1566. lata super prouisione Ecclesiarum parrochialium, circa prouisiones earundem per concursum faciendas, & examine præuio ab examinatoribus nominatis in synodo diœcesana, iuxta formam eiusdem Concilij Tridentini, contrarium statuitur, siue beneficia parrochialia iuris patronatus sint, siue libera, vt prouisio facta de digno, prætermisso digniore, per appellationem reuocetur, & Ecclesia parrochialis magis idoneo conferatur, vt in d. bulla latius patet, sicque quoad prouisionem beneficiorum curatorum opinio prior Abbatis, & sequacium probata est, in cæteris autem beneficijs Ecclesiasticis præter curata bulla loquitur, nec corrigit ius commune: in eorum igitur prouisione, quæ non habent curã animarum, seruanda erit magis communis sententia supradicta, quia quod non mutatur, quare stare prohibebitur? vt in d. l. præcipimus. C. de appellation. & in d. l. sancimus. C. de testamentis, & quòd electio ordinarij sit mandanda exequutioni, non obstante quacunque appellatione, decreuerat prius Concilium Triden. vbi supra.

25 Dubium tamen circa prædictam bullam forsan quibusdam insurget, dum inquit, quòd appellatio à digniore facta de prouisione beneficij curati facta digno, non impediat, aut suspendat, quo minus electio per ordinarium primo loco facta interim debitæ demandetur exequutioni, & prouisus ab eadem Ecclesia, causa appellationis huiusmodi pendente non amoueatur, & si quis à sententia per iudicem appellationis lata duxerit appellandum, is tunc ad Sedem ipsam Apostolicam appellabit, an sicut prima appellatione pendente facta à digniore, electio ordinarij primo loco facta interim mandatur exequutioni, ita etiam sententia lata à iudice primo appellationis reuocatoria electionis ordinarij, qua iudex appellationis præfert digniorem, & amouet dignum iuxta formam eiusdem bullæ, exequutioni mandanda sit, non obstante appellatione electi ab ordinario, & sic ipse interim amouendus sit à possessione beneficij, necne?

Et profectò Summus Pontifex in præfata sua bulla hoc non expressit, sed videtur idem dicendum ratione æqualitatis seruandæ in iudicijs, argumento l. cum quidam. C. de fruct. & lit. expensis, & ne dignior deterioris sit conditionis, quam dignus: nihilominus tamen contrarium verius existimo, & tenendum, imò quòd electus, & prouisus ab ordinario non debeat spoliari possessione sua propter sententiam iudicis appellationis secundæ instantiæ reuocatoriam electionis ordinarij, imò in sua possessione primò electus debet esse ac permanere, tueri ac defendi, donec literis exequutorialibus aliud definitum fuerit: & hoc primò quia hic electus, & prouisus ab ordinario habet titulum, & collationem atque possessionem per appellationem asserti dignioris non amouibilem, nec reuocabilem vt ex eadem, bulla retulimus, & expressè in ea cauetur: is autem qui per sententiam iudicis appellationis, electo ab ordinario tamquam dignior præfertur, habet tantum ius quoddam, & hoc per appellationem secundam ab eadem ab electo interpositam siue legitimè interponẽdã elidibile & suspensum, vt in l. 1. §. fin. ff. ad Turpilianum, & in. l. vnic. ff. nihil nou. appellatio. penden. non autem habet titulum firmum ac perfectum, nec vllam possessionem, ergo præfertur in possessione prior electus ab ordinario, cum habeat

habeat titulum, & possessionem: argumento. l. quoties, cum materia. C. de rei vendicatione. Secundò hæc sententia deducitur ex mente præfatæ bullæ Apostolicæ, dum prouidet, vt electio ordinarij mandetur exequutioni, non obstante appellatione alterius asserentis se digniorem, sicque beneficio vacanti, dum lis agitatur, prouidet de pastore idoneo iudicio ordinarij electo, cui ordinario in hoc magis deferre voluit, & meritò Summus Pontifex, dum causa non est finita, quã iudici appellationis aliud præcipienti, à quo extiterit appellatum: quia in dubio lite pendente præsumendum est pro electione ordinarij, quod digniorem ministrum coadiutorem suum in cura animarum elegerit pensatis pensandis, sicut sibi est præceptum à sacro Concilio Tridentino: & cum posteà Summus Pontifex in sua bulla dicat, quod si quis à sententia per iudicem appellationis lata duxerit appellandum, is tunc ad sedem ipsam Apostolicam appellabit, sicque simpliciter permittat ab ea posse appellari absque adiectione, quod exequatur interim sententia iudicis appellationis, sicut expressè cauerat exequutioni demandandam esse electionem ordinarij, non obstante appelatione alterius: ergo intelligitur, ac consequenter sensit Summus Pontifex, vt appellatio, secundum prædict. fit ac censeatur esse cum suis legitimis affectibus deuolutionis, & suspensionis, cum illos non remouerit, & de iure ita sit dispositum, cum quo se conformare visus sit, ideòque ad sedem ipsam Apostolicam appellandum. Secundo decreuisse conijcitur, quia interim prouisum extat pastore idoneo, beneficio curato, electo ac prouiso ab ordinario iudicio examinatorum misso in possessionem beneficij authoritate Concilij Tridentini, & eiusdem bullæ Apostolicæ. Tertio, quoniam ad minus ordinarius prouidit idoneum ac competentem ministrum, qui oues interim pascat atque custodiat: at vero, quòd prætermiserit magis idoneum, hoc sub iudice lis est, quanuis prius iudex appellationis id iudicauerit, quandoquidem ab ipsius sententia supponimus legitimè esse appellatum: quousque igitur id ordine legitimo ac Canonico absolutum sit, hoc est per tres sententias conformes, non potest dici dignior prætermissus: & iniquum profecto esset plus credere iudici appellationis, suspensa eius sententia per appellationem, quam ordinarij electioni ac prouisioni, qui authoritate d. Concilij Tridentini, & bullæ præfatæ: eiusque forma probata suum munus rectè exequutum fuisse præsumendum sit, cùm ei plurimum interfit conuenientiorem ministrum proprijs ouibus præficere, sicque in dubio existimandum est fecisse. Accedit, & quarto odium spolij, quod iura abhorrent: sed prouisus ab ordinario, ac in possessionem beneficij missus iustè possidet, non obstante appellatione alterius, vt in Concilio, & in dict. bulla: ergo lite pendente nec innouandum est, nec ipsa possessione spoliandus, quousque lis diffinitiuè ac irreuocabiliter finiatur. Non obstant adducta supra in contrarium, quia negamus, quòd hic assertus dignior, talis sit, quousque id appareat tribus sententijs conformibus, vel saltem vna aut duabus in authoritatem rei iudicatæ transactis. Insuper negamus, esse æqualitatem seruandam inter præfatos duos, quandoquidem prior, & sic electus ab ordinario, habet titulum, & possessionem, alter verò ius quoddam tantum ad beneficium ex sententia iudicis appellationis, idque per appellationem suspensum: magna igitur est profecto inter ipsos inæqualitas: regula autem d. l. cum quidam, loquitur in priuilegio, & prærogatiua vni litigantium concesso, nempe vt eo ipso concessum videatur alteri ad hoc vt eo vti quoque possit, vt ex eadem. l. patet: at verò nos non sumus in eo casu,

Universidad de Deusto
Biblioteca

so.Prætereà. l. illa loquitur in priuilegijs concesis circa ordinationem, & exequutionem iudicij:at verò in iudicijs decisorijs, vt tenent ibi DD.præcipuè Bald.numer. 4. versicul.quæro, vbi Salicet. numero. 2. versiculo concludamus, bene distinguit in proposito.

26 Ex superioribus iam clare liquet minus rectè existimasse Cæsarem Lambertinum de iure patronatus libro. 2. quæstion. 10. articul. 3.numer. 17.Patronum non obligari nec teneri ad præsentandum digniorem, sed satis esse si dignum præsentet, vt liber sit ab omni culpa, ex textu in d. capit. monasterium. 16. quæstion. 7. vbi probatur patronum posse nominare quem voluerit,modò is malus non sit:idem nouissimè tenet Petrus à Nauarra, libr.2.de restitutione capit. 2. numer. 150. siquidem contrarium verius est, atque receptius,nempe vt licèt præsentatio patroni, quoties fit de digno omisso digniore,valida sit atque ab Episcopo admittenda,nihilominus tamen si digniorem contemnat,peccabit mortaliter, tenetur si quidem inquirere diligenter, qui sint ad sacerdotia digniores, eosque Episcopo præsentare,vt ipsis beneficia patronatus conferant, vt ex supradictis patet,& in terminis tenet Federicus de Senis consil.95. Ledesmius, & Mercad. qui supra,& plerique ex præcitatis, & doctor Couarru. Lambertinum in hoc reprehendens, ipsiusque in hoc sententiam falsam esse rectè asseuerans d. §. 7. numer. 5. versicul. 4. & doctor Molina lib.2.de Hispanor. primogeni. capit. 5. numer. 69. vnde non bene Petrus à Nauarr.vbi supra,citauit pro sua sententia contraria Soto & Couarru. vbi supra,cum ij potius teneant quod prædiximus,nec diuum Thom. 2. 2. quæstion. 85.articul.3.cum ibi de hac materia minimè loquatur,sed de alia multum diuersa: citat etiam pro suaopinione Concilium Tridentin.sessione. 24. capit.9.de reformatione,quod tamen hoc non probat,sed tantum dicit quòd liceat Episcopis præsentatos à patrono, si idonei non fuerint,repellere,cum idemConci.Trid. in loco supra citato potius contrarium probet vt vidimus,dicens,Is,quempatronus digniorem, &c.Non obstat.text.in d. capit. monasterium,nam intelligitur hoc modo, vt sufficiat præsentari à patrono dignum prætermisso digniore, ad effectum validæ nominationis, non tamen ad excusandum à peccato ipsum patronum,qui digniorem potuit nominare vt prædiximus,& eum omisit. Vel secundò respondeo d. capit. monasterium,procedere, & loqui in eo tantum, qui ex proprijs facultatibus Ecclesiam vel oratorium instituit atque fundauit, hic etenim non tenetur digniorem eligere, sed sufficit,si idoneum eligat, quod glossa ibi verb.ne malus, & communiter scribẽtes sic resoluunt,testeLudouic. Molina vbi supra, sequitur Dominic.à Soto libr. 3. de iustitia & iure quæstion.
28 6.articu.2.† Opinio tamen Cæsar.Lambert.contraria,& sequacium saluari potest in beneficijs simplicibus, prout sunt capellaniæ de iure patronatus,& alia beneficia curam animarum non habentia, in quorum institutione, & fundatione, aliud expressè cautum non sit,in his etenim etiam si iuris patronatus sint, sufficit præsentare dignũ vel idoneum omisso digniore, nec tunc peccabitur mortaliter,sicut nec peccare diximus supra in prouisione aliorum beneficiorum simplicium,præbendarum, & canonicatuum, & præstimoniorum quæ iuris patronatus non sunt, eisdem rationibus, secus verò in beneficijs curam animarum habentibus iuris patronatus, in hæc etenim dignior præsentandus erit sub reatu peccati mortalis, sicut in cæteris beneficijs curatis quæ non sunt de iure patronatus,vt supra resoluimus, cum in his nuncupatim loquatur sanctum Concilium Tridentinum præcitatum, & in eis militent rationes supra in fauorem digniorum adductę,non verò in simplicibus,& ita in specie cum Dominico à Soto limitat loquens in beneficijs curatis iuris patronatus, Petrus à Nauarr. vbi supra d. numer. 150. ibi: Quod limitat Sotus,nisi beneficium haberet curam animarum,tunc enim iniquissimum putat, vt dignior dimittatur.

29 Vlterius erit nihilominus obseruãdũ, consuetudinem immemorialem, & leges regias de beneficijs patrimonialibus loquentes, hoc est, vt beneficia vacantia in certis quibusdam Episcopatibus, ciuibus eiusdem atque originarijs, & non alijs conferantur, prout in Burgens. Calagurritanens. & Palentin. Episcopatibus contingit, vt cauetur in.l.21.titul.5. libr. 1. nouæ Collect.Regiæ, vbi forma seruanda in his electionibus præfigitur: idemque seruandum est in alijs locis,vbi eadem consuetudo fuerit quòd beneficia sint patrimonialia,vt in.l.23. eiusdem titul. esse æquissimas ac iustas, vt probat Dominicus à Soto libr.3.de iustitia & iure, quæstion. 6.articu.2.versicul.en nascitur,& tenentur electores magis idoneum ex illis eligere,secundùm Mercad.*de tratos, y contratos*,libr.6.capit. 17. foli.205. column. 1. in versicul. *si manda*, & quòd sint iustæ dict. ll. probat etiam Ledesmius in 23
2.4. quęstion. 18. articul. 2. versicul. 5.
30 & versicul. prætereà ille,foli. 256.† vbi quod cõferens alteri beneficium quàm tali ciui, tenetur ad restitutionem præd.ciuibus, & vni,si solus esset vnus ciuis:sequitur etiam Petrus à Nauarr. d.libr. 2. de restitutione capit.2.numer. 165. vbi quid in cathedris, & collegiorum prębendis:non enim parui æstimandus est ingenitus amor, quem quis ad natiuum solum habet: præsertim quòd licèt possent nonnunquam inueniri extranei meritis præstantiores, multum est Ecclesijs conducentius, vt ambitionibus, & litibus sibi molestissimis obuietur: tum etiam quia laici,& vicini videntes naturales loci præferri, & ad beneficia admitti, filios suos ad studium mittunt, eosque multipliciter edoceri faciunt in his, quæ ad sacerdotium sunt necessaria, quia magis idoneus præfertur minus idoneo,secùndum statuta,& constitutiones illorum Episcopatuum, vt prò sustinenda consuetudine immemoriali eorum circa beneficia, quæ sint patrimoniala,considerauit Palac.Rubi.in tractatu de beneficijs vacantib.incuria.§.12.alia in fauorem eiusdem similiter adducens: & vtinam de beneficijs,saltem parrochialibus,quibus annexa est animarum cura,easdem. ll. vbique sanciret Ecclesia, quod in Concilio Tridentino summo omnium consensu consultatum fuit,secundùm Dominic.à Soto vbi supra,quod esset sanctissimum secundùm D.Couar.in practic.quęstio. capit.35.numer.5. ad finem. & capit.36. numer. 3.versicul. olim, ibi,Hoc ipsum fieri,&c.& D.Azeued.in.l.14. & 25.numer.9.& in.l.21.titul.3.libr.1.nouæ Collect. Regiæ. † Quare decisum extat in 31
d.l.21.vt nullus à SummoPontifice literas Apostolicas impetret ad pręd. beneficia patrimonialia in derogationem præd.laudabilis consuetudinis,ac impetratis vtatur,quousque in Consilio regali videantur, & licentia præstetur eis vtendi,de quo latè per Palac.Rub.& Couarr.vbi supra d.vers.olim.

Ex quibus deducitur primò, eisdem prope rationibus sanctè,& iustissimè indulsisse Summum Pontificem ad instantiam & supplicationem nostri Regis Hispanię ac capitulorum Ecclesiasticorum Ecclesiarum Cathedralium horum regnorum,eisdem, vt in vnaquaque earum primò vacatura præbenda canonicatus prouideretur Magistro in sacra Theologia, ad prędicandum Euangelium Dei, & altera Doctori vel Licentiato in vtroque vel altero iurium, ad defendendum iura,& causas Ecclesię: id quod in tota Hispania exequutioni traditum est abhinc plus centum annis, quo præd. indultum à Sede Apostolica emanauit:de quibus prębendis Magistralibus,& Doctoralibus fit mentio in Concilio Tridentino sessione 25. capit. 5.in decreto de reformatione, & Concilio prouinciali Compostellano Salmanticæ habito

Universidad de Deusto
Biblioteca

habito,actione.2.decreto.39.& vt experientia docet, maximam vtilitatem ac honorem ex eo Ecclesiæ horum regnorum consequuntur,præcipuè quando electio eorum iustè, & sic de digniore fit, prout debet:ac proinde Reges Hispanię, tãquam iustum ac sanctum indultum huiusmodi totis viribus obseruari volunt, ac omnino eidem derogari prohibent, vt cauetur in.l.25.titu.3.lib. 1.nouæ collect.Regiæ.

Quinimò & sæpissime hos canonicos Magistrales,& Doctorales, tãquam dignissimos, & meretissimos ad maiores dignitates, hoc est ad Ecclesias ipsas gubernandas, promouent, ac Summo Pontifici ad prælatos earundem præsentant:de quo prę alijs meritò laudandus venit noster maximus Monarcha, ac inuictissimus Rex Philippus. II. Hispaniarum, qui nunc prosperè ac feliciter regnat, & vtinam regnet plurimis annis, is, inquam, pro sua in omnibus summa religione, cum sibi semper curæ sit digniores Ecclesiæ præficere, plures ex canonicis in prędictis prębendis Magistralibus,& Doctoralibus ad id munus exequendum euehit: & adeò iusta est lex Pontificia, siue indultum Apostolicum supradictum,vt electores qui prębendam Magistralem,aut Doctoralé alijs quàm in sacra Theologia Magistris, vel Doctoribus,siue Licentiatis in vtroque vel altero iurium respectiuè cõtulerint, teneantur illis ad restitutionem, vt probat Ledesmius vbi supra,fol.253.colu.3. versi.3.& versi.4.& fol.156.versi. prętereà, vbi quòd sunt iustę similes leges, & fol.254.versi. 7.idem concludit in obtinente huiusmodi præbendam dandam Doctori Theologo, qui per mendaciũ affirmans se esse talem,cum verè non sit, eam consequutus est,nam hic quoq, tenebitur Doctori Theologo resignare,& restituere præbẽdam:adde tu,cum fructibus perceptis,& percipiẽdis,cũ sit malæ fidei possessor, & idem in obtinẽte præbendam Doctori iurisperito dandam, per mendacium, vt in Theologo debita dictum est. 35 37

Secundò deducitur,iustas itidem esse leges huius regni,quę prohibẽt exteris cõferri beneficia, & pensiones Ecclesiasticas super eisdem beneficijs horũ regnorum,sed tantùm regnicolis ac eorũ originarijs,& naturalitates alijs concessæ reuocantur, vt in.l.14.& sequen.tit.3.lib. 1.nouę Collect.Reg.vbi nouissimè conciuis noster Azeuedo plures rationes cõgerit pro iustitia earundem legum.

Tertiò infertur,iustè defendi posse,ac literis exequutorijs regalis Cõcilijobseruari iussum esse statutum fundamẽtale authoritate sedis Apostolicæ roboratũ Ecclesiæ Cathedralis Placentinæ,quo cauetur,vt seruitores chori oriundi ex ciuitate vel diœcesi assumantur, & promoueãtur ad prębendas,& dignitates pro tẽpore vacãtes eiusdem Ecclesiæ, vt in terminis quoq; probauit incola eiusdem ciuitatis,in d.l.14.nu.11.Itaq; in terminis d. statuti non sufficit, q̃ sit de seruitoribus chori q̃mouẽdus,nisi sit naturalis,& idoneus, neq; q̃ sit idoneus de ciuitate vel diœcesi,nisi sit de seruitoribus chori idoneis ibi existentibus,nec quòd sit naturalis,&de seruitorib⁹ chori,nisi sit idone⁹. Itaq; seruitor chori naturalis non idoneus,ea qualitate quæ requiritur à Concil.Trid.& synodali Cõpostellano, hoc est,gradus,nõ prętertur alij seruitori eiusdẽ chori qualificato,vt præfertur,nõ naturali,imò hic illi pręponẽdus erit,vt accepi in Rota cõclusum in vna Archidiaconatus de Medellin,pro Licẽtiato Parra,Canonico Doctorali eiusdẽ Ecclesię non naturali,contra alios Canonicos d. Ecclesię,oriundos ex eadem ciuitate,nõ tamẽ graduatos,me in partibus patrono existente pro d.Licentiato Parra. 36

Quartò hinc est,iure defendi posse, validam esse conditionem fundatoris beneficij vel capellanię iuris patronatus,tempore eius creationis appositã,qua caueatur,ordinetur ac stabiliatur, vt patroni semper nominent ac præsentent clericum ex suo genere ac parentela ad prędictum beneficium seu capellaniam:quod etiam comprobatur ex his quæ latiùs nos adduximus consi.1.nu.1.& consi.2. nu.3. vbi citauimus

citauimus ad hoc Concil. Trid. sess.25. in decreto de reformatione. c. 5. incip. Ratio postulat,vbi oẽs qualitates in fũdatione appositę iubentur ad vnguem obseruari, adeò vt aliter facta prouisio, nulla ac subrepticia sit, & in terminis post nos idem probauit conciuis noster in d.l.14.nu.13. vbi etiam allegat Cæsar. Lãbert. quem & alios nos vbi supra citauimus: sed & eandem sentẽtiam sensit prius Ioan.Maior vbi sup.in 4.dist.15.d. q. 9.asseuerans,Ecclesia ab aliquo constructa, doteq; congrua eius ministris constituta, ea lege & conditione, vt ad Ecclesiæ ministerium electio, nominatio, & præsentatio fiat ex certo genere,vel instituẽtis familia;semper digniorem præsentandum fore Episcopo, vt eum instituat,& clausulam à primo institutore additam tunc obseruandam esse, cum plures sint dignitate æquales, quo quidem casu locus erit gratiæ & liberæ nominationi.Bene igitur sentit ac præsupponit Maior his verbis, præsentandum debere esse ex illo genere & familia à fundatore præceptis:dum tamen exprimit, esse digniorem ex illo genere præsentandum, eius sententia vera est,ac proinde patronus inspecta materia subiecta sub pœna peccati mortalis tenebitur digniorem ex illis Episcopo pręsentare, vt probant Federicus de Senis d.consi.55.& Mercad.vbi supr. nec non & Salon in loco infra numero 40.citãdo. Quòd si Maior voluit digniorem esse nominandum, etiamsi non sit ex illis, quos fundator Ecclesiæ nominari & præfici mandauit, eius opinio admittenda non est, vt in specie probauit Dominic. à Soto,quem refert ac sequitur D.Couarru. vbi supra, dict. §. 7. numer.5.vers.quinto;potuit enim, qui Ecclesiam instituit, iustè legem hanc institutioni addere, idcircò seruanda erit,modò satis dignus possit ex eo personarũ genere Ecclesię præfici, † secũdùm Couarr. vbi sup.Præd. tamen sententiam Maioris,dum habet,in hac specie digniorem ex genere & familia à fundatore explicitis præsentãdum esse, veram esse insuper intelligo,ex illis, qui in qualitatibus à testatore requisitis, nẽpè in gradu cõsanguinitatis, & ordine,& cęteris sunt pares, tunc enim meritò vt dignior præsentandus sit, sub pœna peccati mortalis, quamuis præsentatio de digno, omisso digniore,sit in vtroque foro valida & seruanda, vt prædiximus, præterquàm in beneficijs curatis,in quibus à digniore cõtempto potest appellari iuxta latius supra dicta: attamen si dignior sit remotior, cũ fundator proximiorem præferendum esse decreuerit, vel etiã sacris non initiatus, cum presbyteros, vel saltem in sacris constitutos præferri voluerit, aut prætereà alijs qualitatibus requisitis ab eodem fundatore defecerit, quãuis sit cõsanguineus eiusdem, dignus autem reperiatur ex eodem genere & familia propinquior & ordinatus, vel cum alijs qualitatibus requisitis, tunc eadem ratione existimo hunc esse prælentandum ac præferendum, non verò digniorem, iuxta voluntatem fundatoris omnino seruandam, vt prædiximus, cum ea in specie perinde iudicandũ esse videatur, ac si dignior nõ esset de præd. genere & familia, quandoquidem paria sunt esse cæteris qualitatibus requisitis deficientibus,& nõesse, cum in idoneo eædem reperiantur,& in terminis in legato relicto cõsanguineis pauperibus, quòd præferatur propinquior pauper remotiori, pauperiori tamen aut maioris ætatis, tenet Corduba in sua summa *de casos de conscientia*, quæstione 72. in princip. allegans Cæsar Lambert. vbi limitat in casu particulari, de quo ibi per eum. 38

Cęterum nihilominus conditio illa fundatorum, qua facultatem & potestatem concedunt Episcopis, & patronis successoribus,vt cõferant cui digno voluerint Sacerdotia vel præbendas ab illis institutas ac dotatas, relicto digniore,vel esto quòd sit dignior, non sint astricti ad eligendũ eum in cõscientia, nõ est valida nec sufficiens, cum sit contra legem diuinam & humanam, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

contra rationem iustitiæ distributiuæ, quę habet, vt beneficia Ecclesiastica prouidenda sint dignioribus, & licèt fundatores possent nó instituere, iam quòd instituunt, id debent facere conformiter ad leges, vt in.l.nemo potest.ff.de legat. 1.& in terminis ita cum Ioann. Maior. vbi supra, in 4.distinctione 24. quæst. 3. tenet Ledesmius in.2.4.quæst.18.artic. 2.fol.156.in versiculo sed quia diximus, &c. quod probo: contrariam tamen omnino sententiam fundat & latè probat Salon vbi supra, in cap. seq. an ad beneficia sit eligendus dignior, colum. 1010. cum sequentibus, estque probabilis, ac proinde excusabit in conscientia. Ex supra dictis insurgit dubitatio, duæ vacant Ecclesiæ, vel beneficia, quorum vnum vberius est altero: pinguius verò nullam habet animarum curam, alterum autem, quod fructibus est sterile, eandem habet annexam, vel plures habet sub se parœcios, plusquam doctrina indigentes: verbi gratia: Ecclesia Toletana & Granatensi simul vacantibus, illa locupletissima est, hæc autem pauperior, habet tamen multos ex Mahometis neophitos: itidem & sunt duo Sacerdotes, dignus, & dignior, quomodo sunt hę duæ Ecclesię, vel præbendæ, siue beneficia prouidéda? Et in hoc Ledesm. vbi supra, asserit probabilius esse quod digniori detur pinguius beneficium, ex illo Pauli priori ad Thimot.5. Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: ergo maior honor dándus est digniori. Nec obstat, quod secúdùm hoc malè prouidetur Ecclesiæ, fieretque iniuria, si vbi magis indiget, vt est in cura animarum, præficitur minus dignus, & vbi minus indiget, præficitur dignior, nam negatur antecedens, quia ille dignior qui præficitur beneficio simplici, vel minus indigenti, est etiam minister Ecclesiæ vniuersalis, eique administrat, ad quod habenda est ratio, & ideò magis præmiandus, quia laborat in vniuersali Ecclesia, verbo & doctrina, & vitæ sanctimonia. Dominic. auté à Sot. lib.3. de iustitia & iure.q. 6.artic.2.vers. hinc exurgit, in hac eadem specie respondet contrarium, nempè semper habendam rationem publicę necessitatis, ad quam nos Christiana charitas astringit, ideoque animarum curam digniori esse commendandam, ibiq; respodet authoritati diui Pauli superius in contrarium adductæ. Quid tenendum?

Ego profectò huic opinioni Dñi. à Sot. potius accedo, quàm contrariæ Ledesmij, tum ex eo ꝙ publica vtilitas præferéda sit priuatę, vt sunt iura vulgata, tum etiam, quia, vt ipsemet Ledesm. supra non semel probauit, prouentus Ecclesiarum sunt Ecclesiarum, & non ministrorum digniorum, licét sint ad illũ finẽ conducẽdi: id qđ etiam prius resoluerat idem Sot. vbi sup.d.artic. 2.& latè Nauar. in manuali Latino c.17.nu.72.& 73. ergo dato hoc concursu, potius prouidendum est Ecclesię egentiori, & sic curatę, & magis curatę de digniori ministro, quàm huic pinguiori non ita digniore indigenti. Ex hac igitur maxima Ledesmij, quæ vera quidem est, conuincitur, veram minimè esse eiusdem authoris præfatam sententiam, quam in præsenti dubio pronuntiauimus, quasi hæc duo inter se repugnantiam quandam habere videantur: nec respósio Ledesmij ad difficultaté cótra suam sententiam obiectam, mihi satisfacit, nec concludens est, quoniam etsi dignior, qui iuxta suam opin. præfici debet beneficio seu Ecclesię pinguiori, minus in indigenti dicatur ac censeatur per hoc inseruire Ecclesię vniuersali, hoc tamen verum est: non quidem præcipuè de per se, sed per quandam consequentiam, quatenus hæc Ecclesia particularis est membrum Ecclesię vniuersalis, & sic quod principaliter sit attendendum est, & ita meritò hãc nostram sententiam post hæc scripta, probauit indubiè Salon vbi supra, in d.3. cótrouers. col.1003.in princip.

42 Superiora omnia de digniore eligendo ad Ecclesias & beneficia Ecclesiastica, procedunt etiá eisdem rationibus in electione & prouisione munerũ publico-

publicorum secularium atque Reipublicæ magistratuum, officiorumq; gubernationis, & administrationis iustitię, ex quibus totius Regni regimen, Ecclesiasticiq; ac secularis status moderatio plerumq; pendet: & probatur prætereà ex tex. in auth. vt iudic. sine quoquá suffragio. §. eos autem, colla. 2. ibi, Honestiorum quosdam administrationem dirigere: & iterum ibi, Testimonisi habés quidẽ quia sit optimus: tex. in auth: de defensor. ciuit. in princ. vers. interim. ibi, Sed inuicem vniuersi nobiliores, vbi glos. verb. nobiliores, inquit, notabiliores esse eligendos, quam ibidẽ scribentes sequũtur. l. ad subcũda. C. de decurion. lib.10. ibi, Dignissimi meritis & facultatibus, Thomas Grammaticus cós. 6. nume. 11. l. 1. tit. 4. libr. 2. nouæ collectio. regiæ. per totam: siue etenim hæc publica munera conferantur, vt onera Reipublicæ, quæ priuati ad eius ministerium subire tenentur, vel vt bona & honores ipsius communitatis, vtroq; casu peccatur digno cõferendo omisso digniore: priori quidem, quia conferens non seruat illam iustitiæ, & rectitudinis rationem in regimine communitatis, qua vti debet erga ipsam rempublicam, cum teneatur dignioré muneribus publicis præficere, vt in d.c. licét ergo, & in c. vnico, vt Ecclesiast. benef. & in.c. vilissimus. 1. quæstio 1. posteriori autem casu peccat Princeps communitatis aduersus iustitiam distributiuam, iuxta quam tenetur Reipublicæ honores & bona subditis distribuere, secundùm cuiusque dignitatem, vt dignior digno, melior bono in his assequendis præferatur, vt ex Aristotel. libr. 5. ethico. cap. 3. probauit in nostris terminis D. Couarru. vbi supra, per totum illum. §. 7. & præcipuè numer. 3. & ante eum idem tenuit D. à Soto. libro 4. de iustitia & iure, quæstione 6. articulo 3. pagina. 338. colum. 1. ad finem, in vers. idem affirmatiuè, & D. Molin. de Hispan. primogen. libr. 2. cap. 5. numer. 66. & Didacus Perez vbi supra, colum. 257. versiculo hinc infertur, vbi ꝙ si aliter fiat, non est restitutio facienda prætermissis: sequitur etiam Mercad. vbi supra, fol. 209. ibi: *Y porque casi*, vbi optimè declarat Principem teneri prouidere optimos ac rectos iudices, aliàs peccare, ac ad restitutionẽ damni illati teneri, si sciens defectum, vel inhabilitatem iudicis, eum præfecit officio, vel si non adhibuit debitam diligentiam, ac informationem ad id necessariam non fecit vt sciret, aliàs secus, ibique sigillatim enumerat conditiones & partes, quibus bonus iudex constare debet: eamdẽ sententiã latè probat nouissimè Salon de iustitia & iure, fol. 63. articulo 2. controuers. 9. & ita est tenendum, tametsi Caietan. in summa verb. electio. versiculo electio secularis, atque Armilla aurea verb. electio, numero 5. teneant in secularibus officijs sufficere dignum eligere, etsi dignior prætermittatur, eorum tñ opinio in hoc non videtur vera, nec tuta ex supra dictis, & in specie id testatur D. Molin. d.nu.66.in princip.

43 Circa supra dicta omnia obseruandũ erit, dignũ & idoneum, cui beneficiũ Ecclesiasticum, vel munus publicum collatum fuerit, prætermisso digniori, in animæ iudicio tutum esse ac posse iustissimè id possidere, tametsi qui eum illi præfecerit, peccauerit mortaliter omittendo digniorem, vt resoluunt scribentes in 4. distinctione 15. præcipuè Scotus & Ricard. & Ioann. Maior. ibi, quæstione 8. & 9. diuus Thom. & Caiet. 2.2. quæstione 185. articulo 3. D. Couarru. in regul. peccatum. 2. parte. §. 7. num. 4. in vers. ex his autem, & ante eum Dominic. à Soto lib. 3. de iustitia & iure, quæstione 6. arti. 2. versicu. contra hæc tamen, & Didac. Perez vbi supra, colum. 255. versiculo dignus autem: dicunt enim diuus Thom. & cæteri, quòd ex parte eius qui assumitur, non requiritur, quod reputet se alijs meliorem (hoc enim esset superbum, & præsumptuosum) sed sufficit quod nihil in se inueniat, per quod illicitum ei reddatur assumere prælationis officium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

44 Eligens autem indignum ad Eccle-
siam, præbendam, dignitatem, vel aliud
Ecclesiasticum beneficium, vel publi-
cum officium, omisso digno, tenetur ad
restitutionẽ, non quidem digno prætermisso, cum nullum ius considerabile ad beneficium illud, seu munus publicum prætendere posset, sed Ecclesię vel Reipublicæ, cui ex electione indigni ipsum damnum veré & propriè illatum est. Prouisor enim tenetur per iustitiam commutatiuam dignum Ecclesiæ, vel Reipublicæ ministrum prouidere. contrarium igitur prouidens, hoc est indignum, tenetur Ecclesiæ vel Reipublicæ restituere quod prædiximus. Secundò, quia vt non semel diximus, redditus Ecclesiastici, atque officia publica sunt quidem principaliter instituta in vtilitatem, & securitatem ipsarum Ecclesiarũ & Reipublicæ respectiuè, atque sunt ipsarum, non verò solùm stipendia ministrorum, quamuis in eum finem, vt digniores ministri eligantur constituta sint: damnum igitur obueniens ex electione mali ministri, ac indigni, ipsis Ecclesijs ac Reipublicæ contingit, non verò ministris dignis omissis, qui magis dicuntur certare de lucro omisso, quàm de damno emergenti: at verò Ecclesiæ & Reipublicæ, quibus indignis ministris prouisum extat, propriè agũt de damno sibi contingente euitando in restitutione hac obtinenda, igitur ipsis restitutio facienda erit, non verò dignis omissis, qui nullum ius considerabile prætendere possunt: quod si ad huc aliquod possent ratione impedimenti consequutionis beneficij, vel officij sibi facti, ab electore vel prouisore, adhuc Ecclesiæ, vel Reipublicæ, cui damnum præcipuè illatum est, est fortius, maius ac considerabilius, quare id prę ferendum, quia duobus insolidum idem damnum restituere non tenetur. Tertiò, hæc sententia optimo simili confirmari potest, nam si pater famil. œconomum suum ad conducẽdum operarios mitteret, ille autem illos studio conduceret, qui nó essent ad operas idonei, omissis idoneis, restituere profectò damnum teneretur, non illis idoneis, quos omisit, sed domino, cui damnum dedit: ergo ita Episcopus vel alius prouisor conferens Ecclesiam, beneficiũ vel officium indigno, relicto digno, ei non tenebitur ad restitutionẽ, sed Ecclesiæ vel Reipublicæ, quam læsit, id circo deberet indigno alium coadiutorem suis expensis dare, vel alia ratione prospicere, vt damnum illi in detrimẽtum animarũ datum alleuiaret. Similiter si respublica dat Regi, aut Duci pinguem pecuniam, vt conducat milites ad bellum, Dux autem cõducit ignauos, prętermissis fortibus, clarum est, Regem vel Ducem illum iniuriam facere, & ad restitutionem teneri, vt oẽs fatentur, non quidem strenuis militibus, sed Reipublicæ; ergo idem est dicendum in republica Ecclesiastica. Accedit vlteriùs. Papa constituit Episcopos Duces Ecclesiæ: Episcopi autem eligũt ministros indignos, tenebuntur quidem ad restitutionem Episcopi, non quidem dignis ministris, sed Ecclesiæ. Quartò, bona Ecclesiastica hoc est ipsius redditus, nó sunt nisi stipendium pro illis, qui conuenienter ei seruierunt: at hi ministri omissi, quantumcumque digni, non administrauerunt, nec Ecclesiæ seruierũt: ergo nihil eis debetur, sed Ecclesiæ pro ministro digno conducendo, vel pro damno sibi euidenter dato aliter satisfaciendo: & in terminis hanc sententiam in eo, qui ex crassa ignorantia, vel scienter Ecclesiam, vel beneficium, munus ve publicum indigno contulerit, tenet Adrianus in 4. in tractatu de restitutione, cap. quia iam determinatus est, versiculo secunda conclusio. Dominicus à Soto libro 4. de iustitia, & iure, quæstione 6. articulo 3. ad sextum, versiculo ex his ergo, vbi quòd huic sententiæ communis animorum conceptio applaudit, & eam latissimè probat aduersus Caietan. Palud. & Siluestrũ tenentes, digno prætermisso hac in specie faciendam esse restitutionem, Ledesmius in secundam quarti, quæst.

quæstio. 18. artic. 2. fol. 253. versi. nihilominus alia est opinio. & Mercad. libr. 6. de contract. cap. 17. fol. 208. col. 2. versic. *lo segundo*, vbi quòd omnes concordant quòd ex indigni præsentatione peccatur mortaliter, & ad restitutionem tenetur eum prę sentans omnium propé vel quasi reddituum beneficij vel officij, & tandem sequitur communem opinionẽ cõtra alios in eo, quod restitutio hoc casu fieri debeat Ecclesiæ, nó verò digno prætermisso, sequitur etiã Ioseph. Angles in suis floribus Theologicar. q. in 2. p. titulo de clerico restit. obnox. pagin. 209. colum. 1. & Petrus à Nauarra libr. 2. de restitutione, cap. 2. numer. 120. & 132. & ex nostris eandem sententiã tenent Anchar. in Cle. 1. in fine de ætate & qualitate. Felinus in cap. si quando, nu. 7. de rescript. Ioan. Lupius de Pala. Rub. in repetitione c. per vestras, notab. 3. §. 26. numer. 11. de donat. inter vir. & vxor. & eos referens D. Couarr. d. §. 7. num. 2. Nauarrus in manu. Latin. cap. 17. numer. 72. & 73. D. Molin. de Hispan. primogen. cap. 5. nume. 57. versi. ꝙ quando, &c. imò secũdùm ipsũ Petrũ à Nauarra vbi supra, numer. 154. & 155. & 164. collatio facta indigno est nulla in vtroque foro, & quod appellatione in foro exteriori priuabitur beneficio, qui probatur indignus, imò damna alia ex tali electione sequuta tenetur resarcire: & idem cum Mercad. probat in officio publico iustitię, vt in auditoribus Regijs, perquisitoribus, iudicibus, & rectoribus, &c. vt si eligatur indignus, peccet mortaliter eligens, & ad damni restitutionem teneatur, & ꝙ cõferens indigno, vel procurans, vt indignus promoueatur ad beneficiũ Ecclesiast. absque dubio peccet mortaliter, tradit cum alijs Flamin. Paris. vbi supra, d. lib. 4. de resig. ben. quæst. 11. nume. 37. Sic etiam resignans in fauorem indigni peccat, & hęc est verior & communis opinio, vt pluribus allegatis resoluit & latè eam probat, respondens contrarijs fundamentis Flamin. vbi supra, num. 54. cum seqq. Si tamen fortasis ex indigni nominatione & prælatione nullum damnũ Ecclesiæ, aut Reipublicæ posteà immineat, quippe qui varijs ex causis commodé & prouidè officium gesserit, adhuc peccabit elector mortaliter, vt in c. hi quoscumque. 1. quæstione 1. & probat latiùs D. Couar. vbi supra, nu. 2. paulò ante fin.

Superest modò hic examinare illam egregiam ac difficilem quæstionem, an eligens dignum, prætermisso digniore, teneatur ad restitutionem, & damni satisfactionem ipsi digniori faciendam, necne? Ecclesiæ namque in dubium est, ꝙ non sit facienda, cum eidem dignum præposuerit ministrum, nec aliquod damnum, saltem considerabile, eidé intulerit: sed quod digniori omisso teneatur ad restitutionem, probarunt Caiet. 2. 2. quæstione. 62. articulo 2. ad quartum, versiculo ad confirmationem, & in summa in verb. acceptio, Palud. in 4. distinctione 15. quęstione 2. articulo 2. conclusione 4. & Siluester verb. restitutio. 3. quæstione vltima, & nouissimè Petrus à Nauarr. lib. 2. de restitutione, cap. 2. numero 140. cum sequentibus: quæ opinio. 1. fundatur, quia elector vel Episcopus tenetur hoc Sacerdotium, vel officium publicum digniori dare: ergo non satisfacit, nisi id vel saltem æquiualens dederit, vt patet. Secundò comprobatur præfata opinio, ex eo quòd Episcopus tenetur ex iustitia distributiua facere quòd commune bonum, id est, dignitas Ecclesiastica aut beneficium sit proprium dignioris: ergo ad id tenetur, vel æquale, & sic ad restitutionem. Præterea qui obligatur ex bonis communitatis mihi dare centum, nec dat, cum ea dare possit, infert mihi damnum in centum, & per hoc iustitia commutatiua violatur, siquidem suppositа distributionis lege, ex qua mihi centũ debentur, qui hæc mihi cum possit, & teneatur, non dederit, iustitię cõmutatiuę refragatur, authore

Universidad de Deusto
Biblioteca

D. Thom. 2. 2. quæstione 62. articulo 1. ad 3. igitur ad restitutionem tenetur ratione violatæ iustitiæ commutatiuæ, sicut oēs fatētur. Tertiò, quia paria esse vidētur ab aliquo auferre quod suum est, vel ipsi non dare quod ei debetur. Sed qui digniori nō dat Ecclesiam, dignitatem, Sacerdotium, aut munus, & res communitatis, quæ ei debentur, negat rem debitam ei soluere: ergo tenetur ad restitutionem, ac si ab eo abstulisset quod propriū erat. † Quartò, & forcassis peremptorie quoniam, vt scribunt sanct. Thom. 2. 2. quæstione 62. articul. 2. ad quartum, & Siluest. verbo restitutio, 3. quæstion. vltima, & communiter alij Theologi, vt fatetur Ledesmius in 2. 4. quæstione 18. articulo 2. folio 253. versiculo sed contra, impediens, ne detur beneficium digniori, tenetur ei ad restitutionem: ergo ad eandem quoque tenebitur, quia potuit & tenebatur ei conferre, & non contulit, sed digno. Quintò addit Nauar. vbi supra, numero 144. aliam rationem, quæ sibi valida videtur, nempè, iustitia omnis est, dare vnicuique, quod suum est: ergo, qui quamcumque iustitiam lædit, aufert à proximo, quod suum est: sed quicumque abstulit à proximo quod suum est, in conscientia restituere tenetur: ergo non conferens digniori beneficium, eidem ad restitutionem tenetur. Quinimò quòd non solùm digniori omisso, sed etiam Ecclesiæ sit in hac specie facienda restitutio, probat latissimè Salon de iustitia & iure in 2. 2. D. Thomæ, quæstione 63. articulo 4. controuers. 3. in. 4. conclus. colum. 1115. cum seqq.

48

49 His tamen non obstantibus, contrariam sentētiam defendo, ac probo tamquam veriorem & in praxi conuenientiorem, quæ eligentibus dignum prætermisso digniore respectu restitutionis non faciendæ fauorabilis est ac potior, nempè vt quamuis hi peccent quidem mortaliter ita eligendo, cum teneantur digniori conferre, si ad id aduerterunt, vel sua negligentia, vel culpa, diligentiam conuenientem ac necessariam ad id sciendum facere omiserunt, vt est prædictum: nihilominus tamen ad nullam restitutionem faciendā teneātur digniori prætermisso. Primò, quia si restitutio in hac specie facienda esset, non alia contingeret ratione, quàm quòd digniori damnum illatum fuerit in re sibi debita: hæc tamen ratio in proposito non concurrit, quia ipsa tantùm obtinet, quando damnum alicui fit in re propria, vel sibi debita vt propria, non autem ei debita vt cōmuni: † res autē debita vt communis, non est propriè nec verè debita, præcipuè cum debeatur ad vtilitatem communitatis, vt contingit in beneficijs & publicis muneribus, ham vt inquit sanctus Thomas 2. 2. quæstione 16. articulo primo ad tertiū, alio modo debetur alicui quod est commune, alio verò quod est propriumiat verò Princeps, vel alius prouisor conferēs digno, prætermisso digniore, Ecclesiam vel publicum munus, seu Sacerdotiū, quod ei debitum erat, solùm peccat respectu dignioris aduersus iustitiam distributiuam, quia est acceptor personarum, digniori non concedens ex bonis communitatis, quod iuxta eius dignitatem ei potiùs quàm digno debitum erat, at obligatio restituendi non procedit à iustitia distributiua, sed à commutatiua, secundùm diuum Thom. 2. 2. quæstione 62. articulo 1. in corpore quæstionis: igitur in nostra specie prouisor non tenetur ad restitutionem. Ex qua deducitur optima doctrina in proposito, nempè eam esse differentiam inter iustitiam distributiuam, & iustitiam commutatiuam, † quia illa agit de distribuendis bonis communibus, alicuius nempé communitatis, inter eos, qui eiusdem sunt communitatis: hæc autem, id est iustitia commutatiua, agit de bonis priuatis vnicuique, cuius ea propria sunt, dandis, sicq; eò tendit, vt vnusquisq; habeat à priuatis

50

51

52

à priuatis & particularibus, quod suum est, vnde prior iustitia, id est distributiua, constituitur respectu communitatis ad priuatos, posterior verò, id est commutatiua, respectu priuati ad priuatum, sicut prius docuit Arist. lib. 5. ethicorum cap. 5. & post eum sanct. Thom. 2. 2. quæstion. 61. articul. 1. Florent. in. 4. parte suæ summę titul. 5. cap. 2. & 3. in quo cæteri Theologi communiter cōsentiunt, & sequitur D. Couarru. in d. regula peccatum 2. parte. §. 7. numero. 1.

Et in terminis hanc secundam partem principaliter probat & tenet Adrianus in 4. sententiarum, in tractatu de restitutione, cap. quia iam determinatum est, & Dominic. à Soto libr. 4. de iustitia & iure, quæstion. 6. articu. 3. ad textum, versicul. posterior conclusio est, &c. & lib. 10. quæstion. 2. articul. 3. ibi, Reliqua loco citato, & hanc dicit proculdubio benigniorem & fortassis veriorem, & potiorem apparere in re adeò controuersa & dubia, & in praxi conuenientiorem D. Couarru. vbi supra, numer. 8. sequitur Nauarr. in manual. cap. 17. nu. 69. Mercad. d. libr. 6. de tract. & contract. cap. 17. fol. 208. colum. 2. in vers. *tambien ay opinion, &c.* eandem sententiam latè probat Ledesmius vbi supr. fol. 252. in fine, vers. 2. conclusio, vbi fol. sequēti latè eādē defēdit, ac respōdet fūdamētis Caiet. in cōtrariū adductis & alijs, quæ pro sua opinione etiam adduci poterāt, sequitur etiam Ioseph. Angles in suis floribus Theologic. quæstion. 2. parte, titu. de cleric. restit. obnox. fol. 209. col. 1. eundem sequitur Anton. de Padilla in L. cum quidam, nume. 18. ff. de legat. 2. & probabilis videtur secund. D. Molinā lib. 2. de Hispan. primogen. cap. 5. nume. 57. in princip. & D. Spino in suo specul. testam. glos. 18. princip. n. 9. & 10. & Nauar. in cons. 2. n. 2. de simonia, & nouissimè Ludou. Carb. de restit. q. 30. concl. 4. & plerijq; ex supra dictis satisfaciunt, vt prædiximus, fundamentis contrariæ partis, quibus ferè ex adductis pro hac secunda respondetur. Sed quod magis vrget pro contraria, est doctrina sancti Thom. supra adducta in responsione ad tertiū, & tamen ei sufficienter satisfieri videtur, dicendo quòd procedit & loquitur, quoties præcipuè agitur de bonis communibus distribuendis in eos, qui communitati subsunt, & eius membra sunt, iuxta cuiusque dignitatem & portionem, tunc enim fortassis iam ad iustitiam commutatiuam pertinent, si detur alicui minus quàm debitum sit, id circo locus erit obligationi restituendi, vt explicat Caieta. 2. 2. d. quæst. 62. articul. 1. sed in nostra specie non agitur de bonis Ecclesiæ, vel cōmunitatis distribuēndis, saltem principaliter, sed de Sacerdotijs & Magistratibus ac muneribus Ecclesiæ, vel Reipublicæ, ad eius regimē & vtilitatem conferendis, vbi ex praua munerum collatione, præcipuè Ecclesia vel Respublica læditur, eique damnum infertur: quod non contingit vbi digno magistratus, vel beneficium confertur, atque ideò nulla obligatio restitutionis in hac specie dari potest. Sed quod magis me diu anxium habuit hac in re, est quartum fundamentum contrariæ partis, nempè alia doctrina eiusdem sancti Thomæ & communis, quæ habet, quòd impediens ne detur beneficium, vel officium digniori, tenetur ad restitutionem illi faciendam: ergo & prouisor: cui respondet Soto, & Ledesmius vbi supra, negando consequentiam: quia etsi qui malè eligit, violet commutatiuam iustitiam aduersus Ecclesiam, nihilominus qui capax est Sacerdotij vel officij, & ad illud idoneus, habet ius peculiare petendi & procurandi, quinimò & possidendi, si ei conferatur, & ob id qui contra hoc ius illum obtinere conantem impedit, iniustitiam ei facit, & tenetur ei ad restitutionem: sed meo iudicio melius dicerent, quòd elector conferendo digno, prætermisso digniore, solùm peccare videtur contra iustitiam distributiuā, sed quia malè nō distribuit, quia digno contulit, quamuis posset,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt tenebatur melius distribuere conferendo digniori, licèt peccauerit ex hoc mortaliter, non tamen tenetur ad restitutionem; quamuis si propriè peccaret contra eandem iustitiã distributiuam malè distribuendo, hoc est cõferendo indigno, teneretur ad restitutionem, vt est prædictum: & ita sunt intelligenda quæ supra diximus, asserentes simpliciter ad restitutionem teneri, qui peccat contra iustitiam distributiuam: at verò qui impedit digniorem à cõsequutione beneficij, peccat quidem contra iustitiam cõmutatiuam quoad impeditum, ergo merito quòd ad restitutionẽ ei teneatur per supra dicta: sed de his infra latiùs agemus,

Non obstat quinta ratio Petri à Nauarra, quia ipse confundit iustitiam distributiuam cum commutatiua, intelligens, vtriusque transgressionem obligare ad restitutionẽ, qđ est cõtra doctrinam sancti Thom. & cõmunem Theologorũ, vt vidimus. Prætereà verissima est doctrina, q̃ beneficia Ecclesiastica sunt instituta principaliter in vtilitatẽ & seruitium Ecclesiarum, licèt secundariò in præmium & stipendium bene meritorũ, vt etiam prędiximus, & probat ibi Nauar. vbi supra, nu. 126. dicens num. 153. Præcipua institutio est, vt Ecclesia haberet idoneos ministros; minus tamen principaliter sunt etiam vt præmia proposita: sed eligens dignum prætermisso digniore nõ tenetur Ecclesiæ, cuius sunt redditus Ecclesiastici, & in cuius fauorem sunt principaliter à populo instituti secũdùm omnes: ergo nec digniori prætermisso: si enim alicui esset restitutio facienda, id esset Ecclesiæ. Huic non, quia ei fuit prouisum de ministro digno, ergo nec illi, cui nihil sublatum fuit: & inquit Magister Petrus de Aragon in 2.2. diui Thom. quæstio. 62. arti. 2. vers. sed dubium est, pag. 202. cum seqq. quòd præd. 2. opinio Soti, & sequacium sit probabilis, quantũ ad illa beneficia, atque officia quę sine oppositione distribuuntur, opinio verò contraria lõgè probabilior & sibi certissima de cathedris & beneficijs, quæ oppositione obtinentur.

Sed quamuis hæc rectè se habeant, considerent summopere electores in quàm manifesto se cõstituant periculo eligendo dignos, omissis dignioribus, quãdoquidẽ adhuc sub iudice lis sit, an ob id teneantur ad restitutionem: pars siquidem negatiua quæ eis fauet, non est constituta, nec adeò certa, quin bonæ mentis hominibus maximè timendum sit, ne forsan ad restitutionem teneãtur: caueant igitur ne se huic periculo exponant ac inijciant, sed omnia rectè secũdùm Deum & proprias conscientias gerant, inquirendo prout melius potuerint, quis sit dignior, eiq; prælaturas, Sacerdotia, ac munera publica incunctanter atque seuere conferant, omni alio humano respectu post posito: hæc nãq; prout tenentur, faciendo, securè se habebunt, ac apud Deum & homines merebuntur.

54 Sed quamuis eligens dignum, omisso digniore, nõ teneatur ad restitutionem iuxta supra proximè dicta, prælatus siue alius prouisor ob violatam distributiuam iustitiam, vbi alia electio occurrerit, accuratiorem rationem habebit illius dignioris prætermissi: quod maximè præstabit pro securitate conscientiæ prælati huiusmodi, siue alterius electoris, vt aduertit Soto libr. 4. de iusti. & iure quæst. 6. art. 3. vers. aut tamẽ, &c. quam opinionem, eo tacito sequitur Ledesmius vbi supra, fol. 253. colum. 1. circa finem, ibi, Verum est tamen, & Sotum citans D. Molin. vbi supra, d. n. 57. in vers. sed quamuis.

55 Supra dicta tamen sententia quæ habet, vt eligẽs dignum omisso digniore, non teneatur eidem ad restitutionem, limitanda forsan erit, nisi edictũ propositum fuerit, quo promittatur beneficij collatio illi, quem digniorem esse constiterit, prout in electione canonicatuum Magistralium, ac Doctoralium, vel etiam Cathedrarum, seu præbendarum collegij effici solet, tunc enim videtur, cum, qui digniorem neglexerit, ad

ad damni restitutionem eidem teneri: hic namque non solùm iustitia distributiua, sed etiam commutatiua violatur ob non adimpletam promissionem: quia ex huiusmodi edicti propositione quidam contractus vltro citroq; obligatorius inter digniorem & electores resultat, quem electores tenentur præcisè obseruare, prout in simili subhastatione, in qua promittitur res dabitur plus offerenti, concludit Bart. cõmuniter receptus in. l. licitatio, in princip. num. 4. ff. de public. & vectig. nam quando iustitia commutatiua violatur, absolutum est, illam violantem teneri ad restitutionem, vt prædiximus, estq; communis Theologorum sententia, vt resoluimus: & in terminis hanc limitationem probauit D. Molina vbi supra, nume. 57. in vers. hæc autem limitanda sunt, dicens perpetuò mẽti tenendum; vidit namq; viros doctissimos hoc non rectè percepisse, quod & nos iam itidẽ vidimus: nihilominus tamen vera mihi videtur, & tenenda prædicta de qua agimus, limitatio, tùm ex supra d. ratione, quæ profecto sufficiens videtur: tùm etiã, quia cõtrahentes tenentur adimplere in foro conscientiæ, licitum contractum, sicut & in contentioso, prout est ille, quòd digniori conferatur præbẽda, quinimò & iustissimus: & in obligationibus facti, succedit obligatio ad interesse, vt in. l. stipulationes non diuiduntur, vers. Celsus, cum materia. ff. de verborum obligat. ac proinde idem dicendum erit in animæ iudicio, vt contrahens non adimplens promissum, teneatur secum contrahenti ad restitutionem eius quod sua interest ob non impletam fidem promissam, & ad damni illati ob id refarcionem: si enim qui causam damni dat, damnum dedisse videtur, vt in cap. fina. de iniur. quod latè exornat Petrus Surd. conf. 12. nume. 40. & ob id eligens indignum, ad restitutionem damni illati Ecclesiæ tenetur, vt supra resoluimus; ita qui promisit digniori conferre præbẽdã, si id non adimpleat cum posset, tenebitur ad restitutionem. Prætereà hæc eadem limitatio probatur ex doct. sancti Thom. 2. 2. q. 62. articul. 1. ad 3. quam supra adduximus pro corroboratione sententiæ Caietani tenentis, eligentem dignum prætermisso digniore teneri eidem ad restitutionem. Fauetur etiam eadem pars ex traditis per Nauarr. in simili quæstion. in manual. Latin. cap. 17. nu. 69. in princip. ibi: Itaque habebat acquisitum aliquodius imperfectum, quod appellant ad rem, per iustam promissionem, &c. vbi hoc casu impedientem alterum à consequutione beneficij, ad restitutionem eidem teneri resoluit: quinimò eandem limitationem probauit generaliter in quocumque beneficio, quod per cõcursum siue examen prouidetur, state lege, vel statuto, vt digniori detur, Bartholom. à Medina in sua instruction. confess. in 7. præcepto. §. 32. fol. 167. cuius opinio sequitur Aragon vbi sup. & nouissimè Ludouic. Carb. de restitutione quæst. 30. in 4. conclus. in fine, & conclus. 12. & rursus post 13. conclus. versic. ex quibus, nec non & Salon de iusti. & iure vbi supra. Sed tamen obstare videtur, quia sequeretur inde, quòd cũ omni iure teneatur elector eligere digniorẽ, & cũ præcipuè id caueatur in Bulla Pij V. sup. citata in prouisione Ecclesiarũ parrochialiũ per concursum facienda, adeò vt omissus dignior possit à prouisione digno facta appellare, & constito de maiore idoneitate prætermissi, sit reuocanda prouisio & electio de digno facta ab ordinario, vt ibi expressè cauetur, ordinarius eligens dignum prętermisso dignore, ad restitutionem, pręter peccatum mortale ab eo ob id admissum, teneretur, cùm id non exprimatur in dict. Bulla, & summum Pontificem non lateret esse in hoc opiniones, & tamen in eo nihil disposuit, remanere igitur videtur res in dispositione iuris communis, & sic sub prædicta opinionum controuersia, in qua vt vidimus, negatiua verior videtur, & tenenda. Respondemus tamẽ, opinionẽ Bartholom. à Medina, & sequaciũ restringendam esse ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

legé edicti, quo cauetur digniori seu magis idoneo conferendum esse beneficiũ, & sic in beneficijs quæ per concursum & examen prouidentur, quo sensu sustineri poterit, quia concurrit cum sententia D. Molin. rectè sup. probata: quam etiam probauit nouissimè Petrus à Nauar. libr. 2. de restitutione cap. 2. nu. 178. & 179. dicens, quoduis beneficium, Cathedrã, Collegiaturã, Canonicatũ, & præbendã, quę confertur concursu & edicto, omnes venire volentes vocante, sine dubio bonum esse cómune venientium, & digniori ex iustitia propriè & stricte reddẽdum. Sed contra illam iam se offert difficultas, quòd taciti & expressi idem est iudicium. l. cum quidam, cum simil. ff. si certum pet. item alia iuris reg. obest, quæ habet, quòd expressio
57 eius, † quod tacitè inest, nihil operatur, vt in. l. 3. cum similibus. ff. de legatis. 1. Sed sic est quòd secund. iuris diuini, ac humani dispositionem electores tenentur Ecclesijs, & reb' publicis digniores ministros eligere, vt satis superque ostẽdimus, & nihilominus concluſimus ob omissionem dignioris, admisso digno, ad restitutionẽ eos nó teneri, ergo nec etiam si in edicto id exprimatur: quid enim, obsecro operatur hæc expressio, quandoquidẽ idẽ subintelligebatur etiã si ipsa non fieret? Adhuc tamen vera videtur & rectè procedit præcedens limitatio probata vt supra. Non obstat difficultas obiecta, quoniam regula illa, taciti & expressi, &c. procedit in his quę tacitè veniunt ex natura cõtractus, non verò extra istos terminos, secund. Ias. in. l. cum quid, numer. 5. ff. si certum pet. Secundò respõdeo, quòd licèt illud quod tacite inest, si exprimatur per modum dispositionis, non possit operari damnum & grauamen, bene tamen potest commodum & fauorem operari: ita Ias. in. l. 3. num. 44. ff. de legat. 1. Præterea regul. illa procedere potest, vbi aliter quam insit non sit expressum, & vbi expressum alio respectu quàm tacitum ad plus obligat. At verò, in specie nostra illa expressio eius, quod tacitè à iure inerat, fit per contractum vltro, citroq; obligatorium inter electores & digniorem oppositorũ vt prædiximus, sicque aliter vel alio modò exprimitur, quàm inerat: qua ratione transgressio cum iam sit iustitiæ commutatiuę, obligat ad restitutionem, quam non inducebat iustitia distributiua, quæ violabatur ex sola iuris transgressione: itaque expressio in proposito alio respectu quam inerat in tacito plus operatur.

58 Illud tamẽ pro consolatione animarum fidelium timoratæ conscientiæ, atque pro auferendis scrupulis addere libuit, nempé non esse statim peccatum timendũ ab eo, qui dignum eligit, omisso eo, qui aliquo modo dignior videbatur, quando meritorum excessus non est tantus, vt videatur ad multum referre; nec enim Deus cogit nos tam anxiè personas explorare, sed secundũ prouidentiam pro rei qualitate & conditione, vt probat Dominicus à Soto lib. 3. de iustitia & iure, quæst. 6. art. 1. 2. vers. at verò. ibi, Mox neq; &c. quod sequitur ac probat D. Molin. de Hispan. primog. lib. 2. cap. 5. numer. 74. addens hoc verum sibi videri, dummodò id bona fide, & absq; dolo factum fuerit: aduerto ego, hoc cùm rectitudine obseruandum esse, nec enim huius prętextu quisquam arbitretur, statim ob id à peccato liberum ac immunem esse, meritis oppositorũ non pensatis, prout debet, si reuera excessus notabilis in omisso sit, sed tũc demum cum prudenter ac boni viro arbitrio id fit, seruatis seruandis, licèt in altera parte omissa aliquis, minimus tñ excessus adesse videatur: non enim semper ad oculum patet excessus punctualis, nec facilè dignosci potest. Habeat igitur vnusquisque suam cõscientiam in iudicem, cui relinquendum est, an notabilis, vel minimus excessus adsit, in'vno plusquam in altero, & videat ne eum amor, aut odium aliter iudicare faciat, quam rectos & timoratos viros sentire fas est: quòd si munus ad quod persona eligitur, exigui momenti sit, nó censebitur peccatũ mortale digniorem

rem prętermittere, secũdùm Dominici à Soto vbi supra proximè eum citauimus d. versat verò.

Vno tñ casu licet absq; peccato eligere dignũ, omisso dignissimo, nẽpe cum hic dignissimus eligi non potest; sunt enim tres in quos suffragia ferri debent, dignissimus, medius, & infimus, si ego eligerem dignissimum, nec ipse, nec medius eligetur, sed infimus, me autem accedente ad medium, ipse vincet, tunc enim eidem consentire possum, licet, ac decet, ne infimus eligatur, etiam si iure iurando me astrinxerim eligere digniorem: intelligitur enim huiusmodi iuramentum inter posibiles: & in electione opus vanum, non est opus charitatis: omnesque ideò leges ad mores prudentiæ iudicio sunt applicandæ: cessante autem hoc, vel simili casu, semper eligendus est dignior, & nunquam indignus, etiamsi constiterit illum à reliquis omnibus optari, quoniam talis non nisi per nequitiam obtruditur, cui nullo colore fauendum est, neq; assentiendum, vt omnia hęc probat ac sequitur Dominic. à Soto d. libr. 3. de iustitia & iure, quæst. 6. art. 2. in 9. conclusione, in vers. sequitur post hęc, vbi exemplificat in electionibus Religiosorum, & Canonicorum de prælato faciendis, vel Ecclesiarum de publico cathedrę prælectore, sequitur Petrus à Nauarra lib. 2. de restitutione cap. 2. num. 159. & est commun. Theologorum sententia, secund. Salon de iustitia, & iure in 2. 2. sancti Thom. q. 63. art. 2. controuers. 4. col. 1022. & in col. sequent. refert alium casum, nẽpè in electione prælati, vel gubernatoris, à pluribus facienda inter duos oppositores, vnum dignum, & alterum digniorem, nam si videam plures electores inclinare in dignum prætermisso digniore, nullum peccatum est in isto casu eligere dignum: secus si electio fiat de aliqua cathedra, vel Canonicatu, vt ibi bene probat. Sed quia sępissime meminimus de digno, digniore & indigno, vt dignior digno præferendus sit in electione & prouisione, tam Ecclesiarum, quàm præbendarum, aut Sacerdotiorum & munerum Reipublicæ, & indignus nullo modò prouideatur, necessarium, & opportunum duximus hic videre quis dicatur & sit dignus,
61 dignior, & indignus. † Qua in re obseruandum erit, quòd idoneus siue dignus in proposito dicitur, & est ille, qui habet qualitates ad beneficium vacans necessarias, videlicet, ętatem legitimam, literarum scientiam, morum honestatem, & ordinẽ necessarium: text. in cap. cum in cunctis, in princ. & in. §. inferiora, de electione, in cap. cum te, & in cap. præterea, de ętate & qualitate, c. si pro clericis pauperibus, de prębend. lib. 6. concil. Triden. sessione 7. cap. 1. & sessione 22. cap. 2. & 4. docet Lambert. de iure patronat. 1. part. lib. 2. artic. 1. q. 10. princip. Selua in tractatu de benef. in. 3. p. q. 5. numer. 1. volum. 15. tract. diuers. Doct. nos quoque cons. 2. numer. 22. vbi hæc adduximus, & tenet Ledesmius in 2. 4. q. 18. articul. 2. vers. tertio est considerandum, & Mercad. d. libr. 6. de *tratos y contrat.* cap. 18. fol. 205. & seqq. vbi refert qualitates requisitas in Episcopo eligendo, & ad Sacerdotia curata, item & prębendas & cętera beneficia simplicia, & Dñic. à Soto lib. 10. de iustitia & iure q. 2. art. 3. vers. quæ autem, & requisita in Episcopo, præter charitatem, ad tria
62 quæ sanct. Thom. refert, reducit, † quæ sunt instituere plebẽ fide & moribus, & ab hæreticorum, aliorumq; periculis, qui mores peruertũt, defendere, ac demũ pacificè gubernare, nam scopus gubernationis est, pax mentium & corporum: hac enim ratione Dei filij suum retinẽt nomẽ: Beati enim, inquit, pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Sed & supra d. conclusionem ad literam probauit in prouisione Ecclesiarum parrochialium per concursum facienda, idem Concil. Trid. sessione 24. in decreto de reformatione cap. 18. illis verbis: Peracto deinde examine, renuntientur quicumque ab his idonei iudicati fuerint,

ætate,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ætate,moribus, & doctrina, prudentia, & alijs rebus ad vacantem Ecclesiá gubernandam opportunis.

63 Dignior autem, siue idoneor, est ille, qui cæteris aptior, & magis vtilis est ad beneficium, cui præficitur, vt probatur in d.sessione 24. cap. 18. sacri Concilij Trident. ibi, Ex hisq; Episcopus eligat, quem cæteris magis idoneum iudicauerit, docet D. Thom. 2. 2. quæst. 63. art. 2. Dominic. à Soto libr. 3. de iustit. & iure, quæst. 6 art. 2. D. Couarru. in reg. peccatum 2. parte, §. 7. num. 4. versi. dignior verò, Ledesmius vbi supra, ibi, secundo est magnopere, fol. 251. vbi resoluit, omnia hæc esse æstimanda arbitrio prudentis viri: nos quoq; diximus dict. consil.

64 2. nume. 22. ; & quod qui expedientior & aptior ad munus pastorale fuerit, eligendus sit necessariò ad Episcopatum, & præstantior Ecclesiæ tribuendus, probat Dominicus à Soto dict. lib. 10. de iustitia & iure, quæstione 2. articul. 3. per totum.

Indignus autè est ille qui non habet qualitates prędictas ad beneficium necessarias, vt constat ex prędictis supra dictorum.

65 Illud tamen menti semper est tenendum, in proposito digniorem, vel idoneorem non simpliciter dici illum, qui doctior sit, vel qui sanctior, sed eũ, qui iuxta munus, cui præficiendus est, aptior eius ministerio apparet, quandoq; enim qui sanctus vir & bonus est, aptior, & diligentior est ad Ecclesiam vacantem gubernandam viro sanctiori, qui non ita diligens est, nec aptior ad regimẽ illius Ecclesiæ, quare huic præferendus ille erit, vt sanct. Thom. præcipuè in dictis quodlibet. & cæteri Theologi passim docent, quos sequitur Couarr. vbi supra, dicens idem seruandum esse circa doctrinam & eruditionem, nam frequentissimè, qui doctior est, non ita conuenit muneri publico, sicut alter qui doctus est, & doctrinam habet satis sufficientem ad munus, quod ei confertur: enim verò licét occurrat vir literis clarissimus & prudentia conspicuus, est tamen vę cors, vel alijs implicitus negotijs, de quo non est tanta spes quòd prædicabit aut gubernabit secundùm suas dotes, vel fortè etsi sit optimè moratus publicis tamen est negotijs ineptus, huiusmodi profectò hominibus ille præferendus est, qui licet huiusmodi dotibus non sit tam potens, speratur tamen curam solicitudinis habiturum, diligentiamque ad suum munus exequendum habiturum: si autem cuętus rei præter eligentium spem aliter sub sequantur, nihil electionem vitiant, vt si negligens postmodum reperiatur, qui dignus priùs credebatur, secũdùm Dominic. à Soto d. lib. 3. de iustitia & iure, quæst. 6. artic. 2. vers. prætereà, sequitur D. Molin. lib. 2. de Hispanorum primogenijs, cap. 5. nume. 73. & Didac. Perez vbi supra, col. 255. in versi. quęro quis.

66 Quo fit, quod si vnus doctior sit & sanctior, sed non ministrabit Ecclesiæ, quia non residebit, & alius non ita doctus, & minus sanctus residebit & seruiet Ecclesiæ sedulò, hic indoctior, dũmodò bonus & dignus sit, erit dignior ac cõueniẽtior minister, & non alius, qui absolute doctior & sanctior est, quia tunc illa doctrina & sanctior vita nihil proderit huic Ecclesię, postquam ille non est ea vsurus: ita colligitur ex Thom. & Ledesm. vbi supra, in d. vers. 2. est magnopere, &c. & iterum folio 256. colum. 2. in vers. quid autem fiet si vacat, &c. In summa itaq; ille, qui bonus & dignus est, præficiẽdus erit Ecclesiæ, vel beneficio aut muneri publico, qui ad præd. Ecclesiam, vel munus gubernandum aptior & conuenientior omnibus perpensis & consideratis est, non verò sanctior vel doctior, qui tamen in cęteris non ita aptus est illi ministerio sicut primus non ita doctus nec sanctus, quia ad maiores qualitates morum, & literarum absolute attendendum nõ est in hac materia,

teria, sed ad illas solas quæ rei, de qua agitur melius expediendæ & inseruiendum, magis proficuę ac vtiliores erunt, dum modò præficiendus, siue eligendus sit alàs bonus ac idoneus vita, moribus, & doctrina: quod etiam fuit de mente Felin. in cap. cum adeò, numer. 6. de rescriptis, dum dicens, ꝙ melioribus conferri debent beneficia, declarat, quòd Episcopus non tenetur conferre meliori simpliciter, sed meliori quoad prouisionem talis beneficij, quem refert & sequitur Quintil. Mandol. in regula 21. de impet. benef. viuent. q. 3. nu. 2. Vnde Petrus à Nauar. libr. 2. de restitutione c. 2. num. 149. dum dicit, quod ad vitãdum peccatum non videtur necessariũ, aut quod sit eminentior, aut quod sit literatus, sed satis est quod suum munus exequi sciat, & soleat, vel intelligi debet iuxta proximè dicta, vel non rectè sic simpliciter loquitur, ansám forsan prębens prælatis, alijsque electoribus minus circumspectis, eligendi in posterum aptum ad officium vel beneficiũ, omisso aptiore: non enim sufficit quod eligendus suum munus exequi sciat, & soleat, si prætermittatur alius, qui melius id faciet, tunc autem procedere potest eius dictum, quando ille eminentior aut literatus, non ita æquè exequetur illud munus sicut electus, vt constat ex supra dictis, & ex eodem authore d. cap. 2. nu. 160. versic. quia vt benè, dum sequutus Soto & Couarr. inquit, quod ille dicitur idoneus, qui ad officium ad quod elegitur, aptior est.

67 Sed quia supra egimus incidenter aliquantulum de impediente digniorem à consequutione beneficij, & ad hunc locum remisi lectorem, nunc pleniori manu rem agens, eam per aliquot conclusiones propositas perstringam.

Prima conclusio: Impediens dolo, fraude, vel vi, quod beneficium detur digniori, vt idoneo conferatur, tenetur ad restitutionem, eo modo, quo sanct. Thom. distinguit, vt dicitur infra in 6. conclusione: hęc est communis sententia Theologorum, vt prædiximus, eamque sequitur Pet. à Nauar. libr. 3. de restitutione cap. 5. nume. 12. & nouissimè Ludouic. Carb. de restit. quæst. 30. in 6. conclus. & rursus in 8. cõclus. vbi quod in hac specie restitutio non est faciẽda Ecclesiæ, sed digniori, vel digno impedito: & procedit etiam si absque vi, & fraude impiedierit beneficij collationẽ digniori fieri, nempè precibus & solicitudine, aduertens & sciens ex his digniorem impediri, quoniam legé infringit iustitiæ distributiuè, & prætereà dãnum alteri aduersus iustitiam commutatiuã infert, in re propè iam ei quęsita: ita D. Couarr. vbi supra, n. 8. versi. tertiò conclusio, sequitur Petrus à Nauar. vbi supra, num. 10. quæ sententia mihi placet, tametsi Ioseph. Angles vbi supra, pag. 212. in fine contrarium expresse teneat, qui in princip. pag. seq. supra dictam primam conclusionem expresse probauit absque præd. ampliat. Couarr. sed eam probat post hæc scripta Magister Aragon in 2. 2. quæst. 62. pag. 211. versi. sexta conclusio.

68 Secunda conclusio: Impediens ne detur beneficium digno, vel digniori, etiã sine dolo, vi, & fraude, precibus tamen, aduertens id fieri, vt immerito & indigno detur, tenetur ad restitutionẽ digno, vel digniori faciendam, in quo omnes concordant, secundùm Couarr. vbi supra, d. num. 8. vers. 4. conclusio, Aragon vbi supra, & in hac specie etiã Ecclesiæ est aliquid restituendum, vt probat Ludouic. Carb. vbi supra, in 9. conclus.

69 Tertia cõclusio: Impediens vt cumq; & quomodocumq; ne beneficium detur alicui etiam digno, vt digniori conferatur, non tenetur ad restitutionem, vt deducitur ex D. Thom. 2. 2. quęstio. 62. articul. 2. ad 4. & Palud. in 4. sententiarum, distinctione 15. quęst. 2. art. 2. Siluestro verb. restitutio, 5. quæstio. vltim. sequitur D. Couarr. vbi supra, vers. 1. cõclusio. Petrus à Nauarr. vbi supra, num. 4. vbi idem si aliquis impediat legatum diuiti, vt pauperiori, vel hospitali relinquatur: eandem conclus. sequitur Lud. Carb. vbi sup. d. q. 30. concl. 4. in. 1.

Quarta

Universidad de Deusto
Biblioteca

70 Quarta conclusio: Impediens beneficij, aut publici muneris collationem, ne ea fiat digno, vt detur, & fiat æquali digno, non tenetur ad restitutionẽ, quia hic nec iustitiæ distributiuæ ius infringitur, ita tenet Caiet. d. art. 2. versicu. ad primum, Palud. & Siluest. ac Couarru. vbi supra, vers. 2. conclusio. Ledesmius vbi supra, fol. 254. colum. 3. in princip. & Mercad. statim citandus, & procedit etiam si impediat digniorem sine vi, & fraude, vt detur digno, secundùm Lud. Carb. vbi supra, in 4. conclus. 2.

71 Hinc explicãda venit sentẽtia quædam Scoti. q. 2. &. Ricard. in 4. dist. 15. art. 5. q. 4. & aliorum Theologorũ, quòd si quis sibi, vel alteri præbendam procurans, sit alij obstaculo ne eã obtineat, idq; faciat non vt alteri noceat, sed vt sibi vel amico prosit, ad nullam tenetur restitutionem: si verò id faciat ex odio & malo animo, alterius procurans nocumentum, tunc ad restitutionem tenetur, ex tex. in l. 2. §. idem Labeo. 2. ff. de aqua pluu. arcẽd. vbi habetur, quòd qui non animo nocendi aquęductum, qui per suum fundum ad vicini possessionem deriuatur, rumpit, non facit ei iniuriam: secus verò si id faciat, nõ vt sibi prosit, sed vt obsit vicino: ad idẽ etiam allegatur. l. 1. §. deniq;. 1. ff. de aqua pluuia arcẽd. &. l. Proculus, & l. fluminum. §. fi. ff. de damno infect. quam sententiã Scoti & cæterorũ testatur cõmunẽ Nauar. in manu. Latin. c. 17. n. 70. in primis enim sententia supra dictorum intelligenda est in specie nostræ 4. conclusionis, nempè quando æquè digno impedimentum pręstatur: nam etsi regulariter ad restitutionem hoc casu impediẽs nõ teneatur, vt habet hæc nostra quarta conclusio, id tamen secundùm mentem Scoti & Ricardi procedit, quando id fit vt sibi vel amico æque digno prosit, non vt alteri noceat, secus si fiat ex odio & malo animo, vt alteri dignonoceat, quia tũc secund. ipsos huiusmodi impediens tenebitur eidẽ ad restitutionẽ. Secundò obseruãdũ erit, q; in prędicta specie, siue impedimẽtũ fiat ex bono, siue ex malo animo, ad restitutionem impediens non tenetur, & sic respectu huius membri sententia prædicta Scoti, Ricardi, & sequaciũ vera non est: nam qui suo vtens iure prębendam absque vi, & fraude sibi vel amico procurat, etiam si ex alterius odio id faciat, & contra charitatem delinquat, ad nullam tenetur restitutionẽ: quantum namque ad restitutionem attinet, non est inspiciendum, quo animo id fiat, sed quo iure: si igitur recto iure fit, quia est æquè dignus, nõ habet locum restitutio, quando quidem damnum iniuste non fit impedito, cum impediens vtatur iure suo, atque ex odio & malo animo id faciat, ad charitatem violandam potius attinet, quàm ad iustitiam distributiuam, vel commutatiuam; ac proinde quamuis ex hoc peccet, non tamen tenetur ad restitutionem, quia intentio mala sine opere iniurioso, non obligat ad restitutionem dãni secund. communem, quam refert & sequitur &

72 probat Nauarr. vbi supra, nu. 70. † Nec obstat d. l. 2. §. idem Labeo, quia animus nocendi potest quidẽ esse peccatũ contra charitatem, non tamen potest obligare ad restitutionem, nisi vbi fieret cõtra iustitiam, vt est prędictum, qui enim non vt sibi prosit, aquam vicini arcet, videtur non facere iure proprio, & ideò potest in iudicio exteriori prohiberi: si autem velit fundamentum muri ducere per aquæductũ, qui per suũ transit fundum, ob idque venas aquę rumpit, licèt ex odio faciat inimici, & charitaté violet, non tamen tenetur ei ad restitutionem: at qui sibi vel amico procurat præbendã, iure proprio vtens id facit, quãuis alteri ęque digno impediat consequutionem eius prębendæ, quare ad restitutionem non tenetur, quamuis peccet contra charitatem, ex odio, & malo animo id faciens: & ita meritò contra opinionem Scoti & sequacium in hoc libenter tenet ac probat Dñus. à Soto lib. 4. de iusti. & iure, d. q. 6. art. 3. versic. illa tamen sententia, & Ledesm. in. 2. 4. q. 18. art. 2. fol. 255. colum. 1. vers. si quis sibi, & Ioseph. Angles in suis floribus Theo-

Theolog. quęst. in 2. p. in q. de cleric. restit. obnoxijs, pag. 212. in 7. difficulta. in princip. & fol. seq. in vers. hinc si impedimentum, &c. & Nauarr. vbi supra, num. 70. & Petrus à Nauarr. vbi supra, num. 7. cum sequentibus, vbi refert eandem sententiam tenere Mercad. & Bartholom. à Medin. & nu. 5. post Nauarr. vbi supra. num. 71. ibi, Responderi enim potest, respondet ad dict. §. deniq; cum similibus, sequitur nouissimè Aragon vbi supr. in 5. conclusione, pag. 210. cum seq. & post hęc scripta hunc articulum latè examinat Ludou. Carb. de restit. q. 29. per totam, vbi nititur defendere atque probare sententiam priorem Scoti, & sequatium dicens esse probabilem, quamuis teneat, adhuc non esse restitutionẽ totius boni faciendam in præd. specie, distinguens tres casus. Tãdem inquit secund. prędict. sentent. Soti, & sequacium, quam nos supra defendimus, sua probabilitate nõ carere, & q; eã recentiores libenter defendunt, & suas habet rationes probabiles, estq; ad praxim magis accommodata, agitq; etiam de intellectu d. l. 2. §. idem Labeo, & iterum idem auth. quæst. 30. in 7. conclus. addenda est prędictis. l. 19. titu. 9. part. 7. vbi non tenetur actione iniuriarũ, qui impedit officium prouidendum alicui, vt detur alteri, quem affirmat dignioré, quia nõ est præsumẽdũ hoc fecisse animo iniuriãdi illum, sed vt prouiso, vel amico pro quo intercedit, prosit.

73 Ex quibus constat ratio 2. dict. sanct. Thom. nempè quòd qui impedit eum, qui erat in via ad obtinendam prębẽdã, si iniustè id faciat, tenetur ad restitutionem, nempè quia intendit eius nocumẽtum propter odium, aut vindictam: facere enim ex odio aut vindicta solùm, neminem ad restitutionem astringit, sed facere iniustè, hoc est nullo iure, sed alienum violando: facere tamen ex odio est signum aliquod te nullo iure vti: ita Dominic. à Soto, & Ledesm. vbi supra, & Nauarr. dict. numer. 70. versiculo quæ solutio.

74 Supra dicta quarta conclusio limitatur, vt nõ procedat, si in specie ipsius impedimentum contingerit per vim, fraudem, aut dolum, vel mendacium, hæc enim reddunt conferentem inuoluntarium, ac proinde mutatio voluntatis conferentis in hunc modũ, obligat mutantem ad restitutionem faciendam, etiam si eam mutationem fieri curauerit in fauorẽ ęquè digni, cum iniuriosa sit, & per iniuriam damnũ alteri intulerit, secundùm Couar. vbi supra, dict. nu. 2. in 2. conclusione, in vers. fortasis tamen: sequitur Ledesmius vbi supra, fol. 254. colu. 4. vers. si enim, vbi exemplificat in eo, qui dignum impediuit à consequutione prębẽdæ, eum detinẽdo, vel decipiendo, ne petat, vel malum de eo prouisori dicendo, vt ostenderet illũ nõ esse dignum, vt si dixisset, Est idiota, est cõcubinarius, & similia, cum tamen non sit nisi doctus, & studiosus; sed & alia exempla in praxi contingibilia refert idem author eod. fol. 254. colum. 2. per totam, quę apud ipsum sunt videda: consentit Mercad. lib. 6. de contract. d. cap. 17. fol. 214. colum. 2. ibi, *Si se lo quito*, & Petrus à Nauarr. vbi supra, numero 12.

75 Secundò limitatur ead. quarta conclusio, quando impeditur consequutio beneficij benemerito, absque prætensione, quòd alteri cõferatur digno, quia tunc iuxta certitudinem electionis, vel confirmationis, impediens tenetur ad satisfactionem, vt per Mercad. vbi supra, fol. 215. in princip. in verticulo, *Mas impedir*.

76 Quinta conclusio: Impediens indignum à consequutione beneficij, ad nullam restitutionem tenetur, quia indignus non habet ius ad petendum beneficium, nec illud retinere potest, & iure est priuandus: & in hoc omnes consentiunt. Quod procedit, etiamsi id fiat dolo, fraude, & animo nocendi, & non vt prosit Ecclesiæ, quia licèt ob id peccet impediens, adhuc ad restitutionem indigno huiusmodi non tenetur, vt tenet Adrianus in 4. quæstione 10. de restitutione, ad 4. quem sequitur latè id probans

Universidad de Deusto
Biblioteca

probans & defendens Ledesm. vbi supr. fol. 255. colum. 2. vers. sed adhuc potest dubitari, & Ludouic. Carb. vbi supra, conclus. 2. & 3.

77 Sexta conclusio: Vbicumq; in præcedentibus assertionibus docuimus esse obligationem restituendi, obseruãdum erit, non semper eam esse ad æquale præcise, sed arbitrio boni viri, qui damnum æstimabit, ex varijs circunstantijs distinguens negotium istud, cum non ita damnum ęquale inferatur ab eo, qui impedit Sacerdotij collationem digniori, digno ve fieri, eo tempore, quo ea nondũ erat facta, sed tantùm erat ius quoddam imperfectum ad eam, quia non erat firmatum quòd ei daretur, ac si impedierit collationem iam factam, eius reuocationẽ precibus & solicitudine procurans: tunc enim ius in re acquisitum aufertur, ac proinde plenaria restitutio damni illati, hoc est, in totum, erit facienda, vt constat ex sanct. Thom. & Caiet. d. q. 62. art. 2. ad 4. Siluest. Adrian. & Palud. supra citatis, ac Florent. 2. p. tit. 2. cap. 1. §. 26. & Couarr. d. nume. 8. in 4. conclusione, in vers. hęc verò, &c. & Mercad. vbi supr. modò eum citauimus: & ante hos optimè Soto d. libr. 4. de iustit. & iure, quæstio. 6. art. 3. vers. at verò quoniam, vbi secũd. D. Thom. discernit tres casus.

78 Primus est, quando elector nõdum animo cõstituerat huic dare, sed erat in via, & tunc restitutio est facienda ad arbitrium prudẽtis viri, secund. D. Thomam. † Secundus casus est, quando prælatus constituerat illi dare, quo casu ex

79 D. Thom. deducit Caiet. ibi, in 4. dubio, teneri impedientem in totum, quia iam elector decreuerat dare illi; quod sanct. Thom. expressè non dicit, nihilominus tamen deduci potest ex eius litera, dum dicit, Firmatum est, idque sequitur Ledesm. vbi supra, fol. 254. colum. 3. versic. sed quid intelligit, sequitur Didac. Perez vbi supra, colum. 256. vers. si verò, & Aragon vbi supra, in d. 6. conclusione: sed improbat latè Nauarr. d. c. 7. nu. 71. ipse tamen Sot. in hac specie distinguit in hunc sanè modum, nempè vt si impediens per vim, vel fraudem mutauit animum collatoris, teneatur digniori, & etiam digno impedito in totum ad restitutionem, quia ei per fraudem abstulit, quod iam penè habebat: & hoc significat sanct. Thom. quando dicit, Iniustè, & propter indebitam causam, quãuis reuera non videtur hac in specie totum damnum esse restituendam, etiam data vi, vel fraude, quia non rectè fit æquiparatio huius casus cum 3. sequẽt. quando aufertur beneficium iam collatum, vt patet ex traditis per Nauar. d. c. 17. nu. 71. & Mercad. vbi supra, & ante eos tenuit Siluest. in summa verb. restitutio. 3. q. vltim. sequitur Ledesmius vbi supra, fol. 254. colum. 3. in vers. sed quid intelligit, & hoc sequor si verò, inquit Soto, non per vim aut fraudem id impediens faceret, sed precibus patefaciendo veritatem, licèt mutauerit eius voluntatẽ in fauorem alterius digni, nõ teneretur ad restitutionem: quod sequitur Ioseph. Angles in suis floribus Theo

80 lo. q. 2. p. in q. de clericis restit. obnox. pag. 213. vers. si collator. † Tertius casus est, quando iam contulit beneficium, & de hoc nihil meminit D. Thom. quia hoc non esset impedire, sed tollere, secundùm Caiet. d. q. 62. articu. 2. quare si quis collatione facta possessionẽ iniustè impediret, tenebitur in totum impedito ad restitutionem, secund. eundem Soto ibidem dicentem hoc esse manifestum: sic etiam ipse collator, si postquam vni contulit beneficium, mutata voluntate alteri idem beneficium conferret, peccaret, & non valeret collatio, & teneretur restituere, etiam si secũdus esset lõgè dignior, secundùm Nauarr. vbi supra, d. numer. 71. in vers. at qui iam contulit.

81 Illud autem quod dicit, † non valere secundam collationem, intelligendũ est, quando prima facta per ipsum non fuit secundũ iuris ordinem reprobata siue cassata, quia tunc beneficium non vacans non potest nec debet in alium ritè transferri, vt est tex. in hoc expressus in cap. considerauimus. 10. in ordine, de electione,

electione, & in cap. post electionẽ, vers. quoniam, de concessione præb. si autem ritè, & rectè fuit prima collatio vel electio cassata, & sic beneficio iurè vacante, alteri de eo iustè prouisio fieri poterit, nec restitutio priori facienda est, si quidem ab eo iuridicè ablatum est beneficium.

82 Addit tamen Caiet. vbi supra, dict. q. 62. ad 3. dubium, quòd ad hoc vt impediens pignus teneatur vinculo restitutionis, requiritur quòd impediens violet iustitiam distributiuam, & propositum prouisoris, quo volebat conferre prębendam digniori: alias his duobus simul non concurrentibus, sed vno eorum tantùm, impediens non teneatur ad restitutionem: quia si non est propositum prouisoris, siue collatoris, non est

83 beneficium proprium dignioris, sed cõmune, & ille impediens non tenebatur applicare, sed prouisor: ergo tunc impediens nõ tenetur ad restitutionẽ: quando autem incipit fieri dignioris, propter propositum collatoris, tunc impediens illud propositum distributoris, tenetur restituere digniori, vel digno impedito: sed nihilominus contrarium videbatur verius, imò quod quomodocumque impediatur dignus iniustè, siue quando iam est firmum propositum collatoris, siue ante illud; imò licèt Episcopus nondum de illo cogitauerit, si tamen moraliter sciebatur, quòd si iret & peteret, obtineret beneficium, tenetur illum impediens eidem ad restitutionem, vt probat Ledesmius vbi supra, fol. 254. colum. 2. versicul. sed hęsitabis, & fol. seq. in princip. Verum tamen est, quòd quando ad est propositum collatoris, digno, vel digniori conferendi, facilius ac certius scitur, quòd ille impeditus habiturus esset beneficium, ac proinde distinguẽdum erit in hac specie, an illud propositum esset firmatũ, nec ne, prout supra, ac iuxta ibi dicta restitutio erit facienda.

Quando verò illud propositum non erat in collatore, quia nunquam de illo digno vel digniore cogitauerat, difficilius dignoscí potest, vtrùm ille esset habiturus, si peteret, nec ne, quare etiam si moraliter intelligeretur, quòd si iret ad collatorem, & peteret, obtineret, adhuc tamen ratione nonnullæ incertitudinis, cùm illud sit quid cõtingens, & nonnunquam fallax, non verò omnino certum, non in totum omne damnum restituendum esset, sed aliquid arbitrio recti & prudentis viri, & forsan nihil, cùm authoritas Caiet. asserentis quòd nihil hoc casu restituetur, maxima sit, & fortasis in actu practico sequenda; quam probat Nauarr. in manuali Lati. c. 17. num. 74. ad fin. & circa supra dicta in hac sexta conclusione plura dissert Petrus à Nauar. vbi supra, nume. 17. cum seqq.

83 Septima conclusio: Impediens alterum à consequutione legati, hæreditatis, vel gratuitę donationis, dolo, vi, vel fraude, tenetur eidem ad restitutionem arbitrio boni viri; secus si absque vi, aut dolo, & fraude, etiam odio, vel vt sibi consulat, alterum ad mutationem voluntatis induxerit: ita D. Couarru. vbi supra, num. 8. conclusione 5. hoc modo temperans sententiam Paludani, Caietani, & Siluestri, tenentium, generaliter & indistinctè non esse hoc casu inducendam obligationem restitutionis, etiamsi adsit suggestio, secundùm Siluestrum: eius namque opinio intelligenda est, cum suggestio fit absq; dolo: secus aliàs: quam sententiam Couarru. ad literam, eo tacito, sequitur & omnino probat exempla fingens Ledesmius vbi supra, fol. 256. in vers. ego autem, & Nauarr. d. cap. 17. numer. 73. & Ioseph. Angles vbi supra, in vers. idem censeo, & in versicul. seqq. & Soto d. libr. 4. de iustitia & iure, quæst. 6. articul. 3. in vers. atque inde secundò, & nos quoque de hoc diximus libr. 1. Canonic. q. cap. 37. numer. 20. & Petrus à Nauarra vbi supra, numer. 11. nempè libr. 3. de restitutione, cap. 5. vbi cum Mercad. aduertit sic impedientes, vt videant, quem admodum id efficiant, ne nimis contradicant, infirmum terrendo voce,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vultu, contristatione, vel lacrymis, &c. ita vt sæpissimè cõtingat id concedere, quod nollet, quia importunæ preces metui æquiparantur; & allegat alios idem tenentes: eandem septimam conclusionem sequitur Aragon vbi supra, in 1. conclus. pag. 210.

84 De scholaribus suffragia præstantibus in prouisione cathredarum idẽ omnino dicendum est in omnibus, quod in electore, prouisore, collatore, & cæteris distributoribus Ecclesiarum, præbendarum, ac Sacerdotiorum, nec non & munerum publicorum, supra ratiocinatum atque dissertum est, vt in terminis latius extendẽtes, sed idem qđ supra in his docuimus, tenent ac probãt Dominic. à Soto d. libr. 4. de iustitia & iure, art. 6. quæstione 3. artic. 3. colum. penultima & fin. & Ledesmius in secundam 4. quæstion. 18. articu. 2. fol. 256. colum. 3. versic. 2. conclusio. quicquid contrarium teneat Petrus à Nauarr. libr. 2. de restitutione, cap. 2. numer. 160.

85 De impedientibus autem per vim, vel fraudem aliquem ne obtineret cathedram aliter quàm suffragia ferendo, nempè arcendo eum ne cathedram peteret, quam certum erat moraliter seu alioqui obtenturum, aut si deciperet electores, ne illum eligerent, quia expoliant eum eo iure, quod ad petendum habet: idem Soto, & Ledesmius vbi supra, vbi quod teneantur ei, vel in partem, vel in totum pro ratione fraudis aut vis. Tandem agunt ibi prefati authores de iniustitia commissa bifariàm ab scholaribus suffragando, de quo ibi

86 per eos. † Denique addit vnum notabile Soto, scholares suffragia præstantes, non testes, vt aliqui opinantur, sed veros electores esse, vt bene ibi hoc probat, inferens ex eo, quòd compelli vt testes non possint ad suffragandum, sed quod possunt renuntiare iuri eligẽdi, nisi quando Rectori, & qui ei sunt à consilijs, vel propter paucitatem vel ad rescindendas alias fraudes, ratio appareret, vt compellerentur.

87 Hinc decidendum iuste venit dubiũ, quod sæpè contingere solet in capitulis Ecclesiasticis, an canonicus, vel alius de capitulo possit in electione fienda, vel alijs prouisionibus renuntiare iuri eligendi illa vice, hoc est, quod vulgo dicitur, *cassar su voto*? Et videtur id licere, præcipuè cùm hoc fit iusta causa, nempè quia est dubius de maiori idoneitate eligendi, quia sunt plures oppositores, & nescit, quem eligere debeat, vel quia omnes sibi minus idonei videtur, ne Ecclesiæ damnum inferat, vel alias iusta de causa, quod comprobatur ex supra dicta doctrina Dominic. à Soto, idem decidentis in electoribus cathedrarum: quare ita videtur tenendum etiam in canonicis, nisi, vel propter paucitatem eligentium, vel ad alias fraudes euitandas ratio dictaret, vt cõpellerentur à capitulo suffragia ferre, iuxta limitationem Dominici à Soto vbi supra.

88 Postremò ex omnibus supra dictis infertur, parentem qui ex Regiæ facultatis virtute primogenium instituit, vel ex legum Regiarum authoritate melioratione ex tertia vel quinta bonorum suorum parte, vel maioratum inter liberos fecit, teneri in foro comscientiæ sub reatu peccati mortalis, non solùm dignum, sed etiam digniorem ex eis eligere: quod etiam comprobatur ex. l. fœminæ. C. de secũd. nupt. vbi disponitur, quòd mater quæ tenetur filijs prioris matrimonij lucra eiusdem reseruare, potest vni eorundẽ illa prælegare, dummodò in illum, non ex sola voluntate, sed ex contemplatione meritorum iudicium suum direxerit. Accedit qđ in Testamẽto veteri legitur, plures minores natu prelatos fuisse primogenitis, & in terminis nostris, ex his hanc sententiam probauit Palat. Rub. in rep. c. per vestras, in 3. notabil. §. 26. numer. 1. cum pluribus sequentibus, de donat. inter vir. & vxor. & Archiepiscopus Florent. in tertia parte suæ summæ, titul. 10. cap. 1. §. sed si fundum, numer. 7. ff. de legat. 2. Ludouic. Gomez in cap. 2. numer. 23. de constitut. libr. 6. Anton. Gomez in l. 17. Tauri

17. Taur. nũ. 18. D. Simanc. de instit. Catholic. c. 9. nu. 12. & de primog. Hispan. lib. 3. c. 3.

68 Sed quamuis hæc opinio tutior atq; bonis moribus conuenientior sit, in rigore tamen iustitiæ contraria verior videtur, & tenẽda, imò q̃ possit pater in persona filij maioris natu, dũmodò indignus nõ sit, vel incapax, prætermissis dignioribus maioratũ instituere, vel melioratione tertij & quinti facere absq; peccato. Primò ex tex. in. l. 18. Tau. quę permittit parentibus beneficiũ hoc melioration is in quemlibet ex filijs aut nepotibus, quem voluerit conferre: idemque concedere solent amplissimę facultates Regiæ ad maioratum conficiendũ concessæ: ergo liberum erit eisdem parentibus, quemlibet filiorũ eligere atq; præferre, absque vlla consideratione

90 maiori vel minoris meriti: nam vt inquit D. Thom. 2. 2. q. 63. art. 1. ad 1. † in datione pertinẽte ad liberalitatẽ nulla contingit personarum acceptio, nec iustitia aliqua infringitur: quod etiam ex pluribus probat D. à Soto lib. 3. de iustitia, & iure, q. 6. artic. 2. ergo cum hæc melioratio, vel primogenij institutio sit omnino patris liberalitas, nullo iure debita, poterit fieri ad libitum in persona illius filij, vel nepotis, vnius vel pluriũ, prout sibi magis placuerit, absque vlla obligatione ad id eligendi meliorem ac magis benemeritum. Secundò & præcipuè, quia pater meliorando minus dignum, omisso digniore, nec peccat cõtra iustitiam commutatiuam nec distributiuam; ergo nullam culpam contrahit. Antecedens probatur, quia iustitia cõmutatiua tunc infringitur, cum ab aliquo aufertur, aut ei non redditur, quod suũ est, vel ei necessariò debetur, vt proprium, & priuatum, ac particulare bonum: at verò iustitia distributiua violatur, quando bona cõmunia vnius vniuersitatis vel familiæ distribuenda sunt inter eos, qui sunt eiusdem vniuersitatis, vel familiæ, alicuius priuati authoritate, iuxta cuiusque dignitatem & merita, ex his quæ docet sanct. Thom. 2. 2. q. 61. art. 1. ad 3. & q. 62. art. 1. & diximus supr. sed in nostra specie hęc bona, quæ per melioration em vel maioratum pater in filium transfert, nec sunt propria dignioris, nec ei vt propria debentur necessariò, vt patet, quandoquidem ea possidens, verè & iuste ea possidet authoritate Principis, vel legis, nec ab eo reuocari possunt à digniore omisso, nec eidem in conscientia melioratus ea restituere tenetur, qui tamen cogendus ad id esset, si melioratio facta foret aduersus iustitiam commutatiuam. Præterea nec eadem bona sunt alicuius vniuersitatis, nec cõmunia familiæ, sed propria patris, qui sanè dominus est verus & solus eorum, ad ipsiusque patrimoniũ pertinent, & de his liberè disponere valet, dũmodò legibus humanis vtatur: ergo non peccat aduersus iustitiam distribu-

91 tiuam. Tertiò, quia quamuis ad honestatem & moralem obligationem pertineat q̃ pater digniorem filium cæteris præferat in remunerationem & premiũ virtutis, hæc tñ moralis obligatio non imponit transgressori culpam, siquidem culpæ reatus ad legalem obligationem attinet, secũdùm D. Thom. 1. 2. q. 71. art. vltimo. & ita meritò hanc secũdam sententiam, priorem Palat. Rub. improbãs, probauit D. Couar. in d. reg. peccatum, 2. p. §. 7. n. 7. & Nauar. in manuali Latin. c. 26. n. 37. & veram esse hanc secundam constanter etiam professus est D. Petrus Peralt. in. l. cum quidam, n. 2. ff. de leg. 2. vbi D. Ant. de Padil. n. 20. cum eadem videtur transire, quandoquidẽ eam non approbat, nec reprobat: sed eã expressè probat, sic intelligendus D. Spin. in suo specul. testam. glo. 18. princ. n. 6. cũ seqq.

Non obstant modò adducta in contrarium: & primò ea quæ de digniore præferendo prædiximus; illa namque procedunt in electione ad beneficia & munera Reipublicæ, nec ad distributionem bonorũ patrimonialium extendi possunt: in hac enim, si ea à vero dño fiat, non potest acceptio personarũ cadere, nec iustitia cõmutatiua, nec etiam distributiua violatur, vt diximus. Non etiã obest d. l. fœminę, quia casus illius legis diuersus omnino est à casu legum

Universidad de Deusto
Biblioteca

huius Regni, de quibus agimus, & facultatũ Regiarũ ad maioratus conficiẽdos, hæ si quidẽ liberã parentibus facultatẽ tribuũt atq; cõcedunt, vt in quẽcũque ex filijs, quẽ voluerint, primogeniũ instituãt, seu melioratione faciant. d. autẽ l. fœminę, non sibi liberã facultatem, sed restrictã ad qualitatẽ meritorũ concedit, ideòq; de vno casu ad aliũ argui nó potest: cùm facultas, siue à lege sit, siue ab homine concessa, in specifica forma seruanda sit. l. diligẽter. ff. mandati. cum simil. Ratio autẽ diuersitatis inter prædicta in eo cõsistit, quoniã in casu d. l. fœminæ. mater disponit de bonis matiti, quæ hac lege acquisiuit, vt liberis primi matrimonij restituere teneatur, & in quibus liberum dominiũ non habet, sed ad id subordinatũ, nec etiã alienandi facultatẽ: in nostra autẽ specie pater disponit de bonis proprijs liberis, in quibus liberũ habet dominiũ, atq; alienãdi facultatẽ, & quorũ ipse est moderator & arbiter, quamuis neq; in vita, nec in morte disponere possit titulo lucratiuo vltra quintũ inter extraneos, & tertiũ inter liberos: ergo nil mirũ si in primo casu restricta facultas sit, in secũdo verò amplissima. Nõ etiã obstat, ꝙ in Testamẽto veteri plures fratres minores prælati fuerint maioribus natu, illud namq; diuina permissione, mistícè atq; ex alijs causis factũ fuit, atq; ideò in consequẽtiam trahendũ nó est: imò in veteri Testamento statutũ seu præceptũ non inuenitur, vt primogenituræ ius non filio maiori natu, sed meliori relinquendũ sit:
92 nec si id statutũ fuisset, † præcepta legalia seu iudicialia legis veteris nos astringunt, nisi quatenus nouo Testamẽto approbata fuerint, secund. S. Thom. 2.2.q. 87.art.1.latissimè D.à Sot.lib.2.de iusti. & iure.q.5.art.4.Tiraq.de retract.linag. in præfation.n.8.cum seqq.quos in proposito nostro sic respõdens adducit D. Molin.lib.2.de Hispan.primog. c.5. nu. 62.& 63.qui n.67.cum seqq.in q. principali supra examinata latissimè distinguit, ideò videndus, cùm casus occurrerit: &n.70.in melioratione quinti absq; dubio probat hanc secundã partem: in tertij autẽ melioratione, & in maioratu facultate Regia instituendo, distinguit, vt prædiximus: mihi autẽ nũc satis placet in omnibus opinio secunda supra d. quam probaui, cum Couarru. Nauar. & Peralta.

SVMMARIVM.

1 *VXor iure canonico propter adulterium à viro separata iudicio Ecclesiæ, vel voluntariè ab eo recedens, perdit dotem, nisi reconcilietur viro?*
2 *Vidua, durãte viduitate, videtur adhuc esse in primo matrimonio quoad priuilegia.*
3 *Hæres concubans cum vxore testatoris defuncti, efficitur indignus, & aufertur ab eo hæreditas, fiscoque defertur.*
4 *Vasallus feudum amittit, si concubuerit cum vxore domini viui, vel mortui.*
5 *Viduæ luxuriantes damnantur, quia primam fidem irritam fecerunt: non luxuriãtes verò in fide prioris matrimonij persistunt.*
6 *Dotes amittuntur propter adulterium commissum in matrimonio putatiuo, quod verius dicitur stuprum: sed contra nu. 22. vbi ponitur concordia.*
7 *Offendi quis potest post mortem.*
8 *Vidua luxuriosè viuens videtur marito atque eius animæ maximam tristitiam atque iniuriam irrogare.*
9 *Vidua luxuriosè viuens priuatur tutela testamentaria, legitima, & datiua.*
10 *Vidua propter stuprum post mortem viri cõmissum amittit medietatem lucrorum constante matrimonio acquisitorum.*
11 *Vidua luxuriosè viuens amittit donationem quam habuit à marito.*
12 *Vidua luxuriosè viuens amittit facultatem testandi sibi à marito concessam.*
13 *Vidua luxuriosè viuens amittit hæreditatem, vel legatum sibi à marito relictum, & officium exequutoris, vt in n.14.*
15 *Vidua propter stuprum amittit dotem: sed cõtra nu.19 cum similibus.*
16 *Authoritas B.Pauli ad Roman.7. declaratur.*
17 *Alius, alia, aliud, est dictio repetitiua similiũ.*
18 *Damnata est hæresis condemnantium secundas nuptias.*
20 *Priuatio locum non habet, nisi in casibus à iure expressis.*
21 *Vidua luxuriosè viuens eadem patitur poenas,*

quas mulier secundò nubens.
23 *Impedimentum inter eum, qui duxit in matrimonium, quam pollut per adulterium, & ipsam adulteram, non solum impedit, sed etiam dirimit tribus in casibus, de quibus hic, & n.24. ponitur quoddam requisitum.*
24 *Vidua propter stuprum, etiam intra annum luctus commissum, non amittit dotem, nec etiam actionem ad eam repetendam.*

CAPVT XII.

De vidua stuprum committente.

1 CVM iure canonico vxor propter adulteriũ à viro separata iudicio Ecclesiæ, vel voluntariè ab eo recedẽs, perdat dotem, vel dotalitiũ, nisi recõcilietur viro, vt in c. plerũque, de donat. inter vir. & vxor. & ibi communiter DD. tex. etiã in. l. ex cõsensu. §. vir. C. de repud. & in. l. fin. C. ad l. Iul. de adult. & in. l. miles. §. socer. ff. eod. tit. c. 1. vt litè non contest. l. 15. titu. 17. p. 7. & in. l. 1. tit. 7. lib. 4. for. leg. l. 5. tit. 20. lib. 8. nouæ collect. reg. vbi ꝙ si maritus iudicis authoritate occiderit vxorẽ adulteram, lucratur dotem, secus si propria authoritate, etiamsi in fragranti delicto ac iustè secund. leges id faciat: & de materia agunt glos. & cõmuniter scribentes in d. c. plerumq;. & in c. ex parte. de cõsuet. & in auth. sed hodie. C. de adult. Paul. Castr. vbi notabiliter loquitur, in l. rei iudicatæ. §. 1. nu. 2. ff. solut. matrim. Rebuf. in tractatu de sentent. prouision. art. 3. glo. 1. Ripa in rubr. de iudic. in decretal. Hippol. in. l. vnic. nu. 48. cũ seqq. C. de raptu virg. D. Couar. in. 4. de spõsal. 2. p. c. 7. §. 6. per totum. D. Ant. Gom in. l. 82. Taur. per totam. Auend. resp. 24. per totum. Soto in 4. dist. 37. q. vnic. art. 3. per totũ, & alij infiniti authores.

Opportunum nobis visum fuit hic illam solennem, difficilem ac satis controuersam, nec minus vtilem in praxi quæstionem canonicam differere, an ita etiã vidua propter stuprũ dotẽ amittat? In qua quæstio. primò videtur dicendũ huiusmodi viduã stuprum cõmittentẽ, dotem amittere, & sic opinionem affir-

2 matiuã esse verã: † quoniã vidua, durãte viduitate, videtur adhuc esse in primo matrimonio quoad priuilegia. l. fi. C. de bonis matern. & ibi DD. tex. in. l. filij. §. vidua. ff. ad municip. l. quoties. C. de priuileg. schol. libr. 12. & in l. fi. C. de verb. signif. Marsil. vbi supra, n. 49. cum seqq. latè Ignatius in annotat. ad reg. 786. Bernardi Diaz in prine. Sed si fornicaretur matrimonio durante, dotẽ amitteret, vt in dictis iuribus: ergo idem si stuprum committat, cùm dicatur in eodem matrimonio perseuerare, vt sentiat etiã incommodum pœnæ amissionis dotis, si-
3 cut gaudet priuilegijs matrimonij. † Secundò, quia ita etiam hæres concubans cum vxore testatoris defuncti, efficitur indignus, & aufertur ab eo hæreditas, fiscoq; defertur, quia dicitur testatorem offendisse, iuxta glos. fi. in l. sororem. C. de his, quibus vt indig. communiter approbatam, secund. Corneũ ibi: sequitur Bart. in l. 1. n. 3. ff. de his quib. vt indig. prout eos & alios refert decisio Pedemont. 77. n. 15. & 16. est cõmunis, vt plures allegans eos sequut⁹ aduers⁹ Mẽch. testatur D. Molin. libr. 1. de Hispan. pri-
4 mog. c. 9. nu. 47. † Tertiò, quia vasallus feudũ amittit, si cõcubuerit cum vxore domini, siue eo viuo, siue mortuo, iuxta commu. opinio. DD. contra Bald. in c. 1. quio. mod. feud. amitt. quam adducunt Curtius in tracta. de feud. in 4. p. col. 6. vers. 2. principalis causa priuationis, & col. seq. & plures alios allegans decisio Pedemont. 77. n. 17. post Tiraquel. statim
5 citandum. † Quartò ex dicto B. Pauli Apostoli ad Timot. 5. dicentis, viduas luxuriantes dãnationem habere, quia primam fidem irritam fecerunt. Et hinc est, vt non luxuriantes dicantur in fide prioris matrimonij persistere, vt latè cõprobat Tiraq. de nobilit. c. 18. n. 9. viduã enim est vera, viuaq; viri mortui imago, secund. Bald. in l. pignoris. C. de pignoratit. actione; quem refert & sequitur
6 vbi supra Tiraqu. nu. 10. † Quintò, quia propter adulterium, seu verius stuprum commissum in matrimonio putatiuo amittuntur dotes, vt expressè tenet glos. magna & final. circa fin. in d. c. plerũq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

quamibi sequũtur & commendant Innocent. Hostiens. Ioann. Andr. Ant. de Butrio, Cardin. Anchar. Abb. & cõmuniter DD. secund. Anton. Gom. in l. 80. Taur. num. 48. & vltra eum Paul. Castr. cõs. 147. n. 1. vol. 2. & in alijs locis statim citandis, & Iacob. de S. Georg. in l. fororum. C. de his quib. vt indig. ergo idem videtur dicendum in matrimonio ficto,
7 quod consideratur in viduitate. † Sextò quia ex huiusmodi stupra iniuria fit defuncto marito, cui ita potest offensa fieri, sicut & viuo, argu. l. 1. §. & si fortè. ff. de iniur. vbi Bart. notat, ꝙ post mortem potest quis offendi, idem probatur in l. sed & si quis. §. iudex. ff. de religios. & sumpt. funer. & in l. 1. ff. de his quib. vt indign. & in l. fideicommissum. C. de fideicõmiss. & in terminis Bart. in l. pe-
8 nul. C. de adult. † vidua namq; luxuriosè viuens videtur marito atq; eius animæ maximam tristitiam atq; iniuriam irrogare, vt in auth. de nupt. §. quæ verò. col. 4. Palat. Rub. plura in proposito adducens in repeti. rub. de donat. inter vir.
9 & vxo. §. 28. n. 3. Hinc est, vt vidua luxuriosè viuens priuetur tutela testamentaria, legitima, & datiua; † paria enim sunt vxorem transire ad secunda vota, & incontinenter viuere eo casu quo transitus ad secunda vota non est licitus: si enim actus legitimus transitus ad secunda vota priuat mulierem tutela, vt in auth. Sacramentum, & ibi DD. C. quand. mul. tut. offi. fung. poss. & in l. 4. tit. 16. p. 6. Ant. Gom. in l. 14. Taur. n. 10. & ceteri omnes: ergo multo fortius luxuria, quàm castitas, secund. Abb. in c. vxoratus, num. 2. de conuers. coniug. & secũdum Ioan. de Anan. in c. qualiter & quando, el 2. §. licet n. 12. de accusat. Ioã. â Garro. in rub. de secund. nupt. num. 57. Greg. Lopez in l. 3. titulo 12. p. 4. in glos. *maldad de su cuerpo*, Ant. de Padilla in d. l. fideicommissum, nu. 8. C. de fideicõmiss. Pinelus plura adducens in l. fin. n. 18. C. de bonis matern. D. Molin. vbi supra, n.
10 49. † Similiter etiam propter stuprum post mortem viri commissum amittit medietatem lucrorum constante matrimonio acquisitorum. l. fi. tit. 4. lib. 5. ordinam. Palat. Rub. & eum referens Ant. Gom. in l. 14. & 15. Taur. n. 17. & in l. 53. n. 80. Auiles in proœmio. c. prætorum, glos. 1. n. 39. Cifuẽt. in d. l. 15. Tauri. Tell' Fernand. in l. 6. Taur. n. 6. Ant. de Padil. in d. l. fideicõmissum. n. 9. D. Molin. vbi
11 supra, n. 50. † Amittit etiam vidua luxuriosè viuens donationem quam habuit à marito, ita disponit l. 9. tit. 12. lib. 5. fori & quamuis l. 3. tit. 12. p. 4. hoc videatur probare tãtùm quãdo infra annũ luctus viuit luxuriosè, attamẽ cùm lex fori indistinctè loquatur, & eadem ratio militer in vtroque casu, indistinctè procedit in vtroq; tempore, secund. Ant. Gomez in d. l. 15. Taur. nu. 17. & ante eum Montalu. & Palat. Rub. quos refert & sequitur Auiles in proœm. c. præto. glos. 1. n.
12 37. & 38. † Amittit etiam facultatem testandi sibi à marito concessam secũdùm Cifuent. in l. 31. Taur. n. 4. Palat. Rub. in repet. rubri. de donatio. inter vir. & vxo. §. 67. n. 7. Ant. Gom. & Auiles vbi supr. in nu. 44. Ant. de Padil. in d. l. fideicommissum, n. 10. D. Molin. vbi supra, n. 52. & hæreditatem vel legatum à marito sibi relictum, licèt ipse clausulã non adiecerit, si castè, vel quãdiu castè vixerit, secund. Salicet in d. l. fideicõmissum, nu. 4. & Ant. Gom. vbi sup. post Palat. Rub. quem refert, idque probatur in d. l. 3. tit.
14 12. p. 4. † Et officium exequutoris testamenti sibi à marito relictum similiter amittit, secund. Boer. decis. 338. nu. 12. & Molin. vbi supra, nu. 53.

15 Cum igitur hęc omnia ita se habeãt, meritò vt eàdem ratione idem sit dicendum in specie nostra, nempé vt vidua per stuprum amittat dotem, ac si viuẽte viro adulterium commisset, & in terminis ex præd. fundamentis hanc partem probauit Paulus Castre. in d. l. sororem, n. 4. & in d. l. fideicommissum, num. 4. & cons. 147. lib. 2. Præpos. in d. c. plerumq; col. 2. n. 3. Iaf. in l. 2. n. 6. ff. solut. matrim. Feli. in c. pastoralis, de iudic. n. 5. in vers. ité adde. Ripa in rubr. de iudicijs in decretal. n. 21. Gerard. singul. 48. Hippol. singul. 234. & 416. & in l. 1. §. ité Diuus, nu. 4. ff. ad l. Cornel. de sicar. & cons. 13. num. 16. Silua nupt. lib. 2. n. 44. Cifuent. in l.

in l. 14. Taur. num. 4. Ioann. Crotus in. l. 4. §. Cato. in 1. lectura, num. 139. ff. de verborum oblig. Hippol. de Marsil. vbi supra, testatur communem Bellonus in rubric. C. de edendo, num. 83. Purpur. in. l. ex conuentione. C. de pact. Boer. decis. 338. num. 11. Palat. Rub. in repet. rubricæ de donationibus inter virum & vxor. §. 67. num. 6. sequitur etiam Ant. Gom. in l. 53. Taur. in fin. eamque esse communẽ opinionem, & in practica obseruãdam, testatur D. Peralta in l. cum quidam, nu. 8. ff. de leg. 2. & eam nouissimè probat Modernus Costa in tract. de dot. cap. 6. num. 30. cum seqq. plurimos eam sequẽtes allegans, & Arias Pinel. in d. l. fi. n. 9. C. de bonis mater. & D. Molin vbi supr. nu. 55. dicens cõmunem: qui duo vltimi eam non probant, sed cõtrariam, vt statim videbimus. Idem facit Ignatius Salced. in annotat. ad d. regu. 786. Bernard. Diaz in vers. 3. ex hoc deducitur. Denique hanc 1. partem latissimè probat plures allegans, & dicens ex eis apparere opin. Pauli, hoc est, hanc de qua agimus, esse cõmunem Octauian. in d. decisione Pedemont. 77. nu. 15. cum seqq. vbi satis-
16 facit fundamẽtis contrariæ partis. † Nec huic priori parti quicquã obstat authoritas B. Pauli epistol. Roman. c. 7. asserẽtis: Nã quę sub viro est mulier, viuente viro alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir eius, soluta est à lege viri: igitur viuente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro; si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est à lege viri, vt non sit adultera, si fuerit cum alio viro: hæc namq; authoritas Pauli hoc modò interpretãda est secund. diuũ Chrysost. ibidem, quẽ refert & sequitur Octauia. vbi supra, n. 35. nempé quod vxor mortuo viro soluta sit à lege viri, ita vt non sit adultera, si fuerit cũ alio viro, id est marito: nam vir pro marito accipitur in sacris literis, vt in Euangelio Ioan. c. 4. Quinq; viros habuisti, & hunc, quem habes, non est tuus vir: eundem intellectũ probauit Titelmã ibidẽ, estque pla-
17 nus, & iure probatur, † quia dictio, Alius, alia, aliud, est repetitiua similium, iuxt. glo. in l. si fugitiui. verb. alia pœna. C. de seruis fugit. cõmuniter approbata secũd. Ant. Gom. in l. 29. Tau. n. 12. & 26. similis in auth. ex testamento, glo. mag. in princ. de collat. & ibi DD. & alibi sæpissimè. Nec obstat, quòd secund. hunc intellectũ indubiũ videatur dictũ Pauli,
18 † nam respondeo hoc dixisse diuũ Paul. ad confundendũ illã hęresim quorũdã dãnãtium secundas nuptias: quam hæresim optimè confutat Alfons. à Castro aduersus hęreses lib. 11. in princ. verbo, nuptiæ, in vers. 2. hęresis, vbi eundẽ intellectũ suprad. ad verba D. Pauli sentit: & comprobatur hic intellectus ex eodẽ Paulo 1. ad Corinth. 7. ibi: Mulier alligata est legi, quanto tẽpore vir eius viuit: ꝙ si dormierit vir eius, liberata est à lege: cui vult nubat in Domino, &c.

19 Nihilominus tũ in articulo principali contraria sententia, imò ꝙ vidua committens stuprum, doté non amittat, est verior, & tenenda in iudicãdo & cõsulendo. Primò, quia hæc est pœna, & ideò odiosa, sicque debet restringi, non verò ampliari, vt in reg. in pœnis, & in reg. odia. de reg. iur. in 6. Cùm ergo nec canon, nec lex priuet expressè viduam dote propter stuprum, nec nos priuare debemus: tex. in auth. de non eligend.
20 secundò nub. §. cum igitur. † Priuatio enim lucrum non habet nisi in casibus à iure expressis, vt tenet glo. in c. fi. de iur. patron. & ibi cõmunis. Deci. in rub. de iudic. Iaf. in l. 1. n. 12. C. de transact. Tiraquel. latè plures citãs in l. si vnquã, verb. reuertatur, n. 249. cum seqq. C. de reuoc. don. Roland. à Valle cons. 27. nu. 14. lib. 3. decis. Pedemont. 77. n. 3. vbi bona iura allegat, & Francis. Beccius cons. 35. n. 5. lib. 1. Aymo. Crau. alios allegãs cõs. 205. nu. 31. vbi & in num. præcedentibus & seqq. bene probat extensionẽ nõ esse faciendã hoc casu de adulterio ad stuprũ, minor enim est iniuria quę fit defuncto, quàm illa quæ fit viuenti, vt per Bart. in d. l. fideicommissum. & ideò non debet æqualis esse pœna, quæ semper est cõmeturanda delicto, vt in l. respiciẽdum, cum simil. ff. de pœn. Nec satisfaciunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

resp̃onsiones huic fundamẽto assignatę per Octauian.d.decis.77.n.20.quia illę sunt extra rem, non verò in indiuiduo: & sufficit pro pręcisa probatione huius secundæ sententiæ,nullo iure caueri,viduam propter stuprum amittere dotem, sed est inuentũ Pauli de Castro & sequacium, quorũ sentẽtia nullo fulcitur solido fundamento,cũ ius canonicũ & ciuile solùm infligant hanc pœnam amissionis dotis pro vero& proprio adulterio cõmisso ab vxore viuente viro,non verò eo mortuo: nam q̃ vidua lucrisab ipso marito,& causa eiusdẽ sibi obuenientibus, priuetur propter vitam luxuriosam, tanquam ingrata & indigna, iure cautũ est,vt vidimus; at verò q̃ propria dote ac patrimonio,q̃d nec à marito,nec eiꝰ occasione acquisiuit, priuetur,nullo iure cautũ inuenitur; non enim aliqua lex inquit,quòd ex causa ingratitudinis quis priuetur proprio paarimonio, sed solùm his bonis, quæ acquisiuit ab illo, aduersus quem ingratus extitit, vt in.l. fi.cum simil.C.de reuoc.donat.In sũma, iura pœnã amissionis dotis constituunt atq; imponunt pro adulterio commisso durãte vero matrimonio: quãuis igitur viduitate durante, adhuc remaneãt vestigia matrimonij quoad fauorabilia, honores & priuilegia viduæ, ipsum tñ matrimonium iam morte viri solutum est,vt prædiximus,& infra quoq; dicemus:vnde quoad pœnalia non est idem cẽsendum,ac si matrimonium verè duraret.† Secũdò eadem sentẽtia negatiua hoc irrefragabili fandamento fulcitur, nam vidua luxuriosè viuens easdem patitur pœnas,quas mulier secũdò nubens infra annũ luctus de iure ciuili,& sic priuatur lucro à marito sibi relicto, vt in auth. de restit.& ea quæ parit, &c.§.fin. vers.inferimꝰ,Abb.in c. vxoratꝰ.n.2.de conuers.cõiug.& cęteri DD.quę pœnę enumerãtur in.l. 1.C.de secũdis nuptijs, & ibi DD.sed inter illas non numeratur amissio dotis: ergo nõ amittit dotẽ. ita Crau.vbi supr.n.27. dicẽs hoc esse iudicio suo efficassimũ fũdamẽtũ, dos enim est propriũ patrimonium mulieris, non verò lucrũ sibi à marito proueniẽs,vt in l.Põponius.ff.famil. herciscũd. & in.l.3. §.sed vtrũ.ff.de minorib⁹.Nec obstat respõsio Octau.vbi sup.q̃ prędictũ argumẽtũ procedat affirmatiuè, nẽpè nubens ĩ annũ luctus,punitur talibus pœnis;ergo eisdẽ punitur vidua impudica,nõ autem negatiuè,puta,Nubẽs intra annũ luctus, non punitur tali pœna; ergo nec vidua luxuriosè viuens, quia hæc alijs pœnis subijcitur,vt in d.§.fi.vers. inferimus,in auth.de restit.& ea quæ parit.quoniã in d.§.final.vers.inferimus, nõ imponitur pœna amissionis dotis,de qua agimus.

Et in terminis hanc secũdã partẽ principalẽ tenet Alex.in d.l.fororẽ,col.1.C. de his quib.vt indignis. Ias. sibi contrarius in d.l.fideicõmissum,nu.3.Dec.in c. pastoralis,nu.8.de iudic. & in l.cũ quædam puella,nu.12.ff. de iurisdict. omniũ iudic. Maynerius in. l. in ambiguis prò dote,nu.208.ff.de reg.iur. Aymon Crauet.d.cons.205.n.24. cũ seqq. & inquit Socin.Iun.cons.111.num.7.in fin.libr.3. quòd fortè hodie contra Paul.Castr. est magis cõmu. opin.sequitur Chassanæus in consuetud.Burgũd.rubr.4.§.6. verb. *Et seia tenue* nu.24. vbi inquit, se ita vidisse in practica seruari; & hanc opinionẽ esse verioręm & benigniorẽ affirmat D.Couar.in 4.de sponsal.2.p.c.7.§. 6.n. 11.dicens secundùm eam pluries iudicatum fuisse,& Ant.Gom.sibi contrarius in.l.80.Taur.n.70.& Pinel.in.l.fi.nu.9. C.de bonis mater. Petrus Dneñ. in reg. 12.limitat.3. & Emanuel Costa in repet. c.si pater 1.p.verb.legauit,n.41.cũ seqq. de testam.in 6. dicens, quod in puncto iuris,tùm maximè in iudicando & consulendo, non auderet recedere ab hac opinione.D.Ant.de Padilla in d.l.fideicõmissum,nu. 4. Quinimò Guiellerm. Benedict.in repet.c.Rainuntius, in.3.p. n.202.de testam.claré affirmat, q̃ conclusio contraria, nẽpè quod vidua stuprũ cõmittens amittat dotem,communiter reprobatur; & inquit Iulius Clarus libr.5.recept.sent.§.stuprũ, in vers. sed nunquid,se credere hodiernis temporibus opinionẽ contra Paul. de Castr. esse

esse magis communem, vt dicit Socin. vbi supra, & Roland.à Valle consilio 87.circa finẽ, lib.2. & quod iuxta illam in facti contingentia iudicauit Curia Burdegalens. vt refert Boeri. in præcitata decisione 338. in fin. & ideò ab ea, tanquam etiam benigniore,non esse recedendũ in iudicando. Eandem sententiam veriorem,& in practica assiduè receptam vidisse testatur plures allegans D.Molin.vbi supra,d.c.9.nu.55.eandem plurimos referens sequitur & veriorem esse existimat Ignatius Salcedus vbi supra. Nec obstãt fundamenta contrariæ partis,quibus vt plurimum satisfactum supra existit in his quæ pro hac 2. iecimus,& prætereà leuia sunt,& locũ non habent in pœnalibus: mulier enim impropriè dicitur durare in matrimonio viri,eo iam mortuo, vt constat ex d.l.fi. C.de bonis matern. quæ loquitur per verbum,Videtur.Secundum fundamẽtum non obest,quoniam loquitur in lucro hæreditatis relicto hæredi à defuncto, nos verò in proprio patrimonio dotali viduę,quod sibi nullo iure aufertur per stuprũ. Eodem modò respondetur ad tertiũ,Ad quartũ respõdeo,quòd quamuis viduæ luxuriantes primam fidem irritam faciãt, atque proinde peccent mortaliter, non tñ ideò sequitur durare matrimoniũ, nec adulteriũ propriè committi, cum imò idem Paulus docuerit morte viri solutum esse matrimonium,vt prædiximus,ac proinde nõ
22 cõmitti adulteriũ. Quintũ etiã, q̃d habet,propter adulteriũ,seu potius stuprũ cõmissũ in matrimonio putatiuo amitti dotes,iuxt.glos.mag.in fi.in d.c.plerũq; cõmuniter approbatã:ergo etiã inmatrimonio ficto,de quo agimus, non obest, contrariũ namque in terminis d. glossę c.plerumq;. tenuit altera glos. iuris ciuilis,in.l.consensu.§.virq; oque,verbo sibi habere.ibi:Item quid dices.C.de repud.quam ibi sequũtur cõmuniter scribentes,& in.l.si cum dotẽ.§.fin.ff.solut. matrim.secund.eund.Ant. Gom.in d.l. 80.Taur.n.48.& Bald.Nouel.in tracta. de dote,p.11.vers. decimatertia differẽtia,& alij plures relati per Crau.d. cons. 205.nu.39.interquas opiniones & glos. cõtrarias assignat cõcordiã Ant. Gom. nẽpè vt prior procedat,quando maritus egit contra vxorẽ ad separationẽ tori, & dotem lucrandã propter adulteriũ,& lata sit sententia in fauorẽ mariti, vnde licẽt posteà velit vxor dotẽ repetere,dicẽs matrimoniũ fuisse nullũ ob aliqnod impedimentũ,nõ sibi proderit, propter authoritatem rei iudicatę,& aliàs rationes,de quibus per glos.in d.c.plerumq; & DD.ibidem, quæ glos.in hac specie loquitur.Glos.verò,secunda in d.l.consensu.§. vir quoque,loquatur & procedat, quando vxor principaliter egit ad separationẽ matrimonij proptet affinitatẽ,consanguinitatẽ,vel aliud canonicũ impedimẽtũ,&fertur sentẽtia,in qua declaratur matrimoniũ esse nullũ,& maritus vult retinere dotẽ propter adulteriũ,tunc enim nõ poterit id facere, quia verè nõ fuit inter eos matrimonium,secund.Ioan.Andr.Ant.de Butr. Ancha. Cardin.aliosq; DD.in d.c.plerũq;. Aliã etiam concordiã inter easdẽ glos. assignauit Octauian.d decisione 77. n.29. & 30.quam apud ipsum videre poteris, nẽpè vt si mulier in hac specie commisit adulteriũ principaliterexplẽdę libidinis causa,amittat dotem,secus verò si principaliter id egerit,non explendæ libidinis gratia, sed vindicandæ iniuriæ sibi illatæ, ob mariti cum impudicis mulieribus concubitum:quæ concordia mihi non placet: sed hodie in nostro Regno, etiam si matrimonium ex aliqua causa sit nullũ, maritus poterit accusare vxorem putatiuam & ipsum adulterum de adulterio:& omnes pœnæ, quæ habent à locum contra adulterium, quando matrimonium valet & tenet, habent locum, quando matrimonium ex aliqua causa legitima est nullum, vt cauetur expresse in.l. 81. Taur. quæ hodie est l. titulo 20.libro 8.nouæ collect.Regiæ, & ita per eam tenet Anton. Gomez ibidem numero 48. & sic hodie glos.in d.c.plerumque, in nostris Regnis approbata est. Superest igitur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt eidem respondeamus,ne obsit secũdę nostræ veriori ac tenendæ sententiæ, quam defendimus, & ideò Aymon Crauet.vbi supra,d.cons.205.nu.36.respondet dicens,maximam rationem diuersitatis esse inter hos duos casus, adulterium namque commissum in matrimonio putatiuo ideò puniatur eo modo, quia alias sequeretur absurdum, quòd melior esset conditio contrahentium matrimonium prohibitum, & minus legitimum,contra.l.quod Seruius.ff.qđ vi aut clam. Et prętereà,quamuis hi duo casus essent æquiparati, adhuc tamen fieri nó debet extensio de vno ad alium, nisi æquiparatio sit simplex aut vniuersalis quoad omnia, vt latè ibi probat n. 24.post alios;sed matrimoniũ verum,& matrimoniũ fictũ nó reperiũtur paria cata simpliciter, & vniuersaliter quoad 24 oia,sed tãtum quoad fauores,igitur quo ad pœnã extẽsio locũ minimè habet,cũ id esset cõtra iuris canonici regulas vulgares predictas:& quamuis prædict.rationem diuersitatis ab Aymon.assignatam pluribus improbat Octauian. vbi supra,num.23. negari tamen non potest maximè differre inter matrimonium putatiuum, & fictum, prius etenim verum putatur, ac pro tali habetur, quo vsque Ecclesia illud annullauerit,ac pro tali nullo declarauerit: adulterium igitur interim cõmissum ita punibile esse meritò debet,ac si verum matrimonium præcessisset, quamdiu ab Ecclesia tunc temporis toleratum fuerit: at verò in matrimonio ficto, hoc est post mortem viri durante viduitate,solutum est verè authoritate diui Pauli,& Ecclesiæ,quãuis adhuc vestigia eiusdem matrimonij durent in fauorem ipsius viduæ,non tamen in ipsius odium ac pœnam,& sic in pœnalibus, argum.l.quod fauore, de legibus.cum similibus,& in terminis ita tenet Felinus in cap. ex parte B. colum. 1.de foro compet. quem refert & sequitur Ignatius Salced. vbi supra,in versic. 23 nec his aduersatur. † Quãuis autẽ adulterium ab vxore putatiua commissum ita puniatur, sicut commissum à vera vxore,vt prædiximus; impedimentum tamen,quod iure canonico oritur inter eum,qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium, & ipsam adulteram, ad cõtrahendũ matrimoniũnó solùm est impediens, sed etiam dirimens tribus casibus, nempè quando adulterium fit cum machinatione in mortem alterius coniugis, vel cum fide, quam adulter dat adulteræ, & eam post mortem alterius coniugis ducet in vxorem, vel quando is, qui vxorem habet, cum altera de facto contrahit;si tamen adulterium interueniat, vt in cap.1.& in c. prepositum.do ea qui duxit, &c. & in. l. fin.titul.2.part. 4. declarat optimè Dominicus à Soto in 4.distinctione 37.art. 4.& Specul.coniug.in 1. part. artic.34. de impedimento adulterij, per totum, 24 vbi procedit per cõclusiones;† & ad hoc vt huiusmodi impedimentum incurratur, non sufficit promissio seu fides de cõtrahendo post mortem vxoris,simul & copula carnalis, sed requiritur quòd talis adulter verè habeat legitimã vxorem,vel quòd ipsa habeat legitimum virum, & sic requiritur quòd matrimonium primum sit validum:quia si prima vxor non erat legitima ex aliqua causa iuridica,non erit impedimentum, licèt dederit fidem adultero: ita probat expressè text.in cap.significauit nobis. de eo qui duxit in matrim. &c.& ibi notãt DD. præcipuè Abb. & Præpositus.& in terminis tenet Angel. de Clauas. in sua summa verb. matrimonium. 3. impedimento.9.§.1.versic.4. requiritur, quem refert & sequitur Specul. coniug. vbi supra, in 6.conclusione, estque verissimum,quia probatur in d.c. significauit. Ad 6.fundamentum,eum cæteris eidem adiunctis, iam supra satis factum exititit. Remanet igitur satis probata ac elucidata nostra verior & receptior sententia aduersus Paul. Castrens. & sequaces, nempè quòd vidua propter stuprũ non 25 amittat dotem. † Quæ recepta sententia nedum procedit,si mulier luxurietur post annum luctus, sed etiam si intra annum luctus stuprum committat:

tat: vtroque enim casu tenenda est prędicta opinio secunda indistinctè, vt optimè aduertit Ioã. Crotus in d. §. Cato. 2. lectura,nu.78. & Petrus Dueñas vbi supra,Arias Pinel.in d.l.fi.nu.11.C. de bonis matern. Costa in d. c. si pater. verb. legauit.1.p.nu. 41. ad fin. quos refert & sequitur D.Molin.vbi supra,n. 55. vers. hæc autem, tametsi Ioann. à Garro. in auth.eisdem pœnis.nu.21. C.de secund. nupt.& Alciat.in reg. 2. præsumptione 9.nu.5.& Couarr.vbi supra,nu.11. aliud existimauerint, nempè opinionem primam Pauli & sequacium procedere in vidua intra annum luctus luxuriosè viuente, vt ipsa tunc temporis dotẽ amittat;secus si post annum luctus id faciat: secundùm quam opinionẽ in vidua intra annum luctus fornicante censuit senatus Pedemont. vt per Octau. vbi supra in fine decisionis.

Hęc tamen distinctio non est tenẽda, sed potius indistinctè pars negatiua, secundùm quam non semel iudicatũ fuit, teste D.Cesar.vbi supra,numer.12. vbi quod eam prõprio suffragio probauit, eamque probat aduersos præfatos Ignatius Salced. vbi supra, in vers.nec recipienda est.

26 Hinc etiam reijcienda erit altera distinctio, quam in proposito probauit Petrus Peral.in d. l. cum quidam, nu. 2. dicens, quòd si dos non est exacta per viduã ab hæredibus mariti,perdit actionem, quam aliàs habebat ad eam repetendã:si verò illam iam exegit,eam non perdit propter adulterium post mortem viri commissum,secund.Hippol. consi. 83.per totum:hæc namque distinctio sustineri non potest, siue enim dos exacta sit,siue exigenda,non amittitur propter huiusmodi stuprum vel adulterium post mortem viri commissum; nulla namq; sufficiens ratio differentiæ assignari potest inter dotem exactam & exigẽdam, vt in hac specie de vno casu ad alterum iuris dispositio adeò variãda sit,vt rectè deduxit ac tenuit D. Molin. vbi supra, d.nu.55.in vers.similiter etiam.Prætereà aut crimen huiusmodi est dignũ amissione dotis; aut non. Si est huiusmodi, 1 quid præstat q̃ dos sit exacta? si verò non est huiusmodi,cur dotem non exactam, siue actionem ad eam exigendam amittere habet huiusmodi vidua? punctus enim siue rei substantia non consistit in eo,an dos sit exacta,necne, sed in eo tantùm,an iure vidua propter stuprũ amiserit dotẽ aut actionem ad eam exigendam,necne: hoc autẽ iure non probatur:igitur &c, nihil enim cõmune habet, aut annexum,siue dependens necessarium exactio ipsa dotis, vel amissio exactionis cum stupro: nõ igitur in cõsequentiam trahendum est.

27 Tertiò ex supra dictis deducitur, procedere nostram & veriorem sententiam præfatam etiam in vidua multis stupris assuefacta,& prostituta, adhuc enim ea propria dote ob id non erit priuanda,secundùm Costam vbi supra,n.44. quem refert & sequitur Ignatius Salzedus vbi supra,in vers.nec equidem.

SVMMARIVM.

1 *Locatio vel concessio in emphiteosim rerũ Ecclesiæ vltra tẽpus permissum facta, an in aliquo teneat? & per totũ caput.n.5. referrur pars negatiua.n.6.affirmatiua.n. 7. cõcordia assignatur.& n.8 limitatur, & nu.10.& 11.aliæ limitationes referuntur.*

2 *Partis appellatione simpliciter licèt in dubio veniat dimidia: dictio tamen, Aliqua, vel aliquid, verificatur in minima parte.*

3 *Vbi agitur de obligatione cõtrahẽda in his, quæ dependent à voluntate duorum, si actus nõ valet vt fit,nec valebit vt fieri potest.*

4 *Stãte statuto, vt electio fiat ad annũ, & non vltra, si fiat ad tres,non valet,etiã ad annũ.*

6 *Tex.in auth. de non alien. aut permut. reb. Eccles. §.emphiteosim. & in Clem.1.de rebus Eccles.non alien. intellectus.*

CAPVT XIII.

De alienatione per concessionẽ in emphiteosim rerũ Ecclesiæ vltra tempus permissum facta, an in aliquo teneat?

SVMMA

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 SVMMA controuersia haberi solet circa illam quæstionem, an locatio vel concessio in emphiteosim rerum Ecclesiæ vltra tẽpus permissum facta, in aliquo teneat? Et in primis eam omnino nullam esse, probari videtur ex tex. in extrau. ambitiosæ, inter communes, de rebus Ecclesiæ non alien. dum subdit, locationem aliter factam nullius omnino esse roboris. Idem probat tex. in auth. de non alienand. aut permutan. rebus Ecclesiç. §. emphiteus. ibi: Neque quod sit, habere aliquod pe-
2 nitus robur sinimus. † text. in Clem. 1. de rebus Ecclesiæ non alien. vbi dicitur, nec recipienti ius aliquod acquiri; licèt enim appellatione partis simpliciter veniat dimidia, vt in l. nomen filiarum. §. portionis. ff. de verborum signific. & in c. 2. §. 1. de decim. lib. 6. cum similibus, dictio tñ, Aliqua, vel aliquid, etiam in qualibet minima parte verificatur, iuxta glos. iunctã tex. in Cle. 1. de foro comp. verb. aut earum parte, vbi Cardin. in. 9. q. eam sequitur: similiter etiam Panor. & Felin. in c. pastoralis. de officio de leg. in princ. n. 8. & ibi additio. Bald. & Decius in c. quoniam. per tex. ibi. de testibus, n. 2. vbi limitat, nisi materia subiecta aliud suadeat. Ias. in l. Gallus. §. in omnibus, n. 4. ff. de liberis & posth. idem Ias. in l. cætera. §. sed & si quis ad opus, nu. 17. ff. de leg. 1. & in auth. ex causa. col. 4. n. 3. C. de liberis præteritis vel exhæredat. latè Tiraquel. in l. si vnquam. verb. vel partẽ aliquam, nu. 5. & 14. C. de reuocand. donat. Rebuf. in compendio alienationis rerum Ecclesiarum, nu. 58. Greg. Lupus in l. 22. in glos. *alguna partida*, tit. 8. par. 5. D. Couar. lib. 2. variar. resolut, c. 16. n. 5.
3 Secundò, hoc idem probatur, quia vbi agitur de obligatione contrahenda in his, quæ pendent à voluntate duorum, si actus nó valet vt fit, nec valebit vt fieri potest: argum. tex in l. 1. §. si quis ita. ff. de verb. obligatio. vbi Bart. n. 5. ibi: Aut in his quæ dependent. hanc doctrinam expressè constituit, in quo est cómuniter approbatus per DD. ibi.
4 Tertiò facit determinatio Romani cós. 66. dicẽtis, q̃ ståte statuto, vt electio cõsiliariorum fiat ad annum, & non vltra, & si contra fiat, sit nulla, si hoc non obstante, electio fiat ad tres annos, non valet, etiam ad annum dum taxat.

5 Quare in terminis in locatione rerũ Ecclesiæ facta ad longũ tempus, vel vltra tempus à iure permissum, q̃ in totum sit nulla, nec sustineatur quo ad tempus permissum, sensit Bart. in auth. qui rem, nu. 7. de sacrosanct. Ecclesijs, vbi Ias. nu. 21. idem probat Lapus allegatione 80. Imol. in l. quod dicitur. in fin. ff. de verb. obligatio. Bald. in l. quæcumque, nu. 1. C. de bonis quę liberis. idem Bart. consi. 159. nume. 8. Angel. in d. §. emphiteusim. Alex. cons. 17. nu. 10. lib. 4. Ias. in l. 1. §. si quis ita. n. 23. ff. de verb. obligat. Matth. de Afflict. decis. Neapolitana. 109. nu. 2. cum seqq. vbi loquens in emphiteusi in perpetuum concessa, inquit, quòd maior pars dominorum de Consilio tenuit hãc opinio. Eandem in eisdem terminis, saltem quando est vnica concessio, testatur magis commu. esse sententiam Alex. cons. 193. nu. 4. libr. 7. & hanc latè probat D. Couar. lib. 2. variarum resolut. c. 16. n. 5. vers. tandem, &c. qui in vers. præcedẽti reprobauerat distinctionem Caroli Molinei in consuetud. Paris. tit. 1. §. 41. quæst. 10. existimantis hãc opinionem procedere solùm in locatione rerum Ecclesiæ vltra tempus debitum facta, secus verò in concessione in emphiteusim ad generationes; in vtroque enim casu existimat. D. Couarr. veriorem esse opinionem Bart. vbi supra, & sequacium, ex tex. in auth. de nó alien. aut permutand. rebus Ecclesiæ, in §. si verò etiam perpetuam, colum. 2. hanc etiam sententiam sequitur & dicit veriorem & crebriorem, plures authores allegans, Franciscus Beccius consil. 92. n. 22. lib. 1.

6 Rursus cõtraria sẽtẽtia, imò q̃ locatio rerũ Ecclesiæ vltra triennũ, si rũ facta sit ad octo annos, valida sit quo ad tres primos, nec in totũ rescindatur, & idem sit in emphiteusi concessa vltra tempus a iure permissum, ex eo probatur, quòd in se-

in separabilibus vtile non vitiatur per inutile. l. 1. §. sed si mihi. ff. de verb. obligat. & in reg. vtile. de reg. iuris in 6. sed in his contractibus tempus permissum à tempore prohibito separari potest: ergo in eis vtile per inutile non vitiatur. Secundò eadem sententia probatur ex auth. de non alienand. §. quod autem, in fin. verbis, ibi: Duob⁹ hęredibus cessantibus, cæteris tradere, &c. Tertiò, quia idem videmus in donatione vltra quantitatem permissam facta sine insinuatione, vitiatur náq; solùm in quantitate prohibita, in ea autem quæ permissa est, firma manet, vt in. l. sancimus. & in. l. 1. C. de donatio. ex quibus hanc secũdã sentẽtiã in terminis tenẽt Bald. in auth. si quas ruinas. C. de sacrosanct. Ecclesijs. Paul. Castr. in auth. qui rem. C. eod. tit. vbi Ias. n. 21. & Dec. nu. 22. & 23. dicit hanc esse cómun. opin. & non esse ab ea recedendũ, & esse tenẽdã in praxi, secund. Aret. in. l. 1. §. sed si mihi. col. 6. ff. de verb. oblig. sequitur idẽ Imola in c. ex parte. de feud. col. penult. Alex. cós. 38. n. 5. lib. 2. Curtius in tracta. feudorum 2. p. q. 6. Tiraqu. lib. 2. de retractu. §. vlt. n. 144. & hanc testatur magis communẽ ac veriorem opin. Carol. Molinæus vbi supra n. 43. communẽ & frequẽtiori calculo receptã affirmat Couar. vbi sup. d. nu. 5. in princ. & in vers. sed præmissa Bald. sentẽtia, & esse veriorem & magis cómunẽ testatur Iulius Clar. lib. 4. recep tarũ sent. §. emphiteus. q. 6. vbi alios refert: idem loquens in re feudali probat eodem lib. §. feudum. q. 13. ad finem.

Quid tenẽdũ? Ego profectò in re hac breuiter distinguendum censeo, vt si in contractu huiusmodi tẽpus permissum à prohibito separari nõ possit, procedat & tenenda sit prima sentẽtia: si verò tẽpus permissum à prohibito separari possit, cómunior & magis recepta sentẽtia tenẽda sit, nẽpè vt tẽpore permisso valeat locatio vel cõcessio in emphiteusim, pro prohibito verò nulla sit: & hoc ve-
8 rissimũ & tenendũ censeo, per sup. dicta.

Addit tñ D. Molin. lib. 1. de Hisp. primog. c. 21. nu. 28. vers. sed quamuis. eam resolutionẽ verã esse, & procedere proculdubio in locatione rerũ Ecclesię facta vltra trienniũ, dummodò ad longũ tẽpus non ascendat, atq; in emphiteusi de re Ecclesiæ vltra generationes consuetas concessa, & similibus contractibus, in quibus frequentius DD. loquuntur: secus in locatione ad longũ tempus de re Ecclesiæ vel maioratus facta, quã omnino vitiari, nec per aliquod tempus sustineri posse probat noua ratione, quam ibi pro solidissima tradit, dicens, eidẽ non posse congruũ responsum assignari, nẽpé quia conducens ad lõgum tẽpus, non consequitur id quod ex lõgi temporis locatione consequi voluit ex minoris tẽporis locatione, si pro eo valeret, scilicet vtile dominiũ, cui⁹ trãslatio ad plures effect⁹ vtilissima, qã tñ ex hac non transfertur, imò variato tempore, variatur etiam contractus species: ergo conductor non tenetur stare contractui ab illo quem verè fecit tam diuerso, non enim potest contractus simpliciter gestus de vna specie in aliã transire. l. vbi ita donatur. & ibi DD. ff. de donat. caus. mortis. & in. l. cũ precario. ff. de precario. Idemq; probat in emphiteusi, & in locatione ad vitam. Quæ declaratio mihi placet, maximèque coadiuuatur ex mente conductoris, cùm ob hoc conducere alias non conducturum ad minus tempus præsumendum sit: qđ attendendum est, vt ex infra dicendis clarius apparebit: quod si hoc in fauorẽ conductoris statuitur, idem credo obseruandum fore in fauorẽ locatoris rei Ecclesiæ, vel possessoris maioratus, quãdo ipsi nolint in aliquo stare contractui locationis ad longum tempus factæ, vel ad vitam, sed omnino in totum ipsum vitiari velint inuito cõductore, vt equalitas inter ipsos seruetur: argumẽto eorũ quæ tradidimus supra libr. 1. c. 36. nu. 12. Quòd si vterq; cõtrahens consenserit, vt locationi stetur pro tẽpore permisso, proculdubio ea in specie pro illo tempore sustinebitur contractus.

Non obstat modò text. in d. §. emphiteusim. & in Clem. 1. de rebus Ecclesię non alienand. & in d. extrauag. ambitiosæ, dũ probant, cõtractus aliter factos

Universidad de Deusto
Biblioteca

factos esse nullos, nec recipientibus ex eis aliquod ius acquiri, quia debét intelligi quoad tépus prohibitũ; secus quoad reliquũ tépus alijs legib⁹ permissum, sic q̃; magis cómuniter intelligi atq; declarari solent, secund. D. Molin. vbi sup. in
10 vers. cui opin. †Supra d. tñ magis cómu. senten. moderata prout in distinctione præcedenti, vera est & procedit, nisi ex aliquibus coniecturis appareat, contrahentes nõ aliter id acturos, quàm si contractus durasset per omne illud tempus q̃d conuẽtũ fuit, quia tunc contractus indiuiduus atq; inseparabilis iudicãdus esset, quãuis quoad tẽpus ac pretiũ aliàs separationé & diuisionẽ recipere posset, vt tenet Bart. in cons. 159. n. 8. Alex. Socin. & Alciat. in. l. 1. §. quòd si mihi. ff. de verborũ oblig. Deci. in d. auth. qui ré, n. 23. Félin. in c. cũ super, col. 2. de offic. de leg. Carol. Moli. d. q. 10. n. 46. Tiraquel. de retractu linag. §. 23. glo. 1. nu. 28. & id fatentur oẽs secund. D. Couar. vbi supr. n. 5. in vers. sed premissa, idé profitẽtem, & bene, in locatione ad vitã: q̃d etiã sequitur ac probat D. Moli. d. c. 21. n 28. in vers. q̃d intelligendũ est, nó enim cótrahentes id egisse vidẽtur, vt ad minus tẽpus locatio pro rata valere debeat, quãuis pretium in singulos annos distribui possit, quia longè minori pretio res ad vitam quàm ad singulos annos respectu cuislibet anni locari solet, vt experien-
11 tia docet. †Quinimò etiã si id ex alijs cõiecturis constare nó possit, nẽpé cótrahentes non aliter quàm pro omni tempore contracturos, hoc præsumendum erit, si alicuius ex cõtrahentibus interfit contractũ pro omni tempore non pro minori durare, interesseq; ipsius sit considerabile, prout dicebamus supra in locatione ad longum tẽpus facta, ratione translationis dominij vtilis, tunc enim contractus in totũ vitiabitur, & pro tẽpore permisso nó sustinebitur, ex l. fúd⁹. vbi glos. & DD. ff. de cõtrahenda emptione. & in l. eiusdé. §. interdũ. ff. de ædilitio edicto. vt resoluit Alex. in d. §. sed si mihi. n. 5. & latè Tiraqu. d. §. 22. glo. 1. n. 20. cũ seqq. quos sequitur D. Mol. vbi supra, in vers. illud tñ, dicens, q̃ si nullũ interesse prætendi possit ex eo quòd contractus pro tempore permisso valeat, nec ex coniecturis contrarium colligi possit, semper contractus pro tempore permisso valebit, & pro tempore prohibito vitiabitur, iuxta supra dicta: q̃d verum puto.

12 Vltimò superest, vt examinemus, an contractus locationis de re Ecclesiæ factus vltra tempus permissum, vnico tñ pretio pro omnibus annis simul constituto, an in totũ vitietur, nec ne? In qua quæstione cómun. senten. DD. habet, in ea specie contractũ in totũ vitiari, quia ex vnius pretij assignatione contrahẽtes id sensisse videtur, vt nó nisi pro toto tépore contractus valere debeat; vnica enim pactio est quę cõmodam temporis diuisionẽ non patitur: quod expressissimè decidit Bald. cons. 475. libr. 1. quem sequitur Tiraquel. libr. 1. de retractu. §. 25. glos. 1. nu. 10. quam sententiam dixit veriorẽ & magis cómunẽ Alex. d. cons. 143. n. 4. & 7. eamq; expressè probat D. Couar. vbi supr. d. n. 5. vers. ex his etiam, vbi q̃ eadem ratione idem dicendũ erit in locatione de re Ecclesiæ facta, erit namq; nulla omnino, neque pro tribus annis, aut eius temporis pro quo iure fieri poterat, sustinebitur, quia est vnica ex mente contrahentiũ, & indiuidua locatio, in qua non potest separatio cõgrua fieri eius tẽporis q̃d permissum est, ab eo in quo excessus adest: q̃d verissimũ puto, vt prædixi, & placet quoque Molin. vbi supra, d. nu. 28. in fin. non ea ratione solùm, sed ex eo et, am quòd diuersa contractus species à locatione ad modicum tempus sit.

Sed aduersus prædictã sententiã, quæ habet, quòd locatio de re Ecclesiæ facta vltra tẽpus permissum vnico pretio pro omnibus annis simul cõstituto, vitietur omnino in totũ, tenet Iulius Clar. vbi sup. verb. emphitusis. q. 6. ea nẽpè ratione, q̃ possit pretiũ pro rata in singulos annos distribui, sicque cómodam diuisionem in hunc sensum huiusmodi locatio patiatur: cuius sententia contra communem placet D. Molin. vbi supra, d. n. 28. vers. & quamuis, nisi ex his quæ dicta

dicta sunt seu similibus constaret, locantem, non nisi pro omni tempore locationis rẽ locasse, seu maiores fructus rem ipsam quibusdam annis quam alijs solitam esse producere, vel aliter contrahentium interfit, non nisi pro omni tempore, non autem pro minori contractum valere; quo casu, inquit ille, cõtractus in totum vitiabitur, non tamen ex eo quod vnico pretio facta fuerit locatio, sed quia ex rationibus prędictis contrahentes videntur locationem, habito respectu ad omne tẽpus per quod fuit facta, non autem ad singulos annos, eam fecisse. Sed quãuis hęc opinio probabilis videatur, mihi magis placet cõmunis prædicta limitatio, eamque in praxi sequendam esse existimo, eritque indubia, si ex prædictis constiterit, contrahentes non aliter contracturos; tametsi adhuc existimem ex prædicta pactione vnius pretij, siue vnicę pẽsionis constitutione pro toto tempore locationis, satis ostendi mentem contrahentium absque alijs coniecturis eam esse, vt contractus indiuiduus sit, ac proinde in totum vitietur.

SVMMARIVM.

1 *PRimogenia in Hispania an iustè institui possint in conscientia, tam facultate Regia, quam legis Regiæ tertij & quinti bonorũ & numeris seqq. præcipuè nu. 8. vbi opinio affirmatiua probatur, dummodò cæteri filij alimentis, saltem competentibus, nõ defraudentur, vt in nu. 29.*

2 *Prima ratio, quare primogenia licita sunt & permissa, est propter bonum publicum.*

3 *Interest Reipub. illustres habere familias, earumq; patrimonia conseruari, &c.*

4 *Domus magnatũ sunt veluti ossa firmissima totius corporis Reipub. vt hic latè ostẽditur.*

5 *Primogenia etsi iure naturæ repugnare videantur, cedunt tamen in decorem & emolumentum Reipublicæ, vt hic.*

6 *Secunda ratio, quare primogenia sunt licita, est. quoniam bonorum diuisione patrimonia maximè extenuantur.*

7 *Maioratus cõstitutio fit, vt bona vnita cõseruentur in personis primogenitorum.*

8 *Tertia ratio est, quoniã exhac maioratuum institutione nobilitas & familiarum dignitas sustinetur, quod maximè interest Reipublicæ, & in nu. 9.*

10 *Quarta ratio est, vt nomẽ & memoria nobiliũ, qui hos maioratus cõstituunt, conseruetur, plerumque enim ea cõditione fiunt, vt successores nomen & arma cõditorum ferant.*

11 *Arma & insignia quæ in maioratuũ creatione imponuntur, Reipublicæ vtilia sunt, vt hic.*

12 *Conditio maioratus, vt possessor eiusdẽ nomen & arma conditoris ferat, & in tumulo fundatoris sepeliatur, ad vnguem obseruanda est, alioquin maioratu erit priuandus.*

13 *Quinta ratio est, quãdo maioratus fit de oppidis, quorum iurisdictio & gubernatio ad constituentem pertinet, quia per vnicum dominum castra & iurisdictiones rectius & citius gubernantur, & propter discordiam quæ facilè oritur inter plures.*

14 *Aliæ plures causæ instituendi primogenia reddi possunt, vt hic renũciuè.*

15 *Vera rerum cognitio à causis prioribus derivatur, & rectè eam rẽ scimus, quam ex prioribus causis cognoscimus.*

16 *Maioratuum Hispanorum originẽ quodãmodo derivationem ab instituto diuino duxisse, vt hic latè probatur.*

17 *Maioratus Hispani non modicam habent ab instituto diuino derivationem, & processerunt à legibus & institutis Hebræorum.*

18 *Primogenia nostri tẽporis nihilominus à legis veteris primogenijs dissimilia sunt.*

19 *Iure etiã diuino fœminæ excludebãtur admissis masculis, pro conseruatione familiarum.*

20 *Ius primogenituræ simpliciter sumptum à iure naturali, quod natura omnia animantia docuit, etiam originem ducit.*

21 *Primogenia a iure etiam gentium non modicũ principium duxerunt.*

22 *Non est vera distinctio communis iuris gentium primæui & secundarij.*

23 *Primogenia à iure quoque ciuili originem ducunt: nam etsi facultas testandi à iure gentium processerit, id tamen verum est inuentione: forma autẽ & solennitate atque approbatione à iure ciuili prouenit.*

24 *Primogenia originem etiam ducunt à lege Canonica, & etiam consuetudinaria.*

Primoge-

Universidad de Deusto
Biblioteca

25 *Primogenia Hiſpanorum ſecundariò & certius ab ipſo Hiſpaniæ Regno, tãquam à capite, etuſque ſuccedendi ordine deriuantur, propriãq; ac veriſimã originem trahunt.*

26 *Quoties in maioratus ſucceſſione dubitatio inciderit, interpretatio accipienda eſt à Regni ſucceſſione.*

27 *Iura nullam inducunt, nec cogunt ad faciendum maioratum vel melioratione m ſed tantùm id permittunt, concedunt, atque indulgent, ob bonum publicum.*

30 *Maioratus ac vinculum quinti bonorum, aut tertij, vel tertij & quinti, in vtroque foro liciti ſunt, etiã ſi fiãt in fauorẽ cõſanguineorum, vel aliorum, dificientibus deſcendentibus & aſcendentibus, vt in nu. 31. Idem in maioratu vel vinculo de 3. parte bonorum facto ab eo qui aſcendentes, non vero deſcẽdentes legitimos habet, vt in n. 32. Idem in maioratu facto, de omnibus bonis in perſona filij naturalis, deficiẽtibus deſcẽdentibus legitimis, quãuis aſcẽdẽtes adſint, vt in n. 33*

34 *Mater poteſt facere maioratum in filium ſpurium deficientibus alijs legitimis & naturalibus.*

35 *Lex humana, tam ciuilis quam canonica, ob bonum commune lata, etiam in foro conſcientiæ ſeruanda erit.*

36 *Qui legis humanæ authoritate aliquid facit, non peccat, niſi ea lex diuinæ contraria ſit.*

37 *Maioratus omnium bonorum abſque Regia facultate fieri non poteſt, niſi cæteri filij expreſsè cum iuramento eidem conſentiant.*

38 *Maioratus ex omnibus bonis cũ licentia Regia à parentibus factus, nõ relictis cæteris filijs alimentis competentibus, ſiue eadem facultas hoc præceperit, vel non, in neutro foro non eſt ſecurus: non tamen erit nullus, ſed potius ſuſtinebitur, aſsignatis cæteris filijs alimentis competentibus, vt in nu. 39.*

40 *Facultas Regia ad faciendam maioratum, de omnibus bonis alicui conceſſa, conditione adiecta, vt cæteris filijs alimenta competentia relinquantur, eſt iuſtiſsima, & in foro conſcientiæ tuta reſpectu omnium ea forma ſeruata.*

41 *Facultas Regia ad faciendum maioratum de omnibus bonis conceſſa ei qui quamuis non habeat deſcendẽtes legitimos, habet tñ aſcẽdentes huiuſmodi, an valeat? & num. ſeqq.*

42 *Legitima aſcendentium, lege, conſuetudine, reſcripto, ſeu etiam ſtatuto, non ſolum minui, ſed etiam omnino tolli poteſt.*

43 *Maioratus factus cum facultate Regia in fauorem deſcendentium, vel aſcẽdentium, in quo grauamen in legitima debita apponitur virtute eiuſdem facultatis, iuſtus & in foro conſcientiæ tutus eſt: ſi verò abſque facultate Regia id fiat, ſed cum permiſsione legis, valebit etiam cum prædicto grauamine, cum conſenſu legitimo eiuſdem meliorati, & grauati: & nu. 44. quid quãdo deficit prædictus conſenſus.*

45 *De natura primogeniorum eſt, vt ipſa de primogenito in primogenitum tranſeant.*

46 *In maioratus ſucceſſione linea recta debet ſemper ſuccedi, vt nec ſucceſsio retrocedat, nec de vna linea ad aliam tranſitus fiat.*

47 *Recta linea non ex omnibus qui ab inſtituẽte, ſeu potius maioratus poſſeſſore deſcendunt, ſed ex ipſis primogenitis qui gradatim procreantur, tantummodò conſtituitur, vt inter filios, nepotes, & pronepotes cæteroſque deſcendentes primogeniti tantùm lineam rectam efficiant, & ſucceſsiuè admittantur.*

48 *Linea vltimi poſſeſſoris conſiderãda primùm eſt, vt illi, qui ex ea procedunt, cæteris præferantur: nec tranſitus fiat ad alias lineas, donec ex ea deſcendentes finiantur. Secundò conſiderandus eſt gradus. Tertio ſexus. Quartò ætas, vt latius num. 49. declaratur, & etiam nu. 50.*

51 *Finita linea primogeniti maioris, ſtatim ſuccedit ſecundògenitus, eiuſque linea, & deſcendentia, & poſteà ſimiliter tertiògenitus.*

52 *Filius primogenitus efficit primum caput in linea deſcendentium, & filius ſecundògenitus ſecundum, ac tertius tertium, vt hoc ordine ad maioratus ſucceſsionem admittantur.*

53 *Filius ſecundògenitus nunquam dicitur primogenitus, dum aliquis filius vel deſcendens à primogenito ſupereſt.*

54 *Extincta linea recta deſcendentium, ad lineam primogeniti collateralium maioratus ſucceſsio pertinere debet; & quomodo primogenitura inter collaterales cõſiderari debeat.*

Quilibet

55 *Quilibet fratrum conſtituit propriam lineam, & alter de alterius linea non dicitur.*

56 *Finita vna linea in ſucceſsione maioratus, nõ cõſideramus perſonam proximiorem, ſed lineã proximiorem, & in d. linea ſemper quærimus primogenitum.*

57 *Primogenitus dicitur qui deſcendit per ipſam lineam rectam ex primogenito.*

58 *Lex. 2. tit. 15. par. 2. quamuis loquatur in ſucceſsione regni, ſeruanda quoq; erit in ſucceſsione alterius cuiuſcunq; maioratus particularis Hiſpaniæ, & nu. 59. & 62.*

60 *Nepos ex filio maiori præmortuo præfertur filio ſecundogenito ſecundum communem obſeruantiam in Hiſpania: quod procedit etiã in maioratibus ante d. l. Partitæ inſtitutis, vt in num 61.*

Sola conſuetudo ius ſuccedendi tribuit.

CAPVT XIIII.

An iuſtè inſtitui poſsint primogenia, deque eorum natura, & ſucceſsione.

1 FRequens eſt illa quæſtio, an primogenia in Hiſpania iuſtè inſtitui poſsint, tam facultate ſpeciali regia, quàm ex illa generali legibus huius regni parentibus reſpectu tertij, & quinti omnium bonorum ſuorum cõceſſa, plurima enim ſunt, quæ animum inſtitutorum turbare poſsent, niſi hæc quæſtio à ſuis principijs traheretur.

In primis enim videtur conſtitutiones, & conſuetudines maioratuum veluti accuſatrices naturæ eſſe: textus vulgaris in l. maximum vitium. C. de liberis præteritis vel exhęredatis. & in l. lege duodecim tabularum. ff. de legitimis hæredibus.

Secundò, quod in conſcientia conſtitutiones maioratuum ſecurę nó ſint, vel ex eo ſuaderi poſt, quòd in eis inſtituendis violetur illa ęqualitas, quam iura naturalia, legeſq; ciuiles inter fratres præcipuè obſeruari voluerunt, vni filio quaſi totum patrimoniũ aſsignãdo, cęteris autem minimam eius portionem relinquẽdo: & quòd ſit contra ius commune, latè probat Tiraquellus de iure primoge. q. 4. art. 1. cum ſeqq. vſque ad. 11.

His accedit, quod fœminæ plerumq; ab horum primogeniorum ſucceſsione aduerſus naturalẽ etiam ęquitatẽ excluduntur, inuitæq; ac renitentes in monaſteria detruduntur, pluraq; alia in cętera rum filiorum prędiudicium paſsim inueniuntur, quia in horũ primogeniorũ ſucceſsione nó melior, ſed maior natu cæteris filijs præferri ſolet, & ad inſtituendos opulentiores maioratus homines per fas & nefas ad ampliſsima patrimonia acquirenda alliciuntur, in eiſq; ſępe plura diſponunt, quæ potius Gẽtilitatis, quã Chriſtianæ religionis ſpeciem præſeferunt, memoriã ſuæ familiæ magna ſolicitudine perpetuã efficere deſiderãtes, ad nominis inſignioriũq; delationẽ ſucceſſores obligãtes, bonorum ãlienationẽ pluribus vinculis prohibẽtes, pluraq; alia à viris Chriſtianis aliena diſponẽtes, & vtinam in eis, quæ Dei ſunt, & ad propriã ſpiritualem ſalutem ſpectant, non minorem curam ac diligentiam adhiberent.

Tertiò, quia cũ Paulus dicat: filius, ergo hæres videtur profectò eius repugnare ſententiæ, hæreditatem à cæteris filijs auferre abſq; eorũ culpa, vt vni ſoli relinquatur: quid enim demeriti ſunt cæterij filij, quòd primogeniti non ſunt? an non ſunt filij ſicut & maiores? vel forſan eos natura abhorret, quòd parentes eos contemnunt? vel non ita agent ſicut primi? Fœmina prętereà maior cur maſculo pręponitur? nonne ex hoc natura ipſa increpatur, quòd prius fœminã quàm maſculum generauerit atq; in lucem proiecerit? Quare iam mirari deſine, quòd cæteri filij Iacob ægrè tulerint Ioſeph fratrẽ ſuũ fuiſſe tunica à patre donatũ Geneſ. 37. Qua de re agens D. Ambroſius lib. de Ioſeph Patriarcha. c. 2. inquit: lũgat ęqualis gratia, quos iũgit æqualis natura: lucrũ pietas neſcit pecuniæ, in quo pietatis diſpendiũ eſt. Quid miraris, ſi propter fũdum aut domum oriuntur inter fratres iurgia, quãdo propter tunicam inter Iacob ſancti filios exarſit inuidia?

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exsupradictis igitur probari videtur, huiusmodi primogenia iustè institui nó posse, vt tenuit Cinus in.l. rescripta.3. q. C.de precib.imperat.offerend.dicès, primogenitum, qui secundùm consuetudinem Anglię precipuum habet paternú patrimonium, non satis tutum esse in foro conscientiæ, nisi vtrsque fratrú partem æquo iure illi obtingẽtem restituat: idem Cinus in.l.Barbarius Philippus, col. 1.ff.de officio prætoris, post Petrú de Bellaper.in.§.fi.instit.de iure naturali gent. & ciuil.& Lucas de Péna in.l. quicumq; colu.1.C.de principibus agent.in rebus lib.12.dicens huiusmodi fideicommissa perpetua, quæ iure primogenituræ deferuntur, odij plenissima esse, cùm deprimant secundogenitos, quos sicut & primogenitum natura creauit. Iaſ. etiã in.§. sed istæ quidem.nu.124.inst.de actio. & Ioã. Lizerier de primog.lib.2.q.15.vbi latissimè de hac re agit: eiusdé sentẽtię fuit D.Simanc.qui hos, pluresq; alios primogeniorum abusus recensuit de catholic. instit.c.9.nu.126.cú seqq.prout refertur ab alijs, secundùm autẽ meam impressionem, quæ est nouissima, hoc sẽtit.n. 269. cum seqq.vbi dicunt cõcludere, ead. primogenia non aliter sibi iusta videri, quási ad aliquem honestum finem dirigantur, pijsquè operibus temperentur, atq; sine alterius iniuria fiant, & ea principijs iure naturæ aduersari, nimisque Reipublicæ damnosa esse, asserit Mẽch.de succesio.creat.in præf.lib.1.nu.24.& in.l.si quis in suo.C. de inofficioso testam.nu. 26.cum sequentibus.

2 Rursus, quod huiusmodi primogenia, siue à testatoribus instituta, siue cõsuetudine recepta sint, iure optimo in vtroq; foro, tã exteriori, quã interiori animæ cõsistãt, plures sũt rationes, quarú prima, &
3 prẽcipua est propter bonũ publicũ, † quia interest Reipublicę illustres habere familias, earúq; patrimonia conseruari, vt viri optimates, ac proceres, Rẽpublicã ipsã tueãtur, belloq; ac pace regibus deseruiãt, & ideò oportet hos maioratus, veluti colũnas quasdã Reipub. substitui, quo possint primates opibus potẽtes illã defẽdere ab infidelių mãnibus, atq; hæreticorú perfidia: † sunt enim domus magna tum veluti ossa firmissima totius corporis Reipub. quibus tempore belli ipsa maximè innititur, & vt sit primogenitus ipse totius familiæ robur, ac præsidium & refugium, & fratres inopes alere, sororesq; egentes dotare astrictus sit, tã in cõscientia, quàm in iustitia, vt ex alijs docet in proposito. D.Simanc.lib.1.de primog. Hisp.c.21.D.Ant.de Padill.in rub. C.de fideicom.nu.4.versi.vlti & D.Moli.latè lib.2.de Hisp.primog.c. 15. nu. 58.& 59. & iterum in annotatione ad eum locum, annotatione 14.& tandem vt alia quàm plura onera in propriæ familiæ decus ac
4 honorem subire debeat: quod citra bonorú colligationẽ fieri nõ posset, & vt inquit Domin.à Sot.lib.4.de iusti.& iur.q.
5 15.art.1.ad 2.† etsi primogenia iuri naturæ repugnare videãtur, ꝓpterea q̃ omnes liberi eorũdẽ parẽtũ ęquasorte nascãtur, ac perinde ęquo iure nutriri atq; educari debeant: attamẽ id non solũ in decorẽ Reipublicę, verùm & in eius emolumentum & firmamentũ cedit: non ergo arbitrentur magnates ipsorum causa maioratus esse institutos, scilicet vt eorũ prosapiæ perpetuò durẽt, sed in bonum Reipub. expedit namq; vt eius cómune corpus ossa habeat & neruos, quibus fulciatur, ob idq; decretũ est, vt tãquã Reipublicæ robora, aliquæ persisterent illustres domus, tum vt à cõsilijs essent, tùm etiam vt tempore belli eius essent sustentacula, similis namq; est agricolarũ prudentia, qui arbori & viti minores ramunculos circumquaq; amputãt, vt prę cipuum germen in truncum excrescat: & quanuis re vera hoc interesse Reipublicæ, quod versatur ex institutione maioratuú, sit secũdariũ, non verò principaliter, fiunt namq; præcipuè ad vtilitatem vocatorú, secundariò verò in fauorẽ Reipub. propter prædicta, vt bene ꝓbat Pelaez de maioratibus.1.p.q.27.nu.4. attamen ille fauor Reipublicæ, quanuis secundariò proueniat, sufficit ad iustificandos maioratus, vt licitè permittantur, vt omnes hac de re agentes id probant.

Secunda

6 Secũnda ratio est, quoniam bonorum diuisione patrimonia maximè extenuantur atq; exinaniuntur: argu.tex. in. cap. tuę, & in.c.maioribus.de prẽb.l.in plures ff.dè exercitoria act. interest autem Reipublicæ vel maximè habere subditos locupletes, vt in auth.vt iudices sine quoquo suffragio.§.1.versi.considerauimus, collatio.2.tex.in §. fin.inst.de his qui sũt vel alien.iuris, sic ad munera & honores eligi oportet viros rerũ facultate prẽstãtes.l.eos qui vtẽsilia. ff. de decurionibus, l.ad subeunda. C.de decurionib. lib. 10. & vt inquit D.Bernardꝰ, quẽ refert Abb. in.c.licet, de voto.col.2.vers.in glo.3.pro pe finẽ, melior est filiorũ dispositio, quã
7 diuisio hæreditatis: † cõstituto enim maioratus fit, vt bona vnita conseruẽtur in personis primogenitorũ, secundũ Socin. cons.47.facti.nu.6.lib.3.latè tradit Tiraquel.in tractatu de primog.q.4.n.13.Pelaez de maioratib.1.p.q.1.n.9.vbi refert in hoc bonã legẽ.10.tit.29.p.2.ibi: *De los señorios mayores porq̃ no mẽguasse, ni se desizesse del todo*, & inquit Guillier.à Móserrat.in tractat.de succesio.reg. Frãc.vol. 13.super.1.dubio.n.25.& 26.quòd talia iure primogenituræ acquisita, sũt indiuisibilia: prẽmaximè propter primogeniti honorẽ, & eiusdẽ domus conseruandam prærogatiuam, quę melius ampliori & pinguiore familia, & bonorum potentia, quàm tenui & exili patrimonio conseruantur, & per quæ viri nobiles inueniũt vxores nobiliores, per quas eorum generis nobilitas crescit.

8 Tertia ratio considerari potest, quoniã ex hac maioratuũ institutione nobilitas & familiarũ dignitas sustinetur: qđ maximè interest Reipublicæ, vt in.l.1.versi. publice.ff.de vẽtre inspiciẽdo, quã ratio nẽ locupletauit Siman.lib. 1.de primog. Hisp.c.17.& post eũ D.Ant.de Padill.in rubri.n.4.C.de fideicómis. vbi ꝓ in hoc clarissimo Castellæ principatu illustres familię penitus interierũt, vt nec vestigiũ quidẽ earũ appareat, propter maiorũ paupertatẽ, quę quidẽ indénes in suo splẽdore ad præsentẽ vsq; diẽ perseuerassent, si eorũ anteceſſoribus curę fuisset bona a-
9 liqua perpetuo fideicómisso colligare, † genus nãq; & familia per maioratus conseruantur, vt in.l.1.§.quanuis.ff. de vẽtre inspiciendo. notant Cinus & alij in.l.1. C.de adult.& plures allegans Pelaez vbi supra.1.p.q.1.num.9.est bona.l. 44.tit.5. par.5.ibi: *Mas que sinque siempre ami hijo y mi heredero porque sea siempre mas honrado, y mas tenido*: facit.l.cum filius. §. pater.ff.de leg.2.ibi: Diuitiæ enim agnationes tuentur, & sine eis obnubilantur & diruuntur. tradit Ioan.Andreas ad Speculatorẽ in tit.de succesionibus ab intest.in rubric.colu.2.in princip. & satis probatur in.l.3.in princip.ff.de testibus. & ideò B. Augusti.in lib.de Ciuitate Dei, quem refert Alexand.cons.52.circa hanc dubitationem.colu.1.in fin.lib.4.dicit, quòd in familijs per diuitias conseruatur honor, maioratus enim semper instituuntur ad honorem familiæ & memoriam defuncti, vt iure probat Arias Pinel.in.l.1.C.de bonis matern.3.part.nu.99.versi.sed pro succesſore, & inquit Bologninus consi. 62.cor mundum.colu.3.versi.ex quo infero, quòd in institutione maioratus nõ solùm versatur vtilitas eorum quibus fit concesio, & suorum descendentium, sed etiam publica vtilitas concedentis pro ipsius memoria perpetuò conseruanda, & pro regimine eorum qui in maioratu succesſuri sunt, de quorum interesse etiã non leuiter tractatur.

Quarta ratio superioribus adiũgi potest, quod nomen & memoria nobilium, qui hos maioratus constituũt, ex eorum constitutione conseruatur, plerumq; enim ea conditione succesſores vocitant, vt constituentium nomen ferant & ar-
10 ma, quæ cõditio honesta quidẽ est, † atq; iure probata, si nomen illud honestũ sit. l.sed sciendũ.l.facta.§.si verò nominis.ff. ad Trebellia.l.ligatũ.ibi: Memoriæ defũcti cõseruãdę gratia.ff. de vsufr. leg.l. Titia.§.fi.ibi: Cùm subscriptione nominis mei.ff.de auro & arg.leg.l.cũ filius. §. inter, ibi: In honorẽ nominis mei.ff.de leg. 2.l.hoc iure.§.fi.ff.de donat. quæ iura in hoc præter ordinarios scribẽtes notarũt Alber.in rub.n.1.ff.de iusti.& iur.& Soci.

Universidad de Deusto
Biblioteca

consi.259.per totũ.vol.2.Deci.cõsi.279. lib.1.Guilliel.Bened.in repetitio.c. Raynuncius.de testa.verb. & vxorẽ nomine Adelasiã,nu.22.Chassanęus in catalogo glorię mũdi.1.p.cõsiderati.38.cõclu.46. & alios referẽs D.Ant. de Padill. vbi supra,vbi ꝙsi nomẽ à testatore repręceptũ in honestũ sit,aut turpia insigniacõditione reiecta,maioratusfirmus manet:sequitur D.Moli.lib.2.de Hisp.primoge.c.14.nu. 25.vbi plura in ꝓpositoadducit,&.nu.3. cũseqq.latè probat,qđ prędixim⁹ de delatione nominis atq; armorũ, & insignio-
11 rũ fũdatoris maioratus, per successores eiusdẽ faciẽda:† arma enim atq; insignia quę in maioratuũ creatione imponũtur, ipsi Reipublicę vtilia sunt, vt liberi eius ad præclara facinora imitanda eorũ cõtẽplatione prouocẽtur:argumẽ.tex.in.l. ex liberalitate,versi.neq; eiusnomine.ff. de operib.publi.quẽ text. ibi in hoc expẽdit Bart.atq; Roman.singul.480.Tiraquel.de nobilita.c.6.n.15.Rip.in.c. cũ Ecclesia Sutrina.de caus.possel.& prop. nu.97.Lud.Gom.in.§. pœnales.n.5.inst. de actio.prout eos refert & sequitur D. 13
Ant.de Padill.vbi supra.Prætereà insignibus & armis agnationes & familiæ cõseruãtur.l.lex quæ tutores.C.de administratio.tut.ibi: Inqua maiorũ imagines, aut nõ videre fixas,aut reuulsas videre,satis est lugubre.& in.l.legata.§.fi.ff.de administrat.rerũ ad ciuit.pertinẽt.l. Quintus.§.ad authoritatẽ.ff.de annuis legat.l. Basilicã.C.de operibus publi.cũ alijs,& notãt Anchar.consi.113.col. 2.n.3.& 4. Anania consi.86.col.penul.n.2.Ripa in l Centurio.nu.164.ff. de vulg. & pupil. substit.qđ &probãt Roma. singul.474. Cæsar Lamber.de iure patron. lib.3. 5.q. princi.art.4.nu.2.& 8.cũ præcedẽtibus & seqq.Burgos de Paz in proœmio legũ Tauri,nu.23.& D.Moli.de Hisp.primogen.lib.2.c.14.nu.6.

12 Ex quibus fit,vt si quis ea cõditione maioratũ instituat,vt possessor ferat ipsius nomẽ,& arma,& vt in tumulo fũdatoris sepeliatur,hæc omnia ad vnguẽ sũt impleda,vt si vel in vno deficiat, maioratu sit ille priuãd⁹:argu.l.facta. circa finẽ.§. in danda.ff.ad Trebel. vbi Bart. Paul. & cõmuniter scribẽtes id notãt, Soci.in.l. quibus diebus.§.Termilius.col.3.n.10.ff. de cõdit.& demõstra.& in cõsi.259.col. 2.n.2.& 3.lib.2.Deci.consi.273.n.2.Guilliel.Bened.in.c.Raynũti⁹ de Clera.n.44 cum seqq.& verbo,si absq; liberis moretur,in 2.nu.25.de testa.Guido Pape decisio.251.& 467.Boerius decisio. 146.n. 6.Tiraquel.in legibus cõnubialibus. l.5. nu.14.Parisius consi.15.n.79. cum seqq. lib.2.& consi.19. à nu.28. vsque ad finẽ, eod.lib.2.Greg.Lopez in.l.3.tit.4.part. 6.in glossa,*contra honestidad*. D. Anto.de Padill.in d.rubri. C. de fideicõmissis,nu. 5.versi.ꝙ si quis.Burgos de Paz in proœmio legum Tauri,num.24 estq; verissimum,atque sic obseruari solitum,secundùm D.Molin.vbi supra.nu.10.& nu.13. cum seqq.latè agit,quomodo procedendùm sit contra maioratus successorem, nomen & arma testatoris non deferentem. Eamdẽ sententiam latissimè probat & pluribus modis ampliat Antonin.Thesaurus decis.Pedemont.270. per totã.

13 Quinta ratio assignari potest,quando maioratus fit de oppidis,quorum iurisdictio & gubernatio ad constituentem maioratum pertinet,quia per vnicum dominũ castra & iurisdictiones rectius, & tutius gubernãtur:expedit enim Reipublicę per vnum gubernari.l.2.§.nouissimè.ff.de origine iuris.tum etiam propter discordiam, quæ facilè oritur inter plures,vt in.l.cum pater.§.dulcissimis. ff.de leg.2. tùm prętereà,quia per plures segnius negotia expediuntur:his nanq; rationibus ius primogenituræ introductũ est,ne dignitas minuatur, & Respublica lędatur ob pluralitatem principũ: quia multitudo principum noxia est, secundum Philosoph.tradũt DD.in c.licet.de voto.Oldrad.consi.94. eleganter, col.3. Decius consi.389.visa longa.n.6. Natta consi.505.nu.33.Tiraquel. de iure primoge.q.4.nu.13.30.&31. quos sequitur Franciscus Becius consi.56. nu.34.lib.1.

14 Sed & alię plures causæ instituẽdi primogenia reddipossẽt,vt colligũtur ex Siman.d.lib. 1.de Hisp.primogen. c.16.& sequentibus,

sequentibus,& Francisco Piscin. de statuto excludente fœminas.nu.6.cum sequentibus:sed & illa præcipua est vnitatis conseruandæ,quę est principium omnium rerum,vt pluribus comprobat atque curiose, vt adsolet, exornat Tiraquel.vbi supra d.q.4.nu.16.cum seqq.

15 Sed vt res ista probabilior,ac securior in foro cõscientiæ fiat, eam à suis principijs trahamus,vt vere cognoscatur: inquit namq; Philosoph.Vera rerum cognitio à causis prioribus deriuatur, & rectè eam rem scimus,quam ex prioribus
16 causis cognoscimus.† Quare obseruandũ primò erit,quòd maioratuum Hispanorũ originẽ ab instituto diuino quodã modo deriuationẽ primęuã duxisse,constat ex eo quòd Genes.c.25. mẽtio fit de primogenitura,cuius primogenituręius Esau vẽdidit fratri suo Iacob,& iterũ.c. 27.vbi Isaac dedit filio suo Iacob benedictionem,eiq; ius primogenituræ concessit,& ibi: Et esto dominus fratrum tuorum, & incuruentur ante te, & transumptiuè,in.l.2.tit.15.par.6.*E que lo han de obedecer como à señor*,&.c.43. Sederũt coram eoprimogeniti,iuxta primogenita sua,& minimus iuxta ętatem suam, & Deuter. c.21.Iste est enim principium liberorum eius, & huic debentur primogenita, & alibi sæpe:eodem etiam iure diuino primogenito prærogatiuę quam plures præcæteris filijs competebant, quia nempe ad dexteram patris primogenitus sedebat, sacrificia offerebat⁹, cuncta ex bonis parentis duplicata sibi vendicabat, diebus festiuis vestem pretiosam ferebat,benedictionem à parẽte in mortis articulo capiebat, cibarijsque duplicibus fruebatur:quæ iura antiqua primogenituræ in veteri Testamento fuisse meminit glos.in. c. quam periculosum.7.q.1. quam ibi sequuntur communiter scribẽtes.idem in d.c.licèt *de voto*,Alex.consi. 261.circa finem.libr.2.Laudensis in tractatu de primogenitura. 1.& 2.quæstio. Ioan.Lizerier in eodem tractatu, libr.1. 1.2.& 3.quæstionibus,& libr.2.quæstio. 2.vbi 23.primogenitorum prærogatiuas enumerat.Tiraquellus de iure primoge. in præfatione. num. 12.Anton. Gomez in.l.40.Tauri.num.1.D.Molin. lib.1. de primogen.Hispanor.c.2.num.3.vbi hoc apertè ostendi affirmat in.l. 2.tit.15.par. 2.ibi:*Y segun ley se prueua por lo que Dios dixo à Abraham*,& ibi:*Ca segun el dixo à Moysen en la vieja ley, todo masculo que naciesse primeramente,sera llamado cosa santa de Dios*, & iterum ibi,*Se prueua por las palabras que dixo Isaac á Iacob su hijo,quando le dio la bendicion*. Quo fit, vt maioratus Hispani non modicam habeant ab instituto diuino deriuationem,prout tenuit Oldra. consi.257.latius Abb. consi.3. num.3.& 4.lib.2.Ioan.Andr.& alij in cap.licet.de voto.Palac.Rub.in.l.40. Tauri. num.1. de quo latè agit Tiraquellus in præfatione vbi supra,nu.18.& in quæst.29.nu.11. & Ant.Gomez vbi supra,& processerũt à legibus & institutis Hebræorũ secundùm eundem Tiraquellum quęst.10. nu. 17.Vnde Ant.Nebrissensis in suo dictionario exponens hoc verbũ, *Mayorazgo*,
18 dicit idẽ esse qđ primogenitura. † Quod prædiximus verissimum est,si ad ipsum ius primogenituræ simpliciter ac de per se sumptum referatur:tametsi primogenia nostri temporis à legis veteris primogenijs dissimilia sint,vt ex pluribus probat Burgos de Paz in proœmio legum Taur.nu.91.cum sequẽtibus.D.Simãc. deCatholic.institut.c.9.nu.125.& in suo tractatu de primogen.Hispa.lib.1.c.1. & D.Moli.eod.tractatu.lib.1.c.1.& Pelaez in eodem tractactu in initio.1.part.nu. 2. cum sequentibus.† Iure etiam diuino fœ
19 minæ excludebantur, admissis masculis pro conseruatione familiarum, vt patet Numer.cap.27.& in cap.fin. tradit Angel.consi.299.statur. ciuitatis, & Tiberius Decianus consil. 1. numer. 38. volumin.1.

20 Similiter ius primogenituræ simpliciter sumptum, à iure naturali, quod natura omnia animantia docuit, etiam originem ducere vel ex eo constat,quòd omnia animalia,etiam ratione carentia, ipsa solùm natura impellente ardentius primogenitos ament, eisque ius quoddam veluti primogenituręe tribuãt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt latissimè ex plurib⁹ probat Tiraquel. de primogenit. in præfation. nu. 36. cum seqq. & expressè probat d. l. 2. par. ibi: *La primera naturalmente*, quod aduertit Xuarez in repetitione. l. quoniam in prioribus, in. 11. limitation. 2. dubio. nu. 22. C. de inofficioso testam. quem refert & sequitur D. Molin. vbi supra, lib. 1. c. 2. nu. 4. quidquid Pelaez vbi supra probare nitatur contrarium, nempe ius primogenitur nó esse de iure naturali, sed imò prę ter ius naturæ, secundùm Alberic. in. l. donationes quas diuus. n. 4. C. de donat. inter virum & vxor. hoc namq; procedere posset quoad alia, secus vero quoad ordinem & ius quoddam primogenituræ, vt probat d. l. regia, & rectè considerant præfati priores authores.

21 Tertiò, & à iure quidem gentium primogenia non modicum principium duxerunt, cum eo iure libera facultas vnicuiq; concessa sit testandi, de req; sua disponendi, vt in. l. nec enim. §. deportati. ff. de milit. testam. l. milites. C. eodem tit. Bart. in. l. interdum. n. 7. ff. de condictione indebiti, quod latissimè probat D. Couar. lib. 3. variarum resolutio. cap. 6. num. 7. Ex qua disponendi libertate à iure gẽtium inuenta processerunt conditiones, vincula, fideicommissa, atque grauamina, quæ in Hispanorum maioratibus passim inueniuntur, vt rectè aduertit in proposito D. Molin. vbi supra, nu. 5. illud addens, non esse in hac parte distinguendum ius gentium primæuum à secundario, † quia quanuis ea distinctio communis sit, non tamen est vera, cum vnicum sit ius gentiũ, etsi processu temporis variatum fuerit, vt latè explicãt Fortunius Garcia, Alciatus, Connanus, Corrasius & Pinel⁹ ab eo ibidẽ in id citati: & quod maioratus à iure gentium ortum habuerint, probat etiam Ant. Gomez in. l. 40. Tauri. nu. 1. & 2.

22

23 Quartò, & à iure quoq; ciuili ea omnia originẽ ducũt, nã etsi facultas testãdi, vt dicebamus, à iure gẽtiũ processerit, id tamẽ verũ est inuẽtione, forma autẽ, solennitate, & approbatione à iure ciuili prouenit, secundũ Iaſ. in. l. si testamentũ. C. de testam. probat Vigli. in. §. sed prędicta. n. 4. inst. de testa. Alex. & Iaſ. in rub. ff. de acquir. hæredit. Decius cõsi. 455. n. 3. D. Couar. vbi supra, & D. Petrus Peralta in rubric. ff. de hæred instit. nu. 140. cum sequentibus. Iul. Clarus lib. 3. recept. sentẽtiarum. §. testamentum. quæst. 2. estq; verissima & communis opinio, vt plures allegans testatur D. Moli. vbi supra. n. 6. vbi quòd sic ius ciuile passim plurima de huiusmodi fideicommissis, conditionibus, substitutionibus, vinculis, grauaminibusq;, in quibus pręcipuè consistit maioratuũ ratio, disponit, ita vt certissimũ sit, præcipuam ansam ius ciuile nostri temporis maioratibus dedisse, idque ipsum fecisse ius regium Hispanorũ propriũ ac peculiare, ex quo præsertim intelligitur maioratuum substantia.

24 Sed & quintò originem etiam ducunt à lege Canonica, & etiam consuetudinaria, vt docet Ioan. Andr. quem sequuntur cæteri in. c. licet. de voto. Ioan. Lizerier, Tiraquellus, Molin. & Pelaez in locis supra citatis: quod & probat d. l. 2. regia. ibi: *La tercera por costumbre*, & ibi: *Y esto vsaron siempre en todas las tierras del mundo.*

25 Sextò & vltimò, Hispanorum primogenia secundariò & certius ab ipso Hispaniæ regno, tanquam à capite, eiusque succedendi ordine deriuantur, propriamque ac verisimam originem trahunt: ipsum namque Hispaniarum regnum verisimus maioratus est, in eiusque successione seruatur verus ac pręcisus ordo primogenituræ, vt apertè decidit d. l. 2. titu. 15. part. vbi Gregorius Lopez id notat, & profitentur cęteri omnes Hispani ac exteri, qui eius rei meminerunt: qui maioratuum instituẽdorum ordo à regibus in subditos fũit transfusus, & posteà in Hispanorum consuetudinem abijt, vt asserit D. Molin. lib. 1. de Hispan. primoge. cap. 2. nu. 26.

26 Hinc est, ad regni exemplar hos Hispaniæ maioratus fuisse introductos, vt nec illud dubiũ sit, quoties in maioratus successione dubitatio inciderit, si ex ipsius cõditoris verbis ac mẽte non satis concipi

cõcipi possit, quid ille ſeſerit, ea interpretatio sit accipiẽda, vt eodẽ modo successio ducatur, quo in regni successione receptũ sit: argumẽ. text. in. c. cũ nó liceat. de præscript. cum simil. atq; in specie maioratuũ Hispanię hoc respõdet Paul. Castrẽſ. cõsi. 164. in prẽsenti causa, quę vocatur maioria Hispalensis, lib. 2. Peral. in rubric. nu. 122. & in. l. 3. §. qui fideicommissam. n. 120. ff. de hęred. instituẽd. D. Ant. de Padilla in rubric. C. de fideicommiſ. n. 6. D. Molin. d. lib. 1. c. 2. num. 26. & 27. & alij plurimi, quos infra ad idẽ citabim⁹.

Obseruandũ tamen erit, quòd licèt primogenia à iure diuino, naturali, gẽtiũ, ciuili, Canonico, & regio, originẽ ac fũdamentũ ducant, ea tamen iura, nec vllum eorũ parentes, aut alios minimè cogunt ad faciẽdũ maioratum, vel melioratiõnẽ in filios, alios vè, sed tãtùm id permittũt, concedunt, atq; indulgent ob bonũ publicum, publicamq; vtilitatem, vt patet ex l. 2. ti. 27. p. 2. ibi: † *Pero cõtodo esso, &c.* & in terminis tenet Abb. cõsi. 3. nu. 1. lib. 2. & Tiraquel. in d. tract. de primogen. q. 4. nu. 13. Guiller. Bened. in d. c. Raynutius, in verb. in eodem testamento relinquens, in 1. n. 159. vbi quòd cõsuetudo q̃ primogenitus succedat, fũdatur iure diuino, naturali, volũtario & positiuo, nõ autẽ necessario, prout refert & sequitur Pelaez vbi supra d. nu. 2. in versi. nec etiã, & in versi. & ex hoc sequitur. Nihilominus tamẽ ex quo primogenia omni iure permissa & approbata sunt, rectè deducitur, licitũ esse quo ad vtrũq; forũ maioratũ, & meliorationes cõficere. Remanet igitur ex superioribus⁹ satisprobata, tã quoad ius fori, quàm quoad ius poli, iustitia maioratuũ Hispanię, cũ ipsi plurimis ex causis ac iustis respectibus Reipublicæ vtilibus, nec nó & ipsis fundatoribus ac descẽdentibus eorundẽ, tam primogenitis, quàm cæteris, ac perpetuitati & familiæ cõseruationi fuerint introducti, vt vidimus, ac prẽterà à iure diuino, naturali ac gẽtiũ originẽ trahere docuimus, sed etiã quoad eorũ formã, ac propriã & verã institutionẽ iure ciuili, regio & cõsuetudinario, vt deduximus: ex quibus argumentis in cõtrariũ adductis iã satis fit, vt nostrę huic sententię principali nó obsint.

27

28 Quare hanc secundam sententiã, nẽpè quòd primogenia, & maioratus Hispaniæ iure optimo, ac cura conſciẽtiæ discrimen fieri aut sustineri valeant, verior ac magis communiter recepta est, quã sequũtur Ioan. And. in regul. sine culpa. q. vltima, de reg. iur. in 6. in mercurial. Oldrad. cõsi. 94. col. 2. & 3. vbi eam iure diuino, ciuili & canonico corroborat. Bar. in. l. 2. nu. 28. C. quæ sit long. consuetud. Martin. Laudens. de primogenit. q. 12. cã que sequuti sũt etiã plurimi maximæ authoritatis iuris interpretes, congesti per Andr. Tiraquel. de iure primogen. q. 4. nu. 13. & 14. & Paris. consi. 72. nu. 12. lib. 4. Paul. Castrẽſ. cõsi. 179. in causa, qua magnificus Dominus. nu. 3. & 4. lib. 1. cui & Iaſ. cõsentit cõsil. 170. in præsenti cõsultatione. col. 3. & 4. lib. 4. & singulariter Prę posit. in c. ius naturale. col. 4. in medio. 1. distinctio. Aymon Crauetta consi. 135. num. 45. Bologn. consi. 62. Palac. Rub. in repet. c. per vestras, post notabilia tex. §. 26. ante nu. 1. Carol. Molin. in cõsuet. Paris. tit. 1. de materia feud. §. 8. glo. 3. nu. 30. & glos. 4. nu. 15. Roderic. Xuar. in l. quoniam in prioribus. 2. limitatio. ad. l. fori, per totam. C. de inofficios. testam. D. Couar. in. 4. de sponsal. 2. p. c. 8. §. 6. nu. 5. versic. quartò deducitur. idem in. c. Raynurius. n. 24. de testam. & lib. 3. variar. resol. c. 5. nu. 5. Greg. Lop. in. l. 32. titu. 9. p. 6. in princ. glosſę magnę. D. Peral. in l. 3. §. qui fideicõmissam. nu. 121. ff. de hæred. instituend. Ant. Gom. in. l. 40. Taur. nu. 56. eã q; sequitur profitẽs esse veriorem & crebriorẽ, nó solũ in regni successione, qæ suapte natura est indiuisibile, vt in. c. intellecto, de iure iurãdo. & in c. in apibus. 7. q. 1. ac etiã in Ducatu, Marchionatu, & Comitatu. c. 1. §. præterà Ducatus, de prohib. alienat. per Federic. quoniã meli⁹ per vnũ, quã per multos administratur. l. 2. §. sed quia difficile. ff. de origine iur. & supra diximus in 5. ration. sed etiã in cuiusuis priuati hominis maioratu. D. Ant. de Padill. in rubri. C. de fideicõmiſ. num. 4. cum seqq. Burgos de Paz. consi. 13. nu. 43.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum sequentibus,& eius filius in quæst. ciuil.2.nu.71. & hanc partem crebriori doctorum numero comprobatam esse affirmat D.Moli.lib.2.de Hispan. primog. c.1.nu.3.plurimos eiusdem sententiæ authores citans,&Pelaez de maiorat.in initio primæ partis. nu. 2:per totum,& D. Spino in suo speculo testament. glos. 19. nu.15. cum sequentibus,& ex Theologis eandem sententiam probauit Bernard. vt refert Abb.in d.c.licet. nu.10.de voto,& Scotus in.4.sentent. distin.15.q.2. Ioan.Maior lib.2.sententiarum distinct. 44.quæst.8. Abulens. Numer.c.16.& c. 27.&.c.36.& Dominic. à Soto. lib.4.de
29 iustit.& iur.quæsti.5. art.1.ad 2. † hæc q; communis sententia proculdubio est tenenda, dummodo cæteri filij sua legitima,vel saltem alimentis competentibus non defraudentur,nec in legitima meliorati grauamen imponatur citra ipsius consensum, vt ex inferioribus liquidò apparebit,& modò sint condita cum recta ratione,& æquitate, secundùm eundem Pelaez de maiorat. 1. part. quæst.3. numer. 1.

30 Ex qua receptissima & veriori sententia primò deducitur, primogenium illud ac vinculum,quod parentes,vel alter eorum fecerint authoritate legum huius regni dequinta eorum bonorum parte, siue in liberos,vel in extraneos, iustissimum esse,quoad ius poli ac fori.

Secundò infertur,idem esse dicendum in eo maioratu,qui ex tertia bonorũ parte à parente factus fuerit,seu simul de tertia & quinta bonorum portione, seruato ordine,de quo in.l.27. Taur.quæ hodie est.l.11.titul. 6. libr. 5.nouę Collect. Regiæ.

31 Tertiò infertur,idem à fortiori esse dicendum in eo vinculo & maioratu,qui ab eo,qui descendentes non habet, nec etiam ascendentes,factus fuerit in fauorem fratris,vel alterius cõsanguinei,vel etiam extranei, cùm enim in hac specie de legitima descendentium nec ascendentium agatur, isque omni iure possit de bonis suis liberè disponere,vt probauimus,absque vllo dubio poterit securè de eisdem maioratum instituere.

Similiter& quartò idem erit dicendũ, 32
in eo maioratu qui ex tertia bonorũ portione ab eo qui ascendentes, non autem descendentes legitimos habet,factus fuerit,cùm.l.Regia.6.Tauri hodie.l.1.tit.8. lib.5.nouę Collect.Regiæ,possit ille qui ascẽdentes habet,liberè disponere de tertia bonorum suorum parte.

Quintò idẽ erit obseruandũ in eo vinculo & maioratu quem pater ascendentes habens, non verò legitimos descendẽtes,in persona filij naturalis, etiam de omnibus suisbonis instituerit, cùm hoc casu pater possit in prẽiudicium ascendẽtiũ filio suo naturali omnia bona sua relinquere,vt in.l.10. Tauri, quæ hodie est.l.8.tit.8.lib.5.nouæ Collect.Reg.nec filius naturalis legitimam prætẽdere possit,vt in auth.licet.cũ similib.C.de natural.lib.vt in specie notat Molin. vbi infra statim citabitur, & Pelaez de maiorat.1.par.quæst.2.nu.13.vbi nu.19.etiam
34 probat, † quòd mater possit facere maioratum in filium spurium, deficientibus alijs legitimis & naturalibus, cum iuxta l.9.Taur.eo casu sit ei legitimus successor ex testamento & ab intestato, dummodò non sit filius ex damnato coitu, clerici aut monachi,aut fratris sancti Iacobi,aut Hierosolymæ, vt in d.l.cùm enim duo,scilicet,quòd legitima minuatur,seu in ea grauamem imponatur, maioratuũ institutiones dubias reddere soleant, vt docet Xuarez in d.l. quoniam in prioribus.2.limitatione, nu. 16.& in supradictis speciebus, nec in earum aliqua aliquid horum contingat,consequitur,in eisdem licitas in vtroque foro esse maioratuum institutiones, legesque ipsis regias hoc permittentes iustissimas esse. Quo fit,vt is, qui earum authoritate fretus primogenium instituerit,etiam quoad ius poli tutus ac secutus censendus sit:† lex nãque humana, tam ciuilis, 35
quàm Canonica,condita ab eo, qui habet authoritatem legis condendæ, si ea ob bonum commune lata sit (prout fũt nostrę leges regiæ de hac re agentes, vt vidimus)etiam in foro conscientiæ ferauanda

uanda erit,iuxta glos.1.in.c.quę in Eccle siarum,de constit.quam ibi Abb.& communiter scribentes sequuntur,& latè Felinus in.c.1.nu.44.de const.D. Thom.1. 2.quæst.96.art.4.& 6. Henric. quodlib. 8.quæst.22.Dominic.à Soto de iustit.& iur.lib.1.quæst.6.col.2.diximus latè lib. 2.practic.quæst.q.180. num.10.& in terminis primogeniorum id expressè tenet D.Anton.Gom.in.l.40.Taur.num. 56.& optimè D.Molin.lib.1.de Hispan. primog.c.1.n.6.& 7.qui prædicta etiam probat,& in terminis meliorationis tertij & quinti præd.ll.esse in foro animæ probatas, tenet Menchac. de succes. creat.§.1.nu.16.versi.illud autem,& Tellus Fern.in.l.27.Taur. nu. 20.& Pelaez de maiorat.in initio primę partis, nu.2. circa fin.quod probatur ex illo quod habetur Geneseos.c. 48. vbi Patriarcha Iacob in diuisione bonorum quam inter filios fecit, Ioseph filium suum vndecimum meliorauit,dicens:Do tibi partem vnam extra fratres tuos,quam tuli de ma
36 nu Amorrhæi in gladio,& scuto.† Et prę terea probatur ex eo,quia is qui legis humanæ authoritate aliquid fecit, non peccat,nisi ea lex diuinæ contraria sit,vt in specie dixit Bald. in cap. in omni negotio.nu.1.de test.sequitur plura adducens in eius comprobationem Sas. in.l. si pœnæ causa.in princip.nu.2. ff.de condict. indeb.& Feli.in d.c.1.nu. 44.de constit. glos.communiter approbata in c.fin.de prescript. secundùm Molin. vbi supra, nu.8.

37 Sextò deducitur, maioratum fieri nõ posse absque regia facultate omnium bonorum,vel ex quo cæteri filij seu descendentes sua legitima fraudentur, neque quoad ius fori nec poli posse sustineri, nisi cæteri filij eidem expressè scienter consenserint,iuramentoque proprio cõfensus prefatus,cæterisque vinculis necessarijs confirmatus fuerit, iuxta latè tradita per D. Molin. libr.2. de Hispan.
38 primog.c.3.per totum.

Septimò infertur, maioratum virtute licentię ac facultatis regiæ à parentibus simpliciter ex omnibus bonis institutũ, non relictis cæteris filijs alimentis competentibus,quia eadem facultas hoc nõ præceperit,non esse securum in neutro foro, quia quanuis facultas simpliciter ad id concedatur, intelligẽda tamẽ erit, modò cæteris liberis alimenta competẽtia relinquantur, vt latissimè post alios plures probat D.Molin.lib.2.c.1.nu. 10. cum sequentibus: vbi nu.14.& sequentibus idem à fortiori probat,si eadem facultas cõcedatur ea lege expressa, vt nulla obligatio alimenta cęteris filijs relinquendi patri superfit, cum derogatione legum contrarium disponentium,etiam si ipsi filij aliàs habeant vnde se alere possint,nec vsquã visa est facultas supradictis modis concessa:quòd si concederetur,nec princeps qui huiusmodi facultatem concessisset,nec eius consiliarij,nec eiusdem maioratus institutor in foro cõscientiæ tuti in hac specie esse poterunt, vt in simili aduertit Menchac.in repet. auth.nouissima.C.de inofficios. testam. nu.308.quod verissimum in nostris terminis,sicque obseruari ac practicari solitum esse testatur D.Molin.d.lib.2.cap. 1.nu.24. † Non tamen ex hoc primoge- 39
nium ipsum annullabitur, sed potius sustinebitur,facta ex ipsis bonis cæteris filijs competenti alimentorum assignatione,secundùm eumdem D.Molin.ibi nu. 27.& latius eodem lib.2.c.15.

40 Octauò ex supradictis fit, quòd si facultas regia ad instituẽdum maioratum concedatur, ea conditione adiecta,vt cęteris filijs competentia alimenta relinquantur, prout communiter in Hispania reges nostri Christianissimi eas concedere solent,ea facultas erit iustissima, & in foro conscientiæ tuta,respectu omnium,ea forma seruata: ita tenent communiter Hispani supra citati pro secunda receptiori sententia, causa namq; publica,quę in instituẽdis maioratibus versatur,sufficiens est ad iustificandas has facultates,nec alia causa extrinseca requiritur,dummodò eadem facultas,considerata personarum ac patrimonij qualitate & quantitate,concessa fuerit,vt optimè deduxit Greg. Lopez in.l. 32.tit.9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

par.6.in glossa magna.col.1.aduersus Roderic. Xuar.in d. l. quoniam in priorib⁹. 2.limitation.nu.15. existimantem aliam causam ad harum facultatũ iustificationem necessariam esse: quem in hoc etiam reprehendit Méchac.vbi supra, nu.308. & eis libenter assentit D.Molin. d.lib.2. c.1.nu.26.circa fin. Hęc de facultate concessa ad faciendum maioratum, ei qui legitimos descendentes habet: nunc verò de ea, quæ eos non habenti impartitur, agendum erit.

41 Nonò ex supradictis decidenda venit illa quæstio, quid dicendum sit in facultate concessa ad faciendum maioratum de omnibus suis bonis, ei qui quanuis non habeat descendentes legitimos, habet tamen ascendentes huiusmodi: nã etsi prima facie videatur dicendũ, quòd siue ad tollendum eis omnino legitimã, vel ad illam minuendum, eius concessio quoad vtrumq, forum, & exterius, & interius, secura sit, ex illa communi doctri-
42 na, quæ habet, † quòd legitima ascendẽtium, lege, consuetudine, rescripto, seu etiam statuto non solùm minui, sed etiam omnino tolli possit, cùm ea non tam ex iure naturali, quá ciuili ac positiuo procedat, vt censuit Bald. in. l. 1. § ius naturale, quæst. 1. circa fin. ff. de iustitia & iure & in. l. de emãcipatis. nu. 2. C. de legitim. hæred & alij plures, quorũ opinio communis ac vera est, vt eos referens aduersus Couar. in 4.2. part. c. 8. §. 6. nu. 5. testatur D. Molin. d. lib. 2. c. 1. nu. 28. Nihilominus tamen secundùm eundem ibidẽ, ac rectius meo iudicio, in specie huius nostræ illationis contrarium est tenendum, nempe minimè esse iustam prædict. facultatem, nisi parentibus, saltem indigentibus, competentia alimenta ministrentur: quanuis enim communis opinio præfata vera sit, princeps tamen non debet id absque legitima causa efficere. Nec tamen adeò vrget in proposito illa publica vtilitas, quam in maioratuum institutionibus versari prædiximus, in his, qui legitima descendentia carent, primogeniumque ipsum in transuersalibus, agnatis vel cognatis, vel etiam in extra-
43 neis facere volunt, prout in his, qui in legitimis descendentibus nomen ac memoriam propriæ familiæ perpetuam efficere cupiunt, non enim censebitur iusta causa priuandi ascendentes legitima sibi competenti, quòd filius vel descendens velit omnia bona sua transuersalibus, seu extraneis, iure maioratus deferre, ascendẽtesque sua legitima fraudare, nisi in persona alterius ascendentis, cui æque legitima debetur, & à quo bona ipsa, ex quibus maioratus fit procedunt, eũ instituere velit filius, vel descendens, vel in persona alterius fratris vel cognati, qui ab ipsis ascendentibus descendit, tunc enim ex hac vel simili causa ea facultas iusta censenda erit, dummodò, vt prędiximus, parentibus alimenta competentia relinquantur, aliàs secus. Ex quibus in proposito idem dicendum erit in ipso institutore & successore maioratus virtute d. facultatis conditi, quod in có cedẽte prędict. facultatem prędiximus, vt in eisdem casibus, quibus & princeps concedens, sint tuti, vel non, iuxta prædicta.

43 Decimo & vltimò obseruandum erit, quòd maioratus factus à parentibus in fauorem descendentium, vel à descendẽtibus in fauorem ascendentium, in quo grauamen in legitima debita apponitur facultate regia, iustus atque in foro conscientiæ tutus proculdubio censendus erit: nec nó & ipsamet facultas iusta est, quia cum primo geniũ in hac specie fiat in persona eius, cui apponitur grauamen in legitima, nimisque ob hoc à parentibus, vel descendentibus honoratus sit, adeò vt competens patrimonium præ cęteris sibi relinquatur, non potest de huiusmodi facultatis vel maioratus iustitia dubitari: si verò absque facultate regia, sed permissione legis, is maioratus fiat, cum appositione grauaminis in legitima, cum consensu legitimo descendentis vel ascendentis, in eius legitima grauamen apponitur, tam in iustitia, quam in foro conscientiæ iustus & validus erit maioratus, cum grauamine in legitima
44 imposito. † Difficultas stat hac in specie,

cie, quando maioratus fit sine facultate regia, & grauamen in legitima imponitur absque ipsius, cui imponitur, legitimo consensu, de quo videndus est latissimè D. Molin. d. lib. 2. c. 1. nu. 29. cum sequentibus, usque in fin. distinguens inter conditiones potestatiuas, casuales & mixtas, atque inter filium emancipatum, & in patria potestate constitutum: nolui enim hac in re immorari, ne ab instituto deuiare in aliquo videar, præcipuè cùm exactissimè articulus hic differatur à prędicto authore, ad cuius dicta occurrendum erit, quoties opus fuerit, casusque contigerit, relicto cuilibet saluo suo meliori iudicio aliter discernendi atque iudicandi: ego enim nunc nihil in hac vltima specie decido.

Nunc autem expediti à prędicta ardua quæstione, operæpretium duximus, nonnullas regulas communes in materia maioratuum Hispaniæ in mediũ proferre, vt eis jactis, tanquam rectis semitis, ad veram cognitionem successionis eorũdem, & sic ad locum, ad quem vnusquisque iter fecerit, peruenire queat in quæstionibus de facto contingentibus, tam in foro conscientiæ, quam iustitiæ.

45 Prima regula communis est, de natura primogeniorum esse, quòd de primogenito in primogenitum transeant, vt tenet Socinus consi. 47. num. 7. volu. 3. dicẽs, quòd institutio maioratuũ ideò fit, vt conseruẽtur in persona primogenitorum. Angelus consi. 281. Aretin. consil 162. Alex. consi. 4. nu. 4. cum sequentibus, lib. 4. Xuarez in. l. quoniam in prioribus. 10. ampliatione. nu. 26. C. de in oftios. testam. Greg. Lopez in. l. 2. tit. 15. p. 2. in glossa, *sino el hijo mayor*, in princi. Tiraquel. de iure primogeni. quęst. 4. n. 31. Anto. Gomez in. l. 40. Tauri. num. 7. & 59. quod optimè declarat D. Couarr. in pract. quæst. c. 38. nu. 6. versi. etenim. & nu. 12. versi. quod si dixeris, idem lib. 3. variarum resolut. c. 5. nu. 3. D. Molin. lib. 1. de Hisp. primogen. c. 11. nu. 9. & lib. 3. c. 1. num. 1.

46 Secunda regula communis est, quód in maioratus successione linea recta debet semper succedi, vt nec successio retrocedat, nec de vna linea ad aliam transitus fiat, vt probatur ex d. l. 2. tit. 15. par. 2. ibi: *Pusieron que el Señorio del Reyno heredaßen siempre aquellos que viniessen por linea derecha*, quæ lex licèt loquatur in regni successione, idem in specie seruandũ est in omnibus maioratibus nostræ Hispanię, ad regni similitudinem, vt in terminis nostræ regulę tenet D. Molin. lib. 1. de Hisp. primogen. c. 3. nu. 12. idque in cęteris omnibus verum est, vt infra reg. 8. dicemus, debet enim linea recta considerari, vt tradit Bald. consi. 321. lib. 1. Socin. consi. 63. lib. 1. & consi. 33. nu. 8. lib. 1. Cephalus consi. 5. nu. 36. lib. 1. Pelaez de maioratib. 2. par. quęst. 6. nu. 18. & quæst. 7. num. 11.

47 Tertia regula communis est: Recta linea non ex omnibus qui ab instituente, seu quouis maioratus possessore descendunt, sed ex ipsis primogenitis, qui gradatim procreantur, tantùmmodo constituitur, vt inter filios, nepotes ac proneposes, cæterosque descendentes primogeniti tantùm lineam rectam efficiant, & successiuè admittantur, vt tradit Abb. consi. 85. num. 3. & 5. lib. 1. Paul. Castrens. consi. 164. n. 4. cum sequentibus, lib. 2. Philippus Corneus consi. 190. nu. 3. ad fin. volu. 3. Socin. consi. 51. nu. 5. volu. 4. Afflict. in c. 1. de successione feud. nu. 77. dicens, quòd constitutio quæ vocat primogenitos descendentes ex linea, hũc habet sensum, vt ex filijs succedat primogenitus, & ex eo nepos primogenitus etiam admittatur, & sic de cæteris. Palac. Rub. in repet. rubric. de donat. inter vir, & vxor. §. 69. nu. 21. Tiraquel. de iure primoge. q. 40. nu. 156. Decius consil. 498. nu. 19. Paris. cõsi. 72. n. 102. & 103. & 107. lib. 4. D. Couarr. in pract. quęst. c. 38. nu. 6. & 7. Alciat. responso. 96. nu. 39. & responso. 184. Menchac. de successionum creation. §. 27. nu. 20. & alios plures referens D. Molin. lib. 3. c. 6. nu. 29. idq; etiam probat d. l. regia in verbis suprà relatis.

48 Quarta regula communis est: Linea vltimi possessoris consideranda primùm est, vt illi qui ex ea procedunt, cæteris præferan

Universidad de Deusto
Biblioteca

præferantur,nec transitus fiat ad alias lineas,donec ex ea descendẽtes finiantur: argumen.text.in. cap. 1. de natura successionis feudi. ibi : *Ad solos & ad omnes qui ex illa linea sunt, ex qua iste fuit*, & iterũ. ibi: *Sed omnibus ex hac linea deficientibus, omnes aliæ lineæ æqualiter vocantur*. In maioratus autem successione omnes non sunt admittendi simul,sed primogenitus, vt prędiximus: per quem textum hoc communiter scribentes annotare solent ibidem,secundùm Afflict.ibi.n.77.& tenet Paulus Castrens.d.consi.164. nu.11.libr. 2.Socinus in.l.si cognatis.n.14.ff.de rebus dubijs.refert plures,id ipsum sequutus D.Moli.lib.3.c.4.n.14.† vbi quòd secundò considerandus est gradus, vt qui sunt possessori magis coniuncti,præferãtur remotioribus. Tertiò considerandus est sexus,vt inter eos,qui sunt eiusdem lineæ , & gradus, præferatur masculus. Quartò consideratur ętas,vt inter pares linea,gradu,& sexu,maior natu præferatur minori : quod & probauit Andr.de Isernia in.c.1.de eo qui sibi,&hæredibus suis,&c.Afflict.ibi nu.10. idem Afflict. in.c.1.de successione feud.nu. 76. & secundùm aliam impressionem, num. 49. versic. licet dominus Napodanus, &c. Supplendus igitur erit Corneus consil. 199.nu.38.lib.2.dicens,quòd in feudo,in quo iure primogenituræ succeditur,cõsiderandus est primo loco gradus,secundo sexus,tertio ætas:omissit namque lineam,quæ primò,vt prędiximus, considerandа est:potest namq; esse,quòd quis sit eiusdem gradus,& maior natu,non tamen eiusdem lineæ,ideòque ab eo qui ex linea primogenitorum descendit,excludendus erit, secundùm D.Molin.d.c.4. nu.14.in fin. † Quòd autem tertio loco consideretur sexus,vt inter eos qui sunt eiusdem lineæ & gradus prędeferatur masculus fœminæ etiam maiori, dixit Bald. in l.in multis. ff. de statu hominum.Petrus de Bellapert.& Iacobus de Aren. in l.pater filiũ.§.quindecim.ff.de leg.3.Romanus consi.98.Palac.Rub. in repetitione rubric.de donat.inter vir. & vxor.§. 69.nu.24.cum sequentibus.Decius in.l. fœminæ,nu. 112.ff. de reg.iur.Tiraquel. plures referens de iure primogen.quæst. 10.nu.20.quod latissimè comprobat, & sequitur D.Couar.lib.3.variar.resolut.c. 5.nu.5.vbi quòd apud Hispanos frequentissimè obtentum est in maioratibus,& primogenijs, expressè ita statuit: & Burgos de Paz in procœmio legum Taur.nu. 119.cum sequentibus. D.Moli.lib.3.c.4. numer.4.

Quinta regula communis est:Finita linea primogeniti maioris, statim succedit secundogenitus,eiusque linea & descendentia, & postèa tertiogenitus cum sua linea,& sic de cęteris,vt in d. c.1.§.fi. de natura successionis feudi, vbi hoc declarat Afflict.d.nu. 1. dicens, quòd omnes aliæ lineæ æqualiter vocantur, id est qui sunt in proximiori linea: & ita decidit singulariter & expressè Paulus de Castro in d.consi.164.nu.4.& 5.volu.2.† vbi quòd ex filijs conditoris seu possessoris maioratus filius primogenitus efficit primum caput in linea descendentium, & filius secundogenitus secundum caput constituit,ac tertius tertium,vt hoc ordine ad instar edicti prætoris de bonorum possessione successiuè ad maioratus successionem admittantur:quod sequitur Pręposit. in.c. 1.de feud. March.nu. 10.& in c.1.de successione feudi.nu. 49. versi.& per ista.D.Molin.d.lib.3. c.6.nu. 30.& optimè Guillermus de Monserr. in in tractatu de successione Regum Francię,super.1.dubio.nu.8. volu. 13. tractatuum,vbi quòd licèt vna sit linea descendentium ad successionem regni,talis linea descendentium diuiditur in plures, videlicet lineam primogenitorum,& lineam secundogenitorum & tertiogenitorũ,& sic de singulis,vt lineę primogenitorũ cæteris præferãtur , & deficiente linea primogeniti, secundogenitus, eiusque linea statim admittatur,prout idem ipse tradit ibi nu. 34. versi.tamen ratione consuetudinis Franciæ , & Parisij, consi. 72.nu. 113.volu. 4. quod & comprobatur ex cap.licet.de voto ,vbi constat,quod filio primogenito absque vlla sobole decedente, filius secundo genitus eius frater, quanuis illi transuersalis sit,primogenitus dicitur,quia ius primogenituræ ad illum transfertur,& tanquã primogenitus succedit,& ibi notãt glo. & Abb.in 5.notab.& Bald. in.l.ex hoc iure,quæstion.6.ff.de iustitia & iure. Ripa in rubric.ff.de vulg.& pup.substit.nu.3. Tiraquel.de iure primog. quęstion.3.& 40.num. 183. Carol. Molin. in consuetud.Paris.lib.1.§.3.glos.1.q.3.nu.5.& §.8. in glos.1.quæst.5.nu.32. Greg. Lopez in l.2.titu.8.part.5.in glossa *segun se auiene*, † filius namq; secundogenitus nunquam dicitur primogenitus, dum aliquis filius seu descendens à primogenito supereſt, vt notat Oldrad.consi.224.nu.42. Præpos.per text. ibi in cap. 1. de natura successionis feudi.colum. 2.& in capit.1.de feudo March.num.10.Bald.in.l.cum antiquioribus,num.11.versi.nonò quia primogenitus. C. de iure deliber. Decius consi.390.Grat.consi. 7. nu.11.& consi. 8.num.5.lib.1.Tiraquel.de iure primog. quæst. 40.num.74.156.& 157.D.Couar. in pract.quæst.c.38.num.6.

Sexta regula communis est : Extincta linea recta descendentium , ad lineã primogeniti collateralium maioratus successio pertinere debet:exquo enim DD. omnes in d.capit.licet.de voto.fatentur, quòd in transuersalibus considerari debet primogenitura , quorum citat multos Tiraquel. de iure primogen. quæst. 41.nu.1.necessariò etiam fateri debent, quòd in successione transuersali non potest dari alia regula ad cognoscendum quis debet succedere,nisi quòd succedat ille,qui inter transuersales fuerit primogenitus,& sic qui ex linea primogenitorum descendat : neque enim vllo modo potest primogenitura considerari vnius transuersalis ad alium, cùm transuersalis transuersalem non generat.Vnde primogenitura inter ipsos transuersales considerandа erit,vt succedere debeat,qui inter ipsos fuerit primogenitus : quemadmodum cum iudicio considerat Paul.Paris.consi.72.num.109.cum sequentibus, præcipuè num.113.lib. 4. & sicut in descendentibus linea primogeniti prius cõsideranda est,itavt dũ aliquis ex eo super est,transitus ad lineã secundogeniti,non fiat,vt prædiximus: idem obseruandum censeo in linea transuersalium,vt prius admittantur,& vocentur ad maioratus successionem inter transuersales,qui ex linea primogeniti transuersalis descendunt,eis autem omnibus finitis, admittãtur cęteri ex linea secundogeniti transuersalis,& sic de cæteris, † quia quilibet fratrũ constituit propriam lineam,& alter de alterius linea non dicitur, vt cum alijs probauimus consi.13.numer.12. & tradit Pelaez de maioratibus. 2.p.quæst. 7.num.13.& 14.

Septima regula communis est, quòd finita vna linea in successione maioratus,non consideramus personam proximiorem,sed lineam proximiorẽ,vt constat ex supradictis:& in tali linea proximiori quærimus eum qui descendit per ipsam lineam rectam ex filio maiori, vt primogenitus eius lineæ præferatur reliquis,& sic patruo suo,vt concludit Guil liermus à Monserr.in tractatu de successione Regum Franciæ,volumi.13.tractatuum,super.1.dubio,per totum , & hoc idem est quod voluit D.Conar.in pract. quæst.capit.38.numer.6.versic. etenim. & numer.12.versi.quòd si dixeris.& in dicta linea semper quęrimus primogenitum. † Primogenitus verò dicitur, qui descendit per ipsam lineam rectam ex primogenito,vt per Tiraquel.de iure primogeni.quęstion.40.ex numer. 34.cum sequentibus,vnde reliqui alij,vt fratres, & filij fratrum,excluduntur omnino interim dum reperitur aliquis in linea recta,vt probant supracitati DD. & Ancharr.consi.82.in fin.Corneus consi.22. num.17.libr.2. Beroius in capit. dilecti. numer. 55. de arbitrar.

Octaua regula complectens cæteras sumitur ex l.2. titul. 15.part.2. ibi: *Pero con todo esso*, vsque in finem , vbi dicitur, *Que los sabios antiguos tuuieron por derecho, que el señorio del Reyno no lo oniesse sino el hijo mayor despues de la muerte de su padre, y esto vsaron siempre en todas las tierras del mundo,doquier que el señorio tonieron por linage, è mayor*

Universidad de Deusto
Biblioteca

mayormente en España, è por escusar muchos males que acaecieron, e podrian ser fechos, pusieron que el señorio del Reyno heredassen siempre aquellos que viniessen por la linea derechaze por ende establecieron, que si fijo varon y no oviesse, la fija mayor heredasse el Reyno: e aun mandaron, que si el hijo varon muriesse ante que heredasse, si dexasse fijo, o fija que oviesse de su muger legitima, que aquel ò aquella lo oviesse, e no otro ninguno. Pero si todos estos fallescießen, deue heredar el Reyno el mas propinquo pariente que oviesse, siendo home para ello, no aviendo fecho cosa porque lo deuieße perder: onde todas estas cosas es el pueblo tenudo de guardar, ca de otra guisa no podria el Rey ser cumplidamente guardado, si ellos assi no guardaßen el Reyno.

59 Quáuis enim hæc lex loquitur in successione regni, ipsius tamen dispositio locum habet, & seruanda erit in successione alterius cuiuscumque maioratus particularis Hispaniæ, quia non licet membra à capite discedere, vt in cap. cum nõ liceat. de præscript. & in proprijs terminis ita tenent Abb. d. consi. 85. num. 3. & 6. lib. 1. Paul. Castrens. d. consi. 164. num. 1. & 2. lib. 2. Bolognin. consi. 62. colum. 2. & 5. versi. secũdò principaliter. Decius consil. 389. visa longa. nu. 7. Menochius consi. 104. proposita. num. 9. in fin. lib. 1. Becius consi. 101. num. 9. lib. 1. Castellus & Cifuentes in l. 40. Tauri. vbi expressius Palac. Rub. num. 3. & Anto. Gomez num. 11. & 12. & 69. in fin. D. Couar. lib. 3. variarum resolut. cap. 5. num. 5. Burgos de Paz in proœmio legum Tauri nume. 69. Petrus Dueñas in regul. 316. Gregor. Lopez in d. l. 2. titul. 15. part. 2. in glossa *se dexasse*, & in l. 3. tit. 13. part. 6. in glossa *mugeres*. colu. 2. versi. *de mere Hispaniæ*, & D. Peralta in rubri. ff. de hered. instituẽd. num. 122. & in l. 3. §. qui fideicommissã. numer. 120. eodem titul. Simanc. de primogen. Hisp. lib. 1. cap. 22. & 23. Ant. de Padill. in rubri. C. de fideicommissis nu. 6. D. Mosi. plures alios allegans de Hisp. primogen. lib. 1. cap. 3. num. 5. vbi quod est verum, atque inforensibus controuersijs communiter obseruari solitum: & in numeris sequẽtibus ex hoc colligit duodecim æquiparationes, & similitudines in proposito, quæ dantur inter regnum, & cæteros maioratus Hispaniæ: quod deducit ex d. l. partitæ, dum dicit: *Y esto vsaron siempre en todas las tierras del mundo, do quier que el señorio ouieron por linage.*

60 Nona regula est, quòd quidquid sit de iure communi, semper obseruatum fuit in his regnis Hispaniæ, vt in successione maioratus nepos ex filio maiori præmortuo præferatur filio secũdogenito, prout tradit Abb. d. consi. 85. num. 5. lib. 1. Paul. Castrens. d. consi. 164. nu. 10. lib. 2. Barb. consi. 10. num. 1. & 2. lib. 2. Card. Alex. in cap. 1. nu. 12. in fine, de feudo March. Socin. consi. 252. num. 10. & 11. lib. 2. & in suo consi. feudorum, post titulum quis & à quo appelletur. num. 30. Bologninus d. consi. 62. colum. 7. Castellus in glos. 1. in princ. super l. 40. Tauri, dicens, quòd ante tempora Pauli de Castro consuetudine antiqua introductum fuerat, quòd in successione maioratus nepos patruo præferendus esset, & ante conditas leges Tauri: & ita affirmat obseruatum fuisse de consuetudine Hispaniæ Montaluus in l. 1. titul. 3. lib. 2. fori, in glos. super verbo, *su hijo*, colum. 8. in fin. versi. sed circa hanc materiam. Eandem consuetudiné Hispaniæ retulit etiam Tiraquel. de iure primog. q. 40. num. 12. Decius in consi. 397. numer. 6. in fine. D. Molin. lib. 3. cap. 6. numer. 26. & 27. & probatur ex d. l. 2. titul. 15. part. 2. ibi: *E esto vsaron siempre en todas las tierras del mundo, e mayormente en España:* † secũdùm quam consuetudinẽ maioratus etiam ante leges Partitarum instituti intelligendi sunt, vt in specie verum esse profitetur Aretin. consi. 162. n. 10. Socinus d. consi. 252. num. 10. & alios plures referens eos sequutus D. Moli. d. numer. 27. sola enim consuetudo ius succedendi tribuit, vt tradũt præcitati DD. & notat Oldrad. consi. 44. colu. 2. Ioan. Andr. in regul. fine culpa. quæst. fin. lib. 6. Hostiensis Card. & alij in cap. licet, devoto. Baldus consi. 389. & 360. & 265. lib. 2. Alex. consi. 87. nu. 3. lib. 6. Rubeus consi. 132. colu. 1. Roland. à Valle consil. 2. nu. 15. & consi 42. num. 22. lib. 1. Xuarez in l. quoniã in prioribus. 10. ampliatio. nu. 12. cum

61

62

12. cum sequentibus. C. de inoffic. testam. & in fortioribus terminis tradunt multi citati per Tiraquel. de primogen. quæst. 16. nume. 4. cum sequentibus, probat. l. 41. Tauri, & quod d. l. 2. tit. 15. par. 2. procedat in specie de qua loquimur, non solum in regni successione, sed etiã in omnibus bonis, quę iure sanguinis, & primogenituræ deferuntur, & sic in omnibus maioratibus particularibus Hispaniæ, constat ex eadem lege in pluribus eius partibus, prout eam optime, & late in hoc expendit D. Molin. d. libro. 3. cap. 6. num. 4. cum sequentibus, vbi num. 7. versi. quòd etiã, allegat plurimos authores id ita tenentes in specie aduersus Emanuel. Cost. aliud existimantem pluribus fundamentis, in quæstion. patrui, & nepotis, pag. 165. & iterum pagi. 178. quibus ipse Molina ibidem, & numeris sequentibus optimè satisfacit, idem prius vt breuius tamen probauerat, idem Molina lib. 1. cap. 3. num. 10. Tandem regula hæc nostra. 9. & supradicta omnia ad tollendum omne dubium expresse hodie approbantur in l. 40. Tauri quæ est. l. 5. tit. 7. lib. 5. nouę Collect. Regiæ.

Sed & alię plures regulę vtiles in materia successionis maioratuum desumi possunt ex nostris scriptoribus, quas hic omitto, ne totã materiam maioratuum vno capite comprehendam atque disseram, quę vel vnum iustum librum facilè complere posset, si cum suis deductionibus alijsque ornamentis describenda foret. Superiores tamen regulę frequentiores, atque vtiliores sunt in praxi, quibus veluti ferro via aperitur, locusque fit cæteris studiosis ad decidendas præcipuas quæstiones atque dubia, quę in maioratuum successione in praxi contigerint, & ideò eas retuli, ne absque aliquo fructu præsenti superiora scripserim.

SVMMARIVM.

1 Causa finalis quæ sit.
2 Causa impulsiua quæ sit.
3 Consequentia necessaria non est. huc non contingente, actus hic non fieret, igitur hoc quod modo contingit est causa finalis: sicut nec illa, hoc remoto ipse nõ agerem istum actum; ergo hoc est causa finalis actus.
4 Simonia est seruire principaliter præmio, spe consequendi ab eo beneficium Ecclesiasticũ, deficiente etiam expressa pactione.
5 Conferens alicui beneficium Ecclesiasticum ea mente, vt per hoc liberetur ab obligatione, qua ad antydoram tenebatur, an simoniam committat.
6 Mutuans an possit deducere in pactũ obligationem antydoralem qua capiens mutuum tenetur simile beneficium exhibere.
7 Mutuans principaliter ob amicitiam, quamuis secundariò ob spem aliquid vltra sortem à debitore dandum accipiendi, non committit vsuram.
8 Clericus qui principaliter ob lucrandas distributiones quotidianas præsens est diuinis officijs, peccat, & simoniam committit.
9 Distributiones quotidianæ ad quæ propria natura in Ecclesijs institutæ sint.
10 Clericus volens potius diuinis officijs interesse in solemnibus diebus, propter maius lucrum quam in alijs, si hoc principaliter faciat ob cultum diuinum, non peccat.
11 Distributiones quotidianæ vbi non sunt adeò tenues, vt verisimiliter negligantur, non potest ordinarius eas augere.
12 Distributiones quotidianæ non dantur in absentia, etiam studentibus Theologiam.
13 Priuilegiatus à Summo Pontifice, vt fructus beneficij in absentia recipiat, ac si præsens esset, non ideò potest distributiones quotidianas habere.
14 Falsitas aut defectus causæ an & quando vitiet rescriptum, seu gratiam & priuilegiũ Principis: & numeris sequentibus.
15 Causa ea propriè dicitur, quæ finalis est, impulsiua autem causa abusiua & impropria est.
16 Causa finalis est fons causarum, & præsumitur finalis illa, quæ secundũ iuris ordinem debet esse finalis.
17 Causa finalis substantia appellatur, & forma.
18 Causa finalis est primum principium intentionis, licèt sit vltimum exequutionis.
19 Causa finalis apud sapientes optima habenda & ea prima præcipuaque causarum atque potentissima est. &c. vt hic.
20 Ex ratione finali tantùm potest argumentũ elici vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel extensio, non tamen ex impulsiua.

21 Falsitas aut subreptio causæ impulsiuæ, quæ non leuiter principem mouisset ad concedendum, sed difficiliorem eum redderet, licèt adhuc precibus annuisset, an vitiet concessionem principis, necne? & numeris seqq.

22 Text. in c. postulasti. de rescriptis, procedit non solum in beneficialibus, sed etiam in cæteris omnibus gratiosis, & in priuilegijs.

23 Non sufficit quod in genere fiat expressio, vt impetratio saluetur à subreptione.

24 Non sufficit generaliter exprimi factum, nisi exprimatur modus.

26 Taciturnitas eius, quo expresso adhuc gratia beneficij concederetur, gratiam vitiat.

27 Illa subrreptionem inducunt, quæ vel ratione iuris tertij, vel obitus commune mouere possent principem ad non concedendum.

28 Mentione non facta omnium, quæ principem retardare potuissent ad concedendum rescriptum, nullum & inualidum redditur, & quomodo hic intelligatur, numer. 29.

30 Gratia non vitiatur, si causa impulsiua à principio fuit vera, licèt postea cesset.

31 Subreptio causæ impulsiuæ non vitiat gratiam.

32 Impetrans aliquid à principe, non tenetur facere mentionem eius, quod expressum impetrationem non impediret.

33 Impetrans beneficium curatum, illud habebit, licèt in impetratione non significauerit se sacris ordinibus non esse insignitum. sed saltem de stylo curiæ narrare debet se clericũ esse, vt in num. 34.

35 Decij opinio aduersus communem positam supra num 21. cum sequentibus: sed contra eũ. num. 48.

36 Nauarri opinio distinguentis concurrit cum cõmuni, vt in. nu. 49.

37 Couarr. opinio contra eandem communem: sed contra eum, num 42. & nu. 50.

38 Menochij opinio contra eandem communem, differitur de ea. num. 51.

39 Qualitates, quæ ex stylo curiæ vel Cancellariæ, vel consuetudine principis exprimi consueuerunt, narrandæ necessario sunt, alioqui rescriptum vitiatur: quod si nec iure, nec stylo curiæ vel consuetudine exprimi solent, vide num. 40.

41 Author sequitur, & probat communem præfatam sententiam.

43 Cap. super literis, de rescrip. intellectus, & nu. 45. & 46.

44 Arbitrio iudicis Apostolici relinquitur, quæ causa vel qualitas falsò expressa, vel veritas occultata mouerit leuiter, vel grauiter, aut notabiliter principem ad concedendum in specie prædict. communis sententiæ.

47 Cap. dudum. de election. intellectus.

52 Clausulæ, Si preces veritate nitantur. semper intelligenda est apposita in rescriptis Papæ, etiam si non apponatur.

53 Vbi plura copulantur in rescripto circa vnum effectum, quorum quodlibet per se sufficit, vnum probare sat est: ampliatur num. 6. & limitatur, num. 63.

54 Cum plura narrantur, quæ de iure minimè necessaria sunt, tunc copula in disiunctiuam resoluitur.

55 Si plura capitula sint narrata in commissione, quorum aliqua vera, & aliqua falsa sunt, sufficit probare veritatem vnius.

56 Vbi plures causæ narrantur in rescripto, quarũ aliquæ sunt subreptitiæ, aliquæ verò nõ, procedendum est vt latius hic.

57 Ordinario conferente beneficium vacans duplici causa, si vera vna sit, collatio sustinetur, si habuit potestatem prouidẽdi vtroq; casu

58 Impetratione facta vnius beneficij pluribus modis vacantis, sufficit probare primum modum vacationis de expressis, & vide numer. 59.

60 Cum vnus vacationis modus exprimitur, alter non continetur, nisi aliud constet de intentione impetrantis vel concedentis.

61 Rescriptum Papæ continens diuersas gratias, non vitiatur per subreptionem in vna.

64 Vbi duo in rescripto narrantur, quorũ ex se neutrum sufficeret, vtrumque probandum erit.

65 Dispositio quæcumque habens duas aut plures causas, etiam vna cessante, sustinetur, & nu. 66. & 67. quomodò intelligatur.

68 Gratia à principe facta vitiatur ex falsitate vel subreptione vnius ex plurib⁹ causis narratis, vbi quomodò procedat.

69 Dispensatio nulla causa expressa, præsumitur fieri ex pluribus causis.

70 Dicenti plures rationes dispositionis esse, creditur, & qui dicit vnam probare debet, & eam esse solam, vt in num. 71.

A ratione

72 A ratione non expressa non licere arguere.

73 Quoties in lege vel alia dispositione non potest reddi nisi vnica tantum causa vel ratio, illa habetur pro expressa.

74 Falsitas veri valoris beneficij expressa an vitiet gratiam, & numeris sequẽtibus, præcipue num. 79. vbi sententia authoris, & nu. 78. quid in nominatione.

75 Verus valor beneficij de iure in impetratione exprimi non debet, secus de stylo curiæ Romanæ, vt in num. 76.

77 Falsus valor beneficij expressus vitiat gratiã etiam motu proprio concessam.

80 Regulæ Cancellariæ de exprimendo vero valore beneficij in impetratione rationes.

81 Gratia à Romano Pontifice impetrata simplicis beneficij, facta tamen falsò mentione aut que dolo, quod esset curatum, an sit nulla, & numeris sequentibus, præcipuè nu. 83.

82 Cura animarum est necessario exprimenda in impetratione beneficij curati.

84 Gratia facta de sacristia narratione facta per ignorantiam, & simplicitatem quod esset dignitas, cum tamen non sit ita, sed simplex officium, non est subreptitia.

85 Mandatum Apostolicum de recipiendo aliquem in canonicum cuiusdam Ecclesiæ, non obstante certo canonicorum numero ibi statuto, valet ac debet exequi, & si in illa Ecclesia nullus sit numerus canonicorum statutus.

86 Gratia seu remissio homicidij à Principe impetrata, mentione non facta prioris indulgentiæ simile crimen eidem impetranti remittentis, vti subreptitia inualida est, & nu. 87. & 88. & 89.

87 Princeps tute absque animæ periculo in vtroque foro potest remittere criminis poenam, quæ in satisfactionem Reipublicæ à legibus statuta fuerit, vbi ex hoc Reipublicæ damnum minime sequitur, & absque læsione priuati iniuriam passi: aliàs sine partis remissione mortaliter peccaret.

88 Lex. 2. titu. 25. lib. 8. nouæ Collection. declaratur.

89 Dictio, alius alia aliud, est repetitiua similium.

90 Dispensatio super pluralitate beneficiorum ab eo obtenta, cum quo prius per sedem Apostolicam fuerat dispensatum super defectu natalium ad ordines sacros, & ad obtinendum beneficium curatum, hoc tacito erit nulla, veluti per subreptionem obtenta.

91 Dispensatio secunda alicuius vitij ad hoc vt valeat, debet in ea fieri mentio primæ dispensationis circa eam concessæ.

92 Priuilegio impetrato cum limitatione, & certa moderatione, non valet impetratio secundi priuilegij facta simpliciter.

93 Rescriptum tendens ad augendam vel confirmandam conseruandamque concessionẽ primam, debet mentionem prioris facere, alioquin erit subreptitium.

94 Facultas regia secunda ad faciendum maioratum, debet mentionem prioris facere, aliàs non valebit.

95 Facultas secunda ad bona maioratus alienanda vel hypothecanda prioris debet meminisse, vt valeat.

96 Facultas regia ad primogenium instituendum, non facta mentione liberorum, quos habebat impetrans, eorum tamen in genere meminit, an valeat.

97 Et quid in legitimatione filij.

98 Dispensatio Papæ super matrimonio inter consanguineos contrahendo non valet, si ibi causa falsa sit expressa, nisi eam postea Papa confirmaret, & numer. 100. quo modo hoc sit intelligendum.

99 Dissimulatio Papæ habet vim, & effectum dispensationis, quando ipse hoc exprimit, nempe quod dissimulat, alias secus.

101 Vbi aliquis bona fide est in eo statu, vt tantum contra l. humanam sine proximi iniuria vitam agat absque transgressione legis naturalis, ac diuinæ, in eo statu dimittendus est, si ex correctione scandalum graue immineret.

102 Consilium pro confessarijs ne bona fide matrimonialiter contrahentes iam copulatos in mala constituant.

103 Dispensatio Apostolica ad matrimonium contrahendum vnica causa expressa, & ordinario loci commissa cum clausula ordinaria, Si preces veritate nitantur, &c. corruit si illa causa est falsa.

104 Causa expressa in dispensatione semper præsumitur esse finalis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

105 *Impetrans dispensationem ad matrimonium cõtrahendum cum pluribus causis, tenetur eas prius verificare: & quid si vna earum falsa sit cæteræ autem veræ, numer. 106. cum sequentibus.*

107 *Causæ iustæ in curia ad dispensandum ad cõtrahendum matrimonium.*

108 *Relatum dicitur esse in referente, & cum omnibus suis qualitatibus, vere, & proprie, specialiter, & expresse.*

109 *Dispensatio circa impedimenta matrimonij, cum dependeat à voluntate principis, præsumitur difficilis, & etiam impossibilis, licèt sit desolitis concedi præterquam in tertio, & quarto gradibus consanguin. & affinit.*

110 *Statutũ vel constitutio, vel princeps cõcedens, aliquid exprimens circa actum conficiendũ, aliter quã à iure communi sit dispositũ, an censeatur ex hoc formam inducere.*

111 *Lex vel statutum introducens aliquid cum certis modificationibus, censetur in illis formã inducere.*

112 *Vbi in dispositione legis, vel hominis ponitur aliquid conditionaliter, illud dicitur esse de forma.*

113 *Dictio. si, &c inducit conditionem.*

114 *Forma est indiuidua, & diuisio formam corrumpit.*

115 *Forma est de genere indiuisibiliũ, & quãdo plures solennitates requiruntur ad actum. omnes sunt obseruandæ, & si vna deficiat, omnes sunt ex integro faciendæ.*

116 *Vbi plura sunt requisita de forma, omnia debent seruari, etiam si aliquid ex eis videatur superfluum.*

117 *Vtile per inutile non vitiatur in his, quæ sunt de forma.*

118 *Forma à lege inducta vel ab statuto, in dubio censetur substantialis, & semper ad vnguẽ seruari debet.*

119 *Formæ omissio, etiam in qualitate minima, vitiat.*

120 *Delegatus nullatenus egredi potest commissionis suæ fines.*

121 *Forma censetur dari, & constitui à delegante, etiam si ordo alioqui à iure requisitus ibi exponatur.*

122 *Ea, quæ tacite à iure insunt, si ab homine exprimantur, nihil operantur, & quomodo hoc intelligatur.*

123 *Dispensatio ad matrimonium contrah. continens plures causas, quarum nulla est de per se sufficiens, an, & quando vitietur ob falsitatem vnius, & numer. 129 quod si causa minus principalis non sit vera, non viciatur dispensatio.*

124 *Dispensationes sunt stricti iuris, ac proinde de vno casu ad alium etiam maiorem rationem habentem extendi non valent.*

125 *Dispensandi aut legitimãdi difficultas licèt vt fauorabilis sit extendenda ac benigne intelligenda, non verò stricte, ipsa tamen dispensatio odiosa est, & stricte interpretanda, ita vt in ea non sit locus argumento de maiori ad minus.*

126 *Argumentum de maiori ad minus locum nõ habet in dispensatione iam facta.*

127 *Dispensatio facta in materia matrimoniali debet intelligi largè in fauorem matrimoni, nisi aliàs sequeretur scandalum.*

128 *Consanguinitas in gradu remotiori, in linea æquali computanda est.*

130 *Testis, qui in vno est varius, contrarius, vel falsum deponit, an & quãdo in cæteris fidem faciat, vel non.*

131 *Veritas narratorum ad impetrandam dispensationem pro matrimonio contrahendo est consideranda secundum tẽpus impetrationis, quando veritas causæ narratur de præsenti.*

132 *Causa dispensationis cessante, quãdo cesset vel non dispensatio.*

133 *Non sufficit narrata scienter verificari post impetratam dispensationem, sed tempore eius impetrationis veritas prout narratur debet se habere, vt hic.*

134 *Dispensatio pro matrimonio contrahendo scienter impetrata ex falsa causa per fraudem erit subreptitia.*

135 *Exprimendum est necessariò matrimonium fuisse scienter contractum ante dispensationem, ad hoc vt dispensatio postea impetrata teneat.*

136 *Dificilius hodie dispensatur quam olim cum impeditis, qui iam etiam scienter contraxerunt, & consummauerunt matrimonium.*

CAP.

CAPVT XV.

De falsitate, subreptione & obrẽptione causę finalis & impulsiuę in precibus principi factis commissa, deq; veritate in eisdem tacita.

Acturi de veritate precum principi effusarum, atque de causis finali & impulsiua eum mouentibus in rescriptis, & gratijs ab eo impetratis, an defectus vel taciturnitas veritatis vitiet rescriptum, concessionem, priuilegium, vel gratiam, necessarium duximus pręmittere, quæ dicatur causa finalis, & quæ impulsiua?

Et profectò res hæc adeò sub opinione est, vt vix quid receptius, quid verius tenendum sit, agnosci valeat, variant nãque plurimum in hoc scribentes nostri, ita vt varietas ipsorum confusionem pariat, præmaximè cùm Baldus multis in locis de eà re diuersimodè loquatur, quinimò & Accursius, & cæteri post eum interpretes varia in hoc senserunt, vt constat ex latissimè congestis ab Andr. Tiraquello in tractatu de causa cessante, limitatione. 1. numer. 21. & sequentibus, nos verò omnibus his omissis, veritati ac resolutioni, prout moris est, propius accedendo, sic existimamus obseruandum.

1 Causa finalis ea est, quæ principaliter in actu agendo ab agente consideratur, quę ipsum pręcipuè mouit, & in quam ipsius mens finalis dirigitur, hæc namq; est vltima quoad exequutionem, prima tamen quoad intentionem: ita Bart. in. l. ambitiosa. num. 19. ff. de decret. ab ordin. faciend. S. Thom. 1. 2. quęst. 1. arti. 1. ad 1. & articul. 4. & quęst. 18. articul. 6. ad 2. & quæstio. 20. arti. 1. ad 2. Vnde prima omnium causarum est causa finalis, secundùm D. Thom. quæstio. 1. arti. 2. & post eum docet optimè Nauar. in c. inter verba. 11. quæst. 3. corolario. 4.

2 Causa autem impulsiua est, quæ præter finem vltimum mouet agentem, causam dat actui, & fine qua non fieret actus: & vulgò dicitur impulsiua, quia impellit ad agendum: & hæc non rectè ab alijs efficiens vocatur, licèt causa efficiẽs à finali distinguãtur, vt bene probat post Tho. & Rodolph. Agricolæ, quos citat D. Couar. lib. 1. variarum resol. c. 20. nu. 5. vbi prædict. descriptionem ac differentiam causæ finalis, & impulsiuæ sequitur ac probat, illud addens ex Maiore. in. 4. sent. distinct. 15. quæst. 29. versi. 5. arguit. 3 & in distinct. 25. quæst. 2. colum. 4. † non esse necessariam, solidamq; consequentiam, hoc non contingente, actus hic nõ fieret, igitur hoc, quod modò contigit, est causa finalis aut principalis huius actus: sicut nec illam, hoc remoto, ipse nõ agerem istum actum, ergo hoc est causa finalis actus: est siquidem causa impulsiua, quæ præcursionem quamdam adhibet ad efficiendum: quod comprobat ex text. in. l. 2. §. sexum. ff. de postul.

4 Ex quibus deducitur primò, simoniam esse seruire alicui prelato principaliter spe consequendi ab eo beneficium aliquod Ecclesiasticum, deficiente etiam expressa pactione, iuxta glossam verb. promiserat, & DD. communiter ibidem, in capit. cùm essent, de simoni. esset tamen simonia mentalis, secundùm Felinum ibi, & Caietan. in summa verb. simonia, in fine, secus autẽ esset seruire principaliter Episcopo ob personæ dignitatem, ob stipendium, pro victu quotidiano consequendo, quanuis minus principaliter spe consequendi ab eo prędictum beneficium Ecclesiasticum id fiat, secund. glossam & DD. vbi supra, & declarat pulchrè Adria. in quodlib. 9. art. 2. sub litera m. n. o. & probat ex pluribus Nauar. in man. Lati. c. 23. nu. 100. versi. 5. & prius. c. 17. nu. 209. in prin. quã resolutionẽ sequitur & ꝓbat Couar. vbi supra nu. 3. vbi ꝙ nõ statim existimãdũ est spẽ habẽdi beneficiũ Ecclesiasticũ esse causã finalẽ aut principalẽ, ex eo ꝙ alioqui nõ esset quis prælato seruitur⁹, nisi ab eo beneficij collationem speraret, quia potest hoc ita esse, & simul spẽ istã causa impul

Universidad de Deusto
Biblioteca

siuã,non finalem huius ministerij fuisse.

5 Scribunt autem Innocent.& Anton. in capit.tuam.de ętate & qualit.conferentem beneficium alicui ea mente ac intentione, vt per huiusmodi collationem liberetur ab obligatione, qua ad antydoram tenebatur,simoniam committere:quod sequutus est Angelus in. l.sed si lege.§.consuluit.ff.de petition.hæred. Hoc tamen intelligendum est verum esse ac procedere,vbi expressim collatio fieret in remunerationem, & ad tollendam obligationem ad antydorã,qua prælatus tenebatur:secus autem si simpliciter ea intentione fieret, vt aduertit Philip.Decius in.c.ad nostram.nu. 5.deprobat.Contrarium tamen,& verius meo iudicio,probat D.Couar. vbi supra,num. 4.versicul. scribit tamen, existimans in hac eadem specie nec mentalem simoniam committi,vbi collatio simpliciter ea intentione & animo facta fuerit, nec item exteriorem,etiam si expressè actum sit à collatore, vt in remunerationem prædictæ obligationi s id faciat: nihil namque efficit ad culpam criminis simoniæ,deducere in pactum solam obligationem moralem, ita vt ab honestate processit,nullo ei addito robore, vel eã tantùm à bonis moribus,& vt à grato a-
6 nimo oritur,remittere: † sic enim iure licet mutuanti absque vitio vsurę deducere in pactum obligationem illam antydoralem,qua capiens mutuum, tenetur mutuanti simile beneficium exhibere, modò hoc adijciatur, quod promittens non plus obligetur quàm aliàs tenebatur cessante pacto, vel colligatur ex ipso facto & pacisćentium mente, nihil per hanc conuentionem adijci antydorali obligationi, iuxta glossam penul. & finalem in cap. si fœneraberis.14.quæst. 3.Cardi.Anania & Abb. in c.consuluit. de vsuris. & eumdem Cardin. Clement. 1.de vsuris. quæstion. 20 Felin. capit.ad audientiã.2.nu.10.de rescript. S.Thom. 2.2.quęst.78. articul. 2. ad.3. Gabriel in 4.sententiarum distinct. 15. quæst.11.& ibi Ioan.Maior.q. 29.versic.2. arguitur, est communis secundùm Couar. vbi supra,nu. 4.circa finem.

7 Secundò ex supradictis infertur,mutuantem pecuniam principali causa ob amicitiam alterius,& vt ei indigenti subueniret, quanuis secundariò ob spem quam concepit aliquid vltra sortem à debitore sponte dandum se accipiendi, non committere vllam vsuram, neque etiam mentalem:secus verò si id principaliter fiat ob lucrum, iuxta glossam in d.capit.consuluit.verbo sperantes,de vsuris,communiter ibi approbatam ab Innocent. & ceteris scribentibus, & est communis omnium Canonistarum & Theologorum contra Molinæum in.1. & contra Soto in. 2. secundùm Nauar. in manuali Latino.capit.17.numer.209. & capit.23.numer. 100. versicul. 5. vbi latè probat, & communi omnium sententia probatum est, secundùm Couarr.d.capit.20.numer.4.vbi quòd procedit,etiam si alioqui non concepta illa spe, non esset pecuniam debitori mutuaturus,cùm spes ista recipiendi aliquid vltra sortem à debitore sponte & liberè dante,non fuerit causa finalis mutui, sed impulsiua, quanuis ea secluśa, actus hic non fieret, vt colligit ex Caietano & Ioanne à Medina ibi, per eum citatis.

8 Tertiò oritur ex præcedentibus,peccare quidem clericum, atque simoniam mentalem committere, euntem in Ecclesiam,vt præsens sit diuinis officijs, motus principali causa ob percipiendas quotidianas distributiones, iuxta glossam post Hostiensem in cap. vnico,verbo receperit. in fine,de clericis non residen.in. 6. quam ibi sequuntur DD.& Abbas in capit. ex parte. 1. numer.4.de officio deleg.& ibi Felin.num.2.& alios referens Decius numer.6. dicit singularem idem Felinus in capit.causam.de simonia. vbi Abb. & Anania idem probant: sequitur dicens eam glossam celeberrimam Nauarr. in manuali Latino. capit. 23. numer. 100. versicul. 5. Quod verum est & procedit, cùm lucrum istud, non diuinum officium maximè ęstimatur,& præcipuus finis huius operis

operis est, tunc enim simonia mentalis committitur, vt ex prædictis patet, & tradit Nauar.in cap.vlti.de pœnitentia dist.5.nu.56.& in relectione de dicendis horis canonicis, seu de oratione,notab. 6. quem sequitur & probat D.Couar.d.capit.20.numer. 5. si autem id fiat principaliter, vt Deo seruiat, & sic ob diuinum cultum intersit diuinis officiis, quanuis minus principaliter,& secundariò vt lucretur distributiones quotidianas, non peccabit, licitum namque est clericis seruire Deo in Ecclesijs,ob spem ascendendi ad dignitates illarum, vt probatur in capit.si officia.59.distinct.& in capit. quid proderit. 61. distinctio. Imó Gelasius Papa in capit.consulere.74.distinctio.dixit eos ad hunc ascensum spe maioris commodi compellendos,& glossa in d.cap.quid proderit,recepta secundùm Nauar.d.cap.23.num. 100.versicu. 5.expressè tenet per illum textum, licere clerico seruire in Ecclesia ad quęrędam aliquam dignitatem,mòdo principaliter ob id non seruiat: glossa similis in.c.hoc ad nos.59.distinct.ergo neque etiam peccabit, si intersit diuinis officijs principaliter ob diuinum cultum,quanuis secundariò vt distributiones quotidianas lucretur. Quinimò obseruandum est, non esse finem vltimum & principalem distributionum quotidianarum lucrum, vbi sacerdos alioqui non esset in Ecclesiam iturus, nisi eas distributiones percepturus esset, hæc enim causa potest esse impulsiua & principalis: impulsiua, cum ob diuinum obsequium præcipuè interesse vult diuinis officijs, & tamen non interesset eisdem, nisi illud lucrum sibi immineret, & tunc non esset dicendus is sacerdos nec mentalis simoniacus, secundùm Couarruu.vbi supra,
9 quod patet viua ratione. † Distributiones quotidianæ in Ecclesijs propria natura pro presentibus & interessentibus cõstitutę sunt,vt spe huius lucri, secundariò tamen,clerici ad residentiam personalem quotidianam inuitentur,atque prouocentur,ita vt reliqui non interessentes statis horis diuinis, illis careant, non obstante quacumq; consuetudine contraria,& quanuis collusione & remissione exclusa,vt in d.cap. vnico de clericis non resid.lib.6.hodie innouato,non obstantibus quibuscumq; statutis & consuetudinibus,per sanctũ Concil. Tridẽ. sessio.24.in decreto de reformatione.c. 12.versi.distributiones verò,latè Couar. libr.3. variarum resolut.cap. 13. numer. 2.cum sequẽtibus. Hinc sanctissime ſdẽ Concil.Triden.sessio.21.in decreto etiã reformationis.c.3.statuit in hunc modũ: Cùm beneficia ad diuinum cultum atq; Ecclesiastica munia obeunda sint constituta, ne qua parte minuatur diuinus cultus,sed et debitum omnibus in rebus obsequium præstetur, statuit sancta synodus,in Ecclesijs,tã cathedralibus, quàm collegiatis, in quibus nullæ sunt distributiones quotidianæ, vel ita tenues, vt verisimiliter negligantur, tertiam partem fructuum, & quoruncunque prouentuum & obuentionum,tam dignitatum, quàm canonicatuum,personatuum,portionum,& officiorum separari debere, & in distributiones quotidianas conuerti, quæ inter dignitates obtinentes, & cæteros diuinis interessentes proportionabiliter, iuxta dispositionem ab Episcopo etiam tanquam Apostolicæ sedis delegato, in ipsa prima fructuum deductione facienda diuidantur,saluis, &c. Ecce igitur textum expressum, vbi probatur, distributiones quotidianas principaliter institutas esse in Ecclesijs Cathedralibus, & Collegiatis,atque ad tertiam partem fructuum prębendarum in prædicta specie à sacro Concilio augeri iussas, pro diuino cultu & Ecclesiasticis munijs obeundis, vt patet in princ. text.& secundariò vt canonici,cæterique prębendati diuinis officijs interessentes eas lucrentur:licitum est ergo eas lucrari,cùm principaliter ob diuinum cultum horis Canonicis intersint, quanuis secundariò ob lucrum id faciant, cùm in eum finem atque ordinem,qui prædictus est,institutę atque adauctæ fuerint: cùm enim ratione prębendarum quas

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsi beneficiati obtinét, téneátur Ecclesię inseruire, atq; ad residentiam personalé, nihil alias lucraturi, consequitur id impé
dêtes, ad quod tenétur ratione cultus diuini, principaliter hoc facere debere ac
13 teneri, quãuis secundariò ob lucrũ id etiã faciãt, nec peccent, licèt aliàs nó essent facturi, si nó essent præbẽdati, vel horis canonicis nõ interessent, nisi eas distributiões percepturi essent, dum tamen, vt prædiximus, ob diuinũ cultum præcipuè
10 intersint, †Quo fit, vt licèt clericꝰ prębẽ datus potius velit diuinis officijs interesse atq; inter sit tempore solenni, hoc est, in festiuitatibus præcipuis anni, quibus 14 maiores distributiones quotidianæ præsentibus, & interessentibus statutæ sunt, quàm alio tẽpore, quo minutiores constituuntur, si principaliter intersit ob cultum diuinum, nó peccet, cũ liberũ sit ei illo tẽpore interesse, hoc verò abesse, lucrando tantummodo pro tẽpore quo interfuerit, quãuis melius faceret si vtroq; tempore æqualiter, cessante iusto impedimento, interesset: caueat tamé ne principaliter id faciat causa quęstꝰ, quia si hoc faceret, peccaret quidem mortaliter obsimoniam mentalem, vt prædiximus.

11 Circa tamen intellectum d.c.3. decreti Concil. Trid. supra citati aduerto, quòd vbi distributiones quotidianæ non sunt adeò tenues, vt prębeant materiã, & occasionem eas negligendi, non potest ordinarius aliquam partem fructuum præbendarum aut dignitatum illis amplius attribuere, vt illustrissimi Cardinales interpretati sunt d. capit. declaratione. 75. prout ex quodam sumptu declaratio num eorundem desumpsi id quod ex litera & ratione d. Concilij euidenter patet, ibi, Vel ita tenues vt verosimiliter negligantur, &c.

12 Prætereà & vltimo addo, adeò requiri personalé interessentiã ad distributiones quotidianas lucrandas, vt non dentur etiam studẽtibus Theologiã, vt in c. licèt. de pręb. & ibi DD. nec his, qui sunt inseruitio Episcopi vel Papæ, vt in c. de cætero, & c. cũ dilectus. de cleric. nó resid. iuxta glo. in c. vlt. verb. exceptis de rescrip. in 6. vbi glos. & DD. & ita in praxi obseruatũ vidimus ex literis Apostolicis atq; virtute ipsarum in contradictorio iudicio, tribus sententijs conformibus obtẽ
13 tũ. † Quinimò & habens à Romano Põtifice priuilegium, vt fructus beneficijs etiam absens recipiat, ac si esset præsens, non poterit distributiones quotidianas ideò habere, iuxta glossam communi cõsensu approbatam in d. capit. vnico, verbo adfuerint, de cleric. non resident. lib. 6. vt latè post alios probat D. Couarru. libr. 3. variarum resolut. capit. 13. numer. 12.

14 His sic præhabitis, superest, vt videamus, an falsitas seu defectus causæ vitiet rescriptum seu gratiam aut priuilegium principis? Et quidem in falsitate, & defectu causæ finalis constitutissimum ac receptissimum est inter omnes, eam viciare, inanemque reddere dispositionem, secus in defectu causæ impulsiuæ, is siquidem minimè obstat, quin actus ipse validus omnino censeatur, per text. in l. 2. §. vltimo, & ibi notant glos. Bart & alij. ff. de donat. & in l. 1. §. sexum, & ibi etiam glossa, Bart. & cæteri. ff. de postuland. & in l. sed si mors. §. vltimo. ff. de donat. inter vir. & vxorem, & in l. generali. §. Diuus. ff. & vsufructu legat. & in l. cum tale. ff. de cond. & demonstra. & in authentico de non eligẽd. secund. nubent. §. 1. & in capit. ex parte el 1. & ibi glossa verb. causa, & Abb. column. vltim. de conuers. coniugat. & in capit. magnæ, & ibi Abb. column. 2. versic. vlti. nota, de voto. capit. neophitus, & ibi glos. verb. causa, ad fi. & Cardinal. Florent. 61. distinction. glos. etiam in l. 1. verb. occupati, & ibi Bald. in vtraq; lect. ff. de ferijs, & gloss. in l. si pecuniam, in princ. glos. magna. ff. de cõdict. ob caus. & in l. si repetendi. C. eodem. tit. & in l. si mulier. & ibi Cyn. Baldus. & cæteri. C. de iur. dot. & glos. fin. in l. generaliter & ibi omnes. C. de Episcopis & cleric. & in. l. 1. verb. absentium. ff. de negot. gest. & in l. 1. glo. magna, in quinta oppositione. C. de pact. & in. §. illis autem, verbo adiuuantur. instit. de milit. testamen. &

men. & in capit. & si Christus, in verbo cessat effectus, & ibi omnes, de iureiurand. & in capit. post translationem. in verbo cessante. & ibi Hotiens. in verbo impedimento. Ioann. Andr. column. 4. Collectar. Bald. Cardin. Florent. Anton. Panormitan. & cæteri, de renuntiat. Decius limitans in capit. cum cessante. in princip. de appellat, quam resolutionem 19 probarunt & aliæ glossę, compluriminque authores, eosque referens Tiraquel. de cauſ. cessant. limitatione. 1. nu. 1. cum sequentibus, vbi etiam citat Adrian. Florent. in. 4. lib. senten. in materia restitut. in quæst. incipient. consequenter quęro, 20 vtrum indistincte, in solutione quæstionis: & ita est frequentissimè adnotatum secundùm D. Couar. lib. 1. variarum resolut. cap. 20. nu. 1. versi. contrariam, ibi, & primò: ex quo deducit Tiraquel. vbi supra, nu. 4. & hoc procedere in foro conscientiæ.

15 Quod ex eo comprobatur, quoniam causa ea propriè dicitur, quæ finalis est: impulsiua autem causa abusiua, & impropia est, secundùm Cynũ in l. generaliter. in. 1. opposit. C. de Episcop. & cleric. & ibi Bald. column. 2. in 2. oppositione, refert alios Tiraquellus vbi supra, numer.
16 5. & inquit Aristotel. lib. 2. Phisic. † quod causa finalis est causa aliarum causarum: & vt inquit Baldus in. l. eam quam, columnn. 1. versicul. venio ad notabilia, numer. 1. C. de fideicommissis. Causa finalis est fons causarum, & præsumitur finalis illa, quæ secundùm iuris ordinem debet esse finalis. Barbacius consil. 30. 21 column. penultim. versicul. præterea facit ad prædicta. lib. 2. Matienç. de coniectur. vltim. volunt. lib. 66. titul. 14. numer. 7. & inquit idem Baldus, & posteum Matthęus de Afflict. in cap. 1. ad fin. titul. an mutus vel imperfect. † quod cau-
17 sa finalis substantia appellatur & forma, vt ibi probat: sed & idem Baldus in. l. 2.
18 nume. 2. C. locati. dicit, † quòd causa finalis est primum principium intentionis, licet sit vltimum exequutionis, sequitur alios citans D. Molin lib. 1. de Hispanor. primogen. capit. 5. numer. 15. & idem Baldus in c. 340. incip. & prœmitto quod istud ius, column. 1. num. 2. lib. 3. dicit, causam impulsiuam, non proprie causam esse, sed quoddam motiuum ad disponendum, vel contrahendum: quę Baldi loca congerit Tiraquellus vbi supra, num. 6. & numer. 7. ex alijs refert causam finalem apud sapientes optimam habendam, † & eam primam, præcipuamque causarum, atque potissimam esse, huius enim gratia & efficientes faciunt, & quę fiunt efficiuntur, ideoque ignorantiam causæ finalis circa rem quam libet, efficere vt cæteræ causæ ad eandem pertinentes similiter ignorentur. † Hinc est, quòd ex ratione finali tantùm potest argumentum elici, vel extensio, non tamẽ ex impulsiua, per text. in authentic. hæc constitutio. circa medium, & per notata per Ioann. Andr. & alios post glos. in capit. 1. in verbo Italię, de tempori. ordinand. libr. 6. ita Mattheselan. in suo tractat. extens. colum. 2. Ias. in authentica quas actiones, colu. 4. versi. puto tamen disputationis gratia, num. 17. & iterum colu. 7. versic. 3. limita. num. 22. C. de sacros. Eccles. quos refert & sequitur Tiraquel. vbi supra, nu. 8. vbi num. 9. post plurimos, quos citat, id nuncupatim probat in argumento à contrario sensu, vt scilicet sumi non possit ex causa impulsiua, sed finali tantùm: & in num. 19. & sequentibus limitat aliquibus modis quod prędiximus de cessatione causę impulsiuę, vt non vitiet dispositionem, seu rescriptum.

In eo tamẽ constituo canonicã hãc nostram quęstionẽ, an quod prędiximus de falsitate aut subreptione causæ impulsiuæ, vt nó vitiet concessionẽ principis, procedat etiam in ea impulsiua causa, quę licet talis sit, non tamen leuiter principem mouisset ad concedendum, sed difficilioré eũ redderet, licet adhuc precibꝰ annuisset, necne? Et in hac profectò dubia & cõtrouersa quæstione cõmunis sẽtia interpretũ est, falsitatem, seu subreptionem atque defectum huius causæ, quæ non leuiter mouit principem, sed si ea deficeret, difficiliorem eum red-

Universidad de Deusto
Biblioteca

deret ad concedendum, gratiam ipsam atq; dispositionem nullam efficere: quod ex sequentibus probatur.

Primò, ex text. in cap. postulasti, de rescrip. qui est singularis, & capitalis in materia, ibi: Et pro habēte sufficientis beneficij subsidium ex certa scientia super obtinendo alio beneficio de leui non scribimus, quin faciamus de primo in nostris literis mentionem: ex quibus verbis deducunt ibidem Panormitan. Cardin. Felin. & alij vitium commissum in exprimenda aut tacenda huiusmodi causa impulsiua, quæ facilioré aut difficiliorem reddit aut redderet principem ad concedendum, nullam efficere concessionem ipsius quoad effectum: & est casus ibi notabilis, & singularis, in quo cessante seu falsa existente causa impulsiua, corruit dispositio secundùm Abb. ibi, nu. 1. & cæteros scribentes, quod & probarunt idem Abb. in. c. super literis, nu. 7. in versi. in glo. in verbo literas, eod. ti. de rescrip. vbi Dec. nu. 9. inquit, quòd alij omnes sequuntur. idem Dec. in. c. cum cessante, col. 2. nu. 2. de appell. & Ias. cósi. 105. lib. 1. & Corneus eleganter consi. 34. lib. 1. col. 1. & est cómunis sententia secundùm D. Couar. d. lib. 1. varia. resol. c. 20. nu. 1. & nu. 5. in versi. falsitas verò, & est magis recepta opinio secundùm Menoch. de arbi. iud. lib. 2. cētu. 3. casu 201. num. 22. eamq; sequitur in specie nostræ quæstionis plures allegans Mieres de maiorat. 1. par. quæst. 3. num. 2. & Paul. Paris. consi. 49. ad primum. num. 30. & sequent. volu. 4. vbi quòd impetrans probare tenetur omnia narrata in sua gratia, quæ Papā faciliorem ad concedēdū reddere potuerunt, per communem doctrinam Ioan. Andr. in cap. 1. de lit. contest. lib. 6. idem Paris. consi. 138. post princip. eod. lib. Dec. consil. 403. quanuis in casu, nu. 17. & consil. 541. visa. nu. 16. & consi. 695. visa, num. 24. Quintilia. Mandos. in regul. 27. de non iudicando iuxta formam supplicationis. quæst. 8. nu. 16. est communis secund. eundem Mandos. regu. 32. de impetratio. benef. vac. per obitum famil. Cardin. quęst. 11. nu. 2. & iterū ibi, quæst. 25. nu. 7. sequitur etiā Euerard. in cent. legali, in loco à ration. legis ampla seu gener. ad extensionem ipsius. l. col. 10. versi. hoc tamen limito, qui post ordinarios in d. c. postulasti, id procedere dicunt in odium materię beneficialis, ad refrænandum scilicet ambitioné, argu. c. quanuis, de præb. lib. 6.

22 Sed verius est, eum tex. ac præd. communem per eum sententiam generaliter intelligendum esse, non solum in beneficialibus, sed etiā in cæteris omnibus gratiosis, & in priuilegijs, prout illum tex. intelligit Panor. in. c. cōstitutus, col. 2. versi. item nota quòd non omnia, nu. 5. de religios. dom. Barbat. consi. 49. clementisimū Deum, & Patrem. col. 2. versi. rursus opportunè. lib. 4. vbi ad hoc illū tex. dicit singulare, & melioré de iure, & iterū consi. 55. clementissimū, & omnipotēté, col. 1. eod. lib. 4. vbi, & illum dicit singularem, & expressiorem quàm sit alibi, sequitur alios plures allegans, & bene probās, Tiraquel. in tract. de cauſ. cessant. limitatio. 1. nu. 12. 13. & 14. quia in materia subreptionis æquiparantur literę beneficiales, & priuilegia, & aliæ literę gratiosæ, vt ibi probat: tametsi alij DD. quos refert nu. 15. eum tex. in d. c. postulasti. simpliciter ad rescripta trahant: nihilominus tamē generaliter in cæteris omnibus gratiosis & priuilegijs intelligendus est, vt prędiximus: quod etiā tenet alios allegans Pelaez vbi supra, vbi† quòd nō sufficit ꝙ in genere fiat expressio, vt impetratio saluetur à subreptione, secundū Roma. consi. 326. & Thom. Grāmat. decis. 59. n. 58. & decis. 66. n. 19. vbi etiā † quòd non sufficit generaliter exprimi factū, nisi exprimatur modus facti. † Quo fit, vt gratia à principe concessa alicui, viribus nō subsistat, si causa in precibus expressa, fuerit falsa, quo cōperto, princeps nō ita leuiter precibus annuisset, tametsi nihilominus à se petitum cōcessisset. Idē que erit, vbi aliquid in precibus obticetur, quo expresso, princeps maturiùs cogitasset, deliberasset ve super gratia concedēda, licèt tandē postremó eā cōcessisset, vtroq; namq; casu, deficiente causa impulsiua,

impulsiua deficit & ipsius principis gratiosa dispositio: qđ fortiori ratione probatur, siquidē in impetratione ecclesiastici beneficij, & in dispensatione ad plu-
26 ra beneficia, etiam modici taciturnitas, quo expresso, gratia adhuc cōcederetur. gratiā ipsam vitiat, iuxta tex. in. c. si proponente. de rescrip. & ibi glos. & DD. & in. c. non potest, in princip. & in. c. si motu proprio, & vtrobique glos. & DD. de prēb. in 6. tradit Feli. in. c. ad aures. verb. nona conclusio, & in. c. super literis. col. 2. de rescript. D. Couar. d. c. 20. n. 1. versi. quod fortiori: igitur si tacetur id, cuius expressio difficilioré reddidisset principem, maiori ratione gratia deficiet.

Sed & eandem comunem ac magis receptam sententiam, quæ habet, illa rescripti vitiare, quę si expressa fuissent, principes vel nō concessisset, vel difficilius saltem concessisset, ex d. c. dudum, de elect. & c. super literis. & c. postulasti. de re-
31 scrip. latè probat Ias. in. l. 1. nu. 2. C. si contra ius vel vtilit. pub. Decius consi. 541. num. 20. Gozadin. consi. 6. num. 6. Curt. Iun. consi. 27. in fi. & consi. 32. in fi. idem Curt. consi. 83. præsupponitur in facto. nu. 9. Crauet. consi. 296. col. 4. in fi. nu. 2. versi. 2. & c. Cardin. consi. 96. ad fi. & clarius idem Crauet. in respons. pro republi.
27 Sauilian. nu. 124. vbi † quòd illa subreptionem inducunt, quæ vel ratione iuris tertij, vel ob ius comune mouere possūt principem ad non concedendum: refert
28 Menoch. vbi supra, nu. 24. & est communis conclusio, † quod métione non facta omnium, quæ principē retardare potuissent ad concedendum, rescriptum nullū & inualidum redditur, secundùm Quin-
32 tilia. Mandos. in regu. 32. de impetra. benef. vacant. per obitum famil. Cardi. q. 9. nu. 9. vbi allegat DD. in d. c. postulasti. & alibi, & Curt. Iun. d. consi. 83. dicentē cōmunem, & ibi nu. 10. eam limitat procedere solum, † quando difficultas retardādi seu remouendi principem à concessio-
29 ne, est conformis iuri communi, vel ex causa iusta, & debita: secus autem de difficultate, quę proueniret ex affectu, vel ex alia causa exorbitāti odiosa, & minimè considerabili, vt ibi per eum: idem Mandos. in ead. regul. 32. q. 11. nu. 2. & sub nu. 4. versi. ad quartum.

30 Supradicta tamē magis cōmunis sentētia intelligēda est, vt procedat, si causa impulsiua, dequa agimus, in nostra specie iā à principio non fuit reperta esse vera, prout ipsa & nos loquimur, & text. in d. c. postulasti. secus tamē erit, si à principio fuberat, veraq; fuit, sed posteà cessauit, tūc enim nō vitiabitur gratia, vt nūcupatim voluit Rip. in. l. ex facto. col. 3. nu. 15. de vulg. & pupilla. subst. sequitur Tiraquel. vbi supra, in. d. 1. limitatio. nu. 18. & probat latè limitatio. 4. & 12. idem tenet Couar. d. c. 20. n. 5. versi. his ita. Quāuis in dispēsatione, vt prædiximus lib. 1. Canonic. q. c. 15. n. 22. cessāte causa dispensationis, cùm adhuc dispensatio est in fieri, cesset dispēsatio: secus si ius est perfectè quę sitū, & est causa generalis.

Sed contra præd. magis cōmuné sententiā plura obstant, ex quibus potius probari videtur contrarium, nempe in rescriptis à principe obtinendis, vel obtētis, ac præterea in quibuscunq; grattij defectū causæ impulsiuæ, quæ maximé mouit principē ad concedendū, & cuius omissione difficilior redderetur ad concedendum, nequaquā nocere, vt ipsa rescripta vitientur: & primò facit regula generalis atq; communis supra posita, quę habet, vt quanuis defectus atq; subreptio causæ finalis vitiet dispositionem, rescriptū & gratiam, secus tamen est in subreptione causę impulsiuæ, illa namque nō facit vt rescripta & gratię proprijs viribus destituantur.

Secūdò obstat alia regula, quæ habet, impetrantē aliquid à principe, nō teneri facere mentionē eius, quod etsi expressum esset, nō impediret impetrationē, iuxta regulam tex. in. c. super literis, de rescrip. vbi deciditur, quod impetratio literarū facta à Papa, tacita veritate, vel suggesta falsitate per fraudem vel malitiā, est nulla: si verò fiat per simplicitatē, vel ignorantiā, quoties nihilominus Papa erat cō cessurus, saltē in forma cōmuni, literę nō vitiātur, sed delegatus non sequēs formā

Universidad de Deusto
Biblioteca

in literis appositã,secũdùm ordiné iuris in causa procedit,secus si alias nullas literas prius dedisset,& ibi Abb.nu.5. Imol. & Feli.nu.2.& alij hanc regulam veram esse censent, etiam in literis gratiosis & beneficialibus,quæ fiunt à Romano Pontifice,quos sequitur D.Couar. d.c.20.n. 1.versi.2.quicquid Dec.ibi. nu.6.contrarium velit aduersus Abb.in specie de qua agimus,nempe quãdo subreptio nó fuit dolosa,sed per ignorantiam & simplicitatem,vt ille tex.locum habeat in beneficialibus,quia nõ sufficit quod Papa verisimiliter cõcessisset,sed requiriturquòd facta sit prouisio: & facta in vno casu, non porrigitur ad alium :sed quod prædiximus cum Abb.& cæteris supra citatis est verius,receptius,& tenendum.

Tertiò contra prefatam receptam sententiam facit tex.in d.c.dudum,versi.cõsiderantes.de preb. in.6. ibi: Nihilominus literas gratiosas daremus,& in capit. si pro clericis pauperibus.eod. titul. 33 Itaque fit, † vt quanuis defectus sacri ordinis in postulatione beneficij animarum curam habentis,alicuius momenti sit,tamen etiamsi impetrans principi non significauerit,se nódum sacris ordinibus insignitum esse,beneficium ex literis Papæ obtinebit, vt in d.capit. si pro clericis,quia tandem hoc expresso beneficium concessisset,vt constat ex stylo curiæ Romanæ,atque consuetudine, qua in his gratijs expediẽdis vtitur ipse princeps,secundùm Lapum allegatione. 89. in 2.ratione.Barbat. consi. 46. column. 2.lib.2.Felin.in d.capit.super literis.nu. 8.quos sequitur D.Couarru.d.capit.20. 34 num.2.versicu. tertio. † Licet saltem de stylo curię narrare debeat hac in specie impetrans se clericum esse,vt docet Decius in.c.cum adeò.num.3.de rescrip.& Berol.in d.cap.super literis.nu.72.versi. vigesimo secundo, quos refert & sequitur Menoch. vbi supra d. casu 201.n. 33. Igitur si causa impulsiua eius cõditionis sit, vt ea omissa non ita leuiter princeps cõcessisset petita, quanuis nihilominus ad huc cõcederet,cùm tamẽ id principi principaliter non persuaserit,nec fuerit præcipua cõcessionis ratio,vitiũ obreptionis & subreptionis,vel in ea exprimenda vel tacẽda cõtingẽs nonvitiabit principis cõcessionẽ,cũ tandẽ etiã hoc principi patefacto,eandẽ gratiã petẽti fecisset:quibus fundamẽtis cõtra cõmunem videtur tenere Philip.Dec.in d.c.postulasti.nu.4.& iterũ in d.c.super literis,nu. 9.versi.contrariã sententiã:& D.Couar. vbi supra,nu.1.& nu.6.versi. falsitas verò.& Menoch.vbi supra,nu.22.in fine.

35 Quare ipse Dec.ibidẽ aduersus cõmunẽ,suã exponit sentẽtiã, dicẽs nẽpe illud esse cõsiderandũ, q̃ si sublata causa impulsiua,trahitur gratia ad aliũ casum nó expressum, verum est, q̃ cessante causa impulsiua,quæ limitat gratiã in vno casu,non haberet locũ in alio casu,vt in.c. susceptum, de rescrip.in 6.& in c.cui de non.depręb.in.6.sed si cessante causa impulsiua,remaneret gratia in eod.statu,nó videtur q̃ gratia vitietur propter defectum causę impulsiuę,quia sufficit quod Papa omnino fuisset concessurus, vt dicit probari in d. c. dudum.de præb.in.6. ib::Nihilominus literas gratiosas daremus,ideò satis est quod gratia nó retraxisset Papam à concessione:hãc opinionẽ Decij sequitur Paul.Paris. consi.4.n. 35.lib.4.Non obstat text.in d.c.postulasti,quia erat ibi defectus in causa finali, & Papa ibi verisimiliter nullo modo literas dedisset pro secũdo beneficio,ex quo primũ erat sufficiẽs,vt colligitur ex tex. ibi.Pro habẽte beneficij cõpetẽtis subsidium de leui non scribimus,ideſt,non solemus scribere, quin faciamus de primo mentionẽ,& sic non probatur ibi illud, ad qđ solet à nostris Doctoribus allegari:ita respõdet Dec.ibidẽ, & in d.c.super literis.n. 9. addens,q̃ licet quandoq; Papa concederet,esset de gratia, & de leui hoc non facit,vt in d.c. postulasti.

36 Tertia opinio est in proposito Nauar. in.c.si quãdo.de rescrip.in.3.exceptione, quam aduersus comunem probat D.Couar.vbi supra,d.nu.5.versi. falsitas verò, dicentis,quòd vbi causa impulsiua notabiliter principẽ moueret,admitti potest, ac iure defendi cõmunis opinio prefata, secus erit,si causa impulsiua eius sit cõditionis,vt boni viri arbitrio principem non mouisset notabiliter,quia tunc eius 39 falsitas vel subreptio nõ officiet gratiæ, vt probatur in d.c.dudum,atq; ita cõciliant discrimẽ hoc , & q̃ in his terminis sit semper locus arbitrio iudicis,tenet etiam Tiraquel.de caus.cessant.limit.1.n. 15.& 18.post Abb.in c.ex conquestione. nu.4.de rest.spol.Fel.in.c.cęterũ.n.4.in 4.extẽsione de rescrip.Dec.in.c.super literis.n.9.codẽ tit.tametsi de hac opinione dubitauerit Menoch.d.casu.201.n.26.

37 Quinimò arbitratur Didac. vbi supra, quòd etiãsi causa impulsiua notabiliter moueret principem,eumq;difficiliorem redderet ad gratiæ concessionem,cã tamen nihilominus absque vllo moderamine,prout concessa fuit,tandem concessisset, non esse locũ in hac specie cõmuni opinioni, sed potiuscẽseret,gratiam 40 validam esse, ex his quæ supra contra cõmunem adduximus: & tunc prorsus existimat causam impulsiuam notabiliter principem mouere, eiusque rationẽ habendam fore,cum ea principi verè significata princeps non ita concessisset, sed eidem concessioni moderamina quędam adhibuisset, ex quibus cautis petitis prouisum esset, sicque interpretandum esse opinatur, quod ex d.capit.postulasti, cõmuni omnium iudicio deducitur.

38 Quarta fuit in hoc opinio Menoch. d.casu 201.nu.27. cum sequẽtibus distinguentis trium qualitatum genera: quædam enim sunt clarè, & expressè in iure determinatæ qualitates,& hæ dubio procul exprimendæ , & narrandæ sunt in precibus , alioqui vitiatur rescriptum necadhibetur in his differẽtia,quòd vel per ignorantiam , & simplicitatem vel perdolum narratæ nó fuerint,quoniam semper rescriptum annullant;expressionamque harum qualitatum pro forma, quæ ad vnguem obseruanda est,à legibus data videtur,secundùm plures, quos ibi refert quod etiam probauit Couarr. 41 vbi supra d.n.5.in.versi. verum,ibi quòd si:vbi ampliat,etiamsi ea qualitate expressa nihilominus princeps idem concessisset,vt ibi probant.

Alię sunt qualitates, quę quanuis iure expressę non sint,ex stylo tamen curiæ, vel Cãcellariæ, vel ex cõsuetudine principis exprimi consueuerunt, & istæ pariter narrandæ sunt,alioqui rescriptũ vitiatur,quoniã stylus,& consuetudo pro lege obseruãtur:ita sensit Lapus allegat. 89.quẽ sequitur Dec.in d.c.super literis, nu.9.& Menoch.vbi supra d.n.27.existimans nullum in his qualitatibus versari arbitrium iudicis,quãdoquidem arbitrarium non esse dicitur, quod stylo, & consuetudine terminatum est,quemadmodum &lege ipsa,vt idem Menoch.explicauit lib.1.de arbit.iudic. quæst.4. tamẽsi aliud velit Couar. vbi supra, nu. 7. in specię de qua infra nu. 74.cum seqq. differemus.

Aliæ sunt & tertiæ qualitates,quæ nec secundùm ius,stylum,nec consuetudinẽ curiæ , vel Cãcellariæ exprimendę sunt, & tũc si taceatur ea,quã si nouisset princeps, nõ cõcessisset rescriptum,nulla subreptio vere dici potest ex parte impetrãtis , inspecta vero persona concedentis subreptio dici potest,quia si fortè omnia illa,quę nunc cognoscit,tempore dati rescripti cognouisset,illud nó concessisset, quo casu vitiatur concessio,vt in d.c.super literis,& ibi omnes secund.Couar.vbi supra d.n.5.versi.verum,in princip.& in hoc secund.Menoch. vbi supra.n.30. versabitur iudicis arbitrium,is namq; iudicabit an talis sit qualitas , quæ potuisset mouere principem ad non concedendum:& quòd ita procedit Abb.Decij & aliorum sententia ,& quòd in specie ita videtur sẽtire Rota decis.21.suppositio facto.nu.5.de præb.in nouis, & tãdem Menoch.ponit praxim circa hoc in iudicio obseruandam.

Hæc sunt quæ in substantia pro vtraque parte in hac difficili,& summè necessaria Canonica quæstione scripta inuenio.Quid tenendum?

Ego profectò minimus scriptorũ sub cẽsura melius ac rectius sentẽtiũ, cũ videam difficillimũ esse iudicare qualisfuerit intẽ

tio

Universidad de Deusto
Biblioteca

tio principis in gratia ab eo concessa,an causa impulsiua sibi narrata eũ leuiter vel notabiliter mouit,& an aliàs esset cõcessurus,necne, vel an causa vera tacita & suppressa eum nõ leuiter moueret ad cõcedendum,si exprimeretur, licèt adhuc concessisset,ac proinde vt plurimum errari posse in huius rei diiudicatione, existimo communem ac magis receptam sententiam supra primo loco adductam esse probabiliorem,tutiorem, ac proinde tenendam in iudicando,& consulendo, nempe falsitatem,siue subreptionem causæ impulsiuę,quę non leuiter moueret principem ad cõcedendum gratiam, rescriptum,aut priuilegium, licèt adhuc ea non narrata,nihilominus concessisset vitiare ipsam gratiam, rescriptum, vel priuilegium,ita vt viribus non subsistat: ac idem esse in causa impulsiua,vel qualitate tacita, quæ si exprimeretur, eum difficiliorem redderet ad concedendum, quanuis ad huc concederet, ex text.in d.c.postulasti.in verbis supra relatis,quę profectò nullam cauillationem patiuntur:& procedit illius tex.dispositio non solùm in beneficialibus,in quibus loquitur,sed etiam in cæteris omnibus gratiosis, & in priuilegijs,propter identitatem rationis, iuxta receptam etiam sententiam,quam supra retulimus: & cum hac opinione in effectu Nauar. concurrit in d.c.si quando,de rescrip. in.3. exceptione,dum tenet,quod vbi causa impulsiua notabiliter principem moueret, admitti potest,& iure defendi communis opinio prædicta, nam non leuiter mouere, & notabiliter mouere,idem prope sunt, quia non leuiter significat, id est,grauiter,quod opponitur leuiter:grauiter igitur & notabiliter parum differunt, si enim causa illa leuiter mouit principem, communis sententia fatetur à contrario sensu falsitatem aut subreptionem ipsius rescriptum aut gratiam non vitiare : id quod sigillatim habet receptissima sentẽ
42 tia,quã prediximus.† Quo fit,vt opinio 43
Couar.contraria,quam supra retulimus, dum existimat, quòd etiam si causa impulsiua notabiliter moueret principem, eumq; difficiliorẽ redderet ad gratiæ cõcessionẽ:si tamen nihilominus cõcessisset absq; vllo moderamine,prout cõcessit, etsi probabilis videatur:tenẽda tamẽ in praxi non est,cùm sit contra cõmunẽ sententiã,prout ipsemet innuit,atq; euidenter patet:quinimò in ea specie obseruanda erit cõmunis sententia rectè probata in d.cap.postulasti,nec imprimeritò,in odiũ falsitatis atque subreptionis circa causã nõ leuiter mouentẽ principem ipsum : q; si causa impulsiua falso principi narrata,ita notabiliter eũ moueret,vt ea ipsiverè significata,princeps nõ ita vtcõcessit,cõcessisset,sed eidẽ cõcessioni moderamina quædam adhibuisset, proculdubio falsitas & subreptio prædictæ cautelæ vitiaret gratiam,prout idem Didacus resoluit,& nos quoq; probauimus d.lib.1.c.15.nu.23. non tamen inde consequitur,secus esse dicendum,si quanuis causa prædicta notabiliter mouit principẽ ad concedendũ,adhuc nihilominus ea non expressa fuisset concessurus,vt cõcessit, quia iuxta receptiorẽ,ac probabiliorem, necnon & tutiorem sententiam sufficit quod causa impulsiua falsa, non leuiter, sed notabiliter mouerit principẽ ad gratiam ipsam concedendã, ac veritate narrata difficiliorem eum redderet ad concedendum,quanuis nihilominus adhuc cõcessisset, absq; aliqua moderatione,& adiectione vllius grauaminis:& ita resoluo hanc materiam.

Superest modò vt satisfaciam⁹ his quę supra cõtra cõmunem adducta fuere, & videamus,an cęteræ tres opiniones contra communem supra relatæ sint vllius momenti.Et primum fundamentũ contrarium non obstat, quoniam loquitur & procedit in falsitate causæ impulsiuæ simpliciter,quę leuiter principẽ mouit, aut mouere potuit,quo casu nõ loquitur cõmunis nostra & tenẽda sẽtẽtia,sed quoties nõ leuiter,sed notabiliter principem mouit,aut mouere potuit,vt prędixim⁹.

Secundũ fundamentũ contra cõmunẽ supra adductũ ex tex. in d.c.super literis non obẽst,quia ibi non cõstat quòd causa impulsiua falsò narrata,vel vera tacita, non

nõ leuiter Summum Pontificem mouit, sed simpliciter refertur q; erat talis, quę quanuis tacita vel expressa,nihilominus ipse literas cõcessisset:quare intelligẽdus sanè erit tex.ille iuxta regulam cõmunẽ priorem generalẽ,quam notauimus, cessante causa impulsiua,quę leuiter mouit 44
principem, nõ cessare rescriptũ, gratiã, vel priuilegium,aliam ve quãcumq; dispositionem:secusverò cum causa illa impulsiua falsò narrata, vel veritas tacita, non leuiter,sed multum,aut notabiliter principem mouit,aut moueret ad concedendum vel denegandum,quanuis nihilominus adhuc concessisset,ex tex.in d.c.postulasti,qui in hoc est expressus:per quem intelligi,distingui, limitari ac interpretari debet d.c.super literis,vt iura iuribus concordentur, cùm tex.ille minimè loquatur nuncupatim in hac specie,sed tantùm quando talis expressa sit falsitas,vel veritas occultata,quę quãuis fuisset tacita vel expressa,Papa nihilominus saltẽ in forma cõmuni literas dedisset,quo casu delegatus non sequens formam in literis appositam, secundũ ordinem iuris in causa procedere debet,vnde tex.ille intelligendus est,quando leuiter mouit Pontificẽ expressa falsitas vel veritas occultata;secus si nõ leuiter,sed notabiliter eũ moueret,iuxtadecisionẽ tex. in d.c.postulasti.iuncto eius cõmuni intellectu,ac comuni prędicta sentẽtia supra relata,quam defendimus,sicq; tex.in d.cap.super literis.in hac parte supplendus & distinguendus est per supradicta: quòd si per huiusmodi falsitatis expressionem,vel suppressionem veritatis,literæ fuerint impetratæ, qua tacita vel expressa,Papa nullas prorsus literas dedisset,sic concessę erunt subreptitiæ ac nullæ, qua propter à delegato non erit aliqua tenus procedendum, nisi ea tenus vt partibus ad suam prẽsentiam conuocatis, de precum qualitate cognoscat, vt in.2.specie.d.capit.super literis.in versiculo si verò,de qua nos nunc non agimus. In vtroq; tamen casu eadem ratio, quę delegantem moueret,mouere etiam debet delegatum:& vbi delegans suas literas denegaret,delegatus etiam suæ cognitionis officium nullo modo interponet,vt in d.cap.super literis,circa fin.ibi: Vt sic in vtroque casu.

Quo fit, vt cum supra resoluerimus cum Abbatis sententia in d.c.ex cõquestione,nu.4. & sequacium,† relinquendum esse arbitrio iudicis, quæ causa vel qualitasfalsò expressa,vel veritas occultata,mouerit leuiter,vel grauiter,aut notabiliter principem in specie nostrę communis sententiæ,quam defendimus,etiã si non sit decisa per d.c. super literis,sed per tex.in d.c.postulasti.iuxta præd.eius comunem intellectum, arbitrio iudicis Apostolici delegati relinquendum erit, quæ causa falsa expressa in precibus,vel veritas occultata mouerit vel moueret principem notabiliter,& eum difficiliorem redderet ad non concedendum,sive ritas expressa fuisset,ad hoc vt iudex huiusmodi delegatus officium suę cognitionis deneget,etiamsi nihilominus aliàs princeps esset concessurus, pariter ac si suas literas princeps delegans omnino essẽs denegaturus veritate comperta:sicut enim in hac specie rescriptum est nullum, & exequi non debet, simili modo nec etiam in casu nostrę communis sententię, videlicet quando causa illa falsa expressa notabiliter mouit : aut veritas omissa grauiter moueret, & difficiliorem redderet ad non concedendum,quãuis nihilominus aliàs tandem fuisset concessurus:quia hi duo casus ęquiparantur in proposito,existimante delegato huiusmodi,difficilius principem cõcessurum, iuxta communem supradictam sententiam, per quam in hoc ampliatur tex.in d.c.super literis.circa fin.dũ dicit, quòd eadem ratio, quæ delegantem moueret, mouear etiam delegatum, & vbi delegãs suas literas denegaret,delegatus etiã suæ cognitionis officium nullatenus interponat.Idem namque obseruandum erit, etiam vbi delegans (quanuis suas literas non denegaret)difficilius eas cõcederet, si falsitas suggesta non fuisset,vel veritas expressa esset, per supradicta. Quòd si princeps non solũ difficiliùs cõcessisset,

sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed etiam grauamina aliqua suæ concessioni adiecissent, veritate expressa, vel falsitate non suggesta, proculdubio rescriptum vel gratia huiusmodi vitiabitur, vt prædiximus.

45 Præterea & secundò respõdemus, tex. in d.c. super literis, loqui & procedere, vbi subreptio non dolosa, esset causa vnius rei tantùm, eam namque dumtaxat debet vitiare, & non aliam, cuius non fuit causa. v. g. rescriptum regulariter consistit ex duobus, substantia & forma, substantia rescripti est ipsa iurisdictio, forma verò est ipse modus prouidendi, quem Papa præfixit delegato: si subreptio fuit causa illius formę tantùm, illam solùm, non verò substantiam vitiabit, veluti si impetrans rescriptum, narrasset Papæ quòd de consuetudine patriæ causę tractantur simpliciter & de plano: vnde Papa commisit causam simpliciter & de plano cognoscendam, si enim hoc est falsum, quia non viget talis consuetudo in patria, tunc non debet vitiari rescriptum in totum, sed tantùm respectu illius formæ ac modi procedendi, quia Papa nihilominus absque vlla difficultate dedisset literas in forma communi, & ideò delegatus procedet secundùm iuris ordinem, vt patet ex illo text. in versiculo nam si talis. ibi: Nos nihilominus (saltem in forma communi) literas dedissemus: nisi malitiosè illud expressisset, quia tunc in pœnam carere debet impetrans mendax commodo totius rescripti, vt in d. cap. super literis. in 1. part. & in terminis ita tex. illum interpretantur Abb. ibi nu. 2. & 5. Felin. num. 2. Dec. nu. 2. & cęteri scribentes, & in eisdem terminis procedit quod prędiximus, regulam. d.c. super literis, habere etiam locũ in gratiosis & beneficialibus, nempe vbi litęræ gratiosæ continerẽt plura, & subreptio non dolosa fuisset causa vnius tãtùm, nempæ formæ & modi procedendi, nam tunc solùm vitiabit illud, nõ verò reliquum, vt in. c. si eo tempore, de rescrip. in 6. ita intelligũt Abb. & cęteri vbi supra, & clausula, Si preces veritate nitantur, vendicat sibi locũ, quando princeps nõ esset aliàs concessurus, iuxta casum d.c. super literis. in versiculo si verò, secundùm Salicet. in. l. præscriptione. C. si contra ius vel vtilit. pub. nu. 11. quẽ refert & sequitur Felin. in. c. 2. nu. 6. de rescrip. at verò in nostra specie casus non est huiusmodi, sed subreptio contingit super causa impulsiua grauiter mouente principem ad totalem concessionem, licèt adhuc esset concessurus, in casu verò d.c. super literis, subreptio tãtùm fuit in vno, vnde in eo tantùm vitiat: secus verò in reliquis, in quibus nulla subreptio fuit, ac proinde in eis valet rescriptum, quia facillime erat concessurus in forma communi, vt diximus.

46 Quinimò tex. in d.c. super literis, in supra proximè dictis procedit, nisi obtentum per subreptionem haberet connexitatem cum reliquis, quia tunc ratione connexitatis subreptio vitiat omnia, iuxta tex. in c. constitutus, eod. titul. de rescrip. vbi probatur, quòd non valet impetratio canonicatus & præbendæ in Ecclesia numerata statuto eiusdem Ecclesiæ iuramento confirmato, mentione nõ facta de numero, si per eam frangatur numerus canonicorum, licèt non frangatur numerus præbendarum, & processus superinde factus est nullus, secundũ Abb. ibi, quia licèt subreptio non contigisset ibi respectu præbendæ (non enim mandabatur vt præbenda simpliciter cõferretur de præsenti, sed tunc demũ cùm vacaret, vel esset proximò vacatura) sed tantùm respectu canonicatus, quia impetrans ille mandabatur recipi de præsenti in canonicũ, quod fieri minimè poterat absq; fractione numeri iurati, nihilominus tamen quia subreptio commissa fuit in altero annexorum, vitiat gratiã in totũ, vt in specie ex hoc notat bonã regulam Abb. ibi, nu. 6. cuius additio idẽ obseruat pro limitatione tex. in d.c. si eo tẽpore, de rescrip. in 6. sequitur idẽ Abb. in d.c. super literis, nu. 5. versicul. hoc verum. & Feli. nu. 2. in fine, vbi ex Abb. ibidem deducit, hoc procedere, etiam si illa connexa sint talia, quibus expressis, omnino Papa literas concessisset, adhuc enim

enim in illis literæ non valerent propter connexitatem quam habent cum partibus literarum subreptitiè obtentis: & Abb. sequitur etiam Philip. Dec. in d.c. constitutus. nu. 3. vbi aliam vrgentem rationem pro eo adducit.

47 Tertium etiam fundamentum cõtra comunem supra adductum ex text. in d. c. dudum. versi. considerantes, ibi, nihilominus literas gratiosas daremus, &c. nõ obstat, ibi namq; ideò non vitiatur gratia, prouisio, & collatio canonicatus & prębendæ, si qua tamen vacabat in Ecclesia Legion. aut proximè vacaturæ facta a Papa, mentione non facta concessionis generalis pri⁹ factę Episcopo Pręnestino recipiendi resignationes beneficiorum Ecclesiasticorum ab eis, qui eas vellent libere in eius manibus resignare ad beneficia, ipsa personis idoneis conferendum, quoniá & si Papa Episcopo prędicto præfatam generalem concessisset facultatem, penes ipsum tamen Summum Pontificẽ remansit maior præocupandi, prout in casu illius tex. pręocupauit eandem, conferendo præd. canonicatum dicto Nicolao, antequam resignatio in manibus dicti Episcopi, esset facta, eo præsertim quòd generi per speciẽ potuit derogari, prout fuit derogatum: & tum præterea, quia absurdũ foret profecto, si tam lata Summi Pontificis potestas impediretur, si in omnibus prouisionum Apostolicarum literis oporteret de læpe dicta potestate Episcopo præfato concessa mentionem facere, vt ad literam ibi latè expressit Summus Pontifex motus prędictis, & alijs rationibus ad decernendum collationem, & prouisionem prædictam, in qua mentio prioris potestatis generalis facta non fuit, validam esse, ac proinde exequendam, alterique postea eiusdem canonicatus, & præbendæ in fauorem alterius à prædicto Episcopo factę præferendam esse: tex. igitur ibi nihil obest nostrę, de qua agimus communi sentẽtiæ, casus siquidem ille diuersus est ab ea, vt ex prædictis patet, agitur enim ibi de duabus gratijs concelsis à Summo Pontifice, vna quidem generali facta cuidam Episcopo conferendi omnia beneficia Ecclesiastica in suis manibus libere resignanda: altera verò speciali, qua collatus fuit quidam canonicatus cum sua præbenda, cuidam Nicolao ex beneficijs contentis in priori gratia generali: dubitabatur an valeret secunda, non facta mentione de prima: decidit Summus Pontifex valere, & præferendam esse secundam respectu ipsius, remanente tamen in cæteris salua, & intacta priori, ex prędictis rationibus, & quia ex secunda gratia speciali non agitur de prejudicio d. Episcopi, sed de lucro ab eo prouisi, at verò nos nõ agimus de concurrentia gratiarum: quia hæc est alia diuersa materia, sed tantũ de vna gratia impetrata ex causa impulsiua, quę nõ leuiter principẽ mouit fallo narrata, vel ea veritate suppressa, quæ si exprimeretur, grauiter principem moueret ad non concedendum, licet tandem cõcessisset, an valeat, necne? & resoluimus non valere ex supradictis, quibus nihil obstat d. c. dudum, quia vt prędiximus, loquitur in diuerso casu, & materia.

Non etiam obest, quòd defectus sacri ordinis nõ expressi in beneficij impetratione non reddit gratiam nullam, vt in tertio fundamento cõtrario dicebamus, id enim ideò verum est, & procedit, quoniam defectus hic, licet expressus nullo modo difficilem redderet Summum Põtificem ad concedẽdum, sed ita facilem, ac si sacris ordinibus impetrans fuisset insignitus, cum sacer ordo non sit necessariò requisitus à principio, sicut est simplex clericatus, nempe vt beneficiandus sit primæ tonsurę, dum tamen impetrãs ad ordines, quos requirunt collata eis beneficia, se faciant in proximis statutis à iure temporibus promoueri, vt in d.c. si pro clericis, versi. fin. non igitur inde cõsequitur aliquid quod nostræ cõmuni sẽtentię obsit, sed fit, vt tenentes contrarium fundamentis iuridicis destituãtur, ac potius contrà ea insistant.

48 Deueniamus igitur iam ad opinionem Decij in d.c. postulasti, contra cõmunẽ: & quidẽ quãtum ad primum casũ ipsius, nempe

Universidad de Deusto
Biblioteca

nempe quando sublata causa impulsiua trahitur gratia ad alium casum non expressum, vt cessãte causa impulsiua, quę limitat gratiam in vno casu, non habeat locum in alio casu, verum dicit, & nostrę cõmuni sententiæ potius hoc fauet quã obest, quoad verò secundũ casũ Decij, nempe quando cessante causa impulsiua remanet gratia in eodem statu, vt tunc non videatur quod gratia vitietur propter defectum causę impulsiuę, quia sufficit quod Papa fuisset omnino concessurus, vt probari dicit in d.c. dudum, in verbis supra relatis, & quod ideò sufficit quod gratia non retraxisset Papam à cõcessione, loquitur contra tex. in d.c. postulasti, ibi, Non de leui scribimus, vbi etiam si esset concessurus, non tamen leuiter ad id concedendum moueretur facta mentione vetitatis, hoc est vicariæ, quam obtinebat impetrans, vitiatur gratia ob tacitam veritatem. Neque obstat responsio assignata illi tex. per Decium, nempe quod ibi erat defectus in causa finali, & quòd Papa ibi verosimiliter nullo modo literas dedisset pro secundo beneficio, ex quo primum erat sufficiens, vt colligitur ex tex. ibi, Pro habente beneficij competentis subsidium de leui nõ scribimus, id est, non solemus scribere, quin faciamus de primo mentioné: hæc namque solutio præterquam quod est contra communem omnium sentẽtiam asserentium tex. illum loqui in omissione expressionis causæ impulsiuæ, repugnat illis verbis Papæ, De leui non scribimus, quæ nullo modo sensum Decij patiuntur, nempe non solemus scribere, quia hoc esset destruere literam text. & contra mentem Summi Pontificis, sed potius hunc, id est non passim, quasi expresse innuat à contrario sensu, quod licet non de leui hoc fiat, quandoque tamen re bene pensata, id facit. Vnde idem Dec. in d. cap. super literis, numer. 9. rectius intelligens, fatetur, quòd licet quãdoq; Papa concederet, esset de gratia, & leui hoc nõ facit: quòd sit gratia, nõ negamus, cũ ipsamet concessio vtcunque fiat, sit gratia: at quod aliquãdo Papa ita concedat, pro nobis facit, & cõtra Decium qui in hoc videtur suo dicto præcedenti atq; intellectui à se assignato verbis d.c. postulasti, contrarius, ac proinde non recte subsistit. Non etiam obest tex. in d.c. dudũ, de præb. in 6. quẽ Decius pro se allegat, quia ei sufficienter est supra responsum.

49 Tertia opinio Nauar. quo ad suum primum membrum, nempe quando causa impulsiua notabiliter principem moueret, vt tunc admittatur cõmunis nostra sentẽtia, pro nobis facit, vt prędiximus: sed neque quatenus habet hęc tertia opinio, quòd si causa impulsiua eius sit conditionis, vt boni viri arbitrio principem non mouisset notabiliter, tunc eius falsitas, & subreptio non officiat gratię, nobis contradicit, quandoquidem & nos cum communi fatemur quod subreptio causæ impulsiuæ, quæ de leui mouit vel moueret principem, gratiam non vitiet: quod autem relinquatur arbitrio boni viri, quando causa impulsiua notabiliter non mouisset principem, hoc non contradicit præfatæ communi sententiæ, sed est præter eam, quandoquidem ipsa huius speciei non meminit, sed tantum habet quod sæpe diximus: at verò quod arbitrio boni viri relinquatur, quando notabiliter causa principem non mouisset, non est minus rectè dictum, ne alias putemus ad libitum id iudicari posse, sed debet tunc iudex se conformare cum voluntate concedẽtis, vt eadem ratio, quę moueret delegantem, debeat mouere delegatum, iuxta tex. in d.c. super literis circa fin. vnde potuit non dubitare de hac declaratione doctorum, de qua modo agimus, quanuis iniustè dubitauerit de ea Menochius vbi supra d. casu 201. nume. 26.

50 Quod verò contra communem arbitratur D. Couarru. vbi supra, nempe quod etiam si causa impulsiua notabiliter mouoret principem, eumque difficiliorem redderet ad gratię concessionem, eam tamen nihilominus absque vllo grauamine, prout concessit tandem concessisset, gratiam validam esse, ex ad

ductis per se contra communem, hoc verum non videtur, sed potius est cõtra ipsam communem supra dictam sententiam probabiliorem, vt diximus; ex quibus patet prędictam opinionem Couar. non esse in hoc tenendam: cæterùm quatenus ipse præfatur, tunc causam impulsiuam notabiliter principem mouere, eiusque rationem habendam esse, cùm ea principi verè significata, non ita concessisset vt concessit, sed eidẽ concessioni moderamina quędam adhibuisset, ex quibus cautius petitis prouisum esset, id probo, vt supra fecimus, in eum tantum sensum, vt tunc res planior sit, non tamen vt præcisè hoc requiratur, ad hoc vt gratia vitietur, prout requiri sensit Didacus, sic interpretans & limitans præfatam communem sententiam, eam namque tenendam esse existimo, etiam si prędicta moderamina non sint adiecta; si tamen notabiliter vel grauiter causa impulsiua falso narrata principi eum mouisset, aut difficiliorẽ eum redderet ad concedendũ, si falsitas non fuisset narrata, aut veritas non taceretur, licèt tandem esset aliàs cõcessurus.

Circa quartam opinionem Menoch. distinguentis tria genera qualitatum quo ad duas priores, nempè quæ expresse & clarè in iure exprimendæ sunt determinatæ, & quæ ex stylo curiæ vel Cancellariæ, vel ex consuetudine principis exprimi consueuerunt, licèt expressæ non sint, vt hæ narrandæ sint necessariò in precibus, aliàs rescriptũ vel gratia vitietur, rectè dicit, nobisq; nihil aduersatur: quoad tertium verò genus qualitatum, nempè illarum, quæ nec secundùm ius, nec stylũ aut cõsuetudinẽ vel curiæ principis exprimendæ sunt, vt tunc si taceatur ea, quam si nouisset princeps, non concessisset rescriptum, ex parte impetrantis nulla subreptio dici potest; secus in persona concedentis, quia si fortè omnia illa, quæ nũc cognoscit, tempore dati rescripti cognouisset, illud non concessisset: & ꝙ tunc versetur arbitrium iudicis, an talis sit qualitas, quę mouere potuisset principem ad non concedendum; & quod ita procedit Abb. Decij, & aliorum sententia, similiter bene dicit, non tamen nobis obest, quia omittit casum nostræ quęstionis, nempè quando causa impulsiua falso principi narrata, vel veritas occultata, non leuiter mouisset, vel mouere potuisset principem ad concedendum, vel non concedendum, respectiuè, & licèt tandem concessisset, difficiliorem tum redderet ad concedẽdum; falsitate non narrata, vel veritate expressa: hæc autem est diuersa facti species à Menoch. intacta in prædicta sua distinctione trimembri: debuit igitur hoc quartum genus qualitatum constituere, & in eo, cum communi prędicta nostra sentẽtia se conformare, quandoquidem licet ipse de ea dubitet num. 22. non tamen eam improbat, quinimò in prædicto tertio genere qualitatum à se considerato, dum dicit ita ita procedere Decij sententiam, nempè cum princeps de veritate edoctus illud nõ cõcessisset, insinuat, Decij opinioni contra cõmunem sententiam non esse locum, quãdo nihilominus princeps adhuc esset concessurus, licèt nõ leuiter moueretur ad concedẽdum; quo casu propriè loquitur communis sententia, sicque videtur ex his eam defensatam à contradictione Decij relinquere per diuersitatem qualitatum à se cõsideratam, licèt hoc Menoch. non ita expresserit, non tñ cautè itidem dixit sic procedere Abbatis, & aliorum sententiam; Abb. siquidem sequitur commu. senten. cuius casum nõ distinxit Menoch. ibidem in prædicta sua qualitatum distinctione, nisi intelligimus eum dum dixit sic procedere Abbatis & aliorum sententiam, intellexisse de Abbatis sententia in dict. cap. ex conquestione, numer. 4. de resti. spol. & sequacium, quorum supra meminimus, tenentium relinqui arbitrio iudicis, quæ causa falsa narrata mouerit vel mouere potuisset principem ad concedendum, vel non concedendum: & cum his remaneat nostra magis communis & tenenda sententia satis dilucidata, & ab

Universidad de Deusto
Biblioteca

spinis difficultatum, quas patiebatur, quæ eamsurgere videbantur, erepta.

Quare pro vera & communi resolutione concludo, quod falsitas siue subreptio causæ impulsiuę, quæ principem nó deleni, nec facilè, sed grauiter seu notabiliter mouisset, vel veritas occultata, siue tacita, quæ patefacta eum difficiliorem redderet ad concedendum, quamuis adhuc in vtroque casu comperta veritate fuisset nihilominus concessurus, vitiat in totum rescriptum, gratiam, vel aliam concessionem: quod præmaximè procedit, si princeps falsitatę non expressa, vel narrata siue veritate, quamuis idem adhuc concessisset, moderamina quædam eidem adiecisset, sequendo opinionem Didaci: quamuis hoc de moderaminum adiectione, vt dicebamus, necessarium non sit ad annullationem gratiæ, quod si qualitates necessariò à iure exprimendæ, vel ab stylo curiæ vel consuetudine principis solitę, & consuetę exprimi, taceantur, rescriptum, & gratia atque concessio vitiabitur, viribusque non subsistet per supra dicta.

52 Nunc autem in materia falsitatis & subreptionis rescriptorum declarandus nobis opportune se offert tex. in cap. 2. de rescrip. supra dictis nimis concinus: ibi namque concessum fuit rescriptum cuidam clerico, in quo commissa fuit causa inter ipsum & alium clericum Episcopo Conuentien. super quadam præbenda, sub tenore videlicet, vt si constaret reum de periurio esse conuictum, & perpetuò illi renuntiasse præbendæ, amoueretur ab ea; quarum virtute literarũ Apostolicarum Episcopus ille eo cognito & probato, ipsum reũ eadem præbenda priuauit, à qua sententia pro parte rei condemnati fuit appellatum, aliudque rescriptum commissionis impetratum Cantuarien. Archiepiscopo, sub ea forma, vt eidem præbendam præcisè, & absque causæ cognitione restitueret: de qua re summus Pontifex informatus rescripsit iterum præfato Archiepiscopo Cantuarien. dicens: Verum quoniam non credimus ita præcisè scripsisse, & in huiusmodi literis intelligenda est hæc conditio, etiamsi non apponatur, si preces veritate nitantur: mandamus, quatenus inspectis literis, quas Episcopo prædicto direximus, si inueneris & secundùm prædictum modum eis scripserimus, & in literis, quas præfatus. F. (hoc est reus) reportauit, non fuit habita mentio priorum literarum, sententiam præfati Episcopi confirmes, & sæpe dictum. F. cum literis nostris, quas tibi detulit, ad præsentiam nostram venire compellas: & quòd in rescriptis & mãdato intelligatur illa clausula, Si preces veritate nitatur & quòd expressa in precibus, debeant probari ab exprimẽte, si de eis controuersia ipsi cum aliquo fuerit, probat latè amplians & limitans Mascard. de prob. in. 3. tom. conclus. 1211. per totam.

Sed insuper quærit glos. prima ibi circa intellectum prioris rescripti, nunquid in casu ipsius (quo præceptum fuit, quòd si constaret ipsum. F. de periurio esse conuictum, & perpetuò illi renuntiasse prębendæ, amoueretur ab ea, eo cognito & probato) istorum altero probato, possit Episcopus ipsum. F. remouere, cum alterutrum sufficiat de per se, nempè periurium, vt in cap. querelam, de iureiur. cum simil. & spontanea renuntiatio, vt in c. accepta, cum simil. de rest. spol. & arguẽs ad partes tandẽ cõcludit in vers. sed si alterum, q̃ si alterum per se sufficit ad remotionem alicuius (prout in proposita specie sufficiebat, alterum probari sat est) licèt copulatiue illa duo mandentur, nisi Papa aliud expressẽ cauerit, vt ibi; ex pluribus probat, & præcipuè ex eod. tex. ibi, Eo cognito & probato, nam cum duo præcellissent, non dixit his cognitis & probatis: ecce ibi tex. iuncta glos. probantem, quòd vbi plura copulantur in rescripto circa vnum effectum, quorum quodlibet per se solum est sufficiens ad eũdem, sufficit probare vnum, licèt alterum verum non sit, ad hoc, vt

rescriptum

rescriptum valeat, & iuxta id sententia 57 virtute rescripti proferenda sit: quam glos. sequũtur omnes ordinarij ibidem, præcipuè Felin. numer. 23. plures referens, cæterique, & Lapus allegatione 24. incipient. limitat decretalis, in fine, & allegatione 54. incipienti, quidam quorum, colum. 3. vers. de hoc patet, post num. 5. & in vers. item non expedit, col. 4. Tiraquel. plures referens de cessante causa, limitatione 22. num. 14. & probat nouissimè Iosephus Mascardus de probat. volum. 1. conclus. 325. nume. 1. ea ratione, quam exprimit ibidem nu. 3. post 54 Felin. vbi supra: † nam cùm plura narrantur, quæ de iure minimè necessaria sunt, capitula ipsa in disiunctiuam resoluuntur, vt in cap. cum iam dudum, de præbend. & in c. significante, & ibi notat Dec. in vlt. notab. per illum text. nu. 9. de appellat. post Abb. ibi nu. 5. & in c. 55 licèt causam, n. 31. vers. reddo rationem, de probat. & alios, quos refert.

Hinc si plura capitula sint narrata copulatiuè in commissione, quorũ aliqua vera, & aliqua falsa sint, sufficit probare quòd vnum sit verum, vt cõmissio valeat, vt extat de hoc decisio Rotæ 58. aliàs 7. incipit, licèt capitula, de rescrip. in nouis, & decisio. 175. aliàs 7. nota q̃ licèt plura capitula, de rescrip. in antiquis. decidit etiã Bellamer. in decis. 280. incipit, licèt plura, tit. de rescrip. sequitur Mascard. vbi supra. nu. 1. & ante eum Fel. vbi supra, d. nu. 23.

56 Hinc etiam similiter dixit Lapus allegat. 24. in fin. quòd vbi plures causæ narrantur in rescripto, quarum aliquæ sunt subreptiè narratę, aliquæ verò nó, procedendum est super illis, super quibus Papa se fundat; & si illæ sunt veræ, non attenduntur alię falsę: vnde licèt duæ causæ sint expressæ, quarum vna est ex se potens ad mouendum principem, satis est illam probare, vt decidêrunt etiam Domini de Rota apud Puteum libr. 2. decisione 70. item fuit resolutum ex dictis per Francum in cap. cum cessante. in principio de appellat. sequitur Mascardus vbi supra, num. 8.

57 Sic etiam si ordinarius beneficium vacans cõferat, declarata duplici causa, si vera vna sit, collatio sustinetur, cùm habet ordinarius vtroque casu potestatem: ita consultus respondit Geminian. consil. 52. vacante canonicatu, post nume. tertium, vers. in contrarium videtur, sequitur Abb. in c. licèt causam, numer. 30. in vers. se astrinxit, & ibi Felin. numero 40. versiculo primo limita. de probatio. id comprobat: sequitur etiam Mascard. vbi supra, num. 2.

58 Hæc tendit, quod domini etiam de de Rota obseruauerunt decis. 83. aliàs 14. si impetrans aliquam Ecclesiam, de rescrip. in nouis, nempè, impetranti beneficium, & narranti illud pluribus modis vacare, vt per constitution. execrabilis. per c. de multa. de præb. & per non promotionem intra annum in c. licèt canon. de elect. libr. 6. sufficit vnum modum probare, per dict. c. 2. de rescrip. sequitur Bellamer. decis. 735. si impetrans. Felin. in dict. c. 2. numer. 23. Pauinus in tractat. de officio & pot. capit. sede vacant. in vltimo prælud. numero 18. in fin. versicul. quod sufficit. Cardin. in Clementina constitutum. 15. quæstio. de elect. Nicol. Milles in suo repertorio, in versicul. gratiam beneficij vacantis, el. 1. Mascard. vbi supra, num. 6. Oportet tamen probare primum modum vacationis expressum, & non sufficeret, eo omisso, probare alium, quia statim quòd firmauit vnum modum vacandi, est impossibile quòd vacet alio modo, argum. c. susceptum. de rescrip. libr. 6. ita Rota vbi supra, & plenius Bellam. vbi supra: quod sequitur Felin. dict. numer. 23. aduersus Anton. de Butrio in c. exhibita, propè fi. de iud. aliud sentientem: quod ipse sublimitarem, nisi prouisio fieret, quocumq; modo vacasset beneficium, prout communiter dici solet in literis Apostolicis prouisionum, nempè, siue prædicto, siue alio quouis modo vacauerit, tunc enim quocumque modo ex supra dictis vacet, valida erit prouisio ex volũtate clara prouidentis, cùm omnes præd. modi vacationis sint expressi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& prætereà quia licèt iure ſtatutum ſit, vt cum vnus vacandi modus exprimitur,alter non contineatur, vt in c. ſuſceptũ.de reſcrip.in 6.vnde ſi narratũ eſt vacare per obitum,non valet cõceſsio, ſi reperiatur vacare per reſignationem, iuxta communem ſentẽtiam,quam refert Menoch.de arbitr.iud.lib. 2.centu. 3.caſu 201.num. 103. hoc non procedit, quando aliud conſtat de intentione impetrantis, quia tunc vterq; vacationis modus pro expreſſo habetur, ibidem n. 105.poſt alios probat Menoch. ergo idẽ à fortiori eſt dicendum,quando id conſtat ex mente concedentis:ſed in terminis quando exprimitur vnus vacationis modus,adiecta dicta clauſula, Et quouis alio modo vacet,hoc tenet Rota deciſ. 14.de reſcrip.in nouis.ſequitur Felin. in c.in noſtra.n.38. verſ. fallit 4.de reſcrip. Rebuf.in praxi,& alij,quos refert & ſequitur Menoch.vbi ſupra,nu.107.

61 Similiter etiam reſcriptum Papæ cõtinens diuerſas gratias,ſubreptio in vna non vitiabit illud in alia, arg. c.ſi eo tẽpore,de reſcrip.libr.6.conducunt ſupra tradita circa intellectum d.c.ſuper literis.de reſcrip. & in terminis probat Iaſ. in.l.1.§.ſed & ſi mihi.nu. 15. verſ. ſextò adde.ff.de verb. obliga.& Ant.de Butr. per tex.ibi,in d.c.exhibita.in fi. Roma. conſ.369.circa primum.nu.37. verſicul. vnde ſuccedit. Bellam.deciſ. 415. ſi impetrauit,refert & ſequitur Maſcard. vbi ſupra,nu.5.Quod limitarem, niſi ambæ gratię eſſent cõnexæ,per c.conſtitutus. de reſcrip.& ea,quæ ſupra in propoſito
62 diximus nu.46. † Superiora procedunt, etiam ſi narrans iuraſſet omnia narrata ſe credere eſſe vera,iuxta glo.verb.probare.in c.vt circa.de elect.in 6.in.§.edicto perpetuo,ſequitur Felin.in d.c.2. de reſcrip.nu.23.verſ.item ampliatur,idem Felin.in d.c.licẽt cauſam.nu.4.verſic.1. limita.Maſcard.vbi ſupra,nu.9.

63 Supra dicta tamen de pluribus copulatis,tam in reſcriptis, quàm in libello vel articulis,quod ſufficiat probare vnũ de per ſe ſufficiens, limitat quinq; modis Felin.in d.c.2.nume.27.cum ſeqq.& ſeptem limitationes ad idẽ cum ſuis ſub limitationibus latè proſequitur Maſcard.d.concluſione.325.nu. 10. cum ſequentibus.

64 Ex ſuperiobus tamen infertur, quòd quando duo coniunctim narrantur, quorum ex ſe neutrum ſufficeret, ſed vtrũque, tunc vtrumq; proderit, vt in c.olim.& in c.inter cęteras. de reſcrip.id quod expreſſè fatetur gloſ.1. d. c.2.de reſcrip.circa medium, verſ.ſi cõiunctim duo mandantur,& præſupponunt cæteri,& tenent Maſcard. vbi ſupra,nu.21.refert plures vltra cum Tiraquel.de cauſ.ceſſant.limit.12.nu.15.

65 Sed& quod in reſcriptis diximus ſupra, idẽ procedit in legibus & alijs diſpoſitionibus habentibus duas aut plures cauſas, ſiue rationes, nam vna ceſſante, ſuſtinentur ex alia vera, vt in. §. affinitatis,inſtitut.de nupt. & latiſsimè pluribus iuribus & authoritatibus vſq; ad nauſeam amplians,& limitans, comprobat Tiraquel.de cauſ. ceſſant. limit. 22.per totam,& Ludouic.Mexia, à prędicto authore plura deſumens in. l. Regia Toleti *de los terminos*,in 12. fundamento 1.partis,nu. 29. cum ſequẽtibus.

66 Hoc tñ intelligendũ eſt,quãdo quælibet cauſa influit per ſe in effectu,& ſic quando quęlibet ſola ſatis eſt ad producendum illum effectum, ſecus verò ſi omnes ſimul conſiderentur,hoc namq; caſu ceſſatio vnius facit ceſſare effectũ, vt in c.quoniam frequenter.§.porrò.& ibi Panor.in fi.iuncto. §. ſin autem, vt lite non conteſt. Bart. in extrauag. ad reprimendum, in verb. ne eorũ abſentia.Bald.in.l.generaliter, la.2. colum. 2. verſ.ſecundo oppono.C.de Epiſ. & cleric. comprobat & refert plures ita tenentes Tiraquel.vbi ſupra,num.12.cum ſequentibus, & deciſ. Pedemont. 118. numer. 6. Cæſar Lãbert.de iure patron. libr.1.art. 4.6.q.principal.1. part.nu. 4.
67 fol.57.† Itẽ non procedit, quãdo cauſę ſint cõnexæ, vt ex alijs probat Gomez. in regula de impetratione benef. vac. per obit.famil.Cardin.q.17.pag. 463. in verſ.tenendo tamen.

Supe-

68 Superiora tamen intelligenda ſunt ſecundùm Maſcard.ſtatim citandum,in reſcriptis ad lites, & alijs diſpoſitionibus:ſecus verò in gratioſis; ita concluſerunt domini Rotæ in vna Hiſpalenſ. patrimonij portionis, vt habetur in recollectis à Corambon. deciſione 17. de reſcrip. prout refert Maſcar. vbi ſupra, numer. 24. vbi quòd ex hoc limitauerunt dict.allegationem 24.Lapi, & voluerunt,falſam expreſsionem ætatis vitiare gratiam, licèt alia narrata vera extiterint,& ſuper ætate Papa non ſe fundaſſet,vt refert Mandoſ.in dict. allegat. 23.Lapi,in verſic. narrantur ; conducunt tradita in propoſito per Rebuff.in praxi benef. in differentijs inter reſcripta gratiæ & iuſtitiæ, numer.1. cum ſequentibus. Quod tamen verum intelligit Maſcard. ſolùm in mendacio non doloſo, ſecus tamen vbi præſumi deberet eſſe doloſum, vt ſi quid in facto proprio narraretur, in quo tolerabilis ignorantia non datur, vt in. l. quamquam.ff.ad Velleian. & in cap. ab excõmunicato. de reſcrip. & conſuluit Decius conſilio 474.viſo, in fine. numero 14.& aſſeruit Mãdoſ.vbi ſupra .Sed videtur à fortiori procedere quod ex Maſcardo modò retulimus, in mendacio doloſo, quod totum reſcriptum indiſtinctè vitiat, vt in dict. cap. ſuper literis,in prima parte,de reſcrip. quod in gratioſis procedit, vt Abb. & cæteri. communiter ibidem abſque dubio fatentur,& idem in præſumpto dolo,cùm in facto proprio non ſit probabilis ignorantia, vt idemmet Maſcardus dicit. Quare,aut ego mentem Maſcardi non percipio, aut ipſe ſe non intelligit, nec rectè explicauit : ſed quia hæc limitatio Maſcardi in reſcriptis gratioſis, & ante eum Rebuff. vbi ſupra, nimis generalis eſt,non diſtinguens ſpecies,quia tantùm vnam expreſsit Maſcard.vt vidimus,nec ipſi procedunt in hoc magiſtraliter, vnde eſt vt ſic ſimpliciter & indigeſtè tradita præd. limitatio aberrare facere faciliter poſſet, ideò circa intellectum huius limitationis,quid exprimendum ſit in literis gratiæ ad beneficia, & quando dicatur beneficium huiuſmodi ſubreptitiũ, & quando non, videndi ſunt latiſsimè Felin. in cap. in noſtra,de reſcrip.& Selua de benefic. in 3.part.queſtione.11.& Menoch. d. caſu 201.numero 32.cum ſequentibus,vſque ad fin.caſus.

Indubio tamẽ,inquit idem Maſcard. in eodem tractat.de probat.in verb.diſpenſationem,concluſ.523.num. 5. quod diſpenſatio (intelligo, vbi nulla cauſa expreſſa eſt in ea) præſumitur fieri ex pluribus cauſis, & non ex vna tantùm, per ea quæ tradunt gloſ. & Docto.in.l. quamuis. C. de fideicommiſſ. & ibi Iaſ. num.8.& Alban. conſil. 79. numero 11. nẽpè quòd in dubio vbi nulla ratio expreſſa eſt,non præſumitur quòd vna ratio tantùm poſsit aſsignari legi, vel ſtatuto,ſed plures;id quod inquit Salicet. in.l.ſi ſerui.num.31.C.de noxalib. Iaſ.in in authẽquas actiones.numer.22.verſic. & quid erit tunc. Tiraquel. alios allegãs in tract.de ceſſant.cauſa.limitat. 21.nu. 11.Anto.de Prdul.in d.l.quamuis,num.
70 18.C.de fideicõmiſſ. † vbi quòd dicenti plures eſſe rationes, creditur, niſi contrarium probetur; & qui dicit vnicam eſſe rationem, probare debet. Corneus conſ.253.col.2.poſt medium.lib.4.Pariſ. conſ.41.in fi.lio. 3.Grauetta conſilio 73.
71 Cephalus conſ.210.nu.61.lib.2.† & non ſufficit probare rationem eſſe vnicam, ſed eſſe vnicam,& eam ſolam eſſe finalem, vt notat Crotus in repetitione.l. omnes populi.8.concluſione.ff. de iuſt. & iur.Marian.Socin.Iun.conſ.30.num.
77 38.lib.1.† & ideò à ratione non expreſſa non licèt arguere,vt per Bart.in.l.liberorum,num.12.ff.de verb.ſig.Imol.in.l. ſi vero.§.de viro.ff. ſolut. matrimonio, Aret.conſ.27.colum.3.Alexan.conſ.80. num.13.lib.1.Pariſ.conſ.41.num.73.lib. 3.Dec.conſ.553.num.6.Bald.in.l. maximum vitium, col.3. verſ.ſed quod Bartolus dicit.C.de libr.præt.vel ex hæred. latè Cephal.conſi.252.num.13.libr. 2. & conſil.210.nume. 48.eod.lib.2.Roland. à Valle conſ.55.nume.22.libr.1.Si tamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

in lege vel alia disposítione, non potest reddi nisi vna tãtùm causa,ea debet haberi pro expressa, operaturque omnes illos effectus,quos ratio expressa in quacumq; dispositione operari solet,iuxta glos.vbi per scribentes in d. l. quamuis, quã maximè cõmendãt atq;sequuntur, & multi præterea quos allegat Tiraquel.vbi supra,limit.21.nu.8. est cõmuniter approbata glos.illa, secund. Marian.Socin.cons.1.nu.12.vol.1.sequitur plures referens D.Molin.lib.1.de Hispa. primogen.c.5.nu.9.

Hęc omnia circa intellectum tex. in d.c.12. de rescrip. rectè perpensa nullam contradictionẽ faciunt cõmuni & magis receptæ sententiæ,quam prius supra defendimus circa falsitatẽ, vel subreptionem causæ impulsiuæ,quæ non leuiter, sed notabiliter mouisset principem ad concedendum,vel de veritate tacita, quę eũ difficiliorẽ redderet, &c. quãdo quidem in his, quæ post modũ adduximus, quæ videbantur prima facie contraria,vnaquęq; causa ex narratis erat de per se sufficiens,absq; alia,ad eundem effectum quem princeps in cõcessione intendebat,& ambæ adiectæ fuerunt in precibus pro facti contingentia, maioriq́ue cautela,quare nil mirũ si vna probata, quæ sola sufficiebat, cuius falsitas nihil mouit principem, sustineatur, & non vitietur rescriptum. At verò in specie præfatæ communis sententiæ diuersum contingit, vt non semel admonuimus.

74 Ex superioribus discutienda venit opinio quædam Petri de Anchar. cons. 295.pro clariori,n.13.tenentis,literas obtentas ad beneficia Ecclesiastica validas ac efficaces esse, quamuis falsa fuerit facta mentio valoris eius beneficij, quod petitur, modò appareat nihilominus vero valore expresso, easdem principem concessurum fuisse:contra hanc namq́ue opinionem Ancharrani ob-
75 stat.† Primò,quia licet de iure verus valor beneficij in eius impetratione exprimi non debeat, nec sit necessarium; iuxta glos.in Clementi.1.de pręb.& ibi DD.& in.c.ad aures,de rescrip. vbi Decius num.10.& Mant.nu.18.& 19.plures referunt,sequitur Gomez.in reg. Cancel.de valore exprimendo in impetratione beneficij.q.11. vers.præterea quia ex quo, pag.949.& id vno ore affirmãt nostri iuris interpretes, secundùm Menoch.qui plures refert d.casu 201.num. 77.& alios Quintil. Mandos. in reg.22.
76 de vnio.& confirm.q.1.n.2. † Attamen de stylo curiæ Romanæ,& ex regulis Cancellariæ Apostolicæ, exprimendus est necessariò verus beneficij valor, aliàs impetratio, & prouisio erit nulla, vt in regul.supra dicta de valore exprimendo,quæ est Vrbani IIII. vbi glos.& Gomez.& Quintil. Mandos.& iterum idem Mãdos.in d.reg.22. de vnione, & confirm.q.5.nu.2. & q.6.nu. 4. Felin.in d.c.ad aures,num.10. Rota decis. 19. de rescript.in nouis, quam refert vnà cum alijs permultis Decius in dict. cap. ad aures,num. 10. vers.secunda conclusio, & alios plures Pontifices ita ordinasse refert Gome. vbi supra ;sequitur idem Dec. in cons. 159. Rebuff. in tractat.de nominat.quæst.9.nu.29.D.Couar.lib.1. variarum resol.c. 20. num.7. Menoch. d.casu 201.n.77.vbi assignat rationem, quia per valorẽ potest Pontifex reddi difficilis in concedendo vni, quod alteri concederet,iuxta dict. cap. postulasti,de rescrip.iuncta nostra communi & recepta sententia,quam supra latè defendimus, &hic stylus seruandus omnino est in curia, secundùm Dec. cons. 11.nume.16.Imol.in l.cunctos populos.1. lectura,num.55.C.de summa Trinit. & fide Cath. vbi idem dicit de regulis Cãcellariæ,ideò cum falsitas contigerit in ea qualitate, quæ necessariò est Principi exprimenda,consequitur, gratiam ipsam vitiari, ex supra latè adductis, & pręterea in terminis, q́ si falsus valor beneficij exprimatur, vitietur rescriptum, decidit Rota decisione 47. de rescrip. in antiq. quam refert & sequitur Menoch. vbi supra, numero 83. quoniam multa expressa nocent, quæ tacita nocere non possunt. Rota decis.

decis.10.num.2.de rescrip.in nouis,seu verius ibi appositilantes, & in terminis opinionem supra dictam Anchar.in d. cons.295.reprobat Felin.in d.c.ad aures, nu.12. tùm ex supra dictis, tùm & præsertim ex tex.in cap. cui de non Sacerdotali.versic.idem.de præb.in 6. Quod adeò verum est, vt procedat etiam si rescriptum concessum sit ex motu proprio,quia licèt tunc non sit mentio valoris beneficij facienda,vt per Menoch. vbi supra,nu. 79.attamen si falsus valor exprimatur,clausula motus proprij nihil operabitur ad tollẽdum vitium hoc falsæ narrationis;facilius etenim adduci potuit Papa ad concedendum, quàm quando valor subticetur ; illa namque falsa narratio cum impulisse videtur ad concedendum, vt affirmant Ancharr. consilio 137.Abb.in.c.quia circa, versi. sed quęro.de consang.& affinit.Cardin. consilio 66.Papa vniuit. colum. 1. quos refert, & sequitur Menoch. vbi supra, nu.83.

Sed nihilominus Couar. vbi supra.d. nu.7. prefatam opinionem Ancharr.d. cons.295 defendit, inquiens sibi potius placere, siquidem de iure verus valor non sit exprimendus;& quamuis ex regula Cancellariæ contrarium appareat, ea regula est strictè interpretanda, cùm verus valor beneficiorum difficilem habeat certitudinem ; quo fit, vt error in valore exprimendo,non sit considerandus, vbi principis voluntas constat. Et præterea pro Ancharrano adducit, quod in similibus terminis nominatio-
78 nis scribit Rebuf. in tract. de nominat. quæstione 9. numero 44. asseuerans, † nominationem obtentam apud Gallos, facta mentione beneficij obtenti, eiusque valoris, maiori tamen quantitate expressa,quam verè valuerit,admittendam esse, quia etiamsi nominationem concedentes cognitionem habuissent veri valoris,nequaquam eam negarent, imò faciliùs eam concessissent:nec Anchar.sententiæ aduersatur tex.in d.c.cui de non Sacerdotali. nam quando verus valor exprimitur in literis gratia taxationis, tunc non potest obtineri vigore dictarum literarum aliud beneficium minoris valoris, cùm id repugnet voluntati principis, vt in d.c.cui de non Sacerdotali. Si verò exprimitur verus valor causa demonstrationis,& constat de corpore,admittendum est quod Anchar.censuit, nec gratia propriam virtutẽ amittit ex errore valoris expressi; si vel propter minorem valorem alias apertum sit principem etiam certum de vero valore idem concessurum, vt in specie sequutus Anchar. tradit Ripa in dict.cap.ad aures.num.78. quorum sententiam probat Couar. vbi supra, dict. num.7.& opinionem Anchar.simpliciter sequitur alios referens Aymon Crauet.cons.2.nu.14.

79 Quid tenendum? Ego profectò omnia istha̅c circumspiciens, etsi videam adducta de vero valore exprimẽdo cõtra Ancha.loqui simpliciter,ac proinde posse intelligi vbi non constat q̃ vero valore expresso nihilominus princeps easdem literas concessisset, ideoque videatur eo constito contrarium tentari posse cum opinione Anchar. & sequacium;nihilominus in rigore iuris adhuc verius esse existimo contrariũ,ac proinde tenendum contra opinionem Anchar. & sequacium cum Felino & cęteris,quos supra citauim°. Regula enim Cancellariæ indistinctè pręcipit verum valorem beneficij impetrandi esse exprimendum,ad hoc vt gratia valeat,& quod alias ipsa vitiatur ac nulla sit:idem habet stylus curiæ Romanæ. Si igitur iuxta regulam Cancellariæ, stylum & consuetudinem curiæ exprimendus est verus valor beneficij,si is non exprimatur, sed potius falsus, gratia erit subreptitia,& nulla,ac si de iure exprimendus esset,vt supra resoluimus. Nihil igitur interest quòd Papa aliàs esset concessurus, quod in dubio non est præsumendum.Præterea,si exprimitur minor valor,quàm reuera sit, quod solet communiùs fieri quàm contrarium,etiam si constaret Papam adhuc vero valore expresso,nihilominus concessurũ, non

Universidad de Deusto
Biblioteca

ideò consequitur validari gratiam, (etiam si necessariò non fuisset exprimendus verus valor, prout exprimi debet) quoniam per maiorem valorē Pōtifex redderetur difficilior ad cōcedendum, licèt tandem esset cōcessurus, quo casu iuxta magis communem sententiā, quam supra defendimus, gratia est nulla, quanto magis cum falsitas versetur circa id, quod necessariò verè erat exprimendum Pontifici, vt probauimus: hoc que præcipuè procedit, si dolosé aut per fraudem, minor valor expressus sit: arg. c. super literis. 1. parte, de rescrip. si verò exprimatur maior valor (quod rarò aut nunquam contingit) adhuc idem existimo esse dicendum contra Anchar. quia licèt hac in specie propter minorem valorem appareat principem, etiam certum de vero valore, idem concessurum, ac ideò Didacus contendat non vitiari gratiam, quod expressio maioris valoris fuerat facta causa demonstrationis, qua de corpore beneficij constat, reg. l. demonstratio falsa. ff. de cond. & demonst. attamen quia verus valor erat exprimendus necessariò, vt vidimus, & quia tunc hęc quantitas, & valor expressus est pars gratiæ, vt in decisione Rotæ. 6. de præb. in antiquioribus, nume. 4. & 8. non verò causa demonstrationis adiectus: quod patet, quia si causa demonstrationis adijciatur, etiam si verus valor non exprimeretur, sed falsus, cum constaret de corpore beneficij, non vitiaretur gratia, vt in d. l. falsa demonstratio, sed ipsa vitiatur, vt in d. reg. Vrban. Quarti, & aliorū Pontificum de exprimendo valore beneficiorū, &c. ibi: Alioqui præfatæ gratię sunt nullæ, & fatentur DD. supra ad hoc citati, & constat præterea ex rationibus d. regulæ, quas ibi assignat Gom. in præfatione, vers. & est aduertendum pag. 917. etiā si constet ob minorē verū valorem Principem à fortiori idē concessurum, adhuc vitiabitur gratia, ob præd. falsitatem, ac subreptionem minoris valoris expressi, quæ versatur circa partem substantialē gratiæ, sicq; cessat fundamentum precipuum D. Couar. q valor significetur hoc casu causa demonstrationis. Nec obstat, quòd in hac specie vltima, de qua agimus, cessāt rationes dictæ regulæ assignatę per Gomez. vbi supra. 1. parte, † nēpè causa tollendæ auaritiæ, ne scilicet per taciturnitatem valoris aliquis vltra merita, & plusquam oporteat de beneficijs Ecclesiasticis caperet, & ita per falsam valoris expressionem debitus dispensationis modus Papæ (cui est hęc cura à Deo demandata) tolleretur. c. quia nonnulli. de cler. non resid. secundùm Abb. & Felin. in d. cap. ad aures. de rescrip. Quæ prima ratio plurimum iuris fomentum habet, secundùm Gom. vbi supra, & tamé cessat in proposito ex expressione maioris valoris, sicut cessat etiam secunda eorū qui hoc totum ad commodum bursale officialium retulerunt. Prætereà & tertia, & magis recepta, vt hoc nomine eā appellat Gomez. vt propter annatas, ne defraudetur regula, facta fuerit, & sic regula ista ad hæret taxis annatarum: sic enim videmus, quòd in beneficijs, in quibus non soluitur annata, non exprimitur valor: etiam cessat in proposito, quandoquidem expresso maiori valore, quàm reuera sit, non defraudatur annata, sed potius augetur: qua ratione etsi prima & hæc tertia simul iungantur, vt ob eas dicatur fuisse factam regulam, ad huc habemus intentum, quia vtraque ratio cessat, vt prędiximus: quoniā etsi in nostra specie, quę rarò contingit, cessent rationes regulæ, leges tamen ad ea potius quæ frequenter & facilè, quam quæ perrarò eueniunt, adaptari debent, vt in l. nam ad ea. cum simil. ff. de legib. ideoque nil mirum, si in casu rarò cōtingenti ratio legis deficiat, si in cōmuni, & in his quæ frequentius accidunt, cōcurrat. Prætereà & secundò, quia tertia ratio prædicta cōmunis regulæ nō verè cessat in proposito, cum intentio summorum Pontificū in præd. regula iuxta præfatam tertiā rationem fuerit, quòd vera annata soluatur, non verò minor, aut maior, quàm reuera debeatur. Sed in hoc

hoc casu solueretur maior; ergo ratio regulæ adhuc extat & militat: quare & regulæ dispositio locum habet. Fateor tamen opinionem Ancharr. defensatam atque expositam vt per Couarr. vbi supra, probabilem videri, & fortasse alijs probabiliorē, mihi verò contraria probabilior videtur, vt prædiximus.

81 Ex proximè dictis deducitur, quid dicendum sit in illa quæstione, an gratia à Romano Pontifice impetrata ad beneficium curam animarum habens, facta tamen falsò mentione, sed absque dolo,

82 quòd eidem cura animarū inesset, nulla sit, vt pote subreptitia, necne? † Primōnāq; videtur nullam esse, nam etsi facilius Papa concessisset huiusmodi beneficium, sciens esse non curatum, adhuc expressio curę prætextu falsitatis nocebit gratiæ, quia contingit in his, quæ de iure necessariò sunt exprimenda, vt est cura animarum, vbi beneficium curatum impetratur, vt in c. cum in illis. de prēb. lib. 6. & in Clem. 1 eod. tit. & in regula Cancel. 63. Rota in nouis. 292. atque ita scribunt omnes in cap. in nostra. de rescrip. vbi Felin. corolar. 10. Ioan. de Selua in tract. de benef. 3. parte quæst. 11. num. 12. Dec. in d. cap. ad aures. numer. 4. Ripa. 19. Mant. 17. de rescript. Rota decis. 1. nume. 3. de officio Archipresbyt. in antiq. Menoch. d. casu 201. n. 61. ergo sicut omissio eius qualitatis, quę de iure est necessariò exprimenda, officit gratiæ, quamuis eam nihilominus Princeps concessisset, ita falsa mentio huius qualitatis nocebit, etiamsi veritate comperta, princeps idem esset concessurus, vt colligitur prima facie ex decis. Rotæ 73. de rescrip. in antiquis, dum allegatur in cauda decisionis text. in d. cap. cui de non Sacerdotali, de præbend. libr. 6. & dicitur, posse hanc quæstionem solui per illum tex. vbi expressē inquit tex. in finali parte, quod cùm iniungitur prouideri alicui de præbenda certi valoris, in præbenda minoris valoris, etiā illo volēte, mandatū nō potest adimpleri, quia huiusmodi mādata non debent ad alios casus, quam expressos extendi; nam fines eorum diligēter seruari oportet: facit text. in c. susceptum, in prima parte, de rescrip. in 6. vbi mandatum de prouidēdo alicui beneficium, quod per resignationem vacauerit, non potest ad impleri, si ille antequam resigner, decedat, & sic vacatio per mortem, & vocatio per resignationem sunt diuersa. Accedit etiam pro hac parte, quod in modò proxima quęstione resoluimus.

83 His tamē minimè refragantibus, cōtraria sentētia in specie proposita mihi magis placet, imò quòd gratia hæc ex præd. falsitate narrata non vitietur, sed valida quidem sit, si impetrans idoneus sit ad vtrumque, & ad beneficium curatum, & ad non curatū, ex quo impetratur certū corpus beneficij vacantis, & cōstat de corpore beneficij impetrati & ex quo summus Pontifex concesit beneficium magis qualificatum, hoc est curatum, multo fortius videtur concessisse de minori, hoc est, de non curato, vt in reg. iuris, cui conceditur, &c. Nec obstat falsitas qualitatis curæ adiecta in impetratione, quia illa in proposito, etsi necessariò, si vera fuisset, exprimēda esset, attamē nūc cēsetur adiecta gratia demonstrationis: ergo eius falsitas gratiam non vitiat, vt in d. l. falsa demonstratio. ff. de cond. & demonstr. cùm ex ea Princeps inductus non fuerit ad concessionem gratiæ, vt ex illo text. probarunt Abb. in cap. significasti. colum. penu. & in cap. super literis. num. 6. de rescrip. & ibi Felin. nu. 3. vers. limita quartò. Dominic. cons. 111. & optimè Staphil. de literis gratiæ & iust. in titulo de modo & forma impetr. Et tenendo hanc partem non obest d. decisio Rotæ. 37. de rescrip. in antiquis, quia ex eius mente rectiùs perpensa potiùs colligitur hæc pars, quām præcedēs, quia dum ibi dicitur, posse solui hanc quæstionem per d. cap. cui de non Sacerdotali, insinuatur, illud procedere ac locum habere, vbi exprimitur falsitas gratia taxationis vel limitationis gratiæ, vt patet in d. cap. susceptum. & in dict. c. cui de nō Sacerdotali,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tali, dum certa forma ibi præscribitur prouidendi in modo vacationis, vt in d.c. susceptum: & in mandato prouidendi certum tale quid beneficium, vel præbendam, vt expressè cauetur in d.c. cui de non Sacerdotali, tunc enim meritò vt in prouidendi mandato non veniat alius modus vacationis, nec aliud beneficium vel præbenda, siue dimidia prębenda in literis non expressa, etiam si princeps esset aliàs cócessurus: secus autem vbi exprimitur falsitas gratia demonstrationis absque dolo, sed per simplicitatem vel ignorantiam, nec ex hac falsitate princeps inductus fuerit ad cõcessionem eius, quod alioqui ex certa scientia minimè concessisset: ita in simili quæstione expressius & accuratiùs declaratur in decis. 4. alias 582. de rescrip. in antiquis & in terminis ita tenet D.Couar.lib.1.variar.resol.20. nume.6. Non obstant text. in d.c.susceptum.& in d.c.cui de non Sacerdotali.nam eisdẽ sufficienter est iam responsum. Non etiam obest, quod resoluimus in præcedenti quæstione circa falsitatem maioris valoris beneficij expressi, contra Petrum de Anchar & eundem Couarru. quoniam, vt illic probauimus, expressio maioris valoris,& sic falsitas, nõ fuit facta nec narrata causa demonstrationis, sed verę & necessariæ formæ obseruandæ,& qualitas non expressa induceret nullitatem gratiæ: at in proposito nostro, de quo agimus, licèt qualitas illa curæ, si vera foret, necessariò esset narranda: attamen adiecta fuit falsò causa demonstrationis, quia non erat necessarium omnino exprimere esse beneficiũ non curatum ad obtinendam gratiam, sicut fuit necessariuum exprimi verum valorem beneficij, ac proinde in nostra specie non vitiatur gratia, in illa verò vitiatur, quia sunt casus diuersi. Et retenta supra dicta sententia, idem dicendum erit in gratia obtenta de quadam sacristia in aliqua Ecclesia, quam impetrans per ignorantiam & simplicitatem asseruit esse dignitatem, cum reuera sacristia in Ecclesia illa non sit dignitas, sed simplex officium, nempè vt gratia hęc nõ sit subreptitia,& sic nulla, sed valida ex prędictis rationibus, vt expressè deducitur in d.decis. 4. aliàs 582. de rescrip.in antiquis, quam refert Didacus vbi supra,& sequitur Felin.in d.c. super literis,nu.5.de rescrip.

85 Similiter etiam ex supra dictis infertur, veram esse opinionẽ Hostiens. quam refert & probat glos.in c.fin.de concess. præb.in verb.distinctio ad medium, ibi: Hostiensis autem,&c. quæ habet, quòd mandatum seu rescriptum Apostolicum de recipiendo aliquem in canonicum cuiusdam Ecclesiæ, non obstante certo canonicorum numero ibi statuto, valet, ac debet exequi, licèt in eadem Ecclesia nullus sit numerus canonicorũ statutus: quoniam cùm Papa intendit eum prouidere in Ecclesia, in qua certus numerus est, quod est minus impetrabile, hoc est, difficilẽ impetratur, multo fortius voluit eum prouidere in Ecclesia, in qua non est certus numerus canonicorum, quod est magis impetrabile, id est faciliùs impetratur, sicque constat, ꝙ si hoc sciuisset, faciliùs idem cõcessisset. Nec obstat falsitas expressa, quoniam ea non minuit, sed addit ad gratiam, & cõtingit circaea, quę non erant necessariò exprimenda, nempè Ecclesiam non esse numeratam, ac proinde illam glos. vltra ordinarios in proprio loco, à quibus recipitur, sequuntur Bald. in c. Cumana. de elect.colum.1.Felin.& Dec.colum.2. in c.constitutus. de rescript. eosque referens D.Couarr. libr. 1. variarum resol.c.20.nu.7.vers.tertio.

Hinc etiam probanda venit opinio quædam Guillerm. de Cugn. quem sequitur Bald.ibi num.4.in l.3. C.de Episcopal. audient. scribentis, gratiam seu remissionem homicidij, eiusque abolitionem à principe impetratam, nõ facta mentione prioris indulgentiæ, simile crimen eidem impetranti remittentis, vti subreptitiam, inualidam esse, quoniã princeps si hoc sciuisset, nempé impetrantem aliud homicidium perpetrasse, quod sibi etiam fuisset condonatum, retra-

retraheretur ab huiusmodi veniæ, quæ modò petitur, concessione. Addo ego, vel ad minus difficilior redderetur ad concedendum secundam veniam similis delicti secundò commissi, propter consuetudinem delinquendi, & ad eam arcendam, vt in terminis asserunt communiter DD.in l.3. C. de Episcopal.audient.secund.D. Molin. de Hispan.primoge.lib.4.c.3.num.43.† Princeps etenim etsi tutè absque animę periculo in foro conscientię, non solùm in exteriori, valeat remittere criminis pœnam, quæ in satisfactionem Reipublicæ à legibus instituta fuerit, vbi ex hoc ipsi Reipublicæ damnum minimè sequitur, & absque lęsione priuati iniuriam passi, secundùm D.Thom.2.2. quęstione 67. artic.4. & Maior.in 4.dist.15.q.19. bene Alfons. à Castro libr. 2. de potest. legis pœn.c. 12. vers.contra hanc secundam. Felin.in cap.qualiter.§.ad corrigendos, num.33.de accusat.D. Couar.libr.1. variarum resol. cap. 20. numer. 8. vers.& quamuis.Anton.Gom.3.tom. variarum c.de tortur.reor.num.38.Princeps tamẽ huiusmodi gratiam concedens sine partis remissione mortaliter peccat, vt testatur Thom.Grammat. voto.35. nume. 8.in fi.quem refert & sequitur Iul. Clar. in pract.crim.§.fin.q.59. in parte, Adde quod pro bono pacis, in vers. cæterum ego. vbi in præcedentibus & sequentibus latè agit, an & quando de iure valeant & admittẽdæ sint huiusmodi gratiæ principis sine remissione partis: attamẽ in præsenti specie, de qua agimus, ob defectũ voluntatis admittenda erit Guillermi & Bald.opinio, quam sequũtur Ias.in l. 2. in fin. C. si contra ius vel vtil.pub.idem Ias.in l. neque damnosa, num.3.C.de precib.imperat.offerend.& Barbat.in cap.dilectus,in. 1. numer. 20. de rescrip.& in c.super literis,eod. titul. Alciat.in cap.cum non ab homine, nu. 16.secundùm nouam impressionẽ Lugduni factam ann. 1560.de iud. & Ioann. Crotus in cap.fin.nume.6.de constitut. in 6.Ioan. de Anania in cãp.ad abolendam,col.2.num.7.de hæret.Dec.consil. 695.num.33.Boerius q.217.n.22. Marsil. singul.111. Neuizan.libr.1.Siluæ nuptia. nume.151. Thom.Grãmat. voto.10.nu. 12.Palac.Rub. in repet. c. per vestras.in 4.notabil.num.11.de donat.inter vir. & vxor.Loazes in tractat.de matrimonio, dubio 10.num.6.D.Couar.libr.1.variar. resol.c 20.nu.8.Menoch. de arbitr. iud. lib.2.cent.3.casu 203.num.32.vltra quos idem tenet Practica Iodoc.cap. 147.nu. 12.& Practic.Carrerij fol.502.num.375. & Villalpand.in rep.l.22.tit.1. part. 7.c. 8.n.8.& eos referens Iulius Clarus in sua pract.crim.§.fin.q.59.vers. debes autem aduertere,& D.Molina vbi supra, num. 40.& iterum lib.2.cap.4.num.52. quod hodie expresse approbatur in l.2. titulo *de los perdonẽs*,libr. 1.ordin.hodie est.l. 2. tit.25.lib.8. nouæ coll. reg. ibi: *E si acaeciere que alguno que nos ayamos perdonado, y tornasse despues a hazer otro maleficio, porque nos despues le mandassemos dar otra carta de perdon, mandamos, q̃la carta segunda no valga, saluo si fiziere mencion de la primera, aunque en ella vayan declarados todos los maleficios que hizo.*

88 Quę lex ibi, *otro maleficio*, satis insinuat hoc procedere, vel saltim ita intelligendum esse, quãdo in eodem genere delictum reperitur commissum, dictio enim Alius, alia, aliud, est repetitiua similium, iuxta glos. in.l. si fugitiui. C. de ser. fugit.verb.alia pœna. & ibi Doctores. Similis in auth. ex testamento, glo. magna in princip.C.de collat. communiter ibi approbata per DD. & est communiter approbata illa glos.1.secund.Alciat.reg. 3.præsumptione 45.nume.13.Montaluo in.l.6.titulo 1.libr.4.fori, in glos. *el puño*, & secundùm Anto.Gom.in.l. 29. Taur. nu. 12. & 26.ampliat & limitat Roland. à Valle cons.5.num. 45.& 46.& consil. 61.num.39.cum sequentibus lib.1. & sequuntur alij consulentes passim in quibus etiam terminis loquuntur Guill. & Bald.vbi supra, quasi contrarium sit obseruandum, vbi diuersum delictum is, qui veniam postulat, fecerit, vt in terminis probauit Couarr.vbi supra, referens Alciat.in d.c.cum non ab homine,

Universidad de Deusto
Biblioteca

num. 43. consulentem iudici, ne statim propter Guillermi sententiam delinquentem puniat, sed principem admoneat, vt ei rescribat, quę fuerit eius mēs in præfati criminis remissione; quod licèt æquissimum videatur, non tamen opinatur necessarium esse ipsemet Couarr. & pro doctrina Guillermi, atque decisione d. l. Regiæ adduco optimum tex. in cap. 2. de filijs presbyt. libr. 6. vbi
90 ad literam probatur,† quòd si ipse, cum quo per sedem Apostolicam fuit dispēsatum super defectu natalium ad ordines sacros, & ad obtinendum beneficiū curatum, eo tacito, aliam dispensationem super pluralitate beneficiorum posteà obtineat, talis dispensatio, veluti per subreptionem obtenta, est nullius momenti, cùm nō sit verosimile, sedem ipsam cum illo prædictum patiente defectū voluisse, si hoc fuisset expressum, eidem in pluralitate beneficiorū huiusmodi dispensare.

91 Ex qua ratione deducunt ibi generaliter Ioann. Andr. & Dominicus colu. 2. necessariū fore, vt in secunda alicuius vitij dispensatione mentio primę circa idem concessæ omnino fiat; id quod etiam tenuit Rota decis. 280. in antiquis. Innocent. Abb. & Paul. Paris. eosq; referens D. Couar. vbi supra, d. num. 8. ad fin. sequitur etiam Decius cons. 695. num. 34. & Menoch. vbi supra, nume. 33. & D. Molin. d. lib. 2. de Hispan. primog. c. 4. nume. 50. vbi quòd dispensatio addita primę dispensationi, nisi in secūda
92 fiat mentio de prima, non valet. † Sic etiam si quis impetrauerit priuilegiū cū limitatione & certa moderatione, non valet impetratio secundi priuilegij facta simpliciter, atque ita non expresso priuilegio primo, secundùm Innocent. & Felin. num. 2. in cap. veniens. de præscriptio. quem refert & sequitur Ruin. cons. 37. nu. 4. libr. 1. Couar. & Menoch. vbi supra. Idem est in rescripto secundo
93 impetrato, † quod tendit ad augendam, vel confirmandam, conseruandamque concessionem primam, nam in eo illius primi facienda est mentio, alioqui subreptitium erit, secundùm Socin. Senior. cons. 169. colum. 3. vers. circa secundam difficultatem. lib. 2. Geminian. cons. 128 super præmisso dubio, colum. 3. versicul. ad vltimum respondetur. & quamuis loquantur in rescripto gratiæ, eorum tamen doctrina intelligi etiam potest in rescripto ad lites, vt probat Menoch. de arbit. iud. lib. 2. centur. 3. casu 202. num. 68.

94 Sic etiam qui facultatem ad maioratum instituendum obtinuit, atque illum fecit, si posteà alium instituere voluerit, nouam facultatem impetrare debet, in qua mentio primæ fiat: ita Ruin. dict. cons. 37. num. 4. lib. 1. Menoch. dict. casu 203. num. 34. D. Molin. d. lib. 2. c. 4. num. 50. vbi quòd aliàs secunda facultas non valebit, & ita in facti contingentia cō-
95 sului, & factum fuit. † Similiter etiam si is, cui facultas ad alienandum vel hypothecandum res maioratus semel cōcessa fuit, iterum velit nouam facultatem ad bona maioratus alienanda vel hypothecanda impetrare, tenetur facere mētionem de prima, aliàs secunda facultas, de prima mentione nō facta, ex eadē causa obtenta, qua prima fuit concessa, nulla censenda erit: secus si ex alia causa concessa fuerit, vt cum iudicio resoluit idē D. Molin. d. lib. 4. c. 30. nu. 40. cum seqq. ad quem locum se remittit idem d. libr. 2. c. 4. nu. 53.

96 Illud denique hic non omittendum duxi, facultatem Regiam concessam ad primogenium instituendum, non facta principi mentione numeri liberorum, quos habebat impetrans, tametsi eorum in genere meminerit, validam, ac non subreptitiam esse censendam, tùm ex eo, quòd princeps has facultates cōstituēdi primogenia facillimè solitus est concedere in honorem nominis, gentis & familiæ, hac apposita conditione, vt cæteris filijs, qui à primogenio excludūtur, eiusque ratione legitima portione priuantur, congrua alimenta exhibeantur, nec quicquam solet mouere principem maior vel minor filiorum numerus, vt frequēter obseruatur: tum etiam quia

quia faciliùs princeps permittet primogenium constitui ex eo patrimonio, quod alioqui in plures distinctum partes ob maiorem filiorum numerum faciliùs dissipabitur, & ad extraneos per alienationem feudi auiti deueniet: ita decidit rem hanc Couar. vbi supra, d c. 20. n. 9. dicens, quòd cùm semel in litem hęc incidisset quæstio, & quibusdam visum fuisset contrarium, tandem in sententiam, quam prædiximus, 'tum est, nēpè quòd sit valida facultas prædicta, ex rationibus supra dictis. Non obstat, quod ex Pręposit. in cap. per venerabilem. §. quod autem, colum. 15. versic. aduerte nunc ad solennitatē, qui filij sint legit. & Curt. Sen. cons. 19. vers. capio tertium. & cons. 35. colum. 9. & consilio
97 37. vers. nonò impugnari poterit, in cōtrarium adducebatur, asserentibus, † volentem legitimare filium illegitimum, teneri exprimere principi numerū certum filiorum legitimorum & naturalium, argu. l. nec ei. §. vltim. ff. de adopt. nam etsi passim apud iuris vtriusq; interpretes obseruatum sit, præd. legitimationem inualidam esse, nisi mentio fiat filiorum legitimorū & naturalium, pauci tamen, præter Pręposit. & Curt. exprimendum esse numerum filiorum adnotarunt, secundùm Couar. vbi supr. vbi quòd etiamsi prædicta opinio Prępositi admittenda esset, vt fortasse est, venit intelligenda, vbi legitimatio fit ad consequēda iura omnia filij legitimi & naturalis, & vt simul legitimatus patri cum legitimis & naturalibus succedat, quo casu his ex ea legitimatione legitima portio diminuitur, maiorq; eis
98 læsio contingit, vbi maior est eorū numerus: ideoque ratio dictat hoc esse principi significandum: secus in ea, de qua præcipuè agimus specie, ratione quam prędiximus.

Postremò, vt vltimam manum huic c. imponamus, illud supereſt agendum, an in dispensationibus Apostolicis de impedimētis canonicis ad contrahenda matrimonia subreptio in expressione falsæ causæ vitiet dispensationem? Et quamuis ex supra dictis desumere quis posset, quid in his dicendum foret, attamen in specie aliqua docere conabor, quæ mentem ac viam quodammodò aperiant, vt inde discretus, ac prudens lector, cætera, quę in facti contingentia occurrerint, facilè discernere queat, nō enim possumus omnia dicere, nec vnicuique pro libito quærenti de aliqua facti specie, nobis tamen ignota respondere, cùm secundū rerum naturam plura sint negotia quàm vocabula, vt in l. 4. ff. de præscript. verb. sed sufficere pro nunc solùm existimamus, si Deo duce, nonnullas regulas ac doctrinas in genere proposuerimus in materia dispensationū ad matrimonia, ex quibus vnusquisque depromere poterit, quod suo casui magis conducibile fuerit.

98 Et in primis sit prima regula: Non valet dispensatio obtenta à Papa super matrimonio inter consanguineos contrahendo, si ibi causa falsa sit expressa, nisi eam posteà Papa confirmet, vt in c. quia circa, de consang. & affinit. vbi pro causa dispensationis fuit principi obiecta proles, cùm tandem ea causa tunc temporis falsa esset, quia nihilominus hoc posteà Papę significato ab Episcopo loci, iubet cum eisdem sic matrimonialiter coniunctis dissimulandum, vt remaneant in copula sic contracta, quia ex separatione graue scandalum immineret: ex quibus verbis colligunt ibi DD. communiter, ac sic intelligunt tex. illum, quòd non valuisset illa dispensatio sic obtenta in casu illius tex. nisi hęc decretalis posteà emanasset; & ita ex ista dissimulatione ob causam ibi expressam licitè possunt simul esse, alias non essent tuti, vt tenuit glos. magna ibi in fi. estq; communis & verus intellectus, secund.
99 Abb. ibi in princip. † nempé quòd non valeret illa dispensatio, nisi Papa eam posteà confirmaret.

Vnde quod ibi traditur, dissimulationem Romani Pontificis habere vim & effectum dispensationis, & præterea notat Sylvest. dicens eam glos. in hoc singularem, in summa, verbo. lex quæst.

Universidad de Deusto
Biblioteca

100 6.intelligendum est procedere, † quãdo Romanus Pontifex dicit quod dissimulat, aut scribit, alioqui dispensare non videtur, quamuis conniueat, vt.c. cùm iam dudum. de præb. vbi Abb. hoc notat. idem Abb. in cap. nisi essent. de præb. Dec. in cap. 1. colu. 1. de excep. sequitur & dicit communè Felin. c. 1. nu. 10. versi. limita hoc tripliciter, &c. de tregua & pace, ex quo idem profitetur D. Couar. in 4. 2. part. c. 6. § 10. num. 15. vbi agit de intellectu d.c. quia circa.

Hæc tamen regula intelligenda est, vt procedat ita demum, si falsitas contingat circa ea, quæ principem mouere poterant ad nó cõcedendũ, vel eum à facili cõcessione auertere, ex d.c. postulasti. de rescrip. iuxta magis cõmu. sententiam, quam supra ex eo text. defẽdimus: & præterea ex ratione tex. in d.c. 2. de filijs presbyt. libr. 6. cuius supra meminimus; & notat optimè Felin. in d.c. ad audientiam. colum. 2. num. 14. de rescript. & in terminis dispensationis circa matrimonia, de quibus agimus, & d. c. quia circa, (quicquid alias in terminis d. cap. proposuisti. tenuerit vt supra latiùs di- 102
ximus) probat D. Couarr. in 4. de sponsal. 2. part. c. 6. § 10. num. 14. circa finẽ. & frat. Anton. à Cordub. in sua summa de *casos de conscienciа*, q. 45. in. 1. opinione, in verb. *Y assi dize el mismo*, & in secunda 103
opinione, in vers. *y el Papa*: q̃ si alias cõstaret, falsitatẽ expressam in precibus ad dispensationem obtinendã de leui mouisse Papam ad concedendum, ita quòd etiam veritate comperta, atque sibi narrata cum eadem falsitate concederet gratiam dispensationis, tunc ipsa non erit subreptitia, sed valebit: argu. d. cap. super literis, in 2. part. de rescrip. & eorum. quæ supra in materia rescriptorũ iustitię & gratiæ dicta sunt, & probat in terminis Mascard. de probat. in. 3. tom. conclus. 1211.

101 Illud tamen in proposito obseruandum erit, † quòd vbi aliquis bona fide est in eo statu, vt tantùm contra legem humanam sine proximi iniuria vitam agat absque transgressione etiam legis naturalis ac diuinæ, in eodem statu dimittendus est, ac tolerandus, si ex correctione scandalum graue immineret, secundùm Adrian. in quod libet. 5. artic. 2. quem sequitur D. Couar. vbi supra, d. num. 15. vers. ex quibus: id intelligens, dato errore iuris, qui attenta personarũ conditione & qualitate, bonam fidem minimè excluderet: quo fit, secundùm ipsos, vt in casu d.c. quia circa, ideò Papa rescribat dissimulãdum esse, quia illi matrimonio iam copulati bona fide putabant se legitimé coniunctos esse: atq; ex dissolutione graue immineret scandalum: tenet idem Adrian. in 4. sententiarum in tract. de confess. dub. 7. post quintam quæstionem, sicq; hic intellectus d.c. quia circa, plus ei placet, quàm cõmunis de confirmatione Papæ, quem prædiximus, necnon & Didaco à Couar. vbi supra, qui & Goffred. Nauarrũ & Ludouicum Gozadin. refert hunc secundum intellectum Adrian. sequentes atque probantes. Erit igitur optima doctrina hæc, & consilium pro confessarijs & consulentibus in his facti speciebus, † ne prędicta bona fide contrahentes iam copulatos in mala fide constituant, atque eos desolatos reddant, sed potius cum eis dissimulent, seruatis seruandis.

Secunda regula & doctrina est: Dispensatio Apostolica ad matrimonium contrahendum, si vnica tantùm cõstat causa expressa, commissione facta ordinario loci, nempè si preces veritate nitantur, super quo conscientiam tuam oneramus, cum illis dispenses, non obstante, &c. prout communiter solet dici & apponi huiusmodi clausula in dispẽsationibus ad matrimonia, tunc absque dubio existimarem, quod si clausula illa narrata non sit vera, sed falsa, corruat dispensatio & sit nulla; tùm quia causa à lege vel principe posita, censetur finalis, per tex. quantũ ad primum in. l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patron. & quãtum ad secund. per text. in. l. penultima, C. de donat. inter vir. & vxor. per quæ iura ita tenet Oldradus cons. 224. istæ sunt

sunt allegationes, colum. 5. verbic. prętereà, nu. 18. ibi, si verò à lege, quod post eum re[s]sumit Alberic. in. l. generaliter, colum. 3. C. de Episcop. & cleric. & refert Tiraquel. de caus. cessant limit. 1. n. 30. qui n. 29. alios plures refert tenentes primum, quod de causa à lege posita di- 104
ximus, vt præsumatur esse finalis: † & q̃ quando causa expressa est in dispositione, ea semper præsumatur esse finalis, voluit etiam Socin. cons. 83. pro certo textus est, colum. 2. vers. sed alia sit difficultas. libr. 3. per. l. 3. cum ibi notat. ff. de hæred. instituend. tum etiam, quia licèt esset prædicta vnica causa impulsiua, prout in dubio nonnulli voluerunt relati per Tiraquel. vbi supra, nu. 47. cum hac sola causa Papa motus fuerit ad cõcedendum, & ita demum præcipit ordinario dispensandũ, si preces veritate nitantur, super quo se diligenter informari iubet atque conscientiã suam onerat, consequitur manifestissimè, eius fuisse voluntatis ac mentis, vt non aliter dispenset, quàm si illa vera esse probetur: & hoc procedit, siue scienter, siue ignoranter falsitas narrata fuerit, quãdo quidem in vtroque casu constat de voluntate Papæ contraria, vt probatur ex omnibus supra dictis, & latè rationibus & in terminis in falsitate scienter commissa, tenet per prædicta Cordub. vbi supra, in dict. 2. opinione, cuius rationes militant etiam vbi falsitas ignoranter narrata fuerit, vt ex eisdem constat: in 105
dispensatione namque seu alia gratia, semper præsumẽdum est principẽ fuisse motum ex causa expressa, vt in c. cum adeò, &c. postulasti. de rescrip. vbi DD. & nuncupatim Abb. in d. c. quia circa, nu. 6. in fi.

Tertia doctrina est: Impetrãs dispen- 106
sationem ad contrahendum matrimonium, in qua plures narrantur causę, tenetur eas prius verificare, sicque onus probandi non incumbit apponenti, vt in d.c. quia circa, de consang. & affinit. vbi hoc notat Abb. in secundo notab. num. 3.

Quòd si vna earum sit falsa, cæteræ verò veræ, dubitari poterit, an propter subreptionem & falsitatem vnius, gratia nulla sit, ita vt oporteat iterum ad summum Pontificem accedere vel mittere pro remedio? Sed in hoc, omissa disputatione, quia iam supra satis disputauimus circa idem generaliter in alijs rescriptis, ex quibus poterunt sumi fundamenta & rationes pro his, quę modo dicemus, distinguendum videtur; nam si plures causæ principi narratæ ad obtinendam dispensationem pro matrimonio contrahendo, sint eius qualitatis, vt iuxta solitum stylum curiæ atque consuetudinem principis, quælibet earum sit iusta ac sufficiens de per se ad dispensandum, prout ex ea solet dispensari in simili impedimento matrimonij, tunc licèt vna sit falsa; si tamen altera sufficiens sit, vel reliquæ veræ, si dolus in hac impetratione non contingat, nõ videtur vitiari huiusmodi dispensationem, iuxta communem resolutionem glos. in cap. 2. de rescrip. quam supra de- 107
duximus. † Curia autem Romana solas tres causas habet pro iustis ad dispẽsandum etiam in quarto gradu, secundùm Nauarr. in man. Latin. c. 22. nu. 8. 7. quæ sunt defectus dotis competentis, extinctio magnæ litis, & quòd maior pars sibi pariũ suæ ciuitatis, vel loci insignis, quem inhabitat, sunt ei consanguinei vel affines in 4. gradu, vel si est alius locus minor, si ipsa non habet sufficientem dotem ad nubendum extra illum locum. Ego verò frequentiores causæ, quas vidi in pluribus dispensationibus huiusmodi Apostolicis, ob quas conceditur à summo Pontifice dispensatio ad matrimonia contrahenda inter sanguineos, vel affines intra quartum gradum, sunt, ob minus competentem dotem, cum qua sibi virum paris conditionis, cui nubere possit ipsa inuenire nequeat: item & propter angustiã loci, &c. Et prætereà vidi nõnullas cũ alijs diuersis causis animũ Põtificis mouentibus: & iure etiã in matrimonio de facto contracto, duæ causæ sufficientes ad dispensandũ reputantur. Prima, quando

ex tali

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex tali matrimonio proles supereſt bona fide ſuſcepta. Secunda, propter bonum pacis futurum & ſcandalum, quod ex diſſolutione iam contracti matrimonij ſequeretur, vitandum, vt in d. c. quia circa, de conſang. & affinit. & ibi Abb. nu. 2. & D. Couarru. in 4. 2. p. c. 6. §. 10. nu. 13.

108 Nihilominus tamen in ſpecie, de qua agimus, diſpenſationis pro matrimonio contrahendo, contrarium verius videtur, cùm hæ cauſæ dependeant ab arbitrio & voluntate ſolius principis, & ſimus in gratioſis, motuſque fuerit ſummus Pontifex ex omnibus cauſis expreſsis ſimul, quæ omnes ſunt æquè principales, ita vt vna ab alia diſcerni non poſsit, & neutra de per ſe ad diſpenſandum obliget, ſed gratuitò ex omnibus diſpenſetur, & quamuis aliàs diſpenſauerit cum vna, vel duabus ex prędictis cauſis, nunc verò voluit cum omnibus eis ſimul diſpenſare, & non aliàs; quod etiam ex eo conuinci vrgenter videtur, nam cùm narrauerit plures cauſas, adiecit poſteà loquens cum ordinario loci, alioue, cui verificationé narratorum & diſpenſationem faciendam committit, Te ſuper his diligenter informes, & ſi repereris, quod preces veritate nitantur, ſuper quo conſciẽtiam tuam oneramus, &c. ſicq; neceſſariò requiri videtur, quòd omnia narrata ſint vera, & non aliàs diſpenſandum iubet, quàm ſi ita fuerit verificatum, hoc eſt, q 109 preces ſint veræ. Si igitur aliqua cauſa precum principalis eſt falſa, deficit poteſtas ad diſpenſandum, quia non ſtat q preces in omnibus ſint veræ, prout requiritur, quando quidem verbum, Preces comprehendit omnia narrata, ſicq; videntur indiuiduę: quod etiam patet ex relatiuo illo, Super quo, &c. quod eſt collectiuum & comprehenſiuum omnium cauſarum præcedentium, & per id ad vnum indiuiduum reducuntur: relatiuum enim dicitur eſſe in referente. l. aſſe toto. ff. de hæred. inſt. Gozadin. conſ. 31. in hac cauſa. numer. 2. Natta conſ. 402. viſis actis. numer. 58. Aymon conſ. 45. quidam homines. numer. 4. & cum omnibus ſuis qualitatibus. Bart. in l. 1. ff. de receptat. & in. l. 1. ff. ſi famil. furt. feciſ. dic. & in. l. ſi quis ſeruum. §. fin. num. 5. ff. de leg. 2. Abb. conſ. 28. numer. 3. lib. 1. & conſ. 4. lib. 2. Alexan. in. l. hac conſultiſsima. nu. 8. in fi. & num. 10. C. qui teſtam. fac. poſſunt. Dec. conſilio 292. & pro tenu, numer. 2. & 449. viſis duobus, num. 3. Siluan. conſ. 68. numer. 5. Decius conſ. 41. nu. 22. & conſ. 101. nu. 11. vbi alios refert lib. 1. & dicitur ineſſe in referente veré & propriè, ſpecialiter & expreſsè, vt poſt alios probauit Becius d. conſ. 41. num. 22. ergo cum ſuper omnibus cauſis narratis, & veritate ipſarum ſit onerata conſciẽtia, ſi aliqua deficiat, vel ſit falſa, non erit tuta conſcientia, ſed læſa. Nec obſtat communis reſolutio gloſ. in c. 2. de reſcrip. in contrarium ſupra adducta, ea enim procedit in reſcriptis iuſtitiæ ad lites, in quibus iure determinatum eſt, quæ cauſæ ſint ſufficientes & efficaces ad effectum prætenſum; nos verò agimus in gratioſis, dependentibus à voluntate principis, & ideò reputantur impoſsibilia: argumento. l. idem Africanus. §. conſtat. ff. de legat. 1. & ibi Doctores, & in. l. continuus. §. cum quis. ff. de legat. 1. D. Couarru. in 4. de ſponſal. 2. parte. cap. 3. in princip. numer. 7. D. Molina libr. 2. de Hiſpan. primogen. c. 13. nume. 5. cum ſequentibus.

109 Et in terminis noſtris quòd diſpenſatio circa impedimenta matrimonij, cum dependeat à voluntate principis, præſumatur difficilis, & etiam impoſsibilis, licèt ſit de ſolitis concedi, tenet Ioan. Baptiſta Plotus inter conſilia matrimonia. conſ. 58. numer. 10. quem refert & ſequitur Ioſeph. Maſcard. de probat. concluſ. 1034. numer. 34. fol. 289. Nec obſtat q in tertio & quarto gradu conſanguinitatis vel affinitatis ſummus Pontifex aſsiduè ſoleat diſpenſare, ac proinde hoc caſu fallit regula dict. §. cõſtat, cum ſimil. vt ex ipſis patet, & ſic non reputetur impoſsibile, neque difficile, vt cum communi reſoluũt Couar. & D.

& D. Molin. vbi ſupra, vterque nume. 8. quoniam hoc procedit ſuppoſita veritate precum, ſecus aliàs per prædicta. Cum igitur hæc ita ſe habeant, & in pręd. diſpenſationibus ad matrimonia contrahenda forma videatur data iudici delegato à Papa, illis nempe verbis, Et ſi per 112 informationem eandem repereris quod preces veritate nitantur, ſuper quo cõ-
110 ſcientiam tuam oneramus, &c. † conſequitur, quod ſi vna ex pręd. cauſis ſit falſa, corruat diſpenſatio: quia quotieſcumque ſtatutum, vel cõſtitutio (adde tu, vel ipſe princeps concedens) aliquid exprimit circa actum conficiendum aliter quam à iure cõmuni ſit diſpoſitum, cenſetur inducta forma, ſecundùm Petrum Anch. ar. conſil. 35. viſa quadam. Areti. in l. 1. ff. de lib. & poſth. Felin. in capit. cum dilecta, numer. 6. verſicul. nonum ſig- 113 num. de reſcrip. ſequitur Decius conſil. 531. accurate, num. 1. & conſi. 532. pro vera, numer. 3. Iaſ. conſi. 97. in præſenti. numer. 2. libr. 4. eſt communis concluſio, vt cum his, & alijs, quos refert ſequitur, & affirmat Franciſc. Becius conſi. 12. numer. 23. & iterum conſil. 62. numer. 43. lib. 1. Sed in his diſpenſationibus exprimitur cauſa verificanda, hoc eſt, preces 114 narratæ circa actum conficiendum diſpenſationis aliter quam à iure communi ſit diſpoſitum: eo etenim iure hæ vel illæ cauſæ non erant expreſsę præter contentas in d. capit. quia circa. quinimò dependent ſolum à voluntate prin- 115 cipis, vt prædiximus: igitur dum dicitur quod preces veritate nitantur, videtur per hoc induci forma.

111 Præcipuè quia vbicunque lex vel ſtatutum introducit aliquid cum certis mo 116 dificationibus, quicquid ibi exprimatur, cenſetur de forma ſecundùm eundem Ancharran. conſi. 241. ex tenore, ſequitur Felinus vbi ſupra, ibi, Dando iuriſdictionem modificatam, omnia cenſentur de forma, & Decius conſil. 262. in 117 cauſa, numer. 4. & in alijs pluribus conſilijs relatis à Becio. d. conſi. 12. numer. 24. & d. conſi. 62. numer. 43. Sed Papa in propoſito ex adiectione prædictæ clauſulæ modificat ſuam gratiam, nempe vt ita demum delegatus cui negotium expediẽdum committit, diſpenſet, ſi repererit quod preces veritate nituntur: igitur per hoc forma inducta videtur omnino ſeruanda.

Præterea vbi in diſpoſitione legis vel hominis ponitur aliquid conditionaliter, illud dicitur eſſe de forma, ſecundùm Bald. in auth. matri & auiæ. 2. colum. ibi: Quidam tamen dicunt. C. quando mul. tutel. officio fungi poſſ. quem ſequitur Felin. in d. c. cum dilecta. num. 6. verſi. 2. ſignum, probatur. in. l. Męuius. ff. de cõd. & demonſt. tenet Dec. conſi. 466. nu. 18. & conſi. 532. pro vera, nu. 4. Becius conſi 39. nu. 19. ſed in diſpenſationibus huiuſmodi ea conditio adijcitur, Et ſi per informationem eandem repereris, quod preces veritate nitantur, &c. † Per dictionem namq;. Si, &c. inducitur conditio, vt in. l. 1. vbi glo. & Bart. nu. 3. idẽ Bart. in. l. demonſtratio. §. qui autem. num. 6. ff. de cond. & demonſt. DD. in rubri. ff. de cond. & demonſt. Ant. Gom. 3. tom. cap. 12. delegat. numer. 56. Becius conſi. 41. numer. 26.

Forma autem eſt indiuidua, & diuiſio formam corrumpit ſecundùm Bald. in. l. ſi ſeruus. ff. ſi quis cautio. Alex. in. l. ſi is qui quadringenta. §. quædam. ff. ad. l. Falcid. ſequitur plures in id citans Becius d. conſil. 12. numer. 30. vbi etiam cum Iacob. Butricar. & Alberi. quòd forma eſt de genere indiuiſibilium: † & ruſus numer. 31. cum alijs, quod quando plures ſolennitates requiruntur ad actum, omnes ſunt obſeruandæ, & ſi vna deficiat, omnes ſunt ex integro reficiendę.

Imò ſecundùm Riminald. conſi. 190. viſa facti, numer. 13. vbi plura ſunt requiſita de forma, omnia debent ſeruari, etiam ſi aliquid ex eis videatur ſuperfluũ vel non præiudiciale: & inquit Angel. & alij, in. l. 1. §. ſed ſi mihi. ff. de verbor. obliga. quod in his † quæ ſunt de forma, vtile per inutile vitiatur, ſequitur prædicta Becius d. conſil. 12. numer. 32. Accedit, quod forma inducta à lege, vel ſtatuto, in dubio cenſetur ſubſtantialis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& semper ad vnguem, & præcise seruari
118 debet,† nec potest obseruari per æquipol
lens,& non obseruata corruit actus,non
solum si contra formam,sed etiam si præ
ter formam fiat actus, vt ex communi-
bus conclusionibus plures authores v-
niuscuiusque citans probat Becius d.
consi.12.nu.15.cum sequentibus.† Tan-
119 dē formæ omissio etiam in qualitate vel
minima vitiat,secund. Anto.de Butrio
in cap. fin.7. notab.de resti spol. Bald.
Imol. & alios in. l.1. ff. delib. & posth.
Felin.in d.capit.cum dilecta. numer.10.
versi.ampliat.10.Iaf.consil.165.viso ,an-
te fin.& consil.191.placet mihi,column.
1.libr.2.& in consi.97.in præsenti testa-
mento,volumi. 4. Decius in capit.pru-
dentiam. in 4. notab.de officio delegat.
Denique fines mandati diligenter sunt
obseruandi,vt in.l.diligenter,in princip.
cum simil.ff.mandat. & iudex delegatus
nullatenus egredi potest commissionis
suæ fines, iuxta illud Pauli ad Timoth.
120 capit. 6. ad fin. † Præcipio tibi coram
Deo, vt serues mandatum sine macula:
& quicquid vltra , aut secus agit,nulli-
ter agit , capit.cum olim,de priuileg. ca-
pit.cum dilecta. de rescrip. vbi latè Feli.
numer.7.cum sequentibus. omne enim
quod fit non solum contra , sed etiam
præter commissionis formam , est nul-
lum ipso iure,vt in.l.illud.§.sed si ita , &
ibi Bart.ff.quod cuiusque vniuer. nom.
probat latè Mexia in.l.regia Toleti *delos terminos* in 11.fundamento.2. partis. nu-
mer.2.vbi num.3.quod non solum man
datum est seruandum,sed etiam qualitas
mandati,vt in cap.cum veniissem, de eo
qui mitt.in poss.caus. rei seruand. & ibi
Bald.Nihilominus in quæstione princi-
pali sit deliberationi locus, vnaquæque
enim opinio suprad. sustentabilis at-
que probabilis videtur , sed posterior
probabilior atque securior, forma enim
censetur dari,& constitui à delegante in
mandato , etiam si ordo alioqui iure re-
quisitus inibi exponatur : iuxta text. in
d.capit.cum dilecta,de rescrip.iuxta pri
mum intellectum glossæ ibi verb. iuris
ordinem, quem sequuntur ibi Abb. &
Feli.in versi.primum signum idem Abb.
& Feli.nu.8.in cap.caulam quæ,de re iu
dic.D.Couar.alios allegans in c.alma ma
ter.1.par.relect.§.9.num.8. versi. quibus
suffragatur,de sententia excom.libr. 6.
Nec obstat, non inducere formam nec
conditionem ea, quæ iure insunt,si ab-
homine exprimantur, vt in.l.conditio-
nes quæ extrinsecus. ff. de cond. & de-
monst.& in.l.3.& ibi notatur.ff.de leg 1.
vbi hæc est communis sententia:sed clau
sula si preces veritate nitantur , etiam si
non apponatur, censetur & intelligitur
apposita,vt in d.c.2.cū simil. de rescrip.
ergo,&c.hoc namque verum est cum eo
modo,& in eum finem abhomine expri
muntur , quo & in quem iure tradita
sunt:secus si ea,quę iure insunt,ad instru
ctionem causæ , & ad iustitiam mini-
strandam ab homine in mandatis tradā-
tur,ex præsumpta hominis mente ad for
mam , & solennitatem constituendam,
veluti si speciali quadam cautela ordo iu
ris modum procedendi concernens fue-
rit traditus,quia tunc formam cōstituit,
vt tenet Abb.& cæteri supra citati,& Al
bertus Brun.quos refert,& sequitur Co-
uar.vbi supra,versi.nec obstat.Sed in præ
dictis dispensationibus hoc contingit,
quia in eis enixe mandatur delegatis, vt
diligenter super causis narratis se in for-
ment,& si per d.informationem repere-
rint , quod preces veritate nitantur, su-
per quo conscientiam tuam oneramus
igitur,& c.Hæc circa primum distinctio
nis casum , nempe quando quælibet ex
causis narratis Summo Pontifici erat de
per se sufficiens ad dispensandum.

Si verò nulla ex causis narratis Summo
Pontifici ad dispensationē ad matrimo-
nium contrahendum obtinendam est
de per se sufficiens , tunc si illa , quæ fal-
so narrata est, est ita principalis,aut ma-
gis,sicut cæterę, quæ vere existunt, sic-
que videtur principem æquè principa-
liter motum fuisse ex omnibus,tunc de-
fectus & falsitas vnius vitiabit proculdu
bio gratiam à fortiori ex supradictis:&
ex traditis per Nauarr. vbi supra d.c.22.
num.86.versi. 1. dicentem,quancunque
expressio-

expressionem falsi mouentis principem
ad gratiam concedendam,nocere: non
autem quamlibet taciturnitatem veri id
facientis,sed solum eam,qua tacetur ve-
rum , quod iura iubent exprimi secund.
Rot.in nouis decis.32. nu.5. de rescript.
& Bellamer.decis.698.& Feli.in c.postu
lasti,col.4.nu.1.in versi.declara etiā no-
tabiliter,de rescrip.diximus supra d.lib.
1.c.15.nu.3.Accedit pręterea quod dispē
sationes sunt stricti iuris, ac proinde de
vno casu ad alium etiam maiorem ratio-
nem habentem extendi non valent, vt
ex text.in.cap.cui de non sacerdotali,de
præb.lib.6.& alijs late probat D.Molin.
de Hisp.primoge.lib.2.c.4.nu.48.& 49.
& Quintil.Mandos.in regul.de idioma- 126
te.7.q.nu.5.quicquid contrarium conetur probare Dec.in.l.non debet cui,nu.6.
ff.de reg.iur.nempe quod dispensatio de
casu ad casum ex maioritate rationis ex-
tendi valeat,quem reprobat Moli.vbi su
pra:& quanuis Villadieg. in tract.de le-
gat.q.14.nu.20.vol.14.tract.diuer.doct.
in antiquis teneat,quòd potestas dispen-
sandi data Episcopo , vel alij cuicunque,
ex iuris dispositione extendatur ad casū
non expressum ex identitate rationis,nō
obstat,quoniam loquitur quando ex dis
positione iuris id conceditur , nos verò
agimus,quādo ex principis gratia id per
mittitur contra iuris dispositionem.

125 Hinc est, vt quanuis potestas alicui à
principe concessa legitimandi aut dispē
sandi contra ius, vt fauorabilis sit exten
denda ac benigne intelligenda,non verò
strictè,iuxta tex. sic intelligendum in.c.
per venerabilem , qui filij sint legit. est
que communis opinio, vt plures referēs
testatur eam sequutus D. Couar. in 4.de
sponsa.2.p.c.8.§.8.nu.6.ipsa tamen dispē
satio odiosa est, ac strictè interpretanda,
vt in.c.1.& 2.de filijs presbyt.in.6.ita vt
in ea nō sit locus argumen. de maiori ad
minus,vt in d.c. cui de nō sacerdotali,de
præb.lib.6.&in c.fi. de translat.Episcopi.
idq; latius probat D.Couar. vbi supra,
d.c.8.§.8.n.11.hoc est clari? dicere,quod
si facultas dispēsandi cōsideretur quo ad
ius cōcedentis,tunc larga interpretatio
est faciēda,vt in c.cū dilectus,de consue-
tud.Si verò cōsideretur ex parte eius,cū
quo dispensatur,tunc strictè est interpre
tanda,vt minus recedatur à iure comuni
quā fieri possit,in eo enim reperitur odiū
quia ius cōmune contradicit,& ideò sa-
tis est ei quòd dispensatio aliquid opere-
tur,argu.d.c.1.& 2.de filijs presbyt. lib.
6.ita Ioan.And.in c.fi.de simonia,quem
sequitur Abb.Sicul.in.c.at si clerici.§.de
adulterijs,de iudic.eosq; referens Villa-
dieg.vbi supra,nu.31.& inquit Gigas de
pensione.q.18.nu.8.vol.15.tractat.diuer.
doct.in antiquis,quod argumentū de ma
iori ad minus locum non habet in dispē-
satione iam facta,per doctrinā Hostiens.
in c.postulasti,de rescrip.† Quinimò nec
etiā ex idētitate vel maioritate rationis
valet argumentum de maiori ad minus
in dispensationibus iam factis,tradit latè
Feli.in.c.postulasti.nu.8.prope fi.in ver-
sic.regula est,de rescript.vbi nu.seqq.o-
cto limitationes cumulat,quarum nulla
obest huic tertio fundamēto,de quo nūc
agimus:aliam limitationem ponit D.Sar
miēt.in tract.de reddit.Ecclesię 4.p.c.4.
nu.5.quę etiam non nocet in proposito.

Quare cum causæ appositæ in dispen
satione ad contrahēdum matrimonium
sint à partibus narratæ,ad quas ideò pro
bandas ipsę se astrinxisse tacite visæ fue-
rint,ac Papa his cōsentiat faciendo cū
eis gratiam præd.dum modo preces ve-
ritate nitantur , & onerando super hoc
conscientiam iudicis ad hoc delegati,sic
que videatur quodam modo contractus
quidam celebratus in hoc gratia cōces-
sa,si ita est,& non alias,& cum agatur de
gratia dispensationis iam facta , ex parte
eorum cum quibus dispēsatur,strictè est
interpretanda,tanquā odiū hac cōsidera
tione cōtinens,vt minus recedatur à iu-
re cōmuni quā fieri possit. Quartò ead.
doctrina probatur ex sæpe relata magis
cōmuni principali sententia , quā supra
probauimus ex d.c.postulasti,quia nō est
dubitādū,quin si causa falso narrata Papę
sit ęquè principalis, aut magis sicut cete
rę,eū nō mouerit leuiter ad cōcedēdū,&
ea deficiente difficilior redderetur ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

concedendum: ergo vitiat gratiam, per supradicta.

Quintò, quia hæ literę Apostolicæ dispensationũ cum sint strictè interpretandę ex parte eorum, cum quibus dispẽsatur, vt prędiximus, tantum valent quãtum sonant, ac proinde si causa expressa non verificatur, sed potius falsa reperitur, nec gratia locum habebit: argumen. l. 4. §. toties, cum simil. ff. de dam. in fect. vbi quod quando non conueniunt verba. l. nec ipsius. l. dispositio locum habet, diximus latè consi. 1. nu. 8. & consi. 2. nu.
127 18. † Nec aduersus dicta in hac tertia doctrina & regula obstat, quod tradit Fel. in d. c. postulasti. nu. 13. in versi. adde etiã septimam limitationem, de rescrip. dicẽs quod dispensatio facta in materia matrimoniali, debet intelligi large in fauorem matrimonij, nisi ex larga interpretatione sequeretur scãdalum, vt dicit late probare Nicolaum Milis in suo reperto. in vltima dispensat. in. §. 1. & quod ad hoc inducit. c. quod dilectio. de consanguin. & affinit. & extrauag. Clemẽt. VI. incipit nuper, nam in d. extrauag. dispensatio facta super simplici, trahitur ad mixtum, nempe dispensatio facta simpliciter in 4. gradu, trahitur ad casum vbi tertius gradus est cum tertio mixtus, quod non fieret, si dicta dispensatio esset odiosa, quia tunc non traheretur ad mixtum, iuxta doctrinam Bart. in. l. 2. in princip. ff. de verb. oblig. imò plus probat d. extrauagans, nempe quod trahitur ibi dispensatio ad casum mixtũ, etiamsi id quod miscetur de per se sumptum sit difficilioris dispensationis, vt pote tertij gradus, quã super quo expresse dispensatur, hoc est quartus gradus: hęc Felin. vbi supra, hoc namque non contradicit superioribus, nam cum consanguinitas à gradu remotiori in linea æquali copulãda sit, vt quo
128 eodem distet à cognato, † qui stipiti propinquior est, vt in c. fi. de consang. & affinit. satis esse videtur remotioris tantum gradus mentionem facere, vt de iure respondendũ esse existimat D. Couar. d. c. 6. §. 10. nu. 12, & hoc hodie approbatur per d. constitutionem Clementis Papæ, nuper, nondum typis excusam, quã citat Calderi. consi. 1. de consang. & affinit. Fel. & Couar. vbi supra. Nec obstat secundùm ipsum text. in d. c. quod dilectio. de consang. & affinit, qui videbatur probare contrarium, nam ex eo procedit quod in ea prouintia cõsuetudine obtentum erat dispensationes ad coniugia ita esse intelligendas, vt sublato remotioris gradus impedimento, non ex hoc propinquioris esset sublatũ, quanuis ille gradus ad computationem consanguinitatis nihil ageret: ita glo. Abb. & alij ibidẽ, & Feli. vbi supra. n. 9. & 13. & in c. fi. col. fin. de simon. & inquit Philip. Probus in rubri. de cognat. spirituali, in 6. solere dispensationem in præd. specie concedi duplicibus literis: primę enim dantur super quarto gradu, & sic remotiori, secundę super tertio declaratorię, vt refert Couar. vbi supra in fi. d. num. 12. hodie Pius Quintus Pontifex Max. suo motu proprio edito ann. 1566. constitutionẽ prædictam Clemẽt. VI. nuper, & aliam similẽ Greg. XI. approbauit declarans, id esse conforme dispositioni iuris cõmunis, ac laudabili, & antiquo Romanæ Ecclesiæ stylo, vt cauetur in sua declaratione super hoc facta, vbi additur quod debent obtinere posteà literę declaratoriæ super propinquiori gradu, iuxta Gregorij, & Clementis constitutiones: in quo praxis communis stylus curię Romanæ obtinuit, vt vidi in quam plurimis dispensationibus ad matrimonia contrahenda, vt exprimantur prędicti tertius & quartus gradus consanguinitatis vel affinitatis, & dispensandum committitur verificatis precibus impedimentum quarti gradus, declarandumq; non obstare tertium.

Hic tamen particularis casus decisus à iure, & declaratus à Summis Pontificibus nobis non obest in prædicta doctrina, quia est multum diuersus ab ea, nec inde sumenda est limitatio generalis ad regulã, quę habet, vt in dispositionibus contra ius non habeat locum argumentum de maiori ad minus ex idẽtitate

titate vel maioritate rationis, ille si quidem casus procedit ex iuris cõmunis dispositione hodie à sede Apostolica approbata: ad cætera ergo, quę sunt contra ius cõmune, prout est dispensatio ad contrahendum matrimonium in gradibus prohibitis, fieri non debet extensio etiam ex identitatẽ vel maioritate rationis in fauorem impetrantis.

Quòd si causa falso per ignorantiam & simplicitatem expressa Summo Pontifici ad impetrandum dispensationẽ ad matrimonium contrahendum, non sit ęquè principalis, sicut cæteræ verę, nec tangit substantiam nec circunstantias necessarias dispensationis, sed potius sit leuis & talis, quæ verisimiliter ipsum Pontificem non mouit ad dispensandum, nec ea deficiente difficilior redderetur, sed potius appareret idem esse concessurum, tunc salua correctione sacrosanctę matris Ecclesiæ, ac sedis Apostolicæ declaratione, cui in omnibus me humiliter subijcio ob huiusmodi falsam causã non crederem vitiari gratiam dispensationis, dum tamen cætera in precibus contenta verificentur, argumen. d. c. super literis. in 2. part. de rescript. cum reliquis supra in proposito adductis: ex quibus hęc pars tertiæ regulæ ac doctrinæ comprobari potest: quæ etiã fulcitur ex eo quod licet testis, qui in vno est varius, contrarius, vel falso deponens, nullam fidem fa
130 ciat, nec ei credendum sit in reliquis, † quia qui in vno est calumniatus, præsumendum non est quod in alio verum dicat amplius. vt in. l. si cui. §. ijsdem, versi. si tamen. ff. de accusat. cap. pura. 3. quæst. 9. per quæ iura hæc est communis sententia, vt plures citans respondi consi. 36. n. 4. hoc tamen non procedit quoties falsitas non tangit substantiam, vel circũstantias negotij, super quo deponit, etiam si id fiat scienter, vt si dicat contrahentem esse aliunde quàm sit, vel alterius affinẽ, vel similia, vel si sibi contradicat in modico, tunc enim non dicitur varius, vt cum alijs tradit Roland. à Valle consil. 33. nu. 5. & 7. lib. 2. & nos idem probauimus consi. 35. nu. 37. vel si esset falsitas circa aliqua accessoria, quia tũc in reliquis sibi credendum est, vt testatur esse cõmunẽ Iul. Clar. in pract. crim. §. fi. q. 53. versi. scias tamen, & nos meminimus d. cõsi. 36. nu. 5. quicquid contrariũ velit Menoch. de arbit. iud. lib. 2. centu. 2. casu 307. n. 6. nec in hac specie obstabunt, quæ in precedentibus in contrarium consideraui-m⁹ ex præd. clausulã dispẽsationũ, Si preces veritate nitantur, super quo cõscientiam tuam oneramus, &c. quoniam illud procedit in causis principalibus & substãtialibus dispensationis: at verò quando causa falsò expressa leuis est, & huiusmodi vt prædiximus ex tacita ac verisimili mente Summi Pontificis (nisi aliud appareat) videtur de simili causa nó sensisse, sed de ea, quæ pręcipuè & non leuiter eum mouit.

131 Quarta regula & doctrina est, Veritas narratorum ad impetrandam dispensationem pro matrimonio contrahendo est consideranda secundùm tempus impetrationis, quando veritas causæ narratur de præsenti, non enim sufficit narrata fuisse vera, vt in d. capit. quia circa, de consangui. & affinit. vbi impetrans habuerat filiam, non tamen eam habebat tẽpore impetrationis, licèt in ea eius meminerit ita Abb. per text. ibi, in d. capit. quia circa. num. 4. & cæteri scribentes: Quod adeò verum est, vt procedat non solum quando causa dispensationis cessauit ante impetrationem ipsius, vt in d. c. quia circa, & ibi expressè notãt DD. præcipuè Prepositus. num. 1. in 3. & 4. notabilibus: sed etiam si cessauerit post ipsius cõcessionem, cum adhuc dispensatio est in fieri, ita scilicet vt ex ea non sit ius in perfecto esse: secus si ius sit iam perfectè quæsitum, vt colligitur ex traditis per Tiraquel. de cauſ. cessant. limitatione. 1. numer. 92. diximus supra lib. 1. cap. 15. numer. 22. Similiter etiam non sufficit narrata verificari, essęque vera post impetratam dispensationem, non verò ante, nec tempore impetrationis, secũd. Abb. in d. c. quia circa, nu. 4. verbi gratia, si dispensatio inter consanguineos impetrata est cum copula, quæ quidem

Universidad de Deusto
Biblioteca

minimè inter eos interceſſerat, ſed poſt eam impretratã ante verificationẽ precum coram ordinario, cui negotiũ commiſſum fuit conſultò impetrantes coierunt, vt teſtes poſteà de copula deponerent, hoc namq; caſu diſpenſatio tãquã ſubreptitia ex cauſa falſo narrata eo tempore, quo nondum cõtigerat, ſed poſteà, 135 præcipuè ſi ſcienter falſo narrata fuit vt facilius concederetur, erit nulla, nec cõtrahentes ſecurè in conſcientia in matrimonio huiuſmodi permanere poſſũt, vt latè in terminis probat Anto. à Cordub. in ſua ſumma *de caſos de conciencia*, q. 45. in 2 opinione principal. cuius in hoc ſentẽtia veriſsima eſt: quinimò & procedit etiam ceſſante dolo, cum per ignorãtiam vel ſimplicitatem, vel errorem ita narratum ſit, cum re vera narratio copulæ induxerit Summum Pontificẽ ad præd. diſpenſationis gratiã concedendam, & aliàs forte non fuiſſet cõceſſurus, niſi alia adeſſet iuſta, & ſufficiens cauſa, quia ſine cauſa non ſolet Sũmus Pontifex huiuſmodi diſpenſationes concedere, cum non ſufficiat narrata contingere, ac verificari poſt impetratam diſpenſationẽ, ſecund. Abb. vbi ſupra, quem refert & ſequitur Ant. de Cordub. vbi ſupra, hodie tamen facilius diſpenſatur ſine copula quã cũ ea, vt infra etiam dicemus. n. 137.

Si verò in diſpenſatione non fiat mentio copulæ, ſed poſt ipſam impetratã ante expeditionem ab ordinario factã, cui cõmiſſa res eſt, copula ipſa interueniat, vitiabitur diſpenſatio, vt latè probauimus. d. lib. 1. c. 15. per totum, præcipuè nu. 12. cum ſequentibus.

134 Quinta regula eſt, Diſpenſatio pro matrimonio contrahẽdo ſcienter impetrata ex falſa cauſa, nempe per fraudem & malitiam, erit ſubreptitia, & nulla, etiam ſi cauſa illa falſo narrata vel vera ſciẽter tacita ſit minus principalis, & ſine qua Papa veritate narrata diſpenſaret, & hoc in pœnam ſuæ peruerſitatis, ne vllum ex illis literis cõmodum conſequatur: argumen. tex. in d. c. ſuper literis, in. 1. ſui parte, de reſcrip. & ibi communiter DD. iunctis his, quæ ſupra diximus iuxta illam partem tex. & in terminis diſpenſationis ad matrimonium contrahendum per illum text. hoc probat Anto. de Cordub. vbi ſupra, in 1. opinione, in ſecunda ratione primi puncti, in verſi. *porque quando ſe hizo* ſcienter, &c. idque eſt veriſsimum.

Sexta & vltima regula ac doctrina eſt: Si ante diſpẽſationis impetrationem matrimonium fuerit ſcienter contractum, vt diſpenſatio teneat, neceſſe eſt hoc in ipſa ſupplicatione exprimere, iuxta regulam Cancel. 47. & ibi gloſ. ex his, quæ in d. c. poſtulaſti, notantur, ſequitur Couar. in 4. de ſponſal. 2. par. c. 6. §. 10. nu 13. in fin. vbi nu. 14. quod ſi matrimoniũ ſcienter à conſanguineis contractum fuerit, ea intentione & prauo conſilio, vt cum eis in diſpenſatione mitius agatur, huius conſilij & fraudis mentio exponẽda eſt Romano Pontifici, alioqui diſpenſatio non tenebit, etiam ſi mentio matrimonij contracti facta fuerit, ſecund. Nauar. in repet. c. ſi quando, col. 14. de reſcrip. Quod apertius procedit, ſi cõſideremus, quod licet olim facilius diſpẽſabatur cũ impeditis, † qui iam etiam ſcienter con- 136 traxerunt, & conſũmauerunt matrimonium, hodie tamen iure Concil. Triden. ſeſsio. 24. c. 5. de reformat. matrim. difficilius diſpenſatur. Hinc colligitur, quod conſumatio illius matrimonij, quę olim inclinabat Papam ad diſpenſandum, hodie retrahit, vt ex ſupradictis conſtat, & tenet expreſſe Nauar. in man. Lati. c. 22. nu. 86. & Ant. à Cordub. d. q. 45. in 2. ratione. 1. opinionis, ſicque proculdubio præd. qualitas neceſſariò exprimenda erit, alioqui diſpenſatio ſi concedatur in præd. ſpecie, tacita præd. veritate erit nulla, vt in d. c. Concil. Trident. & inſinuãt præcitati authores.

SVMMARIVM.

1 *SEntentia excommunicationis lata abſq; vlla præuia citatione, an ſit valida, & numeris ſeqq. per totam quæſtionem.*

3 *Citatio videtur à Deo omnipotente originem duxiſſe.*

Citatio

4 *Citatio quatenus continet defenſionem, eſt de iure naturali.*

5 *Iuſtitia ratione naturali miniſtranda eſt à quocumque principe, alioqui tyrannidẽ exercebit princeps, qui ius ſuum vnicuique non reddiderit.*

6 *Princeps non poteſt tollere primam citationem, cum ſit defenſio á iure naturali deſcendens.*

7 *Princeps non poteſt cognoſcere parte non citata.*

8 *Citatio etiam fomentum habet à iure canonico.*

9 *Abſentem non citatum diuinæ atque humanæ leges iudicare prohibent.*

10 *Sententia lata ſine citatione etiam in fauorem abſentis eſt ipſo iure nulla.*

11 *Citatio eſt de ſubſtãtia ordinis iudiciarij eiuſq; defectus vitiat proceſſum.*

12 *Citatio requiritur etiamſi à partibus ſit data poteſtas arbitris ſententiandi etiam ipſis abſentibus, niſi id ſpeciatur etiam non citatis, alias ſententia erit nulla.*

13 *Prorogatio inſtantiæ facta ab arbitris etiam vigore facultatis à partibus ſibi conceſſæ debet eiſdem notificari, alias non valebit.*

14 *Citatio iure canonico requiritur, & trina monitio, vel ex cauſa, vna pro tribus cum diſtinctis dierum interuallis ad excommunicationem proferendam.*

15 *Citatio ſeu monitio, quæ requiritur ad excommunicationem proferendam, perſonalis eſſe debet.*

16 *Excommunicatio proferri non debet niſi pro peccato mortali aut inobedientia iuſti præcepti, &c.*

17 *Quotieſcunque quis certus eſt non peccaſſe mortaliter contra obedientiam Eccleſiæ, tutam conſcientiam habere poteſt nullam excommunicationem incurriſſe apud Deum, nec eſſe priuatum Eccleſiæ ſuffragijs, licet quãdoq; poſſet eum propter falſam præſumptionem arcere ab externo fidelium cœtu.*

18 *Admonitio eſt de eſſentia excommunicationis, aliàs ea non præcedente, excommunicatio nõ teneret.*

19 *Excommunicatio iniuſta ratione notabilis ordinis iuris omiſſi, ligat in vtroque foro. Idem in excommunicatione iniuſta ratione cauſæ, hæc namque timenda & obſeruanda eſt, licet non priuet communibus, & generalibus ſuffragijs Eccleſiæ.*

Excommunicatio autem nulla, ſi id notorie cõſtat, non eſt timenda quoad Deũ, nec quoad Eccleſiam, vt latius eodem nu. 19.

20 *Excommunicationis nullæ plures caſus remiſſiuè referuntur.*

21 *Excommunicatio lata poſt appellationem legitimam eſt nulla: quod procedit in extraiudicialibus, vt in numer. 22. limitatur tamen hæc concluſio, quando prælatus procedit extraiudicialiter, vt pars ad conſeruationem iurium ſuorum, vt in numer. 24. vbi quomodo hoc intelligatur,*

22 *Arreptio itineris ad Papam ſuper cauſa, quæ coram ordinario vertebatur, habetur pro appellatione, ſi eam coram Papa grauatus proſequatur.*

23 *Appellatio poſt excommunicationem prolatam interpoſita non ſuſpendit excommunicationis effectum, ſed appellatione non obſtante, ſententia excommunicationis operatur effectum ſuum exequutionis, quem ſecum habet, & poteſt iudex à quo eum denuntiare, & publicare excommunicatum, vt ab aliis euitetur.*

25 *Clericus ſi poſt legitimam appellationem à ſe interpoſitam, de qua confidit, de facto excommunicetur, cum de iure non ſit excommunicandus, ſi interim celebret, non erit irregularis: & numer. 26. an hoc etiam procedat, quãdo lapſo termino ad appellationẽ à iure, vel à iudice ſtatuto pro ſequendam, eam proſequitur, & numer. ſequenti. & numer. 28. & 29. quid ſi ſit in hac ſpecie poſtrema iam publice denuntiatus hic celebrans: limitatur communis præd. nu. 33.*

27 *Renuntiare non cenſetur quis regulariter iuri attentatorum ſibi quæſito contra attentata poſt appellationem per deſertionem eiuſdem.*

30 *Excommunicatio lata poſt appellationem legitimam, non habet effectum, nec vires aſſumit, licet poſtea appellatio fuerit deſerta, vel eidem denuntiatum tacitè: ſecus ſi expreſſè.*

31 *In cenſuris admittenda non eſt iuris ciuilis fictio, vt retrotrahantur.*

32 *Excommunicatus poſt ſuam legitimam appellationem quare denuntiatur publice, & euitari præcipitur in omnibus, ſi vere non eſt excommunicatus.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

33 *Excommunicatio lata post legitimam appellationem, tunc non impedit celebrationẽ, quoties sic excommunicatus iustam esse credebat suam appellationem, secus si iuste crederet se esse excommunicatum, quia tunc celebrãdo efficitur irregularis.*

CAPVT XVI.

An sententia excommunicationis lata absque vlla citatione, sit nulla vel valida, licet iniusta. Itẽ an & quãdo per appellationem suspendatur excommunicatio, & quando non.

QVæstio hæc indubia videtur, quãdoquidem omnia iura proclamant, citationem primam adeò esse necessariam, vt sententia absq; ea lata sit nullius momenti.

1 Nihilominus tamen, quod sit valida, probatur: nam licet trina monitio, vel vna pro tribus, videatur esse de essentia excommunicationis, quia est ordo correptionis fraternæ expressus in Euangelio Matth. c. 18. nihilominus non est ita, Summi namque Pontifices in. c. cũ medicinalis, & in. c. constitutionem. de sententia excom. in 6. non censent huiusmodi excommunicationem prætermisso illo ordine latam, esse iure irritam, sed iubent recurrendum ad superiorem, qui illam, si ęquum iudicauerit, irritet. Idẽ in c. de illicita. 24. quæst. 3. ergo est iniusta, non verò nulla: & iudex, qui huiusmodi monitione Canonica prætermissa, in aliquem sententiam excommunicationis protulerit, punitur ipso iure pœna interdictionis ingressus Ecclesię vnius mensis, & suspensione à diuinis officijs, insuper & alia pœna condigna mulctabitur à superiore, si sibi visum fuerit, præter solutionem expensarum & interesse sic iniustè excomunicato soluendi: qui quidẽ superior sententiam ipsam excommunicationis sic iniustam sine difficultate relaxabit, vt in. c. sacro. de sententia excómunicationis, & in. c. 1. eod. tit. lib. 6. & in d. c. de illicita, & DD. communiter vbique de hoc agunt. Nec obstat quod præd. trina monitio sit de ordine Euangelij, vt prædiximus, quoniam non eo ipso quod prętermittitur prædictus ordo, irritatur excommunicatio, prętèrquam in casu speciali. c. statuimus, &. c. constitutionem, de sententia excom. lib. 6. in excommunicatione maiore ferenda contra participantes cum excommunicato, quia tunc pro forma substantiali requiritur trina monitio, vel vna pro tribus, ita vt si aliter, eò ordine omisso, in eos feratur, sit nulla: quod expresse probatur in illis iuribus, & esse in eis casum specialem fatentur omnes vnanimiter, quia sic extat expressè iure decisum: ergo extra illum casum sententia excommunicationis lata, non seruato prędicto ordine Canonico trinæ monitionis, vel vnius pro tribus, quanuis sit iniusta, & iudex eam ferens puniatur prædictis pœnis, attamen non erit nulla, sed valida ipso iure, vt probat tex. vbi glos. communiter recepta, verbo iniustas, in c. Romana, de sententia excom. lib. 6. glos. 2. in d. c. sacro. & ibi communiter DD. glos. in summa. 2. quæst. 1. glos. in. c. 1. de excess. prælat. glos. in. c. 1. de sent. excó. libr. 6. verbo causam, ad fi. & ibi Ioann. Andr. Dominic. & Philip. Franc. Abb. in. cap. qua fronte. nu. 7. & in. c. reprehensibilis, nu. 13. post glos. ibi, de appellat. idem Panormit. in. c. ad audientiam. eod. titul. in fin. vbi Dec. Nicola. Ploui. de excomunica. c. fi. nu. 1. vol. 16. tracta. diuers. doct. sequitur Nauar. in man. c. 27. nu. 3. & 8. & hæc est communis opinio, secundùm D. Couar. qui eam probat in. c. alma mater. 1. par. §. 9. nu. 7. de sententia excommunicationis, lib. 6. & ex Theologis eandem sententiam probarunt Paludan. in 4. distinct. 18. & Durand. ibidem, Archiepiscopus Florenti. de excomunic. c. 74. num. 5. volu. 16. tractat. diuer. doct. Syluest. in summa, verbo excómunicatio. 1. nu. 12. & Armilla aurea verbo excómunitatio. 1. nu. 12. Victoria in summa, titul. de excõmunic. nu. 6. Domin. à Sot. in 4. distinct. 22. quæst. 1. artic. 2. versi. quod si scisciteris, &c. & iterum artic. 3. versi. sententia verò. Ioseph. Angles in suis floribus Theologic. quæst. in titul. de excommunic. pag. 47. in conclus. quando excómunicationis sententia est iniusta, &c. itaque hæc est vera, communis & indubitata sententia, vt asserit eam sequutus aduersus eundem Sot. de ration. tegend. & detegend. secret. membro. 3. quæstio. 1. fol. 70. colum. 1. frater Ant. à Cordub. in suo quæstion. lib. 1. quæst. 43. colum. 4. in versi. si verò sententia, vbi quod secundùm omnes DD. ligat hęc sententia excommunicationis lata contra formam d. c. sacro. & d. c. cum medicinalis, & sic iniusta, ex defectu notabili ordinis iuris, secundùm omnes DD. ligat in vtroque foro: nam licet verum sit in alijs sententijs cõdemnatiuis & definitiuis, quod ex solo notabili defectu ordinis iuris sint inualidę, nec tenent: secus est in sententia excommunicationis, quæ si alias non est nulla, sed ex solo defectu notabili ordinis iuris iniusta, valida est, & tenet in vtroque foro, & suum effectum habet, & in secreto seruanda est, quanuis iudex puniatur, quia sic iura disponunt. Nec tenendo hanc partem obstat scrupulus, qui se statim offert, is nempe, quod prædicta communis sententia, quam modo retulimus, loquitur in trina monitione Canonica à iure requisita, vel vna pro tribus tres terminos distinctos complectens, & sic quando omittitur hic ordo, quo casu nil mirum quod sentẽtia excó municationis non sit nulla, quanuis sit iniustissima: sacri enim Canones considerantes graue pondus censuræ, meritò tres monitiones requisierunt præcedere debere ad ipsam incurrendam: tum vt cum maxima deliberatione, non verò leuiter ea ferretur, tum etiam, vt cùm sit maior pœna, quã est in Ecclesia Dei, excommunicandus nullo modo ignorantiam prętendere posset comminationis ipsius, sed ad eum omnino conuincẽdum prius, ne forsan conquereretur, primam & secundam monitionem ad suam notitiam minimè peruenisse, tertiam quoq;

monitionem requisierunt exemplo Euãgelij, Si peccauerit, &c. quare si ex his duæ omittantur, vna tamen interueniẽte, iniustè fit ob ordinem rectum omissum, sed tamen non nulliter, quia saltem vna monitio præcesserit: sicque non videtur præfata communis sententia decidere nostram quæstionem, in qua nulla citatio vel monitio præcesserit vt prædiximus, ideòque videtur in ea specie nullã esse sententiam excommunicationis ob defectum primę citationis, per omnia infra dicenda pro contraria parte: non inquã hoc obest, quia licet nostra principalis quęstio proposita sit, vbi nulla citatio vel monitio pręcesserit, cum tamen communis præd. non solum loquatur quando prætermissus fuit ille ordo trinæ citationis, sed etiam vnius pro tribus consequi ex hoc videtur, idem esse dicẽdum in defectu vnicæ citationis pro tribus, & sic quando nulla monitio, neque citatio præcesserit: quòd si hoc ita est, habemus intentum. Quinimò & hoc in terminis voluisse videtur Caieta. super Thom. 2. 2. quęstio. 69. artic. 2. ad 2. dum tenet, quòd sicut potest excommunicatione comminari ne fiat peccatum futurum, ita & post factum potest excommunicari, qui fecit, non solum sub conditione si non restituerit, sed absolute: & in terminis quod valeat excommunicatio non præmissa monitione, refert tenere glos. & Abb. in c. cum sit Romana, de appel. aliosque plures DD. Antonius Gabriel lib. 2. de citatio. conclus. 1. nu. 154. cum sequentibus.

1 His tamen non refragantibus contrarium est verius & tenendum, imò quòd sententia excommunicationis lata absque citatione sic nulla, idque sequentibus fũdamẽtis astruitur. 2. In primis quia citatio videtur ab ipso Deo omnipotenti originem duxisse, dum conquirens Adamum post peccatum à se commissum vescendo de ligno scientiæ boni & mali contra prohibitionem, & præceptũ Domini, dixit ei, Adam vbi es? Gen. 3. Similiter Sodoma voluit audita iudicare, priusquam manifestè cognosceret: vnde ipse

Universidad de Deusto
Biblioteca

ait: Descendam & videbo, vtrum clamorem, qui venit adme, opere compleuerint, annon est ita, vt sciam: Deus nam que omnipotens, cui nihil est absconditũ, sed ei omnia manifesta sunt, antequã fiant, non ideò hæc & alia multa per se inquirere dignatus est, quod ea ignoraret, sed vt nobis exemplum daret, ne præcipites in discutiendis & iudicandis negotijs essemus, cuius exemplo mouẽtur, ne ad proferendam sententiam vnquam præcipites simus, ac temere, indiligenter. quę probata, indiscussa quoquo modo iudicemus, dicente veritate: Nolite iudicare, & non iudicabimini, & reliqua, vt in cap. Deus omnipotens. 2. q. 1. vbi alia similia in proposito scribuntur, vt per Sebastian. Vant. & Marant. numer. 10. in locis statim citandis, & Menoch. de arbit. iud lib. 1. q. 17. nu. 5.

4 Similiter etiam citatio, quatenus continet defensionem, est de iure naturali. text. est formalis & expressus in Clementina pastoralis. §. verum, de re iudicat. ibi: Defensionis, quæ à iure prouenit naturali, facultas adimi valuisset, cum illa imperatori tollere non licuerit, quę iuris naturalis existunt, &c. text. in cap. cum olim, ibi: Citetis ad causam, & facultate sibi defensionis indulta, &c. de dol. & contum. Vnde Bald. in. l. exequutorem, numero. 34. versic rursus citatio. C. de exequut. rei iudic. dixit, solennitatem citationis non per se, sed propter defensionem esse iuris naturalis, quem refert & sequitur Felin. in capit. cum olim. colu. 8. in princip. numer. 11. de re iudic. & Sebastian. Vantius de nullit. ex defect. citatio. in princip. numer. 6. Marant. de ord. iud. 4. par. distinct. 9. num. 9. & distinct. 16. num. 10. & iterum in 6. par. c. de citatio. num. 3. cum sequentibus. Menoch. vbi supra. D. Couar. in pract. quæstio. cap. 23. nu. 6. versi. opinamur, dicens citationem iure naturali inductam esse, qua ex parte necessaria est ad defensionem innocentis, & vt ius suum vnicuiq; redda
5 tur: deniq; ad iustitię ministerium: †iustitia namq, ratione naturali ministrãda est à quocunque principe, alioqui tyranni-

dem exercebit princeps qui ius suum vnicuique nõ reddiderit. Didac. Perez in l. 2. titul. 4. lib. 3. ord. colum. 948. ibi, Qui textus, &c. & latius plures referens idem in. l. 2. tit. 2. lib. 3. ordi. colum. 814. cum sequenti. & iterum in. l. 1. tit. 8. cod. lib. 3. colum. 997. in princip. & Ant. Gom. in. l. 76. Taur. num. 9. & Petr. Due. in regul. 43. colum. penul. ad medium, qui omnes
6 ideò probant †principem non posse tollere hanc primam citationem, cum sit defensio à iure naturali descendens: quod & tradit Roland. à Vall. consi. 29. nume. 39. cum sequentibus lib. 1. estque cõmunis opinio probata in d. §. verum, vt plures allegans testatur Vantius vbi supra, num. 8. & alias peccat, mortalique culpa irretitur, secũdum D. Couarr. vbi supra, qui nõnullas limitationes refert: ex causa tamen quod possit princeps tollere citationem & defensionem, probat post alios, quos citat Loazes in allegat. iuris in responsion. ad 5. & 6. fundam. num. 65. &
7 66. pagi. 337. † Quinimò nec ipse princeps posset cognoscere & iudicare, parte non citata, vt aduersus Bald. plurimos allegans bene probat Tiraquel. in tract. res inter alios acta, pagin. 22. paulò post princip.

8 Prætereà citatio fomentum habet à iure canonico. c. 1. de caus. pos. & proprietibi, Nec nos contra inauditam partem aliquid possumus diffinire: iure etiam ciuili citatio necessaria est, vt in. l. de vnoquoque. cum simil. ff. de re iudic. & quod citatio regulariter requiratur in quocũque actu, ponit regulam cũ pluribus fallentijs Marant. de ord. iud. 6. par. c. de citat. per totum, fol. 353. & Dueñas in regula 92. per totam, & additio Bernard. Diaz in regula 78.

9 Diuinæ igitur atq; humanæ leges absẽtes iudicare prohibent, si modò contumacia nõ absint. c. absẽs. c. absẽtiæ. c. causar. c. omnia. 3. q. 9. l. ea quę. C. quomo. & quã. iud. & in. l. de vnoquoq;. ff. de re iudic.

10 Quo fit, vt solennitas citationis adeò substantialis censeatur, quòd si absq; ea sententia etiã in fauorẽ absentis feratur, sit ipso iure nulla, vt voluit Bart. in extrauag.

trauag. ad reprimendum, in verb. figura, in fi. & in d. l. ea quę, vbi Bal. col. 2. in fi. C. quom. & quã. iud. & in. l. furioso. vbi Alex. & Ias. dicunt hoc communiter tenere. ff. de re iudic. quod etiam ex eisdem alioſq; citans testatur Vantius vbi supra, nu. 10. idem probat Didac. Perez in d. co
11 lu. 948. versi. citatio, † dicens esse de substantia ordinis iudiciarij, & quod eius defectus annullat processũ, vt in. §. omniũ, instit. de pœn. temer. litigan. Clemen. 1. de re iudic. Clemen. vnic. de foro comp. Clemẽ. pastoralis. § cęterum, de re iudic. tenet etiam Marant. vbi supra, distinct. 16. num. 10.

12 Quod adeò procedit, vt licet à partibus sit data potestas pronuntiandi, etiã ipsis absentibus, nihilominus citatio requiratur, nisi adijciatur etiam nõ citatis, aliàs sententia seu laudum absentibus partibus, & non vocatis latum esset nullũ. l. diem proferre. §. si quis litigatorũ. ff. de arbit. secund. Alex. in. l. si quis arbitratu, n. 14. versi. 4. limit. ff. de verb. oblig. Dec. cõsi. 39. nu. 2. Gozadi. cõsi. 10. Vãtiũ vbi supra, nu. 10. Nicol. Boer. decis. 283. n. 38.
13 † sicut nec prorogatio instãtię facta ab arbitris vigore facultatis à partibus sibi concessę non valet nisi eisdem notificetur, secund. Bald. communiter approbatum in. l. eos. §. apostolos. col. 2. versi. quæro nunquid, nu. 5. C. de appell. prout testatur Dec. consi. 39. iuridicã. n. 1. & 2. sequitur idẽ Vantius vbi supra, nu. 10.

Si igitur hoc ita verum est in omni negotio, à fortiori idem videtur dicendum quoad proferendã sentẽtiã excõmunicationis, quæ est maior pœna quã sit in Ecclesia, vt prædiximus, nẽpe vt requiratur ad eã promulgãdã præuia citatio vel monitio, aliàs sit nulla per supradicta.

14 Secundò eadẽ pars probatur, quia eodẽ Iure Canonico requiritur citatio, & trina monitio, vel ex causa vna pro tribus cũ distinctis dierum interuallis ad excõmunicationẽ proferendam, vt probatur in d. c. sacro, & in c. contingit, el 2. de sententia excõ. & in. c. de illicita. 24. q. 3. cũ alijs simil. præcipuè. in. c. constitutionem de sentẽtia excõmunicationis, lib. 6. vbi

glo. cõmuniter recepta. tradit D. Couar. in d. c. alma mater. 1. p. §. 9. nu. 4. & latius ibidem, nu. 5. & optime Domin. à Sot. in 4. sentent. distin. 22. q. 1. art. 2. pag. 37. in 3. conclusion. vbi latè id probat, & præcipuè dicit colligi ex Euangelio Matth. c. 18. ibi, si peccauerit, &c. Nec obstat illud Paul. ad Titum. 3. Hæreticum hominem post vnam & secundam correptionẽ deuita: nam licet non numerauerit omnes tres Euãgelicas correptiones, attamen secundùm Ecclesiæ interpretationẽ, licèt per secundam admonitionẽ constet hæreticum esse subuersum, nihilominus adhibetur tertia, vt ad audiendam sentẽtiã
15 compareat, secund. Sot. vbi supra. † Hæc autẽ monitio & citatio, quæ requiritur ad sententiã excõmunicationis proferẽdã, personalis esse debet, quicquid aliud sit in alijs citationibus, vt latissime probat Tiraquel. lib. 1. de retract. §. 9. glos. 2. nu. 4. sequitur plures allegans, & ab ea excipiens aliquos casus Couar. vbi supra. n. 4. Ergo si hæc monitio Canonica, siue citatio prætermittatur, excõmunicationis sentẽtia posteà lata, & fulminata absq; ea erit nulla, agitur siquidẽ de grauiori præiudicio, hoc est animæ, quæ cunctis alijs rebus præferenda est, vt in. l. sancimus. circa fin. C. de sacrosanct. Eccles. cũ similib.

16 Tertiò eadẽ pars cõprobatur, quia certissima atq; communis regula est in hac materia, quòd nemo debet excõmunicari nisi ob contumaciam mortalẽ, quaperſistat in peccato mortali præterito, aut futura inobedientia non comparẽdi, aut non parendi iusto præcepto facto præcedente mora, culpa, aut offensa, iuxta text. in. c. nullus, & in c. nemo. 11. q. 3. & in. c. 1. de iud. c. à nobis, el 1. c. sacro de sentẽtia excõ. c. Romana. §. caueant. eod. ti. lib. 6. quam conclusionem DD. omnes vno cõsensu suscipiunt, secund. Domini. à Soto in 4. sẽtẽtiarũ distin. 22. q. 1. art. 2. in princip. diximꝰ latius supra lib. 1. c. 7. de agit. taur. n. 23. & 24. Sed qui non citatur nec monetur prius, non potest dici cõtumax nec inobediens, contumacia enim & inobedientia nõ cadit in ignorantẽ, vt bene probat D. Sot. vbi supra, in 3. conclusione

Universidad de Deusto
Biblioteca

sione,& postea in versi. quartus demum cusus: & inquit Victoria in sua ssima tit. de excommunic. numer. 5. ad fi. quod excommunicationes non obligant, nisi præsumatur esse mortale id pro quo feruntur,& quod de hoc non dubitat: ergo erit nulla excommunicatio lata sine præuia monitione.

17 Hinc est, vt quotiescúq; homo certus est non peccasse mortaliter contra obedientiam Ecclesiæ, tutam iubinde habere possit conscientiam nullã excómunicationem incurrisse apud Deum, nec esse priuatum Ecclesiæ suffragijs, licet quãdoque propter falsam præsumptione possit eum arcere ab externo fidelium cœtu, secund. Dominicum à Sot. vbi supra, nu. 2. colum. 2. quod probant & cæteri Theologi, vt deduximus supra d. lib. 1. c. 7. nu. 30. cuius rei tria exempla fingit Sot. vbi supra, in versi. iam vidimus, &c.

Quartò & deniq; naturalis ratio hoc dictat, quis enim vnquã vidit aut audiuit vt quis ab Ecclesia Dei ejiciatur sine aliqua monitione præcedenti, ac deniq; absque vlla culpa, contumacia, aut inobedientia præterita vel futura? Vbi autem ratio naturalis adest, infirmitas intellectus est quærere legẽ, vt inquit Philosophus: sed nec deficiunt in proposito authoritates diuinę & humanæ hoc idem præcipientes, vt vidimus. Si enim princeps non potest tollere ea, quæ sunt iuris naturalis, prout est defensio ex prima citatione cópetens, vt in d. Clementina pastoralis. §. verum, de re iudic. & est communis opinio, vt supra vidimus, à fortiori nec iudices inferiores id poterunt. Accedit & vltimò, quia nulla ratio differentiæ iuridica assignari potest, quare defectus primæ citationis vitiet sententiam in cæteris omnibus, vt vidimus, in excommunicatione verò non: & fateor me super hoc diu cogitasse, ac multos reuoluisse libros, ac alios Iuristas, & Theologos consuluisse, & nunquã inueni nec excogitare potui aliquam rationem differentiæ inter prædicta, nec vllus eam reddit non solum veram, sed neque persuasiuam aut coloratam. Quinimò fortior ratio militat ex grauitate pœnæ, atque materiæ, vt excommunicationis sententia lata absque vlla monitione aut citatione sit nulla, quam alia sententia in reliquis: quare qui veritatis semper fuimus ac sumus amatores, huic secundæ sententię adhæremus, nempe vt excommunicatio lata absque aliqua monitione vel citatione sit nulla: quam in terminis, licèt non ex prędictis, alia tamen ratione inueni cum maximo gaudio tenere Victoriam in summa titu. de excommunic. numer. 6. in versicul. non dubito, vbi concludit, admonitionem esse de essentia excommunicationis, 18 ita quod si quis excomunicetur antequam esset admonitus, excommunicatio non teneret: idem expresse firmat Cardinal. de Aracæli in compend. Theologica. instit. in titul. de Sacrament. ordin. foli. 120. in princip. dicens, quod nullus excommunicatur à iudice, nisi prius peremptoriè citatus & monitus, alioqui excommunicatio esset nulla, nihil tamen allegans idem voluit Cassiad. decisio. 12. de rescript. numer. 2. fol. 26. versic. quoniam absque monitione personali non debet irretiri censuris, cum non esset in contumacia, sine qua excommunicatio non infligitur ab homine. Tandem hanc sententiam in terminis & ex professo tenet Dominic. à Sot. in 4. sentent. distinctio. 22. quæstion. 1. articul. 2. in versicul. dubium autem, vbi postquam resolvit cum communi excommunicationem latam absque ordine præd. trinæ citationis, vel vnius pro tribus, non esse nullam, sed potius validam, licèt iniustam, inquit statim: Dubium autem grauius est, vtrùm saltem aliqua præcedens admonitio sit de essentia, licet nó trina nec bina, quod est quærere, vtrùm pro peccato præterito, quod nulla, vel à iure, vel ab homine admonitio præcesserit, possit quis excommunicari, sicut pœna pecuniaria, aut alia quauis puniri, & ibi refert Caietan. vbi supra, sentientem contrarium, & tandem statuit conclusionem, quam ipse quartam vocat in contrarium, affirmans, quod pro nullo peccato præterito,

rito, quantunuis grauissimo & enormissimo, cuius nulla monitio præcesserit sub excommunicationis nota, potest excómunicatio ferri, imò adeò de essentia est monitionem aliquam præcedere, vt absque illa excommunicatio non teneat: & ibi miratur doctissimum Caietan contrarium sensisse, non modò quia nemo vnquam dixit, verùm quia authoritati in Euangelio concessæ aduersari videtur: in Euangelio etenim non apparet alia facultas Ecclesiæ concessa, vt quempiam habeamus tanquam ethnicum, & publicanum, quam si eam non audierit: nullus autem dicitur Ecclesiam non audire, nisi fuerit ab illa præmonitus, imò nec dicitur non audire, vt dignus sit excommunicatione, nisi sub eadem censura fuerit iussus, nam tunc Ecclesia aperit suam mentem illud præcipere sub reatu peccati mortalis: profectò hæc ratio efficax est admodum ad hanc partem intrepide tenendam, sed efficacior erit, si ei adiungantur cæteræ supra à nobis consideratę, ex quibus omnibus simul iunctis ea apertissima & verissima redditur, eamq; in terminis tenet etiam F. Barthol. à Ledesma in 4. sententia. in titul. de Sacrament. Pœnitent. pagi. 990. versicul. sed iam quod, & voluit cum alijs Anton. Gabriel vbi supra, numer. 153. Ampliat etiam vbi contumacia est notoria, & inactis verificata, quia adhuc quis excommunicari non potest, non præcedente citatione. & in numer. 156. cum sequentibus limitat. 4. modis nostram veriorem, & tenendam sententiam.

Quæ retenta, non obstat modo primum fundamentum contrariæ partis, hoc est, illa receptissima sententia, qua omnes probant, tam Pontificij iuris interpretes, quàm sacræ Theologiæ professores, nempe quod excommunicatio trina monitione non præmissa, vel vna pro tribus omissa, lata, quanuis sit iniusta, non tamen est nulla: Respondemus namque id quidem verum esse, sed procedere ac loqui, quando licet ille ordo prętermittitur, quia nec trina nec bina præcesserit monitio, illa tamen prima, quæ necessaria omnino est, præcesserit, quod ipsi non negant nec negare poterant: & quanuis hoc expresse non dicant, quia de eo non agunt, id tamen annuunt: tandem sufficit quod expresse non loquuntur in nostro casu; qui ex alijs iuris regulis decidendus venit, prout eum decidimus ex supradictis: ita intelligit ac interpretatur dictam comunem Dominic. à Sot. vbi supra.

Similiter non obstat illud quod prædiximus, nempe communem præfatam sententiam loqui etiam in vna monitione siue citatione pro tribus, nam fateor, sed procedit, quando illa vna monitio non fuit solennis ac prout debuit, scilicet pro tribus, sed tantum pro vna, vel duabus ob errorem forsan, vel aliàs, tunc enim meritò, vt quanuis sententia excommunicationis iniusta sit, non tamen nulla, quia vna saltim monitio seu citatio, quanuis non solennis, id est, pro tribus, præcesserit, eadem ratione, qua idem statuitur, quando ordo trinę citationis separatè non fuit seruatus: at verò nos hic agimus, quando nulla penitus monitio vel citatio precesserit, quo casu indubium est excommunicationem postea prolatam absolute absque citatione vlla, vel monitione solenni, vel non solenni esse nullam per supradicta. Nec Caietanus vbi supra in contrarium citatus contrarium dicit aut sentit, dum asserit, posse quem excommunicari absolute post commissum peccatum, id namque intelligendum est seruatis seruandis, hoc est, præcedente aliqua citatione ad excommunicationem: quod si adhuc simpliciter intelligatur Caietanus, prout iacet, eius litera loquitur contra ius, vt ostendimus, & ita eum improbat Dominicus à Soto vbi supra, ex prædicta sua ratione, & alijs.

Quòd si instes, Dominicus à Soto loquitur, quando fertur excommunicatio pro peccato præterito commisso absque vlla præuia monitione, non verò quoties fertur sententia excommunicatio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nicationis contra aliquem non citatum ob contumaciam non comparendo vel aliàs: Respondemus idem esse in vtroque casu, quandoquidem, & in hoc militant eædem rationes, & contumax vel inobediens dici non valet, qui nunquam fuit citatus, & tunc præmaximè vrgent, atque nullitatem sententiæ excommunicationis inducunt rationes supra à nobis consideratæ.

19 Differentia igitur est maxima inter excommunicationem iniustam & nullam, iniusta siquidem excommunicatio ratione notabilis ordinis iuris omissi ligat in vtroque foro, secundùm omnes, & timenda, atque obseruanda est, & idem in excommunicatione iniusta ratione causæ, hæc namque etiam timenda atque obseruanda est, licèt non priuet cõmunibus & generalibus suffragijs Ecclesię: nulla verò sententia excommunicationis, si id notoriè constat, non est timẽda quoad Deum, nec quoad Ecclesiam: imò excommunicatus nulliter denuntiatus publicè non tenetur se abstinere à diuinis nec ab alia hominum communione legitima, modo nullitatis causa publicata fuerit per eum, vt late cum alijs resoluimus supra lib. 1. capit.
20 4. num. 33. cum sequentibus. † Supradictus autem nostræ quæstionis casus cum sua decisione erit vnus præcipuꝰ, in quo sententia excommunicationis erit nulla, addendus cæteris huiusmodi, quorum quindecim refert, ac longo sermone prosequitur Angel. de Clauas. in sua summa verb. excommunicatio. 3. per totum, itidemque Siluest. verb. excommunicatio. 2. per totum, Armilla. aur. verb. excommunicatio. 1. numer. 16 DD. in capit. solet. & in capit. presenti de sententia excommunicatio. lib. 6. Dominicus à Soto in 4. distinctio. 22. quæstion. 1. articul. 3. nonnullos Nauarr. in man. Latin. capit. 27. numer. 4. & Cordub. d. quęstion. 43. sui quæstionarij lib. 1. column. 2. Paul. Borgas. de irregularitat. 6. par. quæst. 12.
21 Sed inter eos frequentius solet contingere ille, quando post appellationem legitimam fertur excõmunicatio, tũc enim omnes fatẽtur excommunicationẽ esse nullam, per tex. qui comuniter in hoc solet allegari, in cap. per tuas, versi. nos igitur. de sententia excom. vbi glos. verb. in alijs: ad idem tex. in cap. dilecti, el. 2. 52. in ordine, & ibi Abb. & Philippus Franc. in 1. notab. de appellat. text. in capit. solet, & in capit. licèt, & in capit. venerabilibus. §. sed ex causis, de sententia excommunicationis. lib. 6. tenet glos. optima in cap. pastoralis. §. verum, glos. penulti. de appellat. & ibi Abb. & communiter DD. intelligentes procedere, quando appellatio prędicta est probabilis, etiam si quis dubitet an talis excommunicatio teneat, vel non, quia licèt ex futuro pendeat an teneat, interim tamen pro excomunicato non est habendus, & licite comunicatur ei in omnibus Sacramentis: sequitur Nicol. Plou. in tract. de excommunicatione. c. fi. nu. 3. Dec. consi. 214. num. 5. versi. his enim non obstantibus: cõmunem etiam tenet Angel. consi. 188. & Paul. Paris. consi. 28. nu. 26. volum. 4 & in c. Apostolicæ, num. 30. de exceptio. Petr. Dueñas in regul. 42. nu. 8. Lancelot. de attentatis. 2. par. c. 12 ampliat. 2. nu. 9. & iterũ ibi plures allegãs ampliat. 8. vbi ampliat etiam si ferantur censuræ post appellationem ab interloquutoria, & quòd tanquã attentatæ sunt reuocandæ, vt sæpius tenuit ac iudicauit Rota: & iterum ibi ampliat. 17. nu. 5. & 25. & limit. 1. num. 47. & nu. 90. & 91. vbi etiam illam ampliationẽ de appellatione ab interloquutoria tenẽt: eandem cõmunem sententiam tenẽt ac profitentur omnes summistæ Theologi supra modò citati: sicq; hæc est cõmunis & receptissima omniũ sentẽtia, vt appellatio legitima interposita à comminatione censuræ excõmunicationis futurę & sic à futuro grauamine, operetur nullitatem excõmunicationis postea latæ: & ita in praxi semper vtimur, vt quoties ista grauamina obijcimus aduersus pręceptũ iudicis ecclesiastici, aliquid pręcipiẽtis sub pena excõmunicationis, &c. appellationẽ statim interponimus informa ab illo pręcepto, citatoq; pœnis, tãquã ab illato, cõminato, futuroq; grauamine, &c.

Quo

Quo facto, si posteà huiusmodi iudex hoc nõ obstante sententiã excõmunicationis proferat, & causa talis sit, vt in ea habeat locũ de iure appellatio, excõmunicatio prædicta post appellationẽ legitimã interpositã erit, ac est nulla, iuxta omnia supradicta. Cõducit etiã tex. in c. prętereà, de appella. iũctis his, quę circa eiꝰ intellectum tradidimus supra lib. 1. c. 4 nu. 19. cum seqq. Quod procedit secund. Petrũ Dueñ. vbi supra, etiã in extraiudicia
22 libꝰ, † vt in d. c. dilecti, de appellat. vbi arreptio itineris ad Papã, super causa quæ corã ordinario vertebatur, habetur pro appellatione, si eã grauatꝰ córã Papa prosequatur, quia plus est facto prouocare quã verbo: & operatur ꝙ excõmunicatio posteà lata ab illo ordinario non teneat nec valeat: sequitur Dec. in illo d. c. dilecti. n. 10. & plures referès Lãcelo. 2. p.
23 de attẽt. c. 12. limita. 13. n. 21. & 22. † Secus tamẽ erit si post latã excõmunicationẽ appelletur, quia tũc appellatio nõ suspendit excõmunicationis effectũ, sed appellatione nõ obstãte, sẽtẽtia excõmunicationis operatur effectũ suũ exequutionis, quẽ secũ habet, & potest iudex à quo cũ denũtiare, & publicare excõmunicatũ, vt ab alijs euitetur. c. pastoralis. §. verũde appell. & ibi Abb. & cõmuniter DD. Petrꝰ Dueñ. alios allegãs vbi supra, & ponit regul. cũ fallẽtijs Lãcelo. de attẽt. 2. p. c. 12. limit. 21. pertotã. Idẽ est in suspẽsione, vt in c. is cui, de sẽtẽtia excõ. in 6. Siluest. in summa verb. suspensio. num. 3. & in verb. excommunicatio. num. 2. & Armilla aurea verb. appellatio, & hęc est
24 prima limitatio. Limitatur † secundò communis supradicta sententia, quando prælatus procedit extraiudicialiter, vt pars ad cõseruationem iurium suorũ, quia tũc sentẽtia excõmunicationis lata etiã post appellationẽ tenet, secũd. Abb. in c. venerabili. de cẽsibꝰ quẽ referũt & sequũtur Ange. de Clauas. verb. excõmunicatio. 3. n. 9. Quodprocedit secundũ ipsũ quãdo prælatꝰ est in possessione, vel saltẽ nõ cõstat cõtrariũ: secus quãdo cõstaret, eũ nõ esse in possessione nẽpe quia constat monasteriũ esse exẽptũ, & Episcopũ nõ esse in possessione ipsũ visitãdi tunc enim si excõmunicaret post appellationẽ, nõ teneret. Sequitur Marcꝰ Ant. Cucus de instit. maior. lib. 4. tit. 8. de visitat. n. 23. cum sequentibus.

25 Ex quibus primò infertur, quod si clericus post legitimam appellationem à se interpositam, de qua confidit, de facto excomunicetur, cum de iure non sit excõmunicatus, si interim celebret, non erit irregularis, tex. expressus in c. ad præsẽtiã 16. in ordin. & in c. dilectis filijs. 55. in fi. de appellat. vbi loquitur facta etiã denuntiatione excõmunicati post appellationem legitimam, quia nihilominus iudicantur inculpabiles canonici Se non. qui saniori ducti consilio cõmunicauerunt eidem vt appellationi ad Papã interpositæ magis quam denũtiationi ab Archiepiscopo deferrent: idẽ probat tex. in c. solet. de sententia excõ. lib. 6. in fin. ibi: Extra iudiciũ verò, in officijs, postulationibus, & electionibus, ac alijs legitimis actibus nihilominus admittatur, & ibi glo. verb. in officijs, inquit: Vnde ex quo de appellatione confidit, securè celebrat vt prius, vt in d. c. ad præsentiã, & in d. c. dilectis filijs, & ibi glo. cõmuniter approbata per doctores secund. Nauar. in c. cũ cõtingat, de rescriptis pagi. 161. sequitur hanc sententiam Abb. in c. pastoralis §. verũ. n. 15. de appellat. & ibi Philip. Frãc. & Præpositus. super glos. penult. Paris. cõsi. 28. n. 30. lib. 4. & Lancelot. vbi supra d. c. 12. n. 88. excõmunicatus enim post legitimam appellationem non est excõmunicatus, Frãcus in d. c. pastoralis. §. verũ. n.
26 6. Lãcelot. d. c. 12. ampliat. 8. nu. 7. † Hoc tamen verũ intelligit Siluest. in sua summa verb. excõmunicatio. 10. n. 3. vbi appellãs legitimè, qui post suam appellationẽ fuit excommunicatus, eam prosequitur intra tempus à iure, vel à iudice statutum, secus verò alias, hoc est, lapso præd. termino, quia tunc iste est vere excõmunicatꝰ, & celebrãdo efficitur irregularis ea ratione, quia lapso illo termino Ecclesia concedit illũ posse denuntiari, ac esse vitandum in omnibus, vt est tex. in c. licèt, de sententia excom. lib. 6. ergo, &c.

ita

Universidad de Deusto
Biblioteca

ita Silues. vbi supra. Et quidem quoad primũ, hoc est, intra tempus statutum ad prosequẽdã suam appellationẽ, huiusmodi excõmunicatum post suam legitimam appellationẽ celebrare secure posse, indubium est per supradicta iura, & cõmunẽ omnium doctorum sententiã. Quoad secundum autem, nẽpe, quando huiusmodi excõmunicatus post appellationẽ celebrat lapso tempore dato ad prosequendã appellationem, an sit irregularis, opinio hęc Silues. dubia est, & ita ipsemet loquitur per verb. sed forte dici posset. text. nãque in d.c. licet. de sẽtẽtia excõmuni. lib. 6. illud nõ videtur probare, inquit enim, Licèt excõmunicationis sententia post appellationẽ legitimam promulgata per negligentiã appellantis appellationẽ suam minime prosequentis nõ ratificetur, nec etiam conualescat: excõmunicatus tamẽ nominatim vel specialiter, & expressè, qui post appellationem legitimã excommunicationis sententiã asserit in se latũ, si appellationem eãdem intra tempus ad 28 ipsam prosequendam ab homine vel à iure statutum non fuerit (vt debuit) prosequutus, lapso eodem tempore excommunicatus publicè nuntiari, & nedum in iudicialibus, sed etiam in extraiudicialibus euitari, ac à legitimis actibus remoueri debebit, quousque quod post appellationem legitimã excommunicatus fuerit, vel aliàs de ipsius sententię docuerit iniquitate. qui tex. minime post lapsum tẽpus datum ad prosequendã appellationẽ prohibet excõmunicato celebrare, sed statuit quod possit denũtiari publicè, & quod post denuntiationẽ est euitandus in iudicialibus, & extraiudicialibus, & à legitimis actibus remouẽd°. Igitur si celebrat post lapsum dict. tempus ante publicatam denuntiationem non efficitur irregularis, quãdoquidem id tex. non prohibet, quinimò est sibi permissum ex aliis iuribus supra adductis, id indistinctè cõcedentibus, quandoquidem excommunicatio lata post appellationem legitimã fuit nulla, vt in proposito, & illa per negligentiam appellantis appellationẽ suã minime prosequentis nõ ratificatur, nec conualescit, vt in d.c. licèt. in princip. tradit Milis in suo repert. verb. excommunicatio facta, & Lancelot. de attent. 2. p. c. 12. ampliat. 1. nu. 6. vbi per totam illam ampliationẽ idem probat regulariter in alijs extra excõmunicationẽ, vt per desertionẽ appellationis nõ censeatur quis renuntiare iuri attentatorũ sibi quęsito contra attẽtata post ipsam appellationẽ, idq; ampliat, & limitat pluribus modis. Vnde si in hac specie prędicta excõmunicatio lata post legitimã appellationẽ per negligentiã appellantis suam appellationem nõ prosequentis nõ ratificatur nec conualescit, non est excõmunicatus huiusmodi appellãs, quicquid dicat Silues. vbi supra, cui° in hoc opinio vera quidẽ minime est, nec mẽs ipsius fuit loqui hoc in casu, sed quãdo lapso dicto tẽpore prosequẽdi appellationẽ, & post denũtiationẽ celebrat, vt cõstat ex doctorib°, quos in contrarium citat, quãuis litera Silues. hunc quoq; casum comprehendat.

Quod autẽ maiorem habet dubitationem, est, an eo casu quo excõmunicatus nominatim post suam legitimã appellationem lapso termino ad prosequẽdum eam ab homine vel à iure statuto, & ob id publicè denũtiatus, celebrat, sit irregularis cẽsendus, necne? In hac specie q° sit irregularis hic celebrãs, patet ex eod. tex. ibi. Excommunicatus publicè nũtiari, & nedũ in iudicialibus, sed etiã in extraiudicialibus euitari, ac à legitimis actibus remoueri debebit, quousq;, &c. ergo debet reputari pro excõmunicato post talẽ denũtiationẽ, donec sentẽtialiter fuerit declaratũ appellationẽ ante excõmunicationem fuisse interpositã, vel aliàs sententiam esse nullam, vt dicunt ac ex eo tex. deducunt Angel. de Clauas. in sũma verbo appellatio. n. 4. & Armill. aur. in eodẽ verb. nu. 6. Si ergo reputatur pro excommunicato, celebrando efficietur irregularis. Secũdo, quoniã si hic excommunicat° vitãdus est, vt pręcipit tex. in d.c. licet. à fortiori ipse se nõ debet ingerere diuinis, denũtiatio etenim publica ideò fit, vt ab alijs vitetur qui ante excõmunicatus est: fortiori igitur ratione ipse vitare se debet

debet à communicatione, saltem in diuinis, argumento Concilij Cõstantiens. de quo latè egimus supra libro 1. cap. 1. per totum: & ita hanc partem, quamuis sub dubio, amplexus est Silues. vbi supra, dict verbo excommunicatio 10. num. 3. vers. sed forte dici posset, qui hoc casu loqui intelligendus est ex cotis quas pro contraria parte retulerat, ipsi namque ab eo relati in eo manifestè loquuntur.

Nihilominus contraria etiam in hac specie sententia verior est, imò quòd huiusmodi excommunicatus celebrans post lapsum temporis dati à iudice, vel à iure ad prosequendam suam appellationem, & etiam iam ideò publicè denuntiatus, non sit irregularis: quod probatur ex eodem tex. in d. cap. licèt, quamuis enim iubeat eum propter alios euitari, non tamen iubetur per hoc quod ipse se gerat pro excommunicato. Idem videmus in dict. cap. ad prędictam, & in dict. cap. dilectis filijs, de appellatio.

29 † vbi excommunicatus post legitimam appellationẽ, & publicè pro tali denuntiatus, non prohibetur se ingeri diuinis, nec ab alijs vitari, imò cõsultius ibi fecerũt canonici eidẽ cõmunicãdo, & sic appellationi deferedo, quàm feciss ent, si denũtiationẽ obseruassẽt: igitur vbi excõmunic. nulla est, denũtiatio ipsi° nihil facit. Quòd iuristes in casu tex. d. cap. ad prędictam, & d. c. dilectis filijs, nõ erat lapsum tẽpus prosequendi appellationem, quandoquidẽ de hoc ibi nõ fit mentio, 32 nec dubitatur, vnde prędictum esse debemus adhuc durare prædict. tẽpus appellationem prosequẽdi, quia cum de vno queritur, cætera præsupponũtur habilia. At verò in nostra specie, & in casu d. c. licèt, erat elapsum tẽpus prosequẽdi appellationẽ, vt ex eo apertè cõstat: respondebimus, hoc ipsum nõ ratificare excommunicationẽ prædict. nullam, nec eã ob id conualescere, vt expressè docet text. ille in 30 princip. † & sic excõmunicatio lata post appellationẽ legitimã, minimè habet effectũ, nec vires assumit, licèt postea appellatio fuerit deserta, vel eidem fuerit renuntiatum, vt post alios per d. tex. probauit D. Couar. in d. c. alma mater. 1. p. §. 10. n. 6. vers. in hac autem, ibi, ex quibus 31 apparet: inferens ex eo, † nũquam in his censuris admittendam fore iuris ciuilis fictionẽ, vt retrotrahantur, & nos supra lib. 1. c. 4. n. 23. & 24. & probat plures allegans Lanzelot. de attentat. 2. p. c. 12. limitatione 21. n. 33. Illud tamen de renũtiatione appellationis intelligendum est de tacita renuntiatione, quæ ob lapsum termini inducitur, vt prædiximus, vel etiam ex illa tacita renuntiatione, quæ resultat ex compatitione coram iudice à quo, quia non ex hoc censebitur appellationi renuntiasse, sed quidquid facit, puta si petat prorogari terminum, censetur facere metu censurarum, vt probat Lanzelot. de attent. 2. part. cap. 12. ampliatione 2. numer. 11. secus in expressa renuntiatione, secundùm eundem ibi nu. 9. Si ergo ex desertione appellationis nõ ratificatur nec cõualescit excommunicatio nulla, quia lata fuit post legitimam appellationem: ergo irregularitas non contrahitur ex celebratione post dictũ tempus elapsum, & denuntiatione publicè facta, quia vbi excommunicatio non valet, nõ contrahitur irregularitas ex celebratione. Quòd si iterum scisciteris, quorsum nuntiari publicè debet huiusmodi excommunicatus, & euitari in iudicialibus, & extraiudicialibus, ac à legitimis actibus remoueri, si non est excommunicatus: † respõdeo, hoc ideò, meo iudicio decisum ac prouisum fuisse ab illo text. propter honorem scilicet & authoritatem Ecclesiæ ac iudicis, qui eius nomine prædictam excommunicationem, quamuis nulliter, protulit, ne ita omnino parui pendatur, vt etiam si appellatio maneat deserta, de eius excommunicatione omnino non curetur: quare iure optimo statuitur ibi, vt post lapsum tempus statutum ad appellationem prosequendam, publicè nuntietur huiusmodi excommunicatus, atque ab omnibus euitetur, donec sententialiter fuerit declaratum, appellationem

Universidad de Deusto
Biblioteca

ante excommunicationē legitimè fuisse interpositam, vel aliter de nullitate sententiæ doceatur, vt quamuis ipse non sit ligatus excómunicatione prædicta, ex eo quòd fuerit pro lata post suam legitimam appellationem, attamen tędio affectus, eo quòd videat se ab alijs in omnibus actibus euitari, adhuc prosequatur suam appellationem, vt sententialiter declaretur, quod est prædictum, & sic tollatur scandalum, quod oriri poterat ex non obseruatione excommunicationis, quamuis nullę, vel mandatis Ecclesiæ obediat, non tamen inde sequitur, ipsum esse interim excommunicatum, cum reuera excommunicatio non tenuerit, eo quòd fuerit lata post legitimam appellationem, nec ratificata fuerit, aut conualuerit per negligentiam appellantis appellationem suam minimè prosequentis, vt expresse cauetur in d.c. licèt, in princip. qui hoc modò intellectus, optime conuenit cum secunda parte ipsius, vbi agitur de denuntiatione & euitatione. Nec obstat illa ratio quā de Cócilio Constantiens. supra adduximus in contrarium: loquitur namque Concilium Constantiense de excómunicatione valida, non verò de nulla, vt ex ipso constat, & ita meritò hanc sententiam in terminis nostræ quæstionis, licèt non per prædicta, tenent Archidiac. num. 3. & Dominic. num. 6. loquens per desertionem appellationis, in dict. c. licèt. & Angel. vbi supra, d. verb. appellatio. num. 5. & Armill. aurea eodem verb. n. 7. & summa Rosella. Vltimò nó oberit quod cum huiusmodi excommunicatus tandem vitandus sit, nó poterit nec permittetur celebrare, quinimò celebrans punietur, quia respondemus, hoc adfactū potius pertinere quàm ad ius, poterit namq; secretò celebrare, vel vbi non fuerit nuntiatus, sedato prius scandalo, vbi illud fuerit, publicando causam nullitatis, vt prædiximus d. lib. 1. c. 4. nu. 38.

33 Obseruandum tamen erit supra dicta omnia procedere, quoties sic excómunicatus post appellationem suam, eam iustam esse credebat, vt tenuit glos. præallegata in dict. cap. solet, communiter approbata, vt prædiximus: secus verò erit si excommunicatus crederet se esse iuste excommunicatum, quia tūc celebrando efficietur irregularis, vt colligitur ex Abb. in dict. cap. pastoralis. §. verum, nume. 15. de appellatio. & ibidem Philippus Frāc. sup. glos. penultima, ibi, si fuit in probabili ignorantia, & ibi etiam Præpositus.

SVMMARIVM.

1 *Literæ commēdatitiæ seu dimissoriæ (quas reuerendas vocant ad ordines suscipiendos) an morte concedentis re integrs expirent? & numeris seqq. & consilium tunc temporis pro ordinatoribus, nu. 12.*

2 *Mandatum seu voluntas alicuius morte mandantis finitur: & quomodo intelligatur, num. 11.*

3 *Executor super gratia datus à Papa, mortuo Papa etiam re integra gratiam exequitur.*

4 *Gratia per verbum fiat concessa, morte concedentis non expirat, sed Princeps eius successor debet facere eam expedire: gratia verò, quæ ad aliquid faciendum conceditur, morte concedentis literis non expeditis expirat.*

5 *Literæ priuationis in forma iuris cum prouisione alteri faciēda & literæ in forma dignum & vnionem, & mandatum de prouidēdo est gratia facta & nō fieda, & ideò nō expirat re integra morte concedentis: idem in literis pensionis constituendæ in partibus.*

6 *Indulgentiæ & remissiones concessæ à Prælato durant in perpetuum, dummodò habeant actum successiuum.*

7 *Licentia ab Episcopo concessa eundi ad studiū, morte Episcopi re integra non expirat.*

8 *Dispensatio, quæ dicitur gratia, morte concedentis re integra non expirat.*

9 *Gesta à capitulo sede vacante, si rectè gesta sunt, valent & durant.*

10 *Poterit tamen Episcopus reuocare, quæ non dum sortita fuerunt effectum.*

13 *Capitulū Ecclesiasticū sede Episcopali vacāte, an & quando has reuerendas dare possit. Prouisor,*

14 *Prouisor, Vicarius, & officialis generalis Episcopi, an absque speciali eiusdem mandato possit has reuerendas concedere? & numeris sequentibus, & numer. 21. pars negatiua probatur, nisi habeat ad hoc speciale mandatum: sicut nec Vicarius capituli sede vacante, nec Archidiaconus, vt in numer. 22 & 23. limitatur numeris sequentibus.*

15 *Vicarius generalis alicuius, seu vices gerens omnia potest, quæ ipse cuius vices gerit.*

16 *Offendens Vicarium Episcopi, ipsum Episcopum offendere videtur.*

Episcopi & eius vicarij vnum, & idem consistorium & tribunal, nu. 16.

17 *Vicarius generalis Episcopi est ordinarius.*

18 *Ad Ordinarium spectant omnia, quæ sunt de lege dioecesana & iurisdictionis.*

19 *Sub lege dioecesana, & iurisdictionis consistit totum ius, & potestas Episcoporum.*

20 *Collatio sacrorum ordinum & similia, an sint de lege dioecesana, vel iurisdictionis?*

24 *Prouisor, Vicarius, & officialis generalis Episcopi in remotis agentis, potest has reuerendas dare, & quando dicatur in remotis agere, & sic quis locus dicatur remotus, relinquitur arbitrio iudicis, vt in nu. 25.*

26 *Potest etiam eas concedere Vicarius generalis prædict. quando in mandato haberet specificata aliqua maiora, quàm sit huiusmodi licentiam concedere.*

27 *Potest etiam eas concedere, quando successisset aliquibus Vicarijs eam facultatem habere, & licentias huiusmodi concedere solitis.*

28 *Vicarius Generalis Papæ eas concedere potest in exemplis, de quibus hic remissiuè.*

29 *Visitator, hoc est, administrator à Papa Ecclesiæ Cathedrali constitutus, potest has reuerendas concedere.*

30 *Credendum est literis ordinum, in quibus asseritur de licentia sui Ordinarij ordines collatos fuisse.*

31 *Delegato nō creditur, nisi ostendat mandatum, & rescriptum suæ commissionis, in his quæ sunt in præiudicium alterius, in his verò quæ in nullius præiudicium sunt, veluti in facultate concessa ad absoluendum, dispensandum, concedendum indulgētias, & simil. bene creditur.*

CAPVT XVII.

De literis commendatitijs (quas reuerendas vocant) an expirent re integra morte concedentis, & an Vicarius generalis Episcopi eas concedere valeat?

1 SAEPISSIME dubitari contingit, an licentia ad sacros, vel minores ordines recipiendos, hoc est, literę dimissoriæ seu cómendatitiæ, quas reuerendas vocant, expirent re integra morte eas concedentis, necne?

2 Et primo videtur eas extingui: quia mandatum, seu voluntas alicuius morte mandantis finitur. l. mandatum. C. mandat. c. si gratiosè. de rescript. libr. 6. cum simi. l. 4. ff. locat. latè Couarru. libro 3. veriar. resolut. cap. 15. per totum. & Menoch. libro 1. de arbitr. iudic. q. 69. nu. 4. cum sequentibus: sed istud est mādatum, facultas & voluntas concedentis: ergo morte ipsius extinguitur, quia post mortem non dicitur quis voluntatem habere, cum ea morte sit finita, mors enim omnia soluit, vt in authentic. de nuptijs. §. deinceps collat. 4. cum similibus.

Secundò, quòd si prædictæ literę post mortem cōcedentis valerent, & vi tute earū quis posset ordinari, iniuriā inferri videretur nouo Episcopo, si hoc fieret sine voluntate eius, vt in c. cum nullus, & in c. vltimo de temporibus ordinand. libro 6. posset enim eos capitulum sede vacante, ex gratia omnibus concedere, etiam inhabilibus, quod esset graue Episcopo, hos inutiles posteà permittere in suo Episcopatu celebrare.

His tñ non obstantibus tenenda est intrepide contraria sententia, imò quòd gratia ista (hoc est literæ commendatitiæ ad recipiēdos ordines) post mortē

Universidad de Deusto
Biblioteca

Episcopi non expiret, quando ab eo est iure concessa, nec etiam si concessa sit à capitulo Ecclesiastico, sede Episcopali, vel Archiepiscopali vacante (in casibus in quibus id potest capitulum infra dicendis) expirauit finita capituli potestate: quod probatur, quia cum hæc sit gratia, non expiret morte mandantis,
3 etiam re integra. ¶ Quinimò exequutor super gratia facta datus à Papa, mortuo Papa, etiam re integra gratiam exequitur, tex. in c. si super gratia, & ibi Doct. de officio delegat. in 6.

4 Est tamẽ differentia maxima in proposito inter gratiam per verbũ fiat cõcessa, & eam quę ad aliquid faciendum conceditur: illa enim nõ expirat morte concedentis, sed Princeps eius successor debet facere eam expedire, vt tenet Archidiac. in prooemio libri 6. decret. n. 2. vbi Ioan. Andreas, Dominic. Franceus, & communiter scrib. adnotant, & Rip. alios referens in rubrica, nu. 50. de constit. inquiens hinc ortã fuisse illam formam expediendi per successores gratias à prędecessore cõcessas, scilicet, rationi congruit, &c. hæc verò, id est ad aliquid faciendum concessa, morte concedentis, literis non expeditis expirat, vt opinatur Baldus in l. falsus, nu. 21. C. de furtis, & in l. fin. col. 1. ff. de constit. princip. Archid. & Ripa vbi supra, quos refert & sequitur D. Moli. de Hispan. primog.
5 lib. 2. c. 7. n. 63. & 64. ¶ nihilominus tamẽ in literis priuationis informa iuris cum prouisione alteri facienda, & in literis in forma dignum & vnionũ, & in mandato de prouidendo est gratia facta, & non fienda, cum ex ea sit ius quæsitum alteri in re vel ad rem, vel saltem ius implorandi officiũ iudicis seu exequutoris: ita Hieron. Paul. in practic. Cancell. Apostolic. pagin. 188. cum sequent. vbi idẽ resoluit in gratijs per literas Apostolicas concessis, quibus committitur constitutio, & assignatio pensionis in partibus, vt non expirent morte Papæ illas concedentis re integra, quia vbi alicui cuiuis tertio est ius quęsitum in re vel ad rem, aut saltem iudicis officij implo-

ploratio per literas Apostolicas gratio fas, siue gratiæ sint purę, siue conditionales, huiusmodi gratiæ nõ extinguuntur per obitũ concedentis, nec exequutorum iurisdictio, seu potestas finitur, per notata in c. si cui nulla. de præb. & in d. c. si super gratia: ergo à fortiori gratia Episcopi ad recipiendos ordines, cum sit iã facta subdito, nõ expirabit morte Episcopi eam concedentis, re integra per supra dicta.

6 Sic etiam indulgentiæ & remissiones concessę à Prelato, durant in perpetuũ, dummodò habeant actum successiuum, iuxta glos. in c. fin. de officio legati, glos. 1. ibi item de remissionibus, & ibi Abb. col. penulti. vers. nunc venio, vbi dicit glossam illam communiter approbatam & multum notãdam ad hoc: & Roland. à Valle alios allegans cons. 38. num. 1. & 2. libr. 3.

7 Licentia itidem data ab Episcopo veniendi, seu eundi ad studiũ, per mortem ipsius non expirat, nec eam sine causa reuocare potest, iuxta glo. in c. cũ ex eo, de electione in 6. sequitur plures allegans Roland. à Valle vbi supra, nu. 3. vbi quod nec etiam successor Episcopi poterit illam reuocare.

8 Sicut etiam dispensatio quæ dicitur gratia, non expirat morte concedentis, secund. Archid. & Ioã. Andr. & Philip. Franc. in c. licèt canon. §. is etiam, col. 1. vers. tertio nota, de election. Geminian. ibi, idem in §. super residentia, versicul. quęro, an si fiat. Roland. à Valle vbi supra, nu. 4.

9 Idem in simili gratia concessa à capitulo sede vacante: quia gesta à capitulo sede vacante valida sunt, & durant, si rectè gesta sunt, secund. Federicum de Senis cons. 16. capitulum, &c. Ancharran. in c. 1. in fine, ne sede vacante, &c. Imol. in c. 2. infine eodem titulo.

Et in terminis hanc secundã partem tenet Cardinal. in Clementina fina. numero 9. de electio. receptus, secundùm Nauar. in sua apolog. de reddit Eccles. quæstione 3. monito. 8. nu. 1. pag. 572. & & eundem in c. placuit, nu. 163. de pœnitentia

tentia dist. 6. sequitur Petrus Rebuffus in sua praxi benef. in titu. de formul. dimissoriarum, num. 39. & 43. & Didacus Perez in l. 6. tit. 12. libr. 3. ordinam. colu. 1213. in vers. item etiã, vbi alios allegat, & nos quoque in nostro libro. 2. practi. quæst. 75. numer. 5. vbi per totam illam quæstionem plura alia in fauorem huius opinionis retulimus, & Rolandus à Valle dict. consilio 39, numer. 5. libr. 3.

10 Poterit tamen Episcopus reuocare ea, quę nõdum fortita fuerint effectum, argum tex. in c. si qua de rebus. 12. quæst. 2. Panormit. in c. cũ olim, vers. septimo, de maiorit. & obedient. quòd si non reuocauerit, potestas data remanebit, secundùm Rebuf. vbi supra, nume. 44. dicentem hoc esse valde notandum.

11 Non obstat primum fundamentum supra in contrarium adductum, quia loquitur & procedit in mandato, seu gratia ad beneplacitum, vel voluntatem concedentis factis, vnde meritò quòd morte mandantis seu concedentis re integra expiret; qp volũtas nõ durat post mortẽ, vt in dictis iuribus: at in nostra quæstione nõ sumus in his terminis, sed in pura & mera gratia simpliciter, absq; & mẽtione beneplaciti, seu voluntatis concedentis facta, & ideò non expirat morte concedentis re integra,
12 vt probauimus.

Ad secundum respondemus, non esse contrarium nostræ sententiæ, licèt enim id contingere possit, sibi imputet capitulum id perperam faciens: nihilominus valida est, nec reuocatur dicta gratia finita capituli potestate, nisi nouus Episcopus eam reuocauerit antequam exequatur: quòd si aliqui inhabiles sint ordinati per literas huiusmodi capituli, id per accidens erit, & Episcopus superueniens poterit remediũ huic rei cõueniens adhibere, suspendẽdo eos ad tempus, donec habiles fiant, si defectus scientiæ adsit, vel aliter opportunè prouidendo pro rei exigentia. Consulo tamen ordinatoribus, quibus præfatæ literæ dimissoriæ ad ordines diriguntur latæ ab Episcopo iam mortuo vel promoto, vel à capitulo sede vacante, vt si tempore præsentationis coram se earundem, sciuerint nouum prælatum atque successorem possessionem eiusdem Episcopatus cepisse, illas non admittant, nisi reualidatæ fuerint, vel similes nouæ literæ noui Episcopi eiusq; officialis generalis, ad id mãdatum speciale habentis, productæ fuerint, propter præsumptionem fraudis, quæ inde accipi post; & quia faciliter contingere potest, quòd priores sint reuocatæ à nouo successore, quod subticet ordinandus, vt iam semel scio contigisse: quòd si Episcopus cui directæ sunt prædictæ literæ, nesciat nouum successorem ad esse in suo Episcopatu, per se vel suos officiales, tunc proculdubio easdem literas acceptare poterit, ac virtute ipsarum ordines in eisdem contentos commendati conferre.

13 Capitulum autem Ecclesiasticũ sede vacante, quamuis iure communi attẽto seu is, ad quem tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possit licentiam ordinandi suis subditis, vt in cap. cum nullus. versiculo Episcopo. ibi: Vel sede vacante capitulum, de tempor. ordin. libro 6. hodie tamen attento Concilio Trident. id facere minimè potest capitulum infra annum vacationis sedis, nisi ei, qui beneficij Ecclesiastici recepti, nue recipiendi occasione arctatus fuerit sub certis quibusdam pœnis: post annum verò prædict. licentiã impune concedere potest, seruatis seruãdis, vt in c. 10. de reformat. sessio. 7. & in c. 10 session. 23, Concilij Trident.

14 Superest modò vt videamus, an Vicarius & officialis generalis, & sic Prouisor Episcopi, vel Archiepiscopi, possit has literas commendatitias & dimissorias ad ordines conferendos suis subditis concedere virtute generalis mandati, quod habet à suo Episcopo vel Archiepiscopo, etiam si eidem specialis facultas ad id non sit concessa in eo? Et videtur posse. Primò, nam Vicarius Generalis, seu vices alicuius

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuius gerens omnia potest, quę is, cuius vices gerit, tex. in. l. 1. §. hi quibus, versiculo à præfecto vero prętorio, vel eo, qui vice præfecti est, &c. ff. de legatis. 3. & in. l. 2. ibi: Et omnia, quæ ad iurisdictionem rectoris prouintiæ pertinent, &c. C. de offic. eius qui vic. alicuius iud. obtinet, & per glos. in c. sua nobis, versi. Vicarij, in princip. de offic Vicarij. Bertachi. in tract. de Episcopo, in 7. p. 4. lib. nu. 3. vers. 3. quæro an Vicarius Episcopi dicatur habere eandem iurisdictionem, &c. volum. 2. tractatu. diuersorum DD. Corneus cons. 181. visis nonnullis, nu. 39. volum. 2. Hieronym. Gratus respons. 2. nu. 88. lib. 1. Quintilianus Mandosius in regu. Cancell. 24. de malè promot. q.
16 6. nume. 3. vbi n. 4. ex alijs refert, † quod offendens Vicarium Episcopi, ipsum Episcopum offendit. Secundò, quia Episcopi & Vicarij vnum & idem est consistorium & tribunal, vt in c. Romana, in princip. de appellation. libr. 6. cap. 2. de consuet. eod. libr. igitur sicut Episcopus has literas concedere potst, vt in d. c. cum nullus, de tempor. ordin. libr. 6. ita, & Vicarius generalis videtur, quod eas cõcedere posit, cum habeat suas vices generaliter ad omnia, quæ ipse Episcopus potest, eademq; persona cum ipso censeatur.

17 Tertiò, quia Vicarius generalis Episcopi est ordinarius, vt in c. Romana, in princip. cum glos. 1. ibi. Speculat. sub tit. de offic. ord. in. §. 1. n. 2. vers. itẽ ordinarius est is. glos. in c. 2. in verb. officialem, de officio Vicarij, lib. 6. glos. in c. per lectis, in verbo, & iurgia. 25. dist. Feli. in rubrica de officio delegati, col. 3. vers. Vicarius etiam, dicit communem Abb. in c. quoniam Abbas, de offic. deleg. n. 10.
18 Quintil. Mandos. vbi supra n. 6. † sed ad ordinarium spectant omnia, quæ sunt de lege diœcesana & iurisdictionis, secund. Speculat. in tit. de officio ordin. §.
19 officium ordinarij in fin. † Sed sub lege diœcesana & iurisdictionis consistit totum ius, & potestas Episcoporum, cap. conquerente, &c. dilectus filius, cum glos. magna in princip. & per totum, &

ibi Abb. & alij, de offic. ordin. c. auditis, cum glos. 1. de prescript. & in c. auditis, & ibi Abb. in. 1. notabili, de restit. in integ. Innoc. in cl. de statu Monach. Bald. cons. 478. præmittendum est, nu. 4. vers.
20 Episcopus autem, vol. 4. † ergo siue dicamus collationem sacrorum ordinum, & alia similia esse de lege iurisdictionis, prout volunt Innocen. in d. c. 1. nume. 3. siue, de lege diœcesana iuxta ea quæ adducit Abb. in c. dilectus. col. penul. vers. ad vnum tandem aduerte, vt cumq; sit, ordinarius omnia ista poterit, secũdùm Speculat. & Mandos. vbi supra, nu. 5. igitur & Vicarius generalis, cum sit ordinarius, poterit ea, quæ sunt legis diœcesanæ & iurisdictionis, & consequenter et concedere licentiam, de quibus agimus.

His tamen non obstantibus contraria sententia proculdubio est tenenda regulariter, imò quòd prouisor seu vicarius generalis Episcopi, vel Archiepiscopi, has literas dimissorias, seu reuerendas cõcedere minimè possit. prętereà si speciale mãdatũ adhoc habeat, ex tex. in hoc expresso in d. c. cum nullus, vers. Episcopo, de temp. ordin. in 6. per locũ ab speciali, & clarius in §. inferiores, ibi: Vel officiales Episcopi (cum ad hoc se ipsius officiũ non extendat) huiusmodi nequeunt licentiam impartiri: & in terminis ita tenet glos. in c. 2. in verb. officialem, ante finem, in vers. nec etiam de spiritualibus, vnde literas commendatitias ad ordines dare non possunt, &c. de officio Vicarij lib. 6. Dominic. in d. §. Episcopo; vers. sed hodie talibus Vicarijs, &c. & ibi Philip. Franc. in 4. notabili. Hostiens. & Bellamer. in c. significasti, de offii. Archidiac. Rebuf. in praxi benef. in form. Vicar. Archiepis. & aliorũ collator. nu. 47. & Quintilian. Mandos. vbi supra, nu. 9. & 10. qui numer. 15. respondet fundamentis in contrarium adductis.

22 Sic etiam nec Vicarius generalis capituli sede vacante, potest tales literas cõcedere, nisi ei specialiter cõcederetur, secundùm Ioan. Pauin. in tracta. de officio, & potest. capit. sede vacante, quæst. 9. se-

cundæ partis princip. nu. 17. vers. & adde, ibi: Et ideò non posset dare literas commendatitias ad ordines, nisi speciale concederetur, &c. vol. 15. tractatu. diuersorum DD. quem refert & sequitur Mandos. vbi supra, numero 10. si-
23 cut nec † Archidiaconus, quia quamuis sit Vicarius generalis Episcopi, vt in c. 1. & in c. ad hæc, vers. secundùm verò, de officio Archidia. Decius cons. 420. vers. quæritur an Archidiaconum, num. 1. & cons. 664. viso eleganti, nu. 3. nihilominus has literas commendatitias ad ordines concedere non potest, vt in c. significasti, de offic. Archid. & remota consuetud. id probat glos. in c. Episcopum, ante finẽ, 9. q. 2. &
24 Mandos. vbi sup. n. 9.

Hæc tamen tenenda sententia limitatur. Primò, vt nó procedat Episcopo in remotis agente, tunc enim ipsius in spiritualibus Vicarius generalis dare potest licentiam ordinandi, vt decidit expressè text. in d. c. cum nullus. §. Episcopo, & ibi notat Philip. Franc. in 4. notabili, tenet Rebuf. vbi supra, nu. 48. &
& Mandos. d. q. 6. nu. 12. idq; est verisi-
25 mũ. † Quis autẽ locus dicatur in proposito remotus, relinquitur arbitrio iudicis, vt in specie probauit glo. in d. §. Episcopo, verb. remotis, sequitur plures referens Menoch. de arbitr. libr. 2. centur. 3. casu. 222. nu. 26.

26 Secundò eadẽ cómunis sententia limitatur, nisi Vicarius generalis in mandato haberet specificata aliqua maiora, quàm sit huiusmodi licẽtiã cõferre atq; impartiri, arg. tex. in c. qui ad agendum, vers. sed si aliquid, de procurat. in 6. l. sed etsi. §. quæsitum, cum glos. in verb. specialiter. ff. si quis caut. Hostiens. in cap. significasti, ante fin. vers. si tñ aliquis vices Episcopi generaliter, &c. de officio Vicar. c. 2. iuncta glo. fin. de offic. Vicar. lib. 6. & ibi Gemini. nu. 8. super glos. Lapus allegatione 70. sæpè vidi, n. 10. vers. quid ergo si expresso aliquo, vsq; ad fin. Paris. cons. 41. ex his quæ in facto, nu. 1. vers. nec est dicendum. vol. 4. & Quintilian. Mandos. d. q. 6. nu. 14. vbi aduertit, quod licèt Francis. Pauin. vbi sup. loquens de Vicario capituli sede vacãte, videatur sentire huiusmodi non posse has literas concedere, etiam aliquibus arduis specificatis, infine tamen videtur aliter residere, vbi subdit, Contrarium videtur probare, &c.

27 Tertiò prefata sententia verissima & tenenda potest limitari, nisi iste Vicarius generalis non habens specialem facultatem prædictas literas concedendi, successisset aliquibus prioribus Vicarijs eam habere, & licentias huiusmodi concedere solitis: argumen. tex. & quæ ibi notantur in. l. cum de in rem verso. ff. de vsuris. Bald. etiam in. l. si certis annis, nu. 6. in 3. oppos. C. de pact. Deci. cons. 146. & pro tenui, col. 2. post princip. & pulchre per Hieronym Gratum respons. 2. numer. 90. libr. 1. vbi loquitur de potestate Vicarij generalis: & in terminis per prædicta ita tenet Mandos. vbi supra, numer. 15. qui numer. 13.
28 assignat aliam limitationẽ † in Vicario à Papa constituto in exemplis, de quibus ibi per eum: adde tu aliam in c. fi. de
29 supplend. negligentia prelat. † nempè in visitatore à Papa Ecclesiæ Cathedrali vacanti constituto, hic enim cum spiritualium & temporalium administrationem censeatur habere, vt in dict. c. fina. §. fin. has literas commendatitias concedere poterit, argum. text. in d. c. cum nullus. §. Episcopo, ibi: Seu is, ad quem tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi, & ibi expressè tenet glos. verb. is, cũ qua transeunt ibid. DD.

30 Vltimò in proposito illud silentio prętereundum non duxi; quod si clericus sit ab alieno Episcopo ordinatus, & in literis ordinationis dicitur, hoc esse factum ex licentia Episcopi ipsius ordinati, illi credendũ est, quia modici momenti & præiudicij est causa hęc, vt in terminis probat Cardinal. in c Alberic⁹. de testibus. prout eum refert & sequitur Menoch. de arbitrar. iudic. lib. 1. q. 76. n. 10. Addo ego aliam nõ minimam rationem, quoniam in dubio non est præsumendũ delictũ. vt in. l. merito. ff. proloc.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum simil.quare non est præsumendum quod ordinãs, absque literis dimissorijs sui ordinarij eum ordinasset, cum alias remaneret suspensus à collatione ordinum per annum, vt in c.8.de reformatione sessione 23.sacri Concil. Trident.

13 Accedit, quod hic nõ agitur de alterius prejudicio, & ideò meritò vt præd.literis Episcopi ordinatoris in hoc credendum atq; standum sit.arg.eorũ, quæ post longam disputationem resoluit Ias. in repet.l.admonendi, num.175. de iurciur. vbi ꝙ licét Cardinali, etiam legato à latere, vel alias viro nobilissimo non credatur, nisi ostendat rescriptum, vel mãdatũ, hoc procedit & locũ habet in his, quæ sunt in præiudicium alterius, secus verò erit in his, quæ non sunt in præiudiciũ alterius, vt in facultate & potestate concessa ad absoluendũ, dispẽsandũ, concedendum indulgentias, & similia, de quo etiam per Felin.in c.cum in iure peritus, nu. 6. de offic.deleg. & quòd in hoc de quo agimus credatur Episcopo ordinanti, nempè quòd habuerit licentiam Prælati ordinati, tenet etiam vltra præcitatos Petrus Rebuf. in sua praxi benef. in titul.de formul.dimissor.n.36.

SVMMARIVM.

1 *VSura est prohibita & reprobata iure naturali.*

2 *Lege Euangelica nihil præcipitur, nec vt illi citũ prohibetur, quod non sit iuris naturalis legibus, vel præceptum, vel prohibitum, præter ea, quæ circa Sacramenta & Fidei Catholicæ articulos instituta sunt.*

3 *Vsurarũ crimen contra naturam vocant Aristo. & omnes Philosophi, & diuus Thomas, sicut nefandum, quia vis fit pecuniæ.*

4 *Vsura est prohibita iure diuino veteris Testamenti & Noui.*

5 *Vsura est peccatum mortale, adeò vt contrarium asserere sit hæresis.*

6 *Vsuræ sunt omnino prohibitæ iure canonico.*

7 *Vsuræ iure ciuili Pandectarum & iure Codicis intra certum modum erant permissæ.*

8 *Vsuræ an iure Authenticorum sint prohibitæ?*

9 *Vsuræ omni iure naturali, diuino, canonico, & ciuili sunt prohibitæ.*

10 *Vsuræ sunt prohibitæ iure Regio, quo vsurarius semerè puniri præceptum est, hoc est indubium.*

11 *Clerici vsurarij poena remissiue.*

12 *Vsura reputatur apud omnes res illicita, & ideò pro eius crimine potest quis criminaliter puniri poena extraordinaria, & sic arbitraria.*

13 *Iudex laicus & sic secularis, an possit de causa vsuraria cognoscere criminaliter, poenaque pecuniaria vsurarios punire, & numeris sequentibus, num. enim. 14. ponitur opinio negatiua, num. verò 15. affirmatiua, & hæc probatur.*

15 *Crimen vsurarum vltra modum à legibus antiquis permissum est mixti fori intra vero, Ecclesiastici fori tantùm est, vt in num 17.*

18 *Crimen vsurarum hodie mixti fori est, ita vt iudex secularis contra laicos vsurarios cognoscat: Ecclesiasticus verò contra clericos huiusmodi: sed praxis accepit vt hic contra vtrosque cognoscere possit, vt in nu. 19.*

20 *Vsurarius non manifestus, an in foro canonico à iudice Ecclesiastico aliqua poena puniri valeat?*

21 *Iudex secularis de causa vsuraria cognoscere potest tãtùm quãdo vertitur quæstio facti, secus autem si sit quæstio iuris, quia tunc solus Ecclesiasticus cognoscit, nõ autẽ laicꝰ.*

22 *L.36.tit.6.lib.3 nouæ collect.rec.intellectꝰ.*

23 *L.4.tit.8.libr.3. ordin.vet. hodie l.1. tit.21. lib.4.nouæ collect intellectus, & nu seqq.*

24 *Iudex secularis nõ potest etiam incidenter cognoscere super vsura, nec parte excipiente contractum esse vsurarium, nec illi statuere terminum intra quem probet prædictam exceptionem, vt in num.25. sed contra num.27.*

26 *Iudex secularis, coram quo instrumentum quarentigium exequitur, opposita contra id exceptione vsuræ, quod possit ac debeat eam admittere, ac cognoscere de ea, causamque decidere, siue quæstio sit iuris, siue facti quod procedit, etiam si coram Ecclesiastico pendeat lis super vsura d contractus, vt in numer.28 & etiam si iudex Ecclesiasticus inhibeat super hoc secularem, vt in nu. 29. & 30. & quid tãc temporis facere debeat iudex*

iudex secularis ad euadendam excommunicationem Ecclesiastici, num. 32.

31 *Exequutio instrumenti annuas præstationes continentis, retardari non debet per exceptionem vsuræ, vel nullitatis contra id oppositam, si iterum atq; iterũ fuit iam exequutioni mandatum.*

33 *Dominium rei acquisitæ per vsuram, an transeat in vsurariũ: & n.34. & 35. quod dominium aliarum rerum acquisitarum ex pecunia vsuraria bene transit.*

36 *Res empta ab alio ex pecunia mea, non efficitur mea, sed illius, qui eam sibi emit.*

37 *Vsurarius non tenetur restituere dibitori rem, seu lucrum ex pecunia vsuraria acquisitũ, quãuis pecuniã ipsam restituere teneatur.*

38 *Vsurarius tenetur restituere rem acquisitam per vsuram cum fructibus: & præterea ad resarciendum omne damnum ob exactam vsuram debitori obuentum, & præterea de lucro cessante rei lucrosæ, quæ non transit in eius dominium, non autem rei non lucrosæ, quæ transit in eius dominium aliys cõmixta.*

39 *Tertius possidens rem per vsuram ab alio acquisitam an & quando conueniri possit pro ea? & an alienari potuit titulo oneroso vel lucrativo, & n.44.*

40 *Gener accipiens in dotem bona vsuraria, vel restitutioni obnoxia, an, & quando teneatur ad restitutionem? & quid in filia eius vxore? nu. 41.*

42 *Bona vsurarij an à iure sint tacitè hypothecata pro vsurarum restitutione? & num.43.*

44 *Tex. in c.cum tu. de vsuris, intellectus.*

45 *Hæredes vsurarij tenentur ad restitutionem vsurarum, siue filij sint, siue extranei.*

47 *Hæredes iure ciuili ex delicto defuncti non tenentur, nisi lite cũ defuncto contestata, vel ex ea parte, quæ ad eum peruenit, & n. 55. & 56. Quod procedit etiam in actione poenali pro ipsa, vel pro interesse, vel damno, vt in n.48. Limitatur in condictione furtiua propter furti frequentiam, vt in n.49. Itẽ de iure canonico id regulare est, vt in nu.50. Itaque in hoc est discrimen inter ius canonicum & ciuile, vt in nu.51 quomodò procedat, quod de iure canonico diximus.*

53 *Hæredes stupratoris virginis decedentis ante litem contestatam, non possunt iure ciuili attento conueniri pro damnõ, interesse vel dote, secus iure canonico.*

54 *Vsurarius non tenetur ex delicto, sed ex quasi contractu, nempè condictione indebiti.*

56 *§. his autẽ verbis, instit. de l. Aquil. intellectꝰ.*

57 *Propria natura inspicienda est, & iuxta illam iudicandũ, non verò secundum accidentalẽ.*

58 *Actio poenalis oriens ex contractu trãsit ad hæredem, etiam iure ciuili attento, si dolus commissus in contractu, vel circa contractum, purgatur per actionem orientem ex illo contractu, & non per actionẽ aliunde descendentem. Natura cõtractus est, vt actiones ab eo descendentes transeãt, ad hæredes, & ideò meritò ipsi tenentur, n.59.*

60 *Modus adiectus in contractu si non adimpleatur, res condicitur & vendicatur.*

61 *Locator potest ob pensionem non solutam expellere conductorem, vel eius hæredes.*

62 *Ius canonicum præcipiens, vt actiones poenales transeant in hæredes, licèt nihil ex crimine ad eos peruenerit, nec lis fuerit cum defuncto contestata, seruãdum est etiam in foro ciuili.*

63 *Hæredes vsurarij nõ in solidũ, sed proportionibus hæreditarijs tenẽtur sicut pro aljs debitis: et quid si alter eorũ fiat nõ soluẽdo, n.64*

65 *Hæredes vsurarij an teneantur in conscientia vltra vires hæreditarias, si inuentariũ non fecerint.*

66 *Lex ciuilis præcipiens, vt hæres non conficiẽs inuentarium teneatur vltra vires hæreditarias, est fundata super præsumptione, quod bona defuncti occultauerit hæres, qui inuentarium non fecit atque ea subtraxerit.*

67 *Hæres in foro animæ regulariter nõ tenetur ad debita defuncti vltra vires hæreditarias non confecto inuentario, si reuera nihil occultauit, & quantum habuit soluit. Sunt qui hoc verum intelligant quoad legatarios, secus verò quoad creditores, vt in n.69. sed quoad vtrosque communis sententia negatiua verior & tenenda est, vt in n.70. Limitatur. n.71.*

68 *Lex humana, quæ iusta est, etiam in foro animæ est seruanda.*

72 *Hæres nõ cõficiẽs inuẽtariũ, in foro cõtentioso canonico tenetur vltra vires hæreditarias.*

73 *Ecclesia & clerici hæredes defuncti, an teneãtur vltra vires hæreditarias, si inuẽtarium non confecerint?*

CAP.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPVT XVIII.

De vsura, quòd sit omni iure prohibita, & an sit crimen merè Ecclesiasticum, vel misti fori?

1 IN PRIMIS vsuram esse illicitam atque reprobatam iure naturali, inter aliàs plures, illa satis insinuat communis nostrorum ratio, ꝙ mutuãs dominium pecuniæ mutuatę in mutuatarium transferat, vnde tunc recipiens vsuram, recipit lucrũ ex re aliena in recõpensationẽ tẽporis, quo mutuũ durat, quorũ vtrumq; est irrationabile, & iuri naturali contrariũ, cum & ipsum tẽpus sit cõmune omnibus animalibus, & ideò nõ est redimendũ ab aliquo simpliciter & per se sumptũ, nec est in cõmercio, sicut nec aër, nec mare, vt in.l.2.ff.de rerũ diuisione, & nemò prętereà iure naturę debet locupletari cum iactura aliena, vt in.l. nã hoc natura. ff. de cõdict.indeb. & in.l.iure naturæ.ff.de reg.iur. ita Roman.post Innocent. & Bald. quos refert cons.500.col. 2. quam rationẽ sequũtur atq; probant Laurent. Rodulf. In c.cõsuluit, in princip.nu. 16. de vsur. Philip. Frãc. in c.1.in princ. de vsur. in 6. Alex. cons.49.n.5.vol.4.Bald.cons. 443. vol. 3.Natta cons.369. n.5.Afflict.in constit. Regni, de vsur.pun. §. vsurariorũ, nu.2. D.Couar.lib.3.var.resolut.c.1.num. 5.in princip. ibi: Nã domino inuito, &c. vbi alijs quã pluribus rationibus id cõprobat, & Octauian. Cacheran. decisio. Pedemont.137.n.7.ibi, ꝙ ratio, qua prohibitum est mutuãtem, &c. vbi etiam alia adducit: sed hoc manifestũ fit, cum vsura iure diuino Euangelico vetita sit, vt infra statim docebimus: ergo iure naturæ
2 quoq; prohibita est: † nihil siquidẽ lege Euangelica pręcipitur, nec vt illicitum prohibetur, qđ non sit iuris naturalis legibus, vel præceptum, vel prohibitum, præter ea, quæ circa Sacramẽta & Fidei Catholicæ articulos instituta sunt, secund. sanct. Thom. 1.2.q.108.art.1. & 2. & quot lib.4.art.13. D.Couarru. in 4. de sponsal.2.p.c.6.§.10.nu.1. & d,lib.3.var. resolut.c.1.n.5.vers.siquidẽ lege Euãgelica. Quibus & alijs rationibus ꝙ vsura iure naturæ sit prohibita, tenet sanct Thom.2.2.q. 78. art.1.Scotus & cõmuniter Theologi in 4.dist.5.q.2. Dñic. à Sot.lib.6.de iusti.& iure.q.1. art.1. Ioan. Andr.in reg.peccatũ, de regul.iur. in 6. col:4.& Cõradus latissimè de contract. q.22.cõclus.2.est cõmunis, secund. Couar.d.lib.3.var.resol.c.1.n.5. vers. his tãdem, & alijs, vbi eã sequitur & affirmat ꝙ ita tenet Scotus, & frequẽtissimo omniũ consensu Theologi vbi supr. quem refert & sequitur Iul. Clar.libr.5.receptarũ sent.§.vsura, in vers.sciendũ est autẽ, & plures alios referens decis. Pedemont.vbi supr.n. 9.& probat latè Mercad. *de tratos y contratos*, in opusculo de
3 vsura, c.6.per totum, † vbi quod Aristoteles, & omnes Philosophi, & S.Thom. vocant hoc peccatum contra naturam, sicut nefandum, quia vis fit pecuniæ.

4 Iure autẽ diuino veteris Testamẽti vsurã esse prohibitã probatur ex illo Ezechiel.c.18.vbi Dñs loquens de eo, qui ad vsurã dederit, ait, ꝙ talis nõ viuet, sed morietur:. Itẽ Psal. 14. loquẽs Propheta de habitaturo in tabernaculo Dei, inquit: Qui pecuniã suã nõ dedit ad vsurã. Ex nouo Testamento passim adducitur ille locus Lucę 6. Mutuũ date, nihil inde sperantes, quẽ in hunc sensum, vt crimen vsuræ sub præcepto, & mortalis culpæ reatu prohibitũ sit, Ecclesia Catholica interpretatur in d. c. consuluit, de vsur. probatur etiã in c.quia in omnibus, & in c.super eo. eod.tit.de vsur.& quamuis quibusdã visum fuerit ibidẽ nõ probari vsurã iure Euãgelico prohibitã esse, cum Christus Iesus potius illis verbis, de quibus ibi, cõsulat, quàm pręcipiat: prior tñ sensus ad vsuræ prohibitionem, vt potè ab Ecclesia, quæ Spiritu fãcto duce scripturã sacrã interpretatur, receptus omnino tenẽdus est, atque ita Theologi & Canonistæ frequẽtissimo consensu existimãt vsurã iure diuino, etiã Euãgelico vetitã esse: ad quam rẽ plurima adducit testimonia, Perald⁹ Episcop. Lugdunẽs. in summa de vitijs & virtut. 2. tom. in tract.de auaritia c.1. secund. D. Couarr. lib.3.var.resolut.c.1. numer.5. vers. iure diuino: sequuntur etiam Didac. Perez in

in rubr.titu.2.lib.8.ordin. pag.24.colu. 2.& Mercad. vbi supra, circa fin.d.c. 6. in vers. *y lo mismo*: idem fatentur Iulius Clar.& Octauia. vbi supra, qũ alios plures citant, & hoc expressim affirmat l.1.& 5.in princ.tit. 6.libr.8.nouæ collectio.reg.quod latè etiã probauit Nauar. in manuali Latin.c. 17.n. 207.vers. & ꝙ vsura, vbi quod est vsura illicitũ lucrũ, & velle vel accipere eam sit peccatum mortale, adeò vt contrarium asserere sit hęresis, vt in Clementina 1. de vsur. & quod sit peccatum mortale tenet sanct. Thom.2.2.quæst. 78.art. 1. & ibi Caietanus, & in 4.distinct.33.quæst.2.art.2.& in alijs locis relatis à Didac. Perez vbi supra, colum. 2. & accipiens vsuram, ad restitutionem tenetur cum fructibus, & interesse, non verò tenetur lucrum, vel rem ex pecunia vsuraria acquisitam restituere, vt plures allegans probat Mercadus vbi supra, c.11.& Couar.d. libr. 3.
6 c.3.nu.6.vers.sed ad hujus.

Iure etiam canonico prohibitę sunt omnino vsuræ, vt in toto tit.de vsur. in Decret.& in lib.6.& in Clementinis, &
7 in Decreto 14.quæst.3.& q.4.

Iure autem ciuili antiquo Pandectarum & Codicis, quamuis intra certũ modũ permisse esset, vt in. l. placuit. ff. de vsur.& in.l.cos.C. eodem titul. quam opinionem dicit esse commnnẽ Alciat. in c.1.nume.78.de officio ordinar. & ꝙ vsuras non omnino prohibeat lex ciuilis, dicit esse quasi communem opinionem Christopoh. de Castell.cõs.38. post numer.3. Carauita super 21.titu magnæ Curię, num. 5.prout eos refert Iul. Clar. vbi statim citabitur, & inquit Couarru. dict.c.1.num.6.in princip.quòd eam defendit Carol.Molin. Theologus, & Ca-
8 nonistis refragantibus: † iure tamen authenticorum, nempè in auth. de Ecclesiast.titul.in princip. à Iustiniano Cęsare prohibitæ sunt, saltem implicitè: ibi namque præcipit dispositа in quatuor concilijs Ecclesiæ Catholicæ, equibus Nicæna synodus vsuras prohibuit, vicem legis obtinere, & sicut leges obseruari: & quòd in concilio Niceno prohibeantur vsurę. c. quoniam. 47. distinct. ergo, & à Iustiniano prohibitæ censentur: ita tenet glos. authen. ad hęc, de vsuris. glos. etiam in dict.cap.quia in omnibus. & in c.quid dicam.14.quæst. 4. Salicet.in dict. auth. ad hæc. C. de vsuris, num.3.& 5.est communis secund. Abb. in c.cum sit.num.18. ver. tenendo, de for. compet. & dicit neminem de hoc dubitare, Alexand.consil.49.numero 1. libro 4.est communis, secundùm D. Couar. vbi supra, dict.c.1.numer.6.& decis. Pedemont.supra dict.numer. 8.& 9. vbi plures allegat, sequitur etiam & cõmunem affirmat, dicens ab ea tanquam veriori, & magis communi non esse aliquomodò in practica recedendum Iul. Clarus vbi supra, in vers.difficultas est, & decis.Pedemont. vbi supra, num.13.& Didac. Perez etiam vbi supra, testatur communem Nauar. vbi supra, nu. 208. ibi, & quòd nunc etiam, tametsi Couar. vbi supra dict.cap.1.numer.6. versi. ego sanè, cum Abb. vbi supra, & Conrado de contractibus quæstione 22. conclusione 10. & 12. non ineleganter arbitretur, ac probet Iustiniarum nunquam proprijs sanctionibus vsuras reprobasse, sed imò eas suis legibus permisisse ac approbasse, & ideò improbatas esse censet, cum iuri naturali & diuino refragẽtur: quicquid minus rectè Iustinianum in hoc priuata quadam ratione excusare nitantur Alciat. libro 6. pareng. iur. c. 20. & Menoch. ipsum sequutus de arbitrar. iudi. lib. 2. cent. 1. casu 82. num. 9. & 10. quamuis enim implicitè Iustinianus vsuras improbarit, vt constat ex d. auth. explicitè tamen eas suis legibus iniquè permisit, vt Couarr. cum iudicio perpendit, prædictasque ideò leges Iustiniani rectè improbauit.

9 Fit igitur ex supra dictis vsuras omni iure, naturali nempè, diuino, Pontificio, & ciuili esse prohibitas, vt resoluit Couar. vbi supra, numer.5.in princip. quod etiam firmat Carol. Ruin. cons.145. nu. 9. libro 4. & probat latissimè ad partes agens Ioan. à Medina de reb. per vsurã. acquisit. in c. de vsura, an sit, vel vnquam fuerit

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuerit licita, per totum, & Mercadus in tractatu de Iudeis cap. 11. numer. 1. & 2. Rolandus à Valle consil. 35. num 26. libro 1. vbi in idem citat Alexandrum, Socinum, & Paris. idē probat Angel. in summa, verb. vsura. §. 2. num. 1. & alios referens Octauian. Chacheran. vbi supra, d. num. 9. & Nauar. vbi supra, d. num. 207. & 208. & Menoch. de arbitrar. iudic. lib. 2. cent. 3. casu 388. nu 30.

10 Imò & iure nostro Regio Hispaniæ seuerè puniri vsurarios cautum est, nempè in amissione principalis mutuo dati cū alio simplo, sicque in pœna condemnatur in duplum certa forma applicanda, vt in d. l. 4. & 5. tit. 6. lib. 8. nouæ collect. reg. statuitur: quas leges iustas esse defendit Couar. in 4. 2. parte. c. 6. in princip. num. 19. in fin. ex eo quòd lege seculari possit pœna aliqua vsurariis puniri, vt ibi probat, quod etiam tenet Auenda. d. cap. 28. prætor. num. 1. libro 2. & nos in tractatu de iuram. cōfirmat. 1. parte. c. 2. num. 36. & addit. Bernard. Diaz in regu. 698. & D dic. Perez vbi supra, pag. 27. colū. 2. & circa pœnas dictarum legum, & modum probandi vsuras, plura tradit Abb. cons. 2. per totum, libro 2. & Couar. libr. 3. variar. resolut. c. 3. nume. 5. & Auend. vbi supra, nume. 2. & sequentibus, & addit. Bernard. Diaz in practic. crimin. cap. 88. & Menoch. de arbitrar. iudic. libr. 2. cent. 3. casu 435. vbi plura

11 circa testes singulares, an hoc casu probent esse aliquem vsurarium: de pœna autem clerici vsurarij, videndi sunt Bernard. Diaz vbi supra, dict. c. 88. per totū, & ibi eius addit. & Couar. d. c. 3. nume. 5. & Didacus Perez in rubr. titul. 2. libr. 8. ordinam. pag. 26. colum. 1. vers. ité etiam clericus, col. 2. vbi latè pro sequitur pœnas vsurariorum.

12 Hinc fit, vsuram reputari apud omnes rem illicitā, & consequēter propter vsuram posse quem etiam criminaliter puniri pœna extraordinaria, & sic arbitraria, vt tenuit Iacobus Butric. in l. improbum. C. ex quibus causis infam. irrogetur, quoniam vsurarius committit dolum in exigendo vsuras contra iuris prohibitionem, & ideò tenetur crimine stellionatus: & hanc opinionem Iacobi Butricarij sequutus est Cacialup. in rep. l. cūctos populos. 10. charta, colum. 2. n. 49. C. de summa Trinit. & fide Cathol. eamque confirmat, quia crimen vsurarum est contra Deum & homines, vt in d. c. quia in omnibus, & in c. super eo, de vsur. Eandem sententiā sequitur dicens videri magis cōmunem Corneus consil. 19. litera G. col. 3. volum. 3. & iterum cōsilio 158. colum 3. eodem volu. 3. Alciat. in consil. reg. in constitutione, statutimus & hanc: & magis cōmunem dixit Alciat. in c. pernitiosam, num. 80. de offic. ordin. estque recepta opinio, vt ex eodem Alciat. alios allegans testatur D. Couar. in 4. de sponsal. 2. par. c. 6. in princ. numer. 19. & magis communem esse ex Alciat. vbi supra, refert Roland. à Valle consil. 75. num. 6. 7. & 8. Et quamuis contra hanc sententiam Butric. teneat Bald. in proprio loco. Salic. Cardinal. Iaf. Bertach. Rip. Dec. Aymon & Marant. cosq; referens & late eorum opinionem probans contra Iacob. But. Roland. à Valle consil. 75. à num. 13. cum sequentibus, dicens, quod etsi Alciat. vbi supra dicat magis communem esse sententiam Iacob. Butr. supra dictam in suo sensu, decipitur, quia si numerentur DD. apparebit clarè contra eum esse magis cōmunem, ibique respondet fundamētis opinionis Iacob. Butr. nihilominus tamen si recenseātur authoritates, nulli dubium erit, quòd comperietur Alciatum verum dixisse, secundùm Iul. Clar. vbi supra, in versic. ex hoc infertur, qui hanc partem Iacob. Butr. probat, & magis communem esse refert, affirmans & ita pluries fuit iudicatum per Senatum, puniendo tales vsurarios pœna extraordinaria facta etiam speciali delegatione. Eandem sentētiam aduersus Bald. & sequaces latè probat, respondens fundamentis contrarijs decis. Pedemont. supra dicta num. 6. cum sequentibus, vsq; in fin. idem latissimé facit resoluendo sententiam Iacob. Butric. esse communiter receptam, Menoch. vbi supra, à n. 14. cum

14. cū seqq. id quod apud nos tam iure canonico, quam iure Regio verissimum ac obseruantissimum in praxi est.

13 Exit tamen se nobis obuiam in proposito illa anceps quæstio, an iudex laicus, & sic secularis, possit de causa vsuraria cognoscere criminaliter, pœnaq; pecuniaria vsurarios punire?

14 Et in primis videtur pars negatiua verior, quia iuxta communem sententiam Doctorum vsurarum crimen mere Ecclesiasticum est, vt opinatur glos. 2. & oēs in c. cum sit generale, de foro comp. & in c. 1. de offic. ordin. & in Clem. dispendiosam, de iudic. quam opinionem communem esse testatur præter alios, Alber. in rubr. nume. 3. C. de vsur. atque eam sequuntur Alex. cons. 29. numer. 6. libr. 4. Dec. cons. 170. Iaf. cons. 153. lib. 4. colum. vltima, Bald. in l. quoties, colu. 2. vers. tu dic. C. de iudic. idem Bald. cōs. 443. in fine volum. 3. Lapus allegatione 56. & 70. sequitur Roland. à Valle alios referens d. cōs. 75. n. 14. & 16. lib. 1. & cōmunem esse ex Alber. alios referens affirmat D. Couar. d. libr. 3. variar. resol. c. 3. in princip. & decis. Pedemont. vbi supra, num. 3. & Iulius Clar. vbi supra, versic. hoc crimen, & latius in pract. crim. §. fin. q. 37. vers. quæro igitur, quamuis Couar. & decis. Pedemont. vbi supra, & Iul. Clarus eam non probent, vt infra dicemus, & in terminis quòd iudex secularis non possit procedere criminaliter contra vsurarios, præsupponunt, atque manifestè insinuant Bald. in l. improbum, vers. credo, glos. verum dicere, num. 2. C. ex quibus caus. infam. irrog. & Salic. ibi num. 3. & cæteri omnes, qui contra Iacob. Butr. ibidem tenuerunt, quorum supra meminimus, quos nuncupatim citat & sequitur Rolandus à Valle cons. 75. num. 13. cum sequentibus, & refert, licèt eos non sequatur decis. Pedemont. vbi supra, nu. 5. vers. septimo hanc partem.

15 Sed contrariam sentētiam, imò quod crimen hoc vsurarum non sit mere Ecclesiasticum, sed mixti fori, & ideò laicū iudicem posse inter laicos cognoscere, Ecclesiasticum verò inter clericos, tenuerunt Salic. in d. l. eos. §. vltim. num. 8. C. de vsur. Archid. in c. quid dicā. 4. q. 4. Calder. inter cons. Ancharra. respons. 236. & Barbat. in d. cap. cum sit generale, num. 173. refert alios D. Couarr. libro. 3. c. 3. in princip. vers. rursus, & in versic. ego, & in 4. de sponsal. 2. parte cap. 6. in principio, num. 16. & Octauian. d. decis. 137. num. 10. & 11. vers. quarto, & numer. 13. vers. hinc etiam, vbi affirmat hanc esse magis receptam sententiam, & nu. 17. quod eam communi voto sequutus est senatus, præsertim contra vsurarios manifestos, stante maximè dispositione decretorum expresse omnes vsuras prohibentium: eandem sequitur Rolandus à Valle sibi contrarius in cons. 35. num. 29. lib. 1. & Iul. Clarus vbi supra, §. vsura. vers. ex hoc infertur, & iterum in pract. crim. §. fin. q. 37. vers. quæro, vbi quod quando pro crimine vsurarum agitur criminaliter (quo casu nos loquimur) nulla est difficultas, quin vterque iudex possit contra vsurarium pro crimine procedere: sequitur etiam Menoch. dict. casu 398. nu. 41. & est verior & tenenda, declarata tamen vt infra.

16 Distinguendi igitur sunt nonnulli casus in proposito, vt hæc secunda opinio magis communis rectè intelligatur. Primus est considerando vsuras, quando vltra modum à legibus antiquis permissum exactę fuerint, & tunc erit crimen mixti fori, pœnaq; extraordinaria arbitraria vsurarij laici à iudice laico puniri poterunt, clerici verò à suo iudice Ecclesiastico, quemadmodum de homicidio, adulterio, furto, & similibus, quæ vtraque lege Pontificia & seculari prohibentur, nec Pōtificia tantū ab initio prohibita fuerint, vt constat ex Abb. in d. cap. cum sit generale, num. 18. de foro compet. quem alij sequuntur, asserentes crimen vtraque lege prohibitum mixti fori omnino esse, & probat Couar. d. libro 3. var. resol. c. 3. nume. 1. vers. his tandem prænotatis, referens se ad Nauar. in relectione c. nouit. de iudic. notabil. 6. corolar. 7. latè de hoc agentem. eandem

sententiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

sententiam in terminis sequitur latius Menoch.vbi supra,nu. 14. cum sequentibus.

17 Secundus casus est, quando fœnerator solùm exegit vsuras intra modum à prędd.ll. ciuilibus constitutum, & tunc crimen istud quatenus ad vsuras ita promissas pertinebat, mere Ecclesiasticum erit,& in foro seculari puniri non poterat,eiusq; cognitio solius iudicis Ecclesiastici erat,quia crimen hoc tãtùm lege naturali, diuina & Pontificia prohibebatur, & ad hoc tempus referri possunt canones, qui crimen istud (quorundam tamen iudicio) probant esse merè Ecclesiasticum: ita Couar.d.num. 1. versic. 2.sequitur alios allegans & bene comprobans Menoch.vbi supra,numer. 28. cum seqq.

18 Tertius casus est in vsuris hisce temporibus exactis,quibus & laicis vsuræ indistincte vetantur,quia hodie crimen istud est censendum ex rigore quodam, & iuxta veram iuris cognitionẽ mixti fori, vt inter laicos iudex secularis tantùm de eo cognoscat,Ecclesiasticus autem inter clericos,sicut de homicidio, furto & similibus, secundùm Couarru. vbi supra,versi.3. apparet,& in hoc casu loquitur supra dicta magis recepta sententia,habens,quòd crimen istud vsurarum sit mixti fori.

19 Quinimò & praxis obseruat (id qđ ex iuris canonici decisionibus potest optimè deduci)etiam hodie iudices Ecclesiasticos habere huius criminis aduersus laicos cognitionem, quemadmodum & iudices seculares eam habent,vt passim vidimus obseruari, & ante nos testatur de hac praxi Couar.d.n. 1.vers. quartò: addens non esse ab vtilitate Reipublicæ Christianę alienum,cùm tot annos post Religionis Christianæ institutionẽ leges seculares huius criminis coercionem neglexerint,imò partim eius vsum probauerint, vt oportuerit Romanos Pontifices pluribus canonibus aduersus vsurarios & Principes seculares eos aliqua ex parte defendẽtes statutis, curam hanc puniendi hoc ipsis subire: & ab hoc initio tandiu obtentum est, quòd criminis huius punitio ad Ecclesiasticos iudices simul, & ad seculares etiam cõtra laicos pertineat,quasi crimen hoc licèt merè Ecclesiasticum nõ sit, Ecclesiasticum tamen verè dici possit, ex eo quòd ab initio renascentis Ecclesię iura Pontificia hoc prohibuerint legibus secularibus id permittentibus,imò probantibus: & quòd iudex Ecclesiasticus possit procedere cotra mercatores exercentes mohatras, tenet Ignat. Salzed. in addit.ad Bernar. Diaz de Lug.in practic.crim.c.88.

20 Quinimò, etsi maximè controuersum sit,an fœnerator non manifestus in foro canonico à iudice Ecclesiastico aliqua pœna puniri valeat, existimantibus Philip.Dec.consi. 70.& Roland. à Valle vbi supra,numer.20.cum sequentibus vltra restitutionem male ablatorũ nulla alia pœna hunc puniri posse, idq; ex pluribus comprobant: nihilominus tamen contraria sententia, imò quòd iudex Ecclesiasticus in suo foro canonico criminaliter extra ordinem,sicque suo arbitrio hunc fœneratorem punire possit,est verior,communis & tenenda, quàm probat Corneus dict. consi. 19. & 158.lib.3.& Ioann.Baptist. Seuerin.in d.l.cunctos populos, num. 46.& Marant. de ordin.iudic.6.parte in tit.de Inquisitione,nu.111. & 123. & plures alios allegans,hanc sequitur & testatur communem Menoch.vbi supra,numer.40. vbi eam extendit etiam contra Iudæos, & iterum num.41. vt procedat etiã quoad iudicem laicum, qui eo iure canonico possit fœneratorem in suo foro punire, sequitur etiam Auend.c.28.præt.in 2.p. num.1.

Supra dicta tamẽ magis recepta sententia,quæ habet,quòd crimen vsurarũ sit mixti fori,temperanda est, nempè vt tunc demũ iudex secularis de causa vsuraria cognoscere possit,quãdo vertitur quæstio facti, de qua etiam Ecclesiasticus cognoscere poterit, secus autẽ erit, si sit quæstio iuris,quia tunc solus iudex Ecclesiasticus de ea cognoscet, nõ verò secularis,

secularis, secundùm Paul. de Eleazar in Clem. 1.de vsur.quem refert & sequitur exempla vtriusq; fingens Bart.in. l. Titia.num. 7.ff.soluto matrim.vbi numer. 6. idem dixerat generaliter in qualibet causa spirituali,scilicet matrimonij,exceptionis excommunicationis,& simil. cuius distinctio & doctrina est communiter approbata, secundùm Abb. qui eam probat in cap.cum sit generale,nu. 17. & 18.de foro compet. & Dida. Couarru.qui plures refert,eamque sequitur in 4.de sponsal.2.parte.c.8.§.12.num.4. & 5.est comunis etiam, secundùm eundem D.Couar.qui tamen eidem non assentit(vt infra dicemus) lib.3.varia. resol.c.3.num.1.in princip.ibi,hanctãdem opinionem, & in versic.ego, & Auiles cap.50.præt.in glos.vsuras.nume.1. fol. 250.testatur communem plures allegans Octauiãn.vbi supra,numer.11. sequitur Roland.à Valle dict.consi.75.numer.36. libr.1.& Didac.Perez plures referens in l.5.tit.19.libro 8.ordinam.pag.364. col. 1. vers. dubitari etiam, & nos quoque plures in idem citãtes communem esse eam sequuti profesi sumus in tracta.de iuram.confirmat 1.part.c.2.nu.35.& 37. aduersus Aret. dicẽtem contra prædict. Bart. distinctionem esse communem opinionem,imò quòd indistinctè iudex secularis non cognoscat vllo casu de causa spirituali: & quòd quando quæstio est iuris,nempè nunquid cõtractus sit vsurarius, vel non, cognitio spectet ad iudicem Ecclesiasticum, & secularis nullo modo se tunc intromittere possit concludunt communiter DD. secund. Iaf.consi.153.nu.3. libr. 4. Decium consi. 170.num. 3. sequitur Rolandum à Valle consi.95.num. 44. libro 2.dicit communem Socin.consi.88.nu.23. lib.4.& alios referens Iul. Clarus in pract. crim.§.fin. q.37. vers. quæro igitur, ibi,aut loquimur, vbi refert alios plures dicẽtes esse communem opinionem, quòd si quæstio facti vertitur super vsura, quia non refricatur in dubium, an contractus sit vsurarius,necne, sed solummodò repetuntur vsurę, iudex laicus est iudex cõpetens:idem Iul. Clar.dict.§. vsura, vers. hoc crimen:eandem sequitur & testatur communem plurimos referens Octauian. vbi supra,numer.11.& 13.vers.hinc etiam,dicens dict.num. 11. duobus modis quæstionem facti contingere posse, nempè quòd partes fateantur contractum,ex quo nulla iuris dubitatio oriri possit quin sit vsurarius: vel factum tãtùm proponant,videlicet tot esse soluta vel recepta, aut non, quibus probatis, in iure dubium non sit contractũ esse vsurarium.

Hæc tamen cõmunis distinctio Bart. ex pluribus vera non videtur, sedimò potius supra dict.magis recepta sententia indistinctè, nẽpè vt siue sit quæstio iuris,siue facti,crimen vsurarũ sit mixti fori: ità vt iudex secularis de hac causa rectè inter suos subditos possit cognoscere.Primò,quia nullibi ius canonicum vetat iudicem laicum hac de causa cognoscere, imò permisit iudicibus secularibus super vsuris ius dicere, vt in cap. post miserabilem, de vsur. quòd si hoc crimen merè Ecclesiasticum foret, ius canonicum alicubi laicos iudices id tractare prohibuisset,iuxtà tex. in c. tuam de ordin.cogn.cap.1.c.lator.c. causamque,el 2.qui filij sint legitimi.cum simil. Secundò, quia crimen istud nihil plus habet quàm homicidium, furtum & similia scelera, vt patet, quandoquidem omnia ea prohibentur lege naturali, diuina Euangelica,& Pontificia, & tamen prædicta crimina merè Ecclesiastica nõ sunt:ergo nec illud: quibus tandem & alijs rationibus D.Couar.d.lib.3.variar. resol.cap.3.nu.1. vers.ego vt libere, post Carol.Molin.quem refert(tametsi in 4. de sponsal.2.parte cap.8 §.12.num.4. & 5. prædict. communem distinctionem Bart.probauerit) nunc verò in d.vers. ego vt libere, contra eam tenet,existimãs erroneam esse, suamq; verisimam, nempè vt iudex secularis possit cognoscere de causa vsuraria cõtra laicos, siue quæstio iuris sit,siue facti:quam distinctionem etiam asserit esse verbalem Iaf. in.l.quoties num 7. C.de iudic. & refert

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dec.in cap.decernimus,num. 24. versi. 4.fallit,de iudic. vbi tamen arguit cõtra communem in alium sensum,nempè vt nec de quęstione facti iudex laicus cognoscere valeat, quia ex facto ius oritur: adhuc autem videtur cum communi remanere.

Rodriguez q.24.art. 1.concl.2. vers.ad 127

Nihilominus tamen his non obstantibus sententia communis Bart. receptissima est, verior, communis, & tenẽda in iudicando & consulendo, tametsi aliquando iudices seculares de facto, & contra ius de quæstione iuris circa vsuras cognoscant, vt deduximus libro 1. de iuram confirm. d. cap.3.nu. 27. Non obstant modò adducta contra præfatã communem sententiam, quoniam diffiteri non oportet differentiam esse maximã inter crimen vsurarum & homicidium,furtum & similia, quãdoquidem etsi omnia hæc sint iure naturali, diuino Euangelico & Pontificio prohibita, nihilominus tamen vsurarum crimen, etsi merè Ecclesiasticum non sit, Ecclesiasticum tamen verè dici potest, ex eo quòd ab initio renascentis Ecclesiæ iura Pontificia hoc prohibuerint,legibus secularibus id permittentibus,imò probantibus,vt latius prędiximus, quod sic non est in cæteris relatis criminibus homicidij,furti & similium. Quare cum quæstio iuris vsurarij contractus orta fuerit, meritò vt ad ius Põtificium atque Ecclesiasticum, eiusque iudices recurrendũ sit pro declaratione, tanquam ad originem & fontem deriuatam à iure naturali & diuino,nõ verò ad ius ciuile,nec eius iudices profanos ac laicos, quod ius ciuile intra certum modũ solebat permittere vsuras,quamuis posteà rectius adhærendo Concilijs Ecclesia Catholica eas implicite prohibuerit: declaratio igitur contingentis dubij,an sit cõtractus vsurarius, necne, ab ipsamet Ecclesia quęrenda ac poscenda est, non autem à iudicibus secularibus:si verò quęstio facti tantùm sit, poterit iudex secularis de ea cognoscere,& pronuntiare, culpabilesque punire iuxta pœnas iuris Põtificij,& legũ huius Regni,cum hæc nihil spiritualitatis,nec merè Ecclesiastici habeat.

22 Ex quibus deducitur.l.36.tit.6.libr.3. nouæ collect. reg. vbi præcipitur iudicibus Regijs secularibus, vt maximè curẽt punire ac puniant vsurarios, &c. debere intelligi necessariò, quòd tunc demum iudex secularis possit cognoscere de causa vsuraria, idq; crimen punire,quando quæstio vertitur super facto:secus si super iure dubitari contingat, iuxta prędict. communem resolutionem:id quod videtur cõstare ex cad. l.dum dicit quod iudices seculares puniant vsurarios, vt latius deduximus in d.nostro tractatu de iuramẽto confirm. in.1.p.c.3.nu. 37.

23 Infertur etiam intellectus ad text. in l.4.tit.8.libr.3.ordin.veter.hodie.l.1.tit. 21.libr.4.nouę collect.reg.disponẽtem, quod exceptio vsuraria admittatur aduersus exequutionem contractus guarentigij vel sententiæ, vt procedant & intelligantur iuxta supradicta, videlicet,vt si quæstio vsuraria sit iuris,iudex secularis illam remittat ad iudicem Ecclesiasticũ,& interim supersedeat in exequutione,pręcipuè si ab ipso iudice Ecclesiastico inhibeatur: si verò quæstio sit super facto,possit ipse iudex secularis de ea cognoscere: probari tamen debet hoc casu exceptio vsuraria intra terminum decem dierum à dictis legibus Regijs assignatum,vt tenui cum Couarru. & Auilesio,quos citaui dict.c.2. nu.30. quod primum etiam tenet post alios, quos citat Rolandus à Valle cons. 75. libr.1.Et potest isthæc opinio comprobari ex eo,quòd secundùm aliquos non potest iudex secularis, nec etiam incidenter cognoscere super vsura: quam opinionem communem esse profitetur Alex.in.l.quoties, post num.4.vers.extra glos.C.de iudic.quinimò,secundùm alios parte excipiente contractum esse vsurarium,de eo non potest iudex secularis cognoscere,nec etiam statuere terminum, intra quem debeat coram iudice Ecclesiastico probare exceptionẽ vsurarię prauitatis, iux. doctrinã Bart. in.l.

in l.præses.post n.4.de appellatio.quem oẽs sequuntur, vt dicit Ripa in.l.qui pro tribunali,nu.7.ff.de re iudi.quos refert, licet non sequatur Iul.Clar.in pract.crimin.§.fi.q.37.vers.quęro igitur,ibi,adeò & ibi,quinimo,&c.

26 Sed re maturius cõsiderata, nunc mihi cõtrariũ in omnib⁹ s̃ dictis circa intellectũ d.l.4.tit.8.*de las excepciones*.libr.3.ordin.veter.& l.1.tit.21. libr. 4.nouæ collect.Regię, dicendũ ac tenẽdũ videtur, imò ꝙ si opponatur exceptio vsuraria aduersus exequutionẽ instrumẽti guarẽtigij, vel sententiæ trãsactæ in rẽ iudicatã corã iudice seculari, iudex ipse laicus admittere eãdebeat,iuxta easd.leges Regias, & suspendere exequutionẽ per terminũ decẽ dierũ oppositionis, ac super ea cognoscere possit,siue iuris siue facti quæstio sit, ac tãdẽ causam decidere, præcipiendo nempè vt in exequutione procedatur,vsq; ad vltimã pignorũ venditionẽ pręstita fideiusione legis Toleti si prædict. exceptio in termino decem dierũ prędicto probata nõ fuerit:ꝙ si legitimè probata fuerit,eam admittit annullãdo exequutionẽ, vt cauetur in eis legibus,ibi,(*Oexcepcion de vsura*, vbi inter alias exceptiones,quas iudices admittere debent contra exequutionẽ, vsurę exceptio enumeratur : ergo sicut de ceteris iudices seculares cognoscere possũt, ita & de hac:si enim huius cognitio remittenda esset ad iudicẽ Ecclesiasticum, & iudex interim ꝙ ipse Ecclesiasticus causam decideret, deberet supersedere in exequutione, leges eãdẽ exprimerẽt, hoc tũ non dicunt,quinimò lex.2.d.tit. 21.statim sequens præcipit,ꝙ si intra decem dies legitimę exceptiones (nempè de quibus in.l.prędcedenti)non probentur, solutio fiat creditori prestita dict. fideiusione: ergò si prędicta exceptio vsurę intra decẽ dies præd. non probetur,amplius non est differenda exequutio: idq̃ verisimũ videtur, quia aliàs causę exequutiuę facillimè ordinariæ per malitiam redderentur,opposita statim exceptione vsuræ aduersus contractum, si ob id solùm causæ cognitio ad iudicem Ecclesiasticum deferenda esset super quæstione iuris vsurarij contractus: cognoscere igitur incidenter de hac exceptione poterit iudex secularis coram quo instrumentum,vel sententia exequitur,in eum finem,vt si intra prædict. terminum decem dierum oppositionis probetur, admittatur, sin minus, procedatur in exequutione, præstita d.fideiusione. Quæ sententia ex eo certa efficitur,ꝙ superiora omnia quibus nisi tenuimus prius contrarium, nempè distinctio Bart. cõmuniter approbata inter quæstionẽ iuris & facti super cõtractu,vel causa vsuraria,vt de prima iudex secularis cognoscere nõ valeat,sed tantum Ecclesiastic⁹,de secũda vero vterq; intelligi debẽt,ac procedũt,quãdo principaliter in iudicio deducitur vsurarum, quæstio. Cæterũ quãdo incidẽter opponitur per modũ exceptionis, contractũ nempè esse vsurarium,tunc bene potest iudex laicus cognoscere etiam super quęstione iuris & contractũ ipsum tanquã vsurariũ annullare atq; rescindere, arg.l.quoties. cum simil.C.de iudic.hæc est cõmu.opinio,tam Legistarũ,quã Canonistarũ,vt dicit Guid. Pape cõs.180. n.2.quẽ refert & sequitur dicens quandoq; ita vidisse seruari Iul.Clar.d. §.fin. in vers.hęc tũ omnia,aduersus tenentes contrarium,qđ supra retulerat, & nos quoq; eorũ meminim⁹. Quod ex eo etiã cõprobari potest, ꝙ causa hæc vsuraria nullibi legatur ꝙ sit spiritualis,sed Ecclesiastica,vel mixti fori vt prędixim⁹: sicq; nõ obstat tex.in c. tuã, de ordin.cogni. cũ simil.s̃ allegatis,de quibus nec incidẽter iudex secularis cognoscere potest, vt in dictis iuribus, quia illa sunt spiritualia, nempè matrimon.& simil.

28 Quinimò idẽ seruandũ erit etiã si reus cõtra quẽ petita fuit exequutio corã iudice seculari,adeat Ecclesiasticũ,& corã eo petat declarari instrumẽtũ vsurariũ, nã adhuc illa petitio,& litis pẽdẽtia,etiã si eã sciueret iudex laic⁹, nõ impediet nec retardabit instrumenti exequutionem, coram iudice seculari petitam, secundũ Angel.dẽ Perus.in.l.4.§. condemnatum, ad fin. ff. de reiud. quem refert & sequitur Roderic. Suarez in.l. post rem

Universidad de Deusto
Biblioteca

iudicatam, vers. circa iudicem vidēdum nu. 15. in princip. & iterum n. 17. ff. de re iudic. dicens hoc in proposito videri verius, cum fiat processus infra decē dies super omnibus legitimis exceptionibus, post illos translatos esset dubium, & q̄ ad malitias obuiandas tunc obseruaret dictum Angel. ex quo nihil probauit in terminis, & postquā soluerit, remanebit sibi ius suum saluū ad oēs exceptiones probandas; Angel. etiā sequitur Socin. cons. 79. lib. 3. & Matth. de Afflict. decis. Neapo. 30. loquens in exceptione relaxationis iuramenti, super qua lis pendet corā iudice Ecclesiastico, vt illa nō impediat exequutionē: q̄ ipse quoq; tenui allos allegans in d. c. 2. n. 25 & in terminis Rebuf. de liter. oblig. art. 2. gl. 1. n. 22. dicens quod hæc sententia Angel. seruatur in praxi, quia iudex cōdemnare solet per modum prouisionis ad garniendum cōtenta in instrumento, nisi vsura appareret ex ipso instrumento, quia tūc dicitur patens, teste Panormit. in c. cum olim, el 2. decēsib. & manifesta, teste Barbat. in c. si diligenti, col. 6. de foro compet. & ideò nō obstante allegatione vsuræ non notoriæ per modū prouisionis condemnatio fiet, & super vsuræ cognitione remittetur ad iudicem Ecclesiastī cum, vt DD. scribunt in c. cum sit generale. de foro cōpet. & in Clem. dispendiosam, de iudic, q̄ vix si inter laicos agatur, regales hoc faciunt, secundū ipsum Rebuf. vbi sup. sequitur etiam Laurent. Rodulf. in tract. de vsur. q. 131. nu. 129. tametsi Tho. Ferrat. caut. 53. n. 1. teneat cōtrariū: necnō & nouissimè Viuius decis. Neapol. 304. vers. 1. cū Bal. Specul. & Capicio, quos pro suaopinio. citat.

29 Quod autē magis torquet, est, an idē seruandū sit, si iudex Ecclesiasticus secularī exequenti inhibeat: necne? & Baldus quidem in l. consulta, nu. 1. C. de testam. firmat, iudicem Ecclesiasticum posse inhibere, ne lite pendente super vsuris instrumentū exequatur, & Angel. quoq; vbi supr. (prout refert Roderic. Suarez d. num. 15.) inquit, q̄ propterea inoleuit mos quod Episcopi inhibent iudicibus secularibus, & sub excommunicationis pœna præcipiūt, vt supersedeant in exequutione, quamuis nihilominus adhuc teneat, quod iudex secularis non teneatur supersedere in exequutione, nec se inhibere, quia Ecclesiasticus non rectè inhibet in hoc casu: sed in terminis cōtra Angel. q̄ iudex secularis hoc casu, constito sibi de litis pendentia coram iudice Ecclesiastico super causa vsuraria eiusdem cōtractus, quem exequitur, maximè si à iudice Ecclesiastico inhibeatur, ne vltra procedat super exequutione sub pœna excommunicationis, quousq; decidatur causa vsuraria, teneatur ei obedire, & debeat supersedere in exequutione, tenet Alex. alios allegans in l. 4. §. cōdemnatū, n. 17. ff. de re iudic. cuius sententiā nos quoq; probauimus latè contra Angel. in d. c. 2. n. 11. cū seqq. ibiq; n. 15. respondimus legibus Regijs dictis probantibus, nō admitti cōtra exequutionē exceptionē altiorē indaginē requirentē probandā vltra decem dies, nēpè vt procedant in exceptione, cuius cognitionis sit capax iudex secularis, qui instrumentum guarentigium exequitur, vt constat ex præd. legibus: at verò cognitione causæ vsurariæ super quęstione iuris pendente coram iudice Ecclesiastico, incapax est iudex secularis, sicut contingit in d c. tuam, ad cuius terminos reduximus quæstionē nostrā exceptionis vsuræ contra instrumenti guarentigij exequutionē oppositæ, ac proinde resoluimus, iudicē secularē debere supersedere in exequutione, donec terminetur causa vsuraria, obediēdo iudici Ecclesiastico id præcipiēti, quia minus inconuenit, q̄ causa exequutionis differatur prædictis rationibus, quam quod vsura exequatur: præterquā si de fraude & calūnia introducētis causam vsurariā corā iudice Ecclesiastico post petitā aduersus se exequutionē corā secularī cōstiterit, quo casu saluari potest opinio Angel. cōtraria vbi s̄, vt ibidem diximus n. 19. in fi. cū additione Roder. Suar. fateorq; hanc partē sustineri probabiliter posse ex præd. rationibus.

Nihilominus tū contrariā senten. Angeli (vt ibidem etiā asseruimus) sequuti sunt

ti sunt Imol. & Rip. in. d. §. condemnatum n. 29. qui addit, q̄ etiamsi iudex Ecclesiasticus præuenerit in cognoscēdo, scilicet iudicem secularē, nō rectè faciet si inhibeat; eandē sententiā videtur probare Roder. Suar. vbi sup. cuius rationes iam supr. relatæ in 1. casu, quando non est inhibitū, in hac quoq; specie de qua agimus militare videntur, & expressim probat Rebuf. & cæteri quoq; in 1. casu relati, idē profitentes etiā data prædicta inhibitione, & Barba. relatus per Tiraq. de ret troq; retract. tit. 2. §. 1. in gl. 2. n. 36. quāuis ipse Tiraquel. ibidē dubiā reddi existimet, eandē sententiā cum supr. dictis ex præfello probauit D. Couarr. in 4. de sponsal. 2. p. c. 8. §. 12. nu. 5. nisi intra dictos decē dies prædicta exceptio vsuræ probetur, & magis idem affirmat ipse Couar. d. lib. 3. variar. resol. c. 3. n. 1. vers. vt cumq; sit, ibi: Imò exequutio instrumēti &c. Et tenendo hanc partē contra priorem, nō obstat responsio per nos tradita vbi sup. ad leges Regias, quoniā per viā exceptionis, & sic incidenter, capax est iudex secularis causæ vsurariæ, secund. cōmu. senten. quam supra retulimus: q̄d non contingit in terminis d. c. tuam, de ordin. cognit. & sic sunt diuersi casus, vt supra probauimus: nec enim text. ille 31
ad terminū nostræ quæstionis trahi potest, quia ibi agitur de causa merè spirituali, nempè natalitū, & sic matrimonij, cuius nec incidenter iudex secularis capax est, nos verò loquimur de exceptione vsuraria, opposita contra exequutionē, quæ minimè spiritualis est, nec tantā incapacitatem causat in iudice seculari, quantum illa. Quid tenendum?

30 Ego profectò articulū hunc ac præsentē quęstionē satis dubiā ac difficilem reputo, ac nūc omnibus supra dictis rectè perpensis in hanc secundā partē procliuior sum ex rationib⁹ proximè dictis, tum etiā ex adductis sup. in 1. casu, quādo iudex Ecclesiasticus nō inhibuit; quæ cēs in hoc quoq; vrgere videtur. Video præterea doctissimū ac maximū practicū D. Couar. hanc partē intrepidè tenētē, ac itidē fauoré viæ exequutiuæ concurrere, nec nō rationē & mentē prędictarū legū Regiarū adhuc militare, quādoquidem causa vsuraria coram iudice Ecclesiastico pendens altiorē indaginē requirit, nec reo contra quem fit exequutio, ius suū aufertur, sed illud saluum posteà prosequendū reseruatur cū cautione fideiussoria iuxta formam legis Toleti, nec interim, quo lis vertitur ac pēdet indecisa corā iudice Ecclesiastico super vsura, potest dici exequi cōtractū vsurariū, quousq; id per literas exequutoriales appareat: nihil igitur inconuenit quod interim instrumentū exequutioni mandetur cum prædicta fideiussione: nec id mirum videri debet, cum instrumentū guarētigiū, seu sententia trānsacta in rem iudicatam, quæ exequuntur, sint res inter contrahentes placita, & iudicata, ac proinde mereantur statim exequutionem: causa verò pendens super vsura corā iudice Ecclesiastico, non sit res finita, liquida nec decisa, vnde nō debet impedire exequutionē eius, q̄d finitum ac liquidūest. Præsertim, q̄ hęc pars absq; dubio procedit, si de aliqua fraude opponentis constiterit, vt prædiximus, prout satis videtur constare eo ipso q̄ post exequutionē petitā, statim coram iudice Ecclesiastico introducitur causa vsuraria eiusdē contractus. † Itē etiā si instrumētum fortè, q̄d exequitur, annuas pręstationes cōtineat, & pro alijs iā prēteritis iterū atq; iterū sit iā exequutioni mandatū, tunc enim nō debet retardari exequutio per exceptionē, vel actionē super vsura eiusdē cōtractus nūc oppositā, & corā iudice Ecclesiastico pendentem: arg. eorū quæ diximus in d. c. 2. nu. 23. vers. 5. & in exceptione nullitatis instrumēti, idē eodē casu probarūt August. Beroi. cons. 119. lib. 3. Bursat. cons. 74. n. 25. libr. 1. & Lancelot. de attent. 2. parte, cap. 17. nume. 150. vbi præd. refert & sequitur: q̄ si hoc non contingat, nec de fraude constet, adhuc idē videtur esse dicendum, cum sæpè rei conuenti, vel cōtra quos fit exequutio, malitiosē causa differendi iudiciū opponant exceptiones vsuræ, vel alias, quæ spectant ad cognitionē iudicis Ecclesiastici, & petūt ad eū remissionē fieri, & natura viæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

exequutiuæ nõ patitur, vt exceptio aliqua admittatur ad ipsam impediendam, quæ altioré indaginẽ requirat, nempè quę infra dictos decem dies liquidò non probetur: secus si in prędicto termino liquidari posset, veluti si vsura appareret ex ipso instrumento, vel aliàs manifesta esset, vt prædiximus ex Rebuf. probãda tñ infra dictos decẽ dies oppositionis.

32 Sed ad euadendã sententiã excõmunicationis iudicis Ecclesiastici in prædicta specie, in inhibitione cõminatam, vel forté tunc vel posteà prolatã, iudex secularis nihilominus in exequutione procedens debet cõparere per se, vel per suũ procuratoré corã prædicto iudice Ecclesiastico, declinando suã iurisdictionẽ, & appellãdo ex dictis causis, atq; ad suæ appellationis iustificationé producẽdo testimoniũ viæ exequutiuæ, &c, sicque iustè litigabit, quousque declaretur per superiores: quę opinio ex sup. dictis verior sit ac tenendi, quãuis, vt existimo, hęc secunda in praxi obtinebit: si tñ, vt inquit Rebuf. vbi supra, ex ipso instrumẽto apparet de vsura, vel si intra dictos decẽ dies exceptio ipsa vsurę probetur, acliquidetur, erit admittẽda iure optimo cõtra prædict. exequutionẽ secund. oẽs, & probatur in d. legibus, ibi, *O excepcion de vsura.*

33 Modò videamus an dominiũ rei acquisitæ per vsurã, veluti equi, domus agri, vel alterius transeat in vsurariũ? & transire tenuit glo. vnic. in c. si quis vsurã. 14. q. 4. cõmuniter recepta, secund. Nauar. in manual. Lat. c. 17. n. 265. quam etiã opinionẽ sequitur Bald. in. l. 1. nu. 3. C. de pignor. actio. Beroius in c. quia in omnibus, n. 28. vers. 2. cõclus. de vsur. & videtur tenere aliæ glos. relatæ per Angel. de Clauas. vbi infra statim citabitur, & Henric. Gandau. quodlib. 4. q. 27. Palud. in 4. sentẽt. d. 15. q. 2. art. 5. & Adrianus in tracta. de restitutione. §. ex his alia oritur quæstio, dicens eã esse cõmunẽ Canonistarũ, & eam videtur probare sanct. Thom. in 4. distinct. 15. q. 2. art. 4. & tenet Scot. in 4. dist. 18. q. 2. art. 3.

Sed cõtraria senten. in hoc est verior & proculdubio tenẽda, imò q dominiũ rei per vsurã acquisitę minimè trãseat in creditoré. Primò ex d. c. si quis vsurã accepit, rapinã facit, vita nõ viuit. 14. q. 4. si ergo vsurarius est raptor, in eũ nõ transfertur dominium, si quidé res furto sub tracta potest à domino vindicari atque condici. Secundò, quia cõtractus vsurarius omnino est nullus iure naturali, diuino, Pontificio saltim, ciuili ac regio, vt prædiximus in princ. huius c. igitur ex eo dominiũ non transfertur, etiã spontanea domini traditione, præsertim q in vsura ea traditio inuolũtaria est: arg. l. nõ dubiũ. C. de legibus, & in. l. 1. §. si vir vxori. ff. de acquir. possessio. vbi secũd. DD. cõmun. ibidé ex contractu nullo nõ trãsfertur dominiũ nec possessio, & ideò meritò hanc secundã partẽ tanquã veriorẽ probarũt cõmuniter Theologi & Canonistæ, nempè D. Tho. 2. 2. q. 78. art. 3. & ibi latè Caiet. & latius Tho. in 3. opusculo, tract. de vsur. q. 1. Alex. de Hales in 3. p. q. 16. mẽbro 4. Altisiodo. in 4. dist. 15. q. 38. quos ibi refert & sequitur Ioan. Maior q. 38. & S. Bonauentu. ibidé etiã art. 2. q. 1. & Ricardus q. 4. artic. 5. & cæteri cõmuniter Theologi, & Caiet. in opusc. q. sex. de vsur. q. 1. sequitur Dominic. à Sot. lib. 6. de iusti. & iur. q. 1. art. 4. & eãlatè probat Ioan. à Medin. in lib. de contract. c. de vsur. § in 3. arg. principali, per totũ, fol. 148. cum seqq. & efficacissimis rationibus Collect. 2. tom. tract. 8. de vsura, q. 1. Mercad. *de tratos y contratos, c. 11. de como ha de restituir el vsurero*, frater Angles in q. de vsurario, & c. pag. 279 vers. vsurari°: ex Canonistis eãdem sententiã tenuerunt Ioann. Andr. Franc. & alij cõmuniter in c. quãquam, de vsur. in 6. dum post sanct. Thom. asseuerat vsurariũ teneri ad restitutionem fructuum, quos percepit ex domo, vel vinea per vsuram acquisita, quia eos percepit ex re quę aliena est, cuiusque alter est dominus: sequitur dicens veriorem & cõmunem D. Couarr. lib. 3. variar. resolut. c. 3. nu. 6. ibi: Item & illud est notãdum, & hãc dicit esse apud Theologos & Canonistas cõmuni omniũ cõsẽsu receptã Siluest. in summa verb. vsura 6. q. 1. & ante eum, idem testatur latè probans Angel. de Clauas. in sũma verb. vsura. 2. n. 18. & q est tenenda, præcipuè in foro conscientiæ, secund. eosdem, quos referens & alios testatur esse cõmunẽ Theologorũ, & Canonistarũ, Didac. Perez in l. 5. tit. 19. lib. 8. ordinam. pag. 363. colu. 2. eandé sequitur & latissimè probat respõdens fundamentis contrarijs aduersus Nauar. vbi supr. frater Lud. Lope. in suo instructor. conscientiæ, in 2. p. c. 79. per totum pag. 624. cum seqq. allegatq; Ioseph. Angles. pro hac opinione, & iterũ eam sequitur c. 81. in princ. latè etiã eam probat Petrus à Nauar. libr. 3. de restitutione c. 2. nu. 388. cum seqq. est cõmunis opinio, secund. thesaurũ religio. Christ. c. 67. nu. 33. sequitur etiam eam probans Magist. Aragon super diuũ Thom. vbi sup. in. 2. 2. q. 78. art. 3. pag. 702. & Lud.
34 Carb. de restit. q. 57. conclus. 1. †glo. contraria potest saluari, in rebus consumptibilibus vsu, acquisitis per vsuram, vt quæ consistunt pondere, numero vel mensura, vt puta pecunia, granũ, vinum, & huiusmodi, quia cum ista recipiant functionẽ in genere suo, vt in. l. 2. §. 1. ff. si cert. pet. ablq; dubio in istis trãsfertur dominium, quando sunt permixta, vel consumpta. l. si alieni mumi. ff. de solut. & in. l. nam & si fur. ff. si cert. pet. & in. l. si frumentum. ff. de reiuendic. ita in terminis tenẽt Angel. de Clauas. & Siluest. vbi supr. limitantes hoc modo proximè relatam cõmunẽ senten. vt procedat in alijs rebus mobilibus, quæ seruãdo seruari possunt, vel in immobilibus: qđ sentiunt atq; satis indicant oẽs cõmunem sententiã probantes: secus in illis rebus quæ consistunt in pondere, numero vel mensura, permixtis, vel consumptis, vt prædiximus, & volunt supra dicti tenentes commu. sentẽ. nisi dum manent impermixta, secund. D. Thom. vbi supr. & Siluestr. & Sot. quos refert & sequitur Lud. Lopez vbi supr. vers. 2. conclusio. & ita est tenendum, quicquid Michael à Palat. de contract. & restit. lib. 3. cap. 9. per totum latè agens de præcedenti q. in his quoq; rebus vsu consumptibilibus teneat dominium non transferri.

Sed intelligendus est iuxta supra dicta, vt hac censura adiecta eius opinio generalis sustineri possit cum distinctione prædicta, aliàs secus, secundùm omnes.

Nec etiã obest doctrina sanct. Thom. vbi supra, pro cõtraria parte relata, quia ibi potius refert aliorũ opinionẽ, quàm eam probet, dum scribit, Sicut in vsura accidit, in qua, vt quidam dicunt, dominium transfertur, his namq; verbis omnino non admittit nec concedit veram esse illorum quos citat opinionem: quinimò idemmet S. Thom. in d. 2. 2. q. 78. ex professo rem agens, hanc secundam opinionem probauit.

35 Secundò, præfata magis recepta sententia limitatur, vt procedat in ipsismet rebus per vsurã acquisitis, harũ enim dominiũ, secund. distinctionẽ præd. in vsurariũ nõ transit: secus verò in alijs rebus acquisitis emptisq, ex pecunia vsuraria, hæc enim ementis efficiuntur, argu. tex. in. l. si ea. C. de rei vendic. vbi res empta ab alio ex pecunia mea, non ideò efficitur mea, sed illius, † qui eam sibi emit:
36 idem probat tex. in. l. 1. C. si quis alt. vel sib. l. quamuis ex ea. C. de pignor. ponit regulã & fallentias. l. 49. titul. 5. p. 5. latè Ant. Gom. in. l. 53. Taur. n. 36. ita in terminis tenent plerique ex supra dictis, & præcipuè Angles, in vers. Scotus allegãs Scotum & alios, & Lud. Lopez vbi supr.
37 c. 80. in princ. † imò vsurarius nõ tenetur debitori restituere rem, seu lucrum ex pecunia vsuraria acquisitum, quamuis pecuniam ipsam restituere teneatur, vt tenent sanct. Thom. 2. 2. q. 78. art. 3. Gabriel & alij in 4. sent. distinct. 15. q. 2. & ibi Maior q. 38. Siluest. in sũma verb. vsura. 6. q. 2. Medina. de rebus per vsur. acquis. §. in 4. argum. princip. per totum fol. 152. cum seqq. Anchar. in reg. peccatũ. col. 2. de reg. iur. in 6. Ioã. And. Dñic. & Frãc. & in d. c. quãquã, col. 2. de vsuris in 6. sequitur Couarr. plures referens d. c. 3. nu. 6. vers. sed ad huius, contra Bald. in. l. 1. C. pro soc. quæst. 10. & Dec. in. l. certi condictio. §. vltim. n. 3. ff. si certum pet. aliud tenentẽ: nam & Bald. vbi sup. reprobat Angel. verb. vsura 1. q. 55.

Universidad de Deusto
Biblioteca

38 Rem autē acquisitam per vsurā vsu non consumptibilē tenetur vsurarius restituere cum fructibus,& prætereà ad resarciendū omne dānum ob exactam vsurā debitori obuentum, & prætereà de lucro cessante rei lucrosæ, quæ non transit in eius dominiū,non autē rei nō lucrosę, quæ transit in eius dominium alijs cōmixta,prout est de mēte Thomę Rainer.& cōmuniter DD. secund. Siluest.vbi supr.q.2. se remittentē ad verb. restitutio.3.§.9.& Ioā.à Medina vbi sup. d.§.in quarto,& Mercad.vbi supr.c.11. & Lud.Carb.vbi supra conclus.4.& 5.

39 Quòd si vsurarius rem acquisitā per vsurā alienauerit,de æquitate canonica tertius possidēs cōueniri potest,& ab eo dicta res iudicis officio auocari, secūd. Bald.in.l.rē quam.C.de iur.dot. in final. verbis,quē sequitur Palat.Rub. in rubr. de donat.inter virū & vxor.§.65.n. 24. quia eam alienare,distrahere aut consumere non potest vsurarius titulo onerosо nec gratioso, sine consensu vero, aut rationabiliter prēsumpto ipsius mutuatarij,cuius est,licèt pręd.d.Sanctiofiat in re empta ex pecunia vsuraria, nempè tituli onerosi & gratiosi, vt per glos. & DD.in c.cum tu, in fin.de vsuris:ita tenet Angel.& Siluest.vbi sup.q.2. & iterum q.3.Medina vbi sup.in.§.in 3. argu. versi.corolarie sequitur,tametsi Nauar. in manual.Latin.c.17.n.265.vers.3.& 4. id tantùm videatur pro vero probare, quando titulo lucratiuo alienatur res vsuraria.Medina tñ vbi sup.tenet quod prædiximus & tenuimus. Hoc tñ Medina vbi sup.limitat in duobus casibus. Primò, in extrema necessitate sui, vel aliorū, quibus nō sit qui possit aut vellit succurrere præter ipsum vsurarium, tunc enim poterit res per vsuram acquisitas,ad præfatum finem necessarias cōsumere, aut distrahere,prout necessitas postulauerit, siue res præfatæ sint vsu consumptibiles,siue non. Secundò,poterit res vsurarias vsu consumptibiles distrahere, tam titulo onerosо,quā etiā gratioso, modò ipse maneat potens ad integre super accepta restituendum, vt scilicet si habeat aliunde bona legitimè acquisita,quæ ad integrè satisfaciēdum sufficiāt,& ita hoc in casu poterūt vsurarij sine peccato huiusmodi res quæ functionem admittunt vendere,& cum pecunia fœnebri similiter emere, & similiter ea consumere & donare, manente,vt dictū est, in eiidem potētia ad sufficiēter restituēdū,secus, si nō remaneat potēs ad soluendū vsuras, quia tūc titulo gratioso nō licet ea alienare, nec accipere,nec dotis titulo licitūcst tñ illi vēdere,& ab eo emere, quia per hæc nō redderetur impotentior ad restituendū, quia tandundem recipit ab alio, quantū dat de suo,secund.Caiet.in summa,in.§. ad vsuram accipere, vers. si verò efficeretur minor,sequitur Didac. Perez vbi sup.pag.363. in finali linea, vers. sit ergo resolutio, pag.seq. in princ.Insuper ob seruandū erit, ꝙ gener vsurarij accipiēs in dotē bona vsuraria, vel restitutioni obnoxia,sciens,vel scire debens per talē acceptionē dotis,se facere impotentē ad restituendū suum socerū, tenetur ad restitutionem sic accepti in dotē: si autem nesciebat,nec scire debebat se cauſare huiusmodi restitutionis impotentiam, non tenetur huiusmodi bona in dotem accepta restituere: argu. eorum quæ in similibus terminis retoluit Nauar.de reddit.Eccles. q.2. nu.36. Quod verū intelligit fratr. Lud. Lopez in suo instructorio conscientiæ,2. p. c.81. pag. 648.quando illa bona in dotē data,non erant in se vsuraria, sed aliàs licitè acquisita,licèt obnoxia essēt restitutioni: quia si essent vsuraria, id est vsurariè accepta,cum sint aliena,nec eorum dominium in vsurariū transmissum fuerit, & sic etiam non transierit in generum, quātū attinet ad forū cōsciētię,si prædictus impotentiam ad restituendū postèa nouerit gener, tenebitur ratione rei acceptę,etiā si bona fide ignorāter acceperit,restituere dotē:addo ego,vel quotiescumq; nouerit res sibi in dotē datas esse pervsurā immediatèacquisitas,tūc enim cum sint alienæ, illicitèquæ acquisitæ, neq; in eum dominium earū transierit, non

non videtur tuta conscientia illas retinere posse, etiamsi socer aliàs potens sit ad restituendum:si tñ non restituat,sicut nec qui possidet alias quascumque res alienas sibi traditas, quāuis iusto titulo alias respectu sui,sciens tamen illum ius tradendi nec possidendi habuisse,mala enim fides authoris nocet singulari successori,vt in auth.malę fidei.C. de præscrip.longi temporis,cum simil.l.19.tit. 29.p.3.& ibi Greg.Lop.& omne qđ non est ex fide,peccatū est,vt in c.fi.in princ. de præscriptio. cum simil. idem probat Michael à Palat.lib.4.de contract.&restit.c.10.col.fi;

41 in filia in dotē recipiēte rem per vsuram acquisitam, vel pignus vsurarium pro dote, vt si hoc nouerit, & ꝙ pater suus nō restituit, vsurā illam teneatur restituere,nisi in casu ꝙ ipsa esset extremè indigens, quia tunc tantum poterit ex vsura illa vsurpare,quātum sibi sat est, vt extremam indigentiam suam suppleat, quia hæc dos est aliena,& pater non potuit titulo lucratiuo eam transferre in filiam, quandoquidem,vt supponimus,ex hac translatione redditus est impotens ad restituēdum vsuram quam debet: fructus autē bona fide perceptos à genero, quando probabiliter ignorauit rem in dotē datam, vel pignus pro eo,esse vsurarium, facit suos, & quamuis posteà hoc sciat, non tenebitur eos restituere, quoniā ex eis sustituit onera matrimonij: secus si gener sciebat rem in dotem datam, vel pignus pro ea esse vsurariū, tunc enim non potest fructibus nec dote frui,nisi cōsentiēte mutuatario, quia hæc aliena sunt,& mala fide eis vtitur,ideò tenebitur ea restituere,etiā si consumpserit,nō vxori,sed mutuatario,secund.Palat.vbi supra.Quid autem erit,si filia recipiat in dotēpecuniā vsurariā, quam solùm pater habebat,videndus est Abb.in c.cum tu,nu.13. de vsur.& ibi cęteri DD.& de sup. dictis agit nouissimè breuiter Lud. Carb.vbi supra,d.q.57.in. 6.conclus.

42 Ex sup. dictis decidenda venit altera quæst.an bona vsurarij sint à iure tacitè hypothecata pro vsurarū restitutione: glo.etenim in c.quāquā,verb.facultates de vsur.in 6.& glos.in c.tua nos,de vsur. verb. cogēdi, in vers. satis potest dici, ibi, Quia omnia bona defūcti erant illi obligata,tenent parte affirmatiuam per tex.in c. cū tu, eod.tit.ibi, Possessiones verò,quę de vsuris cōparatę sunt,debēt vendi, & ipsarū pretia his à quibus vsuræ sunt extortæ,restitui:& hāc opinionē tenet quoad omnia bona simpliciter Bal.in.l.exequutoré,col.1.C.de exequutione rei iudic.& in.l.vlt.C.de seru.pignor.dat.manum. Ripa in.l. senatusconsulto.n.9.ff.in quibus cas.pign.tacit.cōtrah. & specialiter quoad bona empta ex pecunia vsuraria, vt sint hypothecæ submissa à iure, recensēt Lapus allegat. 74.& generaliter eandē sententiā, probauit Palat. Rub. in repet.rubri.de donat.intervir.& vxor §.65.n.23.cum seq. vbi ampliat etiā in bonis, in dotē dati ab vsurario filiæ suæ,præterquā sit sit in pecunianumerata,quia tūc nec maritus, nec filia poterūt à creditorib⁹ cōueniri, secund. plures authores, quos ibi in id citat:quam etiā generaliter, & prętereà in bonis in dotem datis tenet Angles in q.de vsurario,&c.pag.280.vers. emens. & hæc fuit commu.opini.antiquorum, secund.Abb.in d.c.tua nos,nu.7.

Sed nihilominus contrariū est tenēdum,imò ꝙ nulla tacita hypotheca sit à iure inducta in bonis vsurarij pro restitutione vsurarū,& ideò eū qui oneroso titulo bona vsurarij habuit,nō posse cōueniri, nec actione reali, nec personali ad vsurarū solutionē & restitutionem, etiamsi eo tēpore quo illa bona acquisiuit,vsurarius alia nō haberet,ex quibus posset vsuras reddere: & ita hanc opinionē tenet Ioā.Andr.in d.c.quāquam, in nouella, & ibi Ioan.de Lignan. Ant. deButr.in d.c.tua nos,vbi Abb.d.n.7.eā probat,dicens quod moderniores communiter eam tenuerūt:idem Abb.n. 12. in d.c.cū tu, super glo.fi. Medina in suo C.de restit. & vsura restituend.in respōsione ad 5.fundam.in vers.in 5.& vltim. fundamento,ibi, Nec obstat,fol.143. & communiter Doctores in locis ordina-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rijs hanc sequuuntur,& testantur communé Ant. de Fan.de pignor. in 4. mébro.2.partis nu.155.Couar.d.libr.3. var. resolut.c.3.num.6.vers.his qu dem prænotatis,& Nauar.in manual.Lat.d.cap. 27.nume.265.in vers.dico primum, ibi, tertio,& Siluest.verb.vsura 6.n.5. Thesaurus Christianæ relig.c.67.nume. 29. & Ludoui. Lopez in suo instructor. cóscientiæ.1.p.cap.111.colu. 673.vers. nec ratio, & in 2.p.c. 80. pag.635.& seq.vbi allegat Soto lib.6.de iustitia & iure.q.1. artic. 4. hanc nouissimè probat Petrus à Nauar.lib.3.de restitutione c.2.nume. 394.vbi se refert latius id agentem libr. 4.c.4.& Lud. Carb.d.quæstion.57. in 3. conclus. & ita est tenendum, quamuis Caiet. in opusc. quæstion. sex. de vsur. quæst. 1. nechon & Aragon. vbi supra pag.705. colu.1. censeant priorem opinioné procedere, † vbi eo tempore quo
43 bona vsurarij ad tertium deuenerunt, vsurarius ipse nō habebat alias res vnde posset debitoribus restituere vsuras, ad quem se refert Thesaur. vbi supra,num. 34. hoc namque iure verum non est, quandoquidem nulla sit hoc casu à iure constituta hypotheca,iuxta supradictā communem sententiam. Posset tamen saluari,vbi tertius hic,tépore quo eam rem acquisierit ab vsurario,titulo etiam oneroso,sciret tunc vsurarium esse obnoxiū vsurarum restitutioni,nec aliundè eas posse reddere quàm ex illa re;tūc enim admitti poterit,hunc tertium bonorum possessorem vsurarij cogendum fore,vel vsuras restituere, vel bona quæ ab vsurario habuit, debitoribus, à quibus vsuræ extortæ fuerunt, pro earum satisfactione tradere,secund. Couarru. vbi supra, quod mihi placet, & voluit gl.in d.c.cū tu,ibi Si verò ex alia causa, puta quia emit ignoranter. † Si verò ter-
44 tius hic possessor bona vsurarij titulo lucratiuo acquisierit,de equitate canonica cóuenire poterit, & ab eo pro restitutione vsurarum officio iudicis res sic acquisita auocari : & hoc quando bona empta ex pecunia vsuraria tertius acquisiuit. Si verò rem ipsam per vsurā acquisitā quis possideat,siue titulo oneroso,siue lucratiuo, siue sciēter,siue ignoranter, indistinctē potent ab eo reuendicari vndecumq; ;cum nullum in vsurarium rei tranlierit dominium, ac proinde non valeat alienatio ipsius,tanquam de re aliena facta, vt prędiximus, & in specie hæc est comm.senten. Doct. secund. Aragon.vbi supr. d. q. 78. pag. 703.colu. 1. vbi etiam quòd præd.res in specie extans primum omnium est restituenda ei, à quo extorta est,cum fructibus in specie stantibus, etiam si alij sint creditores priuilegiati, & mulier pro dote,& hoc in vtroq; foro.

45 Non obstat modò tex.in d.c.cum tu. de vsur. pro priori parte contra cómunem suprā allegatus,quia text.ille nihil probat contra cómunem, quia tantùm dicit q̄ possessiones emptæ pecunia fœnebri,debent vēdi,& pretium solui illis à quibus extortæ fuerunt vsuræ, istud namq; idem fieret,si possessiones emptæ fuissent de pecunia licitè acquisita : nec tex.ille dicit, quod possessiones,quæ de vsuris comparatæ sunt,essent apud tertium titulo lucratiuo:& quāuis glo.fin, ibi hoc dicat,illud tñ non ideò est quod bona illa sint hypothecata,nā si ita esset, vendenda forēt, etiam quando tertius ea possideret titulo oneroso, alijs bonis vsurarij deficientibus, quod satis euidēter constat, sed venduntur ex quadam equitate deducta à Iurisconsulto in. l. si me & Titium. ff. si cert pet.& profectò benigna quadā interpretatione,secund. Couar.vbi supr.d.n.6.in princ.ibi, hoc tñ non ideò fit,vt sic non solùm à pœna sed etiā à peccato possint (quod per vsurariā extorsionē incurrerāt) liberari, vt in d.c.cum tu,in finalibus verbis,nec prædicto tertio, à quo præfatę possessiones auferūtur, pro solutione vsurarū alijs bonis deficientibus considerabilis iniuria fit,cum ipse titulo lucratiuo: vel si oneroso, scienter in eis successerit, quare sibi imputet.

46 Hæredes tñ vsurarij tenētur ad vsurarū restitutionē, siue filij sint, siue extranei:text.est expressus in c.tua nos,de vsur.

vsuris,& ibi cómuniter DD. Conducit text.in c. in literis,de raptor. & in c.vlt. de sepult.glo.in c.quāquam,verb.facultates,de vsur. in 6.estq; cómuni omniū consensu receptū, secund. Couar. d.lib. 3.var.resol.c.3.n.7.in princip.& secund. Ant.Gom.; tom.c.1.de delict.n.85.vers. aduertendum tñ: & procedit nō solùm in foro exteriori,sed etiam in conscientia,secund.Mercad.de contract.c. 11. *de como ha de restituir el vsurero*,fol. 116. col. 2. vers. *lo primero*.& Aragon vbi supr. pag. 705 vbi hoc tēperat,dummodò defunctus bona reliquerit; q̄ si non tanta reliquerit, quanta sunt debita, hæres in conscientia non tenetur vltra vires hereditarias, quicquid sit in foro exteriori, de quo agemus latius infra nu. 65. Eandē cómunē sequitur Ioquēs in foro conscięt.& Lud. Carb.vbi sup. cōclus.8.

47 Quod coprobari potest ex eo, quod licèt iure ciuili ex delicto defuncti hæres nō teneatur,nisi lite cū defuncto cōtestata,vel ex ea parte, quæ ad eū peruenit,vt in.l.1.C.ex delict.defunct.text.in §.non autem oēs, institu.de perpetuis & temporal.actio.l. ex iudiciorū,ver.fi.ff. de accusa,l.25.tit. 1.p.7.latè tradit decis. Pedemont.151.in princ. & Franc. Bec.
48 cons.9.n.4.cū seq;lib.1.† Quod procedat etiam in actione pœnali proipsa,vel pro interesse vel dāno, quia non competit de iure ciuili contra hæredes delinquentis, nisi ipse defecerat post litē contestatam, vel aliquid ad hæredes peruenerat,vel saltem facti sunt ex eo locupletiores,vt ex pluribus iuribus, & ex. l. 3. titul.15.p.7.& ex l.3. titu.16.p.7. probat Anto. Gom.vbi sup. limitans in condi-
49 ctione furtiua,† quia,propter furti frequētiam transit cōtra hæredes pro æstimatione,licèt nihil ad eos peruenerat, vt in l.si pro fure. §. fi. ff. de condict.furtiua,
50 & ibi cómuniter DD.† De iure tñ canonico & eius equitate hæres tenetur ex delicto defuncti ad rei restitutionem,& dāni satisfactionē, etiā si ex eo crimine nihil ad eū peruenerit, vel lis contestata non fuerit:ita decreuit Sūmus Pontifex expressè in d.c.fi. de sepult. vbi loquens in homicida, incēdiario, violatore Ecclesiarū, incestuoso,& in eo qui violentas manus iniecit in Ecclesiasticas personas,inquit tex.q̄ hęredes eius,& propinqui,ad quos bona ipsius peruenerūt, sunt cōpellendi censura Ecclesiastica,vt pro eodē satisfaciant. Idē in hæredibus incendiarij Ecclesiarū probat text. in c. in literis, de raptor.ibi: Et hæredes eius moneas & cōpellas,vt ijs,quibus ille per incendium, vel alio modo dāna contra iustitiā irrogauerit,iuxta facultates suas condignè satisfaciant, vt sic à peccato valeant liberari :idem probat tex. in c.à nobis.28.in fin. de sentētia excōmunic. & ibi notat glo.fin.& alia plura iura cumulat Panormit.in d.c.fi.n.5. & vbique glo.& cómuniter Canonistę citati à Couar.d.lib.3.var.resolut.c.3.n. 7. & Iulius Clar.in sua pract.crimin.§.fin.q.51.vers. vlterius quæro nunquid hæres, & decis. Pedemont.151.n.5.

51 Itaq; hoc discrimē reperitur expressum inter ius canonicū & ciuile, vt illo iure hæres teneatur ex delicto defuncti ad prędicta,etiāsi ex eo crimine nihil ad eū peruenerit, vel lis non fuerit contestata cū defuncto :non sic iure ciuili:ita glos.nūcupatim,in d.c.vlt.de sepult.cōmuniter recepta,vt cōstat ex Hérico ibi, & Abb.post n.6.& in d.c.in literis, n.3. dē raptorib. & testantur Anto. de Butr. Ruin. & Roder. Suar. eosq; referens D. Couar.vbi sup.d.n.7.vers.& ideò,est cōmunis secund.Angel.in sūma verb. hæres, vers. vtrùm hæres teneatur ex delicto,& Ant.Go.vbi sup.d.nu.85. vers.ex quib⁹ infertur,& hāc esse commu.Legistarū & Canonist.dicūt Petr.Dueñ. reg. 13.n.12.Suarez allegat.26.n.4.& Mench. controuersiar.illustr.c.96.nu.27.versic. sexta limitatio,& Iul.Clar.in pract. crimin.d.§.fin.q.51.vers.vlterius. Intelligit tñ hoc verū Abb.in d.c.fi.de sepult.col. penult. post Bart. in.l.1. ff.de priuat.delict.quādo actiones descendentes ex delicto defuncti,ex parte heredis sunt pœnales, ex parte verò actoris sunt rei persequutoriæ:sec⁹ verò,si ex vtraq; parte sint pœnales,vt ibi per eos,quos refert&

Universidad de Deusto
Biblioteca

sequitur decis. Pedem. 151. n. 8. quod qui dē pbari videtur ex d. cc. iuris canonici.

53 Hinc est, vt licèt iure ciuili attento, decedente stupratore virginis ante litē contestatā, nō possint eius hęredes conueniri pro damno, interesse vel dote, de iure tñ canonico per supra dicta cōtrarium erit dicendū, quia tenētur hęredes exonerare conscientiā ipsius defuncti, secund. Collectar. in c. 1. col. 2. de adult. quem refert & sequitur Ant. Gom. vbi supra, nu. 8. vers. ex quo ego.

Sed contra supra dictā cōmunē differentiam inter ius canonicum & ciuile, tenet Abb. in d. c. fi. de sepult. existimās ius Pontificiū minimè à ciuili dissentire in hoc: sed ideò iure canonico teneri hæredē ad satisfactionē dāni, & læsionis illatę per defunctum, quia tacitè saltem, ipsi defunctus decedēs signis contritionis promisit, & iniūxit hęredibus illius damni compensationem, sicq; hæres ratione huius tacitę permissionis vel præcepti, potius quam ex delicto teneātur. idē Abb. in d. c. in literis, pro cuius opinione facit glo. vlti. in d. c. à nobis 28. de sentent. excōmunic. dicēs in proposito d. c. in literis, de raptor. & d. c. vltimi de sepult. q̄ cum ille defunctus pœnituerit & contritus fuerit, quantū in se fuit, satisfecit, & per eum non stetit, vnde hæredes, ad quos bona peruenerint ipsius, compellendi sunt satisfacere pro ipso, & sic glo. illa intelligit præd. iura: quam glossam probarunt ibi Abb. & Felin. & dixit singularē Angel. de Clauas. in sūma verb. hæres. §. 4 & alij plures relati per decis. Pedemont. vbi supra, nu. 4.

Nihilominus tñ cōmunis supra dicta differētia est tenēda, quia ex d. c. tua nos de vsuris, deduci potest, hęredes vsurarij teneri ad restitutionē, etsi is impœnitēs decesserit, secund. Bald. in l. 1. n. 13. C. ex delict. defun. Nec obest q̄ secund. Abb. vbi supr. illa decisio specialis est in vsu-
54 rarijs, †quia vsurarius nō tenetur ex delicto, sed ex quasi contractu, nēpē cōdictione indebiti, iux. glos. cōmuniter approbatā in c. Michael. de vsuris, verbo Pater, ibi: Quia hæres. & in c. Episcopū, 16. q. 6. Qua ratione Abb. & Anania in d. c. tua nos. Bart. in l. 1. n. 8. ff. de priuat. delict. & Aret. in rubr. ff. de acquirend. hæred. colu. 3. censent, hæredes vsurarij teneri omnino ad vsurarū restitutionē, nō ex delicto defuncti, sed ex cōtractu: hoc nāq; apertè falsum est, quādoquidē non solùm hæredes vsurarij, sed etiam furis, incēdiarij & raptoris, aliorūq; delinquentiū, tenentur ad damni illati per suos defunctos satisfactionē, etiā si defūctus impœnitēs decesserit, in foro saltē exteriori Ecclesiast. & in foro conscię tiæ, vt tenet Faber in. §. pœnales, institu. ta de action. & Aret. vbi supr. atque Adrianus quodlib. 11. art. 1. quos refert & sequitur Couar. d. n. 7. latè id comprobans, & opinionē Abb. supra dictam cōtrariā ex professo improbans. Præterea iura canonica supra citata obligātia hęredes præd. omniū delinquentiū ad restitutionē, & satisfactionē lęsionis, atq; damni illati per suos defunctos, id statuerūt atq; sanxerūt, pro exoneratione conscientiarū eorundem, & vt peccato liberentur vt ipsa proclamant, ad quam satisfactionē omnes naturali iure tenētur non ex contractu nec quasi contractu, sed ex causa illatæ lęsionis proximo, quia secund. diuū Augustī. nō dimittitur peccatū, nisi restituatur ablatū, vt in reg. peccatū, de regul. iuris, in 6. hęredes igitur vsurarij non ex cōtractu, vel quasi, sui defuncti ad restitutionē vsurarum tenentur, cùm si ad contractū defuncti respiciamus, potius tendit ad habendas vsuras, quàm ad eas reddendas, sed ex delicto cōmisso in eas recipiendo atque exigendo, ex prædicto contractu pro ex oneratione conscientię eiusdem defuncti, vt à peccato liberetur.

Secundò, contra cōmunem supra dictā differentia, cum additione Decij in d. l. pupillum. §. in hæredes. ff. de reg. iur. alia ratione nititur irruere Couarru. vbi sup. nu. 7. vers. vel qđ forsan verius est,
55 existimās, †etiā iure ciuili hęredē teneri ad satisfactionē damni illati ex delicto defuncti actione reipersequutoria, quā uis nihil ex eo crimine ad hęredem peruenerit, uenerit, nec fuerit lis à defuncto contestata, quemadmodū & iure canonico, & in interiori animæ iudicio ad id hæres tenetur: iura namq; ciuilia, quibus decicitur hęredē non posse ex delicto defuncti conueniri, intelligenda sunt, inquiunt illi, quoad actionē pœnalem, vt pœnā criminis soluat, nō autem quoad dāni illati persequutionē, quia actione persequutoria rei & damni illati cōueniri hæres propter crimen defuncti poterit adhuc in foro ciuili & seculari: pro quo nouiter Couar. expendit text. in. §. his autem verbis, instit. de lege Aquil. quem singularē appellat ipse, dum text. inquit, actionē legis Aquiliæ pœnalem esse, quia non solùm tanti quis obligatur, quantū dānum dederit, sed aliquādo longè pluris: ideoq; cōstat in hæredem actionem non transire, quę transitura fuisset si vltra dānum nunquā lis æstimaretur: in idem citat l. si pro fure. ff. de cōdict. furt. & §. vlt. inst. de obligat. quæ ex quasi delict. nascuntur, qui text. loquuntur in condictione furtiua, prædicens Couar. q̄ licet omnium consensu (vt vidimus) asseueretur esse speciale ibi in condictione furtiua, vt contra hęredē furis detur, ipse verò non videt congruam rationē differentiæ inter damnum illatum furti crimine, & illatum incendio, rapina, simili ve scelere, quātum ad ipsius damni reparationē, & proinde idem existimat dicendū in omnibus supra dictis, qđ in cōdictione furtiua statu-
56 tum est: quam opinionē aduersus communē tenuit prius Abb. in d. c. fin. colu. penult. de sepult. post Bart. in l. 1. ff de priuat. delict. quos sequitur alios allegans decis. Pedemont. 151. nu. 8.

Hec tñ opinio etsi subtilis sit, ac in scholis sustentabilis, nihilominus tenenda non est, sed communis, quæ bene probatur in iuribus supra pro ea allegatis. Nec obstat tex. in d. §. his autē verbis instit. de l. Aquil. in verbis supra relatis, ibi, Quę trāsitura fuisset, si vltra dānū nunquā lis æstimaretur: quia hęc verba huc tendunt, vt probēt, actionē sui natura non pœnalē transire ad hæredē, vt

ipsamet expressè fo nant, ibi, Si vltra dānū nunquam lis æstimaretur: quo casu nos non loquimur, sed quando actiò de sui natura est pœnalis, vt contingit in actione legis Aquiliæ, quæ ob id nullo modo transit in hæredem de iure ciuili, vt idemmet tex. probat, ibi, Pœnalē esse huius l. actionē, iunctis verbis statim sequentibus, ideòq; cōstat in hæredē eam actionē non transire: itaq; sensus clarus, planus & verior illius text. is est, nempè quod actio legis Aquiliæ est pœnalis, & ideò ad hæredē non transit, quæ transitura fuisset, si sui natura pœnalis non esset, hoc est, si vltra damnum nunquam æstimaretur, tunc namq; dicitur nō esse poenalis, quia si aliquando vltra dānum æstimaretur, licèt in aliquo casu id cessaret, adhuc non transiret etiā eodē casu ad hæredem, eo q̄ sui natura aliàs vltra
57 dānū æstimatur: †propria namq; natura inspicienda est, & iuxta illā iudicādum, non verò secundùm accidentalē, iuxta glos. ibi, verbo æstimaretur, & cōmuniter DD. sicq; potius ille text. est expressus pro communi supra dicta sententia rectè intellectus, quàm cōtra eam, dum in eo probatur, actionē poenalē nō trāsire ad hæredē, secus in actione, sui natura nō poenali. In condictione autē furtiua, vt prædiximus, ideò iura aliud voluerūt, nempè quod transeat ad hæredē, quamuis poenalis sit, propter frequentiā nempè criminis furti, in eiusq; odiū;
58 quæ ratio satis vrgēs est. †Secundò cōmunis sententia prædicta, quæ habet, q̄ iure ciuili attento actio poenalis non transit regulariter ad hæredē, quādo ad eum nihil peruenit ex eo crimine, nec fuit lis contestata cum defuncto, limitatur in actione poenali oriente ex contractu, hęc namq; transit ad hęredem, si dolus commissus in contractu, vel circa contractū, purgatur per actionē orientem ex illo contractu, & non per actionem aliunde descendentē: ita notabiliter distinguit Bart. in l. 1. ff. de priuat. delict. quem sequuntur Bald. in l. 1. sub nu. 13. & Salic. ad fin. C. ex delict. defunct. quos refert & sequitur Angel. in §. non autem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem, nu. 6. instituta de perpet. & temporal. action. & omnes supra dictos referens Francis. Bec. cons. 9. nu. 11. libr. 1.

59 natura enim contractus est, vt actiones ex eo descendétes transeant ad hæredes, & ideò meritò hæredes tenentur, l. quæsitum. §. fin. iunct. l. cum precario. ff. de precarijs. Salic. Ange. & Bec. vbi supra, Quo fit, vt si sit adiectus modus in contractu, non impleto modo, res condicatur & vendicetur, & condictio, & vendicatio actiones ciuiles sunt, & ad rem

60 dantur, non ad vindictam defuncti, & ex cõtractu nascuntur, quia sic fuit conuentum: & licèt res restituatur, quia delictum cõmissum fuit, & pacta non seruata, actio tñ iudicabitur secũdùm propriam naturam & aptitudiné, quæ originaliter est ciuilis & persequutoria, nec intuebimur, quod superuenit & accidit, scilicet delictum, ob quod perdit contrahens, secund. Andream de Isernia in c. 1. §. porrò, sub n. 28. quæ sit. 1. causa beneficij amittend. quem refert & sequitur sic declarans hanc materiã Bec.

61 vbi supra: sic etiã locator potest ob pensionẽ nõ solutã expellere conductorem vel eius hęredes, secũd. Alex. cons. 131. in causa, n. 6. lib. 4. quẽ sequitur Bec. vbi s.

62 Verùm iure canonico, vt prædiximus, cõmunis prædict. sententia non procedit, hoc si quidem iure actio etiã pœnalis, licèt nihil ex eo crimine ad hæredẽ peruenerit, nec lis fuerit cum defuncto contestata, in hęredem trãsit: qđ etiam seruandum esse existimo in foro ciuili, cum concernat peccatum, puta quia id ideò dispositum est iure canonico, vt defunctus à peccato liberetur, & pro ex oneratione conscientię eiusdẽ, vt diximus: sed in concernentibus peccatum standum est etiam in foro ciuili iuri canonico, iuxta tex. cum glo. & ibi cõmuniter DD. c. in fi. de præscriptio, tametsi decis. Pedemo. post Ruin. & Franc. Tigrini atq; Voglinũ, quos refert & sequitur d. decis. n. 6. & 7. teneat contrarium, nempè quod in terris non subiectis ratione tẽpora litatis Ecclesiæ, seruetur ius ciuile, in locis verò suppositis Ecclesiæ ius canonicũ, vbi duobus modis, nõ tñ concludentibus meo iudicio, respondet nostro fundamento præd. nẽpè q̃ in cõcernẽtibus peccatũ standũ sit iuri canonico, etiã in foro ciuili, præterquã q̃ illę euasiones sunt contra cõmu. sentẽtiam, qua probatur d. fundamentum.

63 Hęredes autẽ vsurarij nõ insolidum, sed proportionibus hæreditarijs tenentur, sicut pro alijs debitis, vt nũcupatim probat Siluest. in summa verb. vsura. 6. nu. 10. vers. secund. & Nauar. in manuali Latin. c. 17. n. 278. quidquid aliud senserit Angles vbi supra, in q. de vsurario, pag. 281. in princ. & Siluest. vbi supr. in vers. qđ limita, & Mercado vbi supr. d. c. 11. fol. 117. in princ. limitant quando in hæreditate esset aliqua res per vsuram acquisita, vel ex pecunia fœnebri titulo lucratiuo, quia eam habẽs tenetur in solidum ad restitutionẽ eius; qđ comprobari potest ex supra dictis: sequitur Pet. à Nauar. lib. 3. de restitu. c. 2. n. 413. vbi etiã loquitur quando hæres successit in crimine vsurarũ, & addit q̃ aliàs tenẽtur pro viribus hęreditarijs: & q̃ hæredes vsurarij obligentur tantùm restituere pro ratione tantùm hæreditatis acceptæ, etiam si non confecerint inuẽtariũ est cõmunis, secund. Lud. Carb. vbi sup. d. q. 57. in 8. cõclus. vers. obligatur.

64 Si tñ hæredũ aliquis vsurarij fiat non soluendo, licèt respectu aliorũ debitorũ ex causa licita, alter pro illo non teneatur iure ciuili, vt in. l. legatorũ. ff. de legat. 2. in foro tñ canonico tenentur cæteri hęredes vsurarij in solidum fauore animæ defuncti, vt citius liberetur ex integra satisfactione, per d. c. tua nos, & ibi glo. & ita cõmuniter tenetur & practicatur, secund Siluest. vbi supra, vers. tertiũ, & ante eum tenuit Hostiens. in d. c. tua, de vsur. & est cõmunis opinio, vt attestatur Alciat. in. l. 2. §. & harũ, nu. 31. in fin. ff. de verborũ oblig. quẽ refert idem sequutus Iul. Clar. in pract. crim. §. fi. q. 51. vers. sed pone, sequitur Nauar. vbi sup. Quod est intelligendũ, secund. ipsos iuxta vires hæreditarias, & hæc cõmunis sententia omnino in praxi sequenda

quẽda est fauore animæ defuncti, vt prędiximus: tametsi Ant. de But. quẽ refert Siluest. vbi supr. in puncto iuris teneat contrariũ, nẽpè nihil in hac specie esse speciale, sed sicut in cæteris debitis defuncti hęredes tenẽtur pro portione hę reditaria cõfecto inuẽtario, & vnus pro altero non tenetur, ita & in hac specie idem dicendũ sit: quam opinionẽ equiorem, & veriorem esse putat eam probans Medina de resti. c. de vsur. restit. in respons. ad 5. in vers. in quinto & vlt. argu. vbi tñ priorẽ opinionẽ fatetur fuisse cõmunem antiquiorum Canonistarum, & opin. Medin. referens alios eam tenẽtes, sequitur Petrus à Nauarr. libr. 3. de resti. c. 2. n. 412. cum seqq. præcipuè nu. 414. hanc etiã sequitur Palat. libr. 4. de contract. & restit. c. 9. pag. 342. in fin. nihilominus tenendum est quod prædixi.

65 Dubitari tñ solet in proposito an hæredes, qui ex delicto defũcti tenẽtur iuxta proximè dicta, teneãtur etiã vltra vires hæreditarias, si inuẽtariũ nõ cõfecerint? Et pars affirmatiua videtur prima facie tenenda, ex eo q̃ hęredes tenentur insolidum ad soluenda debita defuncti non confecto inuentario, vt in. l. fi. §. fin verò postquã. C. de iur. delib. & in. l. 10. tit. 6. p. 6. sed dãni illati proximo à defuncto restitutio inter verè debita cõputari debet, imò à fortiori in hoc idem videtur dicẽdũ qđ in alijs debitis, nẽpè vt citius anima defuncti à peccato liberetur, vt in d. c. in literis, cũ simil. de raptor. Secũdò, quia hæres non tenetur ex delicto defuncti aliqua dispositione iuris speciali, sed ex tacito præcepto testantis qui pœnitens decesserit: & in terminis ex hoc 2. fundamento ita tenet Abb. in d. c. in literis. vbi gl. idẽ Abb. in d. c. tua. & sequitur Paul. Castr. in rubr. ff. de acquirẽd. hæred. vbi Aret. col. 3. eam defendit in vsuris, licèt in reliquis aliud teneat.

Sed contrarium simpliciter in omnibus ex delicto prouenientibus, nempè hæredes, qui non confecerunt inuentariũ vltra vires hæreditarias minimè teneri, probari potest atq; tenendum videtur primò ex eò, q̃ pręter (ne dicã contra) iuris regulas ex delicto defuncti cõueniantur. Præterea & secundò per tex. in c. quamquam. de vsur. in 6. & in d. c. tua nos: & in d. c. in literis, quibus hæc satisfactio iniungitur hæredibus, iuxta facultates defunctorũ. Tertiò, in d. c. cum tu. de vsur. in fin. vbi vsurarius propter paupertatẽ excusatur à pœna & restitutione: ergo idẽ dicendũ est in ipsius hæredibus. Quartò, quia in his casibus hęredes ex delicto defuncti, potiusquã ex contractu conueniuntur, vnde oportet rigorem hunc aliqua equitate tẽperari: & ita hanc opinionem tenent atq; probarunt Federic. de Senis cons. 12. Ioann. Andr. Dñicus, & Frãc. in d. c. quãquam, super glos. mandauerint. Henric. in d. c. vlt. de sepult. Areti cons. 148. col. vltim. Anania in d. c. tua nos. & latius in d. c. in literis, vbi n. 7. eã dicit esse cõmunẽ: quod etiã testantur Ruin cons. 20. circa finem lib. 4. & Couar. eam sequutus expresse d. c. 3. n. 8. & Bossius in sua pract. crimin. in tit. de pœnis, nu. 34. Deniq; & Iul. Clar. vbi supr. in vers. scias tamen, & est crebrior sententia secund. decis. Pedemont. 151. n. 9. qui eam sequitur, allegãs ad idem Bened. Cap. in suo lib. commu. opin. conclus. & reg. c. 67. & Villalobos verb. hęres, n. 2. est etiã cõmunis, secund. Ant. de Fano de pignor. 4. membro, 2. p. nu. 124. vbi quod pro satisfactione delicti per defunctũ commissi omnia bona delinquentis, sint tacitè hypothecata dãnificato, siue peruenerint ad hæredes delinquentis siue ad alios tertios possessores, de quo quid tenendũ sit, supra resoluimus. Et tenendo hanc sentẽtiam, quæ verè cõmunis est, non obstant duo fundamenta supra pro opinione contraria adducta, & non quidem primum, quia cessat ex fundamentis communis, quibus illud destruitur: nõ secundũ, quia contrarium probauimus supr. n. 62.

Nihilominus tñ in puncto iuris opinio præfata Abb. cõtra receptã sententiam iustius defendi potest, secundũ, D. Couar. vbi supr. & in foro conscientiæ eam probat Siluest. vbi sup. d. n. 10. vers. quartum: fundamenta enim communis sententiæ non vrgent, quia priora tria procedere videntur, aut saltem intelligenda

Universidad de Deusto
Biblioteca

genda iuxta iuris dispositionem, nempè confecto inuentario, aliàs secus, cũ hæredes sint in culpa ipsum non conficiendo, sicq; ex propria culpa tenentur in solidum, cum possent id damnũ præcauere adeundo hæreditatem cum beneficio inuentarij, illudq; conficiendo intra tẽpora ad id iure statuta. Quartũ deniq; communis sententiæ fundamẽtum non astringit, sed de æquitate non scripta procedit: nihilosecius tamen in iudicando & consulendo tenẽda est prę fata, & communis sententia, cũ sit probata authoritate tantorum Patrum, probabilibusq; fundamentis fulcita, quæ et si dubia foret in foro exteriori, in interiori tamen animę omnino secura & tenẽda est, † quia lex ciuilis aliud præcipiẽs est fundata super præsumptione, q̃ bona defuncti occultauerit hæres, qui inuentarium non fecerit, atq; ea subtraxerit, vt in auth. de hæred. & Falc. §. si verò ex præsim: quibus in foro animę standum non est, sed veritati, secund. Bal. in l. cum quis, nu. 14. vers. item posuit. C. de iur. & facti ign. sequitur plures referẽs Frãc. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib. 2. tit. 14. n. 14. Ita in terminis tenet Angel. in summa verb. hæres, in q. vtrùm hæres teneatur ex delicto, vers. intellige in quantum, ibi, & placet in conscientia. Siluest. d. verb. vltra 6. n. 10. vers. quartum, ibi, in foro tamen animæ, & Mercad. d. c. 11. *de como ha de restituir el vsurero*, fol. 116. col. 2. vers. *que en conciencia*, & Ludouic. Lopez vbi sup. in 2. p. c. 80. pag. 687. vers. 2. dicimus, vbi secus dicit esse in foro exteriori, nisi cum beneficio inuẽtarij hæreditatẽ adirẽt: & ibi latè agit vtrùm hæredum singuli in solidum teneantur, an dumtaxat pro rata.

66

67 Imò vt constat ex eisdem, regulare est, vt hæres in foro animę ad debita vltra vires hæreditarias minimè teneatur nó confecto inuentario, si reuera nihil occultauit, & quantum habuit soluit, ex præd. ratione, & quia confitenti creditur in omnibus: qđ etiam tenuit Hostiẽs. in sua summa tit. de testam. §. penul. vers. quid si bona, & Ioan Andr. in d. c quamquam, de vsur. libr. 6. in nouellis, Bart. in rubr. n. 3. ff. de acquirend. hæred. dicens quod ita tenent Theologi, vt vidit in sententijs corũ, & ibi Alex. n. 7. idẽ Bart. in d. l. nu. 45. C. de sacrosanct. Ecclesijs, Felin. in c. 1. n. 44. de constit. dicit magis cõmunem Ias. in rubr. ff. de acquir. hæred. nu. 23. & 24. & cõmunem profitetur Carol. Ruin. cons. 20. libr. 4. col. penult. Anchar. cons. 402. & 411. Gratus cons. 91. n. 4. lib. 1. Alciat. in c. nouit. nu. 12. de iudic. & in respon. 502. n. 5. vers. adduco, Boerius q. 55. n. 4. Decian. cons. 49. n. 60. lib. 2. Phanẽsius in tract. de inuent. p. 7. n. 274. vbi alios refert, qui propè omnes loquuntur respectu creditorũ, & D. Couar. in c. 1. n. 16. de testam. Segura in l. 1. §. si vir vxori, nu. 125. ff. de acquir. poss. & ibi addit. Did. Perez, idem Perez in q. 10. proœmial. ordinament. Regal. vers. lex itidẽ, col. 18. & est cõmunis secund. Ioan. Orosc. in l. 2. n. 3. & 4. ff. de offic. procurat. Cæs. & secund. Mench. de success. creat. §. 1. n. 26. & §. 2. n. 12. eandem sequitur & dicit cõmunem Abb. cons. 74. n. 9. in 2. p. cons. & Anto. Gom. plures referens in l. 3. Taur. n. 121. Palud. in 4. distin. 15. q. 2. art. 5. Siluest. in summa verb. hæreditas 3. q. 5. & nouissimè alios referens Petrus à Nauar. d. lib. 3. de restit. c. 4. n. 172.

68 Contra hanc tũ receptissimam sententiam ausi sunt tenere Federic. de Senis cons. 21. & nonnulli alij opinantes nullum in hoc esse discrimen inter cõscientiæ forũ & iudiciale, eo moti fundamento, † q̃ lex humana quæ iusta est, etiam in foro animę est seruanda, iuxta glos. communiter receptam in c. quæ in Ecclesiarum, de constit. tenent D. Tho. & communiter Theologi. 2. 2. q. 96. arti 4. Bart. & communiter DD. in l. si quis pro eo, ff. de fideiuss. diximus latè libr. 2. pract. quæstio. q. 179. nu. 9. & 10. & nouissimè bene probans, alios allegans Menoch. libr. 1. præsump. quæsti. 88. nu. 8. & 9. Sed illa lex, quę non confecto inuentario cogit hæredem hæreditaria onera subire in solidum, est iusta: ergo in iudicio interiori etiam seruanda erit: & ita hanc opinionẽ ex alijs etiam fundamentis, ineficacibus tamẽ, sequitur Mẽch. dict. §. 1. num. 26. Imol. tamen in

in rubr. ff. de acquiren. hæred. distinguit in hoc inter hæredem scientem nó sufficere vires hęreditarias, & adhuc adeũtem, vt hic in conscientia teneatur vltra vires hæreditarias, inuentarium non conficiens, quia visus fuit quasi contrahere cum creditoribus, & velle se ipsis obligare, & hęredem ignorantem, vt hic minimè in conscientia vltra vires hæreditarias teneatur: & idem si dubitetur, an sciuerit, vel ignorauerit.

69 Sunt tamen qui supra d. communem sententiam quo ad legatarios tantùm 71 locum sibi vendicare teneant, opinionem verò Federic. & sequacium quoad creditores: ita Aret. in d. rubr. ff. de acquirend. hæred. quam concordiam probauit etiam D. Couar. vbi supra, d. num. 16. ad fin. & Mencha. d. §. 2. n. 12. & Mol. etiam aduersus communem de iustitia & iur. tract. 2. disputatione 217. colum. 72 1331. cum seq.

70 Quid tenendum? Ego profectò communem sententiam probo, tam quoad creditores, cum quibus ipsa nũcupatim loquitur, & se habet, quàm quoad legatarios à fortiori, vtroque enim casu existimo verius, & receptius esse, hæredem in foro animæ non teneri vltra vires hæreditarias, quandoquidem hæc est in eo verissima maxima, non esse standum præsumptioni, sed veritati; sed in nostra specie lex ciuilis, vt diximus, fundatur in ea præsumptione, nempè quod hæres non conficiens inuentarium occultauerit, vel subtraxerit bona defuncti, & ideò quod teneatur creditoribus, & legatarijs in solidum vltra vires hæreditarias, vt prædiximus: ergo in conscientia huic præsumptioni standum non est, quoties certum fuerit alia bona defuncti non supereſſe, & nouissimè post hęc scripta vidi Menoch. vbi supra, d. quæst. 88. num. 3. dicentem quod hanc sententiam respectu legatariorum tenent omnes, & à fortiori de creditoribus hoc affirmant, & quoad creditores est magis recepta opinio, eamque in vtroque probat. Non obstat, quod præd. l. ciuilis sit iusta, ac proinde eam esse in foro conscientiæ quoque seruandã, quia fatemur iustam esse, sed tamen fundatam esse in præsumptione, quo casu lex, licèt aliàs iusta, in foro conscientiæ non est seruanda, quando constat manifestè de veritate contraria, vt communiter omnes Theologi fatentur, estq; verissimũ. Cõprobatur etiam, quia prædicta. l. ciuilis disponens contrarium, est pœnalis, ob non confectionem inuentarij: ergo nõ obligat in conscientia ante condemnationem, iuxta receptissimam propè omnium sententiam, de qua alibi diximus latius. † Potest tamen opinio Federic. de Senis, & cęterorum contrarium tenentium intelligi, quando creditores in iudicio & foro exteriori experiuntur, in quo hæres ille condemnatur, nam tunc parere tenetur sententię iudicis etiã in foro conscientiæ, vt probat Menoch. d. n. 3. ibi, verum tamen, & nu. 7.

Illud tamẽ quod Bald. voluit in rubr. ff. de acquir. hęred. indubitanter verum non est, nempè hæredem non conficiẽtem inuentarium, in foro contentioso canonico non teneri vltra vires hæreditarias, ex text. in c. Raynaldus. in fin. de testam. ibi: Cumque inuentarium fecerit, & ita Bald. in hoc communiter reprobatur per DD. secundùm Menoch. eos allegantem d. §. 1. nume. 27. & addit. Bar. d. rubr. ff. de acquir. hæred. sub nu. 3. vbi saluat opinionem Bald. in duobus casibus, de quibus ibi per eum.

73 Ecclesia autem & clerici hæredes defuncti, an teneantur vltra vires hæreditarias, si inuentarium non confecerint, videndus est latè de hoc agens Couarr. d. c. 1. nu. 14. de testam. & nouissimè Aluarus Valasc. consultatione 52. n. 47. & Molina d. disputatione 217.

SVMMARIVM.

1 *MAnifestus vsurarius testari non potest, etiam si pœnituerit, atque vsuras restituí mandauerit, nec tradendus est Ecclesiasticæ sepulturæ, nec admittendus ad Sacramenta Ecclesiæ, nisi de vsuris plenariè satisfecerit tuxta eius facultates, vel de satisfaciendo idoneè cauerit ijs, qui eas habere debuerint, vel alijs eorum nomine expressa*

Universidad de Deusto
Biblioteca

pre ſa quantitate, ſi manifeſta ſit, alioquin arbitrio eius, qui cautionem receperit moderanda, &c, vt hic, nec oblationes eius quiſquam accipiat, vt in num. 2. ſub pœnis cõtentis n. 1. & 2. aduerſus recipientes eum ad Eccleſiaſticam ſepulturam, vel eius oblationes contra formam prædictam.

3 *Differentia inter deciſionem tex. in c. quamquam, de vſur. in 6. & c. quia in omnibus. de vſur. vbi prædicta continentur.*

4 *Cautio idonea in propoſito intelligitur fideiuſſoria, vel pignoratitia, non autem ſimplex cautio, niſi iuret fideiuſſorem vel pignora dare non poſſe, idque ſit veriſimile.*

5 *Manifeſtus vſurarius in periculo mortis conſtitutus, ſi velit prædict. cautionem preſtare, & non poſſit à quolibet Sacerdote eius confeſſio audiri poteſt, & abſolui, & obtenta ab eo facultate, Epiſcopo eius confeſſionem declarabit ad effectũ de quo hic.*

6 *Manifeſtus vſurarius eſt ille, qui palam & publicè fœneratitiam artem ita exercet, vt ipſa operis euidentia nullam excuſationem habeat, vt quia tenet altare ſuum paratum, & nu. 15.*

7 *Non ſatis eſt probare aliquem eſſe vſuariũ, niſi illa qualitas manifeſti quoque probetur, & nu. 22.*

8 *Manifeſtus vſurarius nõ eſt, qui ſemel aut bis ſub vſuris mutuo dedit pecunias, licèt hoc probetur.*

9 *Manifeſtus vſurarius non ſolum dicitur ille, qui in foro omnibus videntibus ſub vſuris mutuat, ſed etiam is qui domi vſuras aſſiduè frequenterque exercet.*

10 *Pronũciatio iudicis an ſit neceſſaria ſuper hoc manifeſto euidenti & notorio crimine?*

11 *Ordo iuris an ſit ſeruandus in notorijs.*

12 *Manifeſtus vſurarius dicitur, qui crimen ipſum confeſſus eſt in iudicio, vel etiã extra publicè coram Sacerdote & teſtibus, ita vt id in plurium notitiã deuenerit, & alijs modis de quibus hic: ſed contra num. 16. & 23. quod debet confiteri ſub vſuris publicè ſæpius, vel domi frequenter mutuaſſe, & nu. 24. eadem ſit ſeruandum ſi tractetur de pœnis d. c. quia in omnibus.*

13 *Manifeſtus vſurarius dicitur etiam qui ob hoc crimen iam à iudice per ſententiam damnatus eſt.*

14 *A communi opinione recedendum non eſt indicando & conſulendo, etiam ſi contra eam videretur caſus leuis.*

17 *Nomina verbalia requirunt frequentiam & in vno actu non verificantur.*

18 *Confeßio iudicialis & ſententia inducunt notorium iuris, non verò notorium facti, vt hic declaratur.*

19 *Argumenta in caſu c. cum indiœceſi. de vſur. appellãtur indicia, vel aliæ apertiſsimæ & vrgentiſsimæ probationes.*

20 *Qualitas, in qua lex ſeu diſpoſitio ſe fundat, debet ante omnia conſtare.*

21 *Lex in quibus caſibus deficit, non eſt nec actio vtilis danda.*

CAPVT XIX.

De manifeſtis vſurarijs.

1 GRegorius Decimus in Concil. Lugdunenſi ſtatuit, vt vſurarij manifeſti, etiã ſi iuſſerint vſuras reſtitui, & criminis commiſsi pœnituerint, minimè Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradãtur, nec ad Sacraméta Eccleſiæ admittãtur, & ꝙ teſtamentis ipſorũ aliquis nõ interſit tanquã teſtis, imò & ꝙ eorũ teſtamenta ſint nulla ipſo iure, niſi de vſuris ipſis fuerit iuxta eorũ facultates, vel poſt obitum plenariè ſatisfactũ, aut illis quibus facienda eſt reſtitutio, ſi preſto ſint, vel alijs eorũ nomine idoneè de reſtitutione facienda ſit cautum expreſſa quantitate, ſi ipſa manifeſta fuerit, alioqui arbitrio recipiẽtis cautionẽ moderandã: & ꝙ ſi ſcienter minorẽ quam veriſimiliter credatur moderauerit, ad ſatisfactionem reſidui teneatur. Religioſi autẽ & alij, qui manifeſtos vſurarios cõtra prẽd. ſãctionis formãad Eccleſiaſticã auſi fuerint admittere ſepulturã, pœnæ Lateranenſ. Concil. cõtra vſurarios promulgatæ ſubiaceant: ita habetur in cap. quamquam, de vſur. in 6. imò excommunicantur ipſo facto, ſi hoc ſcienter fecerint, vt in Cleme. 1. de ſepult. † Sed 2
& Alexand. III. in Concil. Lateranenſ. præceperat, vt vſurarij manifeſti nec ad cõmunionẽ admittãtur altaris, nec Chriſtianã (ſi in hoc peccato deceſſerint) accipiãt ſepulturã, ſed neq; oblationes eorũ quiſquam

quiſquã accipiat ſub pœna reſtitutionis accepti, & ſuſpẽſionis officij arbitrio ſui Epiſcopi, vt cauetur in. c. quia in omni- 3
bus. de vſur. † Ea tamẽ eſt differẽtia inter caſum d. c. quia in omnibus, & caſũ d. c. quamquã, quod in caſu d. c. quia in omnibus. agitur de pœnis ſtatutis cõtra manifeſtos vſurarios, qui in peccato & crimine deceſſerint, vt hi in loco ſacro minime ſepeliãtur, nec admittãtur ad cõmunionẽ Euchariſtiæ, nec recipiãtur eorum oblationes, ſi prędicti criminis nõ pœnituerint: at in caſu d. c. quãquã. agitur de pœnis ſtatutis, quæ prope ſũt eędẽ cõtra manifeſtos vſurarios, etiã ſi hi criminis & peccati pœnituerint, ac iuſſerint vſuras creditoribꝰ reſtitui, niſi plenariè ſatisfeerint, aut idoneè cauerint cũ fideiuſſoribus vel pignoribus, vt latius eõtinetur ibidẽ: ſicq; prouiſũ fuit in d. Concil. Lugdunẽ. circa formã ſatisfactionis, & cautionis præſtãdę ad hoc vt hi manifeſti vſurarij pœnitẽtes ad Sacraméta Eccleſię atq; Eccleſiaſticã ſepulturã admittãtur. Nomine autẽ cautionis idoneæ, de qua in d. c. quãquã. intelligitur fideiuſſoria, vel pignoratitia, ideòq; nõ ſufficeret 4
ſimplex cautio, † niſi nõ poſſet dare fideiuſſorẽ, nec pignora. idq; iuret, maximè ſi hoc ſit veriſimile, nẽpe eũ aliã cautionẽ dare non poſſe, quia tũc ſimplex cautio admittẽda erit: itaglo. in d. c. quãquã. verbo idoneè, cõmuniter ibi recepta, & in c. ad noſtrã. de iur. iurãd. gl. & late Iaſ. in. l. ſancimus. C. de verb. ſignifi. eſt cõmunis ſecũd. Couar. lib. 3. variar. reſolut. c. 3. nu. 6. in prin. ſequitur Nauar. in manual. Latin. c. 17. n. 279. Vnde nõ ſufficiet hypotheca bonorum generalis, nec etiã ſpecialis ſecund. DD. cõmunit. in d. c. quamquam, quos ſequitur Soci. conſi. 127. col. 4. lib. 3. & Ant. in d. c. cũ tu. n. 6. de vſuris. & Couar. vbi ſupra.

Quòd ſi vſurarius manifeſtus in pericu- 5
lo mortis ſit, velitq; prędicta pręſtare, nõ tamẽ poſsit, à quolibet ſacerdote eius cõfeſſio audiri poteſt, & abſolui, & obtẽta ab eo facultate, Epiſcopo eius promiſsionẽ declarabit, vt ſi cõualuerit, ipſũ cõpellat ad reſtitutionẽ, ſin autẽ moriatur, eius hęredes: arg. c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. ita tenet Silueſt. verbo reſtitutio. 6. q. 1. quẽ refert, & ſequitur Nauar. in manual Lati. c. 17. n. 280. Intelligo autẽ de quolibet ſacerdote approbato, hoc eſt, expoſito ab Epiſcopo ad audiẽdas cõfeſsiones, vel eo deficiẽte, in articulo mortis ab alio ſacerdote etiã non expoſito, iuxta tradita per nos lati⁹ ſupra lib. 1. Canonic. quæſt. c. 1. nu. 56. cum ſeqq.

Summopere tamẽ oportet ſcire in hac materia quis dicatur vſurari⁹ manifeſtus, vt comprehendatur in prohibitione illorũ iurium: hoc autem diuerſimodè exẽplificant DD.

Et primò, dubio procul manifeſtus vſu- 6
rarius eſt ille, qui palã & publicè fœneratitiã artẽ ita exercet, vt ipſa operis, & patrati ſceleris euidẽtia nullã excuſationẽ habeat, vt quia tenet altare ſuũ paratũ: argu. tex. in. c. euidentia. de accuſat, ita glo. in c. 1. verb. manifeſtos, de vſur. in 6. & ibi DD. Abb. conſi. 2. n. 1. lib. 2. poſt Federic. de Senis conſi. 8. & Bart. in. l. 2. n. 3 ff. de furtis. Bald. cõſi. 17. factũ ſuper quo, in fi. lib. 1. & Calder. inter conſilia Bald. conſi. 162. caſus ſuper quo. n. 2. Iaſ. conſi. 78. n. 3. lib. 3. Angel. in ſua diſputatione, quę incipit Aſtenſis miles, col. 2. Fulgoſ. conſi. 138. viſis præcepto, &c. colu. 2. & in hoc conueniunt omnes ſecund. Couar. d. c. 3. nu. 4. in prin. & in. nu. 5. verſi. at ſi tractetur, ſequitur Nauar. d. c. 17. n. 280 loquẽs in eo, qui palam & notoriè ad vſuram mutuat, aut ſuas res ob dilatam ſolutionem cariùs iuſto pretio rigido manifeſtẽ vendit: addens non eſſe neceſſe, vt quibuſuis petẽtibus tribuat, ſicut aliqui dicunt, ſed quod etiam mutuatio, quãdo fit, ſit manifeſta, ſecũd. Panormit. & Ant. de Burg. in c. ad noſtram, de emptione & vendit. eamdem principalem ſentẽtiam ſequitur Menoch. de arbirrar. iudic. lib. 2. centur. 3. caſu 235. nu. 4. & 11. & ante eum Iulius Clarus lib. 5. recept. ſent. § vſura. verſicul. ſed hic quæro, & poſt hęc ſcripta plures referens Ioſeph. Maſcard. de probation. 3. tom. concluſ. 1420. numer. 3.

Quamobrem ſatis non erit aliàs pro- 7
bare

Universidad de Deusto
Biblioteca

bare aliquem esse vsurarium simpliciter, nisi illa qualitas manifesti probetur quoque, nempe illum esse manifestum vsurarium: ita Bald. d. consi. 17. & clarius cõsi. 144. ad euidentiam præmittendum est, colu. 1. lib. 5. & Ioan. de Anan. in d. cap. quia in omnibus. n. 3. & alios referẽs Menoch. d. nu. 4. & Mascard. vbi supra. n. 2.

8 Hinc est, vt ille, qui semel aut bis sub vsuris mutuo dedit pecunias, etsi id probetur, non ex hoc dicitur satis probatum illum esse manifestum vsurarium: probandum est enim paratum esse omnibus mutuo sub fœnore dare, & sic tabulam, & mensam paratam habere ad mutuandum sub vsuris, quia requiritur frequentia delicti: ita Bart. in d. l. 2. nu. 3. ff. de furt. Ioan. de Anania in d. cap. quia in omnibus, col. 2. nu. 2. Menoch. vbi supra, nu. 6. Vnde non rectè existimat cõtrariũ Mercad. *de tratos y contratos*, lib. 5. colum. fina. fol. 119. vbi inquit DD. tenere quod ad incurrendas pœnas publicorum vsurariorum, non est opus eas exercere manifestas mutuando cum interesse, sed suf- 11 ficere realiter & patenter hoc crimẽ cõmittere bis aut plus: ꝙ si velimus temperare, sit vltra quatuor aut sex vices: hoc enim verũ nõ est, sed quod prædiximus.

9 Manifestus autem vsurarius prędicto modo non solum dicitur ille, qui in foro omnibus videntibus sub vsuris mutuat, sed etiam is, qui domi has vsuras assiduè frequenterque exercet: ita Bart. & Angelus in d. l. 2. de furt. Angel. in d. sua disputatione col. 2. Abb. & alij relati & sequuti à Menoch. vbi supra, num. 16. & plures citans Mascard. vbi supra, nu. 4. vbi bene declarat: inquit tamen Menoch. vbi su-
10 pra. n. 12. & 13. † quod super hoc euidẽti & notorio crimine requiritur saltẽ quædam iudicis pronunciatio, quæ non sententia, sed pœna exequẽda potius appellatur, ob idq; credit ante pronũtiationẽ vsurarium manifestum dici non posse, vt pœnis supradictis affici possit, aliàs frustra super notorio ius requireret pronuntiationem: & tandem nu. 32. allegat Abb. d. consi. 2. nu. 1. & Federic. de Sen. & Couar. vbi supra, nu. 4. versi. quarto etiam, ita tenentes: hoc tamen dictũ Menochij dubium est, atq; non verũ existimo in terminis de quibus agimus, nempe quoties vsurarius ita palam & publicè fœneratitiam artem exercet, vt ipsa operis, & patrati sceleris euidentia nullã excusationem habeat: quòd si res est ita notoria, quod nullã excusationẽ habeat, ad quid quæso est necessaria iudicis declaratio? Prætereà DD. quos in contrariumcitat, hoc casu minime loquuntur, sed quoties quis simpliciter pro vsurario condemnatur, non verò pro manifesto vsurario, vt ex ipsis euidenter patet, de qua specie infra agemus, an is condẽnatus dicatur manifestus vsurarius, necne? Accedit prẽterea, quod in specie supra proposita manifesti vsurarij, de qua agit Menoch. Couar. vbi supra, nu. 4. in prin. & cæteri DD. nõ requirunt declarationem iudicis, vnde noua ac proinde suspecta, præter supradicta, est opinio hęc Menochij: quę tamen posset sustineri, vbi ille manifestus vsurarius prædicto modo aliquã excusationẽ haberet, vel habere posset, † ex eo ꝙ & si quãdo extat notoriũ permanẽs, non sit seruandus ordo iudiciarius secũd. Aretin. cõsi. 163. n. 6. ex c. quanto. de trãslatio. Episco. & c. & in c. quæ Lothari⁹. 2. q. 1. & late Grãma. decis. 36. n. 45. attamẽ vbi notoriũ aliquã excusationẽ habere potest, ordo iuris seruãdus est secund. Aret. vbi supra. n. 6. Cur. Seni. cõsil. 21. quẽ sequitur Iulius Clar. lib. 5. recept. sentent. §. fi. q. 9. versi. quæro nũquid in notorijs, eosque refert ac probat Menoch. vbi sup. n. 14. 15. & 19. & ita est tenẽdũ, tametsi Mascard. vbi supra. n. 7. opinionẽ prioré Menochij cũ alijs quos refert videatur probare: citat tamẽ. n. præced. pro nostra sẽtentia Sas. consi. 78. n. 3. versi. facit, vol. 3.

12 Secundò ille dicitur vsurarius manifestus, qui crimen ipsum confessus est in iudicio, iure namque ea confessio manifestum facit, vt in capit. vestra. & in capit. vltimo, de cohabitatione cleri. & mulier. capit. cum olim. de verb. signifi. & in terminis ita tenet in nostra specie glos. in capit. 1. verb. manifestos. in principio de vsuris, in 6. quam ibi doctores sequuntur,

tur, & prætereà in c. quia in omnibus, eodem tit. in decretal. vt testatur Couar. d. lib. 3. variar. resolut. c. 3. nu. 4. versi. est enim, vbi quod dicitur frequentissimè id notorium iuris, quod appareat per confessionem in iudicio emissam: & testatur communem esse traditionem in nu. 5. circa finem, versi. ex quibus: quod etiã vltra ipsum sequitur Abb. in d. consi. 2. n. 1. lib. 2. & Iulius Clar. in d. §. vsura, versi. itẽ ille, & alij plures relati à Menoch. vbi supra, nu. 20. Itaq; iuxta modò proxime relatam sententiam, manifestus vsurarius dicetur, qui apud iudicem confitetur se esse vsurarium, etiamsi simplex confessio sit, nec professus fuerit se manifestum vsurariũ esse, vt explicat in terminis Philip. Franc. in d. c. 1. super glossa manifestos, & est demente doctorum ibi, & in d. c. quia in omnibus, est communis traditio secund. D. Couar. vbi supra d. nu. 5. versi. ex quibus, &c.

12 Quinimò non tantùm confessio iudicialis, sed etiam extraiudicialis facta coram sacerdote, & testibus publice, itaquidem vt in plurium notitiam deuenerit, facit quem vsurarium manifestum, vt sub dispositione d. c. quamquã. comprehendatur: ita glo. ibi addens quod mandat restitui vsuras, & fortè libros rationũ tradens, quã ita intelligunt, & sequũtur Archidia. Domin. & Frãc. ibi, Abb. d. cõsi. 2. n. 1. Abb. & Anan. in d. c. quia in omnibus. col. 5. n. 5. & alij plures relati per Couar. vbi sup. d. n. 4. versũ tertio: sequitur alios allegans Menoch. vbi supra. n. 21. est cõmunis secund. Soci. consi. 127. n. 3. lib. 3. & Iul. Clar. vbi supra, versi. item si quis coram sacerdote: imò idem erit, eorũ rationibus consideratis etiã si hęc cõfessio extraiudicialis fieret corã sacerdote vel notario, modò facta fuerit corã testibus ita palam & publice quod in pluriũ aures, cognitionẽ & scientiam peruenerit, vt ex eisdẽ deducit Couar. vbi supra post Anan. vbi supra, qui idẽ esse profitetur in eo qui fatetur, & vsuras mãdat restitui in publico instrumẽto, vel scriptura priuata proprio sigillo sigillata, vel fortè si publica fama cõtra eũ laboret, & simul aliqua argumenta appareant, ob quæ Episcopus illum publicet, & sic efficiatur manifestus: & nu. 3. idem dixerat, quando communis opinio est quod ipse lit vsurarius, nempe vt tunc intelligatur illũ esse manifestum: quod verum minimè videtur, nisi qualitas manifesti probetur, vt ex infra dicẽdis patebit: & quod prædiximus de confessione extraiudiciali publice facta corã sacerdote, vel notario, & testib⁹, & c. sequitur etiã plures citans Mascard. vbi supra, nu. 11.

13 Dicetur & quartò vsurarius manifest⁹ secũdùm cõmunem traditionem, qui ob hoc crimem iam à iudice per sententiam damnatus fuerit, quia iudicis pronũciatio notoriũ inducit, vt in d. c. vltimo de cohabitatione cleri. & mul. & in terminis ita tenet glo. communiter approbata in d. c. 1. verb. manifestos, de vsur, in. 6. vt ex omnibus supra citatis apparet, præcipuè Couar. d. n. 4. in versi. quarto etiam, & Iulio Claro vbi supra, in versi. est item prætereà ille, sequitur dicens iustius videri Nauar. in man. c. 17. n. 28. versi. nec hoc requiritur. Verùm vsuriushic hoc casu non prius manifestus dicetur, etiam si testibus vel alijs probationibus fuerit conuictus, quàm à iudice sit per sententiam damnatus, vt explican. Hostien. Abb. & alij in. c. cum in diœcesi. de vsur. Federic. consi. 64. Abb. d. consi. 2. nu. 2. lib. 2. & alios referens Couar. vbi supra, versi. quartò, vbi ita esse intelligendam glos. d. c. 1. verb. manifestos, & alios qui eius meminere, affirmat: sequitur Menoch. d. casu. 235. nu. 32. dicens vsurarium manifestum secũdũ nostros doctores illũ dici nõ posse, pręcipuè ante sententiã & declarationem prolatam: sequitur plures referens Mascard. vbi supra, nu. 17.

Hi sunt modi præcipui communiter à nostris doctoribus traditi ad probandum, quem esse manifestum vsurarium, vt comprehendatur sub prohibitione & pœnis d. c. quamquam. de vsur. lib. 6. superest vt nostrum hac de re iudiciũ interponam⁹: & licet re vera ego vt plurimũ communium traditionum sectator sim, quando euidenter à veritate nõ deuiant,

Universidad de Deusto
Biblioteca

14 † à cõmuni enim opinione recedendum non est in iudicando, & cõsulendo vt ex pluribus resoluit nouissime Becius cõsi. 80.nu.8.lib.1.Addit Alexand.in.l.si conuenerit,col.fin.sub nu.13.ff.de re iud.quẽ refert,& sequitur Becius consi.8.nu.24. libr. 1. temerarium esse à communi opinione recedere,etiam quando cõtra eam videretur casus legis: nihilominus illas, quas constat erroneas esse,ac contra ius, minimè sequor:ac proinde in proposito existimo

15 In primis,manifestum vsurarium dequo in d.c.quia in omnibus,& in d.c.quãquã, verè dici illum quem primo modo ex supradictis consideramimus cũ communi, quæ verissima est in hoc casu, nẽpe qui ita palam & publicè vsuras exercuit,tabulam & mensam publice paratã habens ad mutuandum sub vsuris, vt euidentia ipsius patrati sceleris vlla tergiuersatione celari nequeat,argu.tex.in.l.palã.ff.de ritu nupt.prout tenẽt omnes supra citati, nec hoc casu,vt prædiximus,existimo esse necessariã sententiam declaratoriam.

Secus verò existimo esse de illo vsurario, qui hoc crimen simpliciter absque qualitate manifesti confessus in iudicio, vel extra coram parocho vel notario,&

16 pluribus testibus,vel instrumento, † aut aliàs ad effectum restitutionis, vel si super eo per iudicem fuerit condemnatus absque prædicta qualitate manifesti,hos enim,aut eorum aliquem manifestum vsurarium minimè probo nec censeo, ad hoc vt pœnis dictorum iurium puniantur,ex sequentibus fundamentis,intelligendo tamen,vt infra statim dicemus.

Primò quia cum prędicta iura loquantur in manifestis vsurarijs,exercitium ac consuetudinem vsurarum manifestum requirunt,vt constat ex c.1.de vsur.in 6. & probatur etiam,quia nomina verbalia

17 (prout est nomẽ manifest⁹, scilicet vsurarius) † requirunt frequentiam,& in vno actu non verificantur, vt tenent omnes in capit. 1. & ibi Ripa numer. 96. de iudic.vbi post Parid.de Puteo,quem citat, hoc in specie de fœneratore scribit, & alijs similibus comprobat, vt in meretrice, mercatore, calũniatore, & his similibus,de quibus late agit Tiraquel. de pœnis temperand.causa 51. ad fi.Bart.& doctores in procem.ff. veteris.ergo de manifesto vsurario facti,non vero iuris intelligenda sunt illa iura.Nec obstatquòd confessio & sententia inducunt notorium,vt in capit.vestra.& in cap.vlti.de cohabit cleric. & mulier. quia illud verum est in notorio iuris,non verò in notorio facti,hoc enim non inducitur nisi ex actuum frequentia,vt apparet ex illis iuribus,& notat glo.in d.c. vestra,verb. condemnatur,& doctores vtrobique.Secundò idem probatur, quia non est veri simile Romanũ Pontificem tam graues pœnas statuisse aduersus eum, qui semel mutuum dederit sub vsuris,licet id confessus fuerit publicè in iudicio vel extra, vel à iudice ex ea causa fuerit condemnatus,nec item in eum qui secretò,& occultè vsurarios cõtractus pactus fuerit,quã uis demum huius criminis accusatus,vel confessione,vel probationibus alijs fuerit cõdemnatus, his nãq; casibus nõ posset iudex hunc reum pronũtiare esse manifestũ vsurariũ,cum re vera huiusmodi non sit,nisi frequentia actuum cũ publicitate interueniat,idq; sit probatũ vel ab eo confessũ,tunc enim meritò iudex posseum pronuntiare manifestum vsurariũ,ac pro tali condemnare eum siue declarare,aliàs sec⁹. Nec quod cõfessio aut sententia quid notorium efficiat, quicquam præstat,id enim verum est de notorio iuris,nõ verò de notorio facti,& exer

18 citij,vt modò dicebamus:†hoc est,vt statẽ prædicta simplici confessione,vel iudicis condemnatione omnibus fiat notorium illũ vsurarium,talemque cõtractũ vel crimen admisisse, non verò quod habuerit vsum,exercitium vel consuetudinẽ fœnerandi,quod ad factum potius & frequentiam quã ad ius refertur,quæ interse maxime distant,ac dissimilia sũt:ita que licet post simplicem hac de re confessionem,vel condemnationem censeatur quis vsurarius manifestus, intelligitur tamen in hunc sensum, id est manifestus,& publicatus,non autem manifestus ratione

ratione manifesti exercitij, & negocij: quod vltimũ requiritur quoad pœnas dictorum iurium incurrendas.

Tertiò idem conuincitur, quia si aliud diceremus,sequeretur inde, eisdem pœnis affici eum qui semel & occultè mutuum dederit sub vsuris,si vocatus ad iudicium,id confessus fuerit,quibus qui publicè & manifestè in conspectu omnium officium fœneratoris exercuisset, quod prorsus alienum videtur à mente, & intentione Romani Pontificis.

Quartò idem comprobatur ex text. in capit.cum in diœcesi,de vsur. vbi si agatur de pœnis statutis in d. capit.quia in omnibus,requirit text.ille quod probetur accusatos seu delatos vsurarios esse manifestos:ergo non satis est constare eos esse vsurarios,nisi etiam constaret esse vsurarios manifestos, sicque exigitur huius qualitatis probatio. Quod si replices,non posse contingere hanc qualitatem manifesti vsurarij probari per argumenta,sicuti permittit text. in d.cap.

19 cum in diœcesi,respondebo, argumenta ibi appellari indubitata indicia, † aliasque apertissimas probationes,de quibus in l.vltim.C.de probat.ita in terminis interpretatur eum text.Couarru.d. libr.3. Variar.resol.capit.3.numer.5.ad fin.vers. quod si dixeris, & ante eum Burg.in d. capit.ad nostram,numer.28. dicens, hęc indicia debere esse clara & aperta,quem refert Menoch. vbi supra, numer.29.& iuxta hæc intelligendus est etiam Thesaur.Christian.relig.capit.67.numer.32. dicens, quod vsurarij manifesti dicuntur illi,qui licet non possint conuinci testibus,conuincuntur alijs pręsumptionibus,vt in cap.cum in diœcesi,de vsur. nempe quando pręsumptiones huiusmodi sunt vrgentissimę,&apertissimę,& indicia clara,aliàs secus.

20 Quintò eadem sententia comprobatur, quia vbicumque lex seu dispositio se fundat in aliqua qualitate,ante omnia oportet de ea constare, vt in.l.eius qui in prouintia,versicul.quoniam.ff.si cert.petat. & in.l. non ignorat. C. qui accus. non poss. & in alijs pluribus iuribus quæ citat,ex eis ita deducés,& loquens in qualitate delicti notorij Ant.Gom.in.3. tom. capit.1.de delict.numer. 44. sed iura loquuntur in vsurarijs manifestis,& sic hac qualitate notatis:ergo id ante omnia debet constare in confessione vel sententia,ad hoc vt manifestus vsurarius in proposito dicatur,aliàs secus.

Sextò facit etiam,quia cum præd.iura loquantur in manifestis vsurarijs, si prędicta qualitas non sit probata nec expressa in confessione vel sententia, deficeret iam lex,hoc est constitutio dicto

21 rum iurium : † sed in casibus in quibus lex deficit,non est nec vtilis actio dãda, vt in.l.si verò.§.de viro,& ibi doctores. ff.solut. matrim. & vbi deficiunt verba legis,deficit eius dispositio.l. 4. §. toties. ff.de damno infecto.l.1.§.loquitur. ff.de aqua quotid.& æsti. & hæc est communis regul.per d. §. toties.& alia iura idem probantia,vt affirmat Decius consi.591. num.2. & nos quoque deduximus latius comprobantes consi.21.nu.2.cum seqq. hocque pręcipuè procedit inpœnalibus de quibus agimus,argu.c.odia, cũ simil. de reg.iuris in 6. & in terminis vsurarij manifesti probat Bald.consi.447. incip. ad euidentiã pręmittẽdum est,nu.2.vol. 5.dicens,quod si lex requirat aliquem esse vsurarium manifestum, non sufficit probare alterutrum,sed hoc casu de probationibus erit substantia † qualitas &

22 factum,quod exercuit ergo vsuram, & quod manifestè eam exercuit, quem sequuntur Catelian. Cotta in memor. incip.lex,quæ loquitur, & Ludouic. Mexia in.l.Regia Toleti *de los terminos*,in 4. part.fundamento.2.nu.11.

23 Septimò & vltimò in nostra specie q confessio vsurarij nõ debeat esse simplex vt si diceret se sub vsuris mutuo dedisse, sed quod sub vsuris publice sæpius vel domi frequẽter mutuasset,tenet Bald.in c.in pręsẽtia.n.8.de probat.quẽ refert,& sequitur Feli.ibi.n.13.& alios referẽs Menoch.vbi supra.n.5.& 20. qui præd.modo declarant cõmunem supradictã conclusionẽ de cõfessione vsurarij agẽtem, vt tunc demum inducat notoriũ in proposito

Universidad de Deusto
Biblioteca

posito nostro quando non simpliciter facta fuerit, sed vt modò dicebamus: & hãc dicit videri veriorem Mascard. vbi supra nu. 10. Sic etiam & meritò Ant. de Burg. in d.c. cum causam. n. 28. improbauit secundam & quartam communes supradictas traditiones in hac materia de vsurario manifesto, quoad pœnas d.c. quãquã. ealdẽ etiam, & tertiam expressim reprobauit quoad eiusdem tex. pœnas D. Couar. vbi supra. n. 5. vers. at si tractetur, quorum opinionem, vt pote verisimã atque humaniorem, libẽtissime probo: tametsi cõmunis sententia fortè ob ipsius authoritatẽ in praxi obtineret, posset tamẽ ipsa moderari, vt nõ omnino reijciatur, vbi vsurari⁹ simul fateretur qualitatẽ exercitij, ac vsũ notoriũ ipsius, vel iudex pro tali notorio vsurario eũ cõdẽnaret, quo casu proculdubio cõmunis procederet, imò requiri necessariò hoc videtur, ad hoc vt notorius vsurarius dicatur ad incurrẽdas pœnas dictorũ iuriũ, vt patet ex omnibus supra adductis, & in hoc c. ratio
24 cinatis: † inquit tamẽ Couar. d. n. 5. versi. tandem, secus esse si tractetur de pœnis in d.c. quia in omnibus, statutis, nẽpe vbi actum fuerit de nõ suspendendis in loco sacro vsurarijs manifestis, qui in eo peccato, & crimine decesserunt, & de nõ recipiendis eorum oblationibus, deq; nõ admittẽdis vsurarijs, qui non pœnituerint eius criminis, ad communionem Eucharistiæ, quia in his casibus sat erit esse quem vsurarium manifestum operis euidentia, confessione iudiciali, vel extraiudiciali, vel iudicis condemnatione iuxta communes traditiones: atq; in hunc modum accipiendum esse tex. in d.c. cũ in diœcesi, dum secund. Abb. & communẽ probat eum dici manifestum vsurarium, qui argumentis, alijs ve probationibus à iudice huius criminis reus fuerit pronunciatus, cùm ad hos effectus, ad hasque iuris pœnas vsurarius dicatur is, qui de eo crimine conuictus fuerit, aut saltẽ valeat statim facillimè conuinci: itaq; doctissimus vir ille differentiã hanc constituit inter casus d.c. quia in omnibus, & text. in d.c. quamquam, vt cum agitur de pœnis imponendis, de quibus in d.c. quia in omnibus, sufficiat confessio simplex, vel cõdemnatio vsurarij, ad eum inducendum notorium vsurarium, secundùm communem, quam in hac specie probat: si verò tractetur de pœnis statutis in d.c. quã quam, hoc non sufficiat, sed omnino requiratur operis euidentia, de qua supra in primo membro, & sic contra communem.

Quæ differentia coadiuuari, & verificari potest ex altera, quæ ex litera ambo rum textuum constat esse inter vtrumque casum eorumdem: in primo enim, hoc est, in d. cap. quia in omnibus, vsurarij manifesti in peccato, & crimine decedunt absque pœnitentia, ideòque nil mirum si confessio simplex, vel condemnatio huiusmodi ipsorum sufficiat ad efficiendos eos notorios vsurarios: at verò in casu d. capit. quamquam, vsurarij manifesti pœnitentia ducti vsuras iusserunt restitui, & nihilominus nisi plenariè satisfecerint, &c. ad huc carere debent Ecclesiastica sepultura, nec ad confessionem admittendi sunt, nec etiam absoluendi, nec testamenta eorum valent, nisi de vsuris satisfecerint, vel de satisfaciendo pro suarum virium facultate prę stiterint, vt præmitittur, in eodem text. ibi, idoneam cautionem: vnde simplices vsurarij, si saltem pœnituerint, iusserintque vsuras reddi, licèt cætera de satisfactione, aut idoneę cautionis præstatione non adimpleuerint, videtur quòd prędictis non careant, nec in illas pœnas incidant nisi tantum hi vsurarij, qui primo modo supradicto manifesti fuerint, nempe operis euidentia, vt prędiximus. Nihilominus præfata casuum differentia ad rem de qua agimus nihil pertinere videtur, cùm in vtroque casu eædem pœnæ propè sint impositæ, scilicet denegationis sepulturæ, & Sacramentorum Ecclesiæ: ergo ad tot, tamque graues pœnas incurrendas, præsumendum non est Romanum Pontificem vel le eum esse vsurarium manifestum, qui semel mutuum dederit sub vsuris, licèt hoc confessus fuerit publicè in iudi-

in iudicio vel extra, aut à iudice ex causa fuerit damnatus, nisi qualitas illa exercitij manifesti in confessione, vel sententia adsit. Militantque prætereà in casu d. capit. quia in omnibus, omnia fundamenta prædicta, quæ circa pœnas d. capit. quanquam, vtroque enim casu Summus Pontifex de manifestis vsurarijs loquitur, eosque eisdem propè pœnis puniendos esse præcipit: quanuis enim magis delinquat vsurarius manifestus, qui impœnitens decesserit, quam ille, qui licèt pœnituerit eius criminis, vsuraſque restitui mandauit, non tamen satisfecit, cum posset, nec idoneam cautionem de restituendo præstitit: nihilominus tamen vterque ad incurrendas pœnas eorundem iurium debet esse manifestus vsurarius, vt eadem iura proclamant. Ac hæc manifestationis qualitas, cum simus in maximè pœnalibus, eadem esse debet, quia respicit vsum, & exercitium notorium: cur igitur dicendum est in vno casu sufficere confessionem simplicem vsurarij, vel condemnationem huiusmodi, in altero verò minime, sed requiri eam operis euidentiam ac frequentiam, quæ nulla valeat excusatione celari? aut enim in vtroque casu eadem requirenda est, aut sufficit simplex confessio, vel sententia: hoc autem procedere iuxta mentem Pontificum, & iuris rationem non potest: ergo illa in vtroque casu requiritur, præcipuè cum vsurarius qui impœnitens decesserit, non solum delinquat contra decisionem d. capit. quia in omnibus, sed etiam & à fortiori, contra d. capit. quamquam, quandoquidem vsuras non restituit, nec idoneè cauit de restituẽdo præter suam impœnitentiam: & ita meritò Menochius vbi supra, quem contra comuniter allegauimus, non distinguit inter supradictos casus, quanuis vidisset Couarruuiam vbi supra, vt constat ex eo, sed in vtroque tenuit non sufficere simplicem confessionem vsurarij ad iudicandum eum notorium vsurarium, vt vidimus: loquitur enim in terminis d. capit. quia in omnibus, & d. capit. quamquam, vt ex principio casus illius. 235. numer. 1. patet, cui subordinantur ea quæ sequuntur. Sed & alios plures modos probandi manifestum aliquem esse vsurarium prosequuntur doctores vbi supra, præcipuè Abb. d. consil. 2. per totum, libr. 2. & Menoch. d. casu 235. per totum, vltra Couarru. vbi supra, qui tamen ad pœnas d. capit. quamquam, quod exposuimus, non spectant: ideò eos omitto.

SVMMARIVM.

1 *Pœna adiecta dationi quantitatis præsumitur in fraudem vsurarum, quando excedit legitimum modum earum.*

2 *Pœna conuentionalis etiam vltra quadruplum exigi potest secundum opinionem Innocentij, & magis communem.*

3 *Iure regio pœna adiecta dationi quantitatis in fauorem hominis solit foenerari exigi non potest, sed si non sit solitus foenerari, exigi potest. Idem in conscientia, vt in numer. 17.*

4 *Pœna conuentionalis adiecta obligationi faciẽdi, vel non faciendi, etiam vltra quadruplũ exigi potest.*

5 *De stylo curiarum non fit condemnatio pœnæ conuentionalis, nisi quatenus interest, & non vltra.*

6 *Pœna conuentionalis de rigore iuris, si excessiua non sit, sed moderata, exigi potest, siue interfit, siue non.*

7 *Pœna conuentionalis in contractibus censualibus redimibilibus contra morem census debitorem conuenta hodie non valet per motũ proprium Pij V. poterit tamen conuenire, vt soluatur quod in exactione constiterit expendendum, vt in nu. 8.*

9 *Pœna commissi in eisdem contractibus censualibus adiecta quando valeat, & quando non.*

10 *Pœna conuentionalis in curia mercatorum, vbi proceditur de bono & æquo, an exigi possit, quando nihil interest? & numeris sequentibus.*

11 *Pœna cõuentionalis in conscientia exigi potest, etsi nihil interfit, vel etiam vltra id quod interest, concurrentibus his de quibus hic, & nu. 13. & 14.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

12 *Pœnam conuentionalem non tenetur quis soluere, nisi ab eo petatur: secus tamen erit, si ab eo petatur.*

15 *Clerici an pœnam conuentionalem possint exigere vltra quam interfit, & quid in Ecclesia, nu. 16.*

18 *Pœna conuentionalis Iure Canonico non cõmittitur nisi pro parte non soluta tantum, secus pro parte soluta & adimpleta, & in numer. 19.*

CAPVT XX.

De pœna conuentionali, an iure & in conscientia secure exigi possit.

MAximè concertatum est inter nostros doctores, an iure communi pœna conuentionalis, adiecta dationi quantitatis, exigi possit: duodecim enim opiniones sunt, quas refert in hoc Petrus Rebuff. in repet. l. vnic. in glos. proferuntur, num. 9. cum sequentibus. C. de sent. quæ pro eó, quod interest proferuntur, è quibus vnam vel duas tantùm referam: glossa namq; in. l. Iulianus lib. 15. §. ibidé Papinianus, verb. excedit, ibi, Vnde dic æquius. ff. de actio.
1 empt. tenet, † quòd semper præsumatur fraus ex quantitate pecuniæ, quę excedit legitimum modum vsurarum: est communis, vt plurimos allegans resolui in meo tractatu de iuram. confirmat. 1. par. c. 36. nu. 10. Vnde cum hodie vsuræ sint omnino & omni iure prohibitæ, atque in nulla quantitate permissæ, vt supra late probauimus. c. 18. in prin. quælibet pœna conuentionalis adiecta dationi quantitatis, censebitur adiecta in fraudé vsurarum, ac proinde iure exigi non pote-
2 rit. † Rursus Innoc. in. c. sacro. de sententia excommunica. tenet, quod pœna conuentionalis etiam vltra quadruplum potest exigi: quam opinionẽ testatur magis cõmunem esse Petrus Rebuff. vbi supra, nu. 32. vbi in numeris sequentibus pluribus modis ampliat & limitat. Iure tamen nostro regio sedata est hæc controuersia per. l. final. tit. 11. par. 5. in versi.
3 *mas si la pena*, † vbi expresse deciditur, quod pœna adiecta dationi quantitatis in fauorem hominis soliti fœnerari, exigi non potest: si verò sit adiecta in fauorem illius, qui nõ sit solitus fœnerari, possit exigi: quã legem pro expressa ad hoc ipsum notat Greg. Lopez ibidem, dicés approbare opinionem Innoc. in. c. fuam. de pœnis, & glos. in. l. si pœnam. ff. de vsuris. cum simil. & tandem limitat illam. l. aliquibus modis, prout etiam retulimus vbi supra, & hoc modo debet intelligi Angelus vbi statim citabitur simpliciter & indistinctè tenens, & cum eo cæteri summistæ, quòd pena conuentionalis quando simpliciter est apposita dationi quantitatis, censetur apposita in fraudé vsurarum.

4 Ex quibus proculdubio infertur, pœnam conuentionalem adiectam obligationi faciendi vel non faciendi, etiam vltra quadruplum rectè exigi posse, vt late probat Rebuff. vbi supra, nu. 35. cum sequẽtibus, & ante eum Angel. de Clauas.
5 in summa verb. pœna. nu. 12. † De stylo tamen curiarum non fit condemnatio pœnæ conuentionalis, nisi quatenus interest, & nõ vltra, vt refert Matthęus de Afflict. decis. Neapol. 135. & probat Auẽ dañ. in suo diction. verb. pœna conuentionalis, & mihi placuit hęc opinio. d. c. 36. n. 10. el 2. vbi nonnullos casus ita practicatos retuli, vbi fuit exacta, quia interat, veluti in obligationibus soluendi aliquam pecuniæ quantitatem, adiecto salario pro persona quæ ad eam exigendum debeat ire ad locũ rei obligati, moderato tamen arbitrio boni viri iuxta expensas faciendas ea in re, & alios casus in quibus non fuit datus locus exactioni pœnæ conuentionalis, quia nihil interat petẽtis, eam conuentionem fuisse seruatam, & consuetudo erat non exigendi similes penas, nisi quatenus interesset: & nunc quoque mihi placet eadem praxis, ac iustissima videtur, tametsi de rigore iuris pœna conuentionalis si excessiua nó
6 sit, sed moderata, exigi possit, † siue interfit, siue non, vt in. l. cum pœna vbi glo. & Bart.

Bart. ff. de arbit. & plerique alij in. l. 2. §. item si in facto. ff. de verborum obligat. & hoc est receptum secundùm Benuenut. Anconit. in tractatu de mercat. tit. de contractibus mercat. nu. 21. pag. 141.

7 In contractibus autem censualibus redimibilibus hodie iustis rationibus motus proprius Pij V. Pontificis Maximi præcipit pacta continentia, morosum cẽsus debitorem teneri ad interesse lucri cessantis, vel ad cambium, seu certas expẽsas, aut certa salaria, aut ad salaria seu expensas medio iuramento creditoris liquidandas, aut rẽ censui subiectam, siue aliquam eius partem amittere, aut aliud ius ex eodem contractu, siue aliunde acquisitam perdere, aut in aliquam pœnam cadere, ex toto irrita esse & nulla, imò & censum augeri, & nouum creari super eadem vel aliare in fauorem eiusdem aut alterius personæ per eum suppositę, pro censibus præteriti vel futuri temporis omnino prohibetur: quod speciale est in prædict. censualibus contractibus, in cæteris verò, de quibus motus propius non loquitur, ius commune & regium erit
8 seruandum. † Quinimò etsi in contractibus censualibus certa pœna conuentionalis apposita pro salarijs & expensis, aut quæ iuramento creditoris liquidetur, non valeat: attamen quòd soluatur, quod verè ac legitime constiterit in exactione censuum moderate expẽdẽdum, non censeo esse prohibitum illo motu proprio, deduci in pactum, tunc quia motus proprius à contrario sensu hoc insinuat, tum etiam quia in hac specie cessat ratio prohibitionis, quia est damnũ emergens, & ita teneo & sæpe consului, salua censura & correctione sacrosanctę matris Ecclesiæ: & posteà nouissimè super declaratione d. motus proprij ita expresse inueni tenere Nauar. in comment. de vsuris, nu. 89.

9 Pœna autem commissi in eisdem contractibus censualibus, quoties census cõstituitur super bonis constituentis ipsum in fauorem alterius, qui eum pecunia emit, non est licita in conscientia, sed tantum debitor tenebitur ad solutionẽ reddituum decursorum, nõverò ad amplius: secus tamen erit in pœna commissi apposita in emphiteosi perpetua, quę constituitur super re creditoris, eo casu, quo secũdùm praxim hodiernam potest exigi pœna commissi in iudicio, aliàs secus, prout de vtroque latè egimus in d. nostro tractatu de iuram. confirm. 1. part. c. 31. nu. 10. & 11.

10 Sed an pœna conuentionalis in curia mercatorum, vbi proceditur de bono & æquo, possit exigi, quãdo nihil interest, valde controuertitur. Angel. enim cõsil. 219. arbitror dictam pœnam, &c. tenet nihil pręter id, quod mercatoris interfit, peti posse, cuius sententiã probauit Frãc. Aretin. in. l. 4. §. Cato. colu. 1. ff. de verb. oblig. esset enim præter æquum & bonum: & æquitas præcipuè inter mercatores seruanda est. l. Quintus. vbi Bart. ff. mãdati. & prętor debet habere ante oculos æquitatem. l. quod si Ephesi. ff. de eo quod cert. loc. & in stipulatione prætoria non exigitur pœna, si non interest. l. & si post tres. ff. si quis cau. l. 2. in fin. ff. si quis in ius voc. non ier. vbi Bart. Alex. Ias. & Socin. notarunt, & cum hac opinione, quanuis confusè, videtur remanere Lancelot. in. l. 2. §. item & si in facto, num. 7. ff. de verb. obligatio. & eam deliberate sequitur Ioan. Crotus in d. §. Cato, sub nu. 8. & sequentibus, in primis cõmentarijs.

Nihilominus tamen contraria sententia in proposito placuit Ias. in d. §. item & si in facto, nu. 16. & 17. dicens minime admittendum, quòd pœna, quæ ex partium conuentione proficiscitur, iuxta. l. final. ff. de pręt. stipul. contra ęquitatem censeatur, cum nihil sit quod magis fidei humanæ congruat, quàm pacta & conuentiones obseruare, pręcipuè inter mercatores, vt in. l. 1. ff. de consti. pecun. & hanc sententiam sequitur & latè comprobat respondens fundamentis contrarię, & dicens probabilem & rationabilẽ Benuenu. vbi supra, in nu. 23. verf. his igitur relatis, quæ etiam mihi placet propter exuberantiam bonæ fidei, quę inter mercatores versatur, apud quos vt susti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

neatur ipsa bona fides, & creditum (vt ita dicam) punctualiter omnia pacta licita sunt seruanda, prout regulariter est pœna conuentionalis. Accedit prætereà nó infima ratio, quia plerunque atq; vt plurimum inter eos interest pacta seruari, cũ negotiandi arti sint dicati, & in eo eorum versetur proprium officium: quam ob rem, etsi aliquando eis non multum interfit conuẽtionem pœnalem seruari, adhuc exigi poterit prædict. pœna, vt pacta licita inter ipsos omnino, & semper seruẽtur, tam ex iuris dispositione, quàm æquitate attenta, vt mercatura conseruetur, quę admodum vtilis est Reipublicæ.

11 Quinimò & extra causam mercatorum doctores Pontificij ac Theologi existimant, & probant licitum esse exigere pœnam conuentionalem, etsi nihil exigentis interfit, vel etiamsi excedat interesse ex fide, & pactione non seruata: ita Innoc. in. c. tuam, de pœnis, quem sequitur Abb. in. c, dilecti. col. 3. versi. sexta & vltima pœna, de arbit. quos refert, cũ eis transiens, & loquens in conscientia, Benuen. vbi supra d. nu. 23. in princip. & latè probat Conrad. de cõtract. quæst. 31. conclusio. 3. & Rebuff. in d. l. vnica, super verb. proferuntur, nu. 38 iuncto nu. 43. vbi id iure Canonico probat, per d. cap. suam, de pœnis, secund. vnum intellectũ. glossa, & ibi DD. in c. quanquam. 23. dist. Iaf. & alij in d. §. Cato. & Corneus consi. 220. miror satis, colum. vlti. lib. 1. & hanc sententiam Innoc. & Abb. vbi supra, probauit etiam in conscietia Angel. in summa verb. pœna, nu. 12. præterquam si sit in fraudem, veluti si apponatur simpliciter dationi quantitatis, quia tunc præsumitur apposita in fraudem vsurarũ. Hæc tamen Angel. limitatio intelligi debet eo casu, quo pœna sit apposita solito fœnerari, aliàs secus iuxta supradicta, & per Rebuff. vbi supra, nu. 47. Eamdem sententiam probauit alios allegans, Siluester in summa verb. pœna, num. 25. versi. septimum, & Armilla aurea in eodem verbo, nu. 5. dicens, hoc etiam procedere in foro pœnitentiali, etiam si interesse excedat, nisi quando contractus est contra ius (sicèt sit præter ius) & nullus, vt in c. dilecti, de arbit. & bene, quia quando contractus est nullus, pœna etiam in eo contenta non debetur, iuxta glossam communiter approbatam atque ab omnibus receptissimam in. l. si patronus, verbo Fabiana. ff. si quid in fraud. patron. vt resoluimus plures citando d. c. 36. nu. 6 & quod pœna conuentionalis de partium consensu sine dupio iustè statui possit, probat late Medina de restit. tit. de rebus per vsuram acquisit. §. quarta causa, vbi quòd oportet aliquas conditiones seruari, vt huiusmodi conuentionalis pœna licite imponatur, & vna est quòd mutuator mallet in conscientia sortem, quam mutuauit, in termino nudam habere, quàm mutuatario in mora existente, sortem simul habere cum pœna. Tãdem in prin. col. fin. illius. §. inquit, quòd quando huiusmodi pœna non pro interesse, sed pro culpa & mora debitoris imponitur, non opus est sit ipsi interesse proportionata, quia etiam omni interesse secluso locum habet præfata pœna, & esse licitam pœnam conuentionalem, quando est apposita, vt timore eam incurrendi debitor soluat, præsertim optãdo potius solutionem, quàm pœnæ incursionem, tenet Nauar. in manual. Latin. c. 17. n. 215. ibi, sed non si, tametsi in hoc contra Medin. & Nauar. teneat Petrus à Nauar. statim citandus, nu. 333. nempe quòd etiam si nó mallet solutioné sine pœna, nec etiam indifferens sit, non peccet peccato vsuræ exigendo pœnam, etiamsi lucrum prætẽdat, licet ad aliud peccati genus reducatur huiusmodi prava intentio, & fortè hoc verius, & litera. M. in versi. tamen dicendum, lib. 2. & quòd pœna conuentionalis in mutuo securè apponi, & exigi possit, quando simpliciter & plane moderata nimis, & cum charitate apponitur, etiamsi ex dilatione nullum damnũ sequatur, dummodo cum humanitate, & lenitate exigatur, & ex magna dilatione in reddendo mutuo, secus statim ad impleto termino solutionis, probat & tenet Merca. *de tratos y contratos*, in materia de

de vsur. c. 7. in versi. *lo que se permite*, el 2. fol. mihi. 100. col. 1. & latius Petrus à Nauar. lib. 3. de restit. c. 2. nu. 331. cum pluribus seqq. vbi nu. 338. resoluit cum Mercado vbi supra, quod mora debet esse notabilis, non vnius horę vel diei, vel etiá hebdomadæ, sed arbitrio prudentium: eamdem principalem sententiam in cõscientia videtur probare frater Angles in suis Florib. Theolog. quæst. in quæst. de contract. mutui, in conclusione ad euitãdam, pagi. 262. & quòd in foro conscientiæ pœna conuentionalis exigi possit, tenẽt plures citati per Rebuff. vbi supra. n. 40. non tamen declarat, sicut cæteri supradicti, etiam si excedat interesse: verũ paulò inferius nu. 43. ampliat conclusionem principalem quam supra diximus ipsum asserere, esse magis communem in nu. 32. etiam si non interfit: quod etiá sequitur, & probat dicens esse magis cõmunem opinionem Corneus consil. 69. circa finem, litera. L. versi. & licet sint opiniones, & iterũ cõsi. 2. litera. L. & cõsi. 55. litera. N. volu. 3. cum Innoc. & Abb. vbi supra, probare videtur in terminis Benuen. vbi supra, nu. 23. & inquit D. Couar. in 4 de sponsa. 2. par. c. 6 §. 8. num. 11. quòdis qui ex conuentione vel lege pœnam exigit, & extorquet, nullum peccatum committit, quando lex est iusta, vel pœna conuentionalis licitè in contractu deducitur, dicens cum alijs, quos citat, esse apud omnes probatissimam opinionem, quam etiam nos sequuti fuimus in d. nostro tractatu de iuram. confirm. 1. par. c. 36. nu. 11. versi. & licet, & nouissime eam probat ac defendit instructoriũ negotiantium lib. 1. c. 30. pagi. 98. versi. porrò de hoc dubio, & ita existimo tenẽdum, quanuis D. Francis. Sarmient. lib. 3. select. interpret. c. 6. nu. 10. in versic. de alijs, teneat Iure Canonico inspecto, per text. in d. c. suam, de pœnis (quod tamen alio diuerso casu loquitur, vt infra dicemus) si appareat manifestè nihil interesse parti, nullo modo pœnam conuentionalem esse exigendam, nisi vbicumq; si pœna exigeretur, nullum damnum pateretur ille contra quem agitur ad pœnam

12 Non tamen tenetur quis pœnam etiã conuentionalem soluere, nisi ab alio petatur: si autem petatur, tenetur, vt sentit Corneus consi. 69. de duobus, in fi. vol. 2. & consi. 2. litera L. vol. 3 dicens, quòd in conscientia ex parte debitoris pœna, non

toto negotio inspecto, argum. l. bona fides. ff. depositi. in exẽplo ibi per eum posito: tandem nu. 11. resoluit, quòd in alijs conuentionalibus pœnis, ne facile conuentiones eludantur, neue locus calumnijs hominum detur, si hæc via contemnendi conuentiones aperiatur, frusta, pœnæ imponerentur, si opus esset, quatenus interfit probare, quod non ita facile fieri potest, ideoque existimat, quòd si ex natura rei verisimile sit damnum stipulatoré passum esse, licet non ita exactè probetur, pœnam cõuentionalem etiam Iure Canonico exigi posse, si aliquam cum verisimili damno habeat proportionem, nec poterit hac facilitate probationis grauari reus, cum in potestate sua sit ostẽdere veris probationibus aduersarium suum damnum passum non esse, vel nihil sua interesse alioqui potior esset causa dolosi, & frustratorium esset consiliũ Iurisconsulti in. l. fin. ff. de præscript. quæ ita se habet: In eiusmodi stipulationibus, quæ quanti res est promissionem habẽt commodius est certam summam cõprehendere: quoniam plerumque difficilis probatio est, quanti cuiusque interfit, & ad exiguam summam deducitur. Hæc tamen sententia & resolutio D. Sarmient. vtilis profectò est, & rationabilis, & nó parui habenda in praxi in iudicio exteriori pro declaratione praxis, quam supra retulimus, nempe quæ habet, pœnam conuentionalem non exigi nisi quatenus interfit, & non vltra: in foro autem interiori tenendum est quod prædiximus cum communi: de qua re latissimè agit Anto. Gabriel lib. 7. com. opin. conclus. 34. per totam, loquens in pœna legali, & in conuentionali, & communem præd. resolutionem sequitur, & probat dicens etiam communem Molin. de iustit. & iur. disput. 97 vbi quid si pro parte adimpleuit, & pro parte non.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nō est debita, nec debet sibi per confessorem iniungi quod pœnam soluat: ex parte verò creditoris est debita, etiam in foro conscientiæ, & potest exigi, & exacta retineri, nec debet sibi per confessorem iniungi quod eam soluat, hoc est reddat. Sētit ergo manifestè his verbis quod prędiximus, & expressè probat, & sequitur bene probans Rebuff. vbi supra, nu. 41. & Couar. alios allegans etiam vbi supra, sic dicens esse intelligendum Anchar. in regul. possessor, de reg. iuris in. 6. dicentem simpliciter pœnam conuentionalē in foro conscientiæ deberi: scilicet si petatur: sequitur D. Anto. de Padilla in l. si quis maior. nu. 59. C. de transactio. & ita ampliatur glossa communiter approbata, in. c. fraternitas. 12. quæst. 2. idem probans in pœna legali; & nos quoq; idem probauimus vbi supra; & inquit Petrus à Nauar. vbi supra, nu. 336. hanc esse differētiam inter has pœnas; quòd licet pœna legalis ac iudicialis incurri non debeat ipso facto, sed post iudicis declarationem, & sententiam, conuentionalis tamen in conscientia post moram ante sententiam vel declarationem debetur ex natura contractus, & communi, mutuaque intelligentia cōtrahentium: sed supplendus est per prædicta, si petatur: & in terminis hanc etiam declarationē sequitur, & ponit Molin. vbi supra, in fin. d. disput. 97.

13 Imò quando pœna conuentionalis, prout pœna culpæ moræ est imposita, & non vt satisfactio pro interesse, non statim vt incurritur exoluenda est ante mādatum iudicis: secus in pœna quæ in satisfactione interesse debetur, vt pluribus rationibus probat Nauar. in man. Latin. cap. 23. nu. 67. & 68. & nouissime instructorium negociantium lib. 1. c. 31. versi. 2. dicimus, & tenuit prius Nauar. in man. Latin. cap. 23. nu. 68. vbi nu. 67. quod alia pœna conuentionalis nō debetur in cōscientia nisi ad eam soluendam quis cogatur, & sic si petatur, vt prædiximus: sequitur vtrumque alios allegās D. Azeuedo in rubric. titul. 1. lib. 2. nouæ Collect. Reg. nu. 28. & 29. Ex dictis igitur supra resoluo, pœnam conuentionalem licitam in contractu valido appositam vtroque Iure ciuili, & Canonico exigi posse, etiam si nihil interfit: & quanuis in praxi ipsa non exequatur nisi quatenus interfit, vt prædiximus, in conscientia tamen licite exigi, & haberi potest, si soluatur, quāuis excedat id quod interest, iuxta communem, & magis receptam sententiam supradictam: si tamen pœna prædicta non excedat probabile interesse, vel damni emergētis, vel lucri cessantis, tūc proculdubio omni iure, & in foro exteriori, & in interiori animæ iudicio exigi ac retineri potest: quod tamquam indubium probat frater Angles vbi supra, in
14 concluſ. incip. si pœna. † Præterquam si pœna conuentionalis esset multum excessiua, vel si debitor erat impotens ad soluendum sine sua culpa, & fraude, quia tunc non debetur, alioqui secus, vt tenēt prædicti authores, præcipuè Laurent de Rodul. in cap. consuluit, quæstion. 65. de vsur. Medin. & Nauarr. vbi supra (addēs idem esse cum obligatione restituendi secundùm Scotum, & communem in. 4. distinct. 15. in mutuante apposita pœna ei, quem iam à principio credebat adeā diem soluere non posse, sequitur cū Mercado Petrus à Nauar. vbi supra, nu. 332.) & Couar. vbi supra, quæstio. 31. vbi latius id agit, quos refert, & sequitur Rebuff. vbi supra, nu. 49. dicens se vidisse in senatu istam pœnam conuentionalem coarctari, quando sapit iniustitiam, austeritatem, & iniquitatem, & meritò meo iudicio: quod etiam tenet Petrus à Nauarr. vbi supra, num. 337. vbi num. 339. inquit, tunc demum impotentiam soluendi culpa debitoris causatam non excusare à pœna conuentionali, cum fraudulenter se impotentem fecit, dissipando bona, vt tempore solutionis non esset potens, & sic pœnam euaderet, ac creditorem eluderet: secus si ob alias causas, licèt culpabiles venit in inopiam, vt in exemplis de quibus ibi per eum. Limitant præterea
15 DD. † hanc communem sententiam in clericis, qui vltra quàm interfit non possunt petere: ita in c. cum dilecti. de arbit. & in

& in d. c. suam. de pœnis. Anania in cōsi. 31. præsuppōsito, & Angel. de Clauas. vbi supra, hoc tamen verum esset, si scandalum ex simili exactione absque interesse oriretur, aliàs exigere hanc pœnam etiā clerici poterunt, quandoquidem ab hoc non reperiuntur à iure prohibiti, & maximè iudice eam suo officio applicante, secundùm Siluestrū d. verb. pœna, num. 25. versic. septimum. vbi etiam refert ex Hostiensi & summa Rosela, quod etiam religiosi possunt repetere pœnam conuentionalem ab eo, qui non seruat arbitrium, etiam si nullum prętenderet interesse vel damnum: & Siluestrum in clericis sequitur Petrus Rebuff. vbi supra, numer. 50. & mihi placet: illa tamen additio Siluestri, maximè iudice eam suo arbitrio applicante, gratis videtur facta, quandoquidem iuxta iuris regulam vulgatam iudex non petitus minimè possit officium suum impartiri ad vtilitatem priuatam, vt in l. 4. §. Prætor ait, cum simi. ff. de damno infect. maxime ad applicandam pœnam non petitam, quæ nisi petatur, minimè etiam in conscientia debetur, vt modò dicebamus, & inquit nouissime Nauar. in cōmentar. c. fraternitas. 12. q. 2. nu. 4. & 5. quod non solum licèt, sed etiam decet Ecclesiæ petere rem suam cum pœna legali, vel conuentionali, licèt decentius esset id nō facere: non tamen penitus dedecet.

16 Similiter eodem modo intelligerem aliam limitationem, quam communi supradict. sententiæ accommodat Angel. consil. 43. fratres. in fin. Conrad de contract. quæst. 31. Florentin. in 2. part. suæ summæ, tit. 1. capit. 7. §. 22. nempe in Ecclesia, de æquitate, vt ipsa pœnam conuentionalem petere non possit, nisi solum quatenus interest, secus de rigore, vt ibi, & Ioan. Baptista in addit. ad Matthesilan. notabil. 47. tradit Rebuff. vbi supra, numer. 39. nempe vt hæc quoque limitatio de Ecclesia, vt illa de clericis, eadem ratione procedat, vbi scandalum ex prædicta exactione vltra id quod interest oriretur, aliàs secus.

17 Semper tamen menti tenendum est, quod si constiterit pœnam conuentionalem adiectam fuisse in fraudem vsurarum, prout præsumitur quando appositā fuit dationi quantitatis ab homine solito fœnerari, vt prædiximus, non posse iustè nec in conscientia exigi, vt plerique ex supradictis tenent.

18 Vltimò aduertendum duxi, quòd licet iure ciuili attento, qui certam pecuniæ quantitatem ad diem sub pœna dare promisit, etiamsi partem soluat, debeat vniuersam pœnam pendere propter sortem nō solutam, vt in l. pœnam. §. si fortè. ff. de verborum signific. l. hæredes. §. in illa. ff. famil. erciscund. iure tamen Canonico in præfata specie non nisi pro parte non soluta respectiuè committitur pœna promissa: hoc est quod verè decidit d. capit. suam. de pœnis, vt ex ipsius litera manifestè patet, cuius hic est communis intellectus secund. D. Anton. de Padilla in l. si quis maior, nu. 26. C. de transact. & in terminis conscientię tenet Nauar. vbi supra d. numer. 215. ibi, idem si soluta parte, & ita est tenendum de æquitate Canonica, vt pœna non cōmittatur, nisi pro parte non soluta tantùm, quidquid alij teneāt, vt resoluimus in nostro tractatu de iuram. confirm. in 3. part. capit. 17. numer. 6. ex hoc tamen minimè infertur quod D. Sarmient. vbi supra asserebat, nempe in illo text. esse expressum Iure Canonico pœnam conuentionalem, si appareat nihil interesse, non esse exigendam, ibi namq; ideò pœna tantùm pro parte adimpleta, & soluta respectiuè non committitur, sed tantum pro non soluta, quia adimpleta fuit conuentio in parte, quanuis pro altera parte non, vnde æquum ac iustum est, vt pro parte adimpleta pœna non committatur, nec exigi possit: at verò quando nihil fuit obseruatū, nec adimpletum, nec dictus text. probat quòd pœna conuentionalis si nihil interfit non exigatur: nec mirum contrarium videri debet, quandoquidem in totum conuentio non fuit obseruata, sed defraudata, ac fides fracta, cum æquitati conueniat, ac fidei humanæ nihil sit tam naturale quàm vt pacta seruentur, vt probauimus.

Summa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIVM.

1 Decimæ iure diuino, & naturali institutæ sunt, & nu. 3.
2 Decimæ multiplici ratione præcipiuntur à Deo.
4 Omnes decimæ personales, & reales sunt integrè persoluendæ.
5 Decimæ personales an à iure diuino sint inductæ sine præceptæ, & nu. 33.
6 Primitiæ eiusdem iuris diuini cuius sunt decimæ esse videntur, & nu. 11.
7 Decimæ, tam prædiales quam personales, licèt in genere iure diuino, ac naturali debeantur, iuxta tamen veram ac præcisam decimæ partis assignationem iure tantùm humano statutæ sunt & in nu. 9.
8 Nullum præceptum continetur in lege Euangelica, quod non sit naturalis iuris, excepris de Sacramentis atque fidei præceptis.
10 Clerici decimam decimarum soluere tenentur Romano Pontifici, & quo iure.
11 Primitiæ secundum consuetudinem patriæ soluendæ sunt, etsi de iure naturali procedant.
12 Præcepta Veteris Testamenti quædam sunt iudicialia, quædam verò moralia, quædam autem ceremonialia: iudicialia, quæ nonnulli legalia appellant, pertinent ad iustitiam hominibus exhibendam, iusque vnicuique tribuendum, ex quibus leges Veteris Testamenti censentur: & horum obseruatio iudicibus ipsis incumbebat, moralia ad dictamen legis naturalis spectant: ceremonialia autem de his agebant, quæ ad cultum diuinum, ad reuerentiam, honorem, & obsequium Deo exhibendum statuebantur.
13 Præcepta iudicialia, & ceremonialia Euangelica lege lata omnino cessauerunt.
14 Hæreticum esset, existimare legem veteré seruandam esse cum lege noua.
15 Præcepta moralia legis Veteris adhuc vim habent, & perpetuò habebunt, non authoritate legis Veteris, sed ex eo quòd sint à natura ipsa instituta, & à Christo Iesu in Euangelio eadem ratione qua & naturalia debuerunt, & sunt præcepta.
16 Præcepta iudicialia, etsi possint post Euangelicæ legis prædicationem, lege lata à Principe iterum statui, non tamen seruabuntur tamquam ex Veteri lege, sed quia nouiter lege humana constituta sunt, & nu. 17.
18 Præcepta ceremonialia Veteris Testamenti minime possunt à Principibus Christianis noua lege lata instituí.
19 Præcepta ceremonialia mortua sunt, & mortifera obseruantibus ea post Euangelicæ legis edictum, iudicialia verò mortua sunt, non tamen sunt mortifera, quia possunt iterum à Principe statui sine peccato, ad eius principatus regimen: illud autem de ceremonialibus dictum limitatur, vt in nu. 20.
21 Legis Veteris tria tempora in hoc sunt consideranda, vt hic latius docetur.
22 Lex de decimis soluendis ex ea parte qua ceremonialis fuit, vel etiam iudicialis secundum magis communem amisit vim, & obligationis ius per Euangelicæ legis promulgationem.
23 Illud Matthæi 23. Væ vobis scribæ, & Pharisæi hypocritæ, qui decimatis menthã, &c. ad tempus præteritæ legis magis referendũ censetur.
24 Ius positiuum quoad quotam decimarum imitatur legem à Deo Israelitis datã, & sic ad exemplum legis Veteris id statuit, non verò l. vetus prædict. vim obligationis nunc habet, quia ipsa cessauit per aduentum Christi, & promulgationem nouæ legis.
25 Papa potest decimam in octauam, duodecimam aliam vè partem reducere.
26 Papa potest ex iusta causa aliquos eximere à solutione decimarum, illisque decimas in aliquibus remittere, vt concessit Cistercien sibus, & multis alijs religiosis, vt in numeris sequentibus.
29 Papa licet possit reducere decimam in aliã partem, & aliquos ex causa eximere à solutione decimarum, intelligitur, dũ tamen id quod iuris naturalis est, sit semper saluum, nempe congrua sustentatio ministrorum Ecclesiæ & sic non poterit omnino & vniuersaliter tollere præceptum de soluendis decimis, & numero sequenti.
31 Consuetudo legitime præscripta, an sufficiens sit ad eximendos laicos à solutione decimarum? & numeris sequentibus, & resoluitur numer. 35. in partem negatiuam quoad congruam & necessariam sustentationem ministrorum, secus quoad reliquum.
32 Consuetudo est attendẽda in solutione decimarũ
34 Consuetudo vel vsus non est in Hispania soluẽdi decimas ex opificũ, negociatorũq; lucris.

Consuetu-

36 Consuetudo legitime præscripta minorem partẽ decimæ soluendi pro ea tunc valet, cum illa pars quæ soluitur, sufficiẽs est ad congruam sustentationem clericorum spiritualia ministrantium, aliàs secus.
37 Consuetudo rationabilis, & legitimè præscripta non soluendi decimas personales quando excusat.
38 Consuetudo quantũcumque longa nullas soluendi decimas personales nec prædiales non valet.
39 Lex. 6. tit. 5. lib. 1. nouæ Collect. Reg. qua cauetur, vt non fiat nouitas exigendo decimas de illis rebus, de quibus non consueuerunt solui, defenditur ac intelligitur, & nu. 40.
40 Consuetudo vt ex certis fructibus nulla soluatur decima, nec eius aliqua portio, vt pote de fœno, herbis, vel oleo, & similibus, valet, si ex alijs redditibus supersit iusta sacerdotũ sustentatio.
41 Consuetudo immemorialis Episcopatus Placentini non soluendi decimam ex herbis pecoribus proprijs dõmini fundi depastis valet.
42 Consuetudo immemorialis Ciuitatẽ. existens nullam soluendi decimam herbarum indistincte, valet.
43 Decimæ an sint petendæ à sacerdotibus, vel deferendæ vltro ad eorum horrea, etiam si non petantur? & numeris sequentib. vbi resolui tur standum esse consuetudini in hoc.
44 Paulus Parisius consi. 15. nu. 26. lib. 1. dicens, quod si decimæ tempore collectionis fructũ à sacerdotibus non petantur, posteà peti non possint, improbatur.
46 Decimare debentes tenentur certiorare clericos vt mittant pro decimis, vbi eas ad eorũ horrea non tenentur deferre.
47 Decimare debentes an & quando teneantur deferre decimas etiam clericis non petentibus ad horrea publica ad hoc deputata.
48 Decimare debentes tenentur tradere decimas clericis etiam scientibus quantum iure decimarum sibi pertineat, modò leui sumptu & labore id fieri possit, secus aliàs, præcipuè stãte de hoc consuetudine: vel nulla in contrarium existente.
49 Decimare debẽtes, cessantibus consuetudinibus non possunt frumentum, alios vè fructus in propria horrea condere, nisi prius clerici certiores fiant, &c. & refertur litera. l. Regiæ super hoc sancitæ.
50 Consuetudine induci potest contrarium, nempe vt laici libere colligant frumentum cæterosque fructus, & eos in propria horrea sine testibus condant, & posteà decimas ministris spiritualium reddant.
51 Consuetudine stante non soluendi decimas, quia non fuerunt petitæ, an possint peti vbi timeretur scandalum? & an sic non soluentes sint in statu damnationis, & nu. 56.
52 Clerici etiam Ecclesiarum rectores decimas tenentur soluere.
53 Clerici à solutione decimarum possunt eximi consuetudine vel præscriptione.
54 Decimæ debentur Ecclesiæ ex prædijs intra eius limites existentibus, quæ tamen sunt alterius Ecclesiæ.
55 Consuetudine tamen legitime præscripta obtineri poterit libertas ab harum decimarum solutione.
57 Decimæ de terris Ecclesiæ quando sunt soluendæ, & quando non.
58 Consuetudo quod decimæ vni Ecclesiæ debitæ de iure communi alteri soluantur, valida erit.
59 Clerici possunt præscriptione legitima se à solutione decimarum liberare, & quomodo hoc intelligatur.
60 Clerici an possint sibi præscribere decimas ab alijs soluendas.
61 Laici veluti incapaces decimarum quasi possessionis, præscribere non possunt earum immunitatem, sed contra nu. 64.
62 Laici contra laicum, cui essent priuilegio concessæ ante Concilium Lateranense, bene possunt eas præscribere.
63 Laicus potest præscribere quotam decimæ, nempe vt non soluat nisi duodecimam, vigesimã vel aliam partem.
65 Consuetudo legitima non soluendi decimas sufficiens censetur per cursum atque vsum. 40. annorum, & in ea non requiritur titulus nec bona fides, vt in nu. 66.
67 Præscriptio non soluendi decimas vt sufficiens sit, requirit cursum. 40. annorũ cum titulo, vel tempus immemoriale.
68 Consuetudo & præscriptio qualiter distinctè cognoscantur, vbi plures differẽtiæ inter eas remissiuè referuntur.
69 Ex præscriptione acquiritur ius priuato, sine

illud

Universidad de Deusto
Biblioteca

illud trahatur ex publico, siue expriuato: per consuetudinem verò non acquiritur ius alicui priuato, sed in publico vndecumque cautetur, & etiam si ius trahatur ex priuato, acquiritur tamen in publico, & communi.

70 Quandoque vnum & idem potest esse præscriptio respectu certorum, & consuetudo respectu aliorum.

71 Laici præscribere non possunt ius percipiendi decimas ab alijs, quia sunt huius iuris omnino incapaces.

72 Laici iure percipiendi decimas spoliati, & agentes interdicto recuperandæ, an sint ante omnia restituendi: & numeris sequentibus,

73 Spoliatus non est restituendus ante omnia, quoties ei obijcitur atque obstat exceptio, quod neque possidet, nec possidere potest.

75 Cap. ad decimas. de restitutione spoliat. in 6. tũc obtinet, cum aduersus agentem est iuris præsumptio, & ex palam reo suffragatur: secus verò si pro reo illa iuris præsumptio non adsit, licet ipsa existat contra agentem.

76 Ad petendam restitutionem ex interdicto vnde vi. satis est præsumptionem iuris non adesse reo spolianti, licet actori contraria sit.

77 Laicus spoliatus ab alio laico iure percipiendi decimas, est ante omnia restituendus. Secus si ab Ecclesia vel clericis, pro quibus sit iuris præsumptio, vt hic.

78 Præscriptio percipiendi decimas inter alienam parochiam, ad noualia minime extenditur, ui si rationabilis causa ostendatur.

79 Præscriptio decimarum inducta in omnibus vno excepto, ad illud non extenditur.

80 Præscribente aliquo decimas in vna villa, in qua sunt agri diuersi habentes diuersos termi nos, si aliqui agri eiusdem villæ penitus inculti de noua redigantur ad culturam, decima inde proueniens debebitur non præscribenti, sed tanquam de noualibus, illi ad quem illius villæ spectant decimæ de iure communi, vel antiqua consuetudine.

81 Si quis ex consuetudine antiquas perciperet decimas, noualia tamen eius territorij non habebit: si verò de noualibus habeat titulũ coloratum, tunc. 40. anni sufficiunt ad præscribendum decimas noualium, sicut in alijs decimis, vt in nu. 82.

83 Tantum præscriptum quantum possessum, & nu. 113. Declaratur. nu. 114.

84 Præscriptio ad futura non extenditur.

85 Præscriptio est stricti iuris, & non extenditur ad non possessa, nec ad similia.

86 Testes si deponant aliquem percepisse decimas frumenti, & alij testes vini, non sufficiet ad assignandum totum genus decimarum, sed tantum in his in quibus probant, minutæ namque, & mixtæ saltem curato manebunt, cũ de his probatum non sit.

87 Qui præscripsit decimas maiores in vna parochia, minutas etiam videtur præscripsisse, & numeris sequentibus quomodo intelligatur. Limitatur nu. 90 quando alius est in possessione percipiendi minutas.

88 Præscriptio facta de principali, ad accessoria & connexa ita separabiliter trahitur, & quo modo hoc intelligatur.

Stricta dispositio relata ad ius decimarum, extenditur ad speciem sub eodem genere comprehensam, & ad rem, & ad materiã eandem, nu. 88.

89 Præscribens decimas maiores in vno loco per tempus immemoriale, si nullus alius percepit ibi decimas minutas, poterit eas exigere.

91 Si vnus recipiebat decimam vini, & alter frumenti. si in vno fundo sit frumentum & vinum, is qui percipiebat decimam vini, eam habebit ex vino, alter verò decimam frumenti.

92 Præscribens decimas vnius agri, nempe redditus silæ ceduæ, glandium, foeni, aut herbæ, & simil. si postea ille ager nouiter præcidatur, habere debet decimam frumenti, vel alterius fructus nunc primũ ab agro collecti.

93 Præscribens decimam aliquorum fructuum in vno agro, nemine præscribente aliorum fructuum decimam, videtur ius decimandi in totum acquisisse.

94 Præscribens decimas frumẽti in tali parochia, si seminetur ibi milium, vel crocus, vel herba ad tingendum commoda, quam vulgus pastel vocat, vel aliud, habebit decimã eorũ.

95 Præscribens decimam vnius prædij, si de nouo ibi plantentur nuces, vel vites, habebit decimam ex fructibus illarum arborum, & de lapidibus, si de nouo ibi lapides extrahantur, vt in nu 96.

97 Solitus habere decimam frumenti, si terra frumenti mutetur in vineam, eam habebit de vino.

Decimis

98 Decimis olim consuetis persolui de pascuis, de eisdem ad frugum fertilitatem translatis decimæ soluendæ nunc sunt.

99 Si Ecclesiæ vni decima vini alicuius vineæ soluebatur, & in ea postea fiat castanetũ, vel aliæ arbores fructiferæ plantẽtur aut nascantur, ex quibus aliàs regulariter de consuetudine, vel præscriptione deberetur decima alteri Ecclesiæ vel Episcopo, nihilominus ipsa priori Ecclesiæ debetur.

100 Potest Dominus fundi etiam cum contradictione curati vineam in agrum arabilem mutare, vel è contra, nec curatus poterit se opponere, quandoquidem decima fructuum nouorum eidem soluẽda est, cui & antiquorum eiusdem fundi.

101 Præscribens decimas vnius partis fundi, si postea fiat noualis alia pars eiusdem fundi, an & quando præscripsisse censeatur decimas huius partis noualis: & numer. 102.

103 Præscribens quasdam decimas in nemoribus vel pascuis, si illa redigantur ad culturam, habebit & nouales; idem est in consuetudine, vt in nu. 104. nisi decima aliorum fructuum Ecclesiæ parochiali solui consueuerit, vt in nu 105.

104 Consuetudo ex sui natura in vniuerso quæritur, hoc est in omni fructu.

106 Vnum prædiũ potest esse partim decimale vni Ecclesiæ, & partim alteri.

107 Si vna Ecclesia vel parochia recipiat ex consuetudine decimam de bladu, alia de vino, & terra bladum reddens mutetur, & vinum reddat, & è conuerso, quæ percipiebat de blado, percipiet de vino, & è conuerso.

108 Exercens vnum actum iurisdictionis animo acquirendi vniuersalem in loco, videtur in totum iurisdictionem acquirere, dummodò alius non sit in possessione generali.

109 Qui præscripsit iurisdictionem in vno territorio, poterit illam exercere aduersus aduenas & forenses, quamuis aduersus illam nunquam actum non præscripserit.

110 Effectus iurisdictionis causatæ à iure reali, extenditur ad omnes illos, aduersus quos præscriptum non fuit.

111 Qui præscripsit ius eligendi in certa Ecclesia, censetur & præscripsisse ius postulandi, alio nõ existente in possessione postulandi.

112 Qui præscripsit decimas personales habitantium in tali loco, si quis de nouo venerit, & ibidem habitauerit, ab eo quoq; decimas habebit, contra Rebuf.

125 Præscribens omnes decimas talis villæ, vt de vniuerso, noualia quoque habebit.

119 Priuilegiũ Ecclesiasticæ personæ, cõcessum de decimis percipiendis noualia comprehendit: sed contra nu. 120. cum sequentibus. Secus si laicis concedatur, vt in nume. 117. Limitatur. nume. 118. si ius decimandi in vniuerso aliquo territorio, vel in aliqua villa concedatur. Item nu. 119. limitatur, quando præter decimam, etiam ius decimandi concessum reperitur, vel quando ex longa obseruantia inuestitura ita interpretata fuit per longa tempora, vt hic.

121 Priuilegium est restringendum, quatenus concernit ius tertij, licet quando agitur de solo priuilegio Principis concedentis, latissimè sit interpretandum, vt in numero 122. & 123.

124 C. Ex parte tua. 27. in ordine, de decimis, intellectus.

125 Priuilegium Papæ concedentis omnes & quascunque decimas, vel omnem decimationem talis territorij, comprehendit noualia.

126 Priuilegium alicui concessum, quo is eximitur à solutione decimarum ex fructibus noualium, intelligendum est de his noualibus, in quibus alter non habet tempore dati priuilegij quasi possessionem iuris percipiendi decimas, ne illi fiat præiudicium præter cõcedentis intentionem, & nu 127. ampliatur in noualibus tempore datæ immunitatis processis, ex quibus decimæ debitæ fuissent alteri, & quomodo hoc intelligatur.

128 Priuilegium concessum alicui de non soluendis decimis de noualibus, quomodò intelligatur.

129 Priuilegium immunitatis concessum, alicui à solutione decimarum ex agris antiquitus cultis, an intelligatur in præiudicium eorũ, qui sunt in quasi possessione percipiendi decimas ibidem.

130 Priuilegium non soluendi decimas simpliciter concessum, ad noualia non extenditur. & nu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

131. Limitatur, si priuilegium concedatur de non soluendis decimis de laboribus proprijs, quia extenditur ad noualia, quæ proprijs fiunt manibus, & de his noualibus semel factis nunquam decima soluetur, vt in nu. 132.

133 Religiosi omnes, tàm exempti, quàm non exempti, de possessionibus suis, tam acquisitis, quam acquirendis, decimas integras soluere debent illis Ecclesijs, quibus eædem possessiones & terræ sunt decimabiles, nisi speciali iure vel priuilegio sint muniti.

134 Cistercienses, Templarij, & Hospitalarij, decimas laborum suorum, quos proprijs manibus vel sumptibus impendunt, soluere non tenentur: cæteri verò religiosi de noualibus suis, quæ propriis manibus aut sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis suis decimas soluere non tenentur?

135 Priuilegium de non soluendis decimis religiosis concessum reuocatur, si ex post facto incipit nociuum esse.

136 Religiosi priuilegiati de non soluendis decimis, eas tenentur soluere de possessionibus acquisitis post Concilium Lateranense, etiam si eas proprijs manibus & sumptibus excolant.

137 Hæreticum & impium esset, asserere, posse laicos denegare Sacerdotibus decimarum solutionem iustissima lege debitam, etiamsi diuites sint.

138 Decimæ debitæ non sunt negandæ Sacerdotibus, etiam si ipsi, cùm sint diuites, pauperibus eas non distribuant, nec rectè officium commissum exequantur, nec sint quales oporteat.

139 Parrochiani iure naturali & diuino tenentur exhibere oblationes presbyteris ministrantibus spiritualia, si non habent vnde possint necessaria ministrare: alàs secus, nisi stante consuetudine, vt in num. 140. & ita est intelligenda glos. in cap. sanctorum. 10 quæstione 1. vt in nu. 253.

140 Consuetudo offerendi clericis, vel aliquid eis dandi tempore quo mortuos sepeliunt, vel tempore velationum, vel consecrationis Episcoporum, valida est, & laici ab Episcopo compellendi sunt eam obseruare, & nu. 141.

142 Oblationes, quæ fiunt ex consuetudine, etiam diuitibus & habentibus decimas fieri possunt.

143 Consuetudo decem annorum sufficit ad prædicta diutinaue præstatio.

144 Consuetudo ex actibus voluntarijs inducitur in fauorem Ecclesiæ.

145 Sub legato alicui facto eius quod vinus testator præstabat, ea videntur relicta, quæ certam formam erogationis annuæ, non incertam liberalitatis voluntatem habuerunt.

146 Oblationes debitæ parochis occasione paupertatis seu consuetudinis, sunt voluntariæ quoad quantitatem & speciem rei oblatæ.

Interdicta possessoria an competant & dentur pro iuribus annuis meræ personalibus?

148 Consuetudo offerendi in Ecclesia clericis, ad hoc vt laicos obliget, & possint compelli ad obseruantiam ipsius, primò requiritur quod gratis, purè, & simpliciter, nullaque necessitate cogente vel pactione obtulerint: secundò, quod oblatum sit certum taxatum tamen arbitrio offerentium, non verò rectoris Ecclesiæ, vt in numer. 149. tertiò, quòd totus populus, vel maior pars, perstat in seruando prædict. laudabilem consuetudinem, vt in num. 150. & num. 151. refertur casus practicatus circa præd. contingens.

152 Spiritualia non sunt neganda laicis propriâ authoritate sub prætextu cessationis ab oblationibus, sed ministranda prius sunt haberè, & posteà compellendi ad præstandas oblationes.

154 Oblationes an necessariò sint faciendæ, necnt ministro spiritualium, qui ex aliquo artificio particulari possit victum quærere & numer. 155. Quid in Vicario absentis, qui pingues reddit us ab Ecclesia percipit.

156 Consuetudo quod clerici laicis candelas cereas offerant in Ecclesia in die Purificationis, an sit valida? & num. seqq.

157 Consuetudo, vt rustici nõ teneantur soluere decimas, nisi curatus eis præstet aliquid, non valet.

158 Consuetudo, quòd presbyteri teneantur dare in Paschate suis parochianis agnum paschalẽ, vel aliud, an valeat?

160 Consuetudo luctuosæ dandæ Episcopo, vel parocho, an sit valida? Et quid in veste scissa existente penes sartorem, nondum suta nec completa, ibi num. 161.

162 Oblationes factæ imagini pictæ in muro Ecclesiæ parochialis, ad quem pertineant? Resoluitur cum communi ad Rectorem pertinere, non verò ad Episcopum loci.

CAPVT XXI.

De decimis, quo iure debitę sint, & alijs in materia & praxi frequentibus.

DECIMAS iure diuino & naturali institutas esse, authoritatibus vtriusque paginæ, ratione naturali & assertione prętereà sanctorum virorum comprobari potest. In primis lege veteri probatur Genes. 14. & 28. ibi: Cunctorum quę dederis mihi, decimas offeram tibi. Et Exodi. 22. ibi: Decimas & primitias tuas non tardabis offerre. Et c. 23. primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Dei tui. Et Leuit. 27. ibi: Omnes decimæ terræ, siue depomis arborum, siue de frugibus, Domini sunt, & illi sanctificantur: & ibi: Omnium decimarum, bouis, & ouis, & capræ, quę sub pastoris virga transeunt, quicquid decimum venerit, sanctificabitur Domino. Et Num. 18. Filijs Leui dedi omnes decimas Israel in possessionem pro ministerio quo seruiunt mihi in tabernaculo fœderis: primitias autem quas vouerint & obtulerint filij Israel, tibi dedi, & filijs tuis iure perpetuo. Et Deuterono. 12. Illuc omnia, quę præcipio, conferetis holocausta & hostias, ac decimas & primitias manuum vestrarum. Et Tobiæ 1. Omnia primitiua sua & decimas suas fideliter offerens. Et Ecclesiast. Non minuas primitias manuum tuarum: in omni dato hilarem fac vultum tuũ, & in exultatione sanctifica decimas tuas. Et Malach. 3. In decimis & primitijs, &c. idem probatur in cap. parochianos, de decim. ibi: Quòd decimæ nõ ab homine, sed ab ipso Deo institutæ fuerunt, & in cap. cum non sit, & in cap. tua nos, ibi: Si decimæ, quas Deus in signum vniuersalis dominij sibi reddi præcipit. Et in cap. quibusdam. §. illæ quippe, ibi: Ex lege diuina. Et in c. in aliquibus. §. vltimo. eodem titulo de decim. & in cap. omnes decimæ 16. q. 7. & in cap. 1. de decim. lib. 6. vbi Romanus Pontifex admonet, ac maximè prohibet, ne concionatores in publicis sermonibus quicquam populo prędicent, quo eum auertant à decimarum solutione: & excommunicationis pœna adiecta constitutio illa confirmatur in Cleme. vltima de pœnis. Idem cõprobatur authoritate diui Hieronymi in c. 1. de decim. in Decretal. id quod & alij quàm plures viri sanctitate illustres conati sunt probare, vt Gratianus refert 16. q. 7. & 16. q. 1. in cap. reuertimini. Sed & lege gratiæ idem suaderi potest approbatione Christi apud Matthæum c. 23. Væ vobis, Scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui decimatis mentham, & anethũ, & cyminũ, & reliquistis, quę grauiora sunt legis, iudicium, & misericordiam, & fidem: hæc oportuit facere, & illa nõ omittere. Et Lucę 18. Decimas do omnium quæ possideo.

Iuris naturalis prętereâ ratio dictat, decimas Ecclesiarum ministris esse soluendas, cùm hi laborent iuxta spiritualium administrationem, animarumque fidelium curam exerceant, ac pro plebe ipsa Christiana sacrificia offerentes, summopere preces quotidie effundant. Digni igitur sunt mercede sua, veluti legitimè operantes in vinea Domini. Matth. cap. 10. Lucę 10. 1. ad Timoth. 5. 1. ad Corinth. 9. cap. cum secundùm. de præb. cap. primo. §. his itaque. 13. quæstione 1. cap. ex his. 12. quęstione 1. quod latius probat, ac curiosè prosequitur Didac. Couarru. libro 1. variarum resolut. c. 17. in princip. versiculo

Universidad de Deusto
Biblioteca

consequitur, ibi: Quartò iuris naturalis ratio.

2 Hæ autem decimæ multiplici ratione præcipiuntur à Deo, vt commemorat Alfonsus à Castro libr. 5. aduersus hæreses, in princip. verb. decimæ, & latè Petrus Rebuf. in tractatu de decim. q. 2. & ante eum Dominic. à Soto libr. 9. de iustitia & iure, quæstione 4. articulo 1. per totum. Prima, vt sit cibus in domo Domini ad sustentationem eorum, qui in eius domo sunt, vt Malach. 3. Dictũ enim fuerat in lege: Nihil aliud possidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in vsus & eorum necessaria separaui, Num. 18. Secunda causa est, vt seruiant in templo, & orent Deum pro populo, vt ibidem probatur. Tertia causa est, vt vacent legi Dei, & populum doceant, 2. Paralipom. 31. Vnde Apostolus 1. Corinth. 9. Si seminamus vobis spiritualia, magnum est, si nos carnalia vestra metamus? Quarta causa est, propter pauperum egestatem, non enim propter solos ipsos Sacerdotes decimæ illis redduntur, sed etiam propter pauperum necessitatem: vnde Augustinus ait: Decimæ ex debito requiruntur: qui eas dare noluerit, res alienas inuadit: & quanti pauperes in locis suis, vbi ipse habitat, illo decimas non dante, mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante æterni iudicis tribunal apparebit, quia rem à Deo pauperibus delegatam, suis vsibus reseruauit. Hinc forsan l. 2. in principio, titulo 5. libro primo nouæ collect. reg. inquit, quod decimæ sunt ad sustentationem Ecclesiarum, Prælatorum, ac ministrorum earundem, & pro ornamentis & eleemosyna pauperum tempore egestatis, &c.

3 Tandem quod decimæ etiam hodie iure diuino & naturali debeantur, tenent communiter Canonistę ex supra dictis fundamentis, & præcipuè glossa Archid. Anchar. & alij in d. c. 1. de decim. in 6. Innoc cap. vltimo de paroch. Card. & Ioan. Andr. in rubr. de decim. Hostiens. in summa eodem titulo. §. & vtrùm, verf. septimò quæritur idē Ioan. Andr. in cap. à nobis, de decim. Anto. de Butr. in dict. cap. parochianos, colum. 2. Abb. in cap. in aliquibus, colum. vltima eodem titulo de decim. Alexand. consi. 60. libro 4. Andreas Hispan. de regul. decim. quæst. 8. num. 3. est communis secundùm Philippum Franc. in dict. cap. 1. num. 1. de decim. in 6. dicit communè plures allegans Menchaca libr. 2. controuers. illustr. c. 89. numer. 1. Eandem opinionem latissimè probat Rebuf. in tractatu de decim. quæstione 1. nume. 2. cum sequentibus, præcipuè nume. 10. & 14. vbi existimat decimã esse de iure diuino institutam, dictante ratione naturali, & populum teneri de nouo iure Euangelij ad soluendũ decimã, ex Matth. 23. & Lucæ 11. supra relatis, & Matthæi 22. Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo: & quia decimæ erãt Dei, igitur renouatæ: quare secundùm ipsum de iure diuino, dictãte ratione naturali, decimę inuentæ sunt: à iure verò Canonico forma & declaratio est facta, & quod omnes decimæ, & personales, & reales, sint integrè persoluendæ, probat latè pluribus authoritatibus veteris & noui Testamenti. Innocent. in cap. fin. num. 2. de paroch. vbi num. 3. inquit, † esse quasi insanos & hæreticos 4 eos, qui asserunt decimas personales non esse dandas: qui quidem authores 5 non tantum decimas prędiales, † sed etiam personales iure diuino & naturali deberi absque vlla distinctione probarunt, & præcipuè Innocentius vbi supra, & Andr. Hispan. vbi supra, quæstione 7. dicens verum & Catholicum esse, asserere, tàm prædialem, quàm personalem decimam à Deo commendatam fuisse: idem probauerat ipse ibidem quæstio. 5. ex illo Matthæi 22. Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo; nam Deus id intellexit, secundùm ipsum, de prædict. decimis personalibus & prædialibus Ecclesiæ debitis. Idem constat ex latè adductis in proposito per Rebuf. vbi supra, num. 11. & sequentibus, & per D. Didacum Perez in l. 1. titulo. 5. libro primo ordinam.

ordinam. colum. 194. tametsi Hostiens. vbi supra, & Henricus in cap. peruenit, colum. 5. de decim. Abb. in cap. de cætero, nu. 3. eodem titulo. Archidiac. in cæquicumque, col. 1. num. 8. 16. quæstione 7. & Felin. in cap. causam quæ, colum. 1. num. 1. de præscript. diuersum existimẽt in istis decimis personalibus, nępe iure tantùm humano eas debitas esse, non verò diuino: & hoc communi vsu receptum esse asserit Card. in d. cap. 1. vt refert D. Couar. d. c. 17. in princip. vers. & præter has rationes, ibi: Si tamen qui hac, &c.

6 De primitijs eiusdem iuris diuini esse videtur dicendum, cuius sunt decimæ, vt ex supra dictis patet, & in c. reuertimini. in princ. ibi: In decimis & primitijs. 16. quæst. 1. & probat glos. in c. Ecclesias. verb. & primitias, 13. q. 1. Didacus Perez vbi supra, col. 195. in vers. pro prædictorum, &c.

7 His tamen omnibus non obstantibus, Theologi communiter tenent, decimas etiam prędiales, licèt in genere iure diuino ac naturali debeãtur, iuxta tamen veram & præcisam decimę partis assignationem iure tantùm humano & Pontificio statutas esse, non verò diuino Euangelico, nec naturali. Primò, quia ratio naturalis non magis dictat, ministrantibus spiritualia dandam esse decimam partem, quàm nouam, octauã, vel aliam minorem. Secundò, quia sub lege Euangelica, ea solùm lege diuina tenentur seruare, quæ à Christo Iesu etiam per eius Apostolos nobis præcepta fũt, iuxta illud Matthęi vltim. Docentes eos seruare omnia quæcumque mandaui vobis. & Paulus Actuum 12. Non subterfugi, quo minus annuntiarẽ vobis omne consilium Dei. Sed de soluendis decimis, nec in Euangelijs, nec apud Apostolos vllum est præceptum: igitur lege diuina gratiæ non tenemur decimas quoad quotam soluere. Tertio, quia secundùm sanct. Thom. à cæteris receptum. 1. 2. quæstione 108. articul. 1. & 2. & quodlib. 4. articulo 3. † nullum 8 præceptum continetur in lege Euangelica, quod non sit naturalis iuris, exceptis de Sacramentis atque fidei præceptis, iuxta illud, Iugum meum suaue est, & onus meum leue. Præceptum verò de solutione decimarum, nec ad Sacramenta, nec ad Fidei articulos attinet: ergo colligitur id in Euangelica lege nõ contineri. Quartò, quia si decimæ essent iure naturali aut diuino Euãgelico inductę, minimè possent consuetudine diminui, vt patet: & nihilominus cõsuetudine eas posse minui, probat text. planè intellectus in cap. in aliquibus. §. vltimo, de decim. & infra latiùs dicemus: ergo, &c. Quintò, quia eodem iure, quo decima fuit inducta atque præcepta plebi Israeliticę ad alimenta Leuitarum, fuit itidem eidem præceptum, vt decimam decimarum summo Sacerdoti solueret, vt cauetur Numer. cap. 18. Hæc tamen decima decimarum sub lege Euangelica non debetur iure diuino summo Pontifici, nec ei soluitur: igitur nec decima à laicis clericis soluenda, hodie præcepto legis gratiæ Euangelicæ debetur. Quibus rationibus hanc secundam sententiam in specie probarunt Hugo de Sancto Victore libro 1. de Sacram. parte 11. cap. 4. & & 11. & sanct. Thom. 2. 2. quęstione 87. articulo 1. per totum, & quodlib. 2. arti. 8. Adrian. quodlib. 5. artic. 1. Florentin. in sua summa 2. parte titulo 4. cap. 3. §. 5. Angelus in summa, verb. decima, quæstione 2. Siluester eodem verb. decima, quæstione 3. & 4. & Tostatus super Matth. c. 23. quæstione 63. & alij communiter, quos refert Didac. Couarru. vbi supra, in versiculo prætereà decimas, & esse hoc receptum à Theologis aduersus Canonistas, testatur Castro vbi supra, versiculo verum hac, &c. & iterum de potest. leg. pœnal. libro 1. cap. 10. circa finem, versiculo sed quia prędceptum illud, colum. mihi 1645. in magnis, & Martin. Nauarr. in apologia de reddit. Ecclesiast. quæstione 1. monit. 69. in princip. ex numero 1. & Speculũ coniug. 2. p. art. 21. pag. 433. & Magister Aragon super Thom. vbi supr. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæstione 87. artic. 1. pag. 948. cum sequentib.

9 Quid tenendum in re summè difficili ac controuersa? Ego profectò existimo, pro vera resolutione tenendum esse cum Theologis supra dictis, declarando vt ex ipsis constat atque colligitur, iure naturali & diuino legis Euangelicæ clericis spiritualia ministrantibus debitam esse à laicis eam partem fructuum, quę ad eorum alimenta, congruamque sustentationem necessaria sit in laboris impensi iustam mercedem, iuxta illud Lucę 10. Dignus est operarius mercede sua. & 1. ad Corinth. 9. Nemo suis stipendijs militat vnquam. quod Innocent. III. in eandem sententiam citat in cap. cùm secundùm Apostolum, de præb. Et qui altario seruit, de altario viuere debet; vt hæc & alia plura in proposito congerit decisio Pedemont. 99. numer. 22. Et ex hac parte præceptum hoc naturale & diuinum in lege veteri moralium numero comprehensum fuit, non verò quota ipsa decimę, sed specificatio & determinatio ipsius quotæ; & sic quota decimę hodie nó est in obligatione iuris diuini Euangelici, sed potius humani Pótificij; quia etsi in lege veteri prædicta taxatio decimæ esset facta, vt vidimus, id per mortem Christi abrogatum fuit, tanquam ceremoniale, sicut & cæteræ legis veteris ceremoniæ, vt infra latius dicemus: & ita euidenter tenent Theologi omnes, vt patet ex supra dictis, & probat latissimè Dominic. à Soto libro 9. de iustitia & iure, quęstione 4. articulo 1. per totum, & testatur receptum Castro vbi supra, in primo loco, libenter sequitur atque probat Didac. Couarru. vbi supra, & alios allegans Didac. Perez vbi supra, colum. 196. versiculo vel etiam, & in versicul. sit igitur, & in versicul. ex quibus: & dilucidè Menchac. libro 2. controuers. illustrium. cap. 89. numero 1. dicens, quòd ita tenent plerique Theo-
10 logorum, & ibi plurimos citat. † Hinc fit, vt quamuis diuus Thom. dict. quæstione 87. articul. 4. ad 3. scripserit, sub lege gratię clericos iure naturali teneri decimam decimarum soluere Romano Pontifici, id intelligendum est potius de congrua portione ad summi Pontificis alimenta, honestamque eius sustentationem, quàm de vera & propria decimarum decima parte, vt ex supra dictis patet: & in specie sic intellegit & probat D. Couarru. vbi supra, in versiculo prætereà, ibi, nam licèt, &c.

11 De primitijs autem pertinet ad ius naturale, vt homo ex rebus sibi datis à Deo, aliquid exhibeat ad eius honorem: sed quòd exhibeatur à talibus personis, aut de primis fructibus, aut tali quantitate, id in lege veteri iure fuit diuino determinatum, in noua autem lege definitur per determinationem Ecclesię, ex qua homines obligantur vt primitias soluant secundùm patriæ consuetudinem: ita diuus Thom. 2. 2. quæstione 86. articul. 4. in vers. cul. respondeo, & Archiepiscopus Florentin. in secunda parte summę, titul. 4. §. 3. cap. 3. quos refert & sequitur Didacus Perez vbi supra, colum. 195. in versicul. pro prędictorum, ibi: Quod autem, &c. & iterum colum. 210. versicul. primitiæ etiam, in versic. est tamen quæstio, vbi probat, primitias, sicut & decimas, parocho de iure deberi, iuxta text. in cap. doctos. & in cap. moderamine, 16. quæstione 1. & probatur in. l. 4. tit. 19. partita 1. vbi quòd secundùm consuetudinem patriæ dentur: & in. l. 5. eiusdem tituli, quòd debitores primitiarum, sicut & decimarum, possunt per censuram Ecclesiasticam compelli ad solutionem, si eam facere recusent: & quòd stetur in hoc de quantitate consuetudini loci, probant Innocent. Panormit. & alij secundùm Rebuf. in tractatu de decim. quęstione 1. numero 17. cum sequentibus, vbi de inuentione primitiarũ agit: sequitur prędicta Dominic. à Soto libr. 9. de iusti. & iure. q. 3. articul. 4. dicens, quòd primitię præcepto legis naturæ & scriptę Deo debe-

tur, eiusque ministris, atque adeò iure Pontificio ex eadem prisca lege diuina deriuato: vnde etsi ius naturæ antiquitus diuina lege expressum nos huiusmodi primitiarum oblationis admoneat, qualitates tamen & circunstantiæ, nempè personæ quibus tradendæ sunt, & materia, videlicet an de primis omnino fructibus, atque quantitas legibus humanis, patriæque vsu & more nobis compertę & legitimæ sunt, vt ibi latè probat: tandem concludit, quod in noua lege nulla signata est quota primitiarum, sed in Hispania si cui prouentus vltra decem modios obuenerit, vnum soluit, etiam si vltque ad mille aut decem millia ascenderint, & in alijs locis magis est tenuis solutio: in summa consuetudini in hoc standum ac deferendum erit, vt ex prædictis patet.

Non obstant modò fundamenta supra adducta pro communi opinione Canonistarum, & primò authoritates & loca legis veteris, quibus expressè probatur, decimas fuisse institutas ac præceptas illo iure diuino.

12 Obseruandum est namque, præceptorum veteris Testamenti, quædã esse iudicialia, quædam verò moralia, quædam autẽ ceremonialia. Iudicialia (quæ & nonnulli legalia non insitè appellant, secundùm Tiraquellum in præfat. de vtroque retractu, numero 8.) pertinent ad iustitiam hominibus exhibendam, iusque vnicuique tribuendum, ex quibus leges veteris Testamẽti censentur, & horum obseruatio iudicibus ipsis incumbebat. Moralia ad dictamen
13 legis naturalis spectant, vt quilibet virtutes ipsas exerceat, nihilque agat ab ipso naturali iure alienum. Ceremonialia verò de his agebant, quę ad cultum diuinum, ad reuerentiam, honorem, & obsequium Deo exhibendum statuebantur, quæ omnia mandata nominatim tanguntur Deuteron. cap. 5. his verbis: Loquar tibi omnia mandata mea, & ceremonias atque iudicia, &c. &c. &c. sequenti, cum scribitur: Hæc sunt præcepta, ceremoniæ atque iudicia, &c. &c. c. 8. Cauene negligas mãdata eius, atque iudicia, & ceremonias. & 3. Regũ 2. Vt custodias ceremonias eius, & iudicia. & 2. Paralipom. 33. Si custodierint facere, quę præcepi eis, cunctãque legem, & ceremonias atque iudicia, quę mandaui per manum Moysi. & Esdrę 2. libr. cap. 1. Et non custodiuimus mandatum tuum, & ceremonias & iudicia, quæ præcepisti Moysi. Id quod etiam deduci videtur ex diuo Paulo ad Romanos cap. 7. dum scribit dicens: Itaque lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & iustum, & bonum: his namque verbis Paulus mandatum sanctum ad ceremonialia, iustum ad iudicialia, & bonum ad moralia retulit, secundùm sanct. Thom. 1. 2. quæstione 99. articul. 4. vbi prædicta tria præcepta commemorat, & est receptus à ceteris Theologis in hoc, secundùm Couarru. qui eum quoque sequitur dict. cap. 17. statim in principio, explosa alia distinctione, tanquam imperfecta, glos. 1. in cap. 1. de decimis in 6. & in cap. vltimo 6. distinctione, cuius meminere Iaf. in. l. 11. numer. 35. ff. si cert. petat. & Felinus in cap. translato. de constit. Sed & eam improbant Doctores in dict. cap. 1. & in d. cap. vltim. & Card. à Turrecremat. & Florentin. ab eodem Couar. ibidem relati: nec non eo tacito, cum tamen ab ipso desumpserit, nouissimè post hęc scripta Magister Aragon de iustitia & iur. q. 87. artic. 1. pag. 947. colum. 1.

13 Præcepta autem iudicialia, & ceremonialia Euangelica lege lata omnino cessauerunt, vimque obligatoriam præceptorum amiserunt, vt constat ex Paulo Apostolo ad Galatas. 3. ait enim: Prius autem quàm veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem, quæ erat reuelanda: itaque lex pędagogus noster fuit in Christo, vt ex fide iustificemur. At vbi venit fides, iam non sumus sub pędagogo. Et iterum. c. quarto, Sed quid Scriptura dicit: Eijce ancillam & filium

Universidad de Deusto
Biblioteca

eius,non enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ:itaque fratres non sumus ancillæ filij,sed liberę,qua libertate Christus nos liberauit. his etenim verbis Paulus manifestissimè insinuat eijciendam esse legem veterem, quæ tanquam ancilla fuit legis Euangelicæ. Prætereà idem Paulus ad Hebræos 7. Trãslato,inquit Sacerdotio, necesse est vt legis translatio fiat,& cap.8. ibi, Dicędo autem nouum,veterauit prius: qđ autem antiquatur, & senescit,propè interitũ est,& ad Ephes.2. Legem mandatorum decretis euacuans: & Christus Saluator noster simpliciter dixit,Consummatũ est: & in terminis ex supra dictis ita tenuit Alexa.de Hales in 2.parte summę.q.3.membro.1.& in 3.part.q.59. membro 1.& D. Thom.1. 2. q. 104. art. 3.rursumque in 2.2.q.86. art.4.&.q.87. art.1.& quodlib.2.art.8.Adria.quodlib. 5.Bonauent.in 4.distinct.37.art.2. q. 1. & probat latè Alfonsus à Castro libr 9. aduersus hæreses,verb.lex , & D. à Soto lib.2.de iustitia,& iure q.5.art.4.per totum,& libro 9.q. 4. articulo 1. per totum:& in responsione ad primum, ibi: Cessauit enim omnino lex illa, & Tiraquel.plures alios Theologos & Iuristas citans in præfat. de vtroque retractu, num.8.cum sequentibus, & D.Couarr. d.cap.17.paulò post principium , & Didacus Perez vbi supra,colum. 195. vers. videtur tamen , vbi allegat glos. 1. in c. non est peccatum.6.distinctione , & in d.c.1.de decim.in 6.D. Molin. de Hispa.
14 primog.lib.2.c.5.numer.63. Quod adeò procedit, lege nępè à Christo Iesu lata, veterem legem cessasse atque antiquatam fuisse , vt planè hæreticum sit existimare, legem veterem seruandam esse cum lege noua,vt bene probant Castro & Couar.vbi supra, necnon & Aragon vbi supra.

15 Moralia verò præcepta legis veteris adhuc vim habent , & perpetuò habebunt ,non ex authoritate legis veteris, sed ex eo quòd sint à natura ipsa instituta , & à Christo Iesu in lege Euangelica eadem ratione , qua & naturalia deburerunt & sunt præcepta, vt explicat Dominic.à Soto d.libr. 2. de iustitia & iure q.5.art. 4. conclusione 2. quem re-
16 fert & sequitur Couar.vbi supra.† Insuper sciendũ est,quod etsi iudicialia præcepta possint post Euangelicę legis prædicationem legè lata à Principe iterum statui, vt apparet fuisse factum in tit. de iniurijs, & in c. 1. & per totum de decim.& in c.1.de homicid.& in cap.1. de
17 adult. † & hæ leges non seruantur tanquam ex veteri lege, sed quia nouiter lege humana constitutæ sunt , vt colligitur ex sanct.Thom.1.2.q.104.artic.3. & Florent.in 2.parte tit.2.c.3.§.5. Card. de Turrecremat.in c. reuertimini , nu. 9.16.q.1. & notat ex eis Dida. Perez vbi supra,col.196.in princip.& tenent omnes Theologi , secundùm Siluestrum verb.decima,numer.10. vers. sciendum, el 2.

18 Attamen præcepta ceremonialia veteris Testamenti minimè possunt à Principibus Christianis noua lege lata ab eisdem institui, secundùm S. Thom. 2.2.q.87. art.1. in solutione quæstionis, & eundem q.104. art.3.Dominic. à Sot. d lib.9.de iustitia,& iure q.4.art.1.vers.
19 3.conclusio:† in hoc enim secũdùm ipsum diuum Thom. differunt ceremonialia à iudicialibus, quod illa non tantùm mortua sunt , sed & mortifera obseruantibus ea post Euangelicæ legis edictum , hæc verò mortua quidẽ sunt, quia vim obligationis non habent , non tamen sunt mortifera , quia possunt iterum à Principe statui absque peccato,
20 ad eius principatus regimen. Hoc tamẽ quod modò prædiximus ex sanct. Tho. de præceptis ceremonialibus,quòd non possint iterum institui à Principe Christiano, intelligendum est ex verbis eiusdem Thomæ in his ceremonialibus,quę præcipuè significabant Christi & futuræ legis Euangelicæ aduentum,veluti immolatio agni,circumcisio ,nó tamen in his , quæ licèt ceremonialia essent, magis pertinebant ad deuotionẽ quandam ac ritum sacrificiorum , eorumque ornatum,quàm ad futuræ legis,Christique

que nascituri præfigurationem, cuius modi sunt vestes Sacerdotũ , altaris turificatio , decimarum & primiciarum solutio , oblationes, & his similia , quæ etiam post legem Euangelicam à rectoribus Ecclesię Catholicę statuta sunt,vt constat ex cap. 1. de consecrat. distinct. 1.& in c. 1. de purific. post part.& in. 5. distinctione , vt ex verbis diui Thom. cum alijs,latè probat Couarr.vbi supra, vers.hinc nó immeritò,ibi: Quo fit,&c. & Soto vbi supra.

21 Legis autem veteris, secundùm diuũ August.in Epistola 19.tria tempora sunt considerandа. Primum ante passionem Christi, ante eam enim legalia viuentia fuerunt , ac proinde obligantia. Secundum à passione Christi , vsque ad diuulgationem Euangelij,tunc enim vt omni erant vi ac virtute destituta, non tamen erant seruatu illicita , non quod in eis spem liceret salutis statuere , sed quod mortuam iam tunc Synagogam honore illo humari deceret. Tertium tempus est post sufficientem Euangelij promulgationem,vsque ad finem mundi: post quod tempus mortua sunt ,& lethifera: & hæc Augustini sententia non solùm in scholis plurimum obtinuit , verùm & à Florentino Concilio ad literam videtur recepta, vbi postquam sancitur legalia cessasse in aduentu Christi,subditur:Non tamen negat sancta synodus, à Christi passione , vsque ad promulgatum Euangelium illa potuisse seruari, dum tamen minimè ad salutem necessaria crederentur , vti refert Dominic.à Soto libr.2. de iustitia & iur. quęstione 5. articul. 4. in versic. versatur enim in lite, vbi miratur Adrianum in 4.sententiarum q. 1. quòd hoc non inspexerit antequam ab Augustino discederet, sed Hieronymum pro virili defendat , qui duo tantùm tempora dignouit antiquæ legis, vnum scilicet, quod vsque ad passionis articulum defluxit , quo legalia cuncta vitam habuere , vigoręq; suum ligandi retinebant: alterum verò ab eodem passionis momẽto, vsque ad finem seculi decurrens,quo & mortua sunt,& mortifera,ideòque negauit vllum Apostolorum post Christi ascensum seruasse legalia,sed id tantùm asserit simulasse:& contrarium probat Soto vbi supra , in princip.d.articuli 4.vers.2.arguitur.

22 His igitur sic iactis verissimis fundamentis,patet,ac manifestè consequitur, legem de decimis soluendis , ex ea parte qua ceremonialis fuit, vel etiamsi secũdùm Thom. & veriorem opinionẽ iudicialis fuisset, vt refert summa Astensis in 2.part.lib.6.n.35. in rubr. de decimis, estq; cómunius,vt testatur additio marginaria in d.c. 1. de decimis in.6. & probat Dominic.à Soto d.q.4.art.1.versic. ex quo fit præceptum, & in vers. circa corolarium, vim & obligationis ius per legis Euangelicæ promulgationẽ amissse,ac proinde authoritates legis veteris s̃ primò adductæ ad probãndũ decimas fuisse institutas ac præceptas à iure diuino iuxta Canonistarũ sententiam, minimè obesse nostræ , & communi Theologorum ac veriori , quæ habet, decimas , quatenus ad veram & præcisam decimæ partis assignationem , minimè esse de iure diuino obligatorio, sed positiuo tantùm , hoc est humano Pontificio:tametsi quo ad eam partem, quæ ad congruam & honestam sustentationem clericorum spiritualia ministrantium necessaria sit,iure naturali ac diuino legis Euangelicæ debita sit,cum illa legis veteris testimonia, tanquam ceremonialia,vel iudicialia,iã per nouæ legis Euangelicę promulgationem cessauerint , vt ex prædictis latè probat Couar.vbi supra,in princip.in d. vers.consequitur, post Dominic. à Soto etiam vbi supra,& ita censeo tenendum,salua correctione sacrosanctę matris Ecclesiæ Romanæ : tametsi Rebuf. vbi supra de decim.d.quæst.1.nume. 13.& 14.existimet,illud præceptum vetus non esse extinctum nec reuocatum: quòd si hoc ita esset,necessariò fateri deberet , quotam decimæ etiam hodie esse de iure diuino , quandoquidem in lege veteri, quam ipse insinuat non esse reuocatam, hoc de quota cauetur , vt in authoritati-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatibus in principio huius c. allegatis: hoc autem ipse negare videtur, dum dicit, quòd à iure Canonico forma & declaratio est facta: ergo sibimet videtur contrarius ac repugnans; præterquam quòd loquitur contra communẽ Theologorum sententiam circa cessationem præceptorum ceremonialium & iudicialium per legis nouę Euangelicæ promulgationẽ, quibus magis credẽdum est in sua professione, quàm Iuristis. Alijs etiam visum fuit, præceptum de decimis Leuitis soluendis, non omnino ceremoniale aut iudiciale, sed morale fuisse, atque sub lege etiam Euãgelica omnino vigere, nec antiquatũ esse, vt tenet Hostiens. in summa, tit. de decimis. §. 7. & refert D. Couar. in fin. d. verſ. cõsequitur, ipse tamen supra, in princip. d. verſ. & in verſ. sequẽti, ibi: Quorum rationes fragiles sunt, & in verſ. prętereà, & numer. 2. in verſ. cæterum, latè, vt prædiximus, probat contrarium: eo enim hoc præceptum inter moralia referri nequit, q moralia natura iubet, quæ tamen non decimam potius quàm vndecimam, vel nonam partem præcipit.

Non obstãt modò authoritates legis gratiæ supra adductæ pro comprobatione opinionis Canonistarum, Matth. nempè 23. & Lucæ 18. ibi namque Dominus ac Redemptor noster non definiuit quotam decimæ, nec eam præcepit, sed tantùm decimas in genere approbauit, quod non negamus, de iure nempè Euangelico eas esse quoad eam partem, quę ad congruam & honestam sustentationem ministrorum Ecclesiasticorum necessaria sit, vt prædiximus atq; probauimus.

23 Prætereà illud Matth. sup. relatũ, Væ vobis, Scribæ & Pharisæi hypocritę, qui decimatis mẽtham & anethum, &c. ad tempus præteritæ legis magis referendum censetur, secundùm illud Hilarij super Matthęũ, Decimatio illa olerum, quæ in præfiguratione erat vtilis, non debeat omitti: ergo tempore gratiæ dissolutum est nobis decimarum iugum, ita Dominic. à Soto libr. 9. de iustitia, & iur. quæst. 4. art. 1. verſ. quod enim Dominus.

24 Non etiam obest, quòd Romanus Pontifex in iuribus pro priori parte allegatis, item & Hieronymus, August. Ambrosius, & cæteri viri doctrina & sanctitate illustres testimonijs veteris Testamenti in hac controuersia vtantur, quibus probent decimas ab ipso Deo institutas ac præceptas fuisse: id siquidem ideò faciunt, vt ostendant, Ecclesiam, eiusque Principem legẽ à Deo Israelitis datã imitatos fuisse; quod facere potuerunt iuxta à nobis tradita supra in verſ. insuper sciẽdum est: ita Soto vbi supra, in verſ. tertia conclusio, & Couar. vbi supra, ante numer. 2. verſ. quam ob rem: sicque quoad quotam exemplariter, id est ad exemplum legis veteris id statuerunt, non tamẽ quoad vim obligatiuam legis veteris, quæ, vt prædiximus, cessauit per aduentum Christi, & promulgationem nouæ legis, secund. Caiet. sup. Tho. 2. 2. q. 87. art. 1. & Adria. d. quodlib. 5. & nũcupatim Sot. vbi sup. in verſ. aliud autem, & in responsione ad primum, in verſ. sed si quæ, ibi, Vel si de quota. & Didac. Perez vbi supra, col. 195. in verſ. his tamen, & in verſ. potest etiam, & quòd Ecclesia eandem debuerit imperare quotam, probat Soto vbi supra, in tertia conclusione, in verſ. sed quod eandem, &c.

25 Ex supra dictis omnibus plura in praxi satis vtilia deducenda erunt: & primò, Papam posse decimam in octauam, duodecimam, aliam ve partem reducere: cum enim quoad quotam decima sit iuris positiui, vt probauimus, poterit à summo Ecclesiastico pastore minui, & ampliari, iuxta doctrinam Innocentij in cap. cum ad monasterium, de statu monach. glos. & Doctores in cap. proposuit. de concessione præb. quia eius est tollere, cuius est condere. l. 1. ff. de re iudic. l. eius est nolle. ff. de reg. iur. ita tenent sanct. Thom. quodlib. 2. art. 8. & D. Couar. d. lib. 1. var. resolut. c. 17. nu. 8. verſ. scribit Ecclesiam, & Didac. Perez in d. l. 1. col. 196. verſ. hinc est.

Imò

26 Imò & Papa ex iusta causa aliquos eximere potest à solutione decimarum, illisque decimas in aliquibus remittere, vt in c. à nobis, de decim. vt concessit Cisterciẽsibus, & multis alijs religiosis, propter eorum insignem vitam, vt non soluant decimas laborum suorum de terris, quas proprijs manibus, vel sumptibus colerẽt: imò etiam aliquas possessiones; vt videmus in hortis religiosorum, quos à solutione decimarum eximit. c. ex parte, el. 1. de decim. & idem in hortis leprosorum. c. nuper. de Eccles. ædificand. Interdum etiam priuilegium concedit monasterio & suis membris,
27 de quo in cap. fin. vt lite pendent. † sicut concessit fratribus mendicantibus, & Societati Iesu, vt deduximus in nostro cons. 5. quod facere potest, secundùm Henric. & Deci. eosque refert Petrus Rebuf. de decim. q. 13. num. 103. cum sequentibus. Didac. Perez vbi supra, colu. 196. ibi: Ex quibus deducitur, & colum.
28 206. † Et quod possit Romanus Pontifex ex iusta causa quibusdam hanc obligationem soluendi decimas remittere, tenet glos. in d. c. à nobis, verb. exemptus, de decim. vbi omnes concordi iudicio hoc receperũt, & eos sequutus est Decius cons. 113. numer. 2. & 3. Socinus cons. 297. num. 4. vol. 2. vbi dicit, illam glos. cõmuniter approbari: & D. Couar. id probãs pluribus iuribus, & l. 23. tit. 21. p. 1. d. lib. 1. var. resolut. c. 17. n. 9. Dicit etiam communem Menchac. lib. 2. controuers. illustr. c. 89. num. 11. & nos dict. cons. 5. nu. 8.

29 Hæc tamen prima deductio cum ei adiectis intelligenda est, dumtamen id, quod iuris naturalis est, sit semper superstes & saluum, nempè vt aliunde Ecclesiarum ministris pro sua dignitate & munere alimenta suppetant, reliquaque vitæ subsidia; hoc enim nulla desuetudo vel dispensatio violare potest: quamuis enim ea ex parte qua decimæ iure humano debitæ sint, per priuilegium sedis Apostolicę ex iusta causa remitti aut moderari possint, ex qua tamẽ parte iure naturali, vel diuino Euangelico ipsæ decimæ Sacerdotibus debentur, iuxta communem resolutionem Theologorum prædictam, quam sequimur, non possunt à summo Pontifice tolli:
30 † ideòque poterit aliquibus remittere obligationem soluendi decimas, nõ tamen tollere omnino & vniuersaliter præceptũ de decimis soluendis; vt bene probat D. Couar. d. c. 17. n. 9. & ante eũ breuius idem tenuit Dominic. à Soto d. lib. 9. de iustitia & iur. q. 4. art. 1. in verſi.
31 ex his subinfertur. † Secundò ex supra dictis deducitur decisio ad illam difficillimam quęstionem, in qua plures diuersæ opiniones Doctorum reperiuntur, an consuetudo legitimè præscripta sufficiens sit ac valida ad eximendos laicos à solutione decimarum, necne? In primis enim glos. verb. consuetudine, in c. in quibusdam, de decim. cẽset, nullam consuetudinem eximere posse laicos à solutione decimarum prędialium, nec personalium, nisi ea sit à Romano Pontifice ab aliqua parte earum cõprobata: quod latissimè ex pluribus comprobat ac tenet Didac. Perez in d. l. 1. tit. 5. libro 1. ordinam. col. 198. verſ. est tamen circa hæc dubium, cum pluribus sequẽtibus, & iterum colum. 204. versic. nec opinio, & in verſ. probatur: hæc tamen opinio sic indistinctè intellecta dura est.

Alij autem censent, decimas consuetudine ad vicesimam, trigesimã ve partem reduci posse, tolli autẽ nequaquam posse; quasi ius naturale & diuinum diminui, non verò omnino tolli possit, vt tenent Vincent. & Panormit. num. 7. in d. c. in quibusdam, de decim. & Bald. in l. competit. C. de præscript. 30 ann. Fulgos. cons. 166. colum. 2. Socin. cons. 297. col. 3. lib. 2. Paris. cons. 25. num. 21. libr. 4. & eam, tàm in prędialibus, quàm in personalibus decimis probat Francis. Balb. in tract. de præscript. in 1. parte 5. partis princip. q. 7. & testatur communem esse ex testimonio Boerij, D. Couarr. d. cap. 17. num. 8. verſ. quidam verò censent, & receptiorem ex eodẽ Boer. plures alios sequaces eiusdẽ opinionis citãs Mẽcha. lib. 2. controuers. illustr. c. 89. nu. 8. verſ.

altera

Universidad de Deusto
Biblioteca

altera fuit opinio. Quæ sententia sustineri meritò potest, tùm ex eo quòd modò dicebamus in Papa, dum resoluimus id facere ipsum posse, quasi consuetudo legitimè præscripta idem valeat hac in
32 specie: † tum etiam quia in decimarum solutione consuetudo sit attendenda, vt in d.c.in quibusdam.§.vltimo.& in cap. commissum. & in cap. cum sint homines,& in cap. dilecti, & in cap. Apostolicæ,de decim. & in.l.17. titulo 20.par. 1.ibi: *Segun que es costumbre de cada tierra.*

Henricus verò in c.peruenit,colum. 5.de decim. tenet,laicos posse consuetudine eximi partim à solutione decimarum personalium, prædialium verò nulla ex parte: hæc tamen opinio vera non est,vt infra dicemus.

Quarta fuit opinio magis communis, quæ habet, consuetudinem posse eximere laicos à solutione decimarum personalium,non tamen ab obligatione soluendi decimas prædiales: ita tenent Hostiens.& alij in d. c. in aliquibus, de decim.per tex.ibi,dum dicit: Cum integritate.Idem in sua summa de decim. q. 7.§.fin. & hanc opinionẽ expressè probant,qui tenuerunt, decimas prædiales iure diuino & naturali institutas fuisse, personales verò humano tantùm, quos suprà retulimus. Eandem opinionem sequitur Rochus de Curt.in c.fin.num. 22.de consuet. fol. 18 .in paruis.Paulus Paris.& Franc.Balb. vbi supra,est communis,secundùm Gregor.Lopez in.l.1. glos.mag.vers.Prima.tit.20.partita 1.& est magis communis sententia, secund. Couar.vbi supra,num.3. in princip. qui alios refert,& plures Menchaca d. libro 2.controuers.illustr.cap.89.numer. 8.in princip.

Contra hanc cõmunem sententiam in vtroque membro tenet Petrus Rebuf.in tractatu de decim.q.13.nume.43. cum sequentibus. In primis enim cùm ipse tenuisset,vt vidimus,decimas, non solùm prædiales, sed etiam personales, eodem iure diuino & naturali inuentas fuisse,inde etiam probat,huiusmodi cõ-
34 suetudinem non soluendi decimas personales non excusare à peccato, nisi cõsuetudo haberet, vt aliquid pro his,etiá modicum, solueretur, quia tunc valida esset præfata cõsuetudo, vt ibi latè probat nume. 44.Hæc autem ipsius opinio contra frequentiori calculo receptam est,ac proinde non tenenda, sed magis communis affirmatiua indistinctè in
33 his decimis personalibus, † cùm nõ sint debitæ de iure diuino, sed positiuo, secundùm communem Theologorũ sententiam,vt per Gregor.Lopez vbi supr. sequitur etiam Couar.vbi supra, dict.n. 8.in vers.eas verò decimas, & in versic. quinto,vbi hoc intelligit saluis prædialibus decimis, quæ sufficere videntur congruis Sacerdotum alimentis: eãdem communem in personalibus decimis refert & probat Abulens.super Matthæũ, cap. 23. quæstione 78. relatus à Grego. Lopez vbi supra vers. Abulens. sequitur idem Gregor.Lopez in d.l.17.in glo. *costumbre de cada tierra*, vbi hoc verum intelligit, vbi essent prædiales decimæ sufficientes pro sustentatione ministrorum,quia vbi prædiales decimæ nõ sufficerent, vt Genuæ & Venetijs, & in multis alijs locis,personales sunt de iure naturali,secundùm Hostiens.& Siluest. quos refert; eandem declarationem sequitur idem Greg. ibidem in glos. seq. in verb. *que no es costumbre*, sic intelligens & limitans illam legem, dum dicit: *& non se puede ninguno escusar, que non dè alguna cosa por diezmo de aquello que ganare, maguer diga que no es costumbre de lo dar*, &c. nempè vt hoc intelligatur in casu quo decimæ personales essent de iure naturali, vt prædixerat in glos.præcedenti, nempè quia prædiales non sufficiant; eandem sententiam sequitur nouissimè D. Azeuedo in.l.1.num.12.titul.5. libr. 1. nouæ collect. reg. & Soto libr.9. de iustitia & iur.q.4.art.2. dicens, quòd si prædiales sufficiunt ad sustentationem, præscribi personales possunt:imò dignum nõ esse existimat,vt illæ exigantur, nisi cõsuetudo illas soluendi vigeat immemoria-
34 lis: † & quòd in Hispania ex opificum, negociatorumque lucris nullus est vsus soluendi

soluendi decimas, memor sum in Episcopatu Placentino extra ciuitatem cõsuetudinem esse immemorialem exigendi decimam à seruitoribus, hoc est, famulis de sua mercede,materna lingua, *de las soldadas de los moços.*

Secundò contra eandem magis receptam sententiam,dum habet,non valere consuetudinem liberantem laicos à solutione decimarum prædialium, tenet Rebuf.vbi supra,num.46.latè probans valere huiusmodi consuetudinem, etiam in prædialibus,vt aliquid pro decima soluatur, licèt non integra, quia non est contra ius naturale nec diuinũ, soluendo enim quidquam pro decima, impletur præceptum de soluendo,& recognoscitur atque honoratur Deus ex substantia. Et præterea idem probat ex text.in d.c.in quibusdam,vbi dicitur,q illæ decimæ soluendæ sunt,quæ debentur ex lege diuina,vel loci consuetudine approbata,& in c.cum sint homines.de decim.vbi loquitur de prædijs, & tamẽ decidit valere consuetudinem. Tãdem allegat pro hac sua opinione Abb. & alios in d.c.in quibusdam, & inquit, q contra Hostiens.in hoc tenent communiter DD. & q hæc est cõmunis cõsuetudo Mũdi, & sic hæc est eadẽ cõmunis opinio contra Hostiens.quam supra secundo loco retulimus,in vers. alij autẽ, & hæc verior sententia videtur & tenenda, modò eam intelligamus iuxta sextam statim referendam.

Quintam opinionem & singularem tenet in hac specie Menchaca vbi supr. vers.quid dicendum,nempè vt tam prædiales, quàm personales decimę possint in totum tolli,non solùm minui,ex pluribus iuribus,quę ibi congerit,probantibus, in materia decimarũ stãdum esse consuetudini:hęc tamen sententia vera non est,nec tenenda, & conuincitur ex opinione veriori, quam idem author eodem cap.89.nu. 1. rectiùs probauerat
36 cum communi Theologorum, vt prædiximus,nempè decimas esse iuris naturalis & diuini,quoad congruam & sufficientem, &c. Si hoc ita est, quomodò possunt in totum tolli per consuetudinem. Si possunt; ergo non sunt vlla ex parte iuris naturalis aut diuini,quia iura naturalia firma sunt & immutabilia, vt in.§.sed naturalia quidem iura,instit. de iure naturali,gentium, & ciuil. cum similibus.

35 Sexto loco & vltimo hæc quęstio necessariò resoluenda venit ex supra prius dictis in principali quæstione,quo iure inuentæ sint decimæ? nempè quod decimæ ex ea parte, qua iuris naturalis & diuini instituto processerunt, & sic quoad congruam & necessariam sustẽtationem clericorum spiritualia ministrantium,nulla consuetudine tolli nec diminui possũt:secus verò quoad id qđ decimæ habent à iure Pontificio, nẽpè quoad quotam,etsic quoad partem non necessariam ad congruam sustentationem clericorũ,in ea namque parte consuetudo rationabilis & legitimè præscripta nõ soluẽdi decimã valida erit,vt optimè probat sic resoluens quæstionẽ hanc D.Couar.vbi supra,d.n. 8.in vers. quibus mehercle, per totum, vsque ad vers.primum, hinc dicens, sic se certo certius opinari, idque est verisimum ac tenendum, vt ex supra adductis patet, & voluit nouissimè Magister Aragon vbi supra pag. 951. Et secundùm hanc distinctionem oportet intelligere Abulens.super Matth.23.q.63. dicẽtem, quòd cùm decimæ prædiales nunc in noua lege non sint de iure diuino, sed positiuo canonico, consuetudo possit tollere obligationem soluendi eas, &c. vt per Gregor. Lopez vbi supra: nam cùm præd. decimæ quoad congruam à iure naturali & diuino processerint, nõ poterunt hac ex parte tolli, aut minui per consuetudinem,vt prædiximus: secus verò quoad quotam, & sic quoad partem,quæ non est necessaria ad congruam sustentationem ministrorũ,quæ à iure Pontificio processit.

Quo fit vt iuxta hanc sententiam sextam,veram,& tenendam,sit moderãda, supplenda atque intelligenda cõmunis secundo loco supra adducta opi-

nio

Universidad de Deusto
Biblioteca

nio, vt procedat, nèpè quoties illa pars minor decimæ, quæ consuetudine rationabili legitimè præscripta tantùm soluitur pro decima, sufficiens sit pro congrua & necessaria sustentatione clericorum spiritualia ministrantiũ, aliàs secus, vt tenet Guid. Pape decis. 284. dicens ita seruari Gratianopoli, quem refert & sequitur Couar. vbi supra, nu. 8. vers. sextò, & simpliciter Rebuf. de decim. q. 13. num. 54. & Didac. Perez qui supra, col. 179. ibi: Idem dicendum, secus si non sufficeret per prædicta.

37 In decimis verò personalibus soluẽdis omnino excusabit consuetudo rationabilis & legitimè præscripta, quãdo solui consuetum de prædialibus sufficeret, prout videtur sufficere in his partibus regulariter ad congrua aliméta eorumdem Ecclesiasticorum ministrorum, vt prædiximus.

38 Consuetudo autè, quantumcumque longa, nullas soluendi decimas personales nec prædiales non valeret, nec à peccato excusaret; quia esset irrationabilis, & contra ius naturale, diuinum & humanum, vt in terminis tenent Petrus Ancharr. cons. 196. magnifice, quæst. 1. & Ioan. de Turrecremat. in cap. reuertimini, num. 12. vers. ad septimum, 16. q. 1. Panormit. & Curt. in d. cap. fin. de cõsuet. & Bernardus cõs. 14. viso processu, colum. 1. volumine 1. & consilio 116. illud est, ibidem in 1. editione, quos refert & sequitur Petrus Rebuf. d. q. 13. n. 40. & D. Couar. vbi supra, d. cap. 17. nu. 8. in vers. vndecimo: amplians, etiamsi Sacerdotes ibidem spiritualia ministrãtes aliunde quàm à decimis congruè possint alimenta percipere: quod verissimum puto, & sequitur nouissimè Aragon vbi supra, pag. 952. colum. 1. circa fin. quamuis suspectum apparere esse dicat, & ideò improbet Menchac. libro 2. controuers. illustr. c. 89. quia hic author parũ sibi constans est: inquit enim quòd prædicta consuetudo tolerabitur, cùm non sit contra ius diuinum, sed tãtùm positiuum, vt supra docuit: & tamen supra numer. 1. idem author latè & optimè probauit cum communi & veriori sententia Theologorum esse iuris naturalis & diuini, quoad congruam, &c. Insuper addit, nõ esse irrationabile &c. cùm clericis aliunde possit prouideri de congrua sustentatione & alimẽtis: hoc profectò ridiculum est, ac gratis dictum, cùm clericis ratione administrationis Sacramentorum iure naturali & diuino debeantur alimenta, vt supra satis probatum existit. Loquitur igitur minus rectè.

39 Hinc etiam venit iure optimo defendenda l. 6. titul. 5. lib. 1. nouæ collect. reg. vetans in his regnis decimas à laicis exigi, quæ per consuetudinem contrariam non consueuerũt solui, his verbis: *Porque en algunas villas y lugares destos Reynos no se paga diezmo de la renta de las Yeruas y pan y otras cosas, y somos informados que aora nueuamente algunos Obispos y Cabildos lo piden, y fatigan sobre ello a los pueblos antejuezes Ecclesiasticos, Mandamos a los del nuestro Consejo, que llamadas las personas que vieren que cumple, platiquen sobre ello, y lo prouean como conuenga: y entretanto no consientan ni dèn lugar que se haga nouedad, &c.* ibi namque non omnino approbatur huiusmodi consuetudo non soluendi decimam ex herbis, frumento & alijs, sed præcipitur consiliarijs supremi Castellæ senatus, vt vocatis his, quos expedire iudicauerint, prouideant, prout decuerit, interim tamen caueant, ne fiat nouitas: in primis namque eum hęc res perspicienda ac consideranda sit, illud præcipuè obseruandum erit à dominis Consiliarijs, an ex prædict. consuetudine auferatur clericis spiritualia ministrantibus congrua ac necessaria sustẽtatio, necne? vt primo casu eam consuetudinem improbent, vel saltem moderando prouideãt, quomodò eisdem alimenta congrua submini strentur: in secundo verò prædictam consuetudinem, si legitimè præscripta fuerit, ac rationabilis, omnino continuari ac obseruari præcipiant, vt ex supra dictis omnibus deducitur, ac verè comprobatur: interim verò quod negotium discutitur, iustè

iustè ac sanctè cauetur illa lege Regia, ne in exigendis dictis nouis decimis no-
40 uitas fiat. † Secundò, ex eo etiam iustificari potest eiusdem. l. decisio, cùm iure defendi possit ac valeat consuetudo, vt ex certis fructibus nulla soluatur decima, nec eius aliqua portio, vt pote de fœno, herbis, vel oleo, & similibus, si modò ex alijs redditibus supersit iusta Sacerdotum sustentatio, vt scribit Paul. Castrens. cons. 17. libr. 2. quem refert & sequitur dicens hanc consuetudinem passim in orbe terrarum vigere, D. Couar. vbi supra, d. lib. 1. var. resolut. c. 17. numer. 8. vers. septimò, & Didac. Perez etiam vbi supra colum. 205. in fin. versi. est & aliud. Idem in consuetudine non soluẽdi decimas minutas, nempe caseorum, ouorum, lanę, vel etiam animalium & fructuum minutorum, quòd valeat, probat Rebuf. de decim. q. 13. numer. 51. Dum igitur inquiritur, an ex cęteris rebus decimari solitis competens alimonia clericis tribuatur ac supersit, necne? meritò vt interim nouitas fieri non debeat, cùm in dubio hac in specie prædictæ consuetudini standum sit, cùm non appareat esse contra ius naturale nec diuinum; præsertim cùm potius præsumenda sit iusta, quàm iniusta, cùm clerici semper vsque ad illud tempus alimenta habuerint ex cæteris decimis: quibus rationibus ac iustis considerationibus eam. l. meritò defendit Couar. vbi supra, d. nu. 8. vers. nonò, & Aragon vbi supra, pag. 952. in 5. corolario.

41 Hinc cõsuetudo immemorialis, quæ in Episcopatu Placentino viget, vt ex herbis propriarũ defensarum, quas domini earum proprijs pecoribus pascũt, nulla soluatur decima; secus si herbas locent; iusta sit, ac seruanda, quandoquidem ex alijs fructibus clericis sufficiens
42 alimonia supereſt. † Similiter etiam cõsuetudo immemorialis Ciuitaten. existens nullam soluendi decimam indistinctè earundem herbarum, sustinenda erit eadem ratione, nec vllus vnquam de
44 ipsius valore dubitauit. Idem erit dicẽdum in cæteris ciuitatibus & locis, vbi eadem vel similis consuetudo versetur, dummodò semper obseruetur cõgruam sustentationem remanere debere clericis ex decimis cæterorum fructuũ, quicquid contradicat in hoc vltimo Menchac. vbi supra, d. num. 8. vers. isthæc autem iura, loquens in terminis dictarum legum Regiarum.

43 Sed an decimę, ad hoc vt eas non soluentes peccent, debeant peti à Sacerdotibus, vel etiam solui, & in horrea clericorum deferri, etiam si ab eisdem non petantur, satis controuersum est: glossa etenim in c. reuertimini, verbo in horrea, 16. q. 1. quam dixit notabilem Iaſ. in l. 2. q. 37. numer. 92. C. de iure emphit. & sequũtur DD. in cap. cum homines. de decimis, existimauit, rusticos teneri decimas deferre in horrea clericorum. Similis glos. in c. decimę, el 1. verb. in horreum. 16. q. 7. & ibi DD. Greg. Lopez in l. 2. titu. 20. partita 1. in glos. *de las tierras*, DD. in c. ex parte, de decim. el 2. præcipuè Vincent. ibi colum. 2. Ant. de Butr. num. 2. Abb. 5. testatus hanc esse cõmunem cum glos. d. c. reuertimini, ex quo & alios plures allegans hanc sententiam cõmunem esse profitetur eam sequutus Didac. Perez vbi supra, col. 200. in versi. decimæ prætereà, ibi: tẽpore, & D. Ant. de Padilla in. l. post mortem, nu. 18. & 19. C. de fideicommiss. D. Azeued. in. l. 4. tit. 5. nu. 2. lib. 1. nouæ collect. reg. Quod procedit, etiamsi decimę à clericis non fuerint petitæ, vt traditum est à supra dictis, secundùm Couar. vbi supra, num. 8. vers. octauo ex his. Sunt tamen nõnulli alij, qui contrariũ potius censent, decimas nempè non deberi, nisi petantur à Sacerdotibus, èquibus sunt Archidiac. in c. 1. nu. 2. de decimis, in 6. Rota in antiquis 25. Guido Pap. decis. 283. nume. 2. Balb. de præscript. 1. p. 5. partis princip. q. 7. nume. 12. Adrian. quodlib. 5. art. 1. §. 2. videndum est, quos refert & sequitur Didac. Perez vbi sup. col. 202. vers. esse tamen.

44 Quinimò secundùm Paulum Paris. cons. 15. numer. 26. libr. 1. si decimæ tempore collectionis fructuum à Sacerdo-

tibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

tibus non peterentur, postea peti non possent: idque deducit ex Archid. & sequacibus vbi supra, quod tamen verum minimè est, nec id senserunt Archidiac. & cæteri, quinimò contrarium deducitur ex text. in c. cum sint homines, iuncta glos. ibi verb. fructibus collectis, de decim. in vers. sed qui, vbi text. probat, quod homines sunt cogendi, vt statim fructibus collectis decimam persoluãt, atque de fructibus & retentis dignam satisfactionem exhibere procurent, & inquit glos. ibi fructibus collectis, id est quanto citius & cõpetentius solui possunt, quia tardius dare peccatum est, vt in c. decimę. 16. q. 1. & qui non facit statim, in mora esse intelligitur, vt periculum decimæ ad eum spectet. Et insuper addit, quòd si Sacerdos cum sibi offeruntur decimæ, eas recipere noluerit, si tamen posteà voluerit recipere, tũc rusticus eas nõ soluẽs incipit esse in mora, quia vltima mora nocet: ergò à fortiori etiamsi decimæ tempore collectionis fructuum non petãtur à clericis, posteà peti poterunt: quinimò text. ille rectè inspectus, iuncta sua glos. videtur probare supra dictam communem sententiam, quæ habet, decimas, etiam si non petantur, solui debere, atque ad horrea clericorum deferẽdas esse; & ita meritò opinionẽ illam Pauli Parisij falsam esse existimat D. Couar. vers. octauo.

45 Sed in articulo principali, an decimę etiam non petitæ deferri debeãt ad horrea clericorum, necne? resoluo. Primò, seruandam esse consuetudinem, si ea alicubi vigeat, quòd laici teneantur decimas deferre ad horrea clericorum, easq; clericis non petentibus tradere: quod probat nuncupatim Couar. vbi supra, & probat d. l. 4. titul. 5. lib. 1. nouæ collect. reg. dum decidit, decimas soluendas esse loco & tempore consuetis. Secundò, idem esse dicendum existimo, si consuetudo alibi adsit contraria, nẽpè vt clerici mittant pro decimis ad agros fundosq; tempore collectionis fructuum, aliove commodiori, ita vt laici decimare debentes non teneantur eas in horrea & domos clericorum deferre, vt hic Ciuitaten. obseruatur: tunc enim sufficit quòd ipsi decimare debentes parati sint eas ibi, vel quoties sibi petitæ fuerint, soluere, atq; cum effectu id faciant, in his etenim casibus plurimũ valet cõsuetudo, atque ea spectanda erit, vt patet ex supra dictis, præcipuè ex d. l. Regia: & in terminis quòd valeat consuetudo, quòd clerici mittãt ad laicos pro decimis consequendis, licèt aliud sit de iure, præsupponit Abb. in c. 2. colu. 3. de iudic. quem refert & sequitur Rochus de Curt. in c. fin. de consuetud. c. 11. nu. 22. in fin. & quòd valeat cõsuetudo non portandi decimas in horrea, tenet alios allegans Rebuf. de decimis, d. q. 13. num.

46 49. † Quòd si in hac secũda specie clerici pro decimis non mittant, nec eas petant, adhuc decimare debentes tenẽtur eos certiorare, vt probat Rebuf. d. q. 13. num. 50. & infra dicetur, atque decimas offerre, etiamsi eas domi condiderint, solutis tamen expensis portationis, & in domum recollectionis.

47 Tertiò obseruandum erit, quòd si horrea sint publicè deputata, ad quæ decimæ omnium Sacerdotum deferantur, laici tenebuntur, etiam clericis non petẽtibus, decimas in ea horrea adducere, satis enim sit tũc decimarum petitio, secundùm Couar. vbi supra, ibi, Secũdùm si horrea: hoc tamen ipse verum intelligo, stãte cõsuetudine, vt illuc decimæ à laicis deferantur, vt puta quia in id prædicta horrea publica instituta sunt, tuncque consuetudini etiam erit standum circa expensas portationis in ea loca, ad quæ solutio ipsarum spectat:

48 Quartò, laicos teneri tradere decimas clericis etiam scientibus quantum iure decimarum sibi pertineat, modò leui sumptu & labore possint istæ decimæ ad horrea clericorum, eorumq; domos adduci, secus aliàs: ita Couarr. vbi supra, d. num. 8. vers. octauo, ibi, tertium opinor, &c. ita intelligens contrarias opiniones supra relatas: hoc tamen verum esse existimo, præsertim stante consuetudine huic dicto conformi, vel saltem nulla

nulla in contrarium existenti: nam si penitus contraria adesset, ipsa procul dubio seruanda foret: argumento omnium suprad. ctorum.

Illud denique & quintò in proposito erit summopere aduertendum, etiã cessantibus consuetudinibus, decimare debentes non posse frumentum, alios ve fructus in propria horrea condere, nisi prius clerici certiores fiant, vt vel ipsi, vel eorum procuratores adsistant, & præsentes sint fructuum collectioni, atque acerui diuisioni, vt decimas percipiant, ne vlla fraus à laicis fieri possit in solutione decimarum: vt in specie tenet Speculator in titulo de decimis. ad finem. quem sequuntur Abbas & communiter Doctores in capit. ex parte. el. 2. de decimis. secundùm Couarruuiam vbi supra dicto numer. 8. verticul. octauò, ibi, Quartum, vbi alios citat, & præsertim l. 2. titulo. 1. libro. 5. ordinamenti veteris, & in pragmatica 17. hodie est l. 2. titulo. 5. libro. 1. nouæ collectionis regiæ, & idem iure & praxi probauit Guido Pape decisione. 283. numero. 1. & Rebuffus vbi supra, dicto numero. 50. & in dicta l. Regia ita dicitur: Y por escusar los engaños que podria auer en el dezmar, defendemos firmemente que de aqui adelãte ninguno sea osado de medir ni coger su monton de pan que tuuiere en limpio en la era, sin que primero sea tañida la campana tres vezes, para que vengan los terceros, o aquel que deue recaudar los diezmos; y que estos terceros, o los que lo deuan de recaudar, defendemos que no sean amenazados, ni corridos de ninguno, ni heridos por demandar su derecho: y mandamos, que los dichos dezmeros no lo midan ni cojan de noche, ni a hurto, mas publicamente, a vista de todos: y qualquier que contra estas dichas cosas fuere, peche el diezmo doblado; la mitad para el Rey, y la otra mitad para el Obispo, saluas las sentencias de excomunion que dieren los perlados contra todos aquellos que no dieren diezmo derechamen

te, o fuer en alguna cosa contra esta ley. Y queremos que las tales sentencias de excomunion sean bien guardadas por nos y por ellas, de manera que el poder temporal y espiritual, que viene todo de Dios, se guarden y acudan en vno, y las sentencias que los perlados pusieren sobre estas cosas, sean bien temidas, hasta que la emienda sea hecha. Y porque algunos lugares donde se hazen las labranças, son tan lexos de las ciudades, villas y lugares, y de su termino, que no se podria oyr la dicha campana, mandamos y defendemos, que ninguno ni alguno sean osados de coger, ni de medir, ni lleuar de las eras sus montones de pan que tuuieren en limpio, ni alguna parte dellos, hasta que primeramente en los dichos lugares donde huuiere la dicha campana, que no se puede oyr, requiera el labrador o la persona q̃ huuiere de dezmar, al arrendador de la colacion, o limitacion, o donadios, con el pan que huuiere de dezmar, o al Vicario del lugar: y si el dicho diezmo pertenece a algunas de las dichas colaciones, o limitaciones, o donadios de la ciudad, que lo digan al Vicario del Arçobispado, o Obispado: y que este requerimiento le hagan a costa del que ha de auer el diezmo, o arrendador: y no lo cojan de noche, ni a hurto, sino publicamẽte, y a vista del dezmero: y si el dicho dezmero, o arrendador fuere requerido por el dicho labrador, o Vicario, y no fuere a ver medir el dicho pan, que el dicho labrador mida su pan delante de tales personas q̃ sean de creer, y por su juramẽto hagã verdad al dicho arrẽdador del pã q̃ se midiere de aquel mõton de q̃ el dicho arrẽdador o dezmero fuere requerido, q̃ fuesse a ver medir el dicho pã: y en los lugares dõde se oyere la cãpana, seguarde lo sobredicho dẽsuso en esta ley.

50 Cõsuetudine tamẽ potest induci cõtrariũ, nẽpè vt laici liberè colligãt frumentũ, cæteros q; fructus, & eos in ꝓpria horrea sine testib⁹ cõdãt, & posteà decimas ministris spiritualiũ reddãt, vt in specie

Universidad de Deusto
Biblioteca

latè probat Aymon Crauetta consi. 21. quem refert & sequitur Couarruuias vbi supra, adducens. l. 3. d. libro. 5. ordinamen. quæ hodie est. l. 4. tit. 5. lib. 1. nouæ collect. reg. quæ ita se habet: *Mandamos que aquellos que han de recebir los diezmos del vino y del pan, que los reciban en el tiempo y en los lugares donde fue siempre acostumbrado y si es costumbre que vayan por el diezmo de vino a las viñas, la dicha costumbre sea guardada*: ex qua lege omnia per nos supra resoluta in versic. sed in articulo principali, comprobantur, quatenus in summa voluimus semper standum esse in specie consuetudini.

51 Vltimò in prædicto articulo consuetudinis non soluendi decimas prædiales silentio prætereunda non erit doctrina sancti Thomæ. 2. 2. quæstione. 87. articulo. 1. ad. 5. & quodlib. 6. articul. 10. dicentis, quòd laudabiliter ministri ecclesię decimas ecclesię non requirunt, vbi sine scãdalo requiri nó possent, propter desuetudinẽ, vel propter aliquam aliam causam: nec tamen sunt in statu damnationis qui non soluunt in locis illis, in quibus ecclesia non petit: nisi forte propter obstinationem animi habentes voluntatem non soluendi, etiam si ab eis peterẽtur: & addit idem Thomas quod lib. 2. articulo. 8. malefacere ecclesiarum Rectores, si decimas exigant à laicis in ea prouincia vbi non est consuetudo eas dãdi, & sic vbi consuetudine obtentum est decimas ministris ecclesiarum non solui, cùm ea petitio maximam præberet scandalis & tumultibus occasionem: fatetur igitur Diuus Thomas, sacerdotes nec posse nec debere decimas exigere, vbi vel præscriptione, vel consuetudine earum solutio & exactio cessauerit, & sic intelligendus est sanctus Thomas, præmissa consuetudine, quæ iure potuit obligationi decimarũ derogare, tunc enim laici minimè tenentur decimas soluere sacerdotibus, etiam petentibus: & quod Thomas sentit, hanc consuetudinem nequaquam eximere laicos à decimarum solutione, vbi ecclesia eas petat, accipiendum est de petitione, quæ fiat à Romano Pontifice, vel a Concilio, subiata hac ipsa cõsuedine aliqua iusta ratione per sententiam, decretum, aut constitutionem ecclesiæ, sicuti intellexerunt eadem verba Florentinus in. 2. parte suę summæ, cap. 3 §. 6. & Siluester in summa, verbo, decima, quęstion. 4. & Honcala. de decim. propos. 5. Gregorius Lopez inl. 1. gloss. magna, in versiculo, secundam, ibi: Subdit tamen, el. 1. y el. 2. alios allegans, & optimè D. Couarru. dict. cap. 17. num. 12. & Rochus de Curt. in cap. cùm tanto. de consuetudin. cap. 11. num. 22. hic declarans & limitans magis communem sententiam à nobis supra relatam, quæ habet, non valere consuetudinem eximentem laicos omnino à solutione decimarum prædialium: & Didacus Perez vbi supra, colum. 202. versicul. sed tamen istam sententiam, &c. & inquit Couarru. ibi, hanc consuetudinis derogationem omittendam esse ab ecclesia, ob scandalum euitandum. Hocque præsertim procederet, si clerici non indigerent, & laici non haberent redditus vltra necessaria, secũdùm Rochum vbi supra. Quinimò si clerici aliàs non haberent sufficientem & necessariam sustentationem absque prædictis decimis prędialibus, idque pateret atque euidens esset, vt ex omnibus in hoc capite resolutis, & præcipue in hac secunda deductione patet, & populus abundaret, non procederent profectò dicta in hoc versiculo vltimo, &c. cum prædicta consuetudo hac in specie iure non potuerit obligationi decimarum derogare, etiam si non petantur, nempè quo ad eam partem, quę necessaria est ad congruam sustentationem ministrorum spiritualiũ, quę cum iuris naturalis & diuini sit, vt resoluimus, consuetudine tolli non potest: & in terminis ita tenet Florentinus & Silu. vbi supra, eosque referens Gregorius Lopez in dict. glos. magna, versi. subdit tamen, ibi: Tertio, &c. & cùm obligatio ista soluendi decimas consuetudine aut præscriptione tolli non potuit, vt in specie prędmissa, ob particulare scandalum decimarum exactio omittẽda non est, tametsiob generale periculũ, vt schismati obuietur, laudabiliter omitti poterit, secundùm Alexandrum Halens. 3. parr. quæstio. 51. membr. 6. artic. 1. quem refert & sequitur Couar. d. nu. 12. in versi sin autem.

Quòd si consuetudo legitimè præscripta sufficiens est ad eximendos laicos à solutione decimarum, iuxta supra latè discussa, à fortiori idem dicendum
52 erit in clericis, ecclesiasticisque personis, hi enim etiam si sint ecclesiarum Rectores, iure canonico decimas tenentur soluere, iuxta text. in c. nouum genus. de decim. vbi id notat glos. 1. & Abbas post Innocen. & communiter DD. Diuus Thomas. 2. 2. q. 87. artic. 4. & hęc est communis omnium resolutio in d. cap. nouum genus. secundùm D. Couar. alios allegantem d. libr. 1. variar. resolutio. cap. 17. num. 8. versicul. primum: nẽpè vt clerici etiam ecclesiarum Rectores teneantur ad solutionem decimarũ ex prædijs patrimonialibus, quæ sint in propria vel aliena parochia constituta: quod etiam bene probat Dominic. à Soto libr. 9 de iusti. & iure. quæst. 4. artic. 4. idem probat indistinctè in decimis. l. 2. tit. 20. partit. 1. & l. 2. in versicu. *otro si mandamos*, tit. 5. libr. 1. nouæ collect. reg. Sed ab hac solutione decimarũ possunt
53 clerici eximi consuetudine vel præscriptione, iuxta gloss am in c. in quibusdã. de decimis. verb. consuetudine. ibi, quia clerici: & in cap. quia cognouimus. 10. quęstio. 3. in verbo, præsumpta. ibi: Nã libertas. Felin. in c. causam quę. de præscription. colum. 1. Balb. de præscriptio. 1. part. 5. partis princip. quæstio. 7. nu. 3. & Couarru. vbi supra, num. 8. &. 10. qui dict. num. 8. aduertit, posse clericos, etiã si non sint ecclesiarum Rectores, consuetudine vel præscriptione eximi à decimarum solutione personalium & prædialium, quæ sint in alterius parochia: id quod etiam tenent supradicti, & Didacus Perez vbi supra, columna. 203. in versiculo, non soluendi, ibi: Secus tamẽ est in clericis, & ita est tenendum, tametsi Andreas Hispan. in tractat. de decimis. versiculo, decima est. numero. 16. & 17. volumin. 15. tractat. diuers. doct. folio. 309. in antiquis; contrarium probet, & prætereà in præscriptione loquẽs, de qua infra agemus, Petrus Rebuff. d. q. 13. de decim. nu. 60.

54 Eadem ratione idem erit dicendum in prædijs ecclesiæ intra limites alterius parochiæ: licet enim decima debeatur ex illis prædijs ecclesię parochiali, intra cuius limites sunt sita, siue prædia illa dotalia, vel non, fuerint, vt tenent Panormitanus numero. 6. & alij in dict. cap. nouum genus. de decimis, Abbas in cap. nuper. colum. 2. notabil. 1. per text. ibi, de decimis, Cardinal. consil. 88. Petrus Rebuff. de decimis. quæstio. 5. nu. 20. text. in cap. penultim. vbi Abbas nu. 4. dicit communem, de decim. tenet glo. in cap. 1. verb. nullo seruitio, de cẽsibus, vbi loquitur in manso dato ecclesiæ in ipsius fundatione, si primò erat tributarius, vel soluebantur decimæ de illo ecclesiæ parochiali, quam dicit communem Baldus Nouel. de dote. 1. parte. in principio. num. 8. est magis communis opinio secundùm Couarru. dict. num. 8. versicul. secundò licet: dicit communem Didacus Perez vbi supra, columna 198. versicul. dubitatur. &. 203. versic. itẽ etiam, & nouissimè D. Azeued. in l. 2. titul. 5. libr. 1. nouæ collect. reg. numer. 12. cum sequentibus, & est magis communiter receptum secundùm Aragon: vbi supra, pag. 951. in. 1. corolario, tamet si contrarium teneat glos. in d. c. nouũ genus. verb. à clericis. & Diuus Thom. d. artic. 4. in respons. ad primum. & ibi Caietan. & Aragon bene declarando, & Dominic. à Soto dict. lib. 9. de iustitia & iure, quæst. 4. articu. 4. in princip. in. 1. conclus. loquens de ecclesię fundis, quorum fructibus clerici clericali iure viuunt: & postea colum. sequenti inquit, hanc primam & secundam conclusiones quas ibi ponit, esse iure receptissimas: & Balbus d. quæstione. 7. Regia l. 2. titulo. 1. partita. 1. ibi: *Fueras ende de aquellas heredades que han de la*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ygleſias do ſiruen. &l.2.tit.5.libro.1. nouæ collect.reg.in verſic *y otroſi* ibi: *Y de todos los otros bienes que han, que no ſean de ſus*
55 *ygleſias.*† Attamè cóſuetudine legitimè præſcripta obtineri poterit libertas ab harum decimarum ſolutione, vt in clericis eſt prædictum, & in terminis probat Felin.in d.c.cauſam quæ.num.1.Couar. & latius Didacus Perez vbi ſupra,& inquit Couar.quem refert & ſequitur Aragon vbi ſupra, quòd ita in pleriſque regionibus obtentum eſt, nec immeritò, cùm & iuxta iuris ſanctiones decimas iſtas minimè deberi teneant gloſ. & cæteri ſupra allegati,& prætereà id probent leges Regiæ.

56 Qua ratione forſan ſuſtineri poterit quod Didac.Perez colum. 204. ex ſententia Archid.Adriani,& aliorũ,de qua meminimus ſupra in verſicu.vltimo,in prædict.articulo,quibus nũc addit Guido Pap.deciſio.283.num.2.& Abb.in c. in quibuſdam. colum. fin. de decim.tenet,dicẽs,quòd vbi eſt conſuetudo non ſoluendi decimas ex prædijs datis in dotẽ eccleſiæ ſeu capellæ, etſi non ſit præſcriptio completa per tempus requiſitũ ad exceptionem earum,hoc eſt, ad excuſationem, vt eum intelligo ſentire, erit nihilominus in conſcientia tutus non ſoluens decimas temporis præteriti nõ petitas,donec fuerit condemnatus, nec dubitat ea in ſpecie poſſeſſores capellaniarum & oratoriorum eſſe immunes, eo quòd antea dictæ decimæ nunquam fuerint ſolutæ eccleſię ex prædijs deſtinatis capellis & oratorijs: nihilominus dubia videtur hęc opinio,niſi eam intel ligamus, quoties prædicti poſſeſſores ſint parati eas decimas ſoluere, ſi ab eis petatur,nulla admiſſa fraude:leges enim
57 Regię ſupra allegatæ,† etſi expreſſe videantur probare de huiuſmodi terris eccleſiæ non eſſe ſoluendas decimas, id tamen procedit, quando ſunt in propria parochia eccleſiæ, quæ eas clericis dedit, vt declarat d.l. Partię: ſecus quãdo ſint in aliena parochia,quia tunc tenebuntur ad prædiales decimas ex talibus hæreditatibus eccleſiarum, iuxta ſupradictam magis receptam ſententiam, ſecundùm Gregorium Lopez in dict.l. 2. in gloſſ.*heredades*.in fin. & videtur ſequi Azeue.vbi ſup.nu.13.

58 Conſuetudo prætereà quòd d. cimæ vni eccleſiæ debitæ iure communi, alteri eccleſię ſoluantur, valida erit, vt in cap.ad Apoſtolicæ.& in cap. cùm contingat.& in cap. quoniam,de decim.& alibi ſæpiſsimé,vbi probatur,conſuetudinem in decimis ſoluendis conſideranda eſſe:quod tenent Doctores,præcipuè Cardinal.conſil.88.Rebuffus de decimis,quæſtio.13. numero.47.&.60. & Couarru.vbi ſupra,dict.numer.8.verſicul.tertiò deducitur,& in verſicu.quartò, fortiori ratione inquit procedere, quod gloſſ.& Doctores per text. ibi tradiderunt in dict.cap.cùm contingat.dicentes,conſuetudinem, veluti iuſtiſsimum interpretem, obſeruandam eſſe, quoties de iure dubium eſt,cui eccleſiæ decimę ex certis rebus ſint ſoluendæ: & in hac ſpecie latè probat ex communi traditione,ſufficere decem annorum conſuetudinem, cùm ea non ſit contra ius canonicum, ſed potius eiuſdem iuris æqua interpretatio, quæ pręter ius aliquid inducere cenſetur, ſecundùm Abbatem in dict.capit. cùm ſint homines.iure enim canonico cõſuetudo pręter ius legitimè decennio inducitur, iuxta gloſſam & communem,quam ibi refert, in capit.vltimo. verbo, conſuetudo,de conſuetud ne.libro. 6.refert & ſequitur Aragon vbi ſupra,corolario.3. Et hæc de conſuetudine non ſoluendi decimas in totum,vel pro parte.

59 Nunc verò videamus de præſcriptione, an ea ſufficiens ſit, vt eximere quem poſsit ab obligatione ſoluendi decimas? De clericis, quòd legitima præſcriptione poſsint ſe à ſolutione decimarum liberare, ſupra reſoluimus, eſtque communis ſententia, vt cum alijs reſoluit Menchaca libro. 2. controuerſiarum illuſtrium. capit. 89. numero. 10. Quod procedit etiam quoad totam decimarum portionem, ſecundùm Dominicum in capite. 2. §.penult. de decim.lib.6. & alios quos refert & ſequitur Couarru.dict.libro.1.variar.reſolution.c.17.num.10.in princi. Quod verum intelligo tàm quoad præſcriptionem,quàm quoad conſuetudinẽ de qua ſupra egimus, quoad eam partẽ, qua decimæ iuris poſitiui ſunt, & ſic vltra neceſsitatem & congruam ſuſtentationem miniſtrorum eccleſiaſticorũ: ſecùs verò quoad ipſam præciſam ſuſtẽtationem,iuxta latè ſupra dicta atque deducta,& in terminis admonet Couarr. dict.c.17. numer. 6.verſic. quarto ibi,illud tamen, &c. quidquid contrarium iniuſtè velit Menchaca vbi ſupra,&hoc quoad præſcriptionem libertatis ſoluẽdi decimas: tametſi Petrus Rebuffus de decim.quæſtione.13.num. 55. & 60.teneat clericos nõ poſſe præſcribere libertatem ſoluendi decimas, quotę tamen quas allegat loquuntur in laicis, de quibus poſteà agemus.

60 Sed quid iuris erit, ſi eas ab alijs ſoluendas præſcribere prætendant clerici? Et in hac ſpecie quanuis Florentin.in 2. parte ſuæ ſummæ.tit.4.c.3.§.3. verſicul. & nota quod Epiſcopus. teneat, quòd clerici vel religioſi,qui non habent parochiam,decimas præſcribere non poſſint,per c.placuit. el. 2. cum ſequentib. 16.quæſt.1.& per ea, quæ notant Doctores in. c. de quarta. de præſcription. gloſ. & DD.in c.penultim. de decim. & Abb.in c.ſuggeſtũ.in.1. notabili. eodẽ tit.Nihilominus tamen eas longiſsimo tempore præſcribere poterunt,ſecundũ Rebuff. de decim. quęſtio. 13. num.63. poſt Ioannem de Turrecremata, quem refert in cap.fin. 16.quæſtio.1.in.1.quæſtione.quia iura allegata per Florentin. contrarium non probant, ſed tantùm prohibent monachis iura parochialia vſurpare: ſi tamen illa tempore habili ad præſcribendum poſſederint,præſcribere eas poſſunt. Prætereà contra Florentinum facit text.in c. ſtatuto. § penultimo. de decim. in 6. vbi quòd religioſi exempti & non exempti ſoluere debent decimas integrè de poſſeſsionibus acquiſitis & acquirendis illis eccleſijs,quibus eædem poſſeſsiones & terræ priùs fuerant decimales, niſi ſuper hoc ſpeciali iure, vel priuilegio ſint muniti.

61 Laici verò, veluti incapaces huius quaſi poſſeſsionis, præſcribere minimè poſsint hanc immunitatem: iuxta gloſſ. in dict.c. in quibuſdam.verbo,conſuetudine, ibi, hoc dico in laicis. Eandem partem ſequitur Rebuff.vbi ſupra, nu. 55.& 56.alios allegans, vbi quòd nullus poteſt præſcribere libertatem nullas ſoluendi decimas, etiamſi viueret per mille annos, vt Dominic.ſcripſit in dict.c. 2.numer.13.de decim. in 6.& inquit Barbatius conſil.53. ſapienter, colum.6.volumine. 2. laicum teneri ad ſoluendas decimas,etiam ſi per centum annos non ſoluerit,quia ſi tardiùs dare peccatum eſt,quantò peius peccatum eſt non dediſſe? c.decimę.in principio.16.quæſtione.1. imò tanto grauiùs,quanto diutius infelicem detinent animam ligatam,vt in cap.final.de conſuetudin. dicit communem Menchaca vbi ſupra, dict.num.10.

62 Hæc tamen communis ſententia limitatur primò contra laicum, cui fuiſſent decimæ priuilegio conceſſę ante Concilium Lateranenſe,quia contra illum liberatio præſcribi poteſt:tùm quia ceſſant rationes, quibus inſtitutę fuerunt:tùm quia illæ decimę ad vſum proprium laici ſuſcipiuntur: ita conſuluit Carolus Ruin. conſil. 142. clarum eſt. volumine.2.quem refert & ſequitur Petrus Rebuf. vbi ſupra,numer.55.in verſicul.niſi contra laicum, & nos quoque cum alijs idem probauimus libro.1.practicar.quæſtio.q.13.nu.3.&.q. 14. nu.7. vbi retulimus Menchacam dicentem hanc eſſe communem opinionem.

63 Secundò eadem ſententia limitatur, vt quoram decimæ præſcribere poſsit laicus,nempé vt ſoluat duodecimam,vigeſimam,vel aliam partem,vt in.c.commiſſum.& in.c.dilecti.& in cap.cũ ſint. & in cap. in quibuſdam. de decim. ad hoc enim laicus non eſt incapax: ita firmat Paulus Pariſ.conſ.25. vidi,num. 21.

Universidad de Deusto
Biblioteca

volu. 4. quem etiam refert & sequitur Petr. Rebuff. vbi sup. d. q. 13. nu. 71. dicés sic fuisse iudicatum in illo Senatu: quod sublimitat ipse ibidem num. 59. quãdo curatus indigeret, & non posset commodè viuere ex illa parte, quia tũc poterit petere decimas integras, non obstante aliqua præscriptione, secundũ Angel. de Clauas. in sua summa, verb. decima. §. 2. quia nulla consuetudo potest contra ius naturale & morale disponere, videlicet vt qui ministrat spiritualia, non metat temporalia, iuxta diui Pauli sententiam: imò hoc casu posset curatus exigere personales, videlicet, quando aliæ prædiales non essent, vel tàm raræ, quibus ipse viuere non posset, vt Hostiens. docet in d. c. in quibusdam. in fin. quod ex superioribus in proposito adductis satis comprobari potest.

64 Quinimo D. Couar. d. lib. 1. variarum resolutio. c. 17. num. 10. à prædict. communi sententia discedit, existimans, laicum posse etiam titulo præscriptionis se eximere à solutione decimarum in totum. Primò, quia etsi laici incapaces sint iuris percipiendi decimas ab alijs ex alienis fundis, quæ ecclesijs debentur, vt in d. c. causam quæ. non tamen videt alicubi probari, eos esse incapaces ad quasi possidendam exemptionem istam à solutione decimarum, cùm nec ius istud sit spirituale, nec quasi spirituale, vt ibi probat. Secundò id probat ex his, quæ supra diximus, quibus probauimus laicũ eximi posse per consuetudinẽ ab obligatione soluendi decimas: si enim laicus esset incapax iuris exemptionis à solutione decimarum, nec etiam consuetudine immemoriali, nedum præscriptione, ab illa obligatione eximi posset: nulla namque consuetudo, etiam temporis immemorialis capaces reddit aliquius iuris eos, qui verè incapaces existunt. Abb. in cap. vltimo, de consuetudin. in 5. requisito consuet. & alij, quos ipse ibi refert: sed in consuetudine contrarium supra probauimus cũ cõmuni, imò quòd ipsa possit eximere laicos à iure soluendi decimas: ergò & in præscriptione idẽ dicendum videtur: quod tanquam indubium probat Menchac. vbi supra, d. nu. 10. Et profectò in puncto iuris isthæc opinio verior videtur, eo adhibito temperamento, quod sæpè prædiximus, nẽpè dum modo ex hoc ministris spiritualia ministrantibus congrua & sufficiens sustentatio non sufferatur, id enim nec consuetudo, nec vlla præscriptio tollere potest, cùm sit iuris naturalis ac diuini nouæ legis, & præterea his concurrentibus, quæ ad legitimam præscriptionem decimarum requiruntur, de quibus statim agemus, quibus stantibus, probabilius videtur laicos posse præscribere libertatem soluendi decimas.

65 Est tamen maxima differentia in proposito inter consuetudinem & præscriptionem circa tempus quo induci debet; consuetudo enim non soluendi decimas legitima ac sufficiens censebitur per cursum atque vsum. 40. annorum, vt in. c. vltimo, de consuetud. ita in specie de qua agimus, censuit Paul. Paris. d. cons. 25. num 6. &. 27. lib. 4. vbi inquit, quòd quando præscriptio habet annexam consuetudinem, sufficiunt 40. anni, etiam si contra Papam & Romanam ecclesiam præscriberetur; sequitur D. Couarr. d. c. 17. num. 8. versicul. decimò. & Didac. Perez in dict. l. 1. tit. 5. lib. 1. ordinam. veter. colu. 205. versi. est tamen circa prædicta: quod verum puto, tamet si Socinus consil. 297. libro. 2. & Fulgos. consil. 166. & expressiùs Balb. de præscriptio. 5. par. princip. quæst. 6. senserint, hanc consuetudinem induci non posse minori tempore quàm immemoriali: quod expressẽ probat Rebuff. d. q. 13. de decim. numer. 53. in fin. & tandem Didac. Perez sibi contrarius vbi supra, colum. 203. in versicul. non soluendi: quorum opinio in consuetudine vera esse non potest, sed tantùm in præscriptione, vt in. c. 1. de præscriptio. lib. 6. secundùm Couar. vbi supra, & Perez colum. 205. versicul. ex quibus. Nec ad consuetudinem istam, etiam si ei aduersetur iuris communis præsumptio, titulus est necessarius, nec bona fides, cũ tex. in d. c. 1. de præscription. libr. 6. id requirens procedit in præscriptione, vt ipsemet expressè loquitur, non in consuetudine, secundùm Archidiac. Dominic. & Præpos. ibi n. 12. glos. Abb. & Rochũ de Curt. in c. vlt. de consuetud. sectione 5. fol. 67. in paruis, nu. 2. &3. & Petrũ de Rauena ibi sectione 3. numer. 8. Felin. in cap. si diligenti. n. 8. de præscript. Alex. cons. 6. lib. 1. Deciũ cons. 134. ad fin. nu. 5. Ias. in. l. de quibus, nume. 46. ff. de legibus. Franciscum Balb. vbi supra, in 1. p. princip. quæst. 10. nu. 7. estque receptum ab his & alijs, secundùm D. Couarr. vbi supra, d. num. 8. vers. decimo, ibi, Nec ad consuetudinem, & Didac. Perez d. colu. 205. versic. præterea, qui id sequuntur.

67 At verò in præscriptione secus est in proposito dicendum, quia requiruntur 40. anni cum titulo, vel tempus immemoriale, vt in dict. cap. 1. de præscript. libr. 6. qui in hoc expressus est, ex quo text. hoc tenet Rebuf. de decim. quæst. 13. num. 81. cum sequentibus, idque probatissimum est in iure, secũdùm Couar. vbi supra, & iterum num. 10. ibi; ea verò præscriptio, & latius in nu. 7. vbi loquitur in præscriptione clericorum & Ecclesiæ, circa decimas contra altera parochiam: sequitur etiam Didac. Perez vbi supra, in d. vers. præterea, ibi: Ius autem: & de titulo requisito ab illo text. deque eius intellectu in proposito latè agit Menchac. libr. 2. controuers. illustr. c. 37. nu. 3. cum seqq.

68 Maximè igitur oportet scire, qualiter cõsuetudo à præscriptione distinctè cognoscatur; & quamuis Canonistæ sæpius consuetudinem pro præscriptione accipiant, secundùm Paul. Castrens. in l. de quibus. ff. de legibus, colu. 3. & DD. in cap. fin. de consuetud. plures tamen sunt differentiæ inter eas, vt patet ex glos. in dict. cap. fin. de consuet. & Hostiens. in summa, de consuet. §. fin. versic. extra summam, colum. penultim. & vltim. glos. in cap. seruitium. 18. quæstion. 2. Rochus de Curt. in d. cap. fin. in 5. sectione, nu. 3. & sex differentias congerit Bald. in tract. de præscriptio. 1. parte princip. q. 10. per totam, vol. 8. tract. diuers. Doct.

69 Illa tamen præcipua & substantialis inter cæteras differentia est inter consuetudinem & præscriptionem, ex qua vnaquæque clarius dignosci poterit, nempè quod ex præscriptione acquiritur ius priuato, siue illud trahatur ex publico, siue ex priuato: per cõsuetudinem verò non acquiritur ius alicui priuato, sed in publico, vndecumq; causetur, & etiam si ius trahatur ex priuato, acquiritur tamen in publico & cõmuni, vt in casu l. venditor. §. si constat. ff. cõmun. præd. & ideò si acquireretur certis personis priuatis, non esset consuetudo, sed præscriptio: consuetudo namque est lex non scripta, vt in. l. de quibus. ff. de legibus, sicque debet esse cõmunis. c. erit autem lex. 4. distinctione. Si ergo acquiritur priuato, non potest dici lex, quia non est communis: ita Abb. in c. fi. de consuet. nu. 20. post Ant. de Butr. & Hostiens. idem Abb. in cap. cum Ecclesia Sutrina, n. 45. vers. ego fateor, de causa poss. & prop. idem consil. 18. in causa & q. 2. p. cons. Alexa. cons. 6. viso. col. fin. vol. 1. Rochus in d. cap. fin. de consuet. sectione 5. nu. 3. & Petrus de Rauena ibidem sectione 3. nu. 7. & Balb. vbi supra, n. 3. & 4. & Petrus Rebuf. in d. 13. q. de decim. num. 45. vbi alios authores in idem citat. 70 Quandoque tamen vnum & idem potest esse præscriptio respectu certorũ, & consuetudo respectu aliorum, vt pulchrè declarat Ioann. Andr. cadens notabile exemplum, in c. 3. de consuet. libr. 6. refert & sequitur Panormit. in dict. cap. fin. d. nu. 20. versi. sciat tamen, & Balb. vbi supra, numer. 4. circa finem, vbi nu. 5. docet, quòd licèt præscriptio & consuetudo differant in multis, vt ex supra citatis patet, non tamen dicuntur contraria: ideò simul possunt allegari, secundùm Bald. in d. l. 1. num. 23. C. de furt. & ibi. corrup.

71 Sed quãuis laici consuetudine vel legitima præscriptione possint sibi acquirere libertatem ac immunitatem à solutione decimarum à se aliàs de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bitarum : nihilominus tamen ius percipiendi decimas ab alijs, minimè præscribere possunt, sunt enim huius iuris omnino incapaces, nisi titulum sufficientem habeant atque ostendant summi Pontificis ante Concilium Lateranense sibi, suisque prædecessoribus cócessum, vt latè probauimus libr. 1. pract. quæst. 14. cum sequentibus, vbi an sufficiat allegatio præd. tituli cum immemoriali probata.

72 Illa solùm se nobis hic offert examinanda quæstio difficilis, an laici iure percipiendi decimas spoliati, & agentes interdicto recuperandę, sint ante omnia restituendi? & esse restituendos ante omnia, probauit expressè glos. in cap. 1. verbo possideri, ibi: Ego credo. 14. q. 1. cùm prędo spoliatus etiam ante omnia sit restituendus, vt in c. in literis. de restit. spol. & laici quotidie possideant decimas ex tolerantia Prælatorum: ita Bartholomęus Brixiens. vbi sup. secundùm cuius opinionem inquit Guid. Pape decis. 288. num. 3. se vidisse pluries iudicari in illa curia Parlamenti in pluribus & diuersis causis in materia possessionis decimarum in eadem curia ventilatis, illamque probare videtur opinionem, ex eo quòd sæpissimè spoliatus ea re, quam iure communi possidere non potest, est ante omnia restituendus, vt in c. licèt Episcopus, de pręb. in 6. & in. l. 1. §. deijcitur. ff. de vi & vi armata, & in. l. 1. C. si per vim vel alio modo. ergo quãuis aduersus laicum sit præsumptio iuris, cùm tamen obtinuerit ius istud decimas percipiendi, & eo fuerit spoliatus, restituendus erit ante omnia in illo, suaque possessione. Hæc tamen opinio eo corruit fundamẽto, quòd laicus sit omnino incapax possessionis, vel quasi, huius iuris percipiendi decimas, quod petit sibi restitui interdicto vnde vi, vt 73 in cap. causam quæ. de pręscriptio. cum simil. & ideò nõ tantùm habet cõtra se pręsumptionem iuris cõmunis, verùm etiam incapacitatem possessionis, quam sibi restitui petit.

Rursus quod huiusmodi laici nõ sint ante omnia restituendi, nisi probauerint id ius verè ad eos pertinere, vel ex priuilegio Romani Pontificis, vel ex concessione feudali ante Lateranense Concilium, facit, quoniam iuris communis pręsumptio ipsis in hoc iure aduersatur, vt in c. ad decimas, de restitutione spoliat. in 6. vbi Ecclesia sancti Nicolai spoliata à possessione, quam habet percipiendi decimas intra parochiam alienã, nempè Ecclesię B. non restituitur nisi euidenter docuerit, quòd earum possessionẽ legitimè assequuta fuisset: cui text. ne obsit. c. cum Ecclesia Sutrina. de causa poss. & propriet. 14. intellectus congerit Menchaca libr. 2. controuers. illustr. cap. 86. per totum: & prętereà laici sunt incapaces prædict. possessionis, quam sibi restitui petunt, vt modò dicebamus, atque ita indistinctè in terminis, secundùm hanc opinionem responderunt Ioan. Andr. ad Specul. in rubr. de restitutione spoliat. Anton. & Abb. in cap. si diligenti. de pręscriptio. colum. penul. Felin. in cap. ad petitionem, nume. 17. de accusatio. Alex. in. l. naturaliter. §. nihil commune, in septima fallentia. ff. de acquirenda possessione, & ibi Ripa nume. 81. hanc etiam opinionem in effectu tenuit Guid. Pape d. decis. 288. num. 3. dum dicit, quòd si laicus non haberet titulũ, tunc spoliatus non reintegraretur, per tex. in dict. cap. ad decimas, cùm ius cõmune faciat cõtra eum, vt ibi: & inquit additio, Non haberet titulum causatum ante Lateranense Concilium, quia hodie decimę laicis in feudum concedi à personis Ecclesiasticis vel secularibus non possunt, vt in prædict. cap. causam quæ. eandem sententiam expressè probauit glos. in d. cap. ad decimas, verb. præsumuntur, contra Barthol. Brixiens. alteram vbi supra receptam.

Quæ opinio maximè comprobatur ex sententia, quæ habet, spoliatum non esse restituendum ante omnia, quoties ei obijcitur atque obstat exceptio, quòd nec possidet, nec possidere potest, vt patet ex Alex. in d. §. nihil commune, n. 24. & ibi Corrasius in 2. parte nume. 61. & hoc

& hoc affirmant omnes, vt plures referens testatur Menochius in 15. remedio recuperand. possess. num. 433. qui numeris sequẽtibus plura exempla refert, quę in proposito satis conducunt. Quid tenendum?

74 Mihi in hoc articulo tertia opinio placet eorum, qui tenent, restitutionem hanc spoliato ante omnia concedẽdam fore, vbi pro reo, aduersus quem agitur interdicto vnde vi, non adest iuris præsumptio, tametsi ea aduersetur actori:
75 decisio si quidem. c. ad decimas, de restitutione spoliat. in 6. tunc obtinet, cùm aduersus agentem est iuris præsumptio, & ea palam reo suffragatur: secus verò si pro reo illa iuris præsumptio non adsit, licèt ipsa existat contra agentem, iuxta glossam ibi verb. pręsumuntur, ibi: Hic ergo, &c. & Ioã. Andr. Monach. & Dominic. Ias. numer. 47. Ripa 77. in dict. §. nihil commune, vbi alios citant. Petrus Rebuf. de decim. quęst. 13. num. 83. estq; magis communis opinio, vt testatur Nauarr. in repetitione cap. accepta, de restitutione spol. oppositione 10. nume. 21. & D. Couar. libr. 1. variarum resol. c. 17. numer. 6. vbi quòd fortasis in praxi obtinebit, est etiam communis secũdùm Menchac. lib. 2. coutrouers. illustr. cap.
76 86. num. 18. vers. Quartus decimus: &c. c. 89. num. 5. † Quo fit, vt ad petendam restitutionem ex interdicto vnde vi, satis sit pręsumptionem iuris non adesse reo spolianti, licèt actori contraria sit, vt habet hæc tertia opinio, quam sequi videtur Menchac. vbi supra, & probat, dicitque veriorem Menchac. d. cap. 89. n.
77 4. & 5. † vbi quòd laicus spoliatus ab alio laico iure percipiendi decimas, est ante omnia restituendus: quòd si laicus hoc iure percipiẽdi decimas fuerit spoliatus ab Ecclesia vel clericis, intra cuius parochiæ terminos illæ decimæ percipiuntur, & sic ab illis, quibus præsumptio iuris communis fauebat, non esset quidem restituendus ante omnia, nisi de legitimo titulo euidenter doceret, vt in d. c. ad decimas, iuxta communẽ ac magis receptũ eius intellectũ modò relatũ.

78 Illud tandem in proposito obseruãdum erit, pręscriptionem percipiendi decimas intra alienam parochiam, ad noualia minimè extendi, nisi rationabilis causa ostendatur, vt in cap. cum contingat, & cap. seq. de decim. vbi hoc ad literam probatur, & in cap. vltimo. §. finali de decim. in 6. vbi loquitur in concessione decimarum alicuius loci, vt nõ intelligantur concessę decimæ noualiũ agrorum eiusdem loci, & in cap. tua. de
79 decim. el 1. † & ideò præscriptio decimarum inducta in omnibus prædijs, vno excepto, ad illud non extenditur, secundum Innocenc. in c. tua, de decim. Archidiaco. in cap. quicumque. 16. quæst. 1. Panorm. in d. c. cum contingat, circa fin. Felin. eos referens in cap. auditis, nu. 15. vers. præscriptio decimarum, de pręscript. sequitur Balb. in tractatu de præscript. 2. parte princip. quæst. 2. nu. 17. &
80 Rebuf. de decim. quæst. 14. nume. 9. † Sic etiam aliquo præscribente decimas in vna villa, in qua sunt agri diuersi, habẽtes diuersos terminos, si aliqui agri eiusdem villę penitus inculti de nouo redigantur ad culturam, decima inde prouenies debebitur, non præscribẽti, sed tanquam de noualibus illi, ad quẽ illius villæ spectant decimæ de iure cõmuni, vel antiqua consuetudine, vt in dict. c. cum contingat. ita Abb. d. cons. 71. nu. 3. vers. & per hæc puto, vbi benè declarat, & Rebuf. vbi supra.

81 Idem est in consuetudine, vt si quis ex consuetudine antiqua perciperet decimas, tamen noualia in cuius territorio fiunt, non habebit, secundùm Hostiens. & alios in c. cum contingat. sequitur Rebuf. vbi supra, numer. 16. quia consuetudo, & priuilegium æquiparantur, cap. conquestus. 9. quæst. 3. c. quo ad sedem. de officio ordina. nec posset trahi consuetudo ad illa, de quibus non est consuetum, licèt consuetudo aliàs in materia nõ præiudiciali multũ extendi possit. l. de quib⁹. ff. de legib. cũ simil. vt per Rebuf. vbi supra, vbi nu. 17. limitat, quando noualia possedisset per tempus immemoriale, nam eodẽ tempore præscribi

Universidad de Deusto
Biblioteca

scribi possunt decimæ nouales quo ve-
82 teres: † si verò de noualibus habeat titu-
lum coloratum, tunc quadraginta anni
sufficient ad præscribendum decimas
noualium, sicut in alijs decimis, vt per
Felin. & alios in cap. de quarta, de præ-
script.

83 Et ratio tex. in d.c. cum cõtingat. est,
secundùm DD. ibi, quia tantum præ-
scriptum, quantum possessum; sine pos-
sessione enim prescriptio non proce-
dit. c. si diligenti. de prescript. & in re-
gula sine possessione, de reg. iuris libr. 6.
sed ille de quo in eo text. non possedit
decimas noualium, cum nullæ essent:
ergo in eis præscriptio non procedit,
iuxta tex. in l. 1. §. si quis hoc interdicto.
ff. de itinere, actuque priuat. vbi Bart. &
Angel. Innoc. in. c. Cumana. de electio-
ne. l. qui fundum. §. 1. ff. de vsucap. pro
empt. quem tex. singularem dicunt Ro-
man. singul. 577. & Balb. de præscript. 2.
parte princip. quæst. 2. num. 17. volu. 8.
84 tractat. diuers. DD. † Præterea prescrip-
tio ad futura non extenditur, etiã simi-
lia, ideò ad nouales decimas non trahi-
tur. Panormit. in d.c. cum contingat. in
85 vltimo notabili, per illum text. † quia in
præscriptione stricta fieri debet inter-
pretatione, secundùm Socin. cons. 275.
in causa, colum. 3. vers. sed posito, in. 2.
volum. est enim strictissimi iuris, & nõ
extenditur ad non possessa, vt cum
Card. tenet Felin. in cap. auditis, num. 11.
in fin. de præscript. vbi numer. 12. & 13.
plurima hinc infert, actus enim taciti
non sunt interpretandi vltra quàm se
extendant, secundùm Bald. in. l. quod
constitutum. C. ne de stat. defunctorum,
vbi quòd etsi præscriptio fauorabiliter
disponat, adhuc tamen ad similia non
extenditur: quod in proposito maximã
habet æquitatem, secundùm D. Hostiẽs.
Ioan. Andr. & Card. in d.c. cum contin-
gat, vt Ecclesia nempè parochialis, quæ
fortè aliàs non habet decimas, & pauca
alia, vel fortè nulla bona, noualium sal-
tem decimas habeat: sequitur prædicta,
& latè comprobat Balb. de præscript. 2.
parte princip. q. 2. num. 11. cum sequen-
tibus, volum. 8. tract. & Rebuf. de de-
cim. q. 14. num. 12. vbi nu. 13. quòd præ-
scriptio non habet locum, nisi in illo
actu, quo præscribens fuit vsus, vt in d:
l. 1. §. si quis hoc interdicto. ff. de itin. actuq; priuat Alex cons. 122. viso pun-
cto, in fin. volumine 4. & cons. 16. in
causa, num. 12. & cons. 33. ponderatis, nu.
86 7. volumine 5. † Quo fit, vt si qui testes
deponant aliquem percepisse decimas
frumenti, alij testes vini, non sufficeret
ad assignandum totum genus decima-
rum, sed tantùm in his in quibus pro-
bant; nam minutæ & mixtæ saltem cu-
rato remanebunt, cùm de his probatum
non sit, vt docet Innocent. in cap. licét
ex quadam, de testibus, sequuntur Col-
lecta. in c. nuper, cod. titul. & Rebuf. qui
supra d. nu. 12.

87 Contra hoc tamen vltimum nõ obest,
quod idem Rebuf. ibidem n. 23. resoluit
post Balb. de præscript. 2. p. princip. q. 2.
numer. 21. nempè quòd qui præscripsit
decimas maiores in vna parochia, minu-
tas etiam videtur præscripsisse, quia ac-
88 cessoriæ sunt. c. cùm in tua, de decim. &
præscriptio facta de principali, ad ac-
cessoria & connexa inseparabiliter tra-
hitur, tex. in. l. si aliena. §. 1. ff. de vsucap.
& l. eos. C. de vsur. Balb. latè vbi supra, n.
12. cum sequentibus post Felin. statim
citandum: & stricta depositio relata ad
ius decimarum, extenditur ad speciem
sub eodem genere comprehensam, & ad
rem, & ad materiam eandem, secundùm
Anton. But. in d.c. cum contingat, colu.
1. & infra latius dicemus, hoc namque
verum est, & procedit, quando accesso-
rium in initio prescriptionis inchoatę
inerat principali: secus si posteà, vt in. l.
qui fundum. §. 1. ff. de vsuc. singularis, se-
cundùm Rom. sing. 577. tu habes re-
gulam. Felin. plenè in cap. auditis, colu.
10. nu. 20. vers. 4. declaro, de præscript.
Rebuf. vbi supra, num. 24. post Balb. vbi
89 supra, nu. 14. † Vnde si præscribens per-
cepit decimas maiores in vno loco per
tempus immemoriale, & nullus ibi re-
cepit decimas minutas, si posteà eas pe-
tat à laicis, non poterunt ipsi ei dene-
gare,

gare, quia ius decimandi contra eũ præ-
scripsit: ergò in omnibus, nec poterunt
se ipsi iuuare præscriptione non soluen
di: vt in specie colligit Rebuff. d. nu. 24.
quanuis illud de accessorijs quod præ-
diximus, præcedentibus non conueniat:
nam decimæ minutæ non sunt connexę
inseparabiliter grosis vel maioribꝰ,
quandoquidẽ separari possunt, ac ab di-
uersis ecclesijs præscribi, vt infra dice-
mus: dicta verò in vers. præcedenti, præ
tereà præscriptio, num. 84. procedunt,
quoties ab initio præscriptionis inchoa
tæ decimæ minutæ non inerant princi-
pali, & de his nulla præscriptio proba-
tur, sed tantùm de maioribus decimis:
meritò igitur vt tunc tantùm præscri-
ptum censeatur, quantum possessum,
ac proindè præscribenti maiores deci-
mas tantùm, hæ tantùm, non verò mi-
nores assignandæ sint, sed remaneant
curato, vel illi ad quem aliàs de iure per-
tineant.

90 Præterea quod prediximus, quòd qui
præscripsit decimas maiores in vna pa-
rochia, minutas etiam videatur præscri-
pssisse, procedit tunc demũ, quando alius
illas minutas decimas non percepisset,
secùs verò quando minutæ decimæ fue
runt vni solutæ, & grosæ alteri; tunc
enim is, qui grossas præscripsit, minu-
tas non habebit, secundùm Hostiens.
Ioann. Andream, Panormit. & alios in
d.c. cum in tua. per illũ tex. de decim &
Felin. in d.c. auditis. nu. 19. de præscript.
& Balb. vbi supra, num. 20. &. 21. & Re-
buff. vbi supra. d. q. 14. nume. 25. &. 26.
vbi eum text. ad hoc expressum repu-
tat, iuxta integram Decretalis, quã ibi
expendit, & secũdùm eum dicit ibi An-
tonius, quòd quando non apparet deci-
mas minutas per alium fuisse perceptas,
tunc ex perceptione grossarum sub no-
mine decimæ simpliciter sunt decimæ
ipsæ grossę & minutæ vnum & idem
ius, & ideò tunc quoad minutas censẽ-
tur præscriptum: sed si alia ecclesia vel
persona percepisset minutas, esset inter-
rupta præscriptio quoad minutas, ideò
tunc colligenti grossas debentur gros-
sę: colligenti verò minutas, minutæ.

91 † Idẽ si vnus recipiebat decimam vini,
alter frumenti, si in vno fundo sit fru-
mentum & vinum, quia tunc is, qui per
cipiebat decimam vini, eam habebit ex
vino, & alter decimam frumenti ex fru
mento; nec inconuenit eandem rem in
hac specie diuerso iure censeri, quia id
cõtingit propter diuersum accidens
concurrens, secundùm Anton. & alios
in d.c. cum in tua. vel propter diuersos
respectus. Glos. in. c. cognouimus. 12. q.
2. Rebuffus alios referens vbi supra. d. q.
14. nu. 27. post Bald. d. 2. part. princip. q.
92 2. n. 18. &. 21. † Superiora dicta de nouali
bus, nempè quòd præscriptio percipien
di decimas intra alienam parochiam, ad
noualia minimè extendatur, nisi ratio-
nabilis causa ostẽdatur, vera sunt & pro
cedunt, vbi nouale omninò distinctum
est ab his agris, qui coli consueuerunt,
& è quibus prescribens decimas obti-
nuit: secus si nouiter prociſus fuerit a-
ger, ex quo siluæ ceduę, glandium, fœni,
aut herbæ redditus, vel aliorum perci-
piebantur, & horum decima portio vel
alia præscribenti soluta fuerit, tũc enim
ad eum etiam pertinebit frumenti, vel
alterius fructus nunc primum ab agro
collecti decima, quã hic ager vsucapiẽ-
ti decimas soluere consueuit ex fructi-
bus ab eo perceptis: vnde parum refert
fructus eius nũc mutari, quia vna & ea-
dẽ res nõ debet diuerso iure censeri, alio
qui enim esset in potestate serentis pri-
uare decimis aliquem; contra regulam
id quod nostrum. ff. de reg. iur. & in ter-
minis ita probat text. secundùm alterã
lecturam communiter approbatã, mul-
tumque literæ congruentem, in d.c. cũ
in tua. de decim. vbi quòd si præscribẽs
decimam in certa terra, percepit decí-
mam de omnibus eius fructibus inde
prouenientibus, præterquam de certis
quibusdam ibidem nnuatim perceptis,
de quibus nulli fuit decima soluta, horũ
fructuum decima debetur, non ecclesię
parochiali, ad quam iure communi per
tinet illius terræ decima, sed ecclesiæ,
quę præscripsit decimã in illo agro; illa
enim

Universidad de Deusto. Biblioteca

enim terra est decimalis,& vna eademq; res non debet diuerso iure censeri:qua-
93 si dicat text. † quòd percipiendo decimam aliquorum fructuum in vno agro, nemine percipiente aliorum fructuum decimam,videtur ius decimandi in totum acquisitum ipsi præscribenti, non enim habuisse videtur respectum acquirendi partem, sed totum propter vnitatem subiecti: & ita ex illo text.iuxta prædictam lecturam communiter approbatam hanc opinionem in terminis tenuit ibi Abb.in.2.lectur. idem Abbas consi.71. num.2.versic. secundò principaliter,in.2.par.consilior.& Paul.Paris. consi.73.num.12.cum sequentib. libr. 4. Felin.in c.auditis.num.19.de præscript. Nicolaus Milis in suo repertorio,verb. decima,versic.antepenult.Francis.Balb. de præscriptio.2.part. princip. q.2.nu. 18.cum sequẽtib.volum. 8. Couar.lib.1. variar.resolutio.cap.17. num.13.Burgos de Paz consi. 50. num.12. cum sequẽtib. vbi alios allegat.D.Azeued.in l. 2.nu.9. tit.5.lib.1.nouę collect.reg. Petrus Rebuffus de decim.d.q.14.num.14.vbi &
94 in num. 18. † quòd si quis possederit & præscripserit decimas frumenti in tali parochia, si seminetur ibi milium, vel 98
crocus,vel herba ad tingẽdum commoda,quam vulgus Pastel vocat, vel aliud, is decimas illorum, quæ de nouo ibi seruntur,habebit,secundùm Hostiẽs.in c. tua.in fin.& Ancharran.in d.c. cũ contingat.in fin.de decim. est communis secundùm D.Couarr. in pract. quęstion. c.37.num.5. in princip. quia in dubio de 99
cimę præscriptio est realis censenda, id est terram concernens,non speciem fructuum perceptorum, teste Ancharran. in dict. c. cùm in tua.Ampliat Rebuff.
95 ibidem num.19.† si de nouo plantentur nuces, vel vites in vno prędio, in quo quis præscripserit decimam, eo enim casu etiam habebit decimam ex illis arbo- 100
ribus de nouo plantatis, hoc est de fructibus illarum, per text. in d.c.cùm in tua. vbi communiter Doctores,nã præscribens in certa terra decimam,videtur quoad omnes illius terræ fructus præs-

96 cripsisse; † ideò si de nouo lapides extraherentur, de lapidibus decimam habebit,id est de pretio quo lapides venden tur,quia præscriptio extenditur ad particularitatem iuris apprehensi sub vnico iure vniuersali, secundùm Antoniũ de Butr.in d.c,cũ in tua.postquam enim prædium est vnicum & vniuersale, ad speciem,id est,partem in iure vniuersali cõprehẽsam,id est in ipso prædio existentem,fiet præscriptionis extensio, ne vna eademque res diuerso iure censeatur,& quia ibi est possessio totius prædij, quanuis non sit possessio illius rei nunc ibidem seminatę, tamen præscripsit decimam fructuum illius fundi: ergo & fructuum,quicumq; producẽtur, habebit decimam, vt rectè deducit Rebuff. dict.num. 19. Inquit præterea idẽ Rebuff. de decim. quęstion.6. num.35.
97 † quòd is qui solitus erat habere decimã frumenti,si terra frumenti mutetur in vineam,eam habebit is de vino,& mutatio qualitatis non alterabit obligationem,nec ob id perdet suam decimam is, qui eã prius habebat, secundũ Collect. & alios,quanuis alius haberet decimam vini: quod probatur in c. commissum. §.& sicut de decim.per tex.ibi:† & sicut etiam de pascuis olim decimæ persoluebantur,ita nunc de eisdem ad frugũ fertilitatem translatis, decimas volumus abiq; diminutione persolui:quẽ text.bene ponderat in hoc D.Azeue.in l.2.nu. 8.titu.5.libro.1.nouę collect. regiæ,vbi num.4.cum sequẽtibus latè ex pluribus probat,† quòd licet de vinea decimabili vni ecclesię fiat castanetum, aliquè arbores fructiferę plantentur aut nascantur, ex quibus aliàs regulariter de consuetudine vel præscriptione decimæ deberẽtur alteri ecclesię,vel Episcopo,debeatur nihilominus decima castaneti & cæterarum arborum illi ecclesiæ cui antea decima vineæ debebatur:† potest enim dominus fundi etiam cum contradictione curati vineã in agrum arabilẽ mutare,vel ẽ contra,nec curatus poterit se opponere quando hoc fit, quando quidem decima fructuum nouorũ eidẽ

soluenda

soluẽda est, cui & antiquorum eiusdem fundi,vt probari ac conuinci videtur ex d.cap.commissum.§.& sic.& ibi hoc concludunt DD.& Hostiens. in summ. de decim.§.& vtrum.versic. decimò, & Rebuff. de decim.d.q.6.num.35.Couar. in pract.quæstio. c.37. num.5. in princ. & denique D.Azeue.vbi sup.nu.5.

101 Ex quibus infertur,quòd qui præscripsit decimas in vna parte fundi, & postea fiat noualis alia parte fũdi, is, qui in parte præscripsit decimas, & in hac nouali eas habebit, præscriptio enim partis indiuisibilis ad totum extenditur ratione individui, quia est vnum prædiũ, & vna res non debet diuerso iure censeri,vt in d.c.cùm in tua. & in l. eum qui ędes.ff.de vsuc.c.cognouimus. 12. q.2. & alibi, & in terminis huius illationis. ita post Abb.consi.71. tenet Felin. d. c. auditis.num.19.& Rebuf. d.q.14.nu.20. allegans eam tenentes Abb.d. consi. 71. in.2. parte consilior. & Albertum Brunum de augment.in.17.conclu.in princip. quam prius probarunt Vincent. & Ioann. Andreas,in c.fin.de priuileg. & Speculat.in tit.de probation.§.1.versic. quid si vna pars.Ioann. Andr. & Anto. in d.c.cùm in tua.& inquit Abb. d. consil.71. num. 2. quòd saltem hęc pars est verisima, vbi ager ille erat pro maiori parte cultus,nam tunc minor pars trahi 104
tur ad maiorem: sequitur etiam alios allegans Francisc.Balb.vbi supra. nu.17. cum sequẽtibus,quia secũdùm eos ager vel fundus in parte redactus ad culturã, non potest dici rumpi,nec de nouo coli in altera parte inculta ipsius fundi: dixi in consi.21.nu.14.

102 Hoc tamẽ intelligit verum Rebuff. ibidem num.21. quando apparet vnum 105
esse prædium per limites vel ob clausuram,aut aliàs:secus si hoc non appareat, quia tunc quot fiunt culturæ, tot fiunt prædia per destinationẽ patris familiàs, & in dubio ex tam longo tempore præsumuntur plures esse fundi, vt scripsit idem Rebuff.in l.silua cædua.§.noualis. versicul.quartò requiritur. ff.de verbo. significat.dicés,quòd pars culta nõ trahit ad se incultã:argum.l. quæ de tota. ff.de rei vendic.& quanuis singulæ glebæ non sint collectæ, singulę tamẽ fundi partes colendę sunt,si velimus terram habere cultam.c.1.de decim. in 6. & inculta pars est æquè principalis sicut culta,& ob id non venit cultæ partis appellatione:& ista pars nunc primum proci sa est:ergo dicitur noualis,si aliàs nõ fuerat culta:alioqui sequeretur,quòd siquis haberet cẽtum iugera vel arpẽta terræ, & vnum proscinderet, deberet soluere decimam omnium centum: quod non est verum,ideò noualis dicitur illa terra & pars, quæ ad culturam de nouo redacta est: & tandẽ remittit lectorem ad dicta per se in d.tract. de decim.d. q. 14.vbi tenet,quod prædiximus, secundùm quod temperanda videtur opinio Abbatis & sequacium prædicta.

103 Similiter etiam qui præscripsit quasdam decimas in nemoribus vel pascuis, tunc si illa redigantur ad culturam,habebit & nouales, quia rationabilis causa subest, vt postquam semper habuerunt in illis terris decimas, nunc habeant ex cultura,per text.in d.c. cùm contingat. in fin.ibi: Nisi rationabilis causa contẽdatur, per quam appareat noualium ad eos decimas non pertinere: vbi Abb. & alij hoc tenent,& Rebuff.alios allegans d.q.14.num.22. † Et quanuis prædicta in præscriptione obtineant,à fortiori in cõsuetudine procedent,quæ ex sui natura in vniuerso quæritur:hoc est,in omni fructu,secundùm Abb.in cap.cùm dilectus.colum.fin.& in cap. fin. column. antepenult.de consuet. & alios referens in terminis ita tenet Burgos de Paz dict. consi.50.num.16.

Superiora proximè dicta procedunt, vbi decima aliorum fructuum ecclesiæ parochiali solui non consueuerit, nam si ei solui esset consuetum, tunc decima illorum ecclesiæ parochiali existenti in huiusmodi possessione deberetur, ac soluenda esset in posterum,& reliquorũ fructuum ipsi ecclesiæ præscribenti, secundùm Abba.in dict.c.cum in tua. in 2.lectur.Balb.vbi supra, d.numer. 21.&

probat

Universidad de Deusto
Biblioteca

probat latè in terminis D. Azeued. vbi
106 supra.† Vnde Abb. infert, quòd vnum prædium potest esse partim decimale vni ecclesiæ,& partim alteri: puta respectu tritici vni ecclesiæ, & respectu vini alteri,secundùm Hostiens.& Ioan. Andream ibi,licet Innocen. aliud videatur tenere, sicut prædiximus,quòd vna ecclesia potest præscribere maiores decimas,& alia minores, etiam ex fructibus eiusdem prædij: quod etiam tenet Ioã. Andr. ibi,& sequitur Balbus vbi supra,
107 num. 18. &.20. † Si tamen in prędicta specie vna ecclesia vel parochia recipiat ex consuetudine decimam de blado,alia de vino,& terra bladum reddes, mutetur & vinum reddat, & é conuerso,quæ percipiebat de blado, percipiet de vino, & è conuerso,quia licet mutentur qualitates terræ, non tamen mutatur substantia: vt in dict. cap. commissum.§.& sicut.de decimis. per quem ita cum Hostiens.tenet Siluester in summa. verbo,decima.num.14.;versic. septimũ. Vnde quod supra diximus, quòd qui præscripsit decimas ex quodam agro pro parte culto,præscripsisse etiam cẽsetur ius percipiendi decimas ex altera parte eiusdemmet agri inculta, quando nouiter ad culturam redigatur, intelligendum est,quando alter non est in possessione percipiendi decimas aliorum fructuum illius partis incultę, quæ nũc ad culturam redigitur: secus si alter sit in possessione eas percipiendi, quia tũc ad eum pertinebunt,non verò ad illum, qui præscripsit decimas ex parte antiquitus culta per prædicta: & in terminis tenet Felin.in dict.cap.auditis.num. 19.& Balb.vbi supra,nu.19.

108 Pro quorum confirmatione facit optima doctrina Innocent.in cap. dilecti. de relig.domibus,vbi quòd exercens vnum actum iurisdictionis animo acquirendi vniuersalem iurisdictionem in loco,videtur iurisdictionem in totum acquirere,dummodò alius non sit in possessione generali;nam tunc tantum acquirit respectu capitulorũ, seu actuum quos exercuit:sequitur Abb. in dict. c. dilecti.idem Abb. cons. 6. num.2.& d. consil.71.num.3.& Salicet.in l.1.num.4.
109 C. de emancip.lib.† Sicque qui præscripsit iurisdictionem in vno territorio, poterit illam exercere aduersus aduenas & forenses,quanuis aduersus illos nuncupatim non præscripserit:ita Bartol.in l.si quis diuturno,in.2.notabil.ff. si seruit.vendit.cuius dictum refert & sequitur Florian. ibidem versicu. item nota,
110 vbi singulariter inquit, † quòd effectus præscriptionis causatæ à iure reali, extenditur ad omnes illos aduersus quos præscriptum non fuit: sequitur etiam alios allegans D.Moli. de Hisp.primog. lib.2.cap.6.num.17.&, Balb.vbi supra.n.
111 28.† Similiter qui præscripsit ius eligendi in certa ecclesia,censetur & præscripsisse ius postulandi, alio non existente in possessione postulandi, secundũ Abbatem per text.ibi in cap.bonæ.el.2.nu. 4.de postul.prælat.& in cap.3. nu. final. de caus.possess.& prop.sequitur D.Azeued. vbi supra,num.9

112 Quare dubito de eo quod in præscriptions decimarum in simili tradit Petr. Rebuff.de decim. d.quæstion.14. nu.15. dicens,quòd qui præscripserit decimas personales parochianorum habitantiũ in loco de Balhanisis,si quis illuc venerit de nouo,& ibidem habitauerit,ab eo non habebit decimas, quia præscriptio in vna persona, non extenditur ad aliã; vt plenè consuluit Ias.cons.81. communitas,colum.3.volum.3.& bonum sit argumentum de rebus ad personas. l. miles ita.§.1.vbi Bart.ff.de milit.testamẽt. cum similib.hoc namque stantibus supra dictis procedere non potest, si quidem ea præscriptio est iuris realis,comprehendens habitantes in illo loco, & effectus prescriptionis causatæ à iure reali extenditur ad omnes illos aduersus quos præscriptũ nó fuit,&sic cessãt in proposito argumenta in contrarium adducta per Rebuff.nempè de vna persona ad aliam, & de rebus ad personas,si quidem in nostra specie præscriptio est iuris realis,comprehendensomnes parochianos habitantes in prędicto loco, non

non verò purè personalis.

113 Non obstat etiam regula,quæ habet, Tantum præscriptum, quantum possessum,† nam quanuis verum sit,quòd prescriptio sit stricti iuris,ac proinde extẽdi nó debeat de persona ad personã,nec de re ad rem.d l.1.§.si quis hoc interdictum,vbi glos.& scribentes ff.de itiner. actuque priuat. text. in cap. auditis. de prescription.vbi latè Felin. num. 10.cũ sequentib.& etiam odiosa,quia iuri alterius detrahit,& ideò restringẽda, vt per Rebuff.d.q.14.de decim.nu.11.

114 Hoc tamen fallit,quando præscribitur aliquod ius reale in genere, nã præscripto legitimè illo iure reali,extenditur præscriptio ad omnes personas, quibus illud ius applicari possit,quanuis aduersus eas specificè præscriptum nó fuerit,secundùm Bartol.& Molin.vbi sup. num.16.Quãdo enim præscribitur aliquod ius vniuersale, non habet locum regula,quòd præscriptum non extenda tur,imò præscripto quodam iure vniuersali, alio in possessione non existenti,illud ius ad omnes res & ad omnes per
118 sonas extenditur,vt censuit Oldrad. cõsil.267.circa fin. per text.in l. possidere. in princip. vbi scribentes.ff.de acquirẽ. possessio.Abb.dict.cons.71. numero. 2. Ias. in l.imperium.num.23. ff.de iurisdictio.omn.iudic.Felin.in d.c.auditis.nu. 20.Balb. de præscriptio.in d.2.part.principal.q.2.num.27. Decius cons.271. nu. 5.Aymon Crauet. de antiquit. tempor. 4.part.in princip.num.57. cum sequentibus D.Molin.vbi supr.num. 18.quod
115 bene declarat Crauet.vbi supra.†Limitatur etiam regul.8.c.cũ cõtingat, cum simil.de decimis. cùm facta est præscriptio decimarum omnium talis villę, vt
119 de vniuerso, quia tunc extenditur etiã ad noualia,secundùmAnton.de Butr.& Abb. in d.cap. cùm in tua.de decimis.sequitur consulendo Parisius cons. 73. licèt ius commune,num.18.&.19.volu.4 & Tiber.Decianus cons.22.num.34.volum.1.Superiora in prescriptione decimarũ procedunt, vt ad noualia nó extendãtur,nisi in casu,vt sup.est dissertũ.

116 Priuilegium tamen ecclesiasticæ personę concessum de decimis percipiendis,noualia comprehendit:tex. est in c. ex parte tua. 27.in ordine. de decimis. vbi inquit text. Cùm tibi, quod maius est,sit concessum, vt videlicet decimas de laboribusterræ parochiarum tuarũ cum integritate percipias,de noualibus eas exigere satis potes, quia vbi maius conceditur,minus concessum esse videtur:ex quo text. hanc doctrinam tenet glos.f.verbo,noualium.in dict.cap. cùm cõtingat.& ibi communiter Doctores, vt testatur Abb. ibi,id referenteD. Couarruu.dict.lib.1. variar.resolutio. cap.
117 17.num.13.ibi,Quia.† Priuilegium verò hac in re laicis cocessum de decimis percipiendis,non extenditur ad noualia,vt in cap.tua.§.fin. de decimis. vbi inquit text.quòd in talibus,nempè noualibus, licentia non est extendenda, sed potius restringenda:idem probat expressè l.23. tit.20.partit.1.in versiculo, *mas no valdria*,vbi Gregorius Lopez in glos.*que despues metiessen en labor*:idem deducit ex ea
118 l.allegans dict.c.tua.& Hostien. † Hoc tamen limitatur,quando concessum est ius decimandi in vniuerso aliquo territorio,vel in aliqua villa,quia tũc veniũt etiam decimæ noualium, & quæ de nouo fiunt, vt tradit Anton. de Butrio & Abb. in cap.cùm in tua.de decim. quos refert & sequitur Decian. cons. 22. nu. 34. cum sequentibus.libr. 1. vbi latè probat,& num.38. versicul. non obstat tertiò;fatetur regulam supra dictam cap. cùm contingat. de decimis, verani esse regulariter, sed limitari in prædicta casu. Item quando præter decimam,etiam ius decimãdi concessum reperitur.Item
119 & tertiò,† quãdo ex communi obseruãtia inuestitura ita interpretata fuit, vt per longa tempora, quotiescunque portio aliqua inculta,fuit ad culturam redacta,semper decima dictæ portionis spectauit inuestitis & feudatarijs,& per omnes collecta fuit, & ideò cum mysterio dicitur in dict.cùm cõtingat, Nisi rationabilis causa ostendatur: inter quas rationabiles causas & prædictæ connumeran-

Universidad de Deusto
Biblioteca

merantur, vt Paris. d. cons. 83.

120 Sed contra communem supradictam sententiam, quę habet, priuilegium concessum clericis de percipiendis decimis, ad noualia extendendum fore, atque ipsa comprehendere, nonnulli authores tenent existimantes verius ac iuribus magis consonum esse contrarium, nempe huiusmodi priuilegium etiam clericis concessum ad ipsas noualium decimas minimè extendi. Primò ex text. in cap. 2. in princip. & in. §. 1. de decimis. lib. 6. vbi non satis est, quòd quis habeat priuilegium percipiẽdi decimas intra alterius confinia, vt percipere possit noualium decimas, nisi & quoad noualia priuilegium speciale fuerit consequutus: imò ibi cauetur, priuilegium hoc de percipiendis noualium decimis strictè esse

121 interpretandum, † Secundò, quia priuilegium est restringendum, quatenus cõcernit præiudicium tertij. c. olim. de verbor. significat. ad hunc sanè modum, vt attentis & maturé perpensis verbis & mente concedentis, in eo accipiatur sensu, qui minus alterius iuri lædat: vt in regula ea quæ, de regul. iur. in 6. cap. cùm olim. & ibi DD. de consuet. c. penulti. & ibi glos. & Abb. idem Abb. in cap. quia circa. de priuileg. glos. etiam loquens in statuto in l. fin. §. in computatione. glos. magna. ad fin. C. de iure deliber. glos. & Abb. in cap. cùm olim. 1. de priuileg. & alij plures DD. à quibus hæc est passim recepta sententia. Tertiò, quia priuilegium ad futura non extenditur. Clem. fin. de rescript. quia quod non est, concessum non videtur. l. eius qui in prouintia. §. quas verò. cum simil. ff. si cert. petat. sed tẽpore priuilegij decimæ nullæ erant noualium: ergò concessæ non 124 videntur. Quartò, quia licèt beneficia & priuilegia Principis sint latissimè interpretanda. c. cùm dilecti. de donat. l. beneficium. cum simil. ff. de constitut. princ.

122 † maximè quando agitur de solo præiudicio principis concedentis, vt in proposito alios allegans deducit Decianus cons. 22. num. 13. & 14. vol. 1.

123 Hoc verum est & procedit, quatenus præiudicant concedenti: secus si tertio, secundùm Abb. & alios in dict. c. olim. de verbor. signific. & Ias. in dict. l. beneficium. num. 19. & Decianum vbi supra, non enim eius mentis concedens videtur esse, vt decimas noualiũ indulgeat, & sic omnino priuare ecclesias parochiales omnibus decimis quibus ipsæ iam assignatæ erant à Dionysio Papa, cap. Pastoralis, de his, quæ fiunt à prælato. cap. mandatũ. vbi glos. vltima, de rescriptis, præcipuè cùm decimæ, quatenus ad congruam & necessariam sustentationem ministrantium spiritualia attinet, sint iuris naturalis ac diuini, ac proinde tolli non possint ipsis ministris, quibus debẽtur, vt non semel docuimus. Quintò & deniq;, quia odiosum est, quòd quis, etiá clericus, intra alienam parochiam non solum habeat decimas veteres, sed etiam noualium, atque penitus contra ius cõmune, vt in cap. ad decimas, de resti. spoliator. ergò restringendum, vt in regula odia. cum simil. de regul. iur. in 6. quibus fundamentis hanc sententiam in specie nostra cõtra cõmunẽ verioré existimãt atque probant Ancharran. in dict. c. ex parte. 3. & Collectar. in dict. cap cùm cõtingat. de decimis. & Fortun. Garc. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posth. eosque referens Petrus Rebuff. de decim. quæst. 14. num. 29. cum sequentibus. idem in l. filua cædua. 30. §. noualis. in vers. ex his infertur. ff. de verbor. significa. D. Couar. libr. 1. variar. resolutio. cap. 17. num. 13. in versicul. sed profectò: quorũ sententia mihi magis placet quã communis, quia text. in quo suum principale fundamentum facit communis, est in dict. cap. ex parte. qui etsi primafacie videatur expressus pro ea, † loquitur tamen rectè inspectus, specialemque rationem habet in priuilegio concesso ei, cui iure communi & ordinario decimæ competebant, vt patet ibi; Decimas de laboribus terræ parochiarum tuarum, licet ab eo ius eas percipiendi præscriptione iure speciali sublatum sit: quod quidem priuilegium fauorabilem causam habet, ideò ita largè accipitur, vt noualia

noualia includat, cùm per hanc interpretationem ad ius commune reducamur: argumento glossæ communiter approbatę in cap. statutum. de præbend. in. 6. verb. numerandum, vt alibi retulimus: ita Couarr. vbi supr. in hac specie fateor communẽ sententiam verissimam esse: 127 at cui licebit ex capite, & aduersus tot iuris regulas, quas prædiximus, extra terminos d. c. ex parte. eius decisionem trahere idem probando in priuilegio de decimis percipiẽdis, quibusuis personis ecclesiasticis concesso, quibus antea iuri communi eædem decimæ minimè competebant? quo fit, vt extra casum d. c. ex parte, veriorẽ censeam esse contrariam cõmuni sentẽtiam, prętercquàm si Papa concessisset omnes & quascumque decimas, vel omnem decimationẽ talis territorij, tunc enim ad noualia etiam refe-

125 retur † huiusmodi priuilegium, & ita debet intelligi cõmunis præd. sententia, vt in hoc casu procedat: vt tenet expressè Rebuff. d. q. 14. num. 31. & constat ex traditis per Socin. cons. 297. viso, nu. 5. & 6. volum. 2. & quia, vt inquit Oldrad. cons. 307. priuilegium exẽptionis concessum à Papa per verba vniuersalia, includit omnia: sequitur Rubeus cons. 135 128 num. 3. & Surdus cons. 140. num. 66. vbi nu. 65 ex Abb. in c. ad audiẽtiam. num. 1. de decim. probat, quòd quanuis priuilegium alteri nociuum strictè interpretãdum sit, non tamen adeò restringitur, vt recedamus à propria verborum significatione: quod sequitur etiã Parisius cõsil. 32. nu. 6. vol. 4. ab eo relatus.

Sed secundùm Rebuff. vbi sup. hodie 129 per text. in c. statutum. §. 1. de decimis. in 6. limitatur priuilegium percipiẽdi decimas & noualia, vt is non possit percipere nisi dimidiam partem noualium, & quòd secundùm hoc fuit iudicatum sæpius in illo Senatu: loquitur tamen ille text. quando hi à quibus indultum noualium decimarum obtentum est, totaliter veteres percipiebant decimas, vt pa-

126 tet in tex. ex ratione de qua ibi.

Similiter etiam priuilegium alicui cõcessum, quo is eximitur à solutione decimarum ex fructibus noualium, intelligendum est de his noualibus, in quibus alter non habet tempore dati priuilegij quasi possessionem iuris percipiendi decimas, ne illi fiat præiudicium præter concedentis intentionem, text. in c. dudum. 31. in ordin. de priuileg. † Quinimò idem est dicendum, vbi noualia essent tempore datæ immunitatis procisa, & ex eis debitæ fuissent decimæ alteri: secundùm Abbatem ibi asserentẽ hanc esse communem omnium opinionem: sequitur Rebuff. dict. q. 14. de decimis. num. 33. & Couarr. vbi supr. nu. 14. vbi cum eodem Abbate, præfatum priuilegium intelligit procedere in his noualibus, quæ post donationẽ procisa fuerant, cùm statim facta procisione, & ipsis agris cultis sit acquisitum maximũ ius quoad decimas percipiendas, his quibus idemius alioqui competebat, ideoq; non fuit eius mentis Roman. Pontifex, vt eis præiudicaret, nisi id apertè constiterit: sequitur idem Rebuff. in dict. l. silua cædua. §. noualis. versicu. quinto. vbi huiusmodi priuilegium datum alicui de non soluẽdis decimis de noualibus, intelligendum esse dicit de eo loco, de quo ecclesia nullum ex decima percipiebat fructum: ideoque si pratum in culturam redigatur, non dicetur nouale quoad hoc vt is, qui non tenetur soluere decimas noualium, non teneatur de his soluere; imò ecclesia parochialis ex hoc prato habebit decimas, & priuilegium debet intelligi de modico præiudicio. c. quanuis. de rescript. in. 6.

Quinimò sunt qui existiment, decisionẽ d. c. penult. de priuilegijs, procedere etiam in priuilegio immunitatis concesso à solutione decimarũ ex agris antiquitus cultis, ac coli solitis, vt id priuilegiũ accipiatur & intelligatur absq; præiudicio eorũ qui sunt in quasi possessione percipiẽdi decimas ex fructibus eorũdem agrorum: quasi Papa noluerit eis præiudicare, put sunt Innoc. & Card. in d. c. pen. & Oldrad. cons. 268. Felin. in. c. causam quæ. de rescrip. nu. 11. & Catel. Cott. in vltim. memor. in ver. priuilegia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Huic tamen opinioni multum aduersari videtur, quòd si hoc ita verum esset, priuilegium huiusmodi ea in specie esset sine fructu ac illusorium; quod non est dicendum. Quare meritò Abb. in c. dudum. num. 1. de priuileg. quem sequitur & latè probat atque defendit Decius consil. 113. num. 7. contrarium in his terminis censuit: idem Abbas in c. causam, el. 2. num. 5. versicul. exemptum, de testibus, vbi quòd Papa benefecit decimas prędiales pertinere ad Rectorem parochiæ, & sic videtur quòd de hoc iure nō erit facienda mentio.

Hæc tamen Doctorum controuersia ea distinctione reconcilianda est, vt prima opinio procedat & intelligatur, vbi possessio percipiendi decimas ex agris antiquitus cultis est apud eum, cui iure communi & ordinario minimè competebat, sed ex priuilegio, consuetu-
132 dine aut præscriptione, tunc enim priuilegium prædictum simpliciter concessum his non præiudicabit, quasi huius quasi possessionis iuris extraordinarij percipiendi decimas Summus Pontifex ignarus sit, nec eius mentionem in priuilegio fecerit, ideoque eam tollere in dubio non præsumitur: at verò secunda opinio procedat ac intelligenda sit, vbi prædicta quasi possessio percipiendi decimas est penes eum, ad quem iure communi spectat, nec alibi potest ea
133 immunitas effectum sortiri, quia cùm huiusmodi quasi possessionis scientiam præsumitur concedenti satis notam esse, argumento cap. 1. de constit. libr. 6. ei derogare voluisse præsumendum est: secus erit, si ea immunitas possit effectum habere extra res illas iure communi possessas, quibus & earum possessioni non est præsumendum Principem derogare voluisse: ita colligi potest ex
134 traditis per Abbatem in dict. capit. dudum. de priuileg. & in dict. cap. causam. el. 2. dict. numero. 5. de testibus. & in terminis ita conciliat prædictas opiones contrarias Couarruuias vbi supra, dict. num. 14. col. fin.

130 Sed & priuilegium de non soluendis decimis simpliciter concessum, ad noualia non extenditur, adeò quòd hic priuilegiatus de noualibus decimas soluet, vt docet Antonius de Butrio in d. cap. tua. columna vltima, & Socinus cō silio. 297. viso priuilegio, per totum, volumine. 2. prout eos refert & sequitur Rebuff. dict. quęstio. 14. num. 30. Socin.
131 tamen ibi hoc non dicit. † Limitatur, si priuilegium concedatur de non soluendis decimis de laboribus proprijs, quia extenditur ad noualia, quę proprijs sūt manibus, de quibus decimas non soluet; intelligitur enim tàm de præsentibus laboribus, quàm de futuris: vt in cap. ad audientiam. & in cap ex parte. el 1. de decimis, vt probat latè Rebuff. dict. quæstio. 14. de decim. num. 28. quia non paratur ex hoc adeò magnum præiudicium ecclesijs parochialibus. Addit Re-
132 buffus dict. num. 28. † quòd quando cōceditur priuilegium non soluendi decimas de laboribus, non solum non soluet de noualibus factis proprijs manibus, sed quòd de his noualibus semel factis nunquā posteà decima soluetur, secundū DD. in d. c. ex parte. el. 1. ex text. in proposito singulari in c. fin. de priuileg. vbi reddit tex. rationem, Cùm aliàs no nunquam contigeret indulgentiam de uoualibus plus dispendij, quàm vtilitatis cultoribus afferre.

133 Quinimò licèt omnes religiosi, tàm exempti, quàm non exempti, de possessionibus suis & terris hactenus acquisitis, & amodò acquirendis decimas integras soluere debeant illis ecclesijs, quibus eædem possessiones & terræ fuerant decimabiles, nisi super hoc speciali iure vel priuilegio sint muniti, vt in capit. 2. §. cæterum. de decimis. libro. 6. l. 4. titulo. 20. partita. 1. in versiculo. *E*
134 *todas las ordenes* † attamen ex priuilegio Adriani Papæ fratres Cistercienſis ordinis, Templarij, & Hospitalarij, decimas laborum suorum, quos proprijs manibus vel sumptibus impendunt, soluere non tenentur: cæteri verò religiosi de noualibus suis, quæ proprijs manibus vel sumptibus excolūt, &

de nūtrimentis animalium suorum, & de hortis suis decimas persoluere non tenentur, de cæteris verò rebus tenentur; vt in d. cap. ex parte. el. 1. & in dict. l. partit. sic intelligenda, iuxta terminos d. cap. ex parte. secundùm Gregor. Lop. ibi, in glos. *todas las otras ordenes*: & illud de noualibus intelligit. d. l. Regia, nisi ex hoc ecclesia parochialis enormiter lædereturi quod, vt ibi aduertit Gregor.
135 Lopez, videtur deductum ex text. in. c. suggestum. de decim. vbi † quòd simile
137 priuilegium de non soluendis decimis cōcessum religiosis reuocatur, si ex post facto incipit nociuum esse: quod latè prosequitur, sic supra dicta reſoluens in effectu, Petrus Rebuff. dict. q. 14. num. 30. cum sequentib. & priùs q. 5. num. 7.
136 & 29. cum seqq.

Illud denique prætermittendum in proposito non duxi, nempè quòd religiosi priuilegiati de non soluēdis decimis, eas soluere nihilominus tenētur de alienis terris, & de fructibus possessionum, quas acquisierunt post Concilium Lateranense, etiamsi eas proprijs manibus aut sumptibus excolant, illis ecclesijs quibus ratione prædiorū antea soluebantur, quia priuilegium prædictum solùm sibi prodest quo ad terras ante prædictum Concilium acquisitas, non verò extenditur ad posteà acquirendas, seu acquisitas, vt cauetur in Cōcilio generali relato in cap. nuper. de decim. & in l. 4. tit. 20. partita. 1. tradit Rebuffus de decim. quæst. 5. num. 31. & quæst. 14. num. 42. & Socin. cons. 268. num. 4. lib. 2. & cons. 297. numer. 3. eod. lib. & nos cons. 5. num. 17. cum sequentibus, nisi prędict. capiti nuper fuerit derogatum, prout Gregor. XIII. Summus Pontifex derogauit in fauorem religiosorum Societatis Iesu, quibus à sede Apostolica est indultum priuilegiū de non soluendis decimis, vt retulimus dict. consil. 5. num. 2. & 7. anno 1578. motu proprio impresso, quem vidi ac legi. Hactenus de secunda deductione ex cō muni sententia Theologorum, quæ habet, decimas quoad congruam & necessariam sustentationē spiritualia ministrantium esse iuris naturalis ac diuini, quoad quotam verò minimè, sed de iure humano Pontificio. Tertiò ex eadem vera resolutione deducitur, nulli dubium esse posse, quin hodie Christiana plebs teneatur decimas soluere sub peccati mortalis pœna ratione præcepti humani, & Apostolicæ sedis, cui omnes fideles Christiani, & subsunt & obedire tenentur; & ideo secundùm Couarruu. statim citandum, † impium & hæreticum esset, asseuerare, posse laicos denegare sacerdotibus decimarū solutionem iustissimā lege debitam. Nec quicquam refert sacerdotes diuites esse, habereque prædia, agros, aliasque res, vnde viuere absque inopia possint: si enim eis, vt prædiximus, debentur, parum obest eos diuites esse: debitor namque ex quacumque alia causa immunis non est à solutione debiti, eo quòd creditor diues sit: nec ea tantùm principali causa iure Pontificio decimas sacerdotibus dari statutum est, quòd pauperes essent, sed etiam propter pauperum egestatem: fit igitur, sacerdotes, etiam abundantes diuitijs, posse decimas recipere, tanquàm earum dispensatores, vt eas videlicet pauperibus distribuant, & eis etiam diuitibus deberi hac in specie Pontificum præcepto scribit Sanctus Thomas quodlib. 6. articulo. 10. &. 2. 2. quæstione. 87. articulo. 3. ad primum, cui frequentissimo omnium consensu cæteri adstipulantur, secundùm D. Couarru. libro. 1. variarum resolutionum. cap. 17. num. 4. tenet summa Armill. aurea. verbo, decimæ. nu. 4. Itaque licet sacerdotes diuites decimas pauperibus non distribuant, nec rectè sibi officium commissum exequantur, nec sint quales oportet, non tamen ideò plebs bene agit, decimas illis denegando: ad eam enim non spectat punire, sed ad superiores, estque de hoc expressa definitio: nam inter quadragintaquinque articulos Ioannes Vvicleff, in Concilio Constantiensi condemnatos, is vnus decimo octauo

Universidad de Deusto
Biblioteca

loco cõstituitur in hęc verba:Decimæ, 140
sunt puræ eleemosynæ, & parochiani
possunt propter peccata suorum præla
torum ad libitum suum auferre eas:qui
articulus simul cum alijs vna super om-
nes lata sententia excommunicationis
per Concil.Constantiense damnantur,
vt probat frater Alfonsus à Castro li-
bro. 5. aduersus hæreses, in principio,
verbo,decimæ.columna. 2. in magnis,
& D.Couarruuias dict.libro. 1. variar.
resolution.cap.17.numer.2.in vers.imò
hæreticum esset.

139 Quartò principaliter deducitur, pa-
rochianos ex pręcepto naturali & diui
no teneri ad exhibẽdas oblationes pres
byteris ministrantibus spiritualia, vbi
ipsi presbyteri indigentes sunt, nec ha-
bent vnde possint sibi necessaria mini-
strare,secundùm Abbatem in cap. cau-
sa.num.2.de verbor.significatione. & in
rubrica de paroch.vbi alios allegat, &
in cap.3. num. 6. de pignor. Hostiens.
in summa, titulo de parochijs.§. in
quibus.versic.in his.Henric.in c.quan-
uis.de decim.S.Thom. 2.2.q.86.artic.1,
& ibi Caietan. & quæstio. 100. articu.3.
Archiepisco.Florent.in.3.part.suę sum
mæ,tit.12.cap.11.Siluester verb.decima.
quæst.2.Dominic.à Soto lib. 9.de iusti-
tia & iure.q.3.artic.1. D.Couarru. dict:
cap.17.num.3.in princip. & decisio Pe-
demon.99.num.17. alios plures allegan
tes,vbi num.46.quòd prædict. paroecia
ni per viam excommunicationis hoc
casu compelli possunt ad eas soluendas:
& tenet Dominic.à Soto vbi supra, &
Gregor.Lopez in l.9.in glo.1.tit.19.par.
1.refert Hostiens.dicentem in hoc om-
nes conuenire,si sacerdos ita pauper sit,
quòd non habeat vnde viuat,nili paro-
chiani offerant,vel ipsum sustentent,ni
si tanta inopia laborẽt paroeciani,quòd
ei sufficienter prouidere non possint,
quo casu manibus quærat victum, ne
parochainis onerosus existat: & potius 142
credit Hostiens.quòd Episcopus tali ca
su debeat ei prouidere: sequitur prædi-
cta D.Azeued.in l.1.tit.5. num.9. libr.1:
nouæ collect.reg.

Quòd si clerici ministrantes spiritua
lia inopia minimè grauentur, laici non
sunt cogendi oblationes eis exhibere,ni
si consuetudine legitima oblationes cõ
sueuerint fieri altari,tunc namque ratio
ne huius consuetudinis cogi poterunt
laici ad oblationes, sicut in dictis locis
receptum esse,nemine refragante,testa-
tur Couarru. vbi supra, in versic. quòd
si clerici.allegans alios,ex text. in c. ad
Apostolicam.de simon.quo cauetur, lai
cos posse compelli ab Episcopo obser-
uare pias consuetudines in oblationi-
bus, & ibi DD.adnotant ex hoc, sola
diutina præstatione adquiri obligatio-
nem fauore ecclesiarum & piæ causæ,&
ibi glos. fin. & communis secundùm Fẽ
lin.ibi num.26. & loquens in consuetu-
dine legitima Dominic. à Soto vbi sup.
ibi:Omisi ergò,& Thesaurus Christia.
religio. cap.26.num.10 &.11. & latè e-
tiam decisio Pedemont.supra dicta. 99.
dict.numer.17.& Salazar de vsu & con
suetud.curiæ.cap.10.numer.18.& Azeu-
ed. vbi supra,expressa.l.8. &.9.titu.19.
partit.1.ibi: *Mas si en alguna tierra, &c.* &
l.5. tit.17.partit.1.vbi loquitur *en costũ-*
141 *bre de dar algo los pueblos a los clerigos, quan-*
do sotierrã a los muertos,assi como candelas,o
dineros,o otras cosas:y otrosi quãdo en las con-
sagraciones de los Obispos ay costumbre de dar
algunas cosas,& ibi Gregor. Lopez in gl.
de su oficio,expressé notat,ex text. in dic-
to cap.ad Apostolicam, iunctis ibi dic-
tis per Innocentium,dicit Ioannes Fa-
ber in. §.pauonum. Instituta de rerum
diuisione,in verbo,reuertendi,quòd ca
pellanus potest petere cõpelli parochia-
num ad solutionem cerei, vel alterius
rei,quam consueuit offerre aliquo cer-
to tempore,cùm ex tali diutina præsta-
tione videatur se velle obligare,quanuis
à principio liberaliter inceperit offer-
re: sequitur Octauianus vbi supra,dict.
decisio.99.nu.18.

Quinimò oblationes quæ fiunt ex
consuetudine, etiam diuitibus & ha-
bentibus decimas fieri possunt.cap.ex
transmissa.de præscription. nec ob hoc
presbyteri parochianieas recipiẽtes pro
certis

certis Sacramentis reprehendi possunt.
Petrus Ancharran. & eum referens Fe 145
lin.in dict.cap.ad Apostolicam. num.2.
143 in versiculo,& adde quod scribit,†& in
hac pietatis causa sufficit consuetudo
decem annorum,diutinaue præstatio,se
cundùm Abb. in capit.suam. de simon.
Guillierm.Cassiad.decisio.1.de consue-
tud.nu.5. D. Couarr. post Rochum de
Curt. quem refert.d.c.17.num.3. versic.
imò & in hac.lib.1.variar.resolution.& 144
Gregor.Lopez vbi supra,in vers. & ibi
quod sufficiet,&c.& Thesaur.Christia.
religio.vbi supra,nu.11.

Nec supra dictis obstabit, quòd ex a-
ctibus voluntarijs non inducitur cõsue
tudo,nec animus obligãdi,quia hoc fal
lit fauore ecclesiæ.c.veniens.el. 1. de te-
stibus, quo mouetur Abb.ibi,dicens, q
parochiani possunt compelli ad soluen
dum id, quod dare consueuerunt eorũ
presbytero;ex hoc inferens, quòd do-
natio alicuius rei multo tempore conti-
nuata,inducit in ecclesia obligationem
in futurum, vt singulis annis donetur
more solito:& sequitur ibi Felinus nu.
3. Abbas in dict.cap suam.numer.5. de
simon.vbi tribus modis soluit prædict.
difficultatem : sequitur alios allegans
Octauian. vbi supra,numer.43. cum se-
quentibus:& Thesaurus vbi supra, nu.
10.Limitat hoc Dominic.à Soto vbi su-
pra,versic.namvsu,in consuetudine per 146
modum liberæ deuotionis,hęc namque
secundùm ipsum nunquam, quantum-
cunque diuturna,vim ingerit præcep-
ti.Non obstat etiam, quòd oblationes 147
continent quid extraordinarium'& dif
forme,id est,prout res incidit, offertur
namque quandoque granum, aliquan-
do vinum,cera,&c. & ista difformia nõ
comprehenduntur in consuetudine:ar-
gumento.l.Seio.§.medico. ff. de annuis
legat. vbi sub legato alicui facto eius,
quod viuus testator præstabat,ea viden
tur relicta,quæ certam formam eroga-
tionis annuæ, non incertam liberalita-
tis voluntatem habuerunt: & ibi com-
muniter Doctores,& Anto.Gomez. de
qualit.contract.num.48.circa finẽ, ver
sic.itẽ adde, el vltimo:ergò præd. obla-
tiones nó præscribuntur: † nam respon
deo,q actio generalis non curat diuersi
tatem specierum.l.nec refert.ff.quando
dies legati cedat.&in casu d.l.Seio.§.me
dico.difformitas ex solo nutu voluntа-
tis procedit,secundùm Bald.in capit.de
quarta.in fin.nu.9.de præscrip.quem re
fert & sequitur ita respondens huic dif-
ficultati,Rebuff.de decim.q.13. num.66
quasi velit Bald.dicere, quòd ibi non ve
niunt ea,quæ ex sola liberalitatis incer
ta voluntate in vita præstabantur, sed
ea, quæ certam præstationem annuam
habebant, quasi ex hoc forma quædam
induceretur, præterquam quòd volun-
tariè præstabantur:hoc autem in specie
nostra nihil obest, quinimò confirmat
superiora,vt statim in secunda solutio-
ne dicemus.Secundò respondeo,vt col-
ligitur ex Anto.Gom.vbi supr. dicente
in propósito d.§.medico,quòd si diuersi
modè præstabat testator in vita,& tem-
pore mortis, debentur secundùm præ-
stationem temporis mortis,per tex.vbi
DD.in l.Mela.§.1.ff.de aliment.&cibar.
lega. Sic oblationes debitę parochis oc
casione paupertatis, seu consuetudinis,
sunt voluntariæ quo ad quantitatem,
& in specie rei oblatæ, vt asserunt San-
ctus Tho.in.2.2.q.86.artic.1.& Floren.
in.3.part.suę summę.tit.12.c.2.† Quorũ
sententiam veram esse existimo,præsup
posita varietate consuetudinis in offe-
rendo, licèt de ea dubitet Octauian. d.
decisione.99.nu.21.

Nec etiam obest, quòd pro annuis
præstationibus,si non radicantur in ali-
quo iure reali competenti in aliqua re
vel persona,non datur aliquod interdi-
ctum possessoriũ,cùm non possit com-
petere petitorium,iuxta doctrinã Bart.
& communem Legistarum in l. final. ff.
quorum bon.vbi Ripa numero. 3. affir-
mat,Legistas ita communiter tenere, &
veriorem esse in puncto iuris,refert plu
res eam sequutus Matth.de Afflict.de-
cisio.Neapolit.395. num.3. dicit magis
commuuem eam sequutus Anton. Go
mez.in.l.45.Tauri.nu. 172. Eandem de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

fondit, crebrioremque testatur respondens post Ripam cap. querelam. de election. Menochius in remedio. 1. de recuperand. possessio. num. 87. &. 88. plures allegans: ergo idem videtur dicendũ in istis oblationibus. Non, inquam, obstat hoc, quia in oblationibus prędictis contrarium probat text. in dict. cap. ad Apostolicam. vbi data consuetudine, cõpeteret petitorium ad eius obseruantiã, & etiam possessorium, seu quasi. ita tenet Paul. Castrens. cons. 363. colum. 2. & 3. in principio. volum. 1. & Decius cons. 215. num. 5. licet in casibus in quibus cõsuluerunt, præsupponant non esse probatam possessionem respectu omniũ, & Octauian. vbi supra dict. decisione. 99. num. 47. cum sequentibus, vbi pro hac opinione adducit text. in cap. sicut nobis. de re iudic. quem tex. Abb. & Felin. ibi in princip. post Dominic. & Butr. dicunt singularem ad hoc quòd pro iuribus merè personalibus potest agi possessorio: sequitur Felin. in capit. conquestus. in fin. de foro competente. & quòd pro præstationibus personalibus competebat possessorium, saltem vtile, vel officium iudicis, latè probat plures allegãs decisio Pedemont. supra dict. num. 49. &. 50. & de possessorio testatur crebriorem Canonistarum plures citans Menochius vbi supra, dict. numer. 87. & probari apertè videtur in dict. cap. querelam. in vers. quia verò.

148 Ad hoc tamen vt valeat prædicta cõsuetudo offerendi in ecclesia clericis, & possint compelli laici ad eam obseruandam, tanquam laudabilem, vt in dict. c. ad Apostolicam, requiritur primò, quòd parochiani gratis, sponte, purè, & simpliciter, nulla necessitate cogente, vel pactione, seu pignore præcedente, sed ex deuotione principaliter obtulerint & soluerint, vt in cap. dilectus filius. A. & in cap. tua. de simon. & dict. cap. ad Apostolicam, ibi: Pia deuotione fidelium: ita Paul. Castrens. dict. cons. 363. in primis tribus requisitis, aliàs incipit, circa primum quęsitum, volumine. 1. sequitur Corne. consil. 296. litera. R. & .L. volu. 4. Decius cons. 215. num. 2. versic. venio ad secundum. Pedemont. vbi supra, nu. 5. versicul. secundò. Gregorius Lopez in dict. l. 15. in gloss. *de su oficio.* ibi: Primum, quòd parochiani: ex quo enim laici quid tanto tempore soluerunt, præsumitur se ad id voluntariè obligasse, non q̃ pro Sacramentis, quæ prius liberè conferri debent, aliquid petatur, sed quia gratis à laicis fuit exhibitum, ex vi consuetudinis postulatur, vt ex Doctoribus in dict. cap. ad Apostolicam. constat, & probat Cassiado. vbi supra, nu. 2. idem secundùm Abb. in dict. c. suam. & Ananiam in dict. cap. ad Apostolicam, vt si tempore Sacramenti aliquid exhibeatur, vt videatur populus longo tempore istud seruando se velle spontanee obligare in recompensationem spiritualium, recognoscendo Deum in donis suis, atque peccata eleemosynis redimendo, capit. medicinam. de pœnitentia distinctio. 1. sequitur Cassiadorus vbi sup. numero. 3. vbi num. 4. quòd si exactio præcedens dedit causam consuetudini, tunc non valet: quod probatur ad literam in dict. cap. ad Apostolicam. ibi: Pecuniam exigunt & extorquent, & ibi: Prauas exactiones fieri prohibemus, &c.

149 Præterea & secundò requiritur, vt quod à parochianis soluitur, sit certum, taxatum tamen arbitrio parochianorũ, non autem Rectoris ecclesię. d. c. dilectus. in fine. Paulus Castrens. vbi supra, vers. quartò requiritur. Archiepiscopus Florent. in. 3. parte suę summæ, tit. 12. c. 11. vers. quartò propter consuetudinẽ, & decis. Pede. vbi sup. ver. itẽ quæritur. el. 1. & Greg. Lop. vbi supr. ver. quartũ.

150 Item requiritur, quòd totus populus, vel maior pars, persistat in seruãdo prædictam laudabilem consuetudinem, nã tunc cogi poterunt singulares eam nõ seruantes, secundùm Paul. Castrens. vbi supra, in versicul. quintò videtur requiri. & Octau. qui supr. d. nu. 5. vers. item requiritur. el. 2. & præterea Greg. Lopez vbi supra, vers. quinto, vbi etiam agit, an si totus populus, vel maior pars velit cõsuetudinem hanc immutare, hoc possit facere.

151 Et per prædicta obtinui iam in praxi in simili casu in fauorem huius almæ ecclesiæ Cathedralis Ciuitatens. contra quendam parochianum ipsius, qui renuebat facere in ea piam memoriam Missæ in cantu, ac oblationes consuetas pro matre sua defuncta, etiam parochiana eiusdem ecclesiæ, in monasterio tamen diui Francisci eiusdem ciuitatis sepulta; & plura contra prædictam consuetudinem allegabat, ac probauit, nempe eam esse omnino voluntariam, non verò obligatoriam: nihilominus fuit per sententiam diffinitiuam ordinarij Ciuitatens. condemnatus sub pœna excommunicationis ad obseruandam prædictam consuetudinem, & virtute ipsius ad faciendam prædictam piam memoriam & oblationes consuetas fieri in hac ecclesia pro eiusdem parochianis alibi sepultis, & literæ executoriales ostensę fuerunt illius sententiæ, quibus condemnatus paruit cum effectu.

152 Non tamen potest presbyter parochialis propria authoritate negare ministerium spirituale ipsis laicis, etiam si hi cessauerint à consuetis dici oblationibus, nam etsi laici sint cogendi authoritate prælatorum consuetas oblationes exhibere, non tamen sunt ab eis subtrahenda spiritualia ministeria, vt tenet Diuus Thomas vbi supra, & alij communiter, secundùm Couarruu. dict. cap. 17. numer. 3. versicul. illud tamen est cõsiderandum, vbi alios plures in idem citat, dicens sic intelligendum esse dict. capit. ad Apostolicam, & dict. capit. sicut. eodem titulo, ne videatur pretium temporale oblationis dari pro spirituali ministerio, & constare videtur ex dicto cap. ad Apostolicam, ibi: Statuentes, vt liberè conferantur ecclesiastica Sacramenta, &c. Sequitur etiam Gregor. Lopez in dict. l. 9. titulo. 19. partita. 1. in gloss. 1. in versiculo, & aduerte, & Thesaur. Christian. religio. vbi supra, dict. num. 10. id quod expressè probat d. l. 9. circa finem, ibi: *Portal razon como estan los deue el clerigo por si mismo agraviar, dexando de dezir las horas, mas deue rogar al Obispo, o al perlado que ouiere, que el de su oficio les constriña que guarden aquella costumbre,* & ibi aduertit Gregorius, vbi addit cum Abbate, quòd si imputari potest culpa sacerdoti, ex quo acceptauit ecclesiam in opem, non possent compelli parochiani ad oblationes: & profectò rectius lex prędicta disposuit in fine quod vidimus, quàm in principio contrariũ, quãuis hic loquatur nõ stãte cõsuetudine offerendi, dicens: *Pero puede los constreñir desta manera, no les diziendo las horas:* hoc namque propria authoritate fieri non posset, ne videatur pro Sacramentorum exhibitione aliquid exigere, sed per superiorem aliquem, secundùm Diuum Thom. & Gregor. Lopez vbi supra, & cæteros: & ita est intelligenda præd. l. regia in principio, in verbis modò relatis, vt constat ex supra dictis; & tenent communiter DD. secundùm Couar. d. lib. 3. variar. resolutio. c. 17. nu. 3. & D. Azeue. in d. l. 1. tit. 5. lib. 1. nouæ collect. reg. nu. 9. vbi quòd superior prius debet procedere contra parochianos per censuras: quod si hoc non obstãte nolint efferre, tunc poterit præcipere, ne dicãtur eis horę canonicæ.

153 Ex quibus omnibus intelligenda venit glo. in cap. sanctorũ. 10. q. 1. dicens, laicos cogendos esse ad oblationes ministris spiritualium exhibendas; hoc namque sic simpliciter dictum iure nõ procedit, sed tunc demum, vel cùm ministri aliunde nequeant sibi necessaria ad victum exhibere, vel aliàs ratione legitimæ consuetudinis, modò liberè prius ministrentur spiritualia, vt prædiximus, & ita eam intelligit nuncupatim Couar. vbi supra, vers. ex quibus. Similiter. l. 8. titu. 19. par. 1. probans simpliciter parochianos non esse compellendos ad faciendas clericis prædict. oblationes, intelligenda est ac limitanda in præd. duobus casibus non procedere, nempe cùm ipsi ministri ecclesiastici inopes aliunde omnino sint, vel stante legitima consuetudine prędi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctæ oblationes faciendæ, per prædicta, vel quoties in testamento defuncti præcipitur fieri clericis oblationes, vt in l. 7. eodem titulo. 19. partita. 1. & in terminis ita etiam probat in prædictis casibus D. Azeued. vbi supra, dict. num. 9.

154 Illud tamen esse obseruandum in proposito videtur, non sufficere quòd minister spiritualium ex aliquo particulari artificio possit victum quærere, ad hoc vt parochiani eum non debeát sus oblationibus alere, quia non tenetur, qui laicis propriolabore spiritualia ministrat, sibi victum quærere aliunde quàm ex oblationibus ipsorum laicorum, quibus seruit; etiamsi maximus alioqui artifex sit, possitque commodè ex ea industria alimẽta percipere: inquit enim D. Paul. 1. Corint. c. 9. Quis militat suis stipendijs? Quis plantat vineam, & de fructibus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? & in terminis de quibus agimus, ita tenent Roma. singula. 344. Dec. in cap. cùm inter. nu. 26. de except. & sensit Hostiens. in summa, tit. de paroch. vers. in his, quos refert & sequitur D. Couar. vbi supra. n. 3. versic. qua in re, aduersus Abb. & Felin. in dict. cap. veniens. Sed horum opinionẽ sequitur Thesaurus Christian. relig. dict. cap. 62. num. 11. versic. si verò, dicens quòd imputet sibi, quia tale beneficium acceptauit; & hoc esse de mente omnium Doctorum: & probata est in l. 9. in versic. *Nin sabe hazer ninguno de los menesteres, &* c. tit. 19. partit. 1. & ibi expressè tenet opinionem Abb. Greg. Lopez in gloss. 1. in fin. Et hæc secunda opinio verior & tenenda videtur. † Vicarius autem, qui officium & munus sacerdotale exercet in aliqua parochia nomine alterius, qui etsi absens sit, pingues tamen & opimos redditus ab ecclesia iure sacerdotij percipiat, inops iustè dici non potest, vt ratione huius inopiæ cogendi sint laici ei oblationes exhibere, quia eum tenetur proprietarius alere, atque congruam portionem ex redditibus sacerdoti assignare, non verò parochiani, vt rectè probauit Dominic. à Soto lib. 9. de iustitia & iur. quæst. 3. arti. 1. versi. neque verò, &c. sequitur Couar. vbi supra d. nu. 3. versi. secundum.

155

156 Sed an consuetudo quod laicis in die Purificationis Virginis Mariæ in Ecclesia per presbyteros candelæ cerę albæ, vel alterius coloris offerantur, sit valida & obseruanda? Videtur valere, quia parum Ecclesiæ nocet, & laicis ad deuotionem multum confert, vt in specie decidit Federicus de Senis in cons. 155. quæstio, an laici, sequitur sũma Rosel. citata per Syluestrũ vbi infra, existimans, spatio quadraginta annorũ hanc consuetudinem præscribi, & Federicũ refert & sequitur additio Abb. in cap. 1. num. 2. de consuetud. & Gregor. Lopez allegans Balb. Oldrad. & Felin. in l. 19. titu. 17. in glos. *de officio.* in fin. par. 1. pro quo facit bona glo. magna, ad fin. in cap. fin. 3. q. 3. quæ habet, quòd prælatus dare potest bona aliqua ex bonis ecclesię, si hoc habet consuetudo.

Sed Siluester in summa, verbo, decima, num. 7. inquit, opinionem prædict. Federici, & summæ Roselæ esse falsam, quia licet ista consuetudo, quantum ad vnam candelam, non sit ecclesiæ grauis, attamen quantum ad multas est grauissima, & tanto magis, quanto inde inimicitiæ sequuntur, vt in dict. cap. 1. de consuetud. Item per eã ecclesia submitti tur laicis, contra text. in cap. 2. de reb. ecclesiæ non alienand. libr. 6. Item soli patroni videtur esse priuilegiati in hoc, vt eis census, seruitus, vel tributum ab ecclesijs reddatur: vt in cap. præterea. de iure patron. Eiusdem sententiæ contra Federicum videtur fuisse Rochus de Curt. in cap. fin. de consuetud. sectione. 5. num. 24. qui tandem resoluit, standum esse arbitrio iudicis in eo puncto, an consuetudo dicatur multũ præiudicialis ecclesiæ, vel modicum, sicut similiter quæ dicatur rationabil. s, vel non, vt per Menoch. de arbit. iud. libr. 2. centuria. 1. casu. 82. num. 2. cum sequentib. alios citantem. † Sic etiam videmus non valere consuetudinem qua habetur, vt

157 rustici

rustici non teneãtur soluere decimas, nisi curatus soluat cuilibet parochianorũ certas libras carniũ porcinarũ, vel quid simile, secundùm Abbatem in cap. 1. numer. 2. de consuetud. quem sequuntur posteriores ibi, secundũ Roch. de Curt. vbi supra, quia hęc consuetudo est multum onerosa ecclesię, ac per eam retrahuntur laici à solutione decimarum, si prædictæ libræ carnium vel simile non præstentur. Additio tamen Abbatis ibidem, litera. A. existimat, quòd tales rustici præscriptione 40. annorum cum titulo vel præscriptione immemoriali, absque titulo tueri se possint, vel si maior pars ecclesiarum ita seruaret ex traditis per Federicum vbi supra, cuius opinio cùm non sit tuta, quia prædicta consuetudo præstandi candelas laicis nimis grauat ecclesiam, vt supra diximus, & infra docemus, fauere non potest huic opinioni: ac proinde sententiam Abbatis sequi malo indistinctè.

158 Sic etiam non valet cõsuetudo, quòd presbyteri teneantur dare in Paschate suis parochianis agnum Paschalem, vel pastum, vel quid aliud, quãdo illud esset tale, per quod ecclesia multum grauaretur, al às secùs, secundùm Cardin. Flore. in dict. cap. 1. in fin. & Curt. vbi supra: mihi idem videtur dicendum cum eodem in consuetudine prædicta de candelis præstandis, vt si sit nimis grauis ecclesiæ, præcipuè cùm ipsa esset pauper

159 & egens, † non valeat prædicta consuetudo, nec sit obseruanda: si verò nimis non grauet ecclesiam, quia paucis cãdelæ præstantur, & ecclesia redditibus abũdat, valida sit, arbitrio iudicis, tanquàm boni viri, semper hoc relinquendo, qui tamen in dubio in fauorem ecclesię pronus erit, ex rationibus prædictis Siluestri, quæ mihi multum arrident.

160 Vltimò in hoc opportunè differenda venit quæstio illa, an valida sit antiqua consuetudo, quæ in plerisque diœcesibus extat, ex bonis & rebus à defuncto relictis deberi, ac dandam esse Episcopo, vel parochiali presbytero, meliorẽ vestẽ, aut vas aliquod argẽteum, seu aliã

161 rẽ, quam ipse Episcopus, vel presbyter elegerit? Et simile consuetudinem, qua domini à suis vasallis morientibus, à tempore immemorialis meliorem exigunt vestem, aut aliam rem mobilem, seu optimum bouem, simileue, nequaquam posse obtinere, vt potè iniquam, rationi quæ contrariam, ex pluribus probauit Philippus Corne. cons. 296. circa primum col. 2 versic. tamen bis. libr. 4. Nihilominus tamen in specie quæstionis propositæ in fauorem parochi est tenendum, secũdùm Innocent. Hostiens. & communẽ in dict. cap. ad Apostolicam. Henric. & alios in cap. Iacobus. de simon. Cassad. in decisione vnic. de consuetud. in principio. & num. 1. qui testatur iuxta hãc opinionem in Apostolicæ sedis prætorio item decisam fuisse, quem refert, & communem esse profitetur, ea sequutus D. Couarr. dict. libr. 1. variar. resolution. c. 17. num. 5. versic. sic sanè. idem in cap. officij. num. 1. ad fin. de testamen. loquens in consuetudine præd. in fauorem Episcopi vel parochialis presbyteri introducta.

Quinimò idem procedit, ac seruandum est in veste scissa parochiani decedentis existente penes sartorem, nondũ tota nec completa, electa vigore d. consuetudinis à Rectore ecclesiæ parochialis, vt conclusum fuit in capella Tolosana, decisio. 387. vbi Stephan. Aufrerius idem etiam iure probat, & eiusdem decisionis meminit Boer. in consuetud. Bituricens. des coustumes concernans les mariag. & dona, rubric. 4. §. 6. num. 16. & 17. & Chassan. in consuetud. Burgun. rubr. 4. & sequitur Burg. de Paz in l. 1. Tauri, nu. 312. vbi inquit se audijsse Alfonsum Regem Legionensem super his sanctionem edidisse, cuius exemplum non authenticum habuit in hęc verba: Luitho sam mandamus dari, vbi est vsus & consuetudo terrarũ: hinc prædicta exactio Luithosa appellatur: in hoc Episcopatu Ciuitatens. certo scio esse hãc consuetudinem immemorialem, vt è bonis vnius cuiusque Rectoris parochialis huius Episcopatus decedentis debeatur Episcopo

Universidad de Deusto
Biblioteca

copo Ciuitatensi. meliorsupellex, aliaue res mobilis vel se mouens,quam ipse elegerit,& hanc vidi exigi sæpissimè, vt vulgo hic vocatur luctuosa, origine ducta forsan ab illa constitutione Regis Alfonsi Legionensis, vel quia ex luctu ob mortem defuncti exigitur siue defertur,ex prædicta consuetudine, quam uis propriùs ab effectu posset vocari gaudiosa eam habere debentibus: in Episcopatu etiam Placentino accepimus esse similem consuetudinem,atq; literis executorijs obseruari iustum esse, eas tamen non vidimus.

862 Sed an oblationes factæ imagini piæ,in muro ecclesiæ parochialis pertineant ad Episcopum diœcesanum, vel ad Rectorem illius ecclesiæ, in vtramq; partem disputat latissimè Marian. Soci. in tracta. de oblatio.libello. 18. per totum,& num.49. resoluit cum communi, quòd tales oblationes debentur ecclesiæ parochiali,in volum.15.tracta.diuersorum Doctorum, & nouissimè Tiber.Decian. cons.16.per totum,volu.2. vbi num.8.cum sequentib. ex pluribus idem probat, nempè ad Rectorem pertinere,non verò ad Episcopum,cum communi plurimorum authorum sententia, quos citat,dicés non esse ab ea recedendum in iudicando & consulendo, ibiq; respondet fundamentis contrariæ partis,& num.11.ibi: Ex quo infero ego, & in num.14.versicul.nota,& tenementi, cum Abbate id ampliat,etiamsi oblationes fiant in capella sita intra parochiã alicuius ecclesiæ,nam adhuc de iure nó cedunt capellæ, sed ecclesiæ parochiali prædictę:quod tenet Abbas in cap. pastoralis.numer.2.de his quæ fiũt à præl. sine consensu capit. & Marian. Socin. vbi supra,num.55.&.56. quod etiam sequitur Petrus de Vbald. in tractatu de canonica Episcop. & paroch. capit.4. 16.quæstion. principal.numer. 4. versi. restat autem,volumine.15. tractat.diuersorum Doctorum,vbi addit, quòd cedent illi prouentus in vsus necessarios, & stipendia ministrorum illius capellæ, secundùm Hostiensem & Ioannem in cap.ad audientiam. el.1. de ecclesijs ædificand.& inquit Marianus Socinus vbi supra,quòd hodie quodam modo est cõsuetudo vniuersalis, quòd oblationes factæ intra parochiam communiter sunt Rectoris illius ecclesię,& quòd hæc cõsuetudo valet.

SVMMARIVM.

1 Voti definitio siue descriptio.
2 *Ad votum tria de necessitate requiruntur rationis deliberatio,propositum voluntatis,& promissio.*
3 *Homo homini non potest quicquam promittere,nisi voce aut signis, Deo autem per solã mentis loquelam fieri potest promissio.*
4 *Promissio homini facta per solum actum interiorem, non obligat promittentem in conscientia.*
5 *An cuncta sint consilio deliberãda ad votum, quorum ignorantia cohibere hominem posset à vouendo.*
6 *In deliberatione duo ineluduntur,consultatio.siue collectio mediorum inter plura media, & determinatio ad votum,ea enim deliberatio quæ sufficit ad propositum, sufficit ad votum.*
7 *Deliberatio, quæ sufficit ad obligãdum nos diabolo per peccatum mortale, eadem sufficit ad obligandum nos Deo per votum ad vitã æternam.*
8 *Votum imperfectum,quia non est per rationem vel voluntatem deliberatum,sed per modũ primi motus,cui voluntas non assentit, non tenet:si verò sit deliberatum,sed non plena discussionis ratione,vt in exemplis hic positis,obligat.*
9 *Votum cum actuali deliberatione præmissa, quæ plena aut semiplena nominatur, vouentem obligat.*
10 *Si quis iræ aut calore percitus, aut mortis metu,quæ rationis iudicium tollerent, votum emitteret,non obligaretur:secus vbi illa rationis lux persistat.quæ facere potest, aut meritum aut mortale delictum, quia tunc votum obligat.*
11 *Vota illa ex angustia facta non obligant; quæ quis profert non cogitando,id est. non advertendo*

tendo,eo modo,quo quis aliquando inaduertenter blasphemat.
12 *Iratus autem bene potatus vouens, aut iurans ingressum religionis, si sic subito id faciat, quod non fecisset per deliberationem & sententiam rationis, quæ tamen moram temporis magnam non requirit,non tenetur: secus autem si hoc agit sciens quod iurat, aut vouet,dicit non plenè deliberauerit. Idem in iurante.num.17.*
13 *Qui calore coitui scienti e inflammatus,aut bene potatus, non tamen ebrius omnino, iurat vxorem ducere, compellitur eam ducere. & similiter qui sic occidit hominem, non excusantur à toto,quin sit mortale.*
14 *Poenitentia voti superueniens statim transacto periculo, non est indicium ad agnoscendum quod votum subitum non sit validũ.*
15 *Vota repentina deliberatione suscepta, quæ nihilominus obligant, vt est prædictum factis dispensantur,iustamq; secũ afferunt causam dispensationis & commutationis,quam cætera,quæ magna deliberatione fiunt.*
16 *Inique atque infidè dispensationem illius voti procurat is posteà saluus, qui illud emisit Deo, si eum eriperet ab aliquo imminente periculo.*
17 *Iuramenta emissa à lusoribus de amplius non ludendo ferè semper sunt obligatoria,facilius tamen cum his dispensatur.*
18 *Iurans aut vouens se iturum Hierosolymam,si iterum ludat, primo iræ motu laborans, & non perpendens,sit ne bonum aut malum,tale votum facere,quamuis illud non adimpleat,non erit voti aut iuramenti reus.*
19 *Qui iurandi assiduitate iuraret se Hierosolymam iturum,si iterum iurauerit, ad voti ad implẽtionem non tenebitur,propter defectũ actualis deliberationis.*
20 *Iuramentum de re paruã & leui, licita tamẽ, non obligat sub mortali, quamuis illud non seruans peccet venialiter.*
21 *Iurans amplius non ludere,absolui ab hoc iramento non potest, nulla alia de causa quàm quod ipse magnum desiderium ludendi & tentationem patiatur: vbi quando licita sit dispensatio, & consilium pro confessarijs, quid hoc casu obseruare debeant, ponitur num. 22.*
23 *Episcopus semper potest in iuramentis dispensare,quando impleri non possunt sine interitu salutis æternæ,aliàs solus Papa.*
24 *Propositum promittendi sequuta promissione, perficit votum,ac proinde obligat.*
25 *Dum quis non intendit facere quod promittit, nec promittere,quod dicit,sed nugari,aut seducere,in foro interiori non obligatur,in exteriori verò tenetur, & compellendus est adimplere, nisi ante iudicis tribunal suam intentionem se non obligandi deducat& probet,vt in num. 27. & de probatione vide num. 29.*
26 *Ficte vouens religionem,an obligetur,& quid facere tunc debeat,num. 28.*
30 *Vouens,promittens,vel iurans, verè intendens id facere,non tamen seruare, grauiter peccat,& seruare tenetur: & quid si in præmissa specie non intendat se obligare,nu.31.*
32 *Propositũ cum deliberatione,absque tamẽ promissione exteriori, vel interiori, an obliget sub reatu mortalis culpæ? & numeris sequẽtibus.num.37.ponitur concordia inter diuersas opiniones.*
33 *Propositum religionis habens, non tamen promittit explicitè neque implicitè professionem religionis,non obligatur.*
34 *Propositum deliberatum, etiamsi ore enuntietur,atque verbo proferatur, si promissio illius non subsequatur, expressa vel tacita, non obligat sub poena peccati mortalis.*
35 *Tex.in cap.consulti.de regular. intellectus,& num.36.*
38 *Vouens religionem ingredi, an teneatur perpetuò in religione permanere? & numeris sequentibus,præcipuè num. 44.*
39 *Vouensprofiteri in aliqua religione tenetur permanere in ea: secus si vouerit se fieri religiosum, vt in num. 40. Item si vouerit esse religiosus,cum intentione gaudendi anno probationis,poterit eo gaudere,nu.41.*
42 *Vouens religionem & ingrediens animo statim exeundi,non satisfacit voto,nisi in casu numer.43.*
45 *Episcopus an possit dispensare in votis conditionalibus,siue poenalibus,quæ aliàs si absoluta forent, minimè posset: & numeris sequentibus.50.&.51.&.53.*
46 *Vota religionis,castitatis perpetuæ,peregrinationis Hierosolymitanæ,Romanæque,ac Cõpostellanæ,Summo Pontifici sunt reseruata,cùm*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta, càm absolutè emittuntur: & num. 47. Quid si votum peregrinationis terræ sanctæ ex deuotione fiat, non verò pro subsidio? Resoluitur idem de consuetudine. Limitatur quod dictum est num. 46. in personis alijs subiectis sine ipsorũ licẽtia vouẽtibus religionẽ vel castitatẽ, tunc enim hi poterũt huiusmodi votum irritare, & à fortiori Episcopus in eo cum causa dispensare: & idẽ in vxore respectu mariti, vt in num. 49. circa finem.

38 *Episcopus dispensare potest cum suis parochianis in cæteris votis præter supra dicta, & etiam in voto castitatis non perpetuæ.*

39 *Episcopus an possit dispensare in voto continẽtiæ perpetuæ, in casu c. veniens. qui clerici. vel vouent.*

40 *Vota sincerè conditionalia dispensantur per illum, à quo, si pura fuissent, potuisset super eis dispensari.*

CAPVT XXII.

De requisitis ad votum obligatorium sub peccato mortali, & vtrùm in solo voluntatis proposito perficiatur.

AD faciliorem cognitionem infra dicendorum præmittere oportet definitionem voti. Votũ igitur est promissio quędam, saltem interior, deliberatè Deo facta de aliquo maiori bono, secundùm Magistr. sententiar. in. 4. distinct. 38. vbi ait, quòd votũ est testificatio quædam promissionis spontaneæ, quę Deo, & de his, quæ Dei sunt, fieri debet; tametsi & de testificatione interna fortè loquatur, qua se homo Deo debitorem contestat, refert & sequitur D. Thom. 2. 2. q. 88. artic. 1. super conclusione, versic. vnde magister dicit: expressa l. 1. in princip. tit. 8. part. 1. vbi inquit: *Voto tanto quiere dezir como promessa que home faze a Dios, &c.* & ibi: *Quãdo es fecho por algun bien,* & constat ex Hostiens. in summa, tit. de voto. §. 1. & sequũtur cæteri in. 4. distinctio. 38. & Archiepiscop. Florenti. in. 2. part. suæ summæ, tit. 11. c. 2. in principio. Archidiac. in. c. qui bona. 17. q. 1. Abb. & alij in cap. literaturã. de voto. Siluester in summa, verbo, votum. 1. in princip. & cæteri summistæ: est communis secundùm Naurr. in manual. Latin. c. 12. nu. 24. est receptissima secundùm Dominic. à Soto lib. 7. de iustitia & iur. q. 1. articu. 2. in vers. his tamen non obstantibus, &c. & eam in effectu probat Gregor. Lup. in d. l. 1. gl. 1. & latissimè eam exponit postremò clarissimus genere & literis Don Didac. Lopez à Stunica & Sotomayor, in tractatu de voto. q. 1. num. 5. cum sequentibus.

2 Ad votum autem tria ex necessitate requiruntur. Primò, rationis deliberatio. Secundò, propositum voluntatis. Tertio verò, promissio, in qua ratio perficitur voti: ita S. Tho. 2. 2. q. 88. artic. 1. cõmuniter ibi receptus per Theologos: & hanc distinctionem sequitur Siluester in sua summa, verbo, votum, in principio, & latè probat Dominic. à Soto, vbi supra, in. 1. concluſ. vers. ad votum: sequitur Gregor. Lopez in dicta. l. 1. in glos. *arrebatadamente.* in vers. & dicit S. Thomas, & alios allegans frater Ioseph. Angles in suis florib. Theolog. quæst. 2. part. in quęstione de voto, concluſ. 1. & tenuit glos. 1. in cap. neque viduas. 27. q. 1. vbi quòd cũ quis in originem dispo nit aliquid boni facere, dicitur deliberatio: vt in cap. qui bona. 17. q. 1. hoc infringere, veniale est: si verò procedit & proponit idem firmiter facturum, dicitur propositum, cuius fractio veniale grauius est: si verò accedat obligatio, dicitur votum, cuius fractio peccatum mortale est: itaque cùm votum est pefectum ex prædictis tribus partibus, obligat ad obseruantiam sub pœna peccati mortalis, vt Ecclesiastes. 5. Si quid vouisti Deo, ne moreris reddere: displicet enim ei infidelis & stulta promissio. Et ibi: Quodcumque voueris, redde: multoque melius est non vouere, quàm post votũ promissa non reddere: text. in cap. licet. & in

in cap. magnæ. de voto. S. Thom. 2. 2. q. 88. artic. 3. & omnes in libr. 4. sententiarum, distinctione. 38. secundùm Nauarr. qui idem sequitur in manual. Latin. c. 12. num. 26. Quibus fit, vt nulla deliberatio, quantumlibet resoluta & firma, nec etiam propositum firmum efficit votũ, nisi simul interueniat promissio, vel votum: ita S. Thom. 2. 2. q. 88. artic. 1. &. 2. & omnes DD. in cap. literaturã. de vot. quos sequitur in pulchro casu Nauarr. consil. 1. num. 1. de vot. & priùs in manual. c. 12. num. 24. est communis secundũ eundem Nauarr. consil. 8. de vot. num. 1. & consil. 15. de vot. num. 1. sequimur & nos infra num. 34.

3 Illa tamen est inter homines ac Deũ in proposito differentia, quòd cùm nobis non nisi vocibus aut exteris nutibus aliena mens innotescat, non potest homo homini nisi voce ac signis quidquã promittere: vnde Prouerb. 6. Illaqueatus es verbis oris tui: Deo autem, cui intima cordis patent. 1. Reg. 16. Homines vident ea, quæ patent, sed Deus iuuetur eor; per solam mentis loquelam fieri potest promissio: quo fit, vt quoad voti essentiam & necessitatem, intellectu absque voce consũmetur votum: ita docet S. Thom. vbi sup. artic. 1. Abb. in. c. literaturam. num. 2. de voto. & Soto vbi supr. in vers. statutum hoc. & voluit Nauarr. dict. cap. 12. num. 26. in princip. vers. ficul. 3. Gregor. Lop. in dict. l. 1. in gloss. *arrebatadamente.* in fine. Nec obstat illud Psalmi, Reddam tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea; quia verba nõ sunt respectu Dei necessaria, sed respectu nostri: sicuti vocalis oratio ad expergefaciendos nostros animos, excitandosq; mentis oculos in Deum. Secundò etiã acciri solet aliquorum testimonium, vt non solum Dei metus, verùm vt humanus pudor firmiores nos reddat, ne voti fidem frangamus, secundùm Dominic. à Soto vbi supra, in versic. posterior cõclusio: & triginta exempla voti taciti sine verbis, ponit Præpositi. in cap. rursus. qui cler. vel vouent.

4 Promissio tamen homini facta per solum actum interiorem non obligat promittentem in conscientia, secundũ opinionem Thomę, quam tanquàm veriorem probat frater Angles in suis florib. Theolog. quæst. un. 2. part. in quęstio. de voto. artic. 2. in. 4. difficultat. estq; communis sententia iurisprudentium, secũdùm Aragon vbi supra, pag. 992. versic. de eadem simplici, vbi refert Soto tenẽté contrarium, & tandem ipse Aragon suam explicat sententiam in hoc distinguens, vt ibi per eum.

5 Circa deliberationem ad votum de qua supr. est dubium, vtrùm antequàm votum obliget, cuncta sint consilio deliberanda, quorum ignorantia cohibere hominẽ posset à vouẽdo? Et in hoc quãdam nonnulli ita velint, vt est Ricardus in. 4. distinct. 38. q. 1. tenendum est, ad votum requiri plenam deliberationem, nõ enim sufficit motus subitaneus, seu merè naturalis, quẽ vocant primò primũ, vbi nulla est ratio, vel meriti, vel culpæ, sed est necessarius motus secundò primus, in quo sola esse potest venialis culpa: illa verò plena deliberatio, qua nihil quod deliberari poterat, omittitur, non est necessaria, vt latè probat Dominic. à Soto, vbi sup. in versic. restat itaque, secundùm Siluestr. in summa, verb. votũ. §. 13. voluntas deliberata sufficit, quæ ibi est, quando voto se vouens obligare intendit: & in deliberatione duo includũtur, consultatio siue collectio mediorũ inter plura media, & determinatio ad vota. † Illa enim deliberatio, quæ sufficit ad propositum, sufficit ad votum, vt tradit D. Thom. opuscul. 17. cap. 10. ad secundum, & Caietan. in. 2. 2. q. 88. artic. 1. & in summa, verb. votum. c. de quatuor conditionibus tenẽtibus se ex parte vouentis, & Siluestr. vbi supra, sequitur nouissimè alios referens D. Didac. à Stunica vbi supra. d. quæstio. 1. de voto. num. 17. &. 18. & Magister Aragon de iustitia & iure, quæstione. 88. articulo. 1. pag. 965.

6

7 Hinc primò fit, quòd deliberatio, quæ satis est ad obligandum nos diabolo per peccatum mortale, eadẽ sufficit ad obligandum

Universidad de Deusto
Biblioteca

gandum nos Deo per votum ad vitam æternam, iuxta glos. in cap. mulier. 32. q. 2. & Palud. in. 4. distinct. 10, 38. q. 1. col. 2. communiter receptum secundùm Nauarr. vbi supra, num. 24. & 68. idem sequutum, & num. 26. & cons. 7. de voto, num. 2. Siluestr. verb. votum. 2. num. 13. & D. Didac. à Stunica, vbi supra, nu. 29. vbi alios refert & Aragon vbi supr. in
§ verfic. secunda conclusio. † Vnde quando quis imperfectè vouet, quia actus vouendi non est per rationem vel voluntatem deliberatus, sed per modum primi motus, cui voluntas non assentit, tunc huiusmodi votũ nõ tenet ratione actus imperfecti: si verò homo vouerat deliberatè, sed non plena discussione rationis, vt communitèr fit in timoribus, in infirmitatibus, & in rebus repentinis, vel ex animi leuitate, vel ex pronitate ad vouẽdum, vt in mulieribus cõsuetum est, obligatur ex huiusmodi voto, quia est actus deliberatus, qui in paruo tẽpore fit: sicut deliberatio fornicandi, & huiusmodi, constituit peccatum mortale, licèt non sit facta cum tali examine, secundũ summam Armill. auream, verb. votum.
9 nu. 6. † Votum igitur cum actuali deliberatione prẽmissa, quæ plena aut semiplena nominatur, vouentem obligat, ita vt illud adimplere teneatur, vt definitur in cap. sicut nobis. de regular. vbi ad voti exequutionem obligatur, qui maxima laborans ægritudine, mortis timore vouerat: & in cap. veniẽs. de voto, vbi Alex. III. commutat votũ in puerili ẽtate quadam facilitate sine plena deliberatione emissum: & ratio est, secundũ Angles in suis florib. Theolog. quæstio. 2. parte, de voto. artic. 1. difficult. 3. in princip. pagina mihi. 80. &. 81. nam, vt aliquis iracundia accensus, aut repentino motu, dum modò sit rationis compos, potest votum frangere, & mortaliter peccare, ita eadem passione dominante, potest votum emittere, & per votum Deo obligari: neque enim maior libertas ad aliquid promittendum, quàm ad seruandum promissum desideratur.
10 Secundò deducitur, quòd si quis iracundiæ, aut calore percitus, aut mortis metu, quæ rationis iudicium tollerent, votum emitteret, non obligaretur: secus vbi illa rationis lux persistat, quę facere potest, aut meritum, aut mortale delictum, quia tunc votum obligat, vt in cap. sic nobis. de regular. vbi clericus qui nimia ægritudine laborans religionem vouit, ad habitus susceptionem compellitur: & in cap. sunt qui opes. 17. q. 4. vbi qui tumultuario mentis impulsu, non iudicio perpetuas opes ecclesiæ contulerũt, quanuis de voti leuitate non tenẽtur, nihilominus tanquam sacrilegi habentur si illas reuocent. Votum igitur factum ex iracundia, quę iudicium & rationem vouentis non absorbet, adeò vt tũc posset mortaliter peccare, validum erit: ita colligitur ex Ioann. Andr. & communi in cap. dudum. de conuers. coniug. vt testatur hanc regulam sequutus Nauar. vbi supra. dict. num. 24. & probat Soto vbi supra, in versicul. colligamus. Vnde gloss. in dict. cap. dudum. verb. calore iracundiæ, volens, votum emissum calore iracundię non obligare, intelligẽda est, vt procedere possit, secundùm Abbatẽ ibi num. 8. quando est tanta mentis turbatio, quòd sapiat quandam alienationem mentis, ex multo furore: quod sequitur Gregor. Lopez vbi supra in præd ict. 1. gl. & D. Didac. à Stunica vbi supra, num. 30. cum sequentib. Sic etiam intelligendi sunt Roman. singul. 408. & Ias. in l. si filiam. C. de inofficioso testa. simpliciter tenentes contrarium, citati per Nauarr. vbi sup. Addit Abb. vbi supra, quòd vbi turbatio non est tanta, vt est prædictum, si tamen fuit tantus iracundię calor, quòd sedato calore, nó fecisset votum, non obligat apud Deum, quia Deus vult omnino voluntariũ militem: nihilominus tamẽ re soluit, quòd quia difficile esset talem calorem probare, seruaretur in practica opinio Ioann. Andr. tenentis contra glossam ibi, dum dicit, quòd ingressus religionis, & eleemosyna, cùm in se ipsis bona sint, non egent aliqua deliberatione, vt pura si audiuit vel vidit miraculum, vel terræmotum

tum vel aliquid simile, & timore ductus fecit eleemosynam, vel intrauit monasterium, vt in cap. sicut. de conuers. coniug. & sic potest intelligi secundùm ipsum Ioann. Andr. d. cap. sunt qui opes: deliberatio enim huiusmodi in momento temporis fieri potest, & satis est, quòd actu vel virtute fiat, non enim est opus quòd per aliquod spatium temporis deliberatio præcedat votum, sed vt ad merendum vel peccandum mortaliter, sufficit facta eodem momento temporis in quo bonum opus aut peccatum admittitur, sic etiam votum vt sit validum, satis est vt in eodem momento temporis fiat deliberatio, quo fit votum ipsum: nam quanuis vtrumque simul & in eodẽ tempore efficiatur, semper tamen deliberatio præcedit votum natura, quem admodum substantia Solis præcedit suã lucem, & ignis calorem suum, secundũ Nauarr. vbi supra, numero. 26. versicul. quapropter.
11 Illa ergò sola vota ex angustia facta non obligant, quę quis profert non cogitando, id est, non aduertendo, eo modo quo quis aliquando inaduertenter blasphemat, secundùm Siluestr. vbi sup. sicque non sufficit motus subitaneus, quem vocant primò primùm, vt prædiximus: vota enim ex subreptione sine deliberatione non obligant necessariò,
12 vt docent Theologi: † & ideò iratus aut bene potatus vouens aut iurans ingressũ religionis, si sic subitò id faciat, quod non fecisset per deliberationem & sentẽtiam rationis, quæ tamen moram temporis magnam non requirit, non tenetur: secus si hoc agit sciens quod iurat aut vouet, licèt non plenè deliberauerit:
13 † sicut etiam qui calore concupiscẽtiæ inflammatus, aut bene potatus, non tamen ebrius omnino, iurat vxorem ducere, compellitur eam ducere; & similiter, qui sic occidit hominem, non excusatur à toto, quin sit mortale, ex quo non fuit sic extra se, quin sciret quid ageret, licèt statim postea pœniteat, & nollet fecisse, vt ex superioribus deducitur, & probat in specie Siluester dict. num. 13.
14 Cauẽdum tamen est ab Angelo dc Clauas. in sua summa, verbo, votum, dũ ad cognoscendum, an subitum votum fuerit validum, huius rei signum indicat, dicens hoc posse perpendi, quando statim transacto periculo vel angustia, sunt malè contenti se vouisse: hoc autẽ falsum est, quia etiam si vouens diu deliberasset, posset tamen posteà voti facti pœnitere, & nihilominus obligatus remaneret, & ideò meritò id probauit Petrus de Palud. Arch. & eos referens Siluester vbi supra, num. 13. necnon & Dominic. à Soto etiam vbi supra, in versic. colligamus, ibi: Eam ob rem, & Armilla aurea vbi supra, pag. 81. versi. hinc regula: esse enim pœnitentem de peccato, arguit quidem illud non fuisse factum ex habitu, non tamen arguit quin sit factũ ex electione, passione licẽt turbante iudicium rationis, secundùm prædictum in summa (vt in vers. hinc primò fit, docuimus) illa deliberatio temporis vel ætatis sufficit ad se obligandum aliquem Deo per votum, quæ sufficeret ad se obligandum diabolo per peccatum mortale.
15 Vota tamen repentina deliberatione susceptа, quæ nihilominus, vt prædiximus, obligant, facilius dispensantur, iustamque secum afferunt dispensationis causam, commutationis, aut redemptionis, quàm cætera, quæ magna deliberatione fiunt, vt in cap. 1. & in cap. veniẽs. de voto, vbi Abb. id notat, & Caietan. dict. artic. 1. sup. D. Thom. & ibi Aragõ versi. 3. conclusio. Siluester d. num. 13. in fin. Dominic. à Soto vbi supr. in versic. addiderim tamen, & denique Nauarr. d. cap. 12. num. 26. versic. est tamen valdè, &c. & Armilla aurea vbi supr. in versic. in votis, & Ludouic. Lop. in suo instructorio conscient. 1. parte. cap. 43. de voto. versic. differentia est. colum. 328. Ad
16 monet tamẽ Soto, † iniquè atque infidè dispensationem illius voti procurare eũ posteà saluum, qui illud emisit Deo, si eũ eriperet, siue in mari, siue in lecto, siue alibi, à præsenti eo periculo; nam licèt repẽtina deliberatione id fiat, causa tamẽ vouendi, beneficiumq; receptum, ingra-

titu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

titudinis, & quidem maximæ eum red arguit.

17 Et quod prædiximus in vouente per iram,dicendum est in eo, qui ira etiam percitus iurat,modò non effet tãta,quę iuranti, iudicium ad mortalem culpam sufficiens adimeret, vt eadem ratione, qua in voto resoluit Nauarr. d. cap.12. nu.10. vbi etiam latè probat cum Beat. Antonino in.2.parte suæ summę,tit.10 cap.4.§.1.colum.4. Siluester in summa, verbo,iuramentum.1. & Dominicus à Soto lib.7. de iustitia & iur.q.2.articu.1. & libro.8.q 1.articulo.7. & q.2. artic.3.

18 aduersus Caieta.2.2.q.89. arti.7. † Quod est considerandum pro votis & iuramẽtis quę in ludo vel post fiunt,ab his præcipuè qui in eo infeliciter sunt versati: nam licèt iracundiæ calore persæpe fiãt, illa iracundia,vt plurimum,iudicium eo modo quo diximus,non euertit,& ideò ferè semper sunt obligatoria: ita Alcozer de ludo,capit.13.fol. 83. quem refert & sequitur D.Didac.à Stunica vbi sup. de voto.q.1.num 31. vbi quòd cum his facilius dispensabitur, secundùm communem,quam supra retulimus.

19 Si tamen ebrius aut iracundus primo iræ motu laborans, iuret aut voueat se iturum Hierosolymam, si iterum ludat, non perpendens, sitne bonum aut malũ tale votum facere,quanuis illud non adimpleat,non erit votivel iuramẽti reus: nam cùm primus motus non sit liber, quia non est in nostra potestate, votum vel iuramentũ tunc factum non valebit,vt in specie decidit Iosephus Angles in suis florib. Theolog. quæstion. in.2. parte de voto,articulo.1.in.3.difficultate.versicul.hinc si ebrius. pagina mihi, 81.addens insuper in versicul. sequenti, quòd qui iurandi assiduitate iuraret se Hierosolymam iturum,si iterùm iurauerit,ad voti adimpletionem non teneretur,propter defectum actualis deliberationis:nam licèt illa deliberatio virtualis ad inducendum periurij peccatum sufficiat,eo quòd prauam consuetudinẽ vitare tenebatur, ad obligationẽ tamen voti non sufficit,quia sic promittẽs animum promittẽdi, quod est de essentia voti,minimè habet: quòd si illo maximo iracundiæ calore,quo quis vouit cessante,id ratum habeat, & in eo perseueret,ex tũc per deliberationẽ videtur deliberatè vouisse,& ideò obligatur, secũdũ omnes,teste D.à Stunica vbi supra,n.33.

20 Iuramentum prętereà de re parua & leui,licita tamẽ,non obligat sub mortali,quanuis illud non seruans peccet venialiter,secundùm Archiepiscop.Floré. Siluestr.& Sot. quos refert & sequitur latè id probans,& dicens esse receptioré opinionẽ Nauarr.d.cap.12.num.10.versicul.an autẽ idẽ sit de illo. Ampliat idẽ ibidẽ num.4.in voto rei minimæ, nẽpẽ dicendi tantùm vnum Psalterij verficulum,vel Aue Maria,si postea non dicat, vel dare poculum aquæ frigidæ amore Christi,& non dat,vt hic mortaliter saltem non pecet. Quod verum intelligit D.Didac.à Stunica in tractatu de voto. quæstion.4.num.29.& 31. quando transgressio non fieret in perpetuum,sed pro aliquavel aliquibus vicibus:si enim post votum factum vouens nunquàm adimplere in animum induceret,quanuis promissio sit leuis,grauiter, mortaliterque peccaret, vt ibi latè probat in exemplo de voto dandi quotidie pauperi vnum assem,vt ibi per eum.

21 Quinimò ipse Nauar.vbi supra,nu.8 ex præd.infert,illum qui iurauit amplius non ludere, absolui ab hoc iuramento non posse ex nulla alia causa quàm quòd ipse magnum desiderium ludẽdi & tẽtationem patiantur, quia est præstitum super re graui, & sine iusta causa à iuramẽto de re graui absolui nõ potest, iuxta gloss.solennẽ in capit.quando,de iur.iuran.quanuis in rem meliorem aut æquè bonam commutari posset: & ita secundũ ipsum sanctissimus Pius V. renuit in simili casu dispẽsare. Si tamẽ ludus licitus esset, & in parua quantitate, qui animi causa recreationis etiam rogatis licèt,licita esset dispensatio,secundũ

22 Nauarr.vbi supra. † Aduertant igitur confessarij,qui ad absolutionem similiũ iuramentorum de amplius non ludẽdo assumuntur,ne faciliter id annuant, sed primò & ante omnia aduertant,an facultas in diplomate Summi Pontificis ad id concedatur:nam in his bullis Cruciatæ, quæ modò conceduntur,de hoc necverbum vllum:& quanuis facultas ad commutanda vota in eis concedatur,hęc ad iuramenta non extenditur, secundùm Nauarr.in manual.Latin. c.27.nu.272: el.2.& in alia impressione nu.255. versi. decimosextò. Nihilominus tamẽ statim nonnulli confessarij virtute bullæ, quã dicit pœnitens habere, eum absoluunt à prædicto iuramento:cùm tamen prædictam facultatem minimè specificè cõcedat Summus Pontifex in eadem bulla,sicque videtur quòd hoc facere non possint,si teneamus prædict. opinionẽ Nauarri, nisi pœnitens aliam vel alias bullas antiquiores habuerit,quavel quibus id expressè concederetur, vt à iuramentis absolui possit, vel ea à confessarijs commutari valerent, prout nonnullas id concedentes vidimus:tunc enim, etsi in nouis id in specie minimè cauere tur,attamen quia sumendo eas, reualidãtur aliæ omnes gratiæ similes, vel diuersæ à sede Apostolica sibi aliàs concessæ, vt in eisdem expressè cauetur,absolutio & commutatio præd. facta habenti prædictas bullas, valeret: & quanuis facultas concessa ad commutanda vota, extẽ datur etiam ad commutanda similia iuramenta,hoc est eiusdem materiæ, quæ principaliter fiunt Deo,non tamen vergunt in præiudicium tertij,iuxta doctrinam sancti Thom.2.2.q.89.artic.9.quẽ sequitur D.Soto lib.8.de iustit.& iur.q. 1.artic.9.& alios allegãtes Emanuel Roderic.in explicatio.bullæ Cruciatæ.§.9. n.110.& 142.Hentic.in summa Theol. moral.lib.7.de indulg.c.28.n.4.& latius c.30.nu.5.pag.576. Iuramentũ tamẽ denõ ludendo amplius,de quo sup. non videtur omnino huiusmodi, præmaximè si votũ vel promissio de nõ ludẽdo esset iuratũ:tũc enim cui alterũ tantũ conceditur,nõ posset cõmutare votũ iuratũ, quod continet duplex vinculũ,nisi priuilegio particulari Pontificis esset muni-

tus confessarius ad vtrumq; cõmutandũ,prout sunt confessarij Societatis Iesu,vt probat cũ alijs Henric.vbi sup.nec nõ & Nauar.& Emanuel Roder.nihilominus tamen simplex iuramentũ de amplius nõ ludẽdo confessarij frequenter virtute bullæ Cruciatæ vel iubilei commutãt,propter doctrinã prẽd.diui Tho. & sequacium, quos ego nõ condẽnarem, imò fieri licitè posse, receptius videtur, quandoquidẽ hoc iuramentũ Deo principaliter fiat,& sine præiudicio tertij,nisi votũ,seu promissio iuramento firmatur,per supra dict.& in terminis virtute bullæ vel alterius priuilegij doctrinã S.Tho. præd.sequatur D. à Stunica de voto.q.5.nu.42. & Aragon cum alijs de iust.& iur.q.88.pag.1042.

23 Secundò aduertant confessarij huiusmodi in specie,de qua agimus,vt quãuis præd.absolutionẽ & relaxationẽ in casu licito & permisso faciant, nihilominus in aliã rẽ meliorẽ,vel ęquè bonã,aut alia iuramenta cõmutent,vt constat ex Nauar.vbi sup.Episcopus tamen semper potest in iuramẽtis dispensare, quando impleri nõ possũt sine interitu salutis ęternæ:aliàs solus Papa,vt in.c. venerabilẽ. §.pen.de electio.ita Specul.in tit.de legato.§.nunc ostendendum. vers.cæterũ solus Papa.& Bouenc.in repet. Auth. Sacramenta puberũ.nu.120.C. si aduersus vend.vbi allegat.c.1.&.2.15.q.7.& Guido Pap.decis.140.in fin.quos refert & sequitur D.Didac.à Stunic.de voto.q.6. nu.149.vbi quòd ex cõmuni vsu & obseruatione quotidie videmus Episcopos & Archiepiscopos dispẽsare super iuramẽto,& tolerantur huiusmodi dispensationes in vtroq; spirituali & tẽporali foro. Et hæc dẽ deliberatione ad votũ necessaria dicta sufficiant.

24 Quoad propositum, quod (vt etiam vidimus) de necessitate,non verò de perfectione voti requiritur,quatuor species constituẽdæ sunt. Prima est clara,nempè cũ quis proponit promittere,& seruare promissum,ac deniq; promisit, sicq; votũ suũ cõsummauit,& hoc casu proculdubio iuxta doctrinã sancti Doctoris,&

Universidad de Deusto
Biblioteca

communem votum obligat sub reatu peccati mortalis, vt prædiximus, quia est absolutum omnibus suis partibus.

25 Secunda species est per contrarium, dum quis non intēdit facere quod promittit, nec promittere quod dicit, sed nugari, aut seducere: & hęc similiter species indubia est, quia certum est talē promissionē apud Deum, & sic in foro interiori, non obligare, quia vana est promissio, quæ intentione caret, sed quoad forum exterius, tàm ecclesiasticum, quā ciuile, siuè Deo promissio fiat, siuè homini, valida erit, compellēdusq, erit sic vouēs aut promittēs, seruare fidem, quia Ecclesia non iudicat de occultis, alias enim si hoc alleganti crederetur, protinus respublica perditum iret, vnusquisq, enim contenderet se monachum nō esse, nec matrimonium contraxisse: ita Caietan. super Thom. d. artic. 1. colu. 4. & 5. subdēs, quòd quēadmodum Ecclesia ei, qui vouit, si posteà dicat non habuisse intētionem se ipsum obligandi, non credit, sic etiam perperam agūt prælati religiosorum, qui sine alijs cōiecturis suis subditis iurantibus se non habuisse intentionē profitēdi, cùm professi sunt, facilè credunt: sequitur Dominic. à Soto d. lib. 7. de iust. & iur. q. 1. articu. 2. vers. alia est promissio. & Nauar. c. 12. nu. 26. vers. sed ptimò: ex quo enim quis exprimit votum, semper cogitur in foro ecclesiastico illud perficere, quia creditur ex deliberatione procedere, vt ex Hostiens. & Archid. tenet additio Abb. in d. c. literaturam. nu. 2. litera. A. de voto. Eandē sententiam principalē sequitur Armil. aurea verb. votum, nu. 5. & latè frater Angles vbi supr. pag. 82. in fin. & 83. in princip. vbi q; in præd. specie sic vouēs mortaliter peccat, quia mētitur, si voce tantùm illud proferat, non tamē ad votum adimplēdum obligatur, quia deest volūtas vouēdi, quæ in voto est radix obligationis, & hoc in foro animæ: secus in exteriori, vt prædiximus, quia Ecclesia non iudicat de occultis, & ideò ei credere non tenetur, quanuis posteà iuret intentionem obligandi non habuisse, quemadmodum fictè ordinato, aut baptizato, etiamsi iureiurando affirmet se intentionem recipiendi tale Sacramentum non habuisse, fidem adhibere non tenetur: & prædicta sequitur nouissimè Magist. Aragon de iust. & iur. q. 88. articul. 1. pag. 968. concluf. 2. Addit statim Angles, quòd fictè vouens, secluso scandalo, vt si à loco vbi scandalum oriri potest, longè recedat, ad voti obseruantiā minimè obligabitur: † quòd si in eodem loco permaneat, tenetur ad secretè vouendum, aliter enim non erit monachus, & dum falsum monachatum repræsentat, est in statu damnationis, propterea quòd prælati non habent, authoritatem absoluendi, aut ligandi illum, sed solus diœcesanus Episcopus: tùm etiam, quia si intentionem suffragandi in electionibus habet, cùm vero suffragio careat, mortaliter peccat, ideò vel recedat à loco, & sine scandalo habitum dimittat, vel secretò intra se votum religionis emittat, dicens: Domine, ego voueo paupertatem, &c. ita Angles vbi supra.

26

27 Requiritur ergò ad hoc q; in foro exteriori huiusmodi vouēs ad obseruantiam voti non compellatur, vt ante iudicis tribunal prædictam suam intentionem se non obligandi deducat, & legitimè probet, vt aduertit Dominicus à Soto, qui supra in versiculo, alia est promissio, vbi in versiculo an verò, refert Caietanū tenentem, quòd qui tale votum verbo tenus emisit, aut matrimonium contraxit, tenetur parère sententiæ Ecclesiæ ratione scandali vitandi. Hoc tamen cum grano salis cōsiderandum esse existimat Soto, nempè vt procedat, quando id quod iubetur, licitè fieri potest, vt fictum monachum habitare in conuentu, habitumque gerere, † tunc enim obtemperare tenetur, vbi citra scandalum fugere non valet: nam si surripere se posset, in aliamque se conferre prouinciam, vbi quia non esset notus, citra scandalum quiret exemptus viuere, non teneretur se sententiq; submittere, quæ in falla

28

præsum-

præsumptione fundabatur. Addo ego ex Angles vbi supra, quòd si in eodem loco permaneret, tenetur ad secretè vouendum, ex rationibus prædictis: si tamen quod præcipitur ab Ecclesia, inquit Soto, fieri licitè nequit, quia intrinsecè malum est, vt si quis post clandestinas nuptias secundò publicè contraxit, etsi foro exteriori compellatur debitum reddere, obedire nequit; esset nāque fornicator: quōd tanquam verissimum probo.

29 Difficilis autem, meo iudicio, esset probatio sufficiens in prædicta specie, quam legitimam fieri oportere prædiximus in foro exteriori, vt Ecclesia huiusmodi vouentem liberet, nisi tempore competenti protestatio de contrario animo vel proposito, votum præcederet, eaque liquidò probaretur: argumento text. imò expressa decisione ipsius, in. c. consulti. in fin. de regular. ibi: Vt ergo quæ sit eius intentio, plenius cognoscatur, propositum suum in principio protestetur.

30 Tertia species est, quoties quis verè intendit promittere, vel iurare, non tamen seruare promissum, vel iuramentum, vt re vera accidere potest in militaribus religionibus, atque in alijs, vbi obtentu potiùs bonorum temporaliū, quàm religionis solent huiusmodi vota celebrari: & hoc casu licēt propositum adimplendi deficere videatur, nihilominus illic est vera voti vel iuramenti obligatio: quare cùm sit volita, ligat, & sic promittens grauiter peccaret, quia facere non proponit id ad quod ligatur, secundùm Caietanum, Nauarrum & Soto vbi supra, versiculo, tertia, & Armillam auream dict. verbo, votum, nu. 6. & fratrem Angles vbi supra, pagin. 82. versiculo, vouens animo, & Ludouicū Lopez in suo instructorio conscientię, columna. 328. versicul. promissio, & in versicul. quanuis, columna. 331. & Aragon vbi sup. in. 3. concluf.

31 Quarta & vltima species est de illo, qui proponit intenditque promittere aut iurare, sed tamen non intendit se obligare: & tunc licèt videatur nullam obligationem ex eò quòd obligatio non videatur volita, nihilominus naturalis est effectus promissionis ad producendam obligationem, & ideò satis est causam esse volitam: nequit enim hic vouens vel iurans laqueum injicere, quin illaqueetur, vt rectè probauit Soto vbi supra, in versiculo, sed quid si, estque communis omnium Theologorum nostri tēporis, vt affirmat eam bene probans Aragon vbi supra, columna 969. versiculo, contrariam. aduersus cōmunem Canonistarum, & Scoti, atque Siluest. quam ibi refert in versicul. præcedenti.

32 Quoad tertium autem requisitum voti, & sic promissionem, illa quæstio controuersa versatur inter iuris Pontificij & sacræ Theologiæ professores, an propositum in voto cum deliberatione, absque tamen promissione exteriori vel interiori, obliget sub reatu mortalis culpæ ad exequutionem? Gloss. in dict. cap. qui bona. 17. quæstione. 1. verb. deliberant. & communiter Canonistæ, vt inquit Abbas in dict. capit. literaturam. num. 2. de voto, tenent, quòd propositum deliberatum & confirmatum obligat quem ad exequutionem boni incepti & deliberati, alias peccabit mortaliter illud non adimplendo, & hoc primò per text. in dict. capit. consulti. de regular. vbi quæritur de illo, qui monasterium ingressus est, habitum sumendo nouitij, vtrùm licitè possit ante professionem emissam ante tempus probationis exire? Et distinguit Summus Pontifex, vt si is, qui conuertitur, proposuerit absolutè vitam mutare, vt sub habitu religionis omnipotenti Deo de cætero famularetur, debet, vt regulariter viuat, ad laxiorem saltem regulā transire, eo enim ipso quòd absolutè religionem intrauit, secundùm gloss. ibi, verbo, in primo casu, intelligitur renuntiasse seculo, cùm nullam præmiserit protestationem; vnde vel ibi remanere debet, vel ad laxiorem religionem trā sire: si verò qui monasterium ingredi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur, habitum nouitij suscipiendo conditionaliter, id faceret gratia experiendi obseruantiam regularem, vt ita demum si intra annum sibi placuerit, profiteatur ordinis disciplinam, sin minus, moribus emendatis ad statum reuertatur pristinum, poterit hoc casu ad seculum remeare? Videtur igitur ibi esse text. expressum in primo eius casu pro opinione Canonistarum, vt sufficiat propositum absque promissione, saltem quando res iam incepta est exequutioni propositi deliberati tradi, vt in eodem text. Secundò, quia propositum aliquid faciendi, est animum habere applicatum ad opus: applicatio autem animi postea sequuta idem esse apparet quod obligatio. Tertiò, quia propositum aliquid faciendi, est affirmatio quædam de futuro, id est, Faciam: ergo qui post propositum non facit, mentitur, si quidem reddit propositionem falsam: mendacium autem in re graui, est peccatum mortale: ergo qui religioné, vel peregrinationem, vel quid simile proponit, si non faciat, mortaliter peccat, ac proinde obligatur facere: sed hæc obligatio sufficit ad votũ: ergo opinio Canonistarum est vera, & saltem in casu dict. cap. consulti. per eum text. quòd propositum solùm ingrediendi religionem sine promissione, assumendo postea habitum nouitij, efficiat votum, probant Paludan. Florentin. & alij relati per Nauarrum dict. cap. 12. num. 26. ad finem. versicul. sextò. Item Hostiens. in dict. cap. consulti. & in dict. cap. literaturã. de voto. Quartò, pro opinione Canonistarum facit, nam causa efficiens voti est voluntas, quæ hoc casu pro opere habetur, vt probare videtur text. iuncta gloss. in capit. existimant. 11. quæst. 3. vbi plures sunt casus, in quibus voluntas pro facto reputatur. & probat Abb. consil. 116. libr. 2. & Andreas ab Exea in rubr. ff. de pact. nu. 462.

His tamen omnibus non obstãtibus, communis opinio Theologorũ verior & tenenda est in contrarium, imò quòd solùm propositum, quantumuis deliberatum, non sufficiat ad votum, sed necessariam esse promissionem tacitam, vel expressam, ad hoc vt frangens, vel non adimplens, mortaliter peccet. Et primò id patet ex definitione receptissima voti, supra posita, quæ habet, votũ esse promissionem, saltem interiorem. Secundò ex doctrina communiter recepta sancti Thomæ, quam etiam supra adduximus, tenentis, tria requiri de necessitate ad perfectionem voti, nempè deliberationem, propositum, & promissionem: hac igitur deficiente, etsi propositum cum deliberatione præcedat, constat non esse votum, quia ad veritatem copulę requiritur concursus vtriusque: deficiente igitur altero, corruit actus. l. si is qui ducenta. §. vtrum. cum similibus. ff. de rebus dubijs. Tertiò, quia votum non est, nisi quod alteri fit: ordo autem vnius personæ ad alteram, secundũ diuum Thom. non est nisi per rationẽ, qua se homo alteri, vel sua subijcit: deficiente igitur promissione, deficit prædicta ratio ordinis vnius personæ ad alteram: ergo non est votum, sicque non obligat, saltem sub mortali, votum deliberatum absque promissione tacita vel expressa. Quartò, quia in voto fides præstatur, hoc est ligatur, quæ est fundamentum iustitiæ, indè enim dicitur fides, quia fit quod dicitur, secundùm Ciceronem. 1. officiorum, & diuum Augustinum: ergo votum non obligat, nisi quod faciendum est prædicatur, sicque in promissione consistit obligatio, & non antea: sed & nostro iure Canonico eadem opinio probatur Theologorum, & quintò, ex text. in dicto capit. literaturam, de voto. vbi quidam, qui in infirmitate constitutus, nimio mortis pauore perterritus, dixerat: Non diu hic morabor, proponens in animò, quòd religionis habitum esset aliquando susceperus, si plus non est in voto processum, transgressor iudicari non potest, si non impleat quod dixit: est igitur ibi text. apertus pro hac sententia. Sextò ad idem est bonus text. inuitabilis in dicto capit. qui

qui bona, vers. his ita respondetur. 17. q. 1. vbi dicitur, aliud esse, propositum cõcipere in corde, & etiam ore renuntiare: aliud esse, subsequenti obligatione rem voti facere, ac proinde, quia ille de quo ibi agitur, propositum iuris cordis ore simpliciter enuntiauit, non autem monachis, aut Abbati se tradidit, neque promissionem scripsit, nequaquã pro vouẽte habetur: & ibi Archidiac. expressè hanc sententiam probauit: † qui enim propositum habet, neq; explicitè, neque implicitè professionẽ religionis promittit, non obligatur, cũ aliud sit proponere, aliud deliberatè promittere, vt eleganter explicat Caietan. libr. 17. respons. cap. 7. & Dominicus à Soto lib. 7. de iustitia & iur. quæst. 1. arti. 2. Propositum igitur deliberatum si ore enuntietur, atque verbo proferatur, † si promissio illius non subsequatur, expressa vel tacita, non obligat sub pœna peccati mortalis, vt in dict. capit. qui bona. & resoluit frater Angles in suis florib. Theologicar. quæstion. 2. par. in quæst. de voto, in artic. 1. in. 2. difficultat. in cõclus. vbi quòd nunquam aliquis per simplicem assertionem quicquam promittere censetur, ac proinde nisi habeat intentionem se obligandi, obligatus non erit: adde tu, & insuper id promittat: est communis, vt resolumus supra nu. 2.

Ex quibus omnibus sufficienter remanet probata sententia communis Theologorum supra dicta, quæ mihi verissima videtur, ac meritò tenenda, & eam esse communem profitetur, atque sequitur Abb. in dict. cap. literaturam, n. 2. de voto. eamq; sequitur tota Theologorum schola, secundùm Silustrũ in summa, verbo, votum. 1. quæst. 2. nu. 2. in quibus Princeps est Beatus Thom. 2. 2. q. 88. artic. 1. & ibi Caieta. & in quodlib. 17. q. 7. Archiepiscopus Florent. in 2. parte suæ summæ, titu. 11. cap. 1. §. 2. Palud. in. 4. sentent. distinction. 38. q. 1. col. 2. Maior ibi quæstio. 2. summa Tabien. verbo, votum. 1. & Angelica, verb. votum. 1. num. 7. Dominicus à Soto vbi supra, in vers. his tamen non obstantibus:

sequitur etiam & profitetur communẽ esse Nauarr. in manual. Latin. dict. cap. 12. num. 24. & 26. vers. secundo infertur, & D. Couarr. in cap. quanuis pactũ. de pact. in 6. 1. part. §. 3. num. 12. vers. quarto in re, vbi inquit, DD. iuris canonici excusari non posse à non satis diligẽti huius articuli examinatione: sequitur etiã frater Angles vbi supra, pag. 83. in fine, & pagina sequenti, vers. tolum propositum: & nouissimè aduersus communẽ Canonistarum, hac sequitur ac probat, & communem Theologorum profitetur Aragon vbi supra, pag. 970. vers. circa tertium, cum seqq.

35 Cui verissimæ & receptæ sententiæ non obest text. in dict. c. consulti. de regular. qui Canonistas omnino mouit ad tenendum contra Theologos, quia tex. ille, dum propositum absolutum sufficere censet ad perpetuam religionem, intelligendus est de proposito ita absoluto, ex quo possit deduci, saltem implicita religionis perpetuę promissio, alioqui minimè conueniret ea responsio cũ d. cap. literaturam. de voto. quę iura, nisi hoc modo conciliẽtur, videntur contraria, ita expressè Abb. in dict. cap. literaturam. num. 2. in fin. & Caietanus d. quæstio. 88. artic. 1. colum. 4. & alij etiã alibi, quos sequitur Nauarr. d. num. 26. in fin. ibi: Quoniam in casu, & Couarr. vbi supr. & Ludouic. Lopez vbi supra, colum. 328. vers. propositum, & inquit Soto vbi supra, in vers. sic sanè, post Angel. vbi supra, quòd Innocen. auctor d. Decretalis, loquitur consueto more de
36 proposito promissione firmato. † Solũ igitur propositum ingrediendi religionem sine promissione tacita vel expressa, etiamsi induat quis habitum religionis, votum non efficit, secundùm eoldẽ: quod verius videtur aduersus Hostiens. Paludan. & Florentin. in contrarium à nobis præcitatos. text. ergò in dict. cap. consulti. procedit in eo, qui recipiendo habitum religionis, statim voluit fieri religiosus: ac proinde quatenus in se fuit, renũtiauit anno probationis, hoc nãq; propositũ deliberatum habet implicitã

Universidad de Deusto
Biblioteca

promissionem, vt in cap. statuimus, de regul. & Siluester in summa, verbo, religio.5.q.8. Caietan.2.2.quæst.88.artic.1. & libr.7.respons. cap.7.Angel. verb.novitius.§.12.D.à Stunica vbi supr.nu. 47. Cæteris fundamentis prioris partis Canonistarum optimè satisfacit Soto vbi supra, in vers.vnde pro resolutione.

37 Has autem contrarias opiniones Canonistarum & Theologorum concilia re nititur D.à Stunica vbi supra, nu.42. cum sequentibus, hoc modo, vt secundùm opinionem Canonistarum promissio implicita in voto sufficiat, licèt explicita non interueniat: secundùm verò opinionẽ Theologorum, promissio simpliciter desideretur: quo fit secundùm summam Tabien. vbi supra, vt per opinionem Thomę, & Theologorum, opinio Canonistarum declaretur. Hæc tamen concordia & doctrina, quanuis in se vera sit, prout est, requiri nempé advoti validitatem & obligationem promissionem implicitam vel explicitã, & sic quod tenent Theologi supra citati, non tamen conuenit menti Canonistarum, qui indistinctè tenent non requiri vllam promissionem in voto, sed sufficere ad obligationem subreatu peccati mortalis, propositum deliberatum absque vlla promissione: sicque hæc opinio minimè patitur prædict. concordiã, sed verè Canonistæ aduersantur opinioni contrariæ Theologor. quæ clarè & distinctè tenet, requiri in voto ad ipsius obligationem, vel deliberationẽ & propositũ, promissionẽ tacitã vel expressã, vt prędiximus, & sic implcitã vel explicitã: consequitur igitur, veriorem & tenendam esse hanc Theologorum receptissimam doctrinam atque sententiã.

38 Dubium tamen se offert hic in proposito diluendum, vtrùm ille qui vouet religionem ingredi, teneatur perpetuò in religione permanere? Hanc quæstionem pro vtraque parte differit Diuus Thomas.2.2.quęstio.189.artic.4.& tãdem resoluit, quòd si vouens intendit se obligare non solùm ad ingressum religionis, sed etiam ad perpetuò remanẽdum, tenetur perpetuò remanere: si autem intendit se obligare adingressum religionis, causa experiendi, cum libertate remanendi, vel non remanendi, remanere non tenetur. In dubio autem, quando in vouendo simpliciter de ingressu religionis cogitauit, absque hoc quòd cogitaret de libertate exitus, vel de perpetuitate remanendi, videtur obligari ad ingressum religionis, secundùm formam iuris communis, quæ est vt ingredientibus detur annus probationis; vnde non tenetur hoc casu perpetuò in religione permanere: sequitur Florentinus in.3.parte suę summæ, titul.16. capit.2.§.4. Siluester in summa, verbo, religio.2. quęstione. 19. Archidiacon. in capit. scimus. 12.quæstion. 2. Henricus in capit. statuimus. columna. 3. de regular. Decius in cap. in prędentia. num. 55. de probation. Nauarr. in manual. Latin. cap. 12. numer. 47. & consilio. 29. numer. 1. de voto, est communis, vt constat ex eodem Nauarr. consil. 19. de voto, numer. 1. sequuntur etiam D. Couarru. vbi supra, versic. quod si quis. Ludouic. Lopez in suo instructor. conscient. 1. part. cap. 45. colum. 338. D. à Stunica vbi supr.

39 d. quæstio. 1. de voto, num. 48. † Quòd si quis votum fecerit, aut promiserit profiteri in aliqua religione, tenebitur perpetuò remanere in ea, vt ex D. Thom. deducit & tenet Couarru. vbi supra, & notat Siluester vbi supr. & sequitur etiã Nauarr. vbi supra, loquens in eo, qui vouit profiteri, consil. 26. de voto, num. 1.

40 † Si autem quis vouerit fieri religiosum, intelligitur votum istud in anno quidẽ probationis, non tamen de perfecta &

41 perpetua religione. † Idem proculdubio erit dicendum, si vouerit quispiam esse religiosus, ea tamen intentione & mente, vt velit gaudere anno probationis, vt in dict. capit. consulti. in. 2. casu, de regular. & vtrumque docet Caietanus dict. articulo. 4. quem refert & sequitur Couarruuias vbi supra, dicens, omnia supra dicta esse notanda ad perfectam voti obligationẽ, vt sciamus qua ratione teneatur quis ex deliberata pro-

promissione ad votum, vel religionis, vel alterius boni & pij operis. Idem est, siquis vouerit fieri fratrẽ alicuius monasterij, vt cũ Caiet. tenet Nauar. d. cõs. 19

42 nu. 1. † Qui autẽ ingreditur religionẽ intẽtione statim exeundi, nõ satisfacit voto, quia in vouendo hoc non intendebat, vnde tenetur saltém velle experiri,

43 vtrùm hoc sibi expediat. † Addit Ricardus, quòd si intrauit animo exeundi, cũ voluntate dandi operam, vt Deus immutet propositũ, satisfacit voto: aliter nõ: vt refert & sequitur Siluester. Item & Ludouic. Lopez vterque vbi supra, & Angelus in summa, verbo, votum. 3. nu. 18. vbi cũ eodẽ Ricardo cõmuniter recepto à Theologis, tenet, quòd si vouẽs intrare religionẽ, actualiter proponebat in religione manere, ita tamen quòd illud propositũ non cadat sub voto, sed ipsum comitatur, si postea exijt, satisfacit voto, vt ibi probat, & colligitur ex D. Thom. vbi supra, & probatur prętereà ex vera communi opinione Theologor. de qua supra. quod solum propositũ sine promissione explicita vel implicita in voto non obligat. Dominic. autẽ à Soto lib. 7. de iust. & iur. q. 2. artic. 1.

44 in vers. triplici enim forma, indistinctè tenet, † religionem absolutè vouentem, etsi ter, quaterque vouendo addat perseuerare, semper intelligitur nisi tempore probationis experientia eum aliud admonuerit, iuxta iuris dispositionẽ: hæc autem Soti opinio procedere meo iudicio eo solũ casu posset, quo non ex leuitate, sed vrgenti ac rationabili causa in religione perseuerare minimè posset, arbitrio discreti & prudentis confessarij: secus verò aliàs, cùm perseuerantiã promiserit: quod obseruare tenetur, si commodè potest, sicut cæteri religiosi possunt: aliàs esset in manu sua ac libito posse votum infringere; quod minimè est dicendum. Communis igitur sententia supra dicta mihi plus placet, nisi in casu prædict. moralis impotentię perseuerationis perpetuæ, vt tenet frater Angles in suis floribus Theologicar. quæstionum. in 2. parte. articul. 2. in 7. difficultat. pagina. 96. dicens, quòd qui promisit votum religionis simpliciter, non poterit sine peccato intra annum professionis retrogredi, nisi ad id habeat legitimam causam, veluti perpetuæ infirmitatis corporalis, vel experiẽtiã quòd in posterum habebit impedimentum, quominus promissum obseruare possit.

45 Vltimò pro complemento huius c. examinanda venit quæstio illa, an Episcopus possit dispensare in votis conditionalibus, siue pœnalibus, quæ aliàs si absoluta forent, minimè posset? Verbi gratia, si quis vouit à tali peccato, vel à re quaũlibet alia, quæ sibi erat incommoda. cauere, videlicet non ludere, vel simile quippiam sub pœna religionis, aut Hierosolymitanæ peregrinationis: quod quidem votorũ genus, vt frequentissimè inter inconstantes adolescentes in vsu est, ita maximè in Dei despectum & vilipendiũ fit, quia nemo est, qui illud adimpleat: quare secundùm Dominicum à Soto statim citandum huiusmodi vouentes acerbissimo pœnæ rigore essent à confessarijs vulnerandi,

46 Vota enim, nempè religionis, castitatis perpetuæ, peregrinationis Hierosolymitanæ, Romanæque ac Compostellanæ, Summo Pontifici sunt reseruata, cùm ipsa absolutè emittuntur: votum tamen peregrinationis Romanæ & Compostellanæ ex vsu tantùm est reseruatum Romanæ Curiæ: iure enim solum excipitur votum Hierosolymitanum, vt in cap. 1. c. quod super his. & in cap. ex multa. in principio de voto. iuncta gloss. ibi verbo. incumbit. Nihilominus tamen omnia prædicta quinque vota Summo Põtifici sunt reseruata, iuxta stylum Romanę curiæ, qui satis colligitur ex extrauagan. Sixti. IIII. in capit. etsi Dominici. de pœnitent. & remiss. vt tradunt Angelus ver. votum. 4. §. 6. Siluest. eodem verb. 4. §. 3. & Florent. in. 2. part. suæ summę, titu. 11. cap. 2. §. 9. Dominicus à Soto lib. 7. de iustit. & iur. q. 4. articul. 3. versiculo, attamen, quoniam maiores fidei causæ, &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& Nauar. in manual. Latino d. capit. 12. num. 75. & Couarr. de pact. in. 6. 1 part. §. 3. num. 12. in princip. Angles in suis florib. Theologic. quæstion. de voto. in. §. difficultat. quis in votis dispensare, aut illa irritare poterit, in conclus. 2. pagina 128. in fin. Imò cùm reseruationis ratio voti Hierosolymitani ea in dict. cap. ex multa, supponatur, quòd huiusmodi votum in subsidium terræ sanctę suscipiatur, infert ibi Abb. num. 2. & 3. & 11. † illud tantùm esse Papæ reseruatum, quod illa ratione suscipitur · quare si fiat, inquit, ex deuotione, & non pro subsidio, Episcopus posset dispensare; quem ibi sequitur Rauen. & Anton. de Butr. ibi, & in cap. quanto. de iur. iuran. Felin. in d. c. quod super his. in princip. Hæc tamen opinio Abb. hodie de cõsuetudine, quæ aliter se habet, cui standum est, non est tenenda: quare dispensatio Episcopi nõ teneret, secũdùm Angel. & Siluestr. vbi supr. Item & Dominic. à Soto vbi supr. & Nauarr. dict. num. 75. & Gregor. Lopez in l. 5. tit. 8. part. 1. in glos. *romerias*. & D. à Stunica de voto. q. 5. num. 47. tenentes etiam in reliquis votis præter supra dicta, † vnumquemq; Episcoporum posse super omni voto simplici suo ũ parœcianorum dispensare, imò & in voto castitatis non perpetuæ, sed temporalis: & hoc habet communis Doctorum cõsensus, secundùm Angel. in summa, verbo, votum. 4. num. 9. & Nauarr. qui plures ad hoc citat aduersus Caietan. dict. cap. 12. num. 76. imò & secundùm Abb. in cap. veniens. num. 6. vers. aut quæritur. qui clerici vel vouẽtes. & Angel. in summa, verbo, votum. num. 9. † Episcopus posset dispensare in voto continentiæ perpetuæ in casu d. cap. veniens, vbi tria concurrunt, nempè perturbatio mulieris vouentis, quia ibi votum emisit non inspirata, sed in fraudem sponsi. Secundò propter maius periculum euitandum, quia mulier videbatur incontinẽs. Tertiò, quia erat iuuenis, & suspecta: extra illum verò casum putat Abb. quòd Episcopus non poterit in hoc voto dispensare, sed nec in eo reperitur expressũ quòd Episcopus dispensęt, sed Papa, vt ibi: & præterea consuetudo, quę est optima legum interpres, talem dispensationem solius Papę esse declarauit, vt prædiximus: & in specie notat frater Angles vbi supra, in. 2. part. pag. 129. versic. Panormitanus tamen. & D à Stunic. vbi supra, num. 45. quod verius & tenendũ puto. De voto non nubendi potest Episcopus dispensare, secundùm Angel. vbi supra. Superiora tamen dicta num. 46. de voto religionis, & castitatis perpetuę, quòd sit Papæ reseruatũ, procedũt, quoties à personis liberis, alijs non subiectis emittitur: secus verò si fiat ab alterо coniugum sine alterius licentia, vel ab alijs potestati & iuri alterius subiectis absq; ipsius licẽtia, tunc enim alter coniux, pater, dominus, vel prælatus respectiuè poterit votum huiusmodi irritare, & à fortiori Episcopus in eo cum causa dispẽsare, vt patet ex Siluestr. verbo, votum. 5. in. 2. quæst. Gregor. Lopez in l. 3. verbo, *el marido*. tit. 8. par. 1. Soto de iust. & iur. lib. 7. q. 3. articu. 1. & in. 4. dist. .32. q. vnic. articu. 3. Nauarr. in manual. Latin. cap. 12. num. 60. & Didac. Lopez à Stunica de voto. q. 3. num. 54. cum sequentibus. & Magist. Aragon de iustitia & iur. q. 88. artic. 8. pag. 1020. versicu. simile dubium.

47

48

49

50 Modò ad quęstionem respõdeamus. Et quidem ante commissam pœnam poterit quilibet Episcopus dispensare cum causa in votis prædict. pœnalibus, siue conditionalibus: hoc est absolutum, & ab omnibus receptum, vt præter alios testatur Angles in suis florib. Theolog. quæstion. in. 2. part. in. q de voto, artic. 2 in. 10. difficultat. pag. 130.

51 Post verò commissam pœnam, sunt, qui adhuc idem probent, vt cum alijs tenet Medina statim citandus: quia si vouens non habet in animo ea quæ vouet, nec ideò promittit illa, q̃ sibi sint cordi, imò ad ea tanquam sibi molesta & odibilia in pœnam obligari voluit, vnde forsan iusta causa est, vt per Episcopum fiat dispensatio: quod secus est in voute directè & absolutè religionem, siuè vnam

vnã ex peregrinationibus supra dictis. Nihilominus verior videtur sententia contraria, nempè in hac specie, de qua agimus, post commissam atq; incursam pœnam, minimè posse Episcopum in huiusmodi votis dispensare, sed necessariã esse Romani Pontificis dispensationẽ, quia iam est contracta ex voto obligatio ad religionem, cui derogare per dispensationem nemo potest præter Romanum Pontificem; non enim deficit promissio, saltem implicita, ad votum religionis in huius quæstionis specie: vnde iudicare debemus obligationem ad religionem, vel prædictam peregrinationem ex causa voti inductam esse: sicuti probauit Dominic. à Soto vbi supra. d. quæstio. 4. artic. 3. versic. vnum verò dubium, ibi: At nunquam, &c. idẽ Soto de caued. iuramentor. abus. 1. part. cap. 9. & est tutior secundùm Couarr. dict. nu. 12. versicul. nihilominus tutior, & Angles vbi supra, & in versic. huius dubij, addẽs, quòd nihilominus poterit confessarius sequi opinionem affirmatiuã, quanuis ipse negatiuam tueatur, quia tunc non facit contra conscientiam, quanuis agat contra suam opinionẽ, cùm opinio contraria affirmatiua sit probabilis: dẽ profitetur Emanuel Roder. in explicatione bullæ Cruciatæ. §. 9. nu. 124. Hoc tamen verum intelligo ex mente ipsius Angles post dispẽsationem ab Episcopo factã, tunc enim confessor poterit approbare factum iuxta opinionem probabilem: si verò super hoc, antequam fiat dispensatio, confessarius vel alius consulatur, negatiuam partem securiùs eligẽt, siquidẽ probabilior videtur, quàm affirmatiua: quanuis hæc quoque probabilis videatur: † quanuis Nauarr. dict. cap. 12. num. 43. versi. præsupposito igitur, ibi: Sed nobis videtur, aliter distinguat; nempè inter casum, quo quis vouet ingredi religionem, vel peregrinari in terram sanctam, Romam, vel Compostellam, si tale vel tale peccatum commiserit, & inter casum, quo quis vouet non admittere tale peccatum sub pœna eundi Hierosolymam, &c. aut ingrediẽdi religionem, priori etenim casu inquit esse solũ vnum votum conditionale religionis, in quo nec ante, nec post adimpletã conditionem Episcopus dispensare potest: in secundo verò casu duo vota sunt, alterũ absolutum tale peccatum non cõmittendi, alterum conditionale & pœnale, quorum prius est principale, & posterius accessorium, & in vtroque antequam prius absolutũ violetur, & per illius violationem posterius conditionale purificetur, Episcopum dispẽsare post se, quia accessorium sequitur principale, quod etiam in voto pœnali ante impletam conditionem probauit Aragon de iustitia & iur. q. 88. artic. 3. pagin. 998. hæc enim distinctio efficax non est, siquidem tàm in primo, quàm in secundo casu votum, licèt formam habeat conditionalis voti, nihilominus est pœnale, quoniam directè & absolutè non est votum religionis, nec peregrinationis, sed non ludendi, aut non adulterandi: pœna enim adiecta est, vt vouens caueretur, vel post factum, se ipsum castigaret, & ideò vtriusque voti vna est ratio, siue concipiatur cõditionaliter, siue sub pœna, cùm de eadem re fiat, hoc est, non ludendi, vel à tali peccato præcauendi: quid namque interest, si conditio voti adijciatur, vel pœna in casu contrauentionis? vtroq; namque casu votum pœnale est ab intentione, quare super eo ante verificationem voti huiusmodi pœnalis, siue conditionalis Episcopus dispẽsare poterit: secus verò post, quanuis in vtroque casu contra Nauarr. & Soto, ante, & post pœnam cõmissam, & adimpletam conditionem, posse Episcopum disponere teneat, vt prædiximus, Frater Bartholomęus à Medina in sua instruct. confessor. fol. 87. † & quòd virtute bullę Cruciatæ, & iubilei possunt etiã tunc temporis huiusmodi vota per confessarios commutari, quia solùm Papa reseruauit sibi vota illa, quando sunt voluntaria: sed in his casibus non sunt huiusmodi, sed exosa: ergò, &c. Sed, vt prædiximus, opinio Soti verior & tutior est, quicquid cũ Corduba in additio. summę

52

53

de

Universidad de Deusto
Biblioteca

de casos de conciencia, aliter distinguat fr. Ludouic. Lopez in suo instructor. conscient. 1. part. cap. 44. colum. 335. in principio: nihilominus tamé opinioné Methymnæ sequuntur plures graues viri, estque communis recentiorum in praxi, tàm Theologorum, quàm Iurisperitorum, quos refert & sequitur Henric. in sua summa Theologię moral. lib. 7. de indulgen. cap. 30. nu. 6. vbi quòd ob illorum authoritatem multi Episcopi frequenter dispensarunt, præsertim cũ iunioribus scholasticis ita vouentibus: & hæc pars est probabilior, secundùm Magist. Aragon de iustitia & iur. q. 88. artic. 3. pag. 998. colum. 2. & est iam cómunis, secundùm eundem eadem quæst. artic. 12. pagin. 1043. colum. 2. nempe q Episcopus possit dispensare, & quilibet confessarius per bullas Cruciatæ commutare prædicta vota, etiam post adimpletam conditionem: secus si non sint pœnalia huiusmodi vota, sed pure conditionalia, quia tunc in eis solus Papa poterit dispensare.

54 At loquuti non sumus in præcedenti quæstione de votis sincerè conditionalibus, nempè quotiescumque homo ad rem aliquam affectus est, sed quia impedimentum sibi obstat, vel facultas nõ suppetit, vouet sub conditione. Verbi gratia, Vt si quis voueat post mortẽ matris, quæ sibi erat impedimento, intrare religionem, aut post mortem patris, suppetentibus sibi numis, peregrinari, aut si sibi Deus tale beneficium contulerit, orphanam dotare, vel quid simile facere, & sic de cæteris: in his enim, quæ verè affectantur, ille poterit, qui aliàs, si absolutè vouerentur, dispensaret, non alius, nempè Papa in illis prædictis quinque votis reseruatis, vt optimè docet Soto libro. 7. de iustitia & iur. q. 2. artic. 1. versi. conditionale autem votum. &c.

SVMMARIVM.

1 *Simoniæ definitio siue descriptio, & num. 2. quòd effectus rei promissæ non requiritur ad simoniam internam, sed ad externam.*

3 *Simonia est hæresis, quamuis simoniacus non sit propriè hæreticus, vt in num. 5. vbi quod re ipsa & facto videtur profiteri errorem hæreticum, vt hic.*

4 *Simonia à Simone Mago nomẽ accepit, & quare: & in num. 6. vbi quòd fuit hæreticus, & num. 7.*

8 *Giezi famulus prophetæ Heliszi, fuit á Deo lepra conspersus, quia pecuniam recepit pro beneficio sanitatis, quod Heliszeus contulerat Naamam leproso.*

9 *Spiritualia vendentes conformantur Simoni Mago intentione, ementes verò actu illi autem in actu Giezi imitantur.*

10 *Spiritualia gratis sunt concedenda.*

11 *Simonia duplex est, altera prohibita quia simonia, altera simonia, quia prohibita, vt hic latè declaratur sigillatim.*

12 *Quicquid per simoniam acquisitum est, siue tẽporale, siue spirituale, restituendum & restituendum est.*

13 *Nullitas collationis simoniacæ vnde proueniat.*

14 *Beneficium simoniacè acquisitum renuntiandum est cum fructibus, de quibus hic: & quid si per ignorantiam simoniacè sit acquisitum, num. 15.*

16 *Simonia est, si electione facta à maiori parte, aliquid detur contradicenti electionem de voluntate electi, etiam turbata, & cætera, vt hic.*

17 *Si simoniacus det aliquid consiliario ministrantis beneficium, ipso ministrante & beneficiato ignorantibus, an & quando sint simoniaci.*

18 *Recipiens ordinem vel beneficium, si aliquid dederit alijs, vt impetrent à prælato, hoc ignorante, committit simoniam, ac proinde tenetur, &c.*

19 *Receptum simoniacè, dissoluto pacto ante collationem rei spiritualis, restituendum est ei qui dedit.*

20 *Receptum simoniacè, simonia vtrinque exequutioni mandata, cui restituendum sit: & numeris sequentibus.*

22 *Simoniacus protinus nulla expectata sententia tenetur beneficium per simoniam acquisitum resignare, & nu. 28. & 29.*

Collatio

23 *Collatio beneficij simoniacè facta est ipso iure nulla ab initio, ac proinde nullum ius tribuit ei cui fuit collatum: & numeris sequentibus, quid in collatione ignoranti simoniam facta, vsque ad nu. 30.*

25 *Venditio rei alienæ est nulla, nec dominium ea transit, quamuis emptor eius bonæ fidei agere possit ad interesse.*

26 *Dominium non transfertur ex inutili cõtractu, & à iure reprobato, sequuta traditione, licèt secus sit in possessione.*

27 *Priuatio acquisiti non solum est pœna peccati, sed etiam quandoque est effectus acquisitionis iniustæ.*

Retineri licitè non potest quod contra voluntatem domini est acquisitum, ibi.

31 *Simoniacus mentalis an teneatur ad restitutionem eius, quod accepit? latè hic, & in numeris sequentibus examinatur?*

32 *Vsura mentalis obligat ad restitutionem.*

33 *Retineri non potest cũ bona conscientia id, quod tàm dare quàm accipere quid temporale est iniustum.*

34 *C. final. incip. mandato. de simonia. intellectus, & nu. 50.*

36 *C. fin. de simonia, loquitur in simonia prohibita iure positiuo, & in prohibita iure diuino, & in vtroque foro, vt in num. 37.*

38 *Simoniacus mentalis quare non teneatur ad restitutionem: vsurarius verò mentalis tenetur, plures rationes differentiæ assignantur: & numeris sequentibus, vbi n. 46. & 47 vna ratio noua, quæ & vera videtur, redditur.*

39 *Mutuum accipere sub vsuris, an & quando liceat: & numeris sequentibus.*

40 *Non licet inducere ad mutuandum sub vsuris, etiam ad id paratum.*

41 *Vti maleficio alterius etiam ad id parati ad tollendum malum non licet sine pecato.*

42 *Mutuum licitè simpliciter petipotest ab eo, qui non est paratus dare sub vsuris: quod si ille nolit gratis mutuare, sed sub vsuris, possũ absque peccato mortali ab eo accipere sub vsuris, nisi ob finem mortalem accipiam.*

43 *Inducere alterum ad mutuandum sub vsuris licet, quando quis est constitutus in extrema necessitate, vt hic. Idem in consulente & inducente alium ad minus malum, ob aliud maius, certissimè aliàs perpetrandum euitandum, vt in numero. 44.*

45 *C. fin. de simonia, in. 2. parte, loquitur & procedit in acquisitis ab vtraque parte per simoniam mentalem.*

47 *Vsura mentalis est, qua mutuum speratur, & postea realiter obtinetur.*

48 *Simoniæ expressa & mentalis differentia.*

49 *Datio vel acceptio potest esse illicita dupliciter, exterius & interius, vt hic latius declaratur.*

51 *Simonia mentalis est, quando intentio principalis in mente est dandi vel accipiendi aliquid pro spiritualibus, sine qua non fieret actio: secus si sit intentio secũdaria, sine qua actio fieret.*

52 *Nullus contrahit simoniam quantum ad ecclesiam ex sola voluntate, nisi aliquid superaddatur.*

53 *Quando, vel non, liceat iniusta impedimenta in spiritualibus pecunia removere, & numeris sequentibus, vbi latè de ea re disseritur, & distinguitur.*

57 *Pro adipiscenda possessione rei spiritualis. an & quando licet pecuniam vel aliam rem dare? & numeris sequentibus, & ibidẽ an liceat eam accipere.*

60 *Conferens præbendam vel aliud beneficium cõ sanguineo respectu consanguinitatis, an cõmittat simoniam, necne? & numer seqq.*

62 *Antistes, qui in proposito habet, aut omnia beneficia, aut pinguiora consanguineis conferre, etiam dignis, non est securus, & vix potest à peccato mortali excusari.*

63 *Conferens beneficiũ consanguineo, vt se exoneret ab obligatione vel seruitio quo ei tenetur, simoniam committit.*

64 *Episcopus, omisso digniori, non debet eligere cõsanguineum minus idoneum.*

65 *L. 4. tit. 17. part. 1. intellectus.*

66 *Seruire prælato ea intentione, vel pacto, vt sacerdotium vel præbendam conferat, an sit simonia? & numeris sequentibus.*

67 *Episcopus, qui iustam mercedem temporalem suis famulis soluit, potest idoneis beneficia conferre.*

70 *Episcopus recipiens famulum cum certo salario annuatim præstãdo, donec sibi prouideat de beneficio competenti, an simoniam committat? & numeris sequentibus.*

74 *Cardinalis, vel alius procurans beneficium alteri*

Universidad de Deusto
Biblioteca

teri propter donum vel seruitium ab eo receptum, ad hoc vt liberetur ab obligatione antydorali, qua illi tenebatur, an & quando committat simoniam.

77 *Renuntiatio beneficij, facta etiam in manibus inferioris, ea intentione, vt alij conferatur, nulla conditione vel pacto expressis, valet, & renuntiãs non admittit simoniam, etiam mentalem: & num. 76. & 77. vbi idem in confidentia simili, vel quòd resignatarius cedet in fauorem alterius à resignante nominandi, cessante pacto, modo, & conditione.*

78 *Motus proprij Pij V. de confidentia beneficiorum intellectus, & numeris sequentibus, præcipuè nu. 80. & 81.*

80 *Confidentia in beneficialibus, quædam est licita, & quædam illicita, vt hic latius declaratur.*

82 *Simonia in foro exteriori probatur per coniecturas & præsumptiones, in foro autem cõscientiæ iudicatur per solam veritatem.*

83 *Anton à Cordub. circa intellectum d. motus proprij improbatur.*

CAPVT XXIII.

De simonia.

1 ACturi de simonia circa nonnulla, priùs videamus quid sit simonia. Et quidem simonia est voluntas studiosa emendi, vel vendendi spirituale, vel spirituali annexum: ita glos. in summa. 1. q. 1. quam sequuntur omnes Canonistæ in rubrica de simonia, & Hostien. in summa eiusdem tituli, num. 1. & Theologi in. 4. distinctio. 25. probat, ac dilucidè explicat & defendit sãctus Thom. 2. 2. q. 100. artic. 1. & Dominic. à Soto lib. 9. de iust. & iur. q. 5. articulo. 1. per totum, Caietan. in sua summa, verb. simonia. vers. ex eo autem, fol. 612. & ita tenent penè omnes Theologi ac Iuristæ communiter, secundùm Siluestr. in summa, verb. simonia. 1. sequitur Armil. aurea in eodem verb. statim in princip. & glossa illa est recepta ab omnibus Canonistis & Theologis, secundùm Nauarr. in manual. Latin. cap. 23. num. 100. in princip. sequitur & declarat Petrus à Nauarr. lib. 2. de restitutio. cap. 2. n. 384. cum sequentibus, & eam videtur probare. l. 1. in princip. tit. 12. part. 3. vbi Gregor. Lopez in glos. *voluntad*, id notat: ex qua descriptione plurima inferunt, ac deducunt authores præcitati, aliique ab eis relati apud ipsos videndi.

Illud tamen obseruandum erit, non esse necessarium definitioni communi prædictæ addere ad verba illa, Studiosa voluntas, scilicèt cum effectu, vt existimauit addendum esse glos. in cap. quicũque studet. glos. 1. ibi: Vel intelligas hoc verbum, Studet, cum effectu. 1. q. 1. & in c. studet. glos. 1. eadem causa & quæstione, nec quoddicit Abb. Hostiensem sequutus in cap. nemo, de simonia. vt operæ emptio subsequatur: hoc namque ad solam simoniam externam, id est, quoad
2 iudicium ecclesiæ, † quæ non iudicat de occultis, requiritur, non tamẽ quoad internam, hoc est, mentalẽ, & sic quoad Deum, cùm vtraque sit in foro interiori prohibita, ac pernam & alteram peccatum mortale admittatur; ideòque vtraque supra dicta definitione comprehenditur absq; prædicta additione, quæ in proposito necessaria minimè est, vt docet præfati authores, præcipuè Siluestet, Dominic. à Soto vbi supra, in vers. Panormitanus autem, & Nauarr. dict. numer. 100. & quòd simonia genere suo sit peccatum mortale, probat Soto d. libro. 9. q. 5. artic. 2. per totum. † Simonia
3 enim hæresis est, secundùm D. Gregor. Nazianzen. in cap. cùm liqueat. 1. q. 1. in quit enim: Cùm liqueat, hanc hæresim ante omnia radice perstifera subrepsisse, atque in ipsa origine sua Apostolica esse detestatione damnatam, cur non cauetur? cur non perpenditur? quia benedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc vt fiat hæreticus, promouetur. & in c. eos, eadẽ causa & quæstione. dũ agitur de his, qui per pecunias manus imposuerunt, vel imponũt, dicitur: Tolerabilior est enim Macedonij, & eorũ, qui circa ipsum sunt, Spiritus sancti impugnatorum impia hæresis, illi enim creaturam & seruum Dei Patris & Filij Spiri-

Spiritum sanctum delirando fatentur: isti verò Spiritum sanctum efficiunt suũ seruum, vt ibi latiùs probatur: ad idem est text. Paschalis. II. in capit. penultim. 1. quæst. 3. vbi dicitur: Peruenit ad nos fama sinistra, quòd quidam Episcoporum non sacerdotibus propriæ diœcesis decimas, atque Christianorum oblationes conferãt, sed potius laicalibus personis, militum videlicet, siue seruitorum, vel, quod grauius est, consanguineis: vnde si quis amodò Episcopus inuentus fuerit huius diuini præcepti transgressor, inter maximos hæreticos & antechristos non minimus habeatur, sicut Nicæna synodus de simoniacis censuit: & qui dat Episcopus, & qui recipiunt ab eo laici, siue pretio, siue beneficio, in æterni incendij ignibus deputentur. Conducit etiam text. in cap. sicut. 6. in ordin. de simonia, in illis verbis: Sicut simoniaca pestis sui magnitudine alios morbos vincit, ita, &c. & in cap. sequenti in princip. ibi: Tanta est labes huius criminis, quòd etiam serui aduersus dominos, & quilibet criminosi admittuntur ad accusationẽ. Tex. etiã in cap. siquis pecunia. 79. distinct. vbi dicitur: Si quis pecunia, vel gratia humana aut populari, seu militari tumultu, sine concordi & canonica electione, & Cardinalium, & sequentium religiosorum clericorum fuerit Apostolicæ sedi intronizatus, non Apostolicus, sed apostaticus habeatur, &c. vbi glos. 1. quòd simonia largè dicitur hæresis. S. Thom. statim citãdus: latè Felin. in c. 1. de simon. & in c. fcisitatus. nu. 7. de rescrip. Läber. de iur. patro. lib. 1.

4 Huius autem hæresis author fuit Simon ille Magus, de quo in Actibus Apostolorum. c. 8. dicitur, quòd postquã baptizatus fuerat in Samaria à Philippo Diacono, videns quòd per impositionẽ manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam, dicés: Date & mihi hãc potestatem, vt cuicumq; imposuero manus, accipiat Spiritũ sanctum: & quia hic primus post susceptũ baptismum credidit spiritualia esse venalia, ideò peccatum illud atque hæresis ab illo nomen accepit, vt à Simone simonia dicatur: ita in d. l. 1. titulo. 12. par. 1. vbi quòd hic Simon Magus fuit primus in lege noua Domini nostri Iesu Christi, qui voluit emere gratiam Spiritus sancti: secũdùm hoc ergo, vt inquit S. Thom. simonia hæresis dicitur, secũdùm exteriorem protestationẽ, quia in hoc q̃ aliquis vendit donũ Spiritus sancti, quodammodo protestatur se esse dominum spiritualis doni, quod est hæreticum: & hæc est prima hæresis, quę post Christi in Cœlos Ateensionem in Ecclesia est orta, quam statim Beatus Petrus redarguit, dicens: Pecunia tua tecum
5 sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri. † Simoniacus ergo, etsi non sit propriè hæreticus, quoniam absque intellectus errore potest præ auaritia in hoc vitiũ labi, tamen re ipsa & facto profiteri videtur dominium Spiritus sancti esse penes hominem; qui est hæreticus error, vt voluit sanctus Thomas, & amplexus est Gratianus in cap. ventum est, in fin. 1. quæs. 1. dicens: Simoniaci etsi fidem tenere videantur, infidelitatis tamen per-
6 ditioni subijciuntur: † & quia Simon ille Magus nomen dedit huic vitio, fuit hæreticus, quia iudicauit donum Dei pecunia possideri, vt Petrus ait: & hoc iudicium erat hæreticum, vt diximus, ideò qui illum imitantur ex facto, etsi non imitentur in prauo intellectu hæretici appellantur in iure, qui alioqui non sunt hæretici, quia simoniaci. Præterea ille Simon Magus, præter hoc q̃ ab Apostolis Spiritus sancti gratiã pecunia emere voluit, dixit, q̃ mũdus nõ erat à Deo creatus, sed à quadã superna virtute, secund. Isidor. in lib. etymolog. prout eũ refert S. Tho. 2. 2. q. 100. artic. 1. ad. 1.
7 ibi: Sciẽdũ tamẽ: tamẽ propter hoc simoniaci nõ dicerẽtur hæretici, secund. Soto vbi sup. in fin. d. art. 1. dicentẽ, q̃ Simõ ille propterea voluit Spiritum sanctum emere, quòd credidit esse venalẽ, & pretio ab Apostolis dari, vt constat
8 ex prædictis. † Præterea Giezi, famulus Prophetę Helisęi, fuit à Deo lepra perpe-

tua

Universidad de Deusto
Biblioteca

tua percussus, quia pecuniam recepit pro beneficio sanitatis, quod Helisæus contulerat Naamam leproso. 4. Reg. 5.
l. 2. titul. 17. partita. 1. vbi quòd hic fuit primus, qui in veteri Testamento simo
9 niam commisit. † Illi igitur qui spiritualia vendunt, conformantur Simoni Mago intentione, in actu verò illi qui emere volunt: illi autem qui vendunt in actu, imitantur Giezi discipulum Helisæi: vnde venditores spiritualium, possunt dici non solùm Simoniaci, sed etiã Giezitæ, secundùm diuum Thomam
10 vbi supra, ad. 4. † Quod vltimum etiam dict. l. 2. Partitę probat, & quòd spiritualia gratis sint concedenda, vendique non possint, iure diuino, & authoritate Conciliorum latè probat Alfonsus à Castro lib. 13. aduersus hæreses, in cap. simonia, per totum, vbi de pœnis contrarium facientium.

11 Simonia præterea duplex est: altera prohibita, quia simonia, id est iure diuino & humano prohibita: altera simonia quia prohibita, hoc est, solo iure humano prohibita, iuxta glossam celebrem & receptam in cap. ex parte. el. 1. de simonia, verbo, dimittere. & ibi per Doctores, & alibi secundùm Nauarr. in manuali Latino. capit. 23. numero. 100. versicul. secundo quòd duplex: quæ distinctio Doctoribus Canonici iuris solennis est, vt est videre apud Siluestrum in summa, verbo, simonia. §. 4. & multis Theologis, secundùm Dominicum à Soto libr. 9. de iustitia & iur. quęstio. 5 articul. 2. in versiculo, aliquantulo. ibi: Rationem, &c. vbi optimè eam defendit ab impugnationibus Durandi in. 4. distinct. 25. quæst. 5. latèque demonstrat esse simoniam contra ius merèpositiuũ, atq; exępla vtriusq; supr. dictæ simoniæ prefigit & specificat, probans insuper in columna præcedenti simoniam spiritualium donorum super naturalium, tã naturali iure, quàm diuino esse prohibitã. Exempla etiam vtriusque simoniæ ponit Nauar. vbi supr. dicens, quòd simonia prohibita, quia simonia, est voluntas emendi vel vendẽdi verè spiritualia,
13 siuè à solo Deo sint data, vel instituta, siuè ab ecclesiastica potestate diuinitus accepta: quæ autẽ hæc sint, declarat in specie Dominic. à Soto vbi supra, in versic. simoniam spiritualium, & in vers. nihilominus. el. 2. y el. 3. Simonia verò, quia prohibita, est voluntas faciendi collationes, renuntiationes, præsentationes, vel recipiendi eas factas cũ conditionibus, modis vel pactis in alijs licitis, & etiam in his, nisi ab Ecclesia prohiberentur, & ita frequenter simonia committitur sine interuentu pecunię numeratæ, vel alterius rei ea æstimabilis. Spiritualia autẽ in triplici sunt differentia, vt inquit. l. 1. vers. *e las cosas espirituales*. tit. 17. partit. 1. quæ latè id declarat.

12 Obseruandum est etiam in hac materia, quòd quicquid per simoniam acquisitum est, restitui debet, quia neque qui spirituale emit, retinere illud potest, neque pretium ille qui vendidit: vnde resignare ille debet beneficium per simoniam acquisitum, hic verò pretium, vel aliud munus quod eodem modo recepit, restituere, vt latissimè id agens resoluit S. Thom. 2. 2. quæst. 100. articu. 6. per totum, & cum eo ac cæteris DD. Siluest. in summa, verb. simonia, numer. 13. vers. octauum, & Dominic. à Soto libr. 9. de iustitia & iur. quęstio. 8. artic. 1. per totũ, vbi id latè probat, non solùm iure Pontificio, per text. in capit. si quis Episcopus. & in cap. presbyterum. 1. q. 1. & in c. de hoc. de simon. & alibi sæpissimè, sed etiam iure diuino, secundùm illud Matthæi. 10. Gratis accepistis, gratis date. quod & antiqui tenent, quanuis Caiet. & Siluest. cũ Abb. contrarium in hoc vltimo sentiant, quos ibi refert in resp. ad 6. in vers. profectò ergo. Et quod contractus simoniæ iure naturali & diuino sit nullus, ac per consequens restitutio sit facienda, cum sancto Thoma probat D. Couarr. in regul. peccatum. 2. par. §. 8. nu. 8. quanuis fateatur esse communem
13 Doctorũ sententiã, † quòd nullitas collationis non est ex natura conuentionis simoniacæ, nec ex iure diuino, sed ex pœna tantum ecclesiastica: quod etiam dixi-

diximus supra, lib. 1. canon. quæstio. c. 9. nu. 16. & tenet Petrus à Nauar. lib. 2. de restitut. c. 2. num. 398. &. 403. & 409. & quod prædiximus de restitutione, quòd sit de iure diuino & naturali, probat etiã nouissimè Arag. in. 2. 2. q. 100. pag. 1132.

14 Beneficium autẽ in præfata specie resignandum est cum fructibus, non solũ perceptis, sed etiam his qui percipi potuerunt à possessore diligenti, deductis expensis factis causa fructuum, atque illis fructibus, qui aliàs expensi sunt in vtilitatem ecclesiæ: & hoc non solùm in pœnam peccati, sed etiam ratione iniustæ acquisitionis eius, qui scienter & propria sponte simoniacè accepit ecclesiasticum beneficium: sicut ille, qui emit
15 rem aliquam ab eo qui vendere non potest: † si verò eo nesciẽte nec volẽte, per alios alicuius promotio simoniacè procuratur, caret quidem ordinis exequutione, cùm primùm id resciuerit, & tenetur resignare beneficium quod est consequutus, cum fructibus stantibus, quia consumptos bona fide, restituere non tenetur, nisi fortè inimicus fraudulẽter pecuniam daret pro alicuius promotione, vel nisi ipse expressè contradixerit: tunc enim non tenetur ad renuntiandum, nisi fortè postmodum facto cõsenserit, renuntiãdo quod fuit promissum, secundùm D. Thom. Soto, & Siluestrũ vbi sup. num. 13. in princip. in vers. octauum, est communis Theolog. secundũ D. Couarr. in regul. peccatum. 2. part. §. 2. num. 7. & latissimè Petrum à Nauarr. de restitutio. lib. 2. c. 2. num. 414. cum sequentib. & præcipuè nu. 429. expressa l. 17. tit. 17. part. 1. & Aragon vbi supr. pag. 1135. vers. est aliud dubium. Addit Silue-
16 ster vbi sup. d. num. 13. in princip. † quòd si electione iam facta à maiori parte, detur aliquid contradicenti electionem, vt quiescat de voluntate electi, etiam turbata, est simonia; & resignare tenetur, etiamsi contradictio esset iniusta, & à fortiori, si electio non erat facta: & similiter si ante electionem Petri, detur pro eo pecunia ab alio, eo ignorante, imò etiam eo contradicente, etiam si aliàs erat eligendus, est simoniaca electio, nisi hoc fuisset dolosè factum in dispendium electi, ne ex dolo reportetur commodum: ipse tamen Petrus non erit propriè simoniacus, licèt teneatur secundùm iura prædicta renuntiare: secus si data est post electionem ipsi confirmatori pro confirmatione, vel benedictione, aut consecratione, contradicente electo, vt in capit. sicut tuis. de simonia, vel etiam eo ignorante, quia nihil ei nocet, nisi recesserit à sua prohibitione, vel nisi posteà consenserit soluendo pecuniam, vel reddendo solutam; vel nisi es-
17 set cõsanguineus. † Quòd si aliquis amicus accipientis beneficium, dederit aliquid consiliario ministrantis rem spiritualem, ipso, & similiter accipiente ignorantibus, ministrans & accipiens non erunt simoniaci, sed amicus, & consiliarius, nisi sciant, & non contradicant, vt cum alijs resoluit Siluester in summa, verbo, simonia. num. 18. & Armil. aurea eodem verbo, simonia, num. 7.

18 Similiter recipiens ordinem, vel beneficium, si aliquid dederit alijs, vt id impetrent à prælato, hoc ignorante, cõmittit simoniam, & tenetur beneficium sic impetratum resignare, ordineque sic suscepto non vti, vt probat expressè l. 17. in versicul. *efazese*, &c. titul. 17. partita. 1. vbi Gregorius Lopez in gloss. vltima quærit, an hoc restringatur ad illos ministros Episcoporum, quorum ministerio vtuntur in conferendis beneficijs, vel ordinibus, seu alijs spiritualibus, vel etiam procedat in quibuscũq; alijs ministris eorumdẽ? Et tãdem in hoc vltimo inclinat, dicens verius & tutius videri, ex text. in capit. quicquid. 1. quæstion. 1. & capit. fin. 1. quæstione. 5. indistinctè loquentibus, & dicta l. 17. ibi: *A algunos omes*. & l. 18. statim sequenti, ibi: *A algunos omes de casa del Obispo*: quod probo, quando tali via habuit quis ordinem vel beneficium.

19 Dubium tamen est, cui & quomodò fit restitutio faciendа in proposito? Et quidem quando ante rei spiritualis collationem præcedẽs pactum dissoluitur,

etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam si pretium fuerit solutum, procul dubio restitutio pretij est ei faciẽda, qui pretium dedit, vt probat Caietan. in sua summa verbo, simonia, pag. 616. in fine, quem sequitur Nauarr. in manuali Lati. cap. 23. num. 103. Cordub. in suo quæstio. lib. 1. q. 32. Ludouic. Lop. in suo instruct. conscient. 1. part. capit. 107. cui sit restituenda, in principio, estque receptissima omnium atque indubitata sentẽtia. Dubium autem versatur eo casu, quo simonia exequutioni vtrinq; mandata sit, nempè & collatione prębendæ, & so-
20 lutione pretij. † Et in hoc diuus Thom. vbi supra ad. 4. tenet, quòd pecunia vel possessio, vel fructus simoniacè accepti debent restitui ecclesiæ, in cuius iniuriã data fuerint, non obstante quòd prælatus, vel aliquis de collegio illius eccl'esię fuerit in culpa, quia eorum peccatũ non debet alijs nocere: ita tamen, vt quantũ fieri possit, ipsi qui peccauerunt, inde commodum non consequantur: si verò prælatus, & totum collegium sint in culpa, tunc debet cum authoritate superioris, vel pauperibus, vel alteri ecclesiæ e-rogari: & quòd ecclesiæ restitutio fieri debeat, probat expressè text. in cap. de hoc. & in cap. audiuimus. de simon. l. 12. in versic. *item si*. tit. 17. part. 1. probat etiã text. in Authẽt. de sanctiss. Epis. §. si verò laicus. & in §. si autem secularis. collatione. 9. glos. optima, verb. restituant. in d. cap. de hoc. & ibi DD. communiter, tenet etiam Medina in suo cod. de restitu. q. 2. fol. 7. versicu. deinde. & in hoc omnes consentire videntur, secundùm Soto vbi supra. d. q. 8. art. 1. in versic. de simonia verò, ibi: Omnes enim: quòd restitutio pretij, vel sit facienda ecclesiæ, per prædicta iura, aut pauperibus, quia restitutio malè acquisitorum pauperibus adiudicatur per diuum Augustinũ in cap. non sanè. 14. quæst. 5. & in vers. ad quartum. inquit, illud de fructibus prædictum à diuo Thoma, verissimum esse, secundùm antiqua iura, nunc autem iã se mos habet Romanus, vt Papæ obtingant ad suos sustinendos apostolicos sumptus: quare cũ illo potest super eis fieri compositio, obtinerique ab illo remissio: communem etiam probant Siluest. in summa, verb. vsura. num. 20. & summa Armill. aurea verbo, restitutio. num. 17. & 19. & inquit D. Thom. 2. 2. q. 32. artic. 7. in conclus. & in responsione, quòd acquisitum per simoniam, non debet restitui ei qui dedit, quia meretur illud amittere, sed accipiens tenetur in eleemosynas elargiri: sequitur Cordub. vbi sup. & hęc est communis resolutio. Dominicus autem à Soto vbi sup. in ver sicul. de simonia, ibi: Attamen si res, &c.
21 † censet ita distinguẽdum, nępè vt post condemnationem quidem procedat cõmunis prędecedens sententia, quæ habet, vt restitutio pretij, vel muneris accepti per simoniam, fieri debeat ecclesiæ, vel pauperibus, aut quẽadmodum Papa iusserit: ante condemnationem verò, dum crimen non est in iudicio delatum, sed in foro conscientię latet, restitutio facienda sit ei, qui dedit, vt ibi latè probat: inde inferens, quòd qui tale pretium recepit, perinde atque vsurarius debet absque vlla mora, nullaque expectata iudicis sententia, restituere illud, tanquam alienum, cuius dominium non habet, dum modò cautionẽ accipiat, ne postea cùm fiscus resciuerit, cogatur iterũ soluere: quanuis illi, qui dedit, minimè repetitio iure permittatur, quandoquidẽ re cognita, pretio multabitur: quod autem sanctus Thom. vbi supr. dict. q. 100 articul. 6. in respons. ad 1. asseruit, quòd hic non possit repetere pecuniam, quã turpiter dedit, licèt alius iniustè retineat, intelligi debet modo prędicto, nępè in publico foro & iudicio, nam priuatim ante condemnationem arbitratur Soto, vt prædiximus, eidem esse restituẽdum: & hanc opinionem Soti sequitur Ledesmius in. 2. 4. q. 18. artic. 5. versicu. colligitur secundo. circa finẽ. fol. 264. colum. 3. in princip. & frater Barthol. à Medina in instructione *de casos de conciẽcia*, fol. 168. & frater Angles in suis floribus Theologic. quæstion. in. q. quis restituere, &c. difficultat. 14. in. 11. & 12. dub. pag. 195. & sequenti, & ex professo eam

eam probat atque defendit Ludo. Lop. vbi supra, versi. secunda cõclusio, vbi intelligit D. Thomam contrarium tenentem, prout alij Thomistæ interpretantur, post condemnationem iudicis, & nõ ante. Tandem dicit, quòd si ante cõdemnationem quis sequutus opinionẽ D. Thomæ pauperibus sic acceptum, & non danti restituisset, non esset culpandus post factum, nam sequutus est opinionem probabilem: addo ego, & communem, eritq; hoc verum indubie: distinctio tamen prędicti Domini. à Soto profectò verissima mihi videtur, & secundùm hodierna tempora cõmunis etiam modernorum, & iuxta eam consulendũ ante factũ, præcipuè si ille qui dedit, esset pauper, & sibi non sufficerẽt sua, vel etiam si dedisset ex ignorãtia, vt ex Hostiens. ex misericordia permittit Siluester vbi supra, verb. simonia. num. 20. in versi. posset tamen: nihilominus his etiã cessantibus, adhuc ante condẽnationẽ ei, qui dedit, esset restitutio faciẽda, iuxta prædicti Soti, & modernorũ opinionẽ.
22 De restitutione autem prębendæ longè diuersa ratio est, secũdùm Soto, quia neuter eius dominus est, videlicet nec Paulus resignans, nec Petrus, cui per simoniam resignatur atq; confertur: quoniam dum Prælatus secundùm suã æstimationem huic contulit, illi simpliciter abstulit: Petrus igitur ratione simoniæ retinere illam minimè potest, sed nulla expectata sententia, protinus tenetur resignare huiusmodi prębendã: quia eius non est legitimus possessor ratione iniustæ acquisitionis, siue acceptionis. Idẽ probauit Nauar. consi. 21. nu. 5. & cõsi. 35. nu. 2. & nu. 7. de simon. cum Abb. recepto secundùm eũ. Hoc autem procedit secũdùm iura antiqua, vt per ipsum ibi in fin. Hodie autẽ attento motu proprio Pij V. incipit cum primum, edito anno. 1566. & est constitut. 5. inter eiusdem Pij V. constitutio. fol. 9. & 12. secus est in foro conscientiæ ante condemnationẽ, secundùm eundem Nauar. consi. 34. per totum, de simon. dicemus infra in fine huius quæstionis.

23 Fit igitur ex supradictis, collationem beneficij simoniacè factam esse ipso iure nullam, nullumque ius ab initio in sacerdotio acquisiuisse eum, qui sic beneficium habuit per simoniam ab eo, vel ab altero eo sciente commissam, sicque ipso iure esse eum beneficio priuatum, ac proinde etiam in animæ iudicio teneri, vt prædiximus, beneficium dimittere, fructus que omnes restituere, etiam iam consumptos: quod apertissimum ac verissimũ est hodie (scilicet ante cõstitutionem Pij V. præd.) per constitutiones Martini V. in Concilio Constantiensi, & Pauli Veneti. II. in titulo de simonia inter extrauag. communes, vbi deciditur, simoniacum etiam occultum nullum ius ab initio acquirere in beneficio, quod per simoniam habuit, & electiones, & omnes alias prouisiones dignitatum, personatuum, & beneficiorum Ecclesiasticorum simoniacè factas esse nullas ipso iure, vt post alios aduertunt Dominicus à Soto vbi supra d. libr. 9. de iustitia & iur. quæstion. 8. articul. 1. in respons. ad quæstion. Gregor. Lopez in. l. 12. in glos. *Es vedado*, in versic. hodie, titul. 17. partit. 1. & D. Couarr. in regul. peccatum, de reg. iur. in 6. in. 2. part. §. 8. num. 7. Nauar. in manual. Latin. cap. 23. num. 105. ad fin. & nos latè supra lib. 1. Canonic. quæstio. cap. 9. num. 1. & 7. quanuis apud veteres ante præd. constitutiones controuersia esset super hoc, cuius meminit Couar. vbi supra, in versi. apud veteres: & Nauar. nouissimè consi. 60. per totũ, & consi. 61. n. 7. de simon. cõtra supradictos, & alios probet, sed post extrauag. Pij V. præd. aliud est, vt prædiximus, & etiã ante illã
24 Secus videtur dicendum in collatione beneficij simoniacé facta ignoranti, hęc namque valida esse videtur ipso iure, donec in pœnam criminis à iudice rescindatur ratione iniquę & illicitę acquisitionis, vt probatur expresse in. c. penul. de elect. & in. cap. nobis. & in capit. ex insinuatione. de simon. nec quo ad hunc ignorantem præd. Pauli Veneti constitutio obstat, quia interim ha-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bet titulum coloratum, vt tradit Gomez in regula de triennal. poss. quæst. 12. versicul. & ista quę dicta fuerunt. Et hinc est, vt postquam hic ignorans sciuerit præd. simoniam admissam, teneatur etiam in foro animæ beneficium illud dimittere, fructusque non consumptos bona fide reddere, vt prędiximus, anthore diuo Thoma. 2. 2. quæstion. 100. articul. 6. ad quartum, cum cæteris supra citatis.

Nihilominus tamen verior sententia mihi videtur contraria, imò quòd collatio beneficij simoniacè facta alicui vitium simoniæ ignoranti, etiam iure humano nulla sit ab initio, & ideò per iudicem exteriorem cogendum eum fore beneficium dimittere cum fructibus à die scientiæ & malę fidei perceptis & percipiendis, & qui eo tempore nondum fuerant consumpti, licèt percepti essent ante criminis scientiam, atque item ab eo die statim teneri ad dimittendum beneficium sibi collatum, secũ dùm omnes, vt in specie nostra probauit latè D. Couarr. vbi supra, numer. 8. & hoc non quidem in pœnam criminis, sed quia ex natura rei iure ipso naturali hæc acquisitio impediatur diuina voluntate, sine qua spiritualia vendi non possunt, & sic titulus fuit nullus, & ideò ad restitutionem fructuum ante scientiam criminis perceptorum, modò hi consumpti non fuerint bona fide, tenetur iuxta diui Thomæ, & sequacium sententiam: & inquit Gomezius vbi supra, quòd ille qui obtinet beneficium per simoniam per alium commissam ipso ignorante, ipso iure est priuatus titulo, & tenetur illud cedere cum licentia superioris, secundùm Abb. & modern. de iur. patr. quos citat, quorum dicta in hoc approbauit Rota, vt ibi per eum: sicuti nec res vendita alicui ignoranti venditorem eam non potuisse vendere, ei acquititur ab initio. Si enim materia vendibilis non est, vt constat, nihil refert quoad valorem tituli, quòd emptor bona fide emerit, aut eam habuerit: bona namque fides ementis rem alienam absque domini consensu, vel possidentis rem aliquam ex titulo nullo, tantum eum defendit, dum ipsa bona fides manet: at accedente mala fide, statim restituere eam possessor tenetur, nec est expectanda iudicis sententia.

25 Præterea bona fides ementis rem alienam, non validat titulum ab initio nullum ex defectu dominij venditoris, quod nõ transijt in emptorem: tametsi emptor possit agere in temporalibus ad interesse contra venditorem rei alienæ, vt in. l. rem alienam. ff. de contrahend. empt. l. alienum. C. de furtis. l. 19. & l. 54. titul. 5. partita. 5. tradunt optimè Matthæus de Afflict. in decisi. Neapol. 369. numer. 2. & 3. Anton. Gomez de empt. & vendit. num. 8. Roland. à Valle consil. 60. nu. 56. cum sequentibus, volum. 4. & Medin. in suo cod. de restit. quæst. 37. per totam: quod enim alterius est, absque suo facto & voluntate ab eo auferri non potest. l. id quod nostrum. cum simil ff. de reg. iur. Idq, fortius procedit in re non vendibili, vt sunt spiritualia: si enim secus fiat, nulla est vendi
26 tio, ac per consequens traditio siue collatio: † ex inutili enim cõtractu, & à iure reprobato, nõ transfertur dominiũ: argumento. l. non dubium. cum simil. C. de legibus, & quòd in temporalibus ex contractu à iure reprobato, sequuta traditione non transferatur dominium, licèt secus sit in possessione, probat latè cum communi Ant. Gom. in. l. 45. Tauri. num. 24.

27 Hæc eadem sententia verior efficitur ex sententia D. Thom. d. art. 6. ad tertiũ dicentis, hoc quòd aliquis priuetur eo quod accepit, non solùm esse pœnã peccati, sed etiam quandoque esse effectum acquisitionis iniustę, puta cum aliquis emerit rem aliquam ab eo, qui vendere non potest. Præterea, vt inquit ibi diuus Thom. in respõsione ad quæstionẽ, nullus potest licitè retinere id, quod contra voluntatem Domini acquisiuit: veluti si dispẽsator de rebus domini sui daret alicui cõtra voluntatẽ & ordinationẽ domini sui, ille qui acciperet, licitè retinere

retinere non posset: Dominus autem cuius Ecclesiarum prælati sunt dispensatores & ministri, ordinauit vt spiritualia gratis dentur, vt Matthæi. 20. cauetur: ergo qui muneris interuentu spiritualia quæcunque consequitur, ea licitè retinere non potest: ex natura igitur rei, & non in pœnam criminis, vt diximus, præd. acquisitio impeditur: igitur bona fides accipientis parum refert. Fauet etiam alia doctrina eiusdem diui Thom. communiter recepta, & quidem verissima, de qua supra meminimus, dum d. articul. 6. ad. 4. tenuit, hunc, qui beneficium habuit ex simonia, ab alio eo inscio commissa, teneri etiam an
28 te sententiam ad restitutionem, † quia etsi pœnę legali locus non sit in foro cõ scientię ante iudicis exterioris condemnationem, cùm tamen hæc acquisitio impediatur, non quidem in pœnam criminis, sed ex natura rei, vt ex eodem Thom. probauimus, consequitur, restitutioni esse locum, etiam ante iudicis condemnationem seu declarationem: quod & sequitur Nauarr. in manual. cap. 17. num. 32. in versi. non obstat tertio, vbi aliam reddit rationem, quam colligit ex vtroque Thom. Medina & Soto, nempe quòd hoc acceptum fuit pro spiritualibus, quę nullam æstimatio
29 nem habent, † quia gratis necessario dari debent, & quanuis secundùm Couar. vbi supra d. num. 8. versicul. non me latet, frequentiori Doctorum sententia receptum sit, quòd collatio beneficij simoniacè facta, non ex natura ipsa conuentionis, sed in pœnam criminis nulla sit, quasi voluntas accesserit conferentis, qui beneficium Ecclesiasticum dare potuit, tametsi hæc datio admistam habeat iniquitatem, ob prętensam æstimationem spiritualis ad temporale: quod maximè refragatur verbis S. Thom. supradictis, nihilominus verior & tenenda est sententia ipsius diui Thomę, quia conferens, cuius voluntas accesit in collatione beneficij simoniacè factà, minimè sic, id est per simoniam, sed gratis beneficium Ecclesiasticum dare potuit, vt probauimus supra.

30 Superest vt ad iura pontificia supra pro priori parte adducta respõdeamus. Et quidem ipsa referenda sunt ad reuocationem facti, quæ potius declaratio quædam est, quàm reuocatio iuris, vt tandem iudex pronuntiet, eam collationem, quatenus ita facta est, reuocandam esse, & reuocari: ac declaret ab initio nullam fuisse: sæpissime enim hæ declarationes apud iura Pontificia nouę quędam reuocationes appellantur: ita respondet Couarr. vbi supra, numer. 8. versicul. igitur Pontificiæ decisiones, &c. Fortassis igitur secundùm ipsum iura humana hunc habere poterunt sensum, vt collatio beneficij facta per simoniam ignoranti, sit ex propria vi & natura nulla, quanuis statim huic ignoranti per iura humana noua fiat, & à labe simoniæ immunis collatio ad tempus vsq; scientiæ & malę fidei, atque ad effectum vt percipere valeat eiusdem beneficij fructus, eosque absque fraude consumere: hæc vt prædiximus, ante nouam extrauag. Pij V. rectè procedunt, post eam verò secus, etiam in eo, qui per se simoniã cõmisit, vt infra dicemus etiam in fin. huius quęstionis.

31 Verùm illa quæstio se offert nobis hic discutienda, an simoniacus mentalis possit tuta conscientia retinere quicquid simoniacè acquisiuit, vel teneatur ad eius restitutionem? verbi gratia, de illo qui præbendam suscepit, si citra pactum crediderit se eamdem per simoniam recipere, videlicet, vel quia collatorem spe pretij allectum arbitratur eandem ei contulisse, vel quia munera promiserat praua intentione, quæ etiam eadem intentione receperat, vtrùm teneatur resignare præbendam: & pariter Prælatus, quicquid ea mente receperat, restituere. Et vt res planior fiat, sciendum est, simoniã mentalem duplicem esse, alteram, quę neq; peruenit ad conuentionem, neq; ad dationem, & de hac nemo dubitat nõ esse

Universidad de Deusto
Biblioteca

locum restitutioni in ea, quandoquidem nihil datum vel acceptum fuit, licèt de prauo animo pœnitentiam huiusmodi simoniacus agere debeat. Alteram, quæ licèt mente concepta, peruenit tamen ad dationem citra omnem conuentionem, quarum vtraque est peccatum mortale, vt præmisimus: & de hac vltima est nostra quæstio an obliget ad restitutionem. Et in primis pro parte affirmatiua, quòd obliget ad restitutionem, illud fortissimum & penè indissolubile argumentum stringere vi
32 detur,† nempe quòd vsura mutui tantùm, quæ huic simoniæ mentali simillima videtur, obligat ad restitutionem, vt in capit. consuluit. vbi communis, de vsur. & communis in capit. final. de simon. est communis doctrina secundùm Siluestr. in summa verb. vsura, numer. 20. refert plurimos eam sequutos, atque communem esse professus Petrus à Nauarra libr. 3. de restitution. capit. 2. numer. 209. cum sequentibus, quanuis ipse contrarium probet: latè per Nauar. in capit. 1. 14. quæstion. 3. id quod omnes fatentur: ergo idem dicendum est in simoniaco mentali, nempe vt ad restitutionem teneatur: quod probatur, quia qui mutuum dat, propterea tenetur vsuras restituere, quod gratis mutuare debeat, iuxta illud, Mutuum dantes, nihil inde sperantes, &c. Prælatus autem iure diuino eodem pacto spiritualia conferre debet, quia dispensator est, non dominus, iuxta illud, Gratis accepistis, gratis date. Quo fit, vt restitutio ex vtraque parte hactenus sit de iure diuino, quod in tali diuina prohibitione vendendi, & emendi fundatur, sicque iure diuino est impedita tam translatio rei spiritualis pretio receptæ, quàm dominium eiusdem pretij: ergo eodem iure est in simonia restitutio iussa, vt maxima probabilitate pollet. & ita antiqui semper crediderunt, vt cum Soto prædiximus contra Caietan. & Siluestr. Si igitur iure diuino est iussa restitutio in simonia, tunc Ecclesia nullatenus facere potuit,
33 vt simoniacus mentalis, puta credens aliquid sibi datum in pretium, dominium acquireret: licèt secus foret, si translatio eiusdem dominij solo iure Ecclesiastico esset impedita, vt Caietan. in summa verbo simonia, & cum eo communis existimat: potuit siquidem Ecclesia illud impedire interueniente pacto: permittere autem vbi nullum intercederet, quia etsi spiritualia iubeantur gratis dari & recipi, nihilominus ex sua natura sunt pretio æstimabilia: quare qui pretium sua sponte pro illis conferret, peccaret quidem contra diuinam prohibitionem, & nihilominus dominium transfertur, nisi vbi translationem eius Ecclesia impediuerit: attamen probabilius esse contrarium, antiqui existimarunt, vt prædiximus, nempe quòd iure diuino in simonia fuerit impedita dominij translatio vtrinque, ac proinde restitutio iussa: simoniacus igitur mentalis ad restitutionem tenebitur, sicut vsurarius mentalis. Quòd si obijcias, non ob id vsurarium teneri ad restitutionem, quòd mutuum gratis fieri debeat, sed quia secorsum vsum pecuniæ vendat, qui nullius per se est pretij: idem de re spirituali conuincitur, nam neque hæc quidem, vt omnes fatentur, est pecunia æstimabilis, quia licèt natura sua sit æstimabilis, saltem vbi præbenda vel sacerdotium est fructiferum, nihilominus tamen hæc vendibilia non sunt, quia prælati Ecclesiastici sunt meri dispensatores rerum dominj sui, qui gratis id facere cunctis iussit, non verò sunt domini: ergo nec tanquam domini, nec tanquam dispensatores dominium pretij acquirunt, & multo minus accipientes sacerdotium vel præbendam per simoniam.

Vlterius hæc pars comprobatur ex regula illa generali, quæ habet, quòd quando, tam dare, quàm accipere aliquid temporale, est iniustum, nó potest sic acquisitum retineri cum bona conscientia, vt docet S. Thom. 2. 2. q. 32. art. 7. in

7. in conclusione, & in responsion. ad quæstion. & ibi Caietan. in princip. articul. Idem Caieta. quæstion. 100. articul. 6. in princip. & cæteri communiter Theologi. Sed id quod acquiritur ex mente simoniaca, est iniquum atque illicitum vtrinque, ergo cum bona cõscientia retineri non potest.

Et in terminis per prædicta & alia (quæ ommitto) hanc primam partem probarunt Ioann. Maior in 4. distinction. 15. quæstion. 1. articul. 7. Adrianus quodlib. 9. Héric. quodlib. 6. quæst. 26. Ioan. à Medina in suo cod. de restit. capit. de vsur. restit. §. in. 2. versicul. iam ad rationes, fol. 148. colum 2. & latè Dominic. à Sot. lib. 9. de iustit. & iur. quæst. 8. artic. 1. ad sextum, vsque in finem, dicens quòd quousque eum, vel Ecclesia, vel sapientes aliud docuerint, ipse sibi aliud persuadere nequit, & respondet ad sanctũ Thomam d. quæstion. 100. articul. 6. ad sextum, tenentem contrarium, loqui nempè in illo simoniaco mentali, qui intendit pretio dare aut accipere rem spiritualem, verè tamen non dat, & sic in prima specie simoniæ mentalis, quam prædiximus, in qua nihil datum vel acceptum fuit, & proinde in ea omnes consentiunt restitutioni minimè locum esse, quia nihil est quod restitui possit. Eamdem sententiam tenet etiam frater Barholom. à Medina in sua instructione confess. libr. 2. capit. 14. §. 21. Et tenentes hanc opinionem respondent ad text. in cap. fina. de simon. incipienti, mandato, quo communis contraria sententia expressè probata videtur, nempe vt per Maiorem vbi supra, & per Adrian. vbi supra, cuius intellectum refert & sequitur Soto vbi supra, nempe quòd illic Summus Pontifex non decernit, † de simonia
34 mentali non esse necessariam resignationem spiritualium, aut temporalium restitutionem, sed imò contrarium docet, si rectè textus legatur, non verò, prout communis facit, præmissa vera facti specie huiusmodi: Quidam dato pretio praua intentione, absque pacto tamen, recepti fuerunt ad religionem, & forsan dederant monasterio aliquam præbendam, & insuper aliquod temporale, posteà verò compuncti Romam miserunt, vt cum illis fieret dispensatio. Papa misit mandatum, vt eadem fieret: Abbas autem dubitauit posteà de extensione mandati quoad duo: primò, vtrùm extenderetur facultas dispensandi vsque ad Abbates, vt ipse posset cum illis dispensare: secundò, vtrùm extenderetur ad dispensandum super resignationibus, ne ex alter utra parte fierent, vt scilicet conuentus resignare non teneretur, sed omnia posset retinere, quæ monachi contulerant. Ad vtrumque respondet Summus Pontifex affirmatiué, ita dicens: Mandato nostro recepto, vt cum monachis, qui per simoniam dato aliquo (scilicet munere, tam temporali, quàm spirituali) locum in monasterio sunt adepti secundùm constitutionem generalis Concilij (videlicet Constantiensis, vt in capit. quoniam, eodem titulo de simonia) & infra: Consultationi tuæ breuiter respondentes dicimus, mandatum Apostolicum (id est mandatum dispensandi) ad Abbates extendi (vt scilicet ipsi valeant dispensare) & ad resignationes spiritualium & temporalium: itaque verbum, extendi, fertur in hoc quod sequitur, vt sic debeamus legere: Extendi ad Abbates, vt ipsi possint dispensare, & ad resignationes, tam temporalium, quàm spiritualium, si modò nullum interuenit pactum, nempe vt Abbas possit dispensare, ne resignatio, tam temporalium, quàm spiritualium, quæ alias necessaria erat, fiat: ait enim Papa, quòd in illo casu, dest facta dispensatione, delinquentibus sufficit per solam pœnitentiam suo satisfacere Creatori: ergo non excludit, quin dispensatione non præcedente ex natura simoniæ facienda esset illic, tan resignatio spiritualiũ, quàm restitutio temporalium: quandoquidem dispensatio fuit necessaria: itaque hi authores alio modo legunt illum

Universidad de Deusto
Biblioteca

textũ, quàm littera communis & vulgata editio habet, delẽdo notam rubeam, quæ paragraphum & diuisionem significat, positam post verbum extendi, & ante illa verba, Et ad resignationes, &c.

35 His tamen omnibus non obstantibus, sententia sancti Thomæ quæstion. 100. articulo. 6 ad. 6. & communis omnium prope Theologorum, ac Canonistarum est in contrarium, imò quòd indistinctè datum vel acquisitum ex simonia mentali, nullo pacto, tacitè neque expresse, intercedente, non sit in iudicio Ecclesiæ, nec in animę interiori restituendum, nec beneficium sic receptum resignandum; ex textu expresso in d. capit. final. de simonia in 2. parte. vbi ad literam sic dicitur, loquendo in simonia mentali. Et ad resignationes spiritualium, & temporalium, quæ nullo pacto, sed affectu animi præcedente vtrinque taliter acquiruntur: in quo casu delinquentes sufficit per solam pœnitentiam suo satisfacere Creatori, eos pro simonia huiusmodi non teneri: idem probat. l. 5. versiculo. *Pero si*, titulo. 17. partita. 1. vbi dicitur, *Pero si alguno dieße don, ò presente, quier fueße grande, ò pequeño, con intencion de ganar por el cosa espiritual, ò si el que lo recibieße, la dieße por razon de aquel feruicio, qualquiera dellos que lo fazen desta manera, caen en pecado de simonia de voluntad, porque no fue fecho en ella pleyto ninguno: e porende el que recibieße beneficio, ò orden, en esta manera, o otra cosa espiritual, puede la retener, e non ha porque la renunciar, solamente que haga penitencia del yerro que fizo, porque la gano assi*, & ibi Gregorius in glossa, *Simonia de voluntad*, hoc tenet, allegans d. capit. final. de

36 simonia, † qui textus non solùm loquitur in simonia, quia prohibita, & sic in simonia, quæ est de iure positiuo (prout in ea tantùm, non verò in prohibita quia simonia, & sic in simonia prohibita iure diuino, voluit Hostiensis in summa de simonia. numer. 1. & Henricus de Gandau. quodlib. 6. quæstion. 26. & summa Angel. verbo simonia. numer. 7. in princip.) sed etiam in simonia contra ius diuinum, vt constat ex eo textu, dum loquitur in simonia, quæ committitur pro religionis statu & admissione, ad religionem, pro quo vsurpatur locus in monasterio de quo ibi: constat autem diuino iure prohibitum esse, vt spiritualis religionis status vendatur, cum sit spiritualis status à Christo constitutus, vt patet ibi: Si vis perfectus esse, vade & vende, &c. & præterea statim in d. capit. final. subtexitur mentio resignationis spiritualium, quare ibi proculdubio de simonia, quæ est contra ius diuinum, sermo habetur: & ita meritò Hostiensem & sequaces contrarium tenentes improbant Caietan. super Thom. d. quæstion 100. articul. 6. versicul. ad hoc dubium, ibi: Mihi videtur, & Siluester in summa verb. simonia. numero. 20. cum Ioanne Andrea, & Panormitan. quos refert: & præterea idem probauit Soto vbi supra, ad sextum, in versicul. vnde Hostien. & Nauarr. in manual. Latin. capit. 23. numer. 102. versicu. quinto, ibi: Tum quia illud caput, &c. & pro hac parte videtur multum astringere d. l. Regia, ibi: *E porende el que recibieße beneficio, ò orden en esta manera, o otra cosa espiritual, puedala retener, &c.*

37 Similiter etiam textus ille in d. capit. final. de simonia. in. 2. parte procedit, nedum quoad forum Ecclesiæ exterius, & quoad eius pœnam, sed etiam quoad forum conscientiæ, vt patet ibi, In quo casu delinquentibus sufficit per solam pœnitẽtiam suo satisfacere Creatori. Si ergo sufficit Creatori per solam penitentiam in simonia mentali satisfacere, non tenetur ad aliud in foro conscientiæ, vt Deo satisfaciat, puta ad resignationem vel restitutionem: non igitur tenentur mentales simoniaci ex naturali, & diuino iure, nisi ad pœnitentiam, quia peccant mortaliter, & sunt in statu damnationis æternæ, quandiu perseuerant

rant in tali malo animo, sed non tenentur ad resignandum aut restituendum taliter accepta, per prædicta, vt optimè explicat ac resoluit contra alios Caieta. vbi supra, in versicul. alij dicunt, ibi: Sed hæc responsio, dicens quòd sic communiter seruari videtur, & est communis secundùm Decium in capit. ex parte. el. 1. numer. 6. de officio delegat. licèt ipse velit ibi contrarium: sed communem sequitur Nauarrus vbi supra, versicul. procedit etiam, contra Ioann. à Medina vbi supra, quem ibi increpat, & ampliat textum etiam alijs modis. Probatur igitur manifestè in illo text. præfata opinio communis, quam fundamus, nihil addendo, vel delendo, sed stando eius literæ communi cum sua nota rubea, quæ paragraphum & diuisionem significat, & semper adhibita fuit, maxima namque esset audacia aliud dicere. Secundò pro communi opinione Theologorum, & Canonistarum, de qua principaliter agimus, est etiam text. in capit. tua nos. de simonia. in versiculo si verò purè, ac sine pacto vel conditione qualibet offerat, ibi, Huiusmodi receptio fieri poterit absque scrupulo simoniacæ prauitatis, & posteà ibi: Quia nobis datum est de manifestis tantummodò iudicare, quem text. simul cum d. capit. final de simonia, ad hoc allegauit Decius in d. capit. ex parte. el. 1. numer. 5. & Siluester in summa verbo. simonia. numero. 5.

Quibus fit, vt communem prædictam sententiam ex text. in d. capit. fina. sic sanè eum intelligentes vsque in hodiernum diem probauerint semper glossa, & ferè omnes Doctores Canonistæ, ac Theologi, vt asserit, & latissimè probat & defendit, respondens fundamentis contrarijs, D. Nauarr. in commentarijs d. cap. final. num. 12. & sequentibus de simonia, & iterum in d. manuali cap. 23. numer. 102. Eamdem sequutus est latè probans Caietan. vbi supra, dicens, quod sic communiter seruari videtur. Communem etiam eam fatetur So-

38 to vbi supra, licèt contra eam teneat, & sequuntur præterea omnes sùmistę verbo simonia, vbi Angel. de Clauas. eodem verb. 7. in princip. testatur communem, & alij plurimi authores, quos omnes referre laboriosum potius esset quàm necessarium, siquidem in confesso est omnium hanc esse receptissimam sententiam, paucissimis demptis, atque (vt existimo) verissima & tenenda ex prædictis, quam latissimè sequitur, probat ac defendit Petrus à Nauarra libr. 2. de restitutione. capit. 2. numer. 392. cum sequentibus, & probata est d. l. partitæ, cuius. l. conditores sequuti sunt communem præd. intellectum d. capit. final. de simon. intelligentes eum esse proculdubio verissimum ac communem, expressamque mentem ac decisionem Ecclesiæ: minimè igitur sunt mutanda, quæ certam interpretationem habuerunt, vt in. l. minimè. cum simil. ff. de legibus. Superest modò, vt res in tranquilla quiete remaneat, vt respondeamus fundamentis contrariæ opinionis, & præcipuè ad primum (quod omnes maximè torquet, vt pote difficillimum, nempe de vsurario mentali, qui ad restitutionem tenetur) plures enim assignantur à Doctoribus rationes differentiæ inter vsurarium mentalem, & simoniacum mentalem, quare ille teneatur ad restitutionem, hic verò minime, † quæ quidem non satisfaciunt, Vnde Abbas in d. capit. final. inquit, non esse idoneas ante ipsum redditas, nec approbat quas ipse reddit, & meritò, quia vltima quæ sibi præstantior cæteris videtur, dum habet, textum illum loqui de illo, qui non dat, vel facit temporarium principaliter pro spirituali, sed minus principaliter & secundariò pro spirituali, vera quidem non est, siquidem agit textus ille de simonia, quæ est peccatum mortale, vt prædiximus, quale non est facere aliquid minus principaliter, & secundariò pro spirituali, vt per Nauarr. d. capit. 23. numero. 101. & 102. versicul. quinto, & inquit Ioannes Andreas

Universidad de Deusto
Biblioteca

ibi,quòd ratio iusta illius decisionis ab authore petenda erit, & nihilominus quamdam differentiæ rationem assignat,quam improbat Soto vbi supra,ad sextum, in versi.Ioan. Andreas:sed & summa Angeli vbi supra, inquit, quòd rationes differentiæ assignatæ à Doctoribus in proposito sunt inefficaces, & solùm ita esse,quia ius declarauit;sed nó bene dicit, quia iura non declarant sine ratione, cum subalternentur Philosophiæ naturali,secundum Siluest.vbi supra,num.20. qui aliam rationem assignat,nempe quòd ea quæ restituēda sunt ratione simoniæ, non sunt restituenda necessariò vigore naturalis aut diuini iuris,sed de consilio solùm,vt ibi probare nititur,addens,quòd si aliqua obligatio restituendi est,procedit à lege humana,quæ mentalem simoniacum nó obligat ad restituendum,sed tantùm conuētionalem:hæc autem ratio non est omnino vera,aut saltem firma,& inconcussa,vt vidimus supra.

Ego verò duas rationes differentiæ, quæ cæteris omnibus vrgentiores vidētur,referam. Prima est Caiet.vbi supra, quia scilicet mutuatarius nó animo donandi sponte, nec voluntariè,sed inuitus,necessitate pressus,ad redimendam vexationem,vsuras mentales soluit, est enim ibi voluntarium mistum inuoluntario,vt patet ex 3. Ethicorum, & ideò eas recipiens tenetur ad restitutionem: quod autem datur simoniaco mentali, datur voluntariè, datur enim animo emendi vel vendendi, constat namque, quòd tam emere, quàm vendere, sunt contractus voluntarij,absque inuoluntario misto,vt patet ex 5. Ethicorum,& sic tota diuersitatis ratio est inter voluntarium, & inuoluntarium. Nec obstat quod aduersus hanc Caietani rationem replicat Soto vbi supra,dicens,quòd ita inuitus simoniacus videtur conferre pretium, sicut vsurarius, mallet siquidem ille gratis spiritualia accipere, vt iure diuino alter tenebatur gratis conferre, quàm aliquo pretio vel munere temporali à se præstito: quia respondet Caiet.& Nauar.quos sequitur Petrus à Nauarra vbi supra,numer.402. cum sequent. quòd ad hoc vt consensus dantis impediat restitutionem, non sufficit quòd mallet habere gratis,quàm pretio, quoniam alioqui etiam omnis venditor teneretur restituere pretium ementi,vt ibi latius probāt. Alia ratio est eiusdem Nauarri,quam efficaciorem supradictis existimat ipse, nempe quòd vsura bene soluitur,& malè recipitur, nam vsuram soluere, non est peccatum.cap.debitores. de iureiurand. recipere autem sic.c. quoniam.de vsur.& qui malé recipit ab eo, qui bene dat, tenetur id restituere danti.cap.non sanè,cum glos.14.quæst. 5. at qui per simoniam mentalem accipit ab eo qui malè dat, bene suscipit,ob ignorantiam malæ intentionis, aut saltem accipit à malé dante, & consequenter nemini tenetur illud restituere, maximè si præstitit id propter quod datum est. Adhuc tamen obijci potest huic rationi,quòd vsuras soluere tunc licet,& debitor tenetur,cum iurauit eas soluere,secus alias,vt in d.capit.debitores, cū ibi notatis.

39 Præterea non semper licet cuiquam sub vsuris mutuum accipere: in hoc enim seruanda est huiusmodi communis omnium distinctio:Inducere aliquē ad mutuandum sub vsuris non licet, quia cooperaretur peccato alterius:accipere tamē mutuum sub vsuris,ad propriam necessitatem subueniendam,vel ob aliam iustam causam,ab eo qui paratus est hoc facere, licitum est:hæc est aurea doctrina sancti Thomæ communiter recepti,tam à suis,quam à nostris,in 2.2.quæstion.78.artic.4.inducere enim quempiam ad malum nemini licet,præcipuum enim genus cooperandi ad malum, est ad illud mouere & excitare: cùm ergo fœnerari malum sit, minimè tale propositum, quod ipse non habet, concipere potest: vti tamen peccato alterius in bonū,nihil absurdi habet,nam & Deo hoc est in vsu,vtitur enim peccato nostro in bonum, vt in exemplis de quibus per infra citandos, qui præd, doctrinam

doctrinam diui Thomæ, & sequuntur, & optimè explicant,nempe Caietan.in proprio loco:idem Caietan. lib.17. respons.14. responso, & in summa verb. vsura,Siluest.eodem verbo.el.7.numer. 1.Armill.aur.in eodem verb. numer.38. Dominic.à Soto lib.6.de iustitia & iur. quæst.1.artic.5.Nauar.in manual.Latin. capit.17.numer. 262. & 263. glos. fin.& DD.in cap.debitores. & præcipuè Felin.ibi numer.6.& 7.plures Doctores citans,de iure iur.DD.omnes in cap.super eo.de vsur. D. Couar.in capit.quamuis pactum.de pact.in.6.in.1. part.relect.§. 1.numer.10.versi.qui petit,latissimè Michael à Palacio in sua praxi Theologica,de contract.& restit.lib. 4.capit.10. per totum.Anton.à Cordub.in sua summa *de casos de conciencia*, quæstion.5. in. 5. corolar.& Thesaurus Christianę relig.cap.67.nume 29.Imò, vt constat ex plerisque supradictorum,non solùm nó licet inducere ad mutuandum sub vsuris illum,qui non est paratushoc facere, sed etiam eum qui ad hoc est paratus,vt colligitur ex diuo Thom. vbi supra, in
40 conclusio.dum generaliter dicit, † non licere quemquam ad mutuandum sub vsuris inducere: quanuis enim accipere ad vsuram licitum sit,non tamen petere vt sibi ad vsuram detur, quia est petere aliquid, quod alius sine peccato facere non potest:quod numquam licet,& sic inducere eum ad peccandum,quantum cumque paratissimum, vt in specie docent Caietan.vbi supra, & Florentin.in sua summa in.2.part.titul.1.cap.9.§.4.& Nauarr.vbi supra d.numer.262. & Palacio d.capit. 10.in versi.vnde non est, & clariùs in versi. porrò autem, vbi cum
42 Caietano probat,nefas semper esse inducere aliquē ad vsuras, vel quoduis peccatum,etiam paratissimum ad peccandum:vnde nefas,secundùm eum,erit dicere vsurario, vel sedenti ad mēsam fœnebrem, Da mihi mutuum sub vsura, quia istud est inducere eum ad vsuram,
41 & item in reliquis.† Sic videmus verius ac receptius esse, non posse quem sine peccato vti alterius maleficio ad tollēdum malum ab alio,vel à se,licèt ille maleficus paratus sit illud exercere, quia petitio ista,& vsus huius operę,est directè consensus in peccatum, quia per illud maleficium,tolli malum non potest, aliter quàm cum peccato mortali:quisquis enim ab aliopetit,vt faciat id,quod sine peccato facere non potest, peccat, quia sic petens consentit iniquitati alterius,inducēdo illum ad peccatume:etenim etsi ille paratus esset, non tamen hoc particulare maleficium fuisset operatus,licét ille petijsset,vt rectè cum Siluestro & alijs deducit ac probat D.Couarr.vbi supra, numer.10.in prin.Ita in proposito dicendum est, vt non liceat etiam paratissimum ad vsuras mutuare, eum ad hoc inducere,quia inducens per hoc consentiret eius peccato, quandoquidem hoc ipse creditor sine peccato facere non potest:accipere autem ab huiusmodi homine sic parato mutuū sub vsuris,eum non inducendo, bene licet, secundùm doctrinam sancti Thomæ, & communem vbi supra,& ita sunt intelligendi ac interpretandi & supplendi,si qui sūt,authores qui incautè aliud dixerint,nempe posse peti mutuum sub vsuris ab eo qui paratus est ad mutuandum sub eis:inducere enim eum, vel ab eo petere sub vsuris,minimé licet, quia cooperaretur peccato ipsius, vt est prædictum:sed petere simpliciter ab eo mutuum debet:quòd si ille renuat sine vsuris dare, tunc licebit sub vsuris accipere,vt inquiunt D.Thom. & communiter omnes eum sequuti, & nominatim Caietan.& cęteri,præcipuè Cordub. vbi supra.

Ab illo etiam,qui non est paratus dare sub vsuris, licitè possum petere mutuum simpliciter:quòd si ille nolit gratis mutuare,sed sub vsuris,possum absq; peccato mortali ab eo accipere sub vsuris,nisi ob finem mortalem accipiam,& etiam absque peccato veniali, si ob iustam causam accipiam,aliàs secus, quia peccabo mortaliter aut venialiter,iuxta qualitatem causæ,vel finem ob quem accipio,veluti si ad luxum, vel ob vani-

Universidad de Deusto
Biblioteca

catem,& ludos veniales, aut vt eius negociatione diuitias accumulem, vt constat ex præcitatis, qui etsi in specie hominis non parati sub vsuris mutuare minimé loquantur, eadem tamen ratio & fortior est in hoc, quàm in illo, præterquàm quòd generaliter loquuntur: imò & Nauar. vbi supra, in vtroque loqui videtur: licitè enim in vtroque casu petit quis rem, quæ non solùm sine peccato, sed & cum merito fieri potest: si autem vsurarius non vult dare mutuum sine vsura, culpa est ipsius, non autem petentis, qui petit ab altero, quod ille, si vellet, sine peccato, & cum merito facere posset: quæ ratio æquè militat in non parato, sicut in parato hoc facere: † est tamé casus, in quo licitum est inducere alterũ ad mutuandum sub vsuris, nempe quando quis est constitutus in extrema necessitate, poterit enim tunc inducere ad mutuandum sub vsuris eum, qui sine illis mutuare non vult, iuxta Innocent. receptum in cap. super eo. de vsur. secundùm Nauarr. vbi supra, numer. 263. quia hoc non est proximum ad peccandum inducere, sed cósulere vt minus peccet, hoc est potius peccatum vsuræ, quàm si homicidium committat, quod licitũ est, vt in cap. si quod verius. 33. quæst. 2. sequuntur Angel. Siluest. & Caiet. eosq; referens Nauarr. d. num. 263. † Idem in consulente & inducente alium ad minus malum ad maius euitandum, quod certissimè alias perpetrandum esset, rectè probauit Caietan. & Soto, atque Palacios vbi supra, in versi. argumentum autem: & Magister Aragon in diuum Thom. 2.2. quæst. 78. art. 4. pag. 711. col. 1. quia qui consulit minus malum, ne deterius contingat, non facit malum, sed bonum, videlicet hominem iam paratũ ad maius malum, inducere ad minus malum, qui nulla ratione aliàs poterat à suo malo auocari, qui enim eum sic auocat, non consentit in malum minus, neque vult illud, verùm collatione maioris arcẽdi mali, bonum putat inducere alium ad minus malum.

43

44

45 Denique text. in d.c. final. de simon. in. 2. part. loquitur & procedit de quæsito ab vtraque parte per simoniã mentalem, vt patet ibi, Vtrinque taliter acquiruntur: id quod fatetur Nauarr. vbi supra d. num. 102. versi. quinto, ibi: Tùm quia aperte agit, ergo malè datur, & malè accipitur: quicquid contrarium nouiter & minus bene tẽtauerit tenere Magister Aragon in. 2.2. quæst. 100. pagin. 1734. cum sequent. versi. quod mihi: nẽpe in simonia mentali pretium restituendum esse, non verò beneficium resignãdum: quod est contra d. text. & contra communem Doctorũ sententiam, cui tripliciter, sed nulliter ipse ibi nititur respondere.

Vnde meliùs fugit difficultatem (si vera loqueretur) Petrus à Nauar. lib. 3. de restit. cap. 2. num. 216. cum sequentibus, sustinendo & probando contra cõmunem, cum aliquibus quos refert, dicens sibi verisimam videri oppositam sententiam, nempe quòd vsurarius mentalis non teneatur ad restitutionem, & ibi nititur respondere ad. c. consuluit. de vsur. sed re vera ille text. rectè probat communem sententiam, veriorque illa est, præterquam quòd receptissima sit: vnde esset temerarium ab ea discedere in iudicando & consulendo.

Nihilominus tamen, quanuis hæc ita se habeant, & nulla concludens ac peremptoria ratio differentiæ assignetur in hoc inter vsurarium mentalem & simoniacum huiusmodi, assentire humiliter debemus declarationi summi Pontificis, licèt rationem qua ille motus fuerit, non attingamus. argumento text. in cap. ego solis. 9. distin. credentes non defuisse illi rationem sufficientem ita declarandi, tametsi ipsa nobis adhuc non innotescat, vt fatemur: hoc tamen nihil impedit, quin communis sententia probanda sit, quandoquidem ipsa expresse ad literam approbatur in d. c. fin. in 2. part. de simon. qui tex. cùm hoc disponat in simoniaco mentali, & text. in d. c. consuluit, cum communi, de vsur. aliud in vsurario mentali, quilibet horũ textuum in suo casu absque dubio seruandus

erit, quandoquidem diuersus est vnus ab alio, licèt rationem differentiæ sufficientem non expresserint.

46 Sed ne videamur in hoc omnino deficere, excogitabã ego minimus scriptorum, an posset hęc ratio differentiæ inter prędicta iura assignari, trahendo rẽ à suis principijs, & sic considerando originem prohibitionis vsuræ, & simonię, ita vt ex modo, & verbis prohibitionis colligamus rationem diuersitatis, nempe quod vsura in mutuo iure diuino, nõ solùm conuentionalis, sed etiam mentalis est prohibita, vt patet Lucę 6. Mutuũ dantes, nihil inde sperantes: non itaque licet pro mutuo aliquid etiam mente

47 sperare: † vsura enim mentalis est, qua mutuum speratur, & posteà realiter obtinetur, vt colligitur ex Ioan. à Medina in suo cod. de restitutio. in quæstione de vsur. restituend. §. in secundo, in prin. & ex Thesaur. Christian. relig. cap. 67. nu. 23. & 24. & ex cæteris omnibus hac de re agentibus: vnde meritò vt si contra fiat, hoc est corrupta mente mutuetur, aliquid inde sperãdo, & posteà illud recipiatur, sit restituendum in animę iudicio, quia contra præceptum diuinum id fit, vt manifestè Ecclesia verba Euangelij relata interpretatur in. c. cõsuluit, de vsur. dicens, Consuluit nos tua deuotio, an ille in iudicio animarum quasi vsurarius debeat iudicari, qui non aliàs mutuo traditurus, eo proposito mutuã pecuniã credidit, vt licèt omni conuentione cessante, plus tamen forte recipiat, &c. Verùm quia quid in hiscasibus tenendum sit, ex Euangelio Lucæ manifestè cognoscitur, in quo dicitur: Date mutuum, nihil inde sperantes, huiusmodi homines pro intentione lucri, quam habent (cum omnis superabundantia prohibeatur in lege) iudicandi sunt male agere, & ad ea quæ taliter sũt accepta restituenda in animarum iudicio efficaciter inducendi.

At verò iuris diuini prohibitio simoniæ non fit nominatim de spe aliquid 49 temporale pro spirituali accipiendi, sed de actuali simonia expressa, vel signis inter partes intellecta, vt patet Matthęi 10. vbi commemoratis donis spiritualibus Dei, dicitur, Gratis accepistis, gratis date: non itaque adiecit, Nihil inde sperantes, sicut in mutuo dictum est. Similiter nec id exprimitur in cæteris authoritatibus noui & Veteris Testamenti, quibus Dominic. à Soto. lib. 9. de iust. & iur. quæst. 5. artic. 2. versi. hic primũ omnium, & Alfons. a Castro lib. 13. aduersus hæreses. cap. simonia, per totum, probant, simoniam spiritualium donorum iure diuino esse prohibitã: meritò igitur, vt quanuis pessima sit simonia mentalis, nihilominus tamẽ cum expresse & in individuo non sit iure diuino inhibita, sicut vsura mentalis, quod Ecclesia declarauit in d. cap. fi. de simon. vt ipsa simonia mentalis ad restitutionem non obliget, sed sufficiat pro peccato Creatori per solam satisfacere pœnitentiam.

Cætera quæ huic primo fundamento, de quo agimus, adiecimus de prohibitione trãslationis dominij eius quod datur per simoniam, quòd sit de iure naturali ac diuino, insuper & restitutio iussa, non obstant: quoniam etsi absque controuersia id esset, quod diffitemur, quandoquidem, vt vidimus, est contra communem, adhuc communi sententiæ non nocerent, siquidem procedunt in simonia expressa, hoc est cum pacto tacito vel expresso, non verò in mentali tantùm, † quæ etsi vtroq; iure sit prohibita sub pœna peccati mortalis, nihilominus quoad restitutionẽ in hoc differunt, quòd in mentali iure diuino nõ inuenitur iussa, & iure positiuo expresse reperitur excusata: cui iuri positiuo standum est, quando non reperitur expressum contrarium iure diuino.

48

Ad secundum fundamentum pro cõtraria parte supra adductum ex regul. S. Thom. respondemus, quòd datio vel acceptio potest esse illicita dupliciter. Vno modo secundùm ipsam formam exterioris actus, quem significat, tam datio, quam acceptio, † & cùm actus dandi, vel accipiendi ex sua exteriori forma est venditio, emptio, & huiusmodi.

Alio

Universidad de Deusto
Biblioteca

Alio modò ex ſolo interiori affectu,puta quia actus exterior ſecundùm modũ & formam exterius habet rationem donationis gratuitæ,ſed ex ſolo affectu interiori habet rationem venditionis: Regula igitur ſupra poſita ,cui nunc reſpõdemus ,intelligitur de datione,& acceptione illicita primo modo,& non ſecundo,quoniam primo modo datio & acceptio eſt per ſe illicita. Secundo autem modo eſt illicita per accidens,quia non ex modo & forma exteriori, ſed ex adiuncta mala intentione. Idem igitur dicendum eſt in materia ſimoniæ, vt reſpondet Caiet.vbi ſupra,in verſic. & ad primam.

Nec reſponſio Soti ad S. Thom. ad ſextum,nempe quòd loquatur in ſimonia purè mẽtali ſine traditione, aliquid præſtat,ſiquidem ex diuo Thom. contrarium conſtat,dum agit, quòd huiuſmodi mentalis ſimoniacus pœna exterior Eccleſiaſtica non puniatur , vt abrenuntiare teneatur:ergo præſupponit manifeſtiſsimè , traditionem eſſe factã, aliàs nullum ad eſſet dubium . Quare ſecundùm Petrum à Nauarr. de reſtit. lib. 2. cap.2. num.400.ridendum videtur,intelligere diuum Thomam,prout eum intelligit Soto:& Sotum in hoc etiam carpit Aragon vbi ſupra, pagin. 1134.verſi.non eſt.

50 Non etiam obeſt intellectus ac litera Adriani & Soti ad d. cap.final.de ſimon.aſsignatus ; is ſiquidem potius ex capite eſt,quàm conformis literę communi illius textus, quandoquidem iubent demi ac deleri,tùm punctum qui eſt ad finem verbi,Extendi,tum notam rubeam,paragraphum ac diuiſionẽ ſignificantem,vt eum tex. in ſuam ſententiam trahant:quod haud licet,nec conuenit conſtructioni, & vero ſenſui d. tex. vt inquit Nauarr. vbi ſupra,præcipué quia poſt illam notam rubeam huiuſmodi ¶ ,adeſt ſtatim,Et,cum litera.E. magna,tãquam principium alterius ſententiæ:ipſi vero prędicto E.paruam faciũt, quaſi præcedentium connexam,contra perpetuam conſuetudinem Gregorij IX. hucuſque ſeruatam.Denique quia ſecundùm prauum eorum intellectum, verba,Eos pro ſimonia huiuſmodi non teneri,non poſſunt ſalua ratione rectę conſtructionis ſuſtineri, quod & nouiſſime contra Sotum aduertit & probat Aragon vbi ſupra,pagi. 1134. Quare verius eſt legendus text. ille ſecundùm cõmunem literam,quam ſupra retulimus, vt aduertit & latè diſſerit Petrus à Nauar. vbi ſupra d.lib.2. de reſtitutio.cap. 2.num.395.cum ſequentibus . Superest igitur ex omnibus ſupradictis ſatis probata ac defenſata communis ſententia tenenda,quæ habet, ſimoniacum mentalem ad reſtitutionem minimè teneri in neutro foro,eorum quę ſimpliciter abſque pacto traduntur,corrupta tamẽ mente.Circa hoc tamen aduertendum
51 erit, † tunc eſſe ſimoniam mentalem, quando intentio principalis in mente eſt dandi vel accipiendi aliquid pro ſpiritualibus , id eſt ſine qua non fieret actio,quia tunc eſt ſimonia , & per eam admittitur peccatum mortale:ſecus verò ſi ſit intentio ſecundaria , id eſt ſine qua actio fieret,quia tũc ſecundùm omnes non eſt ſimonia , etiam coram Deo, eo namque caſu non datur temporale pro ſpirituali,vel è contra,quia remoto temporali,nihilominus daretur ſpirituale, vel è contra , vt teſtatur Siluester in ſumma,verb.ſimonia,num. 5.poſt alios ſummiſtas contra ſummã Angelic.non tamen cauſa alicuius actionis eo ſolum dicitur principalis quod non fieret actus ſi illa non interueniſſet,vt ex pluribus rectè probat Nauar.conſil.9. de ſimon.n. 3. Quo fit ſecundũ ipſũ ibi nu. 1.& 2.q̃ nõ eſſet ſimoniacum reſignare aliquem ſum beneficium principaliter, vt det alicui idoneo,cũ ſpe minus principaliter concepta quòd erit ei gratus, ſine qua non renuntiaret:cauſa igitur impulſiua non inducit ſimoniam,licèt aliàs id non fieret,vt per plura exempla probat Nauar.in manual.cap. 23. num. 100.& ſequitur idem conſil. 10.num.8. de ſimon.& latius conſil.23. per totum de ſimon.vbi quòd licet dare vel accipere

pere aliquid temporale minus principaliter , & tanquam prò cauſa impulſiua, & excitatiua pro ſpiritualibus, etiam ſi ſine ea non fieret actus , dummodo ille fiat principaliùs ob aliam quàm illam.

52 Secundò obſeruandum erit , quòd quantum ad Eccleſiam & humanum iudicium nullus contrahit ſimoniã quacumque voluntate,niſi aliquid ſuperadditur,vt in d.cap. tua nos. & in d.c. fin. & hoc intelligendum eſt pacto expreſſo vel tacito,quia quocunque modo innoteſcat quòd quis dederit,vel acceperit tẽporale pro ſpirituali , eſt ſimoniacus,vt in cap.& ſi quęſtiones.de ſimon. Silueſt.vbi ſupra d.num.5.verſic.quantum ad Eccleſiam,vbi quid conſiderandum ſit , ſi dubitetur , vtrùm gratis,vel corrupta intentione datum ſit : ſi verò ſola voluntate & mente corrupta principaliter datum vel acceptum ſit , tunc eſt verè ſimonia mẽtalis , ob quam peccatum mortale admittitur,non tamen obligatio eſt reſtituendi,per ſupradicta.

53 Rurſus obſeruandum erit,quòd licet antequam alicui acquiratur ius in Epiſcopatu , vel quacunque dignitate , vel præbenda per electionem,vel prouiſionem ſeu collationem , ſimoniacum eſſet aduerſantium obſtacula pecunia redimere : tamen poſtquam ius alicui acquiſitum eſt,licet per pecuniam iniuſta impedimenta remouere , ſecundùm S. Thom.2.2.quæſt.100.articul.2.ad quintum , quem ſequitur Dominic. à Soto lib.9.de iuſtit. & iur.quæſt.6.artic.1.ad quintum.verbi gratia : Si aliqui obſtarent , ne electus confirmatorem adiret, aut in poſſeſsionem mitteretur.Eamdẽ bimembrem doctrinam diui Thom.ſequutus eſt Siluester in ſumma , verb. ſimonia.num.3.& 13. & in ſecundo membro eam probauit Angel. in ſumma verb.ſimonia.2.nu.10.& vterque intelligit,quando dans certus eſt de iniuſtitia,quæ ſibi fit:ſecus ſi eſſet in dubio. Eamdem doctrinam diui Thom. in eodem.2.membro ſequitur ad literam Magiſter Palac. lib. 2. de contractib.& reſtit.cap.7. verſi. hæc autem quæ prędiximus,pagi.146.& in vtroque Guid.Pape deciſ.1.ad fin.Petrus Rebuff.in praxi beneficiorum,titul de ſimon.in reſignatione adhib.num.17. cum ſequentibus,dicens,quòd non poteſt dari pecunia vel aliud temporale pro beneficio conſequendo & acquirendo,etiam ſi detur pro vexatione redimenda , vt in cap.ad aures.& in cap.Matthæus.de ſimonia.cap.ſignificaſti.de electione.Pro iure autem quæſito tuendo & retinendo licet in ſequentibus caſibus.Primò, quando is , qui vult redimere vexationem,haberet bonum ius & certum : ſecus ſi dubium:tex.in cap.dilectus. el. 1. de ſimonia.cap.vllus.1.quęſt. 1. Abb.in cap.cum pridem.de pact. & Felin. in d. cap.dilectus.l.3.circa finem,verſi. *La ſexta es*,ibi: *Quando algun clerigo ſe trabaja ſin derecho ſobre ſu beneficio, è el da alguna coſa porque le dexen eſtar en el en paz*,tit.17.par. 1.& certum ius habere dicitur,ſi à conſultoribus ei conſultum fuerit ius ſuum eſſe præcipuum:ſed in hoc videat vnus quiſque,ne vllo modo habeat conſcientiam læſam,vel dubiam,ſed eam habeat cum ſinceritate ſecuram, & trãquillam omnino,ne ſe ipſum decipiat.Secundò, quando is cum quo litigarem,eſſet perſona valde potens, cõtra quam vix aut nunquam poſſem victoriam obtinere, ſecundùm Panormit.& Felin. in d.cap. dilectus.& Palac.vbi ſupra.Idem eſſe dicit Rebuff. vbi ſupra, ſi non eſſet potẽs in diuitijs,ſed fauore,aut calumniatum plenus,tunc enim licitum eſt redimere vexationem , etiam dando pecuniam, vel recipiendo, iuxta gloſſam in d.cap. dilectus. verb.accepit , ibi: Sed verius. Tertiò,quando modicum daret,vt pote pro bullis , aut expenſis factis in illis conſequendis,aut pro collatione ab ordinario facta,& tunc poterit etiam dari pecunia collationis. Quartò,pro poſſeſsione acquirenda , & pro iure meo tuendo,liceret etiam dare,& in caſibus præmiſsis,vbi iniuſtè à potẽte quis opprimeretur , & illam facilè non poſſet conſequi,ſecundùm Inocent. in d.cap. ad aures,alioqui ſi ſimpliciter eſſet permiſſum

Universidad de Deusto
Biblioteca

missum dare pro prouisione beneficij, fieret fraus legi, quia nunquam daretur pro beneficio, sed pro possessione, & ideò tutius est hoc casu, cum quis vult redimere vexationem, & dare pecuniã, vt hoc faciat cum beneplacito Papę, & sola signatura sufficiet, secũdùm ipsum Rebuff. imò requiri interuẽtum authoritatis Summi Pontificis in hoc casu, præsupponit Thesaur. Christian. relig. cap. 61. num. 20. ad quem locum se remittit cap. 62. num. etiam 20. Sed quod prę diximus, quòd antequam alicui acquiratur ius in Episcopatu, vel quacunq; dignitate, vel prębenda, per electionem vel prouisionem, seu collationem, simoniacum esset aduersantium obstacula pecunia redimere, & sic primum membrũ doctrinæ S. Thomæ supra relatæ limitat Dominic. à Soto d. lib. 9. de iustit. &
54 iur. quæst. 6. art. 1. ad quintum, † quando quis ante electionem, ne dignitatem peteret, te incarceré obtruderet, aut electorum quemlibet, ne te eligeret, tunc enim pecunia posses illam redimere iniuriam: secus verò si per ambitũ & subornationem te procuraret excludere: quod iterum probauit d. lib. 9. quæst. 7. art. 1. in versi. postrema denique dubitatio, dicens, quòd cùm quis per vim aut fraudem impeditur prębendam petere, vt si quis te vi detineret, ne ad competendum canonicatum pergeres: aut si timeres aliquem falsa de te sparsurum, vt tuam electionem impediret, licitum est hoc pretio redimere: quandoquidé qui cunque idoneus tale habet quæsitum ius: secus si quis putaret prę alijs candidatis dignitate pollere, & ideò putaret iniuriam ab electoribus pati contra suũ honorem, si non eligeretur, & idcirco electoribus, aut alij intercursori pretiũ porrigeret, quia hoc nõ licet, vt ibi per eum. Nam etsi quisque ius habeat petẽdi, non tamen par ius habet, vt eligatur, sed hoc debet manere in libero arbitrio eligentium. Caueat igitur prudentissimus quisque hoc sibi palliamentũ prętexere, esset enim vera emptio spiritualis: nec polliceri licet pensionem super futuram prębendam, etiamsi exprimeret de consensu Papæ, totum enim hoc esset temporali spirituale cómune emere: secus in permutationibus & resignationibus: possum siquidem ego promittere pensionem super beneficium quod in meum fauorem resignas, secundùm Soto vbi supra.

55 Secundum autem membrum doctrinæ S. Thom. habens, quòd postquam ius alicui acquisitum est, licet per pecuniam iniusta impedimenta remouere, limitat idem Soto in. 1. loco supra citato, respectu confirmare debentis, quia si confirmationem renueret, non posset electus illi pro confirmatione pecuniam emoliri, quia ille non solúm potest obesse, verùm & prodesse: neq; ab illo prætereà, qui te in possessionẽ missurus est, vexationem redimere licet, nã possessio est aliquid spirituale, quod tu mercari videris, quanuis de possessione non sit res adeò certa, sicut de confirmatione, secundùm eumdem Soto ibidem.

56 Illud tamen oportet in re hac scire, an ad hoc vt liceat pecunia, vel aliquo alio temporali dato vexationem redimere pro iure quæsito tuendo, quando certum est illud competere, requiratur simul, quòd quis sit in possessione beneficij vel prębendæ, vel pro ea pacificè obtinenda possit vexatio redimi, cum solo bono ac certo iure quæsito ad beneficium vel prębendam. Et quidem D. Thom. & cæteri supra citati, prætер Siluest. Guid. Pap. & Rebuff. nihil loquuntur de possessione, sed de iure quę sito, vt tunc liceat pecunia iniusta impedimenta remouere, vexationemque redimere: nihilominus tamen in prædictis verbis manifestè sentiunt, etsi id apertè non exprimant, loqui, quando quis est in possessione beneficij, vel prębendæ, siquidem pro iure quæsito tuendo id permittunt: quod probat tex. bene perpensus in d. cap. dilectus, el. 1. cui ipsi innituntur, & prætereà aperuit Siluest. verb. simonia, num. 3. & expressè supradicta omnia ita intelligit Armilla aurea

aurea verb. simonia, num. 25. citans in id diuum Thom. vbi supra, & inquiens ex eo, quòd postquam est alicui acquisitum ius, & est in possessione, licet dare pecuniam pro redimenda vexatione cõtra eum qui iniustè vexat, secundùm Thom. vbi supra: secus si iustè vexatur, quia tunc non licet, secundùm Abb. in d. c. dilectus. Si autem habet ius, sed non est in possessione, non potest dare, siue iustè, siue iniustè sit expulsus, nã ad hoc quòd possit redimere vexationem, requiritur. Primò, quòd sit acquisitũ ius. Secundò, quòd sit certus de acquisitione. Tertiò, quod sit in possessione, secũdum summam Pisanam, & Angel. verb. simonia. 2. num. 10. & 11. & Guid. Pape vbi supra, & Thesaur. Chrutian. relig. d. c. 61. num. 20. & quòd in hac specie requiratur ius quæsitum, etiam cum possessione, testatur communem in d. c. dilectus. Nauar. d. c. 23. num. 101. versicul. octauo. Pro adipiscenda enim possessione rei spiritualis minimè potest absque labe simoniæ pecunia, vel quid aliud
57 temporale dari, vt per supradictos. † Hoc fallit primò, vbi iniustè quis à potente opprimeretur, & possessionem facilè non posset consequi, vt prædiximus, ex Rebuff. in 4. casu, & ante eum tenuit summa Angel. vbi supra d. num. 11. & Abb. in d. capit. dilectus, sequitur etiam Palacio vbi supra, quanuis Siluest. verb. simonia, num. 3. versi. sed ego credo, existimet, semper esse simoniam, etiamsi detineretur quis à tyranno, ne acciperet possessionem. Secundò præd. sententia procedit quoad forum exte-
58 riorem, & præsumptionem simoniæ, † nisi aliquid aliud eam tollat: sed non quoad forum conscientiæ, quoad hoc enim non est verè simonia, si dans nihil intenderet emere, nec eius dationis causa principalis & immediata esset acquisitio iuris possessionis, licét illa sit causa, sine qua non daretur, sed alia, vel amicitiæ conciliandæ, vel litium, vel aliorum scandalorum & damnorum vitatio, vt respondit Nauar. vbi supra.

59 Vltimò in proposito aduertendum erit, quòd licét dans pecuniam in casu præmisso pro vexatione redimenda, nõ peccet, is tamen qui sic recepit, peccat, & est simoniacus, & dictam pecuniam restituere tenetur, secundùm Hostien. in d. cap. dilectus, quem refert & sequitur Angel. de Clauas. in summa, verb. simonia. 2. nu. 11. & Siluest. eodem verb. num. 3. Rebuff. vbi supra, num. 23. vbi limitat, nisi puer ius suum verum & bonum in principio, & posteà iusto errore ductus componat, vt Doctores notant in cap. cum pridem. de pact. Hæc tamen Rebuff. limitatio vera mihi non videtur, quoniam cum præsupponamus in dante certum & bonum ius quę situm simul cum possessione, quod accipiens in principio putaret ius suum verum & bonum, & posteà errore ductus componat, nihil præstat, nec iustã reddit acceptionem, præmaximè cùm re vera non habeat bonum ius, nec possessionem: ergo sicut hoc casu dari non poterat temporale pro spirituali, vt habet communis sentẽtia, ita nec recipi, cùm sint correlatiua hæc duo: & litiganti non licet renuntiare liti super beneficio, cum pacto habendi aliquid temporale, etiam si illud recipiat nomine expẽsarum, quia renũtiare iuri spirituali pro temporali, simonia est, vt in d. cap. cum pridem. de pact. & quia renuntiatio iuris spiritualis debet esse libera, vt tenet summa Armill. aur. verb. simonia, num. 28. vbi quòd iudex posset prouidere ex suo officio, & bono pacis, vt vna pars daret alteri pro expensis factis, & cederet liti, iuxta glo. in cap. ex parte, de ofício deleg. Hoc tamen vltimum nec verum existimo, nec id reperio glossam illam tenere, vnde nec consulerem, nec obseruarem, si iudex essem: quãuis sciã pulcherrimam dispositionem text. in capit. nisi essent de præb. vbi Summus Pontifex, certo adhibito moderamine, tolerat quandam iudicum delegatorũ, insuper & arbitrorum ordinationem, qua pro bono pacis, & authoritatis, prouisionem fecerunt alteri litigantium ex duobus electis de prouentibus dignitatis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis, alterum in sua electione confirmando, & declarat, confirmatum eam prouisionẽ licitè posse exhibere de redditibus suis, propter causas præd. non quidem ex pactione partium, sed ex iussione eorumdem iudicum, quia præd. ordinatio ab omnibus fuit recepta: circa quem tex. vltra ordinarios ibi videdus est Quintil. Mandosius in regul. 34. de signatura per fiat, quæst. 14. num. 11. hic tamen text. extra suum casum non est accipiendus.

60 Modò alia se nobis offert quæstio in proposito examinanda, an qui beneficium seu præbendam consanguineo cõfert respectu consanguinitatis, committat simoniam, necne? Et videtur primò illam admittere, nam beneficia debent gratis conferri, cum Prælati sint fideles dispensatores, iuxta verba illa Saluatoris nostri, Gratis accepistis, gratis date: qui autem personam consanguinei respectat, non dat prorsus gratis, quia est acceptor personarum. Secundò, quia consanguinitas pretio videtur æstimabilis, quis enim non super aurum æstimet consanguineum illustri esse prosapia ortum? Tertiò, quia contingere forte posset, vt Prælatus hic conferens beneficium, vel præbendã consanguineo, id faciat vt eidem non prouideat, quod aliàs ratione consanguinitatis decens esset, vel in suos necessarios vsus fortè solebat prestare, & sic vt liberetur ab illo onere vel obligatione: ergo simonia est: & interminis hanc partem probarunt Durand. & Bonauentur. in 4. dist. 25. & Adrian. & ibi D. Thom. in eandẽ opinionem inflexit, secundùm Dominic. à Soto infra referendum, & refert Altisiodorens. in. 3. part. tract. 21. quendam cantorem Parisiens. collationem sacerdotij ratione consanguinitatis vitio simoniæ tribuentem, licèt ipse eam opinionem non probet, sed eam sequitur Maior in. 4. sentent. dist. 15. quæst. 3. & additio Hostiens. in summa de simonia, in glossa non incongruè, ibi: Simoniaci quoque sunt Episcopi.

Nihilominus tamen contrarium est tenendum in hac specie, imò quòd qui gratis suis consanguineis sacerdotium confert, etsi id tali respectu faciat, erit quidem culpata collatio, non tamen simoniaca, nisi in alterum sacerdotium collocaret ea de causa, vt suis consanguineis remuneraret: nam vbi non est spiritualis venditio, nulla est simonia: illic autem nullum interuenit pretium: ergo non est simonia. Secundò id comprobatur simili: nam quod in temporalibus vsura est, id in spiritualibus est simonia: sed dare mutuum consanguineo, eo respectu quòd consanguineus sit, nulla est vsura, vt patet, quia nihil vltra sortem recipitur: ergo nec dare consanguineo beneficium intuitu consanguinitatis erit simonia. Tertiò, quia in cap. Saluator. 1. quæst. 3. Vrbanus simoniæ causas enumerat, & nullam consanguinitatis mentionem facit: qui igitur dixerit alibi probari contrarium, ostendat nobis text. id probantem, sin minus standum est huic tertio argumento. Vlterius secunda pars conclusionis, quæ habet, esse simoniam, quando quis in alterum sacerdotium collocaret eo respectu, vt consanguineis remuneret, cõprobatur, quia tunc datur spirituale pro temporali: ergo est simonia: quare hanc doctrinam bimembrem constituit. S. Thom. 2. 2. q. 100. artic. 5. ad secundum, quem sequuntur cæteri, & nuncupatim Dominic. à Soto libr. 9. de iustit. & iur. quæst. 7. artic. 3. ad secundum. Nauar. in manual. cap. 23. num. 107. in princip. & Michael de Palacio in sua praxi Theologica de contract. & restit. lib. 2. capit. 7. pag. 131. colum. 1. versicul. quibus ego.

61 † Obseruandum tamen erit, quòd si in hac specie conferatur beneficium consanguineo indigno, erit peccatum mortale: digno autem propter consanguinitatem principaliter, veniale tantùm: si tamen consanguineo digno conferatur ratione dignitatis & probitatis, non solùm non est simonia, nec peccatum, secund. directorium relatum, & sequutũ à Siluest. in summa verb. simonia, num. 16. versic. sed distinctio, sed imò laudabile,

bile, consanguinitas enim de genere bonorũ est, & ideò illius de causa nemo fit deterior, qui aliàs dignus est, non enim cęteris paribus deterioris cõditionis debet esse consanguineus, quã extraneus: imò si scandalum caueatur hoc casu, ne aliqui exinde malum exemplũ accipiãt, vel probabiliter præsumi posset, quòd alij Prælati hoc exemplo inducãtur ad dandum suis consanguineis, etiã minus dignis: consanguineus præferendus est, veluti cæteri honesti amici, secund. D. Tho. quodlib. 3. art. 15. & Sot. vbi supra.

62 Antistes verò, qui in proposito habet, aut vniuersa sacerdotia, aut pinguiora cõsanguineis aut affinibus conferre, etiam si adiunctã habeat intentionẽ non conferendi nisi dignis, non est securus, & vix potest à peccato mortali excusari. Primò, quia qui hoc pacto affectus est, facilé à suo affectu decipitur, vt eos dignos iudicet, qui verè non sunt. Secũdò, quia occasionem scandali, & malum exemplum præbet. Tertiò, quia alijs qui digniores sunt, magnam irrogat iniuriam, imò & dignis, prouidendo semper consanguineis suis, omittẽdo alios æque dignos, cũm omnibus dignis instituta sacerdotia sint, non tantùm illis, sed etiam istis: distributio igitur omnibus fieri debet pro meritis. Quinimò & ex illo extraneis ansa præstatur, vt cùm fauore & præmio destituti sint, segniores fiant ad literarum & probitatis studia exercenda: & consanguineis, vt fauore confisi à recta via incepta desistãt, vt docet Soto vbi supra, versi. secunda propositio, illud adducens Micheæ. c. 3. quod bene ipse inter alias iniquitates veterum sacerdotum ac iudicum deploraret, quòd ædificarent Sion in sanguinibus, & Hierusalem in iniquitate.

Ad fundamenta cõtrariæ partis iam ex supradictis remanet satisfactum, & præterea respondetur; negando, eamdem esse rationem de consanguinitate, quæ de alijs carnalibus obsequijs est, hæc enim quandam habent rationem pecuniarij pretij, quæ non est in con-

63 sanguinitate: † Non obstat & tertium, quia fatemur, quòd si conferens beneficium consanguineo, vel alteri, hoc faciat principaliter, vt se exoneret ab obligatione vel seruitio, quo ei tenetur, simoniam committat, quia obligatio talis & exoneratio loco pretij habetur, vt rectè probauit summa Armilla aurea verb. simonia, num. 13. eritque vel conditionalis, si pactum intercedat tacitum vel expressum, vel mentalis huiusmodi simonia, iuxta facti speciẽ contingentem: at verò si principaliter hoc non intendatur, sed dignitas vel idoneitas consanguinei, cui prouisio fit, etsi cętera coincidant, & sic minus principaliter atque secundariò, non erit simonia,

64 & sic procedit præcedens doctrina. † Episcopus tamen, omisso digniori, non debet eligere cõsanguineum minus idoneum, vt bene probat D. Thom. vbi supra. Ex præcedenti resolutione venit intelligenda. l. 4. tit. 17. part. 1. quę ita se habet:

65 ¶ *Carnales ruegos ay, e otros espirituales, que fazen los omes rogando los vnos por los otros. Carnales sõ aq̃llos q̃ fazẽ, mouiẽdose mas a fazerlo por razon de parẽtesco, ò de amistad q̃ por otra bõdad q̃ ayã ensi aq̃llos por quiẽ ruegan. Pero en tales ruegos como estos ay deparimiento, ca podria ser q̃ rogaria por ome q̃ lo merescieisse, ò non: e si fuesse digno para auer personaje o dignidad aq̃l por quiẽ ruega, bien puede fazer tal ruego como este: mas el Perlado q̃ lo ha de dar, nõ deue catar tanto el ruego que le fazen, como la persona de aquel por quien ruegan, e otrosi, el pro de la Iglesia q̃ ha de proueer: e si el ruego fuesse fecho por ome q̃ lo non mereciesse, e ganasse por el dignidad, o personaje, en esta manera caẽ en pecado de simonia, tambien el q̃ da el beneficio, si sabe q̃no es digno aquel à quien lo da, como el que ruega por el, e otro si el que lo recibiere: ca tal ruego como este es contado en manera de precio, e los ruegos espirituales son aquellos que son fechos por tales omes cõ quien no han debdo los rogadores: mas muuense los rogadores à fazerlo por bondad q̃ entienden q̃ ha en ellos: e en tal ruego como este no han mal ninguno de simonia, ni de otro peccado:* dum enim lex hæc asserit, *que si el ruego fuesse fecho por ome que lo nõ mereciesse, e ganasse por el dignidad o personaje en esta manera, caẽ en peccado de simonia, tãbiẽ el q̃ da el beneficio si sabe q̃ no es digno,*

Universidad de Deusto
Biblioteca

aquel a quiẽ lo da, como el que ruega por el: qđ etiam l.3. præcedens circa fin. versi. *Mas sino lo mereciesse, &c.* probat) intelligi debet de simonia impropria, quæ nó obligat ad resignationẽ beneficij qđ per prẽces quis habuit: argu. c. fi. de sim. nam se cũdũ Innoc. in. c. tuã. de ætat. & qualit. quẽ refert & sequitur Greg. Lop. in d.l. regia in glos. simonia, licet quis pro se vel pro alio roget, siue electores, siue quoscũq; alios, etiam pro indigno, siue pro dignitate, siue pro beneficio, non dicitur habere beneficium simoniacum, licèt peccet iniustas preces fundendo: nisi faceret intendens obligari collatori beneficij ex precibus, vel exonerare illum, quem rogat, ab aliquo seruitio quod ei fecerat, per exauditionem precum, ad hoc enim vt sit simonia, oportet munus interuenire. c. sunt nónulli. 1. q. 1. hæ autem preces non pro munere dantur, & cùm pro munere darẽtur, tunc secus esset: & in casu in quo iuxta supradicta fieret simoniacus ille qui male rogat, qui tamẽ rogatur, non est simoniacus, nisi preces sequutus per preces dederit: & dato quòd preces pro indigno sequutus esset, non teneretur renuntiare, nisi expressisset quòd propter prẽces facit: vt in d. c. fi. de sim. Hæc Greg. sic intelligẽs, & interpretans præd. l. regiã partit. cuius litera nisi hoc modo intelligeretur, dura esset, atq; cõtra supra dicta in præcedẽtibus. Tẽperãda igitur erit iuxta ius cómune supradictũ, qđ & tenuit Nauar. vbi supra d.c.23.n.107. licet præd.l.nõ referat, dicit q tamẽ conferẽs ob amicitiã, nó cómittat simoniã, licet ob amicitiã indigno conferat.

66 Deniq; illud prętermitti nõ oportet, an seruire Prælato ea intẽtione, vel pacto, vt sacerdotiũ vel prebẽdã sibi cóferat, sit simoniacũ, necne? Et in hoc D. Tho. 2.2.q.100.art.5.ad primũ. sic distinguit, q si aliquis cleric' Prælato impẽdat ob sequiũ honestũ ad spiritualia ordinatũ (veluti ad Ecclesię vt litatẽ, vel ministrorũ, eius ve auxiliũ) ex ipsa deuotione ob sequij redditur dignus ecclesiastico beneficio, sicut & propter alia bona operara, vnde nó intelligitur esse mun' ab obsequio, & in hoc casu loquitur Greg. dicens, Ecclesiasticis vtilitatibus deseruientes, ecclesiastica dignũ est remuneratione gaudere. Si verò sit inhonestum obsequium, vel ad carnalia ordinatũ, puta quia seruit Prælato ad vtilitatem consanguineorum suorum, vel sui patrimonij, vel aliquid huiusmodi, erit munus ab obsequio, ac per cõsequens simoniacũ: sequitur Domini. à Sot. lib. 9. de iust. & iur. q. 7. art. 3. ad primum dicẽs: Obsequiũ & munus quod iure condẽnatur, illud est quod ad carnalia refertur, puta si quis seruit Prẽlato, aut suis agnatis vel amicis ad temporale cómodũ, vt sacerdotium tanquam merces eiusdẽ obse-

67 quij rependatur. † Vnde Episcopus, qui iustã mercedẽ tẽporalẽ suis famulis persolueret, nihil absurdi facit, si eis, idoneis tamẽ, beneficia conferat, quia tunc illud obsequiũ non reducitur ad temporale cómodum, sed ad gratiã, quæ famuli possunt per idonea grataq; obsequia cũ hero sibi conciliare: sola enim ratio pretij & mercedis in proposito simoniã inducit, non verò modus liberalitatis doni, vel obsequij. Eiusd. sententiæ fuit Nauar. d.c.23. nu.100. versi. quintò, di-

68 cens, † simoniã admittere illũ qui Prælato inseruit principaliter ob beneficiũ ecclesiasticũ, præsertim interueniẽte pacto, nó autẽ qui principaliter ob alium iustũ respectũ inseruit, licet secũdario & minus principaliter ob illam spẽ inseruiat, vt pulchré declarat Adria. quod lib. 9. arti. 2. sub literis. l. m. n. o. sequitur etiã Angel. de Clauas. in sua sũma, verb. simonia. n. 5. & summa Armil. aur. verb. simonia, nu. 14. vbi quod ita in foro cótentioso iudicatur, & etiã in foro animæ, nẽpe vt sit simonia, quãdo seruitiũ principaliter fit pro habẽdo beneficio, ordine, aut alio spirituali, & q hoc casu etiã cóferẽs ꝓpter hoc simoniã cómittat, si res spiritualis, quæ cófertur, eand. resolutionẽ tenet glo. verb. promiserat, & cæteri DD. in. c. cũ essẽ. de simonia, †

69 vbi q huiusmodi famul' principaliter non debet seruire hac intẽtione, potest tamen

tamen sperare à Prælato cui seruit, bonum temporale in genere, & secundario etiam beneficium spirituale: secus si nó esset idoneus: & Thesaur. Christianę relig. c. 62. n. 17. & approbatur hodie in. l. 3. in princip. tit. 17. p. 1. & nouissime idẽ probat Nauar. consi. 9. de simon. nu. 4. ampliãs etiam in illis qui non seruirent, si aliàs illa non sperarent, & consi. 23. de simon. num. 4.

70 Hinc deduci posse videtur qđ inquit Hostiens. in. c. cũ essent. de præb. quem refert & sequitur Armil. aur. in sua summa, verb. simonia nu. 16. dicens, quod si Episcopus recepit quẽdã clericũ ad seruitium spirituale vel temporale præstãdum, promittens sibi certum salarium annuatim præstãdum, donec sibi prouideret de beneficio cõpetenti, non committitur simonia, dũmodò specialiter se nó obligauerit ad seruitiũ tẽporale præstandũ, etiã quod recepto beneficio expiret salariũ, quod promissũ fuerat sub conditione, & seruitiũ nó est causa principalis, sed impulsiua: secus si promissio fuisset pura & perpetua, quia tunc bene cómitteretur simonia, si remitteretur tẽporale pro spirituali consequẽdo: argu. c. veniens. de testib. Primũ tamẽ supradictũ Host. verũ putat ibi Abb. n. 5. quando Prælatus nó ducitur principaliter ad cóferendũ propter seruitiũ tẽporale vel spirituale recipiendũ, sed quia ille meretur, & causa impulsiua & non finalis sit prẽstatio seruitij: argu. c. graue, de prẽb. nó enim est licitũ recipere promissionẽ beneficij cõferendi pro voce præstãda in electione, vt in. c. de hoc. de simon. ergo nec ꝓ spiritualibus seruitijs, nisi ista esset causa impulsiua. Addit Feli. ibi, dũmodò non sit pactũ expressum de dando beneficio, & Host. & Abb. vbi supra sequitur Anan. ibi. n. 14. versi. & hæc faciũt, &c. & Greg. Lop. in d.l.3. in glo. *Por q̃ le de beneficio*, tit. 17. part. 1. & Thesaur.

71 Christian. relig. c. 62. n. 17. † Addo ego, limitãdũ etiã esse dictũ primũ Host. quãdo famulus ex pacto se obligaret ad seruiẽdũ Prælato sine salario ob beneficiũ ab eo collatũ, quia tunc seruitiũ videre tur principalis causa beneficij, nisi non principaliter propter seruitiũ, sed ob bene meritũ dominus ad conferẽdũ ei induceretur, vt voluit Armil. aur. vbi supra, sic intelligẽdus & declarãdus. Declaratur præterea præcedens sentẽtia,

72 vt procedat, † quoties dominus in prẽd. specie famulo suo digno, & benemerito beneficium conferret, tũc enim potius, aut saltẽ principaliter id facere videtur ratione dignitatis, licet secũdario vt sibi gratis seruiat: secus verò tũc erit, si famulus indignus sit sacerdotio, quia apparet tũc principaliter fieri ratione obsequij à famulo præstãdi, quã probitatis & meriti, qđ nó habet, & ideò tũc vitio irretiretur simoniæ, quæ realis efficeretur, seruitio inde absq; salario subsequuto post collationẽ beneficij, necnó & famulus huiusmodi in ead. culpa esset. Pro quibus facit d.l.3.p.in versi. *Mas si aquel.*

73 † Consulo tamen Prælatis, vt se abstineãt ab huiusmodi pactionibus, quãuis enim cautè factæ, sint licitæ, vt prædiximus, maximã tamen habent ꝓximitatẽ cũ labe simoniæ, & difficillimũ & satis scrupulosũ est iudicare qualis fuerit principalis causa, & qualis impulsiua, sępe enim cõfũditur mẽs in hoc prę inordinata auaritia. † Fugito igitur periculũ, nã

74 qui id amat, peribit in illo: si enim cómittitur simonia, si Cardinalis, vel alius propterdonũ, vel seruitiũ receptũ, procuret beneficiũ alicui, ad hoc vt liberetur ab obligatione anty dorali, qua ei tenebat secund. Angelũ in. l. sed si lege. §. consuluit. de pet. hæred. quẽ referũt & sequũtur Anan. & Greg. Lop. vbi supra, à fortiori cómittitur etiã simonia, si ipse confert beneficiũ, ad hoc vt ab illa obligatione se liberet, secund. Anan. vbi supra cuius contrarium videntur velle DD. supra citati. Dictũ tamẽ Ange. & sequaciũ potest & debet intelligi, quãdo principaliter ob id procuratur vel cófertur beneficium, secus si principaliter id fiat ob aliam licitam causam & permissam, vt pote quia dignus est, & virtutibus pollet, licet secundariò, & incidẽter ob donũ, vel seruitiũ receptũ, vel recipien

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum,vt constat ex præd.resolutione,& sic ei non cótradicit dictũ Angeli,& se quaciũ,nec argumentũ à fortiori præli batũ:nihilominus cautè procedendum est in prædictis, ob periculum quod in se habent, ideò quod tutum est tenere debemus.

57 Vltimo sciendũ est,quod renuntiatio beneficij facta etiã in manibus inferioris ea intétione vt cóferatur alicui cognato renũtiantis vel alij,nulla,códitione,modo vel pacto expressis valet,& renũtians nõ admittit simoniã, etiã mẽtalé,iuxta glo.in.c.ordinationes.1.q.i.verbo pretio, cómuniter receptã,vt testat Nauar.in d.mã.Lat.c.23.n.107.versi. ad decimũ,ibi:Secũdò,quia renũtiatio,vbi ad hoc allegat expressã sentétiã grauissimi authoris D. Antonini Archiepiscopi Florent.2.p suæ sũmæ, tit. 1.c.5.§ 11. cótra Abb.& alios,quos reprobat:si tamẽ vellet renũtiare principaliter ob cognationẽ,vel vt cóferatur indigno, peccaret quidẽ ratione iniustitię,vel acceptionis personæ inordinatè cõceptæ vel procuratę,nõ tamẽ simoniã cõmitteret

76 vt prædiximus.†Similiter nõ erit simoniaca cõfidẽtia illa, qua quis cõfidit,ꝙ collator cõferet beneficiũ renũtiatũ illi,cui renuntiãs volet post renuntiationẽ liberã,& sine vllo pacto &modo,aut quẽ patronus præsentauerit ad illud ita renũtiatũ,quia nullus in ea re cõtractus nõ gratuitus,nec volũtas illũ faciẽdi interuenit,nec vllo iure naturali vel diuino talis fiducia prohibetur,si aliud non

77 obsistat.†Eadẽ ratione nõ est etiã confidentia simoniaca cõferre beneficiũ vel procurare,vt conferatur alicui ea intentione,& spe,ꝙ ille aliquãdo cedet in fauorem alterius à se nominãdi,vel sui ipsius conferẽtis vel procurãtis,dũmodò nullũ pactũ,modus ve,aut cõditio adijciatur,quod certum esse solo iure antiquo attento,bene probat Nauar.vbi supra.n.109.in prin.nec nõ attẽtis extrauag.Pij IIII. & Pij V.super cõfidẽtia beneficiorũ editis,vt habetur inter motus ꝓprios eiusdẽ Pij V.sub data illo Pij V. Calẽd.Iunij,ann.incarnatio.Dñi.1599.

78 ꝓ quarũ extrauag.†intelligẽtia præsupponendũ est, ꝙ ipsę nihil prohibent qđ prius non fuisset prohibitũ,solũ enim disponũt cótra confidentiã illicitã beneficialẽ,nẽpe simoniacã: confidẽtia autẽ in beneficialibus quædã est licita,quędã verò illicita:licita est qua quis ordinate sperat quod collator conferet beneficiũ

79 fratri,†vel alteri cõsãguineo suo digno, illicita verò per contrariũ,id est, qua inordinate cõfidit ꝙ collator cõferet beneficiũ mediãte pretio,pacto,modo,vel cõditione expressa vel tacita digno vel indigno : altera nõ simoniaca,qualis est illa,qua confidit,ꝙ collator cõferet beneficia ob cognationẽ vel amicitiã indigno nullo pretio,pacto,modo vel cõdictione tacite,vel expresse interuenięte.Refert nouissime Menoch.lib.5.præsumpt.9.n.2.cum seqq. vbi ponit cõiecturas probandi confidentiam in foro exteriori deductas,tam ex d.bullis,quã aliàs:regula enim in contrariũ est, ꝙ in dubio confidentia non præsumatur,etiam si resignans, & resignatarius esset amici tempore resignationis,vt ibi pro

80 bat.†Hoc sic præhabito,extrauagantes præd. non sunt editæ contra omnem confidentiam beneficialem,sed tantum contra confidentiam illicitam simoniacam, vt ex earum litera manifestè patet in pluribus partibus,vt rectè cõsiderauit Nauar.d.n.109.& sequitur Ludouic. Lopez in suo instructo.conscientiæ. 2. part. cap. 9. de fructibus in confiden.&c.versiculo tertio dicimus, pagin. 716. ex hoc resoluens,quòd illa confidentia,quæ aliàs erat illicita,nunc erit illicita,& quæ antea non erat simoniaca, nec nunc erit huiusmodi,licet iustè præsumi possit simoniaca in foro exterioriper modos de nouo ad id inductos à Pio V. in præd.extrauagan.non tamen intendit asserere, esse veram in foro interiori confidentiam illicitã simoniacã in casibus in quib⁹ statuit pro tali esse habendã,sed quod in exteriori est præsumenda talis.Quibus non obstant verba d.motus proprij,ibi: Sola dimittẽtis intentione:& iterum ibi: Con

scientia

scientia tantùm vnius partis, vbi videtur ad literam reprobata sola intentio, absque pacto renuntiandi beneficium vt detur alicui,& sic insinuatur ibidem, quod conscięntia vnius partis super hoc sufficiat hodie ad inducendam simoniã, quoniam vt verissimè respondet idem Nauar.Summus Pontifex per hæc verba non intendit asserere,quòd sola talis intentio constituat in foro interiori simoniã,sed quòd probatio eius faciat in exteriori præsumi illã,quia vterq; Pius, vt prędiximus,nihil noui prohibuerũt: & Quintus solùm addidit quatuor modos præsumendi simoniam in exteriori foro, vnde non inquit per hoc fieri confidentiã,sed quod ea censeatur,hoc est præsumatur:itaq; intentio illa,etiam vnius partis,tantùm debet in foro exteriori ꝓbari,vt patet ibi:Vt illa : & illud etiã in euentum regressus,&c.inversiculo itidẽ,&c.& in versiculo ad hæc,&c. & in versiculo postremo, & in versiculo ad præbendam,& in versiculo si recipient beneficium,& in versiculo,vel sola probatio,& in versiculo deniq; quòd interfecerit,vbi ponuntur modi probãdi præsumptiuè dictam confidentiam simoniacã:cùm igitur in foro exteriori iudicandum sit in causa simonię per cõiecturas,& præsumptiones.c.sicut.de simonia,& ibi DD.Bernar.Diaz in pract. crim.c.85.Iul.Clar.in pract.crim.tit.de simon.versi.fi.Aymõ Crauet. cõsi. 122. n.8.glo.in.c.veniens.eti.de testib.versi. illorum,& ibi Abb.n.4.Dec.7.idẽ Dec. consi.20.nu.9.glos.fi. in.c. insinuatum,

82 & ibi DD.de simon. † in foro autẽ conscientiæ per solam veritatem, & ea attẽta,nihil mali in nostra specie intercedat sed sola intẽtio rectè ordinata à iure nõ reprobata,cõsequitur verũ esse in eodẽ foro conscientiæ,quod prædiximus,in in versicul.vltimo sciẽdũ est:& ita iudicio Nauarri in hoc me subscribo,salua correctione sacrosanctæ matris Ecclesiæ, quicquid aliud velit Ant.à Cordub. in sua sũma *de casos de conciencia*, q.32. ad

83 fi.dicens,† attento d.motu proprio Pij V.resignantem beneficiũ in alterius fauorẽ spe habendi fructus,eos nõ posse resignatariũ dare,nec resignantẽ accipere sub pœna excõmunicationis Papalis, & restitutionis:quẽ sequitur Ludo.Lop. vbi supra : sed non callet mentẽ motus proprij,ac ipsius intẽtionẽ,nec rem differit,sicut doctissimus Nauar. ex cuius dictis hæc opinio Cordubæ videtur cõfundi,& contrariũ in terminis,semoto omni pacto,non allegato d. motu proprio , nixus obligatione naturali,tenet Mag.Pala.lib.2.de contract. & restit.cą 7.pag.149.versi. non tamẽ crediderim. Nec me dimouet à prędi.sẽtẽtia Nauar. quoad forũ conscięti̇ę,quod nouissime authorquidã tractatus de cõfidẽtijs manuscripti. c.27.quẽ refert & sequi videtur Mascard.de probat.3. tom conclus. 1307.nu.35.eã improbet: existimo enim ex supradictis opinionẽ prędi.Nauar.nihilominus veriorẽ esse,cuius authoritas magna est,& sustineri potest prædi.cius opinio,licèt quoad forũ exterius in reliquis quæ ipse præfatur d. c.23.n.109.& 111.in versi.ad decimũ quartũ,ibi:Vndecimo,&c.& nos retulimus supra. n.80. in princip.ei auscultandũ non esset,dũ arbitratur non comprehendi in ipsis extrauagantibus confidentias omnes præteritas,nec omnes futuras,quia non licitas nec illicitas omnes,sed solũ simoniacas fuisse cõplexas sentit:eius nãq; opinionẽ in hoc latẽ reijcit tractat⁹ ille de confidentijs,à c.13.vsq; ad 26.prout eũ refert,& sequitur Mascard.vbi supra ;licèt enim in hoc esset tenendũ cõtra Nauar.nihilominus quod prędixit Nauar. de foro interiori animæ,& nos sequuti sumus,rectè procedere videtur per supradicta,nempe in confidentia licita,secus in illicita,siue simoniaca, siue nõ,& nouissime idem in omnibus supradictis à.n.75.probauit latẽ idẽ Nauar. in pluribus cõsilijs simul iũctis,pręcipuè consi. 27.& consi.30.& 33.& 36.de simon.qui consi.34.eiusdem tituli de simonia,latẽ agit,an cõmittens simoniã hodie in beneficio,fiat ipso iure inhabilis ad illud, & quodcũq; aliud adipiscẽdũ,& iam adeptũ: & resoluit ꝙ per extrauag.Pij V.

incip. cum primùm, non habeat locum in beneficijs per simoniam adeptis, & sic videtur intelligẽda quod nõ habeat locum in foro conscientię ante sententiam: quod etiam probauit consi. 61. n. 8. de simon.

SVMMARIVM.

1 AN liceat condemnato ad mortem se defendere, si possit? & numeris seqq.
3 Nullus ita condemnatur, quod ipse sibi inferat mortem.
4 Incarceratus condemnatus ad mortem vel ad membri abscisionem, etiam iustè, licitè potest in foro conscientiæ, si ei fuga patet, eã arripere, & hoc siue peccatum sit publicum, siue occultum, & siue condemnatus sit reus, siue non, vt in nu 5.
6 Fugiens à carcere, videns ostium apertum, non punitur vt effractor carceris, sed vt euasor arbitrio iudicis mitius.
7 Ioan. Maior audiendus non est, dum existimauit non licere capto iustè fugere ad euadendam mortis poenam, vbi ex ea fuga custodi damnum sequeretur.
8 Incarcerato, & etiam iustè damnato an liceat fugere à carcere, rumpendo compedes, & infringendo seras, murumque perforando & ibi an teneatur ad satisfactionem damni illati ex effractione vinculorũ serarũ, aut muri perforatione, & videnum. 3 versi illud autem.
9 Ratio differentiæ inter vim illatam rebus rationalibus, & irrationalibus.
10 Incarceratus fugiens non potest licite custodẽ carceris ligare, aut os illi ne clamet obstruere, posset tamen eum, si se teneret, post se fugiens trahere.
11 Incarceratus potest nedum funẽ qua est ligatus dissoluere imò & funes scindere, & seras aperire cum claue adulterina, etiam si sciat occlusos secum alios exituros, & nu. 14.
12 Is qui quæritur vt capiatur iustè, aut iniustè potest licite fugere, cum voluntate tamen satisfaciendi tantum quantum conscientia recta dictat, dummodo non interueniat violentia contra officiales.
13 Fugam alterius iuuare quando liceat.
15 Fugientem à carcere qui erat iustè captus, & condemnatus, an liceat adiuuare dando ei consilium, & auxilium? & numeris seqq. vbi an liceat etiam ei ministrare limã, vel aliud instrumentum quo possit se absoluere à vinculis, & carcere, & cõcurrere in effractione carceris cum simul effrangendo, cum condemnato.
17 Incarceratus, ad carceris poenam temporariã vel perpetuam condemnatus, non potest licite fugere à carcere, etiam si id agere possit sine effractione.
18 Iustè cõdẽnatꝰ à iudice pro crimine mortis poena digno, an teneatur in cõscientia sub reatu peccati à carcere fugere, cũ primũ potuerit & nu 19 an liceat ei ibi manere nu. 29.
19 Cõdẽnatus iustè, vt fame pereat, peccat mortaliter, si oblatũ sibi cibũ nõ assumat, & alij administrãtes ei alimẽta, si non sint eius custodes, non peccant, & in nu 21.
20 Actus quidam sunt directè, & immediate tẽdentes ad mortem ex propria natura: alij verò mediate, & ex accidenti ad mortem oportuni, & proximi, vt hic declaratur.
22 Vti abstinẽtia ciborũ ad piũ effectũ, & gratiã deuotionis, regulariter licet, præterquam vt hic: nullis tamen cibis vti, inediaq; opprimi non licet, vt in nu 23.
24 Vti cibis delicatioribus, salubrioribus ve, ad effectum prolongandi vitam, non tenetur quis, sed tantũ vti cibis ad vitæ conseruationem naturaliter productis.
25 Occidere se ipsum non licet cuiquã, etiã ex causa religionis, & martyrij ratione, in fidei testimonium, secluſa diuina iussione.
26 Martyribus licitũ fuit in carceribus tyrãnorũ manere, nec peccauerũt ob nõ arreptam fugam data ipsius opportunitate, etiã si mors eis imminens fuerit, & proxima.
27 Damnatus iustè, vel iniquè ad mortem, licite potest ascendere furcam absque peccato.
28 Martyres potuerunt licitè colla percutientibus submittere.
29 Damnatus ad mortem iustè, vel captus pro delicto ea poena digno, potest in carcere manere, etiam data fugæ opportunitate.
30 Duces, militesue belli iusti, exponentes se maximo periculo belli, ex quo certior est mors quàm eius euasio, an sint mortalis criminis statim damnandi.
31 Eleazarus vir fortissimus à peccato defendens eius quod fecit, Machab. 1. c. 6.

Fugiens

32 Fugiens vt ab aliqua oppressione liberetur, si se ipsum in periculum mortis imminens committerit, & tandem perierit, nõ est peccati mortalis reus.
33 Captus iniustè potest absq; vllo peccato à carcere fugere, data sibi fugiendi opportunitate, quinimò iniquè damnatus ad mortẽ, si aliter non possit eam euitare, quam effugiendo carcerem, vinculaque rumpendo, poterit id absque peccato facere, vt in numer. 34.
35 Resistere licet iniquis principalibus ac iudicibus, & iniquæ sententiæ.
36 Iniustè captus si aufugit, in foro exteriori non tenetur aliqua poena, imò capite punitur. si cùm sit iniustè captus, nõ fugit, vt in nu. 37 vbi quòd nec custos de fuga huius tenetur.
38 Iniustè captus, & damnatus ad mortẽ, qui aliter euadere non potest iniquam poenam, an possit custodes carceris occidere, & numeris sequentibus.
40 Iniustè condemnatus ad mortem, an teneatur, cùm possit, effugere à carcere.
41 Reus, qui verisimiliter timet iniustè esse damnandum, tenetur fugam arripere, si potest.
42 Reus qui in actu executionis sententiæ poenã mortis continentis aliquo casu ceciderit interram illæsus, an fugere possit, vel sit liberandus tanquam innocens, & nu. 44.
43 Clericos, siue monachos huiusmodi reum liberantes, defendentes atque eripientes à manibus familiæ, & in Ecclesia cum introducentes, graniter peccare.
45 Clerici eripientes condemnatum à manibus familiæ, quando sint puniendi, & quãdo nõ.

CAPVT XXIIII.

An liceat condemnato ad mortem se defendere, si possit.

1 ET quidem pars affirmatiua probari videtur ex eo, quòd illud ad quod natura inclinat, semper est licitum, quasi de iure naturali existens: Deo enim authore naturalis inclinatio vniuersis rebus est indita, sed ipsa naturæ inclinatio est ad restituendum corrumpentibus, non solùm in hominibus & animalibus, sed etiam in insensibilibus rebus, vt sese conseruent: ergo licet reo cõdemnato resistere, si potest, ne tradatur in mortem. Secundò, quia sicut aliquis sententiam mortis contra se latam subterfugit resistendo, ita etiã fugiendo: sed licitum esse videtur, quod aliquis se à morte per fugã liberet, iuxta illud Eccles. 9. Longè esto ab homine potestatem habente occidendi, & non viuificandi: ergo contra. Tertiò, ex illo Prouerbior. 24. Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & eos qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses. ergo licita est defensio atque resistentia condemnato, ne occidatur, plus enim homo sibi ordine charitatis tenetur, quàm alteri.

2 Nihilominus tamen in nostra specie distinguendum erit, secũdùm S. Thom. receptum. 2. 2. q. 69. artic. 4. in conclusione & responsione, vt si quidem quis iustè sit damnatus ad mortem, non liceat ei se defendere: licitum enim est iudici tunc temporis eum resistentem impugnare: ergo ex parte rei est bellum in iustum, & sic indubitãter peccat: quia, vt inquit Apostolus ad Rom. c. 13. qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, & ipse sibi damnationem acquirit: sed condemnatus se defendendo potestati resistit, quantum ad hoc in quo est diuinitus instituta ad vindictã malefactorum, ad laudem verò bonorum: ergo peccat se defendendo: si verò quis iniustè sit condemnatus ad mortem, liceat iudici resistere, nisi fortè propter scãdalum vitandum, cùm ex hoc aliqua grauis turbatio timeretur, simile enim est tale iudiciũ, hoc est iniustum, violentiæ latronum, iuxta illud Ezechiel. 22. Principes eius in medio illius, quasi lupi rapientes prædam, ad effundendum sãguinẽ. ergo sicut licet resistere latronibus: ita etiam malo iudici, nisi casu prædicto & vltra Caiet. in proprio loco and. doctrinam sequitur & probat Sot. lib. 5. de iust. & iur. q. 6. art. 4. in prin. & F. Alfõs. à Castro lib. 1. de l. pœn. c. 5. pag. 1562. cũ sequenti. & D. Couar. lib. 1. variar. resol. c. 2. nu. 12. vbi plures in id citat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non obstat primum, quoniá ideò homini data est ratio, vt ea ad quę natura inclinat, non passim, sed secundùm rationis ordinem exequatur, & ideò non quælibet defésio sui est licita, sed solùm illa, quæ fit cum debito moderamine. l. 1. & ibi DD. C. vnde vi. l. vt vim. ff. de iust. & iur. cum simil.

3 Non obstat secundum, quia respondeo, quòd nullus ita condénatur, quod sibi ipsi inferat mortem, sed quod mortem patiatur, & ideò non tenetur facere id vnde mors sequatur, quod est manere in loco vnde ducatur ad mortem, tenetur tamen non resistere agéti, quin patiatur quod iustum est eum pati: sicut etiam si cõdemnatus vt fame moriatur, non peccat, si cibum sibi occultè ministratum sumat, quia non sumere, esset se ipsum occidere.

Tertiũ etiam nó obstat, quia per illud dictum Sapientis non inducitur aliquis ad liberandum alium à morte contra ordinem iustitiæ, vnde nec se ipsum contra iustitiam resistendo aliquis debet liberare à morte.

4 Ex supradicta doctrina S. Thomæ sic declarata primò iam clarè deducitur, licere in foro conscientię incarcerato, quantuncunque iustè condemnato ad mortem, vel ad membri abscissionem, cùm ei fuga patet, eam arripere: non enim vlla lege tenetur in carcere manere, nec agere quicquam, ex quo sibi sequatur mors: sed tantùm à iudice illatam mortem pati, & inferenti non resistere: facit etiã, nam ignoscẽdum est ei, qui sanguiné suũ qualiter qualiter redemptum voluerit, vt in. l. 1. versi. fin. ff. de bonis eorum qui ante sententiam mort. sibi consci. ex quo plura deducta congerit D. Ant. Pad. in. l. transigere. num. 4. cum sequenti. C. de transact. & in terminis hanc opinionem & deductionem ex d. l. r. videtur probare Bart. ibi, & colligitur ex Petro de Ancharr. & Imol. in Clemen. pastoralis. de re iud. & ex Thom. & Caieta. d. quæst. 69. arti. 4. Archid. in cap. cum homo. 23. quæst. 5. & ex Ioan. Driedo de libert. Christiana pag. 226. eandem probauit Ioan. Maior in. 4. sententiarum d. 15. quæst. 22. colum. 1. Stephan. & Ant. in d. Clemen. pastoralis. prout eos refert Imol. ibi: quę sententia verior est & tenenda, quanuis Bart. in. l. relegati. ff. de pœn. & Abb. in cap. 1. de testib. cogend. & in cap. licut. el; . de iure iur. contrarium expresse teneant, & quanuis Felin. in cap. 1. nu. 43. de constitut. in re hac distinguat, dicés priorem opinionem procedere, vbi captus iustè post fugam potest absque reditu satisfacere ijs ad quorum petitioné fuit captus, nempe pro furto, damno vè illato, quod ęstimari possit pecunia, posteriorem verò, vbi fugiens aliter quàm redeundo & se submittendo pœnæ, satisfacere non potest Reipublicæ, vt pote quia captus sit pro homicidio, alio ve delicto publico, his enim non admissis, indistinctè tenẽda est prior opinio D. Thom. & sequacium, qui etiam in secundo distinctionis membro nuncupatim loquuntur, vt optimè probat, refert, defendit ac sequitur D. Couar. vbi supra, lib. 1. variarum resol. cap. 2. nu. 10. versi. quòd si iustè, & Salon de iustit. & iur. in 2. 2. diui Thom. quæst. 69. arti. 4. col. 1606. & ampliatur hoc infra num. 34. & 35. & ita est tenendum, quicquid contrarium velit D. Azeued. in rubric. titul. 1. de legib. numer. 27. lib. 2. nouæ Coll. Reg.

5 Et procedit prędcedens sententia verior & tenenda, siue peccatum sit publicum, siue occultum, siue condemnatus sit reus, siue non, vt sensit. S. Thom. vbi supra, & in terminis probarunt summa Rosell. Alber. Rain. Petrus de Anchar. & eos referens Siluest. in summa verb. fugere, num. 1. & ibi Armil aur. num. 2. & Nauar. in man. Lat. c. 17. n. 102. cótra diuum Ant. & summam Angeli, quos refert Siluest. vbi supra, imò & hanc fugam, licet ex fuga delicti suspicio oriatur, quandoque maior, quandoque minor, ex occurrentibus qualitatibus, Guillel. à Cugno, Butricar. Alber. Ang. & Couar. vbi supra, cap. 2. num. 11. existimant non esse à iudice puniendam,

& Paris

& Paris de Puteo cum supra relatis addit, 6 †quod fugiens à carcere, videṡ ostiũ apertum, nó punitur vt effractor carceris, sed vt euasor, nempe arbitrio iudicis, & mitiùs. l. 1. ff. de effract. & sequitur plures referens Boerius decis. 213. nu. 13. 15. & 21. & D. Couarr. vbi supra d. num. 11. ad fin. & Mascardus de probat. conclus. 820. numer. 5. in 2. tom. Menoch. de arbitrar. iudic. casu. 301. numer. 8. fertur enim Alcibiadem dixisse, in capitali causa satius esse effugere, quàm iudicis iudicium expectare, in quo neque matri ipse fideret, vt commemorat Plu- 7 tarchus inter apophtegmata. † Audiendus igitur non est Ioann. Maior in 4. distin. 15. quæst. 22. colum. 2. dum tenuit, non licere capto iustè, fugere ad euadendum mortis pœnam, vbi ex ea fuga custodi damnum sequeretur, ex eo quod eum iudex puniet pro neglecta carceris custodia, vt censent respondendum D. Couarr. vbi supra, numer. 11. in versi. atque ita censeo, & meritò quidẽ, vt patet ex supradictis. & præterea quia fugiens hic ostio aperto, suo iure vtitur, & custos sibi imputet damnum sibi indesubsequutum, quãdoquidem ostium apertum reliquit, vel aliquid incauté fecit.

8 Dubitari tamen solet, an idem etiam sit dicendum, nempe vt liceat reo capto fugerè à carcere, rumpendo compedes, & infringendo seras, murumq; perforando? Et in hac specie Henric. Gandauenf. quodlibet. 9. arti. 25. id negat arbitratus hoc perinde esse, atque resistere iudici, eius percutiendo ministros: quia licèt licitum sit transire per alienũ agrum, non tamen diruere sepem eiusdem ad transeundum: ergo ita dicendũ est, vt condemnatus, licèt dum fores patent, fugere valeat, non tamen vincula rumpere. cui opinioni applaudunt. ll. ciuiles, quibus decretę sunt pœnæ his, qui talia audent, nempe mortis, vel saltem capitalis, vt in. l. 1. ff. de effractor. & in. l. milites. & in. l. eius. ff. de re milit. l. in eos. ff. de custod. reorũ. Si enim effractio licita esset, non posset ea punitio ratione defendi, siquidem corporalis pœna, maximè mortis, vel capitalis, sine culpa cuique inferri non potest: igitur si prædpunitio iusta est, crimen & culpã prędmittit ipsa carceris effractione: quib' rationibus, & alijs hãc opinionem Henrici sequitur atque probat Maior d. quæstion. 22. Siluest. Armil. aur. & Couarr. vbi supra, numer. 14. vbi quòd non solum hac in specie effractor carceris tenebitur ad restitutionem damni quod in effractione carceris, & vinculorum dederit (quod concedit Caietan. tenens cótra Henric. in principali opinione, vt statim dicemus) sed etiam eadem ratione tenebitur ad restitutionẽ damni quod Reipublicæ vel priuatis illatum fuerit ex ea effractione, cum alij pro criminibus, & ære alieno capti à carcere fugerint.

Nihilominus his non obstantibus, cõtrarium est tenendum in articulo principali, in foro dumtaxat conscientiæ, imò quod quoad Deum licitum sit reo, etiam iustè condemnato ad mortem, ferrea vincula limare, murumque perforare ad fugiendum, tametsi non possit iudici vel custodi carceris resistere, manus in ipsos injiciendo: vincula enim rumpere non est resistere, sed fugere, & ideò non est peccatum iniustitiæ, quia totũ reducitur ad hoc quod est fugere: neq; quòd custodibus ex hac fuga damnum inferatur, & quòd ex eo secundum. ll. cõtra ipsos agi potest, est in cõsideratione, quia hoc de per accidens est, quod ideò fugiens minime tenetur cauere, ip si viderint custodes, quomodo munus suum expleant si enim negligentes fuerint, illis imputandũ est, sicut iudici vel officialibus, quod tam debiliter ostia firmata, vel seræ fabricatæ sint, vt potuerint à detento frangi: tenebitur nihilominus in conscientia effractor ad satisfactionem dãni illati ex effractione vinculorum, serarum aut muri perforatio 9 ne. † Et est ratio diferétiæ inter vim illatam rebus rationalibus, & irrationalibus, quia inter iudicem & damnatum iustè ad mortem, est ex parte iudicis bel

Universidad de Deusto
Biblioteca

lum iustum, ac proinde damnatus non potest se defendere, nec resistere pugnã do contra eum, vel suos officiales, vimque illis inferendo. At verò frãgere vincula, & carceres, non est pugnare, sed absoluere se ipsum à continentia vinculorum & carceris, ad fugiendum, quod licet, quia per hoc non resistit, pugant, aut defendit, sed non tenet se ipsum in carcere: illata enim vis rebus irrationalibus precisè non redundat in authorem eorum: imò proprié vis non infertur rebus inanimatis, nec brutis animãtibus, quæ nec dominium vllum, nec ius habent, sed solis hominibus: vnde neque qui leonibus esset traditus, vim inferret iustitiæ, dum vt se defẽderet, & fugeret, illos occideret: & ita per supradicta cõtra priorem opinionem Henrici hanc secundum optimè & latè probauit Caietan. super Thom. 2.2. quæst. 69. art. 4. in responsione ad quęstionem. 3. & 4. &
10 Domin. à Sot. vbi supra, addens, † quod qui custodem carceris ligaret, aut os illi, ne clamaret, obstrueret, vim faceret, ac proinde illicitum est, nó tamen si eũ, dum se teneret, post se fugiens traheret:
11 † insuper quod fune ligati possint nedum dissoluere, imò & funes scindere, & seras aperire cum clauc adulterina, etiam si qui hæc & prædicta licita, vt prædiximus faciens, sciat occlusos secũ alios exituros, nam ipse suo vtitur iure, cui cura non incumbit custodiendi alios. Eandem sententiam Caieta. contra Héri. & Siluest. expresse probat Na
12 uar. vbi supra d. cap. 17. num. 102. † vbi quod à fortiori fugere potest is, qui quęritur vt capiatur, iustè aut iniustè, cum voluntate satisfaciendi tantum, quantum conscientia recta dictat: idem probant Angel. in summa verbo fugere, in fin. & Armil. statim in principio, dum modo non interueniat violentia contra officiales, qui vellent eum capere, quia ipsi habent contra eum iustum bellum. c. qui resistit. 11. quæst. 3. & ex parte fugientis est iniustum, ideò mortaliter peccaret, & idem est de auxiliantibus:
13 † qua ratione, inquit ipse Nauar. d. nu. 102. potest quis alterius fugam sine peccato iuuare, vt antequam capiatur à iustitiæ ministris, liberetur, quando nec ex obligatione sui officij, nec ex mandato regis, nec alterius superioris, nec ex qualitate delicti, nec ex alia re particulari prohibetur, & credit quod suo iudicio sine carcere & pœna resipiscet à peccato. Eandẽ sentẽtiam Caieta. & sequacium sequitur, & probat, alios allegans Salon vbi supra, concluſ. 3. colum. 1607. Illud autem de frangẽte sepem agri alieni ad transeundum, ad rem non facit, quia ibi agitur de damno, quod infertur domino per sepis ruinam, ad quod etiam frangens carcerẽ tenetur, vt prædiximus: at verò in nostra specie de hoc non dubitatur, sed an iste actus effractionis carceris reducatur ad fugã, vel ad pugnam, & vt probauimus, potius ad fugam reducitur, quàm ad pugnam. Non obstant etiam. ll. ciuiles maximam pœnam effractoribus carcerum imponentes, ex quo iustè præsupponunt grauem culpam in effractione, id enim procedit in foro exteriori, in quo re vera cum iustè captus, & condemnatus sit, nil mirum si acriter is effractor carceris puniatur: at verò nos agimus in foro tãtũ conscientiæ, in quo etsi iustè condemnatus ad mortem, vel membri abscisionem ad patiendum hanc pœnam in eod. foro interiori teneatur, minimé tamen ad faciendum id, vnde mors sequatur, quod est manere in loco vnde ducatur ad mortem, ac proinde poterit licitè in conscientia fugere fractis carceribus, quibus vis propriè non infertur, non tamen iudici, aut alijs ministris iustitiæ resistendo, illisue aliquam iniuriam inferendo: vnde meritò vt qui licitè aufugit, non teneatur ad damnum custodis ob suam culpam & negligentiá, & sibi contingens. Imputandum igitur non est fugienti, quia dedit operam rei licitę, & ideò quicquid ex hoc sequitur, non est ad eius culpam referendum, cum non ex intentione ipsius, sed ex accidenti id contingat, vt idem Couarr. vbi supra, num. 11. fatetur, & probat cũ Caietan.

Caieta. vbi captus effugit à carcere nulla effractione carceris, occisione, alia ve corporali iniuria præcedente, aliàs se-
14 cus. † Sed tenendo hanc secundam partem Caietan. consequenter est etiam tenenda ampliatio Dominici à Soto, quã modò retulimus, vt procedat etiam si in nostra specie fractor carceris sciat alios secum occlusos exituros, cum ipse suo vtatur iure, nec eidem cura incumbat alios custodiendi: tametsi Couar. vbi supra d. numer. 14. qui contra Caietan. in principali puncto tenuit, contrarium etiã huic ampliationi profiteatur accedere: eius tamen sententia meo iudicio procedere recte posset eo casu, quo effractor hic carceris secum occlusos ad fugam inuitaret, moneret, aut induceret, vel saltem de sua effractione certioraret, ita vt ex hoc ipsi exirent: & multo magis si inita conspiratione cũ alijs carceratis, qui ius fugiendi non haberent, id faceret, tunc enim cum ex suo dolo aut propria culpa, & intentione principali, non verò per accidens id cõtingat, meritò vt ad damnum resarciendum ex confuga huiusmodi cæterorũ lęsis teneatur: nec in hac specie loquut⁹ est Soto, sed vbi effractor tantũ suo iure vtitur, ac proinde operam dat rei licitæ: at verò in præcedenti specie, in qua opinionem Couar. saluauimus ac defendimus, non suo iure vtitur effractor carceris, alios, quibus non competit idem ius fugiendi, inducendo ad fugam, sed imò delinquere videtur, & excedere à licito, vnde nil mirum si teneatur læsis damnum resarcire.

15 Dubium tamen opportunum est in proposito, an liceat alijs adiuuare huiusmodi iustè captum, & condemnatum effugientem, dando ei consilium & auxilium: videtur enim id licere, eo quod opem ferunt danti operam rei licitæ, & sicut digni sunt morte, secundùm Apostolum, qui consentiunt male facientibus, ita per contrarium qui consentiunt licita facientibus, non errant. Rursus, oppositum videtur, quia turpis est illa pars, quę non consonat suo toti. Publica autem potestas, quæ totum repręsentat, vult illum detineri: ergo non potest absque publica offensa ab alijs opera dari ad fugam. Pręterea si huiusmodi cooperantes fugæ inueniuntur, puniuntur: ergo non est licitum. Quid tenendum? In hoc puncto Caietan. super D. Thom. 2.2. quęst. 69. art. 4. in respons. ad quęstionem quintam ita distinguit, vt siquidem custodibus & alijs ministris iustitiæ, quibus ratione publici officij est cura ac munus fouendi publicam potestatem, ac custodire damnatũ, illicitum sit, consilium vel auxiliũ fugæ præstare, quia eis incumbit damnatum vel damnandum detinere, & veluti proditores & consultores essent fauendo
1 partes detenti: cæteri verò, quorum nõ interest publicam fouere potestatem, licitè possunt cooperari ad fugam damnati, vt ibi latè probat, inquiens, quòd si opinio in præcedenti quæstione de licita effractione carceris à damnato est
16 vera, consequens est, † vt his, qui licite cooperantur ad fugam, liceat cooperari ad frangendum vincula & carceres, eadẽ ratione subministrando damnato incluso limam, vel aliquod instrumentum, quo possit se absoluere à vinculis & carcere, non tamen quòd liceat alijs concurrere ad carcerẽ, & frangere illum, nam si non licet ire ad fragẽdum seras domus priuatæ, multo minus domus publicæ, tametsi ipsi incluso hoc liceat; & hanc opinionem Caietan. simpliciter sequitur Siluest. d. verb. fugere, num. 1. ibi, Et idem dico de suffragantibus, quia licet, modò id faciant bono fine, & sine violentia alicuius, & scandalo, maximè custodis, post Angel. de Clauas. eod. verbo, versiculo idem dico, & Armil. aur. ibi num. 2. & D. Couarr. d. lib. 1. variarum. resol. cap. 2. nu. 14. versi. primum, asserens, quod vbi dixit licitã esse fugam, cooperantes fugienti, nullã culpam, nullum ve delictum committunt, ex natura actus, licet ex accidenti possint delinquere, vel quia statui vel officio, quod in Republica gerunt, hæc cooperatio repugnat, secundùm Caieta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Caietan. vbi supra, cuius opinionem in omnibus supradictis sequitur, & probat Salon vbi supra, controuers. 3. colu. 1611. cum seqq. contra opinionem Soti statim referendam.

Dominicus verò à Sot. lib. 5. de iust. & iur. quæst. 6. arti. 4. in versi. verùm tamen ex his, etsi primum membrum distinctionis Caieta. vbi supra, circa custodes, aliosque ministros iustitiæ sequatur, ac probet, & etiá circa cõsiliũ cæterorum, vt licité hi possint in foro conscientię carcerato consulere vt fugiat, quoties ipse licitè etiam in eodem foro fugere potest, non tamen ex his subsequi dicit quòd amici condemnati possent vincto, vel intrinsecus, vel extrinsecus nauare operas suas, vt vincula vel muros dirumpat, nam ille tantum, cui fugere licet, viam sternere potest, cæteri verò maiorem iniuriam facerent diruendo carceres, quàm priuatam domũ, esset que in vtroque foro capitale crimen. Quapropter aduersus opinionem Caietan. arbitratur Soto nemini licere porrigere vincto, vel limã, vel aliud instrumentum, esset enim iam hoc cooperari, quia non est vera illa regula, quod si mihi licet aliquid operari, liceat alijs me iuuare, quoniã vincula & carceres rũpere solũ licet sternenti sibi viam: secus habet cõsulere alteri', quod ei licet: & quidé hæc opinio Soti aduersus Caietan. securior ac verior videtur: nam si ipse Caietan. fatetur non licere alijs cõcurrere ad carcerem, & frangere illũ, etsi incluso hoc liceat, ead. ratione, & per consequens cogimur dicere, non licere alijs limam, vel aliud instrumentum subministrare incluso, quo se possit absoluere à vinculis & carcere, cùm per hanc subministrationem ex prima, & principali intentione cooperetur in effractionem carceris. Paria enim sunt in substantia, cooperari in effractionem ipsam, & instrumẽtum ad id prestare, quo id efficiatur: si ergo illicitum esse illud ait Caieta. quare hoc permittit? per hoc enim ex necessaria consequentia, fracto carcere lima, vel alio instrumento ad id præstito, ad idem peruenitur: ergo vtrumque est prohibitum alijs, tametsi soli incluso liceat, præcipuè cùm non vsque quaque absolutum sit, licere ipsi damnato incluso effractis carceribus à vinculis effugere, cùm, vt vidimus, grauissimi viri, ac summa doctrina prædíti contrarium probauerint, tametsi quod nos defendimus, verius censeant: fit igitur, vt ad minus idem alijs quàm damnatis inclusis minimè concedamus: & iuxta hanc resolutionem intelligendi sunt ac distinguendi Siluest. & Couar. vbi supra, simpliciter idem in suffragantibus & cooperantibus, quod in principali damnato generaliter dicentes ac probantes.

17 Secundò, ex precedentibus fit, capto iustè nequaquam licere à carceribus fugere, etiam si id agere possit absq; effractione, vbi iudex eum condemnauerit ad ipsius carceris pœnam temporariam vel perpetuam, hæc enim pœna conditionem habet, vt alterius quàm puniti exequutione minimè indigeat, & ideò damnatus tunc temporis censetur ad eam propriam cooperationem subeundam, imò potest hoc casu reus (prout censetur) condemnari non solum ad pati, verùm & agere: puta, vt pecuniam soluat, in exiliũ secedat, aut in claustro maneat, & in carcere, non solum ad tempus, verúm & perpetuo, in his namque omnib⁹ obedire tenetur, & facere quod sibi iniunctum est, & sic pœnam huiusmodi sibi inflictam subire, etiam in animæ iudicio, secundùm Caietan. vbi supra, in responsione ad 2. quæstiunculam, & Ioan. Driedo. de libert. Christiana, pagin. 226. & Dominic. à Sot. vbi supra, in versi. quapropter, & D. Couar. d. num. 14. versi. secundò animaduertẽdum est, dicentem id de pœna carceris procedere, vbi per sententiam pro aliquo crimine iustè inducitur: quod iure canonico regulariter licet, & iure Cesareo quandoque, ex notatis in. c. quanuis. de pœn. in 6. & in. l. aut damna. §. solent. ff. de pœn. & in. l. 1. de custod. rerum. Eandem sententiam in pœna carceris temporaria

ria tenẽt omnes secundũ Salon vbi supra, col. 1609. cõclus. 4. qui secus esse dicit in condemnato ad carcerem perpetuum, vel triremes, quia hic potest licite fugere secundùm eum aduersus supradictos, exceptis duobus casibus. Verùm in omnibus supradictis ego probo opinionem Caietan. & sequacium supra dictam contra Salon.

18 Reliquum est, vt videamus, an iuste captus à iudice pro crimine mortis pœna digno, teneatur in conscientia sub reatu peccati à carcere fugere, cùm primùm potuerit? Et profectò ex verbis S. Thom. 2. 2. quæst. 69. arti. 4. ad 2. videtur hunc omnino teneri sub pœna peccati mortalis à carcere fugere, dum dicit, damnatum iustè à iudice ad mortẽ, non teneri manere in carcere, & sic non fugere: tantum enim is tenetur pati pœnam, non autem aliquid agere, ex quo mors ipsa sequatur: & subdit diuus Thom. sicut dãnatus iustè, vt fame moriatur, poterit cibum sibi oblatum sumere, quia non sumere, esset se ipsum occidere: vnde sicut damnatus vt fame pereat, se ipsum occidit, oblatum sibi cibũ non assumens, ita etiam si iustè damnatus ad mortem, cùm possit, non fugiat, se ipsum occidit. Ex vi igitur æquiparationis vtriusque casus à D. Thom. factę videtur eius mentis fuisse, vt hic fugere teneatur in conscientia, cùm possit, sicut ille cibum sibi oblatum sumere, ne vterque se ipsum occidat. Nihilominus tamen hoc S. Thom. non expressit, quia secundùm Caieta. ibi, id solum D. Thom. probare intendit, damnatum scilicet ad mortem, tantũ esse damnatum ad patiendum, non verò ad agendũ aliquid, ex quo sequatur mors: non tamen per hoc asserit, damnatum ad mortem, sui esse homicidam, si à carcere nõ effugerit, cùm potuerit: & quanuis posteà in damnato iustè vt fame pereat, dicat quod non sumere cibum sibi oblatum, esset se ipsum occidere, ac proinde posse eum sumere, non tamen inde conijciendum est dicere voluisse, nec dixit, in priori casu, nempe de iustè damnato ad mortem, non fugientem à carcere, cùm possit, peccatum admitti, cũ ex eo quod maneat in carcere, non sequatur actus directé & immediate ex propria natura tendens ad mortem, sicut in secundo casu: quasi clarius velit Caieta. diuum Thom. dum similia esse scribit præd. duo intelligere in hunc sanè sensum, vt sicut damnatus vt gladio pereat, non tenetur, nec damnatus censetur, vt actum aliquem ipse agat, ex quo mors sequatur, sed vt patiatur mortem, ita damnatus vt fame pereat, non est damnatus vt aliquid agat, ex quo sequatur mors, sed vt patiatur sibi ministrari alimenta: sed ex hoc non censet S. Doctor ęqualia esse, hunc damnatum non sumere cibum sibi oblatum, & à carcere non exire, cum hæc duo differant penitus, vt latius statim dicemus: Superest igitur in primis, D. Thom. am, iuxta sensum ac mentem Caietani, quẽ probamus, hanc partem affirmatiuam non tenere, nec eam vere voluisse, quan uis adduci incuria possit pro ea: tenenda est igitur negatiua in nostrã specie sententia, nempe quod iustè damnatus ad mortem, minimè in conscientia sub pœna peccati mortalis teneatur oblatã
19 sibi fugam à carcere arripere, † quanuis condẽnatus iuste vt fame pereat, si oblatum sibi cibum non assumat, peccet mortaliter, quia se ipsum occidit, quod non licet: quod vltimũ voluit S. Tho. vbi supra, & expressè tenuit Caieta, super eo in versiculo ad octauam, dicens, quod huiusmodi condẽnatus debet cooperare, vt ius naturæ seruet, nec hoc est impedire exequutionem sententię: tũ quia non est dãnatus ad hoc, scilicet vt se occidat non comedẽdo, sed ad hoc vt subtracta sint sibi alimenta, non à quibuscũque; sed à custodibus huiusmodi: vnde alij ministrantes tali damnato alimenta, non peccant, ead. ratione qua possunt adiuuare ad fugam, quãuis nullus teneatur huiusmodi damnato ministrare alimenta, tanquam in extrema necessitate constituto, quia secundùm iustitiæ ordinem in illa constituitur necessitate,

Universidad de Deusto
Biblioteca

æesitate. Primum autem, nempe quod iustè damnatus ad mortem non teneatur à carcere fugere, probat & tenet Soto d. lib. 5. de iust. & iur. quæst. 6. artic. 4. versi. restat tamen ambiguitas, & ante eum Angel. & Siluest. verb. fugere, circa fin. & Armil. aur. eod. verb. nu. 3. & vtrũque probat & tenet D. Couar. d. libr. 1. variar. resol. cap. 2. num. 8. versi. qua ratione, & num. 10.

20 Ratio autem differentiæ inter vtrũque casum est, quia sunt quidam actus directè, & immediate, ex propria natura tendentes ad mortem. Alij verò sunt actus indirectè, mediate, & ex accidenti ad mortem opportuni, & proximi. Primi quidem actus sunt se ipsum gladio, vel haustu veneni, vel inedia, & fame occidere, & hi nulla ex causa liciti sunt, imò semper illiciti & reprobi sunt censendi, vt pote mortale crimen inducentes, ex text. in capit. si non licet 23. quæst. 5. & D. Aug. lib. 1. de ciuit. Dei. c. 20. & 21. D. Thom. 2. 2. quæst. 64. art. 5. cum enim actus hi directè in malũ tendant ex propria eorum natura, nec vllũ possint habere finem vtilem, sequitur eos nullo casu posse reddi licitos, sicut D. Thom. & alij frequentissime probãt secundùm Couar. vbi supra, qui eos refert, & sequitur, & Victoria in relect. de homicidio, num. 28. & Ioann. Driedo de libert. Christian. cap. 6. tametsi in hac specie Ang. de Clauas. in sũma verbo fugere, num. 1. in fin. & Ioan. Maior d. quæstion. 22. colum. 3. contrarium asserant, & defendere conentur Domini. à Sot. vbi supra, profitens non esse sibi prorsus improbabile quòd condemnato iustè, vt fame pereat liceat sibi non edere, quod ibi nititur probare, ac ad rationem D. Thomæ quod cibos oblatos non sumendo, videatur se ipsum occidere, respondere: cuius opinio est communis modò inter Thomistas, vt asserit Salon de iustit. & iur. in 2. 2. D. Thom. quæst. 69. artic. 4. colum. 1619. vbi ipse nouiter cõcludit, huiusmodi iustè damnatum sententia, vt fame pereat, posse comedere oblatos sibi cibos, & etiam non comedere, & fame perire. Secundi verò actus, cùm immediate non vergant in crimen & delictum ex sui propria natura, possunt sanè ex aliquo bono fine, aut ex aliqua alia causa, esse liciti, sicuti non fugere à loco, vbi periculum mortis imminet, aut pergere eò, quo mortis corporalis periculũ adest, & quidem maximis coniecturis verosimile, hi enim actus cùm directè ac ex sui natura immediate ad mortem, & sui ipsius occisionem propriam non ordinentur, sed ex accidenti ad mixta aliorũ opera, peccato, vitio, ac malitia, possunt aliqua ex causa ab agenti exerceri liciteque fieri.

21 Ex supradictis circa primos actus directè, & immediate ex sua natura tendentes ad mortem, primò fit, vt alij priuati ministrantes tali damnato alimenta, non peccẽt, ead. ratione qua possunt adiuuare ad fugam, vt prædiximus sequitur Salon vbi supra, colum. 1621. limitans in ministris iustitiæ.

22 Secundò fit, vt quanuis nullum peccatum sit, vti abstinentia ciborum ad pium effectũ, & gratia deuotionis, veluti ieiunare, non animaduerso quòd in de sequuatur diminutio vitæ corporalis, comperto verò hoc damno, sed prę uia pietatis causa peccatum sit veniale, mortale verò si nullo pietatis respectu fiat, & hoc faciens animaduertat excessum, & ex hoc sibi vitam diminui, secũdùm Caieta. super D. Thom. 2. 2. quæst.
23 146. artic. 1. † nullis tamen vti cibis in ediaque opprimi, etsi id pietatis gratia fiat, & mortale proculdubio peccatũ erit, vt rectè deduxit Couar. vbi supra
24 d. num. 10. vbi cum Abb. & alijs addit, † quòd non tenetur quis vti cibis delicatioribus, salubrioribus ve, ad effectum prolongandi vitam, licet teneatur vti cibis ad vitæ conseruationem naturaliter productis.

Tertio fit, non licere cuiquã, se clusa diuina iussione, etiã ex causa religionis, & martyrij ratione, in Fidei testimoniũ se ipsum veneno occidere, aut aliũ actum morti immediatum exercere, vt

late

late probat Sot. lib. 5. de iustitia. & iur. quæst. 1. art. 5. & post eum D. Couar. vbi supra, num. 9. versi. secundo infertur.

Nunc autem deueniendum est ad illationes, quæ ex supradictis circa actus secundos, qui non immediate, sed in directè vergũt in crimen, & delictum ex sua propria natura deducuntur.

26 Et primò ex illa doctrina infertur, licitũ fuisse martyribus in carceribus tyrãnorum manere, neque peccasse, ex eo quod non fugerint, data fugæ opportunitate, etiam si mors eis imminens fuerit, & proxima, cum etsi hic actus proximus morti sit, ex eo quod sequatur mors, vt fatetur D. Thom. mediatus tamen est, nec ex sui natura ad mortẽ ordinatus, ideòque ex bono fine, iustaque ex causa martyrij, potuerunt martyres absque vlla peccati labe non fugere, quia non tenebantur à carceribus recedere, imò virtutis opus fuit in Fidei testimonium se morti offerre, vt patet ex his, quæ de martyrio scripta sunt, maxime à D. Thom. 2. 2. quæstion. 124. artic. 1. Sic Actorum c. 16. scribitur, Paulũ & Sillam, cùm essent Philippis coniecti in iustè in carcerem, fugere noluisse, tametsi ostijs carceris diuina virtute id facere potuissent, oportebat enim ad Euangelicæ Fidei prædicationẽ eos nos fugere, sed constanter in carcere manere pro Fidei augmento, vt inquit D. Couar. lib. 1. variar. resol. c. 2. num. 9. & prętereà (vt existimat Alfons. à Castro lib. 1. de pot. l. pœn. c. 5. in primo documento, ante fin. in versi. nam propter hanc causam) ne inde occasionem alijs præberent putandi eos iustè fuisse in carcerem inclusos, & timore fugisse à carcere, propterea quod falsa prædicassent, ideo libentius carcerem elegerũt, vt sic suam innocentiam probarent, & suæ doctrinæ veritatem confirmarent.

27 Secundò ex eisdem deducitur, iustè vel inique damnatum ad mortem posse absque peccato ascendere furcam, nam quanuis ex hoc sequatur mors, non tamen sequitur immediate, & directè, & ideò non dicetur hic se ipsum occide-

re: poteritque hunc actum sponte facere, vt iudici pareat, & quia cogetur nihilominus facere, secundùm Couar. vbi supra, numer. 10. versi. quinto, sicut & martyres potuerunt colla percutientibus submittere, vt inquit D. Hiero. in cap. non est nostrum. 23. quæst. 5. in hęc verba: † Non est nostrum mortem anteripere, sed illatam ab alijs libenter accipere: vnde & in persecutionibus non licet mihi propria perire manu absq; eò vbi castitas periclitatur, sed percutienti colla submittere.

29 Tertiò apertissime ead. ratione conuincitur, iustè capitum pro crimine pœna mortis digno, vel ad eam iustè condemnatũ, posse, etiam data sibi fugiendi opportunitate, in carcere manere, quã doquidem fugere non tenetur, vt prædiximus, & vt delicti fiat satisfactio Reipublicæ, eiusque punitio sit in aliorum exemplum, vt à similibus abstineant sceleribus, vt sentit Caietan. vbi supra, in interpretatione verborum diui Tho. & in specie notat Ioann. Maior d. quęst. 22. colum. 5. & D. Couar. vbi supra d. n. 10. versi. sexto.

30 Quartò ex superioribus deducitur, nõ statim mortalis criminis damnãdos esse duces belli iusti, milites ve, qui vt victoria potiantur, se maximo committunt prælij, & conflictus periculo, ex quo certior est mors, quàm eius euasio, hi namque non actum exercent ad propriam eorum occisionem ordinatum, sed eò directum, vt hostes vincant, quãuis omnino periculosum, cum morti sat certò imminenti se exponant.

31 Hinc Eleazarus vir fortissimus à peccato defendendus est, is namque cum superimminentem cæteris elephãtem lorica vestitum regia aduerteret, arbitratus quod in eo esset Rex, cursu concito in medium legionis proripuit, & abiecto clypeo, vtraque manu interficiebat bestiam, atque intrauit sub ea, & subiecto gladio interemit eam, itaque cadens bestia oppressit Eleazarum, & mortuus est, vt scribitur Machab. 1. cap. 6. & apud lib. antiquit. 12. capit. 14. & lib. de

bello

Universidad de Deusto
Biblioteca

bello Iuda.cap.1. & refert D.Couarr.d. lib.1.variarum resol.cap.2.nu.10.versi. non, &c. VndeEleazarum miris laudibus effert Ambros.lib. 1. de offic.c.40.

32 † Quo fit, vt si quis, vt ab aliqua oppressione liberetur, fugiens se ipsum in periculo mortis imminenti commiserit, & tandé perierit, non est peccati mortalis reus, quippe qui præter intentionē mortem obierit, potius cogitans de fuga abstupro, alia ve oppressione tyráni, quam de propria morte, quę ei ex actu ad eam propria vi, & natura minimè ordinato contigerit, vt probatur ex text.in.c.ex parte. 2. de sepult. & tenet D. Couarr. vbi supra.

33 Quintò ex omnibus præcedentibus fit perspicuum, iniustè captum posse absque vllo peccato à carceribus fugere, data sibi fugiendi opportunitate, vt notatur in.l. vis eius.C. de probat.& constat ex omnibus authoribus supracitatis, atque ideò communiter receptum, vt affirmat Couarr. vbi supra, num.10. versi.in secunda propositæ quæstionis specie, quem refert & sequitur Iul.Clar. in loco statim citando, ibi: Potest etiã.

34 Quinimò si iniquè damnatus ad mortem, aliter non valeat iniquam condemnationem euadere, quàm effrangendo carcerem, vinculaque rumpédo, poterit absque peccato facere, si aliter exire non potest, nec ex hoc ei imputabitur, quicquid sequutum fuerit, quando quidem secundùm Thom. vbi supra d. 35 quæst.69.art.4. † liceat iniquis principibus ac iudicibus, & iniquæ sententiæ resistere: quod etiam iure exteriori probatur in.l.prohibitum, & in. l.defensionis facultas.C.de iure fisci.lib.10.& notat Archid.in. c. cum homo. 23.quæst. 5.Alex.in.l 1.§.item si quis.ff.nequis eũ qui in ius vocat.est, vi exim.& alij vbique DD. hocque verum est, præterquam si graue ex hac re immemineret scandalum, aut magna turbatio, secundùm D.Thom.& cæteros vbi supra,& vtrunque probat Alfons. à Castro vbi supra, in versiculo ad eum modum, & tenuit etiam D.Couar. lib. 1. variar.resol. cap.2.num.12.in princip.& in num.13. Necnon Salon de iustit. & iur.in 2.2.di ui Thom.quæst.69.arti. 4. controuers. 2.in princip.addens, quòd possit in hac specie vim inferre custodibus,& iudici ad se liberandum, citra scandalũ tamen.

36 Et quod etiam in foro exteriori iniustè captus, si aufugiat, non teneatur aliqua pœna, probat Alex. in.l.sed eximendi.§.item si quis.ff.nequis eum, &c. Tiraquel. & alij, quos refert & sequitur Auiles cap.18.præt.in glos.*carceres*, nu. 41.& vltra eum idem tenuerunt Iaf.in lectura.l.admonendi.nu. 91.& ibi Rip. nu.171.Curt. Iun. num. 5. ff.de iureiur. dicit communem theoricam Rol. à Valle consi,7.num.47.lib.1.& Iul.Clar.in pract.crim.lib.5.§.fi.quæst.21.versi.tertio autem modo, ibi: Sed quando fuit indebitè, vbi loquitur etiam, quando cum effractione carceris indebite, & iuris ordine non seruato, carceratus aufu
37 git. Addit Ripa, † quod custos non tenetur de fuga illius, qui erat iniuste incarceratus, imò capite punitur, qui captus iniustè non fugit, cùm possit, si credimus Auilesio vbi supra, num.42. alios ad idem referenti.

38 Imò secundúm Lucam de Penna in d. l.prohibitum.col.2. in fin. in iustè damnatus ad mortem, qui aliter euadere nõ potest iniquam pœnam, potest custodes carceris occidere, quem sequuntur Paris de Puteo in tract. syndicat.cap.resistentia.fol.9.num. 21.licet idem de hoc dubitauerit, in parte, si iudex processit ad capturam: sed eam sententiam sequitur Hippolyt. in. l. 1. in princip. ff. de quæstio. & Auiles vbi supra, num.42. hæc tamen Lucę de Pẽna & sequacium sententia vera quidem non est, nec tenẽda, vbi iudex iuxta iuris ordinem, & secundùm allegata & probata ad mortem aliquem damnauerit, qui veré innocẽs sit, tunc enim minimè licet huic condemnato, vt mortem euadat, iudicẽ verè innocentem, custodes omnino in cul patos occidere, vt bene probat Sot.lib. 4.de iust. & iur.quæst.6. artic.4.versic.
39 emergunt tamen, dicens, † quod si huiusmodi

iusmodi innocẽs posset citra graue scãdalũ & citra vulnerationẽ iudicis, eiusq; ministrorũ se protegere, posset quidẽ, vt pote non solúm fugiendo, verũ & in cludendo se in locũ munitũ, & fortẽ armatis irretiẽdo ministros: attamẽ si nõ posset se defendere, nisi inflictis vulneri b', neutiquã credit id licere. Idẽ probat D.Couar. vbi supra, nu.13. existimãs veram forsan fore opinionẽ præfatã Lucæ de Pẽna, & Hippolyti, vbi iudex tyrãnicè ex certa sciẽtia innocentẽ dãnauerit: & opinio Soti est cómunis sẽtẽtia inter Thomistas, vt affirmat eã sequut', & late probat Saló de iust. & iur. in 2.2. D.Tho.q.69.art.3.cótroues.1.col.1599.

40 Sexcò, supradictis animaduersis opinatur Couar.vbi supra, nu.10. versi.septimò, iniquè damnatum ad mortem debere omnino, si posset, fugere, alioqui si in carcere manserit, peccabit profectò, maxima vsus temeritate, nullam quidem ex causa iusta id agens, ex quo licet indirecte, & immediatè mors sequatur, ista temeritas fortasse erit mortale crimen: in quo maximé secundùm ipsum est aduertendum: & sub dubio idẽ prius probauit Sot. d. artic. 4.colu.fin.versi. secus autem, vbi quòd innocens, qui immeritus condemnatus esset, fortassis teneretur de carcere fugere, præcipué si vita sua vtilis esset Reipublicæ, nam aliàs nescit, an vt tale patientię specimen exemplo Christi præberet, liceret ei sententiam iniquã sponte sua ferre, saltem non fugiendo: crediderim tamen, quod si non hac humilitate & iusta causa ductus, sed ex timore, vel alia negligentia, aut pusillanimitate fugam omiserit, cùm posset, eam arripiendo, vi tàm euadere, propter huiusmodi temeritatem ac (vt ita dicam) vitæ prodigalitatem, peccaret mortaliter, secund. Co-
41 uar.vbi supra, cui in hoc assẽtio. † Reus enim qui timet verisimiliter esse à iudice iniustè damnandum, tenetur fugam arripere, si potest, vt in specie probat Maior in.4.dist.15.q.22.col.1.quẽ sequitur & probat Couar.d.lib.1. variar.resol.c. 2.nu.7.versi.quamobrẽ, ibi: Nã captus à iudice: est cómunis secund. Petrũ Plaçam lib.1.de delict.c.23.n.6. prout eum refert & sequitur Iul.Clar.vbi supra.

42 Vltimò, ex doctrina Beati Tho. supra in princip.huius.c.adducta, atq; posteà explicata, infertur ad decisionem illius quęstionis, an si in actu exequutionis sẽtẽtię pœnã mortis cótinentis cótingat, quod vel securis nõ possit caput amputare cõdénato, vel laqueus rũpatur, vel frangatur, ita vt reus condẽnatus ceciderit in terrã sanus & illęsus, nunquid reus fugere possit, vel sit liberandus, tanquã innocẽs, necne? Quãuis enim huiusmodi reus, etiã iustè condẽnatus, fugere possit, non tamẽ ei licet iudici, ex cuius parte bellũ est iustũ, nec ministris iustitię resistere, vt est prędictũ: vnde quãuis iste fugere intẽderet, nõ posset à manib', familiæ sine resistẽtia liberari: sed hęc ei nõ licet: ergo fugere inane est. Ex hac igitur parte defẽsio nõ est licita. Præterea si iniustè facit ad mortẽ dãnatus, quãuis tũc liceret ei, iudici, eiusq; ministris resistere, nõ tamẽ vbi ex hoc aliqua grauis turbatio, & scãdalũ certissime subsequeretur ex huiusmodi resistẽtia cõtra iudicem eiusq; ministros, statim auxiliũ regale imploraturos: ergo nec in hoc casu licita erit defensio & resistentia.

43 Quò fit, grauiter, meo iudicio, peccare eos, siue clericos, siue monachos, alios ve, qui huiusmodi condemnatum, qui laqueo fracto cecidit viuus in terrã, iuuant, auxiliumq; ei præstãt, & è manibus familiæ iudicis eum eripiunt, atque liberant, introducentes eũ in Ecclesiam, existimantes sibi id licere, cum laqueus contritus fuerit, quasi miraculo id tribuendum sit: hi namque aberrant, quia vt inquit Apostolus ad Roma.13. Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, & ipse sibi damnationem acquirit: vnde cum bellum ex parte iudicis sit iustum, vt in dubio præsumendum est pro ipsius sententia, nullus ei resistere licitè valet, nedum ipsemet cõdemnatus, sed neque alius à fortiori, cui nõ est vis cótraueniendi, & sic ex parte sua bellum est iniustum, prętereà quòd his tu

Universidad de Deusto
Biblioteca

multibus reum magis torquet, atq; fortè non ita pœnitentem sicut prius, faciunt mori: quandoquidem iudex iterum statim suspendere eũ faciet, quousque naturaliter moriatur.

44 Supereſt vt videamus, an ex alio capite liberandus sit: & inuenio Lucã de Péna in.l.1. C. de desertor. lib.12. col.6. versi. sed pone quòd dãnatus est aliquis, in fine, dicentem, huiusmodi damnatum ad morte, si dum laqueo fuit suspensus, fracto laqueo, cecidit in terram, liberandum esse indubio, si protestatus fuit de innocentia, quia credendum est illud factum miraculosè: que sequitur Paris de Puteo in tractatu syndica. in parte an si iudex, col. penul. & Philip. Decius in.l. fauorabiliores. n.8 ff. de reg. iur. Alciat. regul.3. præsumptio.44. nu.4. & Antonius Gomez in.3. tom. variar. resol. c. de tortur. reorum. nu.37. vbi quòd in hoc dubio iustius & rectiꝰ erit exequutionẽ suspendere, quã fortè veritati & signo miraculi resistere: sequitur etiam Auiles in.c.1. præt. in glo. *mandamos*, nu.28. fol. 48. & hoc nõ modò vulgus ignarus, sed etiam viri docti ita intelligunt, vt refert Iulius Clarus in practica crimin. §. fin. quæst.98. versi. vltimò quæro, vbi citat Ioann. Arnon sosiloq. 5. & Bossium in sua practic. crim. in titul. de fauorib. defens. n.11. & Chassan. in consuet. Burg. fol.55. post numer. 124. affirmantes sic in praxi obseruatũ fuisse in casibus contingentibus, quos viderunt. Quinimò ipse Iulius Clarus de alio simili casu testatur, in quo senatus iussit, vt per dies aliquos supersederetur, intra quos condemnatus posset pacẽ & gratiã impetrare, & quòd ita, ni fallitur, habita gratia à Principe, fuit dimissus. 10. Maij. 1546. Fatetur tamen in principio quæstionis, ꝙ fractio laquei parum prodesset de iure: nã omnino est exequenda condemnatio, iuxta formã sententiæ, in qua cõmuniter solent addi illa verba, Furcis suspẽdatur, ità ꝙ moriatur, secundũ practicã quã obseruãt semper assessores, teste Iacobo de Bellouis. & alijs, quos ibi citat. Tandẽ refert Pap. lib.24. tit. 17. arresto 14. dicẽté ita se vidisse in practica obseruari: ego verò nõ possũ nõ mirari prædictos viros, prioré parté tenentes sine lege & fundaméto. Si enim hic reus iustè cõdẽnatus est, & laqueus casu frãgitur, prout facilè sine vllo miraculo pluribus ex causis cõtingere potest & solet, cur impedienda est exequutio iustæ sẽtẽtiç, & delictum remanere impunitum? Si in praxi aliquando aliud fuit obseruatũ, id potius de facto quã de iure factum fuit: quinimò & nos nõ semel vidimus cõtrariũ seruatũ, nempe vt nõ obstante ꝙ laqueus cõtritus fuerit, nihilominus delinquẽs fuit actualiter iterũ suspẽsus, quousq; naturaliter moreretur: admitti forte posset prior opinio, si dubietas referé ad probationes, veluti si reus esset damnatus per præsumptiones, quod fieri nõ debet: secus si clarè constaret de delicto morte digno, quia quandoque per incãtationes miracula fiunt, vt tradit Bald. in.c. venerabili, de testib. ita declarat addit. Decij vbi supra, quæ declaratio mihi vera videtur, & tenenda.

45 Quãdo autem manifestè apparet, cõdẽnatũ, qui ducitur ad mortem, vel aliud corporale suppliciũ, iniquè ẽsse dãnatũ, si clerici eum à manibus familiæ eripiãt nulla est eis imponẽda pœna, nisi graue scandalũ fecerint, vnde deteriora cõtingant: secus si eripiant iustè dãnatũ, vel quando esset dubiũ, an iustè vel iniustè esset dãnatus, tũc enim puniẽdi sunt, vt cũ alijs resoluit Bernard. Diaz de Lugo in sua practi. crim. Canon. c.102. Mexia in.l. Regia Toleti, in.1. fundamento.2. partis nu.24. & Azeued. in.l.3. n.30. tit. 2. lib.1. nou. Coll. Regiæ: nihilominus in priori specie salte mitiori pœna essent puniẽdi, vt dicimus super l.1. ti.18. lib.8. nou. Coll. Reg. rationibus dequibus ibi.

SVMMARIVM.

1 *Lex. cum tale. §. Mœuiæ. ff. de condit. & demonstrat. & l. quoties, eodem titul. litera & vera lectura refertur.*

2 *Conditio inducens omnimodam viduitatem in re antiquorum spernebatur: secus si induceret*

ret viduitatem respectu certæ personæ, loci vel tẽporis: & hodie iure nouo authenticorum quid in hoc dispositũ sit, nu.3.

4 *Conditio illa, quæ à matrimonio spirituali deterret, fortiori ratione reijcienda est: sed nõ est idem obseruandum in condirione, si religionem non ingreditur, si monachus non fuerit, vt in nu.5.*

6 *Fundator maioratus potest tempore fundationis conditiones apponere, vt ipse per monachationem & clericatum amittatur.*

7 *Legatum relictum alicui sub conditione si nõ nupserit, an possit in foro conscientiæ peti, ac habitum securè retineri, si nuptias contraxerit, & in numeris sequentibus præcipuè nu.13. cum seqq.*

8 *Hæres si probabiliter in proposito de animo legãtis dubitat, nõ est per confessarium ad solutionem legati astringendus, antequam per iudicẽ condemnetur.*

9 *Quando ille aduersus quem est præsumptio iuris & de iure, verè scit esse veritatẽ pro se, & in iudicio, vel agit, vel conuenitur, vt vẽ illam consequatur, vel restituat, iste condẽnatus parere tenetur sententiæ, nec potest recusare restitutionẽ, vel à iudicio desistere sub prætextu quòd veritas sit in contrariũ.*

10 *Res acquisita ex contractu nullo ob defectum solemnitatis, consensu contrahentium nõ deficiente, & cessante dolo alterius partis, non est restituenda in animæ iudicio, quia cõtractus tenet in eo foro, sicut electio beneficij, non seruata iuris canonici forma: & quid in contractu celebrato ab vxore sine licentia viri.*

11 *Testamentum, minus solenne an debeat in foro cõscientiæ obseruari, latissimè agitur.*

12 *Dispositio tex. in auth. de sanctiss. Epis. §. sed & hoc præsenti, collat. 9. & in auth. nisi rogati C. ad Trebell. habet locum in conscientiæ foro, & nu.17. quomodo intelligatur: at non procederet, quando expressè constaret de voluntate cõtraria testatoris, vt in n. 16*

14 *Forus cõscientiæ semper veritati innititur, atque ipsam comitatur aduersus præsumptionem legis.*

15 *Legatum relictum alicui, si non nupserit, quòd si nupserit, nihil legabat, nec aliquid cõsequatur legataria, non debetur etiam in foro exteriori, si legataria nupserit.*

18 *Legatarius vel donatarius certo sciens animũ legantis fuisse non aliter legandi, vel donãdi, nisi existente & adimpleta conditione nõ nubendi ab eo apposita, nõ erit tutus per exceptionem rei iudicatæ, si pro eo fuerit iuris interpretatione aliud iudicatum: secus si animus legãtis fuit incertus, vt in nu.19.*

20 *Ioannis à Methymna opinio in proposito ab argumentis Couar. eiusque sensu desenditur, ipsiusque verba expenduntur.*

CAPVT XXV.

De conditione illa adiecta legato, si non nupserit, an sit reijciẽda in foro animę, ita vt nuptijs sequutis, legatum peti, aut retineri securè possit.

1 MAEuiæ, si nõ nupserit, fundũ, cũ morietur, lego: potest dici, etsi nupserit, eam confestim ad legatum admitti. Ita Papinianus lib.17. q.71. refertur in.l. cum tale. §. Męuiæ. ff. de condit. & demonstrat. vbi nõ idem probat, si certus dies, incertus vè alius legato fuerit ascriptus. Sed & Iulianus Iurisconsultus libr.35. Digestorum idem dicit, vt habetur in.l. quoties. ff. eo dẽ tit. de cõdit. & demonstr. hoc modo. Quoties sub cõditione mulieri legatur, si nõ nupserit, & eiusdẽ fidei cõmissũ sit, vt Titio restituat, si nubat, cómodè statuitur, etsi nupserit, legatũ eã petere posse, & nõ esse cogẽdã fideicõmissũ præstare: illa enim cõditio, si nõ nupserit, auertit à matrimonio carnali, ideò reijciẽda vt in dictis iurib⁹, & in.l. Titiæ. 99. ff. eo dẽ tit. vbi habetur: Titiæ si nõ nupserit, ducẽta, si nupserit, cẽtũ legauit. Nupsit mulier, ducẽta, nõ etiã cẽtũ residua petet: ridiculũ est enim, eãdẽ, & vt viduã, & vt nuptam admitti: & ita legitur ab Accursio, Bart. & alijs ibi, & in Pãdectis Pisanis olim, hodie Florentinis, secund. Ant. Augusti. lib.1. emẽdat. c.2. & est verior lectura quã alia Decij in c. in præsẽtia, nu.59. de probat. nẽpe: Titię si nupserit, ducenta: si nõ nupserit, cẽtũ legauit;

Universidad de Deusto
Biblioteca

uit: si nupserit mulier, ducéta, nó etiá cétum residua petet: ridiculú est enim, eádem, & vt viduã, & vt nuptã admittit: tametsi hanc vt propriam Iurisconsulti Gregor. Holoander agnoscat: verũ est inconcina & futilis hæc interpretatio, secund. D. Couarr. lib. 1. var. resol. c. 19. num. 9. versi. addicta.

2 Quinimò & iure antiquo Digestorũ conditio, quę inducit viduitatẽ in omne tempus, respectu omnis personæ, loci, vel temporis, spernebatur: secùs si inducat viduitatem respectu certę personæ, loci, vel temporis, vt in l. sed si hoc. §. vltimo. ff. de condit. & demonstra. & ibi Bart. & communiter DD.

3 Hodie tamen iure nouo authenticorum licét talis cõditio nó nubẽdi tollatur, & reijciatur in virgine, vel homine, qui núquã nupserit, quãdo est absoluta respectu omnis personę, vt nũquã possit cõtrahere matrimoniũ: secus verò si sit posita respectu certæ personę, vel certarũ personarũ, vt cũ tali vel talibus non cõtrahat, quia bene valeret: in vidua tamẽ, vel viduo cõditio apposita, né nubat indistinctè, & etiã absolutè respectu omnis personæ, valet & tenet, adeò vt si postea nubat, tenebitur restituere hæreditatẽ vel legatũ sibi relictũ, & cũ cautione Mutiana traditũ, cũ fructib⁹, tã perceptis, quã percipiẽdis: vt in l. 2. & in auth. cui relictũ. C. de indict. viduit. tollẽd. & ibi glo. & cõmuniter DD tex. etiã in authen denupt. §. quæ verò nũc sequitur colla. 4. & ibi DD. ita resoluit cũ cõmuni Ant. Gom. in l. 14. cum seqq. Taur. num. 8. ampliãs duobus modis: & D. Couar. in 4. 2. part. capit. 3. §. 9. nu. 11. & D. Molina lib. 2. de Hispan. primogen. c. 12. nu. 21. & 22. & hæc sententia recepta est frequẽtissimo doctorũ calculo, secũd. Mãtic. de cõiect. vlti. vol. lib. 11. tit. 19. n. 2. vbi plures citat, eãq; sequitur ibi, & in. n. 7. & 8. addens, huiusmodi conditionẽ ad certũ, non longũ, velvsq; ad talẽ ætatẽ appositã, valere, † à fortiori reijciẽda est illa cõditio, quę à matrimonio spirituali deterret, secũd. Areti. & Feli. in c. in præsẽtia, de probat. quos refert &

4 sequitur Paris. ibi. n. 137. & 143. & Rolã. à Valle cons. 55. nu. 20. & 25. lib. 3. quorũ meminimus lib. superiori. c. 32. n. 14.

5 Quibus addendum est, non esse idẽ ob seruandũ in conditione, si religionẽ nõ ingrediatur, si monachus nõ fuerit, hoc enim casu non est argumẽtum sumẽdũ à matrimonio carnali ad spirituale, vt per Couar. lib. 1. variar. resolut. c. 19. nu. 10. in versi. & tamen hic adde.

6 Nihilominus tamẽ poterit testator prohibere in fundatione maioratus, vt ipse per monachationẽ, vel clericatũ amittatur: quia eo casu nó tã videtur auertere à religione, quã suæ familię prospicere: & quãuis à religione quodãmodo amouere videatur, ad matrimoniũ tamen ac familiæ ꝓpagationẽ allicit, nec legib⁹ ꝓhibitũ est, vt quis de bonis suis ita disponere possit, vt monasteriũ in his nó succedat, imò id iure cõcedẽdũ est, præcipuè cũ maioratuũ successio, nec ipsa primogenia cõueniãt monachis, nec presbyteris: nec est præsumẽdũ, quẽquã hac in specie ab ingressu religionis auertendũ esse tã futilẽ & leui occasione, vt latiꝰ deduxim⁹ in lib. 1. Canon. quæst. d. c. 32. n. 57. & in terminis ita tenet Alex. cõsil. 100. nu. 12. lib. 4. & Iaſ. in. l. Gallus. §. & quid si tã tũ. n. 24. ff. de lib. & postum. & Pala. Rub. in repet. rub. de donat. inter virũ & vxo. §. 19. n. 4. & 14. quos refert & sequitur Couar. d. c. 19. n. 11. sequitur etiã Frãcis. Marz. in suo epito. de fideicõmiss. q. 31. idq; verũ est, atq; frequẽter in primogeniorũ institutione obseruari solitum, vt affirmat D. Moli. lib. 2. de Hispan. primog. c. 12. n. 54. vbi n. 55. hoc verũ intelligit in maioratu ex regia facultate instituto: secꝰ si parẽtes primogeniũ ex tertio bonorũ suorũ, authoritate legũ huius regni instituãt: hi nãq; tũc tẽporis nó porerũt filios clericos, religiosos, vel furiosos, mutos, aut surdos, seu etiã filias moniales excludere, cũ necessario teneãtur ordine à l. 27. Tauri præsti tũ obseruare, eaq; lex id non permittat. Eãdẽ sẽtẽtiã Palatij Rubei sequuti fuimꝰ cũ supradictis, & cũ Mier. d. c. 32. n. 30.

7 Modò intrat nostra Canonica quæstio,

stio, an relictũ sub cõditione alicui, si nó nupserit, possit in foro cõsciẽtię peti, ac habitũ securè retineri, si nuptias cõtraxerit: qđ est in effectu quærere, an in foro conscientię stando sit præcitatis iuribus, tã ante sentẽtia iudicis super his latã, quã postea? Et sanè hanc quęstionẽ latè differit Ioã. à Medin. in suo cod. de restitutio. q. 23. per totã: & tãdẽ in versi. respõdeo, saluo meliori iudicio, & postea in versi. ex prędictis patet, ibi: In foro tamẽ cõscientiæ, in ea est sentẽtia, vt in foro cõsciẽtiæ hoc casu stãdũ sit animo cõtrahẽtiũ, vel testatoris ita relinquentis vel legãtis, quãdo is certus sit, nẽpe si dicatur, si nó nupserit, & nó aliàs tũc enim apparet expresse de mẽte testatoris cõtraria, & proinde in foro conscięntiæ huic volũtati expresę cõtrahentium, vel testatoris, stãdũ est: si verò incertus sit animus cõtrahentiũ, vel legãtiũ, tutè poterit iuris interpretationi, seu præsumptioni stari, quæ habet, vt si simpliciter relinquatur legatũ, si nõ nupserit, reijciatur illa cõditio, quia est impeditiua matrimonij, ita vt nuptijs sequutis, etiã legatũ debeatur, vt in dictis

8 legibus. ¶ Addit insuper, ꝙ si hæres ꝓbabiliter de animo legãtis dubitat, nõ est per cõfessariũ ad solutionẽ legati astringẽdus, antequã per iudicẽ cõdemnetur, quia vbi dubiũ est æquilibre, an legatũ debetur legatario, necne, melior est conditio possidẽtis: ex qua opinione cõsequitur, ꝙ post cõdenationẽ iudicis legatũ securè poterit habere legatarius, quãdoquidẽ hæres tunc temporis ad solutionẽ eius tenetur, & per confessarium ad eam est astringendus.

9 Quod cõꝓbat ex latè traditis per Menoch. lib. 1. præsũpt. q. 88. nu. 7. vbi post Couar. Salon de Paz & alios resoluit, ꝙ quãdo ille, aduersus quẽ est pręsumptio iuris: & de iure, verè scit esse veritatẽ prose, & in iudicio, vel agit, vel cõuenitur, vt rem illam consequatur, vel restituat, iste cõdẽnatus parere tenetur sentẽtiæ, nec potest recusare rei restitutionẽ, vel à iudicio desistere, sub prętextu ꝙ veritas sit in contrariũ, vt in exẽplis ibi per eum adductis: ex quo enim de causa agit in foro exteriori, seruari debet iudicatũ, quia licèt tunc hęres possit spõte dare vel restituere rem illã victori, si tamen condẽnatus sit, licèt iniustẽ, & præcepto, exequutioneq; iudicis cõpellitur dare, obedire tenetur, secund. Inocent. in. c. quia pleriq;. n. 3. de inmunit. eccles. & ibi Abb. nu. 5. cõprobat ex alijs. Idem Innocen. in. c. quod sicut. n. 8. circa. fin. de electione. sequitur Menoch. vbi supra, num 3.

10 Si tamen in iudicio nõ cõdẽnetur res acquisita ex cõtractu nullo ob defectũ iuris solennitatis, non deficiente cõsensu contrahentiũ cũ vero pretio, & causa legitima subsistẽte, cessanteq; dolo alterius partis, nõ esset in animæ iudicio restituenda, quia contractus tenet eo foro, sicut electio beneficij, nõ seruata iuris canonici forma. Innocẽ. in d c. quod sicut. n. 8. de elect. sequitur Abb. in d. c. quia pleriq;. n. 31. de immun. Eccles. post Ant. de Butr. quẽ refert idẽ Abb. in d. c. 1. ad fi. de in integ. restit. Iaſ. in. l. si nõ sortẽ, in prin. n. 4. ff. de cõdict. in deb. refert plures huius opinionis authores D. Couar. in reg. peccatũ. 2. p. §. 3. nu. 9. depact. in 6. quanuis ipse ibi eam nõ probet, sed eã sequitur Silues. in sũma, verb. alienatio. §. 12. 13. & 14. & verb. testamentũ. §. 5 & Adria. quodlib. 6. art. 1. Medi. de restitutio. q. 23. colu. fi. est q; cõmunis opinio, secund. Domini. à Soto lib. 4. de iustit. & iur. q. 5. art. 3. col. 2. ibi: Hæc ergo est opinio cõmunis, & secund. Mẽchac. lib. 1. cõtrouers. vsufreq. c. 10. n. 18. & 19. & Salõ de Paz in l. 3. Taur. n. 1421. licet Rebuff. in cõpend. alienat. rerũ Eccles. n. 42. aliud velit post Innoc. in d. c. quia pleriq; nu. 3. versi. sed quid dices, ibi: Si ante, necnon & Couarr. vbi supra, & alij, quorũ opinionẽ pluribus fũdamẽtis cõprobat Domini. à Soto vbi supra: qui in hac specie mediã sententiam vtrinque temperatam tenet, quę mihi satis placet, nempe vt contractus, cui deest essentialis solennitas iuris, licet in conscientia non sit ipso facto simpliciter nullus, veluti ille à pupillo illegitimæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

ætatis celebratus: eatenus tamen est nullus, vt bona conscientia possit quis in tali casu legis beneficio vti, vt in exēplis de quibus ibi per eum, qui loquitur, tam in contractibus nullis, quàm in testamēto minus solenni: & tandē credit, quòd qui possidet rem aliquam per contractum minus solennem sibi quęsitā, dum modo fraus omnis, vis, & dolus absit, nō tenetur restituere nisi vocatus in iudicio, & cōdemnatus, quod, vt vidimus, sequitur Menoch. vbi supra, licèt cōtradicat Couar. vbi supra, necnon & Ant. Gom. in l. 3. Taur. n. 124. in. 4. illatio. nihilominus in specie Antonij de Butrio Abbatis & cæterorū prænarrata corū opinio, & Soti est cōmunis & tenenda, quam nouissimè alia ratione probat D. Francis. Sarmien. de reddit. Eccles. 1. p. c. 2. nu. 6. nēpe q licèt huiusmodi contractus iure nō valeat, nō tamē possessor tenetur restituere rē, nisi sibi reddatur pretiū ab Ecclesia, vel minore, quatenꝰ sint locupletiores effecti: vnde si pecuniam perdiderūt, tenebitur emptor gratis rē restituere in vtroq; foro, secūdū ipsum: q si contractus validus sit, licèt talis, vt minor vel Ecclesia possint aduersus eū restitui, securus est cōtrahēs cū eis, quo vsq; restitutionē petierint, vt cū Innocē tio, Butrio & Abb. probat D. Sarm. vbi supra, nu. 7.

Ex quibus idē videtur dicēdū in cōtractu celebrato ab vxore cōstante matrimonio sine licētia viri, vt quāuis iuxta ll. regias sit ipso iure nullus in foro exteriori, secūd. Roder. Xuarez in l. 13. tit. *de las deudas*, lib. 3. fori. q. 1. Tiraquel. post. ll. cōnubial. glo. 2. n. 21. Baeç. denō melior. rat. dot. fil. c. 11. n. 79. cū seqq. & Matiē. in l. 2. ti. 3. glo. 1. n. 11 nou. Coll. Reg. dixi mus latius in tracta. de iuram. cōfirmat. 1. p. c. 1. n. 35. cū seqq. in animæ tamē iudicio validus sit ratione cōsēsus vtriusq; partis interueniētis, qui in eo foro sufficit, iuxta doctrinā Ant. de Butr. Abb. & cōmunē supra adductā, & præterea in terminis mulieris nuptæ tenet in simili statuto Ias. in d. l. si nō sortē, in prin. nu. 4. & Chassa. alios citās in cōsuetud. Burgund. in titulo der sdoitz, & appargens Mariez, rub. 4. §. 1. in glo. ne peult faire. n. 5. fol. 127. ita tamē vt mulier ipsa in hac specie nō teneatur cōtractui huiusmodi præcisē stare in foro conscientiæ, sed poterit bona cōscientia beneficio. l. vti, etiā si certa sit, nullā ei fraudē factā fuisse: & nihilominus, qui cū vxore absque viri licētia cōtraxit, poterit in foro interiori rē acquisitā ex cōtractu huiusmodi, iustè habere & retinere, nec tenebit eā restituere, nisi vocatus in iudicio, & cōdēnatus, dūmodo fraus, vis, & dolus aliàs absit, vt deduci videtur ex opinione Domini. à Soto modò citati: & in terminis vtrūq; tenet Tiraquel. vbi supra d. n. 21. & q cōtractus celebratus ab vxore sine licētia viri, valeat & teneat in foro cōscientię, si ipsa mulier cōscia sit se purū cōsensū præbuisse, & satis sufficiēter intellexit qđ agebat, ita q si aliqua læsio interfuit, id nō ignorabat, & maluit qualē qualē lęsionē pati, quā cōtractū infectū esse, tenet Mencha. d. lib. 1. controuers. vsu freq. c. 10. n. 18. addēs, q si hæc mulier cōsensū re vera nō præbuit, vel si præbuit, læsionē tulit, quam nō intelligebat tēpore cōtractus, nec illū contractū initura erat, si de tali lęsione cogitasset, tūc nō obligaretur in foro cōscientiæ, quasi eo casu consensus eius cessaret: & q huiusmodi cōtrahēs, si dol' abfuit, & læsio, tutus sit in foro animæ, tenēt plures secūd Menchac. vbi supra. n. 24. in fi. & q mulier in hoc casu reddatur tuta in foro cōscientiæ, nō obstāte cōtractu, cū Tiraquel. & alijs probat Lāzelo. in cōsuetud. Alexā. verb. nō possit. q. 14. n. 13. fol. 132. & Stepha. Lamberteng. de cōtractib. glo. 16. in verb. nō valeat. nu. 3. & 4.

Contrariū tamen in hac specie expresse tenet & probat D. Couar. in reg. peccatum. 2. part. §. 3. nu. 10. de reg. iur. in 6. existimās huiusmodi contractū esse etiam nullum in foro animæ, nec ex eo rem acquisitam posse alteram partē iustè obtinere, aut retinere in eodem etiā foro interiori: lex etenim iusta, nec à præsūptione fraudis pręcipuā & vltimā ac finalē ratione in vniuersū habēs, sicut in exteriori iudicio seruanda est, etiā si constet nullam subesse in actu contractus vel testamenti fraudem, ita etiam & in interiori animę iudicio, vt ꝓbauit idem Couar. in cap. cum esses, num. 6. de testam. Mēchac. plures citans d. c. 10 n. 20. quod nos etiā sæpe docuimus alibi: si ergo ipsi mulieri, quę contraxit absque licentia viri, permittitur secura cōscientia à contractu dissentire, vtiq; beneficio legis, eadem ratione ille, qui cū ea cōtraxit, tenebitur ad restitutionem rei acquisitæ ex contractu, qui nullum iustum titulum habet, saltem ex ea conuentione: & hanc sententiā Didaci aduersus Tiraquel. latissimè probat, & sequitur Menchac. d. lib. 1. cōtrouers. vsu freq. c. 10. n. 24. versi. his tamen nō obstantibus, licèt tandem in finalibus verbis huius numeri relinquat cogitādum, cum tamē in præcedentibus à nu. 16. cōtrariam partē fundauerit: sed opinionē hanc Couarr. sequitur simpliciter Ant. Gom. in l. 3. Taur. n. 124. illatio. 3. & Menoch. lib. 1. de presūpt. q. 80. n. 37. nempe quòd mulier huiusmodi, aut minor, nō teneatur in foro conscientiæ ad ipsius contractus obseruationem, aduersus Tiraquel. & ab eo relatos vbi supra. n. 20. & Boer. q. 1. nu. 13. & nobis etiam magis placuit in d. tractat. de iuram. cōfir. 1. p. c. 1. n 42. & nunc quoq; placet, & sequimur eam, non solū ex prędd. fundamēto, sed etiā eo potissimū, quòd leges huius regni prohibentes vxorē contrahere sine licentia viri, non solum id præcipiūt ob imbecillitatē mulierū, sed etiam fauore maritorū, ne ipsis inscijs præiudiciū inferretur ab vxoribus, si earū cōtractus sine licētia virorū celebrati valerēt, vt resoluimus d. c. 1. n. 49. quinimò principaliter hac ratione, ne scilicet viris pręiudiciū inferatur, fundari videtur dictæ leges, vt patet, quia aliàs mulieres in nuptæ, maiores tamen ętate, possūt legitimè perse cōtrahere, contractus igitur celebratus ab vxore sine licētia viri sui, nec in foro cōscientiæ valebit, nec retinēs rē ex eo acquisitā securus erit in cō

scientia, & ideò tenebitur etiā nō petitus ad restitutionē, quoties ex eo cōtractu præiudiciū resultaret marito: in hac enim specie, id est cū pręiudicio viri, non est dicendum quòd contractus sit validus in neutro foro: deficit enim tūc cōsensus & licentia viri, vt respectu ipsius contractus valeat: cū tamen is necessarius sit (quandoquidem agitur de ipsius præiudicio) etiā cessantibus legibus regijs: ne, si aliud dicerem⁹, via aperiretur vxoribus nocēdi sępenumero viris suis inscijs, & inuitis. Eādē nostrā sentētiam post hęc scripta nouissimè sequitur, & probat (licet nostri fundamēti nō memi nerit) D. Azeued. in l. 2. tit. 3. lib. 5. nou. Coll. Reg. n. 35. cū seqq. Hinc est, quòd secundùm magis cōmunem & veriorē sententiā authorum contractus factus ab vxore sine licentia viri, non firmetur iuramento, etiam si eius religio magna sit, in præiudicium viri: iuramentum enim non est seruandum, quoties vergit in alterius præiudicium, vt in. c. cū contingat de iureiur. & in. c. quāuis pactū. cum simil. de pact. in. 6. ita resoluimus d. c. 1. num. 34. estque verisimum, ibique hoc limitauimus, quoties contractus iuratus ab vxore sine licentia viri, non est in præiudicium ipsius viri, vt quia altera pars nō erat potiturus bonis, nisi post mortē mariti, vel aliàs soluto matrimonio, secund. Burg. de Paz consi. 2. nu. 97. quod ratione iuramenti sustineri videtur posse: secus deficiente iuramēto, secund. Lāzelot. in cōsuetud. Alexandrię, verb. vxori. quæst. 5. num. 25. Limitauimus etiam respectu ipsius vxoris, quæ non poterit agere aduersus cōtractum ab ea iuratum, secundùm Ant. & Imol. nu. 18. & Alciat. in. 4. notab. in d. c. cum cōtingat, quos refert & sequitur D. Couar. in. 4. de sponsal. 2. par. c. 7. §. 1. nu. 3. versi. posset tamen, & Mexia in l. Regia Toleti, *de los terminos*, in. 7. fundamento 2. part. nu. 27.

At quod prædiximus nu. 10. videri obstare proximè dictis, in alia specie procedit, nēpe in alienatione rei Ecclesiæ, & minoris, atque in electione ad bene-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ficium facta absque iuris forma, & solennitate, accedente tamen consensu claro & expresso contrahentium, quibus ex illo contractu vel promissione præiudicium inferri poterat, sine fraude, & dolo: sed in nostra specie deficit consensus alterius personæ necessariò requisitus, nempe mariti, ad validitatem contractus, quia de ipsius mariti agitur præiudicio: ideò meritò ob hoc cẽsendum erit diuersum, quam in præcedentibus casibus, de quibus in d. nume. 10. supra.

Fit tamen ex supradictis, quòd si ex vtilitate conuentionis & contractus à muliere celebrati absque licentia viri, vel aliàs præsumi posset legitima ratihabito eius, vel eo mortuo, vxoris, aut hæredum, validus esset huiusmodi contractus, vt dicit D. Couar. in d. reg. peccatum. 2. part. §. 3. num. 10. in fin. de reg. iur. in. 6. addens hoc esse cautè considerandum & obseruandum: & illud de vtilitate, procedit etiam in foro exteriori, vt probauit Roder. Xuar. vbi supra, in. 4. limitatione, & plures allegãs Ant. Gom. in l. 55. Taur. num 2. & vltra eum Ias. cũ alijs, quos citat. in l. qui iurasse, in princip. nu. 2. ff. de iur. iur. & in l. contra iuris, in princip. num. 7. ff. de pact. & ibi Ioan. Oros. num. 1. & optime probat plures citans Matienç. vbi supra d. glo. 1. num. 13. cum seqq.

Hinc sustineri potest opinio Menchac. d. libr. 1. controuer. vsufreq. c. 10. num. 25. in fine dicentis, quòd in foro animæ, si maritus, qui posteà contractũ celebratum sine eius licentia sciuit, non reclamauit, vxor tenebitur stare iuramento, intellige tamen dummodo ex hoc rectè præsumi possit ratihabitio: viri quod conscientiæ vxoris relinquendum erit. Vnde idem erit seruandum etiam non stante iuramento mulieris in eadem specie, quandoquidem in foro conscientiæ standum sit veritati, hoc est, consensui eiusdem, etiam absq; iuramento: considerando tamen rẽ cauté, vt aduertit Couar. vbi supra, idemq; ipse censeo.

Fit etiam ex supradictis, quòd si ex contractu vxoris, celebrato sine licentia viri, nullum præiudicium eidem fiat, saltem in foro animæ, valebit per supra dicta, atque ideò ipsa tenebitur ad obseruantiam contractus huiusmodi, sine tamen præiudicio viri: hæc tamen deductio tuta omnino non videtur, cum re vera mulier, quę contrahit absque licentia viri aduersus prohibitionem legis, vel decepta est, & obligatio clanculum est celebrata, vel se ipsam decipit, & huiusmodi contractus improbandi à bonis viris sunt, aliàs enim facillimè fieret fraus legi aduersus omnem rationẽ, & præberetur occasio mille fraudibus: præsertim cùm fœminæ faciles pro natura sua, & leuis mentis plerunque sint, præiudiciumque marito plerumque fieret, si matrimonio soluto, vxor teneretur ad obseruantiam huiusmodi contractus nulli, & à iure improbati, quia vir priuaretur commoditate voluntatis vxoris, quam pro vtilitate communium filiorum, vel sua, aut animarum vtriusque ad id, quod rectius & cõducibilius esset adducere posset, nisi obligatam inueniret. Deniq; quia qui persuadet mulieri, vt aduersus legis decreta contrahat, bonus vir non est, & vel ipsam vult decipere, vel maritum iniuria afficere, qui vbi primum mulieri copulatur, omnia vxoris lege humana & diuina putat sua esse, præsertim si adsint communes liberi: nec minus dolebit vxorem in tẽpus soluti matrimonij deceptam, quàm si statim contractus seruandus esset, & res auferenda in præiudicium posteritatis suæ, cui haud aliter quàm sibi prospectum vellet: quibus rationibus sufficiẽter concluditur, non solum in foro exteriori contractum vxoris cõstante matrimonio, inscio marito celebratum, etiam soluto matrimonio nõ valere, nec ipsam obligari ad obseruantiam huiusmodi contractus, vt in terminis probat Cisuentes in d. l. 55. Taur. in versi. quinto dubitatur, quem sequitur latissimẽ id probans aduersus Tiraquel. Baeça de non melior. ratio. dot. fil. c. 11. nu. 79. cum

eum seqq. incipiens à num. 68. & Matienç. in l. 2. glos. 1. numer. 11. tit. 3. libr. 5. & nouissime D. Azeued. vbi supra, nu. 49. cum seqq. vbi alios citat, & vltra eum Ioann. Stephan. Lambertengus de contractibus, glos. 8. in verb. mariti. nu. 114. quando statutum emanauit ob ipsius mulieris fragilitatem. Sed neque etiam in foro conscientię, cũ nulla sufficiens differentiæ ratio hoc casu inter vtrumque forum assignari possit, aut valeat, vt patet ex supradictis: diuersa enim hęc sũt ab his, quę supra n. 10. resoluimus, ex quibus hæc deriuamus, vt in versi. at quod prædiximus, aduertimus, sicque hic traditis non obstant: quibus fit, vt nouæ opinioni Matiençi vbi supra, versi. sed si soluto, &c. non consentiamus, dum dixit se credere, quòd si soluto matrimonio, bona lucrata eo constante supereſſent inter coniuges, mulierem ad obseruationem contractus astringi, vel eius hæredes soluto matrimonio, quia tunc nemini præiudicium paratur, cùm etsi filij supersint, iam legitimam susceperunt portionem: maritus autem mortuus est, cui nec eorum filijs fit aliquod præiudicium, si vxor ex bonis sibi pertinentibus teneatur contractum adimplere: hęc namq; opinio euidenter destruitur ex supradictis: & ita meritò ipsemet Matien. posteà dicit, Cogitate, dubius de sua opinione, quam veram non esse censeo, nullaque ratione sustineri posse, præcipuè cum idem author teneat cõtrariũ in articulo principali, vt vidimus, & nulla maior ratio concurrat in bonis lucratis constante matrimonio, quę sunt ipsius vxoris, quã in cæteris eiusdem bonis.

Quòd si mulier, quæ contractum durante matrimonio fecit sine licentia viri, consequuta fuerit prius, quod ab aduersario dandũ erat, vel per eum non stetit quominus id consequeretur, ipsa soluto matrimonio tenebitur in foro animæ contractum ex sua parte obseruare propter consensum semel præstitum, vt in terminis probauit idem Mẽchac. de succeſſ. creat. §. 4. num. 30. &. §. 30. num. 32. melius num. 56. in versic. denique, & in versic. infertur, vbi quòd si per aduersam partem steterit, ipsa quoque in foro animę libera erit, & sic intelligendus est Menchac. d. libr. 1. c. 10. num. 16. cum seqq. dum nititur probare quod supra retulimus ante versic. nihilominus: non enim debet locupletari cum aliena iactura. Sed hæc opinio Menchac. d §. 4. &. §. 30. in numeris prę citatis intelligi debet iuxta supra dicta à nobis nu. 10. nempe deficiente fraude & dolo, & præterea vero pretio, & causa legitima subsistẽtibus, secus verò aliàs, vel si mulier notabiliter ex illo cõtractu læderetur.

Tandem ex superioribus deducitur, an vxor contrahens constante matrimonio sine licentia viri, peccet mortaliter, necne? nam meo iudicio si ex ipso contractu marito præiudicium fiat grale, in quo materia peccati mortalis cadere possit, peccabit proculdubio mortaliter, quia contra ll. iustas fecit, atque virum suum eo modo, quantum in se fuit, læsit, aliàs secus regulariter, & ita intelligendus est Menchac. d. cap. 10. num. 11. cum seqq. probans late simpliciter partem negatiuam: & etiam Tiraquel. in l. 16. connubial. glos. 4 n. 18 quem refert & sequitur Azeued. vbi supra, nu. 40. dicens, quòd huiusmodi mulier peccet, nempe vt intelligas vel de peccato veniali, vel distinguendo vt supra: & idem videtur dicendum in cõtrahente cum ipsa muliere sine licentia viri.

Vltimò ex superioribus se nobis obuiam veluti prosiliens offert decidenda quæstio illa difficillima, atque inter nostrates admodum controuersa, dignissima tamen scitu, vtrùm testamentum minus solenne debeat in foro conscientiæ obseruari, fidemque faciat, & sic, an relicta in minus solenni testamento, vel codicillis huiusmodi, debeantur scriptis in eis in foro cõscientię, necne, hoc est, an solennitates à iure nostro regio requisitę pro valore testamentorum, & codicillorum, in foro quoq; animæ obtineant atque seruari debeant, ita vt si

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsa solennia deficiant, voluntas minus solennis in neutro foro obliget, nec sit probanda: vel an in hoc sit aliqua differentia inter vtrumque forum? In qua quæstione qui religiosé ac rectiús procedunt, iudicio doctissimorum Theologorum se subijciunt, quod & nos lubentissimè facimus: & ideò sub eorum censura, quia res hæc hûc locum expostulat, & à nostris diffusè explicatur, imò & confusè, & nos in transitu & remissiuè loquuti fuimus de hoc in rep. l. nemo potest, num. 460. cum seqq. ff. de legat. 1. nunc summariè, quæ in eo scripta sunt, referam, & meum iudicium (si quod est) exponam.

Prima igitur opinio habet, quòd volũtas testatoris patens, sine dolo & fraude nuncupata, etsi sit minus solennis, in foro conscientiæ sit custodienda atque obseruanda, ac proinde relicta in præd. minus solenni dispositione, in eodé foro debentur, & qui ea hoc titulo possidet, sit tutus in conscientia, secureque retineat. Huius opinionis. 4. fundaméta fortissima congerit Franciscus Mática, Palatij Apostolici Auditor, de coniectur. vltim. volunt. lib. 2. tit. 14. nu. 10. cum seqq. & 17. fundamenta eiusdem partis prius cumulauit Marcus Salon de Paz in. l. 3. Taur. nu. 1407. cum seqq. qui fundamentis contrariæ partis respondet latissimè. Hãc primam sententiam tenent ac sequũtur plurimi authores, quos referens eam intrepidè probat Mantica vbi supra, nu. 9. & 29. asserens ex testimonio aliorum, & ex se affirmãs esse communem, & magis communem, & veriorem, ab eaque in iudicando nõ esse recedendum, & quòd diuina sanctione suffulta in via salutis tutior videtur: & hæc opinio apparet magis cõmunis, secundùm Couar. in cap. cum esses. nu. 5. de testam. vbi plurimos refert, inter quos & Theologos aliquos eam sequentes, licèt ipse Couar. eam nõ probet, est etiam magis communis secund. D. Ant. de Padilla. in. l. cum quis. nu. 8. C. de iuris & fact. ign, vbi plurimos huius authores sententiæ, & hoc dicentes refert, non tamen eam sequitur: sed & alios plures congerit, & Theologos multos, Matienç. in. l. 1. glos. 10. nu. 13. ti. 4. hoc lib. 5. quanuis ipse hanc sententiã non probet, sed contrariã, vt infra videbimus. Sed & hanc primam opinionem probarunt alij plurimi Theologi, & Iuristæ, quos in vnum congerit Saló de Paz vbi supra, nu. 1457. & Menoch. lib. 1. de præsumpt. q. 8. nu. 13. vbi numeris sequentib. quinque fundamenta huius opinionis refert, eisque satisfacit, cũ teneat contrariam statim sequentem, & nouissimè eam latè probat, & plures casus ponit, in quibus semper voluntatem testatoris, licèt in minus solenni testamento, vel codicillis, sequendam esse in foro conscientiæ, profitetur Molin. de iustit. & iur. 2. tract. disputation. 81. col. 488. ad fin. cum seqq.

Secunda opinio est omnino contraria priori, quã quatuor rationibus comprobat, & veriorem esse arbitratur Couar. vbi supra, num. 6. cum seqq vbi respondet fundamentis contrarijs, & refert Anchar. in. c possessor. de reg. iur. in. 6. nu. 20. dicenté se consuluisse quatuor peritissimos in sacra Theologia Magistros, atque inter eos præstantissimum quendam Carmelitam, qui omnes huic opinioni consenserunt. Sed septé fundamentis eam suffulcit Mantic. vbi supra, nu. 1. cum seqq. & 21. Burg. de Paz vbi supra, num. 1427. cum plurib. sequentibus, & prętereà idem facit latissimè Matienç. vbi supra, num. 14. cum sequẽtibus, qui eam sequitur, & alios plures huius opinionis authores refert, & communem esse ex alijs testatur: cõgerit etiam alios plures Mantic. vbi supra num. 8. licet ipse, vt diximus, priorẽ probet: licet hanc etiam secũdam sequitur probat, & dicit veriorem opinionẽ Anton. Gomez in. l. 3. Taur. num. 123. necnon & Menchac. de succes. creat. §. 2. num. 10. & hęc opinio receptior censetur secundùm Burg. de Paz vbi supra, nume. 1455. qui neutram probauit; sed quod infra dicemus. Eandem ex alijs affirmat esse communem, eamque sequitur

tur, & probat D. Anton. de Padilla vbi supra. nu. 12. vbi refert, quòd secundùm hanc opinionem fertur non semel respondisse Franciscum à Victoria ex instituto sancti Dominici, virum præstantissimum, & quòd huius solius authoritas potuit rem hanc reddere cõpertissimam, & quòd ipsius authoritate frangi omnes oportet, vt huic consentiant opinioni: hanc etiam tenet, & late probat Menochius vbi supra. Quid tenendum?

Ego omnibus hinc inde pensatis, mediam quandam tertiam sententiam bi mẽbrem potius eligo, in hunc sanè modum, quòd hæres legitimus ab intestato succedens non teneatur in foro animæ præstare, nec restituere hæreditatẽ, nec soluere legata relicta in minus solenni voluntate hæredibus & legatarijs in ea scriptis, sed securè in conscientia ea sibi retinere possit.

Rursus, hæres in testamento minus solenni scriptus, aut legatarius, cui in eo aliquid relictum est, possint similiter in foro conscientię possidere. & retinere hæreditatem, & legatum, quousque ab eis in iudicio euincatur, dummodò dolus & fraus absit.

Hæc nostra sententia in suo primo membro respectu hæredis ab intestato, & in ipsius fauorem est etiam cõmunis, vt patet ex authoribus supra pro secunda sententia in articulo principali præcitatis, qui in hac specie loquuntur: & in terminis id fatetur plures citans Matienç. vbi supra, num. 41. & Lanzelot. in consuetud. Alexandriæ, verb. nonpossit, quęst. 14. nu. 6. cum seqq. fol. 131. colum. 2. necnon & Burg. de Paz vbi supra, nu. 1458. qui in fine numeri præcedentis existimat eam esse magis communem, & tandem eam sequitur & probat nu. 1460. & numeris seqq. respondet rationibus primæ. Hanc etiam sequitur, & late probat Dominic. à Soto libr. 4. de iustitia & iur. quæst. 5. articul. 3. per totum: qui duo vltimi authores, & Menoch. de præsumpt. lib. 1. quęst. 8. nu. 7. versi. potest etiam, procedere dicunt, etsi hæres ab intestato certò sciat & fateatur voluntatem contrariam testatoris, attamẽ minus solennem esse dicat, ac proinde ad restitutionem, non teneri. Addit Salon de Paz num. 1474. cum seqq. hæredem, legatarium ve in testamento illegitimo scriptos ad iudicẽ Ecclesiasticum recurrere aduersus hæredem ab intestato minimè posse, vt denũtiatione Euangelica ad testamenti obseruantiam constringãtur: & prætereà hæredem ab intestato contra testamentum non solenne agentem non peccare mortaliter, secund. Fortun. Garc. & Couarr. contra Abb. quos refert, imò nec venialiter, vt affirmat Couarr. vbi supra. num. 10. etiam si agens certò sciat esse eam voluntatem testatoris: vtrunque probauit Menoch. vbi supra, num. 28. vnde tenebitur in conscientia ad restitutionem eorũ quæ ex sententia contra hæredes & legatarios scriptos fuerit cõsequutus, secundùm supradictos: tametsi Molina vbi supra, contrarium affirmet in supradictis: sed nihilominus tenet præcedentem meam atque communem sententiam cum sequentibus declarationibus.

Hæc tamen, quam probamus sententiam in hoc primo medio, procedit etiã respectu legatorum ad pias causas, si testamentum ipsum, quo relicta fuere, iure non fuerit solenne, etiam quoad legata ad pias causas, nempe quòd duos nõ habuerit testes, sed vnum: secus aliàs: quia tunc in huiusmodi legatis ad pias causas limitanda erit nostra & communis sententia, secund. Salon de Paz vbi supra, nu. 1478. Similiter non procedit nostra & communis sententia, si hæres ab intestato habuerit læsam conscientiam in non adimplendo d. testamentum, ex tex. in. c. fi. de præscript. & in. c. per tuas. 2. de simon. cum simil. ita Alex. in. l. nemo potest. colum. penult. ff. de legat. 1. idé probauit Soto vbi supra, necnon & Salon de Paz num. 1479.

Deniq; præd. nostra sententia in suo secũdo mẽbro est etiã magis cõmunis, vt constat ex authoribus supra citatis

in

Universidad de Deusto
Biblioteca

in prima opinione principali huius arti culi, qui in hoc casu loquitur, & affirmat Rip. in d. l. nemo potest, num. 99. dicit cómunem eam sequutus Domini. à Soto vbi supra, necnon & Burg. de Paz vbi supra, num. 1480. cum sequentibus, qui eam sequitur, & communem dicit, & plures eius authores citat, & tã dem nu. 1482. dicit eam probabiliorem & magis cómuné: communé etiã eam appellat Marienç. vbi supra, num. 41. licet erroneam eam dicat, secutus in hoc contrariam sententiam aliorum cũ Co uar. vbi supra, nu. 10. & cum Ant. Gom. in d. l. 3. Taur. nu. 123. Hanc nostram dicit etiam communem Iulius Clarus lib. 3. recept. senten. quæst. 90. versic. sed quid si: licet contra eam teneat, inquit tamen, quòd post factum bene potest te neri hęc communis, vt excusetur ipse hæres à restitutione perceptorum, maxime si fuerit in bona fide: sed ego indistinctè hanc sententiam affirmatiuam sequi malo cum Soto & cæteris supra citatis in fauorem hæredum & legatariorũ in minus solenni testamento scriptorum, dummodo fraus & dolus absit constetque de voluntate defuncti, tametsi contrariam, vt communem, cum Couarr. & alijs probet nouissime Menoch. vbi supra, nu. 31. & 32. Sed præd. nostram sententiam bimembrem, & communem sequitur, & probat nouissime Lud. Carbo. de restitutione quæst. 45. in 2. & 3. conclus. & fundamenta cõtraria huic nostræ sententię diluit bene Burg. de Paz vbi supra. nu. 1483. cum sequentibus, precipué illud, quod magis vrgere videbatur, nempe non esse possibile, eundem animæ forum pati hæredẽ ab intestato eandem hęreditatem posse iu ste petere atque retinere: similiterque & hæredem & legatarium in testamen to minus solenni scriptos, eandem hæreditatem, resque legatas posidere tuta consentia posse, cum sint duo contraria & repugnantia, contra tex. in. l. si vt certo. §. duobus. ff. commod. quia cum vnum est bonum, contrarium est malũ. cap. hospitalium 32. dist. respondet nam que, duo contraria diuersis respectibus procedere iure posse, vt ibi ex pluribus bene probat: & nu. 1495. cum sequentibus (quem sequitur Menoch. vbi supra, nu. 34.) latè agit, an huiusmodi scripti in minus solenni testamento, possint res hæreditarias, quas aliter consequi non valent, licite furari: & præterea num. 1494. contra Ripam tenet, eos non esse compellendos denuntiatione Euangelica ab hærede ab intestato ad bona hęreditaria & legataria restituenda: quod etiam probauit Menoch. vbi supra, num. 36.

Primò hęc nostra & communis sententia in suo secundo membro declaratur, vt procedat, quousque hæres & legatarius scripti in minus solenni testamento sint condemnati, & sententia in rem iudicatam fuerit transacta, vt supra insinuauimus, & prius nuncupatim Dominic. à Soto vbi supra, quod ita cũ eo declarat Salon de Paz vbi supra, num. 1493. licet Menoch. vbi supra, nu. 3. sufficere dicat quòd hæres vel legatarius huiusmodi sit conuentus, ad hoc vt ad restitutionẽ in foro animę teneatur, quod verum credo, si nullam iustam litigandi causam habeat, quia per litis contestationem constituitur in mala fide, ac proinde peccaret mortaliter, & ad restitutionem cum expensis teneretur defẽdendo causam iniustã, & vexando aduersarium, & opinionem Menchac. simpliciter tenuit Lud. Carb. vbi supra, conclus. 2.

Secundò limitatur, nisi hæres & legatarius scripti in testamẽto minus solenni, fuerint in contraria opinione, læsamque consentiam habuerint, tunc enim, aut eam deponere debẽt, aut sequi secundùm Alex. in d. l. nemo potest, colum. penul. Soto & Paz vbi supra, num. 1499.

Tertiò limitãda est præd. nostra sententia, & communis in suo præd. secundo membro, si testator extraneum hæredem in minus solenni testamento instituisset, consanguineis indigentibus omissis, quibus in consentia subuenire te-

re tenebatur, vt late probat Burgos. de Paz vbi supra, num. 1500. cum seqq.

Quartò limitatur, nisi aliqua fraudis suspicio fuerit aduersus cõtenta intestamento minus solemni: ita Angel. de Clauas. in summa verb. testamentum. n. 5. §. 5. Sed hoc verum intelligit Salon vbi supra, num. 1511. quòd non quælibet ad hoc sufficeret suspicio fraudis, sed illa quidem res, qua de ipsa fraude, aut dolo, hæredi, legatario vè constet, seu qua ipsi læsam consentiam habere æstimauerint.

Quòd si hæres in testamento minus solenni scriptus, nec legitimus ab intestato succedens hæreditatem adierit, nec eius possessionem cœperit, sed vterque ea sit probitate, vt nolit possessionem capere nisi sibi ius faueat, tunc absque dubio nuncupatus hæres debet cedere, & legitimus ab intestato succedẽs hæreditate potiri, secund. Soto vbi supra, quem sequitur Burg. de Paz in d. l. 3. Taur. nu. 1499.

Vlterius an hæres testamento nõ solenni scriptus teneatur in foro consciẽtiæ legatarijs in eodem testamento nuncupatis res legatas tradere, vel eas retinere possit, vt hæredi ab intestato, cum eas ab illo perierit, tradat, in vtramque partẽ differit Burg. de Paz in d. l. 3. Taur. nu. 1512. cum seqq. & tandem in ea persistit vera sententia, meo iudicio, late eam probans de congruo nu. 1514. quòd huiusmodi hæres in minus solenni testamento scriptus possidens hæreditatem, tradat legatarijs in eodem testamẽto nuncupatis in foro consentiæ res sibi legatas, si legatarij ideoneos fideiussores præstẽt, illum ab hærede ab intestato ab omni damno deinceps contingenti immunem & liberũ facturos: & quòd sic caueatur publico instrumento.

His tamen omnibus non obstantibus, in nostra Canonica quæstione principali, quam proposuimus supra nu. 7. & ab ea aliquãtulum digressi sumus, vt
11 priorẽ partem cõprobaremus, † D. Couar. lib. 1. variar. resolut. cap. 19. num. 10. cõtrarium indistincte tenet ac probat aduersus Ioan. à Medina vbi supra, quẽ citat existimans, vt etiam in animę iudicio, & consentiæ foro, legatum in prę missa specie legatario debeatur quamuis refragante conditione legato a scripta nuptias contraxerit, atque itidem legatarius iste iustè legatum percipiet, namque frequenter adducitur, conditionẽ illam, si non nupserit, non scriptam censeri, aut sequutis nuptijs seruatam fuisse, id à veteribus Iurisconsultis factum est in publicę vtilitatis commodum, in odium celibatus, & fauorem prolis suscipiendæ, vt omnes maiori conatu, & studio procreandis liberis operam darent, vt ex ipsis Iurisconsultis constat, & late probat idem Couar. in 4. 2. part. c. 8. in princip. & Mantic. post alios vbi supra, nu. 1. cum seqq. Lex igitur hoc voluit & sanciuit, sancireque potuit contra apertissimũ testantis iudicium, atq; certissimam testatoris voluntatem, vt censet Couarr. priori loco præcitatus: cuius sententia comprobatur ex traditis à nobis supra d. lib. 1. quæst. 32. nu. 4.
12 cum sequentibus, † vbi resoluimus contra Alciat. dispositionem text. in auth. de sanctiss. Episcopis. §. sed & hoc præsẽti. collation. 9. & auth. nisi rogati. C. ad Trebel. quibus habetur, vt relictum sub conditione nuptiarum, verificetur, si hæres vel legatarius monasterium ingrediatur, ac proinde monasterium succedat: idem si ipse grauetur, vel eidẽ substituatur, si sine liberis decesserit, nam eo religionem ingrediente, euanescit cõditio substitutionis, & monasterium bonorum capax hæreditatem vel legatum consequetur, & illa conditio tunc temporis pro inualida, & non scripta habetur, habere locum in consentiæ foro, etsi quodammodo lex lata videatur contra voluntatem defuncti: quod nouissime post nos contra Alciat. resp. 502. nu. 5. & respons. 633. secund. primã impressionem probauit Menoch. de præsumpt. lib. 1. quæst. 88. nu. 5. & latius lib. 4. præsumpt. 58. Sed & hanc opinionem Couar. licèt eum non referat, pro-

bat

Universidad de Deusto
Biblioteca

bat & sequitur cum Riminald. Iunior. in cons.172.in fin.& 173.Mantica vbi supra,num.4.

B Quid tenendum? Ego profectò erubesco,ac summé cõtremisco in re adeò difficili, ac inter hos viros grauissimos, quorum discipulus esse vix mereor, iudicium meum interponere. Nihilominus tamen, cùm mei muneris sit,quid sentiam in difficultatibus insinuare, id ita libenter,sicut reuerenter faciam. Ad rem igitur, distinctio supradicta Ioan.à Medina verior mihi videtur, ac proinde tenenda in animæ iudicio,quæ est bimembris.

Primũ membrũ ipsius est,quando cõstat certissimé de animo legãtis,nolẽtis omnino legare,si legatarius contra expressam conditionem adiectam legato nupserit,scilicet quando post verba cõditionis, Si non nupserit, vlterius processerit,addendo,& non aliàs: vel si nupserit,nihil ei relinquo, aut lego: hac enim in specie opinionem Medinæ verissimam esse censeo, quoniam apertissimé constat tunc de duplici voluntate testatoris expressa,& specialiter declarata. Prima volentis legatarium non nubere,& hoc casu legat. Secunda,quòd si nupserit,legatum minimé cõsequatur. Quis igitur in hac facti euidẽtissimi specie audebit censere, legatum deberi in conscientia contra voluntatem testatoris negatiuam,& prohibitiuam,adeò expressam & claram? An fortè quod ipsius voluntas manifesta in actibus volũtarijs ac procedentibus à mera voluntate ipsius,non sit seruanda? Minimè, reclamantibus iuribus voluntatem testatoris esse omnino seruandam,ac in conditionibus primũ locum obtinere. An verò quod in re propria quilibet nõ sit moderator & arbiter, vel etiam quòd qui potuit non legare,adimere non valuerit? Non profectò, cùm hoc esset cõtra manifestas iuris regulas. Non igitur secus erit in hoc casu,ac si quis cum Titiæ si non nuberet,centum promisisset, quod si nuberet,nihil. Sed nõne in hac specie Titia nubens aliquid ex hac pro

14 missione petere, aut consequi poterit? Nihil profectò, vt pote agens ex promissione qualificata & conditionali,ac proinde aut prout iacet & concepta fuit,eam acceptare tenetur,aut repudiare: non igitur potest in parte eam acceptare,& in partem reijcere: argumento in simili doctrinę Bart. communiter approbati in.l.Aurelius.§.idem quæsijt.n. 1.& 2.ff.de liberat.leg.& in terminis promissionis huiusmodi per viam contractus, hoc expressè probat Medina vbi supra,in versi.respond.saluo meliori iudicio: id quod necessarium est fateri: ille enim qui sub illa conditione promisit,potuit,prout fecit, conditione non adimpleta promissionem auferre, siue penitus non fuisse factam in continenti declarare,hoc est eam delere. Idem igitur dicendum est in vltimis voluntatibus,quandoquidem valet argumentum de contractibus ad vltimas voluntates, & è cõtra, vbi diuersa ratio nõ militat, vt latè per Euerard. in centur. legal.c. 17. † Accedit præterea,quod forus conscientiæ semper nititur veritati, atque ipsam comitatur aduersus præsumptionem legis,in qua lex ipsa ciuilis fundatur,secundùm Ioan. Andream in cap.is qui fidem.de sponsal.latè Alciat. cons. 53.num.8.lib.9. & in.l. quinque pedum. nu.20.in fine. C.finium regund. latissimè Menoch.de præsumpt. lib.1.quæst. 38.in princip.& per totam: id quod doctores Theologi communiter passim fatentur ac docent: vbi enim lex positiua aliquid disponit,fundando se in præsumptione,& non super veritate, ea nõ est seruanda in foro conscientiæ,si veritas sit contra præsumptionem: ita pulchras rationes probat Federicus de Senis cons.21.nunquid, sequitur Abb. in cap.1.nu.10. de constit.sequitur Decius cons.49.nu.3.lib.1.sed veritas certissima ac indubia in proposito ea est, testatorem nihil legasse Titiæ,si ipsa nuberet: contractis agitur ab ea nuptijs,ni

15 hil consequitur in conscientia. † Quinimo & in foro iudiciali atque exteriori in casu huius primi membri distinctionis

ctionis Ioan.à Medina idem probandũ censeo, non obstantibus iuribus supra in princip.huius cap.in contrarium adductis: ea enim expresse loquuntur & procedunt in legato sub cõditione simplici,si non nupserit,relicto,non declarato vlterius per testatorem, quid faciendum sit, si nupserit,quo casu nil mirum si interpretatione iuris adhuc legatum debeatur, non solum in foro exteriori,sed etiam in conscientia, vt in secundo membro doct. Ioan.à Medin.de quo statim agemus. At verò quando testator in præd. legato conditionali vltra processit,exprimendo suam voluntatem, vt si nuberet, nihil legabat,nec aliquid consequeretur legataria,nõ declarant leges prædictæ quid faciendum sit,nec in hac specie idem decidũt,quod in simplici conditione non nubendi decidit, & sic tanquam casus omissus,remanet sub dispositione iuris cõmunis: argumento.l.commodissimé. ff. de lib. & post.cum simil. Sed apertũ est in iure, voluntatem expressam testatoris inducere formam,ac omnino obseruandam esse: ergo huiusmodi legataria nubendo contra expressam prouisionem, & prohibitionem testatoris,legatum minimè consequetur.

16 Hoc idem fortiori astruitur fundamento: nam in casu d.auth.de sanctiss. Epis.§.sed & hoc præsenti. & in d.auth. nisi rogati. C. ad Treb.etsi quodammodo contra defuncti voluntatem ac soni tum verborum ipsius ius interpretetur, vt hereditas vel legatum sub prædictis conditionibus relicta pertineant ad monasterium,habita pro inualida,vel non scripta conditione nuptiarum, vel illa, si sine liberis decesserit, in fauorem religionis (sicut in proposito pro non scripta habetur conditio non nubendi,propter fauorem prolis suscipiendæ, & in publicæ vtilitatis commodum, vt prædiximus) nihilominus tamen in casu d. §. sed & hoc præsenti.cum similibus, si expressè & claré constaret de voluntate contraria testatoris volentis excludere monasterium, substitutumque eidem monasterio præferre,non procederet dispositio prædictorum iurium, vt cum communi plurimorum doctorũ, quos citauimus, sententia resoluimus d.lib.1.Canon.quęst.c.32.nu.26. affirmantes proculdubio tanquam verissimam & receptissimam esse tenendam hanc opinionem in iudicando & consulendo: cum enim dispositio.d.§.sed & hoc præsenti,& similium iurium procedat & loquatur per interpretationem, præsumptionem atque fictionẽ, vt passim omnes fatentur, legis interpretatio tunc locum habebit, quando de mente testatoris constat voluisse suam voluntatem subijcere iuris interpretationi, prout contingit in prędictis duabus simplicibus conditionibus nuptiarum,& si sine liberis decesserit, de quibus in d.§. sed & hoc præsenti.cum similib. Vbi verò verba testatoris clara sunt, eiusque mentem eructantia, ex quibus voluit dispositionem suam naturaliter,non verò ciuiliter intelligi, tunc locũ habere non debet dispositio d.§.sed & hoc præsenti, cum similibus, in iustitia,nec in conscientia, vt dicemus infra num. 17. Si igitur hoc ita est contra fauorem religionis,tametsi religiosorum status perfectior sit, quàm eorum qui coniugio operam dant,vt in. c.nuptiæ.32.quæst. 1. in Clementina exiui. in princip. de verb.sig. c. commissum.de sponsi. idem conuincitur dicendum in nostra specie legati per testatorem relicti, si non nupserit,addito,Et non aliàs,vel quòd si nubat,nihil ei legat, vel relinquat,propter expressam & formalem voluntatem testatoris,qui vlterius processit,non legãdo,si nuberet legataria: fauor enim,qui Iurisconsultos veteres in publicæ vtilitatis commodum, & in odium celibatus,& fauorem prolis suscipiendæ mouit ad censendum, conditionem illam, si non nupserit,pro non scripta haberi, ac proinde sufferendam esse, vt prædiximus, cõsiderandus est eo in casu quo ipsi loquũtur,& illud disponunt,nempe in simplici conditione & voluntate nõ nubendi,interpretantibus tunc tempo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ris ipsius, verba prædicta conditionalia eo modo quo infra dicemus in secundo membro, idque quando nō habetur expressa de animo disponentis certitudo in contrarium, ea nāq; habita, opus non est disponētium verba aliter interpretari, cum alias ipsimet Iurisconsulti deditissimi fuerint obseruationi voluntatis expressæ defunctorum, vt passim in iure videmus, imò in exequutione testamenti, & vltimę voluntatis defuncti versatur fauor publicus, vt in. l. vel negare, cum similib. ff. quemadmod. testa. aperiant. non verò idem fauor præsumptus considerari debet, etiam vbi expresse testator disposuit contrariū, hoc vel illo casu particulari, vel cū hac, vel illa persona, ex quo non derogatur, nec derogari potest in vniuersum bono matrimonij prolis suscipiendæ: remanēt enim in republica, ac in vniuerso orbe, quam plurimi, qui matrimonia contrahere valeant, nec ex illa conditione particulari impeditur in vniuersum facultas matrimonium contrahendi, prolisque suscipiendæ. Quòd si adhuc in persona huiusmodi legatariæ impediri dicas bonum suscipiendæ prolis, id contra voluntatem expressam legantis, legatumque adimentis, si secus fiat, cum potuerit simpliciter non legare, & in re sua sit moderator & arbiter, considerandum non videtur, cum hæc legataria si nubere velit, non impediatur id facere, legatum amittendo, cum posset etiam non nubere, etiam si legatum huiusmodi sibi relictum non fuisset: non igitur reuocatur à matrimonio præcisè, sed causatiuè, & quanuis inuitetur ad non nubendum spe lucri, id tamen lucrū auferri sibi potuit ab eodem testatore nubendo, cum posset vsque ad mortē seorsum, & ex interuallo voluntatem suam ac testamentum proprium in totum & in partem mutare ac reuocare, vt in. c. cum Marthæ. de celebrat. Missarum. cū simil. Potuit ergo in continenti contraria conditione legatum expresse adimere, vt in rub. & per totum. ff. de adim. leg. Si enim Iurisconsulti illi veteres interpretantes in fauoré matrimonij conditionem illam simplicem legati, si non nupserit, interrogati fuissent, quid si testator vltra processerit, adimendo expresse legatum, si legataria nuberet, credendum est ex supradictis omnibus cōtrarium in hac nostra specie responsuros: ergo hoc idem pro expresso haberi debet, quandoquidem contrarium ipsi non dixerunt: argumento glossæ communiter approbatę in. l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. In summa Iurisconsulti illa vtuntur interpretatione voluntatis defuncti in simplici conditione nō nubendi, quando vlterius testator nō processit, si contra factum fuisset, vt ex ipsis patet, non verò aliàs: ergo eorum interpretatio extendi non debet ad casus contrariæ volūtatis expressę per testatorem, quia in claris non est locus coniecturis, vt in. l. continuus. § cum ita, cū simil. ff. de verb. oblig. Vnde meritò Methymna vbi supra, in d. versi. respond. per totum, hoc idem voluit in foro exteriori, sicut & in interiori animæ, propter expressam voluntatem contrariā testatoris, tametsi apertius id probet loquens in foro conscientię.

17 Non obstat modò quod pro Didaco Couar. contra hoc primum membrum supra adduximus, nempe dispositionem d. §. sed & hoc præsenti, procedere etiā in foro conscientię, sicut in exteriori, etsi quodammodo contra voluntatem testatoris ibi interpretatio fiat in fauorem religionis: hoc namque dupliciter soluitur. Primò, vt procedat, prout loquitur, in casu simplici, de quo in dictis iuribus, quando testator vlterius non processit annullādo, vel adimendo legatum, si secus fieret, prout in nostra specie fecit, tunc enim per interpretationē iuris habetur pro non scripta pręd. conditio in fauorem religionis, etsi cōtra verba & voluntatem testatoris id videatur esse, quanuis ipse contrarium expresse non cauerit, quia vlterius non processerit. At verò si in casu illorum iurium expresse disponeret contrarium testator, monasterium minime ad legatum

tum vel hæreditatem huiusmodi sic relictam admitteretur in foro exteriori, vt cū verissima & receptissima sentētia resoluimus: nec etiā in conscientia, quando quidē nec iustitia id permittit, fundata in expressa volūtate & dispositione testatoris, sicut contingit in nostra specie. Secundò resp. quod dispositio Iustiniani in d. §. sed & hoc pręsenti, cū simil. est recepta in iure Canon. in. c. in præsētia. de probat. vnde nil mirūsi in cōscientia etiā locū habeat, cū ius canonicū magis sequatur legē Dei, quā seculi, vt latè deduximus d. c. 32. n. 5. cū seqq. At verò dispositionē Iurisconsultorū veterū, de quib⁹ in prin. huius. c. loquētium in terminis nostræ quæstionis præsētis, nō inuenio iure Canon. approbatā: ergo nil mirū, si ipsā in conscientia non procedere dicamus contra expressam dispositionē & ordinationem testatoris: & hoc de primo membro distinctionis Ioan. à Medina.

18 Circa qđ obseruādū erit ex Medi. vbi sup. in versi. ex eisdē, ꝙquādo ipse donatarius vel legatarius certus est, ꝙ animus donāti fuerit nō aliter donare, nisi existēte, seu adimpleta cōditione per eū appositā, siue id donator, vel testator tē pore donationis vel legati, siue aliàs animum suū donatario vel legatario explicuerit, nō erit tutus donatarius, vel legatarius per exceptionē rei iudicatæ, si re ad iudiciū delata, fuerit pro eo iuris interpretatione iudicatū: qđ ex superioribus satis deducitur: secus verò erit, si animo non explicato verbis, nec aliàs, voluit ipse donator, vel testator stare iuris interpretationi, prout indubio præsumē dū est: nā tūc, vt infra dicemus in. 2. mē bro, etiā in foro conscientiæ standū erit prædictæ iuris interpretationi.

19 Secundū mēbrū distinctionis Methymnę est, quādo animus legātis sub cōditione, si nō nupserit, est incertus, vt tunc tē poris tutē possit iuris interpretationi, seu præsumptioni stari, nēpe quando testator simpliciter alicui legauit sub conditione simplici, si non nupserit, nec vlterius processit declarando, & nō aliàs, vel si nupserit, non lego: quia cum in hac specie ipse legans non sufficienter expresserit, quod fieri oportet, si conditio deficeret, quāuis regulariter in alijs conditionibus, matrimonio, nec religioni contrarijs, satis ex mente testatoris à contrario sensu collecta, iuncta iuris dispositione, constet legatum, seu aliam dispositionem conditionalem conditione deficiente corruere: attamen in conditione præfata, si non nupserit, quia ea videtur in grauamen Titiæ legatariæ cedere, cum legans videatur eam quodammodo ad perpetuam cōtinentiam (hoc est causatiue, licēt non pręcisē) obligare, ac proindevideatur conditio impeditiua matrimonij, tunc ius ipsum verba legantis sub conditione, si non nupserit, in fauorem matrimonij, & religionis interpretatur, non in eum sensum quem contrahentes de facto habent, nec quem verba ipsa sonant, sed In sēsum in quo fieri rationabiliter possunt ac debent: credendum est enim talem fuisse testatoris voluntatem, sicut lex ipsa constituit, & interpretatur, tametsi verbis refragari quandoque videatur, argumento. l. nam hoc iure, cum simil. ff. de vulgari, & pupill. idemque in casu d. l. Titiæ, dicendum venit, vbi multiplex est legatum, nempe si non nupserit, ducenta, si nupserit, centum, quia fortè voluit lex illa legata seorsum interpretari, ac si vnumquodque eorum seorsum factum fuisset, idque in fauorem coniugij, vt siue nubat, siue non nubat, habeat semper ducenta, quia per conditionem illam, si nupserit, ac simul dispositionem, lego ei centum, videtur eam ad nubendum obligare, ac proinde à maiori bono, scilicet à perpetua continentia impedire, & ideò cum non addiderit expresse, & non aliàs, talis conditio similiter repellitur: meritò igitur, vt in huiusmodi casibus, nempe in simplici conditione non nubendi, vel nubēdi, vbi testator expresse vlterius non processit, addendo & nō alias, vel si nupserit, ei nihil lego, securè in foro conscientiæ stari possit præd. iuri

Universidad de Deusto
Biblioteca

interpretationi, vel præsumptioni, quę habet, vt reiecta cõditione nõ nubẽdi, legataria nubẽs integrũ legatũ cõsequatur, quia in his casibus nõ repugnat expressa & specialis prohibitio testatoris, aliàs secus, vt in primo præcedẽti mẽbro distinctionis: & in hoc secũdo concordant Methymna & Couar. vbi supra.

20 Imò etsi D. Couar. improbet Methymnã in supradictis, attamẽ, si ad eius rationes ac etiam verba attendamus tãtũ ipsa cõcludunt in casu huius. 2. membri, in quo Methymna non cõtrarium, sed idẽ probat quod Couar. quãuis ipse Couar. existimet indistincte legẽ, reiecta cõditione non nubẽdi, legatario etiã nubenti aduersus certissimã testatoris voluntatem legatum deferre, non in pœnã legantis, sed in fauorẽ Reipublicæ, & prolis suscipiendę, ne legatarius retrahatur à suscipiendis liberis: quo fit, inquit ipse (& nunc ad rem) vt etiã in animæ iudicio, & conscientię foro, legatum legatario debeatur, quãuis is refragante conditione legato ascripta nuptias contraxerit, atq; itidem legatarius iuste legatũ istud percipiet, hoc enim lex voluit, & sanciuit, sancireq; potuit cõtra apertissimum testatoris iudicium, quicquid in contrarium senserit Ioan. à Medi. in lib. de restit. q. 23. col. 8. Hæc Couar.

Ex quibus verbis duo colligo. Primò, loqui ipsum in casu prædictarũ legum disponentium, vt conditio illa adiecta legato, si non nupserit, non scripta censeatur, ac proinde reijciatur, & sic in cõditione simplici, si non nupserit, in qua loquũtur prædictę leges, & sic quando testator vlterius non processit addẽdo, & non aliàs, vel si nupserit, non ei lego, vel nihil ei lego, quo casu cũ ius ipsum interpretetur verba legantis in fauorem matrimonij, nuptijs sequutis, quia testator verbis expressis contrarium non præcepit, vel matrimonium non prohibuit, & Methymna, & Couar. idẽ probant, nempe in foro conscientiæ tutẽ standum prædictæ interpretationi.

Non verò loquuntur prædictę leges antiquę, vt supra docuimus, nec Couar. cũ secundũ cotam, quã allegat, intelligendus sit iuxta doctrinam Bart. communiter approbatam in. l. non solum. §. si liberationis verba, nu. 7. ff. de lib. leg. sequitur Becius consi. 52. nu. 97 & Petrus Surdus cõsi. 9. nu. 50. vbi plures citat in casu prioris membri, nẽpe quãdo vltra conditionẽ expressam nõ nubẽdi, vlterius adiecit testator, & nõ aliàs, vel si nupserit, nihil ei lego: hunc enim casum, in quo Methymna dixit, in foro cõsciẽtię standum esse animo legãtis certissimo, & sic verbis expressis, Couarr. ipse non cõsiderauit nec distinxit, licèt quædam verba interserat, quibus eo casu prima facie loqui videatur, nempe dum dicit: Lex igitur, reiecta conditione legatario etiam nubenti aduersus certissimam testatoris volũtatem legatum defert, &c. quo fit, vt etiã in animæ iudicio, & conscientiæ foro legatum legatario debeatur: attamen cum expresse loquatur in lege deferente legatũ legatario, reiecta conditione non nubendi, manifestè apparet id procedere in secundo membro distinctionis Methymnæ, nẽpe in simplici cõditione non nubendi, alio nõ adiecto per testatorẽ, quo casu ipsa lex loquitur: non verò in primo mẽbro, quando addita est clausula anullationis, vel ademptionis legati, si legataria nupserit, vt supra deduximus. Similiter idẽ ex alijs verbis Couar. patet statim seqq. ibi: Quanuis is refragante conditione legato adscripta, nuptias contraxerit: nã cõditio legato adscripta, de qua leges, & Couar. loquũtur, est tantùm illa simplex non nubendi, nihil amplius adiecto, vt prædiximus: igitur in secundo membro distinctionis supra positę loquitur Couarr. in quo Methymna idem tenuerat, nõ verò in primo, quãdo vltra simplicẽ conditionẽ nõ nubendi testator adiecit cætera verba. Nõ obstant etiam alia verba eiusdem Couarr. quæ huic discursioni obstare videbantur, nempe, Hoc enim lex voluit, & sanciuit, & sancire potuit contra apertissimum testatoris iudicium: nam eodem modo respondemus his verbis, quo superioribus similibus

similibus satisfecimus, loqui nempe in casu legis veteris simplicis conditionis non nubendi, & tunc apertissimũ contrarium iudicium testatoris appellat Couar. id, quod ex simplici conditione nõ nubendi resultat, vt regulariter in cæteris conditionibus videmus ipsis deficiẽtibus, nihilominus hoc ius interpretatur in nostra specie in fauorem matrimonij, quia testator vlterius non processit sufficienter declarando, quid tunc fieri oporteret: cui interpretationi standum est in conscientia secũdùm ipsum Methymnam, & Couar.

Secundò colligo ex Couarr. vbi supra, ipsum reprobasse Methymnam in d. 1. membro, dum inquit Couarr. quicquid contrarium scripserit Ioannes à Medina, tanquam aliud sentientem in supradictis, cum tamẽ reuera Methymna in hoc improbari non debuerit, quia dum tenet in primo distinctionis membro supra posito, legatarium huiusmodi in foro conscientiæ non posse habere legatum, cum animus legantis certus & expressus sit nolentis legare, si legatarius nupserit, recte loquitur, vt prædiximus, & verba nec rationes Couarr. in hoc casu loquantur, sed in casu secundi membri distinctionis supradictæ, nempe quoties testator vltra non processit, sed stetit in simplici conditione, si non nupserit, qua in specie vterque in idem conueniunt.

SVMMARIVM.

1 *AN hæres, non petente legatario legatum, possit illud præscribere, & numeris sequentibus.*

2 *Hæres grauatus etiam post multum temporis differens restitutionem fideicommissi, lucratur fructus perceptos negligentia fideicommissarij non petentis.*

3 *Res per fideicommissum relicta, & per testatorem alienari prohibita quanuis præscribi non possit, maxime antequam existat conditio fideicommissi, tamen post purificationem fideicommissum præscribitur sine titulo tempore triginta vel 40. annorum.*

4 *Vbi per acceptionem vel agnitionem alicui est actio competitura, antequam is agnouerit, alter contra quem actio datur, non potest dici malæ fidei possessor.*

5 *Quando is qui possidet, aut debet, non tenetur offerre nec ire ad domum creditoris, nec aliquid facere nisi petatur ab eo, tunc etiam de iure Canonico illo non petente præscribetur.*

6 *Actio pignoratitia an præscribi possit triginta annis, à cessatione oblationis debiti.*

7 *Iuri petendi legatum, vel fideicommissũ, præscribitur triginta annis.*

8 *Hypothecaria à tertio possessore contra creditorem quo tempore præscribatur.*

9 *Legatum ante acceptationem acquiritur legatario, quandoque à morte testatoris, quandoque ab adita hæreditate: quod procedit nedum in rebus corporalibus, sed etiam in incorporalibus, nempe in seruitute legata, vt in num 10. etiam si res incorporalis legetur, vel relinquatur per fideicommissum, vt in num 11.*

12 *Dominium rei legatæ transit in legatarium à die mortis defuncti, vel aditæ hæreditatis, reuocabiliter, nempe vt legatarius possit illud agnoscere, vel repudiare, secus irreuocabiliter, vt hic latius declaratur.*

13 *Legatum ita dominium rei legatarij facit, vt hæreditas hæredis res singulas.*

14 *Iuri adeundi præscribitur triginta annorum spatio.*

15 *Ius supplemẽti legitimæ præscribitur, si non petatur.*

16 *Legatum relictum legatario, si volet, vel sub alia conditione merè voluntaria, vel onere, absque dubio præscribitur spatio 30. annorũ legatario illud non petente, vel voluntatẽ suam non declarante, onus vel grauamen non adimplente, & in nu. 17.*

18 *Hæres tenetur certiorare legatarium legati sibi relicti, aliàs erit possessor malæ fidei, & præscribere illud minime poterit: & competet tunc temporis legatario contra præscriptionem 30. annorum restitutio in integrum ex capite ignorantiæ ex clausula generali prætoris, Si qua mihi iusta causa, &c. vt in nu. 19.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

20 *Ignorantia probabilis est æqua, & iusta causa concedendi restitutionē in integrū his, qui læsi sunt lapsu temporis, quod procedit etiā aduersus præscriptionem. 30. annorū, vt in nu. 21. vbi quod ignorantia hoc casu præsumitur, & potest tūc tūporis peti, in integrū restitutio intra quadriennium à die scīctiæ ex capite ignorātiæ, quia est vtile ab initio, quāuis in prosequutione sit cōtinuū, vt in nu. 22. & si per centū annos ignoraret, & nō peteret quis prædictā restitutionē, nūquā ei curreret præd tēp' quadrienij, vt in n. 23*

24 *In dubio interpretatio est facienda, vt restitutio aduersus præscriptionem concedatur.*

CAPVT XXVI.

Hæres antequam legatarius agnouerit legatum, an id prēscribere possit.

1 SOlet apud vtriusq; iuris interpretes de illa controuerti quæstione, quæ huic operi cōueniens est, an hæres, non petente legatario rē, vel quā titatem sibi legatam, possit illam præscribere? Et sanè in re hac ab omnibus allegatur Petrus Anchar. sūmus Canonista in regu. sine possessione, in. 11. oppositione. col. 18. versi. itē intellige, de regu. iur. in. 6. ad hoc quod hęres nō potest dici malę fidei possessor, antequam legatarius quantitatis, vel certæ speciei agnouerit legatū, etiā si hæres ipse sciat illam rem vel quantitatē Titio legatā esse, ideò ꝙ; eam posse præscribere, etiā iure Canonico attēto, & hoc dicit consuluisse Bald. & sequitur Soci. consi. 43. in causa vertēte, col. 3. versi. præterea hanc partē, lib. 1. & consi. 2. in causa testamentaria, in fin. lib. 3. Dec. cōsi 554. n. 2. Rip. in l. fin. q. 69. C. de reuocand. donat. & Francis. Balbus in tractatu de præscriptionibus. 2. p. 3. partis princip. q. 13. n. 9. vol. 8. tractatuū diuersorū doct. fol. 29. in antiquis, dicens, esse perpetuò notandum. Paul. Parisius consi. 92. n. 34. lib. 3. Ant. Rub. cōsi. 3. dicitur, in fine. Maria. Soci. Iun. consi. 74. n. 31. cū seqq. & cōsi. 145. n. 71. lib. 1. Ant. de Fano de pignor. 6. p. 2. membro. n. 22. Tiraquel. in. l. si vnquā, verbo reuertatur. n. mihi 391. C. de reuoc. donat. & de vtroq; retractu. titu. 1. de retract. linag. §. 56. glo. 2. n. 4. fol. mihi. 254. Eādem sententiā plures allegans sequitur & probat D. Couar. libr. 1. var. resol. c. 9. n. 5. & ista est verior & cōmunior sententia, & sic in iudicādo & cōsulēdo tenēda, vt plures authores allegās eam sequentes affirmat Petrus Rebuff. in repet. l. vnic. in. 1. notab. n. 54. C. de sēt. quæ pro eo quod interest proferūt: & est verissima, & cōmunis, vt plures alios allegās profitetur eam sequutus Becius consi. 48. n. 4. lib. 1. idē testatur plures citās Petrus Surd. consi. 60. nu. 16. & eam sequitur etiā plures allegans Simō de Pretis de interpretatio. vlti. volunt. lib. 3. interpretatio. vlti. dubio vlt. solut.

2 vlti. n. 27. fol. 280. vbi nu. 28. † hinc esse dicit, ꝙ hæres grauatus etiā post multū tēporis differens restitutionē fideicommissi, lucratur fructus perceptos negligētia fideicōmissarij nō petētis, vt in. l. mulier. §. si hæres. ff. ad Treb. & nu. 26. præcedēti refert plures authores tenen

3 tes, † quod quanuis res per fideicommissum relicta, & per testatorem alienari prohibita præscribi nequeat, vt in l. 2. C. pro empto. maxime antequā existat conditio fideicōmissi. Bald. consi. 351. itē ad illud lib. 3. tamen post purificatū fidei commissum præscribitur sine titulo tē-

4 pore 30. vel. 40. ann. † Huius cōmunis sententiæ eam assignāt omnes rationē, quod vbi per acceptationem, agnitionē ve alicui est actio cōpetitura, antequam is agnouerit, alter cōtra quem actio datur, nō potest dici malæ fidei possessor, sūt enim quędā iura & actiones, quæ ipso iure nobis competunt, nō expectata alia declaratione, & in his mala fides impedit præscriptionē, vt in. c. fi. cū materia, de præscriptionibus, qđ in hoc casu loquitur, & intelligēdū est: quædā verò sūt iura, quę cōpetunt nobis facta declaratione, vt in casu. l. 2. C. de iur. emphit. nēpe enphiteotę cadētis à iure suo, & in legatis, vt in. l. cum pater. §. surdo, & ibi Bārt.

Bart. ff. de leg. 2. & in his ante factam declarationē, cum iuste debitor ignorare possit, an creditor agnoscere, vel acceptare velit, & nō teneatur ante factā declarationē, interim nō dicitur malę fidei posse sor, ac pinde prēscribere poterit.

5 Quæ sentētia cōmunis cōprobatur ex alia certissima, quæ habet, quod quādo is qui possidet, aut debet, nō tenetur offerre nec ire ad dominū creditoris, nec ali quid facere, nisi petatur ab eo, cui actio competit, tunc etiam de iure Canonico illo nō petente præscribitur, quia nihil est, qđ ei imputari possit, siue quod eum cōstituat in mala fide: ita in terminis voluit Abb. in. c. Ecclesia S. Mariæ, col. 18. versi. sed pro concordia, nu. 36. de constit. & in c. qđ clericis. col. penul. versi. ideò dicit, de foro comp. sequitur Dec. d. cōsi. 554. nu. 4. & Tiraquel. plures authores referēs in d. l. si vnquam, verb. reuertatur. n. 390. vbi hoc cū Raph. Cum. consi. 67. statuto ciuitatis Vincentiæ, & consi. 191. visa copia, col. 2. & cōsi. 147. domina Contessia, intelligit, nisi debitor sciret creditorem ignorare, de quo agemus, infra nu. 18. cum seqq.

6 Secūdò eadē cōmunis sētētia Petri Anchar. astruitur ex cōmuni interpretatione glo. in. l. cū notissimi. §. eodē iure, verbo opponere. C. de præscrip. 30. vel 40. ann. quæ habet, vt licet creditor rē debitoris sibi pignori traditā obtinens nequeat illā præscribere ob sciētiā rei alienæ, actionē tamen pignoratitiam, si debitor. 30. annorū spatio debitū nō obtulit, optime præscribere potest, cum ea actio, donec debiti oblatio fiat, minime oriatur: interim ergo dū oblatio nō fit, non oritur pignoratitia. l. si rem alienā. §. omnis. ff. de pignorat. actio. §. vlti. inst. quibus mod. re cōtrah. oblig. eoq; tēpore bonā fidē habet creditor respectu iuris offerendi debitori cōpetētis: quā ob rē huic iuri offerēdi præscribitur principaliter, & ex cōsequēti pignoratitiæ actioni, quæ ex ea oblatione foret cōpetitura. Debitor enim congruo tempore offerendo debitū, vel soluendo, potuit facere, vt sibi actio pignoratitia nascere tur: argu. l. qui potest facere. ff. de regu. iur. quod cū nō fecerit, tanquā valenti agere & nō agēti cucurrit præscriptio, vt in. l. 1. §. fi. à cōtrario sēsu. C. de annali except. vt in specie explicat Ant. de Fano vbi sup. n. 16. post alios, qui glos. opinionē in d. §. eodē iure, sequitur: & hęc est cōmunis interpretatio secūd. Couar. d. nu. 5. versi. ad hęc facit: tametsi super opinione d. glos. DD. cōmuniter maximè contendant, vt patet ex Ant. Gom. 1. tom. c. 9. nu. 27. paulò post prin. & ex eod. Couar. vbi supra, & Rolād. à Valle consi. 21. vol. 2 & Portio in suis regulis, & cōmunib' cōclusioni. lib. 3. c. 32. & 33. & Didac. Perez in. l. 2. tit. 13. lib. 3. ordin. vet. col. 1227. in versi. hic quæri potest, & decisio Pedemōt. 115. per totā, & Azeued. in. l. 4. nu. 4. cū seqq. tit. 15. lib. 4. nouæ Coll. Reg. apud quos late an iuri offerēdi præscribi possit, de quo nūc non dissero, sed tātū adduco prædi. cōmunē interpretationē (ne à proposito digrediar) quæ profecto facit pro cōmuni doctrina Anchar. quā prædiximus. Non tamē ipse Petrus Ancharr. designat locū Baldi, vbi iuxta suā opinionē cōsuluerit, nec aperit quo tēpore hoc casu legatū legitime præscribatur, sed ni fallor, consiliū Baldi est. 137. incipiēs. quædā vidua, in fine. n. 7. lib. 3. † vbi cōsuluit, præscribi iuri petēdi legatū & fideicōmissū triginta annis, & iterū consi. 168. proponitur quòd quidā. n. 1. & 2. lib. 5. per l. licet. C. de præscript. 30. ann. voluit allegare l. si cui in rē, eod. tit. qđ cæteri pleriq; sequaciū nō exprimūt, præter Tiraquel. in. d. l. si vnquā, verb. reuertatur. n. 391. & Couar. vbi supra, versi. & præterea: est tamē verū, præcipue cū pro legatis cōpetāt tres actiones, personalis nēpe, realis, atque hypothecaria, vt in. l. 1. versic. rectius. C. cōmunia de legat. late p DD. in. l. 1. ff. de legat. 1. Atqui actio personalis & in rē triginta annorū spatio præscribitur, nisi minori tēpore fuerint limitatæ, vt in d. l. sicut, & in. l. omnes eod. tit.

8 † Hypothecaria autē à tertio possessore contra creditorem prēscribitur, attēto iure ciuili, cum mala fide, vel sine ti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tulo triginta annis: à principali autẽ debitore, vel eius hærede cõtra creditorẽ 40. annis, vt in. l. cũ notissimi, in prin. & in. § 1. & in. § 2. C. de præscriptio. 30. vel 40. ann. & ibi glos. verb. patris, & DD. expressa. l. 27. tit. 29. par. 3. & ibi Grego. Lop. quamuis hodie de iure Canonico nullo tẽpore cũ mala fide præscribatur, vt in. c. fi. de præscrip. & in reg. possessor. de regulis iuris in. 6.

9 Nihilominus tamẽ cõtra supradictam cõmunẽ sententiã Bald. Anchar. & sequaciũ, imò q̃ hæres nullo modo nec tẽpore possit præscribere legatũ, facit vrgẽs difficultas, quia legatũ ante acceptionẽ acquiritur legatario, etiã ignoranti, quo ad actionẽ realem, & personalẽ statim, quandoq; à morte testatoris, quandoque ab adita hæreditate, & hoc est, quod voluit, & expresse probat d. l. cũ pater. § furdo. ff. de leg. 2. supra allegat. & d. l. 1. C. cõmunia de legat. & l. à Titio in fine principij, cũ similibus. ff. de furt. ibi, Quia ea quę legãtur, recta via ab eo qui legauit, ad eũ cui legata sũt, trãseũt. l. 31. tit. 9. p. 6. nẽpe ficte à morte testatoris, vel ab adita hæreditate testatoris: Bart. cõmuniter approbat' in. l. si tibi homo. § cũ seruus. ff. de leg. 1. secund. Alex. ibi n. 4. Ias. 3. D. Couar. in. c. Raynald'. § 1. n. 1. de testam. & licet à die mortis testatoris dominiũ fictè trãseat in legatariũ, id verum est, quoad ipsum actum translationis dominij, vt scribunt Ias. in. l. si mihi & tibi, in princip. nu. 5. ff. de leg. 1. Gomec. in. § sic itaque, nu. 24. de actio. Tiraquel. in tracta. le mort fayſi, &c. 6. part. in princip. in. 2. declarat. nu. 6. attamen ius ipsius legati, quod habet ipse legatarius in legato est ius verum, & propriũ, secund. iuris cõmunis dispositionem, quę permittit cuique de re sua ad libitũ testari. l. 1. C. de sacrosãctis Eccles. Menoch. libr. 3. præsũpt. præsumpt. 117.
10 n. 6. l & nõ solũ in rebus corporalibus, hoc verũ est, vt habet dicta cõmunis sẽtẽtia probata in d. l. regia. sed etiã in incorporalibus, nẽpe in seruitute legata, quia eius dominiũ trãsit recta via in legatariũ adita hęreditate, vt in. l. si par-

tẽ, ibi, Quia tua esse cœperat. ff. quemad mod. seruit. amit. per quem tex. hoc notat glos. magna in. l. corruptionẽ. C. de vsufructu, & ibi omnes, Bart. Alber. Fulgos. & Paul. de Castro in d. l. si partẽ. idẽ Bart. in. l. si vsufructus mihi. n. 2. ff. de vsufru. leg. & Corras. in. l. seruitutem. la 3. ff. de seruit. Ias. in. l. 4. §. Cato. nu. 31. ff. de verb. oblig. Alciat. in. l. 2. §. & harũ. n. 41. ff. eodem Ant. Gom. alios allegãs in tit. de seruit. nu. 23. in fine. Quod extendit
11 Bart. in. l. 1. nu. 6. ff. de legat. 2. vt procedat, etiã si res incorporalis legetur vel relinquatur per fideicõmissũ, etiã si illud ius incorporale cõsistat in seruitute prędiali, vt in d. l. si partem. siue in seruitute personali, prout est vsusfructus, qui in omnibus supradictis cõmuniter approbatur, secund. Ias. ibi nu. 62.

Ergo licet legatarius possit licite legatum repudiare, cùm interim dũ ita repudiat, ad eum pertineat legatum, quia recta via in eum transit, & statim mortuo testatore videatur competere legatario, mala fides hæredis impedire debet ipsius legati præscriptionẽ: ex quo fundamento cõtra Anchar. videtur tenere Dec. in. c. Ecclesia S. Mariæ. n. 26. de constit. dicẽs opinionem Anchar. videri ex hoc periculosã, & contra eã tenere Raphael. Cuma. d. cõsi. 147. Sed hoc nõ obstãte, tenẽda est supradicta cõmunis sententia tanquã verior, imò q̃ hæres antequã legatarius agnouerit legatũ quãtitatis vel certę speciei, nõ possit dici malę fidei possessor, ac per cõsequẽs possit illud triginta annorũ spatio præscribere.

12 Nõ obstat quòd dominiũ rei legatę recta via trãseat in legatariũ à morte testatoris, vel post aditã hæreditatem, idnamq; licèt ita verũ sit, attamẽ procedit reuocabiliter, nẽpe vt legatarius possit illud agnoscere, vel repudiare: secus irreuocabiliter: si enim legatarius repudiauerit, nũquã videtur fuisse suum: si verò acceptauerit, à tempore mortis dicitur esse suum, secundũ fictionẽ d. l. à Titio. ita Bart cõmuniter approbatus in d. §. cum seruus. Agnitio igitur legatarij requiritur ad hoc vt reuocabiliter legatum

tum eidem acquiratur: interim ergo dũ ipse legatum non agnoscit, tametsi ad
16 eum transierit, hæres incumbens possessioni eiusdem legati, non potest dici propriè nec verè esse in mala fide ad id prędscribendum, donec legatarius agnoscat, siue petat legatũ illud, potest enim iustè existimare se illud nolle agnoscere, cum sciat sibi legatũ, & non petit. Si igitur triginta annis steterit hoc modo, q̃ sciens huiusmodi legatũ nõ petat, rectè ac bono animo siue conscientia poterit illud hęres præscribere, etiã attẽto iure Canonico, iuxta præd. cõmunẽ sẽtẽtiã.

13 Quod similiter cõprobatur ex. l. legatũ ita. 82. ff. de leg. 2. vbi inquit lex: Legatũ ita dominium rei legatarij facit, vt hæditas hæredis res singulas: qđ eo pertinet, vt si purè res relicta sit, & legatarius nõ repudiauerit defũcti volũtatẽ, recta via dominiũ, quod hęreditatis fuit, ad legatariũ transeat, nunquã factũ hæredis, sed tunc demũ dominiũ hæreditatis in hæredẽ trãsit, cũ adita hæreditas fuerit, vt in. l. cũ hæredes. in prin. ff. de acquir. possi. ibi: Adita hæreditate, &c. ergo & legato agnito: requiritur ergo agnitio legati. Interim igitur q̃ legatũ nõ agnoscitur, nec legatarius suã volũtatẽ declarat, hæres nõ potest dici malæ fidei possessor nõ soluẽdo legatũ, cũ nesciat an legatarius illud agnoscere vel petere velit. Poterit igitur illud bona fide triginta annis præscribere, hoc est ius agnoscendi, ac simul petendi illud.

14 Sicut etiã iuri adeũdi præscribitur triginta annorũ spatio, secũd. Bald. Ang. & alios, prẽter Salic. in. l. licet. C. de iure delib. est cõmunis vt plures allegãs refert Tiraquel. in d. l. si vnquam, verb. reuertatur, nu. 392. vbi loquitur etiam secundùm ius Canonicum.

15 Sic etiã licet supplemẽtũ legitimę ipso iure debeatur, vt in. l. scim°. C. de inoffi. test. quia tamẽ hoc intelligit, si pettatur secund. glos. & alios omnes ibi, & Tiraquel. late vbi supra d. glo. reuertatur. n. 14. ipsũ tamẽ præscribitur si non petatur, ex sententia omniũ in. l. si quis filiũ. C. de inoffi. test. Bald. Salice. & aliorũ in l. omnimodo. C. codẽ titu. Tiraquel. de vtroque retractu, tit. 1. §. 31. glo. 2. nu. 37.

Sed opinio Petri Ancharr. & sequaciũ supradicta absq; dubio ꝓcederet, si legatũ esset relictum legatario, si volet, quia tũc legatũ est cõditionale, iuxta. l. si ita legatũ. §. illi si volet. ff. de leg. 1. nec eo casu transiret statim dominiũ recta via in legatariũ, sed postquã ipse volũtatẽ suã declarauerit, vt in d. l. legatũ. ff. de leg. 2. à cõtrario sensu, ibi: Vt si pure rẽ, &c. & in terminis ita tenet & declarat Phili. Dec. in d. c. Ecclesia S. Marię. n. 26. de cõstit. & loquẽs in legato cõditionali, si in domo testatoris stare & habitare voluerit, idẽ probat idẽ Dec. d. cõsi. 554. n. 4. quia cũ legatarius hac in specie nũquã volũtatẽ suã declarauerit, put tenebatur, vt in d. §. illi si volet, ex longitudine temporis decursi potuit probabiliter hæres credere, legatariũ noluisse adimplere cõditionẽ legati, & hoc modo hæres videtur habuisse bonam fidem.

17 Idẽ dicẽdũ erit in quocũq; alio legato cõditionali, vel cũ onere aliquo relicto, dũ enim cõditio, onus vel grauamẽ nõ adimpletur, vel agnoscitur, iustam causam habet hæres intelligendi, legatariũ nolle acceptare onus vel grauamen.

18 Limitãda tamen erit cõmunis supradicta sententia Bald. & Anchar. quotiescũq; legatarius ignorauerit legatũ sibi relictũ, tenetur si quidẽ eũ hæres certiorem legati facere, aliàs erit malæ fidei possessor, ac proinde illud præscribere vllo vnquam tempore non poterit, vt in terminis tenet Cuman. d. cõsi. 147. qui hoc casu loquitur dicẽs q̃ hæres sciens esse debitorẽ, nõ soluẽdo legatarijs, nec notificãs, est malæ fidei: imò sciens creditorẽ ignorare, excusari nõ potest, quia cõtra voluntatẽ creditoris à iure præsumptam debitũ retinet: præsumitur enim, q̃ si creditor sciuisset, interpellasset: argu. l. qui vas. §. vetare. ff. de furt. & sic hoc casu nõ præscribet, quia cõstat peccare, & cõtra cõsciẽtiã agere, qui ignorãte creditore debitum occultat. Idem probat ipsemet Cuman. consil. 67. & 91. & eum referens Tiraquellus in d. l. si vnquã, verb. reuertatur, nu. 390. sic intelligens & limitans doctrinã Abb. in

Universidad de Deusto
Biblioteca

d.cap.Ecclesia sanctæ Mariæ, nu.36.& aliorum,quam supradiximus pro comprobatione sententię Petri de Anchar. de qua supra:sequitur etiam D.Couarr. d.lib.1.var.resol.c.9.nu.5.versi. quin & Cumã. & quòd hæres teneatur ad notificandum legatum legatario ignoranti, aliàs sit in dolo,si id non fecerit,sed occultauerit, tenet Bald.consi.235.libr.1.

19 † & in terminis quòd legatario ignorãti quantitatem sibi legatam,contra quẽ præscriptio 30.annorum decurrit,competat remedium restitutionis in integrum ex capite ignorantiæ,ex clausula generali Prætoris,Si qua mihi iusta causa esse videbitur,de qua in.l.1.in fine.& in.l. sed & si per prætorẽ.§.item inquit. ff.ex quibus causis maior. optimè pro-

20 bat Becius consil.50.per totum, † quia ignorantia probabilis est æqua & iusta causa concedendæ restitutionis in integrum ijs, qui læsi sunt lapsu temporis, iuxta glossam in.l.1.§.si quis autem propter.ff.de itin.actuque priuat.quam sequitur ibi plures alios allegans nu.2.&

21 num.3.addit,† hoc etiam procedere aduersus præscriptionem triginta annorum,secund. magis communem sententiam authorum, quos ad hoc ibi citat nuncupatim,& tandem inquit,quòd ignorantia in hoc casu præsumitur,per.l. verius.ff.de probat.& quòd iusta & probabilis videtur ignorantia in legatario, cùm agatur de facto alieno,vt in.l.plurimum. ff. de iur.& facti. ignor.& in.l. fin. ff. pro suo. Eandem testatur magis communem sententiam Simon de Pretis de interpretatio. vltim. volunt.lib. 3.interpret. vltim.dubio vltim.solutio.

22 vltim.nu.26.†Imò intra quadriennium à die sciẽtiæ potest in prædicto casu peti restitutio predicta ex capite ignorantię,quia est vtile ab initio,quãuis in progressu sit continuum, vt in.l.fin.C.de temp.in integ.rest.pet. & ibi glos.Bart.

23 & Bald. † & ideò si cum aliquis probabiliter lęsionẽ causatam ignoraret,& cẽtum anni anté laberentur, quàm is restitutionem postularet,nunquam ei interim curreret tempus dicti quadriennij, secundùm Bald.in.l.3.C.si ex falsis instrum. & plurimos referentẽ Bocium vbi supra d.consi.50.num.4. vbi etiam,

24 † quod in dubio interpretatio faciẽda est,vt restitutio aduersus præscriptionẽ concedatur,secundùm Aymon. consil. 201.præsupponitur,nu.37.

SVMMARIVM.

1 *Scindentes atque asportantes ligna ex alienis fundis suis vsibus necessaria, vel pascua suis pecoribus opportuna ex partis alienis priuatis,an peccent,& ad restitutionem teneantur? & numeris sequentibus cũ suis limitationibus.*

2 *Scindentes arbores siluestres, iure cõmuni attento, etiam si ex eis ligna asportent, furtũ non committunt,nec infamia latrocinij aut furum notantur,vt in nu.3.*

4 *Ligna furari possent subditi fortè sine mortali culpa quæ quotidianis vsibus saltem loci essent sibi necessaria, vbi domini eorum acerba animaduersione eos à nemoribus arcerent, ita quod prægrauem paterentur inopiam. Fallit,vbi ex hoc magna strages fieret. Item si causa lucri,hoc est vendendi ligna,id facerẽt,vt in.n.5 & nu.27. quomodo primo dictum intelligatur, & an sit verum.*

7 *Dominus siluæ habet verum lignorum in illa nascentiũ dominium, & dominus prati aut agri,dominiũ herbæ ibi nascentis,&.nu.8.*

9 *Dominia rerum iure gentium sunt distincta, & vnicuique rei suæ competit dominium, priuatiue ab alijs, & ideò nemini licet alterius rem, possessiones aut fructus inuito domino subripere.*

10 *Poena meritò per statuta,leges,principem & cõsuetudinẽ atq; ordinationes oppidorũ statuitur cõtra scindẽtes & asportãtes ligna ex fũdis priuatis,& publicis necnon & cõtra depascentes prata,nemoraque aliena.*

11 *Leges humanæ Imperatorum, & Regum obligant, etiam in conscientia, quando fundantur super certo, & non super præsumptione.*

12 *Lex poenalis non tollit obligationem ad culpam,quæ per priorem legem moralem fuerat imposita.*

Obliga-

13 *Obligatio legis Diuinæ tolli non potuit per legem poenalem sequentem.*

15 *Lex poenalis contra scindentes, & asportantes ligna,vel pastum furantes ex alienis fundis,quibus in causis excuset à peccato & à restitutione,& nu.16.cum seqq.*

18 *Furantes ligna vel pastum, aut venantes & piscãtes in alieno, in extrema necessitate excusantur.*

19 *Scindentes & asportantes ligna,vel pastum, ex silua communi ciuitatis, vel villæ,vel ex pascuis communibus eiusdem, quod non teneantur, nisi stragem magnam fecerint, aut si capiantur,limitatur num. 20.nisi sola exactione poenæ communitas de consuetudine se satisfactam redderet. Ampliatur in oppidis propinquis nemora communia habẽtibus,vt in num.22.vbi limitatur.*

21 *Exteri à populo prælicta furantes,proculdubio in distincte ad restitutionem damni,præter peccatum mortale quod cõmittunt, tenebuntur.*

23 *Lex poenalis obligat ad peccatum.*

24 *Probari non potest,ab initio ea lege vel hominum conuentione, dominia rerum ita fuisse diuisa, atque distincta,& vnicuique distributa,vt liceret cuique ligna vel pascua de fundis aliorum pro suis vsibus necessaria, & pecoribus proprijs opportuna capere.*

25 *Princeps potest fundos montes,seu prata communia alicuius ciuitatis vendere priuatis, faciendo propria ipsorum,& de eis priuilegia concedere,quo facto nullus in conscientia nec in iustitia præter ipsos aut de eorum licentia posset de illis ligna,aut pascua sumere.*

26 *Inconueniẽs maximum daretur, si pauperibus pro suis vsibus necessarijs,aut proprijs pẽcoribus ligna,aut pascua aliena sumere liceret,de quo hic.*

28 *Differentia magna est inter arbores, & feras agrorum,respectu capientium eas.*

CAPVT XXVII.

De ijs,qui in alienis fundis scindunt,& capiũt ligna, aut in alieno prato oues suas, alia ve pecora pascunt.

FRequentissimè cõtingit in actu practico dubitari, an scindentes ligna,eaque capientes,vel pascua ex alienis fundis suis vsibus atque pecorib⁹ necessaria,siue opportuna,peccẽt, atque ad restitutionem damni illati domino faciendam teneantur, præcipuè cùm in ciuitatibus & oppidis,vbi id accidit,sint leges atque ordinationes pœnales contra similia facientes statutæ? Et quanuis quæstio hæc satis triuialis sit,attamen quia necessaria scitu,& authores in ea varia sentiunt, eam solito stylo exponam,insinuãs breuiter, quid tenendum sit:& primò de furantibus ligna aut pascua in alienis fundis particularibus, deinde de communibus alicuius Reipublicæ differam.

Et quo ad primum, sunt qui existiment, vt siue lex,vel ordinatio populi sit pœnalis,id puniens,siue non,scindẽtes atque capientes ligna ex alienis fun-

1 dis suis vsibus necessaria,vel pascua suis pecoribus opportuna, ex pratis alienis particularium dominorũ, minimè peccent,nec ad restitutionem damni teneãtur.Primò,quia per hoc quòd periculo pœnæ per legẽ statutæ quis se exponit, dicunt esse à culpa liberatum, nec amplius illum obligari,quàm ad hoc vt paratus sit pœnam subire,quę sibi iuxta legem, vel ordinationem erit inflicta,si in fragrãti crimine deprehendatur, vel repertus fuerit à dominis,vel eorum custodibus:quòd si non fuerit captus, ad nihilum teneatur,sicque fuga liberetur.

Secundò,quia furtum non committitur in talium rerum captura,quia huiusmodi arbores siluestres, atque nemorum & pratorum pascua,sponte,natura absq; vlla hominum industria nascuntur,vt patet,& à principio, quando res inter homines diuidi cœperũt, hac lege siluę & prata alicui particulari homini venerunt in sortem, vt quanuis aliquis inde aliquid subriperet, nõ peccaret,sed solũ teneretur eam subire pœnam, quæ illi fuisset per legem aut per iudicem inflicta. Addent forsan huius opinionij sequaces, quod cum paupe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

res Reipublicæ homines non habeant vnde alias vitam ducere possint, & sua pecora sustentent, nisi his lignis & pascuis captis, non esse eis statim in peccatum imputandum, quod hæc capiant, cum aliter sibi prouidere non possint, ne natura, atque Reipublicæ corporalis mundana politia eis deficere videatur, in hac enim specie diuisio terminorum eis nocere non debet, cum omnes sint incolæ, ciues atque filij propè illius territorij: dominiq; particulares præd. fundorum & pratorum rationabiliter tenentur hoc casu id pati: quod si aliud velint, cum agant contra rationé, non sunt etiam in foro conscientiæ audiendi. Cum igitur hęc ita se habeant, & pœna (iuxta verisimam, veriorem, atq; omnino tenendam sententiam) in conscié tia non debeatur ante condemnationé, consequitur, huiusmodi homines prædicta facientes, minimè peccare, nec ad restitutionem teneri.

2 Quod autem scindens arbores siluestres, iure communi attento, etiam si ligna ex eis asportet, furtum nó committat, sed tãtum lege Aquilia teneatur, colligitur ex Ioan. Fabro in §. liberum nu. 1. inst. de leg. Aquilia, in hoc casu huiusmodi scindens & asportans æstimatione damni condemnabitur, ex tex. in l. si seruus seruum. §. si oliuam, versi. idem & in silua cædua. ff. ad l. Aquil. vt refert Auenda. lib. 1. c. 4. prætor. nu. 28. versic. si verò. † Quo circa qui ligna cædunt,
3 nusquam gentium infamia latronũ aut furũ notantur: satis ergo est moderatas exigere pœnas, secundùm Dominic. à Soto lib. 4. de iustit. & iur. quæst. 6. arti. 4. versi. nonnulla, ibi: Quo circa, pagin. mihi 343. col. 2. vbi subdit, † quod re ve
4 ra, vbi domini tam acerba animaduersione miseros subditos à nemoribus arcerent, vt prægrauem paterentur inopiam, forte sine mortali culpa possent illa suffurari ligna, quæ quotidianis vsibus, saltem foci, essent sibi necessaria, quia vt in versi. præcedente incipienti, secundò notandum est, idem author dixit: Domini, quibus Rex oppida cũ nemoribus elargitur, non possunt alia ratione illa custodire, quàm Rex fecisset, non enim aliud ius eis concedit, quam habet, & ideò si nemora hoc ferunt, nó sunt oppidanis vetanda ad necessarios vsus: imò verò etiam si nemora propria sint domini, non sunt eo rigore vetanda, vt corporalis infligatur pœna, neque grauis pecuniaria: arbores enim & ligna, quæ absque cultura terra progenuit, iure gentium communia esse deberent: vita namque humana nequit sine quotidiano lignorum vsu transigi, ob idque eorum furtum non est ea lance æstimandum, ac si quis ab arca tua, aut de domo tua numos, aut supellectilem, alienos furaretur. Hęc Domini. à Soto qui profectò his verbis præfatam profiteri sententiam videtur, quam etiã alij quàm plures viri graues huc vsque vulgò amplexi sunt, atque nunc sectantur, iuxta eam consulentes, & nouissime Salon de iustit. & iur. in 2. 2. D. Tho. quæst. 62. artic. 3. conclus. 4. & 5. colum. 748. cum seqq. loquens in silua vel prato non vallatis muro vel septo, & Molina simpliciter de iustitia & iur. tracta. 2. disputatio. 58. versi. cæterum, colum. 580. & frater Angles in suis florib. Theologic. quæst. in quæstione de cædentibus ligna, &c. conclu. 1. pagi. 240. vbi tenet, quod nemo potest præscribere, quod ante condemnationem ad aliquam restitutionem ligna scindentes teneantur, nam vt aues & pisces sunt cõmunes, ita nemora, mótesque lege naturali communia sunt, & vt non potest quis præscribere dominiũ ferarum, ita vt illas capiens in conscientia ad restitutionem teneatur, perinde de nemoribus & montibus censendũ est: quod nouius probare videtur Nauar. in commentarijs cap. fraternitas. 12. quæst. 2. num. 33. cum seqq. vbi distinguens inter arbores & ligna, quas plantant & fodiunt homines, & herbas satas, vt frumentum & simil. & inter herbas antiquas, & herbas spõte natas, inquit, q̃ in paucis terris est consuetudo, qua liceat soluta pœna primi generis arbores cædere, & herbas

herbas depascere, in multis autem, & ferè vbique est consuetudo, qua liceat id facere in arboribus, & herbis secundi generis, & quòd hoc potuit consuetudo inducere, & inducta consensu publico, vel lege publica, efficit ne illa cæsio, vel depastus sit illicitus.

5 Fateri tamen eos ad minus necessariò oportet, vt credo fatebuntur, superiora minime procedere, vbi quis magnum, vel notabile damnum in alienis fundis atque pratis daret, vel si fortè causa negotiationis, hoc est, ad vendendum, præd. ligna scinderet & asportaret. Item etiam si arbores industria hominum fatæ atque in esse deductæ, non solum natura, scinderentur atque asportarentur, & arbores fructiferæ, vt sunt vites, oliuæ, & pomarij, de quibus in. l. vitem. ff. arbores furtim cæs. & in. l. vitem. ff. quod vi aut clam. & in d. l. si seruus seruum. § si oliuam. ff. ad. l. Aquil. harum enim putator punietur vt latro, vt in l. 28. titu. 7. part. 7. & in l. 2. ff. arborum furtim cæs. tradit late Auend. vbi supra. d. núm. 28. in versi. in. 2. quæst. in his etenim speciebus planum est furtũ committi, & ideò peccati, & ad restitutionem damni dati peccatorem teneri.

6 His tamen omnibus nó obstantibus, contraria sententia in priori dicto tenẽda est omnino, nępe q̃ scindentes ligna, etiam ex arboribus siluestribus, sponte natura natis, absque industria hominũ ex alienis fundis, & de pascentes cum suis animalibus aliena pascua ex pratis priuatis dominorum, illis inuitis, non solum teneantur ad pœnam, lege, sanctione principis, vel ordinationibus populorum contra similia facientes imposita, si capiantur in fragrãti crimine, & condemnentur, sed etiam ad resarciendum damnum, illiusque restitutionem veris dominis faciendam, licet in fragrãti crimine non reperiantur, etiã in foro conscientiæ ante condemnationem, cũ
7 limitatione de qua infra. † Nam dominus siluę habet verum lignorum in illa nascentium dominium, & dominus prati aut agri cuiuslibet habet etiam plenũ & perfectum dominiũ herbæ in illo nascentis, quoniam potest vtrumque illorum ad libitum donare, vendere, locare, aut permutare, vt fit quotidie, quorũ neutrum facere posset, si verum & perfectum non haberet in illis dominium: ergo qui aliquid illorum contra domini voluntatem capit, alienum inuito domino capit, & per consequens furtum committit, vt probatur in. l. sciendum, & in. l. furtim, tuncta glossa. ff. arborum furtim cęs. ac proinde quia legem Dei transgreditur, peccat, nó obstante quacumque pœna per legem humanã contra huiusmodi fures decreta, prout etiã peccaret in quocũque alio furto, quanuis lex humana pœnam quamlibet acerbam contra illud statuisset. Peccatũ igitur supradictum non poterit per solam pœnæ temporalis passionem deberi, sed necessaria quoque est contritio cum confessione Sacramentali, ac damni illati restitutio.

8 Facta enim distinctione & diuisione terminorum, arbores & herbæ, quæ nascuntur in alienis omnino fundis, & nemoribus, & pratis priuatorum dominorum, earumque fructus eisdem acquirũtur, & sũt in propio dominio ipsorum, ac proinde eis nullus alius vti aut frui potest, qui non habeat dominium, vel licentiam veri ac proprij domini, & hoc iustis & legitimis titulis, tempore immemoriali, vel priuilegio principis, priuatiuè sufficienter acquisitis. Nullus ergo contra domini voluntatem poterit eisdem vti, aliàs absque dubio peccabit, & ad restitutionem damni tenebitur, ac si aliud quidpiam alienum subriperet, siue fructus illi nascantur industria hominum, siue sponte natura: vtcumque enim sit, cum iam sint alieni, inuito domino sibi auferri non possunt, & comprobatur ex pluribus adductis per D. Couar. in pract. qq. c. 37. nu. 3.

9 Vlterius eadem sententia comprobatur, quia cum dominia rerum iure gẽtium sint distincta, & vnicuique rei suę competat dominium priuatiuè ab alijs, vt in. l. ex hoc iure. ff. de iustit. & iur. &

ibi

Universidad de Deusto
Biblioteca

ibi per DD.nemini iure licebit,alterius res, possessiones aut fructus inuito domino surripere,vt eleganter probat Córadus in lib.de contractibus, quæst.10. cum seqq. quem refert & sequitur D. Couar.in regula peccatum.2. part.§.8. nu.1.ibi:Iure siquidem naturali,de reg.
10 iuris in.6. Vnde merito per legem & principem,& consuetudinem antiquã, quinimò,& per statuta & ordinationes ciuitatum,& oppidorum,& nonunquã conuentione dominorum,& colonorũ certa statuitur pœna contra scindentes arbores,lignaque ex eis asportantes ex fundis priuatis,& publicis: necnon & contra depascentes prata, nemoraque aliena,prout quotidie fit: habet enim hæc prohibitio pœnalis originem, & fundamentum ab ipso iure gentium dominia distinguente, vt melius obseruetur,quod ab eo introductum est:† leges
11 autem humanæ Imperatorum, & Regum obligant etiam in cõscientia transgressores ad peccatum ,quando lex fundatur super certo,& non super præsumptione,vt colligitur ex diuo Thom.1.2. quæst.96.arti.4.& 2.2.quæst. 60.arti.5. ad primum.Florentin. in sua summa.1. par.tit.18.c.vnic.§.2.Siluester verb.lex quæst.8.Ioan.à Medina de restitutione quæst.36.versic.quo præmisso, optime Alfonsus à Castro lib.1.de postate.l.pœnal.cap.4.per totum, & cap.1. quomodo cognosci possit, legem aliquam humanam obligare ad culpam mortalem. l.16.tit.1.par.6.vbi eam expendit Greg. Lop.glos.5. est communis, vt cum alijs testatur D. Anto. de Padilla in.l. per agrum.n.9. C.de seruit. & aqua.tenet eã Didac. Perez in. 10. quæst. procœmiali, vbi hoc verum intelligit intentione legislatoris non cessante, & dũmodo lex sit iusta, & legislator habuerit potestatem eam condendi.† Denique lex pure
12 pœnalis non tollit obligationem ad culpam,quæ per priorem legem moralem fuerat imposita ,vt ad oculũ probat Castro vbi supra,cap.10.per totum,& nouissime cum eo Nauar.in cap.fraternitas.12.quæst.2.nu.28.cum sequentibus:

Cum ergo prædicta facientes ,furtum committant,consequitur illos peccare, quanuis lex humana contra eos, qui huiusmodi furta committunt,pœnam statuerit:transgrediuntur enim legem di-
13 uinam prohibentem furtum fieri: quia obligatio namque legis diuinę non potuit tolli per legem pœnalem sequente,alias enim in nullo alio furto peccatum cõmitteretur,propterea quod lex humana contra omne furtum pœnam aliquam statuerit.

Quibus fit, vt hæc secunda opinio nostrę quæstionis Canonicę apertissima sit,nempe committi furtum in supradictis,& restitutioni obnoxios esse qui prædicta faciunt damni illati, etsi pœnam legis passi sint,vt optime comprobãt,& in proprijs terminis late fundant Ioan.à Medina de restit. quæst. 12. versi.est tamen dubitatio,in fine,& Alfonsus à Castro d.lib.1.de potestate.l.pœnal.cap.10.versi.primo ex hac probata conclusione,quę refert & sequitur Auenda.d.lib.1.cap.4.prætor. num.28.in princip & in versi.sed mihi aliter.idem Auenda.eod.lib.1.capit.13. nu.11.eamd. sententiam probat, & apertè sequitur Domin.à Soto vbi supra d. lib. 4.de iustit.& iur.quæst.6.art.4. versi.dubium autem,ibi aliter vero,pag.342.col.1.Didac.Perez quæst.10.procœmial.in versi. ex quo etiam infero,& in versi.dato igitur.nouissime & optime Anto. à Cordub. in sua summa *de casos de conciencia*, quæst.71. per totum vbi post Auenda. vbi supra,loquitur nuncupatim in lignis & pascuis,quæ ipsa natura absq; facto, & industria hominum nascuntur, propter distinctionem dominiorum antiquitus factam,& est communis secundùm Molin.de iustit.& iur.tracta.2.disputatione 58.conclusio. 5.& in pascuis idem probat disputatio.59.

14 Hęc tamen vera & recepta sententia intelligenda primum est, dummodo furtum lignorum,& pastus,sit in quantitate materiæ sufficientis ad peccatum mortale incurrendum,& ad restitutionem inducendam in persona , quæ habeat

beat bona è quibus restituere possit : alias enim,si furtum huiusmodi esset leue,& sic non esset materia grauis,vel delinquens non haberet vnde restituere, & soluere damnum posset, hoc est,pretium, veliustam æstimationem lignorum, & pastus furtim subtracti,per pœnitentiam Sacramentalem, cum proposito,& animo restituendi cum potuerit peccatum delebitur,& pœnitens absoluendus erit à confessario.

15 Secundò prefata sententia limitatur, quando contrarium esset per legẽ validam, vel statutum populi constitutum, aut nisi antiqua consuetudine, quæ pro lege habenda est, contrariũ liquidò semper fuisset obseruatum,nempe vt domini siluarum aut pratorũ non petant damni reparationem, sed tantũ pœnam legis contra huiusmodi personas statutam,tunc enim colligi videtur intentio legislatoris vel consuetudinis huiusmodi per interpretationem populi,vt per passionem pœnę huiusmodi peccatores liberentur à restitutione dãni,quod intulerunt, vt tenet Castro vbi supra,in versi.quod ergo:& Cordub. d.quæst.71.in.2.dicto versi.*y todo esto*, vbi sentit id procedere, etiamsi delinquens non capiatur,nec condemnetur in præd.pœna, dum inquit per disiunctiuam.*O el señor se contenta cõ la pena,si le toma y le condenã en ella*: sed loquitur quã do constat ex lege vel consuetudine, *que el señor se contenta con ello* quod prius tenuit Methymna vbi supra,addens idẽ esse si ex statuto id constat,quod si con 18 staret,indubium videtur, vt ex eisdem authoribus ibidem cõstat,& iterum ex Cordub.in 3.dicto,in versi.*verdades*.tametsi difficiliter id ex consuetudine,& perrarò constabit. Nemo igitur se seducat,quando consuetudo non est clara, & euidens atque certissima, cupiens se
16 à restitutione damni à se dati liberari. † Idem est si ex partium conuentione id constasset,vt existimat Soto vbi supra, versi.secus si fortè:dicens se nunquam audiuisse contigisse, & Didac.Perez d. 19 quæst.procœmial.10.circa finem.versic. Hoc tamen limitarẽ,id intelligens,dummodo qui rapit,in vsus suos rem raptã habeat,secus si ad vendendum subriperet,vt dicit se sæpius consuluisse rogatũ. † At verò quando hoc expresse nõ
17 constaret ex intentione legis,vel statuti, vel partium conuentione,sed tãtum ex consuetudine haberetur,vt petatur pœna,quando capitur delinquẽs, & cõdemnatur in ea,& non damni illati restitutio, quanuis hoc forsan sufficiens videatur ad excusationẽ restitutionis, nihilominus non est certum nec securũ,vt innuit Cordub.vbi supra d.versi. *verdades*,instantia enim in hoc dari potest,præcipuè quando pœna non petitur,nec fit condemnatio ipsius: vel si petita fuit,ex defectu probationis nõ fuit sequuta condemnatio, tunc enim cum reuera damnũ datum sit,nec soluta pœna,quæ eidem æquiualeat,nõ video cur non sit restitutio damni verè illati in foro conscientię inducenda,cum teneamur ad damni illati restitutionem,vt in regula peccatum non dimittitur,&c.de reg.iur.in.6 cum similibus adductis per Castrum vbi supra d.cap.10. colu.1635. in versi. eãdem sententiam,vbi etiã probat,per passionem pœnæ minime liberari ab obligatione restitutionis damni illati.Eandem secundã limitationẽ nouissime probat & bene declarat Moli. vbi supra, & tandem inquit,quòd in dubio vel venia est obtinẽda,vel restitutio facienda:& declarat aliquos casus,quibus cessat dubium,ac proinde restitutio.

Tertiò limitari debet præd.sententia in furante ligna vel pascua,vel venante aut piscante in alieno in casu extremę necessitatis,vel quasi,ita vt vix possit aliter vitam suam & suorum conseruare, tunc enim dominus ipse deberet rationabiliter in ipsa suarum rerum captura consentire, vt probatur argumento.c. si quis propter famem,de furt.& in terminis ita tenet Methymna d.quæstion. 12.versi.alia hinc oritur,ibi,Excepto nisi extrema.

Quoad secundum de cædente ligna in silua communi ciuitatis vel villæ,vel pascente

Universidad de Deusto
Biblioteca

pascente pecora sua in pascuis communibus ipsius Reipubiicæ,in qua ipse degit,idem videtur dicendum, vt quanuis is capiatur,& condemnetur in pœna legis vel ordinationis illius communitatis,atque ipsam soluerit,nihilominus teneatur ad damni illati restitutioné præter peccatum: vsus enim siluæ, & pascuorum communis est ipsius, Reipublicæ,ergo damnum in eis datum, Reipublicæ restituendum est eisdem rationibus quibus hoc probauimus supra in fundis,& pratis priuatorum,& in terminis ita tenent plerique doctorum ex supra citatis, præcipué Castro, Auend.& Didac Perez vbi supra.

Sed in hoc verius mihi videtur dicé dum,quòd quando silua cædua, aut pratum eiusdem vrbis, aut castri communis est,& ciues,aut in colæ eiusdem ligna cędunt in ea atque asportant, vel pecora sua pascunt,nisi insignem, aut notabilem stragem faciant, ad nullam teneantur restitutionem, neque pœnę,neque pretij,nisi capiãtur: oppidum enim videtur suis oppidanis illa lege ligna, vel pascua distribuere, vt qui capiatur, pœnam luat,qui verò euaserit,gratis sibi prædam acquirat,quare non tenétur ad restitutionem,nisi insignem aliquam deprædationem,vt dicebam, faciat,sed si capiantur,tenentur subire pœnam:ita tenet Domin.à Soto vbi supra,in versi. aut enim,pagin.342.col.2. sequitur bene probans Cordub.d. quæst.71.in.2.dicto,vbi idem declarat respectu peccati, nempe vt quando non sit notabilis strages, seu damnum montium, nec etiam valor lignorum notabilis,non videatur peccatum mortale:secus si sit notabilis valor lignorum, & in notabile damnũ montium,modò id fiat ad vendendum, modò non,quia tunc erit peccatũ mortale,& ad restitutionem tenebitur vltra pœnam legalem,in qua iudex eos condẽnauerit propter iniuriã populo vel domino lignorum exinde irrogatam contra legem id vetantem, sequitur etiam frater Angles vbi supra, pagina. 241. & Molin.vbi supra,concluſ.2. & 3. vbi bene declarat quantum sit restituendũ. Eandem sententiam probat Salon de iustit. & iur. in 2.2. D. Thom. quæst.62. articul.3.controuers. 2. concluſi. 1.column.746.

20 Illud de notabili damno, aut magna strage in montibus & pascuis communibus,limitandũ est,vt per supradictos, nisi lege vel consue tudine antiqua modo quo prædiximus constaret,quòd respublica sola pœnæ exactione se satisfactam redderet,tunc enim sufficeret pœnæ exactio,si delinquens capiatur,& in ea cõdemnetur,absq; alia satisfactione, aliàs secus,vt diximus in præcedẽti puncto,potest enim populus, qui communes siluas,& cõmunia prata habet,hanc legem statuere, vt quanuis nullus de re illa communi aliquid sibi absque Reipublicæ licentia capere possit,si tamen ceperit aliquid, non ideò peccet,sed solum subijciatur pœnæ ab eadem repub. constitutæ,quo casu indubium est contra facientes non peccare, vt bene probat Alfons. à Castro vbi supra d. c. 10. col.1637.in versi. potuisset.

21 Quòd si exteri à populo, & vniuersitate hæc ligna vel pascua furentur,tenebuntur proculdubio ad restitutionem damni illati,eiusque valoris,præter reatum peccati mortalis,siue insignis strages sit,siue non,dummodo ad sit materia non leuis,sed sufficiens ad inducendum peccatũ mortale, & restitutionẽ, hi namque cum non habeant communitatem,nec partem aliquam in prædictis lignis,& pascuis,quia exteri sunt, ea auferendo committunt furtum:vicinus autem loci scindendo ligna,& conuertendo illam rem communem in propriam ipsius vtilitatem, propter cõmunionem quã in illa re habet,excusatur à crimine furti, vt bene probat Auenda. d.cap.4.nu.28.versi.quod est intelligẽdum: igitur & à peccato mortali,& restitutione,si damnum datum notabile non sit, & insignis strages non fiat,per supradicta, nisi in casu speciali,de quo per Molinam vbi supra in. 5. concluſ. versi.aduerte,quem non refero, quia dubito

bito de eius contingentia, & verificatione.

22 Idem est dicendum,si vtrumque duorum oppidorum, quæ propinqua sunt, nemora communia habeat, tunc enim videntur etiam & sibi mutuo illa lege ligna condonare, quare non tenetur ad restitutionem,nisi insignem aliquam deprædationem faciant, quod si capiantur,tenentur subire pœnam secundùm Soto vbi supra,pagin.342.colu.2.versi. idque censuerim,quem sequuntur Angles,& ad literam Cordub. vbi supra,in 3.dicto,in principio,vbi limitant,nisi alterum oppidorum haberet montes,alterum verò non,vel ita distantes,vt eis illud vti non possit, vel minus vti possit,quia cùm tunc compensatio æqua locum habere non possit,subripientes ligna proxima ex montibus alterius oppidi,peccabunt mortaliter, & ad restitutionem tenebuntur, nisi hoc oppidum, vel dominus ipsius se contentum redderet cum pœna apprehensorũ in furto, idem probat Molina vbi supra, in 4. concluſ.

Superest modò, vt respondeamus ad fundamenta tenentium contrarium in primo dicto principali,quæ etiam militant contra secundum,de quo modò egimus: & non quidem obstat primum, nempe quod vbi lex pœnam adhibet, non obligat ad peccatum, hęc namque
23 regula deceptoria est, †imò propterea lex pœnam imponit,quod culpa subest, pœna enim nisi pro culpa imponi non potest, vt meminit Soto vbi supra, in versi.sunt enim,qui illam se amplius explicuisse refert, nempe libr. 1. de iustit. & iur.quæst.6.art.5.ad secundum.

Ad secundum respondeo,quod taliũ rerum captura non esset dicenda furtiua,si à prima rerum diuisione talis condita fuisset lex, vt liceret inde cuique ligna,vel pascua pro suis vsibus necessaria,& pecoribus proprijs opportuna capere,etiam inuitis dominis: sed an sic fuerit inter homines de hac re conuen-
24 tum,probari,aut constare non potest, † cum nullum extet de hac re apud proba tos authores testimonium,quare potius commentum quàm veritas est. Quo fit, vt cum dominia rerum iure antiquissimo gentium distincta sint,atque vnicuique priuato certæ possessiones distinctę,vt propriæ distributæ,& inde in successores effluxerint omnia in eis nata, siue sponte natura, siue per industriam hominum, eorumque fructus indistinctè sint propria eorũdem dominorum priuatiuè ab alijs,sicut domus,pecunia, & cęteræ res mobiles atque se mouentes: hinc est,vt prædictis omnibus domini libere fruantur, & de eis ad libitum disponant,alienando,locando,donãdo, permutando,& quicquid volunt faciẽdo,prout faciunt quotidie in mõtibus, fontibus,herba,& cęteris commoditatibus vsq; ad extremum interius terræ.

25 Quinimò si rex aut Respublica fundos,montes,seu prata communia alicuius vniuersitatis de nouo concederet, aut venderet alicui priuato,faciendo ea propria ipsius, eique sufficiens priuilegium concedens,prout potest, secund. Couar.in regul.peccatum.2.part.§.8.nu. 1.de reg.iur.in.6.post Caieta. quem refert,idem esset dicendum,& nemo alius præter nouum huiusmodi dominũ, vel alium de eiusdem licentia, posset inde ligna aut pascua sumere contra voluntatem domini,tametsi silua illa,vel pratum solerent esse communia:ergo idem à fortiori dicendũ est in illis rebus,quarum non extat memoria fuisse communes,nec constat ea lege fuisse datas priuatis, vt liceret pro suis vsibus eis frui: quinimò cõtrarium potius esse semper obseruatum. Quod si ea adhuc aliquis proteruæ mentis contenderet fuisse à principio concessa ea conditione, ac proinde non posse dominos rationabiliter aliud velle(quod negamus)respondebimus,id quidem iam fuisse abolitũ, ac legitimè præscriptum, quandoquidem in vsu non extat nec apparet,sed potius contrarium, & de non entibus & non apparẽtibus idem est iudicium. Homines igitur pauperes Reipublicæ aliunde sibi prouideant quàm defundis & pratis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& pratis alienis, nempe de cómunibus Reipublicę, vel pecunia comparantes ligna & pascua: quòd si numis carét, elee mosynas àfidelibus expoſcant, quibus
26 vitam degant, † aliàs enim daretur maximum inconueniens, nempe vt hi vel alij forsan diuites sub hoc clypeo causa que alienos fundos & prata, atq; nemora particularium dominorum præd. licétia & permisſione de die in diem deuastarent, nemoque priuatus libere ac ſecure ſuis bonis frueretur, dominiaque rerum eſſent in incerto: tandem nó eſſent plenè domini, & totius Reipublicæ quies perturbaretur. Demum, ſi permitteremus huiuſmodi captiones lignorum, & paſcuorum pro neceſsitate, & vſibus vicinorum, cum hęc neceſsitas quotidie inſtet, & indies vere aut ſimulate magis inſtabit, & omnes etiam diuites, præ decentia ſtatus ſui, & condi tionis prætenderent, ſibi tanquam pauperibus iuxta ſuam qualitatem id licere, fieret inde, vt in maximam fundorũ, mótium, & pratorum atque nemorum priuatorum ſtragem, aut damnum notabile faciliè vergeret: quod minime eſt concedẽdum: abſurdum eſt igitur aliud dicere, & contra vtramque legem, diuinam nempe & humanam, meo ſaltem iudicio.

Nec obſtat quod ſimiles delinquentes, nõ vt fures puniũtur, neque ea infamia notantur, cum non ſit materia furti: quia contrarium probat rectè Corduba vbi ſupra, vbi aſſignat rationem, quare leuiús quàm fures puniantur.

27 Quòd autem ex Dominic. à Soto priori parte adduximus, nempe quod reuera, vbi domini tam acerba animaduerſione, &c. loquitur & procedit, & in nemoribus communibus oppidorũ dominis eorum ſimul cum oppidis à rege conceſsis, vt ex litera Dominic. à Soto vbi ſupra, apertè conſtat, in quibus idé nos ſupra probauimus, vbi magna ſtrages non fieret: at dum Dominicus præfatus poſteà de nemoribus proprijs dominorum loquitur, adeò libere non permittit vaſſallis vſum lignorum vel paſcuorum in eiſdem, ſed imò ea vitanda eſſe decernit, licet non eo rigore, vt corporalis infligatur pœna, vel pecuniaria grauis: & quãuis inſuper addat, quòd arbores & ligna, quę abſque cultura terra progenuit, iure gentium communia eſſe deberent, ob idque eorum furtum non eſſe ea lance ęſtimandum, ac ſi quis de area tua, aut de domo tua numos, aut ſupellectilẽ furaretur: non tamen ideò concedit præd. ligna cómunia eſſe, ſed debere eſſe, nec eis vti cuique licitum eſſe, ſed potius id denegat, dum inquit, eorum furtum non eſſe ea lance ęſtimandum, ſicut cæterarum rerũ mobilium· vult igitur improprié eſſe ac dici furtũ præd. lignorum, non tamen concedit licité ea furto ſubtrahi poſſe, ſed imò, vt prædiximus, negat: fit igitur, vt rectè perpenſus Soto cótrarium receptæ ſententiæ non teneat, præcipuè cum ipſe paulò ante ſuperius eam toto ore, & ex profeſſo probauerit, vt vidimus: tametſi in poſteriori parte non ea lance furtum præd. lignorum æſtimandum eſſe cenſeat, ſicut cæterarum rerum mobilium. Nihilominus tamen, vt probauimus, in vtriſque furtum committit, ſubiacens peccato, & reſtitutioni, modo & forma prædictis.

28 Non etiam obeſt æquiparatio fratris Angles arborum & ferarum, illa ſi quidem falſa eſt, atque contra mentem omnium, magna quippe eſt differentia inter hæc, vt infra. c. ſequenti latius agemus: quinimò nec hæc opinio prædi. fratris aliquid ad tenendum prioré ſententiam mouere debet, quandoquidem idem Angles inferius in finali conditione hanc ſecundam noſtram opinionem expreſſe probat, dicens, quod ſi nemus peculiaris domini fuerit, ex illo ligna ſcindétes peccant, furtumque committunt, & ad reſtitutionem tenentur, propterea quod alienum inuito domino accipiunt, cum arbores non cómunes, ſed particulares ſint: aut igitur hic author contrarius ſibi eſt, eiuſque vltima opinio tenenda, quæ cum noſtra concurrit, aut ſi mauis primam concluſionem tenere

tenere, vbi videtur docere contrarium, eũ intelligas ibi loqui in nemoribus publicis, & communibus, quod nobis in propoſito non aduerſatur. Sed in hoc diſtinguẽdum eſt, vt ſupra in verſi. quoad ſecundum, Nauarr. autem vbi ſupra loquitur attenta conſuetudine, quæ ſi in dubia ſit, & legitimè pręſcripta, proderit: at verò difficilis eſt probatio eo modo vt requiritur ad hoc vt ſufficies ſit, vt prędiximus, & in quam plurimis partibus Hiſpaniæ, quod ſciã, non eſt talis conſuetudo.

SVMMARIVM.

1 *PRinceps ſupremus poteſt ex iuſta cauſa venationem prohibere ſuis ſubditis, non tamen eſt eadem ratio in magnatibus ad cuſtodiendum ſui gratia, vetandamque venationem, vt in nu. 2.*

3 *Domini temporales inferiores à principe poſſunt in ſuis proprijs & priuatis fundis venationem prohibere ſicut alij priuati item & in publicis & communibus ſuorum populorũ ex iuſta cauſa ad tẽpus, nõ vero perpetuo nec per legem, ſed per edictum: idem erit ex conſenſu libero populi, vel ex conſuetudine immemoriali legitimè præſcripta, vt in nu. 4. & quæ ſit iuſta cauſa in propoſitu declaratur, nu. 5. & 6.*

7 *Ruſtici non debent venari apros ac ceruos, & id genus beſtias, ſed reſeruantur ingenuis, ex cauſis de quibus hic.*

8 *Venari in tribus menſibus à lege regia prohibitis ex cauſa publicæ vtilitatis, an ſit peccatum mortale, vel veniale? & numeris ſequentibus.*

12 *Lex ciuilis iuſta an ſemper obliget ad peccatum mortale? & nu. 13. quid quando ceſſat pars cauſæ legis.*

15 *Venatione prohibita à dominis temporalibus, reſtituere tenentur damna illata à feris in alienis fundis.*

16 *Clericis prohibita eſt iure humano venatio ſaltuoſa, quæ fit in ſiluis per ſaltus, non quieta ſed clamoſa cum ſtrepitu canum, & accipitrum, & falconum.*

17 *Monachis à fortiori prohibita eſt venatio perſonalis, nam per alios venari poſſunt, & canes extra monaſterium ad id habere ſi in terris proprijs venationem habeat, aut ius in terris aliens venandi.*

18 *Capta per venationem vetitam, aut à dominis prohibitam, an ſint in foro iudiciali, & conſcientiæ ante condemnationem dominis reſtituenda, & numeris ſequentibus diſtinguntur tres caſus, numer. 22. & ſequentibus, & numer. 19. quid ſi à iudice prohibita ſit venatio.*

25 *Columbas occidens intra vel extra leucæ ſpatium à columbario, an teneatur ad reſtitutionem, & numeris ſeqq & nu. 36.*

28 *Differentia magna conſtituitur inter ferã vel auem captam, quæ poſteà manus capientis effugit, & illam quæ vallum egreſſa eſt, & habet conſuetudinem regrediendi ad eũdem locum, vt hic demonſtratur.*

32 *Lex. 17. titul. 28. part. 3. intellectus, & numeris ſeqq.*

36 *Venatur an capta poſt prohibitionem domini, vel eius qui ab eo ius venationis in ſuo agro conduxerit, teneatur eidem reſtituere in foro conſcientiæ ante condemnationẽ iudicis?*

37 *Lex item ſi fundi. §. aucupiorum. ff. de vſufructu, intellectus.*

38 *Venator arte ſua etiam vetita faciens in locũ publicum exire feras de loco priuato, vt eas venetur, non tenetur ad reſtitutionem earum. ſed tãtum de damno, ſicut teneretur is, qui venatorẽ impedit ne in locis publicis venetur, & ipſe impediẽs in eiſdẽ venetur locis, quamuis ex dicta fraude poſſet ſecũdũ ſtatuta, & conſuetudinem puniri, ac ſi in loco publico venaretur.*

39 *Venator iam quod capta poſt prohibitionem domini aut eius conductoris non teneatur idẽ reſtituere ante condemnationem, vt nu. 22 cum ſeqq. late eſt diſſertum: an ſaltem teneatur eiſdem ad id, quod veriſimiliter ipſe dominus, vel conductor ibidem cepiſſet ex animalibus captis à præd. venatore? & n. 43 ponitur quædam declaratio in hoc.*

40 *Venator tenetur omnino ad dãnũ quod agri domino intulerit in fructibus, & ſegetibus, etiam ſi expreſſa prohibitio non fuerit præmiſſa.*

41 *Lex quemadmodum. § plane. ff. ad. l. Aquiliã intellectus.*

42 *Impeditus piſcari, aut venari ab eo, qui iure impedire non potuit, agere valet, non*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tantum ad retia rupta, eorumque æstimatio nẽ, sed etiã ad æstimationem piscaturæ quæ iuxta tẽpus, & locum certa imminebat.

45 *Ius piscandi, aut venandi in aliquo flumine publico, vel in aliqua parte fundi publici priuatiue ab alijs potest acquiri præscriptione immemoriali, & priuilegio principis, & an ibi capta post prohibitionem sint in animæ iudicio restituenda?*

47 *Clerici illicite venantes non tenentur ad captorum restitutionem in foro cõscientiæ, nec quod capit laicus tempore quo sibi est prohibita venatio, nempe die festo, ne impediatur ab officijs diuinis.*

48 *Capta tempore niuium, vel cum instrumentis aptis ad ferarũ depopulationem, & in similibus casibus contra prohibitionem legum, non sunt restituenda in animæ iudicio, licet sic capiens puniri possit.*

49 *Fera ab vno vulnerata, & ab altero capta, cuius sit? & numer. 50. quid de fera per retia & instrumenta venatoris illaqueata? & numeris seqq.*

53 *Deducens columbas ab alterius columbario, & ad proprium attrahẽs ad quid teneatur, & nu. 54.*

55 *Columbæ quæ in priuatis columbarijs nutriuntur, occidi non possunt ab alijs.*

57 *Columbarium an & quando liceat habere.*

58 *De auibus, & earum venatione.*

59 *Custos montium & similium iuratus an possit cã aliquibus dissimulare precibꝰ, amicitia, vel precio corruptus, & sic dissimulãs ad quid teneatur? & numeris seqq. & qui si dissimulet cum consanguineis, vel valde amicis domini, ita quod crederet eum permissurum, num 61. & quid si cum venatoribus, & alijs damnificantibus dissimulet, se abscondendo, vt eos in fragranti delicto comprehendat, num. 62.*

63 *Custodes & præfecti in confinibus regnorũ in portandis, & exportandis mercibus, eas vetitas permittentes exportari, vel importari, peccant mortaliter, & sunt periuri, & ad emendam vectigalium a iure solendorum tenentur, non tamen ad restitutionẽ poenarum, quas soluissent transgressores, si denunciati fuissent, neque bonorum quibus ob id priuarentur.*

64 *Testis periurus, ob quod reus absoluitur à poena publicationis bonorum fisco applicandorum, quam incurrerat, nõ tenetur ad restitutionem eorum ad damnum verò quod intulit ex suo falso dicto cum iuramento, vel sine eo, tenetur laso restituendum vltra peccatum mortale, vt in nu. 65.*

CAPVT XXVIII.

De venatione & piscatione, an possit iustè prohiberi à Principe, alijsque dominis temporalibus inferioribus? & an capta per venationem vetitam ac prohibitã, sint in foro exteriori, vel conscientiæ restituenda ante condemnationẽ?

1 PRincipem supremum prohibere posse ex iusta causa venationem suis subditis, deduci videtur ex textu in capit. 1. §. nemo retia, de pace tenẽda, & eius violat. in vsib. feud. vbi ne pax violetur, prohibita est venatio, quæ non fit ad vrsos & apros capiẽdos, vbi id notant atq; profitentur Martin. Lãdens. & Præpoſit. cæteriq; DD. estque magis communis sententia doctorum, vt plures referens testatur, cã bene lateq; probans D. Couar. in reg. peccatũ, 2. p. §. 8. nu. 1. de reg. iur. in. 6. & ex Theologis alijsq; Iuristis eam probat Caiet. in opuscul. 17. respons. 12. Angel. de Clauas. & Armil. aurea in summa, verbo venatio. Siluester eodem verb. & inverbo restitutio. 2. §. 16. &. §. 17. & restitutio. 3. quæstione. 3. in fin. & quæstion. 4. & restitut. 7. quæst. 2. & restitutio. 8. q. 2. Gabriel in. 4. dist. 15. q. 3. speculũ conscientię lib. 1. c. 68. Ioan. à Medi. de restit. q. 12. in prin. Nauar. in man. Latin. c. 17. nu. 120. Dominic. à Soto lib. 4. de iustit. & iur. q. 6. art. 4. pag. 143. versi. pari fermè col. 1. & 2. Ant. à Cordub. in sua summa de casos de conciecia. quæst. 119. in. 2. dicto, & nouissime plures referens Petrus à Nauar. lib. 3. de restitutio. c. 1. nu. 278.

subdit

2 subdit Sot. vbi supr. versi. hoc autẽ, † nõ esse eandẽ rationẽ in magnatibus ad custodiendam sui gratia, vetandamq; venationem, quãtam in principe, etiam si cum suis iuribus ea fuerit ipsis largita, quod ante ipsum fatetur Methymna vbi supra, versi. sed quid de dominis temporalibus, & Tiraquel. de nobilit. c. 37.

3 nu. 150. † Nihilominus tamen secundũ præfatos authores prædicti domini tẽporales inferiores à principe possunt in suis proprijs & priuatis fundis venationem prohibere, sicut alij priuati: itẽ & in publicis & cõmunibus suorum populorum ex causa iusta ad tẽpus, non verò perpetuò, nec per legem quam condere

4 non possunt, sed per edictum. † Idẽ erit ex consensu vel contractu libero absq; metu totius populi, vel si id sibi cõpetat ex consuetudine immemoriali legitime præscripta, quæ præscriptio caute est recipienda, & seruanda in iudicio exterio ri, & in foro conscientiæ, præsertim si ea initium à tyrãnide habuerit, & prædicta post hæc scripta, probat bene declarans Ludo. Carb. de restit. q. 34. per totũ & Salon de iust. & iur. in 2. 2. D. Tho. q. 62. art. 3. in 3. controuers. per totam, pag. 150. cum seqq.

5 Iusta autẽ causa in proposito prohibẽdi venationem erit, ne venatio totaliter consumatur, vel notabiliter minuatur, prout fieret, si tẽpore generationis animalũ exerceretur, quod legibus regijs prohibetur, quia, vt inquit Medin. d. q. 12. in prin. & alij supra citati, certis tẽporibus prohiberi potest venatio ob publicam vtilitatem, quando scilicet animalia sunt fœcundata, aut quando terra

10 niuibus est cooperta, vel etiã quod homines à certis instrumẽtis, aut modis venandi abstineãt, vt legibus regijs etiam cauetur: si enim hominibus passim venari permitteretur, & instrumentis, qui bus vellent ad venandum vti, breui tẽpore animalia terræ, & volatilia penna tes, quæ Deus in cibos hominũ creauit, deficerent: idem omnino probauit D. Nauar. d. c. 17. n. 124. & F. Angles in suis Floribus Theolog. quæstiõ. in quæstio. de resti. propter venationẽ cõclus. vlti.

6 Similiter iusta causa prohibendi venationem erit, vt vitentur rixę, & contentiones, quæ contingere solent nisi venatio prohibeatur, & prętereà ne etiã homines agriculturam dimittant, aliaque necessaria, & honesta negotia: apros enim ac ceruos, & id genus bestias non condecet à plebeis venatu impeti, sed vt reseruẽtur ingenuis, qui præliorum simulacra aduersus ea meditentur: vnde plures regiæ constitutiones prohibẽtes varijs ex causis in locis publicis venationem, iure, & rectitudine iustitię defendi possunt, secund. Couar. vbi supra,

8 † Quinimò existimat D. Ant. de Padilla in. l. per agrum. n. 8. C. de seruit. & aqua. quod si lex aliqua ex causa publicæ vtilitatis venationis vsũ inhibuisset, veluti tribus illis mensibus, Martio, Aprili, ac Maio, in quibus regia pragmatica Madriti, facta ann. 1552. venandi vsus esset prohibitus, mortaliter peccare, qui hãc legem transgressus sit, quæ iusta est ac in communem edita vtilitatem, vt volatilia omnia, atque reptilia in cõmunes vsus multiplicentur, quia lex iusta & communis obligat, etiam inconsciẽtia, vt supra. c. proximo docuimus, & quòd præd. ll. quibus venatio prohibetur, si sint iustę, obligent sub peccato, etiã graui, Ludo. Carb. vbi supra. in. 8. concluſ.

9 † Quod absque dubio verum esset, atque procederet in his hominibus, qui ex officio vel consuetudine venarentur illis temporibus, ita quòd notabiliter Reipublicæ ex hoc damnum inferretur. † At vero in illis, qui semel aut

10 iterum gratia principaliter recreationis illis mensibus venatũ irẽt, licet interdum aliquas aues, cuniculos, vel feras occiderent, in parua tamen quantitate, ex qua leue damnũ Reipublicæ immineret, & sic essentiali motiuo legũ illis temporibus venationẽ prohibẽtiũ nõ obuiaretur, existimarẽ, saluo iudicio rectius sentientium, minime procedere præfatã cõclusionẽ Menesij, sicque ob id non peccare mortaliter, ab intẽtione rationabili principis legislatoris cessan

Universidad de Deusto
Biblioteca

te. lex enim id generaliter, & omnino vetans, moraliter est intelligẽda, epicheya admista.

Conducit sententia Ioann. à Medin. vbi supra, in fine principij, resoluentis
11 in proposito illius quæstionis, † an sit peccatum mortale contra prohibitionem venari, quod si ad alterius dominium id quod venatione capitur pertineat, erit peccatũ mortale, cum sit furtum, quod de se peccatum mortale est, quanuis id, quod taliter capitur, posset tam parui valoris esse, vt mortale non sit: si verò res sic capta ad nullius dominium pertineat, mortale erit, si sub tali
14 pœna prohibeatur, quæ mortalem culpam prærequirat, vt de se satis constat, etiam si lex illa solũ ciuilis sit. Hæc Medina. † Ergo cum lex ciuilis, licèt iusta,
12 non semper obliget ad peccatum mortale, sed tunc demum, cum de re graui aliquid statuit, hoc est, circa materiam talem, quæ possit sufficientem causam præbere ad iniungendam talem obligationem, sicque grauis semper oporteat quod sit res, & vehemens, aut noxia, aut offẽsiua, circa quam peccatum possit mortale committi: secus si modicam & leuem proximi offensionem contineat, vt docet late Castr. lib. 1. de potest. leg. pœnal. cap. 5. in secundo documento, quanuis supradicta lex regia prohibens venari, & piscari præd. mensibus generationis animalium, & piscium generaliter sumpta obliget transgressorem in conscientia ad peccatum mortale, quia super re graui, & ad publicam vtilitatem statuta est propter conseruationem venationis, & piscium: attamen in nostro casu particulari, cum cessare videatur illa causa ac intentio legislatoris, cessare quoque videtur in eo obligatio ad culpam mortalem, licét enim non cesset tota causa motiua legis, sed
13 pars ipsius, † ac proinde videretur obligationem legis non cessare, attamen cum particularis causa talis est, quòd solum ab illa obligatio legis aut præcepti pendere videatur, ita vt omni alia seclusa, illa per se sufficeret inducere obligationem, & sine illa, nulla alia hoc facere posset, tunc sufficit ipsam cessare, iuxta doctrinam eiusdem Castri vbi supra, in 3. documento. Sic igitur in proposito videtur dicendum, quod cum prohibitio prædicta in dictis mensibus sit fundata omnino, ne si tempore generationis animalium liceret venari, aut piscari, facilé venatio, & piscatio consumeretur, aut notabiliter læderetur in notabile dãnũ Reipublicę, meritò vt hac causa cessante, prout cessare videtur in nostra specie cesset saltem in foro conscientiæ obligatio ad culpam mortalem.

14 Facit etiam quod Domini. à Soto infra in quæstione sequenti in tertio casu citatus inquit, fortè aliquam culpã esse facere contra d. l. prohibẽtem venari in loco publico vel cõmuni certo tempore ob causam vtilitatis, quibus verbis innuit nõ esse mortalé: quod sic simpliciter dictum verũ non videtur, sed cum distinctione prædicta & ita intelligo hãc materiã, & nouissime post hæc scripta, ita voluit Ludo. Carb. vbi sup. in d. 8. cõclus. dicẽs tũc obligare præd. l. sub peccato graui, scilicet cũ est materia grauis
15 Cum autem domini temporales venationem prohibẽt atq; vetant, siue id iuste fiat ex causis prędictis, vel similibus, siue iniuste, cauere omnino debent, vt damna illata ab illis feris alienis prædijs & segetibus reuera, plene, integreq; restituant, ad quod tenẽtur in foro conscientiæ, etiam ante condemnationem, cum non sit pœna, sed damnum & interesse, vt omnes profitentur: qualiter autem & quomodò restitutio hæc sit facienda, latissime prosequitur Cordub. vbi supra, in 4. puncto, qui est videndus, quoties casus contigerit.

16 Clericis tamen, vt omnes fatentur interdicta est venatio iure humano, vt in c. quorundam. 74. distin. c. qui venatoribus. 86. distin. Clemen. 1. §. porrò, de statu monachorũ. l. 47. tit. 6. p. 1. c. 1. & per totũ, de cleri. vena. & ibi DD. Innoc. & Abb. in. c. dudum. 2. de elect. Felin. in c. auditis. col. penul. de prescrip. Couar. vbi sup. nu. 3. Ioan. à Medin. etiã vbi sup.

in

in princip. & cæteri omnes, precipué Petrus à Nauar. vbi supra, num. 288. cum sequentibus, vbi quod secundùm omnes hoc intelligitur de venatione quæ dicitur saltuota, quæ fit in siluis per saltus, non quieta, sed clamosa, cum strepitu canum, & accipitrum, & falconum: quieta autem venatio, & quæ fit absque strepitu & scandalo causa necessitatis, aut recreationis, licita est secun-
17 dùm supradictos. † Monachis autem à fortiori vetita est venatio, saltem personalis, id est per seipsos facta, nam per alios venari possunt, & canes ad venandum extra monasterium habere, si saltus, viuaria, aut garenas proprias habeant, aut ius in terris alienis venandi, vt in d. Clementin. 1. §. porrò, de statu monach.

18 Offert se nunc nobis in proposito nostra principalis quæstio Canonica examinanda, an capta per venationem vetitam, aut à domino prohibitam, sint in animæ iudicio restituenda dominis ante condemnationem, necne? & prius videre oportet, quid hoc casu iure statutum sit in foro exteriori, deinde an in interiori animæ idem seruandum sit?

Et glossa in. l. Diuus Pius. ff. de seruit. rustic. præd. affirmat capta per venationem in agro alieno, prohibente domino eius ingressum, capientis fieri, nec teneri eum fundi domino restituere, quam ibi sequitur Dynus, & omnes secundùm Bart. ibi; qui eam sequitur, Paul. ibi, num. 4. & esse communem testatur Florianus, glossa etiam in. l. 3. ff. de acquir. rerum domin. verb. prohiberi, & in. §. apum. versi. præuideri. de rerum diuis. testatur communem Angel. & Cantiuncula in. §. ferę, inst. de rerum diuis. Cępol. de seruit. rust. præd. capit. 21. & Franciscus March. decis. 530. num. 14. Couar. vbi supra, num. 5. & Menes. in d. l. per agrum, num. 6. communis secundùm Sebast. Medic. num. 15. in loco statim citando, vbi bene eam probat: est communior secundùm Ludou. Carbo. de restitutio. omni. rerum, quæstion. 35. dicit communem eam sequutus bene probans Molina de iustitia & iure. 2. tractat. disputatio. 51. quia, et si lege humana ob iniuriam domini vetitum sit nequis eius agrum eo inuito ingrediatur: non tamen ex hoc acquisitio ferarum, quæ intra eum agrum in nullius bonis sunt, est impedita, nec per hanc prohibitionem feræ ipsius agri domino applicantur, nec eius propriæ efficiuntur, imò adhuc liberæ manent iure naturali, vt occupantis fiant. Præterea si aliud diceremus, aut illud esset per applicationem legis, aut per occupationem: neutrum autem hic datur: ergo adhuc ea animalia communia manent, vt occupantis fiant. Venator ergo etiam post prohibitionem ingressus ad restitutionem non tenetur.

19 Hinc fit, vt idem sit dicendum, si iudex ingressum prohibeat in aliquem agrum, & post prohibitionem aliquis eum ingrediatur, & venetur, quia sic capta per venationem capientis efficientur eisdem rationibus aduersus Ioann. Fabrum, & Claudium Cantiuncul. in. d. §. feræ. Chassan. in consuetud. Burgund. rubric. 13. §. 7. & Iacob. in tract. de feud. in. §. & cum venationibus, & Greg. Lopez in. l. 17. titul. 28. partit. 3. glossa final. aliud existimantes, quos improbant Couarru. numer. 4. & Menes. 7. vbi supra, resoluentes, saltem in foro interiori animæ huiusmodi prohibitum à iudice fundum ingredi ad venandum, minime teneri ad restitutionem, etiam si grauiter peccauerit contemnendo iudicis præceptum, & in iudicio cõuentus reddere capta cogetur. Idem sequitur Sebast. Medices de venat. & piscat. 1. part. quæstion. 7. numero. 14.

20 In priori tamen specie, nempe quando dominus prohibet venatori ingressum sui fundi, hodie contraria opinio glossæ in d. §. feræ. probata est. l. regia 17. titul. 28. partita. 3. vbi expresse deciditur, quod capta post prohibitionẽ non sunt capientis, sed domini, & ibi notat expresse Greg. Lop. glo. fi. in principio. l. verba ita se habent. *Besti as sal-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

uages, e las aues, e los pescados de la mar, e de los rios, quien quier que los prenda, son suyos luego que los ha presos, quier prenda alguna destas cosas en la su heredad misma, o en la agena. Empero si quando alguno me quisiesse entrar a cazar en heredad agena, estouiesse hi el señor de ella, e le dixesse que no entrasse hi á cazar, si despues contra su defendimiento prisiesse hi alguna cosa, entonce non deue ser del cazador, sino del señor de la heredad, ca ningun omne non deue entrar en heredad agena para cazar en ella, nin en otra manera contra defendimiento de su señor. Esso mismo seria si el señor lo fallasse que anduuiesse ya cazando en su heredad, e antes que hi prisiesse ninguna cosa, le defendiesse que no cazasse hi, ca todo quanto hi cazare, despues que li lo defendiesse, todo deue ser del señor de la heredad, e non del cazador. Mas si ante que se lo defendiese, ouiesse algo cazado, todo quanto prisiesse, deue ser del cazador, e no ha que ver en ello el señor de la heredad, & sic in foro exteriori res iam est clara, aperteque decisa, per d.l. regiam, & secundùm eam iudicandum est, & consulendum.

21 At verò quoad forum animæ dubitari contingit, an idem sit dicendum, quod in foro exteriori decisum reperitur? Quod videtur indubium, nam cum lex illa regia iusta sit, & communis, videtur in foro animæ obligare transgressorem eius, ex supradictis. Secundò, quia illa animalia in illo loco genita, & nutrita, sunt velut fructus illius loci, ergo ad dominum fundi pertinent. Tertiò, quia huiusmodi domini passim vendunt ius venandi in eisdem fundis, & agris, & inde suos reditus annuos habent, nec ab aliquo compelluntur eos restituere, sicut compellerentur, si non sua, sed aliena essent, aut cõmunia, quæ sic vendunt, ergo sunt propria ipsius.

22 His tamen non obstantibus, in proposito distinguendi sunt tres casus principales. Primus est, quando contra prohibitionem domini venator ingressus, cuniculos, ceruos, apros, vel alias feras capit in loco, muro, vel sepe circumcluso industria hominum, ita vt anima lia intus existentia suam libertatem eundi quò velint, non habeant: & idem est in apibus, quæ in albeo continentur, & in alijs animalibus incluſis viuarijs, temporarijs, piscinis, aut stagnis, & in columbis, quæ in columbario concluduntur: & tunc venator capta post prohibitionem restituere tenetur domino, eius ve conductori in foro conscientiæ, cum isthæc animalia non habeant libertatem omnino exeundi loca septa, vel saltem possit dominus exitum impedire facillime occlusis viuarijs, & columbario: videntur enim iam huiusmodi animalia ad dominum, cuius est locus sic circunclusus, pertinere, non solum quandiu sunt intra locum huiusmodi, sed etiamsi inde cum animo redeundi egrediantur, veluti cum consuetudinem redeundi in eundem locum non amiserunt, vt probatur in l. 3. §. sed feras. ff. de acquiren. possessio. & in d. §. feræ, cum sequentibus, & in l. 22. titul. 28. partit. 3. ita in terminis tenet ac probat Ioann. à Medina de restitutione, quæst. 12. versicul. quibus præmissis, per totum, & Dominic. à Soto libr. 4. de iustitia & iur. quæstion. 6. articu. 4. pagin. 344. colum. 1. ibi, Quando verò, Nauarr. in man. Latin. capit.

23 17. numer. 128. dicens, † tunc dici consuetudinem redeundi in eundem locum prædict. animalia amisisse, cum ad horas & dies consuetas bis redire desinunt, postque accepta capientium fiunt. Hoc autem de amissione consuetudinis redeundi, prudentis arbitrio relinquendum, esse nouissime censet, bene declarans Molina de iustitia & iur. tractat. 2. disputation. 51. versi. Nauarr. Eandem sententiam principalem sequitur, & bene probat D. Couarru. vbi supra d. §. 8. numero. 15. versic. primum hinc infertur, ampliàs in versicu. secundò, etiamsi venator nulla arte nec industria vsus fuerit ad deducenda illa animalia extra septa, & loca, quibus includuntur, in locum sanè publicum, quamuis ad nihilum

hilum teneretur venator, qui hoc casu feras & animalia extra locum vetitum absque vlla eius fraude digressa caperet. Eandem etiam sententiam Methymnæ sequitur Anton. à Cordub. d. quæst. 11. in. 6. puncto, in versi. *Y lo segundo*, sequitur etiam frater Angles in suis floribus Theolog. quæst. in quæstione de restitutione propter venationem, conclusio. 1. & Sebast. Medic. de poss. venat. & piscat. 1. par. quæst. 7. nu. 19. cum seq. & Lud. Carb. necnon & Salon vbi supra, conclus. 3. & ita est absque dubio tenendum, quicquid contrarium incuriose probet Petrus à Nauarr. lib. 3 de restitutione. cap. 1. num. 292. cum sequentibus aduersus fratrem Angles vbi supra, existimans, præcedentem sententiam esse tantùm ipsius Angles, cum tamé fuerit Methymnæ, & cæterorum modò citatorum, quos idem Nauarra ad alia in eisdem locis sæpe citauerat, non tamen aduertit eos omnes eandem sententiam tenere, eosque sequi fratrem Angles, sed existimans esse singularem eiusdem Angles, eam improbat, falsumque immeritò reputat, cum sit verissima, rectèque iure ac simul concludente ratione probata.

24 Similiter non me latet, quendã grauissimum virum docuisse contra prædictos, nempe venantes feras egressas fũdum, vel locum vallo septum, non teneri ad vllam restitutionem faciendam, etiam si ipsę non amiserint vsum eundi, & redeũdi, quasi tunc maneant communes iuræ naturæ, quia possint libere vagari, nec tenentur inclusæ: ergo sunt capientis, veluti fera, vel alis capta, quæ postea effugerit manus capientis, ita vt non facilè posset illam consequi, sit namque reuera alterius capientis: ergo multo magis quæ vallum egressa est: fera enim minùs capta, magis efficitur capientis, quàm fera vallo inclusa, & rursus non est facile capere illam, quando semel vallum exierit. Vlterius quoad columbæ quæ per vnius leucæ spatium distant à columbario, citra dubium fiunt capientis, vt in. l. regia de hoc agenti, quamuis habeant vsum eundi ad columbarium: ergo ita in proposito est dicendum.

Hæc tamen sententia in feris egredientibus à fundis septo vallatis, & habentibus consuetudinem, & vsum redeundi, vera quidem non est, præterquam quod est contra communem, omnia enim præ dicta argumenta cessant in nostra specie, nempe quando fera egressa fundum aut locum vallo septum, habet cõsuetudinem eundi & redeundi, illamque non amisit, tunc enim quamuis possit habere, & in habitu habeat illam libertatem non redeundi, in actu tamen eam nõ habet, quãdoquidem reuertitur ad locum septum ab ea inhabitari consuetum diffrenti modo quàm in exemplis in cõtrarium adductis.

25 Præterea illud de columbis distantibus per vnius leucę spatium à suo columbario ad idem reuerti solitis, non etiam nocet communi sententiæ, quia iam per legem regiam hoc spatium declaratum est, intra quod columbæ ipsæ capi, aut occidi à non dominis non possint, extraverò possint. in alijs verò feris & animalibus, quibus nullum spatium vagãdi hõere assignatum est, remanet ius commune: & nostra præd. communis sententia illæsa, quinimò per locũ ab speciali, & ratione casus omissi ea ibidem maximum robur accipere videtur: si enim columbis egressis à columbario datur spatium leucæ, intra quod degentes capi, aut prehẽdi vel occidi nõ possint, quasi lex censuerit ac iustè præsumpserit, illic degentes consuetudinem reuertendi ad columbarium non amisisse, in cæteris feris, quibus à lege declaratum nec arbitratum est simile, vel aliud spatium, veritati standũ erit circa hoc, præcipuè in foro conscientiæ, nempe vt quandiu consuetudinem redeundi ad locum septo vallatum non amiserint modo quo prædiximus, si capiantur ibi post prohibitionem domini, eidem sint restituẽdæ, quod habet nostra & cõmunis sẽtẽtia. † Quinimò secũd. Cordu. q.

26 121. versi. *lo segũdo*, iuxta probabiliorem

Universidad de Deusto
Biblioteca

opinionem,& certiorem, & iuri comu ni conformem, occidentes columbas in notabili quantitate, vltra leucæ ſpatium,ſi ipſæ conſuetudinem reuertendi non amiſerant, tenentur ad reſtitutionem,& prædl.regia eos ab hoc nó excuſat,ſed tantum vt in iudicio pro hoc conueniri minime poſsint,nec puniri, quandoquidem lex illa tantũ eſt permiſſiua. Cui opinioni patrocinatur, quia l.illa regia fundata videtur in præſumptione,vt diximus,forus autem animę in veritate:ſi ergo in reiveritate cõſtat, columbas,vltra leucæ ſpatium degẽtes conſuetudinem redeundi ad proprium columbarium non amiſiſſe, idem iudicandum videtur tunc temporis,ac ſi intra leucę ſpatium exiſterent. Nihilominus cum hoc difficile ſit iudicare ac diſcerni,&.l.regia iuſta ſit, & certum terræ ſpatium proſopiendis controuerſijs ſtatuerit,obſeruandam eſſe exiſtimo in vtroque foro, nec amplius ſcrupulandum.

27 Niſi inſtrumentis veritis, inſuper & arte aliqua columbas à leuca deducerent,vt eas vltra leucã occiderent,tunc enim,& peccarẽt mortaliter,& ad reſtitutionem pretij columbarum,vel damni notabilis domino faciendam teneré tur,vt tenuit idẽ Cordub.d. quæſt.121, verſi. *Lo primero.*

28 Similiter non obeſt aliud argumentum de fera vel aui capta,quę poſteà effugerit manus capientis, ita vt non facilé poſsit illam conſequi,nam fit alterius:ergo multo magis illa,quæ vallum egreſſa eſt,quia fera manu capta magis efficitur capientis, quàm fera vallo incluſa,&c.Nam reſpondemus,feram vel auem captam effugiẽtem poſteà manus capientis,fugere,vt non reuertatur,ſed vt omnino liberetur,ſicq; ad ſuam naturalem libertatem reuertitur,ideò meritò vt alterius poſteà eam capiẽtis fiat. At fera,vel auis loco ſepto vallato incluſa egrediens eum cauſa vagandi,ciboſque querendi,ſolita ad eundem locum regredi,dum hanc conſuetudinem reuertendi non amittit, quia ad horas & dies conſuetas ad illum reuertitur, non dicetur libere remeaſſe,ſed potius quodammodo ſub eadem incluſione retineri,quouſque libere ſe alibi conferat,& non ſemel,ſed pluries deſinit redire ad horas & dies conſuetas ad eũdem locum ſepto vallatum. Fit igitur ex predictis,vt nõ magis efficiatur fera vel auis manu capta capientis,ſi poſtea eius manus euaſerit,ſed potius minusquã illa,quæ vallũ egreſſa ad eum locum redire ſolita eſt,ſicque ceſſat fundamentum præd.contrarium. Hæc autem recepta ſententia vera eſt, & procedit,vt prædiximus,quando præd. viuaria,leporaria, piſcinæ,& ſtagna facta fuerint priuata hominũ opera,ita quòd naturalis libertas animalium ex hoc impedita ſit.

29 Secus ſi ab ipſis animalibus naturaliter facta fuerint abſque induſtria priuatorum:ita Couar. vbi ſupra d. §. 8.num. 14.verſi.primum,in fine.vel quoties ſaltus,vel ſtagna,natura loci,arborum dẽſitate,aut rupibus circumſepta ſint,vel etiam induſtria hominum, ſi piſces, & ferę,nihilominus relictæ ſunt in naturali libertate,iuxta text.in d.l.3.§.item feras.ff.de acquir.poſſ.quem tex.ne obſit ſuperioribus,ita intelligit Couar.vbi ſupra,num.15.ad finem, & ſequitur Corduba vbi ſupra, in dicto ſexto puncto, ibi:*Y lo que dize la ley tercera,&c.* Dicuntur autem viuaria,vt per Couar.vbi ſupra,nu. 15. verſi.viuaria quidem.

30 Obſeruandum autem erit, quod in hoc primo caſu,etiam ſi quis pœnã ſoluat,nõ ideò liberatur à reſtitutione,vel ſatisfactione damni ferarum captarum, niſi dominus pœna contentus ſit,vt ſupra probauimus,& in terminis cum Medina vbi ſupra, tenet & probat Corduba d.quæſt.121. in. 6. puncto in principio.

31 Secundus caſus principalis eſt,quando venatio fit in fundo & agro primato non circunclu ſo,ſed aperto & patente, prohibente domino ipſius,& tunc quia in illo loco liberum eſt feris illic exiſtentibus egredi, & ire, quo velint, ſicque nullius ſunt,ſed communia, ac proinde occupantis ſiunt, nó tenetur huiuſmodi venator eas domino fundi, vel eius conductori reſtituere in cõſcientia ante ſententiam iudicis:ſecus poſt condẽnationem contra eum de reddendo factam,licet enim dominus fundi id iuris habeat illic venandi, vt alios inde arcere valeat,non tamen inde ſit conſequés dominium habere ferarum,quæ illic nutriũtur,perinde atque arborum, aut terræ naſcentium: terra enim feras non fert, vt ceteros fructus,ſed ipſæ ſe animantes progignunt:tum etiam quòd eadẽ animantia vagantia ſunt, & ad quacumque diuagandum libera:ergo ſi dominus fundi non habet eorum dominium,ſit,vt qui illa occiderit,non ſit reſtitutioni obnoxius:cui maxime conſonat d.l.17.regia.dum ſtatuit,vt qui à domino fundi non præmonitus quidpiam fuerit in fũdo alieno venatus,ſibi quod accepit adquirit:quod profectò iniuſtũ eſſe, ſi id ſub dominio fuiſſet domini. At prohibitio ipſius domini nullibi legitur aut habetur quòd dominium eidem acquirat animalium ſilueſtrium illic exiſtentium,ſed tantum illorũ occupatio, vel legis applicatio. Neutrũ horum datur in preſenti ſpecie,vt prædiximus:ergo domino fundi non quærũtur capta poſt prohibitionem,quod profitentur atque affirmant omnes modò citati authores,& etiam Petrus à Nauar. vbi ſupra,nu.290.cum ſequentibus,eſtque indubium.

32 Huic receptæ omnium ſententię nõ obſtat d. l.17.tit.28.part.3.ſupra recitata,quia ſecundùm Methymnam vbi ſupra,in verſi.quibus præmiſsis,ibi,ad ſecundum,lex illa pœnalis eſt, quæ in recompenſam iniuriæ,quam venator domino fundi facit,illic eo inuito venando,vult rem taliter captam poſt prohibitionem ad dominum fundi pertinere quod videtur ſatis inſinuare ratio legis in illis verbis,*Ca ninguno ouze non deue entrar en heredad agena para cazar en ella, ni en otra manera contra defendimiento de ſu ſeñor.* In pœnam igitur huius interdicti ingreſſus,& ob iniuriam domino in eo facta,l.inquit,animalia inibi capta poſt prohibitionem,eſſe domini fundi. Pœna autem ante condemnationem iudicis non debetur in conſcientia,iuxta veram & receptam ſententiam:ergo, &c. Hunc intellectum, & reſponſionem ad illam l.probarunt atque ſequuntur Dominic.à Soto vbi ſupra,pagin.344.col. 1.ibi,Qui autem, &c.& Meneſes in d.l. per agrum,nu. 7. eſtque veriſsima expoſitio,ſecundùm Petrum à Nauar. vbi ſupra,nu.294.& mihi ſatis placet, præſertim conſiderando quod prædiximus ex eadem.l.regia,nempe ante prohibitionẽ domini, venatori acquiri quod per venationem ceperit, ergo non eſt ſub dominio domini fundi. Per prohibitionem autem eiuſdem dominium non acquiritur:ergo in pœnam & iniuriam ſibi illatam illi debentur,non verò ratione proprietatis,aut vllius dominij,quod in eis habuerit:eumdem intellectum ad d.l.regiam ſequitur nouiſsime Molina vbi ſupra d.diſputatio.51.col.fin.

33 Hunc tamen intellectum,& reſponſionem ad d.l.regiam congruam aut ſufficientem non eſſe exiſtimat Couar.vbi ſupra,nu.6. ſi admittamus.per.l.regiam impeditam eſſe in hoc caſu ferarum acquiſitionem,dum dicit, *Non deue ſer del cazador,ſino del ſeñor de la heredad,*ſi quidẽ manifeſti iuris eſt, poſſe legem humanã ex cauſa impedire rerũ, quæ in nullius bonis ſunt,acquiſitionem,eaſque alteri applicare,vel communia ipſi communitati dimittere,ac tunc res iſtas cõtra legem occupans nequaquam ſibi acquirit:vnde ad reſtitutionem obligatur:ſequeretur enim alioqui,quòd poſsit quis iuſtè retinere quæ ſcit ad ipſum nõ pertinere, vel quòd humana lex ex iuſta cauſa non poſsit prohibere quarundam rerum acquiſitionem:vtrumque autem falſum eſt, & ipſi naturali rationi contrarium:ergo lex illa regia maxime aduerſatur ſupradictis. At verò quòd eadem lex pœnalis ſit, ac proinde in animæ iudicio non ſeruanda ante condẽnationem,nihil intereſt,cum id accipiẽdum ſit,quoties lex pœnalis bonis iam priuatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

priuatis acquisitis ob crimen commissum,& in eius pœnam priuat.

34 Delinquens enim non tenetur propria bona, quibus priuatur à lege propter crimen cómissum,dimittere in animæ iudicio, & fisco reddere,donec per iudicem eadem bona, aut per executorem auferantur:ea verò lex quæ in pœnam, vel ob aliá causam impedit alicuius rei primam acquisitionem,eiusdemque dominij translationem, in eo, qui antea nullum ius priuatim ad eam habuit,profecto in animæ iudicio seruanda est,etiam ante condemnationé,quià nullam requirit hominis exequutioné quoad pœnam istam, vt late pluribus ibi comprobat Couar. præsertim,& latissime illo exemplo à se adducto de acquirente beneficium Ecclesiasticũ per simoniam ab alio eo ignorante admissam,nam tenetur postmodum cum sciuerit,illud beneficiũ dimittere,fructusque non consumptos bona fide reddere adhuc in conscientiæ foro, de quo latius loquuti sumus supra cap. de simonia. Quare cum lex regia Partitæ pœnalis sit huiusmodi,etiam in foro conscientiæ seruanda erit prædicta.

35 Verum ipse Couarr.respondet huic difficultati,ne d.lex regia obsit superiori receptæ negatiuæ sententiæ quam ipse quoque probauit,nempe quod lex illa,nó ex eo quòd statuerit, feras captas in fundo alieno à venatore,qui per dominũ ingredi prohibitus fuerit,ad fundi dominum pertinere,impedit primam illarum ferarum acquisitionem, sed tantùm sanxit,eas feras domino fundi restituendas in pœnam vetiti ingressus,vnde donec iudex secundùm eandem legẽ per sententiam condemnauerit venatorem ad restitutionem, legemque ipsam exequatur, minimẽ in conscientiæ foro venator tenebitur ad ferarum restitutionem:sicque in effectu Couarr. sequitur ac probare videtur responsionẽ Methymnæ, aut eam saltẽ videtur defẽdere à prædicta difficultate: quæ responsio rectè intellecta verissima est, & tenenda,& sic cessat primum fundamentum in contrarium adductum.

36 Ex quibus omnibus primò deducitur,communem superiorem sentẽtiam, quaprobauimus, venatorem non teneri in animæ iudicio ante condemnationẽ restituere domino fundi capta in eo per venationem post ipsius domini prohibitionem, eisdem rationibus procedere,etiam si agri dominus ius venandi in tra eum alicui locauerit, aut in vniuersum venationem in eo fundo prohibuerit ea ratione quòd ipse capere velit feras intra proprium agrum enutritas,& pecunia vendere: quod cum Methymna d.quæst. 12. versi.quibus præmissis, ibi,ad tertium, &c. probauit bene Couar.vbi supra,num.9. versi. quinto,aduersus Florianũ in d. l. Diuus, & Iacobin.de feud.capit.& cum venationibus, Chassanæus d.§.7.rubric.15.Felin. in.c. omnes leges,vltim. col.distin. 1. Claud. Clantiunc.in d.§. feræ,existimantes,feras à venatoribus captas in eò agro,cuius fructus consistunt & percipiuntur ex venatione, minimè capientium effici,nec ad eos pertinere,sed esse domino fundi restituendas per.l.item si fundi.§. aucupiorũ.ff.de vsufr.vbi probatur,reditus venationis ad vsufructuariũ fundi pertinere: quod etiam probauit Sebast.Medicis vbi supra,nu. 11.versi.tertiò limitatur. Hæc tamẽ posterior sentẽtia secundùm Nauar.vbi supra,item & Padill.in d.l.per agrum,nu.6.& Petrum à Nauar.qui supra num. 297. & 300.& Lud.Carb.vbi supra,quæst.35.in.5.concluſ.& Salon vbi supra,concluſ. 2. dubia est,& iure Cæsareo,etiá in exteriori iudicio: sed etsi certa esset apud iudicẽ exteriorem,in foro tamen conscientiæ non ita obtineret secundùm eosdem: quod enim fundi fructus in venationẽ ferarum referatur,parum interest, aut profecto non plus quam ipsius domini
37 prohibitio. † Nec obstat d.§. aucupiorum, ex illo enim text. colligitur, primò vsufructuarium posse venari in eo fundo,in quo vsumfructum habet, nec posse à proprietario prohiberi ne venetur ipse vsufructuarius:quod etiam pro

bab

batur in.l.vsufructuariũ.ff. de vsufruct. Secundò colligitur,ad ipsũ vsufructuarium pertinere,quòd is permittat seu licentiam concedat venãdi in fundo,cuius vsũfructum habet,eãdemque ratione ipse poterit prohiberen equis fũdum ad venandum ingrediatur. Tertiò inde deducitur,pecuniam pacto promissam pro licentia venandi in fundo, cuius vsum habet,alicui cõcessa,ad vsufructuarium pertinere,quia cum ipse possit, & ius habeat prohibendi nequis fundum ingrediatur,poterit iustè vendere facultatem, & licentiam ingrediendi ad venandum,vel ad alium licitum vsum:nó tamen inde sequitur,feras in tra fundum enutritas esse fundi proprium fructum, vel eas pertinere ad vsufructuariũ iure dominij,cũ ipse in ijs,quæ nullius sũt,& iure naturali communia censentur,non plus iuris habeat, quàm quiuis alius,neque dominus, nemo enim plus iuris in
40 alium trãsferre potest quàm ipse habet, vt in regula iuris: sed dominus hoc ius non habet,nec ei restitutio facienda est ante condemnationem,vt resoluimus: ergo nec vsufructuarius:ex quibus cessat tertium fundamentum supra in cõtrarium adductum. † Infertur & secun
38 dò ex superioribus,quod si venator prædictas feras arte sua, etiam vetita,faciat in locum publicum exire,& ibi eas venetur,non tenebitur eadem perviam restitutionis reddere,sed tantum de damno,sicut teneretur is,qui venatorem impedit,ne in locis publicis venetur,& ipse impediens in eisdem venetur locis, quanuis ex d. fraude posset secundùm statuta, & consuetudinem puniri,ac si in loco prohibito venaretur secundùm Medinã vbi supra, in versi.quibus præmissis,corolariè sequitur, si venator:sequitur Couar.d. §. 8.nu.14.versi. secundo,ibi:At in casu.

39 Verùm communis supra dicta sentẽtia ita videtur sale condienda,vt quanuis venator contra prohibitionem domini fundi feras in eo capiens, non teneatur ad restitutionem earum ante iudicis condemnationem,ex supradictis: attamen quia ius alienum ad venandũ sibi illicite vsurpauit, & venatione cepit,quæ dominus forsan suo iure vtendo cepisset,ideoque videtur dominum loci in hac parte dãnificasse à lucro iusto, eum illicite impediendo: quarè si verisimile sit,quòd dominus loci ea cepisset, quæ hic venator accepit,tenebitur in conscientia tantundem domino reddere:secus si nó est verisimile,quòd dominus suo iure vtendo eadem cepisset:idemque erit respectu conductorũ, quia si alij fortuitò in eodem loco venantur,tenebuntur eisdem in conscientia reddere,quantũ hi qui à lucro iusto impediuntur,verisimiliter cepissent,maximeque interest inter communem opinionem principalem præd.& hanc moderationem, vt bene ostendit vtrumq; probans Methymna vbi supra.d.quæst. 12.in versi.quibus præmissis,ibi: Vnum tamen videtur:sequitur etiam Couarr. vbi supra,nu.11.versi.præterea,addens, † venatorẽ etiam omnino teneri ad dãnum,quod agri domino intulerit in fructibus,& segetibus,etiá si expressa prohibitio non fuerit præmissa, cum sufficiat tacita quo ad ipsum damnum.Eandem limitationẽ probauit Petrus à Nauar. vbi supra,nu.297. & ante eum Cordub.d.quæst.11.in.6.puncto,versi.*Empèro quando*, & nouissimè Molina vbi supra d.disputatio.51.

41 Nec obstat tex.in.l.quemadmodum, §.plane.ff.ad.l.Aquil.vbi ,pbatur quòd vbi damni iniuria agitur ob retia, non piscium fit æstimatio,quicapti nõ sunt, cùm incertum fuerit an caperentur:idẽque in venatoribus & aucupibus probandum: ille enim locus ita accipiẽdus est,vt obtineat in littoribus,& fluminibus,vbi piscatio certa non est,sed admodum rara, & incerta,siquidem piscatores hac ratione sæpius eluduntur quàm capiant. At vbi piscatio & venatio vberrima & optima est ac certissima,quæ fallere non solet, profectò tunc amissio captus piscium, vel aucupij, probabile & propinquum est interesse,vnde æstimari debet,vt in.l.ait lex,in fine,cum sequenti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quenti.ff.ad.l.Aquil.ita explicat ex Ca-
42 rol.Molin.Couar.vbi supra: † quo fit se cũdùm ipsum,vt impeditus piscari, aut venerari ab eo, qui iure impedire non potuit,agere valeat,non tantum ad retia rupta,eorumque æstimationem,sed & ad ęstimationem piscaturæ,quę iuxta tempus & locum certa imminebat.

43 Hæc tamen sublimitatio intelligenda venit, nisi venator absque arte aliqua,feris ad loca publica egressis, eas 45 in prædictis locis publicis ceperit ac venetur,tunc enim suæ efficientur, & minime quidem tenebitur, nec per viã damni reparandi, nec per viam restitutionis feras captas domino loci reddere, ex quo in locis publicis ius habuit huiusmodi venator venandi eas, quæ ab alio non fuerint prius occupatæ: ita Medin.qui supra,ibi,tamen, & Couar. nu. 4. versi.secundo in fine, ibi ad nihilum autem tenetur, quinimò contra supra d.limitationẽ de qua supra nu.39.in distincte tenet Lud.Carb.quæst.35.concluſ.6.& fortè verius meo iudicio ex supradictis,& ne scrupula incerta injcia mus:& cum his habemus expeditum secundum casum principalẽ,cui nonobstant tria argumenta prius contra eum oppositа: primum namque & vltimum iam sunt sublata,vt vidimus.Mediũ autem etiam cessat, quoniam verum non est feras illius loci fructũ esse,quia non generãtur ex terra illa,aut appositа hominum cultura,sed per maris,& fœminę coniunctionem fiunt,neque ex illo loco aliquid habent, nisi quod herbas, aut ramusculos aliquando comedunt, & forte etiam alibi genita sunt, & nutrita,& illa conueniunt,vbi commodiorem reperiunt defensionem, seu pastum aut mansionem.

Tertius casus principalis est,quando
44 quis venatur in loco publico siue communi,tempore tamen ob causam publicę vtilitatis prohibito, & tunc quod ibi captum fuerit antequam per iudicis sententiam fuerit alicui applicatum, ipsius capientis efficitur,nec venit de necessitate restituendum,sed tantum post condemnationem iudicis,tametsi forte aliqua culpa sit facere contra leges, vt deducitur,& comprobatur ex supradictis,& in terminis ita tenet Methymna vbi supra,versi.quib⁹ pręmissis, ibi,est tertius locus,& Domin.à Soto d.art.4. col.343.in fine,& Nauar.d.cap.17.num. 240.& frater Angles vbi supra, conclusione vltima, & Sebast. Medic. vbi supra,nu.11.cum seqq.late amplians.

Quinimò venationes prohibitæ in 45 locis publicis per inferiorem à principe absque iusta causa,qui tamen præscriptione immemoriali,aut priuilegio,aut consensu cõmunitatis ius prohibendi acquisiuit,si quis contra hanc prohibitionẽ venetur, sibi acquirit feras quas ceperit,nec tenetur in conscientiæ foro eas restituere,vt patet ex supradictis secundùm Couar.d.§.8.num.10.versic. septimo,vbi fortassis idem in hac specie censet suadendum esse in foro iudiciali:& si vera foret sententia glossæ in d. § feræ.quę lege regia partitę comprobata est nam ipse eam conclusionem seruandam esse censet, cum quis habet ius prohibendi venationem ea ratione quia fundus priuatus sit,non communis,vel quia sibi soli ius venationis competit, & nõ alteri eo inuito, alioqui vbi venatio in vniuersum prohiberetur quo ad loca publica alijs ex causis, satis erit quod iudex condemnet in pœnam legis,statuti,aut edicti prohibẽtis,nec debet necessario ad restitutionem animalium condemnare.

Similiter etiam si alicui competat ex 46 vsucapione ius piscandi,aut venandi in aliquo fluminis publici diuerticulo, vel in aliqua publici agri parte, ita quidem vt possit prohibere alijs piscationem,& venationem, vt in. l. si quisquam.ff.de diuers.& temp.præscript.& in.l.sane si maris.ff.de iniurijs. requiritur tamẽ ad hoc præscriptio tanti temporis,cuius initium memoriam hominis excedat, vel consuetudo legitimo consensu populi introducta, vt late declarant Bart. in rubric.ff.de rerum diuis.colu.1.Bald. in tit.de præscrip.5.part.princip.4.par. quęst.7.

quæst.6.optime Aymo. Crauet.de antiquit.temp.4.part.c.materia ista, nu.8. Couar.d.nu.10.in princip.vbi etiã post alios quos citat, & princeps potest priuilegium priuato concedere, vt ipse solus in aliqua parte maris publici, vel agri piscari,& venari possit, aliosque ne id faciant prohibere,& in his casibus si quis contra prohibitionẽ venetur, aut piscetur,non tenebitur in animæ iudicio ad restitutionem piscių aut ferarũ, quas habuerit,quanuis in foro iudiciali ad eam cogendus sit propter decisionẽ l.partitæ,& opinionem glossæ in d.§.feræ.secund.Couar.vbi supra.

47 Sed quia supra diximus,venationem esse clericis interdictam,obseruandum erit,quòd quicquid captum fuerit à clericis illicite venantibus, proprium capientium fit,nec in iudicio animæ erit restituendum:nec quod capit laicus tẽpore quo ei est interdicta venatio,nẽpe die festo,ne impediatur, & retrahatur studio venandi ab officijs diuinis,iuxta glossam,& DD.in cap.Esau.& in capit. quia venatoribus.86.dist. Etenim licet eo tempore venationem quis exerceat, male quidem agit,sed non tenebitur ad restitutionem eorum, quæ per venationem habuerit,ita Couar. vbi supra,nu. 3.vbi idem tenet in casibus variarum regiarum constitutionum, quæ venationem certis ex causis prohibent adhuc in locis publicis,& communibus,nempe tempore niuium, † vel cum instru-
48 mentis aptis ad ferarum depopulationem,vel hominum periculum,vt in his & similibus casibus,quibus est prohibita venatio,licet puniri valeat per iudicem transgressor, non tamen ipse tenebitur ad restitutionem auium & ferarũ, quas accupio, vel venatione acquisierit:quod in specie adnotat Methymna d.quæst. 12. & sequitur etiam Petrus à Nauar.vbi supra,nu.291.

49 Illud denique in proposito aduertere libuit,feram ab aliquo venatore(etiã lætali secundum Theoph.) vulnere per cussã,non aliter effici vulnerãtis,quam si ab eo capta fuerit, & ideò si ea vulnerata fugiens per alium capta sit, fit capientis,vt in.§.illud quęritum,inst.de rerum diuis.& ibi DD & in. l. naturalem. §.illud.ff.de acquir.rerum dom.Medices vbi supra,num.6.& iterum. 2. part. 50 quæst.18.† Idem erit in fera per retia,& instrumenta venatoris illaqueata, nam si per alium quam apponẽtem retia fuerit capta ex ipsis laqueis, eius efficitur, non illius,qui rete posuit,vt expresse decidit de iure in.l.21.tit.28 par.6. *Como quier que en algunos lugares vsen el cõtrario*, vt ibi inquit lex, quod etiam lex fori 16.tit.4.lib.3.expressit dicens, *Si algunos caualleros,ò otros monteros,puerco,o otro venado leuantaren,ninguno otro quier sea montero,quier no,le tome, mientra que aquellos q̃ le leuantaren,fueren tras el,&c.*& glossa in d.l.naturalem.§.illud,& Azo in summa instituta de rerum diuis.num.22. qui dicit consuetudinem generalẽ esse in contrarium, & hæc opinio,quã dicit Azo probari de consuetudine, fuit Mart.in l.laqueum.ff.de acquir.rerum dom.quã diu fera luctando se non poterat expedire,vt refert Gregor.Lopez in d.l.partitæ in glos.fin.vbi inquit, † hoc procedere vbi ponens laqueum non esset in cõspectu feræ captę:nam si esset in eius 51 conspectu, nullum dubium est, quin sit eius,& alius capere eam non possit,quia per vilum oculorũ,& aspectum acquirit sibi possessionem:si tamen fera luctãdo se poterat expedire,tunc efficitur capientis: † & illa lex fori de consuetudine seruatur,secundùm Greg.Lopez in 52 d.l.21.glos.1.vbi pro consuetudine allegat.l.15.tit.26.par.2. vbi idem Gregor. in glos.vlti.inquit:Facit ad bestiam vulneratam,quam vulnerans fessus labore insequi non potuit, & alius eam cepit: & tandem inquit,Vide tamen.l.21.titu. 28.par.3.& meritò quia d.l. 15.in alia diuersa materia loquitur,nempe in partis in bello,superuenientibus posteà inimicis,qui ab alijs vincuntur.Tãdem res in vtroque foro ad consuetudinem legitimè præscriptam deferenda erit,ea verò deficiente,ad ius supradictum,vt existimat Couar.d.§.8.num.13.& Cordub.d. quęst.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæst. 119. in. 6. puncto, in vetsi. *Y si se pregunta*, vbi in idem citat speculum conscientiæ, lib. 1. cap. 70. quod verius, & securius est: tametsi nō mihi displiceat distinctio in præd. quæstionibus nouiter facta per Molinam de iustit. & iur. 2. tract. disputatio. 42. si in praxi verificari commode posset.

53 Qui autem arte & fraude columbas deducit ab alterius columbario, & ad proprium attrahit, veluti si in eo ad id certa semina spargat, erit peccatū, cum obligatione restituendi, si paruitas eum nō excusat, vt cum Medina probat Nauar. in man. Latin. cap. 17. nu. 128. & plures referens Medic. vbi supra, nu. 21. &
54 Nauar. hoc limitans, vt procedat tantū in eo, † cuius principalis finis est alienas inescare: non autem in eo qui principaliter intendit suas pascere & retinere, ne aliò euocentur: supra dictam conclusionem probat etiam, & sequitur D. Couar. vbi supra d. §. 8. nu. 14. versi. tertio, addens, hunc esse in foro iudiciali puniendum, secūdùm ea, quæ hac de re adnotauit Cepolla de seruit. rust. præd. c. de columbario, & cap. d: venatione, & in versi. quarto, refert esse prohibitū
55 ballistis, † similibus ve instrumentis vti ad occidendas columbas, quæ in priuatis columbarijs nutriuntur, secundùm Cæpol. in d. c. de columbario, & Guid. Pap. quæst. 218. præterquam si vltra vnius leucæ spatium occidantur, iuxta decretum regij senatus, & legibus super hoc latis est standum absque dubio secundùm Domini. à Soto lib. 4. de iust. & iur. quæst. 6. art. 4. pagi. 344. col. 2. versi.
56 sed aliæ sunt mediæ, † vbi quod si infra spatium lege præscriptum capiantur, fortè non sunt captores à restitutione immunes, quandoquidem vsque ad limitem illum factę sunt columbæ domesticæ, tametsi nec sunt rigore sūmo vrgendi, acsi de ipso columbario illas furarētur, sequitur Cordub. in summa *de casos de conciencia*. quæst. 121. versi. *lo primero*, & in versi. *lo tercero*, Angles vbi sup. in 1. difficult. an capientes colūbas, &c.

Non desunt tamen ex recentioribus docentibus tenentes contrarium, quam uis in publicum sua scripta non ediderint, nempe, vt quanuis peccent, vt pote quia contra legem iustam faciat, qui intra vnius leucæ spatium à lege diffinitum columbas capit, & non quidem mortaliter, sed venialiter, nisi admodū frequēter, & cū maximo detrimēto domini id faciat, nō tamē teneatur ad vllā restitutionem, nisi magnam columbarū stragem fecerit: legi enim regię satis fit, dicendo peccare eos, qui contra illam fecerint, non tamen ideò est dicendum quòd teneantur ad restitutionem, quia lex illa nō applicat dominium columbarum domino columbarij toto illo termino, aut certe si applicat, tantū applicat ijs legibus, & conditionibus, quibus pisces fluuij applicantur fluuij domino, aut feræ fūdi domino nō circū
57 septi applicantur ipsi, sed qui capit feras fundi non circumsepti, non tenetur ad restitutionem earum, vt docuimus: ergo, &c. Nihilominus Soti opinio securior, & communi quam supra probauimus magis accedit, prętereā quod non admodum rigida est, quandoquidē inquit quòd huiusmodi captores colūbarū intra leucæ spatium nō sunt summo rigore vrgendi ad restitutionem earum, acsi de ipso columbario illas furarētur, quinimò, & sub dictione fortè, suā opinionem probat, capientes autem eas extra leucæ spatium, non tenētur ad restitutionem, vt aduersus Cordub. & alios recte probat Molina de iustit. & iur. in. 2. tracta. disputatio. 50. † & an & quā
58 do liceat habere columbarium, vidēdus est Nauar. vbi supra, num. 126. & F. Angles etiam vbi supra, conclusione. 3. & sequentibus, & Molin. de iust. & iur. 2. tract. disputatio. 48.

De auibus autem, & earum venatione, vltra supradicta, videndus est Dominic. à Soto vbi supra, qui eas dicit esse in triplici differentia, & denique. l. 23. tit. 28. part. 3. vbi Greg. Lop. plures alias iuris communis leges, quibus illa regia consonat, refert, quam & in foro cō scientiæ, non solum exteriori habere locum

cum existimo ex rationibus prædictis in hoc cap. & ex his quæ tradit Couar. vbi supra, in principio quæ in proposito conducunt.

59 Illa tandem in calce huius cap. quæstio examinānda proponit, de qua sæpissime cōtingit dubitari, & à viris eruditis cōsilū exposci, an custos mōtium, siluarum cæduarum, pastus, venatus, aut piscatus prohibiti, vt ceruorum, cuniculorum, auium, &c. constitutus ab his, quorum sunt illa iura cum iuramento, vel sola fide adstrictus fideliter ea seruare, possit cum quibusdam dissimulare, precibus, amicitia, vel pretio corruptus, & sic dissimulans an teneatur aliquid
60 domino loci, seu montis restituere? † Et in hac quæstione, excluso illo custode constituto ab eo, qui iniuste, aut tyrānice prohibet, aut possidet, de quo nō est dubium nec nos agimus, quia ad nihilū tenetur, licet iurauerit se capturum, aut denuntiaturū quos inuenerit, argumento text. in cap. in malis promissis rescin de fidem. 22. quæst. 4. & cap. non est obligatorium, de regul. iur. in. 6. vt in terminis tenet & bene probat Ioan. à Medin. de restitutio. d. quæst. 12. versi. alia hinc oritur, ibi: Si tyrannice, &c. quem sequitur Nauar. vbi supra, num. 124. & Cordub. in sua summa quæst. 66. in. 4. dicto, vbi prædi. & Siluestrum citat & sequitur de custode à iuste prohibente, & possidente constituto dissimulāte ex præd. causis, vt in locis vetis ligna scindātur, vel venetur, tenendum est, huiusmodi custodem sic dissimulantem teneri in conscientia damnum sic illatum domino restituere, si certum est ipsum venatorem, aut lignorum scissorem ad idem teneri, etiam si principales captores iuxta statuta, & consuetudinem patriæ in conscientia ante condemnationem nō teneantur, vt rectē probat Medina vbi supra, in versi. si verò præfati custodes, resoluens in præsenti specie teneri huiusmodi custodem domino iuxta quantitatem illati damni, aut iuxta quantitatem pœnæ, quę de iure erat domino applicanda, si ipse non dissimulasset, &
61 quoptio erit apud dominū: quem sequitur loquens in obligatione restituendi damnum, non verò in pœna, Nauar. vbi supra, nu. 123. addens, præd. custodem non teneri restituere, quod ob id acceperit: idem Nauar. iterum ibi nu. 136. & cap. 25. nu. 34. & Cordub. vbi supra, in 3. dicto. & illud de pœna, quod asserit Methymna, verum non existimo, cum pœna ante condemnationem non debeatur in conscientia, iuxta communē omnium prope resolutionem veriorem, & tenendam: ergo sicut ad pœnam non tenetur in conscientia principalis, quia non fuit cōdemnatus, nec etiam custos dissimulans: faciunt etiam contra Medin. quæ statim dicemus.

Limitant tamen supra dicti authores præfatam suam sententiam, quando custos dissimularet, ac permitteret, eos prędicta facere, quos sciret esse consanguineos, aut adeò domini sui amicos, vt probabiliter credat illi placiturum eorum captum, non tamen sufficere inuētos esse tales, qui si facultatem à domino peterent, obtinerent, sed eam petere nolunt: & prætereà si dissimularent cū alijs, quibusdam concurrentibus, nempequòd hi qui aliter aliena de locis veti
62 tis capiūt, tanta sint necessitate constricti, quæ eos à crimine seu culpa excusaret: veluti si sit extrema necessitas, vel quasi, ita vt vix possint aliter vitā suam & suorum conseruare. Secūdò, quòd eorum necessitas seu indigentia sit nota ipsi custodi. Tertiò, quòd non nisi quātum necessitas exigit, capiant.

At verò si custodes cum venatoribus, & alijs damnificantibus dissimulēt abscondentes se, vt alij libere vetita capiant, vt ipsi postmodum eos apprehēdant, & puniri faciant, peccabunt huiusmodi custodes. Primò, contra præceptum de corrigendo fratrem. Secundò, contra fidelitatem domino loci debitam, tenebantur enim dānum sine propria iactura euitare ac prǽcauere. Tertiò, contra charitatem proximo habendam, ac proinde non sunt à culpa immunes, etsi pœna contra venatores apposita

Universidad de Deusto
Biblioteca

sita sit personalis,aut talis,quæ in commoditatem domini loci spoliati nó cedat,tenebuntur domino de damno sua dissimulatione illato,aliàs secus,secund. Medi.vbi supra,ibi,si denique,vbi quod venatoribus non tenebuntur de damno,ex quo ipsi pœnam quam luent, sua culpa meruerunt:prefata tamen opinio quòd in præsenti specie huiusmodi custodes peccent,dura videtur Nauarr.d. cap.17.num.124.saltem quoad eos,qui permittût ingredi,quo semel deprehensi,iterum ingredi caueant,nec sinût eos inferre damnum notabile in loci seius modi prohibitis:tum per ea quæ dixit in.c.inter verba.11.quæst.3.nu.629.tum quia oppositum omnes fere custodes faciunt,idque ab omnibus scitur,& ita nemo se deceptum dicere potest, argumẽto regul.scienti,de regu.iur. in.6.sequitur Cordub.vbi supra,in.2.dicto in versicul.*Mas el daño*,& in versi.*Y segun algunos Doctores.*

Hæc tamen nó conuincunt,quin opinio Medinæ præcedens verior, & tenenda sit, nisi in specie,qua moderatur eam Nauarr.nempe quando dissimulatio præd.in eum finem tantum fiat, quo semel deprehẽsi iterum ingredi caueãt, nec sinunt eos inferre damnum notabile,& præterea sic capti non puniuntur, quo casu mihi placet sentẽtia Nauarri, aliàs secus,quia illa ratio,quód oppositum omnes ferè custodes faciunt, &c. non est efficax nec solida,quia non probat hoc esse,quod ab hoc contingit ab esse:& præterea nam sciens custodem sibi insidiari,in alienum fundum nocitu-
63 rus intraret,sicque fundamenta Nauar. minime concludunt.

Ex supra dictis deducitur, custodes, & præfectos importandis, & exportandis mercibus in confinibus regnorum, prouintiarum,& ciuitatum,qui permittunt exportari, vel importari vetitas, peccare mortaliter,& esse periuros,nec absolui posse sine firmo proposito nunquam id amplius permittendi, sed minime teneri ad restituendas pœnas, quas soluissent transgressores, si denuntiati fuissent,neque bona quibus ob id priuarentur,quanuis teneantur ad restitutionem vectigalium quæ importatores,vel exportatores deberent,quia hoc nô est pœna,sed interesse:ita in terminis tenet Nauar.in man.Latin.c.25.nu.34.&.51. vbi quod nullus (vt arbitratur) hactenus contrarium dixit,adducens pro sua opinione doctrinam S.Bernardi, quem citauit Siluester in sua summa verb.restitutio.3.quæst.5.versi.septimo, quòd præfectus custodiæ vrbis iurans se accusaturum,quos post sonum campanæ inuenerit, non accusans peccat mortaliter,quia frangit iuramentum iustũ,quãuis sine obligatione restituendi pœnas, quas accusati incurrissent: vnde existimat,etiam idem Nauar.quòd testis,qui in iudicio legitime interrogatus super crimine ob quod bona publicantur,negat veritatem,propter quod reus absoluitur,non tenetur ad restituendum fisco, id quod ad eum perueniret, si damnaretur, quia pœna in foro animæ non debetur ante condemnationem,& alijs rationib⁹,quas ibi refert.Supradicta tamen sententia Nauarr.eam patitur difficultatẽ,quoniam regula generalis est, impedientem alterum à consecutione alicuius boni,in quo habeat ius quæsitum,vel ius ad rem,eodem ad restitutionem teneri,vt late probat idem Nauar. in man.Lat.c.17.n.69.& seqq. & sequũtur omnes secundúm Petrum à Nauar. qui plures citat lib.3.de restit.cap.5.nu. 2.cum seqq.apud quos quando dicatur habere quis ius perfectũ in re,& quando imperfectũ ad rem: sed isti custodes ratione officij,& iuramenti à se prestiti tenentur prẽcise deferre ad iudicẽ huiusmodi delinquẽtes cum mercibus vetitis captis, vt puniantur secund. ll. & merces præd.fisco regio applicentur.Ergo si contra faciant,dissimulãdo,& permittendo pretio,vel precibus corrupti, aut aliàs,tanquam impedientes fiscum à consecutione illarum quæ iam necessariò erãt fisco applicandæ, prout indubie applicarentur,nisi hoc illi directé atque scienter impedirent in fraudem. &

damnum

damnum notabile fisci,tenétur ad restitutionẽ earum fisco faciẽdam,qđ enim parũ distat,nihil distare videtur, secũd. Philosoph.Aristot.2.Physicorũ: quare potius in proposito distinguẽdũ videbatur,hoc nẽpe modo,vt si promissio,fra⁹, collusio,& huiusmodi sordes,pactiones quæ illicitæ fiãt,& interueniãt,antequã merces vetitæ importẽtur,vel exportẽtur,tũc quidẽ vera sit opinio Nauar.tũ quia nódũ incursa erat pœna,& ideò in certũ,an cessantibus illis pactionibus,incurreretur:tum etiam,quia licet adhuc merces illę importarẽtur,vel exportarẽtur,id occultẽ & caute fieret timore pœnę,ne deprehẽderentur,sicq; nec fiscus haberet ius quæsitũ in illis, nec certum quærẽdum ad eas.At verò si huiusmodi corruptio,fraus, & sordes fierẽt in ipso actu,& itinere importationis,& exportationisdũ quis apprehẽditur in ipso fragrãti crimine,& sic tẽpore quo iã pœna est incursa,ius q; fisco Regio acquisitũ in re,vel saltẽ quęrẽdũ ad rẽ,tunc præd. custodes in specie præmissa teneãtur etiã ad restitutionẽ fisco faciẽdã illarum merciũ vetitarũ,tãquã interesse fisco debitũ,quãdoquidẽ certũ erat fisco iure esse deferẽdas,nisi illi facto suo illicite id impedirẽt:cæteras autẽ pœnas corporales,quas passuri erãt principales delinquẽtes,hi custodes in cõsciẽtia luerenõ debeãt,cũ in hoc fisco regio nihil interfit,nisi post cõdẽnationẽ:& in terminis ita nouissime probat immemor Nauar. F.Salon de iust.& iur.in 2.2.S.Thom. q.62.art.7.controuers.5. cõclu.3.4.& 5. col.904.cum seqq.qui posteà aliquibus modis eam tẽperat, & in custode mõtiũ dissimulante idem cum Medin.probauit Ludo.Carb.de restit.quæst.36.concluſ.3.tam respectu damni,quam pœnę, alternatiue optione domino data.

Nihilominus cũ rẽ hanc mecũ tacite sæpe ac sæpius cõsiderarẽ, & cũ alijs cõferrẽ,supradictis nó obstãtibus, libẽter sequor, & approbo,tãquã verioré,imò q̃ huiusmodi custodes indistincte nõ teneãtur in cõsciẽtia ante condẽnationẽ ad soluendas,vel restituendas fisco vllas pœnas in præd.specie,quã soluissẽt trãsgressores,si denũtiati fuissent,nec bona, quib⁹ ob id priuarẽtur,& necessario fisco essẽt applicãda,sed tãtũ ad restitutionẽ vectigaliũ,quãdo hoc deberẽt,quia nõ erãt merces omnino vetitæ(præter peccatũ mortale & periuriũ) aliàs sec⁹, & hoc.1.illo solido fũdamẽto,quia pœna nó debetur in foro conscriẽtiæ ante condemnationem: & quemadmodum principales ad eam non tenentur ante sententiam,ita nec hi impedientes,cum idẽ sit iudiciũ de vtrisq;.Nec obstat fundamentum supra in contrariũ oppositũ de impediente alterũ à consecutione alicuius boni,&c. quia illa est alia differẽs materia,locũ habens in re debita,vt propria,vel cõmuni,& in distributione rei no debitæ,sed mero beneficio,dono vel gratia cõferẽdæ,quo casu impediens tenetur,vt prędiximus: at verò in nostra quæstione loquimur de pœna debita ex delicto,quæ quidẽ nullo modo,directè vel indirectẽ,debetur in conscientia ante sententiam.

Secundò moueor,quia licet præfectus custodięvrbis,qui ex officio tenetur vigilare, ac per vrbẽ & oppidũ ambulare ad obuiãdũ furtis,alijsq; criminibus,id omittẽs,vel crimina permittẽs cõmitti teneatur ad restitutionẽ dãnorũ sua culpa prouenientiũ,vt late & bene probat Mercad.*de tratos y cõtratos.c.18. De como han de restituir las causas terceras del daño*, versi.*Los postreros*, nó tamen inquit eum teneri ad restitutionem pœnæ pecuniariæ,quã incurrerent,& soluere tenerentur ipsi principales delinquentes,si caperentur,& punirẽtur:hęc enim cũ sit pœna,non debetur in foro cõsciẽtiæ ante condemnationem:& præterea in terminis tenet,post D.Bernard. quem citat, Siluester in summa verb.restitutio. 3. q. 5.versi.septimum,dicens,q̃ custodes & vigiles ciuitatũ non accusantes quos inueniũt euntes post sonũ campanæ,licèt peccẽt mortaliter,& sint periuri,si accusare iurauerũt,nõ tamẽ tenẽtur soluere pœnã,quãsoluissẽt illi,si fuissẽt accusati: tenẽtur tamẽ,si qđmun⁹ acceperũt,pauperibus erogare,& si vidissent tales ali-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cui damnum inferre, & non reuelasset, tenentur restituere damnificatis, & ideò à communitate sunt salariati, sicut custodes vinearij & possessionũ: sequitur idẽ Nauar. d. c. 25. n. 91. tit. 3. Opinio principalis Nauarr. eõprobatur ex traditis per eũdem Siluest. vbi sup. q. 12. versi. septimum, quem refert & sequitur Petr. à Nauar. lib. 3. de restit. c. 5. n. 13. versi. vlti. vbi tenet, quòd occultantes & facientes fugere officiales tẽpore syndicatus, tenẽtur ad restitutionẽ dãni, scilicet quod ipsi debebãt, si fuissent syndicati, secund. Bar. in l. si post. C. de assel. & secũd. Bald. ad quadrupulũ, sed quod in foro cõsciẽtiæ est, hoc verũ solũ post condẽnationẽ: hoc autẽ dictũ Siluestri de dãno, intelligo, etiã ante condẽnationẽ, quia est interesse partiũ, p̃ iniuste absulerunt, & impedierunt occultantes, & facientes fugere officiales, tametsi minus rectè Nauar. vbi sup. in vtroq; requirat condẽnationẽ, ad hoc vt debeatur, sed meo iudicio, dãnũ statim debetur in foro cõsciẽtiæ ante condẽnationẽ, quia est interesse: secº in quadruplo, quia est pœna, per prædicta, & ad quadruplũ tãtũ debent referri verba illa Siluestri, nempe q̃ in foro cõsciẽtiæ est verum solũ post condẽnationẽ, tanquã ad proximũ, nõ verò ad restitutionẽ damni, quod est remotius, & quia in damno alia ratio est quàm in pœna, vt ipsemet Siluester eod. verb. restitutio 3. q. 5. versic. septimum, declarauerat, & nos quoque prædiximus.

Vltimò pro opinione Nauar. facit, q̃ licèt isti custodes ob suum dolũ, & fraudẽ, atq; iniustum impedimẽtum in foro exteriori condẽnari possint, valeant ac debeant, vltra interesse, in eisdem pœnis pecuniarijs, & alijs, quibus principales condemnandi essent fisco applicãdis, argumẽto eorũ quæ latæ differit Auil. c. 3. præt. in glo. Iurisdictiõ, nu. 13. attamẽ cũ hæc etiã sint pœnæ, ante condẽnationẽ nõ debebũtur in cõscientia, per supradicta. Fit igitur ex supradictis, opinionẽ Nauar. esse verã, non solũ in principali casu custodum, sed etiam in teste, qui in iudicio falsum deposuit, propter quod reº absoluitur à pœna publicationis bonorum fisco applicandorum, quam incurrerat, vt non teneatur ad restitutionem eius, quod ad fiscum perueniret, si ille reus damnaretur, quia est pœna, quę in foro conscientiæ nõ debetur ante lẽtentiã: † ad damnũ autẽ quod intulit ex suo falso dicto cum iuramento, vel sine eo, tenetur læso restituendũ, vltra peccatũ mortale, iuxta mẽte Thomæ recepti 2. 2. q. 70. ar. 4. vt per eũdẽ Nauar. d. c. 25. nu. 40. Eandem resolutionẽ in omnibus supra dictis citãs Nauar. vbi supr. sequitur & probat Cordub. in sua summa *de casos de conciencia*, q. 66. in. 2. dicto Post hæc scripta in lucem prodijt instructorium negotiat. fratris Ludouic. Lopez, qui lib. 2. cap. 38. versi. accedit huc, late per plures columnas examinat. prædi. quæstionem de custodibus, & in omnibus sequitur & probat quod cum Nauar. vbi supra, prædiximus atque probauimus: addens secus esse in fiscali promotore, & in ipso iudice cum reo colludentibus, hi namque, vltra peccatum, ad restitutionem pœnæ quam iure debebant delinquenti facere imponere, & exequi, & tamen omiserunt dolo, tenebuntur, ex optima ratione differentiæ quam inter hos & custodes prędictos ibi considerat in custodibus cõfinium regnorũ. Idem quod Nauar. vbi supra, & nos respectu pœnarum, tenet nouissime Ludouic. Veia in respons. ad casus conscient. casu. 58. versi. tunc demum, & in versi. precedent. in versic. opposita tamen, idem quod supradiximus de testibus, probat.

65

SVMMARIVM.

1 *Iudex an teneatur iuxta allegata & probata sententiam dicere, tam in ciuilibus, quã in criminalibus, an verò possit secũdũ cõsciẽtiã priuatã eã proferre? & numeris seqq. vbi tres opiniones principales in hoc referũtur. Resoluitur cũ cõmuni, secundũ allegata & probata id facere debere.*

5 *Homo in his quæ ad propriam conscientiam pertinent ad publicam potestatem, debet informare conscientiam secundum ea, quæ in publico iudicio sciri possunt.*

6 *Iudex non potest sententiam dicere contra propriam conscientiam atq; priuatam, sibi stimulantẽ, existimans, aut dubitans se nõ posse ferre sententiam ex probationibus contra propriam ipsius scientiam: opinari tamen potest iustissime, ex probationibus se posse ferre sententiam, & ita de posita conscientia priuata, poterit secundum allegata & probata proferre sententiam absq; vlla culpa, vt in num. 7. Idem est in iudice habente arbitrium in causa, vt in num. 8. Debet tamen prius diligẽtius examinare testes, eos instantius interrogando, districtius que scrutando horam, locum, & formam delicti, vt inueniat occasionem liberandi innoxium, vt fecit Daniel ad Susannæ innocentiam patefaciendam: quod si hoc non sufficiat, debet remittere eum superiori iudicandum, vt in nu. 9. cum sequentibus, vbi late disseritur & declaratur, & num. 14. quòd causam remissionis populo cum iuramento declaret.*

11 *Iudex in præd. specie sciens remissionẽ à se faciendam ad superiorem profuturã, proculdubio pecabit mortaliter, si reum damnauerit negando ei appellationem, vel ante sententiam non remittendo causam superiori, de illius innocentia testificando, & præterea tenebitur omne damnum illatum restituere.*

12 *Iudex huiusmodi an teneatur tunc temporis magistratui cedere, & sic deponere officiũ, potius quam condemnare talem hũc reum?*

13 *Iudex in præd specie an debeat dissimulãdo, & sine scandalo dimittere carceres apertos ad fugam.*

15 *Minister iudicis condẽnantis innocentẽ an exequendo sententiam eius, peccet mortaliter?*

16 *Princeps potest sententiam dicere iuxta propriam & particularem conscientiã aduersus alegata & probata, imò æquissime sic faciet, vt in nu. 17. sed hoc publice populo manifestet, vt in nu. 19.*

18 *Aduocatus licite potest defendere, quem noxium scit, si innoxium constat esse ex processu.*

20 *Episcopi iure communi vti debent iudicãdo secundũ allegata & probata, non vero secũdum priuatam conscientiam suam.*

21 *Senatores supremi an teneantur iudicare secũdum allegata & probata, vel possint ex propria, & priuata conscientia contra publicam sententiam dicere.*

CAPVT XXIX.

An iudici liceat iudicare secundùm allegata & probata, cõtra veritatem, quam priuata scientia nouit, necne?

1 ANtiqua est illa cõtrouersia, atque ingens rixa inter authores Theologos, & vtriusq; iuris interpretes, an iudex debeat & teneatur ex allegatis & probatis, quę sibi in iudicio nota sunt, nõ verò ex his quæ priuatim ex particulari sciẽtia perceperit, sententiã dicere? verbi gratia, Probatur quis legitime in processu nocens, quẽ ipse iudex ex certa sciẽtia, priuata tamen, scit esse innocentẽ, an possit tunc, & teneatur secura conscientia illum iuxta allegata & probata condemnare aduersus propriã conscientiam priuatam, vel potius illum absoluere, quid ve in hac quæstione facere debeat Christianus ac rectus iudex, ne erret? Hanc quæstionem profectò offuscarunt, atque obscurarũt DD. scribẽtes præcipuè post D. Thom. plura indigesta pro & contra adducentes, ac variè de ea sentientes, sibi parum inter se consentientes, atque diuersas sententias in ea proferentes: quinimò & plurima vltra quàm oporteret loquẽtes, cum tamen prius ipse diuus Thomas omnium post eum magister & anteſignanus breuiter, dilucide, ordinate, ac miro ingenio (vt reliqua) eam expedierit: ipse autem minimus omniũ, nubilam posteriorem dispergens, doctrinam Angelici Doctoris sequutus, qua potero breuitate & claritate præsentẽ quæstionem disseram.

In primis admonemus, nos eã fingere in ea facti specie, in qua totaversatur difficultas, nempe quando iudex cogitur præcisè ferre sententiam diffinitiuã cõ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

demnatoriam, vel absolutoriã, ita quod omnibus rectè pẽsatis ac prudenter circũspectis & prouisis, iudex aliter se non potest ab hoc onere iudicandi exuere, sed necessariò ac precisè debet causam definire (quanuis, vt ex infra dicẽdis apparebit vix possit extrema necessitas inuenio tres opiniones principales.

2 Prima est existimantiũ quod in nullo casu, nec in causa ciuili, nec in criminali, liceat iudici condemnare eum, quẽ euidenter scit esse innocentem, quantũuis legitime probetur re⁹. Huius opinionis originarius refertur author Hugo in l. prætor. ff. de iurisd. omnium iud. & Martin⁹ iuris ciuilis glossator antiquus in l. illicitas. §. veritas. ff. de offic. præsid. & glo. in l. bonorũ. C. qui admitti, verb. sciens, quã sequitur Calder. & Panor. in c. pastoralis §. quia verò, de offi. deleg. & Ang. de Clauas. in sũma verb. iudicare, q. 7. Rosela verb. iudex. 1. §. 18. & Nicol. de Lyra Exod. 23. Adrian. in quodlib. 2. ad. fi. & quodlib. 6. art. 3. & latius eam defendit frater Barnabas de Rosalibus in tractat. de variet. opin. fol. 95. Ioan. Arbore⁹ lib. 9. Theosoph. c. 20. alios authores huius opinionis, & 8. fundamẽta cõgerit D. Couar. lib. 1. var. resol. c. 1. nu. 1. cum seqq. vsq; ad numer. 4. exclusiue, quanuis ipse eam non sequatur, & latissime idem facit Salon de iustit. & iur. in 2. 2. D. Thom. q. 67. art. 2. col. 1388. cum seqq & respectu causæ criminalis eam 16. fundamentis prolixe satis cõprobat Ant. à Cordub. lib. 1. sui quæstionarij. q. 37. in. 3. opinione, versi. 2. pars. pagi. 299. colu. 2. Nihilominus eam non probat, nec in ciuilibus nec in criminalibus, eius namque fundamentis optime satisfit per D. Thom. & Couarr. vbi supra, cæterosque sequaces S. Thomæ.

3 Secunda fuit opinio asserentium, quòd in ciuilibus, etiam vbi de magna quantitate ageretur, possit iudex condemnare innocentem, nocentem tamen in iudicio probatum: in criminalibus verò secus, siue causa capitalis sit, siue vllius mutilationis. Hãc sententiam refertur ab Angelo vbi supra, tenuisse Rodulphum: eamq; probarũt Imol. & alij in l. à diuo Pio, in princip. nu. 8. in versi. extra glossam, ibi. Credo quod salua conscientia. ff. de re. iud. & sũma Rosel. vbi supra, & Adria. etiam vbi supra, dicens, esse Theologorum opinionem, & eam latissime fundat Ant. à Cõ. dub. vbi supra, quauuis minime probet, sed ipsam sequitur & probat nouissime Petrus à Nauarr. Theologus Toletanus, lib. 2. de restit. c. 3. nu. 160. cum sequentibus, existimans adèo procedere, vt nec etiam in casu scandali totius populi occidi possit. Hæc tamen secunda opinio minus inter omnes habet probabilitatis, vt affirmat Domin. à Soto lib. 5. de iustit. & iur. quæst. 4. art. 2. in. 2. opinione, miratus Adrianum quòd eam asserat esse Theologorum opinionem, cum tamen ex antiquis nemo sit, qui non indubie teneat cum S. Thom. vt infra in tertia & ipsius sententia communi videbimus: & fundamentis huius secundæ sententiæ satisfaciunt ijdem, qui prioris responderunt: quinimò ego miror maxime quòd vllus alicuius nominis Theologus hanc opinionẽ probarit aduersus Magistrũ cõmunẽ sunimũ veridicũ D. Tho. cuius est opinio infra sequẽs. Hãc secundam opinionẽ nec verã esse, nec communem, late probat Salon vbi supra, col. 343. cum seqq.

4 Tertia verissima & receptissima sententia communis atque tenenda est, vt iudex in vltimas cõclusus angustias, debeat in omni causa, tã criminali, quã ciuili, contra veritatem sibi vt priuato notam secundùm allegata & probata sententiam pronuntiare: hæc tamen cum pluribus probetur per infra citandos authores vrgentibus fundamentis, sequenti tamen magis astruitur, nempe ex textu in capit. iudicet. 3. quæstion. 7. ex diuo Ambrosio super Psalmo. 118. in sermone super illud: Miserationes tuæ multæ nimis, Domine, &c. Inquit ibi diuus Ambrosius: Bonus enim iudex nihil ex arbitrio

arbitrio suo facit, & domesticæ proposito volũtatis, sed iuxta leges & iura pronuntiat: statutis iuris obtẽperat: nõ indulget propriæ volũtati. Nihil paratũ & meditatum domo defert, sed sicut audiuit, ita iudicat. Nihil igitur aliud his verbis Ambrosi⁹ significare voluit, quã quòd iudex ex seipso nihil iudicet, sed secundũ allegata & probata in iudicio, vt aperte ibi adnotauit glos. arguit resoluẽs, quod aliud facit aliquis in eo q; iudex est, aliud verò in eo quod homo est, nã, vt inquit D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 2. ad. 4. homo in his, quæ ad propriã con-
5 scientiã † pertinent, ad publicã potestatem, debet informare conscientiã suã secũdum ea, quę in publico iudicio sciri possunt: ex qua verissima ratione, atq; aurea doctrina cessant omnia argumẽta contra hanc sententiã per cõtrariæ partis sectatores adducta, tam ex diuinis literis, quã aliunde, dum eisdem probare contendunt iudicem secundùm ipsam veritatem ac propriam conscientiã debere iudicare: id namq; verum intelligendũ est, quod iudicare debet iudex veritatẽ secundũ ea, quæ fuerunt sibi proposita, & sic secundũ conscientiã publicam, quę sibi cõstat atq; est nota ex actis causæ, vt iudici, quã sequi omnino tenetur ob publicã potestatẽ, quã gerit: sec⁹ verò de priuata cõscientia, quia licet secũdũ eam reus innocẽs sit, secũdũ tamẽ publicam conscientiã, quã sequi tenetur, nocens est, si enim aliud esset, facile peruerteretur ordo iudiciarius, atq; tota Reipublicæ Christianæ quies perturbaret, maximaq; scãdala orirẽtur, & nonũquã imò sæpissime forsã iudex muneribus corruptus sibi priuatim cõstare de innocentia rei falso affirmaret, vt verè nocẽtem secũdũ vtramq; veritatẽ absolueret, & sic delicta impunita remanerẽt, q̃ enim vllius nasci scãdalũ permittitur, quãq; veritas relinquatur, vt regula iuris affirmat, intelligẽdũ est, quãdo aliud publicè in iudicio probatũ nõ haberetur. Nõ etiã obest præceptũ de nõ occidẽdo innocẽte, hic enim secundũ cõscientiam publicam nocens est, & sic de similibus obiectis dicẽdũ est, nam supradicta faci-
6 lin negotio refelluntur. † Verũ est quòd iudex minime potest sententiam dicere cõtra conscientiam propriam atq; priuatam sibi stimulantem, nempe si existimet, aut dubitet se non posse ferre sententiam ex probationibus cõtra priuatam ipsius conscientiã, tunc enim peccabit mortaliter palã agens cõtra propriæ cõscientiæ dictamẽ, vt fatentur omnes prioris opinionis authores, præcipuè Hostiẽsis, Ioan. Imol. in d. c. pastoralis. §. quia verò, nu. 7. Adria. quodlib. 2. ad. fi. Siluester statim citandus, & Nauar. in. c. si quis autẽ, de pœnitentia dist. 7. n. 128. & D. Couar. vbi sup. n. 6. † Nihilominus tamen
7 iudex, qui vt priuatus scientiam habet eius, qđ in iudicio controuertitur, & sane contrariũ his quę probata sunt, iustissime opinari potest ex probationibus seipsum posse sententiã ferre, & hac opinionẽ præmissa absq; vlla culpa, eandẽ sententiã secundũ allegata & probata ferre potest, vt habet hæc cõmunis sententia, & in terminis eam probauit S. Tho. 2. 2. q. 64. art. 6. ad. 3. & latius q. 67. art. 2. vbi eã facit conclusionẽ: Cũ iudiciũ ad iudices spectet, non secũdũ priuatã, sed publicã potestatẽ oportet eos iudicare, non quã ipsi nouerũt veritatẽ, sed quod secundùm leges, allegata & probata per testes sibi publice innotuit: & ibi Caiet. post longã ad vtrãq; partem quæstionis discussionẽ inquit, q̃ quia hęc via solidũ habet fũdamentũ, & nihilominus tenetur à tot DD. scilicet S. Thom. Alex. de Hales, Ricardo, Petro de Paluda. & Petro de Tarãtasia, & multis alijs, vt referunt, & ortum habuit ab Ambrosio super, Beati immaculati in via, vt in d. c. iudicet, ideò amplectenda est: sequitur etiã Ioã. Maior in. 3. sententia. dist. 33. q. 4. & Siluest. in summa verb. iudex. 2. q. 5. per totã, post Floren. 3. p. tit. 9. c. 2. §. 6. vbi expresse testatur hanc opinionem à Theologis frequentiori calculo probatã esse, & eam sequitur ac probat referẽs esse opinionẽ antiquorũ omniũ Theologorum, iuriscq; vtriusq; interpretum, Domini. à Sot. lib. 5. de iustit. & iur. q. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

art.2.versi.tertia ergo opinio. eandem sententiam fatetur esse magis cómuné, & tenendam consulit, quanuis dicat sui arbitrij non esse definire, quę supradictarum verior sit, Ant.à Cordub.libr.1. quæst.q.37.circa.fi.in versi.quæ igitur, pag.315.col.1.in.fine. Hanc etiam latissime probat, & magis communẽ, & multo veriorem ac probabiliorem appellat Salon vbi supra, colu.1387.& 1394.cum seqq. & ex Iuristis eandem opinionem tenuit etiam glos.in.c.1.de offic.ordin. & in d.c.pastoralis.§.quia verò, de offic. deleg.& ibi Gardin.glos.etiam in.l.2.de ferijs. glo.Alberic.& Bart.in d.§.veritas, Cynus, Bart.& alij in.l.1.C. vt quæ desunt aduocat. Couarr. alios plures referens, & ex eisdem constare, esse magis communem opinionem, affirmat lib.1. variar.resolu. cap.1.num.6. quia nu.4. eam sex fundamentis comprobat, & numeris inferioribus respondet fundamẽtis contrarijs: Eandem fatetur esse communem Ioan. Oroscius in d.§. veritas, num.9.dicens nempe, non dubium esse quin opinio hęc à Doctoribus vtriusq; iuris, & à Theologis quoq; approbata sit: & eam sequitur plures allegans Iacobus Menoch.de arbit.iud.lib.1.q.8.& q. 24.nu.3. † addit, idem esse in iudice habente arbitrium in causa. Eandem sequitur, & dicit cómunem Iul. Clar. in practi.crim.§.fi.q.66.versi.scias autẽ. Vnde infertur, nullam congruam rationẽ differentiæ assignari posse inter causas ciuiles, & criminales, prout distinguebat secunda opinio, quinimò in vtrisq; in distincte communis sententia seruanda est, vt nuncupatim post alios rectè tenuit Couar.vbi sup.nu.7. versi. 2.quicquid immeritò eum in hoc carpat Petrus à Nauar.vbi supra, nu.176.

Locuti sumus, quando iudex in vltimas conclusus est angustias, ita quòd nihil sibi supersit faciendum quâ absolure, vel condénare, tunc enim, vt prædiximus, secũdùm allegata & probata, de posita scientia priuata, debet ac tenetur sententiam proferre.

9 Debet tamen prius in præmissa specie diligentiùs examinare testes, eos instantius interrogãdo, districtiusque scrutãdo horam, locum, & formam, vt inueniat occasionem liberandi innoxiũ, illa nimirum prudẽtia vsus, qua Daniel presbyterorum iniquitatem deprehendit, vt Susannæ innocẽtiam patefaceret: si autem hoc nonpotest, debet eum superiori remittere iudicandum, si tamen hoc non potest, non peccat, vt prędiximus, secundùm allegata & probata sententiam ferens, quia ipse nó occidit innocentem, sed illu, qui eum asseruerũt esse nocentem: ita S. Thomas d. q.64.art.6.ad.3. Et quidẽ quoad primũ, vt iudex pri⁹ teneatur diligẽtius examinare testes, planũ est, atq; apud omnes absq; cótrouersia in cósesso, iureq; verissimũ, quia iudex ex officio tenetur veritatẽ omnibus vijs indagare, atq; innocentiã rei etiã absentis perquirere, vt inueniat occasionẽ liberandi innoxiũ, vt in quã plurib⁹ iuris partib⁹ probatur, & l. regia *del orden del proceder cõtra los absẽtes* in causis criminalib⁹ cauetur. † Quo ad.2.autẽ, nẽpe vt quando per diligẽtẽ examinationẽ testium de innocẽtia rei non constiterit, debeat iudex eum superiori remittere iudicandũ: etsi hoc remediũ licitum sit, contendit tamẽ non esse necessarium Domin.à Sot. vbi sup. versi.sunt autem, qui ex his, tũ quia inferior iudex legitimã habet authoritatẽ terminãdi causã secũdũ allegata & probata: tũ etiã, quia cũ superior, rei nesciat innocẽtiã: nõ posset ob testimoniũ inferioris eũ absoluere, sed deberet aliorum testiũ iureiurãdo stare: tenuissimũ, imò innane esset remissionis remediũ, & perinde esse superiori eũ remittere, ac supplicio offerre: quare si non licet eũ occidere, nec eum deberet tradere superiori, sed ipsũ liberare. Nihilominus tamẽ sententia S. Thomæ in hoc etiã cómunis est & vera, nempe vt remediũ remissionis hoc casu ad superioré sit necessariũ, vt constat ex Siluestro vbi supra, & plerisque supra citatis, eamque probat Alex.Hales in.3.p.q.40. in.6. art.2.ad. vltimum argu.& q.34.in.1.art.4. & Caietanum super Thomã 2.2.q.67.art.2.ad.4. Innoc.& alij quos refert Abb.in d.c.pastoralis.§.quia verò, de offic. deleg. Iul. Clar.vbi sup.vbi dicit cõmunem,& bene Ant.à Cordub.d.lib.1.sui quæst q.37 in.2.opinio.in versi. ex hac opinione sequitur, &c. Angles in suis Florib. Theolog.quæst.q.de restit. iniustitiæ in iudicio cõmissæ, in.1.conclusio.pag.143. & nouissime Petrus à Nauar.d.lib.2.de restit.c.3.nu.154.cũ seqq. dicés, hoc procedere secund.ipsos, quãdo id fieri possit sine scandalo: & iudicãt hoc remediũ esse necessario adhibendũ, vt patet ex litera beati Thomæ in verb.debet, quod importat necessitatẽ, eodẽ enim verb. debet, vtitur D. Thomas in vtroq; casu, nẽpe in primo diligẽtius examinãdi testes, in quo idẽmet Soto, & cæteri omnes esse hoc remediũ necessariũ fatẽtur, & in.2.remedio remittẽdi ad superioré: ergo sicut primũ est necessariũ remediũ, nempe inquirendi veritatem strictius à testibus, ita &.2.nempe remittendi reũ ad superioré, quãdo per primũ de innocentia rei constare non potest: quod & voluit prius Soto in versi. quin etiã, dicẽs: Addiderim ego verò tertiũ, qđ deberet tunc, si profuturum cerneret, intempus exuere personã iudicis & corã superiore personam agere testis. Prętereà idem conuincitur necessario à sufficienti partiũ enumeratione: aut enim probabile est per factam remissionẽ ad superiorem innocentem quomodocũque à morte liberãdum esse, aut verò id non constat, sed potius contrarium: in primo casu patet esse remediũ necessariũ, imò est de mente Soti, quia per id innocens iuridice liberatur à morte, quãdoquidẽ superior id facere potest, iuxta ea, quæ infra dicemus, nec tũc iudex inferior habet legitimã authoritatẽ in conscientia terminandi causam hãc secundùm allegata & probata, dum facilé patet via ad liberandum cognitũ innocentẽ. in secundo autẽ casu idem est dicendũ, vt iudex inferior hac via euadat iniustitiã contra propriã conscientiam, seq; immunẽ ab iniusta nece conseruet, & superior viderit quid faciat, nec hoc est reum morti tradere, dum non mortem eius, sed ipsum immunẽ ab eius occisione reddere intendit, cum spe simul liberandi eum, & pro illo saluando pro viribus, sicque quantum in se, est directè tendit in eius liberationem, ad eum que finem id facit potius quam ad occisionẽ, vt idem Cordub.& Nauarra probant, vbi quòd si putat remissionẽ pro futuram, proculdubio iudex peccabit mortaliter, si semel damnauit, negando

11 appellationem, † vel ante sententiam non remittendo causam superiori, de illius innocentia testificando, & prætereà tenebitur omne damnum illatum restituere, quia potuit illum liberare, causã alteri, hoc est, superiori, prout debuit, remittẽdo, & tamẽ noluit: ita frater Angles vbi supra, in altera cóclusio.incip. iudex dãnans, &c.pag.243.ex quo deducitur, id procedere, quãdo per remissionem huiusmodi innocens veniebat liberandus: quòd si nihilominus occidẽdus erat, saltem iudex hic inferior non remittens, peccasse videtur, cum tenere tur adhuc remittere, & se in testẽ oferre, & sic rẽ â se abdicare, & in manibus superioris suo periculo injeere, vt prædicebamus. Prędẽ. sequitur Salõ vbi supra, præterquam si id profuturũ non sit, quia tũc poti⁹ esset illum citius morti oferre, & nocere, vt obseruant Caiet. Sot. & Couar. secund. ipsum Salon.

12 Addunt nonnulli tertiũ subterfugiũ, nẽpe quòd iudex tunc debeat magistratui cedere, & sic deponere officiũ, ne cõtra propriam conscientiã iudicet: quod voluit Silueſt. vbi supra, dum inquit, iudicem in hac specie teneri occidere innocentem, quando nec ipsum potuerit superiori remittere, nec suum officium dimittere, idemque alij probarunt, vt constat ex Couarru. vbi supra, numer. 3.circa finem, ibi, alij denique, & nouissime tenet Petrus à Nauar. vbi sup.n.156. & 161.cũ seqq. & ante eum Ant. à Cordub. vbi sup.circa fi.in versi.& per hęc, concludens, quòd quãdo iudex vidit, q nõ nisi per remissionẽ ad superioré, vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

per cessionem officij potest innocentē à morte liberare, vtique tenetur: quin alij aiunt, teneri citius omnium bonorum suorum dispendium facere, quàm illum occidere: imò & Petrus à Nauar. vbi supra, num. 167. cum seqq. existimat non licere illum condemnare, etiam si ex eo timeat iudex damnum personale, scilicet quod ipse occidetur à superiore, vel à populo, nisi sentētiam ferat, vel publicum scandalum totius populi.

Hoc tamen remedium non est profectò necessarium, nec obligatorium, atq; ideò meritò id improbat Domini. à Soto vbi supra, versi. alterum subter fugiū: tum quòd inutile est, tum etiam quia nemo tenetur tam ingenti suo incōmodo damnum quod ipse non dedit, in fratre cauere, & officium suum nemini debet esse damnosum: præcipuè cum sanct⁹ Thomas, qui de alijs remedijs prouidit, huius non meminerit, quicquid Sil uester retulerit. Denique si aliud dicere mus, nullius momenti esset profectò sententia sancti Thomæ principalis & cōmunis, quandoquidem quicumque posset officium suum dimittere, & sic semper esset in promptu hoc remediū, præcipuè si cum iactura bonorum, & vitæ propriæ, atque cum scandalo publico, iudex teneretur hac in specie omittere condemnationem huiusmodi rei, quem priuatim scit esse innocentem, quanuis publice probatus sit nocens, deponēdo officium, vel aliàs: præterquam quod rigidissimum esset obligare iudicē ad vitā suam, vel omnia bona propria amittēda potius quā ad officium suum exercendum, imò iniquum atque durū, non enim hac in specie occidit innocentem ad propriam vitam saluandam, quod nō liceret, sed cum conscientia publica, secundùm eādem potestatem, quam exercet, scit esse nocentem: deponere igitur conscientiam priuatam potius debet, & sic sequi publicam, quàm officio cedere nisi fortè hoc malit de consilio, & sine scandalo, vel dispendio proprię vitæ: si enim etiam cum scandalo ad id teneretur, vt voluit præfatus modernus Nauarra, nunquam fuisset locus opinioni D. Thomæ, & communi, vt rectē perpendit Soto, quicquid eum leuiter improbet Nauarra, quod profectò nō debuisset facere, nec à doctrina D. Thomæ, & communi omnium prope Theologorum, præcipuè antiquorum priuatis quibusdam rationibus, ijsque minus solidis facilē discedere, professus esse verum homicidam, & ad restitutionem teneri iudicem talem hominem condemnantem, cum sanctus Thomas & communis, atq; receptissima sentētia Theologorum, & Iuristarum contrariū omnino teneat: quid enim seruit scrupulū injicere, vbi non est? quandoquidem nemo ambigit securum & innoxium esse eum iudicem, & à peccato & restitutione liberum, qui secutus doctrinam sancti Thomę, & communē, depositā conscientia priuata, suum officium atq; protestatem publicā sibi datam exequutus fuerit, licet nonnulli alij contrariū in proposito tenuerint: & quòd iudex in hac specie non debeat abstinere à munere iudicandi, testatur communem contra Abb. & Imol. Iulius Clarus vbi supra. Poterit ergo, si credat profuturum ad tempus personam iudicis exuere, vt causa illa transeat in manus successoris, & coram illo agat deinde personam testis: secus si credat non profuturum secundùm Salon vbi supra, non tamen ad id tenetur per supradicta.

13 Quartum remedium ab liberandum huiusmodi innocentem inuenit Alex. de Hales, vt refert, & sequitur Anton. à Cordub. vbi supra, in princip. quæstionis, in versi. quin etiam quarto, vt si citra scandalum, optimaque dissimulatione id fieri possit, liceret iudici carceres dimittere apertos ad fugam: quod etiā sequitur Dominic. à Soto vbi supra, in versi. quin etiam. Addit Cordub. quòd id iudex facere deberet, vbi refugium aliud non pateret, neque via ad innocētem à morte, aut mutilatione liberandum, nec ex hoc iudici, vel alij aliquod dispendium immineret, nec scandalum, vt ibi probat, & sequitur Nauarra vbi supra,

supra, nu. 152. cum sequentibus, & Salō vbi supra, versi. quarto, col. 1395. & mihi placet, quāuis difficillimum in executione id iudicem, rarissime enim sine nota & scandalo, atque dispendio custodis, id effici poterit.

14 Addit Caieta. vbi supra d. quæst. 67. art. 2. circa finem, versi. ad ea autē, quod si casus disputatus acciderit inferiori iudici, deberet corā populo iurare, quòd sibi constat oppositum, & propterea nō iudicat, & indicare modum, quo cōstat sibi, nempe quia vidi in tali loco, &c. & hoc ipsum deberet significare superiori, vt vel hic habendo ipsum inferiorem iudicem pro vno teste, innocens adiuuetur coram superiori iudicio: quod & cęteri referunt atque sequūtur, & addit Soto, quod ex hoc nulla testibus iniuria irrogatur, imò cum ipsi sint iniurij, eorū iniuria repellitur, & quanuis fortasse id bona fide facerent, nulla eis fit iniuria, dum miseri innocentia protegitur. Illud autem de iuramento coram populo per iudicem faciendo, quanuis sit decēs, mihi necessarium omnino de per se solum non videtur, nisi tantùm illud de remissione ad superiorem in prædictum finē facienda, vt tenet diuus Thomas, & nos quoque supra probauimus. Populus enim ex delicto in processu contra reū probato offensus minime placabitur ex prędicto iudicis inferioris iuramento, quinimò plerique id vitio tribuēt iudici, existimantes reo partialem atq; fauorabilem se exhibere, potiusquā veridicum. Consanguinei præterea, affines & amici iniurioſe occisi maxime conquerentur de prædict. iudice sic iurante contra acta processus, ac forsān ei imponent corruptionem: quare cum sine nota & vitio infamię & scandali id effici non valeat, nec prædicta protestatiō siue iuramentū sola aliquid præstet, quin potius nocere posset, opportunius iudicio in casu præfato vti remissione causæ ad superiorē modo & forma, quibus cū diuo Thoma & sequacibus prædiximus: quod si hoc fieri non possit, quia aditus facilis non sit ad superiorē, vel ratione scandali, vel quia longissime absit, & negotium vrgeat, vel ratione alterius causæ, aut magni damni, tūc tertia est sequenda sentētia magis communis D. Thomæ, quam supra tenuimus, & nunc quoque hic probamus, nēpe vt depositā priuata conscientia iudex iuxta allegata & probata sententiā proferat, prout potest sine peccato.

15 Minister autem iudicis condemnantis innocentem, si sententia intolerabilem errorem contineat, non debet obedire, aliàs excusarentur carnifices qui martyres occiderunt. Si verò sententia non contineat manifestam iniustitiam, non peccat præceptum exequēdo, quia ipse non habet discutere superioris sententiam, nec ipse occidit innocentē, sed iudex, cui ministerium exhibet, secund. D. Thomam d. quæst. 64. art. 6. ad tertiū, in fine: quòd si certò aliàs sciat illū condemnatum esse innocentem, si commodo potest se excusare ab executione illius sententiæ, abstinere quidem ab ea tenetur: quod si id commodē non possit, tunc formata bona conscientia, nempe quòd id licite faciat, potest & debet ad iudicis præceptum eam exequi, & obedire, nec tenetur suo officio cedere, sicut nec iudex, nisi manifestè, & notoriè de tali iniusta sententia constaret, vt docet Caiet. d. quæst. 67. super artic. 2. ad fin. & Cordub. vbi supra, in. 2 opinione, in. 3. corolario dicens, quòd DD. de hac opinione concordant.

16 Supra dicta tertia, & communis sententia sancti Thomæ & sequacium limitatur in principe, qui potestatē habet leges condendi, & conditis derogandi, is enim poterit sententiam dicere iuxta propriam, & particularem scientiam aduersus allegata & probata in iudicio, ex eo nāque p priuatim certo scit alterum ex litigatoribus, vel innocentem, vel nocentem esse, etiam refragantibus actorum prohibitionibus, poterit iustissime, imò & debet discedere ab ea lege, quæ dictat, iudicem secundùm allegata & probata debere sententiam proferre: ita volunt atque tenent Cynus, Bart. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

alij in.l.1.C. vt quæ desunt aduoc. Alberic.in d.§.veritas.Felinus in d.§.quia verò,& Couar.d.lib.1.variar.resol.cap. 1.numer.7.versic. principes tamen,& Orosc.d.§.veritas,num.13.dicens.quòd Theologi hoc tenent,& quòd si id non faciat, peccabit: sequitur etiá plures referens Menoch. de arbitrar. iud. libr.1. quæstion.8.numer. 21.& quæstion.24. numer.4.Roland.à Valle consi. 70.numer.20.cum sequẽtibus,lib.1. Cordub. vbi supra,colum.fin.versi. quo non obstante.

17 Quinimò secundùm Couarr.vbi supra princeps æquissime faciet, si reum ex probationibus nocentem,vere tamé ab eo crimine liberum ex propria scientia absoluerit,reum autem ex processu innocentem,etiam à pœna immunem iudicauerit,tametsi princeps sciat priuatim eũ verè deliquisse, nisi delictum ita atrox ac perniciosum esset,vt maxime conueniret Reipublicæ eius authoré probatum publice puniri: quod etiã probauit Anto. à Cordub. d.quæst.37. colum fin.lib.1.sui quæstionarij & primum quod prædiximus probatur in.c. Deus omnipotens. §. quando autem.2. quçstion.1.per quem text. alios authores allegans, idem tenet Orosc.in d.§. veritas,numer.10.& late post alios Petrus à Nauar.vbi supra,numer.178.cum sequentibus.

18 Sic etiam aduocatus licite potest defendere,quem noxium scit, si tamen in noxiũ constat esse ex processu,vt tenet Burg.de Paz in procœmio leg.Taur.numer.26.cum sequentibus. fol.39.& nu-
19 mer.270.& 271.† Consulit tamen Caietan.d.articul. 2.ad finem, vt princeps palam testetur,& publice propriam ac priuatam conscientiam manifestet,quo populo satisfaciat,& partem quietet, scilicet, quando quia scit p riuatũ qué esse innocẽtem,tametsi in iudicio aliud probatum sit,eũ absoluere debeat:quod cæteris prout consilium est placet,non tamen est obligatorium.

20 Episcopi autem iure cõmuni vti debent,iudicando secundùm allegata & probata,non verò secundùm priuatam conscientiam suam, vt probarunt post Ioan.Andreá Bald.in.c.Sacramentum, ad fin.de consuet.rect. feud. & Iaf.in.l. 2.ad fin.ff de in litem iurando, quos refert & sequitur Orosc.ius in.d.§.veritas, numer.16.

21 Secus autem quibusdam videtur dicendum de supremis senatoribus,iudicibusque,qui prætorijs regijs assistunt, nempe vt hi possint litigantibus ius dicere,atque sententiam ferre contra allegata & probata,ex propria & priuata conscientia, vt tenet Guido Pape quæst. 29.& Roland.à Valle consi.70.nu.17.& 18.lib.1.& Thomas Grãmatic. post Bertrandũ quem refert,decis. 19.nu. 14.& alios allegans Becius consi.52. num.89. libr. 1. modò hæc priuata scientia omnium iudicum simul sit,nempe,vt collegiũ corpusq; quoddam sunt, nó vt singuli,vt Alciat.intellexit in cap. 1.num. 89. de officio ordin. & probauit latius Orosc.in d.§.veritas, num.17.Hoc tamen mihi verum non videtur existimãti eos teneri litem definire ex his,que ex processu constãt,quandoquidem debẽt ac tenentur visis actibus,& processibus iudicare:ergo ex illis publicis documẽtis,non ex particulari scientia tenẽtur sententiam dicere, vt probauit Couar. lib.1.var.resol.cap.1.numer. 7.versi.tertium:& sequitur decisio.1.Pedemõtan. nu.43.cum sequentibus,reprobãtes expresse Guid.Pap.vbi supra,& sequaces tanquam falsum,& erroneum tenẽtes, quia hi iudices nullam habent à principe potestaté derogandi legibus quæ hactenus semper statuerunt in maximum Reipublicæ commodum, iudicem secũdùm allegata & probata in iudicio debere sententiam proferre

---

SVMMARIVM.

1 *AN iustè quis puniatur pro peccato alterius? & numeris seqq.per totum caput.*
2 *Exodi.c 20.intellectus,latius nu.18.*
3 *Regum 2.c.12 declaratur.*
4 *Geneſis.c.19.& nu.17.*

5 *Deus filios prouectæ ætatis pro parentum peccatis affligit, vt ipsorum parentes puniat, non verò filios.*
6 *Iura Pontificia puniunt hæreticos priuando filios eorũ orthodoxos bonis & successione parentũ dãnatorum.*
7 *Similiter,& in cas.c.in quibus,de pœnis,puniantur hæredes delinquentium, vsque ad quartam generationem.*
8 *Plerumque ob culpam vnius tota prouintia, vel ciuitas submittitur ecclesiastico interdicto.*
Excommunicatio lata in collegium, vel vniuersitatẽ,quamuis iure posset ferri,non ligat postea in id, vel eam ingredientes.
9 *Ciuibus interdictis,& hi interdicti cessebũtur, qui in locum aliorum ciuiũ post sententiam successerunt, in eam ciuitatem domiciliũ transferentes.*
10 *Ciuis interdictus,si se ipsum,alibi causa vitandi,domicilium transtulerit,immunis erit ab eo interdicto.*
11 *Ciuitas quæ proprium Episcopum occiderit,licet omnes ciues nec peccati nec crimines rei sint, priuatur honore & dignitate spirituali.*
12 *Nemo pro peccato alterius est puniendus,Exechiel.c.18.*
13 *Non prius Deus est vltor,quam aliquis sit peccator,secundùm diuũ Augustinum.*
14 *Deuteron.c.24. Non occidentur parentes pro filijs,nec filij pro parentibus sed vnusquisq; pro peccato æterno morietur.*
15 *Peccata suos debent tenere authores.*
16 *Statutum quo cauetur,illos de domo teneri pro consorte,est contra ius diuinum, & humanum.*
18 *Pœna æterna aut temporali spirituali, nũquã diuino iudicio puniti fuerant nec punientur innocentes ob alterius culpam,nec poterũt humana lege puniri,pœna autem temporali,& corporali, quandoque Deus punit filios in hac vita pro peccato parentũ ex causis iudicio humano occultis: ratio autẽ eius ponitur nu.19 quia scilicet talis filij pœna, & patri nocet,& filio ad salutem fũt animæ prodest.*
20 *Deus sæpe ob parentum merita non solũ mercedes plurimas filijs confert, sed mortem,& alias plurimas,quas merebantur pœnas remittit.*
21 *Excommunicatio est spiritualis pœna,non autem quæcumque alia pœna ecclesiastica canonica ve,prout est ecclesiastici interdicti,aut irregularitas,quæ non est spiritualis pœna.*
22 *Lex humana minime poterit immutare diuinum iudicium, quo pro alterius culpis & criminibus innocentes corporis pœna afficiuntur:non licet igitur quem iam propter crimen alterius occidere,nec excommunicare,nec fustibus cædere, nec alia corporali pœna punire.*
23 *Lex quisquis.C.ad l.Iuliam de vi,non rectè dicit,ex imperatoria lenitate vitam condonari filijs eorum,qui regiam læserint Maiestatem,quia hoc secluso, imperatores iustè minime poterant filios pro peccatis parentum interficere.*
24 *Nulli humano iudici licet vnquam vnum hominem pro peccato alterius occidere, nec alia pœna corporali eum afficere.*
25 *Lex humana,cum iusta subest causa,& propter Reipublicæ vtilitatem,quo promptius & cautius à delictis,& criminibus homines abstineant, filios & nepotes pœna bonorum, alia ve simili sanctè & iustè potest afficere, vt passim legibus & canonimibus definitum est, nunquam tamen absq; iusta causa potest iudex prædictas pœnas imponere.*
26 *Quandoque ex causa,etiam absque culpa diuino,& humano iudicio pœna pecuniaria infertur.*
27 *Stante iusta causa valebunt statuta, vel consuetudines, vt alij in pœnis pecuniarijs pro commissis aliorum teneantur, & puniantur,etiam si nihil vere vel præsumptiue cõmiserint, dummodo non corporaliter plectantur,& nu.29.*
28 *Statuta & consuetudines, quibus disponitur, municipia teneri resarcire damna data in eorum finibus, non debent intelligi,quando scitur à quo fuit illatum damnum, & est soluendo,quia tunc non debet quis grauari odio alterius, sed quando ignoratur à quo damnum fuit illatum,vel scitur,& nõ est soluendo qui damnum dedit.*
30 *Filij & nepotes eorum qui diuinam,vel humanam læserint Maiestatem,infamia notãtur,*

Universidad de Deusto
Biblioteca

& indigni censentur ad obtinenda officia publica, & beneficia ecclesiastica.

31 *Filij hæreticorum ante crimen commissũ nati, an sint infames, & in prædict. prohibitione, cæterisque poenis canonicis comprehendantur & numeris sequentibus: resolui tur affirmatiue, nu. 37.*

32 *Filij eius qui humanam læsit Maiestatem, nati ante crimen, non puniuntur.*

33 *Lex. 2 tit. 9 part. 7 intellectus.*

34 *Filius natus ante dignitatem patris, non consequitur prærogatiuas, & honores eius, & multo minus debet ei nocere crimen patris post eius natiuitatem commissum, in numer. 35.*

36 *Filij nati ante priuilegiũ nobilitatis à principe datum alicui, an censeantur nobiles.*

38 *Filij hæreticorum, & receptatorum an priuentur beneficijs obtẽtis tempore commissi criminis ipso iure, vel per sententiam.*

39 *Filij eorum, qui in articulo mortis hæresim eõ miserunt, poenas canonicas patiuntur.*

40 *Filij hæreticorum, qui tales esse, vel decessisse probãtur, non sunt admittendi ad beneficiũ ecclesiasticum, nec publicum officium.*

41 *Tex. in cap statutum el. 2 de hæret in. 6. intellectus contra Simanc.*

42 *Ratio differentiæ inter filios ante & post hæresim natos assignata à Calderino diluitur & nu. 43.*

44 *Hæresis etsi à carnalibus vitijs aliquando oriatur, præcipua tandem illius causa est superbia, quoniam hæc est omnium hæresum parens, á qua potissimum omnes hæreses generantur.*

45 *Vitia corporalia & spiritualia, animique mores, & infirmitas patris an in filios transeant.*

46 *Cap. non imputentur. 1. quæst. on. 4. intellectus.*

47 *Concilium Toletanũ XIII. c. 1. refertur, & prius nu. 36. in versi. quinto, & vltimo.*

CAPVT XXX.

An iustè quis ob alterius culpã puniatur?

TRigesimam quæstionem Canonicam super eo articulo constituimus, an iustè quis puniatur pro peccato alterius.

1 Et pro parte affirmatiua primò adduco illud Exodi. c. 20. Ego tum dominus Deus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitates patrum in filios in tertiam & quartam generationem eorum, qui oderunt me. † Visitans ibi exponitur pro eo quòd est puniens, verberans, aut castigans, nã cum dominus aliquid horum erga nos in hac vita existentes facit, tunc nostras dicitur visitare iniquitates iuxta illud, Dauid. Psalmo. 88. Si iustitias meas profanauerint, & mandata mea non custodierint, visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum. Filij enim, res quædã sunt ad parentes spectantes, & quæ inter omnes res externas magis parentes cõtingunt, & propiùs ad ipsos accedunt, sũt namque sanguis parentum, vt in. l. 4. ff. de inoffic. testam. & ita morbos filiorũ parentes egre ferunt perinde ac suos, de illorum aduersitate dolent, vt de sua, atque de ipsorum morte vehementius cõtristantur quàm de amissione cuiuslibet supellectilis: sunt prætereà sub dominio, & potestate parentum cõstituti, vt in toto titulo de his qui sunt sui, vel alieni iuris, cum similibus, sicque sunt quasi quædam parentum possessio. Vnde quemadmodum infirmitas, & mors serui cedit in damnũ domini, cuius est seruus, ita etiam afflictio filij in damnũ cedit ipsius patris. Consequitur igitur, vt filio aut mortuo, aut ægrotante damnum patiatur pater, & sic in morte, aut ægritudine filij pater puniatur: iuxta hũc igitur modum visitare se dicit Dominus iniquitatem patrum in filios, in tertiam, & quartam generationẽ, quia pro iniquitate parentum Deus punit filios, vsque ad tertiam, & quartam generationem. Punitur ergo filius innocens pro peccato patris ob eam solam causã, quia filius est res quædam patris, & possessio, in cuius afflictione punitur pater tanquam in re sua, vt pote afflictionem

filij

filij grauiter ferens, nõ dixit vltra quartam generationem, quia vita parẽtum rarò ideò protenditur, vt post quartam aliã ex se illi videant generationẽ, per cuius afflictionem possint ipsi puniri: & cum afflictio filiorum pro peccatis parentum inferatur à Deo, ad ipsorũ parentum punitionem, congruum est, & necessarium, vt in solis illis filijs, siue generationibus fiat, quas videre potest ipse peccans.

3 Secundò ad idem cito Regum. 2. cap. 12. vbi punitus est Dauid morte filij ex adulterio nati, vt in illo dolorem & pœnam sentiret, quem ex illicito & damnato coitu genuerat: puer enim nõ est punitus, sed potius Domino miserante ante vsum rationis raptus est, ne malitia mutaret animã illius: mors ergo pueri respectu ipsius non punitio fuit, sed opus misericordiæ: quantum ad ipsum Dauid parentem spectat, opus fuit punitionis & vindictæ, per quã in eo quod peccauerat punitus est.

4 Tertiò sic etiam legimus 19. Genes. paruulos Sodomę sine vllo peccato proprio simul cum parentibus suis igne cõsumptos fuisse: & Numer. 17. paruulos cum Dathã, & Abiron sine propio peccato, viuos à terra deglutitos, quos Dominus non puniuit, sed potius illorum misertus est, cum illos ex hac vita innocentes migrare voluit, ne si diutius perstitissent, paternarum iniquitatum fuissent imitatores effecti, & sic grauiores posteà pœnas sustinerent. Similiter etiã in diluuio vniuersali paruuli qui videbantur innocentes, perierunt.

5 Aliquando etiam & quartò Deus filios prouectæ ætatis pro parentum peccatis affligit, vt ipsos parentes puniat, non verò filios, his siquidem huiusmodi afflictio cedit in bonum, quia per illam cautiores fiunt ad futura peccata præcauenda, eorumque virtus & meritum per illam, si patienter ferant, crescit: quò fit, vt licèt talis afflictio sit illis grauis & acerba, non tamẽ respectu eorum pœna dicetur, neque punitio, secũdùm quod pœna, vel punitio dicit ordinem & respectum ad culpam, qua illi in peccato parentum omnino caruerunt: parentibus tamen comparata talis filiorum afflictio pœna dicetur, quoniã pro ipsorum peccato est filijs inflicta, in quibus simul etiam parentes affliguntur: Hinc est, quòd peccante Cham peccato irreuerentiæ in patrem, filio eius Chanaan maledixit Noe, sic dicens: Maledictus Chanaã, seruus seruorum erit fratribus suis, Genesi. 9. vt per illam maledictionem grauius afflingeret & puniret Cham, cum ille videret nõ solum se sed etiam filium suum à patre maledici.

Quintò idem constat Iosue. 6. & 7. vbi filij, & filię Achan, qui furatus fuerat de anathemate ciuitatis Hierico cõtra præceptum Domini, simul cum ipso Achan eorum patre ex mandato Iosue interfecti sunt, quo facto placatus est Dominus, qui de peccato Achan iratus fuerat.

Sextò idem patet. 4. Reg. 5. vbi filij Giezi pueri Helisæi Prophetæ percussi sunt lepra propter peccatum patris, qui contra voluntatem Hælisei à Naaman leproso ob collatam illi sanitatem munera accepit: & alibi sæpe Deus visitauit peccata patrum in filios, vsque ad tertiam & quartam generationem: quia & Euripides atque Plutarchus in lib. de sera numin. vindict. non ignorarunt, & Iustinus Philosophus quæst. 138. & Cælius lib. 6. lection. antiq. c. 14.

6 Sed & iura Pontificia puniunt hæreticos, priuando filios eorum orthodoxos bonis & successione parentum dãnatorum, confiscantur enim eorum bona in terris Ecclesiæ, fisco Ecclesiæ, in terris verò Regis, vel Imperatoris, fisco Regio, vel Imperiali, respectiué, vt in. c. vergentis, de hæretic. Nec enim (vt inquit ibi Summus Pontifex) huiusmodi seueritatis censuram orthodoxorũ ex hæredatio filiorum, quasi cuiusdam miserationis prætextu debet vllatenus impedire: cum in multis casibus (etiam secundùm diuinum iudicium) filij pro parentibus temporaliter puniãtur, & iuxta Canonicas sanctiones, quandoque

feratur

Universidad de Deusto
Biblioteca

feratur vltio non solum in authores scelerum,sed etiam in progeniem damnatorum, vbi glossa finalis illas Canonicas sanctiones citat.

7 Sic etiam in c. in quibus, de pœnis, decisum extat,quod patroni, aduocati, aut feudatarij,vel vice domini,occidentes,vel mutilantes Prælatum,vel clericũ Ecclesiæ, per se, vel per alios, amittunt quod habent ab Ecclesia, & non solum nihil peruenire debet ad hæredes, sed etiam vsque ad quartam generationem posteritates talium in clericorum collegium nullatenus admittuntur, nec in domibus regularibus alicuius prælationis assequi debẽt honorem,nisi cum eis fuerit misericorditer dispẽsatum: & ibi glos. Ad hęredes,notat esse speciale ibi, quòd filius puniatur pro delicto patris, sicut in crimine læsæ Maiestatis

8 Similiter licet pœna ecclesiastici interdicti grauis sit, plerumque tamen ob culpam vnius,qui ciuitatis,aut prouintiæ dominus est,vel in ea habet secularẽ vel Ecclesiasticam iurisdictionem,tota prouintia,vel ciuitas submittitur interdicto,vt in cap.non est vobis,de spõsal. c.sane,el.2.vbi Decius,de offic.delegat. c.si sententia,de sentẽtia excõmunicat. lib.6.in.2.part.Hæc tamen pœna spiritualis non est,quia non afficit animam, nõ enim priuat communione suffragiorum Ecclesiæ,sed tantùm suspendit interdictos auditione & celebratione diuinorum officiorum:quę profectò priuatio directò animam non afficit,& sic distat ab excommunicationis censura.

Quo fit,vt quanuis iure posset excõmunicatio ferri in vniuersitatẽ minimẽ ligantur hi,qui post ipsam censurę pronuntiationem collegium,aut vniuersitatem ingressi fuerint,vt cum communi probat Alfons.Hoxeda de incompatibil. benef. c.23.nu.111.ad fin.

9 Quo fit primò,vt ciuibus interdictis & hi interdicti censebuntur, qui in locum aliorum ciuium post sententiam successerunt,in eam ciuitatem domicilium transferentes,iuxta glossam communiter receptam in d. c. si sententia,verb. non competant,quam esse ordinariam ex Iasone,& communiter approbatam testatur D.Couar.lib.2. var.resol.c.9.n. 10. & Hoxed. de incompatib. benef.c. 23.nu.112.

10 Secundò deducitur,quod è contrario ciuis interdictus si se ipsum alibi causa mutandi domicilium transtulerit,immunis erit ab eo interdicto,vt notant DD.in d.c.si sententia, & Couarr. vbi supra,& Hoxeda vbi supra.

11 Vltimo accedat,quòd ciuitas,quæ proprium Episcopum occiderit, licet omnes ciues, nec peccati,nec criminis rei sint,priuatur honore & dignitate Episcopali:text.est in.c.ita nos. 25. quæst. 2. quod est intelligendum,quando ipse Episcopus erat iam consecratus,secundũ Bald.in.l.si nondum.C.de furt.& Ias.in l.2.col.2.C.de inoffi.testam.quos refert & sequitur Couar.vbi supra,in fin.Hoxed.vbi supra,nu.113.

12 Sed & pro parte negatiua nõ desunt sacri eloquij authoritates, quibus eadẽ astruitur, nempe neminem pro peccato alterius esse puniendum, & 1. Ezechiel 18. vbi Dominus Ezechiel Prophetam loquutus est sic dicens: Anima quæ peccauerit,ipsa morietur:filius non portabit iniquitatem patris: & pater nõ portabit iniquitatem filij: iustitia iusti super eum erit,& impietas impij super eum.

13 Secundo eadem pars confirmari potest testimonio Augustini dicentis, Nõ prius Deus est vltor,quã aliquis sit peccator.

14 Tertiò idem probatur Deuteron.c. 24.Non occidentur parentes pro filijs, nec filij pro parentibus,sed vnusquisq; pro peccato æterno morietur:& Exod. 23.Insontem & iustum non occides: & Psalm.68. Quæ non rapui tunc exoluebam.

15 Sed & iure positiuo idem probatur in titulis.C.ne filius pro patre, & ne vxor pro marito. & præterea peccata suos debent tenere authores,vt in.l.sancimus,cum similibus.C.de pœnis, & in l.9.tit.31.par.7.Quod adeò procedit,vt Iurisconsul-

Iurisconsultus satius esse existimauerit, in dubio potius nocentem impunitum relinqui,quàm innocentem condemnari,vt in.l.absentem,versi.satius.ff.depœnis,& in d.l.9.tit.31.part. 7. facit tex.in auth.vt nulli iudicum.§.quoniamverò, collatio.9.in illis verbis,Aut damna eorum inferre vicis, vbi expresse prohibetur damna ab alijs illata vicis inferri:vnde glossa in verb. vicis,ex illo text.inuehit in magistratus punientes vniuersitatẽ pro aliquo delinquente: & ideò Bal.

16 in d. l. sancimus,dicit, † statutum quo cauetur,illos de domo teneri pro cõtorte,esse contra ius diuinum & humanũ, & in.c.agnoscentes,colu.1.circa mediũ de cõstitu.asserit,huiusmodi statuta plerumque esse iniqua, quem refert & sequitur Chassanęus consi.1.nu.4. Barba. consi.66.nu.1.& 2.inter consilia Calcanei,Lucas de Penna in.l.iure prouisum. C.de fabricens.libr. 11.prout eos refert Octauianus decis. Pedemont.88.num. 2.& late comprobat Gigas de crim.læsæ Maiestatis,in titulo de pœnis quas filij incurrunt, &c.c.14.nu. 12.& seqq.

Quo igitur modo intelligenda sunt prædicta ex diuinis literis testimonia adducta pro vtraque parte? videntur enim prima quidem facie inter se pugnare:similiter & ea, quæ ex iure positiuo retulimus.

17 Quidam autem (vt diuus Hieronymus super Ezechiel in d. cap.18.refert) dixerunt,verba illa Exodi,quibus Dominus ait,visitare se iniquitatem patrũ in filios in tertiam & quartam generationem,non esse iuxta literam, sed per parabolam intelligenda: hoc autem nõ placet ipsi,& meritò: ex eo enim solo quòd tunc Dominus legem ferebat, & transgredienti eam pœnam comminabatur,per quam illos ad legis obseruantiam perurgeret, constat non esse parabolam, quia in ferẽdis legibus nullus debet esse parabolis locus, quia nudæ & apertæ debent esse leges, vt possint ab omnibus intelligi.

Quare ipse Hieronymus,dubius maxime de vero sensu eorum testimonium ex sacro eloquio prędicatorum,& innuẽs difficilem esse huius perplexæ quæstionis ac nodi dissolutionem,quã doquidem tã acriter eum torsit,inquit: Et quamquam non auderemus quidpiã dicere, nec vas fictile loqui contra figulum, Quare me ita,vel ita me fecisti? tamen scandalum patiebamur occultũ, quòd iniustitia videretur Dei, aliũ peccare,& alium luere peccata:si enim reddit peccata patris super filios in tertiã & quartam generationem,iniustum videtur,vt alius peccet,& alius puniatur: sed ex eo quod sequitur, His qui oderunt me,comminationis,siue præcepti, scandalum soluitur, non enim ideò puniuntur in tertia & quarta generatione,quia deliquerunt patres eorum,cum patres potius,qui fuerũt peccatores, puniri debuerint, sed quia patrum extiterunt æmulatores,& oderunt Deum,hæreditario malo & impietate in ramos quoque de radice crescente: tandem D. Hieronymus de hoc sensu non satis securus inquit,Si quis autem,vel melioré, vel alterum sensum potuerit reperire, qui contrariorum inter se testimoniorum scandalum tollat, illius magis sententiæ acquiescendum est.

Hæc tamẽ expositio Hieronymi, siue sensus,ex pluribus constare non videtur quæ eleganter cumulat Alfons. à Castro lib.2.de iusta hęret.c.11. Tam aperta,inquit,sunt in sacris literis testimonia, quæ filios pro peccatis parentum fuisse à Deo punitos asserunt, vt nulla possint tergiuersatione celari: videtur ergo ex eisdẽ procedere nõ posse quod Beatus Hieronymus ait,numquã filios puniri à Deo in tertiam & quartam generationem,quia deliquerunt patres eorum, sed quia patrum fuerunt imitatores:quod etiam probauit Nicolaus de Lyra super Exodum,de hac re agens,dicens: Alio modo intelligitur de pœna æterna,quę infligitur filio pro iniquitate patris, in quantum est imitator paterni sceleris:ideò subditur, Vsque ad tertiam & quartam generationem,quia sicut dictũ est, aliquãdo mali homines

vident

Universidad de Deusto Biblioteca

vident filios suos, vsque ad tot generationes,& sic informant eos malis exemplis,vel illi imitantur,quod viderunt in patribus:quod & voluit D. Thom.2.2. quæst.108.arti.4.ad primum, & 1.2.q. 87.arti.vlti. ad. 1.& nouissime Hector Pinto super Ezechiel d.c. 18 pag.249. & Salon de iustit.& iur.in 2.2. D.Tho. art.2.liceat ne aliquãdo occidere innocentem,versi.nunc ad argumenta,pagina.1155.

Filius siquidem paternæ iniquitatis imitator,si pro hac imitatione punitur à Deo,non pro peccato patris punitur, sed pro suo, quia talis imitatio peccatũ proprium est filij: non conuenit ergo præd.expositio literæ Exodi supra citatæ,quæ ait, Visitãs iniquitatem patrum 18
in filios in tertiam & quartam generationem:ergo nõ de peccato filij per imitationem,sed de peccato patris proprio loquitur:si enim de peccato filiorũ per imitationem commisso ageret tex. ille, non solum vsque ad tertiam & quartã generationem deberent puniri, sed in mille illud peccatum imitantes, vt his & alijs rationibus expositionem præfatam Nicolai de Lyra improbauit Alfonsi.à Castro lib.2.de iusta hæret.pun. c.10.versi.Nicolaus Lyranus super Exodum,&c.& D.Couar.lib.2.var.resol.c. 8.nu.1.versi.primũ,ibi, quòd verò Hieronymus.Neque obstãt illa verba Exodi, His qui oderunt me,quæ Hieronymus dicit esse referenda ad filios, ita vt filij sint,qui oderũt,& ob hoc à Deo puniuntur:quod & probat Hector Pinto vbi supra, quanuis fateatur posse etiam & ad patres ipsos referri, & ante eum Simanc. de institut. Cathol. c. 29. nu.4.quia potius secundùm rectum ordinem,ac sensum literæ Exodi,ad parentes sunt referenda,quam ad filios:inquit enim,Ego sum Dominus Deus tuus zelotes visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem eorum qui oderunt me,constat enim,illud relatiuũ,Qui, debere referri ad patres,& non ad filios, sicut & genitiuus Eorum,cuius fit relatio per relatiuum,Qui, sed genitiuus Eorum, nullo modo ad aliud,quàm ad parentes referri potest, vt constat,quia tertia & quarta generatio,quam propter peccata parentum visitat Deus, sunt qui oderunt Deum, non filij. Eodem modo sunt intelligenda verba, quæ D.Hieronymus ex.3.Deuteron.citat, His qui oderunt me,&c. vtrobique enim Deus eandem, licet diuersis verbis,protulit sentẽtiam: ita latius prosequitur Castro vbi supra.Nihilominus tamen expositionem D.Hieronymi præfatam, de qua supra in versi.quare ipse Hieronym' sequitur & probat Innocen.III.in c. nisi cũ prædẽ.§.personę,ibi:Ego sũ, inquit, Deus, & c. de renuntiat.

Vera igitur resolutio atque concordia, solidaque doctrina, vt Ezechiel abExodo non discrepet,est,quòd pœna æterna, aut temporali spirituali (cuiusmodi est priuatio gratiæ Dei, amissio iuris ad gloriam suscipiendam, eorum ve,quæ ad animæ salutem maxime necessaria sunt, priuatio) nunquam diuino iudicio puniti fuerunt, nec puniũtur innocentes ob alterius culpã, nec poterunt humana lege puniri & ita intelliguntur verba præcitata Ezechiel Prophetæ,Anima,quæ peccauerit,ipsa morietur,& filius non portabit iniquitatem patris,quoniã neminem nisi pro peccato propio Deus æternaliter damnat:non enim dixit,Anima, quæ peccauerit,ipsa punietur, sed ipsa morietur, ex quibus patet,non de qualibet pœna, sed de sola morte Deum fuisse loquutũ mors autem,quæ ex lege pro omni peccato mortali datur,æterna est, nõ verò temporalis. Pœna autem corporali & temporali quandoq; Deus punit in hac vita filios pro peccato parentũ ex causis iudicio humano occultis,& latentibus, & ita intelligitur quod ait Dominus in Exodo,se visitare iniquitatẽ parentum in filios,in tertiam & quartam generationem, nempe pœna corporali & temporali:secus verò æterna,vel tẽporali spirituali.Eodem modo intelligẽdæ sunt authoritates reliquæ, supra in idem

idem citatæ, vt placuit diuo Augustino quæstion.8.super Iosue, & in epistola.75.ad Auxilium Episcop.cap.non imputantur,vbi supra,& in sũma. 1.quæst. 4.& in.c. vndecumque,& ibi Cardina. à Turrecremat. 56. dist. Alex.Hales in 3.part.quæst.41.membro.4.arti.1.sanctus Thom.2.2. quæstion.108.artic.4. ad primum, & in.1.2. quæst.87.articul. vltim.Ioann.Arboreus in sua Theosophia.lib.6.capit.9.Alfonsus à Castro d. lib.2.de iusta hæret. punit. capit.11. & frater Pinto d.capit. 18. Ezechiel,pagi. 249.versi.decimus igitur,colu.2. & D. Couar.lib.2.variar.resolut.cap.8.num. 1.versi.secundum,& in versi.quinta,vbi quòd hæc est receptissima omniũ opinio:late Iacobus Septimãcens.lib.de Catholic.institit.c.29.nu.1. cum sequentibus:est communis secundùm Salon vbi supra,inversi.denique,& est communis sententia,vt plures referens affirmat Alfonsi.Hoxed.de incompatibil.benefic. cap.23.nu. 104.

19 Ratio autem quare Deus in hac vita corporaliter filios innocentes pro peccatis parentum puniat,ea est secundùm supradictos authores,& supra quoq; tetigimus,quia talis filij pœna,& patri nocet,& filio ad salutem suæ animæ prodest:nã propter eius animę salutem augendam sæpe iustos absque illorum culpa Deus in hac vita corporaliter affligit:non igitur mirum est, si iustos filios maiorum parentum Deus corporalibus 21
pœnis & transitorijs cruciet,cum per illas simul, & parentum peccata puniat, & salutem filiorum spiritualem procuret.Pœnis autem spiritualibus,quanuis temporales sint, nũquam Deus pro peccatis parentum punit, quod præter supradictos probat cum Augustino Simanc.d.cap.29.numer.3.&.5.Sic etiam Deus,qui dicit se visitare iniquitatẽ patrum in filios,in tertiam,& quartam generationem,ipsemet ait,propter parentum merita se misericordiã facturum in
20 mille,† his qui diligunt eum: & ita ipsemet Deus sæpe ob parentum merita nõ solum mercedes plurimas filijs confert, sed mortem & alias plurimas, quas merebantur,pœnas remittit,vt docet Castro lib.2.de iusta hæret.pun.cap.vltim. versi.nam Deus,& quod ea ratione puniatur in his casibus filius ob scelus paternum,quia magis terrentur patres in persona filiorum, quam in propria, authoritate Ciceronis,& aliorum probat Menoch.consil. 99.numer. 220. & in.2.tom.præsumpt.lib.5.præsumpt.33. nu.8.&.21.

Præterea, ideò filij innocentes puniuntur propter parentum scelera in corpore,non autem in anima,quia filij, vt latius prædiximus,sunt res parentum quoad corpora, quæ genuerunt, non autem. quoad animas, quas Deus creauit: anima enim non est ex radice,nec à patre generatur,sed à Deo creatur & infunditur,ideò ait per Ezechiel 18. Deus: Anima, quæ peccauerit,ipsa morietur:&dixerat paullò ante,Omnes animę meę sunt:& ideò fatendum omnino est, nihil aliud Deus agere, quàm quòd fas admodumque decens sit: eius enim voluntas summa iustitia est, & opera eius omnia sanctissima,& perfectissima,ipsa enim facit nos,eiusque est vita & mors: ipse occidit, & ipse videre facit,solus ipse vitæ & mortis habet potestatem, iustè nobis dat vitam, iustè cum vult,occidit: hæc summa ratio iustitię est,nec amplius à nobis de iudicijs Dei scrutari licet.

Spiritualis autem pœna est,quam prędiximus: verbi gratia,excõmunicatio, quæ nisi pro culpa, & peccato mortali excommunicati ferri non potest,vt late deduximus supra lib.1.capit.7.nume. 23.non autem quęcumque alia pœna ecclesiastica,canonica ve,prout est ecclesiastici interdicti, vt supra hoc capite prediximus,aut irregularitas, hæc namque non est spiritualis pœna, vt probat Couarruuias vbi supra d.numer. 5. versicul. quinta, aduersus glossam in summa.1.quęstion. 4.& opinionem Couar. sequitur Hoxeda vbi supra, numero 104.

Potest etiam dici,quòd paruuli igne

Universidad de Deusto Biblioteca

Sodomæ cum parentibus fuerunt consumpti, & in generali diluuio perierunt ex peccatis proprijs, quibus eam pœnã meruerint, non tamen actualibus, propter defectum vsus rationis, sed peccato originali, ex quo omnes illi, tam parentes, quàm filij paruuli iuste occasionaliter similia passi sunt atque patiuntur: ita Magister Villegas in. 2. parte Flor. Sanct. capit. 3. *De la vida de Nuestra Señora*, pagin. 5. & ita inquit Scriptura diuina capit. 18. &. 19. Geneseos, quòd solus in ciuitate Loth iustus inuentus est, quia licèt filij paruuli non fuerint complices in peccatis parentum, in eorum tamen peccatis fuerunt concepti, & macula patrum natiuitatem præcesserat, vt inquit Ioann. Igneus in. l. final. numero. 37. ff. ad Sillan. propter quod omnes igne consumpti sunt: idem contingit in diluuio generali, vt constat ex capit. 6. Genes. iuxta quod dicitur in Eccles. capit. 41. filiorum peccatorum pariet hæreditas: & postmodum, & cum semine illorum assiduitas opprobrij: quod etiam demonstratur ex traductione peccati originalis simul cum damno inde sequuto generi humano concepto post amissam gratiam nostrorum primorum parentum, iuxta communem doctrinam omnium sanctorum.

Hæc quanuis ita se rectè habeant, ac procedant, ad solam tamen diuinam potentiam pertinent, qui solus potest peccata patrum visitare in filios, in tertiam & quartam generationem.

22 Vnde humana lex minime poterit imitari iudicium diuinum, quo pro alterius culpis & criminibus innocentes corporis pœna afficiuntur, tunc enim licet hominibus diuina iudicia imitari, quando ea ex manifestis causis procedunt. At vbi ex occultis nobis latentibus iudicium instruitur, secus est, cum homines ignorét prorsus quid expediat: non igitur humana lege iuste quacumque ex causa puniri poterunt innocentes pœna corporali ob aliorum crimina, vt habetur Deuteron. capit. 24. præcitato, & Exodi. 23. quod ex diuo Augustino, & cæteris supra allegatis patet, & pluribus ornat ac probat Simanc. vbi supra, nu. 6. resoluens nullo pacto licere quem piam propter crimen alterius occidere, nec excommunicare, nec fustibus cædere, nec alia corporali pœna punire, sicut inter Theologos & Iuristas satis constat, inibique ad hoc citat Augustin. libro. 1. de Ciuitate Dei, capit. 21. & Deuteronomij. capit. 24. & libr. 4. Regum capit. 14. & illic Abulens. quæstion. 5. Herodot. libro. 4. Plato. libr. 9. de legib. Herodian. libro. 1. capit. si habes. 24. quæstion. 3. Ioann. Bohem. libro. 2. de moribus omnium gentium. capit. 9. Brunum libro. 6. de seditio. capit. 6. Alexand. Halens. sanctum Thomam & Castrum vbi supra.

23 Quare non immeritò Castro vbi supra d. capit. 11. miratur, quo pacto Imperatores Honorius & Archadius, in. l. quisquis. C. ad. l. Iul. de vi, non sint veriti dicere, se ex imperatoria lenitate vitam concedere filijs eorum, qui regiam læserunt Maiestatem, tanquam si hac imperatoria lenitate secluſa, iustè potuissent filios pro peccatis parentum interficere: lege si quidem diuina, quam citauimus, erat illis interdictum, ne patres pro filijs, aut filios pro patribus interficerent. Idem cum Castro censet in hoc Couarruuias vbi supra, versiculo. tertia, dicens, satis inique id a Cæsaribus dictum fuisse. Quod autem summus Pontifex in d. capit. vergentis, de hæretic. dicit, filijs eorum, qui læsæ Maiestatis sunt rei, vitam ex sola misericordia esse conseruatam, non dixit definiendo, aut probando illud, sed solum retulit, quid Imperatorum leges de reis læsæ Maiestatis decreuerint, & inde, tanquam de minori ad maius, arguit de bonorum confiscatione simile esse circa hæreticos.

24 Firmissima igitur est hæc, certissima & in

& infallibilis sententia, vt nulli humano iudici liceat vnquam vnum hominé pro peccato alterius occidere, nec alia pœna corporali eum afficere, vt tenet Sanct. Thom. 2. 2. quæstion. 108 articu. 3. Alex. Hales in. 3. part. quæstion. 41. membro. 4. articul. 1. & Castro vbi supra, sic intelligens Augustin. prout ex ipso colligi potest, cum dixit, non licere iudici humano, alterum pro alterius peccato punire, nempe de pœna quæ mortem, & alios corporis cruciatus comprehendit, quam præd cti vocant pœnam flagelli.

25 Nihilominus tamen cum iusta subest causa, & propter Reipublicæ vtilitatem, quo promptius & cautius à delictis & criminibus homines abstineãt, humana lex filios & nepotes pœna bonorum, alia ve simili, sancte & iuste potest afficere, vt passim legibus & canonibus definitum est, numquam tamen absque iusta causa licite potest iudex prædict. pœnas imponere, vt probant præfati authores, estque communis, aut saltem omnium frequentior sententia, secundùm Couarruuias vbi supra, numer. 1. versicul, quarta, & hoc modo defendi possunt humanæ leges, de quibus supra, atque iudicia huiusmodi, quibus innocentes ob aliorum crimina & peccata pœnis temporalibus afficiuntur, vt notat glossa in summa. 1. quæst. 4. & ibi Doctores glossa, & Cardinal à Turrecremat. in d. capit. vndecumque,

26 † Imò etiam quandoque ex causa, etiam absque culpa, diuino & humano iudicio pœna pecuniaria infertur, vt ex pluribus in specie probat Couarruuias vbi supra, numer. 1. in principio. & decisio Pedemont. 88. numer. 24. cum sequentibus, alios allegans, & Alfonsus Hoxeda vbi supra. d. capit. 23. numer. 105. Et addit Doctor Couarruuias vbi supra, iniustam causam esse, vt magis à delictis abstineatur, reprimaturque hominum audacia, ne ve deprædationes, & depopulationes fiant, quæ omnia publicam respiciunt vtilitatem, secũdùm Iason. & alios quos refert.

27 Vnde in hunc sensum, id est, stante iusta causa, valebunt statuta & consuetudines, vt alij in pœnis pecuniarijs pro commissis aliorum teneantur, & puniantur, etiam si nihil verè, vel præsumptiue commiserint, dummodo non corporaliter plectantur, vt sentit. l. final. C. de primipil. libr. 12. & probatur authoritate glossæ in rubric. C. de decret. decurio. libr. 10. Bart. in. l. iure prouisum, & ibi Alexand. in additionibus. C. de fabricens. libr. 11. Bart. Bald. & Angel. in. l. sancimus. C. de pœnis. idem Bart in. l. ne quid. ff. de incendio, ruin. & naufrag. est communis secundùm Iason. in authenti. nouissima, column. 3. numer. 8. C. de inofficio. testam. & Felinum in capit. 2. nume. 2. de constit. vbi quod hæc est magis communis opinio, & est communis & verisima sententia, secundùm Couarruuias libr. 2. variar. capit. 8. numer. 7. vbi plures allegat, cũ quo idem affirmat Alfons. Hoxeda de incompatibil. benefic. capit. 23. numer. 107. & plurimos citans idem fatetur & probat decisio Pedemont. vbi supra, numer. 18. qui in princip. illius decisionis loquitur in decreto ducali præcipiente damna in prædijs vrbanis, siue rusticis data, censeri & illata ab vniuersitate Constanzanensium propinqua, ipsique imputanda, & nihilominus d. numer. 18. resoluit cum communi valere huiusmodi decreta statuta vel consuetudines, vt prædiximus, & numer. 32. refert ex Angel. in d. authen. vt nulli iudicũ. §. quoniam verò, & Barbat. consil. 66. numer. 6. inter consi Calcanei, † quòd statuta & consuetudines,

28 quibus disponitur, municipia teneri re sarcire damna data in eorum finibus, nó debent intelligi, quãdo scitur à quo fuit illatum damnum, & est soluendo, quia tunc non debet quis grauari odio alterius, sed quando ignoratur à quo damnum fuerit illatum, vel scitur, & is, qui damnum intulit, nó est soluendo: quod in his regnis approbatur in. l. 4. versicul. *y si los robadores*, titul. 7. part ita. 5. & in intellectu legis, vel statuti, quo quis

Universidad de Deusto
Biblioteca

spunitur pro alterius crimine, legendi sunt Hoxeda vbi supra, numer. 108. & & ab eo ibidem citati: quæ conducere possunt pro defensione statutorum atque ordinationum ciuitatum, & oppidorum, quibus ex iustis causis cauetur, † alterum pro damno dato in re ad ipsam rẽpublicam vel communitatem spectante, teneri ad pœnam pecuniariam ab ipsis statutis impositam persoluendam ratione propinquitatis, atque vicinitatis, nisi authorem damni offenderit, dummodò à rege sint confirmata, vel consuetudine legitima approbata.

30 Ex superioribus iam clarè deducitur, quòd iure Pontificio, & Cæsareo statutum est, nempe vt filij & nepotes eorum, qui diuinam, vel humanam Maiestatem læserunt, infamia notentur, & indigni censeatur ad obtinenda officia publica, & beneficia Ecclesiastica, aliaque Reipublicæ munera: hoc enim sancitum est ob criminum grauitatem, ex qua innocentes filij ob scelera parentum, pœna temporali bonorum & simili puniuntur, vt in d. l. quisquis. C. ad. l. Iuliam Maiest. §. filij. capit. vergentis. de hæreti. capit. 2. §. hæretici. capit. statutum, in secundo, eodem. titul. in. 6. l. 3. titul. 3. libr. 8. nouæ Collectionis Regiæ, vt nonnulli ex supradictis interpretibus indicarunt, & Simancas vbi supra, numer. 13. cum sequentibus, & duodecim casus, in quibus pro parentum sceleribus filij puniuntur, congerit Matth. de Afflict. in constitutio. Neapoli titul. 2. numer. 31. qui est etiam videndus numer. 24. Quare autem liceat in prædict. casibus punire filios pro patribus, videndus est latè Simancas vbi supra, numer. 7. cum sequentibus, & plura circa earundem cõstitutionum interpretationem satis in praxi, vtilia tradit ac discutit Couarruuias vbi supra, numer. 2. cum sequentibus. & Simancas etiam vbi supra, numer. 16. cum sequentibus, & Menochius d. præsumptio. 33. per totam: ex quibus vnum tantùm, quia difficillimum, prætereundum silentio non duximus.

31 Nempe an filij hæreticorum ante crimen commissum nati, efficiantur infames, & denique cæteris pœnis canonicis prædictarum constitutionum puniantur extra corporalem, necne. Hæc quæstio ingens est, & quæ magnam in vtramque partem probabilitatem habet.

In primis enim Calderinus consil. 3. in titul. de hæretic. post multa hinc inde allegata, in ea residet sententia, Catholicos filios hæreticorum, qui antequam pater laberetur in hæresim, nati sunt, non esse puniendos illis pœnis, quæ à iure Canonico contra filios hæreticorum statutæ sunt: cuius sententia primò vrgenter probari videtur ex Gratiani miscellaneis in capit. non imputantur. 1. quæst. 4. cuius verba ita se habent: Non imputantur filijs peccata parentum, quæ post eorum natiuitatem à parentibus committũtur, nec pro peccatis parentum spirituali pœna filij plectendi: officio autem, vel beneficio Ecclesiæ priuari, spiritualis pœna est, non igitur hanc ex peccato patris promeretur filius. Hactenus Gratianus ex Augustino ad Auxẽtium Episcopum epistola 75. Ex quo illud primò deducitur, filios natos ante hæresim à parentibus commissam, minimè pœnis eius criminis affici. Secundò, filios hæretici nõ esse priuandos beneficijs ecclesiasticis, quæ iam tempore commissi criminis obtinebant: vtrumque autem, præcipuè primum sententiæ Calderini fauet.

Secundò pro eadem parte facit, quia nulla est lex, quę talem filium nominatim exprimat, nec eadem est ratio huius & aliorum filiorum.

Tertiò, quia d. l. quisquis. C. ad. l. Iul. Maiest. loquens in crimine læsæ Maiestatis humanæ, solum punit filios post crimen commissum, non ante crimen natos, vt ibidem Cynus, Petrus & Angel. adnotarunt est, communis secundùm Alciat. consi. 467. nu. 7. & hęc tanquam

tamquam mitior & benignior placet Iulio Claro in sua practi. crimin. in. §. læsę Maiestatis, versicul. fuit etiam, & Ioan. Orosc. in. l. emancipatum, num. 1. cum seqq. ff. de senator. vbi etiam refert eam esse communem, & D. Molin. alios allegans de Hispan. primoge. libr. 4. c. 11. nu. 55. & Velazquez in. l. 4. Tau. glos. 7. nu. 13. Anto. Gom. in. l. 11. Taur. nu. 51. Cifuent. in. l. 4. Taur. col. 3. versi. 2. modo l mitatur. Iulius Scarlati. consi. 113. num. 8. tom. 1. consi. crimi. & refert esse magis communem, ex Alciat. vbi supra, Hoxeda in d. tractat. de incompatibil. benefic. 1. part. capit. 23. numero. 98 & quanuis contrarium ob eandem iuris rationem in vtroque probauerint in d. l. quisquis, Albericus & Salicet. & nonnulli alij, quam esse communem testatur Claudius in. l. si quis id quod, numer. 14. ff. de iurisdiction. omnium iud. vt refert Clarus & Orosc. vbi supra: opinio tamen Cyni, & Petri hodie iure regio expresse probata est in. l. 6. titul. 27. part. 2. & in. l. vltim. titul. 31. partit. 7. & in. l. 3. titul. 9. lib. 4. ordinam. vet. hodie est. l. 5. in versicul. *Pero dezimos*, ibi, *Ni su hijo que vno despues*, titul. 8. libr. 8. nouæ Collectionis Regię: id quod Antonius Gomez. 3. tom. capit. 2. num. 16. ad finem, & omnes penè Cohispani nostri, hac de re agentes, expresse notant atque pro constitutissimo, vt pote legibus regijs decisо, habent, excepto vno Gregorio Lopez in. l. 2. titul. 2. partita. 7. in glossa *sus hijos*, qui propter verba nimis generalia illius legis, ibi, *Todos los hijos*, existimat contrariam partem esse pro tunc veriorem, quanuis tandem relinquat cogitandum: sed non obstat d. l. 2. nam secundùm Oroscium vbi supra, numer. 3. † illa verba vniuersalia sunt interpretanda & declaranda ex verbis d. l. 6. titul. 27. partit. 2. & restingendra ad eos filios, in quibus potest cadere infamia de iure, scilicet in natis post crimen: vel intelligenda sunt de omnibus, tam legitimis, quàm naturalibus, & spu-

33

rijs, emancipatis, seu filijs familiàs, de quibus contentio fuit inter scribentes, vtrùm sub illius. l. dispositione comprehenderentur omnes: tamen non aliter quàm si post delictum nati fuerint pœnam infamiæ, & in capacitatis, incurrent: quod etiam latius explicat D. Molina vbi supra, numer. 56. vbi quòd lex illa. 6. admittere non potest intellectum, quem etiam Gregor. ibidem assignat, dicens, quòd intelligenda sit de pœna expulsionis patriæ, non autem de pœna infamiæ, & incapacitatis successionis, quia nulla ratio assignari potest, quare magis id in pœna expulsionis à patria, quàm in pœnis infamiæ, & incapacitatis seruari debeat, cum pœna infamiæ, & in capacitatis, pœna exilij longè maior sit: & hoc declaratur ex ratione ab eadem lege assignata, ibi: *En todas las cosas alli do pusieron pena a los hijos*: hæc namque ratio generalis est, & omnes pœnas filijs appositas comprehendit, nec prædictam restrictionem admittit.

Cum igitur hæc ita se habeant, cur diuersum censendum erit in crimine hæresis, cum id expresse decisum iure canonico non inueniatur.

34 Quartò, quia sicut filius natus ante dignitatem patris, non consequitur prærogatiuas & honores eius, multo minus illi nocere debeat crimen à patre post eius natiuitatem commissum: odia enim restringi, & fauores conuenit ampliari. capit. odia. de regul. iur. in 6. l. si quis in suo. §. 1. C. de inoffi. testam. l. diuo Marco. C. de quęstion. l. si quis decurio. *la tercera*. l. neque Dorotheum cum alijs pluribus eiusdem titul. C. de decurion. lib. 10. & inquit glossa in d. l. diuo Marco verb. aspergit, in versic. sed si filius, † maculam patris filijs an-

35 tea natis minime præiudicare, quin vtantur priuilegijs, quibus vti poterant ex paterna dignitate ante crimen commissum: quæ glossa est communiter recepta secundùm Couarruuias libro. 2. variar. resolutio. cap. 8. num. 5. versic.

4. soleti & Menoch. d. c. præsumpt. 33. nu. 39. sic etiam glos. in c. iam itaq;, verbo reatum. 1. quæst. 4. dicit, Reatum patris transire in filium posteà natum, nõ in eum qui prius natus fuerat. Similiter etiam, quanuis sint qui existiment, priuilegium nobilitatis à principe datum alicui, prodesse filijs ante priuilegij cõ-
36 cessionem natis, † & ideò eos nobiles etiam censeri, vt tenet Guilliel. de Cugno in l. senatoris filium, per tex. ibi. ff. de senat. Ioã. de Platea in l. si senator. C. de dignit. lib. 12. & apud Gallos hæc opinio recepta est secundùm Tiraquel. de nobilit. c. 15. nu. 8. contraria tamen opinio iure verior est, & probatur in l. vltim. C. de decurio. lib. 10. eamque sequitur alios allegans Couar. vbi supra, d. nu. 5. versi. 3. ibi, quibus accedit, dicés, hanc sententiam se vidisse sæpissimè in illo regio Granatensi Prætorio admissam fuisse, & est expressa l. 1. in fin. titu. 1. lib. 6. nou. Collect. Reg. quam esse iuri communi consonam afirmat Otalor. de nobil. 4. par. prin. c. 2. Greg. Lop. in l. 2. verb. *Las honras*, tit. 13. part. 2. Igitur si in fauorabilibus filij ante nati non fruuntur priuilegio nobilitatis patri posteà concesso, à fortiori eis non nocebit infamia patris ei posteà superueniens: quo argumẽto vtitur in proposito Calder. vbi supra, & Platea in l. vltim. nu. 3. versi. & facile iste text. C. de decur. libr. 10. Petrus Costal. in l. & seruorũ. §. ingenui. ff. de statu homin.

Quintò & vltimò pro præd. opinione Calder. adducit Simancas. c. 1. Concilij Toletani. XIII. ex quo maxima coniectura sumitur, filios natos ante crimen hæresis à parente commissum, iuris pœnis non affici, dum ibi quidam restituuntur in pristinam dignitatem, qui
38 tunc in infidelitatem inciderãt, & mox subiũgitur, Quod etiã de filijs eorũ decernimus obseruandum, qui post admissum parẽtum præmemoratę profanationis scelus nati esse prodũtur. Ecce ergo quòd illi tantũ filij egebãt restitutione, qui nati erant post parentum infidelitatem. Alij verò nati ante crimen, quia integri status permanserant, non egebant restitutione.

Quibus fit, vt hanc opinionẽ Calde. teneant etiam Petrus, & Cynus, & Angelus in d. l. quisquis. C. ad. l. Iuliam Maiest. Præpositus in c. quo iure. 8. dist. n. col. penul. Dominic. & Francus in. c. 2. §. hęretici, de hæret. lib. 6. Anania in d. c. vergentis, col. 4. nu. 18. vbi quòd hæc pars videtur æquior, & magis fauorabilis. Angel. in l. adoptionum. §. patronũ. nu. 3. ff. de in ius voc. Paul. Paris. consi. 2. num. 183. Vbertinus Locatus in iudicial. inquisit. casu 12. fol. 108. Tiraquel. de primogenitur. q. 31. n. 4. Hanc sequitur & late probat Iacob. Septimãcens. de Catholic. institut. c. 29. n. 23. & seqq. dicens, eam esse benigniorem, & magis placet Iulio Claro in sua pract. crimi. §. hæresis, versi. quæro nunc, vbi quod est æquior & benignior, & D. Molina vbi supra, nu. 55. & in hanc inclinat Bursat. consi. 189. nu. 8. Orosi. in l. emancipatũ. §. nec enim, nu. 3. & 4. ff. de senat. Quemad. in tractat. de confisc. q. 24. in fi. Anton. Gom. 3. tom. c. 2. nu. 16. in fin. versi. sed certè, vbi licet in terminis iuris cõmunis teneat contrariam, de iure regio hanc probat, dicens, quòd est tenenda & seruanda, & ab ea non esse recedendũ iniudicando, & consulẽdo: adde Mieres de maior. 2. par. illatio. 2. num. 5. cum sequentibus.

37 Nihilominus tamen contraria sentẽtia, imò quod filij nati ante parentis lapsum in hæresim, canonicis pœnis afficiantur, verior est, magis communis, & vsu recepta, ac proindè tenenda: quę in primis probatur ex altera magis communi sententia, quã refert plurimis eius authoribus citatis, Couar. lib. 2. variar. 38 resol. c. 8. nu. 4. versi. cæterum. † quę habet, filios hæreticorum & receptatorũ priuari beneficijs obtentis tempore cõmissi criminis, ipso iure, & est magis cõmunis opinio, vt ex Palac. Rub. de reg. Nauarr. 5. part. q 8. refert Alfons. Hoxed. de incompatibil. benef. c. 23. n. 100. Nam quo pacto potest hæc sentẽtia admitti, nisi præmittam', filios natos ante hæresim

hæresim pœnis canonicis puniri? Tametsi contraria sententia, imò quòd filij hæreticorum, nec ipso iure, nec per 41 sententiam priuẽtur beneficijs ecclesiasticis, quæ tempore commissi criminis iam obtinebant, placeat Abbati in d. c. vergentis, post Anto. ibi, & Gonsal. de Villadiego de hæret. q. 23. & repertorio inquisit. verb. filij, ac denique Couarr. vbi supra, & Otalora de nobilit. 4. part. princ. 9. n. 9. Quare & hęc sentẽcia secũda cõsuetudine Hispanię recepta est, & tenenda contra communem, secund. Hoxed. vbi supra, sub d. nu. 100. & eam probat num. seqq.

39 Secundò hæc eadem contra Calder. sẽtẽtia probatur fortius ac manifestius in c. filij de hæret. in. 6. vbi filij eorum, qui in articulo mortis hæresim commiserunt, pœnas canonicas patiuntur: igitur de iam natis nulli potest esse dubiũ.

40 Tertiò idem probatur in c. statutum, el. 2. de hæret. in. 6. vbi expressum est, filios hæreticorum, qui tales esse, vel tales decessisse probãtur, nõ esse admittẽdos ad beneficium ecclesiasticum, nec publicum officium: igitur vt filij hisce pœnis notentur, satis erit patrem hæreticum decessisse, nec oportet probari, patrem ante mortis tempus, & cum filij nati fuerint, hæreticum fuisse. Nec satisfacit, si dicatur non sequi. Pater decesit hæreticus: ergo filij erant nati ante hæresim, cum possent nasci post hæresim inceptam: ergo distinguendũ est in hoc sicut per alia iura, tam canonica, quàm ciuilia, est distinctum inter filios antea & posteà, natos quinimò vt ipsa naturalis ratio distinguit, nam respondeo, hoc locum minime habere posse cum præcesserint verba illa, Qui tales esse: & statim subijciatur, Vel tales etiam decessisse probantur: itaque his omnibus simul iunctis, sensus directus & literalis illius tex. est, filios & nepotes hæreticorum, qui tales esse in vita probãtur, vel tales etiã, scilicet, hæreticos, decessisse probatur, excludi à beneficijs ecclesiasticis, & officijs publicis: ergo precise continentur filij ante hæresim nati, stante distinctione illa alternatiua, Vel, quæ propriè est accipienda.

41 Huic tamen textui, quanuis vix respõderi posset fateatur Siman. vbi sup. nu. 31. ipse tamen ibi, & numeris seqq. nititur probare, eam decisionem non solùm huic opinioni non faueré, sed priorem probare, considerando, constitutionem illius text. à capite vsque ad extremum omnia in fauorem filiorum decreuisse: nam cum statutum Innocentij, & Alex. Summorum Pontificum excluderet filios hæreticorum à beneficijs ecclesiasticis, & officijs publicis, vsque ad secundam generationem, id Pontifex Bonifacius declarat ibi, vt per paternam lineam primus & secundus gradus comprehendantur, per maternam verò ad primum tãtum gradum ea pœna extendatur: quod itidem idem Pontifex intelligit de filijs tantùm illorum hæreticorum, quorum parentes pertinaces in hæresi decesserunt: secus verò si eorũ parentes ad Ecclesiæ vnitatem redierũt. Tandem inquit Siman. ob eam tantùm causam exigere Summum Pontificẽ ibi, vt parentes probenturhæretici decessisse, quo planè constet, illos, nec emendatos fuisse, nec Ecclesiæ vnitati restitutos, non autem vt filij ante illorum hęresim nati constitutionis pœnis comprehendantur indigne. Hęc Simancas.

Verùm hæ doctissimi viri cuasiones nihil præstant, cum text. ille expressus ac fortissimus sit pro hac secunda opinione in sua principali decisione, qua decernitur, ne filij hęreticorum, credẽtium, receptatorum, defensorum & fautorum eorum, vsque ad secundam generationem per lineam masculinã, & primam per lineam fœmininam, hoc est maternam, qui tales esse, vel tales etiam decessisse probantur, admittantur ad beneficium ecclesiasticum, vel publicum officium: si igitur sufficit probare quod tempore mortis erant hæretici, vel credentes, &c. ad hoc vt filij eorum præd. pœna canonica puniantur, necessariò consequitur, filios ante fuisse natos, ibi enim alterum ex duobus alternatiuè re-

quiritur

quiritur in parẽtibus,nempe quòd fuerint hæretici, credentes, &c. vel etiam tales decesisse probentur. Demus igitur,quod quanuis genuerit filios ante hæresim commissam,vel committi opinatam,sed posteà tempore mortis, aut paullò ante,eam commisisse,ac demum in ea decessisse,quis audebit dicere filios eius non comprehendi in decisione ac pœna illius textus? Nemo profectò,cum expresse hoc decidat tex.ibi,Vel etiam tales decessisse probãtur: ergo habemus intentum cõtra Calderinum. Fauor itaque à Bonifacio tributus filijs hæreticorum respicit gradus filiorum,hoc est,ne vltra secundum gradum pœna extẽdatur olim contra eos indicta: filij autem intelliguntur, siue nati sint post commissum crimen,siue ante, cũ de filijs in hæresi morientium, qui generare amplius non possunt, loquatur Bonifatius,vt rectè contra Simanc. considerauit Menoch.d.præsumpt.33.nu.27.

Quid impedit,quod tex.ille declarauerit statutum Innocentij, & Alex. in fauorem filiorum respectu graduum lineę fœmininæ,cũ tamen non ideò inferatur in gradibus à Bonifacio ibi comprehensis,velle se fauere filijs natis ante hæresim parentum, cum potius contrarium expresse eis nocens decidat: nec interest quòd nuncupat im nonloquatur de filijs natis ante crimen hæresis cõmissum,quia necessario de eisdem loqui censendum est,cum dicat,sufficere probari,parentes eorum hæreticos,vel credentes decessisse. Non etiam releuat altera eiusdem authoris consideratio,nẽpe quòd cum filij eorum hæreticorum, quos emendatos esse constiterit,non subijciuntur pœnis supra scriptis,vt in illo tex.in versic.non autem,iustius rectiusque impunitatem consequi debẽt ij,qui ex Catholicis parentibus nati sũt etiam si postea in hæresim parentes eorum lapsi fuerint: hoc enim argumentum minime vrget, nec concludens est, illi siquidem veniam merentur,vt in illo text.expresse cauetur, cum ad Ecclesiæ vnitatem parẽtes eorum redierint, hi autem minimè,cum pertinaces eorũ parentes in suo crimine hæresis decesserint.

Denique intellectus eiusdem Episcopi Simancas ad verba d.tex.quibus hæc nostra secunda sententia probatur,supra relatus, nullus est, quia nonsolũ ob eam causam Pontifex ibi requirit probari per testes,hæreticos parentes decessisse, quo plenius constet illos emendatos non fuisse,sed etiam, vt sic pertinaces decedentes puniantur per filios proprios, excludendo eos à beneficijs ecclesiasticis, & officijs publicis: quod de filijs etiam antea natis, vt prædiximus,necessariò intelligendum est · non igitur sustineri potest intellectus Septimancens.dum negat,ex intentione Pontificis comprehẽdi filios ante hæresim natos in constitutionis illius pœnis,cũ potius generaliter & indistinctè SummusPontifex in versi.hoc sane de filijs, decidat,filios hæreticorũ decedentium in sua hæresi excludi à beneficijs ecclesiasticis,& officijs publicis, & sic comprehendat necessariò iam natos: nullã igitur euasionem hæc verba admittere possunt, quin expresse, vel saltem per æquipollens hanc secundam sententiã probent.

Cum igitur ius canonicum filijs hæreticorum infamiam & alias pœnas irrogans nullum prorsus inter eos discrimen ponat,an sint nati ante vel post crimen commissum, sed solum per hoc quòd patres illorum fuerint vsque ad mortem in sua hæresi pertinaces, vt patet ex supradictis, consequens est,vt vtrosq; filios comprehendat,tam ante, quàm post hæresim natos, dum tamẽ parentes eorum in sua hæresi pertinaces decesserint.

Sed resp.Calderin.quòd licet ius canonicum indistincte loquatur de filijs hæreticorum, quia tamen non est eadẽ ratio particularium contentorum sub illa vniuersali sententia,distinguẽdi sũt filij antea nati ab illis qui posteà nati sunt: qui enim posteà nascuntur,descendunt à sanguine reprobato,& ideò meritò

ritò suspicãdum est tales illos fore,quaies parentes eorum fuerunt: † filij verò qui ante nati sunt,quia non descendũt à sanguine infecto,ideò iustum non est, vt in illis paterni criminis exempla metuãtur. Pro cuius quidem distinctionis 1. parte facit doctrina sancti Gregorij homilia 20. ante medium dicentis: Et notandum, quòd malæ soboles, parentum actiones imitantes,genimina viperarum vocantur,quia per hoc quòd bonis inuident,eosque persequũtur,quòd quibusdam mala retribuunt.quòd læsiones proximis exquirũt, quoniam in his omnibus patrum suorum carnalium viam sequuntur,quasi venenati filij,de venenatis parentibus nati sunt.

Nihilominus tamen prædicta Calderini responsio non satisfacit, quoniam vbi lex nõ distinguit, nec nos distinguere debem', vt in l. de pretio. ff. de Publi. in rem actio. c. quòd si dormierit. 11. q. 1. & in c. solitę. §. nobis autem, de maior. & obedient. cum simil. Quo fit, vt licèt in crimine læsæ Maiestatis humanæ sit constituendum illud discrimen, quia leges regię præcitatę,ad quas hoc spectat illud constituant,sicut leges Imperiales distinguũt,in crimine tamen hæresis,& sic læsæ Maiestatis diuinæ,aliud sit dicẽdum,quia ius canonicum, ad quod spectat de crimine hoc censere,circa pœnas,quas filijs hæreticorum irrogandas esse censet,nullum posuit inter ipsos filios hæreticorum discrimen, per hoc quod ante,aut post crimen commissum nati fuissent. Hinc est,vt omnes illas leges quas pro sua sententia Calderi. adducit,nihil illi suffragentur, quoniã et si in alijs criminibus ita faciendum esse ius ciuile apertè decernat,in crimine tamen hæresis ius canonicum nihil tale fieri præcipit.

Ratio præterea diuersitatis inter filios hæreticorum ante, vel post crimen hæresis commissum natos à Calderino assignata ex eo diluitur, quia etsi sanguis patris infectus posset vtcumque filijs postea nascituris nocere, vt inde ad aliqua peccata committenda illi inclinationem,& quandam pronitatem haberent, † hoc tamen verum non est in peccatis,quæ purè spiritualia cẽsentur, vt pote quæ nullum habeant cum carne cõmercium,neque ab ea vllam originem trahunt,prout sunt omnes inuidię multæ superbiæ species, videlicet de suis meritis cõfidenter inniti, alios omnes ad sui cõparationem despicere: hęresis autem, etsi à carnalibus vitijs aliquando oriatur, † præcipua tamẽ illius causa est superbia,quoniam hęc est vera omnium hęresum parens,à qua potissimum omnes hęreses generantur: vnde licet aliquæ sint hæreses, quæ à carnis concupiscentia quodammodo oriãtur,plures tamen sunt, quæ nihil cõmune cum carne habent,sed omnis illarum error à sola volũtatis malitia procedit: circa has igitur hæreses sanguis patris, quanuis infectus,nihil potest nocere filio, vt in illo paternæ hæresis exempla metuantur,& inde apertissime conuincitur,nullum posse dari certum discrimen inter filios hæreticorum,ex hoc solum quòd ante,vel post crimen à patre commissum nati sunt, vt latius probauit aduersus Calderin. Alfons. à Castro in locis infra statim citandis.

Neque obstant,quę contra modò dicta replicat Simanc. vbi supra, latè probans,quòd quædam alia vitia spiritualia,& reliqui animi mores in filios transire soleant sicut vitia carnis, † ac proinde ratio differentiæ Calderini in vitijs merè quoque spiritualibus militet,præcipuè quod non in eo sit vis cõstituẽda, vtrùm sit vitium spirituale,vel corporale, sed in hoc potius, quòd hi filij nati sunt ex hęreticis parentibus. Nam primo his respondeo,quòd licet nonnunquam vitium corporale vsque ad animum perueniat, & eum vitiet, & non nunquam etiam infirmitas corporis ex animi peccato descendat, & secundùm Theophilactum in Euãgel. Marci,difficiliores morbi ex peccatis oriri solent, vt ipse Simanc.refert: nihilominus tamen hinc necessariò non consequitur, quòd regulariter hæresis aliquid commune

mune habeat cum carne. Secundò respondeo, quòd vt non semel diximus, vitio parentum in filios deriuatur propter solam sceleris grauitatem, ad inculiendum alijs terrorem, & vt parentes à similibus criminibus arceantur: quæ ratio in omnibus hæreticorũ filijs æque militat, ac proinde nullũ est constituendum discrimen inter anteà, vel posteà natos, & inde cessat ratio differẽtię Calderini. Præterea si ipsa vera esset, sequeretur inde, omnes filios post crimen hæresis à patre commissum natos iure præsumendum, aut suspicandum fore esse imitatores vitij paterni: hoc autem verum non est, nisi probetur: ergo, &c. Insuper filij hæreticorum in hoc non puniũtur ex peccato proprio imitationis, quia si hoc in eis esset, acriùs punirentur pro suo proprio crimine & merito pœnę, sed propter peccatum parentum tantùm, vt supra resoluimus, rationibus de quibus ibi, quia parentes puniuntur per filios, tanquam res proprias ipsorũ: at si hoc ita est, quid opus est distinguere, an sint nati ante, vel post crimen parentum, quandoquidem tempore punitionis parentum qui puniũtur in filijs, omnes quidem nati sunt, & omnes sunt filij proprij ipsorũ, vnde meritò vt omnes indistincte propter hanc causam, et si absque culpa propria, pœnas canonicas luant. Ratio igitur differentiæ Calderini non est omnino efficax nec præcisa, finalis, aut peremptoria, adeò vt ipsa cessante, cesset iuris canonici dispositio. & in terminis hanc secundam sententiam, quæ habet, filios hæreticorũ, etiam natos ante crimen commissum, sub pœnis & prohibitionibus canonicis comprehẽdi, tenent Ioan. Andreas, Dominic. & Philip. Francus in cap. vt commissi, de hæret. in. 6. & Villadieg. de hęret. quęst. 23. nu. 5. Ioan. Lupus de iusta obtent. regni Nauar. 5. par. §. 8. obiectio. 4. vbi dicit communem, & repertorium inquisit. verb. filij Galdin. in disputatio. regia. §. 18. & eam probat intrepide & latissime Alfons. à Castr. libr. 2. de iusta hæret. punit. c. vltim. versic. an autem: idem etiam Castr. libr. 1. de potestate leg. pœnal. c. 7. in versi. & primo infero, & Couar. lib. 2. var. resolut. c. 8. nu. 5. & 6. & eam esse communem profitetur ex alijs Iul. Clarus vbi supra, in. §. hæresis, & D. Molin. vbi supra d. nu. 55. plures referens, & hanc quotidie vsu probari se videre fatetur Siman. vbi supra, quanuis hi tres vltimi authores, vt prædiximus, contra eam teneant, sed ipsam aperto ore probat atque magis communem esse refert ex testimonio aliorũ & quod vsu & consuetudine est recepta, Roxas de hęretic. assertio. 44. & eam sequitur Didac. Perez in. l. 3. titul. 9. lib. 4. ordinam. col. 1494. dicẽs, quòd propter immanitatẽ tãti criminis, maximè hac nostra tempestate, sequenda est: ad quem locũ se remittit idem author in. l. 1. in fine. titul. 1. lib. 6. ordin. col. 36. & ante eum eam probat & communem appellat Otalora de nobilit. 4. par. princip. c. 9. nu. 8. & alios referens hanc sequitur Velazquez in. l. 4. Taur. glos. 7. num. 10. & est verior, celebrior, & receptior, vt pluribus relatis testatur Menoch. eam latissime probans & sequens d. præsumpt. 33. nu. 17. cum seqq. vbi respondet cum Couar. fundamentis contrarię partis hanc etiam videtur sequutus Cantera in suis quæstionibus crim. c. 1. de hæret. & apostat. nu. 11. pagi. 371. col. 2. & Didac. Perez in. l. 1. tit. 7. lib. 8. ordin. pag. 19. colu. 1. & 2. & hæc communis sententia consuetudine recepta est secund. Hoxed. d. c. 23. nu. 99.

46 Superest modò, vt respondeamus ad fundamenta supra adducta pro contraria parte: & quidem non obstat primũ ex Gratiani miscellaneis ex. c. non imputantur. 1. quæstio. 4. nam Augustin. à quo Gratianus desumpsit primã partem, quanuis non iuxta literam Augustini translatũ sit in decretorũ librum, de pœna spirituali agit, nempe de sentẽtia excommunicationis, qua, inquit ipse, crimine hæresis à patre commisso filij nati ante crimẽ plecti nõ debent, vt ex ipsa epistola originali D. Augusti. patet, & notauit glos. in d. c. non imputantur,

tur, qđ nos nõ negamus, qui agimus de alijs pœnis canonicis temporalibus: neque ex hoc infertur, D. Augustin. concessisse, filios post crimen à parentibus commissum natos posse pœna spirituali puniri, hoc namque, nec verũ est, nec Augustinus voluit, imò fuit ab eo casus omissus, & in his quæ ab authoribus omittuntur, non licet tensum absurdum coniecturare, nec argumẽtũ à cõtrario sensu contra ius commune sumere. Præterea ita D. Augusti. scripsit, quasi præsumeret, filios post crimen natos ex sanguine infecto participes futuros criminis, & ideò posse ob eam culpam pœna, etiam spirituali puniri, tanquã veri delicti participes: quinimò ad maiorem persuasionis vim D. Augustin. arguens Auxilium Episcopum, quòd per peram ob crimen patris innocentes filios pœna spirituali punijsset, ostendit id male fieri, etiamsi ratione sanguinis infecti ea punitio processerit, cum filij essent ante crimen commissum nati, vt rectè perpendit Couar. vbi supra, nu. 6. vbi addit quòd quicquid sit de his interpretationibus, illud est obseruandum, ætate Augustini nondum fuisse à canonibus statutas pœnas istas aduersus hæreticorum filios, vt ibi probat: quo fit, vt prior pars illius canonis nostrę communi sententiæ minimè obsit. Secunda verò canonis pars, quatenus asserit, filios non esse puniendos spirituali pœna ob culpam parentum, verè Augustini epistolæ conuenit: quæ verò statim sequuntur, versi. officio, &c. verba sunt Gratiani, non autem Augustini, à cuius sensu ea Gratianus intulit, & prætereà falsa est sua illatio iuxta sẽsum ipsius Gratiani, vt optime docet Couarr. vbi supra, quem sequitur Menoch. d. præsumptio. 33. nu. 33. cum seqq.

Ad secundum respondeo, quòd etsi nulla sit lex, quæ nominatim filios ante hæresim natos comdemnet, attamen satis expressum id dicitur, quandoquidem sub generalitate, & pręcisa decisione iuris canonici necessario comprehẽditur, vt patet in d. c. filij, & in. c. statutum. el. 2. de hæretic. in. 6. & prætereà propter immanitatẽ criminis eadem est ratio omnium filiorum, vt supra docuimus.

Ad tertium respondeo, id verum esse in crimine læsæ Maiestatis humanæ, quia leges regię, ad quas hoc decernere spectat, id sancierunt, non tamen inde sequitur necessariò idem esse in crimine hæresis, & læsę Maiestatis diuinæ, quod multo grauius est.

Ad quartum respondeò, maiorem rationẽ in nostra specie cõcurrere ad nocendum filijs antea natis, propter tanti sceleris prauitatem, quam in cæteris ex quibus prẹd. argumentũ sumimus, ideò que nil mirũ, si diuersa iurisdispositio in ea statuatur.

47 Ad quintum & vltimum respondeò, Concilium illud Toletanum, atque argumentum contra hanc secundam sententiam sumptum, non omnino conuincere contrariam, præterquam quòd Cõcilium illud Toletanum generale nõ est, quanuis nec propriè prouintiale, quippe quod ex totius Hispaniæ ferè Prælatis congregatum fuerit, secũdùm Couar. vbi supra, nu. 6.

Laus Deo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Universidad de Deusto
Biblioteca